James P. Mc Evoy

AURIFODINA

UNIVERSALIS.

Périgueux, imp. Boucharie et Cᵉ.

AURIFODINA

UNIVERSALIS

SCIENTIARUM DIVINARUM

ATQUE HUMANARUM :

EX FONTIBUS AUREIS SANCTORUM PATRUM,

CONCILIORUM, DOCTORUM, NEC NON PAGANORUM FERE DUCENTORUM,

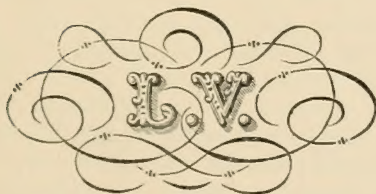
TAM IN THEOLOGIA, QUAM IN PHILOSOPHIA,

PER SENTENTIAS PLUSQUAM OCTOGINTA MILLIA, SUB TITULIS SEPTINGENTIS ET ULTRA, ORDINE ALPHABETICO DIGESTARUM, RELIGIOSIS ET SÆCULARIBUS, MAXIMEQUE CONCIONATORIBUS, ORATORIBUS, JURISPERITIS, ALIISQUE OMNIBUS STUDIOSIS UTILISSIMA.

A V. P. ROBERTO,

CAMERACENSI CAPUCINO, PROVINCIÆ GALLO-BELGICÆ.

EDITIO NOVA.

PARISIIS,

APUD LUDOVICUM VIVES, BIBLIOPOLAM EDITOREM,

VIA VULGO DICTA DELAMBRE, 9.

MDCCCLXV.

COLLECTOR AD LECTOREM

Humanissime Lector, cùm perspexissem per singula jàm transacta sæcula, nullum hactenùs prodiisse, qui SS. Patrum, aliorumque Doctorum Sententias ex eorum propriis ac germanis fontibus depromere aggressus esset, ut posteà cum accuratissimo ordine in publicum ederet : operæ pretium duxi, tàm zelo salutis animarum, quàm utilitate omnium hominum vivaciter pulsus, hoc laboriosissimum Opus, indefesso studio, cum animi assiduitate et applicatione infatigabili, auxilioque speciali desursùm benignè transmisso, fortiter aggredi, sine quo impossibile erat, tam optatum Opus unquàm incipere, multoque minùs feliciter complere.

Si forte miraris, quòd ego post tot doctissimos viros, qui aliquid in lucem huic Operi ediderint simile, hanc seriem Sententiarum in publicum dare sim ausus ; scias velim, non inanis gloriæ aucupationem, aut præsumptionis ventum, sed primùm Omnipotentis Dei honorem, laudem, et gloriam, deindè animarum salutem, omniumque denique tàm Religiosorum, quàm sæcularium profectum, ut causam præcipuam extitisse.

Fateor tamen ingenuè, amantissime Lector, quod multi sint, qui aliquas Sententias aliquorum SS. Patrum et Paganorum sub titulis in publicum dederint, sed qui plus aliis floret, liber quidam est, *Polyanthea* nomine : primò à quodam Nano Mirabellio ante ferè ducentos annos; secundò à Bartholomæo Amantio; tertiò à Francisco Tortio; quartò denique à Josepho Langio, Sententiarum non ex fonte, sed temerè quadam farragine congestarum resumptus : hi minimè curantes, sint ne veræ aut falsæ, mendosæ aut mutilatæ ; sicque eas collegerunt de manu ad manum, de libro ad librum, de loco ad locum, sive certum, sive incertum. Exempli gratia de quibusdam libris sparsim quosdam auctores citantibus Nanus Mirabellius, de Nano Mirabellio Bartholomæus Amantius, de Bartholomæo Amantio FranciscusTortius, de Francisco Tortio Josephus Langius paucis additis, nec itidem ex fontibus propriis simpliciter exprompsit. Ita ut tempore opportuno composui has Sententias cum originalibus, stupefactus plurimas malè citatas, aut mendosas, aut mutilatas, aut falsas et omninò corruptas comperire. Quare quamprimùm operi me accingens, libros et auctores necessarios paravi, quæque accommodata videbantur, seligere ac movens ad hunc in modum (ut videre est) cœpi, atque ita animum manumque digerere hanc telam pertexendam, plurimis difficultatibus ac contradictionibus superatis, ad umbilicum feliciter tandem spatio quatuordecim annorum perduxi.

Ut breviter hujus Aurifodinæ descriptionem enucleem : dicam quòd sit florum aureis venis tinctorum copia, ex areolis SS. Patrum, Conciliorum, ac aliorum communium Auctorum selecta seu Collectio, aut (ut ita dicam) quintessentia Sententiarum Ecclesiasticorum Patrum, Pontificum, et Conciliorum, ac plurimorum aliorum, videlicet Aristotelis, Ciceronis, Epicteti, Platonis, Senecæ, etc. ex fontibus aureis hausta : qui omnes in universum Auctores Christiani cum Pontificibus, sunt centum et quinquaginta novem, Concilia novem cum una Synodo, Pagani vero viginti sex, qui sunt ad hæreticos perversosque Christianos confutandos.

Hoc Opus in viginti libros sub titulis itidem viginti distribuitur : singulis titulis alphabeticè ordinatis subjacent Sententiæ cum suis Auctoribus ad marginem, etiam alphabetico modo concinnè dispositis : et post Sententias singulas locus infallibilis, distinctus ac perlucidus citatur. In fine autem titulorum post Sententias Christianorum, sequuntur eodem ordine, citatione et facilitate Sententiæ Paganorum : quas omnes hujus Operis, non de manu ad manum, nec ex incertis, aut mendosis codicibus, sed à fontibus ipsismet accuratissimo et indefesso studio, fideli certaque citatione, necnon exactissimo examine ad utilitatem animarum legendo deprompsi : et idcircò miras, elegantes ac medullosas Sententias, huc usque nondùm productas, hìc videre licet. Et quidem non mirum, quia raró et à paucis hi Auctores integrè devorantur : quapropter nihil vel parùm de fontibus ad lucem proditur; sed sufficit segnibus, quidquid in citatoribus modernis reperiant, sive sint mendosa, sive mutilata, sive composita; modò aliqualem sensum accommodantem habeant, non multùm satagunt : eo quòd nimis laboriosum eis videatur, fontes Auctorum rimari : et ut nullas tantorum laborum excusationes afferant, habent in hoc volumine amplissimè ac commodissimè quidquid ex Doctoribus sacris et profanis exoptare poterunt ad bonum, in singulis titulis ad amussim distributis in modum areolarum variis floribus odoriferis ac rarissimis consitarum; adeò ut quòd hodie minimè placet, cras maximè placebit.

Denique omne genus hominum cujusvis statûs atque conditionis esse possit, hìc quidquid sibi prodesse voluerit, statim commodè et sine ulla difficultate inveniet. Justi virtutibus præditi, et vitæ ac morum honestate inculpabiliter compti, lectione hujus voluminis jucundissimâ suarum virtutum recordatione, et rectè factorum conscientiâ, voluptatem incredibilem percipient. Peccatis verò obnoxii, hinc errata discent illicò detestari, et inposterùm illa summoperè cavere. Si qui etiam errore decepti, à veritate deflexerint, ii saluberrimis veræ doctrinæ legibus (quarum hìc copiosissimam licet segetem metere) animadversis faciliùs gradum revocare discent. Hìc privati ad honestatem modestiamque provocantur ; expergiscuntur segnes ad vigilantiam, tribulatis afflictisque consolatio extat copiosa ; impudentes et perversi, luminis claritatem quod subitò terrorem injiciet invenient. Imperiti instruuntur, instructi recreantur, recreati confortantur, confortati convalescunt. Debiles confirmantur, infirmi sanantur, cæci vident, claudi ambulant : plus dicam, mortui resurgunt. Juvenes continentiam, viri fortitudinem, senes prudentiam, mulieres fidelitatem, viduæ perseverantiam, virgines castitatem, omnes pietatem virtutemque haurient. Taceo utilitates alias, quas hoc volumen omnibus lectoribus præbere et plurimas potest et amplissimas : sed ut uno verbo dicam ; nullum propè est vitæ genus, ætasque nulla, cui non liceat ex hoc Opere, velut fonte uberrimo ex Aurifodina emanante, salutaria tàm honestè vivendi, quàm prudenter agendi præcepta haurire.

Porrò cùm in multis editionibus multa mendosa, corrupta, mutilata, omissa vel neglecta atque suppressa repererim, ideò judicavi antiquiores recentioribus præponere, cùm sint fuerintque semper germaniores, certiores ac probabiliores. In Glossa ordinaria super sacram Scripturam impressionis Lugdunensis anni 1599 (quam hìc sequor) multas Sententias de Conceptione Immaculatâ B. M. V. probandâ, reperi tomo sexto super *Epist. ad Rom.* cap. 5 ac alias diversarum materiarum, quæ posteà fuerunt, nescio quâ de causâ, totaliter abrogatæ in editione facta Duaci, anno 1617, quæ multò absimilis est illius Lugdunensis, à tam multis tamen gravibus et antiquis irrefragabilibus Patribus sæpiùs citata et approbata.

Opera D. Gregorii Magni Basileæ impressa anno 1551, (quæ ad amussim sum secutus, in meliori forma et ordine videntur disposita) præsertim *Moralia super* Job) quàm illa, quæ edita sunt Parisiis eodem anno; adeò ut capita *Moralium* impressionis hujus, numeri sint alterius.

Eodem pacto D. Basilii Magni Opera, Antuerpiæ anno 1616 impressa, germaniora,

lucidiora, Græcoque suo conformiora esse, quàm illa Parisiis anno 1550 edita, haut temerè judicavi.

Nota quòd Ven. Beda tom. 2 Operum suorum sæpissimè in aliquibus Sententiis citet Aristotelem, quod in fonte non sic se habet : sed sufficere mihi videtur, quòd cùm in sensu sint, ipse Ven. Beda (qui eas citat) sit Auctor irrefragabilis.

Nota insuper, quòd Epist. 48 et 49 Senecæ ita sint simul conjunctæ, ut una solummodò fiat illius impressionis, quam sequor; ita ut dicatur Epist. 48.

Si quæ Sententiæ aliquorum Auctorum Græcorum ab Interpretibus de Græco in Latinum translatæ, non verbis inter se concordent, sufficit quòd sensu, et secundùm dictionem græcam Auctorum sint, quæ germana est.

Si quid autem, benevole Lector, fortè vel in serie Titulorum, aut Sententiarum delectu, aut distinctione, vel ordine, minùs convenienter à me pertractum deprehenderis; ipse homo conditionis humanæ memor esto, veniamque erratis facillimè concede : memineris me non functum fuisse Auctoris officio, sed tantùm Collectoris : Undè si interdùm aliqua Sententia (quod minimè credo) à Christianis Ecclesiasticisque decretis dissideat, non id mihi, sed Auctori, aut errori Typographi esse imputandum censeo. Spero tamen studiosis aliisque bonis viris ita labore nostro satisfactum iri; ut si magni ingenii, et exquisitæ diligentiæ laudem (quam quidem ex hoc opere nec mereor, nec mereri affecto) illi mihi tribuere non optant : sed studii tamen, et promptæ erga bonas litteras voluntatis testimonium non prorsùs sint denegaturi.

Id enim in hoc meo labore exantlato tàm suscipiendo, quàm absolvendo spectavi unicum, ut publicam utilitatem, animarumque salutem, studia mea (quantulacumque tandem illa sint) adjuvarent : tibique, candide Lector, facilitatem et delectationem copiosissimè compararent. Vale; hoc igitur Opere utere, fruere.

PROTESTATIO COLLECTORIS.

Quæ in his viginti libris *dixi*, aut scripsi, ut Collector, non ut Auctor, ***absque præjudicio sanè dicta sint; sanius sapientis, Romanæ præsertim Ecclesiæ, auctoritati atque examini, totum hoc reservo, ipsius (si quid aliter sapio) paratus judicio emendare.*** Cujus fidem, doctrinam, et definitionem, quoad vixero, servare, docere, ac defendere semper et ubique volo. S. Bernard. Ep. 174. in fin.

Si quid autem, ut jàm dixi, quod absit, aliter à me scriptum fuerit, quàm illa tenet, docet, credit, et profitetur Ecclesia, ex nunc fortiter revoco, et pro non scriptis, nec dictis haberi volo, summum quoque Pontificem, Christi Vicarium, scriptorum meorum judicem ac moderatorem, hac mea protestatione in omnibus esse volo et sentio.

Si te Doctorum recreent viridantia prata,
Hinc tibi florigeras collige, Lector, opes.

FACULTAS IMPRIMENDI CONCESSA AB ADM. R. P. GENERALI.

Nos F. Stephanus a Cæsena universi Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Capucinorum Minister Generalis, licet immeritus. Virtute præsentium, et ad salutaris obedientiæ meritum, licentiam tribuimus adm. V. P. Roberto Cameracensi nostri Ordinis in Provincia Vallonicæ Sacerdoti, quatenus, servatis servandis, typis mandare valeat Opus a se elaboratum, cui titulus est : *Aurifodina Universalis Scientiarum divinarum atque humanarum, etc.* jam a duobus idoneis Patribus, quibus id a nobis demandatum fuerat, revisum, et approbatum. Datum in Conventu nostro Immaculatæ Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis de Urbe, hac die 9 Februarii 1679.

F. Stephanus Minister Generalis.

CONSENSUS R. P. PROVINCIALIS.

Cum R. admodùm P. Stephanus a Cæsena, Generalis Ordinis nostri, licentiam miserit V. P. Roberto Cameracensi, Typis mandandi Opus à se compositum, assignaveritque duos Theologos Provinciæ nostræ ad id examinandum et approbandum : libenter consentio illius impressioni, quam nostræ Religioni honorabilem fore haud ambigo. Datum in Conventu nostro Vallencenensi 12 Octobris 1679.

F. Antoninus Orchiacensis Provincial. ind.
Provinciæ Gallo-Belgicæ F. Min. Capucin.

APPROBATIO THEOLOGORUM ORDINIS.

Notum omnibus facio, quòd, secundùm impositam mihi obedientiam à Reverendiss. Patre Generali legendi et examinandi Opus a V. P. Roberto Cameracensi collectum, illud attentè, atque integre pervolverim, quæque in illo emendanda judicavi, emendaverim, nihilque in illo contra fidem, moresque a Sancta Romana Ecclesia receptos, nec contra intentionem, et monita R. P. Generalis quidpiam reppererim. Cæterum hoc Opus omnibus verbi Dei Præconibus perutile fore spero, qui in illo maximam selectarum Sententiarum Sanctorum Patrum copiam sine labore reperient, qualem in tota Patrum Bibliotheca multo tempore, et maximis laboribus vix sibi comparare possent : omnia nimirum ordine alphabetico digesta sub multiplici titulorum varietate, unde plurima, et optima ad quodlibet subjectum apta deduci possunt. Jam a multis annis tale Opus ab aliquo fieri desideraveram, licet enim plures sint libri, qui huic Operi simile aliquid tractaverint, plurima tamen in illis desunt quæ in hoc Opere affatim suppeditantur, præsertim fida et accurata citatio locorum et Auctorum, ex quorum scriptis authenticis desumptæ fuerunt ad verbum Sententiæ. Itaque librum hunc non solùm utilem, sed etiam Ordini nostro honorificum judico : omnibusque qui sanctorum Patrum volumina pervolvunt, gratissimum fore confido. Ita secundum injunctam mihi a R. P. Generali obedientiam cum omni veritate et sinceritate esse testor. Datum Bruxellis 27 Decemb. 1677.

F. Mansuetus Neocastrensis, Capuc.
Aulæ Regiæ Concionator ind.

Ex commissione Reverendiss. P. Generalis evolvi lib. 20 Sententiarum à V. P. Roberto Cameracensi collectarum et infatigabili labore per ordinem digestarum : et consultis fontibus super fidelitate et sinceritate textuum, de quibus vel levissimè dubitabam, correctisque et deletis quæ corrigenda vel delenda judicavi : hocce testimonium præbeo. Opus hoc hortus est amœnitatis in quo omnis generis flores spirant suavitatem odoris, in quo apis argumentosa colliget farraginem mellis : Nemo spiritualis vitæ studiosus, ac mysticæ doctrinæ avidus, hoc Opus perleget, quin ibi reperiat delicias spiritus in quibus delectetur super mel et favum. Opus hoc pharetra est cœlestium jaculorum, quibus et confodiantur hæresum errores, et penetrentur diaboli versutæ illusiones et propulsentur insanæ mundi opiniones. Opus hoc firmamentum est Christianarum virtutum : hic instruitur prudentia, hic stabilitur justitia, hic roboratur fortitudo, hic adversus cupiditatem munitur temperantia : hic vivificatur fides, spes excitatur et charitas inflammatur. Opus hoc verè non immeritò *Aurifodina* intitulatur, in quo ubertas aurea omnis doctrinæ speculativæ, practicæ, et mysticæ reperitar; in quo nihil probis moribus adversum, nihil communi S. Romanæ Ecclesiæ sensui contrarium continetur : et quod effundi per totum orbem meretur ad universalis Ecclesiæ utilitatem et Seraphicæ Religionis honorem. Ita censeo. Datum Anghiæ 2 anni 1678.

F. Franciscus Leodius Capuc. Concionator,
Lector ind.

Vidi et approbavi.
I. Grandin.

CATALOGUS PONTIFICUM, SANCTORUM PATRUM,

Philosophorum, Oratorum, atque Poetarum ordine alphabetico concinnè distributus.

EX QUIBUS, OMNES HUJUS OPERIS SENTENTIÆ DILIGENTISSIME AC FIDELISSIME EXCERPTÆ SUNT.

PONTIFICES SUMMI, ET CONCILIA.

A

Adrianus, Romanus. *Floruit anno* 795.
S. Alexander I. Romanus, Martyr. *Floruit anno* 130.
S. Anacletus, Græcus, Martyr. *Floruit anno* 112.
S. Anastasius II. Romanus. *Floruit anno* 498.
Antherius, Græcus. *Floruit anno* 237.

C

S. Calixtus, Romanus, Martyr. *Floruit anno* 225.
S. Clemens, Romanus, Martyr. *Floruit anno* 102.
S. Cornelius, Romanus, Martyr. *Floruit anno* 254.
Concilium Agathense in Gallia Narbon. *Celebrat. anno* 506.
Concilium Aurelianense in Gallia. *Celebrat. anno* 510.
Concilium Eliberitanum in Bætica. *Celebratum an.* 305.
Concilium Carthaginense V. *Ibidem, celebr. anno* 401.
Concilium Moguntinense. *Ibidem, celebratum ann.* 813.
Concilium Matisconense. *Ibidem, celebr. an.* 580.
Concilium XII. Toletanum. *Ibidem, celebr. anno* 681.
Concilium Triburiense in Germania. *Celebr. an.* 1035.
Concilium Trident. edit. Lugdun. in Gallia. *Celebr. an.* 1545.

D

S. Damasus, Hispanus. *Floruit anno* 384.

E

S. Eleutherius, Græcus, Martyr. *Floruit anno* 195.
S. Evaristus, Græcus, Mart. *Flor. an.* 121.
S. Eugenius I. Romanus. *Floruit anno* 654.

F

S. Fabianus, Romanus, Mart. *Floruit anno* 238.
S. Felix, Romanus, Mart. *Floruit anno* 275.

G

S. Gelasius Afer. *Floruit. anno* 496.
S. Gregorius Magnus, Ecclesiæ Doctor eximius, et Roman. *Edit. Basil. anno* 1551. *flor. anno* 603.

H

S. Hormisdas, Campanus. *Floruit anno* 523.

I

Innocentius II. Romanus. *Floruit anno* 1143.
S. Innocent. III. Agnaninus. *Editionis Colon. anno* 1552. *et floruit anno* 1216.
Joannes VII Græcus. *Floruit anno* 707.
Joannes VIII. Romanus. *Floruit anno* 882.
S. Julius, Romanus. *Floruit anno* 351.

L

S. Leo I. Etruscus. *Flor. anno* 460.
S. Leo X. Romanus. *Flor. anno* 1520.
S. Lucius, Romanus, Martyr. *Floruit anno* 256.

M

S. Marcellus, Roman. Mart. *Floruit anno* 307.
S. Martinus, Etruscus. Martyr. *Floruit anno* 653

N

S. Nicolaus I. Romanus. *Flor. anno.* 867.

P

S. Paschalis I. Romanus. *Floruit anno* 824.
S. Pelagius I. Romanus. *Floruit anno* 559.
S. Pius I. Aquileiensis. *Floruit anno* 167.

S

S. Stephanus, Romanus, Mart. *Flor. anno* 260.
S. Symmachus, Sardus. *Flor. anno* 513.
Synodus VIII. *Celebrata anno* 869.

T

S. Telesphorus, Græcus, Mart. *Flor anno.* 153.

U

S. Urbanus I. Romanus Martyr. *Flor. anno* 224.
Urbanus IV. Trecensis in Gallia. *Edit. Colon. anno* 1618. *apud Bibl. Patrum, Flor. anno* 1264.

Z

S. Zephyrinus, Rom. Mart. *Flor. an.* 221.

SS. PATRES, ET ALII CHRISTIANI.

A

B. Alanus de Rupe, Ord. Prædicat. *Edit. Colon.* 1624.
S. Albertus Magnus, patriâ Suevus, Ord. Prædic. Episcop. Ratisponensis. *Floruit anno* 1280
S. Ambrosius, Mediolanensis Episcop. ac Ecclesiæ Doctor. *Edit. Parisiis Floruit anno* 397.
S. Anastasius Antiochenus Patriarch. *Flor. anno* 599.
S. Anselmus Italus, Archiepisc. Cantuariensis, Ord. Bened. *Floruit anno* 1106.
S. Antoninus Florent. Archiep. Ord. Prædicat. *Edit. Paris. à Joanne Petit. Floruit anno* 1459.
S. Antonius Abbas. *Apud Bibl. Patr. edit. Colon. anno* 1615. *Flor anno* 358.
S. Antonius de Padua, Ord. Minor. *Floruit anno* 1231.
S. Apollonius, Senator Rom. Mart. *Floruit anno* 189.
S. Arsenius Abbas, mortuus est ætatis suæ 121, *anno* 440.
S. Asterius, Amaseæ Episc. *Apud Bibl. Patr. edit. Colon.* 1618.
S. Athanasius Magnus, Alexand. Episc. *Flor. anno* 372.
S. Athanasius Constantinop Patriarcha.
S. Augustinus Africanus, Episc. Hipponensis, et Ecclesiæ Doctor. *Edit. Basil. an.* 1529. *Floruit anno* 430.

B

S. Basilius Magnus, Archiep. Cæsareæ. *Edit. Antuerp. an.* 1616. *Floruit anno* 378
S. Basilius, Seleuciæ Archiep. *Apud Bibl. Patr. edit. Colon.* 1618. *Floruit anno* 448.
V. Beda, Presbyt. Anglus. *Edit. Colon.* 1612. *Flor. an.* 776.
Bellarminus, nomine Robertus, Cardinalis, ex Societ. Jesu. *Vide* Robertus.
S. Benedictus, Abbas, et Ord. fundator. *Floruit anno* 543
S. Bernardinus Senensis, Ord. Min. *Floruit anno* 1444.
S. Bernardus, Abbas Clarævallensis. *Edit. Antuerp. anno* 1576. *Flor. anno* 1153.
V. Blosius, nomine Ludovicus, Lætiensis Abbas. *Edit. Colon. anno* 1589. *Floruit an.* 1566.
S. Boetius, Philosophus, Mart. *Floruit anno* 526.
S. Bonaventura, Card. et Albensis Episc. ac Ecclesiæ Doct. Ord. Minor. *Edit Moguntiæ, anno* 1609. *Flor. anno* 1274.
S. Bruno, Carthusianorum fundator. *Edit. Colon. anno* 1611. *Floruit anno* 1101.

C

S. Cæsarius Arelat. Episc. *Floruit anno* 540.
Cassiodorus, Monachus Ord. S. Bened. ex Senatore Romano. *Edit. Paris. à Joan. Petit. anno* 1519. *Flor. an.* 576.
Clemens Alexandrinus. *Edit. Basil. anno* 1556. *Flor. anno* 196.
S. Cyprianus, Martyr, Carthaginensis Episc. *Edit. Antuerp. an.* 1568. *Flor. anno* 260.
S. Cyrillus Alexandrinus Episc. *Floruit anno* 444.
S. Cyrillus Hierosolymit. Archiep. *Floruit anno* 386.

D

S. Diadochus, Photices Episc. *Flor. anno* 626.
Didymus Alexandrinus, et præceptor D. Hieronym. *Floruit anno* 394.
S. Dionysius Alexandrinus Episc. *Flor. an.* 266.
S. Dionys. Areopag. Mart. et primus Paris. Ep. *Flor. an.* 120.
Dionys. Carthusianus. *Edit. Paris.* 1539. *Floruit anno* 1471.
S. Dorothæus, Abbas. *Floruit anno* 283.

E

S. Edmundus, Anglus, Cantuariens. Archiep. *Floruit. anno.* 1240.
S. Eligius Gallus, Noviomensis Episc. *Flor. anno* 660.
S. Ephræm. Syrus. *Flor. anno* 378.
S. Epiphanius Palæstinus, Constantiæ Cypri Episc. *Edit. Basil. anno* 1534. *Floruit anno* 403.
Evagrius Ponticus. *Floruit anno* 389.
S. Eucherius. Lugdun. Episc. *Floruit anno* 470.
S. Eusebius Cæsariensis. *Floruit anno* 325.
S. Eusebius Emissenus. *Flor. anno* 350.

F

S. Franciscus Assisias, fundator Min. *Edit. Antuerpiæ. an.* 1623. *Floruit. anno* 1226.
Franciscus Titelman. Belga Hassellensis. Ord. Min. Capucinorum. *Edit. Antuerp. anno* 1547. *Flor. anno* 1553
S. Fulgentius Afer, Episc. Ruspensis. *Floruit an.* 529.

G

S. Gaudentius, Brixianus Episc. *Floruit anno* 396.
Gerson, nomine Joannes, Cancellarius Parisiensis. *Floruit anno* 1429.

Gillebertus de Hoylandia Anglus, Ord. Cisterciensis. *Floruit anno* 1200.

Glossa decretalis, apud Gratianum.

Glossa ordinaria et interlinealis. *Edit. Lugdun. anno* 1599.

Gratianus in decretis. *Floruit anno* 1151.

S. Gregorius Nazianz. Episc. *Edit. Paris. an.* 1583. *Floruit. an.* 380.

S. Gregorius Neocæsar. Episc. dict. Taumat. *Floruit an.* 266.

S. Gregorius Nyssen. Episc. *Flor. anno* 395.

H

Haymo, Halberstatens. Episc.

Hesychius, Hierosolymit. Episc. *Flor. anno* 609.

S. Hieronymus, Dalmata, Presbyter, Ecclesiæ Doctor. *Edit. Basil. an.* 1553. *Flor. an.* 420.

S. Hilarius, Pictaviens. Episc. *Edit. Paris. anno* 1510. *Floruit anno* 367.

S. Hildephonsus, Toletan. Archiep. *Floruit anno* 667.

Hugo à S. Victore, Ord. Canon. Regular. *Edit. Moguntiæ, anno* 1617. *Floruit anno* 1140.

Hugo Cardinal. Burgundus. *Edit. Colon. anno* 1621. *Floruit anno* 1262.

I

Idiota, vir doctissimus, qui ob humilitatis singulare insigne, nomen proprium celavit. *Flor. anno* 1310.

S. Ignatius Mart. Antiochenus Episc. *Floruit anno* 110.

S. Ildephonsus. *Vide* Hildephonsus.

Joannes Cassian. Scyta. *Edit. Atrebat. anno* 1628. *Floruit anno* 435.

S. Joannes Chrysostom. Antioch Constant. Episc. *Edit. Basil.* 1547. *Floruit anno* 407.

S. Joannes Climachus, Monachus. *Floruit anno* 560.

S. Joan Damasc. *Edit. Paris. anno* 1604. *Flor. anno* 260.

Joannes Gerson, Parisiensis Cancell. *Floruit anno* 1429.

Joannes Saresberiensis, Episc. Carnotensis. *Flor. anno* 1140.

Joannes Thrithemius, Spanhemensis Abbas. *Edit. Moguntiæ, anno* 1605. *Floruit anno* 1519.

S. Irenæus, Asiarus, Episc. Lugdun. et Mart. *Edit. Basil. anno* 1548. *Floruit anno* 205.

S. Isidorus, Hispalensis Episc. *Edit. Paris.* 1601. *Floruit an.* 636.

S. Isidorus Pelusiota. *Floruit anno* 430.

S. Justinus, Philosop. et Mart. *Flor. anno* 165.

S. Justus, Orgelitanus Episc. *Floruit anno* 548.

L

Lactantius Firmian. Africanus. *Edit. Basil. anno* 1521. *Floruit anno* 316.

S. Laurentius Justinianus, Protopatriarcha Venetus. *Edit. Lugdun. anno* 1627. *Floruit anno* 1455.

V. Ludovicus Blosius, Abbas Lætiensis. *Edit. Colon. anno* 1589. *Floruit anno* 1566.

M

S. Macharius, Ægyptius senior.

Magister Sententiarum, *seu* Petrus Lombardus, Episc. Parisiensis. *Floruit anno* 1161.

S. Maximus, Constantinop. Mart. *Floruit anno* 660.

S. Maximus, Taurinensis Episc. *Floruit anno* 467.

S. Methodius, Patarensis Episcopus. *Floruit anno* 847.

Minutius Felix Romanus. *Floruit anno* 211.

N

S. Nilus, Abbas et Mart. *Floruit anno* 445.

O

S. Odilo, Abbas Cluniacensis. *Floruit anno* 1048.

Origenes, Presbyter Alexandr. *Edit. Paris. anno* 1604. *Floruit anno* 256.

P

S. Pacianus, Barcinon. Episc. *Floruit anno* 360.

S. Paulinus, Romanus, Episc. Nolanus. *Flor. anno* 431.

Petrus Blesensis, Cancellar. in Anglia, *Floruit anno* 1177.

Petrus Cellensis, Abbas. *Flor. anno* 1181.

S. Petrus Chrysolog. Episc. Ravennas. *Floruit anno* 450.

S. Petrus Damian. Cardinal. *Edit. Lugd. an.* 1623. *Flor. an.* 1072.

Petrus Lombardus, *seu* Magister Sententiarum, Episc. Paris. *Floruit anno* 1161.

S. Petrus Mauritius, dictus Venerabilis, Abbas Cluniac. IX.

Philo Judæus. *Edit. Basil. anno* 1554. *Floruit anno* 58.

S. Prosper, Rhegiensis Episcopus. *Floruit anno* 466.

Prudentius, Hispan. Poeta. *Floruit anno* 396.

R

Rabanus, Moguntiæ Episc. Ord. Benect. *Flor. anno* 855.

S. Remigius, Rhemensis Episc *Floruit anno* 533.

Richardus à S. Victore, Canon. Regular. *Edit. Colon. anno* 1621. *Floruit anno* 1148.

Robertus Bellarm. Card. è Societ. Jesu. *Floruit anno* 1620.

S. Robertus de Sorbona. *Floruit anno* 1253.

Rupertus, Tuitiensis Abbas. *Edit. Colon.* 1528. *Flor. anno* 1128.

S

Salvianus, Marsiliensis Episc. *Floruit anno* 442.

S. Serapion, Thmucos Episc. *Floruit anno* 360.

S Sidonius, Avernens. Episc. *Floruit anno* 482.

S. Synesius, Cyrenensis Episc. *Floruit anno* 410.

AURIFODINA UNIVERSALIS

SCIENTIARUM DIVINARUM

ATQUE HUMANARUM.

ABBAS.

ABBAS.

COLLECTOR. *Etymologia.* Abbas venit ab *Abba,* quod est dictio Syra, significans *Patrem,* et græce Ἄββας dicitur.

COLLECTOR. *Definitio.* Abbas est summus monasterii gubernator, qui ætate, eruditione, pietate, patris vice cœnobilis est, aut esse debet.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIN. 1. Si quis abbas cautus in regimine, humilis, castus, misericors, discretus, sobriusque non fuerit, ac divina præcepta verbis et exemplis non ostenderit, a suo arceatur honore. In *Summa,* part. 3, tit. 16, cap. 7.

2. Abbates pro humilitate religionis in episcoporum potestate consistunt. Et si quid extra regulam fecerint, ab episcopis corrigantur. *Ibid.*

S. AUGUST. 3. Præsules illuminare debent verbo, pascere exemplo, et fovere egentes beneficio. Serm. 40, *ad Fratres in eremo.*

S. BENEDICT. 4. Abbas qui præesse dignus est monasterio, semper meminisse debet quod dicitur, et nomen majoris, factis implere. In *Regula,* cap. 2.

5. Abbas nihil extra præceptum Domini debet aut docere, aut constituere, vel jubere; sed jussio ejus, vel doctrina, fermentum divinæ justitiæ in discipulorum mentibus conspergatur. *Ibid.*

6. Ordinatus abbas cogitet semper quale onus suscepit, et cui redditurus est rationem villicationis suæ, sciatque sibi oportere prodesse magis quam præesse. *Ibid.*, cap. 64.

7. Studeat abbas plus amari quam timeri. *Ibid.*

8. Pro abbatiis, aliisque dignitatibus ita impudenter hodie decertatur, ut ecclesiarum reditus in superfluitatis et vanitatis usus dissipentur. Serm. super *Qui habitat.* S. BERNARD.

9. Sic te stabilem in loco exhibeas, ut abbati subjici non contemnas; sic obedias subjectus abbati, ut stabilitatem non amittas. Epist. 7, *ad Adam monach.*

10. Monachum facit professio, prælatum necessitas; ut autem non præjudicet necessitas professioni, accedat, non succedat, prælatio monachatui. Epist. 42, *ad Henricum, archiepisc. Senonensem.*

11. Promotio abbatis, emancipatio filii est. Epist. 87, *ad Ogerium, canonicum regularem.*

12. Decet caput Ecclesiæ non solum habere sanitatem, sed et famæ decorem. Epist. 127.

13. Animæ quæ sanæ sunt, portari non indigent, ac per hoc nec onus sunt. Quoscumque de tuis inveneris tristes, pusillanimes, murmurosos, ipsorum te patrem, ipsorum te noveris esse abbatem. *Prosec.*

14. Consolando, exhortando, increpando, agis opus tuum, portas onus tuum; et portans, sanas quos sanandos portas. Epist. 73, *ad Renaldum abbatem.*

15. Super fratrum transgressiones, non super patrum traditiones constituitur, qui abbas eligitur; mandatorum cultor, et ultor vitiorum. *De Præcepto et dispens.*

16. Mentior si non vidi abbatem sexaginta

equos, et eo amplius in suo ducere comitatu; dicas, si videas eos transeuntes, non patres esse monasteriorum, sed dominos castellorum: non rectores animarum, sed principes provinciarum. In *Apologia*.

17. Abbas non supra regulam est, cui semel et ipse spontanea se professione submisit. *De Præcepto et dispens.*

S. BONAVENT.

18. Ad prælationis statum non congruit accedere, nisi perfectum. In *Apologia pauperum*, respons. 1, cap. 3.

CONCILIUM AURELIAN.

19. Abbatibus de rebus ecclesiasticis alienare, et obligare absque permissu et subscriptione episcopi nihil liceat. *Concilium Aurelianense* apud Gratianum in *Decretis*, causa 12, quæst. 2, part. 2, canone *Abbatibus*.

S. ELIGIUS.

20. Dum timeo de me, et dum formido de animabus mihi commissis, duplici timore ac dolore consumor. Homil. 12.

GLOSSA DECRETALIS

21. Abbas potius est nomen officii quam dignitatis. Apud Gratianum.

22. Ille vere et bene præpositus est suæ domui, qui familiam suam bene gubernat verbo et exemplo. *Ibid.*

S. GREGOR. MAGNUS.

23. Quid sunt aliud labentium dignitatum infulæ, nisi pulvis? Lib. 2 in 1 *Regum*, cap. 1, super illud: *Suscitans de pulvere egenum.*

24. Defuncto abbate cujuscumque congregationis, non extraneus nisi de eadem conversatione eligatur, quem sibi propria voluntate, concors fratrum societas elegerit. Libr. 7 in *Registro*, indict. 1, cap. 18, epist. 18, *ad Marianum, episcop. Ravennatem.*

25. Si quid, dum quis abbatis fungitur officio, acquisivit, non suum, sed monasterii ipsius esse cognoscat. Lib. 1 in *Registro*, indict. 3, cap. 1, epist. 1, *ad Romanum defensorem.*

26. Valde mirum est quod tu, qui abbas diceris esse, adhuc monachus non sis. Lib. in *Regist.*, indict. 4, cap. 42, *ad Urbicum abbatem.*

27. Caveant monachi ne, potentia regum vel antistitum convicti, in electione abbatis loco pastoris suscipiant tyrannum. Lib. 12 in *Registr.*, indict. 7, cap. ultim.

28. Uniuscujusque præsulis mentem, curarum densitas vastat. Lib. 1 *Dialogi*, cap. 4, verbo *Quid.*

29. Abbatem cuique monasterio, non alium quam dignum moribus atque actibus disciplinæ monasticæ, communi consensu congregatio tota poposcerit, te [volumus] ordinare. Lib. 4 in *Registro*, indict. 13, epist. 43, *ad Castorium, episcop. Ariminensem*, cap. 87.

HUGO A S. VICTORE.

30. Tutior est abbatis obedientia quam regis jussio. In *Claustro animæ*, cap. 11.

HUGO CART.

31. Abbas in laborem cum monachis ire debet, et etiam interesse capitulo, refectorio, et oratorio. Super lib. IV *Regum*, cap. VI.

32. Abbates, qui pro sapientia sua se magnificant et attollunt, non curantes quod vinea eorum deserta sit omni bono, pejores sunt tyrannis. Super *Isaiam*, cap. XVI.

33. Abbas illis, qui post lapsum laudabiliter conversantur, et quod male fecerunt, strenue emendaverunt, sæpe majora committit. *Prosec.*

34. Hoc autem facit abbas, quia sæpe contingit quod illi, qui non ita ceciderunt, negligentes sunt; et alii, qui post lapsum redierunt, magis sunt studiosi. Super *Luc.*, cap. XV.

35. Procurator abbatiæ, qui per cupiditatem sitit, nihil aliud intendit facere in abbatia quam trahere, et haurire aquam, id est, multiplicare terrenam substantiam in detrimentum pauperum. Super *Joan.*, cap. IV.

JOANNES CASSIAN.

36. Non quisquam abbas conventiculo fratrum præesse conceditur, priusquam non solum universis facultatibus suis reddatur externus, sed ne sui quidem ipsius se esse dominum, vel potestatem habere cognoscat. Lib. 2 *Instit.*, cap. 3.

37. Nullus congregationis fratrum abbas profuturus eligitur, priusquam quid obtemperaturis oporteat imperari, obediendo didicerit; et quid junioribus tradere debeat, institutis seniorum fuerit assecutus. *Ibid.*

38. Tantum est abbatis transire præceptum, ut legas, quantum si contemnas, ut dormias. In collat. 4, *Abbatis Danielis*, cap. 20.

JOANNES TRITHEM.

39. Tunc dignissime prælatus abbas vocatur, quando vita et doctrina suos subditos antecedit, ut sanctior sit omnibus apud Deum, non apud se, et doctior judicio aliorum, non suo. In cap. 2 *Regulæ S. Bened.*

40. Oportet abbatem esse in lege divina doctum, et in moribus sanctum, ut capaces instruat verbo, et rudes ducat exemplo. *Ibid.*

41. Studeat abbas nomen majoris, quo præ cæteris fulget, factis implere; ut sicut major est auctoritate, ita quoque excellentior fiat virtute. *Ibid.*

42. Valde detestabile est in abbate si, mala sua vita præpediente, non audeat subditis ministrare pabulum vitæ, id est, verbum salutis. *Ibid.*

43. Oportet ut virtute plenus sit, qui abbatis fungitur officio, ut si nota fiat ejus hominibus conversatio, ipse irreprehensibilis inveniatur. *Ibid.*

44. Meminisse debet abbas quod dicitur, quia nomen habet sanctitatis, et hoc factis adimplere. *Ibid.*

45. Noverit se maximis irretitum periculis abbas, qui actione nomini male aut negligenter vivendo quomodolibet contradicit. *Ibid.*

...ANNES ...THEM.

46. O quam damnabilis præsumptio abbatiam concupiscere, et operibus suis pravis nomen majoris maculare. *Ibid.*

47. Vices Christi abbati committuntur. In cap. 2 *Regulæ S. Bened.*, verbo *Vices.*

48. Prima causa subversionis religionis est negligens abbas. *Ibid.*

49. Quomodo audet abbas corrigere in subdito, quod incorrectum deprehendit in semetipso ? *Ibid.*

50. O abba cæce, dux cæcorum, propria oris sententia te feris : si vices Christi agis, quare non facis ut Christus ? *Ibid.*

51. O quam grave onus suscipit, qui culmen abbatis ascendit. *Ibid.*

52. Multis te periculis noveris irretitum, et in omni salutis actione penitus impeditum, dum abbatis dignitate videris insignem. *Ibid.*

53. Pericula tua si nosceres, aut abbas non esses, aut invitus abbas fieres, aut factus humiliter viveres. *Ibid.*

54. Quomodo vices Christi gerit abbas in monasterio, qui magno apparatu equitat hinc inde vagando in sæculo ? certe Christi vices non implet, qui adhuc mundi hujus amatoribus placet. *Ibid.*

55. Abbates nostri nomen suum tanquam indignum judicantes, gratiosi domini vocantur. *Prosec.*

56. O vanitas insana, filius pauperis forte sutoris abbas factus, dominus gratiosus nominatur : et quod in sæculo sub diabolo non potuit habere locuplete, hoc in monasterio obtinet sub Christo paupere. *Ibid.*

57. Caveat abbas, neque unquam aliter vivat, et aliter doceat. In cap. 2 *Regulæ S. Bened.*, verbo *Fidelis.*

58. Oves pastorem sequuntur, et subditi abbatem. Quo ? Ad vitam, si bonus ; ad mortem, si negligens præcedat. *Ibid.*, verbo *Durus.*

59. Melior est abbas simplex et rectus sine doctrina, quam alte sapiens, et iniquus sine vita. *Ibid.*, verbo *Hinc.*

60. Si vis esse abbas, exemplaris sis in opere, et utilis in sermone. *Ibid.*

61. Sit abbas sanctus exemplo, facundus dogmate, suavis alloquio, stabilis mente, favore placens. *Ibid.*

62. Quidquid abbas fecerit, hoc sibi subditi faciendum deputant; unde proverbium extat : Abbas dum tesseras portat, monachis ludere licet. *Ibid.*

63. A regula nec abbas eximitur. *Ibid.*, verbo *Sicut.*

...ORUS ...ENS.

64. Sit pater humilium abbas, et magister superborum. *Ibid.*, verbo *Doctrinam.*

65. Non debet honoris ducatum suscipere, qui nescit subjectis, tramite vitæ melioris, præire. Libr. 3 *de Summo bono*, cap. 34, sent. 1.

66. Plerique suæ magis utilitatis causa quam gregis, præesse desiderant. *Prosec.*

67. Nec ut prosint præsules fieri cupiunt, sed magis ut divites fiant et honorentur. *Ibid.*, sent. 5.

68. Ignorantia præsulum vitæ non congruit subjectorum. *Prosec.*

69. Desinat præsul locum docendi suscipere, qui nescit docere. *Ibid.*, cap. 35, sent. 1.

70. Non prærogativa terrenæ originis obtinet unctionem, sed dignitas cœlestis gratiæ gignit antistitem. Serm. 2 in die *anniversali Assumpt. ejusdem ad summi Pontif. munus.* S. LEO I.

71. Si vitæ nequioris est abbas, ei tamen ex charitate obedire oportet. Epist. 131, *ad Quemdam priorem.* PETRUS BLESENSIS.

72. Si monachorum electio, et non ambitio fecit te fratrum tuorum principem, non tamen abstulit esse fratrem. *Prosec.*

73. Subditi te honorant, sed plus onerant. *Ibid.*, epist. 132, *ad Quemdam abbatem.*

74. Te honor assumptus a professione non exemit, sed ad ejus observantiam fortius alligavit. *Ibid.*

75. Sicut alios dignitate præcellis, sic vitæ meritis antecedas. *Ibid.*

76. Abbas in omnibus Christi vitam studeat imitari. *Ibid.*

77. Elegerunt te fratres tui, esto in illis, quasi unus ex illis. *Prosec.*

78. Ædifica eos verbo, actu, vultu, habitu, et incessu.

79. Sic te amabilem exhibeas et imitabilem, ut tota conversatio tua ædificet alios ad salutem.

80. Age quod non solum tibi expedit, sed quod multis. Epist. 134, *ad Wilhelmum electum.*

81. Sunt abbates quærentes potius quæ sua sunt, quam quæ Jesu Christi. *Prosec.*

82. Hi animarum cura omnino posthabita, summam sui officii reputant, si in suam et suorum perniciem, possessiones monasterii culturis et ædificiis magnificent et dilatent.

83. Animarum vero curam, quæ a spiritu timoris conceperant fructum salutis, quasi aborsum perniciose procurant. *Ibid.*, epist. 134, *ad Wilhelmum electum.*

84. Attendite, o abbates, vobis, et universo gregi vestro, non principes, non domini, sed forma facti gregis vestri, animarum medici; imo, ut verius loquar, curatores sentinarum, et stercorum purgatores, *Ibid.*, *de Pœnit. injungenda.*

85. Extra Deum nil agas, extra Benedictum PETRUS CELLENSIS.

nihil præcipias. Lib. 2, epist. 7, *ad Abbatem Molismensem.*

S. PETRUS DAMIANUS. 86. Hæc est justissima lex, ut sic vivas cum inferiori quemadmodum superiorem vis vivere tecum. Serm. 59, *de S. Nicolao.*

87. Abbas per omne quod agit, ad amorem Christi debet filios provocare et fovere. Opusc. 13, *de Perfectione monachorum*, cap. 16.

88. Mox, ut quis abbas fieri incipit, monachus esse desistit. *Prosec.*

89. Et quicumque abbatizandi culmen efflagitat, nihil est aliud, nisi quod monachum (velut importabile pondus) quærit abjicere. Opusc. 21, *de Fuga dignitatum.*

PELAGIUS PAPA. 90. Ille debet abbas institui, quem sua congregatio, et possessionis dominus ordinari poposcerit. Ep. *ad Melitum subdiaconum*, apud Gratianum in *Decretis*, part. 2, causa 18, quæst. 2, can. *Abbatem.*

SYMMACHUS PAPA. 91. Vilissimus computandus est, nisi præcellat scientia et sanctitate, qui est honore præstantior. *Scribens Laurentio, Mediolanensi episc.*, apud Gratianum in *Decretis*, part. 2, causa 1, quæst. 1, can. *Vilissimus.*

IN VITIS PATRUM. 92. Non habeas familiaritatem cum abbate, quoniam ex hoc fiduciam sumes. Lib. 5, libello 15, num. 85.

93. Facito prius quod præcipis, ut non tantum subditis tuis præcepta, sed formulam etiam præbeas, ut tua imitentur exempla. Lib. 7, cap. 43, num. 1.

S. URBANUS PAPA. 94. Nullus abbas pretium sumere, vel exigere ab eis qui ad conversionem veniunt, aliqua pacti observatione, vel occasione præsumat. Apud Gratianum in *Decretis*, part. 2, causa 1, quæst. 2, can. *Nullus.*

ABBATISSA.

COLLECTOR. *Definitio.* Abbatissa est monasterii rectrix, quæ ætate, pietate et capacitate, matris vice, cœnobilis est, aut esse debet.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. BONAVENT. 1. Vita abbatissæ, velut pennatum animal, ad altum semper per desiderium evolet, per verba resolvat, luceat per exemplum. Lib. 1 *Pharetræ*, cap. 37.

2. Abbatissæ tales esse debent, ut subditis et exemplis ducatum præbeant sanctæ religionis. *Ibid.*

3. Omnis actio abbatissæ semper sit propter Deum, et de Deo, et in Deum. *Ibid.*

S. FRANCISCUS ASSISIUS. 4. Abbatissa sororum omnium consensum requirere teneatur. In *Regula* 1 *sanctæ Claræ*, cap. 2.

5. Abbatissa cogitet quale onus susceperit, et cui redditura sit rationem de grege sibi commisso. *Prosec.*

6. Studeat aliis magis præesse virtutibus et sanctis moribus, quam ex officio; ut ejus exemplo provocatæ sorores, potius ex amore obediant quam timore. *Ibid.*, cap. 4.

7. Abbatissa ita debet esse, ut sit omnium sororum ancilla. *Ibid.*, cap. 10.

8. Obeunte monasterii abbatissa, non extranea, sed quam congregatio sibi de suis elegerit, ordinetur. Lib. 6 in *Registro*, indict. 15, cap. 176, epist. 12, *ad Respectam abbatissam Massiliæ.* S. GREGOR MAGNUS

9. Juvenculas abbatissas fieri vehementissime prohibemus. Lib. 3 in *Registro.*, indict. 12, cap. 11. Epist. 11, *ad Maximianum, episcop.*

10. Nihil aliud velle vel nolle alicui liceat, nisi quæ abbatissa mandaverit facienda. In *Regula monacharum*, cap. 8. S. HIERON

11. Abbatissa moriente, quam communis sororum voluntas, in matrem et abbatissam monasterii elegerit, episcopus illam benedicendo annulo vice Christi subarrhet in vero conjugio, si ad officium reperiatur idonea. *Ibid.*, cap. 17.

12. Abbatissis licet sororibus suis Scripturas aperire, et prædicare. In annotation. super 1 *ad Corint.*

ABNEGATIO IN GENERE.

Vide RENUNTIATIO.

ABNEGATIO SUI.

Vide RENUNTIATIO SUI.

ABSENTIA.

Etymologia. Abesse dicitur, quasi absque esse, unde absentia, quasi absque essentia. COLLEC

Definitio. Absentia est carentia præsentiæ. COLLEC

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Nemo sibi de absentia blandiatur; nam præsentior est qui se animis inserit, quam qui oculis protestatur. *Epist.* lib. 5, epist. 31, *ad Valentinianum, imper.* S. AMBR

2. Nullus absens est Deo, nisi qui se absentem fecerit. Super *Psalm.* XXXVI.

3. Pastorum absentia lupis invadendi gregis occasionem præstat. In *Apologia ad Imper. Constantium.* S. ATH MAG

4. Laudatur homo, et amatur absens. Lib. 4 *Confess.*, cap. 14. S. AU

5. Quanta miseria est longe esse ab eo qui ubique est! Super *Psalm.* XCIX.

6. Non amanti uxori præsentia viri molesta est, amanti autem absentia. Epist. 120, *ad Honoratum*, cap. 21.

7. Homo Deo sibi præsente illuminatur; absente autem, continuo tenebratur. Lib. 8 *de Gen. ad litteram*, cap. 12.

8. Non regionibus longe est quisque a Deo est, sed affectibus. Amas Deum, prope es : odisti Deum, longe es. Super *Psalm.* xciv , vers. 10.

9. Quomodo homo positus in sole cæcus, præsens est illi sol, sed ipse soli absens est ; sic omnis impius, cæcus est corde. *Prosec.*

10. Præsens est illi sapientia, sed cum cæco præsens est, oculis ejus absens est, non quia ipsa illi absens est, sed quia ipse ab illa absens est. Tract. 1 super cap. 1 *Joan.*

RNARD. 11. Cum præsto est quod amatur, viget amor ; languet cum abest. Serm.61 super *Cant.*

12. Me miserum ! quod te careo, quod te non video, quod sine te vivo, pro quo mori, mihi vivere est : sine quo vivere, mori. Epist. 1, *ad Robertum.*

13. Nec locorum distantia, nec corporum mors, vel absentia disjungere poterit, quos unus spiritus vegetat, una charitas ligat. Epist. 65, *ad Alvisum, abbatem Acquicintini.*

14. Esi facie ignotus nobis, etsi corpore remotus a nobis, amicus tamen es ; et amicitia notum jam nobis, et præsentem te facit. Epist. 103, *ad Quemdam.*

15. Quanto memoria alicujus absentis est dulcior, tanto absentia est molestior. Epist. 144, *ad Clarævallenses.*

16. Præsens Deo est, qui Deum amat, in quantum amat : in quo enim minus amat, absens profecto est. *Prosec.*

17. In eo Deum minus amare convincitur, quod carnis adhuc necessitatibus occupatur.

18. Illa circa corpus occupatio quid est, nisi a Deo quædam absentatio, et absentatio quid, nisi peregrinatio ? *De Præcept. et dispensat.*

19. Subtractio rei quam amas, augmentatio desiderii est : et quod ardentius desideras, cares ægrius. Serm. 51, super *Cant.*

20. Mira res ! sæpe cum incipit Christus cordi dulcescere, tunc fugit : ut de absentia sua faciat nos dulciter dolere. Homil. *de duobus Discipulis euntibus in Emmaus.*

21. Tam dulcis est Dominus Jesus gustantibus eum, tam speciosus ad videndum, tam suavis ad amplectendum, ut brevis ejus absentia maxima doloris materia sit. Hom. infr. *oct. Epiph.*

NAVENT. 22. Si charitas abest, nihil prodest quidquid adest. In Expos. 2ª super *Psalm.* cxviii, cap. 3, vers. 2, art. 3.

23. Vere periculosa est Christi absentia : Christo enim absente Lazarus moritur : Christo absente navis in mari agitatur : Christo absente Thomas dubitat. *Prosec.*

24. Christus est vita, ideo ipso absente anima moritur.

25. Ipse est via, ideo ipso absente viator periclitatur.

26. Ipse est veritas, et ideo ipso absente dubitatur in fide. Serm. 4, *Dom.* 3 *post Epiph.*

27. Si de personis absentibus sinistre aliquid suggeratur, semper pro absentium parte loquendum est. In *Speculo discip.*, part. 1, cap. 31.

28. Magnum vitium est homini dicere de absente, quod erubesceret loqui si audiret. *De Instit. novit.*, part. 1, cap. 23.

S. CLEMENS PAPA I. 29. Quod ex aliquo natum est, etiamsi multo tempore abfuerit, nunquam tamen scintilla propinquitatis extinguitur. Lib. 8 *Recognit.*

S. CORNELIUS PAPA. 30. Omnia, quæ adversus absentes in omni negotio aut loco aguntur, aut judicantur, omnino evacuentur : quoniam absentem nullus addicit, nec ulla lex damnat. Apud Gratian. in *Decret.*, causa 3, quæst. 9, can. *Omnia.*

GILBERTUS ANGLUS. 31. Falsus amor et simulatorius, absentem obliviscitur, præsenti blanditur. Serm. 40 sup. *Cant.* apud *S. Bernard.*, n. 2.

32. Verus amor absentem desiderat ; præsente lætatur. *Ibid.*

GLOSSA ORD. 33. Deus qui ubique est diligentibus præsentior est ; negligentibus abest. Super *Lucam*, cap. 20.

GRATIANUS IN DECRET. 34. Absente eo quem accusare quisquam voluerit, accusatori non credatur. Causa, 3, quæst. 9, can. *Absente.*

S. GREGORIUS MAGNUS. 35. Dura mente abesse mors longe creditur, etiam cum sentitur. Lib. 8 *Moral.*, cap. 7.

36. Amicorum absentia, quamvis a carnalibus oculis longe est, mentis tamen aspectibus nunquam deest. Lib. 3 in *Registro*, indict. 12, cap. 38, *ad Marcellum scholastic.*

37. Lingua irrisoria amicis præsentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Lib. 4 in *Registro*, indict. 13, cap. 58, epist. 1, *ad Joan., episc. Ravennæ.*

38. O quam bona est charitas, quæ absentia per imaginem, præsentia menti exhibet per amorem ! Lib. 4 in *Registro*, indict. 13, cap. 95, epist. 51, *ad Virgilium, episc. Arelatensem.*

39. Charitati nil longe est, quia quos dividunt loca jungit epistola. Lib. 9 in *Registro*, indict. 4, cap. 61, epist. 61, *ad Quirinum, episc.*

40. In sincera dilectione, nec vires absentia, nec locum habet oblivio. Lib. 9 in *Registro*, indict. 4, cap. 62, *ad Aregium, episc. Galliæ.*

41. Abesse minime credendus est, qui per dilectionis vinculum animis inhæret. *Ibid.*

42. Quod animis concordibus longitudo negat itineris, præstat officium charitatis. Lib. 10, indict. 5, cap. 1, epist. *ad Dominicum, episc. Carthaginens.*

S. HIERONYM. 43. Quid est tam præsens inter absentes, quam

per epistolas et alloqui, et audire quos diligas? Epist. 42, *ad Nitiam*.

44. Lingua hominum ad judicia præceps, absentium vitam ut plurimum non cessat hinc inde corrodere. In *Regula monachorum*, cap. 21.

45. Cum dilectio procul abfuerit, fides pariter abscedit. Lib. 3, super *Ep. ad Galatas*, cap. 5, super illud : *Spiritus est pax*, etc.

HUGO A S. VICTORE. 46. Flebo, quia abest quod desidero : flebo, quia adest quod non amo. Super *Psalm.* XLI, c. 51.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 47. Is præsentem Dominum non habet, qui Dominum abesse compellit. *Prosec.*

48. Nemo absentiam Christi sustinet, nisi qui præsentiam non requirit. Serm. 5, *de Resurr.*

49. Magistri absentia discipuli pigriores fiunt; et satis ad correctionem ejus præsentia. Hom. 14, in ep. I *ad. Corint.*, sup. illud 5 : *Tanquam non venturus sim.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 50. Nihil officit absentia corporalis, ubi corda fuerint sociata per fidem. Serm. 32.

S. PETRUS DAMIANUS. 51. Absentibus nunquam detrahas, sed eos in faciem (prout res dictaverit) competenter objurga. Epist. 11, *ad Desiderium abbatem*.

52. Apud sæculares, absentis monachi auctoritas gravis est; si autem præsens affuerit, nullius judicatur esse momenti. Opusc. *de Contempt. sæculi*, cap. 26.

53. Spiritualis quisque carnalibus absens quidem timori, præsens autem videtur despectui. *Ibid.*

54. Præsentibus conversatio tua luceat, absentibus fama in benedictione redoleat. Opusc. 46, cap. 6.

SALVIANUS. 55. Plurimi a se, etsi loco non absunt, affectu absunt ; etsi habitatione junguntur, mente disjuncti sunt. Lib. 5 *de Gubernat. Dei.*

THOMAS A KEMPIS. 56. Perdendo didici quid habendo possedi; indicat dilecti absentia quid contulit ejus præsentia. In *Soliloquio*, cap. 14.

S. VINCENT. FERRERIUS. 57. Quanto aliquid magis desideratur, tanto ejus absentia molestior est. Serm. 3. *Dom. I Advent.*

S. ZEPHIRIN. PAPA. 58. Absens nemo judicetur, quia divinæ et humanæ leges hoc prohibent, nisi fuerit absens ex contumacia ; pro præsente namque eum contumacia haberi facit. Apud Gratianum in *Decretis*, part. 2, causa 3, quæst. 9, can. *Absens.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 59. Ades, abesse vis; abes, reverti cupis. Lib. 4 *de Arte Rhetor. ad Herennium.*

SENECA. 60. Conversari cum amicis absentibus licet, et quidem quoties velis, quamdiu velis; magis hac voluptate (quæ maxima est) fruimur, dum absumus. *Prosec.*

61. Ideo æquo animo ferre debemus absentiam, quia nemo non multum etiam præsentibus abest.

62. Amicus possidendus, hic autem nunquam abest, quemcumque vult, quotidie videt. Epist. 55.

ABSOLUTIO.

Vide PECCATORUM REMISSIO.

ABSTINENTIA.

GERSON. *Definitiones, productiones et divisiones.* Abstinentia et temperantia modificans passiones cibi et potus, secundum leges altiores. Part. 4, in *Descript. terminor.*, cap. *Temperantia.*

S. THOMA[S] AQUINAS. Abstinentia est virtus specialis, qua quis a cibo, quantum decet et oportet, habita ratione valetudinis, et propriæ personæ, aliarumque personarum cum quibus vivit, sese abstinet. 2ª 2æ, quæst. 146, art. 1.

Abstinentia ex suo nomine, est subtractio ciborum, 2ª 2æ, quæst. 146, art.

S. ATHANA[SIUS] MAGNUS. Abstinentia continentiæ nutrix est. In *Exhort. ad Monach.*

S. BERNA[RDINUS] SENENSI[S]. Abstinentia, summa est medicina, et corporis scilicet, et animæ. Serm. 5, in die *Cinerum*, fructu 7.

S. PROSP[ER]. Hæc virtus, quæ abstinentia non solum delicatorum ciborum, sed etiam malorum omnium, nuncupatur. Lib. 2, *de Vita contemplat.*, cap. 17.

PRODUCTIONES.

S. JOANN[ES] CHRYSOST[OMUS]. Abstinentia mater sanitatis est. Homil. I, *de Pœnit.*

S. LEO. De abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia. Serm. 2, *de Jejunio decimi mensis.*

DIVISIO.

S. EUSEB[IUS] EMISSEN[US]. Duo sunt abstinentiæ genera; unum corporale, aliud spirituale; unum a potu et epulis temperare ; alterum (quod est pretiosius et sublimius) motus animi regere atque pacare. Homil. 2, *ad Monach.*

SENTENTIÆ PATRUM.

B. ALAN[US] DE RU[PE]. 1. Abstinentia minimo cibo seipsa fit robustior; urbium est expugnatrix, et nutrix, et conservatrix. Part. 3, serm. 4, cap. 23. reg. 6.

S. ALBER[TUS] MAGNU[S]. 2. Ille veram abstinentiam servat, et amat, qui non solum libenter abstinet a delectabilibus, quæ non habet, sed etiam vitat sponte et pure propter Deum delectabilia quæ habet, et quæ licite habere potest. *De Paradiso animæ*, part. I, *de Virtutibus*, cap. 7.

S. AMBRO[SIUS]. 3. Cibus parcimoniæ, potus abstinentiæ, docet vitia nescire, quia docet ausas nescire vitiorum. Lib. 1, *de Virginibus.*

4. Abstinentiam indicamus corpori, ut a vitiis magis abstinere possimus. *Serm.*

5. Nihil pulchrius abstinentia, quæ facit etiam juventutis annos senescere, ut fiat morum senectus. Lib. 10, epist. 82, *ad Vercellensem eccles.*

6. Abstinentia, disciplina est castimoniæ : discimus enim resecare luxuriam, cupiditates vincere, excludere concupiscentias, delectationibus corporis obviare. Lib. 2, *de Jacob*, cap. 10.

7. Gula de Paradiso regnantem expulit, abstinentia ad Paradisum revocavit errantem. *De Helia et jejunio*, cap. 4.

. ANASTAS. MAGNUS. 8. Malis abstinere, disciplinæ merces est : bona supergredi, libertas meriti est, non finis imperii. In *Exhort. ad Monach.*

ANTONIUS. 9. Apud Deum, non tam valet abstinentia ciborum, quam mortificatio vitiorum. Part. 1, tit. 3, cap. 7, § 5.

10. Virtus abstinentiæ memoriam nutrit, intellectum acuit. Part. 4, tit. 4, cap. 4, § 1.

. AUGUSTIN. 11. Anima istis quæ per corpus accipit carendo, fit melior; cum sese avertit a carnalibus sensibus, et divinis sapientiæ numeris reformatur. Lib. 6, *de Musica*, cap. 14.

12. Carnem vestram domate jejuniis et abstinentia escæ, quantum valetudo permittit. In Regula 3, *ad Clericos.*

13. Bonum est cibum cum gratiarum actione sumere, et quidquid præcepit, edendum est : abstinere autem ab aliquibus (non quasi a malis, sed non necesariis), non est malum; moderari vero eorum usum, pro necessitate, et tempore, proprie Christianorum est. *De Eccles. dogmat.*, cap. 66.

14. Pro amore castigandi corporis, abstinentibus a vino vel carnibus, nil credere meriti accrescere; non hoc Christiani, sed Joviniani est. *Ibid.*

15. Quisquis meminit illicita se commisisse, studeat a licitis abstinere; et qui prohibita commisit, sibimet abscindat concessa. *Pros.*

16. Reprehendat se in minimis, qui meminit se deliquisse in maximis. *De Spirit. et anima*, c. 57.

17. Cum anima ab esu et potu fuerit liberata, tunc se melius recognoscit, sicut in speculo sordido non se talem homo aspicit qualis est : ita et si esca et crapula fuerit gravatus, alterum se sentit quam est, tunc excitatur libido, accenditur ira, inflammatur superbia, generatur luxuria. *De Quæst. Veteris et Novi Testamenti*, quæst. 120.

18. Utantur divites consuetudine infirmitatis suæ, sed doleant aliter se non posse; melius enim possent, si alter possent; si ergo non extollitur pauper de mendicitate, tu quare extolleris de infirmitate ? *Prosec.*

19. Utere cibis electis, et pretiosis, quia sic consuevisti, quia non aliter potes ; et si consuetudinem mutas, ægrotas; conceditur tibi, utere necessariis, da pauperibus superflua; utere pretiosis, da pauperibus vilia. Serm. 5 *de Verbis Domini.* 10. S. AUGUSTIN.

20. Quid prodest vacuare corpus ab escis, et animam replere peccatis? *Prosec.*

21. Quid prodest vinum non bibere, et iracundiæ veneno inebriari ?

22. Quid prodest abstinere a carnibus ad edendum creatis, et malignis obtrectationibus fratrum membra lacerare ? Serm. *Dom.* 1 *Quadrag.*

23. O magna et admirabilis abstinentiæ virtus, per quam homines filii Dei excelsi efficiuntur; per quam vitia expelluntur, et dæmones; per quam non solum animarum salus agitur, sed etiam corporum sanitas possidetur. Serm. 31, *ad Fratr. in eremo.*

24. Abstinete vos a vino; non sufficit abstinere, sed abstinentes, alios abstinere doceatis. *Ibid.*, sermo 33.

25. Non interest quid, vel quantum alimentorum pro congruentia hominum, atque personæ suæ, et pro suæ valetudinis necessitate, quis capiat, sed quanta facilitate atque serenitate animi careat, cum his vel oportet, vel etiam necesse est carere. Lib. 2 *Quæst. evangel.*, quæst. 11.

26. Abstinentia ab his quæ nociva sunt, secundum medicam rationem, etiam nobis utilis est. In *Quæst. diffuse explicat*, quæst. 55. S. BASILIUS MAGNUS.

27. Bona est abstinentia ciborum, sed multo melior est abstinentia vitiorum. Sermo 16, *de Exemplis Sanctorum, ad Sororem suam.* S. BERNARD.

28. Abstinentia carnem superat, luxuriam refrænat, frangit motum libinis, dissolvit virtutem fornicationis. *Ibid.*, serm. 24, *de Abstinentia.*

29. Duplex est abstinentiæ virtus; una intus in mente, altera foris in actu. *Prosec.*

30. Ea quæ in mente est, semper habenda; ea vero quæ in actu pro rerum ac temporum qualitate manifesta est. In libro *de Passione*, cap. 42.

31. Non potest facies esse rubicunda cum stomacho abstinentiæ. In libro *de Passione*, cap. 42.

32. Non est reputanda abstinentia, ubi fuerit ventris satietas subsecuta. Serm. 24, *de Abstinentia, ad Sororem suam.*

33. Venter vacuus in oratione vigilare facit; repletus autem somnum infert gravissimum. *Ibid.*

34. Caro tunc Deum sitit, quando per jejunium abstinet et arescit. *Ibid.*

35. Abstinentia vivificat et occidit : vivificat animam, et occidit corpus; ædificat in anima virtutes, et destruit vitia corporis. *Ibid.*

36. Corpus quod abstinentia frangit, ignis luxuriæ non exurit. *Ibid.*

37. Ut castitas vigeat in mente, caro mactetur abstinentiæ falce. Serm 8, *in Cœna Domini.*

S. BONAVENT.

38. Leo animal gulosum: dum bene una die se pascit, per tres dies abstinendo quiescit. Serm. 3 *de S. Andræa.*

39. Abstinentia et honestas, moderantia et parcitas, et sobrietas, edulii cohibent nutrimenta. In *Centiloquio*, part. 1, sect. 42.

40. Felix abstinentia, quæ palato imperat delicato! In *Speculo discip.*, part. 1, cap. 32.

S. CYRILLUS ALEXANDRIN.

41. Cibis caro saginata et lasciviens, difficilem se ac morosam præbet, desideriis spiritus refractaria obluctatur; imbecilla vero, nec nimia copia rerum adjuta, victoriam illi necessario concedit. Hom. 1, *de Festis Paschalibus.*

42. Tot annorum circulos transegisti, mundo frustra operam navans, et quadraginta diebus non vacabis pr anima tua? *Cathes.* 1.

PELAGIUS.

43. Qui cibis abstinent, et prave agunt, dæmones imitantur, quibus esca non est, et nequitia semper est. Hom. II.

S. EUSEBIUS EMISSEN.

44. Quam felix abstinentia quæ actione temporaria sed utilitate perpetua est. Hom. *de Pœnit. Ninivitarum.*

GLOSSA ORD.

45. Abstinentia non valet, nisi bene corpus edometur, vel si nimis atteritur, quia vitia extinguenda sunt, non caro. Super *Job*, cap. XXX.

S. GREGORIUS MAGNUS.

46. Replemus refectionibus corpus, ne extenuatum deficiat; extenuamus abstinentia, ne nos repletum premat. Lib .4 *Moral.*, cap. 30.

47. Corpus cibo reficitur, ut subsistat; refectione lassescens, abstinentia relevatur, ut vigeat. Lib. 8 *Moral.*, cap. 20, num. 22.

48. Si corpus abstinentiæ afflictione non atteritur, contra mentem libidinis flamma se excitat. Lib. 13 *Moral.*, cap. 6, super illud Job, XVI: *Circumderit me lanceis suis*, num. 9.

49. Virtus abstinentiæ, aut omnino nulla est, si tantum quisque corpus non edomat, quantum valet; aut valde inordinata est, si corpus atterit plus quam valet. Lib. 20 *Moral.*, cap. 31, num. 30.

50. Perabstinentiam carnis, non caro, sed carnis vitia sunt extinguenda. *Ibid.*

51. Tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Part. 2 *Pastoral.*, cap. 3.

52. Incassum per abstinentiam caro atteritur, si inordinatis dimissa motibus, mens vitiis dissipatur. Part. 3 *Pastoral.*, cap. 1, admonit. 20, super illud *Isaiæ*, LVIII: *Ecce in die jejunii*, etc.

53. Dum per trecentos et sexaginta quinque dies annus ducitur, nos autem per triginta, et sex dies in quadragesima affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus, ut qui nobis ipsis per acceptum annum viximus, auctori nostro in ejus decimis, per abstinentiam mortificemus. Hom. 16 *in Evang.*

54. Tanto a se licita quisque abscindere debet, quanto se meminit illicita perpetrasse. Hom. 20, super *Evang.* super illud Luc, III: *Facile fructus dignos*, etc.

55 Cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere. Homil. 34, *in Evang.*

56. Abstinentes quasi cum serpente pugnant, quando gulæ appetitum magna virtute deprimunt, ut veneno luxuriæ non inficiantur. Lib. 5, in lib. I *Regum*, cap. 1, super illud *Genes*, III: *Quia callidior erat cunctis.*

57. Probatio veræ abstinentiæ non est in attenuatione corporis, sed in perfectione castitatis. *Ibid.*, etc., super illud I *Regum : Et factum est cum venissel dies*, etc.

58. Gula per abstinentiam frangitur; sed abstinentiam ciborum corporalium habere non potest, qui mentem spiritualibus cibis non replet. *Ibid.*, cap. 4, super illud *Ephes.* VI: *Non est nobis colluctatio*, etc.

59. Abstinentes sæpe impatientiæ, sæpe superbia culpa comitatur. Part. 3 *Pastoralis*, cap. 1, admonit. 20.

60. Gulæ appetitus, de infirma carne refici appetit; sed electa mens in abstinentiæ virtute roborari. Lib. 5, in I *Regum*, cap. 1.

61. Plerique resistere gulæ incipiunt, sed dum fatigari abstinentiæ labore inchoant, ad usum se consuetæ gulositatis inclinant. *Ibid.*

S. GREGORIUS NAZIANZ.

62. Abstinentia res est admiranda, quæ ne quis a voluptatibus superetur, aut ventri tanquam avaro, et illiberali subjiciatur domino, efficit. *Oratione in funere S. Basilii.*

S. HIERONYM.

63. Ante annos robustæ ætatis, periculosa est teneris gravis abstinentia. Epist. 7, *ad Lætam.*

64. Multo melius est stomachum dolere quam mentem; imperare corpori, quam servire; gressu vacillare, quam pudicitia. Epist. 9, *ad Salvinam.*

65. Nonnulli vitam pudicam appetentium, in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnium putant, et leguminibus onerant stomachum, quæ moderate, parceque sumpta, innoxia sunt. Epist. 10, *ad Furiam.*

66. Quid prodest tenuari abstinentia corpus, si animus intumescat superbia? Epist. 14, *ad Celantiam.*

67. Quid virtutis habet vinum non bibere, et ira atque odio inebriari. *Ibid.*

68. Tunc præclara est abstinentia, tunc pulchra atque magnifica castigatio corporis, cum animus est jejunus a vitiis. *Ibid.*

ERONYM. 69. Sæpe dum una pars se a licitis abstinet, altera ad illicita delabitur. *Ibid.*

70. Quanto major est difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto majus et præmium. Epist. 2, *ad Pammachium.*

71. Abstinentia tua et jejunium, eo magis Deo grata sunt, quo cum sanctis moribus offeruntur; ut quæ in aliis sunt umbracula vitiorum, in te sint ornamenta virtutum. Epist. 1, *ad Demetriadem.*

72. Abstinentia tua, pauperum refectione sit gratior. *Ibid.*

73. Omnis christianorum vita indiget abstinentia. Epist. 32, *de Quadragesima.*

74. Non abstinentia tantum ciborum, quam mortificatio vitiorum pœnitenti necessaria est. Et habetur apud Gratianum in *Decreto*, part. 2, *de Pœnitentia*, canone *Mensuram.*

GO A S. TORE. 75. In omni abstinentia, hoc semper attendendum est, ut vitia extinguantur, non caro. In *Regula divi Augustini*, cap. 3.

O CARD. 76. Abstinentia regit et reprimit malos motus. Super *Gen.*, cap. XXVI.

N. CASS. 77. Unus in omnibus abstinentiæ finis sit, ne quis scilicet juxta mensuram capacitatis suæ, saturitatis oneretur ingluvie. Lib. 5 *Institut.*, cap. 5.

78. Summa continentiæ, non sola temporis ratione, nec escarum qualitate tantummodo, sed ante omnia conscientiæ judicio colligenda est. *Ibid.*, cap. 9.

79. Integritas mentis, ventris cohæret inediæ. *Ibid.*, cap. 9.

80. Ad integritatem mentis et corporis conservandam abstinentia ciborum sola non sufficit, nisi fuerint cæteræ quoque virtutes animæ conjugatæ. *Ibid.*, cap. 10.

81. Novit immoderata inedia, non modo mentis labefactare constantiam, sed etiam orationum efficaciam reddere lassitudine corporis enervatam. *Ibid.*, cap. 9.

82. Quanto abstinentia occultius exercetur, nulloque hominum teste perficitur, tanto subtilius occultatorem suum diabolus tentare non desinit. Collat. 8, *Sereni abbatis*, cap. 1.

OANNES OSTOM. 83. Abstinentia a cibis propter hoc recepta est, ut rigorem carnis refrænet et equum moderanti facile parere faciat. Homil. 8, in *Genes.*

84. Continere se non posse, pusillanimitatis est, et negligentiæ. Hom. 1. super *Psalm.* L.

85. Ubi sobrietas lucet, ibi abstinentia coronatur. *Ibid.*

86. Non ciborum abstinentia sola jejunium operatur, sed abstinentia peccatorum. Hom. 22, *ad Popul. Antiochen*

87. A cibis abstinendum est, non propter cibos, sed propter detrimenta, quæ ex his oriuntur. Lib. 1 *Parall.*, cap. 7. S. JOANNES DAMASC.

88. Quanto corpus inedia frangitur, tanto mens ab illicito appetitu revocatur. Lib. 8, *de Summo bono*, cap. 37, sent. 3. S. ISIDORUS HISPALENS.

89. Corpus quod abstinentia frangit, tentatio non exurit. *Ibid.*, cap. 42, sent. 7.

90. Nemo facile poterit a semetipso spiritus immundos expellere, nisi per abstinentiam gulæ. Lib. 1, *de Summo bono*, cap. 42, sent. 11.

91. Ille bene abstinet a cibis, qui et a malis actibus, et a mundi jejunat ambitionibus. *Prosec.*

92. Qui autem execrationis studio, non abstinentiæ voto ab escis carnium se suspendunt; hi potius execrandi sunt, quia Dei creaturam usibus humanis concessam rejiciunt. *Ibid.*, lib. 2, cap. 44, sent. 8.

93. Non est corpori adhibenda immoderata abstinentia, ne dum amplius gravatur caro pondere inediæ, malum agat postea. *Prosec.*

94. Et quæ addicitur, ut usu mali careat, simul et boni officium, dum plus premitur, perdat. *Ibid.*, sent. 10.

95. Per continentiam purgari non sustinet, qui ciborum suavitates ac delicias quærit. Epist. 22, *Pelusiotis monachis.* S. ISIDORUS PELUSIOTA.

96. Anima, dum cibo et potu male tractatur, fit melior. Epist. *ad Diognetum.* S. JUSTINUS MART.

97. Ab omni appetitu, cupiditateque carnali vacuus christianus esse debet. Epist., *ad Zenam.*

98. Abstinentiæ sic adhibenda est temperies, ut corpus nec saturitas excitet, nec inedia immoderata debilitet. *Prosec.* S. LAURENT. JUSTINIANUS.

99. Sic abstinendum est, ut non palpet corpus, et respirare vix possit, sed ut fracto ejus appetitu, nec in lectionibus, nec in psalmis, vel vigiliis solito quid minus fiat. *De Ligno vitæ*, tract. 2; *de Sobrietate*, cap. 5.

100. Fiat refectio pauperis, abstinentia jejunantis; impendamus virtuti, quod subtrahimus voluptati. Serm. 2, *de Jejunio decimi mensis.* S. LEO I.

101. Quando aliquis sic a cibo abstinet, ut etiam a pietate abstineat, magis ad avaritiam quam ad continentiam referenda est. *Ibid.*, serm. 4.

102. Non in sola abstinentia cibi stat nostri summa jejunii, aut infructuose corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate revocetur. Serm. 4, *in Quadrag.*

103. Utilis est abstinentia, quæ parco assueta victui, deliciarum cohibet appetitum. *Ibid.*

104. Non tibi videatur absurdum, si propter abstinentiam aliquando caput doleat, quod sæpius ab ebrietate doluit; si rugiat venter, quem PETRUS BLESENSIS.

frequens ingluvies suffocavit. *De Confess. Sacrament.*

PETRUS CELLENSIS. 105. Caro abstinendo, fit paradisus deliciarum; anima contemplando, efficitur serenissimum cœlum. Lib. 3, epist. 2.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 106. Abstinentia est hominis prima disciplina, sed ad plenam curam, misericordiæ requirit expensas. Serm. 41.

107. Abstinentia extinguit febrem, sed arefacta membra longæ febris incendio, nisi largo infundantur unguento, nisi blandissimis rigentur fomentis, nisi juventur medicinæ sumptu, ad integram sanitatem redire non possunt. *Ibid.*

S. PETRUS DAMIANUS. 108. Sensuales motus tuos, continentiæ frænis infrena. Serm. 58, *de S. Andræa.*

S. PROSPER. 109. Ea abstinentia, spiritualis atque perfecta est censenda, quæ abstinentem tam ab illecebris carnalium voluptatum, quam a peccatis omnibus facit alienum. Lib. 2, *de Vita contemplat.*, cap. 17.

110. Ille abstinens vere credendus, qui vitiorum omnium abstinentia liber effectus est. *Prosec.*

111. Ac recisis corporeis voluptatibus, elaborat; non ut concupiscentiam suæ carnis exsatiet, sed ut mortalem vitam necessariorum perceptione sustentet. *Ibid.*

112. Nihil contra abstinentiam faciunt, qui vinum, non pro ebrietate, sed tantum pro corporis salute percipiunt; nec hoc eis offert voluptas, sed permittit infirmitas. *Prosec.*

113. Quæ si defuerit, a vino est abstinendum; ne vini perceptio quæ infirmum sustentat, sanum corpus incendat. *Ibid.*, cap. 22.

114. Abstinentiæ fructus ipsam mentem alacrem facit, carnem quoque non usque ad lassitudinem fatigatam, sed spiritui ordinate subjectam mobilem reddit. *Ibid.*

115. Non minus a cupiditate possidendi superflua, quam a voluptate percipiendi, nobis est abstinendum. *Ibid.*, cap. 23.

116. Sic abstinere debemus, ut non nos abstinendi necessitati subdamus; ne jam non devoti, sed inviti rem voluntariam faciamus. *Ibid.*, cap. 24.

117. Non sufficit abstinere a malo, nisi fiat quod bonum est; et parum est nemini nocere, nisi studeas multis prodesse. Apud S. Augustinum.

SALVIANUS. 118. Quid juvat stomacho abstinentia, si statim dulcia subsequantur? Lib. 5, *de Gubernat. Dei.*

S. SIDONIUS. 119. Disruptum ganea stomachum, nulla sarcire res melius, quam parcimonia solet. Lib. 2, epist. 9, *ad Donidium.*

S. THALASIUS. 120. Mens continentis, templum est Spiritus sancti; gulosi autem mens, corvorum est domicilium. Sentent. 55.

S. THOMAS AQUINAS. 121. Ea abstinentia, quæ ratione est gubernata, virtutis nomen dignitatemque obtinet, 2ª 2ᵃᵉ, quæst. 146, art. 1.

THOMAS A KEMPIS. 122. Christus multos habet amatores et sodales mensæ, sed paucos sectatores abstinentiæ. In *Hortulo rosarum*, cap. 7, sect. 2.

IN VITIS PATRUM. 123. Deliciæ corporales non solum illas putetis quibus homines sæculi fruuntur; sed abstinenti deliciæ credendæ sunt omne quidquid cum cupiditate sumpserit, etiamsi vile illud sit, et quod in usu abstinentibus esse solet. Lib. 2, *de Vita Joannis*, cap. 1.

124. Natura excitat concupiscentias, sed jugis et intenta abstinentia has extinguit. Lib. 10, cap. 152.

125. Multum comedere et bibere, et bene vestiri possumus; abstinere autem, non valemus. *Ibid.*, cap. 168.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 126. Abstinentia cibi confert febricitanti sanitatem. 5 *Ethicorum*, apud Bedam.

CICERO. 127. Decet non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere. Lib. 1 *Officior.*

SENECA. 128. Molestum est carere assuetis voluptatibus, abstinere a cibo, sitire, esurire. *Prosec.*

129. Hæc primo abstinentia gravia sunt, deinde cupiditas relanguescit ipsis, per quæ cupimus fatigatis ac deficientibus.

130. Inde morosus est stomachus, inde quorum fuit aviditas, odium est, desideriaque ipsa moriuntur. Epist. 78.

131. Plures pudore potius peccandi, quam bona voluntate, a prohibitis abstinent. Epist. 83.

SIXTUS PHILOSOPHUS. 132. Animantium omnium usus quidem in cibis indifferens est; abstinere vero, rationabilibus est. Sentent. 101, apud Bibl. Patrum.

133. Cessa a cibo, ede citra satietatem. *Ibid.*, sentent. 256.

Vide etiam tit. Virtutum connexio in specie, verbo *Abstinentia*.

ABUNDANTIA.

S. AUGUST. *Definitiones, divisiones et comparationes.* Abundantia est affluentia, et quasi rei nimium exuberantis effusio. *De Beata vita*, disputat. 3 diei.

S. GREGOR. MAGNUS. Quid est rerum abundantia, nisi pinguedo vitæ præsentis? Lib. 12 *Moral.*, cap. 22, num. 22.

S. THOM. AQUINAS. Quatuor sunt, quorum copia frequenter afficimur: mulierum abundantia, ciborum affluentia, verborum copia, et malorum adhærentia. In opusc. *De his quæ impellunt hominem ad regimen.*

S. BERNARD. Sicut sæcularium rerum affluentia occidit stultum sæcularem, sic potest et abundantia spiritualis occidere indoctum spiritualem. Serm. 2, *Dom. Palmar.*

JOANNES CHRYSOSTOM. Sicut magna afflictio magnum gaudium parit, et abundantiam gaudii, ita multa paupertas, multas divitias et abundantiam parit eleemosynæ. Hom. 16, super Ep. II *ad Corinth.* super illud VIII : *Et profunda paupertas illorum abundavit.*

Quemadmodum angusta paupertas ad multa mala facienda allicit, ita et abundantia. Serm. 15, super Epist. *ad Philippens.*

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROSIUS. 1. Cupiditatibus omnis divitiarum abundantia, inopia est. Lib. 10, epist. 82, *ad Vercellenses.*

2. Cum nulla vera sit abundantia sub sole ; si quis abundare velit, abundet in Christo. *De Isaac et Anima,* cap. 4.

3. Affectus dives egere non novit : census vero abundans nequit avari pectus implere. *De Nabuthe,* cap. 2.

S. ANTONIUS DE PADUA. 4. Cum miser homo affluit divitiis, se dilatat in deliciis. Serm. *Dom. inf. oct. Nativ.*

5. Abundantia temporalium infelix anima ita suffocatur, ut sepulta mole consuetudinis malæ prematur. Serm. *Dominicæ post Pascha.*

AUGUSTIN. 6. Cum mutabilium bonorum adest copia, non eis vir justus confidit : sed cum subtrahuntur, cognoscit utrum eum non ceperint. *Prosec.*

7. Quia plerumque cum adsunt nobis, putamus quod non ea diligamus ; sed cum abesse cœperint, invenimur qui sumus. *De vera Religione,* cap. 47.

8. Scire abundare, nonnisi eorum est, quos abundantia non corrumpit. *De Bono conjugali,* cap. 21.

9. Ab abundantia egestas aliena non est. *De beata vita,* disput. 3 diei.

10. Omnis copia, quæ Deus meus non est, egestas mihi est. Lib. 14 *Confess.,* cap. 8.

11. Quanto est copiosor divitiis ille, quibus non bene utitur, tanto ardentius talia concupiscit. Lib. 2 *Quæst. evang.,* quæst. 29.

12. Majores nostri ideo copiis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, et Cæsari censum reddebant. *Homiliarum* 50, hom. 48.

13. Quantum sit impedimentum, quam grave dispendium inferat homini abundantia rerum, magis legimus in libro conscientiæ nostræ, quam possumus explicare sermonibus. *Prosec.*

14. Numquid non Sodomitarum peccatum fuisse legitur, abundantia panis ?

15. Numquid non angeli videntes se abundare in pulchritudine et sapientia, superbientes ceciderunt ?

16. Numquid non et patres nostri, quasi ratione eadem expulsi sunt de paradiso ?

17. Numquid et mundus submersus fuit, quando abundantes, et in suis abundantiis Deum non cognoscentes perierunt ?

18. Numquid non Ægyptii abundantes, iracundia pleni facti sunt, et submersi ?

19. Numquid non propter abundantiam, idola in terra facta sunt ?

20. Numquid non Amalec, quia abundabat, id est, invidia plenus, desivit in manu Saül ?

21. Cogitate quid receperit Holofernes, quid Cæsar, quid Nero, quid Valentinus, quid Constantinus, quid Decius, quid Julianus, ex abundantia.

22. Quid valuit Cæsari et Neroni abundantia ? quid Assuero pecuniæ copia ? quid Antiocho simulata et palliata in abundantia pœnitentia ? Serm. 40, *ad Fratres in eremo.*

23. Castitas cum abundantia et fertilitate stare non potest. *Ibid.,* serm. 47.

24. Non parit gratiam copia mundi, sed contemptus. Serm. *de Convers. ad clericos,* cap. 22. S. BERNARD.

25. Tali quadam arte spargitur æs, ut multiplicetur : expenditur, ut augeatur ; et effusio copiam parit. In *Apologia,* verbo *Dicitur.*

26. De superfluenti aliorum copia, nascitur ægra aliorum inopia. *De Interiori domo,* cap. 26.

27. Si blado abundas, non diligas caristiam, quia ille diligens caristiam, cupit esse pauperum homicida. In epist. *de Cura et regimine rei familiaris.*

28. Qui in abundantia sobrius est, ille est terrenus Deus. *Ibid.*

29. Si, quod naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quod fortunæ affluentiam petas. Lib. 2 *de Consol. philosoph.,* prosa 5. BOETIUS.

30. Divitiarum affluentia, rerum penuria crescit. In *Apologia pauperum,* resp. 3, cap. 3. S. BONAVENT.

31. Qui plurimum auri possidet, non abundat, quia nihil est quidquid in sæculo est. In *Apologia pauperum,* resp. 3, cap. 2.

32. Si abundantia delectamur, in egestate facile capiemur. *De Perfect. monachi,* 2. S. EPHREM.

33. Impossibile est divitiis affluere, et Christum sequi. Epist. *ad Damasum Papam.* S. EUSEBIUS CÆSARIENS.

34. Qui abundant in bonis spiritualibus, temporalia quantumcumque modica eis sufficiunt, imo pro divitiis computantur. Super *Psalm.* XXXII. GLOSSA ORD.

35. Terrenis abundans contra Deum erigitur. GLOSSA INT.

36. Abundantia frequenter extollit et penuria tolerata divitias cœlestes acquirit. Super epist. *ad Philipp.,* cap. IV, super illud, *Scio abundare.*

37. Ubi major abundantia spiritus Domini, ibi ubertas uberior. Serm. 20, super *Cantica,* apud S. Bernard., n. 3. GILBERTUS ANGLUS.

S. GREGOR. MAGNUS. 38. Abundantia superbiæ vicina est. Hom. 19, super *Ezech.*

39. Quem nec abundantia in superbiam elevat, nec in necessitate cupiditas irritat, scit abundare, scit penuriam pati. *Ibid.*, 3.

40. Humiliari et abundare, satiari et esurire, abundare et penuriam pati, ars est, et mira disciplinæ scientia, quæ toto cordis adnisu est addiscenda. *Ibid.*

41. Vir perfectus in abundantia, sepulcrum ingreditur, quia prius activæ vitæ opera congregat, et postmodum carnis sensum per contemplationem mortuum huic mundo funditus occultat. Lib. 6 *Moral.*, cap. 17, n. 28.

42. Quantalibet sit temporalis affluentia, habet finem suum terminum mortis. Lib. 7 in *Registro*, indict. 2, cap. 95, epist. 95, *ad Gulfarem magistrum.*

43. Sancti viri omnem præsentis vitæ copiam, inopiam deputant : quia nil extra Deum sufficit menti, quæ veraciter Deum quærit. Lib. 22 *Moral.*, cap. 2.

44. Non est census in crimine, sed affectus : cuncta enim quæ Deus condidit, bona sunt. *Ibid.*, lib. 10, cap. 17.

45. Terrenarum rerum me nec abundantia refovet; auctoris autem mei, quem adhuc videre non valeo, vel sola memoria delectat. Lib. 18 *Moral.*, cap. 24.

46. Pene semper rebus affluentibus elatio sociatur; quia sæpe honoris abundantia duritiam dat tumoris. Lib. 36 *Moral.*, cap. 19.

47. Solet rerum abundantia tanto magis a divino timore mentem solvere, quanto magis hanc exigit diversa cogitare. *Ibid.*, lib. 1, cap. 4.

48. Si abundandi artem scire volumus, necesse est ut non solum ea quæ vicina sunt, sed ea etiam quæ de longinquo veniunt, vitia fugiamus. Hom. 10 super *Ezechiel.*

49. Habens rerum affluentiam, vigilet ne a misericordiæ largitate torpescat. *Ibid.*, hom. 9, super illud *Matth.* xxv : *Omni habenti dabitur.*

50. Qui æternorum bonorum abundantiam aspicere nesciunt, quo præsentia ardentius concupiscunt, eo avidius oblata recipiunt, et non oblata violenter tollunt. *Prosec.*

51. Innocentibus insidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, juraque pervertunt. Lib. 5 in I *Regum*, cap. II.

S. HIERONYM. 52. Non est grande, tristi et lurida facie, possessionum redditibus abundare, et vile jactare palliolum. Epist. 13, *ad Paulinum.*

53. Fluxu rerum, et ubertate copiarum animus solvitur, vigor mentis infringitur, virtus corporis enervatur. In *Regula monachorum*, cap. 5.

54. Si quis existimat abundantia ciborum potuumque se perfrui, et vacare posse sapientiæ, seipsum decipit. Lib. 2, *adversus Jovinianum.*

55. Ciborum abundantia, fomentum est vitiorum. Epist. 32, *de Quadrag.*

56. Ubertas securitatem, securitas negligentiam, negligentia contemptum parit. Lib. 6 in *Jeremiam*, cap. XXXII, super illud : *Qui posuisti signa.*

57. Superbia, saturitas, rerum omnium abundantia, otium et deliciæ, peccatum Sodomiticum est. Lib. 5 in *Ezech.*, cap. XVI, super illud *Luc.*, XIV : *Omnis qui se exaltat humiliabitur.*

58. Abundantia sæpe solet generare luxuriam. In I epist. *ad Timoth.*, cap. v, super illud : *Cum enim luxuriatæ fuerint.*

59. Melius est egestatem quantumcumque maximam pati, quam superabundantia frui. In *Regula D. Augustini*, cap. 5. HUGO A S. VICTORE.

60. Abundantia parit superbiam. *Ibid.*

61. Per divitiarum affluentiam, quod placet impetrari solet. Lib. 1, *de Claustro animæ*, cap. 4.

62. Sunt qui rebus abundant, et tamen pauperes sunt spiritu : et hæc est aurea paupertas, quia licet illis affluant divitiæ, corda tamen nolunt apponere. *Ibid.*, cap. 9.

63. Caro semper quærit affluentiam cibi, libertatem otii. *Ibid.*, lib. 2, cap. 14.

64. Affluentiam ciborum comitari solet inundatio verborum. *Ibid.*, cap. 20.

65. Abundantia temporalis maxime quiescere facit malos in peccato. Super *Genes.*, cap. XXXVII. HUGO CARD.

66. Abundantia temporalis induit, et nutrit vitia. *Ibid.*, cap. XLI.

67. Abundantia prosperitatis facit oblivionem præteritæ calamitatis. Super *Isaiam*, cap. LIV.

68. Rerum abundantia, a Deo data his qui non opportune utuntur, magna ad damnationem accessio est. Orat. 5, *de Fato.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

69. Facultatum multitudo, causa fit discessus, divisionem operatur, concordiam impedit, et cognationis vinculum dirimit. Hom. 33, in *Genes.*, super illud XIII : *Erat substantia eorum multa.*

70. Hi quibus plura affluunt, omnium potissimum servi sunt, et quotidie umbras ipsas timent : inde nascuntur insidiæ, invidentia, odium, doli, calumniæ, rapinæ, et fraudes. *Ibid.*, hom. 50.

71. Pecuniarum abundantia virtuti plurimum obstat. *Ibid.*, hom. 66.

72. Ille cui magna rerum affluit copia, ingens potentia, patriæ splendor, majorum nobilitas, ad quem universa pene respicit civitas, libertatem amisit, et servus omnium abjectissimus est. Hom. 59, in *Matth.*

73. Fame pauper tabescit, tu copia rumperis :

S. JOANNES CHRYSOSTOM. frater nudo corpore oberrat, tu vestes vestibus addis, quæ tineis consumuntur; quanto satius foret, ut his egenorum corpora tegerentur? Hom. 58, super *Joan.*

74. Quanto auro omni pretiosior est sanguis, tanto paupertas, quam abundantia melior. Serm.. super illud *Rom.* XVI : *Salutate Priscam.*, etc.

75. Non est affluentia quæ voluptatem parit. Hom. 39, super Epist. I *ad Corinth.*

76. Abundantia facultatum non gaudet avarus, sed ob hoc ipsum dolet, quia possidet immensa. *Ibid.*, super illud *Prov.* XI : *Qui abscondit frumenta.*

77. Non habere divitias, sed non indigere ut habeat, hæc maxima abundantia est. Hom. 12, super II *ad Corinth.*

78. In necessariis nihil ultra usum inquirere permittitur; in spiritualibus autem, magnam abundantiam fieri consulitur. *Ibid.*, hom. 20.

79. Iniquitatis abundantia, in causa est cur charitas refrigeratur. Serm. 9, in Epist. *ad Ephes.*, super illud *Matth.* XXIV : *Quando abundaverit iniquitas*, etc.

80. Abundantia in philautiam ducit animam, corpusque divellit, proscindit, laxat, et dissipat. *Ibid.*

81. Qui in deliciis et in abundantia vivunt, brutis sunt pejores. Serm. 7, super Epist. *ad Philipp.*

82. Complures sæpe in abundantia rerum constituti, negligentiores facti sunt, nec prosperitatem illam ferre noverunt. *Ibid.*, serm. 15.

83. Sanctus æquo est semper animo, sive in penuria, sive in abundantia constitutus; neque ex penuria repressus, neque ex abundantia dissolutus. *Ibid.*

84. Ditior est ille qui nihil colligens in affluentia multa consistit, et nullius eget; quam qui per singulos dies exigit, et festinat plura colligere, et timet ne aliquid ei deficiat. Hom. 19, in Epist. *ad Hebræos.*

85. Abundantia ciborum morbum facit, et molestias ingerit, et ægritudines generat. *Ibid.* Hom. 29.

86. Abundantia quæ se deliciis tradit, absurdas generat cupiditates. *Ibid.*

87. Ex multa copia, procedente tempore, nocumentum subsnascitur. Hom. 13, in *Genes.*, super illud II : *Et oriri fecit Deus.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 88. Cui abundantia est epularum, ardentis divitis intendat supplicium; cujus tanta in inferno inter ignes est inopia, quanta hic epularum fuit copia. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 42.

S. LEO I. 89. Non minus est periculi carere desideratis, quam abundare concessis. Serm. 11, *Quadrag.*

PETRUS BLESENSIS. 90. Ubi copia major exuberat, ibi se major molestia sollicitudinem totius perturbativa quietis intrudet. *De Charitate*, cap. 4.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 91. Miserum, quem ubertas sterilem, abundantia anxium, inhumanum copia, divitiæ fecere mendicum! Serm. 104.

S. PETRUS DAMIANUS. 92. Idcirco Deus omnipotens alios paupertate constringit, alios rerum omnium copia dilatat; ut et illi habeant unde propria debeant peccata redimere, et isti unde suam valeant inopiam sustentare. Opusc. 9, cap. 1.

93. Rerum abundantia aculeos parit sollicitudini; sollicitudo radix est anxietatis. Opusc. 12, cap. 25.

PHILO JUD. 94. Copia parata bonorum affluentium parit otium. *De migratione Abrahami.*

95. Affluunt opes? impartire; nam divitiarum pulchritudo est non in crumenis, sed in egenorum auxilio. Lib. *de Joseph.*

96. Nimia bonarum rerum copia, est ingens malorum initium. *De Abrahamo.*

S. PROSPER. 97. Abundantia communis est et bonis et malis; sed a malis in dextra habetur; a bonis in sinistra reputantur. Super *Psalm.* CLXIII, vers. 15.

ROBERTUS BELLARMIN. 98. Divitiæ fluunt, dum affluunt. Super *Psalm.* LXI, vers. 10.

99. Securitas sine abundantia, est semper egestatis; abundantia sine securitate, est abundantia plena timoris et periculi. Super *Psalm.* CXLVII, vers. 2.

SALVIANUS. 100. Quicumque mali sunt, successu rerum deteriores fiunt, gaudentes sibi nequitiæ studium bene cedere. Lib. 1, *de Gubern.*

101. Quantum tibi copiæ accessit, tantum disciplinæ recessit. Lib. 1, *ad Ecclesias.*

TERTULLIAN. 102. Semper abundantia contumeliosa in semetipsa est. *De Habitu muliebri*, cap. 7.

S. THOMAS AQUINAS. 103. Abundans divitiarum possessio, abundantiorem sollicitudinem ingerit, per quam animus hominis multum distrahitur, et impeditur ne totaliter feratur in Dei obsequium, 2^a $2^{æ}$, quæst. 188, art. 7.

104. Extra Deum omnis copia, inopia est. In *Hortulo Rosarum*, cap. 8.

105. Abundantia temporalium, occasio est jurgiorum, et mater vitiorum. *De Disciplina claustralium*, cap. 12.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 106. Quidquid fuerit superabundantius et majus quam esse debeat, hoc malum est. I *Rhetor.*

107. Quo quispiam magis abundat, eo magis periculis subjacet. Lib. 8 *Ethic.*, seu *Moral.*, cap. 1.

CICERO. 108. Si propter aviditatem pecuniæ nullum

quæstum turpem putas, si quotidie fraudas, decipis, poscis, pacisceris, aufers, rapis; si socios spolias, ærarium expilas, hæc non abundantis, sed egentis signa sunt. *De Paradoxis*, cap. 6.

109. Divitiarum fructus in copia est, copiam autem declarat satietas rerum atque abundantia. *Ibid.*

110. Non sunt bona dicenda, nec habenda, quibus abundantem licet esse miserrimum. *Prosec.*

111. Da divitias, honores, imperia, opes, gloriam, ac omnium rerum copiam; si fuerit is qui hæc habet, injustus, intemperans, hebeti ingenio atque nullo, dubitabisne tu eum miserrimum dicere? Lib. 5 *Tuscul.*

112. Quidquid est, quamvis amplum sit, id certe parum est tum, cum est aliquid amplius. Orat. 40, pro *Marcello*.

EPICTETUS. 113. Præstat perire fame, timoris ac molestiæ expertem, quam copiis omnium rerum circumfluentem, animo vivere perturbato. In *Enchirid.*, cap. 16.

SENECA. 114. Nunquam immodica durarunt, nisi illa moderatrix ratio compescuit. Epist. 74.

115. Exiguum natura desiderat, opinio immensum. Epist. 16.

SIXTUS PHILOSOP. 116. Neminem propterea magni æstimes, quod pecunia, divitiisque abundet. Sent. 182.

Vide etiam tit. *Bonum*, sent. 82; *Relinquere*, sent. 20; *Temporale*, sent. 50, 56.

ABUSIO, ABUTI.

S. BASILIUS MAGNUS. *Definitio et divisio*. Abusus, est sumptus supra necessitatem. In *Quæst. diffuse explicat.*, quæst. 20.

HUGO A S. VICTORE. Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis summa turbatur; scilicet, prælatus negligens, discipulus inobediens, juvenis otiosus, senex obstinatus, monachus curialis, religiosus causidicus, habitus pretiosus, cibus exquisitus, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreverentia juxta altare. *De Claust. animæ*, lib. 2, cap. 11.

S. AUGUSTIN. *de Duodec. abusion.* S. CYPRIAN. *de Duodec. abusion.* Duodecim sunt abusiones sæculi, scilicet: Sapiens sine bonis operibus, senex sine religione, adolescens sine obedientia, dives sine eleemosyna, femina sine pudicitia, dominus sine virtute, christianus contentiosus, pauper superbus, rex iniquus, episcopus negligens, plebs sine disciplina, populus sine lege. *Prosec.*

Prima abusio est, si sine bonis operibus sapiens et prædicator fuerit; qui quod sermone docet, actibus complere negligit. Cap. 1.

Secunda abusio est, si sine religione senex esse inveniatur. Cap. 2.

Tertia abusio est, si adolescens sine obedientia deprehenditur, quo mundus a recto rationis ordine depravatur. Cap. 3.

Quarta abusio est, dives sine eleemosyna, qui superflua usus sui (quæ custodienda in posterum recondit) indigentibus non distribuit; per quod efficitur, ut dum in terra quæsita diligenti cura custodit, cœlestis patriæ perennem thesaurum amittat. Cap. 4.

Quinta abusio est, femina sine pudicitia; sicut enim omnes mores bonos procurat, et custodit in viris prudentia; sic et in feminis cunctos honestos actus nutrit, et fovet, et custodit pudicitia. Cap. 5.

Sexta abusio est, dominus sine virtute; quia nihil proficit dominandi habere potestatem, si dominus ipse non habeat virtutis vigorem. Cap. 6.

Septima abusio est, christianus contentiosus, qui cum participationem nominis Christi per fidem et baptismum susceperit, contra Christi dicta, et propositum; mundi caduca delectamenta diligit. Cap. 7.

Octava abusio est, pauper superbus, qui nihil habens in superbiam extollitur; cum e contra, divitibus sæculi non superbe sapere imperatur. Cap. 8.

Nona abusio est, rex iniquus; etenim regem non iniquum, sed correctorem iniquorum esse oportet. Cap. 9.

Decima abusio est, episcopus negligens, qui gradus sui honorem requirit inter homines; sed ministerii sui dignitatem coram Deo, pro quo legatione fungitur, non custodit. Cap. 10.

Undecima abusio est, plebs sine disciplina, quæ cum disciplinæ exercitationibus non servit, communi se perditionis laqueo constringit; iram enim plebs absque disciplinæ vigore, non evadit. Cap. 11.

Duodecima abusio est, populus sine lege; qui dum Dei dicta, et legum scita contemnit, per diversas errorum vias prævaricationis laqueum incurrit. Cap. 12.

Superbiam detestatur sapientia propter sex abusiones. Prima est, quia (cum sit quid vacuum, et nihilum) omnia vult replere seipsa, et nullo modo patitur se impleri, quia tumor infusa repellit. Secunda est, quia plenitudine se infundit. Tertia est, quia etiam pacem secum non habet. Quarta est, quia de pondere proprio ascendere contendit. Quinta est, quia omnibus vitiis vult cooperiri, ne appareat. Sexta est, quia cum suo contrario, id est cum humilitate, pacem habet, quod est absurdum. HUGO CARD. *sup. Prov.*, cap. VIII.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. O abusio perversa hominum! quia quod cum S. AUGUSTIN

RSIUS multo labore per hebdomadam lucrati sunt, testis diebus in tabernis, et ludis, et spectaculis impendunt. Part. 2, titul. 9, cap. 7.

2. Magna abusio, ut fratres velint habere salaria pro officiis suis, cum omnia opera sua sint in manibus prælatorum, ac etiam voluntates. Part. 3, tit. 16, cap. 12.

3. Vita ita subjecta est vanitati, ut approbentur hic falsa pro veris, respuantur vera pro falsis; teneantur incerta pro certis, quod abusio est maxima. In *Enchyrid.*, cap. 21.

4. Juste puniuntur, qui licitis abutuntur; abutuntur licitis, qui bona Dei maculant usibus inconcessis. *De Spiritu et anima*, cap. 42.

5. Usus illicitus, abusus potius, vel abusio nominandus est. Lib. 1 *de Doct. Christ.*, cap. 4.

RNARD. 6. Vere magna abusio, et magna nimis, ut dives esse velit vermiculus vilis; propter quem Deus majestatis voluit pauper fieri. Serm. 3, in *die Paschæ.*

7. O abusio filiorum Adam! parati ad honores, et celsitudines graduum ecclesiasticorum, ipsis etiam angelicis humeris formidandos. Serm. 2, in *Ascens. Domini.*

8. Abutentibus bono naturæ gravis perditio est, et miseranda pernicies. Serm. 13, super *Qui habitat.*

9. Mira abusio! domus ardet, ignis instat a tergo, et fugienti prohibetur egredi, evadenti suadetur regredi; et hæc ab his qui in incendio positi sunt. Epist. 111.

10. Noli abuti clementia, ne potentia opprimaris. Epist. 131, *ad Mediolanenses.*

11. Potestate accepta malle in malo quam in bono uti, abuti est. Epist. 245, *ad Eugen. papam.*

12. Usus auri et argenti bonus est, abusio tamen mala. Lib. 2, *de Consider.*

13. Magna abusio! pauci ad os legislatoris, ad manus omnes respiciunt; hi importuni sunt, ut accipiant; inquieti donec accipiant; ingrati ubi acceperint. *Ibid.*, lib. 4.

14. Magna abusio! maxima cura est, ut corpus regulariter induatur, et contra regulam suis vestibus anima nuda deseritur. In *Apologia ad Guillelmum abbatem*, cap. *Unde.*

15. Magna abusio! ecce parcitas putatur avaritia; sobrietas, austeritas creditur; silentium, tristitia reputatur. *Ibid.*, cap. *Dicitur.*

16. Magna abusio! remissio discretio dicitur; effusio, liberalitas; loquacitas, affabilitas; cachinnatio, jucunditas; mollities vestimentorum, et equorum fastus, honestas; lectorum superfluus cultus, munditia.

17. Dominam ancillari, et ancillam dominari, magna abusio est. *De Meditat.*, cap. 3.

18. Auro tectis reliquiis saginantur oculi, et loculi aperiuntur. *Prosec.*

19. Ostenditur pulcherrima forma Sancti, vel Sanctæ alicujus, et eo creditur sanctior, quo coloratior.

20. Currunt homines ad osculandum reliquias Sanctorum, invitantur ad donandum, et magis mirantur pulchra, quam sacra. In *Apologia ad Guillel. abbatem*, cap. *Dicitur.* Cap. 6, n. 28.

21. O abusio maxima! cum falsitas nihil valeat, sicut denarius falsus ad decipiendum, tamen ubique regnat. Serm. 2, *Omnium Sanctorum.* S. BONAVENT.

22. Magna abusio est, habere os in choro, et cor in foro. In *Regula Novit.*, cap. 1.

23. Pessum eunt quæ bona sunt, et honesta: sine pudore vigent quæ mala sunt. Epist. 29, *ad Eudochium rhetorem.* S. GREGOR. NAZIANZ.

24. Aurum liquescit in litteras, gemmis codices vestiuntur, et nudus ante fores Christus emoritur. Epist. 22, *ad Eustochium.* S. HIERONYM.

25. Qui sanitate abutuntur in libidinem, et divitiis in luxuriam, hi benedictiones Dei mutant in maledictionem. Super *Malachiam*, cap. II.

26. Si abuteris mundi rebus, scias te in ultimo judicandum. Super *Ecclesiasten.*, cap. XIII.

27. Inter abusiones hujus sæculi, sola major est senis obstinatio; qui morti proximus, mortis adventum non exhorret: audit nuntios mortis, et credere non vult eis. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 15. HUGO A S. VICTORE.

28. Miserabilior inter alias abusiones hæc abusio est; ut delicatius in Ecclesia, quam in domo propria vixisse convincaris. *Ibid.*, cap. 19.

29. Intolerabilis hæc abusio, ut ibi litiges, ubi teipsum accusare debes; ut ibi augeatur culpa, ubi deleri potest. *Ibid.*, cap. 21.

30. Non est planta vitis mala, neque vinum malum, sed illius abusus. Hom. 29, in *Genesim.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

31. Mulier ab initio, viro par erat dignitate, sed honore isto abusa est. *Ibid.*

32. Abusio vini, et incontinentia eorum qui vino abuntur, ebrietatem generant. Hom. 58, super *Matth.*

33. Abusus gratiæ Dei, tremere facit. Serm. 19, super Epist. *ad Rom.*

34. Qui pecuniis, et voluptatibus, et deliciis immodeste abutuntur, omnia corrumpunt. Serm. 13, super Epist. *ad Ephes.*

35. Ultra necessitatem facta impensa, abusus est. Lib. 1 *Parallelor.*, cap. 29. S. JOANNES DAMASCENUS.

36. Pro certo constat, in rebus nihil mali, nisi abusum; qui semper solet accidere ex mentis negligentia, circa naturalem agriculturam. *De Charitate*, centuria 3, cap. 4. S. MAXIMUS MART.

37. Superbus vult se credi constantem, prodi- S. PROSPER.

gus liberalem, avarus diligentem, temerarius fortem, inhumanus parcum, gulosus humanum, ignavus quietum, timidus cautum. *Prosec.*

38. Impudentia fiduciæ sibi nomen adscribit, procacitas appellationem libertatis ostendit, eloquentiam frangit verbositas, et curiositatis malum, sub studii spiritualis colore delitescit. Lib. 3, *de Vita contempl.*, cap. 1.

SALVIANUS. 39. Quam perversa mundanorum abusio! si quis ex nobilibus converti ad Deum cœperit, statim honorem nobilitatis amittit. *Prosec.*

40. Quantus ergo in christiano populo honor Christi est; ubi religio ignobilem facit?

41. Statim ut quis melior esse tentaverit deterioris abjectione, ab aliis calcatur.

42. Ac per hoc omnes quodammodo mali esse coguntur, ne viles habeantur.

43. Si honoratior quispiam religioni se applicaverit, illico honoratus esse desistit.

44. Ubi quis mutaverit vestem, mutat protinus dignitatem.

45. Si fuerit sublimis, fit despicabilis; si fuerit splendidissimus, fit vilissimus; si fuerit totus honoris, fit totus injuriæ.

46. Si bonus est quispiam, quasi malus spernitur; si malus est, quasi bonus honoratur. Lib. 4, *de Gubern. Dei.*

S. THOMAS AQUINAS. 47. Homo qui abutitur potestate sibi data, eam amittere meretur, 2^a $2^{æ}$, quæst. 65, art. 3.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 48. Hominis est intemperantis, abuti otio et litteris, lib. 1, *Tusc. quæst.*

SENECA. 49. Abusio magna! temeritas sub titulo fortitudinis latet; moderatio vocatur ignavia; pro cauto, timidus; in his magno periculo erratur. Epist. 47.

ACCEDERE AD DEUM.

HUGO CARD. ***Definitio, divisiones et comparationes.*** Accedere ad Deum, est intrare ad seipsum; et non solum ad se intrare, sed ineffabili quodam modo in intimis seipsum transire. *Prosec.*

Qui intrans, et intrinsecus penetrans seipsum transcendit ille veraciter ad Deum accedit. *De Spirit. et anima*, cap. 14.

HUGO CARD. SUPER *Isai.*, cap. II, verbo *Mystice.* Tribus gradibus ad Deum acceditur: Primus est, abjectio mundi; secundus est, oblivio suorum; tertius est depositio sui.

Sicut luna, quanto propinquior est soli, tanto minor; ita mens humana quanto propinquior est Deo, tanto minor est suo judicio. *Ibid.*, cap. 3.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. Sicut oculus quanto mundior fuerit, tanto longius videt; sic anima quanto longius fuerit a sollicitudine mundi, tanto amplius Deo proximior erit. Hom. 10, super *Matth. oper. imperfec.*

S. THOMAS AQUINAS. Sicut dicitur sol intrare domum, vel exire, in quantum radius ejus pertingit ad domum, sic dicitur Deus appropinquare ad nos, vel recedere a nobis, in quantum percipimus influentiam bonitatis ejus, vel ab eo deficimus. Part. 1, quæst. 9, art. 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Omnis anima ad Christum accedat, sive corporalibus ægra peccatis, sive clavis quibusdam sæcularis cupiditatis infixa, sive multis imperfecta virtutibus. Lib. 1, *de Virginibus.*

2. Nihil pulchrius, nihil voluptuosius, nihil desiderabilius, quam Deo appropinquare. Lib. 3, Epist. 11, *ad Irenæum.*

3. Deo appropinquare, clarescere est. Lib. 10. Epist. 84, *ad Demetriadem.*

4. Ad Deum accedite; neminem repellit, nisi qui se ab ejus conspectu putaverit sequestrandum Lib. 3, *de Interpell.*, cap. 12.

5. Qui ad Deum conscendere desiderat, a minoribus incipit; ut gradatim crescendo ad majora perveniat. Super *Apocal.*, cap. VII.

S. ANSELM. 6. Quid faciet, Domine, servus tuus? anhelat videre te, et nimis abest facies tua; accedere ad te desiderat, et inaccessibilis est habitatio tua. In *Prosolog.*, cap. 1.

ANASTAS. PAPA. 7. Non loca Creatori nostro nos proximos faciunt, sed bona merita. Apud Gratianum, in *Decretis.*, can. *Non loca.*

S. AUGUST. 8. Ad eum qui ubique præsens est, et ubique totus, non pedibus ire licet, sed moribus; non ambulando, sed amando. Epist. 52, *ad Macedon.*

9. Mens quando contemplatione ad Deum ascendit, ut eum intelligat, et diligat, imago Dei dicenda est. *De Spiritu et anima*, cap. 34.

10. Si amaveris terram, peregrinaris a Deo; si amaveris Deum, ascendis ad Deum. Super ***Psalm.*** CXIX, vers. 6: *Multum incola fuit anima mea.*

11. Desiderio bono levamur ad Deum, et desiderio malo ad ima præcipitamur. Sup. *Ps.* CXXII.

12. Impossibile est illis qui negotiis secularibus implicati sunt, ut cor semper sursum habeant. Super *Psalm.* V, in *Enarrat.*

13. Cresce in Deo, reficieris si accesseris; deficies si recesseris. Tract. 11 in *Joan.*

14. Si bonis moribus propinquatur Deo, malis moribus receditur a Deo. Super *Psalm.* XCIV.

15. Si accedere est credere, qui credit, accedit; qui negat, recedit; non movetur anima pedibus, sed affectibus. Tract. 48 in *Joan.*, de cap. 10.

16. Tanto nobis melius est, quanto magis ad illum imus, quo nihil melius est. Epist. 52, *ad Macedonium.*

17. Non ad eum (qui ubique præsens est) locis

movemur, sed bono studio bonisque moribus. Lib. 1, *de Doctr. christ.*, cap. 10.

18. Recedendo a Deo, homo frigescit : accedendo clarescit. Sup. *Psalm.* LXX, concione 2, versu 21 : *Deus, quis similis tibi?*

19. Non regionibus longe quisque a Deo est, sed affectibus. Amas Deum? prope es : Odisti Deum? longe es : uno loco stans et prope es, et longe es. Sup. *Psalm.* LXXXIV, vers. 10 : *Verumtamen prope timentes eum.*

20. Accedamus ad Deum, ut illuminemur; non quomodo accesserunt ad eum Judæi, ut tenebrarentur. Sup. *Psalm.* XXXIII, vers. 5 : *Accedite ad eum, et illuminamini.*

21. Accesserunt enim illi ad illum, ut crucifigerent : nos ad eum accedimus, ut corpus et sanguinem ejus accipiamus.

22. Ad Deum acceditur, fidem sectando, corde inhiando, charitate currendo. *Ibid.*

23. Ubique est, qui nullo clauditur loco; noli ab illo averti, et tecum est. *Prosec.*

24. Si vis ad eum pervenire, noli piger esse : non enim pedibus, sed affectibus ad eum curris. Tract. 36, in *Joan.*, de cap. 8.

25. Cum ad vos accedo, non recedo : non recedo unde procedo Tract. 69, in *Joan.*, de cap. 14.

AUGUST. 26. Fortitudinem meam ad te custodiam, Deus; quia si recedo, cado : si accedo, fortior fio. Sup. *Psalm.* LVIII, vers. 10.

27. Ut homo sit aliquid, convertat se ad illum a quo creatus est; accedendo enim fervescit; et a quo habet ut sit, apud illum habet ut ei bene sit. Sup. *Psalm.* LXX, concione 2, vers. 21.

28. A nullo quolibet homine recedit Deus, nisi prius ipse homo ab eo recedat. *De salut. docum.*, cap. 54.

29. Quantum est superbum cor hominis, tantum recedit a Deo : et si recedit a Deo, in profundum it. *Prosec.*

30. E contra cor humile de cœlo adducit Deum, ut proximus fiat. Certe altus est Deus, super omnes cœlos est Deus, tu humilia te, et descendet ad te. Sup. *Psalm.* XCIII, vers. 13 : *Donec fodiatur peccatori fovea.*

31. Examina teipsum, ex quali vita ad Deum

S. BASIL. MAGNUS. accedas, an dignus sis. *Prosec.*

32. Per satisfactionem enim contingit nobis, ad Deum familiaritas et accessus. Conc. 5, sup. *Psalm.* XXVIII, vers. 1.

BERNARDUS 33. Anima accedens ad Verbum fiducialiter, quantum intellectu capax est, tantum audax desiderio. Serm. 63, sup. *Cantica.*

34. Quanto in cognitione mei proficio, tanto ad cognitionem Dei accedo. In *Meditat.*, cap. 1.

35. Vide ne ad illum immundus accedas. Serm. 3, *in Pasch.*

36. Accedendum est ad Deum, non irruendum, ne irreverens majestatis opprimatur a gloria. *Prosec.*

37. Nec locis sane accedendum est, sed claritatibus, ipsisque non corporeis, sed spiritualibus.

38. Qui itaque virtutibus clarior, ille propinquior : esse autem clarissimum, pervenisse est. Serm. 31, sup. *Cant.*

39. Accedere ad Deum per gratiam potest, qui recedere peccando potuit. *Ibid.* Serm. 82.

40. O quam bonum est (dulcissime Jesu) ad te inhabitantem lucem inaccessibilem, duce charitate, accedere! cui si tantum dux nostra fuerit, nihil manere poterit inaccessum. In lib. *de Passione*, cap. 27.

41. Accedendum est ad cor humillimum altissimi Jesu, per januam lateris lanceati. *Prosec.*

42. Ibi procul dubio thesaurus ineffabilis desiderabilis charitatis.

43. Ibi nova devotio invenitur, inde lacrymarum gratia extrahitur, discitur mansuetudo, patientia in adversis, compassio in afflictis. *Ibid.*, cap. 44.

44. Quanto amplius per compassionem proximis in necessitate succurritur, tanto amplius Creatori appropinquatur. Serm. 14, *ad Sororem.*

45. Necessario credenda sunt ea quæ sunt fidei, sine quorum credulitate nemo ad Deum accedere potest. Serm. 13, fer. 4, post. *Dom. Quad.*, art. 2, cap. 1.

46. Tanto est homo a Deo longius, quanto in S. BONAVENT.
vitiis profundius. Serm. 3, *Dom.* 2 *Quadrag.*

47. Verius, citius et perfectius pervenitur ad Deum gressibus affectionum, quam pedum. *De septem Itineribus.* Itin. 4, art. 3.

48. A Deo qui discedit, vitam perdit : qui ad S. BRUNO.
eum incedit, vitam invenit. Sup. *Ep. ad Hebr.*, cap. 3.

49. Magnus accessus ad Deum, et cognitio in- CASSIODOR.
firmitatis suæ. Sup. *Psalm.* VI, vers. 2 : *Quoniam infirmus sum.*

50. Accedite, non dicitur ebriosis, non adulteris, non superbis; sed sobriis, castis atque humilibus Christianis, qui illuminari mereantur. *Prosec.*

51. Studendum est ergo ut qui ad Deum accedit, ita se humili satisfactione moderetur, ut illuminari potius quam cæcari videatur. Sup. *Psalm.* XXXIII, vers. 5 : *Accedite et illuminamini.*

52. Domino proximare non possunt, nisi qui ejus regulis obsecundant. Sup. *Psalm.* CXVIII, in illud : *A lege autem tua longe facti sunt.*

53. Si toto animo ad Deum accedimus, confes- S. DIADOCHUS

tim anima et corpore mundamur. *De perfect. spiritual.*, cap. 78.

DIDYMUS. 54. Ab idolis se custodiant, omnes qui ad Deum verum reverenter accedunt. Sup. *Ep. primam Joan.*, cap. 5.

DIONYS. CARTHUS. 55. Vulnus tui amoris sanis infligis, ut properent ad te sauciati, qui torpebant sani. *De Mortific. vivifica.*, art. 7.

S. DOROTH. 56. Sancti viri quo Deo propiores fiunt, eo se inferiores putant. Doctrin. 2, *de Humilitate*.

S. EPHRÆM. 57. Si amaritudinem in anima habeas, et illam radicitus evellere cupis, ad Deum accedas; novit enim medicus dolorem, ac morbum ægrotantis curare. *De pœnitentia.*

EVAGRIUS. PONTICUS. 58. Homines tum meliores efficiuntur, cum ad Deum appropinquant. *De octo vitiosis cogitat.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 59. Nullam patitur legem, cui accedere concessum est usque ad divinæ imaginis dignitatem. Hom. *de S. Maximo*.

GLOSSA ORDIN. 60. Animum ejus, qui proxime Deum accedere velit, non tepescere oportet, sed spiritu fervere. Sup. *Levit.*, cap. 16.

61. Qui bonis operibus merentur sibi regnum cœli, tanto Deo sunt viciniores, quanto sanctiores. Sup. 1 *Paralip.*, cap. 18.

62. Homo vicinior luci divinæ sentit quid ante fuit; et quod jam gustat, amplius amat; et quod subest, judicat, et quo est dignior, sibi videtur indignior, et longe esse quo propior. Sup. *Job*, c. 39.

63. Non dixit Propheta: Coram te, sed, Ad te, ut vicinitatem ad Deum ostenderet. Sup. *Ps.* v, vers. 3 : *Ad te orabo, Domine.*

GLOSSA INTERL. 64. Quanto ad sapientiam Dei accedis, tanto a te recedis. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 7.

65. Credere oportet accedentem ad Deum, quia ipse est, et inquirentibus se remunerator sit. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 1.

GLOSSA ORDIN. 66. Ne quis duplici corde accedat ad Deum, quia nisi pœnituerit, in æternum peribit. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 3, sup. illud : *Væ duplici corde.*

67. Humilis non audet appropinquare, ut ad eum Deus appropinquet. Sup. *Luc.*, cap. 18.

GLOSSA INTER. 68. Sine fide non potes ad Deum accedere. Sup. *Epist. ad Hebræos*, cap. 11.

S. GREGOR. MAGNUS. 69. Non loca, vel ordines Creatori nostro nos proximos faciunt; sed ei nos merita bona jungunt, aut mala disjungunt. Lib. 6, in *Registro*, indict. 15, cap. 193, epist. 29, *ad Anastas. Presbyt.*

70. Quisquis se apud se magnum existimat, aditum sibi Dei accessus angustat. Lib. 17. *Moral.*, cap. 17.

71. Accessus recessusque Dei a mente nostra minime cognoscitur, quousque rerum alternantium finis ignoratur. *Pros.*

72. Quia et de tentatione incertum est utrum probet an trucidet.

73. Et de donis nequaquam deprehenditur, utrum hic desertos remunerent, an in via nutriant, et ad patriam perducant. Lib. 9 *Moral.*, cap. 7.

74. Ad Deum, quasi tot gressibus mens accedit, quot bonis moribus proficit. *Pros.* S. GREGOR. MAGNUS.

75. Et tot gressibus longe fit, quot malis cogitationibus decrescit. Lib. 25 *Moral.*, cap. 3.

76. Sacrius nihil dari potest, quam id quod quisque accedere ad conditorem debet. *Pros.*

77. Quid enim sanctius quam consilium accedendi ad Deum? Lib. 5, in I *Regum*, cap. 4.

78. Ad vocantem se Deus accedit, quando ad contemplativæ vitæ quietem venit. *Ibid.*

79. Ipse accedentes ad se reficit, qui puris mentibus semetipsum per contemplationem ostendit. *Ibid.*

80. Nisi quis a semetipso deficiat, ad eum, qui supra ipsum est, non appropinquat. Hom. 32, sup. *Evang.*

81. Non valet apprehendere quod supra ipsum est, qui nescit mactare quod est. *Ibid.*

82. Os nostrum omnipotenti Deo tanto longinquum fit, quanto huic mundo propinquum. Lib. 3, *Dialog.*, cap. 15.

83. Illum facit humana derisio Deo proximum, quem ab humanis pravitatibus vitæ innocentia servat alienum. Lib. 10 *Moral.*, cap. 15.

84. Omnis bona, ac Deo accepta anima, a tenebris purgata aut lustrata, ad suum accedit Dominum. Orat. 6, in *Funere Cæsarii fratris sui.* S. GREGOR. NAZIAN.

85. Accedere ad Filium nullus potest sine Spiritu sancto. In 2, *Expos. fidei.* S. GREGOR. TAUMATH.

86. Quanto quis a terrena cogitatione remotior est, tanto Deo vicinior et cœlo. *Epist.* 8. S. HIERON.

87. Quam longe homo est a Deo, qui accedere jubetur, ut servus Dei fiat! *Prosec.* HUGO A S. VICTORE.

88. Quam longe ab eo, ubi Filius est, qui nec dum esse cœpit vbi servus est! Lib. 1, *Miscellan.*, titul. 69, sup. illud *Eccl.* II : *Fili, accedens ad servitutem.*

89. Tanto anima longius a Deo, qui intus est, recedit, quanto avidius se ad delectationes exteriores effudit. *Ibid.*

90. Per lumen JESUM accessum habuimus ad lumen Patrem: JESUS enim lumen est, et Pater JESU lumen. Lib. 2, *in Jesum.*, cap. *Cœlestis Hierarch.*

91. Via ad Deum, est scientia, disciplina, bonitas. Per scientiam, itur ad disciplinam; per disciplinam, itur ad bonitatem; per bonitatem, itur ad beatitudinem. *De Institut. Novit.*, in fine *Prologi.*

92. Magna res est amor, quo anima fiducialiter accedit ad Deum, Deo constanter inhæret, Deum familiariter percunctatur, consultatque de omni re. Lib. 4, *de Anima*, cap. 9.

93. Accedo ad humilem elatus, iratus ad mitem, crudelis ad misericordem; et tamen patitur humilis elatum, mitis iratum, crudelem misericors. *Prosec.*

94. Accedo servus ad Dominum, non amore, sed timore; non devotione, sed usu.

95. Accedo ad Dominum, cujus percussi servum; ad Patrem accedo, cujus occidi filium; percussi verbo, occidi exemplo; nec tamen pertimesco Dominum, nec vereor Patrem.

HUGO A S. VICTORE. 96. Appropinquo ad osculum pacis, qui prius reconciliatus accedere debuissem ad osculum fratris. Lib. 2, *de Claustro Animæ*, cap. 23.

97. Anima, quæ Deum diligit, quibusdam amoris passibus per charitatem ad Deum currit. *Prosec.*

98. Charitas via pacis est, quia in amore Conditoris currens animus, nihil quod lædat invenit. Sup. *Isaiam*. XIII, cap. 11.

HUGO CARD. 99. Tentat Deum, qui duplici corde venit ad eum. Sup. *Deuteron.*, cap. 6.

100. Quanto quis vult ad Deum accedere, tanto acrius et subtilius insurgit diabolus in eum. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 2.

101. Accede ad Deum secundum quod est, et per eum secundum quod factus es. Sup. *Epist. ad Galat.*, cap. 3.

102. Non potest homo ad Deum accedere sine fide; itaque non accedet ad familiaritatem, nisi credat veritati. Super *Epist. ad Hebr.*, cap. 11.

HUGO CARD. Sup. *Ep. Jacob.*, cap. 4, sup. illud: *Appropinquate Deo.* 103. Appropinquate Deo ut miseri, ad misericordem; ut nudi, ad divitem; ut famelici, ad panem; ut infirmi, ad medicum; ut servi, ad dominum; ut discipuli, ad magistrum; ut cæci, ad lumen; ut frigidi, ad ignem.

JOAN. CASS. 104. Multis viis ad Deum tenditur, et ideo unusquisque illam, quam semel arripuerit, irrevocabili cursus sui intentione conficiat, ut sit in qualibet professione perfectus. Collat. 14, cap. 6.

S. JOAN. CHRYS. 105. Tanta est Dei misericordia, ut ubi viderit voluntatis firmum propositum, et ferventi desiderio hominem ad se accedere, non tardat, neque differt, sed accelerat, suamque solitam liberalitatem exhibet. Hom. 27, sup. *Genes.* VII: *Qui effuderit sanguinem*, etc.

106. Qui relicto diabolo venit ad Christum, difficile revertitur ad diabolum. Hom. 2, *Oper. imperf. sup. Matth.*

107. Qui nunquam fuit in malis, sed in innocentia, dum nescit quid sit malum, facile decipitur, et transit ad diabolum; sed si expertus fuerit malum, quod invenit, et recordatus fuerit bonum, quod perdidit, compunctus redit ad Deum, unde recessit. *Ibid.*

108. Qui a diabolo accedit ad Deum, nunquam debet amplius per illam viam ambulare, per quam venit ad diabolum. *Ibid.*

109. Venisti per viam fornicationis, ambula per viam castitatis; venisti per viam avaritiæ, ambula per viam eleemosynæ. *Ibid.*

110. Si autem per ipsam viam redieris, non accedis ad Christum, sed iterum sub regno vadis diaboli, et fis proditor Christi. *Ibid.*

111. Tametsi Deus nos vocet, expectat tamen ut sponte accedamus, ac tum nobis suum exhibeat auxilium. Serm. *de Verbis Apostoli*, II *Cor.*, IV: *Habentes autem eumdem spiritum.*

112. Accedamus ad Deum, et quasi ante oculos nostros propositis singulis peccatis nostris, etiam pro præteritis peccatorum veniam petamus. Hom. 44, sup. *Genes.*

113. Ad Deum cum fervore accedamus, et dilectione quam vehementissima. Hom. 34, sup. I *ad Cor.*

114. Sedes gratiæ nunc est, non sedes judicii; propterea accedamus cum fiducia, ut accipiamus misericordiam, qualem quærimus. Hom. 7, sup. *Ep. ad Hebr.*

115. Si nos appropinquamus Deo, in cœlo sumus. *Ibid.* Hom. 16, *Moralis.*

116. Quidam etiam sine ulla adversitate, divino desiderio atque amore impulsi ad Deum accedunt, relictis omnibus rebus; at tu tot ærumnis percussus, adhuc obstinatus hæres? Lib. 1, *Parallel.*, cap. 12. S. JOANNES DAMASC.

117. Non per locorum spatia, sed per affectum bonum, itur ad Deum. *Pros.* S. ISIDORUS HISPALENS.

118. Neque enim gressu pedum, sed gressu operum bonorum propinquamus Deo. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 14.

119. Sequere Deum abjectis oneribus quæ te premunt; libera teipsum compedibus et catenis, ut expeditus ad Deum curras. Lib. 6, *Divin. Instit.*, cap. 11. LACTANT. FIRMIAN.

120. Nisi vocata ad Deum appropiare mens non debet, ne repulsa cum pudore sternatur. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 19. S. LAURENT. JUSTINIAN.

121. Mens virtutibus vacua ad divinum non accedat aspectum. *Ibid.*

122. Verus amator quanto magis Deo appropiat, efficitur corde humilior, mente purior, affectu ardentior, et in virtutum exercitatione perfectior. Part. 2, *De compunct. et complanctu*, cap. 2.

123. Nemini præsumendum, quia totum quod quærit, invenerit, ne desinat propinquare qui S. LEO I.

cessarit accedere. Serm. 11, *de Passione Domini*, sup. illud *Psalm.* CIV : *Quærite faciem ejus semper.*

LUDOVICUS BLOSIUS. 124. Si vitii morbo periculose laboras, accede cum fiducia ad cœlestem medicum, accede ad Jesum, roga ut manum adhibere dignetur. In canone *Vitæ spiritualis*, cap. 3.

S. MACHAR. ÆGYPT. 125. Qui accedunt ad Dominum, debent in silentio, pace et tranquillitate multas preces fundere, et cum intentione cordis, et cogitationibus castis, eum præ oculis habere. Hom. 6.

126. Decet quempiam accedentem ad Dominum; ad id quod bonum est seipsum cogere, etiamsi repugnet animus. *Ibid.* Hom. 19.

127. Qui accedit ad Deum, et revera cupit esse assessor Christi, hujus intentionis gratia debet accedere, ut nihil gestet veteris hominis. *Ibid.* Hom. 44.

S. NILUS. 128. Accede sine materia ad expertem materiæ, et intelliges minui laqueos adversariorum. *De Orat.*, cap. 63.

S. ODILO CLUNIACENS. 129. Creatura quantum Creatori suo per cognitionem est vicinior, tantum de adventu ejus exstit lætior. Serm. 2, *de Epiphania.*

PETRUS CELLENSIS. 130. Noli credere pauperiorem futurum Deum, si abscesseris; neque ditiorem, si accesseris. *Pros.*

131. Tibi prodest accessus, tibi obest recessus. *De Panibus*, cap. 6.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 132. Deus suscipit pauperes, sed divites non repellit; habentes suscipit, et ad se attrahit non habentes. Serm. 28.

133. Deus peccatorem sanctificat, cum propinquat. *Ibid.* Serm. 168.

V. PETRUS MAURITIUS CLUNIACENS. 134. Quanto est a sæcularibus remotior, tanto Deo propinquior. Epist. 20, *ad Gislebertum.*

PHILO JUDÆUS 135. Ferendum non videtur, ut ad Deum purissimum accedat quis impuram habens animam, nisi mox sequatur pœnitentia. *Prosec.*

136. Quisquis enim nullius præteriti peccati sibi conscius, etiam vetera conatur eluere, accedat bono animo; sin minus, absistat cum impurus sit. Lib. *Quod Deus sit immutabilis.*

S. PROSPER. 137. Tanto quis divinis vicinior factus est, quanto supra humana omnia studio perfectionis ascendit. Lib. 1, *de Vita contempl.*, cap. 5.

138. Accedendo ad Deum, illuminatur ignorantia, et corroboratur infirmitas; data sibi et intelligentia qua videat, et charitate qua ferveat. Sentent. 9.

139. Non acceditur ad altitudinem Dei, nisi per humilitatem; cui propinquat subditus, longe ab eo recedit elatus. *Ibid.*

140. Non locorum intervallis acceditur ad Deum vel receditur ab eo; sed similitudo facit proximum, dissimilitudo longinquum. *Ibid.*

141. Bonum est sursum habere cor, non tamen ad seipsum, quod est superbiæ; sed ad Deum, quod est obedientiæ. *Ibid.*

142. Ascensionum ad Deum gradus, sunt pietatis affectus; iter tuum, est tua voluntas; amando accedis, negligendo recedis. *Ibid.*

143. Si aliud amas præter Deum, non ascendis; nec es, nisi ubi eras. *Ibid.*

RICHARD. A S. VICTOR. 144. Vocanti Domino appropinquat, qui dignis pœnitentiæ fructibus Deum de die in diem placat. Part. 1, *de Potestate ligandi atque solvendi*, cap. 17.

145. Nihil tam propinquum Deo, quam ejus character et similitudo. Super *Cant.*, cap. II.

ROBERTUS BELLARMINUS. 146. Accedens ad Deum, mundo fit obscurus. Serm. 30, *de Resur.*

147. Accedite ad Deum securi, nolite timere repulsam, exaudiet et recipiet vos; neque patietur rubore confundi facies vestras. *Ibid.*

THEODORET. 148. Qui cum fide ad Deum accedit, arcanæ lucis radios suscipit. Super *Psalm.* XXXIII, vers. 5 : *Accedite ad eum*, etc.

S. THOMAS AQUINAS. 149. Quanto quis magis ascendit in Deum, tanto plus contemnit temporalia. Super *Epist.*, *ad Hebr.*

150. Ad Deum non acceditur passibus corporis (cum ubique sit), sed affectibus mentis. In *Summa*, part. 1, quæst. 3, art. 1.

151. Mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. *Ibid.*, part. 1, quæst. 21, art. 4.

THOMAS A KEMPIS. 152. Tanto longinquior fit homo a Deo, et frigidior in seipso, quanto occupatior, et diuturnior in negotio externo. Medit. 28, in *Dom. Palm.*, cap. 2.

153. Tanto magis Deo homo appropinquat, quanto ab omni solatio terreno longius recedit, Lib. 3, *de Imit. Christi*, cap. 42.

154. Tanto homo altius ad Deum ascendit quanto profundius in se descendit, et plus sibi vilescit. *Ibid.*

155. Fili, quantum a te vales exire, tantum in me poteris transire. *Ibid.*, cap. 56.

156. Accedant ad Jesum indigni, ut fiant digni; accedant mali, ut efficiantur boni; accedant parvi et imperfecti, ut fiant magni et perfecti. *Prosec.*

157. Qui morbidus est, veniat ut sanetur; qui tepidus est, veniat ut accendatur; qui timidus est, veniat ut confortetur.

158. Qui tristis est, veniat ut consoletur; qui aridus est, veniat ut adipe spiritus repleatur; qui tædio afficitur, veniat ut gaudio recreetur. In *Soliloq.*, cap. 18.

159. Quanto frequentius ad Jesum accesseris, tanto tibi dulcior et jucundior apparebit. *Ibid.*, cap. 19.

S. VALERIAN. 160. Nihil est tam Deo proximum, quam hominem non esse corruptum. Epist. *ad Monachos*.

IN VITIS PATRUM. 161. Quantum homo Deo appropinquaverit, tantum se peccatorem videbit. Lib. 3, num. 123.

162. Oportet semper moderate et pie ad Deum accedere, quantum potest unusquisque mente progredi, et quantum possunt homines consequi. Lib. 8, cap. 43.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 163. Illud est melius, quod optimo propinquius est. 2 *de Cœlo*, apud Bedam.

CICERO. 164. Homines ad Deos nulla re propius accedere perspicuum est, quam salutem hominibus dando. Lib. 1 *Offic.*, cap. 11.

PLATO. 165. Qui ad Deum propius accedunt, et qualis sit Deus commonstrant; ita constanter attribuere debent consentanei Dei naturæ, ut constituant Deum revera esse bonum. *Sizygia*, 4, lib. 2, *de Republic.*

SENECA. 166. Subsilire in cœlum, ex angulo licet. Epist. 31.

SIXTUS PHILOSOPHUS. 167. Corpus quidem tuum incedat in terra, anima autem semper sit apud Deum. Sent. 48.

168. Animam de terra fides elevat ad Deum. *Ibid.*

169. Animam accedens ad Deum, per Dei verbum est. *Ibid.*

Vide etiam tit. *Apostasia*, sent. 64.

ACCEPTIO PERSONARUM.

Vide PERSONARUM ACCEPTIO.

ACCUSATIO.

ETYMOLOGIA EJUS.

COLLECTOR. *Definitio.* Accusatio est, peccatum alterius judici indicare. *Vel :* Accusatio est delatio rei de crimine ad vindictam propter bonum commune.

S. ISIDORUS HISPALENS. Accusator dicitur, quasi *ad causator*, quia ad causam vocat eum, quem accusat. Lib. 18 *Etymol.*, cap. 15.

SENTENTIÆ PATRUM.

ADRIAN. PAP. 1. Qui non probaverit quod objecerit, pœnam quam ipse intulerit, patiatur. Apud Gratian., *in Decret.*, part. 2, causa 2, quæst. 3, can. *Qui non.*

2. Omnis, qui aliis falsa intulerit, puniatur, et pro falsitate ferat infamiam. *Ibid.*, causa 5, quæst. 6, can. *Omnis.*

S. AMBROSIUS. 3. Plus proficit amica correptio, quam accusatio turbulenta ; illa pudorem incutit, hæc indignationem movet. Lib. 8, super *Luc.*, cap. XVII, super illud : *Increpa illum.*

4. Judicis non est, sine acousatore damnare ; quia et Dominus Judam furem esse sciebat, sed quia non est accusatus, minime abjecit. Super *Epist. ad Rom.*, cap. V.

S. ANTONIUS DE PADUA. 5. Inclinavit se Jesus, ut ostenderet quod accusatio non est admittenda cum facilitate. *Prosec.*

6. Non enim statim judex debet porrigere aures cuilibet dicto, nec etiam cum gaudio, sed cum displicentia suscipere. Serm. in *sabbat. post Dom.* 3. *Quadrag.*

S. AUG. 7. Cum homo eloquentiæ famam quærit, adstans ante hominem judicem, circumstante hominum multitudine, inimicum suum odio immanissimo accusans; vigilantissime cavet, ne quid per linguæ errorem dicat coram hominibus, et ne per mentis furorem hominem auferat ex hominibus, non cavet. Lib. 1 *Conf.*, cap. 18.

8. Necesse est eum qui aliquem accusat, habere alterum quem defendat. Lib. 2, *contra Academ.*, cap. 9.

9. Qui disponit arguere, non faciat unde alium nititur accusare. Ep. 178.

10. Eo est impudentior victus accusator, quo fit etiam judicis calumniator. Lib. 3, *contra Crescon.*, cap. 61.

11. Quis sibi utrumque audeat sumere, ut cuiquam ipse sit et accusator et judex? Hom. 50, ex *Homil. quinq.*, cap. 4.

12. Accusare vitia, officium est bonorum virorum et benevolorum, quod cum malefici agunt, alienas partes agunt. Lib. 2, *de Serm. Domini in monte.*

13. Mitior est accusator, quam qui convincitur sævire laudator. Lib. 4, *contra duas Epist. Pelag.*, cap. 4.

14. Peccata ignorantiæ vel negligentiæ melius accusantur, ut pereant : quam excusantur, ut maneant. Super *Psalm.* CV, vers. 8 : *Et irritaverunt eum.*

15. In confessione sui accusatio, Dei laudatio est. Serm. 8, *de Verb. Dom.*

16. Sive nos accusemus, sive Deum laudemus, bis Deum laudamus, si pie nos accusamus, Deumque laudamus. *Prosec.*

17. Quando Deum laudamus, tanquam eum, qui sine peccato est, prædicamus : quando autem nos ipsos accusamus, ei per quem resurreximus, gloriam damus. *Ibid.*

118. Clausum cor habes, et clavem accusas ; accusas legem, quia percutit libidinem. Serm. 4, *de Verbis Apostoli.*

19. Diabolus accusator sanctorum est. In 50 *Homiliis*, hom. 38.

20. Plerique nolunt alios accusare, dum se per illos cupiunt excusare. *Ibid.*, hom. 50.

21. Accusatur Christus, et tacet : bene tacet, qui defensione non eget. Serm. 1, fer. 2 post *Dom. Palm.*

22. Frustra accusatur, qui a judice laudatur ;

imo ipse sui accusator est, qui reum dicit quem lex absolvit. Ibid., quæst. 127.

23. Nolens se esse reum, addit potius ad reatum, et sua excusando peccata, invenit non se peccatum removere, sed veniam. *De Continent.*, cap. 5.

24. Superbia quærit in alium referre quod perperam fecit, nusquam hic sonat petitio veniæ, nusquam imploratio medicinæ. *Prosec.*

25. Sed accusatio potius quam excusatio vera est, ubi mandati divini est aperta transgressio. Lib. 13, *de Civitat. Dei.*, cap. 14.

26. Esto accusator tuus, et Deus erit indultor tuus. Serm. 7, *de Verb. Dom.*

27. Dum non vult homo se accusare in eo quod fecit, Deum accusat, a quo factus est homo. *Ex Hom. quinq.*, hom. 11.

28. Quamvis vera sint quædam, non tamen judici facile credenda sunt, nisi certis indiciis demonstrentur. *Ibid.*, hom. 30.

29. Nihil tibi valebit calliditas accusatoris, ubi est testis conscientia. Super *Psalm.* LXVI, vers. 4.

S. BERNARDUS. 30. Accusator falsus reus est illius rei quam alieri conatur impingere. Epist. 338, *ad abbatem Balduinum.*

31. Accusat conscientia, testis est memoria, ratio judex, voluptas carcer, timor tortor, oblectamentum tormentum. In *Meditat.*, cap. 13.

32. Non qui accusatur sed qui convincitur, reus est. *Ibid.*, cap. 45.

CASSIODORUS. 33. Vir fixus, purus, innocuus omnes laudat, se semper accusat. *De Anima*, cap. 18.

CONCIL. TOLETANUM 7. 34. Dignum est ut vita innocentis nulla maculetur pernicie accusatoris. *Prosec.*

35. Ideo si quis a quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur, quam accusator præsentetur. Apud Gratian. ,part. 2, causa 3, quæst. 9, can. *Dignum.*

S. CORNELIUS PAPA ET MARTYR. 36. Omnia, quæ adversus absentes in omni negotio, aut loco aguntur, aut judicantur, omnino evacuentur; quoniam absentem nullus addicit, nec ulla lex damnat. Apud Gratian., in *Decret.*, part. 2, cusa, 3, quæst. 9, can. *Omnia.*

S. DAMASUS PAPA. 37. Calumniator, si in accusatione defecerit, talionem recipiat. Apud Gratian., in *Decret.*, part. 2, causa 2, quæst. 3, can. *Calumniator.*

DIDYMUS. 38. Salutis principium, est sui ipsius condemnatio. Et habetur apud Joan. Damasc., lib. 2 *Parallel.*, cap. 86.

S. ELEUTER. PAPA. 39. Nihil contra quemlibet accusatum, absque legitimo et idoneo accusatore fiat. Apud Gratian., in *Decret.*, part. 2, causa 2, quæst. 1, can. *Nihil.*

S. FELIX. PAPA. 40. Absente adversario, non audiatur accusator. Apud Gratian., in *Decret.*, part. 2, causa. 3 quæst. 9, can. *Absente.*

41. Evidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris. Super *Genes.* cap. IV, in illud : *Vox sanguinis fratris tui*, etc. GLOSS. INT.

42. Veritatem accusationis comprobat accusantium concordia. Super *Deuter.*, cap. XXI. GLOSS. ORD.

43. Quanto accusatio impiorum rarior et difficilior est, tanto peccandi licentia videtur eis esse major. In *Ecclesiasten.* cap. VIII, super illud : *Vidi impios sepultos.*

44. Manifesta accusatione non indigent. In *Decret.*, part. 2, causa 2, quæst. 1, can. *Manifesta.* GRATIANUS.

45. Absente eo quem accusare quisquam voluerit, accusatori non credatur. In *Decretis*, causa 3, quæst. 9, can. *Absente.*

46. Per scriptum nunquam accusator recipiatur, quia per scripturam nullus accusari potest; sed propria voce, et præsente eo, quem accusare voluerit. *Ibid.*

47. Habetur in decretis sanctorum Patrum sententia, non fore canonicum quempiam judicari, vel damnari, antequam accusatores canonice examinatos præsentes habeat. *Ibid.*, causa 3, quæst. 9, can. *Habetur.*

48. Qui accusare alium elegerit, præsens per se, et non per alium accuset. *Ibid.*, causa 3, quæst. 9, can. *Qui.*

49. Magis confert utilitati fraternæ, qui crimen accusando prosequitur, quam qui celando fovere nititur. *Ibid.*, causa 5, quæst. 5, can. *Non osculatur*, § *Ex his.*

50. Qui quod intulerit probare non valet, puniendus est. *Ibid.*, causa 5, quæst. 6. GRATIANUS.

51. Carnales prohibentur ab accusatione spiritualium, non spirituales ab accusatione carnalium. *Ibid.*, causa 6, quæst. 1, can. *Summa*, § *Patet.*

52. Cum perversi vera mala contra bonos non inveniunt, falsa fingunt, ut aliis derogando, ipsi justi videantur. Lib. 12 *Moral.*, cap. 15. S. GREGORIUS MAGNUS.

53. Sibimet ipsi jam parcere renuit, qui malum non erubescit fateri quod fecit; et qui defendendo accusari potuit, accusando se celerrime defendit. Lib. 22 *Moral.*, cap. 9.

54. Perfectæ humilitatis indicium est, peccata et ultro accusare, et aliis accusantibus non negare. *Ibid.*, cap. 10.

55. Etsi foris reum sententia non clamat, intus tamen graviter conscientia accusat. Lib. 32, *Moral.*, cap. 7.

56. Quilibet peccator conversus in fletibus, jam justus esse incipit, cum coperit accusare quod fecit. Hom. 7, super *Ezech.*

57. Sunt nonnulli, qui se de nequitia accusant criminosos, et pravitatem non corrigunt voluntatis. In 1 *Reg.*, cap. III.

58. Antiquus hostis, cum quæ accuset mala, non invenit, ipsa ad malum inflectere bona quærit. Lib. 2 *Moral.*, cap. 5.

59. Qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere ; quam si probasset, reus utique sustineret. Et habetur in *Decretis* Gratiani, part. 2, causa 5, quæst. 6, can. *Qui.*

60. Invidi dum bonum quod vident accusare nequeunt, excæcati malitia, malum quod non vident, ad accusationem quærunt. Lib. 6 *Moral.*, cap. 13.

61. Malignus spiritus cogitationi, locutioni, atque operi nostro semper insidiis insistit ; si forte quid inveniat, unde apud examen æterni judicis accusator existat. Lib. 3 *Dialog.*, cap. 19, verbo *Sinc.*

62. Nullius vos ibi lingua implicet, ubi conscientia non accusat. Lib. 6, in *Registro*, indict. 15, cap. 178, epist. 14, *ad Constantium episc. Mediolanensem.*

63. Quem conscientia defendit, inter accusatores liber est.

64. Liber sine accusatione esse non potest, si sola, quæ interius audit, conscientia accusat.

S. HIERON.

65. Novum malitiæ genus, accusare quod prodi timeas. Epist. 21, *ad Pammach. et Marcellin.*, lib. 1.

66. Mihi etiam vera accusatio contra fratrem displicet : non reprehendo alios, sed dico quid ipse non facerem. *Ibid.*

67. In personis, non in rebus fit accusatio. *Ibid.*

68. Qui irascitur, accusator sui est. *Ibid.*

69. Difficilis est accusatio in majorem ; si enim peccaverit, non creditur ; si convictus fuerit, non punitur. In *Ecclesiasten*, cap. 8, super illud *Psalm.* IX : *Laudatur peccator*, etc.

UGO A SANCTO VICTORE.

70. Cum dicis fratres tuos teipso esse deteriores, deterior factus es tu ipse. *De Claustro animæ*, lib. 2, cap. 21.

71. Accusatur Christus coram militibus, et tacet, ut daret exemplum patientiæ : accusaris et tu, et litigas, ut sis exemplum perversitatis et malitiæ. *Ibid.*

S. JOANNES CHRYSOSTOM.

72. Multi cum de criminibus accusantur, magna impudentia in alios sua delicta transferre nituntur. Hom. 63, in *Genes.*

73. Omnis qui se cognoscit, sui accusator est. Hom. super *Psalm.* LXXXIV.

74. Omnis qui sua in hoc sæculo dolendo peccata accusat, et fuerit a se accusatus, a Deo erit excusatus. *Ibid.*

75. Illa est sui fructuosa accusatio, si subsecuta fuerit correctio : quotidie enim se accusare, et non corrigere, Deum tentare est. *Prosec.*

76. Melius est ut prius sit correctio, et postea accusatio : quam præcedat accusatio, et non subsequatur correctio. *Ibid.*

77. Magna humilitas, magna sapientia, magna prudentia, ut sciat vivens, sic se posse vivere, ut sibi sit accusatus, et Deo excusatus. Hom. super *Psalm.* CXLII.

78. Noli alium accusare, sed teipsum ita redde laudabilem , ut omnem merito accusationem possis effugere. Hom. 65, super *Matth.*

79. Majora tormenta imminent, si cum alios accuses, ejusdem criminis ipse obnoxius inveniaris. *Ibid.*

80. Nihil tam exitiale peccato, quam peccati accusatio. Concio 4, *de Lazaro mendico.*

81. Si vis eum, qui injuste egit, reum facere, ne accuses illum, sed reum te constitue. Hom. 7, in *Acta Apostol.*

82. Crudelem misericors, malum bonus, audacem mitis, timidum benignus, gloriosum modestus, studiosus segnem, pudicus incontinentem accusat. Hom. 2, super *Epist.* I *ad Cor.*

83. Accusatoris magnanimitas, judicem securum reddit. Hom. 19, in *Epist.* II *ad Cor.*

84. Commune crimen est, publica injuria, cuique licet accusare volenti. Hom. 1, *ad Popul. Antiochen.*

S. MARCELLUS PAPA ET MARTYR.

85. Non oportet quemlibet judicari, vel damnari, priusquam legitimos habeat præsentes accusatores. Apud Gratian. in *Decret.*, causa 3, quæst. 9. Part. 2, can. *Non.*

NICOLAUS PAPA, Scribens Ismaro Rhemorum archiepisc.

86. Necesse est, secundum sacrarum Scripturarum documentum, ac secundum justitiæ tramitem, et accusatum et accusatorem simul adesse. Habetur in *Decretis Gratiani*, part. 2, causa 3, quæst. 9, can. *Necesse.*

S. PETRUS CHRYSOLOG.

87. Sine causa accusant peccata, quem pauper excusat : excusari non potest, quem fames pauperis accusarit. Serm. 14.

88. Lascivus disciplinam, virtutem vitiosus, innocentiam criminosus accusat. *Ibid.* Serm. 32.

S. PETRUS DAMIANUS.

89. Justus quisque semetipsum, dum sancte vivit, accusat : et se accusando magis magisque sanctificat. Epist. 15, *ad V. Episcop.*

90. Tunc vitiorum omnium barbariem sternimus, tunc potestates aereas invictissime debellamus : si et innocenter vivimus, et tamen reos nos, ac peccatis tanquam obnoxios, accusamus. *Ibid.*

PHILO JUDÆUS.

91. Merito homo divinorum bonorum expers deseritur, qui dum alium accusare conatur, imprudens seipsum culpat. *De Profugis.*

S. PROSPER.

92. Fratrum nostrorum vitia non facile debemus accusare, sed gemere. *Prosec.*

93. Christus utique non accusavit peccata nostra, sed tulit. Lib. 2, *de Vita contempl.*, cap. 6.

95. Reus est, et bene invocat Deum, qui in omnibus malis quæ patitur, se accusat, non Deum. Sent. 72. Habetur apud Aug.

96. Sed non recipit Deus peccata sua defendentem, sed recipit accusantem. Ibid.

S. PROSPER. 96. Apud justum judicem, et misericordem Deum, qui se accusat, excusat. Ibid., sent. 187.

SALVIANUS. 97. Maxima accusatrix hominum noxiorum, est usurpatrix innocentiæ arrogantia. Lib. 4, *de Gub. Dei.*

98. Quicumque sibi se excusat, accusat Deo. *Ibid.*

S. STEPHAN. PAPA ET MARTYR. 99. Neganda est accusatis licentia criminandi, priusquam se crimine, quo accusantur, exuerint. Apud Gratian. in *Decret.*, part. 2, causa 3, quæst. 11, can. *Neganda.*

SYNODUS. 100. Non solum ille reus est, qui falsum accusationem de alio profert: sed etiam is qui aurem cito criminibus præbet. Habetur in *Decretis* apud Gratian., part. 2, causa 2, quæst. 3, can. *Non.*

S. THELESPHORUS PAPA ET MARTYR. 101. Accusatori omnino non credi decernimus, qui absente adversario causam suggerit. Apud Gratian in *Decret.*, part. 2, causa 3, quæst. 9, can. *Accusatori.*

S. THEODORETUS. 102. Veritatem accusationis comprobat accusantium concordia. Quæst. 20, super, *Deuteron.*

S. THOMAS AQUINAS. 103. Publica infamia habet locum accusatoris 2, 2, quæst. 66, art. 3.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 104. Accusans debet esse melior accusato, 2 *Politicor.*

CICERO. 105. Accusatoris officium est, deferre crimina defensoris, diluere, et propulsare. Lib. 4, *de Arte Rhetor. ad Herennium.*

106. Innocens si accusatus sit, absolvi potest: nocens nisi accusatus fuerit, condemnari non potest. Orat. 2, *pro Roscio.*

107. Non potest in accusando, socios vere defendere: qui cum reo criminum societate conjunctus est. Orat. 2, *pro Cœlio.*

108. Cum grave est accusari, tum etiam si falso accuser, non est negligendum. Orat. 23, *pro Muræna.*

EPICTETUS. 109. Non alios culpemus, sed nosmetipsos. Alios accusare in calamitate sua, hominis est ineruditi: seipsum, ejus qui erudiri cœpit: nec se autem, nec alium, eruditi. In *Enchirid.*, cap. 10.

PLATO. 110. Bonus vir hominem innocentem haudquaquam solet accusare. Sizygia 3, *de Rhetor.*

SEXTUS PHIL. 111. Criminationes adversus sapientiæ studiosum noli admittere. Sent. 250, apud Bibl. Patr.

Vide etiam titul. *Confessio*, per totum., et *Conscientiæ remorsus.*, sent. 87.

ACEDIA, ET PIGRITIA.

Etymologia, definitio, descriptio, divisio, origo, proprietas, comparatio.

S. BONAVENT. Pigritia dicitur, eo quod pigeat difficultas laboris. In *Centiloq.*, part. 1.

PETRUS BLESENSIS. Acedia, quæ græce ἀκηδία dicitur, est sæculi tristitia, quando damnis rerum, vel molestia corporum sic afficimur, ut etiam tædeat nos orare, vel legere, vel quippiam hujusmodi agere. Serm. 2, in *Quadrag.*

DEFINITIO ET DESCRIPTIO.

S. BONAVENT. Acedia est torpor animi, bonum inchoare negligentis. In *Centiloq.*, part. 1, sect. 21.

Acedia, est diffidentia de propriis viribus, et auxilio Dei implendi ardua, sive mandata. *Ibid.*

HUGO A SANCTO VICTORE. Rancor, est ex [illegible], aut nimia pigritia virium animi et corporis enervatio. *De fructibus carnis et spiritus*, cap. 7.

Torpor, est languentis animi pigritia, remissa motio, corporis totius hebetudo. *Ibid.*

Acedia, est ex nimia confusione animi nata tristitia, sive tædium. *Vel :* Acedia, est amaritudo animi nimia, qua jucunditas spiritualis exstinguitur, et quodam desperationis principio, mens in seipsa subvertitur. *Ibid.*

Languor est ægræ mentis, desidia. *Ibid.*, cap. 9.

Acedia, est de virtutum laudabili exercitio, languida utriusque hominis dejectio. *Ibid.*, cap. 10.

HUGO CARD. Acedia, est lepra quæ quinque vulnera facit; scilicet somnolentiam, negligentiam, pigritiam, otiositatem, et timiditatem. Super *Luc*, cap. XVIII.

S. JOAN. CLIM. Acedia, est animi remissio, mentis resolutio, neglectio vitæ monasticæ, professionis odium, e cellula proditio. Gradu. 13.

S. NILUS. Acedia, est animi debilitas. Orat. 6, *de Acedia.*

Acedia, est languor animæ tolerantia carentis. *Aut :* Acedia, est desidia animæ voluptatum amore laborantis. *Ibid.*

THALASSIUS. Acedia, negligentia est animæ. In *Hecatontade* 3. sent. 51.

S. THOMAS AQUINAS. Acedia, est quoddam tædium operandi, quæ ita deprimit hominis animum, ut nihil ei agere libeat boni. 2, 2, quæst. 35, art. 1.

Acedia, est tristitia de bono spirituali. 2, 2, quæst. 36, art. 5.

PLATO. Pigritia, est fuga ignava laborum. Sizygia 6, *de Definit.*

DIVISIO.

HUGO A SANCTO VICTORE. Est triplex pigrorum debilitas. Sunt in oculis cæci, in manibus contracti, in pedibus claudi. *Prosec.*

Cæci, quia vident, et non intelligunt; contracti, quia congregant, et non distribuunt; claudi, quia ad intimam erroris lasciviam declinantes, rectam viam salutis non arripiunt. Lib. 4, *Miscellan. codicis* 2. *titul.* 58.

ORIGO ET PRODUCTIO.

S. ANTONIN. Pigritia est filia acediæ. Part. 3, titul. 9, cap. 13.

S. EDMUNDUS. De acedia nascuntur malitiæ, rancor, minæ, desperatio, negligentia, vagatio mentis. *De speculo Ecclesiæ*, cap. 8.

S. EUSEBIUS EMISSENUS. Pigritiæ mater, infidelitas est. Hom. 6, *ad Monach.*

S. JOANNES CHRYSOST. Radix et mater desperationis, ignavia est; nam ignavia desperationem parit; numquam qui non torpescit, in desperationem proruet. Epist. 5, *ad Theodor. lapsum.*

S. THOMAS AQUINAS. Quatuor sunt, quæ ex acedia procedunt; scilicet vita tristis calamitas, contemptus, egestas. In suis opusc. *De Vitiis et virtutibus.*

Quatuor sunt quæ acediam producunt: Loca obscura, quies solitaria, rumor displicibilis, cogitatio debilis.

Quatuor sunt quæ acediam minuunt: Conversari cum deliciis, assuescere cum gaudentibus, insistere conviviis, interesse dulcibus melodiis.

PROPRIETAS ACEDIÆ.

S. BONAVENT. Acedia horret labores, somnum amat, fugit aspera quæque, vitat operationem, otio delectatur. Lib. 1, *de Profect. Religios.*, cap. 32.

S. JOANNES CLIMAC. Acedia est in psalmodia invalida, in oratione imbecillis, in ministerio ferrea, in opere manuum pigra, in obedientia improba. Gradu 13.

Acedia totas virtutum opes simul desidia dissipat. *Ibid.*

HUGO CARD. ET S. HIERON. Pigritia est nutrix paupertatis et penuriæ. Super *Proverb.*, cap. Hieron., lib. 1, in *Proverb.*

COMPARATIO.

S. ANTONIN. Sicut instrumenta artis, cum non exercentur diu, hebetantur et rubiginem contrahentia destruuntur; ita et intellectus hebetatur, si torpescat desidia. Part. 1, tit, 3, cap. 4, § 2.

S. AUGUSTIN. Sicut inter ignem et aquam tenenda est via, ut nec exuratur homo, nec demergatur; sic inter apicem superbiæ et desidiæ, iter nostrum temperare debemus. Epist. 81, *ad Eudoxium Abbat.*

S. BONAVENT. Sicut asinus indiget pabulo, ne deficiat: onere, ne lasciviat; virga, ne pigre ambulet, vel deviet; sic pigritia. Lib. 1, *de Profect. Religios.*, cap. 33.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIN. 1. Cito pigrescit judicium humanum, nisi jugi lectione reparetur. Part. 1, titul. 3, cap. 4, § 2.

S. AUGUST. 2. Multo optabilius pigro inimicum non habere, quam vincere. Serm. 12, *de Verb. Apost.*

3. Desidia, segnities, pigritia, vitia sunt, quibus labor fugitur, cum labore ipse, etiam qui est utilis, pœna sit. Lib. 22, *de Civit. Dei*, cap. 22.

4. Noli esse piger in labore breviter, et gaudebis incessabiliter. Super *Psalm.* XCIII, versu 20: *Qui fingis laborem in præcepto.*

5. Solus miser homo acedia soporatus, a suo officio frequenter recedit; et Dei imaginem in se deturpans, in acedia perseverat. Serm. 17, *ad Fratr. in eremo.*

S. BERNARDUS. 6. Cum te acedia affici sentis, noli propterea diffidere a studio spirituali, sed juvantis require manum, trahi te obsecrans. Serm. 21, in *Cant.*

7. Piger ad vigilias est somnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, segnior obtusiorque ad orationem. Serm. 54, super *Cantica.*

8. Tædium et acediam procul pellit sanctarum varietas observationum. Epist. 78.

9. Remissa segnities, mansuetudo creditur; et pigritiæ vitium, quietis virtutem imitatur. In *Medit.*, cap. 11.

S. BONAVENT. 10. Vade ad formicam, o piger. Satis est homini magna confusio, quod oporteat eum addiscere a tam parvo, et despecto magistro. Titul. 1, *Diætæ*, cap. 7.

11. Contra filias pigritiæ, summum remedium est, diversitas occupationum. *Ibid.*

12. Pigro, cella carcer est. Lib. *de Profectu religios.*, cap. 32.

13. Gravis acedia est, negligenter persolvere ea quæ quisque tenetur; gravior, prætermittere; gravissima, alios impedire. *Ibid.*, cap. 33.

14. Ex consuetudine otii homo mollis et piger efficitur, ut nihil velit pati vel facere, nisi quod libet. *Ibid.*, lib. 2, cap. 14.

15. Nihil magis est acedioso onerosum, quam Deo intendere, et his quæ spectant ad studium et profectum spiritualem. Lib. 1, *de Profect. religios.*, cap. 32.

DIONYSIUS CARTHUS. 16. Acedia et otiositas dispergunt universarum virtutum divitias. *De Profess. monast.*, art. 19.

17. Acediosus et piger semper cogitat de lauta ventris sui repletione, quæritque exteriora solatia ac vana colloquia. *Ibid.*

S. EPHRÆM. 18. Firmo ac stabili corde simus; nam virtuti adversatur segnities, et acedia. *De Virtute*, cap. 4.

19. Vir in torpore dies suos transigens, seipsum decipit. *Ad Monachos*, parænesi 34.

20. Omnibus rebus gravibus atque molestis, gravior ac molestior est pigritia; maxime si sociam habeat perfidiam: nam pleni sunt fructus ejus veneno mortifero. *De Timore Dei.*

21. Piger, nec sibi est utilis, nec proximo. *Ibid.*

GILLEBERTUS ANGLUS. 22. In cœtu et congerie Sanctorum, nil otio vanius, nil anxius acedia, nil tumore turbatius. Serm. 29, in *Cant.*, apud S. Bernardum.

GLOSSA ORDINARIA. 23. Pigri est cujuslibet, vitam inspicere negligentis. Super *Proverb.* XXIV, cap. 24, super illud : *Per agrum hominis pigri.*

S. GREGORIUS MAGNUS. 24. Sæpe pigras mentes amor ad opus excitat. Lib. 6 *Moral.*, cap. 17.

25. Sæpe opera bona desidia interveniente deficiunt ; quia a fervore, quo cœpta sunt, frigescente amore tabescunt. *Ibid.*, lib. 9, cap. 17.

26. Dum mens secura redditur, in torporem laxatur. Lib. 1 *Moral.*, cap. 17.

27. Dum menti nonnunquam ignavia surrepit, prudentia frigescit ; nam cum fessa torpet, ventura non prævidet. *Ibid.*, lib. 2, cap. 27.

28. Dum sublimia intelligendo in elatione se animus erigit, in rebus imis et vilibus gravi hebetudine pigrescit. *Ibid.*

29. Quid detestabilius in vitiis, quam desidia acediæ ? Lib. 5 in I *Regum*, cap. I.

30. Duo sunt quæ in bonis operibus necesse est ut studiose formidentur, desidia videlicet, et fraus. Lib. 9 *Moral.*, cap. 47.

31. Torpere quisque appetit, et laborem subire pro Domino etiam cum prævalet, refugit. Hom. 15, super *Ezech.*

32. Homo occulta super se judicia, quæ pressus torpore dissimulat ; terrore saltem pulsatus expavescat. Lib. 25 *Moral.*, cap. 7.

33. Acediæ vitium, tædium cordis est. Lib. 5, in I *Regum*, cap. IV.

34. Acedia a corde depellitur, si semper bona cœlestia cogitentur. *Ibid.*

35. Nescit mens per torporem veterascere, quæ studet per desiderium semper inchoare. Lib. 22 *Moral.*, cap. 2.

36. Plerumque piger, dum necessaria negligit agere, quædam sibi difficilia opponit, et in otio torpescit. In *Pastor.*, part. 3, cap. 1, admon. 16.

HUGO A SANCTO VICTORE. 37. Excute torporem, qui cœli quæris honorem. Serm. 53.

38. Carnales mentes, ne in bono opere se exerceant, pigritia ligat. *De Instit. monast. ad Novit.*, cap. 4.

HUGO CARD. 39. Pigri cum viam pœnitentiæ aggredi cogitant, animadvertunt amaritudinem, et quasi a sepibus spinarum resiliunt. Super *Proverb.*, cap. XV, super illud : *Quasi a sepibus spinarum.*

40. Piger propter pigritiam suam, non vult exire de luto stercorum vitiorum, sed permittit se putrescere. Super *Ecclesiasticum*, cap. XXII.

JOANN. CASS. 41. Acedia maxime solitariis magis experta est, et in eremo commorantibus infestior hostis ac frequens. Lib. 10, *de Spir. acediæ*, cap. 1.

42. Acedia, cum miserabilem monachi obsederit mentem, horrorem loci, fastidium cellæ, fratrum quoque qui cum eo commorantur, aspernationem gignit, atque contemptum. *Ibid.*, cap. 2.

43. Vere ab omni contemplatione et intuitu spiritualium sensuum dormitat anima, quæ acediæ telo fuerit sauciata. *Ibid.*, cap. 4 super illud *Psalm.* CXVIII : *Dormitavit anima mea præ tædio.*

44. Acediæ effectus in monacho, horror loci in quo commoratur, fastidium cellæ, fratrum aspernatio, atque contemptus, inertia et desidia ad omne opus, vagatio extra cellam, neglectus sacræ lectionis, gemitus et suspiria quod ibi nihil proficiat, opinio quod alibi sibi aliisque magis prodesset, desiderium aliis præsidendi, ut prosit plurimis, desperatio salutis, nisi relicta cella, lassitudo corporis, cibique esuries, crebra egressio, et ingressio cellæ, inquietudo continua, otiositas in omni actu spirituali, somnolentia, et solatium omne in dormitatione, visitationes et salutationes supervacaneæ, invisiones quasi necessariæ parentum ac religiosorum, familiaritates periculosæ.

45. Experimento probatum est, acediæ impugnationem non declinando fugiendam, sed resistendo superandam. *Ibid.*, cap. 25.

46. Grave malum est desidia, facitque ut facilia videantur difficilia. Hom. 14, in *Ezech.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

47. Torpescit virtus, ubi certamen defuerit ; et facile hostis malitia coalescit, si pigrescat animus repugnantis. Serm. *de Interdict. arboris ad Adam.*

48. Laboris desidia, insolescit hostis sævitia. *Ibid.*

49. Quidquid homo contra naturam suam agit, pigrius agit. Hom. 54, *Oper. imperf. sup. Matth.*

50. Ignavus acrioribus stimulis, ab ignavia excitandus est. Hom. 43, super *Joann.*

51. Qui pigritiæ deditus est, ventri vivit, deliciisque vacat ; omnis enim malitiæ fomes, est desidia. *Ibid.*

52. Deses et supinus (si vel tenuis tentationum aura afflarit) statim commovetur, et decidit. Hom. 2, super *Genes.*

53. Pigra est humana vita, et ad perditionem proclivis ; non propter naturæ suæ opificium, sed propter voluntatis desidiam. Hom. 17, in *Joann.*

54. Desidia, res inutilis est, et fructu carens. Hom. 35, in *Acta Apost.*

55. Desidia pejores, timore autem meliores efficimur. Hom. 2, super *Ep. ad Cor.*

56. Piger multa incassum facile loquitur, multa perperam agit, et per totam diem nihil operatur, torpet plurimum. *Ibid.*, Hom. 5.

JOANNES CHRYSOST.

57. Spiritus sanctus in anima remissa et segni, permanere non sustinet. Hom. 34, super *Ep. ad Hebræos*, in *Morali*.

58. Perditionis nostræ causa nulla alia est quam negligentia nostra, atque desidia. Lib. 1, *de Compunct. cordis*.

59. In corde pigri, ut cereus ardet peccatum. In Serm. *de Pœnitent.*

60. Qui deses est, et supinus, quia nequit seipsum, ut decet, moderari, perpetuo perturbationibus et affectionibus obnoxius est. Hom. 9, super *Genes.*

61. Omni diabolica operatione perniciosior est immodica mœroris et acediæ magnitudo. Lib. 3, *de Provident.*

S. JOANN. CLIMACUS.

62. Qui seipsum luget, acediam nescit. Gradu 13.

63. Vir bene subjectus, alienus est ab acedia. *Ibid.*

64. Acedia monacho mors est quam in se jugiter continet. *Ibid.*

S. ISIDORUS HISPALENS.

65. Vitium pigritiæ procul sit; per torporem enim vires et ingenium diffluunt. Lib. 2, *de Synonymis*, cap. 12.

66. Natura obscuratur desidia, desidia frigescit ingenium, torpor exsuperat sensum, et scientiæ lumen extinguit. *Ibid.*

67. Nihil ignavia turpius, nihil pejus, nihil deterius. *Ibid.*, cap. 13.

68. Desidia in omni opere bono formidanda est, desidiam enim agimus quoties per torporem languide ea quæ Dei sunt, operamur. Lib. 2, *de Summ. bono*, cap. 10, sent. 1.

69. Veraciter condemnamur, si per torporem ea quæ bona sunt, agimus. *Ibid.*, lib. 3, cap. 19, sent. 4.

S. LAURENT. JUSTINIANUS.

70. Fortes acedia deprimit viros, et spirituali assuetos in bello, frequentissime ex cordis ignavia facit dormitare præ tædio. *Pros.*

71. Ab hac quisquis fuerit corde possessus, judicium divinum non metuit, legis mandata negligit, suamque salutem contemnere hinc videtur.

72. Illi non placet legere, non libet psallere, orationi vacare, celebrare jejunia, nocturnisque fastidit interesse vigiliis.

73. Amittit quidquid devotionis est, quidquid spiritualis lætitiæ, quidquid futuræ felicitatis poterat in mente dulcescere.

74. Et veluti defunctus quodam insensibilitatis aggere agnoscitur esse sepultus. Part. 2, lib. 1, *de Spirituali animæ interitu*, cap. 24.

S. NILUS.

75. Acediæ affectus iis potissimum, qui in solitudine degunt, bellum infert. Orat. 6, *de Acedia.*

76. Matrem vitiorum, ignaviam existima; bona enim quæ jam tenes, deprædatur; quæ vero nondum possides, non sinit acquirere. Parænes. 95.

S. PAULINUS.

77. Vienna morti labes est, torpor animorum. Epist. *ad Macharium.*

PETRUS BLESENSIS.

78. Torpere pigritia, nihil aliud est quam suffocare virtutem, nutrire superbiam, viamque construere ad gehennam. Epist. 9.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS.

79. Homo deses et ignavus, si præsit populis, non sibi soli fit noxius, sed multis; dum sequentes se suo vitiat et perdit exemplo. Serm. 106.

S. PETRUS DAMIANUS.

80. Segnes frange moras, torporis frange catenas. Epist. 23, *ad Guillelm. monach.*

V. PETRUS MAURITIUS ABBAS CLUN.

81. Acediosus cellula clausus, inter frequentias populorum discurrit; nundinas, et angiportus sollicitus mercator oberrat. *Prosec.*

82. Fit ei requies tormentum, sessio labor, silentium pœna, clausura infernus.

83. Sic cæcatus lumine mentis, claususque quasi tenebroso carcere, rursus ad molam inquietudinis redit. Epist. 20, *ad Gislebert.*

S. THOMAS AQUINAS.

84. Pigri semper allegant impedimenta. Super *Epist. ad Hebr.*, cap. VI.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO.

85. Est in animis omnium fere, molle quiddam, demissum, humile, enervatum quodammodo et languidum; si nihil esset aliud, nihil esset homine deformius, sed præsto est domina omnium, et regina ratio, ut imperet illi parti animi (quæ obedire debet,) velut servo dominus, velut imperator militi, velut parens filio. L. 2, *Tusc. quæst.*

PLATO.

86. Non est segnitie neque mollitie remittendus animus. Syzigia 4, in Dial. I *Alcibiadis*.

PLINIUS II.

87. Nihil pigrius delicatis. Lib. 9, Ep. 32, *ad Titianum.*

SENECA.

88. Sæpe quos labor roboraverat, desidia consumpsit. Lib. 1 *Controvers.*, controvers. 8.

89. Non putant desidiosi posse fieri quidquid facere non possunt; ex infirmitate sua de virtute ferunt sententiam. *Prosec.*

90. Luxurioso frugalitas pœna est; pigro supplicii loco, labor est; desidioso studere, torqueri est.

91. Multis tormentum est, vino carere, aut prima luce excitari; non ista difficilia sunt natura, sed nos fluidi et enerves. Epist 71.

92. Inhonesta est omnis in ullo actu pigritia. Epist. 74.

93. Cito inerti otio vita torpebit, si relinquendum est quidquid offendit. Epist. 81.

94. Male mihi esse malo, quam molliter; quia paulatim effeminatur animus, atque in similitudinem pigritiæ (in qua jacet) solvitur. Epist. 82.

SIXTUS PHILOSOPHUS.

95. Oratio vel vota pigri, sermo vanus. Serm. 118.

Vide etiam in titul. *Tepiditas.*

ACQUIRERE.

COLLECTOR. *Definitio.* Acquisitio est justa alicujus rei licitæ comparatio.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Quantumvis acquirat, eget qui semper plus concupiscit. Lib. 1 *Offic.*, cap. 30.

2. Liquet ea esse perpetua et solida, quæ sincere potius, quam dolo acquiruntur; ea vero quæ simulatione parta sunt, non posse diu permanere. *Ibid.*, lib. 2, cap. 22.

3. Fructus laboris tui, thesaurus est inopi; et duo æra, si sola sint, census est largientis. Lib. 1, *de Virginibus.*

4. Quo plus unusquisque acquisierit, plus sitit, et quasi quadam inardescit ebrietate cupiditatum suarum. Lib. 10, epist. 82, *ad Vercellensem Eccles.*

S. ANTONIN. 5. Magna bona non acquiruntur, nisi magno labore, aut magno pretio, seu valore. Part. 4, titul. 3, cap. 7, § 16.

S. AUGUSTIN. 6. Nihil mirum est, quod miseri homines non adipiscuntur quod volunt (id est beatam vitam), illud enim cui comes est, et sine quo ea nemo dignus est, nemoque assequitur, recte scilicet vivere, non itidem volunt. Lib. 1, *de Lib. Arb.*, cap. 14.

7. Qui appetit quod adipisci non potest, cruciatur; et qui adeptus est quod appetendum non est, fallitur; et qui non appetit quod adipiscendum esset, ægrotat. *De Eccles. morib.*, cap. 3.

8. Divitiæ plus excruciant adeptæ, timore amissionis, quam concupitæ adeptionis ardore. Epist. 121, *ad Probam.*, cap. 2.

9. Velle quod non deceat, idem ipsum miserrimum; nec tam miserum est non adispici quod velis, quam adipisci velle quod non oporteat. *Ibid.*, cap. 5.

10. Ibi labor ubi multa acquiruntur et diliguntur, quibus adipiscendis atque retinendis voluntas non satis est, qui consequentem non habet facultatem. *Prosec.*

11. Ubi pax, ibi requies; ubi requies, ibi finis acquirendi, et nulla causa laborandi. Ep. 45, *ad Armentarium.*

12. Salus, si diligitur, ibi adipiscenda desideretur, ubi adepta nihil timetur. *Ibid.*

13. Temporale aliquid plus diligitur antequam adipiscatur, vilescit autem cum advenerit; æternum vero ardentius diligitur adeptum, quam desideratum. Lib. 1, *de Doctor. Christ.*, cap. 38.

14. Nequitia est pro bonis mundi laborare ut acquirantur. *De Agone Christ.*, cap. 13.

15. Ex diverso appetitu, diversus adipiscendi successus est. *De* LXXXIII *Quæst.*, quæst. 40.

16. Quid stultius quam fidere in vanitate, et laborare ad acquirenda peritura sine ullo timore amittendi? *De Annotat. in Job.*, cap. XXXI. S. AUGUST

17. Qui perverse amat cujuslibet naturæ bonum, etiamsi adipiscatur, ipse fit in bono malus, et miser meliore privatus. Lib. 12, *de Civit. Dei*, cap. 8.

18. Quid prodest acquirere in hoc sæculo quodlibet temporale, et transitorium; sive sit pecunia, sive sit voluptas, sit honor in laude humana? nonne omnia fumus et ventus? nonne omnia transeunt et decurrunt? Tract. 10, in *Joann.* in cap. II.

19. Temporalia bona difficile acquiruntur, et acquisita facile dilabuntur; et quæ habita sunt, cum gravi sollicitudine custodiuntur, et cum dolore amittuntur, et amissa cum gravi labore recuperantur. Lib. *de Diligendo Deo*, cap. 16.

20. Quæ est ista animarum insania, amittere vitam, appetere mortem; acquirere aurum, et perdere cœlum? *De Verb. Domini*, serm. 25.

21. Gravis acquisitio, ærumnosa possessio est. *Ibid.*, serm. 26.

22. Possidere quod cum labore acquiritur, paucorum est. *Ibid.*

23. Avari pro acquirenda pecunia, sæva atque aspera multa fortiter tolerant. Lib. 4, *contra Julian.*, cap. 3.

24. Quotidie negotiatores de naufragio nudi evadunt, et iterum navigant ad periculum propter divitias acquirendas. Serm. 6, *de plurib. Martyr.*

25. Terrena diliguntur arctius adepta, quam concupita. Epist. 34, *ad Paulinum.*

26. Cujuscumque rei adipiscendæ spem quisque non gerit, aut tepide amat, aut omnino non amat, quamvis quam pulchra sit, videat. Lib. 10, *de Trin.*, cap. 1.

27. Qui divitias congregat, et acquisierit, si non prævideat, statim in gulæ et luxuriæ foveam cadit. Serm. 15, *ad Fratres in eremo.*

28. Per continentiam castitas, per societatem charitas, per obedientiam humilitas acquiritur. S.BERNARDUS Serm. 25, *de Parvis sermon.*

29. Is incassum laborat in acquisitione virtutum, qui eas alibi quam in Christo acquirere quærit. Serm. 22, super *Cant.*

30. Quanquam modicum id quod quisque cum dolore acquisierit, cum timore possederit, certus quidem non sit quando cum dolore amittat, certus autem quod quandoque amittat. In tract. *de Diligendo Deo*, verbo *Dicto.*

31. Satis delicate se palpat, qui vult sine labore magno, studioque continuo virtutes acquirere. *De Ordine vitæ.*

32. Si sapis, si habes cor, si tecum est lumen oculorum tuorum, desine jam ea sequi, quæ et assequi miserum est. Epist. 103, *Ad quemdam Abbatem*.

33. Divitiæ cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cum dolore amittuntur. In Serm. *de Quinque negotiat.*

34. Qui desiderat quod assequi non potest, miser est. In lib. *de Amore Dei*, verbo *Est amor*.

OETIUS.

35. Non vile quiddam, contemnendumque est, quod adipisci omnium fere mortalium laborat intentio. Lib. 3, *de Consol. Phil.*, prosa 2.

ONAVENT.

36. Adeptio veritatis est vera securitas. Super *Sapient.*, cap. VI.

37. Homines omnibus terrenis adeptis, ardentiores sunt in acquirendo, quorum acquisitio plus habet fatuitatis et indigentiæ, quam soliditatis et sufficientiæ. Serm. 3, *hom. 3 post Pasch.*

38. Avari quanto plura acquirunt, tanto plura appetunt. In *Ser. SS. Petri et Pauli.*

39. Dives divitias non congregat absque labore, non tenet absque metu, non deserit absque dolore. Titul. 8, *Dixlæ*, cap. 1.

ONAVENT. ET REGORIUS.

40. Si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum tranquillumque nullatenus esse potest ; quia aut non habita concupiscit ut habeat ; aut adepta metuit ne perdat. In Collat. *de Contemptu sæculi.*

41. Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri. In *Speculo discipl.*, part. 2, cap. 1.

YPRIANUS.

42. Parum est adipisci aliquid potuisse ; plus est, quod adeptus es, posse servare. Epist. *ad Rogatianum episcop.*

DIONYSIUS ARTHUS.

43. Quod laboriose est acquisitum magis diligitur, ac diligentius custoditur. *De Perfect. charit.*, art. 25.

EUSEBIUS ESARIENS.

44. Signum manifestæ damnationis est, in hoc mundo sua beneplacita assequi et acquirere. Epist. *ad Damasc. Pap. de Morte D. Hieronymi.*

EUSEBIUS EMISSEN.

45. O fragilitas humana ! exiguum est quidquid agis propter spem æternorum : quantumlibet acquisieris, non desistas ; quia adhuc superest, quod requiras. Hom. *de S. Maximo.*

46. O quanti et quam diuturni labores subito pereunt ! quanta bona frequenter jam acquisita de manu rapiuntur ! dum id quod acquirere studemus, custodire negligimus. *Ibid.* Hom. 4, *ad Monach.*

47. Futura beatitudo acquiri potest, æstimari non potest. Hom. 2, *ad Monach.*

48. Quanto quis de gratia acquirere cœperit, tanto plus conetur et delectur acquirere ; ut acquisitionis lucrum, acquirendi nutriat appetitum. *Ibid.* Hom. 3.

49. Hæc est spiritualium bonorum ratio, ut cum ea summo labore constet acquiri, tam facile pereant, ut vix possit intelligi. *Ibid.* Hom. 8.

FRANCISCUS TITELMAN.

50. Hic homo in vita temporali, quantas sollicitudines, molestias, timores, et mille incommoda sustinet pro rebus temporalibus acquirendis ! In Annot. super *Psalm.* XLVIII.

GLOSSA ORDIN.

51. Magnus est, qui magna ; parvus, non minimus, qui saltem potest consequi, seu acquirere mediocria. Sup. *Levit.*, cap. III.

52. Avarus cum multa congesserit, arctatur, et anxiatur, qualiter acquisita custodiat. Super *Job*, cap. XX.

53. Fraude acquisita pecunia, animæ damnum, non lucrum addit ; imo plus damni est in anima, quam lucri in arca. Super *Proverb.*, cap. XII.

S. GREGORIUS MAGNUS.

54. Gravis labor est hoc cum magna fatigatione apprehendere, quod is qui apprehendit noverit diu stare non posse. Lib. 6 *Moral.*, cap. 7.

55. Si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum tranquillumque esse nullatenus potest ; quia aut non habita concupiscit, ut habeat ; aut adepta metuit, ne amittat. Lib. 22 *Moral.*, cap. 10.

56. Sunt nonnulli, qui dum præsentis mundi gloriam, ejusdem mundi actionibus adipisci non possunt, speciem sanctitatis appetunt. Lib. 20 *Moral.*, cap. 15.

57. Omnis curatio, quanto difficilius acquiritur, tanto acquisita cautius custoditur. Super *Psalm. Pœnitentiæ septem, Psalm.* I, vers. 3.

58. Qui post terrenam potestatem, regni cœlestis gloriam cupit acquirere ; ad faciendum lucrum creatori suo, debet enixius laborare. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 59. Epist. 59, *ad Aldibergam, reginam Anglor.*

59. Qui anxie aliquid in hoc mundo adipisci desiderat, plerumque ad cumulum perditionis suæ obtinet. Lib. 14 *Moral.*, cap. 4.

60. Omnes hujus sæculi dilectores in terrenis rebus acquirendis fortes sunt, in cœlestibus debiles. *Prosec.*

61. Nam pro temporali gloria acquirenda, usque ad mortem desudare appetunt, et pro spe perpetua, ne parum quidem in labore subsistunt.

62. Pro terrenis lucris acquirendis, quaslibet injurias tolerant, et pro cœlesti mercede, vel tenuissimi verbi contumelias ferre recusant.

63. Sæpe nuditatem, dejectionem, famem pro acquirendis divitiis atque honoribus tolerant ; et ad quas adipiscendas, se cruciant.

64. Superna autem laboriose acquirere, tanto magis dissimulant, quanto ea tribui tardius putant. Lib. 19 *Moral.*, cap. 16.

65. In damno expenditur, quidquid cum peccato congregatur. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 57. Epist. 57, *ad Brunichildem, reginam Franciæ.*

66. Si vultis nihil injuste perdere, summopere studete de injustitia nihil acquirere, nec habere.

S. HIERONYM. 67. Optime acquisita custodies, si semper requiras: damnum parata sentient, si parare cessaveris. Epist. 1, *ad Demetriadem*.

S. HILAR. 68. Rem sæculi famulus Dei, non sine sæculi ipsius vitiis assequetur. Super *Matth.*, can. 19.

HUGO A SANCTO VICTORE. 69. Male acquirere, aut male uti acquisitis, de licito facit illicitum. *De claustro animæ*, lib. 2, cap. 5.

70. Duo sunt quæ illicite acquirere solent; scilicet cupiditas, et superbia; et duo quæ male fruuntur acquisitis; scilicet gula, et luxuria. *Ibid.*

71. Citius et utilius acquiritur bona conscientia, quam scientia. Lib. 3, *de Anima*, cap. 10, in titulo.

HUGO CARD. 72. Cum multa quis congregaverit, anxiatur qualiter acquisita custodiat. Super *Job*, cap. xx.

73. Divitias virtutum perdit, qui commodum temporale acquirit. Super *Proverb.*, cap. xii.

74. Multa acquirere, nec superflua pauperibus erogare, avaritia est. Super *Ep. ad Rom.*, cap. i.

IDIOTA. 75. Divitiarum acquisitio, magni laboris est; possessio, magni timoris; et amissio, magni doloris. *De Contemplat. amoris divini*, cap. 33.

JOANN. CASS. 76. Quidquid per diligentiam acquiritur, potest etiam per negligentiam deperire. In Collat. 6 *Theodori Abbat.*, cap. 16.

S. JOAN. CHRYSOSTOM. 77. Solent ea, quæ labore, et inquisitione aliqua inveniuntur, magis infigi menti; ea vero, quæ facile acquiruntur, citius de corde avolare. Hom. 32, super *Genes.*

78. Datis per eleemosynam parvis, adipiscantur magna. *Ibid.* Hom. 34.

79. Sicut avaritia acquisitioni pecuniarum contraria est, sic cupiditas gloriæ ad acquirendam gloriam parum conducit. Hom. 63, super *Matth.*

80. Qui plurima in dies conquirit, majore siti compulsus, nunquam ad finem deveniet. Hom. 64, super *Matth.*

81. Inter divites, de acquisitione fit zelus. Hom. 43, *Oper. imperfect. super Matth.*

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 82. Fraude conquirere, injustitia est: Naaman qui injustitia acquisivit, maximum damnum tulit. Hom. 23, in *Ep.* II ad *Cor.*, in *Morali*.

83. Fraude acquisita corrumpuntur; et ista corruptio incorruptibile facit peccatum. Serm. 21, super *Ep. ad Ephes.*, in *Morali*.

84. Ditior est ille, qui nihil colligens in affluentia multa consistit, et nullius eget, quam qui per singulos dies acquirit, et festinat plura colligere, et timet ne aliquid ei deficiat. Hom. 27, sup. *Ep. ad Hebr.*

85. Contemne tua, si quæ Dei sunt assequi cupis. *Prosec.*

86. Despicere terram, ut cœleste diripias regnum.

87. Quæcumque in terra acquisieris, servilia sunt; si illa despicias, in Regia eris illustris.

88. Si ea acquisita despiciamus, Deus illa curabit; si ea curare velimus, ipse illa despiciet. Hom. 10, super *Ep.* II *ad Timot.* in *Morali*.

89. Quanto quis plura acquisitione congesserit, tanto magis ampliora desiderat. Hom. 2, super *Ep. ad Hebr.*

90. Perdidisti auri libras decem millia, age gratias confestim Deo, et centum millia acquisivisti, per vocem illam, et gratiarum actionem. *Ibid.*, Hom. 20, in *Morali*.

91. Discipuli, quæ acquisierunt, custodiunt; quæ vero nec dum didicerunt, discendo acquirunt. *Ibid.*, Hom. 24, in *Morali*.

92. Rejicere parva, ubi magna consequi non vales, extremæ est dementiæ. Ep. 5, *ad Theodor. laps.*

93. Cum procedis, congregata custodi. Gradu 27, *de Different. quietis*. S. JOAN. C

94. Gravius torquetur impius acquirendo commoda, quam justus tolerando adversa. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 59. S. ISIDOR HISPALEN

95. Certe nullus labor est recusandus, quo id acquiratur, quod nullo modo possit amitti. Lib. 6, *Divin. instit.*, cap. 4. LACTANT FIRMIAN

96. Qui non proficit, deficit; et qui nihil acquirit, nonnihil perdit. Serm. 8, de *Passione Dom.* S. LEO

97. Ambitio ad magnarum divitiarum acquisitionem homines excitat, et semper hiatus aperit ampliores. Epist. 14, *ad Sacellanos regis Angliæ*. PETRUS B

98. Cupienti animo nil grave videtur, nil ambitioso difficile. *Ibid.*

99. Ambitiosi rerum temporalium acquisitioni impendunt quidquid sciunt, quidquid loquuntur, quidquid faciunt. *Ibid.*

100. Venari honores, congregare divitias, et in eis quærere voluptatem, commune vitium est, et publicæ ambitionis via. *Ibid.*, ep. 93, *ad Guillelm. Abb.*

101. Honorabilior est contemptus honoris, quam illius adeptio: acquisivisse, fortunæ fuit; fortitudinis, contempsisse. Epist. 93, *ad Guillelm. Abb.*

102. Melior est bona custodia acquisitorum, quam impensa opera acquirendorum. *De Panibus*, cap. 14. PETRUS CELLENSIS

103. Curris ad Indiam, Æthiopiam circuis, maria transis, et alium tibi aperis navigando, ut congreges. *Prosec.* S. PETRUS DAMIANUS

104. Fugis patriam, ignoras filios, divelleris ab uxore et omnium necessitudinum oblitus, quæris ut acquiras; acquiris ut perdas; perdis

ut doleas; thesaurizas, et ignoras cui. Serm. 59, *de S. Nicolao.*

105. Amatur acquisita pecunia, amatur nihilominus acquirenda. Opusc. 31, cap. 3.

PHILO JUD. 106. Est magna stultitia credere se assecuturum majora, qui spe minorum frustratus sit. *De profugis.*

. PROSPER. 107. Nihil calamitosius, nihilque miserius eo qui iniquis acquisitionibus crescit. Lib. 2, *de Vita contempl.*, cap. 13.

108. Accipere volumus, non unde vivamus; sed unde censum nostrum incrementis damnabilibus augeamus. *Ibid.*, cap. 14.

109. Qui Domino serviunt, ea bona acquirunt quæ perire non possunt. Sent. 85.

ALVIANUS. 110. Quantum tibi copiæ accessit, tantum disciplinæ recessit. Lib. 1, *ad Eccles. cathol.*

S. THOMAS AQUINAS. 111. Sollicitudo est in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo. Super *Ep.* I *ad Tim.*, cap. VI.

112. Hoc vitium acquisitionis rerum temporalium, alios molestando et defraudando, adeo periculosum est, quo est difficile bona ablata restitui. In *Opusc.* suis, opuscul. 7, super *Pater noster*, petit. 4.

113. Majori labore acquiritur major merces. *Ibid.* Opusc. 9, *de Quinto præcepto*, verbo *Non occides.*

114. Quidquid acquiritur ut possideatur, et juste possideri non valet, male acquiritur, et male possidetur; et peccatum in acquirente, et possidente generat. In suis *Opusc.*, *de Usuris*, c. 4.

115. Quatuor sunt genera hominum divitias acquirentium; scilicet fallaces, avari, discreti et curiosi. *Ibid. De Divers. hominum.*

116. Quatuor sunt quæ divitias acquisitas destruunt; scilicet, bellum, gulositas, ludus et luxuria. *Ibid. De Scientiis utilioribus.*

117. Quatuor sunt quæ absque labore gravi acquiri non possunt; scilicet grandis laus, excellens in moribus scientia, magnus census, et potentia. *Ibid.*

VALERIAN. 118. Quanto plus homo laborat, tanto plus acquirit. Hom. 2, *de Arcta vita.*

119. Vere nihil est stultius quam quærere dubia, et acquirere peritura. *Ibid.* Hom. 20, *de Avaritia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 120. Quod cum majore labore acquiritur, magis diligitur. 9. *Ethic.*

121. Cum divitiæ in acquisitione consistere videantur, omnis acquirentium cura circa acquirendum est. Lib. 1. *Politic.*, cap. 6.

122. Male parta, male dilabuntur. Orat. 44, *Philippica secunda.* CICERO.

123. Nihil æque gratum est adeptis, quam concupiscentibus. Lib. 2, epist. 15, *ad Valerianum.* PLIN. II.

124. Tolerabilius est faciliusque non acquirere, quam amittere. *De Tranquill. animi*, cap. 8. SENECA.

125. Quid magnifici est se amare, sibi parcere, sibi acquirere? Lib. 4. *De Benef.*, cap. 14

126. Quidquid longa series multis laboribus acquisivit, id sæpe unus dies spargit ac dissipat. Epist. 91.

127. Quidquid avaris non acquiritur, damnum est. Epist. 115.

128. Acquire possessionem animæ firmam, virtutem. Sent. 69. SEXT. PHILOS.

129. Non est necessaria (quod potest pauperes consolari.) solidœ laudis cupidini, anxia divitiarun comparatio. Lib. 4, *de Dict. memorabibus*, cap. 4. VALLER. MAX.

ACTIO.

Definitio, divisio, productio, comparatio. Actus est naturis cujusque rei potentia, et motus. *De Definit.* S. ATHANAS.

Actio est naturalis cujusque rei vis ac motus. Lib. 2, *de Fide Orthod.*, cap. 23. *Vel:* Actio est vis ea qua cujusque rei natura declaratur. *Ibid.* S. JOANNES DAMASC.

Recte factum est quod irritum nulla vis efficit. Lib. 1, *de Benef.*, cap. 5. SENEC.

Actio in tribus debet esse circumspecta, ut sit meritoria: S. BONAVENT.

Primo, an liceat; secundo, an deceat; tertio, an expediat. Lib. 3, *de Profectu religios.*, cap. 9.

Radix actionum corporis, est consilium in corde. Conc. 1, super *Psalm.* I, vers. 1. S. BASIL. MAG.

Ex rectis actionibus, verum bonum oritur. Epist. 23. SENEC.

Sicut nullus hominum agit recte, nisi divino adjuvetur auxilio, sic nullus dæmonum agit inique, nisi divino eodemque Dei judicio permittatur. Lib. 20, *de Civitate Dei*, cap. 1. S. AUGUSTIN.

Quemadmodum splendor lucem sponte sequitur, et unguentum fragrans odor; sic etiam proborum actionum, utilitas necessario comes est. Habetur apud Joannem Damasc., lib. 1, *Parall.*, cap. 11, pag. 2. A. S. BASIL. MAG.

Sicut ex otio desidia gignitur, ita ex actione desiderium generatur. Lib. 3, *Phaleræ*, cap. 24. S. BONAVENT.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Gravius scire quid facias, nec fecisse quod faciendum cognoveris. Lib. 2. *Offi.*. cap. 2. S. AMBROS.

2. Veritatis ea regula est, ut nihil facias commendandi tui causa, quo minor alius fiat. *Ibid.*, cap. 24.

3. In omnibus actionibus, in quibus tibi es bene conscia, nunquam audeas esse secura. Epist. 84, *ad Demetriadem.*

4. Cum in rectis actibus laudabilis vita ducitur, Dei est quod geritur. *Ibid.*

S. ANSELMUS. 5. Si multa bona gessisti, et pauca mala, multum luge. *De Miseria hominis.*

S. ANTONIN. 6. Qui bonum quod vult facere, ut melius fiat, differt; si melius bonum est, certum est; si autem minus bonum, dubium est; et perdere bonum, minus est damnosum, et irrecuperabile. *Prosec.*

7. Consilium est, ut acceleret facere bonum minus, ne nimis expectando majus, non faciat majus, nec minus. Epist. 1, *ad Helinandum.*

8. Inanis est actio quam excludit inopia debitoris. Part. 2, titul. 1. *de Vitiis*, cap. 3, § 5.

9. Hoc valde gloriosum est, cum aliquis bene agit inter male agentes, ubi male agere consuevit. Part. 2, titul. 3, cap. 4, § 4.

10. Quanto quis melius operatur, tanto magis mente a Deo illustratur, ad cognoscendam veritatem in eo quod agere debeat. Part. 3, titul. 16, cap. 11, § 3.

S. AUGUSTIN. 11. Generalis amor actionis, quæ avertit a vero, a superbia proficiscitur; quo vitio Deum imitari, quam Deo servire anima maluit. Lib. 6. *Musicæ*, cap. 13.

12. In quantum homo recte agit, in tantum bonus est; in quantum autem male agit, in tantum malus est. Epist. 54, *ad Macedonium.*

13. Superbia in recte factis timenda est, ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Epist. 56, *ad Dioscor.*

14. Bene agere, et illicita non prohibere, consensus erroris est. Epist. 182, *ad Bonifac.*

15. Faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Epist. 118, *ad Januarium,* cap. 3.

16. Si perfunctorie res sacra agitur, nihil apud Deum miserius, et tristius, et damnabilius. Epist. 648, *ad Valer.*

17. Attende sollicite quid agas, vel quid agere debeas; si quid faciendum est, facias. *De Spiritu et Anima*, cap. 51.

18. Si bonum est quod agis, attende quanta oportet devotione adimpleas. *Ibid.*

19. Sit actus corporis purus, modestus, totius expers insolentiæ et lasciviæ, levitatis et ignaviæ. *Ibid.*, cap. 62.

20. Si quod recte vis agere, non potes; fac velis agere quod recte potes. *De* XXI *Sententiis*, sent. 21.

21. Nemo melius ordinat quid agat, nisi qui paratior est non agere, quod divina potestate prohibeatur; quam cupidior agere, quod humana cogitatione meditatur. *De catechiz. rudibus.* S. AUGUSTINUS.

22. Non quid quisque faciat, sed quo animo faciat considerandum est. Lib. 2, *de Serm. Dom. in monte.*

23. Si ipsa cordis intentio qua facis quod facis, quæ tibi nota est, sordidatur appetitu rerum terrenarum, atque cæcatur, quanto magis ipsum factum (cujus incertus est exitus) sordidum, et tenebrosum est. *Ibid.*

24. In actione non amandus est honor in hac vita (quoniam omnia vana), sed opus ipsum quod per eumdem honorem fit, si recte atque utiliter fit. Lib. 19, *de Civit. Dei*, cap. 19.

25. Bene facere nemo potest, nisi elegerit, nisi amaverit quod est in libera voluntate faciendum. Lib. 3, *Contra lit. Petiliani*, cap. 83.

26. Cætera vitia tantum in malefactis valent; sola autem superbia, etiam in recte factis cavenda est. *De Natura et Gratia*, cap. 27.

27. Quando timore pœnæ, non amore justitiæ, fit bonum, nondum bene fit bonum; nec fit in corde quod fieri videtur in opere, quando mallet homo non facere, si posset impune. Lib. 2, *Contra duas Epist. Pelag.*, cap. 9.

28. Tota die vis laudare Deum? quidquid egeris, bene age, et laudasti Deum. Super *Ps.* XXXIV.

29. Omnium actionum humanarum mater est necessitas. Super *Psalm.* LXXXIII, vers. 5: *Beati qui habitant.*

30. Quomodo fortis poterit esse in faciendo, qui deficit in audiendo? Super *Psalm.* XCIII, vers. 20: *Qui fingis laborem in præcepto.*

31. Non potest fieri ut habeat mala facta, qui habet bonas cogitationes; facta enim de cogitatione procedunt, nec quisquam potest facere aliquid, aut ad aliquid agendum membra movere, nisi primo præcesserit jussio cogitationis. Super *Ps.* CLVIII.

32. Voluntas prona faciendi, reputantur pro opere facti. *De Honest. mulier.*, cap. 5.

33. Apud Deum anima uniuscujusque non est discernenda nobilitate, sed opere; nec genere, sed actione. Serm. 3, *de Nativ.*

34. Sæpe se aliter habet species facti, et aliter animus facientis. Lib. 3, *Conf.* cap. 9.

35. Nisi humilitas omnia quæcunque bene facimus, et præcesserit, et comitetur, et consecuta fuerit, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorguet superbia. Epist. 56, *ad Dioscorum.*

36. Ante mortem fieri debet quod possit prodesse post mortem; non tunc, quando recipiendum est quod quisque gesserit ante mortem. *De cura pro mortuis*, cap. 1.

37. Quidquid boni facimus, si id melius facere

possemus, a nobis est quod in culmine boni non sumus. *De vera et falsa pœnit.*, cap. 8.

38. Ea facta, quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem sunt interpretanda. Lib. 2, *de Serm. Dom. in monte*, sup. illud *Matth.*, VII : *Nolite judicare*, etc.

39. Si boni aliquid agis, non pro transitoriis, sed pro æternis id age. *De Confl. vit. et virt.*, cap. 3.

40. Occulta quod agis, in quantum vales; quod si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, et non erit de ostentatione ulla temeritas. *Ibid.*

41. In actione cavenda est nequitia. *De Agone*, cap. 13.

42. Nihil fit nisi Omnipotens fieri velit; vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo. *Prosec.*

43. Non dubitandum Deum facere bene, etiam sinendo fieri quæcunque male; non enim hoc nisi justo judicio sinit, et profecto bonum est, omne quod justum est.

44. Quamvis ea quæ mala sunt, in quantum mala sunt, non sint bona; tamen ut non solum bona, sed etiam sint et mala, bonum est.

45. Nam nisi esset hoc bonum, ut essent et mala, nullo modo esse sinerentur ab Omnipotente bono.

46. Cui proculdubio quam facile est quod vult facere; tam facile est, quod non vult esse, non sinere. In *Enchirid.* cap. 95 et cap. 96.

47. Interest plurimum qua causa, quo fine, qua intentione aliquid fiat. *Contra mendac. ad Consentium*, cap. 7.

S. AUGUSTIN.

48. Sæpe quid agendum sit videmus, nec agimus; quia non delectat ut agamus. Super *Psalm.* CXVIII, conc. 8, super illud : *Concupivit anima mea desiderare*, etc.

49. Vetus homo aut non facit, aut timore facit, quod facit non amore sanctitatis, non delectatione castitatis, temperantiæ, charitatis, sed timore. Serm. 1, *hom.* 4 *Quadrages.*

50. Fac quod in te est, age quod potes, et non deficiet tibi auxilium. Serm. 17, *ad Fratr. in eremo.*

51. Nihil proficit bene operari ex coactione, nisi ex voluntate faciatis; qui enim bene faciunt coacte, Deo non sunt accepta quæ faciunt. *Ibid.* Serm. 35.

52. Quam spem habere possunt, qui mala faciunt, cum illi perituri sunt, qui bona non faciunt? Serm. 1, *de Defunct.*

S. BASIL. MAGNUS.

53. Unaquæque actio aut ad inferna nos deducit gravans nos per peccatum; aut ad superna levat, alas nobis addens ad Deum. Conc. 7, super *Psalm.* XXIX, vers. 3.

54. Divina lex non actionem, sed cogitationem judicat. *De virginit.*

V. BEDA.

55. Nil credas actum, cum quidquam restat agendum. In *Proverb.*, verbo *Nil.*

56. Nisi actio bona interdum abscondatur, a malignis spiritibus (velut a latronibus pecunia ostensa) aufertur. *De substantiis.*

S. BERNARDUS.

57. Melior est in malis factis humilis confessio, quam in bonis factis superba gloriatio. Serm. *de Donis Spir. sancti*, cap. 2.

58. Quid prodest scire quid te oporteat facere, si non detur et velle facere? quid si velis quidem, sed minime possis? Serm. 74, super *Cant.*

59. Voluntas pro facto reputatur, ubi factum excludit necessitas. Epist. 77, *ad Hugon. de S. Victore.*

60. Quodcunque bonum ita placet, ut si recte fieri non possit, placeat tamen fieri eo etiam modo quo fas non est, nimis est; ac per hoc, jam quia bene non fit, non est bonum. Epist. 87, *ad Ogerium, canon. regul.*

61. Quicunque non agit fideliter et ferventer, quodcunque agit, quod propter hoc non agit ut scilicet Deo serviatur; in eo quod agit, otiatur. *De vita solit. ad frat. de Monte Dei.*

62. In omnibus quæ agis, Deum præsentem cognosce; quia ubique præsens, cernit quidquid facis. In *Medit.*, cap. 6.

S. BERNARDUS ET S. GREGOR.

63. Si tu vis proficere, non respicias quid mali faciant alii, sed quid boni facere ipse debeas. *De Ordine vitæ.*

S. BERNARDUS.

64. Perit revera omne quod agitur, si non sollicite in humilitate custodiatur. *De Interiori domo*, cap. 41.

65. Si quod vivis et sapis, totum das actioni, considerationi nihil, laudo te, in hoc non laudo; certe nec ipsi actioni expedit, consideratione non præveniri. Lib. 1, *de Consider.*

66. Non totum te, nec semper debes dare actioni, sed considerationi aliquid tui, et cordis et corporis sequestrare. *Ibid.*

67. Semper necesse est ut cum bona agimus, mala quæ fecimus ad memoriam reducamus; ut dum culpam certe cognoscimus, nunquam de bono opere incauti lætemur. Serm. 55, *ad Sororem.*

68. Passio est quandoque sananda, non actio condemnanda. Serm. 49, in *Cant.*

69. Honestæ hominum actiones, non aliter quam ab honesto corde procedunt. Epist. *ad quemdam.*

70. Diligenter omne quod faciendum erit, tracta apud te, et cum his qui te diligunt; tracta autem ante factum, quia post factum sera retractatio est. Lib. 4, *de Consid.*

S. BERNARDUS. 71. **Noli præcipitanter agere, diu considera, diligentius intuere quid agas.** *Prosec.*

72. Experire quid possis, amicos consule, ne post factum pœnitere contingat. In *Declamat.*, sup. *Ecce nos.*

73. Quisque in omni opere suo, hoc dicat sibi ipsi : Si modo moriturus esses, faceres istud ? In *Speculo monach.*

74. Non est bonus qui bonum facit, sed qui incessabiliter facit. Serm. 20, *ad Sororem.*

S. BONAVENT. 75. Dulcior est concentus actuum, quam sonorum. *Expos.* 2, *sup. Psalm.* CXVIII, art. 1, in *Prologo.*

76. Nemo dum aliquid agit, intendit ad malum, sed tantum ad bonum, vel ad id quod æstimat esse bonum, etiamsi non sit sibi bonum. Serm. 7, *de Apost.*

77. Si cesset aliquando actus, nunquam debet tamen cessare affectus. Serm. 5, *de Uno Confess.*

78. Bona facere non sufficit, nisi discrete, qualiter, quando, ubi, quare agendum fuerit, videatur. *De sex alis Seraphim*, cap. 7,

79. Discretionis est, agenda quæque prævia deliberatione metiri, et non agenda cavere. *Prosec.*

80. Qui de futuro nihil præmeditatur, omnia incautus incidit. In *Speculo discipl.*, part. 1, cap. 28.

81. Quantum vis, tantum facis quod expedit, cum potes ; sed si non facis, non vis. Lib. 2, *de Prof. relig.*, cap. 23.

82. Ex fine dicitur actus bonus, vel malus. Lib. 5, *de Compend. Theol. verit.*, cap. 14.

83. Si in actionibus finis primus ponatur Deus, et finis ultimus, aliquod temporale, perversissimum est. *Ibid.*

S. CÆSARIUS ARELATENS. 4. Quidquid inviti atque compulsi facimus, noverimus nos ex eo non solum non habere profectum, sed maximum detrimentum. Hom. 28.

S. CYRILLUS ALEXAND. 85. Splendida et admiranda sunt, quæ ex ingenii solertia patrantur egregie facta. Hom. 22.

DIONYS. CARTHUS. 86. Quemadmodum unum peccatum trahit aliud, sic una actio virtuosa disponit et trahit aliam. Sup. *Epist.* II *Petri.* cap. 1.

S. EUSEBIUS EMISSENUS. 87. Quod agere sub præpositorum præsentia veremur, sub Dei oculis committere non timemus. Hom. 5, *ad Monach.*

88. Maxime studeamus, ut illa quæ in honorem Dei agimus, cum claro agamus animo, cum fidei gaudio, et cum bono devotæ voluntatis affectu. *Ibid.* Hom. 3.

89. Ante omnia caveamus, ut quod nobis agere necesse est, non agamus inviti. *Ibid.*

GLOSS. ORDIN. 90. Omnis actio temeritate et negligentia vacare debet. Sup. *Levit.*, cap. 2.

GLOSSA INTER. 91. Terrena actio priusquam habeatur, fortiter ametur, antequam fœda cognoscatur. Sup. *Deut.*, cap. 24.

GLOSS. ORD. 92. Quanto meliora agimus, et in optimis conversamur; tanto dæmonibus hæc graviora efficiuntur. Sup. *Josue*, cap. 49.

93. Quidquid inordinate agitur, meritum perfectionis amittit. *Prosec.*

94. Quæ enim in honorem summi Regis agimus, necesse est discretione judicii, quando, vel quantum sint agenda distinguamus. Sup. I *Esdræ*, cap. 3, sup. illud : *Singulis per ordinem.*

95. Omne bonum, quod facimus, præveniente gratia sancti Spiritus incipimus, et eadem comitante perficimus. *Ibid.*

96. Quidquid boni facis, cum hilaritate fac, et tunc bene facis ; si autem cum tristitia facis, fit de te, non tu facis. Sup. *Epist.* II, *ad Cor.*, cap. 9, sup. illud ; *Hilarem datorem.*

97. In re quæ displicet, magna est consolatio, si eo ordinante agitur, cui nil, nisi justum, placet. Sup. *Job*, cap. 1.

GLOSSA INTER. 98. Fortia facta Patrum, documenta sunt filiorum. Sup. *Judith*, cap. 8.

GLOSS. ORD. 99. Non est purus, qui mala ageret, si liceret. Sup. *Job*, cap. 9.

GLOSS. INTER. 100. Non debet extolli in his, quæ agit, qui nescit quomodo huc venit, vel quomodo, vel quando exibit. Sup. *Job*, cap. 38.

GLOSS. ORD. 101. Catholicus Deum timens, omnia agit doctorum consilio, et Scripturarum documento. Sup. *Eccli.*, cap. 32.

102. Necesse est, ut non solum intueamur quod agimus, sed qua discretione agimus. Sup. *Hieremiam.*, cap. 48.

103. Si pura intentione, quæ potes, bona agis, opera sunt lucis, etiamsi non ita hominibus videatur ; si autem perversa intentio est, pravum est quidquid agitur, etsi videatur rectum. Sup. *Matth.*, cap. 6, in illud : *Si fuerit oculus tuus simplex*, etc.

GLOSS. INTER. 104. Nihil est medium ; quidquid enim agis, aut ex amore Dei, aut ex servitute diaboli. *Ibid.* cap. 6, sup. illud : *Aut unum odio habebit*, etc.

105. Tantum boni quis facit, quantum intendit ; tantum quoque mali, quantum intendit. *Ibid.*, cap. 2.

GRATIANUS. 106. Omne quod agimus, prævenire per studium considerationis debemus. Sup. *Luc.*, c. 14.

107. Nihil agat quisquam absque determinatione, nil præsumptive assumat absque consilio, ut vitium præsumptionis videatur improbatum, non officium charitatis. Part. 2, causa 9, quæst. 3.

S. GREGOR. MAGN. 108. Nullum est bonum quod foris agitur, si non pro eo intus, ante Dei oculos innocentiæ vic-

tima in ara cordis immolatur. Lib. 1, cap. 20.

S GREG. MAG. 109. Omni cura servandus est a militiæ pulvere oculus cordis, ne hoc quod in actione rectum hominibus ostendit, quod semetipsam per vitium pravæ intentionis intorqueat. Prosec.

110. Curandum itaque est, ne bona nostra pauca sint, curandum ne indiscussa; ne aut pauca agentes, inveniamur steriles; aut indiscussa relinquentes, vecordes. *Ibid.*

111. Incassum bonum agitur, si ante terminum vitæ deseratur; quia frustra velociter currit, qui priusquam ad metas veniat, deficit. *Ibid.*, cap. 21.

112. Bene cœpta cunctis diebus agenda sunt, ut cum malum pugnando repellitur, ipsa boni victoria, constantiæ manu teneatur. *Ibid.*

113. A qualitate temporis, finis exprimitur actionis. *Ibid.*, lib.. cap. 2.

114. Sæpe dum quis plus justo vigilantem se in actione exhibet, ipsa actionis suæ inquietudine rebus subditis pejus nocet. *Ibid.*, cap. 26.

115. Difficile est quempiam magna agere, et apud semetipsum de magnis actibus cogitationum fiduciam non habere. *Ibid.*, cap. XVIII.

116. Ille veram orationem Deo exhibet, qui bona, quæ agit, esse de misericordia conditoris cognoscit. *Ibid.*, cap. 27.

117. Magna vecordia est, laboriosa agere, et auræ laudis inhiare. Lib. 8, *Moral.*, cap. 25.

118. Preci innitendum est, cum recta agimus; ut omne quod recte vivimus ex humilitate condiamus. Lib. 9, *Moral.*, cap. 11.

119. Tanto quisque minus judicem trepidat, quanto in bonis actibus solidius stat. Lib. 10, *Moral.*, cap. 11.

120. Sæpe nonnulli a pravis actibus exire cupiunt, sed quia eorumdem actuum pondere premuntur, in malæ consuetudinis carcere inclusi, a semetipsis exire non possunt. Lib. 11, *Moral.*, cap. 5.

121. Valde laboriosum est custodire, ne mala homo facere audeat, ne in bonis actibus per intentionem titubet, et inter recta opera, sinistra eum cogitatio illudat. *Ibid.*, cap. 25.

122. Omne quod hic agitur, pœna et miseria est. *Ibid.*, cap. 26, super illud *Job* XIV : *Brevi vivens tempore.*

123. Actionum meritum, præsentis vitæ qualitas nullatenus probat. Lib. 14, *Moral.*, cap. 3.

124. Plerumque ex actione sæcularium confunditur vita religiosorum. In *Præfat. Moralium*, cap. 2.

125. Operatur, qui agit bonum quod præcipitur: sed quod operatus fuerit, non custodit ille, cui hoc subrepit quod prohibetur. Lib. 19, *Moral.*, cap. 13.

126. Ille bene agit quæ pia sunt, qui scit prius servare quæ justa sunt. *Ibid.*, cap. 14.

127. Plerumque quem sanctum bona actio ostendit, oborta terreni commodi occasio examinat. Lib. 20, *Moral.*, cap. 15.

128. Qui magna agit (quamvis de se humilia sentiat) scit tamen magna esse, quæ agit; nam si magna esse nescit, ea proculdubio minime custodit; quæ dum custodire negligit, aut in eis minus proficit, aut ea funditus amittit. Lib. 26, *Moral.*, cap. 28.

129. Amicus veritatis, est rectæ amator actionis. Lib. 27, *Moral.*. cap. 8.

130. Tantum debet actionem populi actio transcendere præsulis, quantum distare solet a grege vita Pastoris. In *Pastor.*, part. 2, cap. 1.

131. Per momenta temporum, sæpe merita mutantur actionum. Lib. 28, cap. 6.

132. Solerter animus ante actionis suæ primordia, cuncta debet adversa meditari. Lib. 5. *Mor.*, cap. 31.

133. Unaquæque actio intentionem suam, quasi intuentem sequitur. Lib. 28, cap. 6.

134. Bonum quod agimus, et Dei est, et nostrum; Dei, per prævenientem gratiam; nostrum, per obsequentem liberam voluntatem. Lib. 33, *Moral.*, cap. 20.

135. Recte offertur, cum recta intentione quid agitur. *Prosec.*

136. Qui agere dissimulat, etiam recte offerens, peccat: Lib. 3, *Moral.*, cap. 10.

137. Plerumque si scimus bona quæ agimus, ad elationem ducimur; si nescimus, minime servamus. *Prosec.*

138. Sed contra utraque quid superest, nisi ut recta quæ agimus, sciendo nesciamus, ut hæc recta æstimemus, et minima?

139. Quatenus et ad custodiam sensificet animum scientia rectitudinis, et in tumorem non elevet æstimatio minorationis. Lib. 9, *Moral.*, c. 13.

140. Omnis homo per id quod male agit, quid sibi aliud, quam conscientiæ suæ carcerem facit? ut hunc animi reatus premat, etiamsi nemo exterius accuset. Lib. 11, *Moral.*, cap. 5.

141. Magnopere oportet et bona semper agere, et ab ipsis nos bonis actionibus caute in cogitatione custodire; ne si mentem elevant, bona non sint, quæ non auctori militant, sed elationi, Lib. 19, cap. 12.

142. Cum ab externis actionibus mens sopitur, tunc plenius mandatorum Dei pondus agnoscitur. Lib. 23, *Moral.*, cap. 12.

143. Reproborum esse proprium solet, semper prava agere, et nunquam quæ egerint retractare. *Prosec.*

S. GREGOR. MAGNUS.

144. Omne enim quod faciunt, cæca mente perpetrant, factumque suum, nisi cum puniti fuerint, non agnoscunt. Lib. 24, *Moral.*, cap. 4.

145. Nequissimorum facta, ii pares perversis patrociniis tuentur. Lib. 33, *Moral.*, cap. 4.

146. Quidquid superbia incedente agitur, etiamsi esse virtus ostenditur, non per hoc Deo, sed soli vanæ gloriæ servitur. Lib. 34, *Moral.*, cap. 18.

147. Quo amplius res virtutis sine humilitate agitur, eo latius superbia dominatur. *Ibid.*

148. Cuncta quæ ab aliis bene geruntur, superbo displicent, et sola ei quæ ipse, vel prave egerit, placent. *Prosec.*

149. Semper aliena opera despicit, semper miratur quæ ipse facit.

150. Quia et quidquid egerit, egisse se singulariter credit. *Ibid.*

151. Fiducia magnæ securitatis, est simplicitas actionis. In *Pastor.*, part. 3, cap. 1, *Admonit.* 12.

152. Mentis oculus non recta quæ egit, sed quæ agere negligit, aspiciat. In *Pastor.*. part. 4, cap. 1.

153. Qui bona agere videtur, et per hæc non Deo, sed hominibus placere desiderat; intentionis suæ faciem deorsum premit. Hom. 4, super *Ezech.* super illud : *Et facies eorum*, etc.

154. Non est magni meriti, si quid foris agatur in corpore ; sed magnopere pensandum est, quid agatur in mente. *Ibid.*, hom. 10.

155. Miranda actio cum elatione, non elevat, sed gravat. Hom. 7, super *Evang.*

156. Qui perversis actionibus assuetus, operibus iniquitatis invigilat, nequaquam dignus est exauditione, cum orat. Super *Psalm.* v, vers. 1.

157. Non sufficit bene velle, nisi sequatur, et facere. Super *Psalm.* vii, vers. 6.

158. Necesse est ut cum bona exterius agis, hæc interius cum magna cautela custodias; ne appetitus placendi hominibus subrepat, et omnis labor boni operis incassum fiat. Lib. 2, in *Regist.*, indict. 11, cap. 43, epist. 4, *ad Bonifac. episc. Rhegiens.*

159. Omnipotenti Deo reus est, qui in omni quod agit purus non est. *Ibid.*, cap. 100, epist. 61, *ad Mauritium Augustum.*

160. Sæpe mala actio præsidentis valde nocet subditis. Lib. 6, in *Regist.*, indict. 15, cap. 171, epist. 7, *ad Mauritium Patricium.*

161. Ubi prava est actio , inanis fit oratio. Lib. 9, in *Regist.*, indict. 4, cap. 45, epist. 45 : *Universis episcop. Siciliæ.*

162. Quidquid foris futurum est in opere, intus jam factum est in prædestinatione. Lib. 28 , *Moral.*, cap. 6.

163. Necesse est, cum res bona agitur, ut prius ejus elatio in corde vincatur, ne amaros nequitiæ fructus producat. Lib. 23, *Moral.*, cap. 5.

164. Dum mala agere quisque cœperit, usu jam deterius in hoc quod inchoaverat excrescit. Lib. 15, *Moral.* cap. 5.

165. Apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Lib. 1, in *Regist.*, indictione 9, cap. 72, *ad Gennadium Patricium.*

166. Custodienda est munditia corporis in studiis bonæ actionis. Lib. 7, in *Regist.*, indict. 2, cap. 126, epist. 126, *ad Recharedum regem Visigothorum.*

167. Facite quod Dei est, et Deus faciet quod vestrum est. *Ibid.*, lib. 9, indict. 4, cap. 57, epist. 57, *ad Brunichildem reginam Francorum.*

168. Magna quæ aguntur, quandoque propter humilitatem sunt celanda. Lib. 5, in I *Regum.*, cap. 1, sup. illud; *Patri suo hoc ipsum non indicavit.*

169. Tunc bene agere magna quisque nititur, cum ea quæ agit, pandere ad ostensionem vitat. *Ibid.*, lib. 5, cap. 4.

170. Sunt nonnulli, qui idcirco bona facere student, ut gratiam alienæ operationis obnubilent ; nec pascuntur bono quod faciunt, sed laude boni, qua cæteros premunt. L. 1, *Dialog.*, c. 10.

171. Sanctorum actio ab omni parte circumspecta est, bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens. Hom. 7, sup. *Ezech.*

172. Plerumque fit, ut hoc quod causa Dei agi creditur, pro solis humanis favoribus agatur. Hom. 32, super *Evang.*

173. Cum bona agitis, semper ad memoriam mala acta revocate, ut, dum caute culpa conspicitur, nunquam de bono opere incaute animus lætetur. *Ibid.*, Hom. 7.

174. Omnia age blande et dulciter, ut et actio tua districta sit, et lingua mitis. Lib. 5, in *Regist.*, indict. 14, cap. 133, epist. 33.

175. In omni quod agis, inspectorem cordis appete habere placatum. *Ibid.*, lib. 8, ind. 3, cap. 36, epist. 36, *ad Maximum episc. Salonitan.*

176. Bræpositorum actio, subjectorum magna solet esse monitio. *Ibid.*, lib. 12, ind. 6, cap. 8, epist. 8, *ad Brunichildem reginam Francor.*

177. Quisquis nititur magna agere, hæc bene pensare novit, si semper studuit divinis laudibus imputare. Lib. 5, in I *Regum*, cap. 4.

178. Pleraque facienda sunt, sed utilius fiunt si congruo tempori reservantur. *Ibid.*

S. GREGOR. NAZIAN.

179. Deo acceptum est, quidquid fit pro viribus. Orat. 10, *in funere S. Basilii.*

180. Actio speculationis est fundamentum. Orat. 18, *de Statu episcopali.*

181. Hæc actionis est natura : agetur, non aget; imo statim ut acta fuerit, desinet. Lib. 5. *de Theologia.*

182. Quod invite fit, statim molestiam affert : quod autem sponte, satietatem non admittit, sed semper et gratia et desiderio virescit. Habetur apud D. Ioan. Damascen. Lib. 1, *parall.* cap. 58.

S. GREGOR. NYSSEN.

183. Virtutis actio nutrit laborem, viresque auget. *De vita Moysi.*

S. HIERON.

184. Nequaquam consideres quid alii mali faciant, sed quid boni tu facere debeas. Epist. 4, *ad Rustic.*

185. Prudens novit id decere, quod faciat. Epist. 16, *ad Principiam.*

186. Illud non bene fit, quod occupato animo fit. Epist. 32, *ad Paulinum.*

187. Ad omnia quæ tibi agenda sunt, regaliter age, quia Deus tecum est. In *quæst. sup. libros Regum.*

188. Consummatæ sapientiæ est, scire quid, quo insequaris modo, et ad omnem actum præferendo consilium, nihil facere quod fecisse pœniteat. Epist. 1, *ad Demetriadem.*

189. Melius est parva bona cum charitate facere, sine scientia, quam magnis effulgere virtutibus cum admixtione discordiæ. In *Regula Monachorum*, cap. 24.

190. Age, cave, curre, festina : age, ut proficias: cave ne quod accepisti bonum, incautus et negligens custos amittas : curre, ut non negligas : festina, ut celerius comprehendas. *Ibid.* cap. 30.

191. Nihil tam facile est, quin difficile fiat, quod invitus facias. Lib. 7, in *Ezech.*

192. Nihil est deterius, et omni vento inanius eo, cui nihil placet, nisi quod ipse fecerit. Super *Ecclesiasten*, cap. 6. sup. illud : *Melior est aspectus oculorum.*

193. Quidquid boni agimus, a Deo deputatur esse, et quidquid mali facimus, a nobis est. Sup. Psalm. 25. vers. 7. *Ut audiam vocem laudis.*

194. Omnis boni operis finis semper est expectandus : quia sicut factum inviti acceptum non est, ita voluntas infructuosa est habentibus eam sine facto. Sup. *Epist.* 1, *ad Cor.* cap 8, sup. illud, nunc vero et facto perficite.

HILARIUS.

195. Nihil dissoluto animo, nihil incurioso agendum est. Sup. *Psalm.* 118.

196. Plus metit conscientia, quam gesta : hæc manum replent, manipulos vero illa sinu colligit. Sup. *Psalm.* 128.

HUGO A SANCTO VICTORE.

197. Oculus actionum, intentio est. In *Psalm.* 24, cap. 33.

198. Sine periculo via actionum curritur, cum intentio animi charitate duce gubernatur. *Ibid.*

199. Omnis actio, quæ sine devotione est, mortua est. Hom. 1, sup. *Ecclesiastem.*

200. Quod expedit et decet, illud fiat : quod expedit ad meritum, quod decet ad exemplum. *De quæst. circa epist.* II, *ad Cor. quæst.* 22.

201. Quisquis in eo quod bene agit, intumescit; eo ipso tramite, quo proficit, cadit. In *Regul. D. August.*, cap. 2, sup. illud Regulæ, *Nec extollantur*, etc.

202. Sine ordine, præsumptio est actio ; sine actione, negligentia est ordo ; sine scientia, actus reprehensibilis est, et ordo inutilis. In cap. 3. *Cælest. Hierarch.* Lib. 4, sup. illud *Rom.* 13: *Quæ a Deo ordinata sunt.*

203. Valde sollicitus debet esse quisque in bono opere, ut in cunctis quæ agit, semper cogitet de extremo fine. In *Regulam D. August.* cap. 11.

204. Stude in iis quæ bene agis, per cuncta irreprehensibilis apparere. *De Instit. Novitior.*, cap. 10.

205. Bonum operando summum bonum non meretur, nisi is solum, qui id quod facit bonum, propter summum bonum operatur. *Prosec.*

206. Vis mereri Deum ? fac quod facis propter Deum. *De Sacram.*, lib. 2, part. 13, cap. 11.

207. Nihil facias, unde postea pœniteas. Sup. *Sophoniam*, cap. 3. HUGO CARD.

208. Ea quæ bono initio fecerimus, observatione simili custodire nitamur, ne omnes laborum nostrorum fructus, postea irrepens cenodoxiæ morbus evacuet. Lib. 11, *de Spirit. cenodoxiæ*, cap. 18. JOANN. CASS

209. Non magis res ipsa quæ geritur, quam gerentis pensatur affectus. In *collat. Abbat. Joseph.*, cap. 20.

210. Quidquid pro anima tua feceris, hoc est tuum : quod autem non feceris, perdidisti. Hom. 15, *Operis imperf. sup. Matth.* S. JOANNES. CHRYSOST.

211. In omni actu sive corporali, sive spirituali, agendi virtus spes est præmii futuri. *Ibid.* Hom. 42.

212. In nomine simpliciter Christi aliquid agere, seductorum est. *Ibid. Hom.* 46.

213. Quidquid homo contra naturam suam agit, pigrius agit. Hom. 54 *Oper. imperfect. sup. Matth.*

214. Ubi quid gloriæ causa geritur, omnia manent vilia. Hom. 4, in *Acta Apostol.*

215. Quod olim rarum erat, et vix fiebat, id nunc perquam liberaliter fit. *Ibid.* Hom. 19.

216. Omne quod ex necessitate fit, minuit mercedem. Hom. 19. sup. *Epist.* 2 *ad Cor.*, sup. illud. *Hilarem datorem diligit Deus.*

217. Nihil sic est diabolicum, sicut quippiam ad ostentationem facere. *Ibid.* Hom. 24.

218. Recte facta, ut humana, non sint, divino indigent auxilio. Serm. 1. *Sup. Epist. ad Philip.*

219. Nihil ita recte facta evacuat, et in ventum redigat, sicut memoria bonarum operationum: nam duo mala parit: segniores facit, et in arrogantiam extollit. *Ibid.*, serm. 12.

220. Nihil probis actibus dulcius, nihil suavius, nihil jucundius. Hom. 4, sup. *Epist. ad Titum.*

221. Qui non vivit in timore, recte illum agere difficile est. Hom. 15, *ad popul. Antiochen.*

222. Nullus actus, nisi cogitatione præcurrente, conficitur. Serm. *de Levium peccatorum periculis.*

223. Nihil temere, nihil stulte, sed omnia recto rationis judicio exequenda sunt. In libro *contra Gentiles.*

224. Fecisti aliquid boni? Cela istud, ut Dominus tuus videat et ipse laudet; quod si jactanter aliquid boni feceris, gloriam ab hominibus recepisti. Hom. 2, in *psalm.* 50.

225. Facere quod necessitate debes vel cogeris, hoc non est modestiæ, sed debiti. Hom. 33, sup. *Gen.*

226. Impossibile est, bonum aliquod recte quempiam agere, non habita superna gratia. Hom. 25, sup. *Gen.*, sup. illud *Genes.* 8; *Et relictus est solus Noe.*

227. Tunc tribuitur quod optatur, si bonos actus morum probitas comitetur. Serm. *de Moyse.*

228. Ex actionum eminentia nata est superbia. *Hom.* 3, *de verbis Isaiæ.*

229. Nunc illud maximè multis dignum est lacrymis, qui, cum multi sint mali, non pudet eos male agere. Hom. 82, sup. *Matth.*

230. Qui male agit et cogitat, diabolum videt, quia omne malum diaboli est figura. Hom. 9; *oper. imp. sup. Matth.*

231. Ubi res agitur gloriosa, ibi facilius locum invenit gloriationis occasio. *Ibid.* Hom. 13.

232. In omni actu carnali diabolus fraudem facere potest, in sola conscientia non potest fieri dolus. *Ibid.*

JOAN. CLIM. 233. Magnus ille quidem est, qui nihil quod factu possibile fuerit, facere omisit: major autem, qui per humilitatem, etiam quæ ultra vires sunt, agere conatur. *Gradu* 26.

JOAN. DAM. 234. Volentibus nobis bene agere, Deus ad largiendum promptus est. Lib. 1, *parall.*, cap. 9.

235. Id quod sponte fit, omnino vel laudem, vel vituperationem comitem habet, et voluptatem in agendo. *Pros.*

236. Contra, id quod non sponte ac voluntarie fit, aut venia, aut misericordia sequitur, mœrorque in agendo. Lib. 2, *de fide orthod.*, cap. 24.

G. JAN TRITH. 237. Charior semper rei difficulter acquisitæ possessio, et bonum quod laboriose acquiritur, cum majori diligentia custoditur. Part. 1, tract. 2, de, *Regione Claustralium.*

238. Ancipitem diu delibera sententiam; ante factum cogita diu, ante opus præmeditare diu. *Pros.* S. ISID. HISP.

239. Quod vis agere, diu exquire, considera, et proba: et sic age, cum diu cogitaveris, tunc fac quod probaveris. Lib. 2, *de Synonym.*, cap. 12.

240. In omni actione tene discretionem, in nulla re indiscretus appareas. *Pros.*

241. Perspice quid, cui aptum sit tempori: quid, ubi, quando, qualiter, quamdiu facere debeas.

242. Causas rerum et temporum regulas inspice, singulorum operum discretiones agnosce.

243. Diligenter distingue omnia quæ agis, qualiter bonum incipias, qualiter cito peragas. Lib. 2, *de synonym.*, cap. 16.

244. Quidquid agis, pro futura age mercede; quidquid agis, non quod ad hujus seculi, sed quod ad vitæ æternæ gloriam proficiat, quæras: si enim de actione hic laus quæritur, illic remuneratio amittitur. *Ibid.*, cap. 17.

245. Qui male agere non desistunt, vana spe indulgentiam de Dei pietate requirunt, quam recte quærerent, si ab actione prava cessarent. Lib. 2, *de sum. bono*, cap. 4.

246. Nihil infelicius male agendi felicitate. *Ibid.*, lib. 3, cap. 48.

247. Spiritalis vitæ iter per actionem potius quam per sermonem feliciter cedit. Lib. 1, epist. 14. *ad Patrimum Monach.* S. ISIDOR. PEL.

248. Nihil interest quo animo facias, quod fecisse vitiosum est; quia facta cernuntur, animus non videtur. Lib. 3, *divinar. instit.*, cap. 15. LACT. FIRM. ET SENEC.

249. Nihil prodest cognitio, nisi et actio subsequatur. *Ibid.*, lib. 6, cap. 5. LACT. FIRM.

250. Id juste, id pie, id humane fit, quod sine spe recipiendi feceris. *Ibtd.*, cap. 11.

251. Parum operatur, quamvis multa agat, qui non amplius agit affectu quam actu. Part. 2, *de disciplina monast. conversat.*, cap. 6. S. LAUR. JUST.

252. Propere agitur, quod libenter auditur. Part. 1, *de ligno vitæ*, tract. 2. *de patientia*, cap. 5.

253. Pium est agere non indictum, impium negligere prædicatum. Serm. 3, *de jejun. decimi mensis.* S. LEO. I.

254. Vicinum est rectis actionibus superbiæ malum. Serm. 4, *quadrag.*

255. Nulla actio tam modica est, quæ, si ad Deum pure referatur, non multum prosit animæ. *In speculo spirit.*, cap. 5. V. LUDOV. B

256. Nihil agat quisquam, etc., Vide sup., pag. 34. S. MARTIN

257. Conscientia pro lucerna in actionibus S. NILUS.

atere ; ea enim, quæ in vita bonæ sint actiones, et quæ malæ, tibi ostendit. Parænesi. 199.

258. Absque scita contemplatione, nihil eorum quæ fiunt bonum est. Joan. Damasc., lib. 3, parall., cap. 63.

ORIGEN. 259. Nihil fit sine Deo vel agente, vel permittente. Lib. 3, periarchon., cap. 2.

PETRUS BLES. 260. Nulla actio pia meritoria est ad salutem, nisi ex Christi dilectione procedat. *De Confess. Sacr.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 261. Deus de cordibus, non de manibus facta metitur, et de sensu, non de lucis operatione colligit qualitatem. Serm. 8.

S. PETR. DAM. 262. Qui bona agit et mala suscipit, quidquid sibi justæ retributionis in terra subtrahitur, hoc illi in cœlo multiplicius cumulatur. Lib. 8, *epist.* 6, *ad G. virum nobilem.*

263. Unum est quod mens cujusque fidelis debet assidue et solerter attendere, et intra semetipsum sollicita semper inquisitione versare: scilicet utrum placeat Deo quod agit. *Pros.*

264. Quid enim prodest quidquid faciat homo, si hoc non placeat Deo? Lib. 5, *ad Clericos*, epist. 3, *ad P. Archipresbyt.*

265. Omnia cum licentia sunt facienda ; quia, quod sine licentia fit, vanæ gloriæ deputabitur. Serm. 58, *de S. Andræa.*

266. Perdit quod egerat, qui quod faciendum est, non consummat. Opusc. 13, *de perf. Monach.*, cap. 1.

PHILO JUDÆUS. 267. Quidquid cum Deo fit, merito laudandum est : sicut quidquid sine Deo, vituperandum. Lib. 2, *legis Allegor.*

S. PROSPER. 268. Non res ea nos Deo commendat, quam et inimici Dei faciunt : sed illud quod non nisi veri Christiani perficiunt. Lib. 2, *de vita contempl.*, cap. 17.

269. Qui omnia quæ bene facit, suis viribus adscribit, quasi etiam sine adjutorio Dei ad bene agendum sibi sufficiat, nihil ei proderit quidquid boni facit. *Ibid.*, lib. 3, cap. 1.

270. Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur. Sent. 22, apud D. Aug.

271. In bonis actibus vita permanens nunquam reticet ejus gloriam, quem in se gaudet operari. Sent. 76, apud D. Aug.

272. Non potest fieri ut in mala opera exeant cogitationes bonæ, quoniam hoc actione promitur, quod corde concipitur. *Ibid.*, sent. 81.

273. Cum bonum operaris, hilaris operare ; nam si quid boni tristis feceris, fit de te magis, quam facis. *Ibid.*, sent. 115.

274. Actio in hac vita pia est, Deum colere et ejus gratia contra vitia interna pugnare. *Pros.*

275. Actio pietatis est, expugnare vitia, atque ut non cedatur, adjutorium Dei affectu religioso exposcere. *Ibid.*, sent. 294.

276. Plus procul dubio est agi quam regi : qui enim regitur, aliquid agit; et ideo regitur, ut recte agat ; qui autem agitur, agere ipse aliquid vix intelligitur. *Pros.*

277. Non aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se commendet, qui male agere non potest. *Ibid.*, sent. 309.

278. Multa bona facit Deus in homine, quæ non facit homo, nulla vero facit homo, quæ Deus non facit, ut faciat homo. *Ibid.*, sent. 311.

279. Quamdiu quis a charitate non deviet, non erit infructuosum quod egerit, quia meritum non amittit, quidquid ex charitate fit. Sup. *Cantica*, cap. 18. RICHARD. A S. VICTORE.

280. Sicut nihil est tam leve, quod ei non grave sit, qui invitus facit : sic nihil est tam grave, quod non ei, qui id libenter exequitur, leve esse videatur. Lib. 1, *de Gubernat. Dei.* SALVIANUS.

281. Quod non ubique aguntur, quæ prius acta sunt, miseriæ est beneficium, non disciplinæ. *Prosec.*

282. Cum enim ab homine mala res sola necessitate non agitur, ipsa rei turpis cupiditas pro actione damnatur. *Ibid.*, lib. 6.

283. Recte illi rei factum adscribitur, quæ ut quid fieret exegit. Lib. 7, *de Gubern. Dei.*

284. Nunquam per liberum arbitrium homo potest quoddam bonum facere, sine adjutorio Dei. *Pros.* S. THOMAS AQUINAS.

285. In his quæ facimus, quærendum est illud propter quod facimus. Sup. *Epist.* 2, *ad Cor.* 3.

286. Magis Deus pensat, ex quanto quis agit, quam opus quod facit ; multum facit, qui multum diligit. Lib. 1, *de Imit. Christi*, cap. 15, sect. 1. THOMAS A KEMPIS.

287. Bene semper agere et modicum de se tenere, humilis animæ indicium est. *Ibid.*, lib. 2, cap. 6.

288. Cum omnia fecerit homo, quæ facienda noverit, nil se fecisse sentiat. *Ibid.*, lib. 2, cap. 11.

289. Nil magnum tibi videatur ex omnibus quæ agis nil grande, nil pretiosum et admirabile, nil reputatione appareat dignum, nil altum, nil vere laudabile et desiderabile, nisi quod æternum est. *Ibid.*, lib. 3, cap. 4.

290. Qui vitiose agit, generat sibi malum finem, perdit honorem, destruit quietem, invenit dolorem, auget tristitiam, tollit boni saporem. In *Hortulo rosarum*, cap. 4.

291. Quidquid boni facis, ad laudem Dei facias. *Ibid.*, cap. 16.

292. Vix reperitur actio tam bona, cui aliquid

mali non admisceatur. *De discipl. claustrali*, cap. 5.

293. Sapientis est, ordinare vitam suam et debitum actibus suis imponere finem. In *exercit. spiritual.*, cap. 1.

S. VALERIAN. 294. Boni actus cœlo serviunt ; mali infernis sedibus deputantur. *Pros.*

295. Cum bene facimus, Christi sumus ; cum mala operamur, in diaboli potestatem transimus. Hom. II.

296. Justis actibus facile honesta succedunt. *Ib.*

IN VITIS PATRUM. 297. Quod ab invito fit, id est valde molestum ; quod autem est voluntarium, etiamsi sit laboriosum, minorem affert dolorem. Lib. 9, cap. 28.

298. A minore actione usque ad majorem, quam agit homo, totam in fide ejus ponatur, sive in cogitationibus, sive in operibus. Sent. 86.

ARISTOTEL. 299. Facilius est aliquid facere, quam recte facere. *Topicor.*, cap. 1.

300. Malum facere, est facile ; bonum autem, difficile. 2. *Ethic.*, cap. 5.

301. Major virtus est bona operari, quam turpia non operari. 4. *Ethic.*, cap. 1.

302. Optimi est, optimum facere. 2, *de Cœlo.*

303. Non est is vir bonus, qui honestis actionibus non delectatur. Lib. 1, *de Mor.*, cap. 8.

304. Ex similibus munerum functionibus atque actionibus, similes actionum habitus oriuntur ; itaque danda est opera, ut actiones nostras certo quodam modo conformemus. Lib. 2, *de moribus*, cap. 1.

305. Quidquid recte fit, id omne ex virtute fit. Lib. 4, *de Moribus*, cap. 2.

306. Ea quæ vir improbus agit, ab iis discrepant, quæ agere oportet ; at probus quæ oportet, ea agit. Lib. 9, *Etichor.*, cap. 8.

307. Impossibile est bene agere eos, qui bona non agant, nulla vero bona actio est sine virtute. Lib. 7, *Polit.*, cap.

CICERO. 308. In omni actione suscipienda, tria sunt tenenda.

Primum, ut appetitus rationi pareat, quo nihil est ad officia conservanda accommodatius.

Deinde, ut animadvertatur, quanta illa res sit, quam efficere volumus : ut neve major, neve minor cura et opera suscipiatur, quam causa postulet.

Tertium est, ut caveamus, ut ea quæ pertinent ad liberalem speciem et dignitatem, moderata sint. Lib. 1, *Offic.*

309. Omnis actio vacare debet temeritate, et negligentia. Lib. 1, *Offic.*

310. Duo maxime in actione sunt fugienda : ne quid effeminatum et molle, et ne quid durum aut rusticum fiat. *Ibid.*

311. Cogitationem prudentiamque sequitur actio consentanea ; ita fit, ut agere considerate pluris sit, quam cogitare prudenter. *Ibid.*

312. Satis nobis persuasum esse debet, nihil avare, nihil injuste, nihil libidinose, nihil incontinenter esse faciendum. Lib. 3, *Offic.*

313. Homo frugi omnia recte facit. Lib. 4, *Tusc. quæst.*

314. Nihil melius, quam quod factum sit, faciendum fuisse. Lib. 4, *de Arte Rhetor.*, *ad Herenn.*

315. Quid stultius, quam quod libenter facias, curare ut id diutius facere non possis? Lib. 2, *Offic.*

316. Ne postules ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri ; sed si sapis, fieri quæque velis, ut fiunt. In suo *Enchiridio*, cap. 13. EPICTETUS PHILOSOPH.

317. Satius est exiguum quid bene, quam male, seu perfunctorie conficere. Syzygia 2, *de Scientia.* PLATO.

318. Actio quæ peccat, atque a recta via abducitur sine scientiæ facultate, inscitia agitur. Syzygia 2, in *Dialogo Protagoræ.*

319. Omnium actionum finis est, bonum et illius causa omnes aliæ res sunt agendæ. Syzygia 3, *de Rhetorica.*

320. Unaquæque actio quatenus bene, bona est appellanda. Syzygia 4. in *Dialogo 1, Alcibiadis.*

321. Si quid recte feceritis, quod Deo gratum est facietis. *Ibid.*

322. Nihil magnum aut mirum facere potest, qui maximis quibusdam sceleribus se contaminat. Lib. 2, *de Rep.* 2.

323. Actiones nostræ nec pravæ sint, nec audaces, nec improbæ. Lib. 3, *de Ira*, cap. 7. SENEC.

324. Sapiens nihil facit quod non debet, nihil prætermittit, quod debet. Lib. 2, *de Clem.*, cap. 7.

325. Sic fac omnia, tanquam spectet aliquis. *Pros.*

326. Prodest sine dubio custodem præsentem sibi imposuisse, et habere quem respicias, quem interesse tuis actionibus judices.

327. Hoc quidem magnificentissimum est, sic vivere, tanquam sub alicujus semper præsentis oculis. Epist. 25.

328. Vir bonus quod honeste se facturum putaverit, faciet ; etiamsi laboriosum erit, faciet ; etiamsi damnosum, faciet ; etiamsi periculosum, faciet. *Pros.*

329. Quod vero turpe erit, non faciet : etiamsi pecuniam affert, etiamsi voluptatem, etiamsi potentiam, non faciet. Epist. 76.

330. Quidquid boni facere potes, tecum est. Epist. 80.

331. Majus aut minus fit (quamvis idem sit) quod fit tempore, loco, causa. Epist. 81.

332. Recte facti, fecisse merces est. Epist. 81.

333. Virtutem et exercet, et ostendit recta actio. Epist. 94.

334. Beata vita constat ex actionibus rectis ; ad actiones rectas præcepta perducunt. Epist. 95.

335. Nihil interest, etc. *Vide supra.*

SENEC. DE MORIB. 336. Nulla laus est non facere, quod facere non possis. *Ibid.*

337. Actio recta non erit, nisi recta fuerit voluntas. Epist. 95.

338. Omnis virtutis actio, bonum est. Epist. 102.

SEXTUS PHILOSOPH. 339. Intellige quæ sint bona, ut bene agas. Sent. 49.

340. Quod Deum Patrem vocas, hujus in actionibus tuis memor esto. *Ibid.*, Sent. 52.

341. Non verbum, sed ratio præcedat actus tuos. *Ibid.*, Sent. 66.

342. Quæ culpes, facere noli. *Ibid.*, sentent. 82.

343. Delibera priusquam agas, et antequam agas, prævide quale sit quod futurum est. *Ibid.*, sentent. 85.

344. Priusquam agas quodcunque agis, cogita Deum, ut lux ejus præcedat actus tuos. *Ibid.*, sentent. 87.

345. In omni quod bene agis, auctorem esse deputa Deum. *Ibid.*, sentent. 105.

346. In actibus tuis, ante oculos pone Deum, *Ibid.*, sentent. 215.

347. Nihil propter solam libidinem facias. *Ibid.*, sentent. 223.

348. Si vis cum lætitia animi vivere, noli multa agere : in multis enim actionibus minor eris. *Ibid.*, sentent. 253.

349. Exordium in agendo, a Deo sume, et quæ agis. *Ibid.*, sentent. 278.

350. Ad omnia quæ agis, Deum invoca testem. *Ibid.*, sentent. 293.

351. Quidquid feceris animo male affecto, pœnitebis. *Ibid.*, sentent. 196.

352. Deus bonos actus hominum confirmat. *Ibid.*, sentent. 294.

253. Malorum actuum, malus dæmon dux est. *Ibid.*, sentent. 295.

354. Quidquid egeris causa gloriæ, merces facti tui erit. *Ibid.*, sentent. 331.

VALERIUS MAXIM. 355. Multi quid rectum sit, sciunt, sed id facere negligunt. Lib. 4. *Dict. Memor.*, cap. 5.

Vide etiam Titul. *Virtutum connexio in specie*, verbo *Actio*, et Tit. *Rectitudo*, sentent. 22.

ADHÆRERE.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Qui Deo adhæret, versatur in lumine ; qui vero mundo adhæret, in tenebris est. *De adhærendo Deo*, cap. 3. S. ALBERTUS MAGNUS.

2. Plurimum prodest unicuique, bonis jungi, quoniam qui congreditur cum sapientibus, sapiens est : qui autem cohæret imprudentibus, imprudens agnoscitur. Lib. 2, *Offic.*, cap. 20. S. AMBROS.

3. Ostendunt adolescentes, eorum se imitatores esse, quibus adhæserint. *Ibid.*

4. Pulchra copula est seniorum atque adolescentium ; alii testimonio, alii solatio sunt : alii magisterio, alii ministerio. *Ibid.*

5. Nihil pulchrius, nihil voluptuosius, nihil desiderabilius quam Deo adhærere. Lib. 3, epist. 11, *ad Irenæum.*

6. Plus est mente connecti, quam corpore copulari. Lib. 5, epist. 31, *ad Valentinian. imperat.*

7. Mens, adhærens Deo, corporales delectationes et illecebras hujus seculi vincit. Lib. 2, *de Abraham.*, cap. 7.

8. Qui Deo adhæret, perire non potest. Lib. 6, sup. *Lucam*, cap. 8, sup. illud : *Modicæ fidei*, etc.

9. Qui deficit sibi, ut virtuti adhæreat, immittit quod suum est, accipit quod æternum est. Serm. 11, sup. *Psalm.* 118, vers. 1.

10. Charitate Christo, non pœnæ timore cohæremus, epist. 144, *ad Anastasium.* S. AUGUSTINUS.

11. Per amorem Dei, omnes ei adhæremus. *De Spirit. et Anima*, cap. 16.

12. Tandiu est aliquid homo, quandiu hæret Deo a quo factus est homo ; nam recedens ab illo, nihil homo est. Sup. *Psalm.* 75.

13. Vis habere gaudium sempiternum? adhære illi qui sempiternus est. Tract. 14, in *Evang. Joan.*, cap. 3.

14. Non est ullus ulli medius locus, ut possit esse, nisi cum diabolo, qui non est cum Christo. Lib. 1, *de Peccat. merit.* cap. 28.

15. Acerbissimus cruciatus (apud eos, qui mente præditi sunt) est a Deo sejungi. Joan. Damasc., lib. 1, *Parall.*, cap. 12. S. BASILIUS MAGNUS.

16. Si cognitæ non adhæreatur veritati, obstinatio diabolica est. Serm. 1, *de Adv.* S. BERNARDUS.

17. Adverte homo, quia limus es et non sis superbus, quia Deo conjunctus es; et non sis ingratus. Serm. 3, in *vigilia Nativit.*

18. Quanto quis conjunctior est Deo, tanto plenior charitate. Serm. 26, sup. *Cantica.*

19. Qui Dei sunt, libenter junguntur ei ; qui autem ex adverso stat, aut Antichristi est, aut

Antichristus. Epist. 124. *Ad Hildebert. Turonens. Archiep.*.

20. Aliorum est, Deo servire ; vestrum. adhærere. *De vita solitaria.*

21. Jungant se animis, qui juncti sunt institutis; invicem se foveant, invicem se defendant, invicem onera sua portent. Epist. 243, *ad Conradum Regem Romanorum.*

22. Sanctior est copula cordium, quam corporum. Serm. 5, *de Modo bene vivendi ad Sororem.*

SS. BERN. ET BONAVENT. 23. Bonis te conjunge. *Ibid.*, serm., 60.

SUP. LIB. 2. 24. Quanto quis malis adhæret, tanto minus intelligit bona quæ perdit. In collat. *de contemptu sæculi.*

S. BONAVENT. 25. Attendenda est honestis congrua personarum honestas, et honestioribus semper adhærendum est. In *Speculo discipl.* part. 1, cap. 30.

26. Anima propter Deum creata est, ut inhæreat ei, et inhærendo suavitate ejus fruatur, et fruendo beata sit. Lib. 2, *de Perfect. religios.* cap. 46.

27. Qui Deo inhæret, in lumine versatur ; qui autem mundo inhæret, in tenebris est. *Ibid.*, cap. 72.

28. Qui terrenis inhæret, invenire non potest, nisi quod in terrenis latet, scilicet amaritudinem. *De 7. Itineribus*, itin. 3, dist. 5.

CÆSAR. AREL. 29. Qui a Deo disjungitur, diabolo sociatur. Hom. 23.

CASSIODORUS. 30. Is divinitati adhæret, qui se illi vera fide atque probitate operum conjungit. Sup. *Psalm.* 72, vers. 29 : *Mihi adhærere Deo bonum est.*

31. Ille adhæret Deo, qui spem suam ponit in Domino ; quia nihil potest esse beatius, quam illi omnia committere, qui novit suis congrue profutura præstare. *Ibid.*

32. Cor pravum adhærere non potest, nisi peccatorum iniquitate distortis. Sup. *Psalm.* 100, vers. *Non adhæsit mihi.*

S. DOROTH. 33. Quo quisque magis Deo adhæserit, eo se magis peccatorem agnoscet et intelliget. Doctrina 14.

34. Quanto Dei charitati adhæremus, tanto et proximi, quantoque proximo, tanto et Deo. *Ibid.*, doctrina 6.

GILBERT. ANGLUS. 35. Bona est simplicitas, ubi Christo adhærens, unus est cum illo spiritus. Serm. 16, sup. *Cant.*

BORRET. 36. Pulcherrimus coronæ nexus est, quando puritas vitæ et humilis pressurarum tolerantia sibi cohærent. *Ibid.*, serm. 29.

GLOSS. INT. 37. Qui sibi adhærent, desideriis utuntur. Sup. *Job*, cap. 15.

38. Non videt Deum, qui terrenis inhæret. Sup. *Psalm.* 5, in illud : *Astabo tibi et videbo.*

GLOSS. ORD. 39. Adhærendum nobis est et conversandum cum illis, qui virtutem exercent. Sup. *Psalm.*, 119.

40. Qui devota mente Deo adhærent, cum re- S. GREGORII
rum necessitas exposcit, exhibere signa solent. MAGNUS.
Lib. 2. *Dialog.*, cap. 30, verbo, *qui devota.*

41. Mens in Deum immobiliter fixa, cujuslibet terroris jacula non pertimescit. Lib. 31. *Moral.*, cap. 17.

42. Qui sancto viro adhæret, ex ejus assiduitate visionis, usu locutionis, exemplo operis accipit, ut accendatur in amorem veritatis ; peccatorum suorum tenebras fugat et in desiderio divinæ lucis inardescit. Hom. 5, sup. *Ezech.*

43. Tanto amatores vitæ mortalis illi arctius inhærent, quanto eos largius delectatio transitoriæ voluptatis infundit. Lib. 33. *Moral.*, cap. 5.

44. Bonorum auctori hærere aliter non valemus, nisi cupiditatem a nobis (quæ omnium malorum radix est) abscindamus. Lib. 7, in *Registro*, indict. 2, cap. 110, epist. 110, *ad Syagrium episc.*

45. Longe melius est et excellentius, ut quis S. GREG. NYS
Deo adhæreat, quam ut apud terrenos reges, vel primas partes ferat. Orat. 6, In *Funere Cæsarii fratris sui.*

46. Anima, quæ Deo adhæret et conjungitur, S. GREG. NYS
satiari non potest fruitione; et quo copiosius fruitione impletur, eo vehementiori viget desiderio. Num. 1, sup. *Cantica.*

47. Beatus est ille, cui sic adhæret in animo HESYCHIUS
deprecatio JESU, et qui sine intermissione resonat ipsum in corde sicut utitur aer corporibus nostris, aut flamma candelæ. In centuria II, *sent.* 94.

48. Deo adhærens, in via Dei est; et qui in via S. HILARIUS
peccati est, in via Dei non est. Super *Psalm.*, CXVIII.

49. Parum valet esse Dominum adhærentem HUGO CAR
nobis in vita, nisi et nobiscum esset in morte. Sup. *Gene.*, cap. 48.

50. Tria faciunt adhærere rem alteri rei : Funes, id est, pudor seculi; Clavi, id est, timor gehennæ; Gluten, id est, charitas. Sup. *Psalm.*, LXXII.

51. Adhærendo creaturæ, recedit homo et separatur a Deo. Sup. *Epist. ad Galat.* cap. 3.

52. Omnis adhæsio alicui, est per amorem. *Ibid.*

53. Hic religioso principalis debet esse conatus, JOAN. CAS
hæc immobilis destinatio cordis jugiter affectanda, ut divinis rebus ac Deo mens semper inhæreat. In *collat. prima Abbat. Moys.* cap. 8.

54. Qui caducis et instabilis causis copulantur, S. JOANN.
eorum conjunctio perpetua esse non potest. Hom. CHRYSOST.
61. Sup. *Matth.*, II.

55. Qui Christi charitate amicis conglutinatur, nunquam ab amando desistit, nulloque dissidio disjungitur. *Ibid.*

56. Rerum natura sic se habet, ut quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur. Hom. 2. *ex diversis sup. Matth.*

57. Male cum hoste conjungitur, qui separari sententia divina præcipitur : et sine utilitate ab inimico non separatur, qui perniciose hosti conjungitur. In serm. Sup. *Genes.* III.

58. Nihil ita conglutinat animam, et unit Deo, ut lacrymæ compunctionis. Hom. 6. Sup. *Matth.*

59. Perdet res quæque quod nascitur, si aliquando æmulo copuletur. Hom. Sup. illud 4. Joan. *Veniet hora, quando veri adoratores*, etc.

60. Si bonus malo connectitur, aut pares redduntur, aut cito ab invicem separantur.

61. Amicitiæ pares aut quærunt, aut faciunt ; diversa vero aut voluntas, aut necessitas jungit.

62. Nefas est jungere, quod natura copulari non patitur.

63. Vir dejecti animi adhærere diu virtuti non potest, quia effugere vitia non valet. Hom. 38, sup. *Epist.* 1, *ad Cor.*

S. LEO I. — 64. Cum inimicis crucis Christi nulla consensione jungamur, ne impiorum consortio sanctitas fidelium polluatur. Serm. quart. in *Quad.*

LUDOVICUS BLOSIUS. — 65. Quamdiu alicui rei transitoriæ adhæseris, non poteris Domino perfecte conjungi. *In Canon. vitæ spirit.*, cap. 14.

S. MACHAR. — 66. Pergrata est anima, quæ tota penitus seipsam Domino dedicavit, et illi soli adhæret. Hom. 9.

S. MAXIMUS. MART. — 67. Animus qui Deo copulatur, sapiens fit et bonus redditur et potens, et humanus, et miserescens, et longanimis. *Pros.*

68. Cæterum discedens et non adhærens Deo, aut belluinus fit, voluntatis studiosus factus : aut ferinus, rerum mundanarum gratia cum hominibus hostiliter decertans. *De charit., centur.* 2, cap. 52.

S. NILUS. — 69. Nemini contra legem Dei adhæreas. *Parænesi* 100.

PETRUS BLESENSIS. — 70. Tria sunt, quibus Deo spiritualiter adhæremus : memoria, scientia et voluntas. *Pros.*

71. Memoria quodammodo cujusdam æternitatis capax est : scientia, notitiæ : voluntas, amoris. *De Amicitia*, cap. 11.

S. PETRUS CHRYSOLOG. — 72. Sicut Domino qui se jungit, unus Spiritus est : ita qui se jungit diabolo, est dæmon unus. Serm. 5, *de prodigo.*

73. Nemo potest connecti terræ, et jungi cœlo. *Ibid.*, serm. 164.

S. PETRUS DAMIANUS. — 74. Nunquam velis alicui in amore esse conjunctus, qui a divina fuerit societate divisus. Lib. 3, epist. *ad Episcopos*, 3, *ad G. Episcop.*

S. PROSPER. — 75. Qui cum Deo suo unus est spiritus factus, nihil aliud agit semper, aut cogitat, nisi unde clarior ac nobilior fiat. Lib. 3, *de Vita contempl.* cap. 17.

76. Tanto quisque est Deo conjunctior, quanto plus in eo fuerit gratiæ divinæ, quam actionis humanæ. Epist. *ad Demetriadem.*

SS. PROSP. ET AUGUSTINUS LIB. 6. DE TRIN. CAP. 8. — 77. In rebus spiritualibus, cum minor majori adhæret (sicut creatori creatura) illa fit major, quam erat, non ille : et hoc est majus esse, quod est melius esse : quia adhærens creatura creatori, non mole auctior, sed virtute fit major. Sent. 60.

S. PROSPER. — 78. Adhærens Deo, nunquam a suo habitatore deseritur : et si quædam dura et adversa patiatur, non relinquitur, sed probatur. *Ibid.*, sent. 97.

79. Constitutus in terra, Deo jungeris, qui (quæ Deo chara sunt) diligis. *Ibid.*, sent. 251.

80. Vera pax unitatem facit, quoniam qui adhæret Deo, unus spiritus est. *Ibid.*, sent. 369.

S. REMIGIUS. — 81. Omnis creatura rationalis (quæ per se mutabilis est, ac temporalis) summopere elaborare debet quatenus ei possit conjungi et adhærere, qui semper idem manet. Sup. *Epist. ad Hebr.*, cap. 1.

ROBERTUS BELLARMINUS. — 82. Adhærere Deo, certe bonum est, utile, jucundum, honorificum. Sup. *Psalm.*, 72, vers. 27.

SALVIANUS. — 83. Plurimi a se, etsi habitatione junguntur, mente disjuncti sunt. Lib. 5, *de Gubernat. Dei.*

84. Necesse est, ut unusquisque hominum his in futuro adhæreat conditione, quibus hic adhæsit affectu. Lib. 1, *ad Eccles. Catholic.*

THOMAS A KEMPIS. — 85. O quam jucunde et quam bene illi est, cui adhærere Deo, et secrete frui datum est. In *hortulo Rosar.*, cap. 13.

SENECA. — 86. Hærebit tibi avaritia, quamdiu avaro convixeris, et adhæseris. *Prosec.*

87. Incendent libidines tuas, adulterorum sodalitia. Epist. 194.

Vide titulum, *Societas*, *Virtutum connexio* et *unitas*, et *Monachus*, sent. 1.

ADJUVARE.

COLLECTOR. — *Definitio.* Adjutorium est id, quo quis juvatur, ad aliquid faciendum quod solus facere non posset, vel non nisi difficulter.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. — 1. Grandis culpa, si in causam fidelis ceciderit, aut captivitatis suorum, aut calumniæ, et non adjuves. Lib. 1, *Offic.*, cap. 30.

2. Si non potest alteri, subveniri, nisi alter lædatur : commodius est neutrum juvari, quam gravari alterum. *Ibid.*, lib. 3, cap. 7.

3. Satis unicuique præsidii est, si virtus animi non desit. *De viduis.*

4. Qui aliis subvenit, sibi consulit, et in alieno remedio, vulnera sua curat. *De obitu Theodosii, Imp.*

5. Interficere est hominem, ei debita negare subsidia. *De Tobia*, cap. 24.

6. Nihil tam secundum naturam, quam juvare consortem naturæ. Lib. 7, sup. *Luc.*, cap. 10, in illud : *Quodcunque supererogaveris*, etc.

7. Novit justus, debere se infirmis atque inopibus subvenire. *De obitu Theodosii Imp.*

AUGUSTIN. 8. Hæc est lex divinæ providentiæ, ut nemo a superioribus adjuvetur, qui inferiores non adjuverit. *De vera Relig.*, cap. 28.

9. Eleganter dictum esse narratur, cum quidam ruisset in puteum, ubi aqua tanta erat, ut eum magis exciperet ne moreretur, quam suffocaret ne loqueretur ; accessit alius, eoque viso, miserans ait : Quomodo huc cecidisti? At ille, Obsecro, inquit, cogita quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim, quæras. Epist. 29, *ad Hieronym.*

10. Homines boni in hac vita videntur non parva præstare solatia. *Pros.*

11. Nam si paupertas angit, si luctus mœstificat, si dolor corporis inquietat, si contristat exilium, si ulla calamitas alia vexat, adsunt boni homines, qui non solum gaudere cum gaudentibus, verum etiam flere cum flentibus norunt.

12. Salubriter alloqui et colloqui sciunt, plurimum illa aspera leniuntur, relevantur gravia, superantur adversa. Epist. 121, *ad Probam*, cap. 2.

13. Nihil sic probat amicum, quemadmodum oneris amici portatio. *De* 83, *quæst.* quæst. 71.

14. Non est amicus, qui amico non subvenit. *De Amicitia*, cap. 26.

15. Est justum consilium, ut qui se a potentiori adjuvari vult, adjuvet et infirmiorem in quo est ipse potentior. Lib. 1, *de Serm. Dom. in monte.*

16. Quanto majora sunt adjutoria contra vim periculorum, laborum, dolorum, tanto fideliora testimonia miseriarum. Lib. 19, *de civit. Dei*, cap. 4.

17. Non est beneficentiæ adjuvando efficere, ut bonum quod majus est amittatur. *Ibid.*, cap. 16.

18. Nemo tribulato libentius succurrit, quam qui tribulationum casus expertus est. *De Vita christiana*, cap. 8.

19. Dives et pauper duo sunt sibi contraria, sed tamen duo sunt sibi necessaria ; nullus indigeret, si se invicem supportarent, et nemo laboraret, si ambo juvarent ; pauperis est rogare, et divitis erogare. Serm. 25, *de Verbis Domini.*

V. BEDA. 20. Qui succurrere perituro potest, si non succurrat, reus mortis ejus erit. In suis *Proverb.* verbo. *Qui.*

S. BERNAR. 21. Seductori dat manum, qui dare dissimulat præceptori. Serm. 77. sup. *Cant.*

22. Oportet dilatum auxilium venire validius, et subvenire perfectius. Epist. 156. *ad Innocent. Pap.*

23. Cadit asina, et est qui sublevet eam ; perit anima, et nemo est qui reputet. Lib. 3, *de Consider.*

S. BONAVENT. 24. Bonus fidusque comes caro spiritui bono, quæ ipsum aut si onerat, juvat : aut si non juvat, exonerat aut certe juvat, et minime onerat. In tract. *de Diligendo Deo*, cap. *Sed si.*

25. Eo spiritu fratri ægrotanti subvenias, quo tibi vis subveniri, cum ægrotas. *Prosec.*

26. Ut ob alienam miseriam miserum cor habeas, oportet ut tuam prius agnoscas, ut proximi mentem in tua invenias, et ex te noveris qualiter illi subvenias. De 12. *grad. humilit.*

27. Perfecte proximum non diligit, qui illi in necessitate non succurrit. Serm. 14, *ad Sororem.*

S. BONAVENT. 28. O humana miseria ! ô lacrymabilis defectus amoris ! cadit elephas, et est qui auxilium ferat : capitur passer, et est qui succurrat : porcus vociferatur et invenitur qui adjuvat : sed si cadit homo, non est qui adjuvat, nec qui in auxilium vadit. Serm. 9.

29. Juvare fratrem cum indiget, multum utique operi peculiari præponderat. In *speculo disciplinæ*, part. 1, cap. 22.

CASSIODOR. 30. Periclitantium mos est tardum judicare quamvis celerrimum præstetur auxilium. Sup. *Psalm.* 69.

S. CLEM. PAP. ET MARTYR. 31. Unicuique laicorum peccatum est, nisi invicem sibi, etiam in his quæ ad communis vitæ usum pertinent, operam fideliter dederint. Epist. 1.

CLEM. ALEX. 32. Inimico ferendum est auxilium, ne maneat inimicus : auxilio enim vincitur benevolentia, dissolvuntur vero inimicitiæ. Lib. 1. *Stromat.*

GLOSSA ORDIN. 33. Si imbecilles eguerint tuæ opis, pro virili potentioribus obsiste. Sup. cap. 36.

S. GREGORII MAGNUS. 34. Adjuvare imbecillem charitatis est : velle adjuvare potentem, elationis. Lib. 17. *Moral.*, cap. 11.

35. Servi Dei, cum pupillis et viduis subsidia temporalia, et mensam debent habere communem. Lib. 21. *Moral.*, cap. 12.

36. Qui nescit lugere quod gravat, non valet proferre quod sublevat. Lib. 31. *Moral.*, cap. 18.

37. Ibi adunati æquanimiter portandi sunt mali,

ubi inveniuntur aliqui qui adjuventur boni. Lib. 2 *Dialog.*, cap. 3, verbo. *Ut ego.*

38. Ubi aperta et indubitata necessitas est, illic non est idonea mora consilii, sed celeritas subventionis. *Prosec.*

39. Ambigua et obscura melius consulendo peraguntur, sed aperta et cognita subveniendo, et festinando sublevantur. Lib. 5, in I. *Regum*, cap. 4.

40. Infirma cautela est, quæ pietatis adjutorio non munitur. Lib. 8, *in Registro*, indict. 3, cap. 20, epist. 20, *ad Joannem Proconsulem.*

41. Gignit ruinam, ad auxilium res irrationalis provisa. Lib., 7, in *Registro.* indict. 2, cap. 110, epist. 110, *ad Syagrium.*

42. Egentibus auxilio, oportet (in quantum ratio patitur) benigna mente præbere subsidium. Lib. 1, in *Registro*, ind. 9, cap. 69, epist. *ad Petrum Subdiaconum.*

43. Tantum se ab omnipotenti Deo quisque noverit recepturum, quantum præcepta ipsius in adjuvando fratre libenter atque constanter fuerit executus. *Prosec.*

S. GREGOR. MAGN. 44. Qui fratrem relictum relevat, apprehensum erigit, ab omnipotenti Deo sibi retribui (cui totum impendit) non dubitet. Lib. 7, in *Regist.*, indict. 2, cap. 119, epist. 119, *ad Syagrium, Episc. Augustodunens. ad Asclepiadotum.*

45. Vestrum sine dubio bonum facitis, si bona volentibus opem fertis. Lib. 7, in *Registro*, ind. 2, cap. 118.

46. Recto ordine proximis auxilia præbemus, quando ad hæc exhibenda, non timore agimus, sed amore provocamur. Lib. 5, in I, *Regum*, cap. 1.

GREGORIUS NAZIANZ. 47. Quandiù vento navigas secundo, manum naufrago præbe. *Pros.*

48. Quandiù recte vales, et dives es, afflicto succurre. Orat. 17, *de Paupertate.*

49. Non sit homo tibi pecude vilior, quæ in foveam cecidit, vel aberravit; illam enim extrahere et reducere studes. *Ibid.*

HIERONYM. 50. De periculis expectat auxilium, quem curat ignis et ferrum. Epist. 6. *Ad amicum.*

51. Impudens eorum postulatio est tempore necessitatis et angustiæ ab eo quærere auxilium, quem in pace contempserint. *Pros.*

52. Probet necessitas quid possint, quos securus ante coluisti. Lib. 1, in *Hierem.*, cap. 2, sup. illud. *Ubi sunt Dii tui?* etc.

53. Quisquis in quacunque necessitate succurrere proximo morituro potest; si non fecerit, occidit. Sup. *Epist. ad Rom.*, cap. 13, in illud: *Dilectio proximi malum non operatur.*

HUGO CARD. 54. Sanctos adjutores tuos in afflictione non invenies, quos habere socios in prosperitate noluisti. Sup. *Job*, cap. 5.

55. Inops est, qui sine ope amicorum est. Sup. *Psalm.* II, in illud: *Propter miseriam inopum.*

56. Levius fertur, quod cum alio fertur. Sup. *Matth.*, cap. 5.

57. Fratres se invicem adjuvant auxilio, consilio, consolatione, oratione, subsidio. Sup. *Epist.* I *ad Cor.*, cap. 6.

58. Hoc fraterni animi, cognati amoris, sincerique est affectus officium, in spiritualibus invicem opitulari. Hom. 18, sup. *Joannem.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

59. Non est modica virtus, gaudenti fratri congaudere, sed major est illa, quæ in periculis versanti succurrit. Serm. 7, sup., *epist. ad Rom. Moral.*

60. Si Videas quemquam male pati, nihil jam in eo curiose scruteris; dignus est enim quem adjuves, hoc ipso quod male affligitur. *Prosec.*

61. Si enim videas asinum præfocari, erigis ipsum, et non scrutaris cujus sit, multo magis hominem non oportet scrutari cujus sit.

62. Dei quippe est, sive paganus sit, sive Judæus, sed adjutorio indiget.

63. Cum in calamitate est, et adjutorio indiget, non oportet dicere, quia malus est; crudelitatis hoc quippe est, inclementiæ, et superbiæ. Hom. 10, sup. *Epist. ad Hebr.*, in *Moral.*

64. Proximi casum ne ride; verum ipse quidem quam tutissime poteris, incede; ei autem, qui humi jacet, manum porrige. Lib. 1. *Parallel.*, cap. 2. S. JOANNES DAMASC.

65. Vis tibi Deus opituletur? vide si cum posses, ei qui tua ope indigebat, adjumento fueris. Lib. 1, epist. 387. *Scolastico.* S. ISIDORUS PELUSIOT.

66. Deus, quoniam pius est, animal nos voluit esse sociale: itaque in aliis hominibus nosipsos cogitare debemus. *Prosec.* LACT. FIRM.

67. Non enim meremur in periculo liberari, si non succurrimus: non meremur auxilium, si negamus. Lib. 6. *Divinarum Instit.*, cap. 10.

68. Succurrendum est homini, qui egeat auxilio; nam qui se a præstando auxilio removet, etiam ab accipiendo se removeat necesse est. *Prosec.*

69. Nullius ope indigere se putat, qui alteri suam denegat. *Ibid.*

70. Humanitatis officium est, necessitati hominis ac periculo subvenire; qui non facit, hominis se appellatione despoliat. *Ibid.*, cap. 11.

71. Qui succurrere perituro potest, si non succurrerit, occidit. *Ibid.*, cap. 11.

72. Nullo caret pietatis officio, cui studium est colere Deum, et juvare conservum. Serm. 7. *Quadr.* S. LEO I.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS. 73. In die mala illi Deus liberator assistet, qui a malis pauperem liberarit. *Prosec.*

74. In angustiis illum Deus clamantem audiet, qui pauperem (cum clamaret) audivit. Serm. 14.

75. Homo, si non habes nummum, da pauperi manum. *Ibid.*, serm. 122.

76. Fratri qui per compassionem non subvenit, hunc qui per patientiam non curat, non per veniam sanat, sanus non est, sed ægrotat, infirmatur, viscera non habet. *Ibid.*, serm. 139.

S. PROSPER. 77. Non facile inveniuntur in adversitate præsidia, quæ non fuerint in pace quæsita. Sent. 188.

78. Nemo exigit quidquam ad id in quo ipse est, nisi aliquantulum ad id in quo est descendat. *Ibid.*, sent. 316.

S. REMIGIUS RHEMENSIS. 79. Omnes Christiani (qui fratres sunt in fide) debitores sibi sunt, ut alter alterius onera portet. Sup. *Epist. ad Rom.*, cap. 15.

THEODORET. 80. Omne humanum auxilium, Deo non adjuvante, vanum et inutile est. Sup. *Psalm.* 107, vers. penult.

S. THOMAS AQUINAS. 81. Magis est amicis auxilium dandum ad recuperationem virtutis, quam ad recuperationem pecuniæ, si eam amiserint. Secunda secundæ quæst. 25, art. 6, ad secundum.

82. A dilectione proximi deficiunt, qui proximis subvenire non curant. *De perfect. vitæ spiritual.*, cap. 14.

THOMAS A KEMPIS. 83. Si portari vis, porta et alium. Lib. 2, *de Imit. Christi.*

84. O frater amande porta, et portaberis; erige cadentem, et erigeris. *De hortulo rosarum*, cap. 15.

85. Qui fratri indigenti subvenit, Jesum per manum retinet. *Ibid.*, cap. 17.

S. VALERIAN. 86. Crudelis est profecto pietas, quæ scit dolere miseris, et nescit subvenire perituris. Hom. 7, *de Misericordia.*

87. Nemo est, cui non opus sit potentioris (etiam in maxima securitate) suffragium. *Ibid.*, Hom. 15.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOT. 88. Justum est amicis auxiliari. 2. *Rhetor.*

89. Ad eos quos adversa et iniqua fortuna premit, cupide et ultro eundum est, nec expectandum usque dum voceris. Lib. 9, *de Moribus*, cap. 2.

90. Iniquum est lapsis manum non porrigere. Lib. 1. *Controver. controv.* 1.

SENECA. 91. Nunquam virtus vitio adjuvanda est, se contenta. Lib. 1, *de Ira*, cap. 9.

92. Alium re, alium fide, alium gratia, alium consilio, alium præceptis salutaribus adjuva. Lib. 1, *de Benefic.*, cap. 2.

93. Generosi animi et magnifici est, juvare et prodesse. *Ibid.*, lib. 3, cap. 15.

94. Eum elige adjutorem, quem magis admireris cum videris, quam cum audieris. Epist. 52.

95. Infelicem erige, submitte felicitatem. *De Moribus.*

Vide etiam titulum. **Auxilium divinum, et Dilatio.** Sent. 34.

ADOLESCENTIA.

S. THOMAS AQUINAS. *Divisio, conditio et comparatio.* Quatuor sunt quæ conveniunt adolescenti. Scilicet: In serviendo curiositas, In agendis velocitas, In dativis affabilitas, In gestis hilaritas. Opusc.

De his quæ diversis hominibus conveniunt.

S. AMBROSIU Adolescentum bonorum est; timorem Dei habere, deferre parentibus honorem, habere senioribus reverentiam, castitatem tueri, non aspernari humilitatem, diligere clementiam, amare verecundiam. Lib. 1. *Offic.*, cap. 17.

Sicut in senibus gravitas, in juvenibus alacritas: ita in adolescentibus verecundia, velut quadam dote commendatur naturæ. *Ibid.*

SS. AUGUSTI ET CYPRIANI Sicut in senibus sobrietas, et morum perfectio requiritur: ita etiam in adolescentibus, obsequium, subjectio, et obedientia rite debetur. *De duodecim Abusion.*, cap. 3.

S. BERNARDI Sicut per senem vitiosum et fatuum, ita per adolescentem inverecundum et temerarium, religio sancta destruitur. *De ordine vitæ.*

Sicut superbia equi indomiti, præcipitio prona est: ita lascivia adolescentis indisciplinati, peccati ruinæ proxima est. *Ibid.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS 1. Adolescentibus utile est, ut claros et sapientes viros sequantur; quoniam qui congreditur sapientibus, sapiens est, et ad instructionem plurimum proficit, et ad probitatis testimonium. *Prosec.*

2. Ostendunt enim adolescentes eorum se imitatores esse, quibus adhæserint: et ea convalescit opinio, quod ab his vivendi acceperint similitudinem, cum quibus conversandi hauserint cupiditatem. Lib. 2. *Offic.*, cap. 20.

3. Adolescentia sola est invalida viribus, infirma consiliis, vitio calens, fastidiosa monitoribus, illecebrosa deliciis. Lib. 1, *de Interpell.*, cap. 7.

4. Vicina est lapsibus adolescentia, quia variarum æstus cupiditatum fervorem calentis inflammat ætatis. *De viduis.*

S. ANTONIN 5. Ætas adolescentiæ labore animi, vel corporis exercenda est, et auctoritati senum subjicienda. *Part.* 4, tit. 4, cap. 10, § 1.

6. Debent adolescentes senes vereri, consilio eorum regi, exemplo informari. Ibid.

AUGUSTIN.

7. Adolescentia fervens est ad diligendum, sufferens ad exercendum, congruens ad discendum. Part. 4, tit. 10, cap. 5. § 2.

8. Adolescentibus ita vivendum est, ut a venereis rebus, ab illecebris ventris et gutturis, ab immodesto corporis cultu et ornatu ab inanibus negotiis ludorum, a torpore somni atque pigritiæ, ab æmulatione, obtrectatione, invidentia, ab honorum potestatumque ambitionibus, ab ipsius etiam laudis immodica cupiditate se abstineant. Prosec.

9. Adolescentes amorem pecuniæ, totius suæ spei certissimum venenum esse credant.

10. Nihil enerviter faciant, nihil audacter ; neminem oderint, nulla vitia non curare velint.

11. Inimicitias vitent cautissime, ferant æquissime, finiant citissime.

12. Magnopere observent, cum vindicant ne nimium sit ; cum ignoscunt, ne parum.

13. Nihil puniatur, quod non valeat ad melius ; nihil indulgeatur, quod vertat in pejus.

14. Suos putent omnes, in quos sibi potestas data fuerit : ita serviant, ut eis dominari pudeat : ita dominentur, ut eis servire delectet.

15. In omni contractu atque conversatione cum hominibus, nemini faciant quod pati nolunt.

16. Obsequantur dignis, etiam non hoc expectantibus ; superbos minus curent, et minime sint.

17. Apte congruenterque vivant, Deum colant, cogitent, quærant fide, spe, charitate subnixi. Lib. 2, de Ordine, cap. 8, per totum.

18. Adolescens sine obedientia, adolescens sine disciplina est. De duodecim Abusion., cap. 3.

19. Imitentur adolescentes Joseph castum, pulchrum corpore, pulchriorem mente ; quem castitas sic possederat, ut irruentes minæ Dominæ mulieris impudicæ non possent eum violare, nec corpore, cujus jam Deus possederat mentem. De cataclysmo, cap. 6.

ERNARDUS.

20. Senibus mors est in januis, adolescentibus in in-rdis. In serm., de Convers. ad Clericos, cap. 14.

21. Quid amabilius verecundo adolescente? quam pulchra et quam splendida gemma morum est verecundia in vita et vultu adolescentis ; quam vera et minime dubia, bonæ nuntia spei, bonæ indolis index. Serm. 86, sup. Cant.

22. Verbosum adolescentem, et studentem eloquentiæ, cum sapientiæ sit inanis, non aliud quam justitiæ hostem reputes. Lib. 3, de Consid.

23. Tres virtutes sunt, quæ adolescentibus magis congruunt : verecundia, taciturnitas, et obedientia. De ordine vitæ.

24. Multa et dura corporis bella sustinet adolescentia, et calore sanguinis inflammata, ut evadere possit, omni indiget custodia. Ibid.

25. Quid tam indecorum maxime adolescenti quam ostentatio sanctitatis? Epist. 86, sup. Cant.

CONCIL. TOLETANUM.

26. Nihil incertius, quam vita adolescentium. Apud Gratian. in decret., part 2, causa 12, quæst. 1.

GLOSS. ORD.

27. Adolescentiæ tempus propter incentiva carnis, lubricum est ; sed propter robur ætatis, habile certamini. Sup. Epist. I, Joan., cap. 2.

S. GREGOR. MAGNUS.

28. In adolescentia, libido fervescere inchoat. Lib. 15. Moral., cap. 5.

S. GREGOR. NYSSEN.

29. Periculosa est plerumque in omni negotio, consiliorum moderatrix adolescentia. De virginitate, cap. 23.

S. HIERONYM.

30. Adolescentia multa corporis bella sustinet, et inter incentiva vitiorum et carnis titillationes, quasi ignis in lignis viridibus suffocatur, et suum non potest explicare fulgorem. Epist. 2, ad Nepotianum.

31. Difficile est, quin potius impossibile, incentivis vitiorum carere adolescentem. Epist. 9, ad Salvinam.

32. Vinum adversus adolescentiam, prima arma sunt dæmonum. Prosec.

33. Vinum et adolescentia, duplex incendium voluptatis est.

34. Quid oleum flammæ adjicimus? quid ardenti corpusculo fomento ignium ministramus? Epist. 22, ad Eustochium.

35. Adolescentia insipientiæ copulata est. Sup. Ecclesiasten, cap. 12, in illud : Adolescentia et stultitia vanitas est.

HUGO CARD.

36. Adolescentia cito moritur, et voluptas ejus parum durat, sed cruciatus æternus est. Sup. Ecclesiasten, cap. 2.

S. IGNATIUS MARTYR.

37. Adolescentia non est contemnenda, quoties Deo dedita consecrataque fuerit. Epist. 6, ad Magnesianos.

S. JOAN. CHRYS.

38. Adolescentia per se in malum propensa est. Hom. 48, in Genes.

39. Nullus est moribus molestior adolescentibus, quam lascivia. Hom. 2, de Fide Annæ.

40. Adolescentulis in ludo litterarum non tam placent solida, quam picta, quique pulchra potius, quam utilia sectantur ; nec tam agentia diligunt, quam sonantia : magisque gaudent florum amœnitate conspergi, quam frugum ubertate nutriri. In fine prologi Hom. sup. Matth.

41. Adolescentiæ tempus, ferventior impugnat libido ; reliquam vero ætatem, habendi maxime sollicitat cupido. Homil. 10, sup. Matth.

42. Adolescentes, non ut eloqui sciant, sed ut pecuniam eloquentia colligant, eloqui student. *Prosec.*

43. Nam si possent ditari absque ulla eloquentia, tunc omne studium eloquentiæ squaleret. *Ibid.*, Hom. 60.

44. Nihil ita difficile, tamque durum ætati huic esse potest, quam superare noxias ac mortiferas voluptates. *Prosec.*

45. Nihil ita hanc perturbat ætatem, sicuti corporum amor, vesanaque libido. Hom. 4, sup. *Epist. ad Titum* in illud: *Adolescentiores hortare.*

46. In adolescentibus tempestas acerbior est passionum, et ratio, quæ vitia gubernet, infirmior. Epist. 7, *ad Olympiam.*

47. Adolescentum pædagogus, crux est. Hom. *de Cruce dominica.*

S. PETRUS DAMIANUS. 48. Nulla virtus est, quæ in adolescentiæ flore graviora certamina perferat, quam castitas : quam videlicet, velut in camino surgentis incendii, titillantis illecebræ genuinus ardor impugnat. *Opusc.* 47, cap. 1.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 49. Qui adolescentium peccatis ignosci putant oportere, falluntur : propterea quod ætas illa non est impedimento bonis studiis. *Prosec.*

50. At hi sapienter faciunt, qui adolescentes maxime castigant : ut, quibus virtutibus omnem vitam tueri possint, eas in ætate maturissima velint comparare. Lib. 4, *de Arte Rhetor.*, *ad Herennium.*

SENECA. 51. Est adolescentis majores natu revereri, ex hisque deligere optimos et probatissimos, quorum consilio atque auctoritate nitatur. Lib. 1, *Offic.*

52. Maxime hæc ætas a libidinibus est arcenda, exercendaque in labore, et patientia corporis et animi. *Ibid.*

53. Libidinosa et intemperans adolescentia, effœtum corpus tradit senectuti. *De Senectute.*

54. Sicut adolescentem, in quo senile aliquid sit : sic senem, in quo aliquid adolescentiæ sit, laudo. *Ibid.*

55. Facilius in morbos incidunt adolescentes gravius ægrotant, tristius curantur. *Ibid.*

56. Turpe est adolescenti, vinci à sene. Lib. 5. *Contr. controvers.* 31.

57. Fructuosior est adolescentia liberorum, sed infantia dulcior. Epist. 9.

58. Bonum in adolescente signum est verecundia. Epist. 2.

Vide titul. *Ætas* et *Juventus.*

ADORARE.

Vide Colere.

ADVENTUS CHRISTI.

DIVISIO.

S. ANTONI. DE PADUA. Quatuor sunt Adventus : scilicet in carnem, in mentem, in morte, et ad finale judicium. *Prosec.* In carnem, et hic est humanæ carnis assumptio ; in mentem, et hic est nostræ mentis purgatio et virtutum collatio ; in morte, qui est corporis et animæ divisio ; in ultimo fine, in quo fiet meritorum discussio, et malorum punitio. Serm. 1. *Advent.*

HUGO A SANCTO VICTOR. Triplex est Adventus Domini : unus in carnem, unus in spiritu, unus in carne. In carnem venit factus homo ; in spiritu venit, quando spiritum suum spiritui nostro infudit ; in carne veniet in judicio. *De quæst. circa Epist.* I, *ad Thessalonic.* quæst. 4.

S. JOAN. CHR. Duo sunt Christi Adventus: præteritus et futurus ; contra, non ut dimittat ; præteritus, non ut judicaret, sed ut dimitteret : futurus, sed judicet. Hom. 27, sup. *Joan.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Christus carne sumpta maluit in hunc mundum Redemptor venire, quam judex. *De Obitu Theodosii Imp.*

2. Medicus de cœlo venit, et omnibus opem sanitatis detulit : ut, quicunque perierit, mortis suæ causas sibi adscribat, qui curari noluit, cum remedium haberet, quod posset evadere. Lib. 2, *de Cain et Abel*, cap. 3.

3. Venit Christus ad Abraham, venit ad Moysen, venit ad Mariam : hoc est, venit in signaculo, venit in lege, venit in corpore. Lib. 7, sup. Luc., cap. 13, in illud: *Ecce anni tres sunt, ex quo venio.*

4. Sicut primus Adventus Domini, propter redimenda fuit peccata : ita et secundus, propter reprimenda erit delicta. *Ibid.*, lib. 10, cap. 21, sup. illud. *Cum videritis circumdari*, etc.

5. Non prius veniet Dominus, quam regni Romani defectio fiat, et appareat Antichristus. Sup. 2. *Thessalonic.*, cap. 2.

S. ANTONI DE PAD. 6. Filius exivit a Deo, ut tu exires a mundo ; venit ad te, ut ires ad se. *Serm. Dom.* 6, *post. Pascha.*

S. BASIL. M. 7. Christus apparuit nobis, non in forma Dei (ne id quod debile est) consternaret, sed in forma servi, ut id, quod in servitutem redactnm erat, liberaret. Conc. 24, *de Nativit. Christi.*

S. ATHAN. M. 8. Adventu Salvatoris in carnem, mortis liberatio est et universæ creaturæ salus. Orat. 5, *contra Arianos.*

S. AUGUST. 9. Non ille diligit Adventum Domini, qui eum

asserit propinquare ; nec ille, qui eum asserit non propinquare : sed potius ille, qui eum (sive prope sive longe sit) sinceritate fidei, firmitate spei ardore charitatis expectat. Epist. 80, *ad Hesychium.*

10. Vigilare debet omnis Christianus, ne imparatum inveniat eum Domini Adventus ; imparatum inveniet ille dies quem imparatum invenerit suæ vitæ hujus ultimus dies. Epist. 80, *ad Hesychium.*

11. Venit Christus : complentur in ejus ortu, vita, dictis, factis, passionibus, morte, Resurrectione, Ascensione omnia præconia Prophetarum. Epist. 3, *ad Volusianum.*

12. De Salvatoris Adventu, qui expectatur in fine, tempora dinumerare non audeo ; nec aliquem Prophetam de hac re numerum annorum existimo prætinisse, sed illud potius prævalere, quod ipse Dominus ait, nemo potest cognoscere tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. Epist. 78, *ad Hesychium.*

13. Per charitatem venit Deus ad homines, venit in homines, factus est homo. *De spiritu et Anima*, cap. 16.

14. Adventus Christi durus est duris, mitis est piis : vide ergo modo tu qui sis : si durus, licet tibi mitescere ; si mitis, jam gaude venturum. *Pros.*

15. Optas ut veniat, quem times ne veniat ; corrige te, ut non ores contra te, Adveniat regnum tuum. Sup. *Psal.* 97.

16. Totus mundus cæcus est, omnes cæcos nasci fecit, qui primum hominem decepit : ideo venit Christus illuminator, quia diabolus fuerat excæcator. Hom. 43, ex *Quinquag. homil.*

17. Homo cecidit, Deus descendit ; cecidit homo miserabiliter, descendit Deus misericorditer ; cecidit homo cum superbia, descendit Deus cum gratia. Serm. 9, *de tempore.*

18. Ita inter Deum et homines Christus mediator apparuit, ut in unitate personæ copulans utramque naturam, et solita sublimaret insolitis et insolita solitis temperaret. Epist. 3, *ad Volusian.*

19. Cum venerit Dominus, tunc nihil latebit proximum in proximo, nec erit quod suis quisque aperiat, et abscondat alienis, ubi nullus erit alienus. Epist. 6, *ad Italicam viduam.*

20. Maxime propterea Christus advenit, ut cognosceret homo, quantum eum diligat Deus ; et ideo cognosceret, ut in ejus dilectionem (a quo prior dilectus est) inardesceret. *De catechizand. rudibus*, cap. 4.

21. Venit Christus quærere quod perierat, sanare quod ægrotabat, erigere quod jacebat. *De Prædestinat. et gratia*, cap. 13.

22. Ad confortandum cor tuum, venit Christus pati, venit ille mori, venit ille sputis liniri, venit spinis coronari, venit opprobria audire, venit postremo ligno configi ; omnia hæc ille pro te, tu nihil pro illo, sed pro te. *De Pastoribus*, cap. 5.

23. Quæ major causa est Adventus Domini, nisi ut ostenderet Deus dilectionem suam in nobis ? *De Catechizand. rudibus*, cap. 4.

24. Christus Jesus venit in mundum peccatores facere ; nulla causa veniendi Christo, nisi peccatores salvos facere. Serm 9, *de Verb. Apost.*

25. Quid nobis felicius, quam quando venit quem desideramus, quando venit quem amamus? sed timeamus, quia judex noster erit, qui modo est advocatus noster. Serm. 3, *de temp.*

26. Si homo non perisset, filius hominis non venisset : ergo perierat homo per liberam voluntatem, venit Deus homo per gratiam liberatricem. Serm. 8, *de Verb. Apost.*

27. Christus, etc., Vide pag. 48. Sent. 7 S. BASIL. MAGNUS.

28. Venio, ut errantes corrigam, et infirmantes adjuvem, et dubitantes in fide confirmem, et bene agentium fructibus perfectis, quasi suavissimis dapibus pascar, et certantes ab hostium defendam insidiis, et victores hostium perpetuæ meæ visionis corona remunerem. Lib. 4, sup. *Cant.*, cap. 5, sup. illud: *Veni in hortum meum.* V. BEDA.

29. Venit universitatis Creator, venit ad homines, venit propter homines, venit homo : non venit, qui aberat ; sed apparuit, qui latebat. Serm. 3, *de Advent.* S. BERNARDUS.

30. Quantæ insaniæ, ut post tanti Regis adventum aliis quibuslibet negotiis homines velint, seu audeant occupari ; et non magis, omissis omnibus, soli ejus cultui vacent? *Ibid.*

31. In primo Adventu venit Christus in carne et infirmitate : in hoc medio, in spiritu et virtute : in ultimo, in gloria, et majestate. *Ibid.*, serm. 5.

32. Venit medicus ad ægrotos, Redemptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita. Serm. 3, in *Vigil. Nativ.*

33. Magna est ista potentia, sed plus est miranda misericordia, quod hic Christus venire voluit, qui potuit subvenire. *Ibid.*

34. Venit Christus, accelerat, appropiat; adest, respicit, alloquitur. *Prosec.*

35. Venit in Angelis, accelerat in Patriarchis, appropiat in Prophetis ; adest in carne, respicit in miraculis, alloquitur in Apostolis.

36. Venit Christus affectu et studio miserandi, accelerat zelo subveniendi, appropiat semetipsum humiliando ; adest præsentibus, prospicit in futuris, loquitur docens, et suadens de regno Dei. Serm. 57, in *Cant.*

37. In afflictis rebus constitutis, tanto solet esse

gratior liberatoris adventus, quanto fuerit diuturnior athletio. In lib. *de Passione*, cap. 46.

38. Ideo Dominus celavit nobis tempus sui Adventus, ut nos longa expectatione incerti semper credamus judicem verum esse venturum, quia, quando venturus sit, ignoramus. Serm. 55, *de Vigilantia*.

39. Si personam venientis intueor, non capio excellentiam Majestatis; si attendo ad quos venerit, dignationis magnitudinem expavesco. Serm. 3. *de Adventu*.

40. Triplici morbo laborabat genus humanum : nativitate, vita et morte, nativitate immunda, vita perversa, morte periculosa. Venit Christus, et contra triplicem hunc morbum attulit triplex remedium : natus est, vixit, mortuus est. *Prosec.*

41. Nativitas ejus purgavit nostram, mors illius destruxit nostram, vita ejus instruxit nostram. In 2 volum. in sent. verbo triplici.

42. Priusquam appareret Dei humanitas, latebat ejus benignitas ; apparuerat ante potentia in rerum creatione, apparebat sapientia in earum gubernatione, sed benignitas misericordiæ maxime apparuit in humanitate. *In floribus*, lib. 1. cap. 12.

S. BONAVENT. 43. Magna humilitas ! quia veniendo per carnem, prior, posterior, dives, egenus, Dominus, servus, hæres alienus factus est Christus. Serm. 3, *Dom.* 4, *Advent.*

CASSIODORUS. 44. Quid mirabilius quam pro salute humani generis Deum inconfusibiliter humanatum, et qui hic judicatus est, ipsum ad orbem judicandum esse venturum ? Sup. *Psalm*. 9. ver. 1. *Narrabo omnia mirabilia tua.*

S. CYRIL. ALEX. 45. Veniet exactis temporibus universorum judex, potestate præditus et gloria, quæ divinam deceat majestatem, comitatu Angelorum stipatus, ut reddat unicuique juxta opus suum. Homil. 17.

S. CYRILLUS HIEROSOLYM. 46. Rex Jesus homines curaturus linteo humanitatis præcinctus venit. *Prosec.*

47. Perfectus infantium magister parvulus factus est parvulis, ut erudiret imprudentes.

48. Cœlestis panis venit super terram, ut alat esurientes ; Judæorum autem liberi venientem rejecerunt, male vero venturum expectant. *Catechés.* 12.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 49. Ille veniet ad judicandum nos, qui se judicio meminit addictum pro nobis. *Prosec.*

50. Ille veniet ad discutiendum vitam nostram, qui eam restituit per mortem suam. Homil. 1, *de Symbol.*

S. FULGENT. 51. Magnum mysterium dilectissimi, magnum divinæ dilectionis indicium ! homo Deum contemnens, a Deo discessit ; Deus hominem diligens, ad homines venit. *Prosec.*

52. Dilexit impium, ut faceret justum ; dilexit infirmum, ut faceret sanum ; dilexit perversum, ut faceret rectum. Serm. 2, *de Nativit. Christi.*

GLOSS. ORD. 53. Nulla causa veniendi fuit Christo, nisi quod peccatores salvos faceret ; tolle vulnera, et nulla est causa medicinæ. *Prosec.*

54. Venit de cœlo magnus medicus, quia magnus per totum orbem terræ jacebat ægrotus.

55. Ipse ægrotus genus humanum est, quod totum perierat, ex quo peccavit unus in quo erat totum : ideo venit unus sine peccato, qui salvos faceret omnes a peccato.

56. Venit per quod homo erat : nam per quod Deus erat, semper hic erat.

57. Hic erat per divinam majestatem, venit per humanam infirmitatem ; quare venit ex misericordia, non enim eum de cœlo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt. Sup. *Epist.* 1, *ad Tim.*, cap. 1, sup. illud : *Quia Christus Jesus venit in mundum.*

G. GREGOR. MAGNUS. 58. Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, ut culpas nostræ transgressionis extingueret, venit mortalitatis nostræ flagella tolerare ; et qui Patri æqualis est per divinitatem, propter nos venit ad flagella per carnem. Lib. 3, *de Moral.*, cap. 2. sup. illud *Job*, 2 : *Commovisti me adver. eum.*

59. In carne Dominus veniens, fines Ecclesiæ occulti judicii subtilitate distinxit. Lib. 28. *Moral.*, cap. 6, sup. illud Job, 39 ; *Contemnit multitudinem.*

60. Venit Christus inter homines incarnatus, adversa appetens, prospera spernens, opprobria amplectens, gloriam fugiens. Lib. 30. *Moral.*, Cap. 15.

61. Vultis Christi saltus agnoscere ? De cœlo venit in uterum, de utero venit in præsepe, de præsepe venit in crucem, de cruce venit in sepulcrum, de sepulcro rediit in cœlum. Hom. 29, sup. *Evang.*

62. Terribilem judicem venientem considera, et de Advenu illius nunc conscientia tua contremiscat, ne tunc sine causa timeat, cum coram illo cœlum et terra tremuerit. Lib. 1, in *Regist.* ind. 9, cap. 42. Epist. 42, *ad Petrum Subdiaconum.*

S. HIERO. 63. Si cogitare diem Adventus Domini præ potentia majestatis ejus nemo potest, ferre quis poterit? Sup. *Malachiam*, cap. 3. sup. illud : *Quis poterit cogitare diem adventus ejus?*

HUGO A VICTORI. 64. Venit Christus invisibilis, venit occultus, venit incomprehensibilis ; venit ut tangat te, non ut comprehendatur a te. *Prosec.*

65. Venit, non ut totum infundat se, sed ut gustandum præbeat se ; non ut impleat deside-

rium, sed ut trahat affectum ; primitias quasdam porrigit suæ dilectionis, non plenitudinem exhibet perfectæ satietatis. *De Arrha Animæ.*

66. Venit Deus homo ad hominem pro homine redimendo, liberando, justificando, beatificando. *Prosec.*

67. Redimendo de culpa, liberando de pœna, justificando per gratiam, beatificando per gloriam. Serm. 5, *de Advent. Domini.*

HUGO CARD. 68. Christus venit ad oves propter quatuor : Venit enim perditas quærere, venit oneratas exonerare, venit esurientes pascere, venit dispersas congregare. Sup. *Genes.*, cap. 38.

69. Venit Deus multis modis :

Ut judex, dum commissa arguit, et condemnat : ut Dominus, dum pœnas irrogat, et minas intentat; ut misericors, dum delicta condonat, et gratiam dat; ut magister, dum scientia informat; ut pater, dum gratiam adoptionis, et desiderium tribuit hæreditatis; ut dilectus, dum magis ac magis ad amorem inflammat. Sup. *Cantica*, cap. 8.

70. Nullus humanus sensus poterit cogitare, quam humilis, quam mitis, quam patiens fuit Christus in primo adventu ; nec quam magnus, quam potens, quam terribilis venturus sit in secundo. Sup. *Malach.*, cap. 3.

JOANNES CHRYSOSTOM. 71. Cum totus mundus conclusus in peccatis esset, venit Creator universitatis, et principia peccantium evacuavit, ut nullus posmodum desperaret de salute. Hom. 2, sup. *Psalm.* 50.

72. Considera quam sit audire magnificum, quomodo Deus, surgens de sede regali e cœlo venerit ad terras, et ad ipsum descenderit infernum, ac in acie dimicans steterit. Hom. 2, in *Matth.*

73. Continuo totus horresce, cum Deum venisse audis super terras. Valde auditu mirabile est, quod ineffabilis Deus (qui nec sermonibus explicari potest, nec cogitationibus comprehendi, Patrique per omnia coæqualis) per Virginis ad nos venit uterum, et nasci ex muliere dignatus est. *Ibid.*

74. In primo Adventu, Deus venit celatus corpore, ut probaret fideles ; in secundo autem adventu, veniet manifestus in gloria, ut remuneret fidem illorum. Hom. 49. *Oper. imperfecti, sup. Matth.*

75. In primo Adventu cum sit misericordiæ ; in secundo Adventu judicii tempus, locum misericordia non habebit. *Ibid.*, Hom. 52.

76. Vis cognoscere mansuetudinem venientis? considera speciem adventus ejus. *Prosec.*

77. Non sedet in curru aureo, pretiosa purpura fulgens, nec ascendit super fervidum equum, discordiæ amatorem, sed sedet super asinam tranquillitatis et pacis amicam.

78. Non autem vides in circuitu ejus splendentes gladios, aut cætera ornamenta terribilium armorum ; sed quid ? ramos frondentes, testimonia pietatis. *Ibid.*

S. LEO I. 79. Ad Adventum Christi omnem convenit hominem præparari, ne quemquam aut ventri deditum, aut curis secularibus inveniat implicatum. Serm. 8, *de Jejun. decimi mensis.*

80. Sicut nullum Dominus a reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit. Serm. 1, *de Nativit.*

S. ODILO ABBAS. 81. Creatura, quantum Creatori suo per cognitionem est vicinior, tantum de Adventu ejus extitit lætior. Serm. 2, *de Epiph.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 82. Deus mitissimi pastoris elegit officium, personam Pastoris induit, ut vagos populos, palantes plebes, dispersas longe lateque gentes, velut errantes oves in unum pastor misericors congregaret. *Prosec.*

83. Imo ut nationes feras, prædam mortis, carnis cibum, potum sanguinis, bestiarum furorem sitientes, ad usum lactis, ad cibum graminis, ad ovium vitam duceret, et redderet lenitatem. Serm. 6.

84. Parvus fuisset amor pauperis Christi, quod pauperem suscepisset, nisi et passiones pauperis suscepisset. *Ibid.*, *serm.* 4.

S. THOMAS AQUINAS. 85. Venit Christus in mundum : primo, ad manifestandum veritatem ; secundo, ut homines a peccato liberaret; tertio, ut per ipsum habeamus accessum ad Deum. In *Summa*, quæst. 40, art. 1.

86. Manna de cœlis descendit, gaudeant esurientes. *Prosec.*

87. De vinea cœli botrus erupit, gaudeant sitientes.

88. Oleum e cœlo effusum est, gaudeant ægrotantes.

89. Inspiravit Deus spiraculum vitæ, revivis cant morientes.

90. Lapis de monte præcisus est, timeant superbientes.

91. Fons ad ablutiones patet, redeant prævaricantes. In suis *Opusc.*, *de Humanitate Christi.*

92. Christus venit gratis justificare peccatores, servos facere fratres, captivos hæredes, exules reges. *Ibid.*, *de passione Christi.*

THOMAS A KEMPIS. 93. Quoties Missa celebratur, et hostia verbo Dei consecratur, toties Deus noster ad homines venit. *Serm.* 30, *ad Novitios.*

94. Venit Christus non in auro et argento, nec indutus purpura et bysso, non in equis phaleratis, aut armis splendentibus, non in clangore buccinæ et citharæ ; sed in humilitate et pau-

pertate, in mansuetudine et charitate, ut amaretur potius, quam timeretur: ut attraheret magis ad se peccatores, quam fugaret. *Medit.* 3, *de Adventu*, cap. 6.

95. Venit Christus propter tuam necessitatem; ut redimeret quem perditum sciebat. *Prosec.*

96. Venit a peccatis te liberare, et pretiosi sanguinis sui effusione purgare.

97. Venit ignorantiam tuam illustrare, et viam veritatis ostendere.

98. Venit infirmitatem tuam adjuvare, et tolerantiam in adversis docere.

99. Venit a terrenorum appetitu te revocare, et ad cœlestia amanda sustollere.

100. Venit virtutes prædicare, et finem vitiis imponere.

101. Venit gratiam infundere, et cœlestium consolationum dulcedine te lætificare.

102. Venit omnibus bonis te replere, et ab omnibus malis eripere.

103. Venit æternam beatitudinem tibi donare, et pro te temporalem miseriam sustinere.

104. Venit omnia sua tibi conferre, et super omnia dona seipsum tibi in perpetuum fruendum præbere.

105. Ut tu æternaliter gauderes, venit ipse laborem et dolorem suscipere;

106. Ut tu ditesceres, venit de pauperari; ut tu regnares, venit exulare.

107. Venit ad errantem via, venit ad ignorantem veritas, venit ad mortuum vita, venit ad damnatum liberator, venit ad seductum consiliator, venit ad desperatum salvator. Medit. 3, *de Adventu*, cap. 7.

108. Venit Deus in carne, et nobiscum est humanitate, qui nusquam deest divinitate. Medit. 5, *de Nativ.*, cap. 1.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 109. Deus delapsus est de cœlo, ut cœtus hominum adeat, versetur in terris, cum hominibus colloquatur. Orat. 30, *de Haruspicum respons.*

110. Deus inclusus, corpore humano scilicet, venit. Lib. 1, *de Divin. natu.*

SENEC. 111. Perierat totus orbis, nisi iram finisset misericordia. Lib., 1 *Controver.*, controvers. 1.

112. Deus ad homines venit (quod propius est) in homines venit. Ep. 73.

Vide etiam titul. *Judicium extremum.*

ADVERSITAS.

COLLECTOR. *Definitio.* Adversitas est passio, vel ægritudo laboriosa egestatis, vel alterius mali, vel damni accidentis.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nisi explorentur adversa, cito occupant: et animum mala inexplorata plus frangunt. Lib. 1. *Offic,*, cap. 38.

2. Adversa tolerare, sapienti virtutis exercitium est: insipienti, prævaricationis est occasio. Serm. 42.

3. Quælibet jacula justo nocere non possunt, cui Deus lux est. *De Nabucht.*, cap. 14.

4. Nemo dura putet esse, quæ justa sunt. Sup. *Psalm.* 118, vers. 2.

S. ANTONIN. 5. Nihil homini periculosius et damnosius, quam irruentibus adversitatibus, dare se impatientiæ et desperationi. Part. 4, titul. 3, cap. 7.

S. AUGUSTIN. 6. Prospera in adversis desidero, adversa in prosperis timeo: quis inter hæc medius locus, ubi non sit humanæ vitæ tentatio? *Prosec.*

7. Væ prosperitatibus hujus seculi, semel et iterum a timore adversitatis, et a corruptione lætitiæ.

8. Væ adversitatibus seculi, semel et iterum, et tertio a desiderio prosperitatis. Lib. 10. *Confess.*, cap. 28.

9. Homo, qui prosperis rebus proficit; asperis, quid profecerit, discit. *De vera Religione*, cap. 47.

10. Non essent bona dulcia, si non paterentur adversa. *De* XXI *Sententiis*, sent. 20.

11. Adversitas justorum, æternorum sunt præmia gaudiorum. Hom. 12, sup. *Apocalyps.*

12. Animæ superbæ, et peccatis obnoxiæ, quoties aliqua adversitate pulsantur, rebelles contra Dominum murmurare præsumunt. Serm. 2, et in ordine 222. *Dom.* 13, *post Trin.*

13. Ubi nulla adversitas turbat, ibi nulla necessitas angustat, nulla molestia inquietat. *De Conflict. vitior., et virt.*, cap. 26.

14. Gaudendum Christianis est, dum recte conversantes premuntur in hoc seculo. In *Quæst. vet. et novi Testam., quæst.* 115.

15. Premunt nos, sed non opprimunt; urgent nos, sed non demergunt. Sup. *Psalm.* 31. Enarr. 2, vers. 8. *In diluvio aquarum multarum.*

16. In omnibus adversitatibus non inveni tam efficax remedium, quam vulnera Christi. In *Manuali*, cap. 22.

17. Nulla est plaga, quæ debeat ab amore Christi Christianum separare. Serm. 60, *ad Fratr. in eremo.*

18. Res adversa, donum est admonentis Dei. Ep. 87, *ad Felicit.*

S. BASIL. SELEUCEN. 19. Aurum probat ignis, viri vero virtutem conflant vitæ adversa. Orat. 16.

V. BEDA. 20. Ultra modum sunt delicati, qui nulla adversa volunt pati. In suis *Proverb.*

S. BERNARD. 21. Nulla nocebit adversitas, si nulla dominetur iniquitas. Serm. 13, sup. *Qui habitat.*

22. Sicut stellæ in nocte lucent, in die latent:

sic vera virtus (quæ sæpe in prosperis non apparet) eminet in adversis. Serm. 27, sup. *Cant.*

23. Plaga recens dolore non caret; neque enim occaluit vulnus, nec in tam brevi versum in insensibile est. Lib. 1, *de Consider.*

24. Adversa carnis, remedia sunt animi. Serm. 43, *ad Soror.*

BOETIUS.

25. In omni adversitate fortunæ, infelicissimum genus est infortunii, fuisse felicem. Lib. 2, *de Consolat. Philos.* Pros. 4.

BONAVENT.

26. Necessaria est tolerantia adversorum; ut qui per temperantiam contemnit mundi prospera, per tolerantiam portet, et toleret adversa: ut sicut non est elevatus in prosperis, ita nullis frangatur adversis. Serm. 4.

27. Perfectius est adversa tolerare patienter, quam bonis operibus insudare. *De Grad. virt.*, cap. 2, *de Satisfact.*

28. Esto maturus in consilio, fortis in adversis, humilis in prosperis. In *Alphabet. Religios.*, l. 18.

29. Noli præsumere in bonis, nec desperare in adversis. *Ibid.* Lect. 19.

…SIODOR. et …OSS. ORD. …1317. lit. …tom. 3.

30. Deus perfecte diligitur, cum animus adversis non movetur, sed spe accenditur. Sup. *Psalm.* 114, vers. 1, *Dilexi quoniam.* etc.

…IONYSIUS …ARTHUS.

31. Fructuosissimum ac saluberrimum est, in præsenti paterne castigari, adversitatibus exerceri, dummodo patienter feratur. *Prosec.*

32. Nonne insipientiæ et nimiæ imperfectionis, imo insaniæ est indicium, non velle adversitates libenter sufferre, sed statim irasci, indignari, turbari, dejici? Sup. *Epist. Jacobi*, cap. 1, art. 1, in illud: *Cum in tentationes varias incideritis*, etc.

33. Magis timere debet Christianus se non esse in statu salutis et gratiæ, et ad electorum consortium non pertinere, dum nil adversitatis sibi contingit. *De Mortific. vivifica*, in Prooemio.

…RANCISC. …TITELM.

34. Satis ipsa instabilitas felicitatis vix momentaneæ persuadet quod post paululum subsequi non raro solet maxima adversitas. In *Elucid.* super cap. 3. *Job.*, cap. 5.

35. Nulla tibi unquam potest nocere hujus temporis adversitas, si in humilitate Deo subjectus permaneas. *Ibid.*

…OSS. INT.

36. Per adversa, virtutum merita patefiunt, sup. *Job*, cap. 33.

37. In adversis non solum robur fortitudinis detegitur, sed et infirmitas humanitatis. *Ibid.*

…OSS. ORD.

38. Nemo quantum profecerit, nisi inter adversa cognoscit. Sup. *Job.*, cap. 33.

39. Justi quidquid adversitatis in sua conversatione invenerint, non offendunt: quia æternæ spei, et æternæ contemplationis saltu adversa transiliunt. In *Proverb.*, cap. 15, sup. illud: *Via justorum absque offendiculo.*

40. Magna consolatio tribulationis est, si, cum adversa patimur, auctoris nostri ad memoriam dona revocemus. Lib. 3, *Moral.*, cap. 7.

41. Sancti viri sic sciunt foris adversa tolerare, ut intus etiam noverint perversa corrigere. *Ibid.*, cap. 1

42. Nunquam est patientiæ virtus in prosperis; ille autem vere est patiens, qui adversis atteritur, et tamen a spei suæ rectitudine non curvatur. Lib. 11. *Moral.*, cap. 17.

43. In hoc mens justa ab injusta discernitur, quod omnipotentis Dei laudem et inter adversa confitetur; quod non cum rebus frangitur, non cum casu gloriæ exterioris cadit. *Ibid.*

44. Toties hic iniqui via arguitur, quoties ejus prosperitas interveniente adversitate turbatur. Lib. 15. *Moral.*, cap. 36.

45. Perfectæ magnitudinis laus est adversa perpeti, et exterius fortiter, et interius clementer. Lib. 22. *Moral.*, cap. 7.

46. Virtutum nisibus robusti ex adversitate proficiunt. *Prosec.*

47. Infirmi autem sæpe in desideriis suis, si quæ eis fuerint ex adverso objecta languescunt, et, cum valida tribulatione pulsantur, pusillanimitate deficiunt. Lib. 26, cap. 10. *Moral.*

48. Quisquis adversitatum tribulatione frangitur a quo factus est minime contemplatur. *Ibid.*

49. Prospera est ipsa adversitas, quæ mentem ab elatione custodit. *Ibid.*, cap. 28.

50. Adversa non dejiciunt, quem prospera nulla corrumpunt. Lib. 31. *Moral.*, cap. 14.

51. De spe æternæ hæreditatis gaudium sument illi, quos adversitas vitæ temporalis humiliat. In *Pastorali*, part. 3, cap. 1, Admonit. 27. S. GREGOR. MAGN.

52. Nulla erit maturitatis ostensio, si contra adversa omnia non affuerit operis fortitudo. Hom. 3, sup. *Ezech.*

53. Adversitas quæ bonis objicitur, probatio virtutis est, non judicium reprobationis. Lib. 7, *in Regist.* ind. 2, cap. 126, epist. 126, *ad Recharedum Regem.*

54. Studendum summopere est, ut res aspera fiat mercedis occasio. Lib. 8, indict. 3, cap. 37, *ad Innocent*, episc.

55. Creatori nostro in cunctis adversitatibus gratias referamus, atque de ejus misericordia confidentes, patienter omnia toleremus; quia semper minus patimur, quam meremur. Lib. 8, in regist., ind. 3, cap. 41, epist. 41, *ad Dominicum, episc. Carthag.*

56. Magna Dei omnipotentis misericordia est, quando pro bono opere, adversitatis aliquid in hoc mundo recipitur, ut plena merces in æterna

retributione servetur. Lib. 9, in *Registr.*, cap. 39, epist. 39, *ad Theotistam patriciam.*

57. Nulla adversitas dejicit, quem prosperitas nulla corrumpit. Lib. 20. *Moral.*, cap. 24.

58. Pia mens cum se adversa ab hominibus perpeti prospicit, in divinæ gratiæ consolatione requiescit. Lib. 2 *Moral.*, cap. 9.

59. Inde contra adversa omnia fortis efficitur, qui unde sibi et seipsum vincendo dominatur. Lib. 5. *Moral.*, cap. 13.

60. Qui in amore cœlestium fixus, seculum perfecte despexerit, nulla hunc adversitas dejicit. Sup. 7. *Psalm. Pœnitent.*, in *Psalm.*, 2, vers. 13. *Sperantem autem in Domino.*

61. Qui improvidus ab adversitate deprehenditur, quasi ab hoste dormiens invenitur. Lib. 5. *Moral.*, cap. 31.

62. Qui ex adversitate proximum despicit, convincitur, quod hunc in prosperis non amavit. Lib. 7. *Moral.*, cap. 10.

63. Dum cor in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa. Lib. 22. *Moral.*, cap. 10.

64. Amore seculi adversa aliqua pati, et vacuum simul est, et laboriosum. *Prosec.*

65. Mens, quæ amore seculi ex adversitate afficitur, remunerationis præmio non repletur. Lib. 8. *Moral.*, cap. 5.

66. Manus Dei aliquando nos nobis per adversa insinuat, quæ etiam nescientes nos in prosperis portat. Lib. 23. *Moral.*, cap. 19.

67. Dum adversitatibus mundi quem diligit, anima morderi cœperit; tunc plenius intelligit, quanto illi prius cum Deo melius fuit. Lib. 34. *Moral.*, cap. 2.

68. Eos quos voluntas prava pervertit plerumque adversitas corrigit. *Ibid.*

S. GREGORIUS NAZIANZ. 69. Non plaga percuti, grave est; sed ob plagam nequaquam refrænari, longe est gravissimum. Orat. 8, *ob Patrem, episc.*

70. Verus Philosophus in adversis gloriatur, et ex gravibus materiam facit virtutis. Orat. 25.

71. Adversitate premi potius est, quam uti rebus secundis. Ep. 50, *ad Cæsarium.*

S. HIERON. 72. Infelicitatis est, adversa nescire : felicitatis est, cum adversis nosse congredi, et scire pugnare. Epist. 6, *ad Amicum.*

HUGO A SANCTO VICTORE. 73. Perfecta virtus in adversitate cognoscitur. Sup. *Psalm.* XXI; cap. 18.

HUGO CARD. 74. Stultus est, qui in adversis dejicitur, et in prosperis elevatur. Sup. Job, cap. 5.

75. Multi sunt strenui in prosperitate, qui tamen deficiunt in adversitate. Sup. *Psalm.* 58.

76. Adversitas aperit oculos, ut videat homo, ipsumque illuminat. Sup. *Psalm.* LXXXV.

77. Adversitas, saluti proxima est. Sup. *Psalm.* CXVII.

78. Melior est adversitas præsens, quam prosperitas. In *Ecclesiasten*, cap. 7, sup. illud : *Melior est ira risu.*

79. Adversitas medicamentum est. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 2.

80. Brevis afflictio adversitatis delet, et purgat dolorem maximæ voluptatis. *Ibid.*, cap. 11.

81. Justi quanto amplius impetuntur, tanto gloriosius coronantur. Sup. *Hierem.*, cap. 39.

82. Qui sunt hic in adversitate propter Deum, erunt in futuro in prosperitate. *Prosec.*

83. Et e converso, qui sunt hic in prosperitate, erunt in futuro in adversitate. Sup. *Luc.* cap. 16.

84. Frequenter quos superare non potuerunt adversa, securitas et prosperitas dejecerunt. In collat. 4. *Abbat. Danielis*, cap. 6. JOANN. CAS

85. Victoria locum habere non potest, absque adversitate certaminum. In collat. 18. *Abbat. Piammonis*, cap. 13.

86. Adversitate frangitur anima obtusa vituperationibus. Hom. sup. illud. *Psalm.* IX. *Patientia pauperum*, etc. S. JOANNES CHRYSOSTO

87. Omnis adversitas, quæ nos sine nostra occasione tribulat in hoc mundo, baptismus ignis est. Hom. 3. *Oper. imperf. sup. Matth.*

88. Si adversitatem magnanimiter sustinueris, nihil murmurans contra Deum, imputatur tibi illa afflictio pro peccatis commissis. *Ibid.*

89. Omnis adversitas, quæ subito hominibus evenit, nimium gravis est : sed prævisa, levior invenitur. *Ibid.* Hom. 35.

90. Interdum consolatio ab adversitate vincitur. Hom. 4, *de patientia Job.*

91. Adversitas bonorum, non est ira Dei, sed admonitio. Hom. 31. *Oper. imperfect. sup. Matth.*

92. Adversis probatur amor, affectio pensatur, examinatur dilectio, charitas innuitur. Serm. 6, in *quinta feria Passionis.*

93. Qui non bonis solum operibus studet, sed etiam adversitates æquo gratoque semper animo perfert, ille prosternit diabolum. *Prosec.*

94. Permagnum quidem est in secundo prosperoque rerum statu, et misericordiam exercere, et virtuti esse deditum : verum longe tamen majus est, adversitatum afflictionibus ab opere isto pulcherrimo non deturbari. Hom. 43, sup. *Epist.* I, *ad Cor.*

95. Si in rebus adversis Deo gratias agas, omnium præcipua hæc est eleemosyna. Hom. 4, sup. *Epist.* II, *ad Cor.*, in *Morali* 4.

96. In adversis si fide fueris, et spe minutus, futura bona illæsa custodies. Serm. 24, sup. *Epist. ad Ephes.*

97. Nihil hac lingua sanctius est, quæ in adversis gratias agit : certe non inferior est lingua Martyrum, utraque pariter coronatur. Hom. 8, sup. *Epist. ad Colossens.*

98. Si in hac vita male patimur, gaudeamus, peccatorum quippe est expiatio. Hom. sup. *Epist. ad Hebr.*

99. Asperitas rerum et angustiæ, bonis viris accessio coronæ sunt, etiamsi interdum prolabantur. Orat. 5, *de Fato.*

S. ISODORUS HISPALENS.

100. Sancti plus adversitatibus seculi gaudent, quam prosperitatibus delectentur. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 16, sent. 1.

101. Justus in adversis, probari se cognoscat, non dejici. *Ibid.*, cap. 58, sent. 1.

102. Plus prosunt saluti adversitates seculi, quam prosperitates. *Prosec.*

103. Nam ex prosperitate, in deterius itur : ex adversitatis autem dolore, in melius proficitur. *Ibid.* sent. 7.

104. Vari sancti plus formidant prospera, quam adversa. *Prosec.*

105. Quia Dei servos prospera dejiciunt, adversa vero erudiunt.

106. Ideoque sancti viri constantia, ita portare debet adversa, ut frangi non queat. *Ibid.* sent. 2

107. Adversa corporis, remedia sunt animæ. Lib. 2, *de Synonym.*, cap. 6.

108. Omnis adversitas, delictorum tuorum meritis excitatur, tua contra te dimicant arma, sagittis tuis confoderis, telis tuis vulneraris. *Prosec.*

109. Per quæ enim peccasti, per hæc et torqueris : secutus es carnem, flagellaris in carne.

110. In ipsa gemis, in qua peccasti, in qua deliquisti : ipsa est tibi censura supplicii, quæ fuit causa peccati.

111. Unde corruisti ad vitia, inde luges tormenta.

112. Discute conscientiam tuam, examina te, loquatur tibi cor tuum, considera meritum tuum: juste argueris, justo flagellaris, recto judicio judicaris. Lib. 1, *de Synonym.*

S. LAURENT. JUSTINIANUS.

113. Oculos aperit illata adversitas quos obtectos ignorantiæ caligine terrena prosperitas possidebat. Lib. *de Humil.*, cap. 3.

114. Maximum miserationis divinæ munus, ac præcipuum humanæ spei solatium est, temporaliter cum Dei filiis adversitatibus exerceri. *De inter. conflictu*, cap. 6.

LUDOVICUS BLOSIUS.

115. Adversa quæque animam vel corpus gravantia, quomodocunque, aut undecunque adveniant, non aliunde, quam de manu Domini suscipias. In *Brevi Regula Tyronis*, verbo *Adversa.*

MINUTIUS FELIX.

116. Calamitas sæpius disciplina virtutis est : ærumnis enim suis inclyti floruerunt. In suo *Octavio.*

117. In adversis Deus unumquemque explorat, et examinat. *Ibid.*

PETRUS BLES.

118. Si dura sunt quæ sentis, reputes te durioribus esse dignum. Epist. 134. *ad Vuilhelm. electum.*

119. Expedit tolerari dura, ne veniant duriora. *Ibid. Epist.* 137, *ad Alexand. de S. Albano.*

PHILO.

120. Beata ea natura est, quæ omnia læto, atque hilari animo excipit . nec ullis omnino rerum eventibus discruciatur, sed tanquam bonis, et utilibus acquiescit. Apud D. Joan. Damasc., lib. 3, *Parall.* , cap. 49.

S. PROSPER.

121. Adversitas hujus seculi nos non facit miseros, si vera bona et mansura diligamus. Sup. *Psalm.* CXXXVIII, vers. 12.

122. Præsens vita dies est belli, quia vel foras, vel intus nunquam deest adversitas, cui debeat repugnari. *Ibid.* sup. *Psalm.* CXXXIX, vers. 8

123. Custodit nos Dominus ab omni malo ; non ut nihil patiamur adversi, sed ut ipsis adversitatibus anima non lædatur. Sent. 30.

124. Non facile inveniuntur in adversitate præsidia, quæ non fuerint in pace quæsita. *Ibid.*, sent. 188.

125. Periculosiora sunt animo secura, quam corpori adversa. *Ibid.*, sent. 199.

RICHARD. A S. VICTOR.

126. Quanto justus durius premitur exterius, tanto delectabilius gloriatur interius. *De Benjamin minore*, cap, 35.

SALVIANUS.

127. Adversa nobis per iracundiam Dei veniunt, secunda per gratiam. Lib. 6, *de Gubern. Dei.*

128. Qui corrumpimur rebus prosperis, corrigimur adversis. *Ibid.*

129. Nequaquam uti meremur prosperis, qui non corrigimur adversis. *Ibid.*

THOMAS A KEMPIS.

130. Quantæ virtutis quisque fuerit, melius patet occasione adversitatis. Lib. 1, *de Imitat. Christi.*, cap. 16.

131. Nescit homo quam bonus sit et virtuosus, nisi cum veraciter vexatus fuerit adversis. In *Hortulo Rosar.*, cap. 7, sect. 2.

132. Majoris meriti est, adversa pati, quam bona operari. *De tribus tabernaculis*, cap. 3, sect. 13.

133. Qui nihil amat in mundo, levius adversa tolerat. *Ibid.*, cap. 3, sect. 14.

134. Adversa patiendo fit homo melior, auro pulchrior, vitro clarior, a vitiis purgatior, virtutibus perfectior, Christo acceptior, sanctis similior, hostibus fortior, amicis charior, ad sui custodiam cautior, ad compassionem promptior, ad humilitatem profundior, ad discretionem prudentior, ad orandum ferventior, ad cœlestia paratior,

ab inferno securior. Med. 27, *de Christi Pas.*, cap. 9.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 135. In infortuniis virtus relucet. 1. *Ethic.*

136. Non est sane parum secundis rebus bene uti ; attamen adversis moderate perferre, multo majus est existimandum. Lib. 2. *Œconomic.* cap. 1.

PLATO. 137. Calamitas æquo animo ferenda est, et si quid humanitus contigerit, non est impatienter lugendum. Syzygia 4, in *Dialogo Menexeni*.

138. Mortali homini haud facile est omnia de animi sententia succedere, dum in hac vita versatur. *Ibid.*

SENEC. 139. Cum multa bonis viris adversa eveniunt, nihil accidere bono viro mali potest. In lib., *de Divina Providentia*, cap. 2.

140. Adversarum impetus rerum, viri fortis non vertit animum. *Prosec.*

141. Manet in statu, et quidquid evenit, in suum colorem trahit. *Ibid.*

142. Bonus vir, omnia adversa, exercitationes putat. *Ibid.*

143. Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil unquam evenit adversi. *Ibid.*, cap. 3.

144. Gaudent magni viri aliquando adversis rebus, non aliter quam fortes milites bellis. *Ibid.*, cap. 4.

145. Ipsis Deus consulit, quos esse quam honestissimos cupit, quoties illis materiam præbet aliquid animose fortiterque faciendi. *Ibid.*

146. Calamitas, virtutis occasio est. *Ibid.*

147. Magis urgent sæva inexpertos. *Ibid.*

148. Hos Deus quos probat, amat, indurat, recognoscit, exercet. *Prosec.*

149. Eos autem quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles venturis malis servat. *Ibid.*

150. Erratis, si quem judicatis exceptum : veniet ad illum diu felicem portio. *Prosec.*

151. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. *Ibid.*

152. Quid miraris bonos viros, ut confirmentur, concuti ? *Prosec.*

153. Non est arbor solida, nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat.

154. Ipsa enim vexatione constringitur et radices certius figit. *Ibid.*

155. Nemo duraret, si rerum adversarum eamdem vim assiduitas haberet, quam primus ictus. *De tranquillit. animi*, cap. 10.

156. Non est magni animi se rebus prosperis fortem gerere, ubi secundo cursu vita procedit ; adversi aliquid incurrat oportet, quod animum probet. *De consolat. ad Marciam*, cap. 6.

157. Ut in illa æterna venias, per ista exeundum est. *Ibid.*, cap. 8.

158. Dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, cum ad sapientem pervenere, mansueta sunt. Epist. 85.

Vide etiam titul. Afflictio, Amaritudo, Flagellum, Fortuna, Molestia, Tribulatio.

ADULATIO.

Etymologia. Adulatio dicitur quasi laudis latio, seu laudis latio ; vel anagrammatice Adulatio. est laudatio. COLLECTOR.

Definitio et descripto. Adulatio, venenum est. In *Meditat.* S. ANSELM.

Adulatio, est cum quis verbis vel factis inordinate alteri placere quærit. Part., 1, titul. 2, cap. 4. S. ANTONIN.

Adulatio, est quoddam vitium, quo quis quærit alteri placere ex laudatione facta ad ipsum, vel alio actu inordinato. Part. 2 titul. 19, cap. 2.

Quid est adulatio? nisi fallaci laude seductio. Hom. 20, *Quinquaginta homiliarum.* S. AUGUSTIN.

Adulatio. est sermo laudis alicui exhibitus, intentione placendi. In *Centiloquio*, part. 1. S. BONAVENT.

Adulatio est, quando quis quosdam colit, non propter quæ colere oportet, sed ad captandum terrena. *Serm.* 5, super *Epist. ad Philipp.* S. JOANNES CHRYSOST.

Adulatio est vitium, quo quis alterum laudat, quando et qualiter et ubi non oportet. Part. 4, in *Descript. terminor.*, cap. *Justitia.* JOAN. GERS.

Adulatio est peccatum, quo quis supra debitum virtutis modum verbis, vel factis in communi conversatione, alicujus commodi consequendi intentione, alium delectare studet. Secunda secundæ, quæst. 15. S. THOMAS AQUINAS.

Adulatio est conservatio ad voluptatem, absque eo quod optimum est, modum excedens. Syzygia 6, *de Definit.* PLATO.

Divisio. Adulatur quis tribus modis : vel attribuendo alicui homini bonum quod non habet ; vel nimium extollendo bonum, quod habet ; vel approbando malum quod habet. Apud Gratian. in *Decretis.* GLOSS. DECR.

Adulatio triplex est : prima est, quando bonum, quod habet aliquis ab alio supra id quod est extollitur; secunda est, quando bonum, quod non habet, ei attribuitur ; tertia est, quando malum, quod facit, fovetur, et dicitur esse bonum, et hæc est deterior. Super *Psalm.* 9. HUGO CARD.

Adulatio fit tribus modis : primo, per mali facti diminutionem ; secundo, per boni facti magnificationem ; tertio, per falsi boni impositionem. Super *Psalm.* 123. S. BONAVENT.

Comparatio. Adulatores similes sunt canibus, qui cum obviant sibi invicem, osculantur se in loco immundo. Titul. 3, *Dixtæ*, cap. 7.

HUGO CARD. Adulator est quasi Syrena diaboli, trahens in exitium audientes; est quasi nutrix diabolica, lactans parvulos Babylonis; est etiam quasi incantatrix diaboli, quia de bono facit hominem superbire. Super *Proverbia*, cap. 6.

SENEC. Adulatio similis est amicitiæ; non imitatur tantum illam, sed vincit et præterit. *Prosec.*

Apertis et propitiis auribus recipitur, et in præcordia ima descendit, eo ipso gratiosa, quo lædit. Epist. 45.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Prospiciendum est, ne adulantibus aperiamus aurem; emolliri enim adulatione, non solum fortitudinis non esse, sed etiam ignaviæ videtur. Lib. 1, *Offic.*, cap. 42.

2. Divitibus plerique assentatorie gratificantur, erga vero pauperem nemo assentator est. Lib. 3, *Offic.*, cap. 16.

S. ANSELMUS. 3. Adulator frangit, favor extollit, calumnia pungit. In *Meditat.*, cap. 4.

4. Semper insidiosa, callida, blanda est adulatio. Super *Epist. ad Rom.*, cap. 16, super illud: *Seducunt corda*.

S. ANTONIUS DE PADUA. 5. Omnis qui habet prurientes aures, qui omni verbo credit, qui adulationi libenter aurem bibulam apponit: non homo, sed brutum animal dignus est appellari. Serm. 1. *Pentecost.*

S. AUGUSTIN. 6. Amici adulantes pervertunt. Lib. 9, *Conf.*, cap. 8.

7. Mavult severa misericordia justus emendari, quam leni adulationis unctione laudari. Ep. 147, *ad Proculianum*.

8. Sicut sæpe sumenda sunt et amara salubria, ita semper vitanda est perniciosa dulcedo. Lib. 4, *de Doctrina christiana*, cap. 5.

9. Magis optabo a quolibet reprehendi, quam ab adulante laudari. Lib. 2, *de Trinitate in proœmio*.

10. Laudator errans confirmat errorem; et adulans illicit errorem. *Ibid.*

11. Tolerabiliora sunt amici vulnera, quam adulantium oscula: *De Amicitia*, cap. 27.

12. Sicut est plerumque crudelis, fallax adulatio; sic semper misericors, justa correptio. Lib. 2, *Contra lit. Petiliani*, cap. 67.

13. Malim me misericordi objurgatione sanari, quam blanda adulatione decipi atque perverti. *Ibid.*, cap. 103.

14. Adulantium linguæ alligant animas in peccatis; delectatur enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur. Super *Psalm.* IX, vers. 24: *Quoniam laudatur peccator*.

15. Comes est voracibus adulatio, et omnibus malis. Super *Psalm.* XIII, vers. 5: *Linguis suis dolose agebant*.

16. Non timebis comminatorem, si non amas adulatorem. Super *Psalm.* LXVIII, vers. 4: *Recta judicate*.

17. Duo sunt genera persecutorum, vituperantium et adulantium; plus persequitur lingua adulatoris, quam manus interfectoris. Super *Psalm.* LXXIX, in *Enarr.*, vers. 3.

18. Falsa laus, adulatio est falsi adulatoris. Super *Expos.*, *Psalm.* CL, vers. 6, *Oleum peccatoris*, etc.

19. Adulatio duplicat linguam. Hom. 20, *Quinquaginta homil.*

20. Qui peccantem verbis adulantibus palpat, peccati fomitem subministrat. Serm. 1, *Dom.* 4, *post Trinit.*

21. Adulatio assentatoris mulcet, sed decipit. *Ibid.*, Serm. 2, *Dom.* 23.

22. Melius est pro veritate pati supplicium, quam pro adulatione beneficium. In Decretis Gratiani, part. 2, causa 2, quæst. 3, can. *Quisquis*.

23. Adulator clavum figit in oculo ejus cumquo consurgit. Serm. 16, *Dom.* 19, *post Pentecost.*, art. 2, cap. 2. S. BERNARDIN.

24. Adulatio malum nutrit, cum fit; et dicit esse bonum, quod malum fit. *Ibid.*

25. Si quis te adulatur, venenum propinat, Judas est, osculo te prodit. Serm. 2, *de sancto Andrea*. S. BERNARD.

26. Largi sunt luxuriosi ementes auro ventum de ore adulatorum. Serm. 39, super *Cant.*

27. Pessima vulpes, occultus detractor; sed serm. 63.
non minus nequam, adulator blandus. *Ibid.*,

28. Inter amicos contra veritatem nulla debet esse meticulosa palpatio. Epist. 35, *ad Magistr. Hugon.*

29. Justus corripit in misericordia, peccator adulatur in impietate; ille ut curet, iste ut occultet quod erat curandum. Epist. 78, *ad Suggerium abbat. sancti Dionysii*.

30. Malunt perversi studere adulationi, quam veritati. Serm. 4, Dom. 4, *post Pentecost.* S. BONAVENT.

31. Oleum peccatoris, est dilectio simulata verborum, quæ adulationibus et blandimentis mentes velut olei pinguedo libenter ingrediens, rigorem veritatis emollit. Super *Psalm.* CXL, vers. 6, *Oleum peccatoris*, etc. CASSIODORUS.

32. Adulatio blanda omnibus applaudit, omnibus salve dicit, prodigos vocat liberales, avaros parcos et sapientes, lascivos curiales, garrulos

affabiles, obstinatos constantes, pigros maturos et graves; hæc sagitta leviter volat, et cito infigitur. In *quadam Epist.*

S. CYPRIANUS. 33. Auceps temporum, palpator est. Epist. 2, *ad Donatum*, cap. 8.

CLEMENS ALEXANDRIN. 34. Philosophia vera non adulatur. Lib. 1, *Stromat.*

GLOSS. ORD. 35. Adulatores Regum et potentum, sic faciunt eos vitiis insanire, ut relinquant timorem divinum. Super 2, *Paralipp.*, cap. 24.

36. Dæmones secum trahunt ad inferni supplicia adulatores, et adulationibus eorum acquiescentes. *Ibid.*

GRATIANUS. 37. Quæ est ista justitiæ inimica bonitas, palpare criminosos, et vulnera eorum usque in diem judicii incurata servare? In *decretis*, part. 1, distinct. 50, can. *Si quis.*, § *Ecce.*

S. GREG. MAG. 38. Linguæ adulantium, terrenorum hominum mentes; si quando bona aliqua proferre conspiciunt, hæc immoderatius laudando corrumpunt. Lib. 31, *Moral.*, cap. 12.

39. Adulatores quique verba loquentium, favoribus extollunt. *Ibid.*

40. Adulatio, si vel ad tempus patienter suscipitur, augetur, et paulisper demulcet animum, ut a rigore suæ rectitudinis mollescat in delectatione sermonis; sed ne crescere valeat, statim est et sine mora ferienda. Homelia 11, super *Ezech.*

41. Impinguat caput oleum peccatoris, cum demulcet mentem favor adulantis. Hom. 12, super *Evang.*, super illud *Psalm.* CXL; *Oleum peccatoris*, etc.

42. Tanto majores hostes credendi sunt, quanto magis laudibus adulantur. Lib. 4, in *Regist.*, ind. 13, cap. 82, epist, 38, *ad Joan. episc.*

43. Qui inique agunt, benedicuntur ab eis, qui adulantur peccatoribus, dummodo divites sint. In *decret. Gratiani*, part. 2, causa. 1, quæst. 1, can. *Multi.*

44. Favor adulantium mentem vanitati intentam, et satiat, et confortat. Lib. 5, *Moral.*, cap. 4.

45. Sunt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt, augent quæ increpare debuerunt. *Prosec.*

46. Quisquis male agentibus adulatur, pulvillum sub capite, vel cubito jacentis ponit; ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. Lib. 18, *Moral.*, cap. 4.

47. Quasi parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur; ut quod illi perverse agentes ædificant, ipsi adulantes quasi nitidum reddant. *Ibid.*

48. Lingua adulantium auditoris sui animam amplectendo necat. Lib. 1, *Dialog.*, cap. 4, verbo *Opus.*

49. Moris est, ut occupato in multis animo, adulatio valde subrepat, si ab ipso cordis ostio nequaquam fuerit citius repulsa. *Ibid.*

50. Adulatur inimicus, non ut laudet, sed ut amarulenter thesauriset, quo in tempore venenum contra credentes evomere possit. Orat. 3, *de Pace.* S. GREGOR. NAZI.

51. Ne credas laudatoribus tuis, imo irrisoribus aurem ne libenter accommodes; qui, cum te adulationibus foverint, et quodammodo impotem mentis effecerint, si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curvari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam. Epist. 4, *ad Rusticum.* S. HIERONYM.

52. Ubi vile olusculum, et cibarius panis, et cibus potusque moderatus; ubi divitiæ supervacuæ, ubi nulla adulatio. Epist. 9, *ad Salvinam.*

53. Cave venenata animalia, quæ de corio tuo saturari ventrem suum cupiunt; non enim suadent quod tibi, sed quod sibi prosit. Epist. 10, *ad Furiam.*

54. Ramusculos et gloriolas, et palpantes adulatores, quasi hostes fuge. Epist. 13, *ad Paulinum.*

55. Ne assentationem in necessitudine suspiceris, quin potius me errare existimato, vel amore labi, quam amicum adulatione decipere. *Ibid.*

56. Adulatorum assentationes, et noxia blandimenta fallaciæ, velut quasdam pestes anima fuge. Epist. 14, *ad Celantiam.*

57. Nihil est enim quod tam facile corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci et molli vulnere animum feriat.

58. In multis, isto maxime tempore, regnat hoc vitium adulationis; quodque est gravissimum, humilitatis ac benevolentiæ loco ducitur.

59. Eo fit, ut qui adulari nescit, aut invidus, aut superbus putetur.

60. Est sane grande et subtile artificium, laudare alterum in commendationem sui, et decipiendo animum sibi obligare decepti.

61. Quodque hoc maxime vitio agi solet, fictas laudes certo pretio vendere. *Ibid.*

62. Verba adulatorum mollia sunt, feriunt tamen interiora ventris. *Ibid.*

63. Adulator blandus inimicus est. Epist. 22, *ad Eustochium.*

64. Adulatoribus nostris libenter favemus, et quanquam nos respondeamus indignos, et calidus rubor ora perfundat, attamen ad laudem suam intrinsecus anima lætatur. *Ibid.*

65. Nos ad patriam festinantes, mortiferos Sy-

renarum cantus surda debemus aure transire. Epist. 1, *ad Paulinum.*

66. Adulatores corrumpunt fictis laudibus leves animas, et male credulis mentibus blandum vulnus infigunt. Epist. 1, *ad Demetriadem.*

67. Sæpe adulantium resistimus verbis ad faciem, et in secreto mentis favemus. *Ibid.*

68. Beata mens est, quæ perfecte vitium adulationis vincit, et nec adulatur aliquando, nec adulanti credit. *Ibid.*

69. Non sic adulandum est principibus, ut sanctarum Scripturarum veritas negligatur ; nec generalis increpatio unius personæ injuria est. Lib. 2, *in Isaiam.*

70. Scylleos canes ac mortifera carmina syrenarum surda aure pertranseas. Lib. 2, sup. *Oseam.*

71. Adulator et proditor, videntur amicitiæ verba habere, sed plena sunt veneno mortifero. Sup. *Psalm.* 139, vers. 3. *Venenum aspidum*, etc.

72. Qui adulatores sunt, sectantur lucra, quærunt divitias, divitiis affluunt, mollibus vestiuntur, et in domibus Regum sunt. Lib. 2, sup. *Matth.*, cap. 11, can. 5, num. 102, sup. illud : *Qui mollibus vestiuntur.*

S. HILARIUS. 73. Sermonum jacula detestanda sunt, quæ magis sub blandimento et adulatione nocitura sunt. Sup. *Psalm.* 54.

HUGO A SANCTO VICTORE. 74. Adulator per dulces sermones seducit. Sup. Epist. *ad Rom.*

HUGO CARD. 75. Adulator in prosperis blanditur, in adversis tacet vel detrahit. Sup. *Judith.*, cap. 2.

76. Rarus ille sapiens, cui sapiunt contumeliæ, desipit adulatio. Sup. *Proverb.*, cap. 18.

77. Adulatio est quasi fascinatio, quæ aufert, vel obscurat visum spiritualem. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 7, sup. illud : *Adulatione decipi.*

78. Adulatio nihil aliud est, quam quædam vestis alba, qua adulatores turpitudines magnatum operiunt, ne videantur ab eis. *Ibid.*

79. Adulator habet mel in ore sicut apis, et aculeum in cauda. Sup. *Isaiam*, cap. 7.

80. Mos adulatorum et proprium, est mentiri. Sup. 2. *Machabæor.*, cap. 9

81. Adulatores, quædam opercula sunt latrinarum. Sup. *Epist. ad Rom.*, cap. 9.

82. Lingua diaboli est, adulatio : quia adulator est os diaboli. Sup. *Epist. ad Tim.*, cap. 2.

83. Non mordere audent illi, nec latrare illi qui sunt in curiis, sed lambere et adulari. Sup. *Epist. ad Titum*, cap. 1.

84. Adulatur diabolus sæpe sicut canis ; sed agnoscat Christianus alienum esse, et adulantem etiam impetat. Hom. 17, sup. *Acta Apostol.* in *Morali.*

85. Adulari seductorum est, minarique volentium. Hom. 2, sup. *Epist.* 2 *ad Thessalon.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

86. Collaudare delinquentes, longe plus est, quam delinquere. Hom. 2, *de David et Saule.*

87. Adulator est Dæmonum minister, superbiæ dux, compunctionis exterminator, bonorum demolitor, erroneus Doctor. Gradu 21. S. JOAN. CLIM.

88. Adulator malus est janitor, qui sæpe spiritui mendacii et falsitatis portam aperit. Part. 4, serm. *ad Regem. de intent. adulat.*

89. Adulator est solum verborum intricator, et cum ad veritatem dicendam ventum fuerit, per verba duarum facierum exitum quærit. *Ibid.*

90. Adulari non licet ; perniciosa est enim ac deceptrix adulatio. In *Epitome divinar. Inst.* LACT. FIRM.

91. Adulantium mos est semper in prosperitate mulcere ; et donec temporalia suppetunt, applaudere. Part. 1, *de ligno vitæ*, *tract.* 10, *de Paupert.*, cap. 2. S. LAURENT. JUSTINIANUS.

92. Adulator est amicus in obsequio, hostis in animo, compunctus in verbo, turpis in facto, lætus ad prospera, fragilis ad adversa, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta, mensas divitum frequentans, pauperum domos declinans. *Ibid.*

93. Noxia cordis delectatio est, quæ adulatione lætatur. Serm. 9, *de Jejun. septimi mensis.* S. LEO I.

94. Cum aliquis aptus moribus populi, ut placeat his quibus aures pruriunt, loquitur quæ gratanter accipiant : talis consuit cervicalia sub omni cubito manus. Hom. 13, in *Ezech.* ORIGENES.

95. Qui ad voluptatem meditata deportant et ista semper inquirunt quæ delectent potius audientes, quam convertant a vitiis, faciunt velamina super caput. *Ibid.*

96. Pluralis locutio, qua uni loquendo mentimur, sermo adulatorius est, longe a sacro eloquio alienus. Epist. 15, *ad Episc. Carnotens.*. PETRUS BLES.

97. Adulatio, pestis improbissima est, quæ cum deprehendatur a paupere, apud divites latenter obrepens, etiam circumvenit et prudentem. *Pros.*

98. Aut enim sub dilectionis imagine, aut devotionis obtentu, aut alicujus simulatione officii se adulatio prodigiosa palliat, ut gratius acceptetur ; venena enim non dantur, nisi melle circumlita. Epist. 70, *ad eumdem.*

99. Nimis periculosum est, ad arbitrium palpantis, aut blandientis, laudem obtinere vel perdere. Epist. 132, *ad quemdam Abbat.*

100. Teipsum de te consule, respue blandimenta, adulationibus aures claude. *Prosec.*

101. Qui te beatificant, in errorem inducunt. *Ibid.*

102 Adulationes, dum blandiloquii sui suavitate

S. PETRUS DAMIANUS. demulcent, interiores oculos ne solita luce perfruantur, excæcant. Epist. 12, *ad Desiderium Abbat.*

103. Adulator oculis gliscit, gestibus innuit, festivitatem sereni cordis ore prætendit. Opusc. 22, cap. 1.

104. Palpantes adulatores, tanquam serpentini morsus venena devita. Opusc. 49, cap. 2.

PHILO JUDÆUS. 105. Adulatorem nemo amicum dixerit ; est enim adulatio vitium amicitiæ. Lib. 2. *Legis allegor.*

THOMAS A KEMPIS. 106. Plus nocet blanda laus stulti, quam dura correptio Justi. In *Hortulo Rosar.*, cap. 8, sect. 1.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ANTISTHENES PHILOSOPH. 107. Satius est in corvos, quam in adulatores incidere : illi mortuum exedunt, hi vivum etiam. In *Sent.*

ARISTOTELES. 108. Sicut assentatores omnes, mercenarii quidem sunt, sic humiles et demissi homines assentatores sunt. Lib. *de Moribus*, cap. 3.

109. Magna pars hominum assentatorum amatrix et cupida est. *Ibid.*, lib. 8, cap. 8.

110. Assentator amicus est inferior, seu qui ab altero superatur : vel certe sese talem esse simulat, amareque magis, quam amari. *Ibid.*

CICERO. 111. Nolo esse laudator, ne videar adulator. Lib. 4, *de Arte Rhetor. ad Herennium.*

112. Cavendum est ne assentatoribus patefaciamus aures ; neque adulari nos sinamus, in quo falli facile est. Lib. 1. *Offic.*

113. Nulla pestis in amicitiis major est, quam adulatio, blanditia et assentatio. *De Amicitia.*

114. Assentatio quanquam perniciosa sit, nocere tamen nemini potest, nisi ei qui eam recipit, atque in illa delectatur. *Ibid.*

115. Qui non tam virtute præditi esse, quam videri volunt, hos delectat assentatio. *Ibid.*

116. Semper auget assentatio id, quod is ad cujus voluntatem dicitur, vult esse magnum. *Ibid.*

117. Apud quos blanda vanitas valet, admonendi sunt ut animadvertant, ne callida assentatione capiantur. *Prosec.*

118. Aperte enim adulantem nemo non videt, nisi qui admodum est excors. *Ibid.*

PLATO. 119. Adulatoriæ assentationes animos emolliunt, atque enervant. Syzygia 4, lib. 1, *de Legibus.*

SENECA. 120. Sæpe adulatio, dum blanditur, offendit. Lib. 2. *De Ira*, cap. 28.

121. Maluerim veris offendere, quam placere adulando. Lib. 2, *de Clementia ad Neronem*, cap. 2.

122. Plurimum adulator cum deprehensus est, proficit ; perit, si latet. Lib. 4, *Quæst.*

123. Quo apertior est adulatio, eo improbior ; quo magis frontem suam perfricuit, cecidit alienam, hoc citius expugnat. *Ibid.*

124. Eo jam dementiæ venimus, ut qui parce adulatur, pro maligno sit. *Ibid.*

125. Cum quis ad te adulator accesserit, dicito : I tu. *Ibid.*

126. Adulatorum sermo vitandus est, multum enim nocet. *Prosec.*

127. Etiamsi non statim officit, semina in animo relinquit.

128. Adulatorum sermo diutius hæret, quam auditur. Epist. 123.

129. Cito nobis placemus, si invenimus qui nos bonos viros dicat, qui prudentes, qui sanctos. *Prosec.*

130. Non sumus modica laudatione contenti, quidquid in nos adulatio sine pudore congessit, tanquam debitum prendimus.

131. Optimos nos esse, sapientissimos affirmantibus assentimur, cum sciamus illos sæpe mentiri.

132. Adeoque indulgemus nobis, ut laudari velimus in id cui contraria cum maxime facimus. Epist. 59.

133. Malis qui adulatur, pejores eos facit. Sent. 141. SIXTUS PHIL.

134. Felicitatis cultus majore ex parte adulationi, quam charitati erogatus, certe suspectus est. Lib. 4. *Dictor. memorabil.*, cap. 7. VALERIUS MAXIMUS.

Vide etiam titul. Blandities, et Laus.

ADULTERIUM.

Etymologia. Græco verbo *mœchus*, adulter dicitur, cum non solum aliena conjux, sed et mulier videri prohibetur. *Prosec.* S. GREG. MAG.

Cum enim turpiter solo visu etiam innupta concupiscitur, adulterium perpetratur. Lib. 21. *Moral.*, cap. 9.

Quia alter alterius torum commaculavit, adulterii nomen accepit. Lib. 5. *Etymol.*, cap. 26. S. ISID. HISPAL.

Definitio. Adulterium est fidei violatio, cum vel propriæ libidinis instinctu, vel alienæ consensu, cum altero vel altera contra pactum conjugale concumbitur. *De bono conjugali*, cap. 4. S. AUGUSTIN.

Adulterium est luxuria, qua conjugalis thorus violatur. Part. 1. *Centiloquii*, sect. 24. S. BONAVENT.

Adulterari est thorum alterius violare. Sup. *Marc.*, cap. 7. HUGO CARD.

Adulterium, est violatio fidei mutuæ castitatis,

qua se maritus et uxor vi matrimonii obligant. Sup. *Joan.*, cap. 8.

Adulterium est divisio corporis a suo in non suum. *Ibid.*

Adulter est qui, dimissa uxore sua, alii feminæ copulatur, vel qui alterius uxorem cognoscit. Sup. *Luc.*, cap. 18.

JOAN. GERS. Adulterium est concubitus illicitus cum persona ligata matrimonio. Part. 4, in *Descrip. terminor.*, cap. *Temperantia.*

S. ISIDORUS HISPAL. Adulterium est illusio alieni conjugii. Lib. 5. *Etymol.*, cap. 26.

S. THOMAS AQUINAS. Adulterium, est injustus usus mulieris alterius. Sup. *Epist. ad Ephes.*, cap. 5.

Adulterium est determinata luxuriæ species, qua vir ad alterius uxorem, vel mulier ad virum alterius accedit. 2. 2. Quæst. 154, art. 8.

S. JOANNES CHRYSOST. *Productiones.* Adulterii radix curiosus est oculorum obtutus. Sup. *Epist. et Galat.*, cap. 5.

Adulterii procreatrix temulentia est. Serm. *de concupisc. vitand.*

Ex temulentia enim luxuria, ex luxuria adulterium, ex adulterio homicidium oritur. *Ibid.*

Radix adulterii, concupiscentia est impudica. Hom. 8. *de Pœnit.*

Sicut ira mater est homicidii : sic concupiscentia mater est adulterii. Hom. 12. *Oper. imperf. super Matth.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Adulterium non solum facti colluvione, sed etiam aspectus intentione committitur. Lib. 1. *Offic.*, cap. 50.

2. Qui alienæ expugnat pudorem, adulterium facit. Lib. 8. Epist. 66.

3. Qui adulterium cordis ignorat, idem utique nescit corporis adulterium. *Ibid.* Epist. 77, *ad Constantium.*

4. Est velut quidam adulter, incontinens in matrimonio, quia legem Apostolicam prævaricatur. Lib. 10. Epist. 82, *ad Vercellens. Eccles.*

5. Gravius est Religionis adulterum esse, quam corporis. Serm. 50.

6. Nolite quærere (viri) alienum thorum, nolite insidiari alienæ copulæ ; grave est enim adulterium, et naturæ injuria. Lib. 5. *Hexamer.*, cap. 7.

7. Nemo sibi blandiatur de legibus hominum, omne stuprum adulterium est : nec viro licet quod mulieri non licet. *Prosec.*

8. Eadem a viro, quæ ab uxore debetur castimonia : quidquid in eam, quæ non sit legitima uxor, commissum fuerit, adulterii damnatur crimine. Lib. 1, *de Abraham*, cap. 4.

9. Prima adulteræ oculorum tela sunt, secunda verborum. *De Joseph*, cap. 5.

10. Non solum lubrica, sed etiam procax, importuna petulans, nec habet quod vereatur adultera. *Prosec.*

11. Quia quæ dispendia pudoris prima non doluit, insidiatur ut capiat. *Ibid.*

12. Adulterium qui facit, luxuriam exercet, aliena diripit, et portio diaboli est. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 16.

13. Licet leges sæculi non puniant ita maritos se miscentes, sicut adulteras mulieres, tamen lex Dei et Ecclesiæ æqualiter, et æternaliter punit. Part. 2. titul. 1, cap. 1, § 4. S. ANTONIN.

14. Mulier adultera est opprobrium totius parentelæ, detestabilis et abominabilis coram Deo et toto mundo, digna igne temporali et æterno. *Ibid.*

15. Adulterium, in quantum adulterium est, malum opus est ; plerumque autem de adulterio nascitur homo, de malo scilicet hominis opere, bonum opus Dei. Lib. 6. *Musicæ*, cap. 2. S. AUGUSTIN.

16. Periniquum est, ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipse non exhibet. Lib. 2, *de Adulterinis conjugiis*, cap. 8.

17. Puto Christianum neminem reluctari, illum adulterum esse, qui vel diu languente, vel diu absente, vel continenter vivere cupiente sua uxore, alteri commixtus est feminæ. *Ibid.*, cap. 13.

18. Indignarentur mariti, si audirent adulteros viros pendere similes adulteris feminis pœnas : cum tanto gravius eos puniri oporteret, quanto magis ad eos pertinet, et virtute vincere, et exemplo regere feminas. *Ibid.*, cap. 8.

19. Caput mulieris, vir : Ubi se agnoscunt duces, illas autem comites esse debere : et ideo cavendum est viro, illac ire vivendo, qua timet ne uxor sequatur imitando. *Ibid.*

20. Ubi maritus uxorem de adulterii crimine accusare non sinitur, cui moribus suis non præbuit castitatis exemplum, ita ut ambo damnentur, si ambos pariter impudicos conflictus ipse convicerit. *Ibid.*

21. Intemperans in conjugio, quid aliud nisi quidam adulter uxoris est? Lib. 2, *contra Julian.*

22. Concupiscentia mala, quasi ardor est ignis : ignis consumit vestem, et libido adulterii consumit animam. Sup. *Psalm.* LVII, vers. 8.

23. Qui legitimi jura cubilis transgreditur, qui extra conjugem suam per mortiferos errat amplexus, reus erit æternæ mortis, quia vilem in se habuit sanguinem Redemptoris. Serm. 2, *feriæ* 3, *post Dom. Palmar.*

24. Plane non dubitaverim dicere, lapsas animas a castitate sanctiore quæ vovetur Deo, adul-

teris esse pejores. *De bono viduit.*, cap. 11.

25. Adulterium perpetratur in corpore, quod in corde tanto fit citius, quanto est cogitatio celerior et nullum impedimentum morarum. *De Natura et gratia*, cap. 38.

26. Adulterium non potest esse sine bono naturæ, nec ideo bonum est. Lib. 3, *contra Julianum*, cap. 23.

27. Conjuges et viduæ, et virgines possunt esse, et pudicæ non esse, si contaminata voluntate mœchantur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 8.

28. Si cui etiamsi non contingat facultas concumbendi eum conjuge aliena, planum tamen aliquo modo sit, id eum cupere, et si potestas detur, facturum esse : non minus reus est, quam si in ipso facto deprehenderetur. Lib. 1. *de libero arbitr.*, cap. 3.

29. Conjux, quæ adulterinum animum gerit, etiamsi timore viri non adulterium perpetrat : tamen quod deest operi, inest voluntati. Epist. 120, *ad Honoratum*, cap. 21.

30. Tu exigis castitatem ab uxore, et non vis reddere hoc uxori. *Prosec.*

31. Et cum debeas in virtute præcedere uxorem (quoniam castitas virtus est) et tu sub uno impetu libidinis cadis, et vis uxorem tuam victricem esse, tu victus jaces.

32. Si caput est vir, melius debet vivere vir et præcedere in omnibus bonis factis uxorem suam, ut illa imitetur virum et sequatur caput suum, *De decem chordis*, cap. 3.

33. Quandiu David exercitavit se, non insultavit sibi luxuria : sed postquam in domo otiosus remansit, laboravit adulterio, et homicidium commisit. Serm. 17, *ad frat. in eremo.*

S. BASIL. MAG.

34. Omnis non qui adulterium opere commisit, sed qui vidit ad concupiscentiam, jam adulterium perpetravit. *Prosec.*

35. Divina enim lex, non actionem, sed cogitationem judicat. *De Virginit.*

S. BERNARD.

36. Adulterium quocunque modo, quocunque perpetres animo, turpe flagitium est, ac criminale peccatum. *De præcepto et dispens.*

B. BONAVENT.

37. Mulier adultera, sicut basiliscus solo aspectu interficit hominem. Titul. 3. *Dixtæ*, cap. 5.

S. CLEM PAPA.

38. Quid in omnibus peccatis adulterio gravius ? secundum namque in pœnis obtinet locum. Epist. 1.

39. Adulterii venenum, cunctis malis perniciosius est. *Ibid.*

CLEM. ALEX.

40. Adulterium, fructus est concupiscentiæ. Lib. 2. *Pædagog.*, cap. 6.

S. CYPRIAN.

41. Adulterium, fraus, homicidium, mortale crimen est. *De bono patientiæ*, cap. 6.

42. Adulterium voluptas non est, sed mutua contumelia : nec delectare potest, quod et animam interficit, et pudorem. *De bono pudicitiæ*, cap. 7.

FRANC. TITEL.

43. Execrandum maxime et detestandum est, adulterii vitium. *Prosec.*

44. Est enim nefas maximum, divinæ et naturali legi maxime adversum.

45. Est maxima iniquitas adversus proximum, quoniam nulla injustitia tam graviter nocet, aut tam grave damnum infert proximo, ut ista.

46. Quæ id quod in omnibus rebus externis reputatur maximum bonum, homini aufert et violat. In *Elucidat.* sup. cap. 15. *Job.*, cap. 31, in illud : *Scortum alterius sit uxor mea.*

47. Merito comparandum venit adulterium flammæ ignis vehementi, quæ ad consumptionem usque devorat illum, qui eo maculatur, et omnem ad radices usque extirpat legitimam generationem. *Prosec.*

48. Nam is, qui adulterio se subdit, quidquid videtur habere, vel ante habebat boni, quasi flamma incendii devorante perdit.

49. Substantiam, honorem, bonum nomen, amicos, Patronos, et si quæ ante in eo fuerunt virtutum opera, vel semina aliqua boni, ab adulterii igne pessimo omnia devorantur.

50. Efficitur denique adulter totus miser, et ab omnibus despectus. *Ibid.*, sup. illud : *ignis est usque ad perditionem devorans.*

S. GAUDENT.

51. Certe malum nihil est, vel in specie, vel in sexu mulieris ; sed est utique malum in voluntate adulteri peccantis. In tract. *de Machabæis.*

GRATIAN.

52. Non potest fieri, ut mœchari possit quis in corpore, nisi mœchetur prius in corde. In Decretis, part. 2, causa 32, quæst. 5, can. *de Pudicitia.* § *Non potest.*

S. GREG. MAG.

53. Adulter in carnali coitu non prolem, sed voluptatem quærit. Lib. 16. *Moral.*, cap. 25.

54. Quis sanctior David ? et tamen ubi devictis hostibus, pressuris caruit, homicidium adulterio incaute securus adjecit. Sup. *septem Psalmos pœnitent.* in *Psalm.* IV.

S. HIERONYM.

55. Captivitatis nulla major calamitas est, quam ad alienam libidinem trahi. Lib. 1. *adversus Julianum.*

56. In adulterio non idcirco diversum est adulterium, si pulchra vel dives, deformis aut pauper, meretrix vel adultera sit. Sup. *Epist. ad Titum*, cap. 2.

S. HILARIUS.

57. Hæc vivorum mors est, adulteriis vivere. Sup. *Psalm.* CXXIII.

58. Adulter audiens in adulteros leges, adulterium tunc cogitat ; quod agit, timet ; et quod timet postea non fugit. Sup. *Psalm.* CXXV.

JOAN. CASS.

59. Cuidam in adulterii crimine puniendo,

ait Diogenes : Quod gratis venditur, morte non emis. In *Collat.* 13. *Abbat. Charemonis*, cap. 5.

JOANNES IRYSOST. — 60. Aspectus mulieris cum curiositate factus, adulterium est consummatum. Hom. 6, in *Gen.* sup. illud *Matth.* 5. *Qui inspicit mulierem*, etc.

61. Adulter, etiamsi omnium oblivisci queat, nunquam tamen sic in solitudine versatur, quin habens accusatricem conscientiam, suspiciones timeat, umbras tremiscat, perpetuaque in animo ejus tempestas est. *Ibid.*, hom. 16.

62. Non tibi Deus oculos effinxit, ut per illos ad animum adulteria transmittas; sed ut creaturas ejus aspiciens mireris auctorem. Hom. 17, sup. *Matth.*

63. Multi corpore quidem castitati student, adulterium autem voluntate committunt. Homil. 32, sup. *Matth.*, *illud* 19 : *Sunt Eunuchi*, etc.

64. Adulter adulterium committit, et erubescit si adulter vocetur; dic manifesto adultero, adulter, ut confundatur; quia quod facit, non ignorat. Serm. *de Fide et lege naturæ.*

65. Adulteri miseri sunt, qui modicæ voluptatis gratia et servitutem dedecorosam, et pecuniarum sumptus, timoremque continuum, ac vitam ferunt. Serm. 12. sup. *Epist ad Rom.*

66. Voluptas in adulterio brevis est, et ab ea dolor perpetuus ; et vespere et nocte, in deserto, civitate, et quocumque locorum semper accusator (scilicet stimulus conscientiæ) sequitur et angit. Hom. 22, sup. *Epist.* 1, *ad Cor.*

67. Adulterium non tum solum est, quando mulier alteri nupta mœchatur : sed et quando vir hoc facit, qui uxori alligatus est. Hom. 5, sup. *Epist.* 1, *ad Thessal.*

68. Qui scortari non didicerit, neque mœchari sciet, qui vero scortis fuerit involutus, mox et in adulterium quoque prolabetur. *Ibid.*

69. Cæcitas mala est adulterium, oculorum est morbus, non solum corporis, sed et animæ. Hom. 8, *de Pœnitent.*

JOANNES DAMASC. — 70. Non dicamus, non sint mulieres, sed dicamus non sint adulteri. Lib. 3, *paral.*, cap. 28.

ISIDORUS ISPALENS. — 71. Antequam perficiatur adulterium in opere jam extat adulterium in cogitatione. Lib 2. *de Sum. bono*, cap. 39.

72. Ruina adulterii excipitur de contemptu matrimonii. *Ibid.*, cap. 40.

73. Adulterium facit, qui præter suam ad alteram accedit. Sup. *Exod.*, cap. 29.

. LEO I. — 74. Nullus ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio. Apud Gratian. in *decret.* part. 2, causa 31, quæst. 1, can. *Nullus.*

ORIGEN. — 75. Adulterium diaboli pecunia est; diaboli enim in eo imago est, et superscriptio. *Prosec.*

76. Commisisti adulterium ; accepisti diaboli numisma. Hom. 6, in *Genes.*

S. PROSPER. — 77. Nisi ulcera pessimi amoris, ebulliensque libido rationem animi perturbarent, adulter utique non esset. *De Promission.*, part. 1, cap. 36.

S. THEODORET. — 78. Quanto fornicatione adulterium gravius, tanto adulterio cum nuru consuetudo sceleratior. sect. 8, sup. *Ezechiel.* in illud; *Unusquisque nurum suam polluebat.*

S. THOMAS AQUINAS. — 79. Nullum vitium ita directe contrariatur dilectioni proximi, sicut adulterium. 2. 2, quæst. 170, art. 1.

80. Mulier mœchans est sacrilega, proditrix, furatrix. Opusc. 9, De sexto præcepto : *Non mœchaberis.*

S. VALERIAN. — 81. Ille adulterii facinus prætermissum non putet, qui indulgentiæ lege deprehensus evasit. Hom, 1, *de bono Disc.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. — 82. Cum qua, et quo tempore adulterium facere oporteat, animadvertatur : quia illud admittere, peccare est. Lib. 2, *de moribus*, cap. 6.

83. Præcipit lex non committere adulterium, non libidine uti. Lib. 5. *Ethic.*, cap. 1.

CICERO. — 84. Necesse est mulierem, quæ suum corpus addixerit turpissimæ cupiditati, timere damnationem. Lib. 4, *de Arte Rhetor.*, *ad Herennium.*

SENECA. — 85. Si quis cum uxore sua, tanquam cum aliena, concumbat, adulter erit, quamvis illa adultera non sit. *De constantia sapient.*, cap. 7.

86. Abstinebis ab alieno matrimonio. *De Moribus.*

SIXTUS PHILOSOPHUS. — 87. Adulter est, in suam uxorem omnis impudicus amator ardentior. Sent. 222.

88. Scito te adulterum esse, etiamsi solum cogites de adulterio. *Ibid.*

89. Vide etiam titul. *Fornicatio.*

ADVOCATUS.

COLLECTOR. — *Definitio.* Advocatus est, qui in forensibus seu extraneis negotiis præbet litigantibus suum patrocinium, verbo vel scripto.

VEL.

COLLECTOR. — Advocatus est, qui in judicio apud eum, qui jurisdictioni præest, desiderium suum vel amici exponit, aut alterius desiderio contradicit.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS — 1. Sciat advocatus non in clamore vocis, nec in forensis assertione patrocinii, sed in conscientiæ integritate esse innocentiæ defensionem. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 20, vers. 4.

S. ANTONIN. — 2. Hodie omnia venalia sunt, frustra apud cu-

riales de testimonio conscientiæ, de venustate morum, de torrente eloquentiæ, nisi pretio interveniente confidis. *Prosec.*

3. Ego enim credo, me vidisse ostiarios Cerbero duriores : apud inferos tantum Cerberus (ut aiunt) unus est, sed quot sunt diverticula curiarum, tot Cerberi ; tota autem advocati familia aut mordet, aut latrat.

4. Manus vacua, temeraria petitio est apud advocatos, et ipsum silentium venale est.

5. Causidicorum lingua damnifica est, nisi eam funibus argenteis vincias. Part. 3, titul. 3, cap. 1, § 9.

6. Advocatorum officium est, postulare judici in causis; sed imitari debent Christum advocatum justum, qui juste postulans exauditur. Part. 3, titul. 6, cap. 1.

7. Advocati, qui gloriose vocis munere lapsa erigunt, fatigata reparant : nec minus humano generi provident, quam si clypeis et thoracibus sese, Patriam, plerosque defendant. *Ibid.*

S. AUGUSTIN. 8. Non debet judex vendere justum judicium, aut testis verum testimonium, quia vendit advocatus justum patrocinium, et jurisperitus verum consilium. Epist. 54, *ad Macedonium.*

9. Quis advocatus, aut ex advocato ita vir optimus facile reperitur, qui suscepto suo, dicat : Recipe quod mihi (cum tibi male adessem) dedisti; et redde adversario tuo quod me agente inique abstulisti ? *Ibid.*

S. AUGUSTIN. 10. Advocatum misit tibi Deus, propter illum et per illum confitere, age causam tuam, quia defensor est pœnitentis, et petitor veniæ confitentis, et judex innocentis. *Prosec.*

11. Vere timere poteris causam tuam, ubi advocatus tuus erit judex tuus. Sup. *Psalm.* LXVI, vers. 4.

12. Non timeas malum advocatum; ille enim tibi modo advocatus est, qui postea judex futurus est : illic erit et tu, et tua causa, sermo causæ tuæ, testimonium conscientiæ tuæ. Sup. *Psalm.* CXLVII.

13. Vanus et miser est, qui advocatum se (cum litteras nesciat) audet profiteri. *De vita Christ.*, cap. 6.

S. BERNARDUS. 14. Fidelis advocatus, qui non quærit quæ sua sunt, facile obtinet omne quod quærit. *Epist.* 78, *ad Suggerium Abbat. S. Dionysii.*

15. Disputationes advocatorum, et pugna verborum, magis ad subversionem, quam ad inventionem proficiunt veritatis. *Prosec.*

16. Hi sunt qui instruunt a quibus sunt instruendi : astruunt non comperta, sed sua : struunt de proprio calumnias innocentiæ, destruunt simplicitatem veritatis, obstruunt judicii vias. Lib. 1. *de Consider.*

17. Causa viduæ intret ad te, causa pauperis, et ejus qui non habet quod det. *Ibid.*

18. Tanta est impudentia nonnullorum advocatorum, ut cum manifestæ ambitionis prurigine scateat tota facies causæ eorum, non erubescant audientiam flagitare, et tamen causarum frustratorias et venatorias præcidunt dilationes. *Ibid.*

19. Magna abusio ! pauci ad os legislatoris, ad manus omnes respiciunt : hi importuni sunt, ut accipiant ; inquieti donec accipiant ; ingrati ubi acceperint. *Ibid.*, lib. 4.

20. Advocati docuerunt linguas suas grandia loqui, cum operentur exigua largissimi promissores, et parcissimi exhibitores. *Prosec.*

21. Blandissimi sunt adulatores, et mordacissimi detractores : simplicissimi dissimulatores, et malignissimi proditores. *Ibid.*

22. Verbosum adolescentem, et studentem eloquentiæ cum sapientiæ sit inanis, non aliud quam justitiæ hostem reputes. *Ibid.*

23. Advocati eligendi sunt, qui stent viriliter pro afflictis, et judicent in æquitate ; qui sint compositi ad mores, mansueti ad patientiam, recti in judicio, in consilio providi, in agendo strenui, in loquendo modesti, in zelo sobrii. *Ibid.*

24. Advocatum vis habere ad Christum ? ad MARIAM recurre ; exaudiet utique matrem filius. Lib. 2, *in Floribus*, cap. 6.

25. Quotidie perstrepunt in palatio leges, sed Justiniani, non Domini. *Prosec.*

26. Hæc autem non tam leges, quam lites sunt, et cavillationes subvertentes judicium. Lib. 1, *de Consider.*

S. BONAVENT. 27. Frequenter inveniuntur in advocatione, injustum patrocinium, litis prolongatio, juris sophistica allegatio, injustum consilium. In *speculo Animæ*, cap. 2.

CASSIODOR. 28. Hi sunt qui causas protendunt adhibiti, impediunt prætermissi, fastidiunt admoniti, obliviscuntur locupletati. Sup. *Psalm.* LXXIII, *Vers.* 11. *Irritat adversarius nomen tuum.*

29. Hi sunt, qui emunt lites, vendunt intercessiones, deputant arbitros, judicanda dictant, dictata convellunt, attrahunt audiendos, retrahunt transigentes. *Ibid.*

30. Hi sunt, qui negant, civitatibus inducias, mercatoribus nundinas, emptoribus mensuras, reverentiam clericis, originem nobilibus, locum prioribus cunctis jura, distinctis privilegia. *Ibid.*

31. Advocatis nullum genus hominum, ordinum, temporum cordi est. *Ibid.*

32. Hi sunt in conviviis scurræ, in exactionibus bestiæ, in quæstionibus statuæ, ad intelligendum saxei, ad judicandum lignei, ad ignoscendum

ferrei, ad amicitias pardi, ad facetias ursi, ad fallendum vulpes, ad superbiendum Tauri, ad consumendum Minotauri. *Ibid.*

FRANCISCUS TITEL.

33. Advocatus in cujus labiis et lingua non est gratia, qui linguæ facundiam non habet, et labiorum gratiam, non est aptus sua advocatione gravibus rebus transigendis. Sup. *Psalm.*, 44, vers. 3. *Diffusa est gratia in labiis tuis.*

GLOSS. DECR.

34. Militia, mercatio, procuratio seu advocatio vix sine peccato fit. *Apud Gratian. in Decret.*

GLOSS. ORDIN.

35. Perspicacitas ingenii frequenter Deum et proximum impugnat ; ut patet in advocatis, per hanc subvertentibus veritatem justitiæ. Sup. *Ezech.* cap. 27.

GREGORIUS MAGNUS.

36. Justus advocatus causas injustas nullo modo suscipit, nec verba dure pro injustitia defendit. Hom. 7, sup. *Ezech.*

HUGO CARD.

37. Linguæ malorum advocatorum venenatæ sunt, duræ et malitiosæ. Sup. *Psalm.* 63.

38. Advocati, sunt gentes quæ bella volunt. Sup. *Psalm.* 67.

39. Advocati mali in modum ranarum sunt, de ore diaboli exeuntes. Sup. *Psalm.* 77, vers. 50. *Et ranam*, etc.

40. Officium advocatorum est acquirere non habita, et habita defendere. *Ibid.*

41. Lingua advocati, lingua mendax est, quæ, omnem veritatem odit. Sup. *Psalm.* 68.

42. Advocati, rhetores sunt diaboli, qui causas iniquas fovent potentum; causa autem pupilli et viduæ non ingreditur ad eos. Sup. *Proverb.*, cap. 9.

43. Advocati dicuntur incantatores, quia aures judicum ornatu verborum incantant. Sup. *Isaiam*, cap. 47.

44. Vehemens est duritia advocatorum, quia nulli parcit nec diviti, nec juveni, nec seni, nec viduæ, nec pupillo, et ideo difficile sanabilis est. *Ibid.*

45. Quis medebitur advocato, a diabolo serpente percusso? valde difficile est. *Ibid.*

46. Advocatus linguosus, totus est lingua, et lingua diaboli. *Ibid.*, cap. 54.

47. Advocatus hostes debet confutare, arguere adversarios, docere suos, et eis consulere in causa sua. Sup. *Joann.*, cap. 16.

48. Hi sunt, qui causas morantur admissi, impediunt prætermissi, fastidiunt admoniti, obliviscuntur sine sponsione præmii, dedignantur locupletati. Sup. *Epist.* 1, *ad Cor.*, cap. 6.

49. Advocati lingua, est lingua serpentis, quæ semper de terra loquitur. *Ibid.*, cap. 13.

50. Scientia advocatorum serpentina et tortuosa est, quia injuriose et callide procedunt advocati, non tamen contra fidem aperte, sed circa : quia sub velamine nominis, scientiæ sanctæ nocent ; et hæc pestis latet sub specie pietatis. Sup. *Epist. ad Timoth.*, cap. 6.

51. Advocati mali, synagoga sunt Satanæ. Sup. *Apocal.*, cap. 3.

S. INNOCENT. PAP. III.

52. Si forte pauperum causam suscipitis, illos remisse fovetis : cum autem divitum causam assumitis, illos pertinaciter adjuvatis. *Prosec.*

53. Pauperes despicitis, divites honoratis : istis reverenter assurgitis, illos despicabiliter conculcatis. Lib. 1, *de contempt. mundi*, cap. 4.

54. Vos nec gratiam datis nec justitiam juste redditis; quia, nisi venit non provenit, nec datur nisi vendatur. *Prosec.*

55. Sæpe justitiam tantum differtis, quod litigantibus plusquam totum aufertis, quia major est sumptus expensæ, quam fructus sententiæ.

56. Quid autem poteritis illi in districto judicio respondere, qui præcipit : Gratis accepistis, gratis date ?

57. Lucrum in arca, damnum in conscientia : pecuniam captis, sed animam captivatis. *Ibid.*, cap. 5.

S. ISIDORUS HISPALENS.

58. Antiqui forensem eloquentiam, caninam facundiam nuncupabant. *Prosec.*

59. Eo quod causidici in certaminibus causarum omissis quæ agunt, veluti canes alterutram sese lacerant, jurgiaque causarum, ad injurias suas commutant. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 56.

PETRUS BLESENS.

60. Res plena discriminis est in clericis usus legum : totum enim hominem adeo vendicat, ut eum suspendat a spiritualibus, a divinis avellat *Prosec.*

61. Periculosum ita se legibus humanis impendere, ut mens per horulam a divinæ legis meditatione jejunet.

62. Nemo simul potest precari, et orare ; petere et postulare ; exercere Christi ministerium, et advocati officium; ne, dum in utroque festinat, neutrum bene peragat.

63. Bonum est scire leges, sed non ad quæstum, non ad iniquum juris compendium , sed ad inquisitionem veritatis, judicii æquitatem.

64. Hodie autem soli avaritiæ militant patroni causarum, illudque quondam venerabile nomen, et gloriosa possessio advocati, notabili venerabile nomen, et gloriosa possessio advocati, notabili venalitate vilescit.

65. Dum miser et perditus linguam vendit, lites emit, matrimonia legitima dissolvit.

66. Amicitias rumpit, sopitarum litium cineres resuscitat, pactiones violat, detractat transactiones, privilegia frangit et in capturam pecuniæ pedicas et retiacula tendens, jura omnia intervertit. Epist. 26, *ad quemdam socium.*

67. Debet advocatus, quod gratis accepit, gratis dare : advocare pro pupillo et vidua, pro communi Reipublicæ, pro Ecclesiæ libertate nihil exigens, sponte oblata suscipiens. Ibid.

[illegible] 68. Legum scientia impedita est, quæ mere ... mere quæstuaria est et mercenaria. *Prosec.*

69. Quidquid enim studendo congregavit, ad mundanæ vanitatis, vili contractu venaliter et imprudenter expendit.

70. Hæc vox nunquam pacifica est, quia semper litigat, quæ cum sopire lites debeat, semper cineres litium excitat jam sopitos. Epist. 140, *ad Petrum Cariensem.*

S. PETRUS DAMIANUS. 71. Plerumque quos causa condemnat, mendax patrocinii præmio dignos prævaricator asseverat. Opuscul. 12, cap. 29.

S. [illegible] 72. Advocatorum cum finiuntur actiones, tunc incipiunt dignitates. Lib. 1. Epist. 11, *ad Montinum.*

S. THOMAS AQUINAS. 73. Ubi pauperum causis aliter subveniri non potest, tenentur advocati eorum suscipere causas, et illis patrocinari. Secunda secundæ quæst. 71. art. 1.

74. Advocatus, suscipiens causam injustam, injuste lædit eum contra quem injuste patrocinium præstat. *Ibid.*

75. Quatuor sunt quæ ab advocatis servari congruit : Adversarium patienter audire, audita pervigili mente discutere, discussis congruenter respondere, objecta pro parte allegando concludere. In suis *Opuscul. De his quæ diversis hominibus conveniunt.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 76. Non tam ut prosim causis elaborare soleo, quam ut ne quid obsim. Lib. 2. *de Orat.*

ÆDIFICIUM

Materiale, Spirituale.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Non superfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere necessarias, hoc est decorum. Lib. 2. *Officior.*, cap. 21.

S. AUGUSTINUS 2. Ad ædificationem bona est lex, si quis ea legitime utatur, quia finis ejus est charitas. Lib. 12. *Conf.*, cap. 18.

3. Perversa et adversa corda mortalium, felices res humanas putant, cum tectorum splendor attenditur, et labes non attenditur animarum. Epist. 5, *ad Marcellin.*

4. Ædificare domum, paucorum est : destruere, multorum. Sup. *Psalm.* 51.

5. Non est labor erigere fabricam, et labor est tempore magnum. Serm. 39, *de Verb. Dom.*

6. Audire veritatem nihil prodest, si homo non supra petram ædificet. *Prosec.*

7. Qui ædificat supra petram, ipse est qui audit et facit : qui autem audit et non facit, nihil ædificat.

8. Quomodo qui ædificat super arenam, ruinam sibi ædificat : sic ille qui non ædificat super petram, veniente fluvio, sine domo rapitur.

9. Non est igitur aliud facere, nisi ædificare, et super petram ædificare, id est, et audire et facere. Sup. *Psalm.* 57.

10. Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis. *Prosec.*

11. Et quantum quisque vult superimponere molem ædificii, quanto erit majus ædificium, tanto altius fodit fundamentum. Serm. 10, *de Verb. Dom.*, sup. illud : *Quia mitis sum et humilis corde.*

12. Tolle te, tolle, inquam te a te, impedis te. Si tu te ædificas, ruinam ædificas. Serm. 15, *de Verb. Apost.*

13. Omne quod non ædificat, in periculum vertitur. Serm. 3, *ad Frat. in Eremo.*

14. Si incæpisti ædificare, perfice ; si non incœpisti, incipe. *Ibid.*, Serm. 8.

15. Nihil valet ædificium boni operis, nisi columnam fortitudinis amplexeris. *Prosec.*

16. Sed si columna fortitudinis fracta fuerit, totum ædificium bonorum operum ruit. *Ibid.*, Serm. 13.

17. Nullus sermo, qui ædificet ad pietatem, ad virtutes, ad mores optimos, negligenter est audiendus. Serm. 57, sup. *Cant.* S. BERNARDUS.

18. Quidquid exstruxeris extra te, erit instar congesti pulveris, ventis obnoxium. L.2, *de Consid.*

19. Sic in cunctis te habeas, ut ædifices videntes. In *Speculo monach.*

20. Si vis ædificare domum, inducat te necessitas, non voluntas. *Prosec.*

21. Cupiditas enim ædificandi, ædificando non tollitur.

22. Nimia et inordinata ædificandi cupiditas, parit lites, et expectat ædificiorum venundationem.

23. Turris completa et arca vacuata faciunt valde, sed tarde, hominem prudentem. In Epist., *de cura et regimine rei familiaris.*

24. Sicut operibus ædificationis magna debetur corona, ita non ædificantibus magna debetur pœna. Sup. *Luc.*, cap. 17. S. BONAVENTURA.

25. O quot sunt hodie qui videntur ædificare aurum, argentum, et lapides pretiosos, qui invenient se ædificasse lignum, fœnum et stipulam, opera scilicet non sublimia, sed media et purgatione digna. Serm. 1. *de S. Laurentio.*

26. Ædificat, sed destruit, qui, quod aliis dicit, ipse non facit. Serm. 2, *de S. Marco.*

S. CÆSARIUS ARELATENSIS. 27. Duæ civitates construuntur, unam ædificat Christus, alteram diabolus. *Prosec.*

28. Unam ædificat humilis, alteram superbus ; una humiliatur, ut firmiter surgat ; altera erigitur, ut infeliciter cadat.

29. In fabrica Christi qui ædificantur, de imis levantur ad summa.

30. In fabrica vero diaboli de summis ad ima præcipitantur. Hom. 18.

S. DOROTH. 31. Tunc sese optimum artificem intelligat, optimum ædificatorem, qui securus propriam domum potest ædificare. Doctrina 14, *de Ædificio.*

S. EPHRÆM. 32. Si ædificare nolis, ædificata ne destruas ; si plantare nolis, plantata ne evellas ; si quiescere non velis alios quiescentes ne pervertas. *De timore Dei.*

EUSEBIUS CÆSARIENS. 33. Palatia et magna eriguntur ædificia, ut humanis oculis contemplentur, et pauperes in plateis moriuntur incommodis. Epist., *ad Damas. Pap. de Morte D. Hieron.*

EUSEBIUS EMISSEN. 34. Quanto quis senior est, tanto plus studere debet ædificationi. Hom. 3, *ad Monach.*

35. Qui cum plurimorum destructione se perdidit cum plurimorum ædificatione se redimat. *Ibid.*, Hom. 10.

FRANCISCUS TITELM. 36. Frequenter contingit, ut, mox postquam ædificatæ fuerint divitum domus, morte absorbeantur. Sup. *Psalm.* 48, vers. 8. *Laborabit in æternum.*

37. Nonnunquam priusquam ad perfectum structura fuerit perducta, coguntur divites, velint nolint, erecta multis laboribus palatia posteris derelinquere. *Ibid.*

GLOSS. ORD. 38. Non possumus ædificare bona, nisi prius destruxerimus mala. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 3, sup. illud : *Tempus destruendi.*

39. Ædificium non est stabile, nec domus per rapinam ædificata. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 21.

40. Non destruuntur qui corriguntur, sed correcti ædificantur. Sup. *Epist. 2, ad Cor.* cap. 13.

S. GREGOR. MAGNUS. 41. Injustis semper gravia sunt verba justorum, et quæ ad ædificationem prolata audiunt, hæc, quasi super impositum pondus ferunt. Lib. 8. *Moral*,, cap. 22.

42. Valde otiosum est doctoris studium, si per hoc quod ab illo in terris agitur, cœleste ædificium non augetur. Lib. 3, in I. *Regum*, cap. 5.

43. Plus conscientia sancti amoris ædificat, quam exercitatio sermonis. Hom. 10, sup. *Ezech.*

44. Qui vitam suam interius pensat et exemplo suo foris admonendo alios ædificat, quasi in corde linguæ calamum tingit, in eo quod manu [illegible] exterius scribit. *Ibid.*

45. Solidum mentis nostræ ædificium, prudentia, temperantia, fortitudo, justitia sustinent. Lib. 2. *Moral.*, cap. 27.

46. Viri sancti unde se destructiores æstimant, inde locupletiores ad cœlestis patriæ constructionem surgunt. Lib. 5. *Moral.*, cap. 4.

47. Apta ædificationibus de silvis ligna succiduntur, nec tamen adhuc viridibus ædificii pondus imponitur, nisi eorum viriditatem multorum dierum mora siccaverit, et apta ad necessarium usum effecerit. *Prosec.*

48. Quæ observantia, si forte negligitur, citus super imposita mole franguntur, et gignit ruinam ad auxilium res provisa. Lib. 7, in *Regist.*, indict. 2, cap. 110, *ad Syagr. Episc.*

49. Dum in his quibus ædificamur, innitimur, locum sine dubio deceptionis excludimus. *Ibid.*

50. Satis noxium atque perniciosum est, ut quæ ædificari debuerant, destruantur. *Ibid.* Epist. 117, *ad eumdem*, cap. 117.

51. Quem charitas ædificando non erigit, scientia inflando pervertit. Lib. 8. *Moral.*, cap. 26.

52. Multi ædificant parietes, et columnas Ecclesiæ substruunt, marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur, et ministrorum Christi nulla electio. Epist. 2, *ad Nepotianum.* S. HIERON.

53. Melius est Christum vestire in pauperibus, quam Ecclesias ædificare, et ebore argentoque valvas, et gemmis aurata distinguere altaria, et parietes marmorum crustis vestire. Epist. 8, *ad Demetriadem.*

54. Ædificamus quasi semper in hoc seculo victuri. *Prosec.*

55. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum : et nudus atque esuriens ante fores nostras Christus in paupere moritur. Epist. 12, *ad Gaudentium.*

56. Instar palatii privatorum extructæ sunt basilicæ, ut vile corpusculum hominis pretiosius inambulet : qui tecta sua volunt magis aspicere, quam cœlum. Epist. 18, *ad Marcellam.*

57. Destrue vitia, et ædifica virtutes ; nihil enim prodest, si destruis, et non ædificas : si destruis vitia et non ædificas virtutes. *Prosec.*

58. In eo enim nullum bonum ædificatum fuit, qui nullum malum destruit. Sup. *Psalm.* 33, versu 14. *Diverte a malo*, etc.

59. Si quis non ædificat Ecclesiam Christi, iste nec Apostolus, nec Propheta, nec Evangelista, nec Pastor, nec magister est appellandus. Sup. *Epist., ad Ephes.*, cap. 4, sup. illud : *Dedit quosdam Apostolos*, etc.,

HUGO A SANCTO VICTORE. 60. Etiamsi non lædamus, et tamen non ædificamus : mali verbi nobis laudanda est pœna. *Ibid.*

61. Ædificia fratrum non superflua sint, sed humilia : non voluptuosa, sed honesta. *Prosec.*

62. Utilis est lapis in structura, sed quid prodest cælatura? legatur Genesis in libro, non in pariete.

63. Vestitur Eva in pariete, pauper autem juxta parietem nudus accubat. Lib. 2, *de Claust. animæ*, cap. 14.

64. Episcopi domos non impares Ecclesiis magnitudine construunt, pictos delectantur habere thalamos, vestiuntur ibi imagines pretiosis colorum indumentis ; pauper autem sine vestibus incedit, et vacuo ventre clamat ad ostium. O mira, sed perversa delectatio! *Prosec.*

65. Trojanos gestat paries pictus, purpura et auro vestitos, et Christianis panni negantur veteres.

66. Græcorum exercitui dantur arma, clypeus datur auro splendens ; pauperi vero ad januam clamanti non porrigitur panis; et, ut verum fatear paupetes spoliantur sæpe, ut vestiantur lapides et ligna.

67. Ornant prætoria columnis, fores domibus anteponunt, quæ utinam pauperes includerent; et non excluderent. L. 1, *de Claust. animæ*, cap. 1.

68. Monachi faciunt sibi claustra, quibus homo exterior teneri possit ; sed utinam claustra facerent, quibus homo interior ordinate teneretur. *Ibid.*

HUGO CARD. 69. Tanta est stultitia hominum, ut ita ædificent domos, et præparent, et repleant, ac si semper essent victuri. *Prosec.*

70. De cœlesti vero domo construenda adeo negligentes sunt, quasi non essent in ea, nisi per biduum, aut triduum moraturi. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 9.

S. JOANNES CHRYSOST. 71. Domus non extruitur, nisi sit qui ædificet. Hom. 3, sup. *Genes.*

72. Sacerdotes positi sunt ad ornamentum populi et ad ædificationem sanctitatis. Homil. 43. *Oper imp. sup. Matth.*

73. Vis domum Dei ædificare? da fidelibus pauperibus unde vivant, et ædificasti rationabilem domum Dei : in domibus enim homines habitant, Deus autem in hominibus sanctis. *Ibid.* Hom. 45.

74. O insipiens homo, quid tibi prodest post mortem memoria ædificiorum, si ubi es torqueris, et ubi non es laudaris? *Ibid.*

75. Si juxta alia bona, et ædificia sancta fecerit homo, additamentum est bonis; si autem sine aliis bonis operibus, passio est gloriæ secularis. *Ibid.*

76. Si in hac vita ut splendidas nobis domos et salubres comparemus, magnam pecuniarum vim ædificando anxii consumimus, qui nobis subeundi sunt labores, ut clarissimam nobis in cœlis domum ædificemus, ubi lux illa ineffabilis est? Hom. 55, sup. Joan.

77. Omnia ad ædificationem proximi facere Christianæ vitæ fundamentum est. Hom. 36, sup. *Epist.* 1, *ad Cor.*, sup. illud 14 : *Omnia ad ædificationem fiant.*

78. Sicut ædificare domum architecti opus est, sic Christiani proximum. *Ibid.*

79. Deus tibi dedit linguam, ut proximum ædifices : itaque si sermone tuo ædificationem subvertis, melius est ut taceas. Serm. 14, sub. *Epist. ad Ephes.*, sup. illud 4 : *Si quis est bonus ad ædificationem.*

80. Qui splendidas domos ædificat, post tantos labores tantosque pecuniarum sumptus inutiles, miser est. *Prosec.*

81. Et, quamvis ita laboret, ut immortalem servet sui memoriam, tamen non est hoc tam laudem, quam crimen sibi parere.

82. Nam statim ad hæc subjungentur plurimarum contumeliarum verba : Domus hæc hujus est avari, hujus rapacis, hujus viduarum et orphanorum spoliatoris. Hoc non est memoriam assequi, sed infamari. Hom. 30, sup. *Genes.*, sup. illud 11 : *Et habitaverunt illic.*

83. Nullo modo poterit in anima virtutum struc- JOAN. CAS
tura consurgere, nisi prius jacta fuerint veræ humilitatis in corde fundamenta. Lib. 12, *de spirit. superbiæ*, cap. 32, post. init.

84. Magnificus quidem structor es parietum, S. LEO I.
sed magnificentior sis ædificator animarum. Serm. *de Machab.*

85. Si contigerit tuum ædificium collabi, ins- LUDOVICU
taura statim opus disjectum : et felicius reædi- BLOSIUS.
fica, quam prius ædificaveras. *Prosec.*

86. Etiamsi bis, etiamsi decies, etiamsi centies, etiamsi millies et sæpius corruerit, toties repara, quoties corruet. In *speculo Monachor.* circa fin.

87. Ædifica verbo, actu, vultu, habitu, et in- PETRUS BL
cessu ; sic te amabilem exhibeas, et imitabilem, ut tota conversatio tua alios ædificet ad salutem. Epist. 134, *ad Wilhelmum.*

88. Ædifices alios, non solum verbo, sed opere et exemplo. *Prosec.*

89. Ædifices in vultu, aspectu, gestu, habitu et incessu. In Tract., *de institut. episcopi.*

90. Incassum conatur ædificare fastigium, qui S. PETRI
in arena (quæ dissilit) collocat fundamentum. DAMIANI
Prosec.

91. Qui virtutum lapidibus festinat atrium su-

blime construere, prius necesse est insolentia carnalium delectationum mortificatione dumeta purgare.

92. Ille bene domum mentis ædificat, qui prius agrum corporis a spinis vitiorum purgat.

93. Alioquin, si passionumcarnalium sentes in carnis agro pullulare sinuntur, tota intus virtutum structura collabitur. Lib. 6. Epist. 31, *ad suos eremitas*.

S. PROSPER. 94. Omnis sancti ædificii status, sicut Deo operante proficit, ita Deo custodiente consistit. Sent. 36.

95. Terrena ædificatio a terra incipit : cœlestis exstructio a superno crescit exordio. *Ibid.*

S. VALERIAN. 96. Nec sine Domino, quod bonum est ædificari, nec ædificatum sine Domino poterit custodiri. Homil. 11.

EX VIT. PATR. 97. Qui in taciturnitare silentiarii non ædificatur, neque in ejus sermone ædificabitur. Lib. 5, libello 15, num. 42.

98. Quid opus est alienam domum ædificare, et propriam subvertere? Sent. 79.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 99. Cavendum præsertim, si ipse ædifices, ne extra modum sumptu et magnificentia prodeas. Lib. 1, *de Officiis*.

SENECA. 100. Quidquid longa series multis laboribus, multaque Dei indulgentia struxit, id sæpe unus dies spargit ac dissipat. Epist. 91.

ÆGRITUDO.

Vide INFIRMITAS.

ÆSTIMATIO.

S. ANTONIN. *Divisio.* Valor rerum tripliciter æstimatur: primo ex ejus virtuositate; secundo ex ejus raritate; tertio ex ejus complacibilitate. Parte secunda, tit. 1, cap. 16.

S. THOMAS AQUINAS. Quatuor sunt, quæ æstimari non possunt: scientia, sanitas, libertas, virtuositas. In suis *Opusc. de scient. utilioribus*.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Quales haberi volumus, tales simus. Lib. 2. *Offic.*, cap. 19.

S. ANTONIN. 2. Ubi est æstimatio, vel discretio, ibi est et electio. Part. 1., titul., 4. cap. 2, § 3.

3. Discretio æstimat pretium rei. Part. 2, tit. 1, cap. 16, § 3.

4. Sicut magnanimus omnia temporalia, parva æstimat; ita pusillanimis parva, magna æstimat. Part. 2, tit. 4, cap. 5, § 1.

S. AUGUST. 5. Ille juste et sancte vivit, qui rerum integer æstimator est. Lib. 1, *de Doctrina christiana*, cap. 27.

6. Ille apud Deum plus habet loci, qui plus attulerit non argenti, sed fidei. *De Ovibus*, cap. 16.

7. Infirmitas et imperitia, utilia solet judicare quæ nociva sunt, et æstimare falsa pro veris. *Ex quæst. veteris et Novi Testamenti*, quæst. 127.

8. Quid vanius eo, qui putat plus valere nummum, quam Deum? Sup. *Psalm.* 51., vers. 7. *Et prævaluit in vanitate sua.*

9. Non pro magno haberi debet honor humanus, quia nullius est ponderis. Lib. 5, *de Civ. Dei*, cap. 17.

10. Agnoscat homo quantum ab illo expectet Deus, et quem tanta dignatione habuit charum, quam velit esse in conversatione pretiosum. *Prosec.*

11. Agnoscat homo quantum valeat, et quantum debeat; et, dum pretium suum cogitat, vilis sibi esse desinat. Serm. 1, *fer.* 3, *post Dom. Palm.*

12. Bonorum æstimatio, sicut falsis delationibus auferri non potest, ita nec adulatoriis favoribus acquiri. Epist. 122. S. BERNARDUS

13 Qui clero militiam, forum anteponit Ecclesiæ, divinis profecto humana, cœlestibus præferre terrena convincitur. Epist. 78, *ad Suggerium Abbat S. Dionysii.*

14. Grande periculum est, quemquam audire de se supra quam sentit in se. Epist. 87.

15. Totus iste mundus, ad unius animæ pretium æstimari non potest. In *Meditat*, cap. 3.

16. Nihil recte existimat, qui seipsum ignorat. *De interiori domo.*, cap. 65.

17. Optimus æstimator est rerum, qui nil suorum sibi præferendum existimat. Serm. 30, sup. *Cant.*

18. Noli te homo comparare majoribus, noli te præferre minoribus, noli aliquibus, noli uni; quid scis, si unus ille (quem fortevilissimum atque miserrimum reputas) melior te non futurus sit? *Ibid.* Serm. 37.

19. Optimi æstimatores rerum sunt, qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis curam gerunt. Lib. 4, *de Consider.*

20. Qui ex spirituali domo putant se aliis meliores, aliosque contemnunt tanquam viliores se, peste illius Pharisæi premuntur. Lib. *de Passione Dom.*, cap. 29.

21. Tu te depretiaris in secreto apud te ipsum veritatis trutina ponderatus, et foris alterius pretii metiens, majori te pondere vendis nobis, quam ab ipsa accepisti. In *Medit. vitæ Christi*, cap. 16. S. BONAVENT.

22. Sapiens debet parvipendere quod vile est. Lib. 2, *de Profect. religios.*, cap. 44.

23. Sicut rarus est aut nullus, qui de se male

S. CYPRIANUS. æstimari æquanimiter ferat; ita rarus est, qui non bene de se velit sentiri, et non diligat æstimari. *De Jejun. et tentat.*, cap. 4.

24. Popularis existimatio, solet dominorum mores ex servorum moribus æstimare. *De duplici martyr.*, cap. 2.

S. DIONYSIUS CARTHUS. 25. Reputa te nullius esse valoris, neque existimes quempiam te esse gradus interioris. *De Perf. charit.* art. 47.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 26. Futura beatitudo acquiri potest, æstimari non potest. Hom. 3, *ad Monach.*

GLOSS. INT. 27. Difficile viles æstimat divitias, qui habet. Sup. *Job*, cap. 12.

GLOSS. ORD. 28. Nec bona æstimatione superbiamus, nec mala doleamus. Sup. *Epist.* 11, *ad Cor.*, cap. 6.

S. GREGORIUS MAGNUS. 29. Vitæ vera æstimatio, in virtute est operum, non in ostensione signorum. Lib. 1. *Dialog.*, cap. 12, verbo *Ego.*

30. Qui bona occulte faciunt, cum quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt, in se alios per exemplum pravæ æstimationis occidunt. Part. 3. *Pastoral.*, cap. 1, *admonit.* 36.

31. Quisquis se apud se magnum ætimat, aditum sibi Dei accessus angustat. Lib. 17. *Moral.*, cap. 17.

32. Magni sunt merito humiles æstimatione. Lib. 4, cap. 4, in I *Regum.*

33. Res apud seculi sapientes tanta habetur, quantum eam extollere possunt præclara ingenia. In prologo 1. *Reg.*

34. Qui sublimis est ordinis, sublimis est æstimatione. Lib. 4, in I. Reg. cap. 5.

35. Valde difficile est, ut is qui se sapientem æstimat, mentem ad humilitatem reducat. Lib. 16. *Moral.*, cap. 27.

36. Quisquis introrsus intumescit, in altum se apud semetipsum ponit. *Prosec.*

37. Sed eo se gravius in infimis deprimit, quo de se intima veraciter sentire contemnit. Lib. 20. *Moral.*, cap. 18.

38. Viri sancti unde se destructores æstimant, inde locupletiores ad cœlestis patriæ constructionem surgunt. Lib. 5, *Moral.*, cap. 4.

39. Pravi nil rectum, nisi quod ipsi senserint æstimant. *Prosec.*

40. Et justorum verba eo otiosa æstimant, quo suis hæc sensibus inveniunt diversa. Lib. 10. *Moral.*, cap. 2.

41. Sanctus vir sicut mala de bonis non æstimat, ita æstimare bona de malis recusat. Lib. 18, cap. 4.

S. GREG. NAZ. 42. Facile est cuiquam falsa æstimatione seipsum decipere; et credere se aliquid esse, cum nihil sit penitus. Orat. 24.

43. Malim cum recto studeam, vitiosus haberi, quam vitio indulgens, justi clarescere fama. In sua poesi.

S. HIERONYM. 44. Multos decipit bona de malis existimatio. Epist. 8, *ad Riparium.*

45. Malo existimatione periclitari quam fide. Epist. 19, *ad Pammach. et Ocean.*

46. Quanti sunt illa æstimanda, quæ magna : cum sic possint placere, quæ parva sunt ? In præfat. Homil. sup. *Cant. ad Damasum Papam.*

47. Illa quæ novimus, opinari nos potius quam tenere novimus : et æstimare magis, quam scire quod verum est. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 2.

HUGO A SANCTO VICTORE. 48. Verum bonum, non in æstimatione hominum, sed in pura conscientia absconditum est. Lib. 3. *Didascali*, cap. 15.

49. Facilius existimatur res, cujus fructus agnoscitur, Libr. 3. *Didasc.*, cap. 14.

HUGO CARD. 50. Nihil periculosius, quam sapientem se reputare. Sup. *Prov.*, cap. 26.

51. Vera rerum æstimatio surgit ex sapore rerum et cognitione. Sup. *Ecclesiasten.*, cap. 2.

52. Invidam animam, non potest intrare æstimatio bona. Sup. *Epist.* I, *ad Cor.*, cap. 13.

S. JOANNES CHRYSOST. 53. Omnis homo secundum se æstimat alterum, nec potest melius sentire de alio, quam ipse senserit de se. *Prosec.*

54. Fornicarius neminem æstimat castum, et castus non facile de fornicario suspicatur. Hom. 39. *Oper. imperf. sup. Matth.*

55. Perfectum odium et perfectus amor, judicium rerum non cognoscunt. *Ibid.* Hom. 42, post med.

56. Sola opinio omnibus rebus pretium facit. Homil. 17, sup. *Epist.* I, *ad Tim.*

S. ISIDORUS HISPALEN. 57. Qualis haberi vis, talis esto : professionem tuam et habitu, et incessu demonstra. Lib. 2. *de Synonymis*, cap. 8.

S. NILUS. 58. Oportet incorruptibilium desiderio flagrantem pro nihilo ducere corruptioni obnoxia. Paræn. 140.

PETRUS BLE[SENSIS]. 59. Graviter decipiuntur, qui putant se aliquid esse, cum nihil sint. Ep. 107, *ad Amicum suum.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 60. Jacens animus plebeius est, qui nummulum thesauris regalibus anteponit. Serm. 22.

S. PETRUS DAMIANUS. 61. In æstimationis meæ lancibus gravius pensat sanctæ orationis obolus, quam auri talentum, vel copiosa micantium multitudo gemmarum. Libr. 6. Epist. I, *ad Hugonem Abbat.*

S. PROSPER. 62. Aliud est, quod in agendo anteponitur : aliud, quod pluris in appetendo æstimatur. Sentent. 387.

RICHARD. A VICTORE. 63. Nos nihil sumus, et tamen magna de nobis æstimamus. *De Baptism. Christi.*

SALVIANUS. 64. Res summæ salubritatis non est minoris pretii per opinionis incertum. Epist. *ad Salonium.*

65. Indecorum hoc sanctæ menti est, ut meliorem se esse æstimet comparatione pejorum. *Ibid.*, lib. 2, *ad Eccles. cathol.*

THALASSIUS. 66. Miser homo, qui in operibus suis, corpus quam animam, et mundum quam Deum majoris facit. Hecatond. prima, sent. 76.

S. THOMAS AQUINAS. 67. Ea quæ magni æstimamus, magis memoriæ infigimus. Prima secundæ, quæst. 47, art. 2.

68. Pretium rerum venalium non consideratur secundum gradum naturæ; sed secundum quod res in usum hominis veniunt. Secunda secund. quæst. 77, art. 7.

THOMAS A KEMPIS. 69. De seipso nihil tenere, et de aliis semper bene et alte sentire, magna sapientia est, et perfectio. *Prosec.*

70. Si videres alium aperte peccare, vel aliqua gravia perpetrare, non deberes te tamen meliorem æstimare, quia nescis quandiu possis in bono stare. Libro primo de *Imitatione Christi*, cap. 2, sect. 4.

IN VITIS PATRUM. 71. Æstimationem in conspectu hominum habere, non bonum est: æstimationes enim istæ virtutem non habent: ne ergo velis in æstimationem apud homines haberi, sed magis fuge. Sent. 55.

S. ZENO. 72. Omne genus humanum suo interitu, suisque calamitatibus delectatur, viliorem habens animam, quam pecuniam. Serm. 2, *de Avaritia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 73. Possessio pluris ea æstimanda est, quæ pretiosissima et charissima est, atque pulchritudine virtutis excellit. Lib. 4, *de Moribus*, cap. 2.

74. Tanti res æstimanda est, non quanti tum esse videtur, cum eam quis habet, sed quanti priusquam eam haberet, æstimabat. *Ibid.*, lib. 9, cap. 1.

SENECA. 75. Simplicitate opus est, et benigna rerum æstimatione. Libr. 2, *de Ira*, cap. 24.

76. Sæpe (quod est incredibile) de facto, bene existimamus; de faciente, male. *Ibid.*, lib. 3, cap. 28.

77. Nemo non benignus est sui judex: inde est ut omnia meruisse se existimet, et in solum accipiat: nec satis suo pretio se æstimatum putet. Lib. 2, *de Benefic.*, cap. 26.

78. Vide quam multi iniqui divinorum munerum mali æstimatores sunt. *Ibid.*, cap. 29.

79. Remove existimationem hominum, dubia semper est, et in partem utramque dividitur. Epist. 26.

80. Neminem æstimamus in eo quod est, sed adjicimus illi et ea quibus adornatus est. *Pros.*

81. Atqui cum voles veram hominis æstimationem inire, et scire qualis sit, nudum inspice.

82. Ponat patrimonium, ponat honores, et alia fortunæ mendacia, corpus ipsum exuat.

83. Tunc animum intuere qualis, quantusque sit, alieno, an suo magnus. Epist. 76.

84. Si vis aliquem æstimare, totumque scire qualis sit, faciem solve, multum enim mali sub illa latet. Ep. 80.

85. Temporalia æstimatione nostra cara sunt: sed pretio suo vilia. *Prosec.*

86. Nescimus æstimare res, de quibus non cum fama, sed cum rerum natura deliberandum est.

87. Nihil habent ista magnificum, quæ æstimamus, quo mentes in se nostras trahant, præter hoc, quod rari illa consuevimus.

88. Non enim quia concupiscenda sunt, æstimatione laudantur, sed concupiscuntur, quia laudata sunt.

89. Et cum singulorum error æstimationis publicum fecerit, singulorum errorem facit publicus. Ep. 81.

90. Si libertatem magno æstimamus, omnia parvo æstimanda sunt. Epist. 104.

91. Nihil pretiosum ducas, quod auferre a te possit homo malus. Sentent. 122. SIXTUS PHIL.

92. Neminem propterea magni æstimes, quod pecunia divitiisque abundet. Sentent. 182.

93. Non eris sapiens, si te reputaveris sapientem. *Ibid.*, Sent. 188.

94. Deo ingratus est, qui non magni ducit sapientem. *Ibid.*, Sent. 220.

Vide titul. Affectio, sent. 2.

ÆTAS.

Etymologia. Ætas Græce ἡλικία dicitur, quod est *Ævitas*, et per syncopen Ætas nominatur. COLLECTOR.

Dicitur ætas quasi *Ævitas*, id est, similitudo, ævi, nam ævum est ætas perpetua. Libr. 5, *Etymol.*, cap. 38. S. ISIDORUS HISPALENS.

Divisio. Septem sunt ætates, per quas vita præsens distinguitur: prima, est infantia, secunda, pueritia, tertia, adolescentia, quarta, juventus, quinta, virilitas, sexta, senectus, septima, decrepita. Part. 4, tit. 7, cap. 5, § 6. S. ANTONIN.

Adolescentiæ pueritia, non reditura cedit: juventus adolescentiæ, non mansura succedit: finiens juventutem senectus, senectus autem morte finitur. Epist. 5, *ad Marcellinum*, tom. 2. S. AUGUSTINUS

In infantia speratur pueritia, et in pueritia speratur adolescentia, et in adolescentia speratur juventus, et in juventute speratur gravitas, et in gravitate speratur senectus: senectus autem aliam ætatem, quam speret, non habet, quia noluit Deus. Ep. 110, *ad Eradium.*

S. ISIDORUS HISPALENS. Ætas proprie duobus modis dicitur, scilicet : Hominis, infantia, juventus, senectus : et mundi : Prima est ab Adam usque ad Noe ; secunda a Noe, usque ad Abraham ; tertia ab Abraham, usque ad David ; quarta a David, usque ad transmigrationem Babylonis ; quinta, ad Adventum Salvatoris in carne ; sexta, quæ nunc agitur, usquequo mundus iste finiatur. Lib. 5, *Etymol.*, cap. 8.

S. EUCHERIUS LUGDUNENS. *Comparatio*. Velut ex alto undarum jactus aliis atque aliis supervenientibus, in littoris extrema franguntur : ita in terminum mortis, succiduæ alliduntur ætates. In Epist. parænet., *ad Valerian.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Non prius incipit ætas augeri, quam minui. Lib. 2 *de vocat. gentium*, cap. 8.

2. Cui si quid adjicitur spatii temporalis, non ad hoc accedit, ut maneat : sed in hoc transit, ut pereat.

3. Perfecta est ætas, ubi perfecta est virtus. *De obitu Theodosii imp.*

4. Si ætas senectutis, vita sit immaculata ; utique ætas adolescentiæ, est vita maculosa. Lib. 5, epist. 20, *ad Horontianum.*

5. Puerilis ætas nihil suum novit, nullos honores sibi arrogat, præferre se alteri ignorat, fraudem nescit, vindicare sese nec vult, nec potest. Lib. 9, epist. 71, *ad Iren.*

6. Morum magis, quam annorum ætas, est consideranda. Serm. 14. *Psalm.* CXVIII, vers. 4.

7. Ætates quædam sunt meritorum : nam et senectus morum invenitur in pueris, et innocentia infantium reperitur in senibus. Serm. 53.

S. ANTONIN. 8. Ætas adolescentiæ labore animi, vel corporis exercenda est, et auctoritati senum subjicienda. Part. 4, titul. 4, cap. 10, § 1.

S. AUGUSTIN. 9. Nulli nocet puerilis ætas, si fuerit mente perfectus : nec senilis proderit ætas, si fuerit parvulus mente vel sensu. *Prosec.*

10. Saul, cum esset in senili ætate, quia in se malignam nequitiam habuit, de culmine regali expulsus est. *De salutaribus docum.*, cap. 43.

11. Cum accidit una ætas, altera moritur : veniente pueritia moritur infantia : veniente adolescentia moritur pueritia : veniente juventute moritur adolescentia : veniente senectute moritur juventus : veniente morte moritur omnis ætas. *Prosec.*

12. Quot optas gradus ætatis, tot simul optas et mortes ætatum. Sup. *Psalm.*, CXXVII, vers. 6. *Et videas bona Hierusalem*, etc.

13. Uterque sexus, et omnis ætas, habet sanctorum hominum imitationis exemplum. In *Cataclysmo*, cap. 6.

14. Non in annis, sed in animis est perfectio. *De salutaribus docum.*, cap. 43.

15. Perfectus dicitur, non qui in ætate, sed qui in sese perfectus est. *Ibid.*

16. Ætas conjugatorum, est ætas præliantium : ipsi enim habent acriorem conflictum, ne libidinibus superentur. Lib. 1. *Quæst. evangel.*, quæst. 9.

17. Sæpe qui major est ætate, major est iniquitate. Serm. 36, *de Verb. Dom.*

18. Nihil differt a puero secundum ætatem, is qui puer est mente. *Quæst.* 15, quæst. diffuse explicat. S. BASIL. MAG.

19. Omnium ornatus ætatum est verecundia, sed in teneriori ætate amplius pulchriusque enitet. Serm. 86, sup. *Cant.* S. BERNARDUS

20. Genus, ætas, scientia, insolentiæ sunt fomes, et elationis occasio. Epist. 42, *ad Henricum Senonensem Archiep.*

21. Matura ætas multis laboribus exercitata, jam novit per experientiam, quod didicit per scientiam. *De ordine vitæ.*

22. Timor verecundus et castus, est omnium ætatum ornatus, sed in juvenili ætate amplius enitescit. Titul. 6. *Diætæ salutis*, cap. 1.

23. Omnis ætas ab adolescentia, in malum prona est. *In Decret. Gratiani*, part. 2, causa 12, quæst. 1. CONCIL. TOLETANUM.

24. Prudentiam ætate ponderare minime convenit. Apud D. Joann. Damas., lib. 3. *Parallel.*, cap. 73. DIDYMUS.

25. Quanto magis crescit ætas, tanto magis homo decrescit. Epist., *ad Damasum Pap. de morte D. Hieronymi.* S. EUSEBIUS CÆSAR.

26. Cito transeunt dies nostri, utinam bene transeant. Homil. 10, *ad Monach.* S. EUSEBIUS EMISSENUS.

27. Ætatis ratio habenda est in pœnitentia. Apud Gratian. in *Decretis.* GLOSS. DECR

28. Sicut in corpore, ita sunt etiam ætates in mente. Lib. 2. *Moral.*, cap. 24. S. GREGORIUS MAGNUS.

29. Nonnulli quo ætate crescunt, ab innocentia decrescunt. *Prosec.*

30. Electis cum foris ætas corporis intus (si dici liceat) crescit ætas virtutis. L. 21. *Moral.*, c. 13.

31. Infima ætas, etiam cum recte sapit ; ad prædicandum non debet incaute prosilire. Lib. 11. *Moral.*, cap. 4.

32. Ætate crescit, qui in virum perfectum, mentis ætate proficit. Lib. 2, in *Regum*, cap. 3.

33. Turpe est senescere ætatem, non senescere lasciviam. Orat. 3, *de Sancto lavacro.* S. GREGORIUS NAZIANZ.

34. In humano genere, id quod ætatis est provectæ, est imbecillum : quod autem est constantis ætatis, est immoderatum et insolens. Hom. 4, sup. *Ecclesiast.* S. GREG. NYSS.

35. Optima est ætas, quæ inter juventutem et senectutem intercedit. *Ibid.*

36. Non omnis ætas omnes naturales complectitur operationes, neque per similia nobis procedit vita in ipsis ætatum differentiis : sed in unoquoque tempore ætatis est aliquid aliud congruens ac conveniens. Hom. 1, sup. *Cantica.*

S. HIERON.

37. Sentisne quando infans, quando puer, quando juvenis, quando robustæ ætatis, quando senex factus sis? quotidie morimur, quotidie commutamur, et tamen æternos nos esse credimus. Ep. 3, *ad Heliodor.*

38. Magna cœpisse, et excelsa fectari, perfectæ ætatis gradum scandere est. Ep. 4, *ad Rustic.*

39. Cito flores pereunt, cito violas et lilium et crocum, pestilens aura corrumpit. Ep. 7, *ad Latam.*

40. Ætas optata cunctis, non viciniam mortis, quæ debetur mortalibus lege naturæ; sed cassa spe annorum nobis spatia pollicetur. Ep. 2, *ad Gerontiam.*

41. Ætas mollis et tenera, in utramque partem flexibilis est ; et quocumque duxeris, trahitur. Epist. 12, *ad Gaudentium.*

42. Impudicos senes, ætas lasciva condemnat. Ep. 13, *ad Paulinum.*

43. Ætatum diversitas, non mutat corporum veritatem. Epist., *ad Eustochium.*

44. In nullis ætatibus, libido tuta est. Epist. 47, *de Vitando suspecto contubernio.*

45. Omnis species hominum vernat in parvulis, floret in juvenibus, viget in perfectæ ætatis viris. *Prosec.*

46. Et repente dum nescit, incanescit caput, rugatur facies, cutis prius extenta contrahitur, et extremo fine (id est, in senectute) vix moveri potest : ita ut non cognoscatur quis prior fuerit, sed pene in alium commutetur. Ep. 17, *ad Cyprian.*

47. Quamvis ætas longa videatur, tamen comparatione æternitatis brevis est. *Ibid.*

48. Nullus sic decrepitæ ætatis, ut non se adhuc uno plus anno vivere suspicetur. *Ibid.*

49. Per infantiam, pueritiam, juventutem ac virilem ætatem, annosque ultimos senectutis mutamur, et currimus : et nescientes, ad mortis terminos pervenimus. Lib. 3, sup. *Amos,* cap. 6.

50. In parvulis floret ætas, in juvenibus convalescit et roboratur, in senibus tanquam in fructibus est, et postremum in decrepita senectute conficitur. In *Job,* cap. 4, sup. illud. *De mane usque ad vesperam succidentur.*

HUGO CARD.

51. Non ætas temporis, sed maturitas mentis laudabilis est apud Deum. *Prosec.*

52. Sicut enim mentis justitia, temporis supplet defectum : ita maturitas morum, redimit annositatem temporum. Sup. *Sapient,* cap. 4.

53. Modo est sexta ætas, quæ est morientium : septima, quiescentium ; octava ætas, erit resurgentium. Sup. *Epist. ad Rom.*, cap. 4.

S. JOANNES CHRYSOST.

54. Si fueris sobrius, nihil te immaturata nocebit ætas ; si fueris negligens, senectus tibi nihil prodesse poterit. *Expos. in superscriptionem Psalm*, 50.

55. Non ætas junior aut senior collaudatur, sed actus, et vita, et morum dignitas commendatur. Serm. *de Hieremia propheta.*

S. PETRUS DAMIANUS.

56. Ætas cui non succeditur, finem vitæ proximum comminatur. Opus. 33.

RICHARD. A S. VICTORE.

57. Prima ætas ad discendum, secunda ad exercitandum, tertia vero prævalet ad discernendum. Lib. 1, *de Erud. hom.* cap. 14.

IN VITIS. PATR.

58. Nullo omnino modo inter vitæ annos censentur, qui in hujus mundi vanitate consumpti sunt. *In vita SS. Barlaam et Josaphat*, cap. 18.

Sententiæ Paganorum.

ARISTOTELES.

59. Nihil differt ætate puer, et moribus puerilis. Primo *Ethic.*

CICERO.

60. Nihil semper floret, ætas enim succedit ætati. Orat. 53.

61. Ita sensim sine sensu ætas senescit : nec subito frangitur, sed diuturnitate extinguitur. *De senect.* 4.

62. Breve tempus ætatis satis longum est ad bene honesteque vivendum. Ibid.

63. Quibus nihil est opis ad bene beateque vivendum, his omnis ætas gravis est. Ibid.

64. Extrema ætas beatior, quam media, eo quod auctoritatis habeat plus, minus laboris. *Ibid.*

65. Ut non omne vinum, sic non omnis ætas naturæ vetustate coacescit. Ibid.

66. Quæ ætas longa est, aut quid omnino homini longum ? Lib. 1, *Tusc. quæst.*

67. Acta ætas honeste ac splendide, tantam affert consolationem, ut eos qui ita vixerunt, aut leviter pungat animi dolor. Ibid., lib. 3.

SENEC.

68. Nihil turpius est, quam grandis natu senex, qui nullum aliud argumentum habet, quo se probet diu vixisse, præter ætatem. *De tranquill. animi*, cap. 3.

69. Nemo restituet annos, nemo iterum te tibi reddet. *Prosec.*

70. Ibit quæ cœpit ætas, nec cursum aut revocabit, aut supprimet ; nihil tumultuabitur, nihil admovebit velocitatis suæ.

71. Tacta labetur; non illa regitur imperio, non favore longius proferet.

72. Sicut jussa est a primo die, curret, nusquam

divertet, nusquam remorabitur. *De Brevitate vitæ*, cap. 8.

73. Infantiam in se pueritia convertit, pueritiam pubertas, juventutem senectus, senectutem mors aufert. *De consol. ad Marciam*, cap. 20.

74. Fructuosior est adolescentia, sed infantia dulcior. Ep. 9.

75. Jucundissima est ætas jam devexa, non tamen præceps. Epist. 12.

76. Unus dies, gradus est vitæ ; tota ætas partibus constat, et orbes habet circumductos, majores minoribus. *Ibid.*

77. Clama mihi ipse : Numera annos tuos, et pudebit eadem velle, quæ volueras puer. Epist. 27.

78. Non est quod existimes ullam ætatem aptiorem esse ad bonam mentem, quam quæ multis experimentis, longa ac frequenti rerum patientia se domuit ac exercuit. Epist. 58.

79. Jam ætas nostra non descendit, sed cadit. Epist. 83.

80. Ætas inter externa est ; quandiu sim, alienum est : quandiu vir bonus sim, meum est. Epist. 93.

81. Nulla ætas vacavit a culpa. Epist. 97.

82. Unicuique ætati sua constitutio est : alia infanti, alia puero, alia seni. *Prosec.*

83. Alia est enim ætas infantis, pueri, adolescentis, senis : ego tamen idem sum, qui et infans fui, et puer, et adolescens.

84. Sic quamvis alia atque alia cuique ætatis suæ constitutio sit, conciliatio tamen constitutionis suæ eadem est. Epist. 121.

85. Non refert quæ sit hominis ætas, sed quæ sit meta. *De remediis fortuitorum*, 2.

Vide etiam tit. abstinentia, sent. 63. Mors in genere, sent. 163. Pædagogus. sent. 9. Studium, sent. 34. Vinum, sent. 50.

ÆTERNITAS.

COLLECTOR. *Etymologia.* Æternitas græce dicitur ἀϊδιότης, quasi *Eviternitas*, seu Ævi æternitas.

S. ATHAN. MAG. *Definitio.* Æternitas, est quæ in æternum manet : porro non omne quod æternum est, sine principio dicitur : omne vero principio carens, etiam æternum dicitur. *De Definit.*

S. AUGUST. Vera æternitas est, ubi temporis nihil est. Tract. 23. in cap. 5. *Joan.*

V. BEDA. Æternitas, est incommutabilis substantia, cui non accedit FUIT, vel ERIT, sed solum EST. Sup. *Psalm.* 101.

BOETIUS. Æternitas, est interminabilis vitæ tota simul et perfecta possessio. L. 5. *de Consol. philos. prosa* 6.

FRANCISC. TITELM. Æternitas, est quasi momentum unum perpetuo consistens. Sup. *Psalm.* 2, vers. 7 : *Ego hodie genui te.*

HUGO CARD. Dicitur æternum, cui certa meta, vel terminus non præfigitur. Sup. *Exod.* cap. 12.

S. THOMAS AQUINAS. Æternitas est, quæ excludit principium durationis, sed non principium originis. *In summ.* part. 1., quæst. 42, art. 2.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANSELM. 1. Nondum tota, nondum pura est, nondumque plena libertas, quia nondum Æternitas. Sup. *Epist. ad Rom.* cap. 8, sup. illud : *Infelix ego homo*, etc.

S. ANTONIN. 2. Qui æternitatem non quærit, fugit quod tenet, quia ejus intentio in illa gloria non figitur quæ sine fine possidetur. Part. 1, tit. 6, cap. 7 § 1.

S. AUGUSTIN. 3. O æterna veritas, et vera charitas, et chara æternitas ! tibi suspiro die ac nocte. Lib. 7. *Confess.*, cap. 10.

4. Animus nullo modo sanus existimandus est, qui non temporalibus æterna præponit. Epist. 121, *ad Probam*, cap. 7.

5. Non satiat animam, cui vera et certa sedes est æternitas. *Prosec.*

6. Æternum autem ardentius diligitur adeptum quam desideratum. Lib. 1, *de Doct. Christiana*, cap. 38.

7. Melior est temporalis felicitas, quam misera æternitas. Lib. 8, *de civit. Dei cap.* 16.

8. Illi inhia, quo jucundius nihil invenies, quo melius, quo lætitius, quo diuturnius ; quid enim tam diuturnum, quam id quod est sempiternum ? Sup. Psalm 85. VERS. 4.

9. Æternitas nihil habet mutabile ; ibi nihil est præteritum, quasi jam non sit ; nihil est futurum, quasi nondum sit ; sed non est ibi, nisi EST. *Prosec.*

10. Non est ibi FUIT et ERIT : quia et quod FUIT, jam non est ; et quod ERIT, nondum est ; sed quidquid ibi est, non nisi EST. Sup. Psalm 101. vers. 25. *In generationem et generationem.*

11. Centum annorum spatium, nulla portio est in æternitate. *Prosec.*

12. Si enim (verbi gratia) centesima pars esset æternitatis, prædictum ejus spatium vel centuplum ejus spatium, vel milluplum, æternitas esse desineret.

13. Quod ratio non sinit æternitatis, quæ, si ullo modo, ullo tempore finiretur, æternitas non esset. *De triplici habitac.* cap. 3.

14. Omne æternum, æternitate æternum est ; nam anima æterna, æternitatis participatione fit. *De quæst*, quæst. 23.

15. Omnium rerum præstantissimum est, quod æternum est. *Prosec.*

16. Quid vero æternum est, et quod æternitate animum afficiat, nisi Deus? *Ibid.* quæst. 35.

17. Fuisse et futurum esse, non est in æternitate, sed esse solum, quoniam æterna est; nam fuisse, et futurum esse, non est æternum. Lib. 9, *Confess.* cap. 10.

18. Nihil præterit in æterno, et nihil futurum est quia et quod præterit, esse desinit: et quod futurum est, nondum esse cœpit. *Prosec.*

19. Æternitas tantummodo est, nec fuit, quasi jam non sit; nec erit, quasi adhuc non sit. *De vera Relig.* cap. 49.

S. BERNARD.

20. Æternitatis quamdam imaginem perseverantia præ se fert: sola est cui æternitas redditur vel potius, quæ æternitati hominem reddit. Lib. 5, *de Consid.*

21. Æternitas, nisi perseveranter quæsita, minime invenitur. Serm. 2, *ad fratres.*

22. Æternis inhianti, fastidio sunt transitoria. Epist. 3.

S. BONAVENT.

23. Æternitas optabilis est maxime tribus de causis: scilicet, propter æternitatem hæreditatis, ad summum bonum possidendum; propter æternitatem tranquilitatis, ad videndum; propter æternitatem jucunditatis, ad fruendum. Sup. *Psalm* 118, cap. 11. vers. 5.

S. BONAV. ET S. GREGOR. MAGNUS. Lib. 7 *Moral.* cap. 14.

24. Immensum est quod sine termino sequitur et parum est quidquid finitur. In *collat. de contemp. seculi.*

S. BONAVENT.

25. Quanto æterna magis amantur, tanto perfectius cognoscuntur. *De Itiner æternit. De Itin.* 5, dist. 1.

26. O felix mortale genus, si semper haberet æternum præ mente bonum, finemque timeret. In *Soliloq.* cap. 3.

27. Sensibilis revelatio æternorum, ad æterna allicit. *In itineribus septem*; *de itin.* 5. dist. 3.

28. Corona nec habet principium, neque finem in figura, et significat æternitatem, quæ nec fine nec principio clauditur. *Ibid de Itin.* septem, distinct. 7.

DIONYS. CARTHUS.

29. In æternitate nihil præteritum est, quasi desierit; nihil futurum, quasi nondum sit; sed quidquid æternum est, semper est. Sup. *Epist. ad Heb.* cap. 1. sup. illud; *Ego hodie genui te.*

30. Æternitas omnis temporis differentiam comprehendit. *Ibid.* sup. illud: *Ero Illi in Patrem.*

GLOSS. ORD.

31. Temporalia in hac vita, Deus ad utendum dat: æterna, ad fruendum: illa, unde bona faciamus: ista, unde boni efficiamur. Sup. *Epist.* 1 *Ad Tim.* cap. 6. sup. illud: *Qui præstat nobis abunde*, etc.

S. GREGORIUS MAGNUS.

32. Fuisse, vel futurum esse æternitas non habet: cui nimirum neque præterita transeunt neque quæ futura veniunt, quia cuncta per præsens videt. Lib. 4. *Moral.* cap. 27.

33. Spes in æternitatem animum erigit, et idcirco nulla mala exterius quæ tolerat, sentit. *Ibid.* lib. 6, cap. 13.

34. Sancti viri, qui ad æterna cor elevant, quam breve sit quod fine clauditur, pensant: et in eorum sensibus vilescit, quod præterit. *Ibid.* lib. 8, cap. 8.

35. Omnis homo in hujus vitæ exilio cæcitatis suæ tenebris per culpam pressus, quantalibet vi ad æternitatis lumen intendat, penetrare non potest. Lib. 3. *Moral.* cap. 22.

36. Parvulus est, qui terrena diligit: magnus, qui æterna concupiscit. *Ibid.*, lib. 5. cap. 32.

37. In intentione operis æternitas, in usu vero temporalitas esse debet. *Ibid.* lib. 15, cap. 27.

38. Bonorum mens, quo duriora pro veritate tolerat, eo æternitatis præmia certius sperat. *Ibid.* lib. 10, cap. 12.

39. Quisquis in solo æternitatis desiderio figitur, nec prosperitate attollitur, nec adversitate quassatur. Lib. 10. *Moral.* cap. 22, super illud *Job.* 2: *Requiesces, et non erit.*

40. Cum auditur æternitas, humano more longa sibi spatia proponuntur; sed quoties in æternitate ipsa cogitatur, æternitas necdum cognita est. Lib. 16, *Moral.* cap. 20.

41. Æternitas sine præterito est ante secula, sine futuro post secula, sine mora longa, sine præstolatione perpetua. *Ibid.*

42. Ut beati atque æterni simus in æternum, imitemur æternum; quia magna nobis est æternitas, imitatio æternitatis. *Ibid.* lib. 18, cap. 28.

43. Tanto quisque minus dolet quod desint æterna, quanto magis gaudet quod adsint temporalia. *Prosec.*

44. Et qui minus dolet quod desint temporalia, certius expectat ut adsint æterna. *Ibid.* lib. 22, cap. 2.

45. Locus humani cordis fit amor æternitatis. *Ibid.*, lib. 27, cap. 9.

46. Quanto magis æterna cognoscimus, tanto magis esse nos in hujus exilii miseria dolemus. Hom. 10, sup. *Ezech.*

47. Hi vitam carnis quasi permanentem diligunt, qui, quanta sit vitæ sequentis æternitas, non attendunt. Lib. 8, *Moral.*, cap. 8.

48. Qui ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profecto est, ut tanto frigescat a studio seculi, quanto furgit ardentior in amorem Dei. *Ibid.*

49. Tanto nos necesse est instantius æterna

quærere, quanto a nobis cognoscimus velociter temporalia fugisse. Lib. 3. *Dialog.* cap. 38.

50. Vera æternitas, et vera immortalitas, non est nisi in Deitate Trinitatis : cui quod est esse, perfectum est. Sup. *Septem Psalm. Pœnitent.* in Psal. 15. vers. 27.

S. HIERONYM. 51. Æternitati comparata, brevis est omnium temporum longitudo. Epist. 17. *ad Cyprian.*

52. Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur. Epist. 1. *ad Demetriadem.*

53. Exiguum temporis perituri, æternitatis est pretium. Epist. 6. *ad Amicum.*

54. Æternum neque initium ut esset habuit, neque cessare unquam potest esse quod est. In *Apologiam Pamphili ad Macharium.*

55. Temporalibus æterna sunt præponenda, caducis stabilia, sollicitis securiora, periculosis libera, inhonorificis clariora. In *Regula Monachor.* cap. 5.

HUGO A SANCTO VICTORE. 56. Magna sunt afflictionis solatia, pretiosa mœroris gaudia, gloriosa certaminis præmia : corporis immortalitas, animæ felicitas, utriusque æternitas. Lib. 1. *Miscellan. Codicis* 2. Titul. 74.

S. IGNATIUS MARTYR. 57. Nihil perpetuum, quod videtur ; quæ enim videntur, temporalia sunt ; quæ autem non videntur, æterna. Epist. 15. *ad Romanos.*

S. JOANNES CHRYSOST. 58. Nihil vetustum apud Deum, nec aliquid novitatis : sed totum sempiternum, æternitate plenum, nec initium habens, nec finem. Hom. sup. illud *Isaiæ ; Gaude, Sion.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 59. Æternitatis fructus est virtus boni operis. Lib. 2. *de sum. bono.* cap. 1.

S. ISIDOR. PEL. 60. Nihil divinæ naturæ tam proprium ac peculiare est, nec quod expressius eam notet, quam æternitas. Lib. 3. Epist. 18. *ad Agathum presb.*

LACTANT. FIRMIAN. 61. Quibus annis saturari potest æternitas, cui nullus est finis? Lib. 1. *de falsa Relig.* cap. 12.

62. Temporalia sunt fugienda, ut ad æterna veniamus. In *Epitome divin. instit.*

S. PROSPER. 63. Æterna exultatio est ei, qui bono lætatur æterno. Sent. 90.

64. Vera æternitas Dei est, qui solus habet immortalitatem ; quoniam ex nulla specie motuve mutatur. *Ibid.* sent. 183.

65. In quibusdam æternis, potest esse aliqua distantia ; ipsa namque æternitas absque diversitate mensuræ est. *Ibid.* sent. 360.

ROBERTUS BELLARMIN. 66. Summum bonum est æterna felicitas ; nam felicitas sine æternitate est felicitas misera, et æternitas sine felicitate, est æterna miseria. Sup. *Psalm.* 90. vers. 16.

67. Æternitas malorum res est tam misera ut sine ea nullum supplicium grave, cum ea nullum leve judicari possit. Concione 3. *de cruciatibus gehennæ,* part. 2.

TERTULLIAN. 68. Nihil æternum, nisi post resurrectionem. *De Resurr.* cap. 58.

THOMAS A KEMPIS. 69. Nihil magnum tibi videatur ex omnibus quæ agis, nil grande, nil pretiosum et admirabile, nil reputatione appareat dignum, nil altum, nil vere laudabile et desiderabile, nisi quod æternum est. Lib. 3. *de Imitatione Christi,* cap. 4.

IN VIT. PATR. 70. Omnis labor totius temporis, quo quis hic degit, nondum unius horæ tormentorum æternitatis gehennæ spatium habet. Lib. 3. *de vita Joannis.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 71. Est ab infinito tempore æternitas, quam nulla temporum circumscriptio metitur, spatioque qualis ea sit, intelligi non potest. Lib. 1. *de Nat. Deorum.*

72. Quid videtur ei magnum in rebus humanis, cui æternitatis omnis nota sit magnitudo? Lib. 4. *Tuscul. quæst.*

PLATO. 73. ERAT ET ERIT, æternæ essentiæ non recte attribuimus : dicimus tamen ERAT, EST ET ERIT : at revera illi EST proprie, tantum quadrat. Syzygia 5. in *Dialogo Timæi.*

SIXTUS PHILOSOPHUS. 74. Immortales crede te manere in judicio honores et pœnas. Sent. 11.

Vide etiam titul. Vita æterna.

AFFABILITAS.

S. ANTONIN. *Definitio.* Affabilitas consistit in se habendo humaniter et benigne cum aliis in verbis et gestis. Part. 1, titul. 1, cap. 3, § 2.

GLOSS. ORD. Affabilitas, est benignitas ac comitas erga omnes; quæ etiam erga illos est, qui similium sunt morum, et erga amicos. Sup *Epist.* 1. *B. Petri,* cap. 3.

HUGO A SANCTO VICTORE. Gratia affabilitatis est, in qua mutuæ benevolentiæ alterius ad alterum affectuosus cultus ostenditur. *De fructu carnis et spiritus,* cap. 18.

JOAN. GERS. Affabilitas est justitia, qua quis inclinatur reddere alteri debitum in verbo, ratione qua est animal sociale. Part. 4. in *Descriptionibus terminorum,* cap. *Justitia.*

S. THOMAS AQUINAS. Affabilitas est quædam specialis virtus, secundum quam inter se homines bene disponuntur, simul conviventes. 2. 2. quæst. 114.

PLATO. Affabilitas est habitus morum blandus et ductu facilis ad hominis amicitiam, habitus benefaciens hominibus. Syzygia 6. *de Definit.*

S. JOANNES CHRYSOSTOM. *Comparatio*. Sicut lapis nunquam oleum fundit, ita neque crudelitas humanitatem. Hom. 12. sup. *Joan*.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Affabilitas sermonis ad conciliandam gratiam valet plurimum. Lib. 2. *Offic*. cap. 19.

S. BERNARD. 2. Affabilis socius, omnibus est officiosus, et nulli onerosus. In *Medit*. cap. 4.

3. Utilis est semper custodia oris, quæ tamen affabilitatis gratiam non excludat. Lib. 4. *de Consider*.

4. Non semper gladio, sed sæpe affabilitate vincitur inimicus. In Epist. *de cura et regimine rei familiaris*.

S. BONAVENT. 5. Cunctis esto benignus, nulli blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. *De quatuor 4. virt. cardin*.

6. Pessimum loquendi usum, quasi pro affabilitatis solatio, salutis adversarius introduxit. In *Speculo disciplin*. part. 1. cap. 20.

7. Benignitas et affabilitas facit hominem amabilem, gratum, beneficum, omnibus gratiosum. Lib. 2. *de profect. Religios*. cap. 11.

8. Non affabilitas opportuna, sed loquacitas otiosa damnatur. In *Speculo discipl*. part. 1. cap. 20.

S. ELIGIUS. 9. Non impetrabit de divina pietate aliquid in precibus, qui ad precem pauperis non fuerit humanus. Hom. 11.

S. EPHRÆM. 10. Simus affabiles parvis ac magnis, ut vanam effugiamus gloriam, cunctosque diaboli laqueos. In illud: *Attende tibi*. cap. 10.

S. GREG. NAZ. 11. Affabilem in congressibus, ac suavem in colloquiis esse oportet. Apud D. Joan. Damasc. lib. 1. *Parall*. cap. 35.

S. HIERONYM. 12. Solent lascivi et comptuli juvenes blandimentis, et affabilitate, aditum sibi ad virgines quærere. Epist. 12. *ad Gaudentium*.

HUGO A S. VICTORE. 13. Affabilis est gravitas, non garrula; asperitatem monstrat, sed non est litigiosa. Lib. 1. *de Claustro animæ*, cap. 16.

14. Affabilitas familiarem facit. *Ibid*. lib. 3. cap. 5.

15. Nihil magis gratiosum reddit hominem, quam modestia linguæ. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 42. sup. illud: *Et invenies gratiam*.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 16. Nihil humanitate potentius. Hom. 3. *de David et Saule*.

17. Humanitas quavis stola magnificentior est. *Ibid*. Hom. 2.

18. Ne existimemus levem ac vilem esse hanc virtutem, nimirum affabilem sese præbere, atque hominum alloquiis patere. Apud D. Joan. Damasc. lib. 1. *Parall*. cap. 35.

19. Promptus esto in affectu, affabilis in sermone, grato animo omnes affare. Lib. 2. *Etymol*. cap. 8. S. ISID. HISPAL.

20. Adsit honesta, et suavis affabilitas. *De Amicitia*, cap. 22. PETRUS BLES.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

21. Difficile est dictu quantopere conciliet animos comitas affabilitasque sermonis. Lib. 2. *de Offic*. CICERO.

22. Affabilem te, dum vivis, omnibus; desiderabilem, cum excesseris, reddis. Lib. 3. *de Ira*. cap. 43. SENECA.

23. Si benignus sis erga indigentes, magnus eris apud Deum. Sent. 45. SIXTUS PHIL.

24. Verba tua, pietate semper plena sint. *Ibid*.

AFFECTIO.

Definitio. Affectus est spontanea quædam, ac dulcis ipsius animi ad aliquem inclinatio. *De Spiritu et Anima*, cap. 50. S. AUGUSTIN.

Affectio, est conservatio benevolentiæ, vel dilectionis. Lib. 2. *Stromat*. S. CLEM. ALEX.

Divisio. Est affectio, quam caro gignit; et est, quam ratio regit, et est, quam condit sapientia. *Prosec*. S. BERNARD.

Prima dulcis, sed turpis; secunda sicca, sed fortis; ultima pinguis, et suavis est. Serm. 50. sup. *Cant*.

Affectio aliquando bona est, aliquando mala: si mala est, vocatur cupiditas; si bona est, vocatur charitas. *Prosec*. V. BEDA.

Malam sequitur perniciosa delectatio, bonam vero delectatio, fructuosa. In Psalm. IX. sup. illud: *In laqueo isto*, etc.

Tres sunt animæ affectiones, ignoratio, opinio, scientia. *Prosec*. CLEM. ALEX.

Qui in ignoratione versantur, sunt gentes; qui in scientia, vera Ecclesia; qui vero in opinione, ii qui sectantur hæreses. Lib. 7. *Stromat*.

Infiniti sunt affectus. Est affectus dilectionis, cum mens vivens, vel reminiscens id quod amat, subito amoris igne corripitur. *Prosec*. HUGO A S. VICTORE.

Est affectus admirationis, cum aliquid novum et admirabile contemplans, in stuporem excitatur.

Est affectus congratulationis, cum acceptabile aliquid, et beneplacitum videns, quadam hilaritate perfunditur.

Est affectus humilitatis, quando ex consideratione infirmitatis suæ, ab elatione sua sponte comprimitur.

Est affectus mœroris, quando ex consideratione malorum suorum quodammodo contabescens, infirmatur.

Est affectus timoris, quando ex consideratione imminentium pœnarum concutitur.

Est affectus indignationis, quando in odium adversariorum, ex ipsa iniquitatis eorum magnitudine inflammatur.

Est affectus zeli, quando ex amore justitiæ, ad desiderium ultionis accenditur.

Est affectus bonæ præsumptionis, quando ex nova aliqua, et singulari fiducia, ad vendicandum plus solito quidpiam animatu. *De modo Orandi.* cap. 7.

S. JOAN. CLIM. *Productio.* Affectio vitiosa, et a fornicatione, et ab inani gloria, et ab avaritia, atque a gastrimargia, aliis quoque plurimus oritur. Gradu 26. apud Bibl. Patr.

PETRUS BLES. Non est affectus amor, sed amoris origo. *De Charitate,* cap. 49.

S. THOMAS AQUINAS. *Comparatio.* Affectio carnalis est sicut murus inter Deum et animam. *Prosec.*

Sicut oratio pura purificat et illuminat, lætificat, fortificat, et impinguat : sic carnalis affectio et immunda mentem inficit et obscurat, contristat, debilitat et siccat. In suis opusc. *de periculo familiaritatis.*

LACT. FIRM. Sicut recte ambulare, bonum est, errare autem, malum : sic moveri affectibus in rectum, bonum est, in pravum, malum. Lib. 6. *de Vero cultu*, cap. 16.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Affectus tuus nomen imponit operi tuo. Lib. 1. *Offic.* cap. 30.

2. Affectus pretium rebus imponit. *Ibid.*

3. Nihil affectu sapientis ditius, nihil insipientis egentius. Lib. 3. Epist. 10. *ad Simplicianum.*

4. Affectus dives egere non novit. *De Nabuth.*, cap. 2.

5. Affectus mulieris erga bonos viros, licet sanctus de facili degenerat in carnalem, quia fragilis est naturæ. Part. 3, titul. 16, cap. 1.

S. AUGUSTIN. 6. Affectus sine ratione, motus bestialis est ad quæcunque illicita pronus. *De Amicitia*, cap. 9.

7. Affectus infidus, et instabilis, et impuris mixtus semper amoribus, spiritualis amoris venenum est. *Ibid.*

8. Carnalem affectum, et in nobis et in nostris, militia Christiana, ut perimamus, hortatur. Epist. 38. *ad Lætum.*

9. Prævolat intellectus, et tarde sequitur, et aliquando non sequitur humanus atque infirmus affectus. Sup. *Psalm.* CXVIII.

10. Præcedit visio, et sequitur affectio. Tract. 18. in cap. 5, *Joan.*

11. Nihil ita Deum inclinat ad pietatem et misericordiam, quemadmodum purus mentis affectus. *De spiritu et anima*, cap. 50.

12. Non solum a corpore ad animam transeunt affectus : sed etiam ab anima sumpto initio, et velut per corpora peraguntur, in mente perficiuntur. *De Virgin.* **S. BASILIUS MAGNUS.**

13. Qui animam corpori per affectus commiscent, utriusque ad vitam utilitatem male disperdunt : dum et animam splendidam ac lucidam existentem, limo carnalium ex voluptate affectuum totam turbant. *Ibid.*

14. Affectus carnis, nisi mentes jure domantur, unumquemque hominem ducunt ad perditionem. In suis *Prov.* verbo *Affectus.* **V. BEDA.**

15. Affectiones, quæ corrupto corpore passionibus diversis afficiuntur, mitigari nunquam possunt (ne dicam sanari) donec voluntas unum quærat, et tendat ad unum. Serm. 3, in *Ascens. Dom.* **S. BERNARD.**

16. Duo sunt, quæ in nobis purganda sunt, intellectus et affectus : intellectus, ut noverit : affectus, ut velit. *Ibid.*

17. Tepidi raro affectiones suas dirigunt ad Deum. *Ibid.*

18. Affectu intellectui, et intellectu affectui repugnante, vita infernalis est. *Ib.* Serm. 6.

19. Affectio in voluntate consistit. Serm. *de Triplici judicio.*

20. Ex cordis affectu, non belli eventu, vel periculum, vel victoria Christiani pensatur. In Serm. *ad Milites templi*, cap. 1.

21. In mente sobria, ferventior affectus est. Serm. 26, sup. *Cantica.*

22. Humanum et necesse est affici erga caros; sive delectabiliter cum præsto sunt : sive cum absunt, modeste. *Ibid.*

23. Cedit fastus, ubi invalescit affectus. *Ibid.* Serm. 45.

24. Non expectatur ratio, ubi affectio trahit. Epist. 12, *ad Carthusianos.*

25. Non potest ita affectum exprimere digitus, quomodo vultus. Epist. 66, *ad Gaufrid. abbat.*

26. Non opus est verborum multitudine, ubi multum urget affectus. Epist. 317, *ad sanct. Malachiam Archiepisc. Hiberniæ.*

27. Cum improbus affectus se aperit, perit effectus. Ep. 126, *ad Epis. Aquit.*

28. Potest ratio, vel voluntas affectui effectum subtrahere, sed non potest ipsum affectum evellere. Epist. 70, *ad Guid. abbat.*

29. Affectus contractus inferius, et constrictus interius, sublevatur superius, et dilatatur exterius. *Pros.* **S. BONAVENT.**

30. Contrahit affectum inferius timor pœnæ, constringit interius dolor culpæ: sublevat superius spes veniæ: dilatat exterius amor justitiæ. Exposit. 2, sup. *Psalm.* cxviii. Capitul. 5, art. 2. Versicul. 12.

31. Si cesset aliquando actus, nunquam debet tamen cessare affectus. Serm. 5, *de uno Confess.*

32. Melior est affectus amoris, quam timoris. In *Fasciculo ...*, cap. 7.

33. Affectio charitativa, plena est jucunditate. In *Itineribus septem.* itin. 4, dist. 3.

DIONYSIUS CARTHUS. 34. Quæ inordinatæ affectionis sunt, non carent periculis. Sup. Hymn. *ad Sextam.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 35. Quamdiu in nobis carnalium rerum vixerit appetitus, spiritualium a nobis sensuum elongabitur affectus. Serm. *contra diversa vitia.*

GILLEBERTUS PORRETANUS. 36. Insensibilem pene reddit affectum frequens cura mundi, et quasi callum quemdam menti obducit. Serm. 1, sup. *Cant.*

37. Affectiones dulces et sanctæ, sunt sponsæ aromata. *Ibid.* Serm. 38.

GLOSS. INT. 38. Ecce verus Deum amantium affectus, vel cum eo vivere, vel cum eo mori. Sup. *Joan.*, cap. 11, sup. illud : *Et moriamur cum eo.*

S. GREGORIUS MAGNUS. 39. Intellectus cum intenditur, ejus in Deum ardentior affectus aperitur. Lib. 20. *Moral.*, cap. 22.

40. Affectus ad promerenda cœlestia tanto fit capax, quanto fuerit expectando longanimis. *Ibid.*

41. Quid gravius atque onustius esse potest, quam affectionem sæculi prætereuntis perpeti ? Lib. 1. *Moral.*, cap. 7.

42. Affectus terreni in infimis sunt : spirituales in sublimi. Lib. 5, in I *Reg.* cap. 3.

43. Ante Dei oculos tot gressus ponimus, quot affectus movemus. Lib. 25. *Moral.*, cap. 3.

44. Signum veri amoris non est in affectione animi, sed in studio bonæ operationis. Lib. 2, in I *Reg.*, cap 3.

45. Affectus cordis intenti cœlestibus, contra carnis bellum fortes milites sunt. *Ibid.*, lib. 5, cap. 4.

S. HIERONYM. 46. Necesse est, ut in quoscunque mens trahitur, trahatur affectus. Epist. 22. *ad Eustochium.*

47. Multa nos facere cogit affectus, et dum propinquitatem respicimus corporum, et corporis, et animæ offendimus Creatorem. Epist. 6, *ad Fabio'am.*

48. Nunquam in carnalibus affectionibus ita requiescit animus, ut cruciatu careat. In *Regula monach.*, cap. 18.

49. Nullus est inter eos fidus affectus, quorum diversa fides est. Lib. 1. sup. *Matth.*, cap. 10, sup. illud : *Tradet autem frater fratrem.*

50. Religiosus nullum affectum sciat, nisi ejus cujus cultui dedicatus est. Lib. 1, sup. *Matth.*, cap. 5.

51. Affectus boni animi, semper proclivis est ad pietatem. Sup. *Genes.*, cap. 13. HUGO CARD.

52. Durum est cor sine affectione. Sup. *Exod.*, cap. 8.

53. Affectus noster, sponsus est summæ suavitatis, sive honestatis : ex quorum conjunctione generantur sancta desideria, amores casti, dolores salutiferi, fletus dulces, devotia pia. Sup. *Prov.*, cap. 2.

54. Perniciosi affectus, tela sunt diaboli. Hom. 3, sup. *Genes.* S. JOANNES CHRYSOST.

55. Affectionibus imperare, animarum est medicina. *Ibid.* Hom. 27.

56. Naturalem affectum vincit interveniens gratia. Hom. 3. *de fide Annæ.*

57. Vinculum hujus sæculi est, terrenarum rerum affectio. Hom. 66, sup. *Joan.*

58. Affectio obtenebrat sæpe judicium. Hom. 28, sup. *Acta Apost.* in *Morali.*

59. Sunt multi homines sic affecti, quasi nunquam morituri. *Ibid.* Hom. 47.

60. Affectio pensatur periculis. Serm. 6. *Feriæ.* 5. *Passionis.*

61. Magnorum affectum est dilectos invicem habere. Serm. 8, sup. *Epist. ad Rom.*, in *Morali.*

62. Affectus carnis, sunt deliciæ, ac voluptatum oblectamenta: affectus carnis, sunt avaritia, et omne peccatum. Serm. sup. *Epist. ad Ephes.* in *Morali.*

63. Ad præsentem vitam nimium affici, alienum est a professione Christiana. Serm. 13, sup. *Epist. ad Philip.*

64. Qui affectiones malas sopit, multa requie fruitur. Hom. 9, sup. *Genes.*

65. Præstabilius est homini servum effici, atque adeo servorum servum, quam a turbidis animi affectibus in servitutem trahi. Lib. 1. *Parall.*, cap. 12. S. JOAN. DAM.

66. Animorum affectiones, etiam ex vita declarantur. Epist. *ad Zenam.* S. JUSTINUS MART.

67. Affectus vitia non sunt : sed vitia fiunt, si male utatur affectibus : virtutes, si bene. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 16. LACTANT. FIRMIAN.

68. Affectus detrahi non possunt, quia nobiscum simul nati sunt. *Ibid.* cap. 15.

69. Tres sunt affectus, qui homines in omnia facinora præcipites agunt : ira, cupiditas, libido, voluptates. *Ibid.* cap. 19.

70. Ex affectibus piorum, benignitatis mensura taxatur. Serm. 4. *Quadrag.* S. LEO I. PAPA.

71. Magnum quiddam est, erga res animo non affici : sed multo majus est, erga harum cogita- S. MAXIMUS MART.

tiones multa affectione conturbatum, et quietum perdurare. Cent. 3. *De Charitate*, cap. 38.

S. NILUS. 72. Ad virtutem tendentibus magno est impedimento rerum affectio terrenarum: animoque, ac sæpe etiam corpori perniciem affert. In lib. *Ascetico*.

S. PAULINUS. 73. Nunquam in carnalibus affectionibus requiescit animus: dum necessitudines suas aut bonas amat, cum amittendi metu, aut malas odit cum amittendi voto, in utroque miseriis sustinendis semper obnoxius. Epist. *ad quemdam militem*.

PETRUS CELLENSIS. 74. Si vitiosa est affectio, improbitas est: si justa, virtus est, et admittenda. Lib. 8. Epist. 4.

S. PETR. DAM. 75. Effectum boni operis adhibet, qui pii cordis movet affectum. Lib. 7. Epist. 17, *ad Raynerium*.

S. PROSPER. 76. Diversitas humanæ affectionis, ex diversitate voluntatis est: quæ si prava est, perversis erit moribus inquietata: si autem recta non, non solum non culpabilis affectio hominis erit, sed etiam laudabilis. Sent. 151.

THALASSIUS. 77. Affectiones turpes, mentis vincula sunt, quibus in carnalibus operibus detinetur. Hecatontade 3. Sent. 41.

78. Mens cui affectiones imperant, cogitat quæ non decent. *Ibid.* sent. 4.

79. Malæ cogitationis dux est affectio: affectionis auctor, sensus: quo ut male utamur, in causa est mens. *Ibid.*

80. Mens affectionibus referta, officina est malarum cogitationum. *Ibid.* sent. 77.

S. THOMAS AQUINAS. 81. Quanto quis est impetuosior in interioribus affectibus, tanto difficilius refrænatur etiam in exterioribus. Sup. *Ep. ad Tit.* cap. 3.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 82. Ille in nos dominatur affectus, qui animum primus intravit. Lib. 1. *Controv.* controvers. 8.

83. Nihil rationis est, ubi semel affectus inductus est, jusque illi aliquod voluntate nostra datum est: faciet enim de cætero quantum volet, non quantum permiseris. Lib. 1, *de Ira*, cap. 8.

84. Nulli sunt tam feri, et sui juris affectus, ut non disciplina perdomentur. *Ibid.* lib 2, cap. 12.

85. Nullus affectus est, in quem non ira dominetur. *Ibid.* lib. 2, cap. 37.

SIXTUS PHILOSOPHUS. 86. Non dominatur mala affectio in mente fidelis. Sent. 94.

87. Omnis mala affectio animi, rationi est inimica. *Ibid.* Sent. 195.

88. Quidquid feceris animo male affecto, pœnitebis. *Ibid.* Sent. 196.

89. Affectiones pravæ, ægritudinum sunt initia. *Ibid.* Sent. 197.

AFFECTIONES QUATUOR ANIMI.

COLLECTOR. *Definitio.* Affectiones quatuor sunt appetitus sensitivi motiones, immediate efficientes extraordinariam corporis transmutationem.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Sunt animæ velut quatuor equi, quatuor affectiones: ira, cupiditas, voluptas, timor: quibus furentibus cum cœperit agi, nequaquam se ipsa cognoscit. Lib. 1, *de Virginibus*.

S. ANSELM. 2. Sunt quatuor affectiones; scilicet, gaudium, dolor, spes et timor. *Prosec.*

3. Primæ duæ sunt circa præsentia, vel præterita; et aliæ duæ, sunt circa futura. *De mensuratione crucis*, verbo *Sublimitas*.

S. AUGUSTIN. 4. Affectiones quatuor animi eadem memoria continet, non illo modo quo eas habet ipse animus cum patitur: sed alio multum diverso, sicut se habet vis memoriæ. Lib. 10. *Conf.* cap. 13.

5. Nequitia est mundum istum diligere, et ea quæ nascuntur et transeunt concupiscere, et pro his laborare, ut acquirantur: et lætari, cum abundaverint; et timere ne pereant: et contristari, cum pereunt. *De Agone Christiano*, cap. 13.

6. Quatuor affectiones, motus animorum sunt: lætitia, animi diffusio: tristitia, animi contractio: cupiditas, animi progressio: timor, animi fuga est. *Prosec.*

7. Diffunderis animo, cum delectaris: contraheris animo, cum molestaris: progrederis animo, cum appetis: fugis animo, cum metuis. Tract. 46, in cap. 10. *Joan.*

8. Affectus quadripertitus esse cognoscitur: dum de eo quod amamus, jam gaudemus, vel gaudendum speramus: et de eo quod odimus, jam dolemus, vel dolendum metuimus. *De Spiritu et Anima*, cap. 4.

9. De concupiscibilitate, gaudium et spes; et de irascibilitate, dolor et metus oriuntur. *Ibid.*

10. Quatuor affectus animi, omnium sunt vitiorum et virtutum quasi quædam principia, et communis materia. *Ibid.*

11. Habet anima affectiones, quibus exercetur ad virtutes; dolor namque de peccato, timor de suppliciis, desiderium de promissis, gaudium de præmiis, quædam exercitia sunt virtutum. *Ibid.* cap. 20.

12. Voluntas bona, voluntas superni ardoris accensa, sive amore, sive timore, sive gaudio, sive tristitia, quæcunque amara et aspera sufferat, charitas Dei est. *De patientia*, cap. 25.

13. Amor inhians habere quod amatur, cupiditas est; id autem habens, eoque fruens lætitia,

est : fugiens quod ei adversatur, timor est : idque si acciderit, tristitia est. Lib. 14. *de civit. Dei.* cap. 7.

14. Cives sanctæ civitatis Dei, in hujus vitæ peregrinatione secundum Deum viventes, metuunt cupiuntque, dolent gaudentque : et quia rectus est amor eorum, istas omnes affectiones rectas habent. *Prosec.*

15. Metuunt pœnam æternam, cupiunt vitam æternam : dolent in re, gaudent in spe.

16. Metuunt peccare, cupiunt perseverare ; dolent in peccatis, gaudent in operibus bonis.

17. Metuunt tentari, cupiunt tentari; dolent in tentationibus, gaudent in tentationibus. *Ibid.* cap. 9.

18. Quem non exanimat metus, nec cupiditas eum vastat, nec ægritudo macerat, nec ventilat gestiens, et vana lætitia. *De* LXXXIII *quæst.*, quæst. 33.

S. BERNARD. 19. Totum cor in quatuor affectionibus est ; quid diligas, quid metuas; unde gaudeas, aut contristeris. Serm. 2. *de Quadrag.*

20. Iram, metum, cupiditatem, et gaudium, veluti quemdam animi currum bonus auriga regit, et in captivitatem redigit omnem carnalem affectum. *Ibid.*

21. Affectiones quatuor sunt notissimæ : scilicet, amor et lætitia, timor et tristitia. *Prosec.*

22. Absque his non subsistit humana anima; sed quibusdam sunt in coronam, quibusdam in confusionem.

23. In initio timor, deinde lætitia, postea tristitia, in consummatione amor.

24. De timore et lætitia nascitur prudentia, et est timor causa prudentiæ, lætitia fructus.

25. De lætitia et tristitia nascitur temperantia, cujus est tristitia causa temperantiæ, lætitia fructus.

26. De tristitia et amore nascitur fortitudo, et est tristitia causa fortitudinis, amor fructus.

27. De amore et timore nascitur justitia, et est timor causa justitiæ, amor fructus.

28. Si timorem sequatur tristitia, desperationem generat; si amorem lætitia, dissolutionem. Serm. 6. parvor. Serm.

29. Habent suas voces affectus, per quas se etiam, cum nolunt, produnt : timor meticulosas, dolor gemebundas, amor placidas, gaudium jucundas. Serm. 67. sup. *Cant.*

BOETIUS. 30. Tu quoque si vis lumine claro cernere verum,

Tramite recto carpere callem : gaudia pelle,

Pelle timorem, spemque fugato, nec dolor adsit. Lib. 1. *de Consol. philos.*

S. BONAVENT. 31. Qui nimis seipsum diligit, seipsum nimis diligendo plus debito afficitur, circa quod bonum sperando et gaudendo de ejus præsentia; timendo et dolendo de ejus absentia. Sup. *Lucam*, cap. 17.

32. Fervor devotionis est crux spiritus, cujus quatuor sunt brachia, sc. amor, spes, timor et dolor. Spes sursum, timor deorsum; amor a dextris, et dolor a sinistris. *Ibid.* cap. 23.

33. Animæ proprium est metuere, desiderare, S. FULGENT. tristari et gaudere. Lib. 3. *ad Trasimundum Regem*, cap. 21.

34. Mens, a secreti interioris securo gaudio S. GREG. MAG. exclusa, modo spe dejicitur, modo pavore vexatur, modo deficiendo dolore dejicitur, modo falsa hilaritate relevatur. Lib. 8. *Moral.* cap. 20.

35. Modis nos alternantibus, semper cupido concutit, metus frangit, lætitia mulcet, dolor affligit. *Ibid.* Lib. 10. cap. 9.

36. Perturbationes quatuor uno, et non pleno S. HIERONYM. versiculo, illustris Poeta comprehendit : hi metuunt, cupiuntque, hoc de futuro : dolent, gaudentque, hoc de præsenti. Sup. *Joel.* cap. 1.

37. Non solum in desideriis et cupiditate continentia necessaria est, sed etiam in tribus reliquis perturbationibus, dolore scilicet, lætitia et timore. Lib. 3. sup. *Epist. ad Galat.* cap. 5.

38. Quatuor sunt animi affectiones : scilicet, HUGO CARD. timor et amor, dolor et gaudium. *Prosec.*

39. Timemus quæ non oportet, amamus quæ non decet : dolemus vane, gaudemus vanius. Sup. *Genes.* cap. 46.

40. Sunt quatuor affectiones : scilicet, desiderium, gaudium, timor et tristitia : hæc quatuor in anima, quasi in rota fortunæ in hac vita volvuntur. *Prosec.*

41. Nam anima ipsa per timorem ascendit, jacet deorsum per tristitiam, surgit per desiderium, stat per gaudium. Sup. *Cant.* cap. 8.

42. Fere omnes homines quatuor cordis affectiones : scilicet amorem, gaudium, spem et timorem, in terrenis figunt. Sup. *Apocal.* cap. 6.

43. Nullatenus valet vivacitas mentis, absque JOAN. CASS. alicujus desiderii vel timoris, gaudii vel mœroris affectione subsistere, nisi hæc eadem in bonam partem fuerint immutata. In *Collat.* 12. *Abbat. Chæremonis*, cap. 5.

44. Totum cor hominis quatuor affectionibus JOAN. TRIT. est perversum, quas si ad Deum reducimus, totum cor hominis est conversum. Part. 1, tract. 2. *de Regione Claustralium*, art. 2.

45. Quatuor sunt qualitates affectionum, qui- S. ISIDORUS HISPAL. bus mens justi tædio salubri compungitur : hoc est, memoria præteritorum facinorum, recordatio futurarum pœnarum, consideratio peregrinationis suæ, et desiderium supernæ patriæ. Lib. 2. *de Sum. bono*, cap. 12.

PETRUS BLES. 46. Quatuor sunt naturales affectiones; timor, spes, gaudium, dolor. *Prosec.*

47. Timor est in fronte, spes in capite, gaudium a dextris, dolor a sinistris. Serm. 19. *de Annunt. B. V.*

PETRUS CELLENS. 48. Quatuor sunt anguli in anima; timor videlicet et cupiditas, gaudium et dolor. *Prosec.*

49. Quia aliquando timore deprimitur, aliquando cupiditate evagatur, aliquando gaudio effertur, aliquando dolore afficitur.

50. Ita mobilitate naturæ suæ agitur, ut modo gaudeat, modo doleat, modo cupiat, modo timeat. *De Panibus*, cap. 20.

51. In anima Jesu non ficte, sed vere quatuor animi affectiones fuerunt, teste Evangelio, ubi legitur eum exultasse, et doluisse, et timuisse, et voluisse. *Ibid.*

52. Ignis divinus ita quatuor angulos nostros possideat, ut Deum cupiamus, ut Deum timeamus, ut in Deo doleamus, ut cum Deo gaudeamus. *Ibid.*

S. PROSPER. 53. Ipsius animæ quatuor esse affectiones, quibus vel ad bona utimur, vel ad mala, antiqui subtiliter invenerunt, et, eorum inventa probantes, posteri susceperunt. Lib. 3. *de Vita contemplat.*, cap. 18.

54. Quatuor affectiones, vitia esse, stultitia sapientium mundi hujus existimat. *Prosec.*

55. Nam, si timere ac dolere, cupere vel lætari omnino non possent, nisi peccatores, aut perditi, recte non affectus aliqui possent dici, sed morbi.

56. At, cum tales animorum motus inveniantur in Sanctis, quis ita desipiat, ut eos vitia credat, ex quibus Deo placuerunt illi, qui vitiis plusquam cæteri omnes restiterunt? *Ibid.* cap. 31.

57. Non has affectiones habendo, sed eis male utendo delinquimus. *Prosec.*

58. Quia humanorum affectuum proprietas, hominis indicat naturam : qualitas bonam, vel malam significat voluntatem.

59. Ac sic motus hi, qui in hominibus affectiones sunt, iidem ipsi in bene utentibus virtutes, et in male viventibus passiones, sive perturbationes, aut ut quidam volunt, ægritudines fiunt. *Ibid.*

60. Omnino ibi nullus est sensus, ubi timendi, vel dolendi, cupiendi sive gaudendi nullus invenitur affectus. *Ibid.*

61. Omnes justi, et tota morum sanctitate perfecti, timent et cavent, volunt et cupiunt, lætantur et gaudent, tristantur et dolent. *Prosec.*

62. Sed interest multum quid timeant, aut caveant, velint aut cupiant, unde lætentur aut gaudeant, contristentur aut doleant.

63. Metuunt hæreditatem regni cœlestis amittere, cupiunt ad cœlestem patriam pervenire, dolent tentati, gaudent de tentationibus liberati.

64. Ac per hoc recta mens rectos habet affectus : perversos, perversa. *Ibid.*

RICHARD. A S. VICTORE. 65. In terra nec dolor sine spe, nec gaudium sine timore est. Trac. 1. *de statu inter. hom.*, cap. 27.

66. Amor et odium, gaudium et dolor, quatuor principales affectiones sunt : ex quibus cætera omnia, desideriorum, voluntatum, votorum, affectionumque originem trahunt. *Ibid.* cap. 34.

RUPERTUS. 67. Magnum et victoriosum est non gaudere de prosperis, nec dolere de adversis : non sperare prospera, nec timere adversa. Lib. 5. sup. *Genes.* cap. 16.

S. THOMAS AQUINAS. 68. Gaudium, tristitia, spes et timor quatuor sunt principales animæ passiones. 1. 2. quæst. 25. art. 4.

THOMAS A KEMPIS. 69. In nobis est materia litis, et discordiæ fomes : scilicet cupiditas rerum, amor habendi, timor perdendi, dolor boni amissi. Serm. 19. *ad Novit. divis.* 14.

AFFLICTIO.

CICERO. Afflictio græce θλίψις dicitur, et est ægritudo cum vexatione cordis. Lib. 4. *Tusc. quæst.*

HUGO A S. VICTORE. Afflictio in prosperis, est odientis animi cruciatus ex profectu minus sibi placentis descendens. *De fruct. carnis et spirit.* cap. 5.

Divisio. Quinque de causis affliguntur homines : aut propter merita augenda, ut Job; aut ad humilitatem conservandam, ut Paulus ab Angelo Satanæ; aut ob peccata corrigenda, ut Maria soror Moysi; aut ad initium damnationis, ut Herodes. *De Allegoriis in Matth.* cap. 9.

Tria sunt affligentia : videlicet, carcer, captivitas, et infirmitas. *Prosec.*

Gravatur infirmus debilitate et dolore, incarceratus catenis et compedibus, captivus servitute et labore. Lib. 3. *de Claustro animæ*, cap. 10.

PETRUS BLESENS. Duo nos affligunt, vitia et flagella; per illa cognoscimus quid de nobis simus; per ista, quid de mundo sperare possimus. Ep. 138. *ad Gualterum Rothomagensem Archiepisc.*

FRANCISC. TITELM. *Comparatio.* Quemadmodum dulcedinem epularum, qui famem non est expertus, nescit : ita electi non satis agnoscerent magnitudinem divini beneficii, si non aliquando permitterentur Dei dispensatione in graves incidere afflictiones. Sup. *Psalm.* LXX.

S. JOANNES CHRYSOST. Quemadmodum margarita, etiamsi in cœno obruatur, nihilominus nativam pulchritudinem retinet : sic virtus, quocumque eam projeceris, suam vim exerit, sive in servitute, sive in carcere, sive in afflictione. Hom. 63. sup. *Genes.*

Sicut aurum igne examinatum, purius reddi-

tur : pari modo etiam anima, quæ inter afflictiones versatur, splendidior per illas evadit. Ser. 3. *de Verbis Apost : Habentes eumdem spiritum.*

Quemadmodum exiguam scintillam, si in profundam aquam immergas, protinus extinxeris : sic, quantumvis magna animi afflictio, si in bonam incidat conscientiam, perit, facileque evanescit. Hom. 1. sup. *Epist. II ad Cor.* in Morali.

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROSIUS. 1. Brevis afflictionis est meta, sed corona fructus perpetui : tolerabilis passio, merces inæstimabilis. Lib. 1. *de Jacob*, cap. 6.

2. Quælibet jacula, justo nocere non possunt, cui Deus lux est. *De Nabuthe*, cap. 14.

V. BEDA. 3. Bonorum mens quo duriora pro veritate tolerat, eo certius æternitatis præmia sperat. In suis *Prov.* verbo *Bonorum.*

AUGUSTIN. 4. In afflictione mali Deum detestantur atque blasphemant : boni autem precantur et laudant. Libr. 1. *de Civ. Dei*, cap. 8.

5. Cruciatus corporis malas animas miserabiliter affligit, bonas autem fortiter purgat. *De Agone Christiano*, cap. 7.

6. Gaudendum Christianis est, dum recte conversantes premuntur in hoc seculo. In *quæst. Veteris et Novi Testam.*, quæst. 115.

7. Premunt nos, sed non opprimunt : urgent nos, sed non demergunt. Enarr. 2. sup. Psalm. XXXI. vers. 8 : *In diluvio aquarum*, etc.

8. Melius est post paucas angustias ad æternam beatitudinem pervenire, quam post brevem lætitiam ad inferni profunda descendere. Serm. 1. in *Vigil. Ascens.* sup. illud *Matth.* 5 : *Beati qui lugent.*

9. Nulla est plaga, quæ debeat ab amore Christi Christianum separare. Serm. 60. *ad Frat. in Eremo.*

V. BEDA. 10. Bonorum mens, etc. vide infra.

BERNARD. 11. Plaga recens dolore non caret; neque enim occaluit vulnus, nec in tam brevi versum insensibile est. *De consid.*, lib. 1.

12. Hebetis cordis est indicium, propriam non sentire vexationem. *Prosec.*

13. Vexatio dat intellectum auditui ait Isaias, verum est, sed nimia si non fuerit; nam si nimia sit, non plane dat intellectum, sed contemptum. *Ibid.*

14. In afflictis rebus constitutis, tanto solet esse gratior liberatoris adventus, quanto fuerit diuturnior afflictio. In lib., *de Passione*, cap. 46.

15. Malum, voluptas est corporis : bonum vero, afflictio est. Serm. 3, in *Nativ. Dom.*, super illud *Isai.* 7 : *Reprobare malum et eligere bonum.*

S. BONAVENT. 16. Pura afflictio revocat a malo, et sollicitat in bono. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 2.

17. Afflictorum indigentia, dum pias mentes ad subveniendum provocat : etiamsi lingua sileat, vita clamat. Super *Lament. Hierem.*, cap. 2.

18. Dum id quod tenerum est affligitur, citius ad misericordiam pietas judicis flectitur. *Ibid.*

19. Magna crudelitas est, affligere ægrotantes. Super *Luc.*, cap. 17.

20. In omnibus pressuris gravibus et duris, totum remedium crux est. In *laudismo de S. Cruce.*

21. Quanto afflictio intensior, tanto magis promptior consolatio. *De stimulo amoris*, part. 2, cap. 6.

CASSIODOR. 22. Amemus afflictiones, quæ faciunt perpetuo felices; nam si amaram medici potionem non respuimus, ut mereamur temporalem suscipere sospitatem, quis istud sanæ mentis aflectare non debeat, quod se propter æterna gaudia subire posse cognoscat. *Psalm.* XCIII.

DYDIMUS. 23. Qui alium malo aliquo mulctare vult, prius seipsum mulctat. Apud D. Joan. Damasc. lib. 2 : *Parallel.* cap. 68.

24. Non ulciscendi, sed medendi animo atque ad sanitatem animæ comparandam, Deus afflictiones immittit. Lib. 3, *Parallel.*, cap. 49.

DIONYSIUS CARTHUS. 25. Magis timere debet Christianus se non esse in statu salutis et gratiæ, et ad electorum consortium non pertinere; dum nil afflictionis sibi contingit. *De Mortific. vivifica.*

FRANCISCUS TITELM. 26. Sicut Deus potestatem habet homines affligendi : ita et sanandi levandique afflictum ab afflictione. *Prosec.*

27. Ipse enim ad suæ potentiæ, atque bonitatis gloriam demonstrandam, et nostram salutem promovendam, nunc afflictionibus hominem ferit; et cum sibi visum fuerit pro sua gloria, et nostro profectu expedire, liberat eumdem ab afflictionibus quantumvis maximis. Super *Job*, cap. 5, sup. illud : *Ipse vulnerat et medetur.*

28. In afflictionibus opportunum solet, et gratum esse liberatoris adjutorium, et jucundum esse potentis refugium. Sup. *Psalm.* IX, vers. 9.

29. Melius est temporaliter affligi, quam æterna afflictione a Deo feriri. Super *Psalm.* LIII, vers. 23.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 30. Modica passio, gloria infinita. Opuscul., colloq. 33.

GLOSS. DECR. 31. Afflictis non debet afflictio addi. Apud Gratian. in *Decret.*

32. Unius afflictio, multorum est correctio. Sup. *Levit.*, cap. 20.

GLOSS. ORD. ET HIERON. 33. **Felix conscientia, quæ afflictionis tempore, bonorum operum recordatur.** Sup. IV, *Reg.*, cap. 20 : S. Hieronym., lib. 11. in Isai., cap. 38.

GLOSS. INT. 34. Quem vident homines calamitatibus fatigatum, putant a Deo desertum. Sup. *Psalm* LXX, in illud : *Deus dereliquit eum.*

GLOSSA ORD. 35. Impossibile est scire afflictiones afflictorum homini, qui experimentum afflictionis non habuit. Sup. *Ep. ad Hebr.*, cap. 4.

S. GREGOR. MAGNUS. 36. Hinc unusquisque colligat, quid illic sint passuri, quos Deus reprobat : si hic sic cruciat quos amat. *Prosec.*

37. Aut quomodo ferientur, qui in judicio arguendi sunt; si sic eorum vita premitur, qui ipso judice teste laudantur. Lib. 3, *Moral.*, cap. 5.

38. Afflicta mens tanto magis ad æternam patriam reditum diligit, quanto in hoc ærumnoso exilio laboriosus vivit. Lib. 6, *Moral.*, cap. 16.

39. Durum est appetere quod cruciat, sequi quod vitam fugat. *Ibid.*, lib. 7, cap. 6.

40. Mens quæ in Deum forti intentione dirigitur, omne quod in hac vita affligit, requiem putat. *Ibid.*, cap. 7.

41. Deus ab electis suis iniquitatum maculas studet temporali afflictione tergere; quas in eis in perpetuum non vult vindicare. *Ibid.*, lib. 9, cap. 17.

42. Mala reproborum bonos dum cruciant, purgant. *Ibid.*, lib. 20, cap. 19.

43. Mali bonos magis ab hujus mundi desideriis expediunt, dum affligunt. *Prosec.*

44. Quia dum multa eis hic violenta ingerunt; festinare illos ad superna compellunt. *Ibid.*, lib. 26, cap. 9.

45. Sicut moderata afflictio lacrymas exprimit, ita immoderata subducit; quia mœror ipse sine mœrore fit, qui afflicti mentem devorans, sensum doloris tollit. *Ibid.*, lib. 9, cap. 37.

46. Tanto major fiducia mentem roborat, quanto hanc fortior pro veritate afflictio angustat. *Ibid.*, lib. 10, cap. 12.

47. Cum sit gravius justos, quam injuste injustos affligere; multo tamen est gravius justis pariter et injustis nocere. *Ibid.*, libr. 15, cap. 19.

48. Ille perfecte tribuit qui cum eo quod afflicto porrigit afflicti quoque in se animum sumit. *Ibid.*, lib. 19, cap. 26.

49. Veritatis lumen, quod elatis, occupatisque mentibus absconditur, afflictis revelatur. *Ibid.*, lib. 27, cap. 7.

50. Perpendo quid tolero, perpendo quid amisi; dumque intueor illud quod perdidi, fit hoc gravius quod porto. Lib. 1, *Dialog.*

51. Gratum Deo sacrificium est, afflictio contra peccatum. Hom. 10.

52. Plerumque mali justos, qui eorum salvationem appetunt execrabilis nequitiæ persecutionibus affligunt. Sup. *septem Psalm. pœnit.*, in *Psalm.* III, vers. 20.

53. Inter humanæ animæ innumerabiles afflictionum molestias, nulla est major afflictio, quam conscientia delictorum. *Ibid.*, sup. *Psalm.* VII, vers. 13.

54. Non debet addi flagellatis a Domino afflictio, ne affligentes culpæ offensa respiciat. Lib. 2, in *Registr.*, indict, 10, cap. 5, ep. 5, *ad Candidum Episc.*

55. Servorum Dei humilitas, in afflictionis tempore debet apparere. *Ibid.*, cap. 24, ep. 24, *ad Eusebium Abbat.*

56. Afflictio electæ mentis, omnis diabolicæ tentationis peremptorius mucro est. Lib. 5, in *Reg.*, cap. 3, super illud : *Afflictus est populus.*

57. Afflictio optimum remedium est ad salutem. Orat. 1, *de Reconcil. Monach.* S. GREG. NAZ.

58. Verus philosophus per afflictiones clarescit, et ex gravibus materiam facit virtutis. Orat. 25.

59. Anima afflicta, Deo vicina est. Ep. 50, *ad Cæsarium fratrem.*

60. Quanto hic quisque propter justitiam durius affligitur, tanto dulcius in cœlo remunerabitur. Serm., *de Martyrib.* HAYMO.

61. Afflictio in seculo, materia præmiorum est. Epist., *ad Eustochium.* HIERONYM.

62. Incertum est utrum ad Dominum pertineat, quem pressura mater gloriæ ventilando non purgat, premendo non nutrit, castigando non probat, cædendo non curat. Epist. 16, *ad Amicum.*

63. Militiæ convenit Christianæ excuti afflictionibus, et calamitatibus probari. *Prosec.*

64. Ipsius est sub infelicitatibus et angustiis feliciter ampliari, sub pressuris adolescere, et pressuras pubescendo calcare. *Ibid.*

65. Sancta electorum Ecclesia, afflictionis tempore, proverbium pravis efficitur. Lib. 2, super *Lamentat. Hieremiæ*, cap. 3, sup illud : *Factus sum in derisum*, etc.

66. Felix conscientia, etc. Vide supra, nº 33.

67. Bonos persequendo affligere inimicus potest, consumere autem non potest. Homil. 1, *in Ecclesiasten*, sup. illud. 2 : *Inimicus consumpsit.* HUGO A S. VICTORE

68. Crux præsens, scala est ad gloriam æternam; et e converso præsens gloria, scala est ad crucem æternam. Sup. *Genes.*, cap. 40. HUGO CARD.

69. Afflictio temporalis cito transit et evanescit, ut somnium; quia in veritate non est afflic-

tio, sed umbra, vel somnium afflictionis. *Ibid.*, cap. 40.

70. Prosperitas malorum temporalis et finem habet, sicut et afflictio bonorum. Super *Job*, cap. 4.

71. Sanctos adjutores tuos in afflictione non invenies, quos habere socios in prosperitate noluisti. *Ibid.*, cap. 5.

72. Miserabiliter cruciatur, qui causam sui cruciatus non attendit. *Ibid.*, cap. 10.

73. Dominus hic permittit bonos affligi, ut ad faciliorem exitum, dum amor provocat, cruciatus mundi impellat. *Ibid.*, cap. 35.

74. Afflictio calorem concupiscentiæ aufert, et cupiditatem subtrahit. Sup. *Psalm.* LXXVII.

75. Perversi afflictionem suam non sentiunt, imo delectantur in ea; putantes sibi bene esse, dum male est. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 1, in illud: *Perversi difficile corriguntur.*

76. Præsens afflictio, futuræ serenitatis indicium est. Sup. *Sapient.*, cap. 11.

77. Brevis afflictio adversitatis delet et purgat dolorem maximæ voluptatis. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 11.

78. Justi quanto amplius impetuntur, tanto gloriosius coronantur. Sup. *Hierem*, cap. 39.

79. Afflictio præsens, non est vera afflictio, sed ficta. Sup. *Ezech.*, cap. 7.

80. Corpus affligitur, sed anima gloriatur. Sup. *Ep.* II, *ad Cor.*, cap. 11.

JOANNES CHRYSOSTOM.

81. Ille vere male affligitur, qui proximo suo negotium facit. Hom. 19, sup. *Genes.*

82. Afflictiones bene sensatæ animæ, festa sunt. Serm. *de Job et Abraham.*

83. Momentanea est afflictio, sed perpetua gloria. *Ibid.*

84. Ubique Deus ad vigilandum Apostolos animo præparat, afflictiones quidem ipsis tribuendo, affligere autem posse cæteris permittendo; ut tu ex hoc discas in afflictionibus esse victoriam, et præclara hinc statui trophæa. Hom. 34, super *Matth.*, in illud *Matth.* 10 : *Cavete ab hominibus*, etc.

85. Nihil congrua afflictione melius, purior tunc est anima, levior subtiliorque tunc est, sublimia videt, ac expedita est. Hom. 26, in *Acta Apost.*, in *Morali.*

86. Ubique alacritate opus est, et multo fervore; regnum enim non aliter acquiritur, nisi per crucem. *Ibid.* Hom. 31.

87. Anima quæ affligitur, non vult in multis esse occupationibus, sed solum quietem amat. *Ibid.* Hom. 42.

88. Magnum bonum est afflictio, et noster pædagogus est afflictio *Ibid.*

89. Magnum lucrum est, generose ferre afflictiones; est enim solutio peccatorum, graviter affligi : est philosophiæ schola, est virtutis doctrina. *Ibid.* Hom. 51, in Morali.

90. Ubi afflictio, ibi et consolatio; ubi consolatio, ibi et gratia. Hom. 26, super *Epist.* II, *ad Cor.*

91. Tunc anima purgatur, cum propter Deum affligitur; tunc majori fruitur auxilio, gratiamque meretur copiosiorem. *Ibid.*, in Moral.

92. Magna afflictio, magnum gaudium parit, et abundantiam gaudii. *Ibid.*, Homil. 16.

93. Quod auro ignis est, hoc animabus afflictio, sordes purgans, puras reddens, splendidas efficiens et hilares. *Ibid.*, hom. 26, post init. *Moralis.*

94. Magna est afflictionum dignitas, quia conformis sit quisque morti Christi per afflictiones. Serm. 11, sup. *Ep. ad Philipp.*, post med. in illud 3 : *Conformis factus morti ejus.*

95. Afflictio vinculum est infractum, dilectionis augmentum, compunctionis et pietatis occasio, atque materia. *Ibid.*, serm. 15, in Moral.

96. Non ducit ad civitatem cœlestem via quietis ac recreationis, sed afflictionis; illa spatiosa est, ista angusta. *Ibid.*

97. Non potest fieri, ut afflictiones sentiat homo ille, qui in afflictionibus gratias agit. Hom. 8, sup. *Ep. ad Coloss.*

98. Gloria est afflictio propter Christum tolerata; et quanto major fuerit, tanto illustrior erit gloria Hom. 3, sup. *Epist.* II, *ad Thessalonic.*, in illud : *Primum, ut glorificetur nomen Domini.*

99. Impossibile est scire afflictiones afflictorum eum qui experimentum afflictionis non habuit. Homil. 7, sup. *Epist. ad Heb.*, in illud : *Non habemus Pontificem, qui non possit compati.*

100. Quid dulcius quam me Christi afflictionum fieri participem, atque hæc illius gratia perpeti ? quid huic solatio par esse potest? Homil. 1, sup. 1, *ad Cor.*, sup. illud : *Abundat et consolatio nostra.*

101. Non quanta est afflictio, tanta datur et consolatio, sed multo amplior. *Prosec.*

102. Non enim afflictionum magnitudinem æquat modus consolationis, sed excellit consolatio, ut certaminum tempus rursus aliarum coronarum excipiat occasio.

103. Quid simile ob pietatem affligi, et innumeris solatiis a Deo refocillari? *Ibid.* in *Morali.*

104. Nullus communicat Christo delicatam agens vitam, nullus (inquam) istorum qui molliter ac dissolute vivunt : sed qui versatur in afflictione, et qui per angustam ingreditur viam, is demum vicinus adstat. *Ibid.* in *Morali.*

105. Ne doleas cum affligeris, cogitans primum quibuscum habeas societatem : deinde quomodo per afflictiones repurgeris, denique quantum lucri feceris. *Ibid*.

S. JOAN. DAM. 106. Non affligi, sed peccare, malum est : hæc demum afflictio gravis est. Lib. 1. *Parallel*., c. 12.

107. Accidit nonnunquam, ut commodum ad salutem pharmacum sit afflictio. *Ibid*. lib. 2, cap. 31.

S. ISIDORUS HISPALENS. 108. Tunc magis sunt Dei oculi super justos, quando eos affligi ab iniquis providentia superna permittit. Lib. 3, *de Summo bono*, cap. 58.

109. Afflictio hujus vitæ brevis est, et qui affligitur mortalis est. Lib. 1, *de Synonymis*.

LUDOVICUS BLOSIUS. 110. Ea crux et afflictio, quam Deus homini imponit, multo securius portatur, quam illa quam homo ex propria voluntate assumit. In *speculo spirit*. cap. 5.

111. Deum qui te juste quidem, sed tamen ex amore affligi permittit, magis quam hominem, qui te affligit, attende. Lib. *Enchirid. parvul*., document. 4.

112. Qui modo multa pace male gaudent, magnis postmodum pressuris affligentur. In *Apolog. pro Thaulero*, cap. 7.

MINUTIUS FELIX. 113. Calamitas sæpius disciplina virtutis est, ærumnis enim suis inclyti floruerunt. In suo *Octavio*.

S. NILUS. 114. Fortiter perfer afflictiones, coronæ enim horum sunt, qui ex eis certamen sustinent. Paræn. 173.

PETRUS BLESENS. 115. Gloriosum est cuilibet Christiano, si affligitur; dummodo non sit turpis, sed in Christo commendabilis afflictionis occasio. Ep. 10, *ad Capellan. Regis Siciliæ*.

116. Omnis cordis aut corporis afflictio, citra meritum et fructum salutis est, sine patientiæ condimento. *Ibid*. Epist. 31, *ad Abbat. de Fontanis*.

117. Si dura sunt, quæ sentis, reputes te durioribus esse dignum. *Ibid*. Epist. 134, *ad Wilhelm. electum*.

118. Expedit tolerari dura, ne veniant duriora. *Ibid*. Ep. 137, *ad Alexand. de S. Albano*.

S. PETRUS DAMIANUS. 119. Illis jure gaudendum est, quibus et pro malis suis hic afflictio temporalis infertur : et pro bonis quæ gesserunt ; præmia in cœlo sempiterna servantur. *Protec*.

120. Felix sane commercium, pressuris hic temporalibus atteri, et in illa postmodum perpetuæ lucis amœnitate lætari. Ep. 6, *ad virum quemdam nobilissimum*.

121. Tunc leve nobis videbitur omne quod patimur; si gravius esse perpendimus quod meremur. Epist. 14, *ad Sorores suas*.

S. PROSPER. 122. Labor piorum exercitatio est, non damnatio. Sent. 275, *apud Div. Augustin*.

RICHARD. A S. VICTORE. 123. Quanto justus durius premitur exterius, tanto delectabilius gloriatur interius. *De Benjamin minore*, cap. 35.

124. Quanto mundi malis justi acerbius urgentur, quanto gravioribus flagellis atteruntur, tanto ad Dei amorem vehementius accenduntur. Lib. 2, *de Contemplat*. cap. 24.

SALVIANUS. 125. Nequaquam nobis dolenda est hæc afflictio infirmitatum, quam intelligimus matrem esse virtutum. Lib. 1, *de Gubernat. Dei*, sup. illud II *Cor*. 12 : *Virtus in infirmitate perficitur*.

126. Perspicuum est cuncta quæ affliguntur judicio Dei percuti, sed tamen propter peccata subverti. *Ibid*.

S. SIDONIUS. 127. Quantaslibet nobis anxietatum pateras vitæ præsentis propinet afflictio, parva toleramus, si recordamur quid biberit ad patibulum, qui invitat ad Cœlum. Lib. 9. Epist. 4, *ad Græcum. Episcop*.

THOMAS A KEMPIS. 128. Quanto frequentior vexatio tribulantis, tanto laudabilior virtus patientis. Serm. 5, *ad Novitios*.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 129. In infortuniis virtus relucet. 1. *Ethicor*., cap. 2.

PLATO. 130. Calamitas æquo animo ferenda est, et, si quid humanitus contigerit, non est impatienter lugendum. Syzygia 4, in *Dialogo Menexeni*.

SENEC. 131. Ipsis Deus consulit, quos esse quam honestissimos cupit, quoties illis materiam præbet aliquid animose fortiterque faciendi. In lib., *de Divina Provid*., cap. 4.

132. Calamitas virtutis occasio est. *Ibid*.

133. Erratis, si quem judicatis exceptum : veniet ad illum diu felicem portio : quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. *Ibid*., cap. 4.

134. Magis urgent sæva inexpertos. *Ibid*.

135. Quid miraris bonos viros, ut confirmentur, concuti ? *Prosec*.

136. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat.

137. Ipsa enim vexatione constringitur, et radices certius figit. *Ibid*.

138. Quædam nos magis torquent, quam debeant : quædam ante torquent, quam debeant ; quædam torquent, cum omnino non debeant ; aut augemus dolorem, aut fingimus, aut præcipimus. *Ep*. 13.

SIXTUS PHILOSOPH. 139. Grandis impietas in Deum affligere hominem. Sent. 88.

AGRICULTURA.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Agricolarum labor honestus et sanctus est. *De Opere Monach.*, cap. 3.

2. Agricultura omnium artium est innocentissima. *De Hæres. ad Quod vult Deum*, quæst. 46.

S. GREGOR. MAGNUS. 3. Agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas uberes fruges profert; quam eam quæ nunquam spinas habuit, et nunquam fertilem messem protulit. Homil. 34, sup. *Evang.*

S. JOANN. CHRYSOST. 4. Agricola semper tempus messis expectat. Hom. 48. *Oper. imperf. sup. Matth.*

S. PETRUS DAMIANUS. 5. Villicus, quanto in commissa largiori possessione beatior, tanto est in reddenda ratione miserior. *Prosec.*

6. Tantoque debet plura, cum reddit; quanto gloriatur, ampliora cum accipit. Opusc. 13, cap. 15.

PHILO JUDÆUS. 7. Omnis agricola est artifex, quoniam ars est agricultura. Lib. *Quod deterius potiori*, etc.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 8. Agricolæ magis appetunt lucrum, quam honores, 6. *Politicor.*

9. Agriculturæ possessio est maxime naturalis et justa. Œconomic. 1.

10. Bos pauperibus est pro servo. 1. *Politic.*

11. Delectabilius est agricolis laborare, quam principari. 6. *Politicor.*

12. Agricolæ, qui necessaria non habent, circa opera morantur, et aliena non concupiscunt. *Ibid.*

CICERO. 13. Vita hæc rustica, quam tu agrestem vocas, parcimoniæ, diligentiæ, justitiæ magistra est. Orat. 2, *pro Roscio.*

14. Omnium rerum, ex quibus aliquid acquiritur, agricultura melius; nihil uberius, nihil dulcius, nihil libero homine dignius. Lib. 1, *de Offic.*

15. Voluptates agricolarum, nulla impediuntur senectute. *De senectute.*

16. Agro bene culto nihil potest nec usu esse uberius, nec specie ornatius, nec natura pulchrius. *Ibid.*

17. Mea sententia est, haud scio an ulla vita possit esse beatior agricolæ. *Ibid.*

18. Non solum quidem officio hominum, agrorum cultura est salutaris, sed et delectatione et saturitate, copiaque rerum omnium, quæ ad vitam hominum pertinent. *Ibid.*

19. Ager, quamvis fertilis, sine tamen cultura fructuosus esse non potest. Lib. 2. *Tusc. quæst.*

ALACRITAS.

COLLECTOR. *Etymologia.* Alacer dicitur quasi minime lacer, et Alacritas, quasi non acritas, vel absque acritate.

RICHARD. A S. VICTORE. *Definitio.* Alacritas est animi, ad bonum opus perficiendum, læta et circumspecta promptitudo. *De fructibus carnis et spiritus*, cap. 12.

PLATO. Alacritas est declaratio voluntatis promptæ ad agendum. Syzygia, 6, *de Definit.*

ROBERTUS BELLARM. *Productio.* Alacritas cordis ex desiderio et amore nascitur. Sup. *Psalm.* 80.

S. BONAVENT. *Comparatio.* Sicut in senibus gravitas, sic in juvenibus alacritas velut quadam dote naturæ commendatur. *De ordine vitæ.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ATHANAS. 1. Unica ratio vincendi diabolum est lætitia spiritualis. *De vita S. Antonii.*

S. AUGUSTIN. 2. Qui dat, sic servet hilaritatem, ut qui accipit non perdat securitatem. *De Amicitia*, cap. 25.

3. Omnia opera vestra in unum fiant, majori studio, et frequentiori alacritate. In *Regula* 3.

S. BERNARD. 4. Bonus plane est, qui spiritu alacer, charitate fervens, et pietate devotus. Serm. 54, sup. *Cant.*

5. Alacritas laudantium Deum, quemdam in terris repræsentat cœlestis habitationis statum. *Ibid.* Serm. 11.

S. BONAVENT. 6. Promptitudo humiliationis attenditur in alacritate executionis. Lib. 2, *de profectu religios.*, cap. 39.

7. Maximum inhabitantis gratiæ signum, spiritualis est lætitia, ac alacritas. In *speculo discipl.* part. 1, cap. 2.

S. CYRILLUS HIEROSOLYM. 8. Miles, expectans præmia, alacris est in bellum. *Catech.* 18.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 9. Servo Dei non convenit exterius tristitiam ostendere, aut faciem habere turbulentam. *Apophtheg.* 18.

GLOSS. ORD. 10. Quidquid boni facis, cum hilaritate fac, et tunc bene facis : si autem cum tristitia facis, fit de te, non tu facis. Sup. *Ep.* II, *ad Cor.*, cap. 9, in illud. *Hilarem datorem*, etc.

S. GREGORIUS NAZIANZ. 11. Qui miseretur cum alacritate, bonum animi promptitudine duplicatur : quod autem ex tristitia datum, ingratum est et indecorum. *Pros.*

12. Beneficentia cum lætitia, et non cum mœstitia est adornanda. Orat. 17, *de Paupert.*

13. Deus alacritatem ipsam pro magna acceptat commendatione. Orat. 3, *de S. Lavacro.*

S. HIERON. 14. Ferventissimi in terrenis frigidissimi in cœlestibus, et summam in rebus parvis exhibentes alacritatem, ad majora torpescimus. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

HUGO A S. VICTORE. 15. Alacritas securum hominem reddit. Lib. 3, de Claustro Animæ cap. 5.

HUGO CARD. 16. Ut delectet labor et patientia, Dominus dat alacritatem in affectione. Sup. *Genes.*, cap. 48.

17. Optimum antidotum contra omnes tentationes est alacritas seu lætitia spiritualis. Sup. *Epist.* I, ad *Thess.* cap. 5.

JOAN. CASS. 18. Frequenter per alacritatem spiritus, saluberrimæ compunctionis fructus emergit. *Collat.* 9. *Abbat. Isaac.*, cap. 2.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 19. Solet alacritas animæ, si quando vehementior fuerit, vincere corporis imbecillitatem. Hom. 41. sup. *Gen.*

20. Nos qui non de terra in terram vocamur ut Abraham, sed de terra in cœlum: et tamen non eamdem ut ille alacritatem obediendo exhibemus sed frigidas plerumque et inutiles præteximus causas. *Ibid.* Hom.

21. Magnitudo non in multitudine, sed ex alacritate dantium judicatur. *Ibid.*, homil. 55.

22. Hic alacris est, qui nimium fibi non confidit. Homil. 38. sup. *Epist.* 1 *ad Cor.*

23. Mentis alacritas naturam ipsam superat. Sermo. 13. sup. *Epist. ad Ephes.*

24. Qui nihil ultra necessariam sufficientiam requirunt, et in gratiarum actione vivunt, et in omni alacritate funt et splendore. Hom. 1. sup. *Ep. ad Coloss.*

25. Quemadmodum ignis,indiget lignis, ita gratia alacritate hominis opus habet, ut fervere perpetuo possit. Hom. 1 sup. *Ep. II. ad Tim.*

26. Progredere, et multa cum alacritate descendas ad certamina. Homil. 67. *ad Popul. Antiochen.*

S. JOAN. DAM. 27. Adsit animi alacritas, et nihil erit quod impedimentum afferat. Lib. 3. *Parall.* cap. 26.

S. PETRUS DAMIANUS. 28. Dum verberibus cingeris, dum cœlestis disciplinæ tunsionibus castigaris, non mentem desperatio deprimat, non querela murmurationis erumpat, non tristitiæ mœror absorbeat, non impatientem pusillanimitas reddat : sed semper serenitas in vultu, alacritas in mente, gratiarum actio resultet in ore. Lib. 8. *Ep.* 6. *ad quemdam virum nobilissim.*

29. Tenuis mensa, cibus asperior, simplicior potus corpus firmant, confirmant animum, et utriusque hominis statum reddunt alacriorem. Serm. 56. *de S. Martino.*

PHILO. 30. Beata ea natura est, quæ omnia læto atque hilari animo excipit, nec ullis omnino rerum eventibus discruciatur, sed tanquam bonis et utilibus alacriter acquiescit. Apud Joannem Damascenum, Lib. 3. *Parallel.* cap. 49.

S. PROSPER 31. Cum bonum operaris, hilaris operare : nam si quid boni tristis feceris, fit de te magis, quam facis. Sentent. 115.

IN VIT. PAT. 32. Mens alacris et serena, Spiritus sancti habitaculum est. Lib. 2. cap. 1 *de Vita Joannis.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO 33. Non potest jucunde vivi, nisi sapienter, honeste, justeque vivatur : nec sapienter, honeste, juste, nisi jucunde. Lib. 1. *de Finibus.*

34. Non potest jucunde vivi, nisi virtute vivatur. Lib.

SENECA. 35. Lætiores videbis, quos nunquam fortuna respexit, quam quos deseruit. *De Tranq. Anim.* cap. 8.

36. Alacres et recti, quocumque res nos tulerit intrepido gradu properemus. *De Consol. ad Helviam*, cap. 8.

37. Animus debet esse alacer, et fidens, et supra omnia erectus. Epist. 23.

38. Philosophia animum præstat alacrem. Ep. 30.

39. Horum qui felices vocantur, hilaritas ficta est, aut gravis et suppurata tristitia. Ep. 80.

SIXTUS PHILOSOPHUS. 40. Si vis cum lætitia animi vivere, noli multa agere ; in multis enim actionibus minor eris. Sent. 253.

ALEARUM LUDUS.

Vide Ludus.

AMARITUDO.

HUGO A S. VICTORE. *Definitio.* Amaritudo, est spiritualis expers gaudii quædam distinctæ mentis solitudo; et ex alieno bono ægrotatio. *De fructibus carnis et spir.* cap. 5

S. JOAN. CLIM. Amaritudo est injucundus, atque insuavis motus in animo considens. Gradu 8.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIUS DE PAD. 1. Amor Dei omnem amaritudinem vertit in dulcedinem. Serm. *Dominic.* 5. *post Pascha.*

S. AUGUSTIN. 2. Dulcedo hujus seculi ad tempus fauces indulcat, sed in magnam amaritudinem postea convertitur. Sup. *Psalm.* 123, vers. 4. *Torrentem pertransivit anima nostra.*

3. Melius est modica amaritudo in faucibus, quam æternum tormentum in visceribus. *De decem chordis*, cap. 9.

4. Ideo Deus felicitatibus terrenis amaritudines miscet, ut aliqua quæratur felicitas cujus dulcedo non fallat. *De Verb. Domini*, serm. 29.

5. Si nulla esset mortis amaritudo, non esset magna Martyrum fortitudo. Serm. 33. *de Verbis Apost.*

6. Dulce est peccatum, fed amara est mors. Hom. 42 *de quinquaginta homiliis.*

7. Amaritudo justitiæ medicamentum est virilis ætatis: dulcedo autem justitiæ, muscipula

est juvenilis temeritatis. Serm. 2. *Dom.* 25. *post Trin.*

8. Fallax dulcedo est, quam plures atque majores amaritudines consequentur. Lib. 1. *de diversis quæst. ad Simplician.*, quæst. 1.

9. Amara est veritas, et qui eam amant vel prædicant, sæpe replentur amaritudine. Serm. 35. *ad Fratr. in eremo.*

10. Peccatoribus panis veritatis amarus est. Sup. *Psalm.* 5, vers. 12.

S. BERNARD. 11. Ecce in pace amaritudo mea amarissima: amara prius, in nece martyrum: amarior post in conflictu hæreticorum: amarissima nunc, in moribus domesticorum. Serm. 53. sup. *Cant.*

12. Amara est veritas sine condimento gratiæ. *Ibid.* Serm. 14.

13. Verus amor non habet amaritudinem. Ser. 13. *ad S rorem.*

14. Nulla est tanta amaritudo, quam non prophetica farina dulcoret, quam non sapidam reddat sapientia lignum vitæ. In serm. *de Convers. ad Cler c s*, cap. 30.

15. Quæ voluptas, ubi totum sibi vendicat amaritudo? Ep 310. *ad Arnoldum Abbat. Bonævallis.*

BOETIUS. 16. Non est dignus dulcoris acumine, qui amaritudinis nescit inviscari gravamine. *De Disciplina scholarium*, verbo *Non est.*

S. BONAVENT. 17. Humana felicitas variis amaritudinibus respersa est. Sup. 129. Exp. *Psalm.* II.

18. Cui sapit Christus, amarus est illi mundus; quia gustato spiritu Christi, desipit omnis caro. In *Collat. de Contemptu mundi.*

19. Qui terrenis inhæret, invenire non potest, nisi quod in terrenis latet, scilicet amaritudinem. *De septem itineribus*, in itinere tertio, a. 4. dist. 5.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 20. Gustanti Deum, omnis delectatio mundi videtur amaritudo. Opuscul. *Oraculo* 30.

GLOSS. ORDIN. 21. Mens justi semper in amaritudine est, etiam in prosperis, quam amaritudinem adversitas ingeminat. Sup. *Job* cap. 25. in illud; *In amaritudine est sermo meus.*

22. Satius est, fratres, hic sustinere parvam amaritudinem, et postea ad æternam beatitudinem pervenire, quam hic habere falsum gaudium, et illic sine fine supplicium. Sup. *Isaiam.*

23. Omnis medicina habet ad tempus amaritudinem, sed fructus doloris sanitate monstratur. Sup. *Ezech.* cap. 7.

S. GREGOR. MAGNUS. 24. Cum justus æternæ patriæ quanta sit dulcedo considerat, pro ea præsentis vitæ amaritudines ardenter amat. Lib. 7. *Moral.* cap. 6.

25. Si mens in Deum forti intentione dirigitur, quidquid sibi in hac vita amarum fit, dulce æstimat. *Ibid.* cap. 7.

26. Undique amaritudinibus mundi replemur, et tamen cæca mente carnalis concupiscentiæ, ipsas amaritudines amamus. Homil. 28. sup. Evang.

27. Si dulcia vera appetimus, prius necesse est, ut hæc amara toleremus. Lib. 26. *Moral.* cap. 12.

28. Vita nostra ad tempus amarescat in pœnitentia, ne æternam amaritudinem sentiat in vindicta. Hom. 2. sup. *Evang.*

29. Amaritudo in poculo displicet, sed restituenda per amaritudinem salus placet. *Ibid.* Hom. 3

30. Quid detestabilius in vitiis, quam amaritudo tristitiæ secularis? Lib. 5. in I. *Regum.* cap. 1.

31. Caro delectationibus pascitur, anima vero amaritudinibus vegetatur. In *septem Psalmos Pœnit.* sup. *Psal* III. vers. 16.

32. Neque electis suis Deus in hac vita promisit gaudia delectationis, sed amaritudinem tribulationis. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 39, Ep. 39, *ad Theoctistam Patriciam.*

33. Ut medicinæ more per amarum poculum, ad dulcedinem æternæ salutis redeant. *Ibid.*

34. Si qua præsentis temporis ita agenda est lætitia, ut nunquam amaritudo sequentis judicii recedat a memoria. Hom. 39. sup. *Evang.*

35. Laudem amaritudo comitatur. Ep. 19, *ad Eustochium.* S. HIERON.

36. In omnibus pene rebus humanis, amaritudo præeuntis doloris commendat amplius gaudia secutura. Ep. 5. *Ad virginem in exilium missam.*

37. Optandum est etiam quamvis sit amarum, quod lucrum parit. *Ibid.*

38. Radices amaræ sunt, fructus dulces. Libr. 1, sup. *Hierem.* cap. 1.

39. Quod raritate dulce est, assiduitate in amaritudinem vertitur. Lib. 8. sup. *Oseam*, cap. 13.

40. Amaritudo contraria dulcedini est. Lib. 3. sup. *Epist. ad Ephes.* cap. 4.

41. Amaritudo et furor species sunt iræ. *Ibid.* HUGO

42. Veritas malis et imperitis amara est. Sup. *Ep. ad Rom.* A S. VICTORE.

43. Amarus est labor operis, nisi adsit pinguedo devotionis. Sup. *Genes.* cap. 41. HUGO CARD.

44. Suavitas præsentis prosperitatis, quæ prius dulciter sapiebat, per vim tentationis amarescit. Sup. *Job*, cap. 33.

45. Fallacis boni gaudia tantis amaritudinibus admixta sunt, ut jure displicere debeant. Sup. *Ecclesiasten.* cap. 2.

46. Amarior est mulier morte, quia amaritudo mortis momentanea est, amaritudo autem mulieris æterna, et ideo major. *Ibid.* cap. 7. sup. illud: *Inveni amariorem morte mulierem.*

47. Peccata, quæ in se amarissima sunt, dulcia reputantur; et virtutum opera, quæ in se dulcissima sunt, amara existimantur. Sup. *Isaiam*, cap. 5.

48. Mali quod cum suavitate hic biberunt, in morte cum amaritudine evoment. Sup. *Hierem.*, cap. 48.

IDIOTA. 49. Tota vita præsens et misera, amaritudinibus respersa est. Lib. 5. *de Contempl. de morte*, cap. 6.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 50. Amaritudinem dulcedo non patitur. Hom. sup. illud Joan. 4. *Veniet hora quando veri adoratores*, etc.

51. Amaritudo delicti, ipsum intellectum rationemque subvertit. Hom. 31, sup. *Ep. ad Hebr.*

LACT. FIRM. 52. Amara sunt vitiosis ac male viventibus præcepta justitiæ. Lib. 1. *de Falsa religion.* cap. 4.

53. Virtutibus amaritudo mixta est. *Ibid.* cap. 1.

54. Omnia amara et gravia, patienter ferenda sunt. Lib. 6. *de Vero cultu*, cap. 4.

S. PROSPER. 55. Repudiantur dulcia, desiderantur amara. *De promission.* part. 2, cap. 8.

56. Sanitatis amissæ dulcedinem, languoris amaritudo commendat. *Ibid.* cap. 19.

57. Per amaritudinem inferiorem docetur homo amare meliora; ne viator tendens ad patriam, stabulum pro domo diligat. Sent. 186.

PRUDENTIUS. 58. Non est amarum, quo reformatur salus. In *Hymno Romani Mart.*

S. VALERIAN. 59. Multum verbis honoris accrescit, si dulcisonos organi sensus nulla mentis amaritudo confundat. Hom. 5. *de Oris insolentia.*

60. Cor ipsum hominis, quamvis sit vivum et sapiens, integra prudentia caret, si amaritudo fellis infecerit. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 61. Amari jucundum est, si curetur ne quid insit amari. Lib. 4. *de Arte Rhet. ad Herennium.*

VALERIUS MAXIM. 62. Divitum frons hilaris, sed multis intus amaritudinibus mens est referta. Lib. 4. *Dict. memorab.* cap. 4.

63. Duæ res, quæ hominibus amarissimæ videntur, sunt senectus et orbitas. *Ibid.* Lib. 6. cap. 2.

AMBITIO.

HUGO CARD. *Definitio.* Ambitio est appetitus honoris, vel dignitatis. Sup. *Prov.*, cap. 30.

IDIOTA. Ambitio est, cum quis quærit sui exaltationem, et proximi dejectionem. *In Contemplat. de Amore divino*, cap. 25.

JOAN. GERS. Ambitio est præsumptio impellens in arduum, præsertim sub dignitatis actione apprehensum, neglecto aut non habito merito. Part. 4, in *Descript. termin.*, cap. *Fortitudo.*

RICHARD. A S. VICTORE. Nihil aliud est ambitio, quam honoris affectatio. Part. 1. Lib. 3, *de Erudit. hom. inter.*, cap. 13.

S. THOMAS AQUINAS. Ambitio est vitiosus quidam magnanimitatis excessus, quo quispiam honorem non debitum, aut debitum quidem, sed vel ardentius, vel ad alium finem quam oportet, concupiscit. Secunda secundæ quæst. 131.

Ambitio peccatum est, quo quis inordinate honorem desiderat, vel quem non meretur, vel quem non in Deum, sed ad sui ipsius tantum utilitatem refert. *Ibid.* 131, art. 1.

PLATO. Ambitio est habitus animæ perniciosus, qui profundit omnem sumptum ob quæstum honoris absque ratione. Syzygia 6, *de Definit.*

S. BERNARDUS. *Descriptio.* Ambitio est subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium. Serm. 6, sup. *Qui habitat.*

S. GREGOR. MAGN. *Divisio.* Duo sunt genera hominum ambitioni servientium: unum videlicet, quod semper ad avaritiam blandimentis utitur linguæ; aliud vero, quod aperta vi intendit rapinæ. Lib. 20. *Moral*, cap. 15.

RICHARD. A S. VICTORE. Quatuor sunt species Ambitionis: prima, affectatio libertatis; secunda, affectatio dignitatis; tertia, affectatio auctoritatis; quarta, affectatio potestatis. Part. 1. Lib. 3, *de Erudit. homin. inter.*, cap. 13.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. *Productio, proprietas.* Hæreseon mater, est principatus cupiditas. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

S. BERNARDUS. Ambitio mater hypocrisis est, latebras amat et tenebras, lucis impatiens est. *Prosec.*

Ambitio spurcum vitium est, in imo jacet: videt tamen omne sublime, sed videri ipsa refugit.

Ambitio, cum prorumpit in impudentiam, efficaciam perdit: et, cum improbus affectus se aperit, perit effectus. Epist. 26, *ad Episcopos Aquitaniæ.*

S. INNOCENTIUS III. Ambitiosus semper est pavidus, ne quid dicat, vel faciat, quod in oculis hominum valeat displicere. *Prosec.*

Humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur et obsequitur.

Cunctos honorat, universis inclinat, frequentat curias, visitat optimates, assurgit et amplexatur, applaudit et adulatur.

Promptus est et fervidus, ubi placere cognovit; remissus et tepidus, ubi putaverit displicere.

Improbat mala, detestatur iniqua, alia cum aliis probat et improbat, ut judicetur idoneus, ut reputetur acceptus, ut laudetur ab omnibus, ut a singulis approbetur.

Et ecce gravem intra se sustinet pugnam, difficilemque conflictum, dum iniquitas pulsat animum, et ambitio continet manum : et quod illa suggerit faciendum, hæc fieri non permittit.

Colludunt tamen ad invicem mater et filia, iniquitas, et ambitio; nam mater in aperta subsistit, et filia in occulto non resistit ; hæc enim sibi vindicat publicum, illa secretum. Lib. 2, *de Contempt. mundi*, cap. 26, per totum.

Ambitiosus libenter agit de principatu, quem ambit, et dicit : O quando principabitur ille, qui severus sit in justitia, pius in misericordia? *Ibid.*

Si forte hac arte non proficit ambitiosus, recurrit ad aliam : advocat Simonem, accedit ad Giezi. *Prosec.*

Per hunc ab illo nititur emere, quod per se non prævalet obtinere ; supplicat et promittit, offert et tribuit.

Proh dolor ! gratiam, quam gratis adipisci non potuit, per fas et nefas nititur adipisci.

Nec desistit adhuc, sed instat et invadit violenter honorem, et impudenter arripit dignitatem amicorum suffragio, præsidio propinquorum.

Tantoque dominationis inflammatur ardore, tanta libidine præsidendi, ut nec schisma abhorreat, scandalum non formidet. *Ibid.*, cap. 27, per totum.

Statim ut ambitiosus promotus est ad honorem, in superbiam extollitur, et in jactantiam effrænatur. *Prosecut.*

Nec curat prodesse, sed gloriatur præesse; præsumit se meliorem, quia crevit in superiorem; at bonum facit non gradus, sed virtus : non dignitas, sed honestas.

Priores dedignatur amicos, notos ignorat hesternos, comites contemnit antiquos.

Vultum avertit, visum extollit, cervicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur.

Subesse non patitur, præesse molitur; prælatis infestus, subditis onerosus.

Molesta non suffert, concepta non differt, præceps et audax, gloriosus et arrogans, gravis et importunus. *Ibid.*, cap. 30, per totum.

SENECA. Habet hoc vitium omnis ambitio, non respicit, sed aspicit. *Prosec.*

Non tam illi jucundum est multos post se videre; quam grave, aliquem ante se.

Non quos vincat, sed a quibus vincatur, aspicit. Ep. 72.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. *Comparatio.* Sicut avari, quanto plura acceperint, tanto pluribus egent : ita ambitiosi superbi, quanto majori funguntur honore, tanto plus ambire concupiscunt. Hom. 13, *ad Popul. Antioch.*

PETRUS BLES. Ambitio est quædam simia charitatis. *Prosec.*

Charitas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis.

Charitas benigna est pauperibus, ambitio divitibus.

Charitas omnia suffert pro veritate, ambitio pro vanitate.

Utraque omnia credit, omnia sperat, sed longe dissimili modo, hæc ad gloriam hujus vitæ, illa ad gloriam sine fine.

Charitas nunquam excidit, ambitio nunquam surgit. Ep. 14, *ad Sacellanos Regis Angliæ.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Potentiæ cupiditas, seu ambitio, formam justitiæ virilem effeminat. *Prosec.*

2. Quomodo enim potest pro aliis intervenire, qui sibi subjicere conatur ?

3. Quomodo infirmo adversus potentes potest opem ferre, qui ipsi gravem libertati affectat potentiam ? Lib. 1. *Offic.*, cap. 28.

4. Ordinatio mundi a Deo, opera mundi a diabolo ; a Deo potestatum ordinatio, a diabolo ambitio potestatis. Lib. 4, in *Lucam*, cap. 4, sup. illud. *Et ostendit illi omnia regna mundi.*

5. Hoc ipso perniciosior est ambitio, quod blanda quædam est conciliatricula dignitatum. *Prosec.*

6. Sæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nullaque avaritia, subruere facit ambitio criminosos.

7. Habet enim forensem gratiam, domesticum periculum; et ut dominetur aliis, prius servit.

8. Curvatur obsequio, ut honere donetur : et dum vult esse sublimior, fit remissior, cum in ipsa potestate quod præcellit, alienum est. *Ibid.*

9. Hoc remedium datur, quo telum ambitionis obtundas, ut soli Domino servias ; caret enim ambitione religiosa devotio. *Ibid.*

S. ANTONIN. 10. Adorat et honorat, et servit ambitiosus indebite eum, a quo honorem et dignitatem sperat. Part. 2, tit. 3, cap. 5.

11. Hoc maximum habet vitium ambitiosus, quod non respicit Deum, vel se, vel alios, sed per fas, et nefas, et mille pericula ad dignitatem tendit, quam appetit. *Ibid.*

12. Ambitiosus omnium est servus, et tributarius. *Ibid.*

13. Ambitiosns nulli parcit ut regnet, dominium ejus non patitur socium. *Ibid.*

14. Tollit ambitio quietem mentis, inducens multas amaritudines, maxime quando quæritur dignitas, vel quæsita possidetur. *Ibid.*

S. ANTONIUS DE PADUA. 15. Infelix prorsus ambitio, quæ ambire magna non novit. *Prosec.*

16. Caveant ergo sibi, qui primas cathedras ambiunt, ne secundis omnino careant. Serm. *Dom.* 2, *post Pascha.*

17. O infelix ambitio! tu qui dignitatis culmen affectas, tuæ gratiæ exitium, tuæ famæ dispendium, tui corporis periculum inquiris. Serm. *Dom*, 17, *post Trinit.*

S. AUGUST. 18. Ambitio quid nisi honores quærit et gloriam ? cum sit præ cunctis honorandus Deus. Lib. 2. *Conf.*, cap. 6.

19. Amor laudis gloriæ, et affectatio dominandi, si bestiarum non sunt, non tamen earum rerum libidine meliores nos esse arbitrandum est. Lib. 1. *de Lib. arb.*, cap. 8.

20. Gloriæ cupidos videmus, ut ad desiderata perveniant, adeptisque non careant, soles, imbres, glacies, fluctus et procellosissimas tempestates, aspera et incerta bellorum, immanium plagarum ictus, et vulnera horrenda, non inevitabili necessitate, sed culpabili voluntate perferre. *De Patient.*, cap. 3.

21. Libido ista dominandi magnis malis agitat, et conterit genus humanum. Lib. 3, *de Civit. Dei*, cap. 14.

22. Qui contemptor gloriæ, dominationis est avidus, bestias superat, sive crudelitate vitæ, sive fluxu luxuriæ. *Ibid.*, lib. 5, cap. 16.

23. Inter bonos et malos discrimen nullum est, omnia virtutis præmia ambitio possidet. *Ibid.* cap. 12.

24. Locus superior, sine quo regi populus non potest (etsi teneatur atque administretur ut decet) tamen indecenter appetitur. *Ibid.*, lib. 19, cap. 19.

25. Noluit Christus regnum terrenum cum superbia, quæ ideo cathedra pestilentiæ recte intelligitur, qui, non fere quisquam est, qui careat amore dominandi, et humanam non appetat gloriam. In septem *Psalm. Pœnit.*, sup. *Psalm.* I, *Et in cathedra pestilentiæ*, etc.

26. Transit honor hujus seculi, transit ambitio; quæ hic honorant, in morte onerant ; quæ hic relevant, ibi gravant. Ep. 23, *ad Maximum.*

27. Homo, cum dominari appetit (etsi populi serviant, ipsa ei dominandi libido dominatur. Lib. 1, *de Civit. Dei*, cap. 1.

28. Diabolus regnat in mundo, cum ambitio regnat. Serm. 23, *ad fratr. in eremo.*

29. Honorum continuandorum facultas non esset, nisi ambitio prævaleret. Lib. 1, *de Civit. Dei*, cap. 31.

30. Minime ambitio, nisi in populo avaritia. luxuriaque corrupto, prævaleret, *Ibid.*

31. Diabolicus morbus est ambitionis crimen, quod supremæ diaboli malitiæ signum est. *In constitutionib.*, cap. 9. S. BASIL. MAG.

32. Regnum cœleste amantem gloriæ, sui cupitorem repellit, ambitiosa desideria rejicit : humilitatis est merces, non ambitionis diversorium. Orat. 28. S. BASIL. SELEUCENS.

33. Ambitio multos mortales falsos fieri cogit. In suis *Prov.* verbo *Ambitio.* V. BEDA.

34. Ambitionis vanitatem virtus charitatis excludit. Serm. 1, *de Octav. Paschæ.* S. BERNARDUS.

35. Tutius sane æmulanda sunt solidiora, quam sublimiora ; et quæ magis virtutem redoleant, gloriam minus. Serm. 1, *de S. Victore.*

36. Ambitionis via, adoratio diaboli est : qua videlicet ad honores et gloriam mundi perveniendum suis ille adoratoribus pollicetur. Serm. 6, sup. *Psalm. Qui habitat.*

37. Pro episcopatibus, et archidiaconatibus, abbatiis, aliisque dignitatibus, impudenter hodie decertatur, ut ecclesiarum reditus in superfluitatis et vanitatis usus dissipentur. *Ibid.*

38. Difficile est ut, ex amara radice ambitionis, suavis fructus prodeat charitatis. In Serm., *de Convers. ad Clericos*, cap. 30.

39. Improbe satis præesse affectas, quibus prodesse non curas ; et quorum non zelas salutem, subjectionem nimis ambitiose vendicas tibi. Serm. 23, sup. *Cant.*

40. Videmus illos, qui jam proprios humeros cupitæ sarcinæ submiserunt, non solum non gemere tanquam sub onere, sed insuper appetere plus onerari. *Prosec.*

41. Non deterrentur periculis, quæ ambitione cæcati non vident, sed favoribus amplius quos illis invident, provocantur.

42. O infinita ambitio, et insatiabilis ! cum primos honorum gradus meruerit quis in Ecclesia; meruerit autem vel vitæ merito, vel pecuniæ, sive etiam carnis et sanguinis prærogativa ; non ideo cor quiescit, duplici semper æstuans desiderio, quo utique magis ac magis dilatetur in plura, et ad celsiora sublimetur.

43. Cum factus quis fuerit in quacunque ecclesia decanus, præpositus, archidiaconus, aut aliquid hujusmodi, non contentus uno in una, plures sibi, imo quotquot valet conquirere honores satagit, tam in una, quam in pluribus ; quibus tamen omnibus, libenter unius præferet episcopi dignitatem.

44. Factus quis episcopus, archiepiscopus esse desiderat: quo forte adepto, rursus nescio quid altius somnians, laboriosis itineribus, et sumptuosis familiaritatibus Romanum statuit frequentare palatium, quæstuosas sibi quasdam exinde

comparans amicitias. Epist. 42. *ad Henricum Senonens. archiepisc.*

45. O nova et exosa perversitas, mira sed cæca ambitio! magis imis, quam summis delectari. Epist. 78. *ad Suggerium, Abb. S. Dionysii.*

46. Quo gloria plus affectatur, eo minus apprehenditur; ubi deprehenditur affectari, quid tam inglorium, quam gloriæ cupidum deprehendi? Epist. 26. *ad Episcopos Aquitaniæ.*

47. Inclytus erit ambitiosus quandiu in nocte versabitur, et donec turpis lucri negotium perambulabit in tenebris. *Ibid.*

48. Est sobria quædam, et quodammodo oculata ambitio, molens saltem caute, etsi non caste; si valet proficere, clam negotia sua curat; sin vero, manet in se, et pudoris umbram non deserit. *Ibid.*

49. O præceps et frontosa libido dominandi! ô impatiens et effrenis turpis quæstus cupiditas! o ardor intemperans! o cæca et pudenda ambitio! *Ibid.*

50. Sævit frustrata ambitio, imo desperata furit. Ep. 251. *ad Eugen. Pap.*

51. Nullum venenum, nullus gladius plus formidandus est, quam libido dominandi. Lib. 3. *De Consid.*

52. O ambitio ambientium crux! omnes torquens, omnibus placet. *Prosec.*

53. Nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat, nil tam apud miseros mortales celebrius negotiis ejus. *Ibid*

54. An non limina Apostolorum plus jam ambitio, quam devotio terit? *Ibid.*

55. Quoties hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo. Hom. 1. sup. *Missus.*

56. Infelix prorsus ambitio, quæ ambire magna non novit: quærens de modico crescere, et de maximo minui. In *Declamat.*

57. Ambitiosus cupidus laudis humanæ, adeptis dignitatum titulis, seu favoribus, nullum exinde capit omnino remedium, sed desiderio æstuat ampliori. *Ibid.*

S. BONAVENT.

58. Quantum ascenderunt mali per ambitionem in mundo, tantum descendent per damnationem in inferno. Serm. 4 *de Ascens.*

59. Non est humilis cordis indicium, pretiosa affectare et excelsa ambire. *De sex alis Seraphim.*, cap. 26.

60. Magna superbia est, altum ambitione petere gradum: ad alta semper diabolus suadet, honores ambire, et fugere despectum. In *Alphabet. religiosorum.*

S. CYPRIANUS.

61. Ambitionis salsugo, ita bibulam animam occupat, ut per fas et nefas ad loca superiora se ingerat. *De Cardinalibus operibus Christi ad Cornelium Papam*, cap. 4.

62. Ad suasionem diaboli, animam vanitati subjectam dejicit ambitio. *De jejunio et tentat.* cap. 5.

63. Etiam in sinu sacerdotum ambitio dormit; ibi sub umbra recubat, in secreto thalami se fraudulenter occultat. *Ibid.* cap. 6.

64. Per omnia officia, gradusque discurrit, et nihil intentatum ambitio prætermittit. *Ibid.*

S. EUCHERIUS LUGDUN.

65. Ad dignitatem promiscue cum bonis mali ambitione conscendunt. *Prosec.*

66. Non unius meriti viros unus honor ambit, dignosque et indignos non jam discernit dignitas, sed confundit. In Epist. *Parænetica ad Valerianum.*

GLOSS. ORD.

67. Ambitiosus quod non potest obtinere per potentiam, studet habere per malitiam. Sup. III *Reg.* cap. 2.

S. GREG. MAG.

68. Quos superbia inflat, ambitio perturbat. Hom. 11. sup. *Evang.*

69. Sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus est. Lib. 6. in *Registro,* indict. 15, cap. 169, epist. 5, *ad Cyriac. episc. Constantinop.*

70. Sicut is, qui invitatus renuit, quæsitus refugit, est admovendus: sic qui ultro ambit, vel qui importune se ingerit, est procul dubio repellendus. *Ibid.* lib. 7, indict. 2, cap. 110, epist. 110, *ad Syagrium episc.*

71. Qui nititur ad altiora ascendere, quid agit nisi ut crescendo decrescat; et, ascendendo exterius, interius ad profunda descendat? *Ibid.*

72. Qui honorem prælationis et dignitatem ambiant, innumeri sunt; qui vero laborem ministerii appetant, pauci. Lib. 4. in I *Reg.* cap. 5. sup. illud; *Et accipies de manu eorum.*

73. Superbus potentiam quærit, non quo aliis prosit, sed quo ipse alteri subditus non sit. Lib. 29. *Moral.* cap. 6.

74. Numerari culpæ nequeunt, quæ habendæ potestatis amore perpetrantur. *Ibid.* lib. 24. cap. 16.

75. Cum mens sublimitatis culmen arripere ad elationem cogitat, quod foris appetit, intus immutat. In *Pastorali*. part. 1. cap. 8.

76. Cum supra modum sublimitas ambitur, avaritia altitudinis est. Hom. 16. sup. *Evang.*

77. Si recti libraminis examinatione pensetur, dum improbe ad inanem gloriam locum festinat utilitatis quis arripere: eo ipso magis, quod honorem quærit, indignus est. Lib. 7. in *Regist.* ind. 2, cap. 110. epist. 110. *ad Syagrium Episcop.*

78. Ambitiosorum finis, desiderium est fulciri divitiis, honoribus extolli, potentum hujus

seculi familiaritatibus sublimari. Lib. 6. in lib. 8. *Reg.* cap. 3. col. 1613. lit. D.

S. HIERONYM. 79. Ipsa ambitio a quiete aliena est. Epist 17. *ad Marcellam.*

80. Quotiescumque te vana seculi delectaverit ambitio, ad paradisum mente transgredere. Epist. 22. *ad Eustochium.*

81. Honorum cupido expleri nescit. Epist. 1. *ad Demetriad.*

HUGO A S. VICTORE. 82. Ambitiosus vult in dignitate potius præesse, quam prodesse. *De quæst. sup. Ep.* 1. *ad Tim.*, quæst. 18.

83. Quid summa affectas, cum tu jaceas in imo? considera potius quid vires tuæ ferre valeant; aptissime incedit, qui incedit ordinate. *Prosec.*

84. Quidam, dum magnum saltum facere volunt, in præcipitium incidunt. Lib. 3. *Didasc.* cap. 14.

85. Age miser, sequere ducem tuum : oculi tui sublime videant, multiplica prabendas : hinc ad archidiaconatum evola, ad episcopatum aspira : paulatim ascendis, sed non paulatim descendes, imo tanquam fulgur impetu vehementi. Sup. *Genes.* cap. 1.

86. Qui honores ambiunt, a Christo recedunt. *Ibid.* cap. 11.

HUGO CARD. 87. Multi laudant nomen potentiæ, qui appetunt dominationem. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 17.

88. Ambitio dignitatum sub specie justitiæ palliatur, sanctitatemque simulat. Sup. *Isai.* cap. 58.

S. JOANNES CHRYSOST. 89. Multi ob inanem ambitionem multa auri talenta effundunt, ut aucupentur nominis alicujus celebritatem, quæ sæpe non usque ad vesperam durat. Hom. 20. sup. *Genes.*

90, Opus bonum desiderare, bonum est : primatum autem honoris concupiscere, vanitatis est. Hom. 35. *Oper. imperf. in Matth.*

91. Desiderium primatus ex jactantia nascitur cordis ; qui autem humilis est corde et indigniorem se aliis arbitratur, nunquam desiderat superior apparere. *Ibid.*

92. Primatus fugientem se desiderat, desiderantem se odit. *Ibid.*

93. In dignitosis, de ambitione honoris surgit invidia. *Ibid.* Hom. 43.

94. Grave quiddam est ambitio : grave, inquam, et quæ animam perdere valeat ambientis. Hom. 83. sup. *Joan.*

95. Qui præsentibus rebus et præcipue magnis inhiat, is vilis est et abjecti animi. *Ibid.* Hom. 70.

96. Pecuniarum amor, ambitio dominandi et gloriæ, vincula sunt et laquei. Serm. 9. sup. *Epist. ad Ephes.*

97. Nihil est quod Ecclesiam ita divellere queat, sicut ambitio præsidendi. *Ibid.* Serm. 11. in *Moral.*

98. Anima, quæ honoris tenetur appetitu, et gloriam ab hominibus quærit, non videbit regnum cœlorum. Hom. 2. sup. *Epist. ad Titum.*

99. Qui cum ambitione petit principatum, si male sui regiminis administraverit officium, hujusmodi homo sibi locum veniæ claudit. Hom. 34. sup. *Epist. ad Philemon.*

100. Nihil sic in arrogantiam extollere consuevit, sicut officiorum ambitio. Hom. 1. *ad Popul. Antioch.*

101. Ambitio omnia subvertit. *Ibid.* Hom. 43.

102. Ambire, simulare aliquid et prætendere, aliud agere videri, cum aliud agat ; præstare se alteri fingere, quod sibi præstet ; malitiosi, et astuti, et fallacis, et subdoli est. Lib. 6. *de Vero cultu*, cap. 12. LACT. FIRM.

103. Ambitio, postquam honores, quos voluit, adepta est, consenescit. Lib. 7. *de Divino præmio*, cap. 10.

104. Ille vere erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus. Epist. 55. *ad Pulcheriam Augustam.* S. LEO I.

105. Ad honores mundi per ambitionem sine suffragatione temporis, sine merito laboris, indignum est pervenire. Epist. 87.

106. Notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adjuvant. *Ibid.*

107. Ambitiosi, totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium. *Ibid.*

108. Quo progredi importuna longius potest ambitio, cum ad fœdissimos quosque usus adhibeatur ? In libro *Ascetico.* S. NILUS.

109. Omnis penitus adeundi honoris ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se judicandos potius, quam se judicaturos hi qui præesse volunt populis, cogitarent. Lib. 2. in cap. 2. *Epist. ad Rom.* ORIGEN.

110. Pauper census, parvis incubans, perdit magna ; et inhians temporalibus, deserit sempiterna. Serm. 22. S. PETRUS CHRYSOL.

111. Ambitiosi avaritiæ et elationis igne succensi, præesse inhiant, prodesse non curant. Lib. 1. epist. 2. *ad Gregorium papam.* S. PETRUS DAMIANUS.

112. A tramite virtutis aberrat, qui per luxuriantis concupiscentiæ ambitum, castitatis ecclesiasticæ munditiam fœdat. Epist. 20. *ad Cadaloum Antipapam.*

113. Væ his, qui reprehensibiliter vivunt, et locum irreprehensibiliter vivendi adhuc reprehensibilius concupiscunt. Lib. 2. epist. 1. *ad Episc. cardinales.*

114. Acutiora sunt auri tela, quam ferri, et validius mentem frangit honoris ambitio,

quam tormentum. Serm. 66. *de S. Columba.*

ROBERTUS BELLARM. — 115. Omnis Ambitiosus est versipellis : descendit, ut ascendat : repit per humum, ut volet super aerem ; subjicit seipsum, ac servit, ut dominetur ac regnet. Concione 38. *de S. Jacobo.* part. 1.

S. SIDONIUS. — 116. Per fas nefasque crescere affectans, pecuniæ per avaritiam parcus est, per ambitum prodigus. Lib. 1. epist. 11. *ad Montium.*

S. THOMAS AQUINAS. — 117. Status pontificalis non absque vitio ambitionis desideratur ; et quem appetere, præsumptuosum est. *Opusc. de perfect. vitæ spirit.* cap. 19

118. Religionis statum assumere, laudabile est : ad Prælationis autem fastigium anhelare, nimiæ præsumptionis est. *Ibid.*

119. Prælationis status, etsi perfectus sit, tamen absque vitio concupiscentiæ appeti non potest. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. — 120. Miserrima omnino est ambitio honorumque contentio. Lib. 1. *Offic.*

PLATO. — 121. Probro summo duci est, ambitiosum esse. Syzygia 4, lib. 1. *de Republ.*

122. Qui de honore non sunt solliciti, non sunt ambitiosi. *Ibid.*

123. Civitatem in qua cives magistratus minime ambiunt, optime et ab omni seditione, et tumultu prorsus liberam incoli necesse est. *Ibid.* Lib. 7.

SENECA. — 124. Ambitionis vitium singulos occupat. Lib. 3. *de Ira.* cap. 2.

125. Æque ambitio non patitur quemquam in eadem mensura honorum conquiescere. Lib. 2. *de Beneficiis,* cap. 27.

126. Non tantum ambitio instabilis est, verum et cupiditas omnis, quia incipit semper a fine. Epist. 73.

127. Ambitus invida res est, vana, ventosa, nullumque habet terminum ; tam sollicita est, ne quem ante se videat, quam ne se post alium. Epist. 84.

128. Nemo aliter quam ambitiosus Romæ (id est in curiis) potest vivere. Epist. 50.

SIXTUS PHILOSOPH. — 129. Homo qui vere cognitionem Dei habet, non multa ambitione utitur. Sent. 412.

AMICITIA IN GENERE.

Etymologia. Amicus dicitur quasi animi custos; per derivationem autem dictus est proprie Amicus ab Hamo, id est catena charitatis. Lib. 10. *Etymol.*, verbo *Amicus.* — S. ISIDORUS HISPALENS.

S. AMBROSIUS. — *Definitio.* Quid est amicus, nisi consors amoris, ad quem animum tuum adjungas, atque applices, et ita misceas, ut unum velis fieri ex duobus ? Lib. 2. *Offic.*, cap. 16.

Amicitia vera, perfecta atque completa est, quæ fundatur in charitate Dei. Part. 4, tit. 5, cap. 2, § 8.

S. ANTONIN. — Amicitia est fida, insolubilisque conjunctio, quæ sola virtutum parilitate fœderatur. *Ibid.*

S. ANTONIUS DE PADUA. — Amicitia est voluntas inter aliquos rerum bonarum, alius qui diligit, cum ejus qui diligitur pari voluntate consensus, et mutuus affectus. Ser. *Dom.* 9, *post Trin.*

S. THOMAS AQUINAS. — Amicitia est amor mutuæ benevolentiæ, fundatus super aliquam communicationem. Secunda secund. quæst. 23, art. 1.

S. ISIDORUS HISPALEN. — Amicitia est animorum societas. Lib. 3, *de Sum. bono.*, cap. 28.

CICERO. — Amicitia est divinarum humanarumque rerum cum benevolentia et charitate consensio. *De Amic.*

Amicitia est voluntas erga aliquem, rerum bonarum ipsius causa, quem diligit, cum ejus pari voluntate. Lib. 2, *de Invent. Rhet.*

PLATO. — Amicitia est concordia de honestis et justis, propositum ejusdem vitæ, consensio de proposito et actione, consensio circa vitæ societatem cum benevolentia. Syzygia 6, *de Defin.*

S. BONAVENT. — *Divisio.* Amicitiarum genera, communiter loquendo, sunt tria : est enim amicitia malorum cum malis : est amicitia bonorum cum bonis, et est amicitia bonorum cum malis. *Prosec.*

Prima amicitia est simpliciter mala, secunda est simpliciter bona, tertia potest esse bona, potest et esse mala. Serm. 10.

CLEM. ALEX. — Triplex est genus amicitiæ. Primum (idque optimum ac præstantissimum) est, id quod est ex virtute ; secundum, ex remuneratione ; tertium, ex consuetudine. Lib. 2. *Stromat.*

S. THOMAS AQUINAS. — Quatuor sunt genera amicorum præcipuorum ; scilicet amici fortunæ, amici mensæ, amici fidei, et amici servitii. *Prosec.*

Primi, fortuna recedente, profugiunt : secundi, mensa cessante, evanescunt : tertii, perdurant perpetuo ; ultimi perdurant, servitio durante. *Opusc. de diversit. homin.*

SENEC. — *Differentia.* Amare et amicum esse, dissimilia sunt : qui amicus est, amat : qui amat, non utique amicus est. *Prosec.*

Itaque amicitia semper prodest, amor etiam aliquando nocet. Epist. 35.

S. AUGUSTIN. — *Productio.* Fons et origo amicitiæ, amor est ; nam amor sine amicitia, sine amore nunquam. *De Amicit.*, cap. 10.

PETRUS BLESENS. — Amicitia ex quodam usu diligendi cum electione rei (quæ diligenda est) et deliberatione procedit. *De Amicit.*, cap. 1.

Fons sane et origo amicitiæ amor est, et quasi genus ad speciem. *Prosec.*

Cum amor sæpe sine amicitia sit, amicitia vero nunquam sine amore consistit. *Ibid.*, cap. 4.

S. THOMAS AQUINAS. Quatuor sunt quæ amicitiam generant : scilicet beneficium, familiaritas, similitudo, facundia, sive affabilitas. Opusc., *de scientiis utilioribus.*

PETRUS BLESENS. *Progrediens.* Ea est lex amicitiæ, et conditio charitatis, ut amici in mutuis necessitatibus suos interiores affectus, exteriori operum prosequantur effectu. Epist. 32, *ad priorem Cantuariensem.*

PETRUS MAURIT. ABB. CLUN. Veræ amicitiæ est, non solum falsa amici suscipere, sed et insulsa, aut condire aut tolerare. Lib. 6. Ep. 3, *ad S. Bernard.*

S. ANTONIN. *Comparatio.* Sicut habere amicos veros, et esse cum eis, est quasi quid beatum : ita esse sine amicitia, est quid miserum. Part. 4, titul. 5, cap. 20.

CICERO. Sicut hirundines æstivo tempore præsto sunt, frigore pulsæ recedunt : ita falsi amici sereno vitæ tempore præsto sunt, simul atque hyemem fortunæ viderint, devolant omnes. Lib. 4, *de Arte Rhetor. ad Herennium.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Ea amicitia probabilis est, quæ honestatem tuetur ; præferenda sane opibus, honoribus, potestatibus ; honestati vero præferri non solet, sed honestatem sequi. Lib. 3. *Offic.*, cap. 15.

2. Aperi pectus tuum amico, ut fidelis sit tibi, et capias ex eo vitæ tuæ jucunditatem. *Ibid.* cap. 16.

3. Defer amico ut æquali, nec te pudeat, ut prævenias amicum officio; amicitia enim superbiam nescit. *Prosec.*

4. Nam si amici secundæ res amicos adjuvant, cur non et in adversis amici rebus amicorum adjumentum suppetat? *Ibid.*

5. Si necesse est, toleremus pro amico, etiam aspera. *Ibid.*

6. In adversis amicus probatur, nam in prosperis amici non videntur. *Prosec.*

7. Sicut in adversis amici patientia, et tolerantia necessaria est : sic in prosperis, auctoritas congrua. *Ibid.*

8. Solatium vitæ hujus est habere cui pectus aperias tuum, cum quo arcana participes, cui committas secretum cordis. *Prosec.*

9. Ut colloces tibi fidelem virum, qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatiatur, in persecutionibus adhortetur. *Ibid.*

10. Hic est amicitiæ affectus, non ut fides propter amicitiam deseratur, sed [illegible]. *Ibid.*

11. Non potest hominis amicus esse, qui Deo fuerit infidus. *Ibid.*

12. Pietatis custos amicitia est, et æqualitatis magistra, ut superior inferiori se exhibeat æqualem, inferior superiori. *Prosec.*

13. Inter dispares enim mores non potest esse amicitia; et ideo convenire sibi utriusque debet gratia. *Ibid.*

14. Sicut adulationis fugitans amicitia debet esse, ita etiam insolentiæ aliena. *Ibid.*

15. Sicut adulationis fugitans amicitia debet esse, ita etiam insolentiæ aliena. *Ibid.*

16. Virtus est enim amicitia, non quæstus : quia non pecunia quæritur, sed gratia ; nec licitatione pretiorum, sed concertatione benevolentiæ. *Ibid.*

17. Meliores amicitiæ plerumque sunt inopum, quam divitum, et frequenter divites sine amicis sunt, quibus abundant pauperes. *Ibid.*

18. Non est vera amicitia, ubi est fallax adulatio. Divitibus itaque plerique assentatorie gratificantur, erga vero pauperem nemo assentator est. *Ibid.*

19. Verum est quidquid defertur pauperi, hujus amicitia invidia vacat. *Ibid.*

20. Qui est unanimis, ipse amicus est, quia unitas animorum in amicis est, neque quisquam detestabilior est, quam qui amicitiam læserit. *Ibid.*

21. Inimicus vitari potest, amicus non potest, si insidiari velit. *Prosec.*

22. Illum cavemus, cui non committimus consilia nostra; hunc cavere non possumus, cui commisimus. *Ibid.*

23. Nullus sic cognoscit amici veri conscientiam sicut ille, qui vere gerit amicitiam. Ep. 9, *ad Falconem Episc. Belvacens.* S. ANSELMUS.

24. Perfecta amicitia est, quæ in inimicitiam converti non potest. *De similit.*, cap. 62.

25. Amicitia perfectæ charitatis, propter distantiam locorum non solvitur. Part. 4, titul. 5, cap. 20. S. ANTONIN.

26. Ille est verus amicus, qui vult, et operatur bona existentia, vel apparentia amico suo, non propter seipsum, sed gratia amici sui. *Ibid.*, § 8.

27. Corporum nostrorum amicitia in insubstantia et inconstantia est, quæ movetur sæpe ab extraneis ventis. Ep. 7, *ad fratres.* S. ANTONIUS ABBAS.

28. Pura ac sincera amicitia humanitatis officia non vendit, gratis præstat, et citra mercedem. Hom. in *Festum kalendarum.* S. ASTERIUS.

29. Deus lumen cordis mei: amicitia hujus mundi fornicatio est abs te. Lib. 1. *Confess.*, cap. 13. S. AUGUSTIN.

30. Amicitia hominum charo nodo dulcis est propter unitatem de multis animis. Lib. 2. *Confess.* cap. 5.

31. O nimis inimica amicitia, seductio mentis investigabilis : cum dicitur, Eamus, faciamus, et pudet non esse impudentem. *Ibid.*, cap. 9.

32. Amicitia non est vera, nisi cum eam tu agglutinas inter cohærentes tibi charitate. Lib. 4, *Confess.*, cap. 4.

33. Miser est omnis animus vinctus amicitia rerum mortalium, et dilaniatur cum eas amittit; et tunc sentit miseriam, qua miser est, et antequam amittat eas. *Ibid.*, cap. 6.

34. Bene quidam dixit de amico suo : dimidium animæ meæ. *Ibid.*

35. Hoc, quod diligitur in amicis, sic diligitur, ut rea sit sibi humana conscientia, si non amaverit redamantem, aut si amantem non redamaverit nihil quærens ex ejus corpore præter indicia benevolentiæ. *Ibid.*, cap. 9.

36. Solus nullum charum amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur. *Ibid.*.

37. Sicut amici adulantes pervertunt, sic inimici ligantes plerumque corrigunt. Lib. 9. *Confess.*, cap. 8.

38. Familiarissimus amicus, non solum de probabilitate humanæ vitæ: verum etiam de ipsa Religione concordat cum amico; quod est veri amici manifestissimum indicium. Lib. 3, *contra Academicos*, cap. 8.

39. Amici quid aliud quam unum esse conantur ? et quanto magis unum, tanto magis amici sunt. Lib. 2, *de Ordine*, cap. 18.

40. Amici hujus mundi tam timent ab ejus amplexibus separari, ut nihil eis sit laboriosius, quam non laborare. *De vera Relig.*, cap. 35.

41. Nescio utrum christianæ amicitiæ putandæ sint, in quibus magis valet vulgare privilegium (obsequium amicos, veritas odium parit) quam ecclesiasticum : fideliora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici. Ep. 16, *ad Hieronym.*

42. O infida in voluntatibus amicorum scientia præsentium, ubi nulla est præscientia futurorum ! Ep. 15, *ad Hieronym.*

43. Ex amico intimo factus inimicus quærat sibi potius quod fingat astutus, non inveniat quod prodat iratus. *Ibid.*

44. Nemo potest veraciter amicus esse hominis, nisi fuerit ipsius primitus veritatis ; quod si gratis non fiat, nullo fieri pacto potest. Ep. 52, *ad Macedon.*

45. Vera amicitia non pensanda est temporalibus commodis, sed gratuito amore potienda. *Ibid.*

46. In quibuslibet rebus humanis, nihil est homini amicum sine homine amico. Ep. 121, *ad Probam.*, cap. 2.

47. Non omnis qui parcit, amicus est: nec omnis qui verberat, inimicus ; meliora enim sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici. Ep. 48, *ad Vincentium.*

48. Nihil sic probat amicum, quemadmodum oneris amici portatio. *De* LXXXIII, *quæst.* quæst. 71.

49. Nullius repudianda est amicitia sese ingerentis ad amicitiam copulandam; non ut statim recipiatur, sed ut recipiendus optetur, atque ita tractetur ut recipi possit. *Ibid.*

50. Illum receptum in amicitiam possumus dicere, cui omnia consilia nostra refundere audeamus. *Ibid.*

51. Non erit quisquam ex amicis certissimis felix, nisi fuerit adversis rebus infelix : ut videlicet alterius amore non fruatur, nisi suo dolore vel timore crucietur. *De fide rerum invisibil.*, cap. 1.

52. Ut amicorum probetur erga nos charitas, videtur nostra optanda calamitas. *Ibid.*

53. Vera amicitia quanto honestior est, tanto est et securior; quanto castior, tanto jucundior; quanto liberior, tanto felicior. *De Amicit.*, cap. 2.

54. Amicitia carnalis nec deliberatione suscipitur, nec judicio probatur, nec regitur ratione; non modum servat, non honesta procurat, non commoda incommodans prospicit, sed ad omnia inconsiderate, indiscrete, leviter immoderateque progreditur. *Ibid.*, cap. 3.

55. Ubi vera amicitia est, ibi idem velle, et idem nolle ; tanto dulcius, quanto sincerius; tanto suavius, quanto sacratius. *Prosec.*

56. Hanc amicitiam prudentia dirigit, justitia regit, fortitudo custodit, temperantia moderatur. *Ibid.*

57. In rebus humanis nihil sanctius appetitur, nihil quæritur utilius, nihil difficilius invenitur, nihil experitur dulcius, nihil fructuosius tenetur vera amicitia. *Ibid.* cap. 5.

58. Solus omnino est, qui sine amico est. *Ibid.*

59. Non est validior vel efficacior vulneribus nostris medicina, quam habere qui omni incommodo occurrat compatiens, omni commodo occurrat congratulans. *Ibid.*

60. Amicitia est, Divitibus, pro eleemosyna, exulibus, pro patria; pauperibus, pro censu ; ægrotis, pro medicina; mortis, pro vita ; sanis, pro gratia; imbecillibus, pro præmio. *De Amicitia.*

61. Fœdus est amor, nec amicitiæ dignus, quo tempore aliquid ab amico exigitur. *Ibid.* cap. 7.

62. Tibi eligendus est in amicum, quem non iracundiæ furor inquietet, non instabilitas dividat, non conterat suspicio, non verbositas a debita gravitate dissolvat. *Ibid.* cap. 15.

63. Dissuendæ sunt amicitiæ, non rumpendæ. *Ibid.*

64. Nihil in amicitia fide præstantius, quæ ipsius nutrix videtur et custos. *Ibid.* cap. 19.

65. Fidelis proprie amicus, nihil in amico quod extra ejus animum sit intuetur. *Ibid.*

66. Fides amici in prosperis latet, sed eminet in adversis. *Ibid.*

67. Amici divitis multi, sed utrum veri sint, interveniens adversitas probat. *Ibid.*

68. Detrahere amico venenum amicitiæ est. *Ibid.* cap. 13.

69. Amicitia non debet esse mercenaria, sed gratuita. *Ibid.* cap. 20.

70. Circa illum, quem in amicum eligis, probanda est discretio. *Ibid.* cap. 21.

71. Si quis amicus sine discretione fuerit, sicut navis sine gubernaculo, pro impetu spei instabili motu semper feretur. *Ibid.*

72. Nihil occultat amicus, si verus est. *Ibid.* cap. 23.

73. Præ omnibus, inter amicos, cavenda est suspicio, quæ est amicitiæ venenum. *Ibid.* cap. 24.

74. Nunquam tuo te præferas amico : non enim amicitia recte colitur a quibus æqualitas non servatur. *Ibid.*

75. Perde, inquit Salomon, pecuniam propter amicum : si enim pecunia perdenda est propter amicum, multo magis amici utilitatibus, vel necessitatibus conferenda. *Ibid.* cap. 25.

76. Non est amicus, qui amico non subvenit. *Ibid.* cap. 26.

77. Tolerabiliora sunt amici vulnera, quam adulantium oscula. *Ibid.* cap. 27.

78. Sunt amici amicitia quæ nec amicitia dicenda est quam facit mala conscientia. Hom. 38. *ex quinquaginta Homiliis.*

79. Conveniunt duo homines, ambulant secum triduo, et jam nolunt a se recedere : est quædam amicitiæ dulcedo, sed ista amicitia consuetudinis est, non rationis : habent illam et pecora. *Ibid.*

80. Illam legem amicitiæ justissimam esse arbitror, qua præscribitur, ut non minus, ita nec plus quisque amicum quam seipsum diligat. Lib. 1. *Soliloq.* cap. 3.

81. Fundamentum amicitiæ, Dei amor est, ad quem omnia, quæ vel amor suggerit, vel affectus cujuslibet amici, referenda sunt. *De Amicit.* cap. 11.

82. Non deserit amicum, qui bene optat inimico. In præfat. *Psalm.* XXXI.

83. Agnus, et ovis, et pastor, inter se amici sunt. Tract. 46. in cap. 10. *Joan.*

84. Insipiens valde est, et inexpertus, qui amicitias mulierum procurat. Ser. 37. *ad Fratr. in Eremo.*

85. Amicum res secundæ parant, adversæ probant. In suis *proverb.* verbo *Amicum.* V. BEDA.

86. Inter amicos contra veritatem, nulla debet esse meticulosa palpatio. Ep. 35. *ad Magistr. Hugonem.* S. BERNARD.

87. Occasio nunquam deerit ei, qui vult recedere ab amico. Ep. 126. *ad Episcopos Aquitaniæ.*

88. Amicus in necessitate probatur. Ep. 125.

89. Veræ erunt amicitiæ, si veritatis fuerint fœderatæ consortio. Ep. 78, *ad Suggerium Abb. S. Dionysii.*

90. Etsi facie ignotus nobis, etsi corpore remotus a nobis, amicus tamen es ; et amicitia notum jam nobis et præsentem te facit. Ep. 103, *Ad quemdam.*

91. Amicitia pauperum regum amicos constituit : amor paupertatis, reges ; regnum denique cœlorum pauperum est, et est regiæ potestatis beare pro voluntate amicos. *Ibid.*

92. Felix amicorum societas, et amicitia, qua nihil est in rebus humanis pulchrius. *De ordine vitæ.*

93. Vera amicitia nulla occasione excluditur nullo tempore deletur : sed, ubicunque se verterit tempus, illa firma persistit. Serm. 13. *Ad sororem.*

94. Habet vera amicitia nonnunquam objurgationem, adulationem nunquam. Ep. 242, *ad Romanos.*

95. Tene quod major est amicus, qui sua tribuit quam qui seipsum offert. In Ep. *de Cura et regimine rei familiaris.*

96. De verbis est magna copia amicorum. *Ibid.*

97. Amicum non reputes, qui te præsentem laudat. *Ibid.*

98. Si consulis amico, non cures placere ei, sed rationi. *Ibid.*

99. Pretiosissimum genus divitiarum est, amicos invenisse. Lib. 2. *de Consol. Philos.* prosa 8. BOETIUS.

100. Amicorum quod sanctissimum quidem genus est, non in fortuna, sed in virtute numeratur. *Ibid.*, lib. 3, prosa 2.

101. Non præsidio sunt amici, quos non virtus, sed fortuna conciliat. *Ibid.*, prosa 5.

102. Quem felicitas amicum fecit, infortunium faciet inimicum. *Ibid.*

103. Hodie, proh dolor! nulli sunt amici personæ, sed multi sunt amici fortunæ. Serm. 2, *de S. Thoma.* S. BONAVENT

104. Nihil in hac vita dulcius, nihil suavius, nihil fructuosius amicitia bona, nihilque amicitia mala pejus, nihilque damnosius : si tamen amicitia mala, amicitia est. Ser. 10.

105. Amicitia perversorum est arcenda, dum incipit, ne forte non possit arceri, dum robur excreverit. *Ibid.*

106. Funiculus triplex difficile rumpitur, eo quod trium amicitia sit firmissima, dum etiam perfecto numero sit conjuncta. *Ibid.*

107. Non credas unquam amicum tibi fuisse, quem videris tibi in adversitatibus defecisse. *Ibid.*

108. Amicus simulator, non amicum, sed dona sua diligit. *Ibid.*

109. Malus amicus est, qui in vita existit, et in morte deficit. Serm. 1, *de uno Martyr.*

S. CLEM. PAP. 110. Amici veri semper simul sunt, et licet corporibus separentur, memoria tamen junguntur. Lib. 7. *Recognit.*

CLEM. ALEX. 111. Inimicum facilius est cavere quam amicum. Lib. 6. *Stromat.*

S. CYPRIANUS. 112. Quos arctissima jungit amicitia, propter summum animorum consensum, unus animus esse dicuntur. *De Duplici Martyrio*, cap. 3.

DIONYSIUS CARTHUS. 113. O infelix amicitia, quæ illum quem diligit, tacendo et defendendo diabolo tradit : illum vero cui irata est reprehendendo, a diabolo abstrahit. Sup. *Apocalyps.* cap. 2.

FRANCISCUS TITELM. 114. Quanto gravior est querimonia amici patientis, tanto efficacior requiritur consolatio amici compatientis. In *Annot. sup. cap. 3. Job.*

115. Libertatem amicum alloquendi, et fiduciam amicitia suggerit. *Ibid.*

116. Maxime vero tunc amici fertur libertas, cum in gravi dolore ab amico laborare cernitur.

HILDEBERTUS TURRETANUS. 117. Charissimus est, qui charitate plenissimus est. Serm. 41 sup. *Cant.*

S. GREGOR. MAGN. 118. Nec prosperitas amicum indicat, nec adversitas inimicum celat : ille sæpe prosperitatis reverentia tegitur, et iste ex confidentia adversitatis aperitur. Lib. 7. *Moral.* cap. 10.

119. Amicus veritatis est, rectæ amor actionis. Libr. 27. *Moral.* cap. 8.

120. Amicus, animæ custos dicitur. *Ibid.*

121. Amicorum amissio tanto debet tolerabilius mentem contristare, quanto amissuros illos conditio mortalitatis exposcit. Lib. 1, in *Registr.*, indict. 9, cap. 11, ep. 11, *ad Clementinam patriciam.*

122. Amicorum absentia, quamvis a carnalibus oculis longe sit, mentis tamen aspectibus nunquam deest. *Ibid.* lib. 3, indict. 12, cap. 38, ep. 38, *ad Marcellum scholastic.*

123. Cum amicis omnia tractanda sunt, prius de seipsis. *Ibid.* lib. 1, indict. 9, cap. 33, ep. 33, *ad Venantium cancellar.*

124. Amici, quem videre non licet, bona amicum pascit opinio. *Ibid.*, lib. 7, indict. 1, cap. 34, ep. 34, *ad Leontium exconsulem.*

125. Amico fideli nil pretiosius existit, nec pulchritudo ejus expendi potest. *Prosec.* S. GREG. NAZ.

126. Amicus fidelis protectio fortis est, et munitio regia.

127. Amicus fidelis, thesaurus est animatus.

128. Amicus fidelis, longe aurum et lapides exsuperat pretiosos.

129. Amicus fidelis, hortus est conclusus, fons signatus, in tempore apertus et conclusus.

130. Amicus fidelis, pectus est refrigerii. Orat. 2, in *præsentia S. Basilii.*

131. Gravissima est calamitas homini adversa fortuna utenti, carere amico, qui jacentem luctuque afflictum excitet ac recreet. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 4. S. GREGOR. THAUMATURG.

132. Eadem velle, et eadem nolle, ea demum firma amicitia est. Ep. 8 *ad Demetriad.* S. HIERON.

133. Nihil omnino amico poscenti dare, amicitiæ dissimulatio est. Ep. 12. *ad Gaudentium.*

134. In amicis non res quæritur, sed voluntas ; quia ab inimicis fæpe præbetur, alterum sola charitas tribuit. Ep. 33. *ad Costrutium.*

135. Amicitia, quæ desinere potest, vera nunquam fuit. Ep. 41. *ad Rufin.*

136. Vera amicitia, quod sentit, dissimulare non debet. Ep. 20. *ad Rufin.*

137. Levius est professum inimicum cavere, quam hostem latentem sub amici nomine sustinere. Ep. 21. *ad Pammach. et Marcellin.* lib. 2.

138. Quæ est major inimicitia, quam amicitias necessitate sociare ? Lib. 2. *Dialog. adversus Pelagianos.*

139. Vera illa necessitudo est, et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola et palpans adulatio ; sed Dei timor, et divinarum scripturarum studia conciliant. Ep. 1. *ad Paulin.*

140. Vera amicitia nullo livore comitata in quanto augetur numero, tanto crescit et robore. In *Regula Monach.* cap. 28.

141. Verus amicus et fidelis, protectio est fortis, medicamentum vitæ, et immortalitatis. Lib. 1. in *Lament. Hierem.* cap. 1. sup. illud. *Vocavi amicos.*

142. Sunt qui dicuntur amici, sed magis ostenduntur inimici, quia ingrediuntur ad inimicitiam, odium et rixam, et convivia denudant ; convivæ fiunt et socii mensæ, sed non permanent in die necessitatis. *Ibid.*

143. Qui propter aliquid est amicus, non tam amicus ejus est, quem amare se simulat (ab amore quippe amicus dicitur) quam ejus rei quam diligit. Lib. 2. sup. *Michæam*, cap. 7.

144. Interrogatus quidam quid esset amicus, respondit : Alter ego. *Ibid.*

145. Nunc inter amicos rara fides est, cum aliud in labiis, aliud in corde versatur: venenum animi linguæ mella tegunt. *Ibid.*

146. Amici divitum multi; a pauperibus autem qui videntur esse, discedunt. *Ibid.*

147. Amicus diu quæritur, vix invenitur, difficile servatur. *Ibid.*

148. Amicitia pares aut accipit, aut facit; ubi inæqualitas est et alterius subjectio, ibi non tam amicitia quam adulatio est. *Ibid.*

149. Sit amicus eadem anima. *Ibid.*

150. Nolite credere amicis, id est his hominibus, qui de amicitiis sectantur lucra; si vis vera amicitia delectari, esto amicus Dei. *Ibid.*

151. Delicata est amicitia quæ amicorum felicitates et divitias sequitur: istiusmodi homines non sunt amici, sed seipsos diligunt. *Ibid.*

152. Si quis voluerit tuis misceri amicitiis, et hunc videris prioris amici pandentem secreta, hunc veluti perfidum cave. Lib. 2. *Proverb.* cap. 20. sup. illud: *Et qui revelat mysteria.*

153. Obsequio putavit poeta amicos fieri; veritate dempta non tam obsequium est, quam adulatio: et assentationem istam clandestinas magis inimicitias, quam amicitias dici debere, perspicuum est. Lib. 2. sup. *Ep. ad Galat.* cap. 4. in illud: *Inimicus vobis factus sum.*

HUGO A S. VICTORE. 154. Verus amicus semper diligit, non in prosperitate tantum sed etiam in adversitate; si amicus fuisti in prosperitate, dilige in adversitate. *De Sacram.*, lib. 2. Part. 13, cap. 11.

155. Non est verus amicus (etiam quando amicus esse videtur) qui secundum tempus nutat, et in utramque partem post fortunam movetur. *Ibid.*

156. Verus amicus est, qui hominem amat, non pecuniam; amicum, non lucrum. *Prosec.*

157. Qui enim propter solam pecuniam amicum amat, quandiu pecunia abundat, amat; quandiu deficit, dilectio deficit. *Ibid.*

HUGO CARD. 158. Vere amici fortunæ sunt, qui cum prosperitate veniunt, et ea recedente recedunt. Sup. *Job*, cap. 6, in illud: *Necessarii mei recesserunt a me.*

159. Inops est, qui sine ope amicorum est. Sup. *Psalm.* 11.

160. Amicus non est, qui particeps omnis fortunæ non est. Sup. *Prov.*, cap. 21.

161. Facilius in adversis probatur amicus, et inimicus: multi enim sunt amici solo nomine, et recedente fortuna insultant, qui prius adulabantur. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 12.

162. Si verus amicus est, in adversis non deserit, sed magis diligit: si autem deserit, non erat verus amicus, sed amicus fortunæ. *Ibid.*

163. Ille verus amicus est, qui omnia bona sua amico communicat, et mala ejus facit sua. *Prosec.*

164. Qui vero aliter amat, fictus est amicus, et nomine tenus. *Ibid.*, cap. 36.

165. Magnum malum est, et valde dolendum, quod, ubi fides speratur, invenitur malignitas; ubi speratur amicitia, invenitur perversitas. *Ibid.*

166. Attende et considera in animo tuo, qualis sit qui se dicit amicum tuum, antequam te credas illi. *Ibid.*

167. Hæc est vera amicitia, unio voluntatum. *Ibid.*

168. Amicus ventris est inimicus crucis, id est pœnitentiæ. Sup. *Ep. ad Philipp.*, cap. 3.

169. Principium amicitiæ, est bene loqui: male vero dicere, exordium inimicitiarum est. In *Contempl. de amor.*, cap. 2. IDIOTA.

170. Hæc est amicitia fida, indissolubilisque junctio, quæ solo virtutum parilitate fœderatur. *Prosec.* JOAN. CASS.

171. In his tantum indirupta potest permanere, in quibus unum propositum ac voluntas, unum velle ac nolle consistit. In *Collat.* 16. *Abbat. Joseph.*, cap. 3.

172. Plena atque perfecta amicitiæ gratia, nisi inter perfectos viros, ejusdemque virtutis perseverare non potest. *Ibid.*, cap. 5.

173. Non retineas amicos damni magistros, non retineas amicos mensæ magis quam amicitiæ cupidos; hi omnes, nisi deliciis dirumparis, non erunt tibi amici. Hom. 49, sup. *Matth.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

174 Ubi gloriæ cupiditas est ibi (quia livor vires suas exercet), nulla sincera potest amicitia inveneri. *Ibid.* Hom. 59.

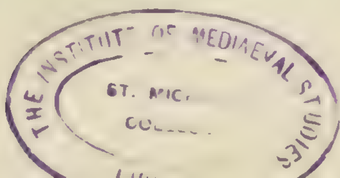
175. Amicitia atque necessitudo ad nocendum et ad juvandum plus nonnunquam efficit, quam necessitas potuisset. *Ibid.* Hom. 60.

176. Christi causa difficillime quemquam invenies, qui amicum ut oportet diligat, sed omnes fere secularium vinculo rerum inter se vinciuntur. *Ibid.* Hom. 61.

177. Qui caducis et instabilibus causis copulantur, eorum conjunctio perpetua esse non potest; sed vel contemptus, vel pecuniarum jactura, vel livor, vel gloriæ cupiditas, vel aliud hujusmodi amicitia dissoluta dissidium inducit: ubi si spiritualis esset radix, nulla res secularis eam evelleret. *Ibid.*

178. Qui amicum amat quoniam redamatur, si quid minus jucundum ab amico ad eum profectum fuerit, finem amandi fecit. *Prosec.*

179. Qui autem Christi charitate amicis conglutinatur, nunquam ab amando desistit, nulloque dissidio disjungetur. *Ibid.*

180. Inimicus manifestus melior est, quam amicus fictus ; ille, dum timetur facile vitatur; iste, dum non cognoscitur, prævalet. Hom. 42. *Oper. imperf. sup. Matth.*

181. Corruptibilis est dilectio carnis, et mendax omnis secularis amicitia, quæ divini timoris vinculo non est ligata. *Ibid.*, Hom. 24.

182. Visitatio amicorum semper suavis est, multo tamen suavior tempore luctus, et afflictionis. *Ibid.* Hom. 51.

183. Quæ amicitiæ tantam contrahere unionem posset quantam fidei cognatio ? Hom. 14, sup. *Joan.*

184. Talis consuetudo omnium malignorum, quando aliquem in occulto gravius lædere volunt ut illi amicitias fingant. Homil. 2. *Oper. imperf. sup. Matth.*

185. Qui nullum amicum habet, quamvis ditissimus sit, quamvis omni copia et deliciis abundet, quamvis innumera bona possideat, omnibus caret: hujusmodi vir quam vitam vivet ? Hom. 77, sup. *Joan.*

186. Amicitiæ pares aut quærunt, aut faciunt; diversa vero aut voluntas, aut necessitas jungit. Hom. sup. illud. *Joann. Veniet hora*, etc.

187. Amicus officio comprobatur. Hom. 1, in dictum. *Joan.* 15. *Vos amici mei estis.*

188. Non potest amicus existere, qui amicitiæ jura non servat. *Ibid.* Hom. 2.

189. Amicitia amoris est vinculum, unde nominis ducit exordium. *Ibid.*

190. Frustra tibi amici nomen imponis, si amici jussa non feceris. *Ibid.*

191. Vera amicitia, murus est qui non rumpitur, nec a diabolo capitur, nedum ab hominibus. Hom. 40, in *Acta Apost.*

192. Non potest in pericula incidere, cui plurimi sunt amici. *Ibid.*

193. Magnæ sapientiæ est, posse esse amicitiæ conditorem. *Ibid.*

194. Nihil sic facit amicum, ut lingua gratitudinis studiosa. *Ibid.* Hom. 42, in *Morali.*

195. Nihil ita amicos facit ac confirmat, sicut tribulatio. *Ibid.* Hom. 42. In *Moral.*

196. Inimici sui amicum nemo in amicitias sumit nisi qui amico inimicus esse voluerit. Serm. 1, *de Martyribus.*

197. Inimicus, etsi me osculetur, insuavis est , amicus etsi vulneret, amabilis : illius osculum suspicione plenum est, hujus vulnus medicamenti vim habet. *Prosec.*

198. Amici, sive juste sive injuste arguant, non opprobare volunt, sed emendare: inimici autem, etsi juste reprehendant, non est ut corrigant, sed ut exsibilent. Hom. 9, in dictum Apost. 1. Thess. 4. De dormientibus, etc., circa init.

199. Nihil ita facit amicos, ut studium illud proximum honorando vincendi : hac enim ratione et nascitur dilectio et nata perdurat : non dilectio solum hinc nascitur sed, et major honor. Serm. 21. Sup. Ep. ad Rom.

200. Amicus cui una proposita utilitas est, et salus amici, hanc si non curat, etiamsi sexcenties se prædicet amicum, hoste quolibet magis est infensus. Hom. 33, sup. *Ep.* 1, *ad Cor.*

201. Hæc vera amicitia est, non amplius amantem, amatumque duos ac diversos esse, sed unum quemdam hominem : quod non aliunde, quam charitatis vi fieri potest. *Ibid.*

202. Quemadmodum nemo apud seipsum quid habet, neque etiam seipsum celare quidquam potest, ita neque amicos. Serm. 9, sup. *Ep. ad Ephes.*

203. Nullum tam certum est amicitiæ indicium, quam non dissimulare delinquentibus. *Ibid.*, in *Morali.*

204. Nihil his vilius omnibus, qui amici fiunt a mensa et repletione ; nihil illa amicitia frigidius, nihil abjectius. Hom. 1, sup. *Ep. ad Coloss.*

205. Vitæ pharmacum, est fidus amicus. Hom. 2, sup. *Ep.* 2, *ad Thess.*

206. Nequit sermone comprehendi, quantam afferat voluptatem amicorum præsentia. *Ibid.*

207. Beneficium petere, et vicissim accipere, apud verum amicum sine suspicione licet. *Ibid.*

208. Magnum quid est amicitia, et quam magnum sit, experientia docet. *Ibid.*

209. Omnes voluptates excellit amicitia, et præsenti vita suavior amicus est. *Ibid.*

210. Ex amicitia mundana, fornicatio nascitur. *Ibid.* Hom. 4.

211. Nihil ita humano generi nocere consuevit, sicut amicitiam contemnere, et nihil est e contra quod ita res humanas moderetur ac dirigat, sicut amicitiam omnibus viribus consequi. Hom. 2, sup. *Ep.* 1, *ad Tim.*

212. Bonorum omnium amicitia aptissimum instrumentum est. Hom. 7, sup. *Epist.* 2, *ad Tim.*

213. Vis ditari? amicum habeas et omnium ditissimus eris. Hom. 2, *ad Popul. Antioch.*

214. Ubi amicitia permanet, nihil facile creditur nihil facile recipitur, quod dissidium operari possit. Lib. 1, *de Compunct. cordis.*

215. Fugiendæ sunt amicitiæ, si offendant ; si minus probentur, fuge. Hom. 1, *de Incomprehensibili Dei natura.*

216. Quis pejor est, inimicus apertus, an qui se fingit amicum ? *Prosec.*

217. Puto quod melior est inimicus apertus, quam amicus falsus. Hom. 45. *Oper. imperf. sup. Matth.*

218. Amicus germanus ipsa luce jucundior est: est enim nobis solem hunc extingui jucundius, quam amicorum consuetudine privari. *Prosec.*

219. Jucundius est in tenebris agere, quam sine amicis esse. Hom. 2, sup. *Ep. 1, ad Thess.*

220. Non manducare et bibere facit amicitiam (talem namque et latrones habent, et homicidæ) sed, si amici sumus, hæc ad amicitiam nos adducant, quæ nobis utilis sit. Hom. 30, sup. *Ep. 1, ad Tim.* In *Moral.*

S. JOAN. DAM. 221. Quæ amicis dicuntur etiamsi contumeliæ sint, toleranda sunt. Lib. 3. *Parall.*, cap. 105.

S. ISIDORUS HISPALENS. 222. Tunc vere amicus amatur, si non pro se, sed pro Deo ametur. *Prosec.*

223. Qui vero pro se amicum amat, insipienter eum amplectitur.

224. Qui intemperanter amicum amat, pro se magis illum, quam pro Deo amat. Lib. 3, *de sum. bono*, cap. 28.

225. Amicitia et prosperas res dulciores esse facit, et adversas communione temperat, levioresque reddit. *Prosec.*

226. Quia dum in tribulatione amici consolatio adjungitur, nec frangitur animus, nec cadere patitur. *Ibid.* cap. 28.

227. Cito per adversa fraudulentus patet amicus. *Ibid.* cap. 29.

228. Nam in prosperitate incerta est amicitia: nec scitur utrum persona, an felicitas diligatur. *Ibid.*

229. Sæpe per simulationem amicitia colitur, ut qui non potuit aperte decipere, decipiat fraudulenter. *Ibid.* cap. 29.

230. Amicitia certa nulla vi excluditur, nullo tempore aboletur; ubicunque enim se verterit tempus, illa firma est. *Ibid.* cap. 29.

231. Rari sunt amici, qui usque in finem existant chari. *Prosec.*

232. Nam multos à charitate aut adversitas temporis, aut contentio qualibet actionis avertit.

233. Sæpe per honores quorumdam mutantur et mores, et quos ante conglutinatos charitate habuerunt, postquam ad culmen honoris venerunt, amicos habere despiciunt. *Ibid.* cap. 29.

234. Inter veros amicos, amicitia ex benevolentia oritur: inter fictos, beneficio adjungitur. *Ibid.* cap. 30.

235. Non sunt fideles in amicitia, quos munus, non gratia copulat; nam cito deserunt, nisi semper acceperint. *Prosec.*

236. Dilectio enim, quæ munere glutinatur, eodem suspenso dissolvitur. *Ibid.*

237. Illa vera est amicitia, quæ nihil quærit ex rebus amici, nisi solam benevolentiam: scilicet ut gratis amet amantem. *Ibid.*

238. Plerumque amicitia ex necessitate, vel indigentia nascitur, ut sit per quem quisque quod desiderat, consequatur. *Prosec.*

239. Ille autem eam veraciter quærit, qui nihil egendo eam appetit.

240. Nam illa ex inopia brevis est, et fucata; ista pura, et perpetua. *Ibid.*

241. Amicitia in rebus tantum bonis habenda est; nam cui ea in malo utuntur, non sibi amici, sed inimici existunt. *Ibid.* cap. 31.

S. JUSTINUS MART. 242. Amici omnes colendi sunt; nec solum amicus faciendus est, qui objurgare soleat, sed etiam audiendus. Ep. ad Zenam.

S. LAURENT. JUSTIN. 243. Quos felicitas fecit amicos, infortunium inimicos faciet. Part. 1. *de ligno vitæ.* tract. 4. *de charit.* cap. 17.

S. LEO. I. 244. Inter homines ea firma amicitia est, quam morum similitudo sociarit, cum tamen parilitas voluntatum sæpe in reprobos tendat affectus. Ser. 1. *de Jejunio decimi mensis.*

S. MAXIMUS MART. 245. Ille germanus est amicus, qui ingruente infortunio tribulationes et difficultates et calamitates una cum proximo, perinde ut suas, animi consternatione et perturbatione tolerat. *De charitate*, centuria 3. cap. 78.

246. Multi sunt amici, sed rebus secundis ac prosperis, cæterum tentationis tempore, vix unum invenies. *Ibid.* Centuria 4. cap. 94.

S. NILUS AB 247. Dulcis ille amicus est, qui animam pascit. Parænesi 7.

PETRUS BLESENS. 248. Amicus qui læsus desinit diligere quem amaverat, amicus in veritate non fuit. *Pros.*

249. Ille longe est a lege amicitiæ alienus, qui sic hodie amat, ut cras oderit.

250. Sic omni homini amicus, ut nemini fidus; hodie laudans, cras vituperans; hodie blandiens, cras mordens; hodie promptus ad oscula, cras ad opprobria.

251. Cujus amicitia leviter comparatur, et levi exsufflatur offensa. *De Amicit.* cap. 1.

252. Vera amicitia in se solida est, et in omnibus amici necessitatibus, ad omnem compassionem et tolerantiam se conquadrans, gravius ex amici compassione affligitur, quam ex passione amicus. *Ibid.*

253. In rebus humanis nihil dulcius amicitia invenitur, nihil sanius appetitur, nihil fructuosius custoditur. *Prosec.*

254. Ipsa propria suavitate virtutes alias condit, adversa temperat, prospera componit, tristia jucundat. *Ibid.*, cap. 3.

255. Homo sine amicitia non habet cui vitam

et affectus suos communicet, cui conscientiæ suæ sinum aperiat, cui ad solatium suum aliquid de molestiis terrentibus evaporet. *Ibid.*

256. Solus est, qui sine amico est : vere dicitur solus, quia si ceciderit non habet sublevantem. *Ibid.*

257. Quanta est jucunditas, quanta securitas habere cum quo loquaris, ut tecum? *Prosec.*

258. Cui cordis tui secreta committere audeas, quem in secretioribus tuis habeas ut teipsum.

259. Cui plena securitate reveles, quantum in studiis spiritualibus a teipso defeceris, aut profeceris apud Deum. *Ibid.*

260. Quid desiderabilius aut dulcius, quam ut duorum tanta sit unio animorum, quod cum alter corripiatur ab altero, vel laudetur, nulla interveniat ira, nulla seditio, nulla inter eos formido criminis, adulationisve suspicio. *Ibid.*

261. Optima medicina est homini, homo, qui ejus remediatur adversis, qui ejus condescendit incommodis, qui gravia levigat, qui amici onera, quasi juncto humero simul portat. *Prosec.*

262. Nec enim verus amicus impatientius propriam injuriam sustinet, quam amici. *Ibid.*

263. Amicitia quidam gradus est hominibus ad Deum. *Ibid.*

264. In amicitia vera nihil est inhonestum, nihil simulatorium, nihil lucri temporalis, aut inanis gloriæ venativum. *Prosec.*

265. Non enim amor ille nomine, vel honore amicitiæ dignus est, qui alicujus mundanæ utilitatis obtentu contrahitur.

266. Amicitia, siquidem ipsa sui causa est, ipsa sibi merces, et longe extra fines amicitiæ amor ille subsistit; quem expectatio ambitiosa, vel spes quæstuaria antecedit. *Ibid.* cap. 4.

267. Naturalis amicitia, modestiæ legem sæpe transgreditur, Dei, et salutis suæ obliviscens ex nimia teneritudine, et affectione. *Ibid.* cap. 5.

268. Ex officio contrahitur amicitia, dum ratione dati et accepti, mutua inter amicos gratia coalescit. *Prosec.*

269. Sed timeat quisquis veræ amicitiæ professor est, ne sub liberalitatis obtentu venenum amicitiæ vendis obrepat.

270. Sane pura et sola ratio amicitiæ causam præstat, cum aliquos divina potius auctoritate, quam proprio affectu diligimus. *Ibid.*

271. Amicitia, quam immunda cupiditas introducit, fraudulenta est, nihil certum, nihil securum, nihil stabile habet. *Prosec.*

272. Bona hominis amat, non hominem : amorem metitur ex quæstu, fortunam votis amplectitur, non personam.

273. Mercalis est hæc amicitia, quanto evidentius consentanea est cupiditati, tanto longius est ab amicitiæ palatio relegata. *Ibid.* cap. 7.

274. Non est amicitia in quæstu, nec in assentatione, sed in veritate et fide. *Ibid.*

275. Est amicitiæ sincerissimus fomes, sinceritas affectionum, mutua obsequela, rerum honestarum crebra collatio, parilitas voluntatis, jugis et inviolabilis fides. *Ibid.* cap. 7.

276. Vera amicitia inter bonos tantum oriri solet : inter meliores proficere, inter optimos consummari. *Ibid.* cap. 8.

277. Bona non essent, nisi mutuo sibi quidam amicabili fœdere consentirent. *Ibid.* cap. 9.

278. Erubescant veræ nomen amicitiæ profiteri, qui eam vitiorum assensu, vel cooperatione contaminant. *Prosec.*

279. Qui, honestatis vocabulo abutentes, mutuæ gloriam amicitiæ sibi sacrilega præsumptione usurpant. *Ibid.* cap. 10.

280. Sunt quatuor vitia, quibus præclarus honor amicitiæ sæpius offuscatur : scilicet iracundia, instabilitas, suspicia atque garrulitas. *Ibid.* cap. 12.

281. Nihil amicitiæ magis congruit, quam quædam pax, et quieta tranquillitas cordis. *Ibid.* cap. 13.

282. Talem tibi eligas in amicum, qui tuis moribus, et tuæ conveniat honestati. *Ibid.*, cap. 13.

283. Vera amicitia eodem oculo intuetur amicum divitem vel mendicum, fortem aut debilem, sanum aut ægrum, humilem aut sublimem. *Ibid.* cap. 14.

284. Solidiores inveniuntur plerumque pauperum amicitiæ, quam magnatum. *Prosec.*

285. Tanto potior est erga pauperem amicitia, quanto nulla circa eam subest adulationis vel simulationis occasio. *Ibid.* cap. 15.

286. Discretio inter amicos plurimum necessaria est : sicut enim navis sine remige, sic spiritus amicorum sine discretione. *Ibid.* cap. 16.

287. Fovenda est amicitia cum exactissima sollicitudine et cautela : in primis omnis ab ea relegetur suspicio, ipsa enim amicitiæ venenum est. *Ibid.* cap. 18.

288. Sic fovenda est amicitia, ut sit in nostro sermone jucunditas, hilaritas in vultu, suavitas in moribus. *Ibid.* cap. 18.

289. Lex amicitiæ est, tanto reverentius amicum suscipere, quanto majori necessitate intelligimus laborare. *Ibid.* cap. 19.

290. Hæc est amicitia vera, stabilis et æterna, quæ sic tentata est, sic arietibus et machinis pulsata, non mutat, non suspicione movetur, non invidia vel ambitione, non injuriis, non commi-

nationibus vel improperiis lacessita vacillat. *Ibid.* cap. 19.

291. Optimus amicitiæ comes, et ornamentum pretiosissimum, verecundia est. *Ibid.* cap. 22.

292 E diverso peremptoria ejus est inverecundia, et attritæ frontis infrunitas.

293. Amico quod honestum est suadeas aperte, libere et secure. *Prosec.*

294. Et si utilitas ejus exegerit, eumdem ne timeas objurgare.

295. Fiat admonitio, non acerba; objurgatio, non contumeliosa; adsit honesta, et suavis affabilitas. *Ibid.* cap. 22.

296. Veteris amicitiæ vestigiis aliqua reverenti semper impendenda est, nisi eam enormitas reatus eliminet. *Ibid.* cap. 25.

297. Amicitia vera non est, nisi suum habeat in Deo fundamentum. *De charitate*, cap. 1.

PETRUS CELLENSIS.

298. Pereat omnis casus, a quo amicitiæ inferunt occasus. Lib. 1. Epist. 9. *ad Hugonem Senonensem archiepisc.*

299. Amicum vel non habet, vel habere se non credit, qui fortunam suam quamcumque dubitat aperire, aut instat tanquam ab invito aliquid extorquere. *Ibid.* Ep. 18. *ad Joan. Episc.*

300. Amicus tam omnium consiliorum debet esse conscius, quam coadjutor in omnibus voluntarius. *Ibid.*

301. In omni possessione præcellit amicorum possessio: potest enim parari, sed comparari non potest amicus. *Ibid.* lib. 2. Ep. 6. *ad Abbatem Molismensem.*

302. Non perfunctorie amicus occurrens est recipiendus, sed cum labore quærendus, cum deliberatione admittendus, cum studio retinendus, cum omni vigilantia lapsus reconciliandus, cum instantia (forte lapsus) prosequendus, et revocandus. *Ibid.*

303. Non possideas amicum, tanquam prædium. *Prosec.*

304. Qui in amico requirit non animum, sed aurum; non fidem, sed faciem; non mores, sed vestes; non naturam, sed fortunam: causa propriæ utilitatis,non bonitatis amicum quærit. *Ibid.*

305. Repentina non omnimodo approbanda est amicitia, sed quæ germinat cognitione, cresci familiaritate, frondescit consuetudine, germescit cordis amplitudine, fructificat perfecta identitate. *Ibid.*

306. Semper in amicitia minus est pollicendum, amplius præstandum. *Ibid.*

307. Parcius laudare amicos, amplius amare debemus; severius quoque mala eorum corrigere, quam male sana palpando contrectare. *Ibid.* Ep. 10. *ad Abbatissam quamdam.*

308. Vera amicitia puritate virginea, et caloris perpetuitate, neque adulteratur, neque refrigeratur: sed quotidiana renovatione cum sole semper oritur, nec moritur. *Ibid.* lib. 9. Ep. 2. *ad Prænestinum episc.*

S. PETRUS CHRYSOL.

309. Si amicos morum facit imitatio, morum similitudo conjungit. Serm. 101.

S. PETRUS DAMIANUS.

310. Unanimis amicitiæ proprium est, ut cum fratre frater, et prospera communicet et adversa. Lib. 6. Ep. 19. *ad Rodulph. et Ariprandum monachos.*

311. Ille fœdus amicitiæ violat, qui gratis amicum per offensionis molestiam pulsat. *Prosec.*

312. Ille irritum beneficii pactum reddit, quia prior violat amicitiæ sacramentum. *Opusc.* 4.

313. Malorum cum incaute amicitiis jungimur, culpis ligamur. *Opusc.* 12. cap. 14.

PETRUS MAURIT. CLUNIAC.

314. Amicitia res est inter mortales admodum pretiosa: sed quanto carior, tanto rarior. Lib. 1, epist. 4. *ad Aconem episc. Trecens.*

315. Verus amor honorum sentit vicissitudinem, qui in omni casuum permutatione integram semper novit amico servare fidem. *Ibid.* Ep. 12. *ad Guillelm. Archiep. Ebredunensem.*

PHILO JUDÆUS.

316. Adulatorem nemo amicum dixerit; est enim adulatio vitium amicitiæ. Lib. 2 *Legis allegor.*

S. SIDONIUS.

317. Non sanctum est, ut de moribus amici cito perperam sentias. Lib 1. Ep. 11. *ad Montium.*

THALASSIUS.

318. Sinceritas amici in tentatione ostenditur quando scilicet in necessitate communicat. *Hecatontade* 1. sent. 21.

319. Amicum tibi para, virum laboris patientem, et avidum, et in lapsibus tuis præsidium invenies. *Ibid. Hecatontade* 3. sent. 59.

S. THOMAS AQUINAS.

320. Felix indiget amicis, non quidem propter utilitatem, (cum sit sibi sufficiens) nec propter delectationem, quia habet in seipso delectationem sed ut eos inspiciens benefacere delectetur, et ut ab eis benefaciendo adjuvetur. Part. 1. quæst. 4. art. 8.

321. Magis est amicis auxilium dandum ad recuperationem virtutis, quam ad recuperationem pecuniæ, si eam amiserint: quanto virtus est magis amicitiæ affinis, quam pecunia. Secunda secundæ, quæst. 23. art. 6. ad 2.

322. Amicus est melior, quam honor; et amari quam honorari. Secund. secundæ, quæst. 74. art. 2.

THOMAS A KEMPIS.

323. Illum dilige, et amicum tibi retine, qui omnibus recedentibus te non relinquet, nec patietur in fine perire. Lib. 2. *de Imit. Christi,* cap. 7.

324. Amicus tuus est, qui in Deo te amat, et propter Deum te tolerat. *Pros.*

325. Vere ille amicus tibi est, qui salutem animæ diligit, non qui foris blanditur et applaudit. *De recognit. propriæ fragil.* cap. 3.

S. VALERIAN. 326. Hoc est amicitias colere, alienam iracundiam moderationis studio sustinere, et ferventes amici animos patientia temperare. Homil. 10. *de Parasitis.*

327 Primus dilectionis gradus est, charitatis affectum amicitiis nutrire. *Ibid.* Hom. 12.

S. ZENO. 328. Amicitia mulierum, magis in facie alludit, quam in cordibus commoratur. Serm. 2. *de Avaritia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 329 Amicus, es alter ego. lib. 9. *Ethic.*

330. Amicus debet se tenere ad amicum, sicut genu ad tibiam. *Ibid.*

331. Amicorum omnia sunt communia. *Ibid.*

332. Amicus verus gaudet de bonis, et dolet de tristibus sui amici. Secundo *Rhetor*,

333. Amicitia res est ad vitam degendam maxime necessaria. Lib. 8. *de Moribus*, cap. 1.

334. Nemo enim est, qui sine amicis vitam sibi optabilem esse ducat, etiamsi cæterorum bonorum omnium copia circumfluat. *Ibid.*

335. In paupertate, cæterisque rebus adversis, unicum perfugium est, amicos habere. *Ibid.*

336. Virorum bonorum, et virtute similium, perfecta amicitia est. *Prosec.*

337. Hi enim se mutuo similiter bonis affici volunt, qua sunt boni.

338. Jam qui bona amicis optant, beneque cupiunt illorum causa, ii maxime amici sunt; manet horum amicitia tamdiu, quamdiu boni sunt. *Ibid.* cap. 3.

339. Credibile est veras amicitias esse raras; consuetudine tamen vitæ opus est; sed verum illud proverbium est, multos modios salis simul edendos esse, ut homines inter se norint. *Pros.*

340. Neque quemquam in amicitiam recipere oportet, priusquam alter alteri dignus, qui ametur, dignusque cui fides habeatur, visus fuerit.

341. Qui vero cito ea, quæ amicitiæ propria sunt, inter se faciunt, amici illi quidem esse volunt, sed non sunt tamen, nisi etiam digni sint qui amentur, idque habeant exploratum.

342. Amicitiæ igitur conciliandæ voluntas celeriter illa quidem suscipitur, sed non statim amicitia nascitur. *Ibid.* cap. 3.

343. Qui in rebus amatoriis non jucundum, sed utile permutant; cum minus amici sunt, tum minus diu in eadem inter se voluntate permanent. *Pros.*

344. Quia qui utilitatis causa sunt amici, utilitate sublata dirimuntur: non enim se mutuo amabant, sed emolumentum. *Ibid.*, cap. 4.

345. Forma evanescente, interdum evanescit quoque amicitia. *Ibid*, cap. 4.

346. Sola virorum bonorum amicitia criminationibus et calumniis vacat; mali enim familiaritate mutua non delectantur, nisi aliquam utilitatem alter ab altero percipiat. *Ibid.*, cap. 4.

347. Nihil est amicorum tam proprium, quam vitæ societate conjungi. *Ibid.*, cap. 5.

348. Qui ob virtutem sunt amici, student alter de altero bene mereri. *Ibid.*, cap. 13.

349. Est ipsa amicorum præsentia tum in secunda, tum in adversa fortuna, suavis et jucunda. *Lib.* 9. *de Moribus*, cap. 11.

350. Fortuna, cum favet, quid amicis est opus? *Ibid.*, cap. 9.

351. Qui fortunis alicujus inducti, amicitiam ejus secuti sunt, hi, simul ac fortuna dilapsa est, devolant omnes. *Prosec.* CICERO.

352. Cum enim recessit ea res, quæ fuit consuetudinis causa, nihil superest quare possint in amicitia retineri. Lib. 4. *de Rhetorica, ad Herennium.*

353. Ut idem amici semper velint, non est visum certius amicitiæ vinculum, quam consensus et societas consiliorum et voluntatum. Orat. 31. *pro Plancio.*

354. Quæ potest esse jucunditas vitæ sublatis amicitiis? quæ porro amicitia potest esse inter ingratos? *Ibid.*

355. Amicitiæ locus ubi esse potest, aut quis amicus esse cuiquam, quem non ipsum amet propter seipsum? Lib. 2. *de Finibus.*

356. Vos hortor, ut ita virtutem locetis, fine qua amicitia esse non postest; ut ea excepta nihil amicitia præstabilius esse putetis. *De amicit.*

357. Ea est jucundissima amicitia, quam similitudo morum conjugavit. Lib.1. *Offic.*

358. Ego vos hortor, quantum possum, ut amicitiam omnibus rebus humanis anteponatis. *Prosec.*

359. Nihil est tam naturæ aptum, tamque conveniens ad res vel secundas, vel adversas; sed hoc in primis censeo, nisi inter bonos amicitiam esse non posse. *De Amicit.*

360. Hoc præstat amicitia propinquitati, quod ex propinquitate benevolentia tolli potest, ex amicitia non potest. *Prosec.*

361. Sublata enim benevolentia, amicitiæ nomen tollitur, propinquitatis manet. *Ibid.*

362. Amicitia res plurimas continet, quocumque te verteris, præsto est nullo modo, nullo loco excluditur, nunquam intempestiva, nunquam molesta est. *Prosec.*

363. Itaque non aqua, non igne magis utimur, quam amicitia.

364. Nam et secundas res splendidiores facit amicitia, et adversas patiens communicansque leviores.

365. Quid dulcius, quam habere cum quo omnia audeas sic loqui, ut tecum? *Ibid.*

366. Cum plurimas et maximas commoditates amicitia contineat, tamen illa nimirum præstat omnibus, quod bonam spem prælucet in posterum. *Prosec.*

367. Nec debilitari animos, aut cadere patitur: verum etiam amicum, qui intuetur, tanquam exemplar aliquod intuetur sui.

368. Quocirca et absentes adsunt, et egentes abundant, et imbecilles valent, et quod difficilius est dictu) mortui vivunt. *Ibid.*

369. Amor ex quo amicitia nominata est, princeps est ad benevolentiam conjungendam. *Ibid.*

370. In amicitia nihil fictum est, nihil simulatum: et quidquid illud est, verum est et voluntarium. *Ibid.*

371. Nulla excusatio peccati, si amici causa peccaveris. *Prosec.*

372. Nam, cum conciliatrix amicitiæ virtutis opinio fuerit, difficile est amicitias permanere, si a virtute deflexeris. *Ibid.*

373. Hæc in amicitia lex sanciatur, ut neque rogemus res turpes, neque faciamus roganti. *Ibid.*

374. Hæc prima lex sanciatur, ut ab amicis honesta petamus, et amicorum causa honesta faciamus; nec expectemus dum rogemur, studium semper adsit, cunctatio absit. *Ibid.*

375. Plurimum in amicitia amicorum bene suadentium valet auctoritas. *Ibid.*

376. Solem e mundo tollere videntur, qui amicitiam de vita tollunt: qua nihil melius habetur, nihil jucundius. *Ibid.*

377. Quam multa, quæ nostri causa nunquam faceremus, amicorum causa facimus! *Ibid.*

378. Sunt firmi et stabiles et constantes eligendi, quos amicitia idoneos judicamus. *Prosec.*

379. Cujus generis est magna penuria, et judicare difficile sane est, nisi prius sit expertum.

380. Experiendum est autem in ipsa amicitia: ita præcurrit amicitia judicium, tollitque experiendi potestatem. *Ibid.*

381. Ubi illum invenies, qui honorem amici anteponat suo? itaque veræ amicitiæ difficillime reperiuntur in his, qui in honoribus versantur. *Ibid.*

382. Qui omni in re gravem, constantem, stabilem se in amicitia præstiterit, hunc maxime ex raro hominum genere debemus judicare, et pene divino. *Prosec.*

383. Firmamentum autem stabilitatis constantiæque ejus, quam in amicitia quærimus, fides est: nihil enim stabile, quod infidum est. *Ibid.*

384. Amicitia nisi inter bonos esse non potest. *Ibid.*

385. Maximum est in amicitia, superiorem esse inferiori. *Ibid.*

386. In amicitia ne quid fictum sit, neve simulatum; aperte enim amare, vel odisse, magis ingenuum est, quam fronte occultare, seu dissimulare sententiam. *Ibid.*

387. Dispares mores, disparia studia sequuntur, quorum dissimilitudo separat amicitias. *Ibid.*

388. Digni amicitia sunt, quibus in ipsis inest causa cur diligantur. *Ibid.*

389. Verissimus amicus vix unquam reperitur. *Ibid.*

390. Is amicus est tanquam alter idem, qui et se ipse diligat, et alterum acquirat. *Prosec.*

391. Cujus animum ita cum suo misceat, ut efficiat pene unum ex duobus. *Ibid.*

392. Plerique perverse, ne dicam impudenter, tamen amicum volunt, quales ipsi esse non possunt: quæque ipsi non tribuunt amicis, hæc ab ipsis desiderant. *Ibid.*

393. Maximum ornamentum amicitiæ tollit, qui ex ea tollit verecundiam. *Ibid.*

394. Perniciosus error est in his, qui existimant libidinum peccatorumque omnium patere in amicitia licentiam. *Prosec.*

395. Virtutum amicitia a natura adjutrix data est, non vitiorum comes; ut quoniam solitaria non possit virtus ad ea quæ summa sunt pervenire, conjuncta et consociata cum altera perveniret. *Ibid.*

396. Cum amicum judicaveris, diligere oportet; non, cum dilexeris, judicare. *Ibid.*

397. Monendi amici sæpe sunt et objurgandi; et hæc accipienda sunt amice, cum benevole fiunt. *Prosec.*

398. Sed hac in re habenda est ratio, et diligentia, primum ut monitio acerbitate, deinde objurgatio contumelia careat. *Ibid.*

399. Odium, amicitiæ venenum est. *Ibid.*

400. Monere et moneri, proprium est amicitiæ. *Ibid.*

401. Nulla pestis in amicitiis major est, quam adulatio, blanditia, et assentatio. *Ibid.*

402. Sine veritate nomen amicitiæ manere non potest. *Ibid.*

403. Secerni blandus amicus a vero, et internosci tam potest adhibita diligentia, quam omnia fucata et simulata, a sinceris atque veris. *Ibid.*

404. Non est vera amicitia, cum alter verum audire non vult, alter ad mentiendum paratus est. *Ibid.*

405. Præclarum illud est, rectum quoque et verum, ut eos qui nobis charissimi esse debeant, æque ac nosmetipsos amemus. *Prosec.*

406. Nec optandum quidem est in amicitia, ut me ille plusquam se amet, et ego illum plusquam me; plus enim nullo modo potest. Lib. 3. *Tusc. quæst.*

PLATO. 407. Nullum majus est argumentum improbitatis, si tempore necessitatis amici desint; sed probitatis, si adsint. Ep. 7. *ad Dionem.*

SENECA. 408. Quid est gloriosius, quam ira amicitia mutare? lib 2. *de Ira*, cap. 34.

409. Nihil æque oblectat animum quam amicitia fidelis. *Prosec.*

410. Quantum bonum est, ubi sunt præparata pectora in quæ tuto secretum omne descendat?

411. Quorum conscientiam minus, quam tuam times.

412. Quorum sermo sollicitudinem leniat, sententia consilium expediat, hilaritas tristitiam dissipet, et conspectus ipse delectet. *De tranquil. animi*, cap. 7.

413. Pro amicis omnia timui, pro me nihil, nisi ne parum bonus amicus fuissem. Lib. 4. *Quæst.*

414. Sæpe nihil interest inter amicorum munera, et hostium vota. Lib. 2. *Offic.* cap. 15.

415. Summa amicitia est, amicum sibi æquare, utrique simul consulendum est. *Ibid.*

416. Justa causa lætitiæ est, lætum amicum videre: justior, fecisse. *Ibid.* cap. 22.

417. Si aliquem amicum existimas, cui non tantumdem credis, quantum tibi, vehementer erras, et non satis nosti vim veræ amicitiæ. *Prosec.*

418. Nullum habet majus malum occupatus homo, et suis bonis obsessus, quam quod amicos sibi putat, quibus ipse non est.

419. Tu vero omnia cum amico delibera, sed de ipso prius.

420. Post amicitiam credendum est, ante amicitiam judicandum.

421. Diu cogita, an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit. Cum placuerit fieri, toto illum pectore admitte, tam audacter cum illo loquere, quam tecum. Ep. 3.

422. Jucundius est amicum facere, quam habere: quomodo artifici jucundius est pingere, quam pinxisse. Ep. 9.

423. Amicos secreto admone, palam autem lauda. *De Moribus.*

424. Qui se spectat, et propter hoc ad amicitiam venit, male cogitat; quemadmodum cœpit, sic desinet. *Prosec.*

425. Qui causa utilitatis assumptus est, tamdiu placebit, quamdiu utilis fuerit. *Ibid.*

426. Amicum paro, ut habeam pro quo mori possim, ut habeam quem in exilium sequar, cujus me morti opponam et impendam. *Ibid.*

427. Errat, qui amicum in atrio quærit, in convivio probat.

428. Conversari cum amicis absentibus licet, et quidem quoties velis, quamdiu velis, magis hac voluptate (quæ maxima est) fruimur, dum absumus. *Prosec.*

429. Ideo æquo animo ferre debemus absentiam, quia nemo non multum etiam præsentibus abest.

430. Amicus animo possidendus est; hic autem nunquam abest, quemcunque vult quotidie videt.

431. Itaque mecum stude, mecum cœna, mecum ambula. Ep. 55.

432. Amicorum præsentia nos delicatos facit. *Ibid.*

433. Amicorum defunctorum cogitatio, dulcis ac blanda est: habui enim illos, tanquam amissurus: amisi, tanquam habeam. Ep 63.

434. Amicis avide fruamur, quia, quamdiu contingere hoc possit, incertum est. *Ibid.*

435. Nihil æque ægrum reficit, atque adjuvat, quam amicorum affectus; nil æque expectationem mortis, ac metum surripit. Ep. 78.

436. In tribulationibus, quis sit fidelis cognoscitur. Sent. 190. SIXTUS PHILOSOPH.

437. Amicum deputa similem simili tantummodo. *Ibid.* sent. 423.

438. Cum deserta sit vita hominis, nullius amicitiæ cincta præsidio, tam necessarium subsidium temere assumi non debet; semel autem apprehensum recte sperni non convenit. Lib 4. *dictor. memorab.* cap. 7. VALERIUS MAXIM.

439. Sanctæ fidei amici, præcipue in adversis rebus cognoscuntur: in quibus quidquid præstatur, totum a constanti benevolentia proficiscitur. *Ibid.*

440. Accidit plerumque, quod infractæ fortunæ homines magis amicorum studia desiderent, vel præsidii, vel solatii gratia. *Ibid.*

441. Cum Publius Rutilius amici cujusdam injustæ rogationi resisteret, atque is per summam indignationem dixisset: Quid ergo mihi opus est amicitia tua, si quod rogo non facis? respondit, Imò quid mihi tua, si propter te aliquid inhoneste facturus sum? *Ibid.* lib. 6. cap. 4.

AMICITIA DEI.

COLLECTOR. *Definitio.* Amicitia Dei est fida et salutaris conversatio Dei cum hominibus bonæ voluntatis, cum eorum pari dilectione consensus et mutuus affectus.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ALBERTUS. 1. Familiaris est Dominus simplicibus, quibus non dedignatur arcana sua revelare. *De Paradiso animæ*, part. I. cap. 30.

S. AMBROS. 2. Qui facit mandatum Dei, ejus amicus est, hoc honoratur nomine. Lib. 3. *Offic.*

S. AUGUST. 3. Si voluntatem Dei nosse quisquam desiderat, fiat amicus Deo. *Prosec.*

4. Quia si voluntatem hominis nosse vellet, cujus amicus non esset, omnes ejus impudentiam ac stultitiam deriderent.

5. Non autem quisquam efficitur amicus Dei, nisi purgatissimis moribus. Lib. 1. *de Genes. contra Manich.*, cap. 2.

6. Deum amat amicum, qui Dei amorem amat in amico. Lib. 22. *contra Faust.*, cap. 78.

S. BERNARD. 7. Amicitia pauperum Regum amicos constituit, amor paupertatis reges : regnum denique cœlorum pauperum est ; et est Regiæ paupertatis, beare pro voluntate amicos. Ep. 103. *ad quemdam Abb.*

8. Qui sibi displicet, Deo placet ; et qui sibi vilis est, Deo charus est. *De Inter. domo.* cap. 28.

9. Quos Deus amat, amicos habet, non servos ; denique amicus fit de magistro, nec enim amicos discipulos diceret, si non essent. Serm. 59. sup. *Cant.*

S. BONAVENT. 10. Experimentun divinæ familiaritatis argumentum est charitatis. Exposit. 2. sup. *Psalm.* CXVIII. versic. 2.

11. Ubi deficiunt amici humani, non deficit verus amicus Christus. Serm. 4. *Dom.* 13. *post Pentec.*

12. Divina amicitia acquiritur per puritatem innocentiæ, per afflictionem veræ pœnitentiæ, per amorem obedientiæ, per donum patientiæ, per donum misericordiæ. Serm. 1. *de SS. Philip. et Jacobo.*

13. Per pœnitentiam renovatur homo ad divinam amicitiam, quæ fuerat amissa per culpam. *Ibid.*

CLEM. ALEX. 14. Qui Deum colit, solus amicus Dei est. Lib. 7. *Stromat.*

S. CYPRIANUS. 15. Amicus Christi non potest esse, qui cum inimico Christi tenet amicitiam. *De Aleatoribus*, cap. 3.

S. CYRILLUS HIEROSOLYM. 16. Ne sis tantum pacis tempore Jesu amicus, et tempore belli inimicus. *Catechesi.* 13.

S. ELIGIUS. 17. Peccando factus Deo inimicus, nisi satisfaciendo non potest reconciliari, ut fiat amicus. Hom. 4.

GLOSS. ORD. 18. Sciat qui Jesu expetit amicitias, multorum sibi inimicitias patienter esse tolerandas. Sup. *Josue*, cap. 10.

GLOSS. INT. 19. Ecce verus amantium affectus, vel cum eo vivere, vel cum eo mori. Sup. Joan. cap. 13. in illud : *Eamus et nos, et moriamur cum eo.*

S. GREG. MAG. 20. O quanta est misericordia conditoris nostri ! servi digni non sumus, et amici vocamur? *Prosec.*

21. Quanta est ergo dignitas hominum, esse amicos Dei? Homil. 27. sup. *Evangel.* in illud Joan. 15 : *Vos amici mei estis.*

S. GREGORIUS NAZ. 22. Nihil est honorabilius amicitia, quæ Deo ditescit, et a Deo ditatur. In *Apologetico post fugæ suæ reversionem.*

S. GREGORIUS NYS. 23. Unum terribile arbitreris, ab amicitia Dei repelli; unum expetibile solum, amicitiam Dei, qua sola vita hominis perficitur. *De vita Moysi.*

HESYCHIUS. 24. Quisquis fidelis est Deo, hic et ejus amicus invenitur. Lib. 7. sup. *Levit.*, cap. 27.

HUGO CARD. 25. Christus verus est amicus, quia diligit in prosperis et adversis. In *Prov.* cap. 3. sup. illud : *Ne dicas amico tuo.*

26. Ille placet Deo, qui factus est per gratiam amicus ejus. Sup. *Sapient.* cap. 4.

27. Ille verus Dei amicus est, qui omnia bona sua aliis communicat, et mala aliorum facit sua. Sup. *Ecclesiastic.* cap. 36.

28. Amicus Dei est, quicunque, per gratiam reconciliatus, transit in filium, id est, in statum filiorum, qui est perfectorum. Sup. *Hierem.*, cap., 11.

29. Amici tui, Jesu, sunt omnes fideles, qui bibunt tecum calicem Passionis. Sup. *Zachar.*, cap. 3.

30. Amici Dei dicuntur, qui ejus voluntatem incessanter custodiunt. Sup. *Lucam*, cap. 15.

S. HIERONYM. 31. Si vis vera amicitia delectari, esto amicus Dei. Lib. 2. supra *Michæam*, cap. 7.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 32. Qui sibi placet de amicitia Christi, propositæ respondeat conditioni. Hom. 1, in dictum *Joan.* 15 : *Vos amici mei estis.*

33. Mandatorum Dei observatio, amicitiæ est confirmatio. *Prosec.*

34. Non potest quis et amicus esse, et mandata contemnere, quia qui contemnit ejus mandatum, amicus esse non poterit. *Ibid.*

35. Erubesce, quisquis es, erubesce, qui in amicitias Christi vocaris, nec obsequeris : qui familiaris diceris, nec ejus mandatis intendis. *Ibid.*

36. Qui amicitiis Christi non vult pensare obsequium, contemptus sui gratuitum incurret supplicium. *Ibid.*

37. Amari non potes, si Christum contemnis ; contemni non potes, si servieris ; servus non eris, si parueris ; amicus firmaberis, si quæ mandat perfeceris. *Ibid.*

38. Amicus ille dignus est nuncupari, qui mandata implere contendit Christi. *Ibid.*

39. Pendet amicitiæ Christi promissio certo conditionis obsequio. *Ibid.* Hom. 2.

40. Proponitur Christi familiaritatis sublimitas, officiorum fœnore comparanda; cum Domino certa negociatio copulatur, promittit enim, et exigit. *Ibid.*

41. Christiano divinæ amicitiæ promittuntur, ut ab eo obsequia debita repetantur. *Prosec.*

42. Famulatu dignitas quæritur, officio sublimitas comparatur, ad amicitiarum vero cœlestium potentiam, servitutis obsequio pervenitur. *Ibid.*

43. O veneranda pietas Christi, qui amicitiis invitat, ut servitutem extorqueat. *Ibid.*

44. Non potest ad familiaritatem Christi accedere, qui ejus mandata noluerit observare. *Ibid.*

45. Adoptio amicitiarum Dei, est observatio mandatorum. *Prosec.*

46. Frustra tibi amici nomen imponis, si amici jussa non feceris.

47. Aut factis quod vocaris, ostende; aut observanti nominis amici vocabulum cede.

48. Prævaricationis crimen incurris, si aliud feceris, quam vocaris. *Ibid.*

49. Deus te in familiaritatem vocat, et se tibi familiarem exhibuit, antequam te in familiaritatem vocavit. *Ibid.*

50. Si is, qui reconciliat, filius Dei dicitur, quo nomine appellandus est, qui eos (qui reconciliantur) amicos facit? Hom. 37. sup. *Acta Apost.*

51. Fides hominem (qui terrenus est, si convertatur) Deo familiarem efficit. Hom. *de Fide et lege naturæ.*

52. Licet indignus sis cum Deo conversari, dignus tamen eris. *Prosec.*

53. Indignus, diutina familiaritate, dignus fieri potest quoniam indignum frequens conversatio, dignum reddit. Hom. in dictum Apos. *Scimus autem quoniam diligentibus.*

54. Præconium gloriæ Dei est, quod inimicos salvat; sed eos, qui posteaquam amici facti sunt, amici perseverant. Ser. 2, sup. *Ep. ad Ephes.* in *Morali.*

55. Amicitiæ tibi nomen indulgentia mea, non tua merita contulerunt. *Prosec.*

56. Te amabilem mihi benignitas mea, non tua præstiterunt officia.

57. Nihil meruisti, et amicus es; quod mereri incipies, si fueris, ut jubeo, obsecutus.

58. Quinimo amicus esse non poteris, nisi quod jubeo, studiose ac benevole perpetraris. Hom. 1. in dictum *Joan* : *Vos amici mei estis.*

59. O stupenda benignitas Dei, o veneranda pietas Christi! quæ ante tibi in amicitias obvenit, quam te sibi amicum constituit. *Prosec.*

60. Ante se tibi Dominus familiarem exhibuit, quam te in familiaritatem vocavit. *Ibid.*

61. Cœlestis amicitiæ dignitas mandatorum observantia tenetur. *Ibid.*

62. Non prorsus alia res est, quæ perinde declaret, doceatque quis sit fidelis amans Christi, quam si fratrum curam agat, proque eorum salute sollicitudinem gerat. In Orat. *de S. Philogonio.*

63. Nihil ita est amicum Deo, quam si quis cum minimis annumeret : hoc est enim caput totius Philosophiæ, atque fastigium. Hom. 3. sup. *Matth.*

64. O inenarrabilis misericordia Dei! inimicos, et infinito intervallo ab eo distantes, a quibus incomparabili eminentia in omnibus differt, hos amicos et facit, et vocat amicos. *Prosec.*

65. Quid igitur pati non debemus? quid non libenter tolerare pro hac amicitia.

66. Pro amicitia etenim hominum sæpe periclitamur; pro Dei autem amicitia, nec pecunias patienter amittimus, quod luctu, et lacrymis, et lamentationibus, ululationibus magnis dignum est. Hom. 23. sup. Epist. *ad Hebr.* in *Morali.*

S. JOAN DAM.

67. Sapientia timorem superans, atque ad amorem assurgens, Dei amicos ac filios, servorum loco, nos efficit. Lib. 1. *Parall.* cap. 4.

S. ISIDOR. PEL.

68. Imperiorum robur ac firmitas, Dei amicitia est. Ep. 290. *ad Petrum.*

69. Si Dei amicus esse studes, fac robuste præsis. *Ibid.*

LACT. FIRM.

70. Qui voluntatem Dei sequitur, qui divinam legem observat, Deo charus est. *De ira Dei,* cap. 17.

LEO I.

71. Magnum est hujus muneris sacramentum, et omnia excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, et homo Deum nominet Patrem. Serm. 6. *de Nat. Domini.*

LUD. BLOS.

72. Nihil prorsus te ab amicitia Dei alienabit, nisi peccato consentias. In *Speculo spiritualit.* cap. 6.

S. MACHAR.

73. Oportet eum, qui desiderat amicus esse Dei, conservare se a sordibus peccati. Hom. 13.

PETRUS BLES.

74. Amicitia quidam gradus est hominibus ad Deum; dilectione enim mediante, homo Deo approximat, dum ex hominis amico Dei amicus efficitur. *De Amicitia,* cap. 3.

S. PETRUS CHRYSOL.

75. Ad Dei amicitiam sublimatur, qui propter Deum humanas despicit mortes, nescit timores. Serm. 101.

PHILO JUDÆUS.

76. Sapiens omnis Dei amicus est. *Parallel.* apud D. Joan. Damascen. cap. 73.

THOMAS A KEMPIS.

77. Qui opera virtutum sic agit exterius, ut tamen soli Deo in omni cogitatu et actu placere intendat interius, is digne laudandus est, et amicus Dei appellandus. Serm. 4. divis. 10.

78. Illum dilige, et amicum tibi retine, qui

omnibus recedentibus te non relinquet, nec patietur in fine perire. Lib. 2. *de Imit. Christi*, cap. 7.

79. Semper miser est et eget, quidquid habeat, qui Deum amicum non habet. *De valle liliorum*, cap. 7. sect. 1.

80. Juvat valde pro adipiscenda Dei amicitia familiariter colloqui per interna mentis verba. *De fideli dispensatione*, cap. 3.

S. VALERIAN. 81. Occurrendum est semper Dei amicis, ac serviendum. Hom. 15. *de Bono Martyrii*.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

PLATO. 82. Deus amicitiæ auctor est, quippe qui et amicos efficiat, et amicos una deducat eodem vinculo aptos atque copulatos. Syzygia 4. *de Amic.*

83. Nullus stultus et insanus, Deo amicus est. Lib. 2. *de Republ.*

SIXTUS PHILOSOPHUS. 84. Dignus esto eo, qui te dignatus est filium dicere, et age omnia ut filius Dei. Sent. 51.

AMISSIO.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Qui exiguum habet, non minuit amissione, quia nihil est quod amittit. Lib. 1. *Offic.* cap. 30.

2. Timet ne concessa amittat, qui non utenda congessit. *De Joseph.* cap. 4.

S. ANTONINUS. 3. Majus damnum est in amissione unius animæ, quam mille corporum. Part. 4, titul. 6, cap. 4.

S. AUGUSTIN. 4. Miser est omnis animus vinctus amicitia rerum mortalium, et dilaniatur cum eas amittit, et tunc sentit miseriam, qua miser est, et antequam amittat eas. Lib. 4. *Confess.* cap. 6.

5. Solus nullum charum amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur. *Prosec.*

6. Te nemo, Deus noster, amittit, nisi qui dimittit; et qui dimittit quo it, aut quo fugit, nisi a te placido ad te iratum? *Ibid.* cap. 9.

7. Nemo securus est in his bonis, quæ potest invitus amittere. Lib. 2. *de Lib. arb.* cap. 14.

8. Videtur vincere cum vincatur, qui superando ad id pervenit, quod cum dolore amissurus est. *Prosecut.*

9. Et vincit, cum vinci videatur, quisquis cedendo ad id pervenit, quod non amittit invitus.

10. Hoc sine amore adest, quod sine dolore discedit. *De Vera Relig.* cap. 47.

11. Non est in carendo difficultas, nisi cum est in habendo cupiditas. Lib. 3. *de Doctr. Christiana*, cap. 18.

12. Sine dolore non pereunt, quæ cum amore possessa sunt. In *Enchirid.* cap. 68.

13. Divina Justitia est, ut qui voluntate amisit quod amare debuit, amittat cum dolore, quod amavit. *Pros.*

14. Aliquando amisso superiori bono, non sentitur malum, cum habetur quod amatum est inferius bonum.

15. Adhuc bonum est, quod quis dolet amissum; nam nisi aliquod bonum remansisset in natura, nullus boni amissi dolor esset in pœna.

16. Per experientiam mali scitur bonum; quoniam quid amiserit, sentit, cui de bono amisso male fuerit. Lib. 8. *de Genes. ad litt.* cap. 14.

17. Boni amissione dolendum est potius, quam lætandum. Lib. 19. *de Civit. Dei*, cap. 13.

18. Quæ habita sunt, cum gravi sollicitudine custodiuntur, et cum dolore amittuntur, et amissa cum gravi labore recuperantur. Lib. *de diligendo Deo*, cap. 16.

19. Potes aurum perdere, et nolens: potes domum, potes honores, potes ipsam carnis salutem; bonum vero, quo vere bonus es, nec invitus accipis, nec invitus amittis. Serm. 12. *de Verb. Dom.*

20. Quæ est ista animarum insania, amittere vitam, appetere mortem; acquirere aurum, et perdere cœlum? *Ibid.* Serm. 25.

21. Quod habes, cave ne perdas. *Ibid.* serm. 53.

22. Illud damnum minime dicitur, quod aliquis perdit, ne amplius perdat. *De Mendacio ad Consentium*, cap. 18.

23. Sicut lætitia deserti boni in peccato, testis est voluntatis malæ: ita dolor amissi boni in supplicio testis est naturæ bonæ. Lib. 19. *de Civit. Dei*, cap. 13.

24. Si quis lætetur inaniter, de his rebus lætatur quas potest amittere, quare metuat necesse est, ne amittat. *De* LXXXIII *quæst.*, quæst. 33.

25. Substrahuntur tibi quæ Deus dedit, numquid substrahitur qui dedit? Sup. Psalm. XXXIV. vers. 3. *Salus tua ego sum.*

26. Perde aliquid ut Deo vaces, non litibus perde; ex eo quod perdes, pretium est temporis. Prosec.

27. Quando aliquid amittis, ut aliquid habeas, tunc emis, quod emis; quod habes, emptum est; quod amittis, pretium est.

28. Quomodo ergo perdis nummos, ut emas tibi aliquid: sic perde nummos, ut emas tibi quietem.

29. Quanto tempus perdidisti, tanto melius est ut nummos amittas, et tempus redimas. *De verb. Ap.*

30. Sicut expirat corpus, cum animam emittit, ita expirat anima, cum Deum amittit. *Prosec.*

31. Deus amissus mors animæ est; anima emissa mors corporis; mors corporis necessaria,

mors animæ voluntaria. Serm. 6. *de Verb. Dom.*

S. BASILIUS MAGNUS. 32. Omnia amittere tolerabilius est, præter libertatem. Concione 4. Sup. *Psalm.* XIV.

S. BERNARDUS. 33. Quamquam modicum id quod quisque cum dolore obtinuerit, certus quidem non sit quando cum dolore amittet, certus autem, quod quandoque amittet. In tract. *de Diligendo Deo*, cap. *Dicto.*

34. Anima quod delectat habere, id etiam perdere timet. Serm. 82. Sup. *Cant.*

35. Quando manifestando potes amittere, tacendo custodi. *De Inter. domo*, cap. 18.

36. Avari pro divitiis, ne amittant, timent: et cum amittunt dolent. Serm. *ad Clerum, in Concil. Rhemensi.*

S. BONAVENT. 37. Felix qui perdit pecuniam, ut cum ea perdat miseriam: infelix, qui perdit vitam æternalem, ne perdat pecuniam temporalem. Expos. 2. sup. *Psalm.* CXVIII. cap. 2. vers. 3.

38. Qui se perdit, omnia perdit: ideo non prodesi, sed obest. Sup. *Lucam*, cap. 9. sup. illud: *Seipsum autem perdat.*

39. O cæcitas! tristatur homo, si perdit thesaurum mundi; et non curat, si perdit fidem, charitatem, justitiam, et patientiam, pretiosum thesaurum Spiritus sancti. Serm. 3. *fer.* 2. *Pentec.*

40. Si multum doles pro amissione thesauri corporalis, quantum dolorem decet habere pro amissione thesauri spiritualis? Serm. 1. *de S. Matthæo.*

41. Nullo modo est amandum quod absque dubio est perdendum, et doloris est finaliter causativum. Serm. 6. *de SS. Apost.*

42. Si times perdere pecuniam, necessario aliquando amittendam: si times corporalem perdere vitam, aliquando (sive velis, sive nolis) perdendam, cur non times perdere vitam beatam, vitam securam, vitam omnibus bonis plenam, nec ad tempus, sed perpetuo duraturam? *Ibid.* serm. 9.

43. Divitiæ diu colliguntur, cito amittuntur. Lib. 1. *de profectu Religios.* cap. 35.

44. Cum amittis quod amasti, æstima quasi nunquam habueris. *Ibid.* cap. 37.

FRANCISCUS TITELM. 45. Qui abstulit injuste alteri quod habebat charissimum, dignus est et ipse quod habet charissimum, male perdere. In *Job.* cap. 31.

46. Omnino stultum atque ridiculum est, multum animo commoveri pro rei cujuslibet ablatione seu amissione, quam post breve momentum, velis, nolis, necessario est quisque perditurus. Sup. *Psalm.* LVIII. vers. 9: *Frustra conturbatur.*

GLOSS. ORDIN. 47. Quanto major in possessione commoditas, tanto major in amissione dolor. Sup. *Exod.* cap. 22.

48. Boni Catholici magis timent de bonis spiritalibus amittendis, quam de corporalibus, seu de temporalibus. Sup. *Iudith*, cap. 4.

S. GREGOR MAGN. 49. Nunquam sine dolore amittitur, nisi quod sine amore possidetur. Lib. 1. *Moral.* cap. 4. sup. *Job.* 1. *Et fuit possessio ejus*, etc.

50. Magna consolatio est in rerum amissione; illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit res quas perdidimus, non habuisse. Lib. 2. *Moral.* cap. 12.

51. Amissio felicitatis interrogat vim dilectionis. Lib. 7. *Moral.* cap. 10.

52. Quod præsentis vitæ sollicitudo ordinat, amissio dissipat. *Ibid.* cap. 11.

53. Quanto magis quisque terrena diligit, tanto privari eis vehementius pertimescit. *Prosec.*

54. Sine enim dolore amittitur, quidquid sine amore possidetur. Lib. 31. *Moral.* cap. 8.

55. Amicorum amissio, tanto debet tolerabilius mentem contristare, quanto amissuros illos conditio mortalitatis exposcit. Lib. 1. in *Regist.* indict. 9, cap. 11, Ep. 11. *ad Clementinam Patriciam.*

56. Citius bonum perditur, quod non a largiente custoditur. Lib. 9. *Moral.*, cap. 29.

57. Quanto quisque plus cœperit quod amisit intelligere, tanto plus incipit corruptionis suæ sententiam, quam subivit, lugere. In *septem Psalm. Pœnitentiales*, sup. *Psalm.* III. vers. 2.

58. Perpendo quod tolero, perpendo quod amisi; dumque intueor illud quod perdidi, fit hoc gravius quod porto. Lib. 1. *Dial.* cap. 1.

59. Si vultis nihil injuste perdere, summopere studete de injustitia nihil habere. Lib. 9. in *Regist.* indict. 5, cap. 57, epist. 57. *ad Brunichildem reginam Franciæ.*

60. Temporale bonum difficile habetur, et cito amittitur. Lib. 5. In I *Reg.* cap. 2.

61. Lucrum est illud perdere, quod si quis habeat, id illi damnum affert. Sup. *Ecclesiasten*, Hom. 7. S. GREG. NYS.

62. Melius est amittere quod (velimus, nolimus) aliquando periturum est, quam id amittere, pro quo omnia amittenda sunt. Ep. 11. *ad Gerontiam.* S. HIERON.

63. Lætamur ad nummum, amisso vero obolo contristamur. Ep. 18. *ad Marcell.*

64. Quo affectu possideamus aliquid, docemus cum id amittimus. *Prosec.*

65. Et cupiditatem fruendi, carendi dolor prodit: quem qui in carendo non habuit, in possidendo quonam modo habuit? Ep. 1. *ad Demetriadem.*

66. Quale istud bonum est, quod semper timeas amittere? quod vel auferendum abs te metuas, vel a te relinquendum scias; nam et si nullo eri-

piatur casu, vel morte certe perdendum est. *Ibid.*

67. Tam cito perditur, nisi fortiter custodiatur quod charum habetur et utile. *In Regula monachorum*, cap. 18.

HUGO A SANCTO VICTORE.

68. Quam magnum damnum incurrit, qui pro rebus transeuntibus, hoc unde debet esse beatus perdit! Sup. *Regulam D. Augustini*, cap. 8.

HUGO CARD.

69. Quanto quod possidetur cæteris est utilius, tanto amittitur damnosius. Sup. *Exod.* cap. 22.

70. Divitiarum amissio nihil aliud est quam gravis oneris depositio. Sup. *Job.* cap. 1.

71. De amissione temporalium non est dolendum, quia non sunt nostra; sed de amissione spiritualium, quæ habita faciunt beatum. *Ibid.*

IDIOTA.

72. Divitiarum amissio, magni doloris est. In *Contempl. amoris divini.*, cap. 2.

JOAN. CASS.

73. Quidquid per diligentiam acquiritur, potest etiam per negligentiam deperire. In *collat.* 6. *Theodori Abbat.* cap. 16.

S. JOANNES CHRYSOST.

74. Privatus es pecunia; si gratias egeris Deo, mortalem diabolo plagam intulisti. *Prosec.*

75. Sed si ad vates abieris pro perditis recuperandis, animam tuam perdis, et aliis derisio eris, atque iterum rem perditam male amittes. Hom. 5. *de Patientia Job.*

76. Fide servata, etiamsi omnia perdas, omnia tamen cum magnificentia recuperabis. Hom. 34. sup. *Matth.*

77. Qui secularibus rebus servit, et illis deditus in proposito perseverat, necesse est ut ille cœlestem amittat thesaurum. Hom. 64. in Matth.

78. Quod invitus amittis propter Dei timorem, majorem pro illo mercedem habes, quam si illud in eleemosynam dedisses. Hom. 12. *Oper. imperf. sup. Matth.*

79. Si vel parum argenti amiseris, id omnino damnum appellas; sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil amisisse opinaris. *Pros.*

80. Omnia potius sunt amittenda, quam tempus: aurum amittis, poterit recuperari; amissum autem tempus, nunquam. Hom. 57. sup. *Joan.*

81. Sunt non pauci, qui verbera ferunt, jacturam vero rerum non ferunt. *Prosec.*

82. Quia earum gratia cædi mallent, innumerasque perpeti molestias, quam ex illis quidquam amittere. Hom. 1 sup. *Epist. ad Cor.*

83. Perdidisti auri libras decem millia? age gratias confestim Deo, et centum millia acquisivisti per vocem illam et gratiarum actionem. Hom. 20. *sup. Epist. ad Hebr.* in Morali.

84. Quod amittitur ut iterum acquiratur, labore multo indiget: quod autem tenetur ne amittitur, non item. *Ibid.* Hom. 21.

S. ISIDORUS HISPALENS.

85. Quanto contristat res perdita, tanto magis lætificat si fuerit inventa. Lib. 2. *de Sum. bono.* cap. 14.

86. Qui plusquam oportet res transitorias diligunt, majorem sibi ingerunt dolorem rei ablatæ, quam amorem parturiebant possessæ. *Prosec.*

87. Cum gravi enim dolore amittuntur, quæ cum magno amore habentur.

88. Minus autem carendo dolemus, minus possidendo diligimus. *Ibid.* lib. 3. cap. 59.

S. JUSTINUS MART.

89. Major Dei metus causa est, cur ea quæ chara habentur, minime amittantur. *Prosec.*

90. Quo enim præstantius est, et quo charius habetur quod amatur, eo vehementius is, qui illud charum habet, ejus amissionem timet. *De necessariis quibusdam quæstion.*

LACT. FIRM.

91. Certe nullus labor est recusandus, quo id acquiratur, quod nullo modo possit amitti. Lib. 6. *de Vero cultu*, cap. 4

PETRUS BLESENS.

92. Malo animam meam perdere ut custodiam, quam custodire ut perdam. Sup. *Job.* cap. 2.

PETRUS CELLENSIS.

93. Nihil in anima possessione Dei felicius, et Deo similius; nihil in amissione miserius, et Deo dissimilius. Lib. 6. Epist. Ep. ultima.

S. PETRUS CHRYSOL.

94. Amisisse te non doleas, quod cum amiseris non dolebis. Serm. 101.

S. PETRUS DAMIANUS.

95. Quæris ut acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas. Serm. 59 *de S. Nicolao.*

S. PROSPER.

96. Boni temporalis amissio, fit exercitium justi, et injusti supplicium. *Prosec.*

97. Quia justus desiderio cœlestium captus, omnia temporalia, sive habeat, sive amittat, omnino non sentit.

98. Sed iniquus, quod cum delectatione habuit, sine dolore non perdit. Lib. 2. *de Vita contempl.*, cap. 13.

99. Hoc solum nunquam amittitur, quod operi pietatis impenditur. Sent. 98.

100. Potest homo invttus amittere temporalia bona, nunquam vero, nisi volens, perdit æterna. *Ibid.*

101. Id solum recte diligitur, quod nunquam bene amittitur. *Ibid.*

TERTULLIAN.

102. Si amisisti vitæ gaudia; negotiatio est aliquid amittere, ut majora lucreris. *Ad Martyres*, cap. 2.

S. THOMAS AQUINAS.

103. Sollicitudo est in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo. Sup .Ep.I *ad Tim.*c. 6.

THOMAS A KEMPIS.

104. Cito perditur cœlestis thesauri desiderium in silentio acquisitum, nisi fuerit cum omni diligentia ab extraneis rumoribus custoditum. Serm. I. *ad Novitios*, Divis. 3.

105. Cito potest perdi per negligentiam, quod multo labore vix tandem acquisitum est per gratiam. Lib. I. *de Imit. Christi*, cap. 22.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 106. Nemo sua sponte simpliciter et absolute loquendo) rerum suarum jacturam facit : sed suæ ac cæterorum salutis causa omnes faciunt, qui modo sanæ mentis sint. Lib. 3. *de Moribus*, cap. 1.

CICERO. 107. Non possunt una in civitate multi rem atque fortunas amittere, ut non plures secum in eamdem calamitatem trahant. Orat. 13. *pro Lege Manilia.*

108. Plus tibi virtus tua dedit, quam fortuna abstulit. Libr. 5, epist. 18. *ad Fabium.*

109. Nunquam dicam illum bona perdidisse, si quis pecus aut supellectilem amiserit. *De Paradoxis*, cap. 2.

110. Nihil neque meum est, neque cujuspiam, quod auferri, quod eripi, quod amitti potest. *Ibid.* cap. 4.

EPICTETUS PHILOSOPH. 111. Nunquam te quidquam perdidisse dicito, sed reddidisse : filius obiit, redditus est. In suo *Enchirid.* cap. 15.

PLATO. 112. Moderatus vir, moderato et quidem amico orbari morte, non prorsus acerbum ducere debet. lib. 3. *de Republ.*

SENECA. 113. Nihil eripitur, nisi retinenti. In lib. *Cur bonis viris*, cap. 5.

114. Mihi divitiæ si effluxerint, nihil auferent. *De beata vita*, cap. 22.

115. Cogitandum est quanto levior dolor fit non habere, quam perdere et intelligamus paupertati eo minorem tormentorum, quo minorem damnorum esse materiam. *De tranquill. animi*, cap. 8.

116. Tolerabilius est, faciliusque non acquirere, quam amittere. *Ibid.*

117. Putabo hunc non esse felicem, si quem mihi inveneris, cui nihil pereat. *Ibid.*

118. Sapiens nihil perdere potest : omnia in se reposuit ; nec augeri, nec minui potest. *De Constantia sapientis*, cap. 5.

119. Ita habe perfectum illum virum, humanis divinisque virtutibus plenum, nihil perdere. *Prosec.*

120. Bona ejus solidis, et insuperabilibus munimentis præcincta sunt. *Ibid.*

121. Is perdidit, qui cito se perdidisse credidit. Lib. 1. *de Benefic.*, cap. 3.

122. Rerum natura nihil dicitur perdere ; quia quidquid illi avellitur, ad illam redit. *Prosec.*

123. Nec perire quidquam potest, quod quo excedat, non habet : sed eo revolvitur, unde discedit. *Ibid.* lib. 5. cap. 8.

124. Nullum bonum juvat habentem, nisi ad cujus amissionem præparatus est animus. *Prosec.*

125. Nullius rei facilior est amissio quam quæ desiderari amissa non potest. Epist. 4.

126. Stilpon, capta patria, amissis liberis, amissa uxore, interroganti Demetrio, num quid perdidisset : Omnia, inquit, bona mea mecum sunt : justitia, virtus, temperantia, prudentia, quod bonum eripi non potest. Ep. 9.

127. Quod periturum est, tecum ipse versa, et circumspice, nos agunt in insaniam, et cum plurimis lacrymis amittimus. *Prosec.*

128. Si diu illud habuisti, perdis postquam satiatus es ; si non diu, perdis antequam assuescas.

129. Cies non damnum in his molestum esse, sed opinionem damni.

130. Nemo illa periisse sentit, sed cogitat.

131. Qui se habet, nihil perdidit. Ep. 42.

132. Id agamus, ut jucunda nobis fiat amissorum recordatio. Ep. 63.

133. Habui amicos, tanquam amissurus ; amisi, tanquam habeam. *Ibid.*

134. In æquo est dolor amissæ rei, et timor amittendæ. Ep. 98.

135. Tam necesse est perire, quam perdere : et hoc ipsum, si intelligimus, solatium est, æquo animo perdere, quod periturum est. *Ibid.*

136. Habere, eripitur ; habuisse, nunquam. *Ibid.*

137. Quid doles amisisse, quod habuisse non prodest ? Ep. 99.

AMOR IN GENERE.

Definitio. Quid est amor, nisi quædam vita duo aliqua copulans, vel copulare appetens : amantem scilicet et quod amatur ? Lib. *de Trin.* cap. 10. S. AUGUSTIN.

Amor est delectatio cordis alicujus ad aliquid, propter aliquid per desiderium percurrens, atque per gaudium requiescens : per desiderium in appetendo, et per gaudium in perfruendo. *De spir. et anima*, cap. 45.

Amor nihil aliud est, quam vehemens et bene ordinata voluntas. *De Amore Dei*, cap. 7. S. BERNARD.

Amor est connexio et vinculum quo omnium rerum universitas ineffabili amicitia, insolubilique unione copulatur. In *itineribus septem in Deum. De itinere 4.* S. BONAVENT.

Amor est virtus unitiva amantis cum amante. *Ibid.*

Amor est mutua animorum unio. *De Perfectione charitatis.* DIONYSIUS CARTHUS.

Amor est bona erga alterum propter ipsum voluntas. HUGO A S. VICTORE.

Amor est intrinsecus insita in id, quod animo est jucundum habitudo, operans per voluptatem S. GREG. NISS.

et delectationem. Hom. 8. sup. *Ecclesiasten.*

RICHA. Amor est affectio vehemens cordis et animæ, ac mentis applicatio ad aliquid diligendum. *De Contempl. de amore divino*, cap. 1.

Amor est quædam vis mutua, et virtus agglutinativa, summa movens ad infima et novissima. *De Contempl. divini amor.*, cap. 14.

S. JOANNES CHRYSOST. Amor est animæ vacantis passio. Homil. 40. *Oper. imperf. sup. Matth.*

JOAN. GERS. Amor animalis, est inclinatio vel motus consurgens ex apprehensione boni, vel tanquam boni. *De Passione animæ.*

PETRUS BLESENS. Amor est quædam vis appetitiva rerum, quas ex desiderio eligimus, et amplectimur ad fruendum. *De Amicitia*, cap. 1.

S. THOMAS AQUINAS. Amor est nexus amantium. Part. 1, quæst. 37, art. 1. Arg. 3.

Amor est unio amantis ad amatum. *Ibid.* quæst. 28. art. 1.

CICERO. Quid est amare, nisi velle bonis aliquem affici quam maximis? etiamsi ad se ex iis nihil redeat. Lib. 2. *De Finibus.*

S. THOMAS AQUINAS. *Descriptio.* Amor est prima omnium passionum. 1. 2. quæst. 25. art. 2.

S. AUGUSTIN. *Divisio.* Duas civitates faciunt duo amores: Iierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor sæculi: interroget ergo se quisque quid amet, et inveniet unde sit civis. Sup. *Psalm.* LXIV.

Duo sunt amores, mundi et Dei: si mundi amor habitat, non est qua intret amor Dei; recedat amor mundi et habitet Dei, melior accipiat locum. Tract. 2. in cap. 2. *Epist. B. Joann.*

Est amor utilis, est amor noxius: amor amore impeditur, amor noxius recedat, et amor utilis succedat. *Homiliarum quinquaginta, in Homil.* 37.

S. BONAVENT. Amor multiplex est, scilicet: naturalis, erga se; pius, erga parentes; jucundus, erga socios; justus, erga amicos; violentus, erga inimicos; sanctus, erga Deum. In *Compendio Theologiæ*, lib. 5, cap. 24.

HUGO CARD. Quadruplex est amor: Primus est divinus et cœlestis, qui charitas appellatur, et hic meritorius est.

Secundus, venenosus, libidinosus, diabolicus, et hic damnabilis est.

Tertius, carnalis, quo quis carnem propriam, vel parentes diligit: et hic, si moderatus sit, tolerabilis est; si immoderatus, reprobabilis et damnosus.

Quartus, mundanus, qui, si moderatus sit, licitus est et concessus; si immoderatus, detestabilis et perniciosus est. Sup. *Cantica* in Prologo.

S. ANTONIN. *Differentia.* Differunt ista tria, scilicet: amor, dilectio et charitas. *Prosec.*

Amor importat complacentiam ad rem amatam et sic est communis nobis et brutis.

Dilectio supra amorem addit electionem, et potest convenire et bonis et malis.

Charitas autem addit supra dilectionem quamdam perfectionem, seu divinam infusionem. Part. 1. tit. 6. cap. 2.

HUGO A S. VICTORE. Inter amorem mundi, et amorem Dei, hæc est differentia, quod mundi amor in principio dulcis esse videtur, sed finem habet amarum. *Prosec.*

Amor vero Dei ab amaritudine incipit, sed ultima ejus dulcedine plena sunt. Lib. 1. *de Arca Noe, in Morali.* cap. 1.

SENECA. Amare et amicum esse, dissimilia sunt: qui amicus est, amat; qui amat, non utique amicus est. *Prosec.*

Itaque amicitia semper prodest, amor etiam aliquando nocet. Ep. 35.

S. AUGUSTIN. *Productio.* Duo sunt rivi, qui de fonte amoris emanant: cupiditas et charitas. *Pros.*

Est omnium malorum radix cupiditas, et omnium bonorum radix charitas. *De substantia dilect.* cap. 1.

Amor perversus, ab odio, odium rectum, ab amore est. *Homiliarum quinquaginta.* Hom. 37.

S. GREGOR MAGNUS. Ex timore honor, ex honore solet procedere amor. Sup. *Cantica* in Prologo.

S. THOMAS AQUINAS. Amor, est prima radix omnium passionum. 1. 2. quæst. 46. art. 1.

Amor est prima affectio, et omnium affectionum radix. 1. 2. quæst. 70 art. 3.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS 1. Amor verus constantia probatur. Lib. 6, Ep. 40, *ad Sabinum.*

S. AUGUST. 2. Ponderibus suis aguntur omnia, et loca sua petunt: pondus meum amor est, eo feror quocumque feror. Libr. 13. *Confess.* cap. 9.

3. Jubet lex æterna avertere amorem à temporalibus, et eum mundatum convertere ad æterna. Lib. 1. *de Lib. arbit.* cap. 15.

4. Hoc sine amore adest, quod sine dolore discedit. *De Vera Religion.* cap. 47.

5. Beatus (quantum existimo) neque ille dici potest, qui non habet quod amat, qualecunque sit: neque qui habet quod amat, si noxium sit; neque qui non amat quod habet, etiamsi optimum sit. *De Moribus Eccl.* cap. 3.

6. Nihil est tam durum atque ferreum quod non amoris igne vincatur. *Ibid.* cap. 22.

7. Sine dolore non pereunt, quæ cum amore possessa sunt. In *Enchirid.*, cap. 68.

8. Non amatur amor, nisi jam aliquid amans: quia ubi nihil amatur, nullus est amor. *Pros.*

9. Duo ergo sunt, cum se quisque amat: amor

et quod amatur, tunc amans: et quod amatur unum est. Lib. 9. *de Trin.* cap. 2.

10. Amans aliquo amore amat; et amor alicujus amantis est. *Ibid.*

11. Tanta vis est amoris, ut ea, quæ cu mamore diu mens cogitaverit, eique curæ glutino inhæserit, attrahat secum, etiam cum ad se cogitandum quodammodo redit. *Ibid. libr.* 10. *cap.* 5.

12. Amari aliquid (nisi notum) non potest. *Ibid., lib.* 10. *cap.* 1.

13. Tunc laudandus est animus vehementer amans, cum id quod amat vehementer amandum est. *Ibid. cap.* 11.

14. Hi duo amores sunt, scilicet, 1 Pecuniæ: quorum alter sanctus est, alter immundus; alter specialis, alter privatus; alter subditus, alter æmulus; alter tranquillus, alter turbulentus; alter pacificus, alter seditiosus; alter laudibus veritatem præferens, alter quoquomodo laudis avidus; 2 et charitatis: quorum alter amicabilis, alter invidus; alter volens proximo quod sibi; alter subjiciens proximum sibi; alter propter proximi utilitatem regens proximum, alter propter suam.

15. Nulla est major ad amorem invitatio, quam prævenire amando: et nimis durus est animus, qui dilectionem si nolebat impendere, nolit et rependere. *De Catechizand. rudibus, cap.* 4.

16. Ubi gratior amor est, ibi non æstuat indigentiæ siccitas, sed ubertate beneficientiæ profluit. *Ibid.*

17. Nec qui amat, malum est; nec quod amat, malum est; nec amor, quo amat, malum est: sed quod male amat, malum est; et hoc omne, malum est. *De Substantia dilection. cap.* 2.

18. Vita cordis amor est: impossibile est ut sine amore sit cor, quod vivere cupit. *Ibid., cap.* 6.

19. Humana mens sine amore esse non potest, aut seipsam, aut certe aliud aliquid a se diligat, necesse est. *Ibid.*

20. Ea est vis amoris, ut oculus mentis offerat, quod ardentius mens desiderat. *De amicit. cap.* 26.

21. Minus amor habet amoris, ubi se sentit (qui diligit) non amari. *Ibid.*

22. Qui perverse amat cujuslibet naturæ bonum, etsi adipiscatur ipse sit in bono malus, et miser meliore privatus. *Lib* 12. *de Civit. Dei, cap.* 8.

23. Omnis creatura et bene potest amari, et male: bene scilicet ordine custodito, male autem ordine perturbato. *Ibid., lib.* 15. *cap.* 22.

24. Sunt sordes animi, amor quarumlibet rerum, præter animum et Deum, a quibus sordibus quanto est quis purgatior, tanto verum facilius intuetur. *De utilitate credendi, cap.* 16.

25. Si ubi est timor operetur labor, ubi erat labor erit et amor. Lib. 2 *de Adulterinis conjug.*, cap. 13.

26. Vere felix est, qui, non si id habet quod amat, sed si id amet quod amandum est.

27. Multi miseri sunt magis habendo quod amant, quam carendo; amando res noxias miseri, habendo sunt miseriores. Sup. *Psalm.* XXVI. *Enarr.* 2, vers. 7.

28. Quisquis amat carnaliter, necesse est ut cum zelo pestifero amet. Sup. *Psalm.* XXXIII, vers. 3.

29. Non recusetur labor, si adest amor; quoniam, qui amat, non laborat: omnis enim labor, non amantibus gravis est. Tract. 48, sup. *Evang. Joan.* de cap. 10.

30. Non minus amori lingua serviat, quam timori. *Ibid.*, tract. 123. de cap. 21.

31. Omnia sæva et immania, prorsus facilia, et prope nulla efficit amor. *Prosec.*

32. Quæ dura sunt laborantibus, eisdem ipsis mitescunt amantibus. Serm. 9 *de Verb. Dom.*

33. Animus velut pondere, amore fertur quocumque fertur. Ep. 89 *ad Hilariam.*

34. Quod non propter se amatur, non amatur. Lib. 1, *Soliloq.*, cap. 13.

35. Impatiens est animus, nec lacrymis modus sit, nisi amori detur quod amatur. *Ibid.* lib. 2, cap. 1.

36. Pudeat cum alia non amentur, nisi quia bona sunt, eis inhærendo non amare bonum ipsum, unde bona sunt. Lib. 8, *de Trin.*, cap. 3.

37. Nullum bonum perfecte noscitur, quod non perfecte amatur. *Prosec.*

38. Neque ut sola mens potest cognoscere, ita et amare sola potest. *De* LXXXIII *Quæst.*, quæst. 35.

39. Nullomodo sunt onerosi labores amantium, sed etiam ipsi delectant. *Pros.*

40. In eo quod amatur, aut non laboratur, aut et labor amatur. *De bono viduitatis*, cap. 21.

41. Amor inhians habere quod amatur, cupiditas est: id autem habens, eoque fruens, lætitia est: fugiens quod ei adversatur, timor est; idque si acciderit, tristitia est. Lib. 14, *de Civit. Dei*, cap. 7.

42. Amate, sed quid ametis, videte. *Pros.*

43. Amor vacare non potest: quid enim de quoquam homine, etiam male operatur, nisi amor?

44. Da mihi vacantem amorem, et nihil operantem: flagitia, adulteria, facinora, homicidia, luxurias omnes, nonne operatur? In Præfat. *Psalm.* XXXI.

45. Amor ipse non ita sentitur esse, cum non prodit indigentia: quoniam non semper præsto est, quod amatur. Libr. 10, *de Trin.* cap. 12.

46. Si amare piget saltem redamare non pigeat. *De Catechizand. rudibus*, cap. 4.

47. Amor perversus animae, abundat: amor autem rectus, valde paucorum est. *Ex Homiliis quinquaginta*, Hom. 37.

48. Homines mali, mundus vocantur, ex eo quod illum amant. *Prosec.*

49. Amando Deum, efficiuntur dii: amando mundum, mundus dicuntur. Serm. 24, *de Nativitat.*

50. Viæ Dei duræ sunt timori, leves amori. *De natura et gratia*, cap. 70.

51. Quæ vides, bona putas, falleris, sanus non es, nimia febre phreneticus factus es: verum non est, quod amas, vanitas est, insania mendax est. Sup. *Psalm.* XXXIX, vers. 6. *Non respexit in vanitates, etc.*

V. BEDA. 52. Quam tenebrosus amor, quo lucis spernitur auctor? *In Proverb. suis, verbo Quam.*

S. BERNARD. 53. Præceps amor, nec judicium præstolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frænatur, nec rationi subjicitur. Serm. 9, sup. *Cant.*

54. Cum præsto est quod amatur, viget amor; languet, cum abest. *Ibid.*, sermon. 51.

55. Amor intemperans pudorem, modum, et consilium nescit. *Ibid.*, serm. 73.

56. Amor reverentiam nescit: ab amando quippe amor, non ab honorando denominatur. *Pros.*

57. Honoret sane qui horret, qui stupet, qui metuit, qui miratur, vacant hæc omnia penes amantem.

58. Amor sibi abundat, amor ubi venerit, cæteros in se omnes traducit, et captivat affectus.

59. Propterea qui amat, amat, et aliud novit nihil.

60. Ipse qui honori merito, merito stupori et miraculo est amari tamen plus amat. *Ibid.*, Ser. 83.

61. Suspectus est amor, cui aliud adipiscendi quam in Deo spes suffragari videtur: infirmus est, qui forte spe subtracta aut extinguitur aut minuitur: impurus est, qui et aliud cupit. *Ibid.*

62. Purus amor mercenarius non est: purus amor, de spe vires non sumit, nec tamen diffidentiæ damna sentit. *Ibid.*

63. Ubi amor est, labor non est, sed sapor: quoniam amanti nihil difficile est. Lib. 5 *in Floribus*, cap. 26, et Serm. 85 sup. *Cantica.*

64. Flagrans ac vehemens amor, cum se intra se cohibere non valet, non attendit quo ordine, qua lege, qua serie, seu paucitate verborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum sui sentiat detrimentum. *Pros.*

65. Interdum nec verba requirit, interdum nec voces omnino ullas, solis ad hoc contentus suspiriis. Ser. 67, *in Cantic.*

66. Non est sincerus amor, ubi dubietatis scrupulus suspicionis fæcem retinet. Epist. 178, *ad Innocent. Papam.*

67. Ars est artium, ars amoris: cujus magisterium ipsa sibi retinuit natura. *De natura amoris divini*, cap. 1.

68. Sine Deo, amarus est omnis amor. Ep. *ad quemdam.*

69. Quidquid propter aliud amare videaris, id plane amas, quo amoris finis pertendit, non per quod tendit. In tract. *de Diligendo Deo*, verbo *Dicto.*

70. Nullus ibi apparet labor, ubi verus est amor. Serm. 13, *de Cœna Domini.*

71. Cuncti amori libenter obediunt, et ejus jugo colla submittunt: perversi, perverso: lubrici, lubrico; sancti, sancto; casti, casto, et quilibet in desiderio suo. *Ibid.*

72. Nullo modo est amandum, quod absque dubio est perdendum, et doloris est finaliter causativum. Serm. 6. *de SS. Apost.* S. BONAVENT.

73. Quod cor amat, sæpe de eo cogitat: sæpe enim cogitant vani de carnis deliciis, et sæpe superbi de eminentiis, et spirituales sæpe de divinis. *Prosec.*

74. Homo maxime de eo cogitat, quod præ cæteris amat: si de mundo magis, quam de Deo cogitas, mundum magis, quam Deum amas. Serm. 8. sup illud Joann. 14: *Si quis diligit me.*

75. Similitudo magna, est causa magni amoris. *Ibid.* Ser. 9.

76. Amor omnia gravia, levia; et amara, dulcia facit. Serm. 2. *de pluribus Confess.*

77. Quid vis, an amare temporalia, et transire cum tempore? an Christum amare, et in æternum vivere? In collat. *de contemptu seculi.*

78. Amore tendente in rem amatam nihil velocius, nihil acutius, nihil subtilius, aut penetrabilius. In *itineribus* septem, itinere 4.

79. Sæpe spiritu amor inceptus, consummatur carne. Lib. 1. *de profectu Relig.* cap. 39.

80. Non est præsentior noster spiritus ubi animat, quam ubi amat. *De septem itineribus*, itin. 4. S. BONAVENT. ET S. BERNARD.

81. Ille verus amor est, qui veritatis affectum sic rigida deliberatione custodit, ut omnino execretur quod ei potest esse contrarium. Sup. Psalm. CXVIII. vers. *Iniquitatem odio habui.* CASSIODORUS.

82. Amor amore vincitur. Homil. 10. S. CÆSARIUS. ARELATENSIS

83. Qui vere aliquid amat, ei vult prodesse: quod autem prodest, præstantius est. Lib. 1. *Pædagogi*, cap. 8. S. CLEM. ALEX.

84. Non debet contendi quod non licet amari. *De duodecim Abusion.* cap. 7. S. CYPRIANUS

DIONYS. CARTHUS. 85. Amor transponit et mutat amantem in amatum. Sup. *Ep. ad Galat.* cap. 2. art. 2. sub fine sup. illud. Vivit vero in me Christus.

86. Anima verius est ubi amat, quam ubi animat. Sup. *Epist. ad Philipp.* cap. 3.

87. Ubi amor, ibi oculus : et quod quis ferventius amat, in illo magis quiescit. *De Professione Monastica*, art. 5.

GILBERTUS ANGLUS. 88. Quanto fuerit expeditior animus, tanto impensior erit in illud quod amat. Serm. 1. sup. *Cant.*

89. Magna vis amoris ! semper amari se præsumit, qui amare se sentit. *Ibid.*

90. Numquid satis est ? fortassis satis, sed laboranti, non satis amanti. *Ibid.*, Serm. 2.

91. Amantis anxietas, illum dormire non sinit. *Ibid.*

92. Occasione accepta, suum nescit amor non exercere negotium. *Ibid.*

93. Semper amor quem amat, vel præsente se oblectat, vel absentem desiderat. *Ibid.*

94. Amor nil magis vult, quam amare. *Ibid.* Serm. 19.

95. Nihil gratius amore impenditur, nihil dulcius sentitur. *Ibid.*

GILLEBERTUS PORRETANUS. 96. Amor dulciter optat, et dulciter vivit : dulciter deliciatur, et dulciter dolet. *Ibid.*

97. Amor fastidium nescit, fervidus est. *Ibid.*

98. Nihil amoris tenacius vinculo, nihil trahentius. *Ibid.* Serm. 29.

99. Falsus amor et simulatorius, absentem obliviscitur, præsenti blanditur. *Prosec.*

100. Verus autem amor absentem desiderat, præsente lætatur. *Ibid.* serm. 40.

GLOSS. INTER. 101. Multi apud se amant, quod in aliis damnant. Sup. *Psalm.* 65.

GLOSS. ORD. 102. Amor qualiscumque sit, vacare non potest. Sup. *Psalm.* CXXI.

103. Obligata anima terreno amore, viscum habet in pennis, ita ut volare non possit. *Ibid.*

GLOSS. INTER. 104. Sufficit amanti nuntiare, qui non deserit quem amat. Sup. *Joann.* cap. 11.

S. GREGOR MAGNUS. 105. Quod disponenti breve est, longum est amandi. Lib. 13. *Moral.* cap. 17.

106. Ibi est grande studium defensionis, ubi et gravior vis amoris. Lib. 31. *Moral.* cap. 8.

107. Quod valde mens amat, etiam in sermone sæpius replicat. *Ibid.*

108. Nimis turpe est non imitari quod sumus : nostra sunt, quæ (et si imitari non possumus amamus in aliis, et amantium fiunt, quæque amantur in nobis. Part. 3. *Pastoralis*, cap. 1

109. Dilatus amor ex ipsa sua dilatione proficit, et ardenti desiderio, quasi (quod negatur) crescit. Hom. 19. sup. *Ezech.*

110. Vis amoris hoc agere solet in animo, ut quem ipse semper cogitat, nullum alium ignorare credat. Hom. 25. sup. *Evang.*

111. Signum veri amoris non est in affectione animi, sed in studio bonæ operationis. Lib. 2. in I. *Regum*, cap. 3.

112. Quod amamus, respicimus. L. 2. *Moral.* c. 6.

113. Quid levius, aut unquam gratius, quam amor fertur ? *Prosec.*

114. Quid præterea grave non leviter tolerat qui amat ?

115. Quidquid enim diligitur, cum magna devotione portatur. Lib. 5. in I *Regum*, cap. 2.

116. Debet amor læsus irasci. Ep. 1. *ad Heliodor.* S. HIERONYM.

117. Amare, filiorum; timere, servorum est. Ep. 2. *ad Nepotian.*

118. Ama scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabis. Ep. 4. *ad Rustic.*

119. Philosophi sæculi solent amorem veterem, amore novo, quasi clavum clavo expellere. *Prosec.*

120. Illi vitium vitio, peccatumque peccato medicantur ; nos autem amore virtutum, vitia superemus. *Ibid.*

121. Amorem monilium atque gemmarum, sericarumque vestium transfer ad amorem scientiæ Scripturarum. Ep. 10. *ad Furiam.*

122. Difficile est humanam animam aliquid non amare ; et necesse est ut in quoscunque mens trahitur, trahatur affectus. Ep. 22. *ad Eustoch.*

123. Amor ordinem nescit. Ep. 43. *ad Chromatium.*

124. Nemo potest duobus amoribus possideri . si carnis amator es, amorem spiritus non capis. Homil. 1. sup. *Cant.*

125. Hoc habet impatiens amor, ut quæ desiderat, semper invenire se credat. *Prosec.*

126. Ignorat judicium, ratione multoties caret, modum nescit, nec aliud cogitare potest, quam quod diligit. Ep. 10. *ad Paulam et Eustoch. de Assumpt. B. M.*

127. Amor non accipit de impossibilitate solatium, neque ex difficultate remedium. *Ibid.*

128. Amantium cæca sunt judicia. Lib. 3. sup. *Oseam.*

129. Reverentia sine amore, magis servilis est ; HUGO et amor sine reverentia, puerilis est. *De Instit. Novit.* cap. 5. A S. VICTORE.

130. Amor acutus est, et transit omnia, et penetrat donec ad amatum, et in ipsum veniat ; nec quiescit, donec amatum teneat. Sup. *Angelic. Hierarch.* lib. 6, cap. 7.

131. Vita cordis amor est, et idcirco omnino impossibile est, ut sine amore sit cor, quod vivere cupit. *Ibid.*

HUGO CARD.

132. Ubi amor, ibi oculus; nec tantum oculi, sed et aures, et lingua, et cor. Sup. *Prov.* cap. 17.

133. Amor amatum possessorem facit amantis. Sup. *Matth.* cap. 5.

134. Servi est timere, et ex timore operari : filii autem est amore, et ex amore omnia facere. Sup. *Ep. ad Rom.* cap. 8.

IDIOTA.

135. Amor difficultatem non novit, sed impatiens est nisi inveniat quod desiderat : nec aliud cogitat quam quod diligit, nec accipit de dilatione solatium. *De Contempl. amoris divini.* c. 1.

136. Amor cæteros affectus in se ducit et captivat. *Ibid.*

137. Natura amoris est, semper amare, proprium postponere, commune præferre, diversa corda unire, extraneum domesticum facere, corda iracundia ignita extinguere. *Ibid.*

138. Amor confracta solidat, depressa sublevat, nutantem animum constantem reddit. *Ibid.*

139. Amor docet et addiscit, et inimicum nescit. *Ibid.*

140. Amor laudat, amor reprehendit, amor prava suspicione caret. *Ibid.*

141. Ubi amor defuerit, nihil valet quidquid agitur; et contra omnia valent, quæ cum amore aguntur. *Ibid.*

142. Amor nunquam est otiosus, sed semper aliquid operatur, semper crescit et augetur. *Ibid.*

143. Amor vita est animæ, et qui non amat mortuus est. *Ibid.*

144. Verus amor non requirit præmium, etsi mereatur. *Ibid.*

145. Amor facilis res est, omnibus se exhibet, nulli se negat. *Prosec.*

146. Capit eum bonus et malus, juvenis et senex, vir et mulier, sanus et infirmus, dives et pauper, summus et infimus, liber et servus, secularis et Religiosus, debilis et fortis.

147. Nec est, qui se valeat excusare, quin in alios dirigat radios amoris. *Ibid.*

148. Qui amat, non laborat. *Ibid.* cap. 22.

S. JOANNES CHRYSOSTOM.

149. Amans cuncta abrumpit impedimenta, totusque fit ejus quod amat, et a nullo quod apparet difficile remorari se patitur, sed omnia præterit, nec subsistit priusquam re desiderata potiatur. Hom. 31. sup. *Genes.*

150. Amare probatur, qui quod odit exercet ; et odisse vicissim qui quod se amare mentitur, hoc facit. Serm. *de Moyse.*

151. Corpora absque dolore amari non possunt, animæ autem pura sinceraque voluptate amantur. Hom. 35. sup. *Matth.*

152. Ex magno amore nascitur zelus : et sæpe quod non est, illud suspicatur. Hom. *Oper.* 1. *imperf. sup. Matth.*

153. Hæc est pugna periculosa, et hæc est gloriosa victoria : qui poterit odisse, quod amat ; et amare, quod odit. *Ibid.* Hom. 35.

154. Vere non habet super terram quod amet, qui bonum cœleste in veritate gustaverit. *Ibid.* Hom. 36.

155. Amor animæ non sentitur in corde, sed intelligitur : quia amor animæ, indicium ejus est. *Ibid.* Hom. 42.

156. Amare nescire, turpe est. *Ibid.* Hom. 33.

157. Fera sit quis licet immanior, simul ac amare cœpit, ove mansuetior evadit. *Ibid.*

158. Amoris remedium est gehennæ memoria, Dei timor, regni cœlorum desiderium. Hom. 7. sup. *Epist.* II. *ad Cor.*

159. Nihil inutilius viro, qui amore caret. *Ibid.* Hom. 27. in Morali.

160. Amor non est necessitas ; nemo ex necessitate, sed ex libero voluntatis proposito, suaque sponte amat. Serm. 2. sup. *Ep. ad Ephes.*

161. Amantes etiam quæ tuta sunt, suspecta habent, ex multo dilectionis fervore. Hom. 4. sup. *Epist.* I, *ad Thessal.*

162. Non fieri potest, ut qui amare nescit, quidquam illustre concipiat animo, virilique mente sit præditus. Homil. 7. sup. *Epist.* II, *ad Tim.* in Morali.

163. Amantis maxime est, nunquam ab his (quæ amato complacent) absistere. Hom. 1. *ad Popul: Antiochen.*

164. Vis amari? ama. *Ibid.* Hom. 13.

165. Nihil est quod non superet amor cum desiderio. *Ibid.* Hom. 64.

166. Amantium mos est, ut amorem suum silentio tegere nequeant; sed necessariis suis et charis produnt, et efferunt. Lib. 1. *de compunct. cordis.*

S. LAURENT. JUSTIN.

167. Vis amoris hoc solet in animo agere, ut quem semper ille cogitat, nullum alium ignorare credat. Part. 1. *de Ligno vitæ,* tract. 4. *de Charit.* cap. 11.

S. PETRUS CHRYSOL.

168. Nil durum, nil amarum, nil grave, nil lethale computat amor verus. *Prosec.*

169. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ pœna, quæ mors amorem prævalent separe perfectum?

170. Amor impenetrabilis est lorica, respuit jacula, gladios excutit, periculis insultat, mortem ridet : si amor est, vincit omnia. Serm. 40.

171. Quis est, qui timeat volens? quis est, qui amet nolens? *Ibid.* Serm. 135.

PETRUS MAURITIUS CLUN.

172. Quanto sincerus amor prolixior, tanto suavior esse solet. Lib. 6, epist. 87. *ad Philipp. Priorem.*

S. PROSPER.

173. Sapientis est, non id amare quod decipit. Sentent. 130.

174. Est amor, quo amatur quod amandum non est; et istum amorem odit in se, qui illum amorem diligit, quo amat quod amandum est. *Ibid*.

HUGO A S. VICTORE. 175. Castus profecto columbinusque oculus amor est, qui in rebus humano usui concessis, nulla libidine figitur, sed in transitoriis contemplatur æternum. Part. 1. *de Gradib. charit.* cap. 3.

SALVIANUS. 176. Omnia amamus, omnia colimus; solus nobis in comparatione omnium Deus vilis est. Lib. 6. *de Gubernat. Dei.*

177. Semper in amore cautela est; nemo enim melius diligit, quam qui maxime veretur offendere. *Ibid.* Epist. 4.

THOMAS A KEMPIS. 178. Magna res est amor, leve facit omne onerosum; nam onus sine onere portat; et omne amarum, dulce ac sapidum efficit. *Ibid.* lib. 3, cap. 5. sect. 3.

179. Quos amor ligavit in culpa, ultrix flamma rotabit in pœna. In *Soliloq.* cap. 2.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 180. Omnia amamus, sed præmia magis. 7. *Polit.*

CICERO. 181. Amari jucundum est; si curetur ne quid insit amari. Lib. 4. *de arte Rhetor., ad Herennium.*

182. Perditissima ratio est, amorem petere, pudorem fugere, diligere formam, negligere famam. *Ibid.*

183. Totus iste, qui vulgo appellatur amor, tantæ levitatis est, ut nihil videam quod putem conferendum. Lib. 4. *Tusc. quæst.*

PLATO. 184. Maximum hoc est, quod verus amor, neque injuriam inferat ipse, neque ab alio patiatur: neque Deo, neque a Deo; neque homini, neque ab homine. *Prosec.*

185. Neque vi aliquid patitur, si quid patitur (violentia enim amorem minime tangit) neque quod facit, vi facit, sed in singulis rebus volens obtemperat. Syzygia 5. *de Convivio.*

PLINIUS II. 186. Potes odio fortasse esse nonnullis, etiamsi ipse non oderis; amari autem, nisi ipse ames, non potes. *Panegyr. pro Trajano Augusto.*

187. Jucundissimum est in rebus humanis amari, sed non minus amare. *Ibid.*

SENECA. 188. Dabo tibi poculum amatorium sine herbis, atque veneficiis; si vis amari, ama. Ep. 9.

189. Nihil facilius, quam amor recrudescit. Epist. 69.

190. Æque facilitas amoris, quam difficultas nocet: facilitate capimur, cum difficultate certamus. Ep. 16.

191. Amare sic incipe, tanquam non liceat desinere. *De Moribus.*

SIXTUS PHILOSOPH. 192. Qui amat quod non expedit, nec amabit quod expedit. Sent. 133.

AMOR CARNALIS.

IDIOTA. *Descriptio.* Amor carnalis, est, laqueus animæ, Discrimen vitæ, mors suavis, blanda percussio, interfectio leniens, mel felleum, pernicies delicata, dulce venenum, malum spontaneum, sapida jugulatio, omnium rerum calamitas. *De contemplatione amor. divini*, cap. 34.

Amor carnalis est veræ amicitiæ inimicus, ineffugabilis pœna, noxium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, mali natura, boni colore depicta, continua sollicitudo, indeficiens pugna, quotidianum damnum, domus tempestatis, solitudinis et orationis impedimentum, continentis viri naufragium, adulterii vas, perniciosum prælium, pondus gravissimum. *Ibid.*

ROBERTUS BELLARM. Amor carnalis nihil est aliud, quam viscum quoddam tenacissimum. Conc. 32. *Dom.* 4 *post Pasch.*

S. AUGUSTIN. *Productio.* Ex amore rerum vanarum atque noxiarum oriuntur mordaces curæ, perturbationes, mœrores, formidines, insana gaudia, discordiæ, lites, bella, insidiæ, iracundiæ, inimicitiæ, fallacia, adulatio, fraus, furtum, rapina, perfidia, superbia, ambitio, invidia, homicidia, parricidia, crudelitas, sævitia, nequitia, luxuria, petulantia, impudentia, fornicationes, adulteria, incesta, stupra, immunditiæ, sacrilegia, hæreses, blasphemiæ, perjuria, oppressiones innocentium, calumniæ, circumventiones, prævaricationes, falsa testimonia, iniqua judicia, violenta latrocinia. Lib. 22. *de Civit Dei*, cap. 22.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Blanditiæ lascivientium amari volunt. Lib. 2. *Confess.*, cap. 6.

2. Amor mundi, amor sæculi, cupiditas dicitur. In Præfat. *Psalm.* XXXI.

3. Amor mundi allicit, et decipit, et ad mortem conducit. In *Manuali*, cap. 27.

4. Amor rerum terrenarum viscus est spiritalium pennarum. Serm. 33 *de Verbo Dom.*, sup. illud I. Joan. 2. *Nolite diligere mundum.*

5. Quæ vides, bona putas: falleris, sanus non es, nimia febre phreneticus factus es. Verum non est, quod amas, vanitas est, insania mendax est. Sup. psalm. XXXIX, vers. 6.

6. Amas seculum, absorbebit te; amatores enim suos vorare novit, non portare. Serm. 13, *de Verb. Dom.*

V. BEDA 7. Amor sæculi contemptus est Dei. *In Proverb.* suis, verbo *amor.*

8. Amor seculi thesaurizat morti. *Ibid.*

S. BERNARD. 9. Per oculos intrat in mentem, impuri sagitta amoris. Serm. 23, *ad Soror.*

10. Carnalis amor blanditur, sed sub lingua ejus labor et dolor: lacrymatur, sed insidiatur. Ep. 2, *ad Fulconem.*

11. Fervet in corde tuo amor terrenorum, et moritur in te amor æternorum: mundum diligis, et Deum relinquis. In serm. *de Miseria humana.*

S. BONAVENT. 12. Samson fortissimus, qui multas sæpe hostium acies straverat, et aliquoties de vinculis eruperat, confidens de viribus suis liquefactus est amore Dalilæ. Lib. 1, *de Profect. Religion.*, cap. XXXIX.

S. CYPRIANUS. 13. Mundi amor et Dei pariter in uno corde cohabitare non possunt. *De duodecim Abus.*, cap. VII.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 14. Non est mundus amandus, quia latet hamus in esca illius amoris. *Pros.*

15. Amor enim mundanorum semper producit multos fructus dolorum; et tanto majores dolores tibi inferunt, quanto majorem amorem habes. *Opusc.*, Oraculo 30.

GLOSS. ORD. 16. Obligata anima terreno amore, viscum habet in pennis, ita ut volare non possit. Sup. psalm. CXXI.

17. Exemplo Judæ filium hominis vendit, qui ejus timore et amore neglecto, caduca amare convincitur et criminosa. Sup. Luc., cap. XXII.

GLOSS. INT. 18. Sicut per odium proximi, ita per amorem mundi extinguitur amor Dei. Sup. I, *Joan.*, cap. II.

S. GREGOR. MAGN. 19. Qui præ amore præsentis seculi, a sensu rationis alienus est, dum quidquid pro mundo sustinet, leve deputat; laboris amaritudinem quam tolerat, ignorat. Lib. 7, *Moral.*, cap. VIII.

20. Qui terrenorum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. *Ibid.*, lib. 18, cap. 8.

S. GREGOR. NISS. 21. Obscœnus amor non est amor, sed morbus; qui procreatur ex ardenti cujusdam dipsadis morsu juventutis. Hom. 8, sup. *Ecclesiasten.*

S. HIERON. 22. Ama scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabis. I Epist. 4, *ad Rustic.*

23. Carnis amor spiritus amore superatur. *Ibid.*, Ep. 22, *ad Eustoch.*

24. Impudens amor loquitur nutibus, et quidquid metuit dicere, significabit affectibus. *Ibid.*, Ep. 47, *de Vitando suspecto contubern.*

25. Amor carnalis non judicio, sed furore ducitur. Lib. I, *adversus Jovinian.*

26. Nemo potest duobus amoribus possideri; si carnis amator es, amorem spiritus non capis. Hom. 1, sup. *Cant.*

HUGO A S. VICTORE. 27. Amor mulieris est quasi quædam vorago mortis, velut unda submergens. Lib. 1, *de Nuptiis carnalib. vitand.*

28. Amatur in muliere forma, non anima, cum amor formæ viriles enervet animos. *Pros.*

29. Amor (inquiunt Aristoteles et Seneca) formæ, rationis oblivio est, et insaniæ proximus, philtrum fœdum, minimeque conveniens animo sapientium.

30. Turbat consilia, altos et generosos spiritus frangit, a magnis cogitationibus, ad humillimas detrahit.

31. Querulos, iracundos, temerarios, dure imperiosos, serviliter blandos, omnibus inutiles, etiam ipsi novissime amori facit. *Ibid.*, l. 1, c. 1.

HUGO CARD. 32. Quidquid in mundo amatur, carcer animæ est; ubi anima misera amatoris, vinculo amoris reclusa tenetur atque ligata. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 2.

IDIOTA. 33. Amor carnalis insatiabilis est, quia extinctus reaccenditur; et post copiam rursus inops fit, animumque virilem effœminat. *De Contemplat. amor. div.*, cap. 34.

34. Amor carnalis insaniæ est proximus; quia præter passionem, quam sustinet, nihil sinit aliud cogitare. *Ibid.*

35. Amor carnalis fœdat pueritiam, perdit juventutem, et incitat ac inquietat emortuam carnem et senectutem. *Ibid.*

S. JOANNES CHRYSOST. 36. Humanus amor zelo et invidia plenus est. Ser. 23, sup. *Ep. ad Rom. in Morali.*

37. Amat quispiam mulierem pulchram atque speciosam, hic quousque amore suo non potitur, furentibus et insanientibus similis est; cum potitus est, amor ille extinguitur. Hom. 22, sup. *Epist.* I *ad Cor.*

38. Insane amantes vehementer sunt zelotypi; et malunt animam effundere, quam ab ullo rivalium amore superari. Hom. 6, sup. *Epist.* I *ad Thess.*

S. PROSPER. 39. Qui amore terrenorum obstringitur, non possidet, sed possidetur. Sent. 197.

RICHARD A S. VICTORE. 40. Amor terrenorum ambit infima, et animum quem inflammat, nunquam quiescere sinit. Part. 1, *de different. sacrificii Abrahæ et Mariæ.*

ROBERT. BEL. 41. Nihil est quod ita Spiritus sancti adventum ac præsentiam impediat, ut amor rerum terrenarum. Conc. 32. *Dom. 4, post Pascha.*

THOMAS A KEMPIS. 42. Nihil sic maculat et implicat cor hominis, sicut impurus amor in creaturis. Lib. 2, *de Imit. Chr.* cap. 1.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES 43. Nemo amore capitur, qui non fuerit ante forma specieque delectatus. Lib. 9, *de Moribus*, cap. 5.

CICERO. 44. Perditissima ratio est, amorem petere, pudorem fugere, diligere formam, negligere famam. Lib. 4. *de arte Rhet. ad Herenn.*

45. Totus iste, qui vulgo appellatur amor, tantæ levitatis est, ut nihil videam quod putem conferendum. Lib. 4. *Tusc. quæst.*

SENEC. 46. Conciliari, nisi cum turpi ratione, amor turpium non potest. Ep. 29.

AMOR DEI.

DIONYSIUS CARTHUS. *Definitio.* Amor Dei est pura et spiritualis dilectio, qua super omnia diligimus Deum, et nosipsos in Deo. *De fructuosa temporis deductione*, art. 2.

Amor Dei est virtutum regina. *De Perfect. charit.*, art. 25.

Differentia. Amor privatus et divinus differunt: amor privatus est omnium vitiorum origo; amor autem divinus omnium bonorum est radix. *Pros.*

Minoratio privati amoris est augmentatio, seu profectus amoris divini.

Plena autem privati amoris evulsio, est perfecta divini amoris adeptio. *De fructuosa temporis deductione*, art. 11.

Amare se in se, seu amor privatus; et amare se in Deo, seu amor divinus, penitus contrariantur, et se mutuo expellunt ac destruunt. *De mortificat. vivifica.* art. 3.

S. BONAVEN. *Productio.* O felix amor! ex quo oritur strenuitas morum, puritas affectionum, subtilitas intellectuum, sanctitas desideriorum, claritas operum, fœcunditas virtutum, dignitas meritorum, sublimitas præmiorum et honorum. In *Soliloq.* cap. 1.

DIONYSIUS CARTHUS. Ex Dei amore, procedit castitas, castigatio corporis, refrænatio desideriorum carnalium, patientia in adversis, amor injuriarum, increpationum et correctionum. *Prosec.*

Ex Dei amore oritur obedire in omnibus, velle subesse, nolle præesse, seipsum despicere, ab aliis despici velle.

Ex amore Dei nascitur operibus pœnitentiæ insudare, omne tempus fructuose deducere, bona pro malis rependere, in divinis alacriter laborare.

Ex amore Dei procedit sibiipsi non parcere, nec blandiri, injuriantibus, increpantibus, accusantibus, detrahentibus nunquam irasci, contristari, nec se vindicare.

Ex amore Dei producitur, paupertate, inopia, dejectione gaudere, in Dei laudibus, orationibus, meditationibus delectari, ac immorari. *De fructuosa temporis deductione*, art. 11.

S. AUGUSTIN. *Comparatio.* Sicut amor immundus inflammat animam, et ad terrena concupiscenda, et peritura sectanda vocat perituram, et in ima præcipitat, atque in profunda demergit: sic amor sanctus ad superna elevat, et ad æterna inflammat, et ad ea quæ non transeunt, neque moriuntur, excitat animam, et de profundo inferni levat ad cœlum. Sup. *Psalm.* CXXI.

Sicut Deus est in universis ac singulis in infinitum melior, pulchrior, dulcior, sapientior atque perfectior: sic ipse in omnibus infinite, ac prosus incomparabiliter amabilior est. *De fructuosa temporis deductione*, art. 13. DIONYSIUS CARTHUS.

Quemadmodum ignis sursum movetur, et calor solis vapores trahit in altum: sic fervidus amor Dei mentem amantis excitat, movet et erigit sursum ad Deum. *De profectu spiritali,* art. 6.

Sententiæ Patrum.

1. Per timorem venitur ad amorem; timendus est Deus, ut Dominus; amandus ut Pater. In *Meditat.*, cap. 5 S. ANSELM.

2. Fac precor me Domine gustare per amorem, quod gusto per cognitionem. In *Medit. redemp. hum.*, cap. 7.

3. Divinus amor extasim facit. Part. 3. tit. 31. cap. 3. S. ANTONIN.

4. Amor Dei omnem amaritudinem vertit in dulcedinem. Serm. *Dom.* 5. *post Pascha.* S. ANTONIUS DE PADUA.

5. Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Lib. 10. *Conf.* cap. 29. S. AUGUST.

6. O amor, qui semper ardes, et nunquam extingueris, accende me. *Ibid.*

7. Deus amore petitur, amore quæritur, amore pulsatur, amore revelatur, amore denique in eo permanetur. *De moribus Eccles.* cap. 17.

8. Quid mirum, si omnibus medullis conceptus Dei amor, et tyranno, et carnifici, et dolori, et corpori, et sexui, et affectui resistat? *Ibid.* cap. 23.

9. Hæc est requies cordis nostri, cum in Dei amore per desiderium figitur. *De spiritu et Anima*, cap. 4.

10. Suge, suge, et bibe dulcoris inenarrabilem suavitatem; immergere, et replere, quia amor Dei deficere nescit, si tu non incipias fastidire. *De substantia dilectionis* cap. 3.

11. Ille feliciter amat, qui Deum amat: et tanto felicius, quanto amplius, quia summum et unum bonum solus est Deus. *Ibid.* cap. 6.

12. Si amator Dei esse vis, sinceris medullis, castisque suspiciis ipsum dilige, ipsum ama, illi flagra, illi inhia, quod jucundius nihil invenies, quo melius, quo lætius, quo diuturnius. Sup. Psalm. LXXXV. vers. 4.

13. Amat semper Deus, sive blandiatur, sive minetur. Sup. *Psalm.* XCI.

14. Quantum in te crescit amor Dei, tantum creverit pulchritudo, quia ipsa charitas est animæ pulchritudo. Tract. 9 in *Ep. Joan.* de cap. 4.

15. Sero te amavi pulchritudo tam antiqua, et tam nova : sero te amavi ; et tu intus eras, et ego foris : et ibi te quærebam, et in ista formosa, quæ fecisti, deformis irruebam ; mecum eras, et ego tecum non eram. Lib. *Soliloq. animæ*, cap. 31.

16. Amandus solus Deus est, omnis vero iste mundus, id est, omnia sensibilia contemnenda. *De Moribus Eccles.* cap. 20. 1.

17. Quis cunctari potest, quin sese amet, qui amator est Dei? *Ibid.* cap. 26. 1.

18. Nullus certior gradus ad amorem Dei fieri potest, quam hominis erga hominem charitas. *Ibid.*

19. Amat Deus, ut ametur ; et, cum amat, nihil aliud vult, quam amari ; sciens ipsos amore beatos, qui se amaverint. *De spiritu et anima*, cap. 36

20. Summum amare bonum, summa est beatitudo : qui enim Deum amat, bonus est : si bonus, ergo beatus. *De salutarib. documentis*, c. 1.

21. Anima quæ amat Deum, nil aliud potest cogitare, nil loqui ; cætera contemnit, omnia fastidit. Prosec.

22. Quidquid meditatur, quidquid loquitur, amor sit, amorem redolet, ita amor Dei eam sibi vendicavit. In *Manuali*, cap. 20.

23. Qui vult habere notitiam Dei, amet. *Ibid.*

24. Frustra accedit ad legendum, ad meditandum, ad prædicandum, ad orandum, qui Deum non amat. *Ibid.*

25. Amor Dei amorem animæ parit, et eam intendere sibi facit. *Ibid.*

26. Anima Deum amans, cunctis suis renuntiat affectionibus, et tota soli incumbit amori, ut possit respondere amori, in reddendo amore. *Ibid.*

27. Quantum est ad illud fontis perenne profluvium, non pari ubertate concurrunt amor et amans, anima et Deus, Creator et creatura ; tamen si ex toto se amat, nihil deest ubi totum est. *Ibid.*

28. Non timeat anima, quæ Deum amat : paveat quæ non amat. *Ibid.*

29. Anima Deum amans fertur votis, trahitur desideriis, dissimulat merita, majestati oculos claudit, aperit voluptati. *Ibid.*

30. Amore Dei anima secedit et excedit a corporeis sensibus, ut sese non sentiat, quæ Deum sentit. *Ibid.*

31. Amor dat familiaritatem Dei, familiaritas ausum, ausus gustus famem. *Ibid.*

32. Anima quæ Deum amat, ascendit semper. *Ibid.* cap. 24.

33. Amor Dei mentem illuminat, conscientiam mundat, animam lætificat, Deum demonstrat.

34. Deus odit, et amat : odit tua, amat te ; odit quod fecisti, amat quod ipse fecit. *Prosec.*

35. Quæ sunt tua, nisi peccata? et quis es tu, nisi quod fecit Deus?

36. Negligis quod factus es, amas quod fecisti : amas extra te opera tua, negligis in te opus Dei. Serm. 54. *de Verb. Dom.*

37. Amando Deum homines efficiuntur Dii : amando mundum, mundus dicuntur. Serm. 24. *de Nativ. Dom.*

38. In perenni gaudio nihil gratius, nihil dulcius habent Sancti, perfecto amore Dei. Serm. 1. *Quinquag.*

39. Potest aliquis mihi dicere : Non possum jejunare ; numquid potest dicere : Non possum amare? Serm. 1. *fer.* 6. *post Dom. Quinquag.*

40. Nulla est plaga, quæ debeat ab amore Christi Christiauum separare. Serm. 60. *ad Fratr. in eremo.*

41. Quanto solertius quisquam divinis obtemperat jussis, tanto dulcius Dei amorem concipit. Lib. 1, sup. *Prov.* cap. 3. V. BEDA.

42. Amor divinus, cum mentem occupaverit, totam igne suavissimæ dilectionis accendit. In *sententiis*, cap. *Sunt.* S. BERNARD.

43. Cor repletum amore Christi, facile ad omnem de eo sermonem compungitur. *Prosec.*

44. Nihil audit libentius, nihil legit studiosius, nihil frequentius recolit, nihil suavius meditatur. Serm. 20, sup. *Cant.*

45. Non potest capere ignitum eloquium, frigidum pectus : quomodo ergo Græce loquentem intelliget, qui Græcum non novit? vel Latine loquentem, qui Latinus non est? sic lingua divini amoris, ei qui non amat, barbara est. *Ibid.* serm. 79.

46. Non sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmii intuitu diligendus sit : vacua namque vera charitas esse non potest, nec tamen mercenaria est. *Prosec.*

47. Verus amor seipso contentus est : habet præmium, sed id quod amatur, non requirit præmium, sed meretur.

48. Præmium amanti non proponitur, amanti debetur, perseveranti redditur.

49. Deum amans anima, aliud præter Deum sui amoris præmium non requirit : aut si aliud requirit, illa pro certo Deum non diligit. In tract. *de Diligendo Deo*, cap. *Dicto.*

50. Ratio docet amorem, et amor illuminat

rationem, et ratio cedit in affectum amoris et amor acquiescit cohiberi terminis rationis. *De Natura divini amoris*, cap. 8.

51. Amat Deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est unde amat : et ideo vehementius, quia non amorem tam habet, quam hoc est ipse. Serm. 59, sup. *Cantica*.

52. Amor Dei dignitatis est nescius, dignatione dives, affectu potens, suasu efficax. *Prosec.*

53. Quid violentis triumphat de Deo? Amor.

54. Quid tamen tam non violentum? Amor est : quæ est ista vis, quæso, tam violenta ad victoriam, tam victa ad violentiam? Serm. 64, sup. *Cant.*

55. Flagrans ac vehemens amor, præsertim divinus, cum se intra se cohibere non valet, non attendit quo ordine, qua lege, quave serie, seu paucitate verborum ebulliat, dummodo ex hoc occultum sui sentiat detrimentum. *Prosec.*

56. Interdum nec verba requirit, interdum nec voces omnino ullas, solis ad hoc contentus suspiriis. *Ibid.* serm. 67.

57. Revera quis fidus verusve animæ amor, nisi is quo veritas adamatur? *Prosec.*

58. Rationis sum compos, veritatis sum capax : sed utinam non forem, si amor veri defuerit. *Ibid.* Serm. 77.

59. O amor præceps, vehemens, flagrans, impetuose! qui præter te aliud cogitare non sinis, fastidis cætera, contemnis omnia præter te, te contentus. *Pros.*

60. Confundis ordines, dissimulas usum, modum ignoras; totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod consilii, judiciive videtur, triumphas in temetipso, et redigis in captivitatem. *Ibid.*

61. Amor sanctus non est verbo æstimandus, aut lingua, sed opere et veritate. *Prosec.*

62. Amor iste ubique loquitur, et si quis horum quæ leguntur, cupit adipisci notitiam, amet.

63. Alioquin frustra ad audiendum legendumve amoris carmen, qui non amat, accedit. *Ibid.*

64. Amor Dei suo defectu plus proficit, sua ignorantia plus apprehendit. *De natura divini amoris*, cap. 8.

65. Deus non modo amans, sed etiam amor est, et solam amoris vicem requirit, et fidem, quidni ametur amor? Lib. 5. *in Floribus*, cap. 27.

66. Non sum securus a securi, si absque amore Dei inveniar. *Ibid.*

67. Sapientia est Deus, et vult se amari, non solum dulciter, sed et sapienter. Serm. 19, sup. *Cant.*

68. Valde omnino mihi amandus est Dominus Jesus, per quem sum, vivo et sapio. *Ibid.* serm. 20.

69. Justus quis est, nisi qui amanti se Deo vicem rependit amoris? Ep. 107. *ad Thomam præpositum.*

70. Quid tam amabile, quam amor ipse, quo amas, et quo amaris? Lib. 5. *de Consid.*

71. Præsens Deo est, qui Deum amat, in quantum amat; in quo enim minus amat, absens profecto est. *Prosec.*

72. In eo minus Deum amare convincitur, qui carnis adhuc necessitatibus occupatur. *De Præcepto et dispens.*

73. Amat veraciter Deum, ac per hoc quæ Dei sunt, qui amat caste, et casto non gravatur obedire mandato. In tract. *de diligendo Deo.*, verbo *Occasione.*

74. Amat juste, qui mandatum justum libenter amplectitur : et amor iste merito gratus est Deo, quia gratuitus. *Ibid.*

75. Vita vera hominis, amor Dei est. *De vita solitaria ad Fratr.*

76. Amorem Dei fides concipit, spes parturit, charitas format, et vivificat. *Ibid.*

77. Amor Dei, vel amor Deus, Spiritus sanctus est amori hominis se infundens, afficit eum sibi. *Ibid.*

78. Amorem Dei in homine, ex gratia genitum, lactat lectio, meditatio pascit, oratio confortat et illuminat. *Ibid.*

79. Verus amor ad te solum est, Domine, in quo solo est quidquid vere est, ubi quieta et secura statio. *De Amore Dei*, verbo *O amor.*

80. Recedat omnis zelotypia, ne tecum aliquid amem, quod propter te non amem; cum vero propter te aliquid amo, non illud amo, sed te : propter quem amo quod amo. *Ibid*, verbo *Recedat.*

81. Beati vere, et unice, et singulariter et perfecte beati, qui vere et perfecte amant Deum. *Ibid.* verbo *Habet.*

82. Amor Dei, nunquam est otiosus ; si vere est amor, magna operatur ; si vero non operatur, non est amor. Serm. 51. *ad Sororem.*

83. O felix amor, beate amor! qui te habent, beati sunt ; qui te habent, felices sunt. *Prosec.*

84. Nimis est felix, nimis est beatus, cujus tanquam est dilectio Christus. Serm. 9. in *Cœna Dom.*

85. Certe nimis est avarus, cui non sufficit Christus. *Ibid.* Serm. 7.

86. Perfecte vult amari, qui solus vult diligi : non vult consortem habere in amore, qui parem non habet in dilectionis retributione. *Ibid.* serm. 8.

87. Amor Dei totus dulcis, totus delectabilis; suum possessorem non cruciat, sed delectat, non enervat, sed roborat; cuncta terrena sub-

sannat, sola cœlestia captat. *Ibid.* serm. 13.

88. Nullus ibi apparet labor, ubi verus est amor. *Ibid.* serm. 14.

S. BONAVENT. 89. Omnia prætereunt, præter amare Deum. Sup. Psalm. cxiv. 1.

90. Potest homo dicere; Non possum jejunare, non possum ad sanctum Jacobum ire, non possum res meas pauperibus dare, et in Monasterio Deo servire; sed nunquam potest dicere; Non possum amare. Serm. 1. *de Evangelistis.*

91. Cor amantis, caminus est Dei inflammantis. Serm. 2. *fer.* 2. *post Pascha* sup. illud *Luc.* 24. *Nonne cor nostrum ardens erat*, etc.

92. Amore Dei nihil suavius, nihil dulcius, nihil dignius. Serm. 2. *Dom.* 2. *post Pascha.*

93. Nihil ad partum boni operis sic hominem urget, sicut amor Dei in cordis utero conceptus. Serm. 3. in *die Pentec.*

94. Tres spirituales sagittas mittere solet Christus, videlicet timoris, doloris, amoris. *Prosec.*

95. Timor pœnam, dolor culpam, amor gloriam respicit. *Ibid.* serm. 7.

96. Amor Dei his quatuor nutritur in homine, scilicet puris meditationibus, castis sermonibus, sanctis operibus, et veris mentis humiliationibus. Serm. 2. *de S. Laurentio.*

97. Si vere Deum amas, est inquirendum a corde, a lingua, ab opere. *Prosec.*

98. A corde, quia quod cor amat, sæpe de eo cogitat, si enim sæpe de Deo non cogitas, Deum te vere amare non credas.

99. Si de mundo magis, quam de Deo cogitas; mundum magis, quam Deum amas.

100. 2. Si Deum amas, a lingua requiras; lingua enim libenter nominat id quod cor amat; ergo qui plus de mundo fatur, quam Deum amare comprobatur.

101. 3. Si Deum amas, ab opere tuo requiras; non enim potest ignis esse in paleis, et non ardere; ergo nec ignis divini amoris in corde et opere potest vacare.

102. Impossibile est, ut operari renuat, et magna non agat, qui plenis affectibus Deum amat. Serm. 8. *de SS. Apost.* sup. illud *Joan.* 14. *Siquis diligit me.*

103. Deus tanto minus amatur, quanto plus extranei amoris ei aliquid admiscetur. *Ibid.*

104. Non potest Deus perfecte amari, nisi solus nec aliquid cum eo extraneum diligatur, quod non propter ipsum ametur. *Ibid.*

105. Non aliud a nobis Deus requirit, quam amorem: ergo si jejunare non potes, amas Deum ex toto corde, et accipe summum regnum. *Pros.*

106. Nunquid amare non potes? quomodo diligis aurum, et non potes diligere summum bonum? *Ibid.*

107. Ad Deum amandum inducit natura, mandat Scriptura, impellit gratia, et allicit gloria. *Ibid.*

108. Quid amore Dei nobilius? quid melius? quid fructuosius? Serm. 9.

109. Vitam nihil ita facit claram, ut Dei amor. Lib. 2. *Pharetræ*, cap. 25.

110. Quos amor veritatis afficit, refectio consolationis pascit. In *Soliloq.* cap. 2.

111. Verus amor nullum patitur medium inter se et objectum, quod est Deus. *De septem itineribus*, Itin. 4.

112. Quanto æterna magis amantur, tanto perfectius cognoscuntur. *Ibid.* Itin. 5.

113. Amor divinus omne velum removet, et omnem veritatem docet. *Ibid.* Itin. 5.

114. Quid amore Dei melius? quid nobilius? quid utilius? quid suavius? *De stimulo amoris*, part. 2. cap. 12.

115. Amore Dei nihil utilius homini, nihil delectabilius, nihil nobilius. *Ibid.* part. 3.

116. Quanto perfectius Deus cognoscitur, tanto ardentius amatur. Lib. 2. *de profectu religios.* cap. 64.

117. Amor Dei, cum pura intelligentia conditus, inebriat mentem. *Ibid.* cap. 72.

118. Quanto amor Dei vehementior, et intelligentior, et lucidior, tanto validius mentem in se rapit. *Ibid.*

119. Amore Dei nihil potest esse delectabilius, nihil honorabilius, nihil utilius. *Ibid.* cap. 73.

120. Amor Dei est omnium affectionum bonarum condimentum; et tanto plus sapiunt Deo cæteræ virtutum affectiones, quanto plus de hoc habuerint condimento. *Ibid.*

121. Non potest esse virtus, vel devotio, quæ ex amoris Dei radice non pullulat. *Ibid.*

122. Ama unum bonum, in quo sunt omnia, et sufficit: ibi est quod amas, ibi est quod desideras; ibi est quidquid amas, ibi quidquid desideras. *De Perfect. vitæ, ad Sorores*, cap. 8.

123. Quantum quisque hic Deum amat, tantum ibi de Deo gaudebit: ergo multum gaudeas; multum ama ut crescat in te amor Dei, ut ibi plene possideas gaudium Dei. *Ibid.*

124. Amor Dei est dulcedo saporis intimi: et quanto ardentius amat, tanto suavius gustat. *De septem. itin.* Itin. 4.

125. Amor Dei est gaudium spei: quia ubi amor, ibi spes; et ubi est spiritualis amor, ibi est spirituale gaudium. *Ibid.*

126. Amoris est Dei vulnerare, quia intima cordis penetrat. Lib. 5. in *Compend. Theol. veritatis*, cap. 25.

CLEM. PAP. 127. Vere stultum est aliquid plus plus amare, quam Deum : sive parentes sint, moriuntur; sive propinqui, non permanent: sive amici, mutantur; solus est autem Deus æternus, et immutabilis parens. Lib. 3. *Recognition.*

128. Non potest anima, quæ Dei amore repleta est, aliud aliquid intueri, nisi quod ad Deum pertinet; nec satiari potest præ amore ejus, ea quæ ipsi scit esse placita meditando. *Ibid.*

CLEM. ALEX. 129. Sicut qui patrem honorat, amat patrem; ita qui Deum honorat, Deum amat. Lib. 7. *Stromat.*

CYPRIANUS. 130. Mundi amor et Dei, pariter in uno corde cohabitare non possunt. *De duodecim Abusion.* cap. 7.

DIADOCHUS. 131. Est animæ Deum amantis proprium, gloriam Dei semper in omnibus quærere. *De Perfect. spirituali*, cap. 12.

132. Qui in sensu cordis Deum amat, hic est ab eo cognitus. *Prosec.*

133. Quantum quis Dei charitatem in sensu animæ capit, tantum eum Deus amat. *Ibid.* c. 14.

DIONYSIUS AREOPAG. 134. Dimovet etiam de statu divinus amor, nec suos esse amantes patitur; sed eorum etiam, quæ amantur. *De divin. Nomin.* cap. 4. part. 1.

DIONYSIUS CARTHUSIAN. 135. Absolute loquendo, et cæteris paribus, innocens plus tenetur Deum amare, plusque amatur a Deo, quam peccator conversus. Sup. *Ep. ad Rom.* cap. 5.

136. Dum homo in Christi amore succenditur, crescit et perficitur, moriturque in semetipso; quia non agit secundum privatum amorem, sed secundum divinæ charitatis instinctum, et Christi jussionem. Sup. *Ep. ad Galatas*, cap. 2.

137. Anima divino vulnerata amore languet, id est, grandi dolore affligitur præ nimio desiderio claræ visionis, et suæ expectationis dilatione torquetur. *De profectu spirit.*

138. Quanto plus Deum amas, tanto plenius ipsum habes; et quanto plus eum habes, tanto felicior es. *De perfect. charit.*

139. Amor Dei modum nescit, cuncta transcendit, nullamque comparationem admittit. *Ibid.*

140. O amor vulnerans, o amor ligans, o amor languorem inducens, o amor defectum faciens! quando venies ad me, ut secundum te amem Dominum Deum meum? *Ibid.*

141. Verus Dei amor est tale quid, quod nemo novit, nisi qui accipit: quod nemo accipit, nisi qui sollicite quærit, nisi qui prius aliquid inde gustavit. *Prosec.*

142. Hoc ipsum amando quæritur, amando invenitur, et non nisi amando possidetur. *Ibid.*

143. Delicatus est Dei amor, socium non patitur, solus cum solo esse vult. *Ibid.*

144. Amorem Dei pro eleemosynis offerre, nobilis est prodigalitas; et qui minus ipsum, quam denarios reputant, judicarem ego esse stultissimos. *Prosec.* S. FRANCISCUS ASSISIAS.

145. Nam solius divini amoris impretiabile pretium ad regnum comparandum sufficit; et ejus, qui nos multum amavit, amor est multum amandus. *Opusc.* oraculo 2.

146. Novit anima, que fidelis est Dei amatrix, etiam in sola Dei memoria semetipsam oblectare. Sup. *Psalm.* XLI. vers. 3. S. FRANCISCUS TITELM.

147. Mentitur se amare Christum, qui eum in egeno non diligit. Tract. 13. S. GAUDENT.

148. Quam durum est amanti, animam dimidiare cum Christo! Serm. 11. sup. *Cant.* GILBERTUS PORRET.

149. Vere dulcis amor, et solus dulcis amor, et omnis dulcis amor, sed non est amor ad amorem Christi. *Ibid.* serm. 19.

150. Otiosus debet esse timor, ubi tot insignia Christi relucent amoris. *Ibid.*

151. Amor fastidium nescit, fervidus est. *Ibid.*

152. Qui Deum vere amat, omni tempore ejus custodit amorem; neque in angustia passionis deserit, quem in pacis tranquillitate confessus est. Sup. *Prov.* cap. 17. in illud: *Omni tempore diligit.* GLOSS. ORD.

153. Præ amoris magnitudine, omnia temporalia sunt mihi fastidio. Sup. *Cant.* cap. 5. in illud; *Amore langueo.* GLOSS. INT.

154. Sicut mors separat animam a corpore, sic amor Dei a temporalium amore. Sup. *Cant.* cap. 8.

155. Quanto magis Deus amatur, tanto magis suavior reperitur. Sup. *Sapient.* cap. 8.

156. Ecce verus amantium affectus, vel cum Christo vivere, vel cum eo mori. Sup. *Joan.* cap. 11. in illud; *Eamus et nos, et moriamur cum eo.*

157. Si Deum amas, gratis ama; si vere amas, ipse sit merces, quem amas. Sup. *Ep. ad Ephes.* cap. 3. GLOSS. ORD.

158. Sicut per odium proximi, ita per amorem mundi extinguitur amor Dei. Sup. *Joan.* cap. 2. GLOSS. INT.

159. Machina mentis est vis amoris, quæ hanc dum à mundo extrahit, in alta sustollit. Lib. 6. *Moral.* cap. 17. S. GREG. MAG.

160. Illud apud Deum magis in amore est, qui ad ejus amorem plurimos trahit. Lib. 14. *Moral.* cap. 22.

161. Vilis menti fit ipsa salus sui corporis, quæ transfixa est vulnere divini amoris. Hom. 15. sup. *Ezech.*

162. Ille vere amat, cujus mentem delectatio prava ex consensu non superat. *Prosec.*

163. Nam tanto quisque à superno amore disjungitur, quanto inferius delectatur. Hom. 30. sup. *Evang.*

164. Nunquam est Dei amor otiosus; operatur etenim magna, si est; si vero operari renuit, amor non est. *Ibid.*

165. Potenter corpus extenuat, qui amore cœlestium cor inflammat. *Prosec.*

166. Quia qui spiritualia fortiter diligit, desideria carnis valenter premit. Lib. 5. in I. *Reg.* cap. 4.

167. Quid levius aut unquam gratius amori, quam jugum divinæ suavitatis; quid grave non leviter tolerat, qui amat? *Ibid.* cap. 2.

168. Qui Deum amat ipsum solum desiderat. In *septem Psalm. Pœnit.* sup. *Psalm.* III. vers. 9.

169. Superiora amare, jam sursum ire est. Lib. 15. *Moral.* cap. 27.

170. Pœna interrogat, si quietus quis veraciter amat. In præfat. *Expos. sup. Job.* cap. 3.

171. Præsens vita vilescere, id est, tædere incipit cum conditoris amor dulcescere cœperit. Lib. 9. *Moral.*, cap. 23.

172. Qui ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profecto est, ut tanto frigescat a studio sæculi, quanto surgit ardentior in amore Dei. Lib. 4. *Moral.* cap. 30.

173. Qui in amore Dei cordis calorem non habet, nec etiam vitam quam diligit tenet. Lib. 11. *Moral.*, cap. 26.

174. Mens humana, dum igne amoris excoquitur, semper in se servat claritatem pulchritudinis, quotidiana innovatione fervoris. Lib. 22. *Moral.* cap. 2.

175. Tanto menti tuæ in Cœlo major erit requies, quanto modo ab amore conditoris sui requies nulla fuerit. Lib. 4. in *Registro,* indict. 13. cap. 84, ep. 40. *ad Theodor. medic.*

176. Studendum est, ut amorem Dei quisque sibi conciliet. *Ibid.* lib. 12, ind. 7, cap. 11. *ad Julian.*

177. Felix illa conscientia, in cujus corde præter amorem Christi, nullus alius versatur amor. Ep. 8. *ad Demetriad.*

178. Nihil amantibus durum est, et nullus difficilis labor est; amemus et nos Christum, et facile videbitur omne difficile. Epist. 22 *ad Eustochium.*

179. Sanctus amor impatientiam non habet. Ep. 6. *adversus Vigilant.*

180. Qui amoris igne hic ardere inchoat, cum ipsum quem amat, viderit, in amore ejus amplius ignescet. In *Lament. Hierem.* lib. 2, cap. 3.

181. Quanto solertius quisque divinis obtemperat jussis, tanto dulcius ejus amorem concipit. Lib. 1. *Proverb.* cap 3.

182. Qui Deum amat, pacem cum fratribus necesse est habeat. *Prosec.*

183. Nam Deum falso amore diligit, qui scandalizatur in fratre. Sup. *Psalm.* CXVIII.

184. Per mandatum quod in lege primum est, quo Deum ex tota anima, ex tota virtute amare præcipimur, digni illuminatione cognitionis efficimur. Sup. *Psalm.* CXVIII. S. HIERONYM.

185. Ter Petrus Christum negasse dicitur, et ne desperet, ter utrum amet Christum, a Christo Petrus interrogatur. *Prosec.* HUGO A SANCTO VICTORE.

186. Amas, amas, amas? amo, amo, amo: pasce, pasce, pasce.

187. Amas Patrem, amas Filium, amas Spiritum Sanctum? Amo, amo, amo corde, ore et opere: pasce, pasce, pasce vita, doctrina et exemplo. Lib. 4. *de Claustro animæ,* cap. 6.

188. Amor Dei ubi venerit, cæteros omnes in se traducit, et captivat affectus, amor per se sufficit, per se placet, et propter se. *Prosec.*

189. Ipse est meritum, ipse præmium, ipse causa, ipse fructus, ipse usus. Lib. 4. *de Anima,* cap. 9.

190. Non vis, o anima, habere amorem Dei solitarium, noli tamen habere prostitutum; quæris unicum, quære et unice electum. In *Soliloq. de Arrha animæ.*

191. Lucerna fulgoris est verus amor, ardens in mente per desiderium, et splendens in facie per exemplum. In *Contempl. divini amoris,* cap. 1. IDIOTA.

192. Amor Dei hominem lætificat, et a terrenis sublevat. *Ibid.*

193. Sine amore Dei, nec eleemosynæ largitio, nec Martyrii susceptio, nec aliquorum bonorum operatio proficere ad salutem potest. *Ibid.*

194. Amor Dei hominem perficit, omnia sustinet, omnia patienter portat. *Ibid.*

195. Amor Dei non molestat, sed cum exultatione et gaudio stringitur, et cum securitate desideratur. *Ibid.* cap. 4.

196. Amor Dei libertatem donat, timorem pellit, laborem non sentit, meritum non respicit, præmium non requirit, fessos alleviat, debiles roborat, mœstos lætificat, esurientes reficit, deficientes jucundos reddit. *Ibid.*

197. Amor Dei, fons vitæ est: nec vivere anima potest, quæ non hauserit ex illo; nec haurire potest, nisi præsens fuerit ipsi fonti, scilicet Deo, qui est fons totius amoris. *Ibid.*

198. Amor Dei pectora suis radiis illustrat, pestes mentis sanat, secreta cordis illuminat. *Ibid.* cap. 5.

199. Verus Dei amor vacuus esse non potest, sed ejus præmium incipienti proponitur, amanti promittitur, et perseveranti redditur. *Ibid.* cap. 9.

200. Labor non fatigat Dei amorem, tormentum amorem non superat, amor quiete fit inquietior. *Ibid.* cap. 13.

S. JOANNES CHRYSOST. 201. Nemo se fallat, nemo se decipiat, Deus et diabolus ab uno pariter amari non possunt : aut enim diabolus oditur, aut Deus amatur ; si amatur diabolus, necesse est ut Deus contemnatur. Serm. sup. illud *Gen.* 3. *Inimicitias ponam*, etc.

202. Amor Dei facile mala, et terribilia depellit. Hom. 50. sup. *Matth.*

203. Nihil tam alienum a divino amore hominem reddit, nihil tam facile in gehennam intrudit, quam superbiæ insania. Hom. 8.

204. Non sic insanus amator dilectam suam amat, ut Deus pœnitentem animam. Hom. 22. *ad Popul. Antioch.*

JOAN. GERS. 205. O felix hominum genus, si vestros amicos amor, quo cœlum regitur, regat! In princ. 2. partis *sermonis ad Regem.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 206. Qui curis terrenis se implicat, a Dei amore se separat; et qui in rerum amore diligitur, in Deo nullatenus delectatur. *Prosec.*

207. Difficile est Deum simul et sæculum diligere, utraque simul amari æqualiter non possunt. Lib. 2. *de Synonym.* cap. 17.

S. ISIDORUS PELUS. 208. Christi amor imbecillior est in eo, cui auri amor valentior extitit. Lib. 3. Ep. 209. *ad Chæremonem Diaconum.*

S. LEO I. 209. Amor directus in Deum, nec inter secunda superbit, nec inter adversa deficit. Ser. 1. *de Jejun. Decimi mensis.*

210. Pius et castus animus ita gaudet Deum amare, ut in nullo extra illum cupiat delectari. Serm. 7. *de Jejunio septimi mensis.*

LUD. BLOS. 211. Væ homini illi, qui Deum non amat ! nunquam enim vere securus, nunquam vere tranquillus est : vitiis servit, vanitatem sequitur. In *Canone vitæ spiritualis*, cap. 15.

. MAX. MART. 212. Ille Deum non amat, qui alicui rerum terrenarum mentem habet alligatam. *De charitate*, centuria 2. cap. 1.

S. PET. DAM. 213. Ab amore Dei nulla vos mundi prosperitas retrahat, nulla vos adversitas frangat. Serm. 17. *de S. Vitali.*

S. PROSPER. 214. Amans Deum anima revera in cœlum a terris emicat, sumptisque alis petit sublimia. Lib. 1. *De victimis.*

215. Inter multa illecebrosa et multa fallacia Deum amare, paucorum est. Sent. 17.

RICH. A. S. VICTORE. 216. Quanto mundi malis justi acerbius urgentur, quanto gravioribus flagellis atteruntur, tanto ad Dei amorem vehementius accenduntur. Part. 1, lib. 2. *de Contempl.* cap. 24.

217. Anima Deum amans, amore non satiatur, quia Deus amor : quem qui amat, amorem amat; amare autem amorem, circulum facit, ut nullus sit finis amoris. *De gradibus charit.* cap. 2.

218. O bone Deus! quem amare, edere est, quomodo amantes te sic reficis, ut magis esuriant? nisi quia tu simul cibus es, et esuriens; et qui te non gustavit, te prorsus esurire nescit : ad hoc ergo cibas, ut esurire facias. *Ibib.*

S. THOMAS AQUINAS. 219. Tanto invenitur voluntas promptior ad fervorem divini amoris, quanto magis ea quæ propter ipsum facimus aut patimur, nostræ voluntati repugnant. Opusc. *de perfect., vitæ spirit.* cap. 12.

220. Ad provocandum nostrum amorem in Deum, nihil magis valere potuit, quam quod Verbum Dei, per quod omnia facta sunt, ad reparationem naturæ nostræ eam assumeret, ut idem esset, et Deus et homo. *Ibid. contra Græcos, Armenos*, etc. cap. 5.

THOMAS A KEMPIS. 221. Ardenter Christum amare, ipsum tenere est. Medit. 3. *de Adventu*, cap. 4.

222. Amans Deum anima sub Deo despicit universa. Lib. 2. *de Imit. Christi*, cap. 5.

223. Amor Jesu nobilis ad magna operanda impellit, et ad desideranda semper perfectiora excitat. *Ibid.* lib. 3. cap. 5. sect. 3.

224. Amor Dei vult esse sursum, nec ullis infimis rebus retineri. *Ibid.*

225. Amor Dei vult esse liber, et ab omni mundana affectione alienus, ne internus ejus impediatur affectus. *Ibid.*

226. Nihil dulcius est hoc amore, nihil fortius, nihil altius, nihil jucundius, nihil plenius, nihil melius in cœlo et in terra. *Ibid.*

227. Amor Dei vigilat, et dormiens non dormitat, fatigatus non lassatur, arctatus non coarctatur, territus non conturbatur; sed sicut vivax flamma et ardens facula, sursum erumpit, secureque pertransit. *Ibid.* cap. 5. sect. 5.

228. Cum amor Dei intrat in cor, cuncta transitoria de corde recedunt. In *Hortulo Rosar.* cap. 4.

229. Amor Christi est jucunditas mentis, paradisus animæ, excludit mundum, vincit diabolum, claudit infernum, aperit cœlum. *Ibid.* cap. 16.

230. Nil tibi melius, nil salubrius, nil suavius, nil jucundius, nil dignius, nil altius, nil felicius, nil perfectius, nil beatius quam ardentissime amare Deum. *Prosec.*

231. Hoc centies dico, hoc millies replico, nullum studium elegantius, nullum opus eminentius quam amare Deum. In *valle Liliorum*, cap. 26.

S. VINC. FER. 232. Amor Dei debet esse sicut oleum super aquam in lampade cordis; amor vero creaturarum debet esse frigida sub oleo amoris Dei. Serm. 1. *Dom.* 13. *post Trinit.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

PLATO. 233. Magnus Deus est amor. Syzygia 3. *de convivio.*

SENECA. 234. Deus colitur et amatur. Ep. 47.

SIXTUS PHILOSOPH. 235. Culmen pietatis est amor Dei. Sent. 79.

236. Sapientum animæ, insatiabiles sunt in amore Dei. *Ibid.*

237. Non amabis Dominum Deum, nisi habueris in te aliquid simile Dei. *Ibid.*

AMOR PROXIMI.

S. EDMUNDUS. *Definitio.* Amare hominem in Deo, non est aliud nisi amare illum propter unum tale, quod non potest amari sine Deo. In *Speculo Ecclesiæ,* cap. 30.

CICERO. Amare proximum nihil aliud est, nisi eum ipsum diligere, quem amas, nulla utilitate quæsita. *De Amicit.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Acquirit filium, qui fratrem acquirit amore. Apud Bedam. *Scintillar.* cap. 8.

S. ANSELMUS. 2. Plus peccat, qui amorem proximi a corde alterius minuit, quam qui victum ab ore pauperis rapit. *De similitudinib.* cap. 150.

S. AUGUSTIN. 3. Homo proximus est tuus; vitium inimicum est proximo tuo : tunc amas proximum, si oderis quod nocet proximo. Serm. 2. *Dom.* 19. *post Trin.*

4. Non putes tunc te amare servum tuum, quando eum non cædis; aut tunc te amare filium tuum quando ei non das disciplinam ; aut tunc te amare vicinum tuum, quando eum non corripis ; non est ista proximi charitas, sed languor. Tract. 7. In *Ep. Joan.*

5. Noli in homine amare errorem, sed hominem : hominem enim Deus fecit, errorem ipsius homo fecit ; ama illud quod Deus fecit, noli amare quod ipse homo fecit. *Prosec.*

6. Cum illud amas, istud tollis ; cum illud diligis, istud emendas. *Ibid.*

7. Non est interior litterarumscientia, quam scripta conscientia, id se alteri non facere, quod nolit pati. Lib. 1. *Confess.* cap. 18.

S. BERNARD. 8. Verus amor non habet amaritudinem scandali. Serm. 13. *ad Sororem.*

9. Tunc amor tuus et temperans erit et justus, si quod propriis subtrahitur voluptatibus, fratris necessitatibus non negetur. In Tract. *de Diligendo Deo.* cap. *Amor.*

S. BONAVENT. 10. Si culpa malorum sit odienda, natura tamen est amanda. In *Joan.* cap. 15. sup. illud : *Mundus vos odit.*

11. Nunquam amor sic probatur si sit verus) sicut si pro amore alterius alius moriatur. Serm. 2. *de S. Andrea.*

12. Non amabit proximum, qui aurum amat. Lib. 2. *Pharetræ,* cap. 11.

S. CYRILL. ALEX. 13. Melior est pax divitiis, et temporariorum bonorum possessio amori fraterno est postponenda. Lib. 5. *Glaphyrorum.* in *Genes.* capite 2. *de Jacob.*

S. EDMUNDUS. 14. Si vis a proximo amari, ostende te bonum esse vel amabilem. In *speculo Ecclesiæ,* cap. 30.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 15. In hoc solum cognoscam, si es servus Dei, si fratrem graviter errantem amare non desieris. Opusc. Ep. 6. *ad Fratrem Eliam.*

16. Tolerare non poteris, quos amare desieris. *Ibid.* Ep. 7. *ad Fratrem Eliam.*

GILLEBERTUS PORRETANUS. 17. Amor proximi compassionem habet, et quemdam nimis suavem gustum, dum gementibus novit condolere. Serm. 19. sup. *Cant.*

GLOSS. ORD. 18. Nihil est castitas carnis, si non adsit mentis suavitas in amore proximi. Sup. *Job.* c. 5.

19. Amare amantem, naturæ est ; non amantem vero cogi beneficiis ad amorem, perfectionis est. Sup. *Matth.* cap. 7.

20. Non est fraternus amor, nisi mutuis se præveniant obsequiis. Sup. *Ep. ad Rom.* cap. 12.

GLOSS. INT. 21. Amant se invicem mali, sed amor iste tartareus est, et pejor quam discordia. Sup. Epist. 1. *Joan.* cap. 3, illud : *Diligamus alterutrum.*

S. GREG. MAG. 22. Nemo aliquem amat, quem non vult esse meliorem. Lib. 22. *moral.* cap. 6.

23. Tantum quisque portat proximum, quantum amat ; si enim amas, portas ; si desisti amare, desisti tolerare. Hom. 15. sup. *Ezech.*

24. Si quis quemlibet amat, sed non propter Deum amat, charitatem non habet, sed habere se putat. Hom. 38. sup. *Evang.*

25. Ille securus amat, qui propter Deum illum amat, a quo se intelligit non amari. *Ibid.*

26. Sit amor, sed non emolliens. Lib. 1. in *Regist.* Indict. 9. cap. 24, Ep. 24, *ad Joan. Episc.*

27. Qui ex adversitate proximum despicit, aperte convincitur, quod hunc in prosperis non amavit. Lib. 7, *mor.* cap. 10.

28. Inter amantes se animos hominum, magnum charitatis familiaritas ausum præbet. Lib. 3, *Dialog.* cap. 37. verbo *Ante.*

29. Minus proximum amare convincitur, qui non cum eo in necessitate illius, etiam ea quæ sibi sunt necessaria partitur. Hom. 20. sup. *Evang.*

30. Recto ordine proximis auxilia præbemus, quando, ad hæc exhibenda, non timore agimus, sed amore provocamur. Lib, 5. in I *Regum,* cap. 1.

S. HIERONYM. 31. Nemo illi quem vere amat, invidet, cujus-

vis eum esse conspiciat gloriæ, vel honoris; sed omnem ejus felicitatem, quasi suam libenter amplectitur. Sup. *Epist.* I, *ad Cor.* cap. 13. sup. illud: *Charitas non æmulatur.*

S. JOANNES CHRYSOSTOM. — 32. Qui amat, quoniam redamatur, si quid minus jucundum ab amico ad eum profectum fuerit, finem amandi illico facit. Hom. 61. sup. *Matth.*

33. Quos vere amamus, nunquam morsu petimus. Hom. 24. sup. *Epist.* I *ad Cor.* in *mor.*

34. Qui amat, beneficium magis impendere, quam accipere cupit. Hom. 2. sup. *Ep.* 1. *ad Thessalon.*

35. Amori proximi nihil æquiparari potest. Orat. 5, *adversus Judæos.*

36. Nihil amori proximi præferas, præterquam ea, propter quæ charitas Deum non recte intuetur. Parænesi 99.

PETRUS BLESENS. — 37. Eum felicissimum puta, qui sic amat omnes, ut mereatur amari ab omnibus. *De Amicit.* cap. 18.

S. PETRUS CHRYSOL. — 38. Delicta non videt vis amoris. Serm. 3.

39. Verus amor est fecisse suas angustiati angustias. *Ibid.* serm. 14.

S. PETR. DAM. — 40. Non vos ab amore proximi iracundia dividat. serm. 17, *de S. Vitali.*

PETRUS MAUR. CLUNIAC. — 41. Verus amor honorum sentit vicissitudinem, qui in omni casuum permutatione integram semper novit amico servare fidem. Lib. 1. Ep. 12, *ad Guillelm. Archiepisc. Ebredunensem.*

RICH. A SANCTO VICTORE. — 42. Non potest amor esse jucundus, si non sit et mutuus, ut sit qui amorem impendat, et qui amorem rependat. Lib. 3, *de Trin.* cap. 3.

THALASSIUS. — 43. Omnes homines amat, qui in eis nihil humanum amat. *Hecatontade* 1, sent. 69.

S. THOMAS AQUINAS. — 44. Quanto aliquis intensius amatur, tanto facilius alia propter ipsum contemnuntur. Opusc. *de pers. vitæ spirit.* cap. 14.

IN VIT. PATR. — 45. Si propriis oculis viderem Sacerdotem Dei, vel aliquem eorum, qui monarchico habitu circumamicti sunt, peccantem, chlamydem meam explicarem, et cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. Lib. 1, in *vita S. Joan. Eleemosynarii,* cap. 35.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CHILO LACED. — 46. Amato tanquam osurus, oderis tanquam amaturus. sent. 6.

CICERO. — 47. Nihil mihi minus hominis videtur, quam non respondere in amore iis, a quibus provoceris. Ep. I. *ad Brutum.*

48. Præclarum illud est, rectum quoque, et verum, ut eos, qui nobis charissimi esse debeant, æque ac nosmetipsos amemus. *Prosec.*

49. Nec optandum est quidem in amicitia, ut me ille plus quam se amet, et ego illum plus quam me, plus enim nullo pacto potest. Lib. 3. *Tusc. quæst.*

PLATO. — 50. Qui amat corpus tuum, non amat te, sed qui amat animum tuum, te amat. Lib. 2. *de Republ.*

SENECA. — 51. Illud homini verecundo et probo miserrimum est, si eum amare oportet, quem non juvat. Lib. 2, *de Benefic.* cap. 18.

SIXTUS PHILOSOPH. — 52. Fundamentum est, et initium cultus Dei amare Dei homines. Sent. 357.

AMOR DEI ET PROXIMI.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANSELMUS. — 1. Victus animæ est amor Dei et proximi. *De similit.* cap. 150.

S. AUGUSTIN. — 2. Beatus, qui amat te, Deus, et amicum in te, et inimicum propter te. Lib. 4, *Conf.* cap. 9.

3. Spes de promissis, et gaudium de præmiis, faciunt amorem Dei et proximi. *De spir. et anima,* cap. 5.

4. Per amorem Dei, omnes ei adhæremus; per amorem proximi, omnes ad invicem unum sumus, ut bonum commune omnium fiat singulorum, et quod quisque in se non habet, in altero possideat. *Ibid.* cap. 16.

5. Per odium mundi et sui, anima proficiscitur in amorem Dei et proximi. *Ibid.* cap. 4.

6. Ille veraciter amat amicum, qui Deum amat in amico: aut quia est in illo, aut ut sit in illo. Serm. 5. *de Dedicat.*

7. Nullus certior gradus ad amorem Dei, quam hominis erga hominem charitas. *De Morib. Ecclesiæ,* cap. 26.

8. Amor Dei, amor proximi charitas dicitur. Sup. *Psalm.* XXXI.

9. Deum amat amicum, qui Dei amorem amat in amico. Lib. 22. *contra Faust.* cap. 78.

S. BONAVENT. — 10. Qui amat proximum, amat Christum, et, Christum amando, Christo se facit similem. Serm. 9.

S. DIADOCHUS. — 11. Cum cœperit quis sentire copiose charitatem Dei, tunc incipit sensu spiritus proximum quoque amare. *De perf. spir.* c. 15.

DIONYSIUS CARTHUS. — 12. Omnium virtutum regina, origo, motrix ac finis est charitas, qua Deus amatur et proximus. Sup. *Ep. ad Rom.* cap. 13.

13. Amor fraternus Dei amore est condiendus, formandus ac perficiendus, atque ad Dei actualem dilectionem finaliter referendus. sup. *Ep.* II. *B. Petri.* cap. 1.

S. EDMUNDUS. — 14. Ad amorem Dei, qui est bonitas, non potes pervenire, nisi per amorem proximi. In *speculo Eccl.* cap. 3.

GLOSS. ORD. 15. In amore proximi discitur, qualiter conditor debeat amari. Sup. III *Reg.* cap. 6.

S. GREGORIUS MAGNUS. 16. Per amorem Dei amor proximi gignitur, et per amorem proximi amor Dei nutritur. Lib. 7. *Moral.* cap. 10.

17. Mens nec sic pro amore Dei quietem diligat, ut curam proximi, utilitatemque postponat : nec sic pro amore proximi occupationi inserviat, ut quietem funditus deserens, ignem in se superni amoris extinguat. Lib. 6. *Moral.* cap. 17.

18. Qui amare Deum negligit, profecto diligere proximum nescit. *Ibid.*

19. Amor Dei amorem proximi generat ; et amor Dei ex proximi amore coalescit. *Ibid.*

20. Nec amorem Dei præpediat amor proximi, nec amorem proximi abijciat amor Dei. Lib. 28. *Moral.* cap. 6.

21. Ad amorem Dei et proximi plerumque corda audientium plus exempla, quam verba excitant. Hom. 39, sup. *Evang.*

22. Vinculum perfectionis est charitas Dei et proximi. Lib. 5, in I *Regum*, cap. 2.

HUGO CARD. 23. Quanto plus quis fulcitur divitiis temporalibus, tanto amplius refrigescit ab amore Dei, et proximi. Sup. III *Reg.* cap. 1.

24. Quando refrigescit charitas ab amore Dei et proximi, convertitur ad amorem sui. Sup. *Epist.* II, *ad Tim.* cap. 3.

IDIOTA. 25. Per amorem proximi cognoscitur amor Dei conservari et nutriri. In *Contempl. amoris divini*, cap. 29.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 26. Non potest hominem odisse, qui Deum amat ; nec potest Deum amare, qui hominem odit. Hom. 42. *Oper imperf. sup. Matth.*

LEO I. 27. Virtus et sapientia fidei Christianæ amor Dei est, et amor proximi. Serm. 7. *Quadr.*

THALASSIUS. 28. Amor, si totus ordinetur in Deum, amantes inter se, et cum Deo copulat. *Hecatontade* 1.

Vide etiam titul. Dilectio Dei et proximi.

AMOR PARENTUM.

Vide Parentes.

AMOR PECUNIARUM.

Vide Pecuniarum cupiditas.

AMOR SUI.

S. CLEM. ALEX. *Etymologia.* φιλαυτία Græce, Latine nimius amor sui, qui semper est quibuslibet causa peccatorum. Lib. 6, *Stromat.*

S. AUGUSTIN. *Definitio.* Amare se, est sibi præsto esse velle ad fruendum se. Lib. 9, *de Trin.* cap. 2.

DIONYSIUS CARTHUS. Amor sui est inordinata affectio, qua homo amat se in se. *De fructuosa temporis deductione*, art. 11.

Amare se in se est ea velle, et affectare, quæ sunt homini delectabilia, et ad propriam inclinationem, et naturam in seipsa consideratam.

Hinc amare se in se est inordinatum, perversum, et damnabile. *Ibid.*

Amor sui est amor inordinatus, et vitiosus ad seipsum reflexus. *De Mortific. vivifica*, art. 3.

Philautia est affectus, quo aliquis erga proprium corpus afficitur. *De Charit.* centuria 2, cap. 8.

S. MAXIMUS. MART. Philautia est amor, quo corpus complectimur, rationi non consentaneus. *Ibid.* cent. 3, cap. 57.

SENECA. Amor sui est permanendi, conservandique se insita voluntas. Ep. 82.

DIONYSIUS CARTHUS. *Differentia.* Amor privatus et divinus differunt : Amor privatus est omnium vitiorum origo ; amor autem divinus omnium bonorum est radix. *Prosec.*

Minoratio privati amoris est augmentatio seu profectus amoris divini.

Plena autem privati evulsio est perfecta divini amoris adeptio. *De fruct. temporis deductione.* Art. 11.

Amare se in se, seu amor privatus ; et amare se in Deo, seu amor divinus, penitus contrariantur, et se mutuo expellunt ac diminuunt. *De Mortific. vivifica*, art. 3.

Productio. Ex amore sui statim procedit concupiscentia sensualis, et omnia vitia carnis. *Prosec.*

Ex isto amore maledicto procedunt gula, luxuria, oscula, amplexus, lascivi affectus, carnalis affectus, libidinosi contactus, applicatio corporalis, confabulatio vana, mollis et diuturna dormitio.

Ex pessimo isto amore producuntur avaritia, cupiditas, sollicitudo superflua, fraus, dolus, furtum, rapina, adulatio, quæstus, thesaurizatio, occupatio, timor perdendi terrena, dolor superfluus de eorum amissione.

Ex pestifero isto sui amore nascuntur ambitio, desiderium prælationis, cupido propriæ libertatis, simoniaca pestis, blanda promissio, prava suspicio, partialitas.

Ex amore isto damnabili oriuntur simulatio, calliditas, infidelitas, hypocrisis, singularitas, complacentia vana, inobedientia, rebellio, contentio, induratio, pertinacia atque similia. *De fruct. temporis deductione*, art. 11.

IDIOTA. Amor proprius et privatus oculum mentis vehementer claudit, et est omnium causa, radix et fomes malorum. *De contempl. divini amoris*, cap. 31.

THEOPHYLACTUS. Multa sunt Philautiæ germina : scilicet opinio de se magna, arrogantia, superbia, et inanis gloriæ cupiditas ab hac pullulant ; perniciosior autem omnibus est superbia. Sup. *Luc.* cap. 18, in illud : *Omnis qui se exaltaverit*, etc.

THALASSIUS. Principium malorum animæ fuit philautia; philautia enim amor est corporis sui. *Hecatontade* 2, sent. 4.

Ex affectionibus philautiæ, tres generales concupiscentiarum cogitationes trahunt originem: scilicet cogitationes gastrimargiæ, inanis gloriæ, et avaritiæ. *Hecatontade* 3, sent. 87.

S. THOMAS AQUINAS. Amor sui est principium peccandi. Secunda secundæ, quæst. 21, art. 1.

SIXTUS PHILOSOPHUS. Ex sui ipsius amore, injustitia nascitur. Sent. 130.

S. AUGUSTINUS *Comparatio*: Sicut nemo est, qui non diligat animam suam: sic nemo est, qui non amet carnem suam. Hom. 37.

HESYCHIUS. Sicut non est venenum quod superet venenum aspidis, et basilisci: sic nullum est vitium, quod vincat philautiæ vitium. Cent. 1, sent. 100.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIN. 1. Amor sui judicium pervertit, offuscat rationem, intellectum obtenebrat, inficit voluntatem, viam salutis obstruit, ignorat Deum, proximum nescit, exulat virtutes, peccata accumulat, suscitat rixas, honores quærit, delectatur in hominum cæde, rapinam exercet, negligit divina mandata, corporeos sensus effrænat, quærit voluptates, paradisum claudit, pandit portas inferni, civitatem Babylonis animabus replet damnatis. Part. 1, titul. 4, cap. 2.

2. Amor sui secundum sensualitatem est ille qui ædificat statum damnationis, crescens usque ad contemptum Dei. Part. 2, titul. 5, cap. 13.

3. Amor sui inimicatur Deo, proximo injuriatur, in vitio multiplicatur. *Idem.*

4. Amor sui habet seipsum ultimum finem, et sic fruitur seipso, et utitur Deo. *Ibid.* cap. 13.

S. ANTONIUS ABBAS. 5. Corporum nostrorum amicitia insubstantia et inconstantia est, quæ movetur sæpe ab extraneis ventis. Ep. 7, *ad Fratres.*

S. AUGUST. 6. Nimis perverse seipsum amat, qui et alios vult errare, ut error suus lateat. Ep. 7, *ad Marcellin.*

7. Quisquis se amat, amor non est, nisi cum amatur ipse amor. Lid. 9, *de Trin.*, cap. 2.

8. Quis cunctari potest quin sese amet, qui amator est Dei? *De Morib. Eccles.*, cap. 26.

9. Fieri non potest ut seipsum (qui Deum diligit non diligat, imo vero solus se novit diligere, qui Deum diligit. *Prosec.*

10. Ille se satis diligit, qui sedulo agit, ut summo et vero perfruatur bono. *Ibid.*

11. Nescio quo inexplicabili modo quisquis se, non Deum amat, non se amat; et quisquis Deum, non seipsum amat, ipse se amat. Tract. 123, *in Evang. Joan*, cap. 21.

12. Qui non potest vivere de se, moritur utique amando se: non ergo se amat, qui ne vivat se amat. *Ibid.*

13. Mens amare seipsam non potest, nisi etiam se noverit; nam quomodo amat quod nescit? Lib. 9, *de Trin.*, cap. 3.

14. Quantumlibet homo excidat a veritate manet illi dilectio sui, et dilectio corporis sui. Lib. 1, *de Doctr. Christiana*, cap. 23.

15. Fugax animus ab incommutabili lumine omnium regnatore, id agit, ut ipse sibi regnet et corpori suo: et ideo non potest, nisi et se et corpus diligere. *Ibid.*

16. Dilectio sui in malo, melius odium sui vocatur. *Ibid.*

17. Fit infirmus animus, cum de mortali corpore cruciatur; necesse est enim ut illud diligat, et ejus corruptione prægravetur. *Ibid.*

18. Tanto magis inhæretur Deo, quanto minus diligitur proprium. Lib. 12, *de Trin.*, cap. 11.

19. Qui se propter habendum Deum diligunt, ipsi se vere diligunt; quia ut se diligant, diligunt Deum. Tract. 83, sup. *Evang. Joann.*, de cap. 15.

20. Fecerunt civitates duas amores duo: terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei; cœlestem vero amor Dei usque ad contemptum sui. Lib. 14, *de Civit. Dei*, cap. 28.

21. Te ipsum salubriter diligis, si plusquam te diligis Deum. *De Morib. Eccles.*, cap. 26.

22. Qui se vere diligere novit, Deum diligit: qui vero non diligit Deum, etiamsi se diligat, se odisse dicitur. Libr. 14, *de Trin.*, cap. 14.

23. Qui se, non Deum diligit, sibi adversatur, et seipsum tanquam suus inimicus insequitur. *Ibid.*

24. Qui amat homines, aut quia justi sunt, aut ut justi sint amare debet: sic et seipsum amare debet, aut quia justus est, aut ut justus sit. *Pros.*

25. Qui aliter se diligit, injuste se diligit; quoniam se ad hoc diligit, ut sit injustus. *Ibid.* Lib. 8, cap. 6.

26. Sit hominis in animam suam amor, ut pereat; odium, ne pereat: si male amaveris, tunc odisti; si bene oderis, tunc amasti; felices qui oderunt custodiendo, ne perdant amando. Tract. 51, sup. *Evang. Joan.*, cap. 12.

27. Sterquilinium vile custodit, qui corpus suum custodit. Serm. 46, *de parvis Ser.* S. BERNARD.

28. Amor tui tuum contra te judicium fallit. *De duodecim gradibus humilit. verbo*: *Inquirimus.*

29. Qualem te amas, talem te vel putes esse, vel speres fore. *Ibid.*

30. Modi se diligendi sunt quatuor: Carnem

amare carnaliter, spiritum amare carnaliter, carnem amare spiritualiter, spiritum amare spiritualiter. In suis *Sentent.* in verbo *Modi.*

S. BONAVENT. 31. Licet corpus sit amandum (eo quod sit ad beatitudinem ordinatum) sic tamen est amandum, sicut agricola amat frumentum, qui ut fructificare possit, tandiu illud percutit, quousque perfecte separetur a paleis. (Vide ibi, si cupis, plura.) *Prosec.*

32. Sic est corpus amandum, sicut miles diligit clypeum, quem valde amat, et manu fortiter stringit, sed contra omnes totus illum exponit, ut gladius ei parcat.

33. Sic est amandum corpus, sicut miles amat equum, quem pascit et tergit; sed ei calcaribus non parcit, nec bellaturus à bello subtrahit, sed contra hostes stare compellit.

34. Sic est corpus amandum, sicut membrum infirmum et putridum, cui non parcit gladius; sed sicut saluti totius corporis expedit, id incidi permittit, quoties expedire cognoscit.

35. Ex quibus omnibus aperte colligitur, quod corpus tunc vere amatur, quando pro honore Dei, et pro salute animæ suæ et proximi ei non parcitur, sed verberibus et morti exponitur. Ser. 9. *de SS. Apost.*

36. Magis se, quam medicum diligit, quem solum ob causam salutis diligit. *Ibid.*

37. Natura dictat quod homo plus se quam alterum diligat. In Lib. 3. *Sent.*, dist. 31, art. 3, quæst. 3.

S. DIADOCH. 38. Quando non sumus nostri id est, non amamus nos tunc similes sumus ei, qui nos sibi per charitatem reconciliavit. *De perfect. spirit.* cap. 4.

39. Qui se diligit, Deum diligere non potest; qui vero se non diligit propter Deum, hic Deum diligit. *Prosec.*

40. Qui enim se diligit, gloriam suam quærit; qui autem Deum diligit, gloriam auctoris sui diligit. *Ibid.* cap. 12.

DIONYSIUS CARTHUS. 41. Qui seipsum in Deo veraciter diligit, privatum prorsus evellet à corde suo amorem. Sup. *Hymnos*, in illud tempore feriali ad Matutin: *Et vota solvamus tibi.*

42. Teipsum non ames, nisi pure in Deo, si vis cito copiosum obtinere profectum. *De professione Monastica*, art. 20.

S. EPHRÆM. 43. Malum quod difficulter curationem admittit, est amor sui ipsius. *De Timore Dei.*

EVAGRIUS. 44. Fieri non potest, ut qui se sibiipsi addicit, insons maneat. Apud Joan. Damasc. lib. *Parall.* cap. 77.

45. O quam aversandus et execrandus est cæcus sui amor, cui omnia odio sunt. Apud Joan. Damasc. lib. 5. *Parall.* cap. 111.

S. GREG. MAGNUS. 46. Vehementer claudit oculum cordis amor privatus, ex quo fit, ut hoc quod nos agimus, et grave esse non existimamus, si plerumque agatur a proximo, nimis nobis execrabile esse videatur. Hom. 4. sup. *Ezech.*

HUGO CARD. 47. Omnes magis amatores nostri, quam amatores Dei sumus. Lib. 5. sup. *Ep. ad Galat.* cap. 5.

48. Amor sui est vinculum., quod tenet hominem quasi ligatum in mundo, vel in peccato. Sup. *Psalm.* 131.

49. Quando refrigecit charitas ab amore Dei et proximi, convertitur ad amorem sui. Sup. *Epist.* II, *ad Tim.* cap. 3.

IDIOTA. 50. Nemo potest veraciter seipsum amare, qui Deum veraciter non amaverit. *Prosec.*

51. Nam Deum amando, seipsum amat; Deum autem non amando, seipsum non amat. *De Contempl. divini amoris*, cap. 31.

52. Ille solus novit se vere diligere, qui veraciter Deum diligit. *Ibid.*

53. Quem amatorem potero invenire, qui me diligat, cum nullum dilexerim, nisi meipsum? *Ibid.*

S. JOANNES CHRYSOST. 54. Impeditur qui seipsum nimium amat, ne possit quod justum est prospicere. Hom. 37. sup. *Matth.*

55. Abundantia in philautiam ducit animam. Serm. 9. sup. *Epist. ad Ephes.*

56. Qui seipsum amat, ille in primis est, qui se non amasse convincitur; qui vero fratrem amat, hic maxime seipsum amat. *Prosec.*

57. Si fratrem despicis, teipsum neglexisti. Hom. 7. sup. *Epist.* II, *ad Tim.*

58. Hinc crudelitas, hinc immanitas surgit, cum quis sui amator fuerit. *Ibid.*

S. LEO I. 59. Tanto amplius quique se amant, quanto amplius pro Dei amore se non amant. Serm. 19. *de Passione.*

LUDOVICUS BLOSIUS. 60. Tantum in te crescet verus amor Dei, quantum minuetur perniciosus amor tui. In *speculo Spirit.* cap. 2.

S. MAXIMUS MART. 61. Qui omnium affectuum matrem philautiam, hoc est, amorem sui abjicit, haud difficulter et reliquos Deo adjuvante deponit. *De charitat.* centuria 2. cap. 8.

S. PROSPER. 62. Philautiæ affectus Monacho sæpe suggerit, ut miserescens suo parcat corpori, ut corpus suum curet, eique prospiciat. *Ibid.*, centuria 2. cap. 60.

63. Bene se amant, qui in se opera Dei amant. Lib. 1. *de Vocat. gent.* cap. 6.

64. Amando quisque excellentiam suam, vel paribus invident, quod ei coæquentur; vel inferioribus, ne sibi coæquentur; vel superioribus, quod eis non coæquetur. Sent. 292.

65. Amator Dei amator est sui. *Ibid.* Sent. 353.

66. Quisquis seipsum, non Deum amat, non se amat, et quisquis Deum, non seipsum amat, ipse se amat. *Prosec.*

67. Qui non potest vivere de se, moritur diligendo se; cum ergo ille diligitur de quo vivitur, non se diligendo magis diligit, qui propterea se non diligit, ut eum, de quo vivit, diligat. *Ibid.*, Sent. 375.

SALVIANUS. 68. Inconsultus et stultus amor est, alterius memor, et sui immemor. Lib. 3. *ad Eccles. Cathol.*

S. THOMAS AQUINAS. 69. Quicumque vere seipsum diligit, non solum vult sibiipsi bonum advenire, et malum abesse; sed etiam pro posse bona sibi procurat, et mala repellit. Opusc. *de Perfect. vitæ spiritualis*, cap. 13.

THOMAS A KEMPIS. 70. Amor sui plenus est timore et angore; amor sui intestinum malum est, qui raro vincitur, nisi Deus perfecte diligatur. Meditat. 17. *de Amore JESU.*

71. Amor sui cor obscurat, parit rixas, tollit profectum. *Ibid.*

72. Amatores sui magis, quam Christi probantur, qui sua commoda et lucra semper meditantur. Lib. 2, *de Imit. Christi*, cap. 2, sect. 3.

73. Amor sui, læsio sui est. In *Hortulo rosarum*, cap. 16.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 74. Suis incommodis graviter angi non amicum, sed seipsum amantis est. *De Amicit.*

PLATO. 75. Usuvenit ut omnium malorum, quibus hominum vita involvitur, nimius sui amor causa existat. Lib. 5, *de Legibus.*

SENECA. 76. Quid magnifici est se amare, sibi parcere, sibi acquirere? Lib. 4, *de Benefic.*, cap. 14.

77. Nimius corporis amor nos timoribus inquietat, sollicitudinibus onerat, contumeliis objicit. *Pros.*

78. Honestum ei vile est cui corpus nimis charum est.

79. Agatur ejus cura diligentissime; ita tamen, ut cum exiget ratio, cum fides, mittendum in ignem sit. Ep. 14.

80. Amor sui animum excæcat. Epist. 109.

AMOR INIMICI.

Vide Dilecti inimici.

ANGELUS.

S. AUGUSTIN. *Ætymologia.* Nuntii græce Angeli dicuntur quo nomine generali universa illa superna civitas nuncupatur. Lib. 5, *de Genesi ad litt.*, c. 39.

S. JOANNES CHRYSOST. Angelus ideo dicitur, quia Dei sententias hominibus ἀγγέλλει, hoc est, nuntiat; et Archangelus nuncupatur, quod Angelis ἄρχει, id est, imperat, sive præest. Homil. 3. *De incomprehensibili Dei natura.*

RICH. A S. VICTORE. Angelus nuntius dicitur, et procul dubio Angelus est nuntius; nec quilibet, sed divinus nuntius, per quem divinæ voluntatis beneplacitum cognoscimus. Part. 1, lib. 5, cap. 13.

DIONYS. AREOPAG. *Definitio et descriptio.* Angelus imago est Dei, latentis lucis declaratio, speculum nitidum, perludicissimum, integrum, incorruptum, non inquinatum, quo recipit universam (si fas est dictu) figuræ divinæ bonitatis pulchritudinem. *De divin. Nomin.* cap. 4.

S. GREGOR. MAGN. Angelus signaculum similitudinis Dei dicitur, ut quo in eo subtilior est natura, eo in illo imago Dei similius insinuetur expressa. Hom. 34, sup. *Evang.*

S. JOAN. DAM. Angelus est essentia intelligens, perpetuo motu atque arbitrii libertate prædita, corporis expers. Lib. 2, *de Fide orthodox.*, cap. 3.

S. JOAN. DAM. Angelus natura sua est rationis particeps, intelligens, arbitriique libertate præditus. *Ibid.*

SIXTUS PHIL. Angelus minister est Dei ad hominem. Sentent. 29.

S. GREGOR MAGNUS. *Differentia.* Virtutes vocantur illi spiritus, per quos signa, et miracula frequentius fiunt. *Pros.*

Potestates vocantur hi, qui hoc potentius cæteris in suo ordine perceperunt, ut eorum ditioni virtutes adversæ subjectæ sint; quorum potestate refrænantur, ne corda hominum tantum tentare prævaleant quantum volunt.

Principatus vocantur, qui ipsis quoque bonis Angelorum spiritibus præsunt, qui subjectis aliis dum quæsunt agenda disponunt, eis ad explenda divina ministeria principantur.

Dominationes vocantur, qui etiam potestates principatuum dissimilitudine alta transcendunt. Homil. 34, sup. *Evang.*

S. JOANNES CHRYSOST. Duo sunt Angeli permanentes cum hominibus, scilicet bonus et malus; quandiu circa nos est Angelus bonus, nunquam nos in tentationem potest impellere Angelus malus. *Prosec.*

Secundum dispensationem Dei recedit a nobis aliquantulum Angelus bonus; magis autem non recedit, sed abscondit se, invisibilem se reddens ante Angelum malum, ut det illi licentiam tentandi, et stans expectat tentationis eventum. Hom. 5. *Oper. imperf. sup. Matth.*

Sunt Angeli lucis, et Angeli tenebrarum: Angeli lucis habent fiduciam loquendi, et Deo assistunt; Angeli autem tenebrarum, sunt diaboli tenebrosi ac feroces. *Pros.*

Et multos diabolus sic decepit, persona in se accepta, et non factus Angelus lucis. Hom. 24, sup. *Ep. ad Cor. 2. Transfiguratur in Angelum lucis.*

Quamvis multum intersit inter Angelos et homines, verumtamen propinquos eos nobis facit Deus, ut pene dicere videatur, quia nobis laborant, propter nos discurrunt, nobis suo funguntur officio. Hom. 3, sup. *Ep. ad Hebr.*

S. JOAN. DAM. *Comparatio.* Ut fumus apes in fugam vertit, et fœtidus odor columbas pellit, sic etiam lutosum ac fœtidum peccatum custodem nostrum Angelum fugat. Lib. 1. *Parall.*, cap. 12.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Angeli sine zelo nihil sunt, et substantiæ amittunt prærogativam, nisi eam zeli ardore sustentent. Serm. 18, sup. *Psalm.* CXVIII, vers. 3.

S. ANTONIN. 2. Non est timendum nobis, quia etsi adversarii multi, tamen plures sunt adjutores, et fortiores Angeli pro nobis præliantes. Part. 3, titul. 31, cap. 5.

3. Discurrit Angelus medius inter dilectam et dilectum; obsecrans illum, excitans illam; efferens vota, afferens dona, et præcipue in mysterio Missæ. *Ibid.*

4. Custodia Angelorum divinitus toti humano generi ad auxilium conceditur: qua nec infideles, nec ipse Antichristus privabitur; etsi ut non juventur ad salutem, tamen retrahantur a quibusdam malis. *Ibid.*

S. ATHANAS. MAGNUS. 5. Postremi omnium sunt Angeli, qui et hominum pædagogi sunt censendi. *De commun. essentia.*

S. AUGUSTIN. 6. Per Angelos Deus Patribus locutus est, et apparuit. Lib. 3, *de Trin.*, cap. 11.

7. Creatura spiritalis et intellectualis perfecta et beata qualis Angelorum est quantum attinet ad seipsam, quo sit sapiensque ac beata, nonnisi intrinsecus adjuvatur æternitate, veritate, charitate Creatoris. Lib. 8, *de Gen. ad lit.*, cap. 25.

8. Angeli, nisi per charitatem non vivunt. *De Spir. et Anima*, cap. 38.

9. Superbia dæmones ex Angelis fecit; humilitas homines sanctis Angelis similes facit. *De salutarib. document.*, cap. 18.

10. Angelica creatura omnia cætera, quæ Deus condidit, naturæ dignitate præcedit. Lib. 11, *de Civ. Dei*, cap. 15.

11. Magna Dei misericordia necessaria est, ne quisquam, cum bonos Angelos amicos se habere putat, habeat malos, dæmones amicos fictos, eosque tanto nocentiores, quanto astutiores ac fallaciores patiatur inimicos. *Ibid.* Lib. 19, cap. 9.

12. Magnificentia quædam est in Angelis, et tanta potentia, ut si faciant Angeli quidquid possunt, sustinere homo non possit. Sup. Psalm. XCV, vers. 6, *Confessio et pulchritudo*, etc.

13. Discant pagani adorare deum: Angelos volunt adorare, Angelos imitentur, et illum adorent, qui ab Angelis adoratur. Sup. Psalm. XCVI, vers. 9: *Adorate eum omnes Angeli ejus.*

14. Spiritus Angeli sunt; et, cum spiritus sunt, non sunt Angeli; cum mittuntur, fiunt Angeli. *Prosec.*

15. Angelus officii nomen est, non naturæ. Sup. Psal. CIII, vers. 5: *Qui facit Angelos suos spiritus.*

16. Præpositi sunt Angeli cœlorum super potestates aereas. sup. Psalm. CIII, vers. 28: *Draco ad illudendum ei.*

17. Sancti Angeli sicut permanendi habent æternitatem, ita cognoscendi facilitatem, et requiescendi felicitatem. Libr. 11, *de Civ. Dei*, cap. 31.

18. Sancti Angeli sine difficultate nos adjuvant, quoniam spiritalibus motibus, puris et liberis imbuti, non laborant. *Ibid.*

19. Innotescunt Angelis, qui sunt apud Deum, petitiones nostræ, ut quodammodo eas offerant Deo, et de his consulant, et quod Deo jubente implendum esse cognoverint, hoc nobis vel evidenter vel latenter apportent. Ep. 121, *ad Probam*, c. 9.

20. Angelos ita Deus creavit, ut præ seipsis illum diligerent, cujus se tales creatos opere cognovissent, cum eorum, ut tales fierent, nulla merita præcessissent. *De fide ad Petrum*, cap. 2.

21. Unaquæque res visibilis in hoc mundo habet potestatem Angelicam sibi præpositam. Lib. 83. *quæstionum.* quæst. 79.

22. Angelis suis Deus mandavit de te. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam? *Prosec.* S. BERNARD.

23. Reverentiam, pro præsentia; devotionem, pro benevolentia; fiduciam, pro custodia. Serm. 12. Sup. Psalm: *Qui habitat.*

24. In quovis diversorio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiam habe: adest igitur, et adest tibi: non modo tecum, sed etiam pro te; adest ut protegat, adest ut prosit. *Ibid.*

25. Quoties gravissima cernitur urgere tentatio, et tribulatio vehemens imminere: invoca custodem tuum, adjutorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. *Ibid.*

26. Si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes seculi. *Ibid.* Serm. 4.

27. Quid sub tantis custodibus timeamus? nec superari, nec seduci, minus autem seducere possunt, qui custodiunt nos in omnibus viis; fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt; quid trepidamus? *Ibid.* serm. 12.

28. O si quis haberet oculos apertos, quos orando Propheta puero revelavi, et videret qua cura quo et tripudio intersunt Angeli cantantibus, adsunt orantibus, insunt meditantibus, supersunt quiescentibus, ordinantibus et procurantibus præsunt. Epist. 78, *ad Suggerium Abbat. S. Dionysii.*

S. BONAVENT. 29. Magna est dignitas animarum, quia unicuique deputati sunt duo Angeli : unus bonus ad custodiendum, alius malus ad tentandum. Sup. Psalm. cviii.

30. Angeli sunt specula pura, et clarissima. In *Sap.* cap. 7.

31. Gaudent Angeli de pœnitentia peccatoris, quia destruitur culpa, restituitur justitia, confutatur dæmonum superbia, efficax efficitur Angelorum custodia, reparatur Ecclesia, placatur ira divina, et restauratur Hierusalem superna. Sup. *Lucam*, cap. 15. in illud : *Gaudium erit coram Angelis.*

32. Prima sanctorum Angelorum dispositio magis similem habet igneam proprietatem, id est, charitatem. Serm. 1, *de Angelis.*

33. Angeli nos in via perfectionis dirigunt, ipsi ducunt, ipsi deducunt, ipsi reducunt. *Pros.*

34. Nullus ergo debet timere, nullus debet aut formidare magna aggredi, cum habeat tales duces, tales adjutores. Serm. *de S. Michaele.*

35. Quid formidat imbecillis animus Christiani, cui tot Deus contulit præsidia Potestatum ? *Pros.*

36. Non paveas ergo repentino terrore irruentes contra te impiorum potestates, cum Angelorum præsidio sis munitus. Serm. 1, *de Angelis.*

37. Archangelorum officium est, illuminare, purgare, et perficere, et sublimia secreta hominibus revelare, necnon et dæmones a nobis refrænando fugare. *Pros.*

38. Angelorum autem proprium est, quos custodiunt, ad Dei reverentiam excitare, semper (peccantibus) pœnitentiam persuadere, et malos a maleficiis revocare. *Ibid.*

39. Quod magis mirabile est, Angeli etiam obstinatis et perfidis effectum suæ custodiæ non subtrahunt. *Ibid.*

40. Quis in tot malis, in tantis periculis, et fallacibus blandimentis, et carnis tam innumeris incendiis posset esse securus, si non esset custos Angelus ? Serm. 2, *de Angelis.*

41. Si vis Angelum tibi semper assistere, non cesses semper orare. Serm. 4. *de Angelis.*

42. Quis tot mala, quæ caro suggerit, mundus ingerit, et dæmon impingit, portare posset, si Angeli non juvarent ? *Pros.*

43. Quis etiam audeat desperare, et non viriliter agere, cum tam strenuos milites noscat sibi assistere ? *Ibid.*

44. Sicut Angeli assistunt patientibus, sic resistunt vane de se gloriantibus. *Ibid.*

45. Homo viator committitur Angelicæ custodiæ, ut per sustentationem, et auxilium Angelicum, et per subsidium operationis ejus possit de bono in melius ascendere. In libr. 2. Sent. dist. 11, part. 1, quæst. 2.

46. Paratior est bonus Angelus ad conservandum in bono, quam sit malus Angelus ad præcipitandum in malum. *Ibid.* Distinct. 2, art. 2, quæst. 1.

47. Angelorum ruina restaurabitur per salvandos. Lib. 2, in *Compendio Theol. veritatis*, cap. 24.

48. Antichristus habebit Angelum, non ad promotionem suam, sed ad accusationem. *Ibib.*, cap. 18.

49. Angelus non est susceptibilis pœnitentiæ, unde nec veniæ. *Ibid.*, cap. 25.

50. Uniuscujusque gentis Angelus est, cui credita est gentis ipsius dispensatio a Deo. Lib. 1. *Recognit.* S. CLEM. PAPA.

51. Per gentes et civitates, sunt distributæ Angelorum præfecturæ. Lib. 6. *Stromat.* CLEM. ALEX.

52. Angeli custodiunt sanctos viros, et eis auxiliantur. Sup. *Ep.* II, *Petri*, cap. 2. DIDYMUS.

53. Sicut unusquisque habet Angelum bonum pro sui custodia, in tota vita, ita et Angelum malum pro sua exercitatione. Sup. *Ep. Jacobi*, cap. 4. DIONYSIUS CARTHUSIAN.

54. Angeli sancti, orantibus, psallentibusque assistunt, et eos exhilarant. *Ibid.* cap. 5.

55. Angelus ad hominum auxilium et protectionem deputatus, atque destinatus, sese immittit, seseque diffundit ; et velut castrametatur per circuitum eorum, ne possint ad illis nocendum accedere adversarii. Sup. *Psalm.*, xxxiii, vers. 7 : *Immittet Angelus.* FRANCISCUS TITELM.

56. Angelus fuit in Annuntiatione, Angelus in Nativitate Christi, Angelus in Baptismate, Angelus apparuit oranti, testis est resurgenti, astat ascendenti. Serm. 21, sup. *Cant.* GILBERTUS PORRET.

57. Beati Angeli ab omni pœna anxietatis longe sunt : et ne sit in desiderio anxietas, desiderantes satiantur : ne autem sit in satietate fastidium, satiati desiderant : et desiderant sine labore, quia desiderium satietas comitatur : et satiantur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Lib. 18. *Moral.*, cap. 28. S. GREGOR MAGNUS.

58. In cœlum tanta ascensura creditur multitudo hominum, quanta multitudo remansit Angelorum. Hom. 34, in *Evang.*

59. Angelus sua malitia cecidit, hominem vero aliena prostravit. Lib. 4. *Moral.* cap. 10.

60. Sancti Angeli interni amoris vinculo con-

ditori suo conjuncti sunt. Libr. 2, in *Regum*, cap. 1, sup. illud: *Et infirmi accincti sunt robore.*

61. Beatissimi Angeli sic sunt in æternitate solidati, ut ab ea cadere nunquam possint. *Ibid.*

62. Is qui propter nos minor Angelis sibi extitit, æquales nos Angelis virtute suæ minorationis fecit. Lib. 27. *Mor.* cap. 8.

63. Certa Angelorum ministeria dispensandis quibusque gentibus sunt prælata. Lib. 17. *Mor.* cap. 8.

64. Angelus, qui Moysi apparuisse describitur, modo Angelus, modo Dominus memoratur. *Pros.*

65. Angelus videlicet, propter hoc quod exterius loquendo serviebat; Dominus autem dicitur, quia interius præsidens loquendi efficaciam ministrabat. In præfat. super *Job*, cap. 1.

66. Etsi Satan beatitudinem perdidit, naturam tamen Angelis similem non amisit. Lib. 2. *Moral.* cap. 2.

67. Vox Angelorum est in laude conditoris ipsa admiratio intimæ contemplationis. *Ibid.* cap. 4

S. GREG. NAZ. 68. Angeli pure puro ministrant. Orat. 16. *ad Subditos.*

GLOSS. ORD. 69. Adest unicuique nostrum Angelus bonus, qui regat, moneat; qui pro actibus nostris corrigendis, et miserationibus exposcendis, quotidie videat faciem Dei. Sup. *num.* cap. 25.

70. Angelici spiritus, nobis in custodiam missi, malignos spiritus excludunt. Sup. *Judith*, c. 13.

71. Cœlestes virtutes a laude Dei non cessant, non quod ministerio eorum egeat, sed ut bonitatem suam ostendat, sibiipsi eos appropriavit. Sup. *Psalm.* CXLVIII.

HIERONYM. 72. In diversa ministeria Angeli mittuntur, maximeque ad eos, qui purgatione indigent; et, ob pristina peccata, aliqua ex parte suppliciis purgari merentur. Ep. 20. *ad Damasum Papam.*

73. Legimus quam sæpe ad funera et ad sepulturas quorumlibet Sanctorum Angelos advenisse, et exequiis eorum obsequia præstitisse, nec non et animas electorum usque ad cœlos cum hymnis et laudibus detulisse. Epist. 10. *ad Paulam et Eustoch. de Assumpt. B. M.*

74. Duplex Angelorum officium est: aliorum, qui justis præmia tribuunt; aliorum, qui singulis præsunt cruciatibus. Sup. *Danielem*, cap. 7 in illud: *Millia millium ministrabant ei.*

75. Magna dignitas animarum: ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui Angelum delegatum. Lib. 3. sup. *Matth.* cap. 18. sup. illud: *Quia Angeli eorum*, etc.

76. Qui hospitem non habet Deum, nec Angelorum præsidia possidet. Lib. 3. sup. *Hiere.* cap. 17.

S. HILARIUS. 77. Angeli præsunt fidelium orationibus, quas quotidie Deo offerunt. Sup. *Matth.* Can. 18. *Videte ne contemnatis unum de pusillis istis.*

HUGO A S. VICTORE. 78. Angelus purus est natura, fidelis custodiendo, reconciliator gratiosus, obediens exequendo, contemplativus fruendo, activus nuntiando. Lib. 4. *de Propriet. rerum.* cap. 1.

HUGO CARD. 79. Angeli tam boni, quam mali, diligenter nos inspiciunt. Sup. *Genes.* cap. 1.

S. JOANNES CHRYSOST. 80. Magnum est cœlum, sed non ita ut Angelus; decorus est sol, sed excelsior Archangelus. Ser. *de Jejuniis.*

81. Angelis facientibus, ipse facere videtur, qui dat illis faciendi præceptum et potestatem. Hom. 5. *Oper. imperf. sup. Matth.*

82. Omnis justus custoditur ad Angelis, ne forte in occasionem offensionis incurrat pes conversationis ipsius. Hom. 18. *Oper. imperf. sup. Matth.* sup. illud *Psalm.* XC: *In manibus portabunt te.*

83. Angelus hoc ipsum quod Angelus est, non tantum est virtutis præmium, quantum naturæ proprietas. *Ibid.* Hom. 27.

84. Parum abest quin Angelos charitas alumnos suos reddat. *Prosec.*

85. Nam qui ira, qui invidia vacat, et omni prorsus sæviori affectu liber est, hominis deinceps naturam excessisse, et in Angelicam mentis tranquillitatem translatus esse videri potest. Hom. 33. sup. Epist. 1, *ad Cor.*

86. Hoc est Angelicæ functionis officium, ad salutem nostram ministerium Deo persolvere. Hom. 3. sup. *Epist. ad Hebr.*

87. Intellige quantus nobis honor existit, ut sicut ad amicos, ita ministros Angelos suos destinet Deus. *Ibid.*

88. Unicuique nostrum Angelus assidet. *Ibid.* Hom. 14. in *Moral.*

S. JOAN. DAM. 89. Angeli, prout a summo opifice destinati et collocati sunt, certas terræ partes custodiunt, gentesque et Regiones tuentur, ac res nostras gubernant, nobisque opem ferunt. Lib. 2. *de Fide Orthod.* cap. 3.

S. ISIDORUS HISPALENS. 90. Angelorum nomen officii est, non naturæ; nam, secundum naturam, spiritus nuncupatur. *Prosec.*

91. Quando enim de cœlis ad annuntiandum hominibus mittuntur, ex ipsa annuntiatione Angeli nominantur. Lib. 1. *de Sum. bono*, cap. 10.

92. Natura Angelorum mutabilis est, quia inest illis mutabilitas in natura, sed facit eos incorruptos charitas sempiterna. *Ibid.*

93. Ante omnem creaturam mundi, creati sunt Angeli; et ante omnem creationem Angelorum, diabolus conditus est. *Ibid.* cap. 10. sent. 3.

94. Bonorum Angelorum numerus, qui post ruinam Angelorum malorum est diminutus, ex numero electorum hominum supplebitur; qui numerus soli Deo est cognitus *Ibid.* cap. 10. sent. 13.

95. Inter Angelos distantia potestatum est, et, pro graduum dignitate, ministeria eisdem sunt distributa. *Prosec.*

96. Alique aliis præferuntur tam culmine potestatis, quam scienda virtutis. *Ibid.* cap. 10. sent. 14.

97. Angeli in Verbo Dei cognoscunt omnia, antequam in re fiant, et quæ apud homines adhuc futura sunt. *Ibid.* cap. 10. sent. 17.

98. Angeli, sanctitate amissa, non tamen amiserunt vivacem naturæ Angelicæ sensum. *Prosec.*

99. Triplici enim modo scientiæ actionumve vigent: subtilitate naturæ, experientia temporum, revelatione superiorum potestatum. *Ibid.*

100. Boni Angeli ad ministerium salutis humanæ deputati sunt, ut curas administrent mundi, et regant anima jussu Dei. *Prosec.*

101. Mali vero Angeli apostatæ ad ministerium vindictæ Dei mittuntur: qui tamen divina potestate coercentur, ne noceant quantum cupiunt. *Ibid.* cap. 10. sent. 18.

102. Singulæ gentes præpositos Angelos habere creduntur; omnes vero homines Angelos habere probantur. *Ibid.* cap. 10. sent. 20.

S. ISIDOR. PEL. 103. Angelorum classes, ut conservæ naturæ, ea quæ nondum præsentia sunt, ignorant. Lib. 1. Ep. 195. *ad Orionem monach.*

S. JUSTINUS MART. 104. Omnes quidem angeli, et qui præsunt, et qui parent, munus necessarium, et in cœlis, et in terra, hominum causa exequuntur. *Prosec.*

105. Qui autem id negotii ac muneris acceperunt, ut custodes hominum sint et comites, eorum semper augetur numerus, et nunquam diminuitur. *De necessariis quibusdam quæst.* explicat. 3.

LACT. FIRM. 106. Misit providens Deus ab initio Angelos, ad tutelam, cultumque generis humani. Lib. 2. *de Origin. erroris*, cap. 15.

S. LAURENT. JUSTIN. 107. Maximum profecto divinæ miserationis indicium est, quod cœlorum ad nos destinaverit dominus cives, qui nos in hujus vitæ naufragio periclitari non sinant. Part. 2. *Serm. de vita solitar.*, cap. 16.

LUDOVICUS BLOSIUS. 108. Tanta agilitas et pernicitas Angeli est, ut celerius moveatur, atque transeat, quam fulgur emicet. Lib. 2. *Enchirid. parvulorum.* cap. 12.

S. MAXIMUS MART. 109. Angeli est, nihil prorsus particularium etiam ignorare. *De charit.* centuria 3, cap. 34.

S. NILUS. 110. Reverere Angelos magis, quam homines: multi enim nobis adsunt, et ab omni turpi actione recedunt. Paraenes. 153.

111. Angelorum ministeria hominibus non desunt: Angeli enim Dei ascendunt et descendunt ad filium hominis. *Pros.* ORIGEN.

112. Perquirunt et curiose agunt, quid in uno quoque nostrum inveniant, quod offerant Deo.

113. Vident et perscrutantur uniuscujusque nostrum mentem, si habeat aliquid tale, si tam sanctum aliquid cogitet, quod Deo mereatur offerri. Hom. 9, sup. *Levitic.*

114. Adest unicuique nostrum, etiam minimis qui sunt in Ecclesia Dei, Angelus bonus, Angelus Domini: qui regat, qui moveat, qui gubernet; qui pro actibus nostris corrigendis, et miserationibus exposcendis, quotidie videat faciem Patris, qui in cœlis est. Homil. 20, sup. *Num.*

115. Agunt Angeli diem festum, lætantes super iis, qui refugientes consortia dæmonum per exercitia virtutum, Angelicis se festinant sociare consortiis. *Ibid.*

116. Preces nostras offerant sancti Angeli Deo: non quasi nesciat is, qui omnia novit, antequam fiant; sed ut testes efficiantur sanctitatis, atque pietatis. Lib. 1. in *Job* sup. illud Tob. 12. *Cum orares tu et Sara*, etc.

117. Unicuique duo assistunt Angeli, alter justitiæ, alter iniquitatis. *Pros.*

118. Si bonæ cogitationes in corde fuerint, et in animo justitia pullularit, haud dubium quin nobis loquatur Angelus Domini; si vero mala fuerint nostro corde versata, loquitur nobis Angelus diaboli. Hom. 12, in *Luc.*

119. Angeli, Martyres in persecutione protegunt, ne deficiant a fide; confessores in pace, ne tepescant a charitate. Lib. 1, de *Tabernaculo Mosaico.* PETRUS CELLENSIS.

120. Tanquam fratres et amicos honoremus Angelos, ut quorum et patrocinio adjuti laqueum scandali caveamus, et quorum vehiculo sublevati, patriam repetamus. *Ibid.*

121. Supplementum Angelicæ ruinæ, ex solis virginibus fieri verisimile est; cum alii tanta non accedant ad Angelos affinitate. Serm. 18. in *Assumpt.* B. M. PETRUS BLESENS.

122. Injurias Angelis quotidie inferimus, dum custodiæ eorum refragamur. *Pros.*

123. Patienter tamen sustinent, nec læsi nos lædunt, imo mitius compatiuntur nobis. *Ibid.*, Serm. 33, in *Festo omnium SS.*

124. Angeli licet a nobis frequenter injurias patiantur, sustinent tamen, nec minor illorum est custodia, imo major sollicitudo; cum boni custodis sit, infirmis magis, quam sanis operam exhibere. Serm. 47, *de Exaltat. S. Crucis.* S. PETRUS DAMIANUS.

125. Felices, qui juste vivunt: quia dum malignis spiritibus infœnerabiliter obluctantur, An-

gelicæ fortitudinis auxilio muniuntur. *Opusc.* 23, cap. 4.

126. Nullibi frequentius Angelica beatitudo, quam in Ecclesia credendum est, convenire. *Opusc*: 39, cap. 4.

RICH. A S. VICTORE. 127. Proh pudor! magis vereris vultum hominum, quam conspectum Angelorum. *De Benjamin minore*, cap. 47.

ROBERTUS BELLARMIN. 128. Mira potentia Angelorum, ut unus Angelus vicem exercitus suppleat. *Sup. Psalm.* XXXIII, vers. 7.

RUPERTUS. 129. Angeli etsi ad comparationem nostri, spiritus dicuntur et sunt; in comparatione tamen Dei, quasi corporei sunt. Lib. 1, sup. *Genes.*, cap. 11.

130. Omnium quidem Angelorum pium atque benignum esse studium circa genus humanum, multa commendant sanctarum testimonia Scripturarum. Lib. 5, in *Apocalyps.* cap. 8, sup. illud; *Vidi septem Angelos*, etc.

THEOPHYLACTUS. 131. Omnes homines, et maxime fideles suos Angelos habent, ne damnum illis fiat a dæmonibus. Sup. *Matth.* cap. 18, in illud; *Videte ne contemnatis*, etc.

THEODORETUS. 132. Singuli homines sub unius Angeli cura degunt. Quæst. 3. in *Genes.*

133. A divinis litteris accepimus, Angelos divinis nutibus obtemperare. Sup. *Psalm.* LXXVII, vers. 29.

S. THOMAS AQUINAS. 134. In hac vita sumus sub Angelis, sicut sub tutoribus, in quantum præsunt nobis, et dirigunt nos. Sup. *Ep.* 1 *ad Cor.* cap. 15.

135. Cogitationes cordium dæmones scire non possunt, nec Angeli, nisi per revelationem, vel nisi in quantum eas per aliqua signa interiora, vel exteriora cognoscant. Sup. 2, sent. dist. 8, a. 4.

136. Dominationes præcipiunt, potestates ordinant et principatus dirigunt. Part. 1, quæst. 108, art. 5.

137. Necessarium est homines ab Angelis custodiri, et in operibus dirigi, cum multipliciter in ipsis errare illos contingat. Part. 1, quæst. 113, art. 1.

138. Angelorum custodia est quædam executio divinæ providentiæ circa homines facta. *Ibid.*

139. Dæmones arcere, ad potestates Angelorum maxime pertinet. *Ibid.*

140. Hominibus Angeli ad custodiam deputantur, ut per eos manuducantur ad vitam æternam, et incitentur ad bene operandum, et muniantur contra insultus dæmonum. *Ibid.*

141. Cum custodia Angelorum beneficium commune sit, non a baptismo, sed a nativitate Angelus homini ad custodiam deputatur. *Ibid.* art. 5.

142. In Angelis pugna quidem esse potest, non discordia voluntatum, sed meritorum contrarietate pro quibus pugnare dicuntur. *Ibid.*, art. 8.

143. Ad ordinem potestatum pertinent omnes Angeli, qui habent proprie præsidentiam super dæmones. Part. 1, quæst, 110, art. 1.

THOMAS A KEMPIS. 144. Ubicumque fuerit bonus homo occupatus cum Deo, orando, meditando, studendo, scribendo, ibi adsunt Angeli sancti congaudendo, adsunt et dæmones ipsum tentando, et distrahendo. In *Hortulo rosar.*, cap. 14.

IN VITIS PATRUM. 145. Angeli Dei sanctis ac justis viris quotidie famulantur, atque virtute superna, corpora et animæ illorum jugiter illuminantur. Lib. 1, in *vita S. Onuphrii*, cap. 5.

IN VIT. PAT. 146. Qui ab hominibus frequentatur, ab Angelis non visitatur. Libr. 4, cap. 10.

147. Noli mirari, si homo cum sis, Angelus fieri possis: proposita enim tibi est par Angelis gloria, eamque agonotheta noster certantibus spondet. Lib. 10, cap. 152.

ANIMA.

S. ANTONIUS DE PAD. *Etymologia*. Anima dicta est, quasi ἄνεμος, quod græce dicitur ventus et motus: eo quod semper sit in motu proprio, et corpus moveat. *Pros.*

Anima componitur ex ἀνέμω, quod græce *tribuo* dicitur, eo quod tribuat vitam corpori.

Anima dicitur ab ἀνα, id est, *sursum*, et αἷμα, quod est sanguis. Serm. *Dom.* 13, *post Trinit.*

S. GREG. NAZ. Anima nomine appellatur fœmineo, cum tamen ab omni fœminea distet natura. *Orat.* 29.

S. ISIDORUS HISPALENS. Anima a ventis nomen accepit, unde et ventus græce ἄνεμος, dicitur, quod ore trahentes aerem, vivere videamur. Lib. 11. *Etymolog.* cap. 1.

S. ANASTAS. *Definitio et Descriptio.* Anima rationalis est substantia intellectualis nomine carens, et incognita, vitam et compositionem corpori suppeditans. In lib. *Viæ ducis*, cap. 2, *de Anima.*

Anima est substantia tenuis a materia et figura immunis, imago et forma Dei, propria sua actione corpus vivificans. *Ibid.*

S. ANTONIUS DE PADUA. Anima est substantia incorporalis, intellectualis, rationalis, invisibilis, nil habens terrenum in se mixtum. Serm. *Dom.* 13, *post Trin.*

S. AUGUST. Anima est spiritus intellectualis, rationalis, semper vivens, semper in motus, bonæ malæque voluntatis capax. *De Spir. et Anima*, cap. 13.

V. BEDA. Anima est quidam spiritus conjunctus corpori, idoneitatem discernendi, et intelligendi conferens.

S. BERNARD. Anima est res incorporea rationis capax, vivificando corpori accommodata. *De vita solitaria.*

Anima Dei insignita est imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum Angelis, capax beatitu-

dinis, hæres bonitatis, particeps rationis. In *Meditat.* cap 3.

EVAGRIUS. Anima est viva, simplex, et corpore vacans, atque ab oculorum sensu remota substantia, immortalis et ratione ac mente prædita. *De octo vitiosis cogitat.*

GREG. NYSS. Anima est essentia generata, essentia vivens, intellectualis, corporeis sensuum instrumentis, vivendi, atque ea quæ cadunt sub sensu habens percipiendi facultatem, quandiu capax earum rerum natura constare videatur. *De Anima et Resurrect.*

S. JOAN. DAM. Anima est viva, simplex, ac corpore vacans substantia, immortalis, rationis et intelligentiæ particeps. Lib. 2, *de Fide orthodoxa*, cap. 12.

ARISTOTEL. Anima, est species specierum, id est, forma formarum. Tertio *de Anima*, tom. 2.

PLATO. Anima immortale quid est, et interitus atque omnis corruptionis expers. In *dialog. Phædonis.*

Anima, est quod ipsum seipsum movet, causa motus vitalis animalium. *de Definit.*

S. ANTONIUS DE PADUA. *Divisio.* Sunt tres virtutes animæ; scilicet rationalis, concupiscibilis, irascibilis. *Pros.*

Rationali, bona a malis discernimus; irascibili, mala detestamur; concupiscibili, ipsa bona desideramus. Serm. *Dom.* 13, *post Trin.*

S. AUGUSTINUS. *Differentia.* Dicitur anima, dum vegetat; spiritus, dum contemplatur; sensus, dum sentit; animus, dum sapit; mens, dum intelligit; dum discernit, ratio; dum recordatur, memoria; dum vult, voluntas. *De Spir. et Anima*, cap. 13.

S. ISIDORUS HISPALENS. Inter animam, animum, spiritum, et mentem, hoc interest; quod anima, est qua vivimus; animus, quo regimur; spiritus, quo spiramus; mens, qua cogitamus. Lib. 1, *de Differentiis.*

Anima, dum vivificat corpus, anima est; dum scit, mens est; dum vult, animus est; dum recolit, memoria est; dum rectum judicat, ratio est; dum spirat, spiritus est; dum aliquid sentit, sensus est. Libr. 11. *Etymol.* cap. 1.

S. JOANNES CHRYSOST. *Comparatio.* Sicut corpus fornicatur, quando cum viro conjungitur; sic anima fornicatur, quando diaboli voluntatibus sociatur. Hom. 52. *Oper. imperf. sup. Matth.*

S. THOMAS AQUINAS. Terra si non colitur, spinas et tribulos germinat; sic anima nisi colatur per gratiam, non germinat nisi tribulos, et punctiones peccatorum. *Opusc.* 7, sup. *Pater noster*, petit. 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Custodi interiorem hominem tuum, noli eum quasi vilem negligere, ac fastidire, quia pretiosa possessio est. *Pros.*

2. Et merito pretiosa, cujus fructus non caducus et temporalis, sed stabilis, atque æternæ salutis est. Lib. 1. *Offic.* cap. 3.

3. Imago Christi in anima, per incuriam quidem obscurari potest; deleri autem per naturam non potest. In fragmento *de fide Resurr.*

4. Omnis sine signo anima, indocta, et inerudita est, disciplinarumque nescia. *Prosec.*

5. Quæ autem insignita est, eadem dives operum, et gratiarum opima. Lib. 1. Ep. 4, *ad Irenæum.*

6. Unaquæque anima, videns se corporeo isto clausam gurgustio (quæ tamen terrenæ hujus habitationis consortio non degeneraverit) ingemiscit gravata corporis hujus conjunctione. Lib. 5. Ep. 21. *ad Horentianum.*

7. Dignum est, ut anima imago Dei, Deo splendeat, et inde pulchra, inde sit compta. Libr. 10. Epist. 84, *ad Demetriadem.*

8. Anima secundum sui naturam, optima est: sed plerumque per irrationabilem sui partem obnoxia fit corruptioni, ut inclinetur ad voluptates corporis. *De Isaac et Anima*, cap. 2. S. AMBROS.

9. Anima bona contemnit visibilia, et sensibilia, nec consistit in eis, nec in inspiciendis his immoratur, et residet, sed ascendit ad illa æterna, et invisibilia, et plena miraculi, puro sensu se piæ mentis attollens. *Ibid.*, cap. 3.

10. Illa est animæ pura et immaculata virginitas, quæ nullo terrore pœnarum, nullis a fide secularis voluptatis illecebris, nullo vitæ amore traducitur. Lib. 4, sup. *Luc.* cap. 4.

11. Hæc est animæ nostræ vitalis substantia, qua alitur, et pascitur, et gubernatur: nec quidquam est aliud, quod vivere faciat rationabilem animam, quam eloquium Dei. Ser. 7, sup. Psalm. CXVIII, vers. 2.

12. In anima tres sunt naturæ: videlicet ratio, voluntas, et appetitus. Ratio assimilatur Angelis, appetitus brutis animalibus, voluntas utrisque. *De similitudin.* cap. 169. S. ANSELM.

13. Anima pulcherrima est in sui essentia, sed pulchrior adhuc redditur et amabilior ex ornatu virtutum. Part. 1, tit. 1, cap. 1. S. ANTONINUS.

14. Majus damnum est in amissione unius animæ, quam mille corporum. Part. 4, titul. 7, cap. 4.

15. Animæ sponsus est Spiritus sanctus; dum ipsam sibi unit, castam, et fœcundam reddit: castam, mentis puritate; fœcundam, boni operis prole. Serm. *Dom.* 2, *post Epiph.* S. ANTONIUS DE PAD.

16. Diabolus animam adamat, cum ei peccatum suggerit; rapit, cum ipsa anima suggestioni mente consentit; dormit cum illa, et virginitate privat, cum præmeditatam malitiam ad extra in opus producit. Serm. *Dom.* 2, *Quadrag.*

17. Anima conglutinatur diabolo, cum malæ consuetudinis glutino captiva et ligata tenetur. *Ibid.*

18. Anima dicitur tota aurea, in quantum ad imaginem, ac similitudinem Dei facta est. Ser. *Dom.* 23, *post Trin.*

S. AUGUSTIN. 19. Anima non illos carnales motus, ut cum libet exerit, ita etiam cum libet extinguit; non enim sicut peccatum in ejus potestate est, ita etiam pœna peccati. Libr. *de Musica*, cap. 5.

20. Magna res est ipsa anima, nec ad opprimendos lascivos motus suos idonea sibi remanet. *Prosec.*

21. Valentior enim peccat, et post peccatum divina lege facta imbecillior, minus potens est auferre quod fecit. *Ibid.*

22. Anima istis quæ per corpus accipit, carendo fit melior. *Ibid.*, cap. 4.

23. Oculus animæ, mens est ab omni labe corporis pura, id est, a cupiditatibus rerum temporalium jam remota, atque purgata. Lib. 1, *Soliloq.* cap. 6.

24. Habitationem animæ ac patriam, Deum ipsum esse credo, a quo creata est. *De Quant. animæ*, cap. 1.

25. Sicut tota vita corporis, est anima : sic beata vita animæ, Deus est. Lib. 2, *de Lib. arb.* cap. 16.

26. Oportet animam et regi a superiore, et regere inferiorem : superior illa, solus Deus est ; inferior illa, solum corpus, si ad omnem et totam animam intendas. *De Musica*, cap. 5.

27. Tam potenti natura Deus fecit animam, ut ex ejus plenissima beatitudine, quæ in fine temporum Sanctis promittitur, redundet etiam in inferiorem naturam, quod est corpus. Ep. 56, *ad Diosc.*

28. Tectorum splendor attenditur, et labes non attenditur animarum. Ep. 5, *ad Marcellin.*

29. Quæ est pejor mors animæ, quam libertas erroris? Ep. 166.

30. Nulla est creatura ex qua anima facta est, quia ex nihilo facta est. Lib. 10, *de Gen. ad lit.* cap. 9.

31. Omnis anima indocta, curiosa est. *De Agone Christiano*, cap. 4.

32. Creata est anima a Deo, vita a vita, simplex a simplici, immortalis ab immortali, magna a magno, recta a recto ; eo magna, quo capax æternorum ; eo recta, quo appetens supernorum : eo beata, quo Deo unita. *De Spir. et Anima*, cap. 36.

33. Beata anima, quam Dei pietas respicit, humilitas subjicit, pœnitentia reducit, justitia deducit, obedientia conducit, perseverantia perducit, devotio introducit, puritas jungit, charitas unit. *Ibid.*

34. O anima, es onerata peccatis, irretita vitiis, capta illecebris, exilio captiva, corpore carcerata, hærens luto, infixa limo, affixa membris, confixa curis, distenta negotiis, contracta timoribus, afflicta doloribus, erroribus vaga, suspicationibus inquieta, sollicitudinibus anxia, advena in terra inimicorum, coinquinata cum mortuis, deputata cum his qui in inferno erunt. *De Spir. et Anima*, cap. 62.

35. Beata anima, cui datum est desuper ut bonum velit, et noverit, et possit, quatenus et voluntas adsit, nec facultas desit. *Ibid.*, cap. 62.

36. Anima, etsi vitiosa et infirma, melior est corpore etiam sanissimo atque firmissimo, quoniam ejus natura excellentior est. Lib. 9, *de Civ. Dei*, cap. 9.

37. Anima rationalis ad hoc velle debet, nec dolore molestari, nec desiderio perturbari, nec morte dissolvi, ut aliquid utile cognoscat, et secundum eam cognitionem vitam moresque componat. *Ibid.*, lib. 19, cap. 14.

38. Princeps et domina carnis naturaliter anima est, quæ domare carnem debet et regere. Lib. 2, *contra Julian.*

39. Animæ mortuæ corpus sepulcrum est. Sup. *Psalm.* LXXXVII, vers. 12.

40. Nihil infirmius anima posita in mediis tentationibus sæculi, nihil ea infirmius donec hæreat soliditati cœlesti, unde jam non cadat. Sup. *Psalm.* CXXII, vers. 3.

41. Animam habere et intellectum non habere hoc est, non secundum eum vivere, bestialis est vita. *Prosec.*

42. Motus animæ secundum carnem se moventis, et in delicias carnales immoderate diffluere cupientes regit intellectus.

43. Cum ordinata vita est, intellectus animam regit, ad ipsam animam pertinens : non enim aliquid aliud est, quam anima, sed aliquid animæ est intellectus. Tract. 15, in cap. 4. *Evang. Joan.*

44. Multi in corporibus vivis animas mortuas portant. Sup. *Apocal.* Hom. 3.

45. O quam tolerabilius canis putridus fœtet hominibus, quam anima peccatrix Deo : magis infelix ista Deo, quam ille homini. *De Contrit. cordis*, cap. 4.

46. Anima peccatrix, arbor infructuosa est, digna securi et igne, digna succidi et incendi. *Ibid.*

47. Illorum animæ qui pereunt, ab illis in die Judicii requirendæ sunt, qui illis exemplum perditionis ostendunt. *De honest. mulier.*, cap. 2.

48. Vis ut serviat caro tua animæ tuæ? Deo

serviat anima tua; debes regi, ut possis regere. Serm. 43. *de Verb. Domini.*

49. Corpus hominis creatura Dei est, et anima hominis creatura Dei est; vita corporis anima est; vita animæ Deus est. Serm. 28. *de Verb. Apost.*

50. Quam speciosus est animæ nitor! Serm. 3, *de Nativ.*

51. Offertur anima Deo moribus sanctis, cogitationibus castis, operibus fructuosis. *Ibid.*

52. Apud Deum anima uniuscujusque non est discernenda nobilitate, sed opere; nec genere, sed actione. *Ibid.*

53. Anima nostra aut a legitimo rege regitur, aut a tyranno vastatur. *Prosec.*

54. Si anima cœperit declinare a Deo, et ea quæ sunt turpia et inhonesta sectari; tunc prudentia carnis (quæ inimica est Deo) repudiato rege Christo subdit infelicia colla tyranno diabolo. Serm. 2. *Dom.* 3. *Quad.*

55. Primum medicamentum animæ ægrotanti, est plena et perfecta dilectio. Serm. 3. *Dom.* 3. *post Pascha.*

56. Sic anima infusa est corpori, ut non per membrorum partes partibus sit divisa. *Prosec.*

57. Ipsa per oculos videt, audit per aures, per nares odorat, per os gustat, per membra omnia tangit; et tangendo, lene ab aspero discernit.

58. Interius est et exterius, superius et inferius; regendo superior, portando inferior; replendo interior, circumdando exterior.

59. Sic est intus, ut extra sit; sic circumdat, ut penetret; sic præsidet, ut portet; sic portat, ut præsideat.

60. Sicut Deus nec crescentibus creaturis crescit; nec decrescentibus decrescit; sic anima, nec minutis membris minuitur, nec adauctis augetur. *De Spir. et Anima*, cap. 35.

61. Totum quod vivit, hominis anima est; cum autem anima in se agit se, et ex se, et per se, sola mens dici solet. *Ibid.*

62. Anima civitas Hierusalem merito appellanda est; quia ad fruendum visione illius summæ pacis creata est. *Ibid.*, cap. 37.

63. Anima hominis fingitur in pulchris extra te, Deus, et extra se, quæ tamen nulla essent, nisi essent abs te. Lib. 4. *Confess.* cap. 10.

64. Fastus elationis, et delectatio libidinis, et venenum curiositatis, motus sunt animæ morituræ. *Ibid.*, lib. 13, cap. 21.

65. Humana anima quanto in sensus declinat, tanto magis similiorem hominem pecori facit. *De Quant. animæ*, cap. 28.

66. Motibus animæ cum ratio dominatur, ordinatus homo dicendus est. Lib. 1, *de lib. arb.* cap. 8.

67. Aspectus animæ ratio est. Lib. 1. *Soliloq.* cap. 6.

68. Recte dicitur anima discendo quasi crescere; et contra minui dediscendo. *De Quant. Animæ*, cap. 19.

69. In anima quædam quasi naturalia incrementa sunt, cum honesti et ad bene beateque vivendum accommodatis disciplinis augeri dicitur. *Ibid.*

70. Timeat anima corrupta, jam docta experimento, quod ignoravit virgo. *De Vera et falsa pœnitent.* cap. 15.

71. Tria sunt deteriora omni malo; anima peccatoris, quæ nigrior est corvo; mali Angeli, qui eam rapiunt; et infernus, in quem ducitur. *Prosec.*

72. Tria vero sunt, quibus non sunt meliora: anima sancti in bonis operibus perseverans, quæ speciosior est sole; sancti Angeli, qui eam suscipiunt; et paradisus in quem ducitur. *De salutar. documentis*, cap. 50.

73. Anima ita facta est capax majestatis tuæ, Deus, ut a te solo et a nullo alio possit impleri. In *Soliloq. Animæ*, cap. 30.

74. Anima ibi sentit, ubi videt; ibi sentit, ubi audit; et ubi sentit, ibi vivit; et ubi vivit, ibi est. Ep. 3, *ad Volusian.*

75. Anima recedens a corpore secum trahit omnia, sensum, imaginationem, rationem, intellectum, intelligentiam, concupiscibilitatem, et irascibilitatem. *De Spirit. et Anima*, cap. 15.

76. Sicut expirat corpus, cum animam emittit; ita expirat anima, cum Deum amittit. *Prosec.*

77. Deus amissus, mors animæ est; anima emissa, mors corporis; mors corporis, necessaria; mors animæ, voluntaria. Serm. 6, *de Verb. Domini.*

78. Reus erit non parvi pretii, sed sanguinis Christi, qui violat, et maculat animam Christi sanguine et Passione mundatam. *Prosec.*

79. Hæc tria animam capitaliter occidunt, scilicet blasphemus, homicida, castitatis suæ proditor. Serm. 1, fer. 3. *post Dom. Palm.*

80. Animæ alimentum, est epulum verborum Dei. Orat. 16. S. BASILIUS SELEUC.

81. Animæ pabulum, veritatis est cognitio, Creatoris intelligentia, divinarum rerum narratione repleri. *Ibid.*

82. Animæ oculus intelligentia est. Serm. 5, *de Assumpt. B. M.* S. BERNARD.

83. Hæc est animæ suavissima et saluberrima requies, conscientia munda, quieta, secura. Serm. 2, *de omnib. SS.*

84. Sit animæ culcitra conscientiæ suæ puritas; sit servical tranquillitas, sit opertorium ejus secu-

ritas: ut in hoc strato dormiat delectabiliter, feliciter requiescat. *Ibid.*

85. Tres sunt sanctarum status animarum: primus in corpore corruptibili, secundus sine corpore, tertius in beatitudine consummata. Ib.

86. Mira prorsus et miseranda humanarum conditio animarum, quæ licet tam multa foris ingenii vivacitate percipiant, nulla tamen perspicacitate semetipsas sicut sunt nosse aut cogitare sufficiant. Serm. *de Cute et ossibus animæ.*

87. In recto corpore curva est anima; et in corpore manet humanæ animæ similitudo; in anima vero bestiali similitudine, mutata est similitudo Dei. Serm. *De primordiis.*

88. Anima fidei, ipsa dilectio est. Serm. 24. in *Cant.*

89, Erubesce anima volutari in cœno, quæ de cœlo es. *Ibid.*

90. O vere pulcherrima anima, quam etsi infirmum habitantem corpusculum, pulchritudo cœlestis admittere non despicit, Angelica sublimitas non rejicit, charitas divina non repellit. *Ibid.* serm. 25.

91. Tria ista anima curiosa Dei non cessat inquirere: justitiam et judicium, et locum habitationis gloriæ sponsi, tanquam viam in qua ambulet, cautelam qua ambulet, et ad quam ambulet mansionem. *Ibid.* ser. 33.

92. Proprium est mollis et delicatæ animæ, etiam necessarias dissimulare curas, ne æstuantes sollicitudines sentiat, sub latibulo dissimulationis abscondi. *Ibid.* serm. 39.

93. O sancta anima sola esto, ut soli omnium serves teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. *Ibid.* serm. 40.

94. Decor animæ, humilitas est. Serm. 45, in *Cant.*

95. Donec in carne est anima, inter spinas profecto versatur; et necesse est ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. *Ibid.* serm. 48.

96. Anima si ad modum sponsi vigilet, salutabitur ut amica, consolabitur ut columba, amplexabitur ut formosa. *Ibid.* serm. 57.

97. Eo anima magna est, quo capax æternorum: eo recta, quo appetens supernorum. *Prosec.*

98. Quæ non quærit, nec sapit quæ sursum sunt, sed quæ super terram, non plane est recta, sed curva. *Ibid.* Serm. 80.

99. Anima a Deo derelicta, reverti plerumque cupit, et non potest; tanta est in reditu difficultas. *Ibid.* serm. 84.

100. Pigrescenti animæ et laboriosior et periculosior est via, cum nec odore recreari, nec certa possit agnoscere vestigia Christi longius abeuntis. Ep. 341. *ad Monachos S. Bertini.*

101. Cadit asina, et est qui sublevet eam: perit anima, et nemo est qui reputet. Lib, *de Consider.*

102. Ita corpori servitur, ut anima juguletur: quæ discretio, totum dare corpori, et animæ nihil? qualis misericordia ancillam reficere, et dominam interficere? In Apolog. *ad Guillielm. Abb.* cap. *Dicitur.*

103. Vita Deus animæ est, ipsa corporis. *Ad Milites templi,* cap. 11.

104. Duo loca sunt animæ rationalis, inferior, quem regit, et superior in quo quiescit; inferior, quem regit corpus est: superior, in quo requiescit, Deus est. Serm. 48. *Parvulorum serm.*

105. Ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, repleri non potest: capacem Dei, quidquid Deo minus est, non implebit. In *Declamat.*

106. Quare animam tuam vilipendis, et ei carnem præponis? dominam ancillari et ancillam dominari, magna abusio est. In *Medit.* cap. 3.

107. Totus iste mundus ad unius animæ pretium æstimari non potest. *Ibid.*

108. Anima mole carnis pressa, sicut difficile ad virtutes surgit; ita facile in vitia cadit. *De ord. vitæ.*

109. Etsi anima minime, cum sit spiritus, quantitatem corpoream recipit; tamen confert illi gratia, quod negatum est a natura. *Prosec.*

110. Crescit quidem et extenditur, sed spiritualiter: crescit non in substantia, sed in virtute; crescit et in gloria. Serm. 27, sup. *Cant.*

111. Facies animæ, intentio est. *Ibid.*, serm. 40.

112. Anima quod delectat habere, id etiam perdere timet. *Ibid.*, serm. 83.

113. Anima quo sibi plus displicet in malo quod in se videt; eo se ardentius ad bonum, quod in se æque conspicit, trahit. *Ibid.*

114. Eminentiora bona in anima, sunt dignitas, scientia, virtus. In tract. *de Dilig. Deo.*

115. Peccatum mors animæ est, Jesus vita. Serm. 15, sup. *Cant.*

116. Quantitas cujusque animæ, æstimatur de mensura charitatis quam habet; ut verbi gratia, quæ multum habet charitatis, magna sit; quæ parum, parva, quæ vero nihil, nihil. *Ibid.*, ser. 27.

117. Qui amat animam suam, perdet eam; perdit eam, sive ponendo, ut Martyr; sive affligendo, ut pœnitens. *Ibid.*, serm. 30.

118. Non sunt naturales cibi animæ; magis famem hi provocant, quam extinguunt. In *Declamat.*, sup. illud. *Psalm.* CI: *Oblitus sum comedere panem meum.*

119. Anima non novit se, quæ sine speculo est; speculum mundum et purum totius religionis est conscientia. *De Inter. domo.* cap. 23.

. BONAVENT. 120. Turpitudo animæ deformitas est corporis. Sup. *Psalm.* XLI.

121. Animæ perfectorum statim post mortem evolant ad cœlum : animæ vero reproborum, statim descendunt ad infernum. Serm. *de Animabus.*

122. Veraciter desponsata est anima, quæ veraciter diligit. Ser. 4. *Dom. infra Oct. Epiph.*

123. Anima peccatoris, nigrior est corvo, anima autem justi candidior est columba. Serm. 2. *Dom. Palmarum.*

124. Anima cum ad creaturam convertitur, obtenebratur, pejoratur, et destruitur. In *Centiloq.* part. 1, sect. 33.

125. Nobilis creatura est anima, civitas namque Dei est. *De septem donis Spiritus sancti in genere*, cap. 4.

126. Anima propter Deum creata est, ut inhæreat ei, et inhærendo suavittate ejus fruatur; et fruendo beata sit. Lib. 2. *de Profectu religios.* cap. 46.

127. Anima eo magna est, quo capax æternitatis; eo recta, quo naturaliter appetens est bonitatis : eo bona, quo particeps est divinitatis. Li. 2. *Compend. Theolog. veritatis*, cap. 30:

128. O anima debilis et infirma, quæ tam facilis es ad decipiendum, tam prona ad cadendum, tam difficilis ad surgendum. In *Soliloq.* cap. 2.

CASSIODOR. 129. Anima, separata a corpore, adhuc videt, audit, imaginatur, recordatur. *De Anima*, cap. 8.

. CLEM. PAP. 130. Qui rationaliter vivit, scit quia nihil anima pretiosius. Lib. 1. *Recogn.*

S. CYRILLUS. 131. Cognosce animam esse sui juris, seu vo-
IEROSOLYM. luntatis liberæ, opus Dei pulcherrimum secundum factoris Imaginem, immortale et incorruptibile. Catech. 4, *de Statu hom.*

132. Omnes animæ tam virorum, quam mulierum pulchræ et similes sunt, sed membra tantum corporis discrimen faciunt. *Ibid.*

133. Non est aliquis ordo animarum, quæ ex natura juste agant.

134. Sed utraque hæc ex voluntate sunt, quamvis unius speciei et similis sit in omnibus animabus substantia. *Ibid.*

DIONYSIUS 135. Anima verius est ubi amat, quam ubi
CARTHUS. animat. Sup. *Ep. ad Philip.*, cap. 3.

136. Omnis anima rationalis aut est sponsa Dei per fidem et charitatem, aut certe adultera diaboli per infidelitatem. Sup. *Ep.* 1. *B. Petri*, cap. 1.

137. Tanto anima intentius occupatur circa operationem unius potentiæ, quanto plus in aliarum actibus potentiarum remittitur. Sup. *Acta Apost.*, cap. 9.

138. In hoc consistit animæ rationalis nobilitas, per quam cunctis terrenis et irrationalibus creaturis excellentior nobiliorque est, quod habet sibi impressam summæ et adorandæ superbenedictæque Trinitatis imaginem. *De profectu spirit.*, artic. 12.

139. Animæ ornamenta sunt bonæ et mundæ cogitationes, virtuosæ affectiones, ædificatoria verba, meritoria opera, aspirationes ferventes, sinceræ et affectuosæ contemplationes. *Ibid.* art. 20.

140. Anima divino vulnerata amore languet, idest, grandi dolore affligitur præ nimio desiderio claræ visionis et suæ expectationis dilatione torquetur. *Ibid.* art. 23.

141. Anima, quo magis peccaverit, eo fit sem- S. DOROTH.
per debilior. *Doctrina* 7.

142. Animarum vulnera tanto sublimiora S. ELIGIUS.
sunt et immedicabilia, quanto natura animæ subtilior est corpore. *Prosec.*

143. Corpus enim videtur et tangitur; anima vero invisibilis est, et impalpabilis. Hom. 9.

144. Si quis animam perdat, pascit diabolum. S. EPHRÆM.
Serm. Ascetico ad Fratres.

145. In anima tua reposuit omnia animæ tuæ S. EUSEBIUS
præsidia Deus tuus; ut unde peccatum egre- EMISSEN.
ditur, inde et peccati medicina peteretur : quam vicinum remedium ! quam salubre præsidium ! Hom. 2. *de Symbolo.*

146. Deus animæ anima est; videte ergo quam S. FRANCISCUS
fœda et immunda sit anima sine Deo. *Opusc.* ASSISIAS.
serm. 2.

147. Nihil (proh dolor!) viliori pretio quam pretiosum commutamus animam. *Prosec.*

148. Illam enim quacunque vel levi occasione in gehennam detrudimus, et parva vel minima mercede, inæstimabili Dei gratia spoliamus. *Ibid.* ser. 6.

149. Novit anima, quæ fidelis est Dei amatrix, FRANCISCUS
etiam in sola Dei memoria semetipsam oblectare. TITELM.
Sect. 1. sup. *Psalm.* XLI.

150. Imperio animæ, carnis conditio obsecun- S. GAUDENT.
det; nec effrænata licentia, ancilla ejiciat dominam suam. *Tract. de Machab.*

151. Anima maribus citius infunditur, quam GLOSS. DEC
fœminis. Apud Gratianum in *Decretis.*

152. Anima sine virtutibus corruit. *Ibid.*

153. Tanto unaquæque anima sit pretiosior S. GREGOR.
ante Dei oculos, quanto præ amore veritatis des- MAGN.
pectior fuerit ante oculos suos. *Prosec.*

154. Tanto fit quisque vilior Deo, quanto pretiosior sibi : tanto pretiosior Deo, quanto propter eum vilior sibi. Lib. 18. *Moral.* cap. 20. sup. illud Job. 28 : *Omne pretiosum vidit.*

155. Recta stat anima, cum superna desiderat, et nequaquam flectitur ad ima. Hom. 31. sup. *Evang.*

156. Unaquæque anima sancta, hortus conclusus : quia, dum virtutes nutrit, flores gignit ; et, dum virtutum exhilaratione se reficit, fructus quos generat, eadem custodit, Sup. *Cant.* cap. 4. in illud : *Hortus conclusus soror mea.*

157. Comedere animæ est supernæ lucis contemplationibus pasci. Lib. 5. *Moral.*, cap. 7.

158. Animarum verba sunt ipsa desideria. Lib. 2. *Moral.*, cap. 4.

159. Humana anima ex nihilo est condita ; ex se nihilominus infra se tendit, nisi ad boni desiderii statum artificis sui manu teneatur. Lib. 25. *Moral.*, cap. 4.

160. Ipsa animarum vis subtilitate sua aliquid prævidet. Lib. 4. *Dialogi*, cap. 25.

S. GREGORIUS NAZ. 161. Anima ex Deo, et divina est, et cœlestis nobilitatis consors. In *Apolog. de sua fuga.*

162. Omnis bona ac Deo accepta anima, postquam a corporis exolvitur vinculis, quamprimum ad intellectum et contemplationem boni pervenit. *Prosec.*

163. Et tanquam, a tenebris purgata aut lustrata, gaudio quodam admirando lætatur et exultat, ac, hilaritate perfusa, ad suum accedit Dominum.

164. Paulo vero post et cognatam recipiet carnem, cum qua illi conphilosophabatur, a terra ei tradita et crepita, per modum quem ille novit, qui hæc colligavit, et dissolvit Deus. Orat. 6. in *Funere Cæsarii fratris sui.*

S. GREGORIUS THAUMATURG. 165. Animæ dignitas nihil aliud est quam ratione omnia facere, hoc enim etiam a sensibus differt. *De Anima.*

S. HIERON. 166. Quid pulchrius anima, quæ Dei filia appellatur, et nullos extrinsecus quærit ornatus ? Ep. 10 *ad Furiam.*

167. Non auro templa fulgentia, non gemmis altaria distincta sic Deum delectant, ut anima ornata virtutibus. Ep. 14, *ad Celantiam.*

HUGO A S. VICTORE. 168. Felix anima, cui vitia serviunt, virtutes obediunt. Lib. 3. *de Claustro animæ*, cap. 9.

169. O si teipsum aspiceres, o si faciem tuam videres , agnosceres certe quanta reprehensione digna es, cum aliquid extra te amore tuo dignum existimas. In *Soliloq. de Arrha animæ.*

170. In anima nihil est sanctius, nihil nobilius, nihil excellentius imagine divina. Serm. 2. *de Dedicat. Eccles.*

171. Nihil est quod homini debeat esse carius aut pretiosius anima sua. Serm. 37.

172. Certum est corporali et materiali igne animas, etiam nunc ante susceptionem corporum, cruciari. *Prosec.*

173. Si enim dæmonibus, qui sunt spiritus, corporalis ignis præparatus dicitur, quid mirum est si animæ a corporibus exutæ corporali igne crucientur ?

174. Quid mirum est si animæ extra corpora patiuntur : si lædantur, dum cæduntur indutæ ? cur non lædantur, si cædantur exutæ ? Lib. 2. *de Sacram.* part. 16. cap. 3.

175. Anima filia diaboli per culpam, quæ fuisti HUGO CARD.
Dei filia creationem, fias Dei filia per gratiam. Sup. *Genes.* cap. 24. in illud *Gen.* 24 : *Cujus es filia ?*

176. Felix est anima quæ, aromatibus virtutum condita, in loculo corporis degens quotidie proficiendo perenni vitæ reservatur. *Ibid.* cap. 50.

177. Anima peccatrix meretrix est. Sup. *Psalm.* XXX.

178. Animæ infirmitates multæ sunt : avaritia est quasi hydropisis ; ira, febris ; superbia, apostema ; hæresis vel simonia, lepra; gula, bolismus; luxuria, hemorrois.

179. Omnis infirmitas animæ aut est tenebræ intellectus, aut putredo seu infectio affectus. Sup. *Prov.* cap. 12.

180. Quidquid in mundo amatur, carcer animæ est, ubi anima misera amatoris vinculo amoris reclusa tenetur atque ligata. Sup. *Ecclesiasten.* cap. 2.

181. Anima vinea est, cujus vitis fides est ; palmites, virtutes : botrus, bonum opus; vinum devotio. Super *Cant.* cap. 1. in illud : *Vineam meam non custodivi.*

182. Animæ soror est innocentia. Lib. 4. *Contemplat.* cap. 1. IDIOTA.

183. Anima per peccatum perjura facta est Deo, adultera Christo, inimica Spiritui sancto, virtutibus et gratiis spoliata, fide mortua, promissione Dei privata. *Ibid.* cap. 2.

184. Pulchritudo vel fœditas animæ virtutum JOAN. CASS.
seu vitiorum gignitur qualitate. In *collat.* 3. *Abb. Paphnutii*, cap. 8.

185. Nullum animæ gravius potest evenire dispendium, quam ut per commotionis subitam cæcitatem, veri atque æterni luminis claritate privata, ab illius, qui mitis et humilis est corde, contemplatione discedat. In *collat.* 19. *Abbat. Joannis*, cap. 14.

186. Illa sunt vere bona opera animæ, quæ S. JOANNES
ex electione fiunt : animæ enim bonum opus est CHRYSOSTOM.
virtutem eligere et malitiam fugere. *Prosec.*

187. Animæ bonum opus est, ut ne plura quam oportet concupiscat, et facultates tribuat indigentibus. Hom. 39. in *Genes.* 1.

188. Anima, semel malitia capta, stultior cunctis efficitur. Hom. 7. sup. *Matth.* in illud 2 : *Interrogate diligenter de puero.*

189. Anima, priusquam peccet, divino auxilio

confortata, domina est corporis sui, et quasi libera et regina sedet in throno cordis sui, et gubernat corpus suum, quasi palatium suum. *Prosec.*

190. Anima vero, gravibus peccatis obnoxia, fit debilis et infirma, et, ut ancilla corporis sui, carni subjecta est, et tunc non quod vult anima, caro facit; sed quod caro coegerit, hoc anima facit. Hom. 15. *Oper. imperf. sup. Matth.*

191. Prosperitate corrumpitur anima, dum delectatur humanis laudibus; adversitate frangitur, obtusa vituperationibus. Hom. sup. illud Ps. IX: *Patientia pauperum*, etc.

192. Anima hominis fidelis sponsa est Christi; infidelis autem meretrix est. Hom. 30. *Oper. imperf. sup. Matth.* in illud Isaiæ 1: *Quomodo facta est meretrix civitas.*

193. Unius animæ perditio tantam habet jacturam, ut nulla ratio possit æstimare. Hom. 3. in *Acta Apost.*

194. Animam non habes hominis, o homo! cum calcitres asinorum more; cum lacessitus effereris, ut cameli; cum mordeas, ut ursi; cum rapias, ut lupi; cum fureris, ut vulpes; cum sis dolosus, ut serpentes; cum impudens sis, ut canes. Hom. 6. in *Epist.* II. *ad Cor.* in *Morali.*

195. Quoties non adest vehemens timor Dei, mortua sit anima necesse est, ac mortuis infelicior. *Ibid.*

196. Anima, repurgata argento, facta est lucidior, et, ultra solem refulgens, accipit radios a gloria spiritus, et hos vicissim ex se remittit. *Ibid.* Hom. 7.

197. Animæ propinquitas tanto est exactior quanto simplicior, et non diversarum specierum. Serm. 9. sup. *Ep. ad Ephes.*

198. Animæ pulchritudo est modestia, fortitudo, et justitia. *Ibid.* serm. 24. in *Morali.*

199. Non aureis vasis Deus eget, sed aureis animabus. Hom. 60. *ad Pop. Antioch.*

200. Nihil est quod animæ possit æquiparari, ne universus quidem mundus. *Prosec.*

201. Etsi immensas pecunias pauperibus eroges, plus tamen effeceris, si unam converteris animam. Hom. 3. sup. *Epist.* 1, *ad Cor.* in *Morali.*

S. JOANNES CLIMAC. 202. Anima recta contubernalis est humilitatis; iniqua autem superbiæ est adolescentula. Gradu 24.

203. Raræ sunt animæ rectæ, et ab omi malitia et nequitia, et simulatione, et astu alienæ. *Ibid.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 204. Anima moritur, dum, deserente Deo, de bono in malum mutatur. Lib. 1. *de Sum. bono*, cap. 1.

205. Vita corporis, anima; vitæ animæ, Deus; sicut corpus mortuum est sine anima, ita anima mortua est sine Deo. *Ibid.* cap. 12.

206. Amplius lætatur Deus de anima desperata, et aliquando conversa, quam de ea quæ nunquam extitit perdita. *Ibid.* lib. 2. cap. 14:

207. Anima, dum cibo et motu male tractatur, fit melior. Ep. *ad Diognetum.* S. JUSTINUS MART.

208. Anima in statu suo semper est, ex quo tempore spirandi accepit facultatem, et usque ad ultimum durat, donec, emisso corporis claustro, ad sedem suam revocetur. Lib. 7. *de Divino præmio*, cap. 12. LACT. FIRM.

209. Quid prodest animæ foris agere quasi dominam et intus servire captivam? Serm. 8. *de Jejunio decimi mensis.* S. LEO I.

210. Anima Christiana, quæ verum vivumque Dei templum est, omni circumspectione præcaveat, ne ulla eam macula iniquitatis obfuscet, aut duplicis cordis ruga dedecoret. Serm. 3. *Quadrag.*

211. Tanta est elegantia et formositas animæ, quam peccatorum sordes non deturpant, ut si tu eam clare cernere posses, vix scires præ admiratione et gaudio ubinam esses. In *Spec. spir.* cap. 3. LUD. BLOS.

212. Anima rationalis eo pulchrior est, quo innocentior, et virtutibus donisque cœlestibus ornatior fuerit. Lib. 2. *Enchirid. parvulor.* cap. 12.

213. Anima mortua est, quæ non gestat divinum Spiritum; Spiritus enim divinus est animæ vita. Hom. 30. S. MACHAR.

214. Quanto purior anima redditur, tanto largior ei spiritus infunditur. Lib. 7. in cap. 8. Ep. *ad Rom.* ORIGENES.

215. Tutius est homini pro Christo animam suam perdere, ut eam custodiat, quam custodire, ut perdat. Ep. 20. *ad Crispin.* PETRUS BLES.

216. Animæ sunt reges corporum. *Ibid.*

217. Malo animam meam perdere, ut custodiam, quam custodire, ut perdam. *Ibid.* sup. Job, cap. 2.

218. Anima reproba, fit confusio tartari; et sancta, munda atque perfecta, species paradisi. Lib. 2. Ep. 5. *ad Hildebrandum et Stephanum cardinales.* S. PET. DAM.

219. Anima sancta paradisus est, et deliciarum hortus, cujus inhabitator Deus est. *Ibid.*

220. Cuncta condita omnipotens Deus usibus hominum tradidit, solas autem animas suo usui reservavit. Lib. 4. Ep. 2. *Ad quemdam Episcopum.*

221. Sicut anima est vita corporis, ita et vita animæ Spiritus sanctus est. *Prosec.*

222. Et sicut corpus, anima recedente, collabitur: ita et eadem anima, si Spiritus vivificator abscesserit, necesse est ut moriatur. Serm. 21. *de Spiritu sancto.*

S. PROSPER. 223. Immortalis anima, creata in hoc stadio mundi, labe vitiata, nisi sanguine redempta fuerit, ablutaque spiritali unda, decorem collatæ gratiæ inviolata fide servaverit, eam in æternam pœnam cum carne victuram Evangelica fides annuntiat. *De Promiss.* part. 1.

224. Anima rationalis, superioribus inferiora præponens, non potest regere quod regebat, quia regi noluit a quo regebatur. Sent. 74.

225. Rationalis anima est domina corporis sui, quæ inferiori non bene imperabit, nisi superiori se Deo tota charitatis subjectione servierit. *Ibid.*, sent. 194.

226. Anima recedens a luce Justitiæ, quanto magis quærit quod inveniat contra Justitiam, tanto plus repellitur a lumine veritatis, et in tenebrosa demergitur. *Ibid.* sent. 220.

227. Anima rationalis in ea debet regi, quæ spiritalium natura maxime excellunt, et quæ sursum sunt sapiunt. *Ibid.*, sent. 282.

228. Anima carnalia appetens feminæ comparatur non habenti rectorem virum, qui est intellectus, cujus eam oportet sapientia gubernari. *Ibid.* sent. 332.

S. REMIGIUS. 229. Anima, quæ liberata est a peccatis, Christo debet adhærere. Sup. *Epist. ad Roman.* cap. 7.

THALASSIUS. 230. Obcæcata anima, etiam dum vapulat, non sentit, benefactoremque cognoscere renuit. *Hecatontade* 2.

IN VIT. PATR. 231. Ut corpora nitro, vel aliis hujusmodi lenimentis abluuntur a sordibus: ita animæ langoribus aliisque hujusmodi castigationibus purificantur. Lib. 2, capite 1. *de Vita Joannis.*

232. Quia fragilis est anima, ante armetur, quam inquinetur.

S. ZENO. 233. Omne genus humanum suo interitu, suisque calamitatibus delectatur, viliorem habens animam quam pecuniam. Serm. 2. *de Avaritia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 234. Anima non est alterabilis. Sept. *Physicor.*

235. Anima intelligit quando vult, sed non sentit quando vult. Secund. *de Anima.*

236. Anima infunditur corpori jussu Dei. Lib. de *Propriet. elementor.*

237. Anima pretiosior est corpore in omni possessione. Sept. *Politic.*

PLATO. 238. Anima, quæ e corporis vinculo est soluta, vel virtute ornata est, vel vitio contaminata. *Pros.*

239. Illa quæ propria voluntate assiduaque consuetudine divinæ virtuti adhæsit fortius, et similis ei (cui adhærebat) facta est, in locum et sanctiorem et meliorem commigrat. Lib. 10. *de Legibus.*

240. Quæ autem contrario modo affecta est, in contrarium locum proficiscitur, et contrariam ibi vitam vivit.

241. Hoc nimirum est judicium Dei, qui cœlesti solio residet, ut animæ quæ deteriores sunt, ad deteriores; quæ meliores, ad meliores discedant.

242. Neque tu unquam, neque quisquam alius adeo precibus valere posse apud Deum arbitretur, ut se ab hoc Judicio eximat, hocque tribunal declinet. *Ibid.*

243. Volo intueri pretia sanguinis animarum vestrarum. Lib. 7, *de Benefic.* cap. 9. SENECA.

244. Anima nullo honestamento eget ipsa et magnum sui decus est, et corpus suum consecrat. Epist. 66.

245. Velamentum animæ corpus est, cui ut quamdam vestem natura circumdedit. Ep. 92.

246. Certus esto quod animam tuam fidele depositum acceperis a Deo. Sent. 18. SIXTUS PHILOSOPH.

247. Anima purificatur Dei verbo per sapientiam. *Ibid.*, sent. 21.

248. Corpus quidem tuum incedat in terra, anima autem semper sit apud Deum. *Ibid.*, sent. 48.

249. Anima illustratur recordatione Dei. *Ibid.*, sent. 89.

250. Donec in desideriis est caro, anima ignorat Deum. *Ibid.*, sent. 128.

251. Ægritudo animæ est malitia; animæ autem mors, injustitia et impietas. *Ibid.*, sent. 190.

252. Quantum laboras pro corpore, si tantum labores pro anima, sapiens eris. *Ibid.*, sent. 291.

253. Anima mala Deum fugit. *Ibid.*, sent. 301.

254. Qualia studia gesserit anima corpus inhabitans, tales habebit testes in judicio. *Ibid.*, sent. 337.

255. Immundam animam sibi dæmones immundi vendicant. *Ibid.*, sent. 338.

256. Animam mors non perdit, sed mala vita. *Ibid.*, sent. 384.

257. Animam de terra fides elevat ad Deum. *Ibid.*, sent. 388.

258. Sapientis anima audit Deum, sapientis anima aptatur a Deo, sapientis anima semper est cum Deo. *Ibid.*, sent. 401.

259. Anima, in corpus humanum lapsa, siquidem mala perseveraverit, non gustabit immortalitatis quidquam. Lib. *de Potest. et sap. Dei*, cui titulus *Pimander*, cap. 10. TRISMEGIST.

260. Anima, mali dæmonis ritu corrupta, seipsam ignorans, monstris deformibus servit, corpus suum velut onus infectum circumfert, non præsidens corpori, sed subjugata. *Ibid.*

Vide etiam tit. *Accedere*, sent. 33; *Adhærere*, sent. 26, 44; *Amor Dei*, sent. 21, 26, 28, 29, 30, 32; *Appetere*, sent. 28; *Cadere*, sent. 56, 63, 96; *Opus*, sent. 44, 99; *Quærere*, sent. 66, 67; *Redemptio humana*, sent. 62, 110; *Salus animæ*, per totum. *Spiritus* sent. 610; *Verbum Dei*, sent. 47, 60; *Virtus*, sent. 71; *Vitium*, sent. 119, 161.

ANIMAL.

S. ANTONIUS DE PAD. — *Etymologia.* Animal dictum est, eo quod animetur spiritu, et moveatur. Serm. *Dom.* 12. *post Trinit.*

S. ISIDORUS HISPALENS. — Animalia latine, sive animantia dicta sunt, eo quod animentur vita, et moveantur spiritu. Lib. 2. *Etymol.* cap. 1.

PLATO. — *Definitio.* Animal verissime secundum naturam dici affirmamus, cum una animi et corporis constitutio ita in unum convenit atque coalescit, ut unam pariat formam. Lib. 13. *De legibus.*

S. THOMAS AQUINAS. — *Differentia.* Differunt animal, et rationale: animal dicitur, quod naturam sensitivam habet; rationale vero, quod naturam intellectivam. In *Summa,* part. 1, quæst. 3, art. 5.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. — 1. Vulpes genus animalis est fallax et insidiis semper intentum, rapina fraudes exercens, quod nihil tutum, nihil otiosum, nihil patitur esse securum. Serm. 79.

S. ANTONIUS DE PADUA. — 2. Animal, habens magnum cor, timidum est; habens vero mediocre, audax est. Serm. 2. *Dom.* 1. *Quadr.*

S. AUGUSTIN. — 3. Quadam perversitate morum ac turpitudine homines quodammodo in pecora commutantur: velut avari, in formicas; rapaces, in milvos; sævi ac superbi, in leones; sectatores immundæ voluptatis, in sues. Lib. 7. *de Genesi ad litt.* cap. 10.

4. Sensu nos multæ bestiæ superant; mente autem, ratione, scientia nos illis Deus præposuit. *De quantit. animæ,* cap. 28.

5. Bestiæ bestiis nocent. Sup. *Gen.* cap. 1.

6. Non est bestia sicut leo, ut uno morsu guttur frangat; sed bestiæ plerumque minutæ necant, sic peccata modica. *De decem chordis,* c. 11.

7. Omnia animalia aut utilia nobis sunt, aut perniciosa, relinque superflua. Lib. 1. *de Genesi contra Manich.*, cap. 16.

S. BASILIUS MAGNUS. — 8. Animalia quæ faciliora sunt captu, fœcundiora sunt: quæ vero alia perimunt, paucam sobolem pariunt. Homil. 9. *Hexam.*

S. BONAVENT. — 9. Upupa, avis vilissima, tanta ad parentes suos compassione movetur, ut illis senescentibus sollicite quærat cibum, et eos suis pennis confoveat, ne frigore pereant. Serm. 3. *de S. Andræa.*

10. Leo, animal gulosum, dum bene una die se pascit, per tres dies abstinendo quiescit. *Ibid.*

11. Leo valde gloriosus incedit, animalium rex existens; sed, dum ad mortem venit, amaras lacrymas fundit. Serm. 7.

12. Leo, fortissima bestia, prædæ avida, unguibus et dentibus armata, homini non est sæva, sed pia. *Prosec.*

13. Unde si hominem obvium habet in deserto, non solum eum non lædit, sed eum deducit, et viam illi ostendit, nisi fame nimia laboraverit.

14. Vide ergo quam crudelis est homo, animal natura mansuetum, cum non parcit ei, cui sævissima parcit fera. Serm. 4. *de Uno martyr.*

15. Animal, invidia vulneratum, non solum causa idonea, sed etiam levis occasio excitat in dolorem. Lib. 3. *Pharetræ*, cap. 43.

16. Bestia ex naturali instinctu regitur, tu, homo, rationis ductu. *Pros.* — DIONYSIUS CARTHUS.

17. Illa movetur sensu, tu intellectu: illa moritur tota, quando caro deficit, tu perpetuo manes, cum spiritus corpus relinquit. *De perfect. Charit.* art. 10.

18. Animalibus omnibus, aliquid quo se conservent, natura largita est. *De homin. opificio,* cap. 7. — S. GREG. NYSS.

19. Tenera adhuc et primæ ætatis animalia sine labore domari solent. *Pros.* — S. HIERONYM.

20. Quantoque citius a vagandi libertate dissueta sunt, tanto facilius vel colla jugo, vel frænis ora insuescunt. Epist. 1. *ad Demetriadem.*

21. Coluber, ad bibendum veniens, in aqua venenum deponit; ne eum venenum aqua concretum occidat: nudum hominem timet, vestitum persequitur. Epist. 19. ad *Præsidium.*

22. Viperæ per os coitum faciunt, masculi mortem contemnunt; femina enim, in ipso coitu dum absorbet semen, caput masculi abscindit, et sic eum occidit; sed cum conceperit, viscera illius ab ipsis quos concepit comeduntur, et sic matrem occidunt. *Ibid.*

23. Pavo habet caput serpentis, vocem dæmonis, passum latronis, pennam angelicam, carnem imputribilem, cum est siccata. Sup. III *Reg.* — HUGO CARD.

24. Nullum animal est audacius equo cæco. Sup. *Proverb.*, cap. 14.

25. Homo præest cæteris animantibus; aquila est Rex avium; leo ferarum; bos jumentorum. Sup. *Ezech.*, cap. 1.

26. Bestiæ natura feroces sunt, et præter naturam mansuetæ; e contra, tu, homo, præter naturam ferox, natura autem mitis. *Pros.* — S. JOANNES CHRYSOST.

27. O homo, qui bestiis id quod natura eis inest auferre, et quod eorum naturæ adversum inserere potes, id quod natura tibi præstitit, conservare non potes. Homil. 9. sup. *Genes.*

28. Beneficiorum Dei animalia etiam partem habent, quæ homini concessa sunt. *Ibid.* Hom. 28.

29. Bestiæ præter naturam est esse mansuetum: homini vero præter naturam est feritas. Hom. 3. *de David et Saule.*

30. Nullum est animal, licet infirmum, quod non pro filiis suis defendendis robur assumat; neque ita mansuetum, quod abreptis catulis non irritetur, et adversus rapientem, quanta potest, virtute sæviat. Hom. *de Nativit. septem Machabæorum.*

31. Natura viperarum talis est, ut, cum momorderit hominem, statim currat ad aquam; si autem aquam non invenerit, moritur. Hom. 3. *Oper. imperf. super Matt.*

32. Præ omnibus animalibus columba cultrix est charitatis. *Ibid.* Hom. 4.

33. Equus homine est bellicosior, aper robustior, lepus velocior, pavo formosior, cygnus magis canorus, elephas major, aquila visu acutior, omnes denique volucres ditiores. *Prosec.*

34. Sed illas omnes homo superat ratione; quando autem ratione non utitur ut oportet, illis pejor est. Serm. 7, sup. *Ep. ad Philipp.* in Moral.

LACT. FIRM. 35. Fragile est omne animal, quod afficitur et commovetur. Lib. 2, *de Origine erroris*, cap. 18.

36. Omne animal doloris est fugiens. Lib. 3, *de falsa Sapientia*, cap. 8.

S. PETR. DAM. 37. Serpens fugit hominem nudum; aggreditur eum morsibus, quem cernit indutum. Lib. 1. Epist. 15, *ad Alexandrum papam.*

38. Bestia quælibet ad hoc solummodo coit, ut gignat; homo solus ad hoc gignit, ut coeat. *Ibid.*

39. Castor, dum nativo perpendit ingenio, se non ob aliud insectari, nisi pro testiculis, ut medicinali serventur industriæ præcidendis, ad stipitis truncum repente procurrit; seseque violenter impingens testiculos projicit: mox itaque longius provolans versus ad venatorem, in duobus se pedibus erigit, nec se jam habere, pro quo quæratur, ostendit. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 40. Animal vigilans semper laborat. 7. *Ethic.*

41, 42. Animalia augentur magis dormiendo, quam vigilando. Lib. *de Somno et vigilia.*

43. Natura facit omnia animalia propter finem. 1. *Politic.*

44. Nullum animal in partu patitur tam vehementissimos dolores, sicut mulier. 2. *Phys.* et 4. *Metaphys.*

CICERO. 45. Simulatque natum est animal, ipsum sibi conciliari et commendari incipit ad se conservandum. Libr. 3. *de Finibus.*

46. Omne animal seipsum diligit; et, simul ac ortum est, id agit ut se conservet. *Ibid.*

SENECA. 47. Pudeat cum animalibus permutasse mores. Lib. 2. *de Ira*, cap. 31.

48. Nullum animal morosius est, nullum majore arte tractandum, quam homo. Lib. 1. *de Clementia*, cap. 17.

49. Pudeat hominem ab exiguis animalibus non trahere mores. *Ibid.* cap. 19.

50. Officia etiam feræ sentiunt, nec ullum tam immansuetum animal est, quod non cure mitiget, et in amorem sui vertat. Lib. 1. *de Benefic.*, cap. 3.

51. Nullum animal ad vitam prodit, sine metu mortis. Ep. 121.

52. Mutum animal sensu comprehendit præsentia, præteritorum reminiscitur, cum id incidit quo sensus admonetur. Ep. 124.

ANIMUS.

S. ISIDORUS HISPALENS. *Differentia.* Inter animam, animum, spiritum et mentem hoc interest, quod anima est, qua vivimus; animus, quo regimur; spiritus, quo spiramus; mens, qua cogitamus. Lib. 1, *de Different.* different. 177.

GLOSS. ORD. *Comparatio.* Animus justi similis est grano, quod flante vento remanet; animus impii similis paleæ, quam ventus huc illucque defert. Sup. *Psalm.* 1, 3.

HUGO A S. VICTORE. Sicut oculus pascitur ex specie, sic animus pascitur ex cogitatione. Lib. 4, *de Arca Noe morali*, cap. 8.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Unusquisque sibi ipsum animum suum severum Judicem sui, ultorem sceleris, et vindicem criminis habet. Lib. 7. Ep. 44, *ad Constantium.*

2. Animus, victus illecebris, totum hominem carneum facit. Sup *Ep.* I, *ad Cor.* 5.

3. Animus culpæ auctor est, caro ministra. Lib. 2, *de Pœnitent.* capite 14.

S. ANTONIUS DE PAD. 4. Animus, distentus per multa, multis laceretur curis necesse est. Serm. 1. *Pentec.*

S. AUGUSTIN. 5. Miser est omnis animus vinctus amicitia rerum mortalium. Lib. 4, *Confess.* cap. 6.

6. Nihil esse sentio quod magis ex arce dejiciat animum virilem, quam blandimenta fœminea. Lib. 1. *Soliloq.*, cap. 10.

7. Æternam legem mundis animis fas est cognoscere, judicare autem non fas est. *De vera Relig.* cap. 31.

8. Animus nullomodo sanus existimandus est,

qui non temporalibus æterna præponit. Ep. 121. *ad Probam*, cap. 7.

9. Cum seipso sibi, quasi suo bono, animus gaudet, superbus est. Ep. 56, *ad Dioscor.*

10. Laudandus est non attractus ad opus serviliter animus, sed liberaliter et sponte devotus. Lib. 2, sup. *Exod.* quæst. 170.

11. Ingenuus animus nihil magis erubescendum æstimat, quam rogare. *De Amicit.*, cap. 25.

12. Animus male sibi conscius, dum sibi videtur nullam pœnam pati, credit quod non judicet Deus; et sic auferuntur judicia Dei a facie ejus, cum hæc ipsa sit magna damnatio. Sup. *Psalm.* IX, vers. 27 : *Auferuntur judicia tua.*

13. Tormenta animi non sentit, qui non proficit. Sup. *Psalm.* XXIX.

14. Pereant argumenta philosophorum, qui negant in sapientem cadere perturbationes animorum. Tract. 60, in *Evang. Joan.* de cap. 13.

15. Animus a lege vinci debet. *Ex quæstion. Vet. et Novi Testam.*, quæstion. 109.

16. Animi egestas nihil aliud est quam stultitia. *De beata vita, disput. tertiæ diei.*

17. Melior est animus, cum obliviscitur sui, præ charitate incommutabilis Dei. Lib. 1. *de Lib. arbit.* cap. 25.

18. Fit infirmus animus cum de mortali corpore cruciatur. Lib. 1. *de Doctr. christiana*, cap. 23.

19. Melior est animi æquitas, quam corporis sanitas. Lib. 19. *de Civit. Dei*, cap. 13.

20. Pœna sua sibi est omnis inordinatus animus. Lib. 1. *Confess.* cap. 2.

21. Ubi homo Deo non servit, nullo modo potest juste animus corpori imperare. Lib. 19. *de Civit. Dei*, cap. 21.

S. BERNARD. 22. Quid indecentius, quam curvum recto corpore gerere animum? Serm. 34, sup. *Cant.*

23. Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Ep. 256. *ad Eugen. Papam.*

24. Semper in robusto et vegeto corpore animus mollior, atque tepidior jacet; et rursum, in corpore debili et infirmo, fortior viget promptiorque spiritus. Epist. 253. *ad Garinum Abbat.*

25. Talis animus comprobatur, qualis sermo ostenditur. *De Interiori domo*, cap. 43.

26. Inverecundis oculis et lascivis sermonibus libidinosus animus deprehenditur. *De ordine vitæ.*

27. Vox quædam animi est corporis motus; sæpe enim per incessum proditur qualis sit animus. *Ibid.*

BOETIUS 28. Probis animis proprium decus, aliena non decerpit improbitas. Lib. 4. *de Consol. philos.* prosa 3.

S. CYRILLUS ALEX. 29. Animus in nobis est, quo nihil habet omnis natura fœcundius, in quo insunt omnia semina virtutum. *Prosec.*

30. Quique occultis incrementis, telluris instar, cupiditates ad honestissima quæque capessenda submittit. Hom. 6. *de Festis Paschal.*

DIONYSIUS CARTHUS. 31. Generosus est animus hominis, et facilius ducitur, quam trahitur. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 12.

GILLEBERTUS PORRETANUS. 32. Animum cura implicat, quies explicat. Serm. 1, sup. *Cant.*

33. Vultus animi interpres est, et ab intimo affectu habitum trahit. *Ibid.* serm. 10.

34. Quanto fuerit expeditior animus, tanto impensior erit in illud quod amat. *Ibid.*

GLOSS. ORD. 35. Animus dolentis, cogente mœstitia, per diversa desideria vagatur. *Prosec.*

36. In nocte diem, in die vesperam desiderat; quia dolor non sinit placere quod adest, et jam hoc expertus grave, consolante desiderio aliud expectat, sed nec sic dolor finitur. Sup. *Job.* cap. 7.

S. GREGOR. MAGN. 37. Solerter animus ante actionis suæ primordia cuncta debet adversa meditari. Lib. 1. *Moral.* cap 4.

38. Tanto animus a laboris afflictione subtrahitur, quanto per spem ad summa sustollitur. Lib. 6. *Moral.* cap. 7.

39. Mala præsentis vitæ tanto durius animus sentit, quanto pensare bonum quod sequitur, negligit. Lib. 10. *Moral.*, cap. 12.

40. Tanto se animus amplius in cogitatione dilatat, quanto illud esse terribile quod imminet pensat. Lib. 15. *Moral.*, cap. 1.

41, 42, 43. Sæpe amantis animus tanto contemplationis munere repletur, ut videre valeat quod loqui non valet. *Ibid.*, cap. 10.

44. Humanus animus multis cogitationibus occupatus, sæpe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus. Lib. 24, *Moral.* cap. 7.

45. Cum animus dividitur ad multa, fit minor ad singula. Lib. I, *Dialog.*, cap. 4, verbo *Quid.*

46. Animus in visione Dei raptus, videre sine difficultate potest omne quod infra Deum est. *Ibid.* Lib. 2, cap. 35.

HUGO A SANCTO VICTORE. 47. Animus instabilis est, deficit et proficit, novit et ignorat, meminit et obliviscitur, modo vult, et modo non vult. Lib. 2, *de Anima*, cap. 1.

48. Quod animus fideliter conservat, puritas mentis per bonos mores fideliter ordinat. *De Animæ medicina*, cap. 8.

49. Paradisus voluptatis rationalis est et bonus animus; hujus cultor et custos est Deus, vastator et desertor est diabolus. Lib. 1, *Miscellan.* codicis primi titulo 70.

50. Animus amantis et paventis ad diversa ra-

pitur: nunc de promissione gloriatur, nunc de dilatione conqueritur, nunc se derelictum propter pondus tribulationis, nunc se susceptum gratulatur propter fiduciam repromissionis. In *quosdam Psalmos*, cap. 51, in fine sup. illud. Psalm. XLI: *Quare oblitus es mei?*

HUGO CARD.

51. Affectus boni animi semper proclivis est ad pietatem. Sup. *Genes.* cap. 43.

52. Animi boni humores, boni mores sunt. Sup. *Ep. ad Titum,* cap. 1.

S. JOANNES CHRYSOST.

53. Animi vitia corporis mœrore sunt demonstranda. *Prosec.*

54. Si vexatus est animus, lugeat corpus; quoniam quoties corpus in causa est, animus mœstitia condolescit. Hom. 2, *de Lapsu primi hominis.*

55. Is qui tardus atque tepidus animus est, etiamsi multi temporis curricula ad sui pœnitentiam mereatur, nihil firmum atque robustum poterit promereri. Hom. *de Jona Propheta.*

56. Nihil est formoso animo formosius, nihil jucundius; nam corpora quidem absque dolore amari non possunt, animi autem pura sinceraque voluptate amantur. Hom. 35, sup. *Matth.*

57. Omnis principatus animi spiritus est. Hom. 18, sup. *Ep.* 1 *ad Cor.*, in *Morali.*

58. Animi pulchritudo, etiam in senectute multos habet amatores, nec unquam marcescit, sed floret jugiter. Hom. 7, sup. *Ep.* II *ad Cor.*, in Moral.

59. Omnes animi motus cedunt affectionibus. Ib. Hom. 26, in *Mor.*

60. Sanctus æquo est semper animo, sive in penuria, sive in abundantia sit. Serm. 15, sup. *Ep. ad Philipp.*

S. JOAN. DAM.

61. Natura corpori animus imperat. Orat. I, *de Imaginibus.*

S. ISIDORUS HISPALENS.

62. Non erit caro subjecta animæ, nec vitium rationi, si animus non est subditus conditori. Lib. I *de Sum. bono,* cap. 9.

S. JUST. MART.

63. Scabie animus laborat, plenusque est malorum succorum ex aliis colloquiis. Ep. *ad Zenam.*

64. Animorum affectiones etiam ex vita declarantur. *Ibid.*

65. Is beatus est, cujus mundus et purus est animus. *Ibid.*

LACT. FIR.

66. Animi officium est ea subtilius cernere, quæ acies corporalis non potest intueri. Lib. *de Orig. erroris,* cap. 3.

67. Animus quæritur, et propositum ponderatur. Lib. 6, *de vero cultu,* cap. 12.

68. Animus est ad cogitandum mobilis, ad inveniendum solers, ad perspiciendum facilis, ad discendum capax: ut præterita teneat, præsentia comprehendat, futura prospiciat. In *Epitome divin. Instit.*, cap. *Dicam.*

69. Pravissimum est, cum ratio corporis recta sit (quod est temporale), seipsum vero animum (qui est æternus) humilem fieri. Lib. 2, *de Orig. erroris,* cap. 1.

70. Animi bona, mala sunt corporis; corporis bona mala sunt animi, quibus enervatus animus extinguitur. Lib. 7. *de Divino præmio,* cap. 5.

71. Animus per se multa desiderat, quæ ad officium fructumve corporis non redundant. *Ibid.* cap. 11.

72. Animus qui sapit, rector est corporis, cui membra obsequuntur tanquam regi et imperatori. *De Ira Dei,* cap. 10.

S. LEO I.

73. Quantumlibet sapienter et provide Judex animus suis exterioribus præsit, inter ipsas tamen curas atque mensuras regendæ carnis et alendæ nimis ei semper vicina tentatio est. Serm. 5 *de Jejun. septimi mensis.*

74. Animus quem sub Dei gubernaculis constitutum, corporis decet esse rectorem, dominationis suæ obtineat dignitatem. Serm. 4. *Quadrag.*

75. Animus, cui summum bonum et verum gaudium Deus est, inter castas spiritalesque delicias in sapientiæ latitudine, et in veritatis luce versatur. Serm. 8, *de Jejun. septimi mensis.*

MAX. MART.

76. Animus ex seipso vacuus est specie, et caractere. Centuria 5, cap. 19.

S. PAULINUS.

77. Nunquam in carnalibus affectionibus requiescit animus, ut cruciatu careat. Ep. *ad quemdam militem.*

PETRUS BLESENS.

78. Animos electorum, Deus flagellis interrogat. Ep. 138, *ad Gualterum Rothomag. Archiep.*

PET. CELL.

79. Fidelis sui ipsius interpres est animus. Ep. 11.

S. PETRUS CHRYSOL.

80. Jacens animus plebeius est. serm. 22.

PETRUS MAUR. CLUNIAC.

81. Humanus animus sicut semper potest habere quo recidat: ita potest habere quo crescat. Libr. 6, Epist. 13. *ad Fratres.*

S. PROSPER.

82. In corde animus suo tantum sensu dijudicat, et omnes varietates uno motu attingit. Sent. 334.

RICH. A S. VICTORE.

83. Regium profecto animum gerit, qui desideriis suis imperare consuevit. Lib. 1. *de erudit. homin. interioris,* cap. 2.

TERTULLIAN.

84. Nihil crus sentit in nervo, cum animus in cœlo est; totum hominem animus circumfert, et quo velit transfert. *Ad Martyres,* cap. 2.

S. THOMAS AQUINAS.

85. Tanto perfectius animus ad Deum diligendum fertur, quanto magis ab affectu temporalium revocatur. *Opusc. de perfec. vitæ spirit.* cap. 6.

86. Impeditur animus hominis, ne libere possit Deo vacare, non solum ex amore exteriorum rerum, sed multo magis ex interiorum passionum impulsu. *Ibid.* cap. 8.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 87. Exculto animo, nihil agreste, nihil inhumanum est. Lib. 12, Ep. 45.

88. Animos hominum esse divinos, iisque cum e corpore excesserint, aditum in cœlum patere perspicuum est. *De Amicit.*

89. Animus, profectus a Deo, cœlum ipsum semper appetit. *De consolat.*

90. Mihi persuaderi nunquam potest, cum animum esse insipientem, cum ex insipienti corpore evasit; sed cum admixtione corporis liberatur purus et integer, esse sapientem. *De senectute.*

91. Animus, nec cum adest, nec cum discedit, apparet. *Ibid.*

92. Omnium rerum animo nihil est præstantius, neque divinius. *De Paradoxis,* cap. 2.

93. Nihil est animo velocius; nulla est celeritas quæ possit cum animi celeritate contendere. *Prosec.*

94. Qui, si permanet incorruptus, necesse est ita feratur, ut penetret omne cœlum. Lib. 1, *Tusc. quæst.*

95. Cultura animi, est philosophia. *Ibid.* lib. 2.

96. Firmandus est animus ad dolorem ferendum. *Ibid.*

97. Est in animis omnium fere molle quiddam, demissum, humile, enervatum quodammodo et languidum. *Pros.*

98. Si nihil esset aliud, nihil esset homine deformius, sed præsto est domina omnium, et regina ratio, ut imperet illi parti animi quæ obedire debet, velut servo dominus, velut imperator militi, velut parens filio imperat. *Ibid.*

99. Animus æger semper errat, neque pati, neque perpeti potest, cupere nunquam desinit. *Ibid.* lib. 3.

100. Profecto animi medicina est philosophia. *Ibid.*

101. Munus animi est, ratione bene uti; et sapientis animus ita semper affectus est, ut ratione optime utatur. *Ibid.*

102. Humanus animus decerptus ex mente divina, cum alio nullo, nisi cum ipso Deo (si hoc fas est dictu) comparari potest. *Ibid.* lib. 5.

103. Animi quietus et placatus status cernitur, cum perturbatio nulla est, qua moveri queat. *Ibid.*

PLATO. 104. Corpus simile est ei, quod est mortale; animus autem ei, quod est divinum; divinum, ut imperet, atque præsit; mortale vero, ut subsit atque serviat. In *Dialogo Phædonis.*

105. Si immortalis sit animus, de illo curam esse gerendam consentaneum est: grave igitur erit periculum, si quis nunc ipsum animum neglexerit. *Ibid.*

106. Animus, qui suum propriumque ordinem, et ornatum habet (scilicet virtutum) melior est illo, qui ordinis et ornatus virtutum expers est. *De Rhetorica.*

107. Animus utitur corpore tanquam instrumento, ita ut in illud summum ipse obtineat imperium. In *Dialog.* 1 *Alcibiadis.*

108. Omnis animus est immortalis. In *dialogo Phæd.*

109. Homini nihil animo aptius est ad fugiendum malum; et ad bonum investigandum eligendumque in omnium optimum est. Lib. 5, *de Legibus.*

SENECA. 110. Animus divina origine haustus est, cui nec senectus ulla, nec mors est. Suasor. 6.

111. Fortis est animus, ad quæ præparatus venit. Lib. 3, *de Ira,* cap. 37.

112. Tanto hominum moderatior esse animus debet, quanto vehementius nocet. Lib. 1, *de Clementia ad Neronem,* cap. 19.

113. Animi bonum animus inveniat, non oculus. *De vita beata,* cap. 2.

114. Summum bonum est animus fortuita despiciens, virtute lætus. *Ibid.* cap. 4.

115. Invicta vis animi est, perita rerum, placida in actu, cum humanitate multa, et conversantium cura. *Ibid.*

116. Tanta animorum imbecillitas est, ubi ratio discessit. *De constantia sapientis,* cap. 17.

117. Angustus animus est quem terrena delectant. *De Consolat. ad Helviam.*

118. Animus est, qui parva extollit, sordida illustrat, et magna in pretio habita dehonestat. Lib. I *de Benefic.*, cap. 6.

119. Cogita in te præter animum nihil esse mirabile, cui magno nihil magnum est. Ep. 8.

120. Animus debet esse alacer, et fidens, et supra omnia erectus. Ep. 23.

121. Quid aliud est animus, quam quodammodo se habens spiritus? Epist. 50.

122. Indurandus est animus et a blandimentis voluptatum procul abstrahendus. Epist. 51.

123. Non est emolliendus animus. *Ibid.*

124. Animus in hoc tristi et obscuro corporis domicilio inclusus, quoties potest, apertum petit et in rerum naturæ contemplatione requiescit. Ep. 65.

125. Scire debemus non deformitate corporis fœdari animum, sed pulchritudine animi corpus ornari. Ep. 66.

126. Animus noster ad vera perspicienda caligat. Ep. 71.

127. Corpus multis eget, ut valeat; animus ex se crescit, se ipse alit, se exercet. Ep. 80.

128. In insuperabili loco stat animus, qui ex-

terna deseruit, et arce se sua vindicat, infra illum omne telum cadit. Ep. 82.

129. Animus nunquam major est, quam ubi aliena seposuit; et fecit sibi pacem, nihil timendo; fecit sibi divitias, nihil concupiscendo. Ep. 87.

130. Animus nisi purus et sanctus sit, Deum non capit *Ibid.*

131. Duæ res plurimum roboris dant animo, fides veri et fiducia. Ep. 94.

132. Valentior omni fortuna animus est, in utramque partem ipse res suas ducit, beatæque ac miseræ vitæ sibi causa est. *Prosec.*

133. Malus animus omnia in malum vertit, etiam quæ specie optimi venerant.

134. Rectus atque integer corrigit prava fortunæ, et dura atque aspera, ferendi scientia mollit.

135. Idemque et secunda grate excipit, modesteque, et adversa constanter atque fortiter. Epist. 98.

136. Magna et generosa res est hominis animus, qui nullos sibi poni, nisi communes et cum Deo terminos patitur. Epist. 102.

137. Si animus sanus est, si compositus, si gravis, ingenium sobrium erit. Epist. 114.

138. Animus modo rex est, modo tyrannus. *Prosecut.*

139. Rex, cum honesta intuetur, salutem sibi commissi corporis curat, et nihil imperat turpe, nihil sordidum.

140. Ubi vero impotens, cupidus, delicatus est, fit in nomen detestabile ac dirum, et fit tyrannus. Ep. 114.

141. Si nobis animum boni viri liceret inspicere, o quam pulchram faciem, quam sanctam, quam fulgentem videremus! hinc justitia, illinc fortitudine, hinc temperantia prudentiaque lucentibus. Ep. 115.

142. Nos animum habere scimus; quid sit animus, ubi sit, qualis sit, nescimus. *Prosec.*

143. Qualis ad nos pervenit animi nostri sensus, quamvis naturam ejus ignoremus. Ep. 121.

144. Hominis bonum liber animus est ac rectus, alia subjiciens sibi se nulli. Epist. 124.

145. Optimus animus et pulcherrimus cultor Dei est. *De Moribus.*

146. Turpe spectaculum præbet animus æger. *Ibid.*

147. Omnium imperitorum animus, maxime tamen muliebris, in lubrico est. *De remediis fortuit.*

ANIMI AFFECTUS.

Vide Affectus animi.

ANIMI PASSIO.

Vide Motus animi.

ANIMI REMISSIO.

Vide Remissio animi.

ANTICHRISTUS.

S. AUGUST.

Etymologia. Latinæ Antichristus contrarius est Christo; non quomodo nonnulli intelligunt, Antichristum ideo dictum quod ante Christum venturus sit, id est, post eum venturus sit Christus; non sic dicitur, non sic scribitur, sed Antichristus, id est, contrarius Christo. Tract. 3. sup. *Epist. Joann.* de cap. 2.

Antichristus vocatur, quia Christo in cunctis contrarius erit, et Christo contraria faciet. *Prosec.*

Christus venit humilis, ille veniet superbus; Christus venit humiles erigere, peccatores justificare, ille contra humiles dejiciet, peccatores magnificabit, impios exaltabit.

Semperque vitia, quæ sunt contraria virtutibus docebit, legem evangelicam dissipabit, dæmonum culturam in mundum revocabit, gloriam vanam quærens, omnipotentem Deum se nominabit. *De Antichristo.*

S. JOANNES CHRYSOST.

Definitio. Quis is est Antichristus? an Satanas? nequaquam: sed homo quispiam omnem Satanæ energiam adeptus. Hom. 3. sup. *Ep. ad Thessal.*

Comparatio. Sicut tempestas suscitat nubila, nubila autem cooperiunt solem; sic impiorum persecutio suscitabit transgressionem, transgressio autem christianitatis obscurabit candorem. Hom. 49. *oper. imperf. sup. Matth.*, sup. illud 24: *Sol obscurabitur.*

SENTENTIÆ PATRUM.

ALANUS DE RUPE

1. Omnium scelerum immanitas in uno Antichristo ita conveniet, ut par illi extiterit nil usquam. *Pros.*

2. Cainum longe superabit invidia, Nemrod superbia, truculentia Pharaonem, Adonibesech crudelitate.

3. Vincet exquisita malitia Nabuchodonosorem, Hieroboam et Manassem impietate, tyrannide Antiochum, Nicanorem blasphemia.

4. Herode erit fraudulentior, iratior Daciano, Decio crudelior, Judæis sævior, omni denique immanitate flagitiorum erit immanior. Part. 4, Serm. 2, cap. 25. Quinquagena 1.

S. AMBROSIUS.

5. Non prius veniet Dominus, quam Regni Romani defectio fiat, et appareat Antichristus, qui interficiet sanctos, reddita Romanis libertate, sub suo tamen nomine. Sup 2. *ad Thessal.* cap. 2.

6. Antichristus populum christianum a creatore suo captivare conabitur, ipse a præsenti vita

captivabitur, et in infernum detrudetur. Sup. *Apoc.* cap. 13.

ANSELMUS. 7. Antichristus simulabit se religiosum, ut sub specie decipiat pietatis : imo se Deum esse dicet, et se adorare faciet, atque regna cœlorum promittet. *Prosec.*

8. Alios donis temporalium divitiarum corrumpet, alios autem cruciatibus, minis, atque terroribus franget, et in omni arte seductionis fraudes suas exercebit. Sup. *Epist. II. ad Thessal.* cap. 2.

9. Illa Antichristi persecutio cunctis præteritis major apparebit, quando pius martyr corpus suum tormentis subjiciet, et tamen ante ejus oculos miracula tortor faciet. *Prosec.*

10. Quis enim ad fidem convertatur incredulus, cujus jam credentis non paveat et concutiatur fides, quando persecutor pietatis, fiet etiam operator virtutis?

11. Et diabolus ipse, qui tormentis sæviet, ut Christus negetur, miraculis provocabit, ut Antichristo credatur.

12. Sed potens est Spiritus Dei corda suorum, etiam inter tam gravia testamenta custodire : nam signis et prodigiis seducentur, qui seduci merebuntur. *Ibid.*

ANTONIN. 13. Hypocritarum caput Antichristus designatur, quia pessimus hominum ille per maxime cum hypocrisi decipiet.

AUGUSTINUS 14. Qui modo tenet, teneat donec de medio fiat, et tunc revelabitur ille iniquus, etc. Docet nos Antichristum manifestum futurum, sed quantum temporis istud erit, nec saltem obscure locutus est. Epist. 80. *ad Hesychium.*

15. Illam sane novissimam persecutionem, quæ ab Antichristo futura est, præsentia sua ipse extinguet Jesus, et eum interficiet. Lib. 18. *de Civ. Dei*, cap. 53.

16. Alligatio diaboli est non permitti exercere totam tentationem, quam potest vel vi, vel dolo, ad seducendos homines in partem suam, cogendo violenter, fraudulenterve fallendo. *Prosec.*

17. Tunc autem solvetur quando et breve tempus erit : nam tribus annis et sex mensibus legitur totis suis, suorum viribus sæviturus. *Ibid.* libr. 20, cap. 8.

18. Non poterunt impii attrahere in partes Antichristi Sanctos Christi, quos Christus viventes inveniet super terram, quando interficiet Antichristum spiritu oris sui. *Ibid.* cap. 12.

19. Hæc persecutio novissima, quæ futura est ab Antichristo, tribus annis et sex mensibus erit. *Ibid.* cap. 13.

20. Tantum qui modo imperat, imperet, donec de medio fiat, id est, de medio tollatur; et tunc revelabitur iniquus, quem significari Antichristum nullus ambigit. *Ibid.* cap. 9.

21. Non veniet ad vivos et mortuos judicandos Christus, nisi prius venerit ad seducendos in anima mortuos adversarius ejus Antichristus. *Ibid.* cap. 19.

22. Tunc solvetur Satanas, et per illum Antichristus in omni sua virtute mirabiliter quidem, sed mendaciter operabitur : quoniam mortales sensus per phantasmata decepturus est, et Deus diabolum facere ista permittet justo ipsius judicio, quamvis faciat ille iniquo, malignoque consilio. *Ibid.*

23. Antichristi adversus Ecclesiam sævissimum regnum, sed exiguo spatio temporis sustinendum, donec Dei ultimo judicio regnum Sancti accipiant sempiternum. *Ibid.* cap. 23.

24. Elias ante adventum judicis salvatoris, non immerito speratur esse venturus; qui etiam nunc vivere non immerito creditur. *Ibid.* cap. 29.

25. In illo judicio, vel circa illud judicium has res didicimus esse futuras, Eliam Thesbiten Antichristum persecuturum, Christum judicaturum. *Ibid.* cap. 30.

26. Antichristus usque adeo beatus videbitur hominibus, ut etiam Deus putetur. Sup. *Psalm.* IX.

27. Prima persecutio Ecclesiæ, violenta fuit; altera persecutio, fraudulenta est, quæ nunc per hæreticos et falsos fratres agitur ; tertia superest per Antichristum ventura. *Prosec.*

28. Quia nihil periculosius est, quoniam et violenta et fraudulenta erit; vim habebit in imperio, dolum in miraculis. *Ibid.* vers. 31.

29. In Antichristo injustitia erit, et verax non erit : quia gloriam suam quæsiturus est, non ejus a quo missus erit; non enim missus erit, sed venire permissus. Tract. 29, sup. *Evang. Joann.* de cap. 7.

30. Qui christianus non est, Antichristus est, qui Christo est contrarius. In *speculo peccatoris*, cap. 8.

31. Antichristus diaboli filius, totius malitiæ artifex pessimus, cum totum mundum vexaverit, et omnem populum Dei variis pœnis cruciaverit, postquam Eliam et Enoch interfecerit, et cæteros in fide permanentes martyrio coronaverit, ad ultimum veniet ira Dei super illum, quem Dominus Jesus Christus interficiet spiritu oris sui. *De Antichristo.*

32. Antichristus se non solum diem, sed et meridiem mentietur et extolletur supra id quod dicitur, aut quod colitur Deus, quem Dominus Jesus destruet illustratione adventus sui, utpote verus et æternus meridies. Serm. 33, sup. *Cant.* S. BERNARD.

S. BONAVENT. 33. Qui Dei sunt, libenter junguntur ei : qui autem ex adverso stat, aut Antichristi est, aut Antichristus. Epist. 124, *ad Hildebertum Turonens. Archiepisc.*

34. Antichristus erit luxuriosissimus, immundissimus et superbissimus, ita ut extollatur super omne quod dicitur Deus. Serm. 15.

35. Vox volucris nocte canentis, est prædicatio Antichristi prædicantis in nocte obscuritatis et infidelitatis. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 12, sup. illud : *Consurget ad vocem volucris.*

36. Quatuor signa adventus Antichristi :

1. Quando senes erunt fatui, et sine prudentia;
2. Quando Christiani erunt sine fide;
3. Quando populus erit sine dilectione;
4. Quando divites erunt sine misericordia. Serm. 1, *Dom.* 24, *post Pent.*

37. Quatuor alia signa Antichristi adventus :

1. Quando juvenes erunt sine reverentia;
2. Quando pauperes erunt sine humilitate;
3. Quando mulieres erunt sine verecundia;
4. Quando matrimonium erit sine continentia. *Ibid.*

38. Quatuor alia signa Antichristi adventus :

1. Quando clerici erunt sine honestate, et sanctitate;
2. Quando erunt religiosi sine veritate, et austeritate;
3. Prælati sine sollicitudine regiminis, et pietate;
4. Domini terrarum sine misericordia, et liberalitate. *Ibid.*

39. Antichristus habebit Angelum, non ad promotionem suam, sed ad accusationem. Lib. 2. *Compend. Theolog. verit.*, cap. 18.

40. Antichristus erit luxuriosus, et in concupiscentiis fœminarum. *Ibid.* lib. 7, cap. 8.

41. Sicut Antichristus erit crudelior omnibus persecutoribus; ita Sancti tunc temporis fortiores erunt omnibus retro Martyribus. *Ibid.* cap. 9.

42. Antichristus multos ad se trahet : attrahet autem malos per munera, bonos per tormenta, simplices per miracula. *Ibid.* cap. 10.

S. EPHREM. 43. Antichristus erit Apostata, nascetur ex spurcissima et salacissima muliere, atque veniet scelestissimus ille ut fur. *de Antichristo.*

44. Ut cunctos decipere possit, falsus et irreligiosissimus impostor Antichristus, se humilem simulabit, atque quietum, injustitiæ osorem, aversorem idolorum, magnum pietatis æstimatorem, benignum, pauperum amatorem. *Ibid.*

FRANCISCUS TITELM. 45. Antichristus alliciet attrahetque ad se plurimos, partim quidem rerum temporalium abundantia, partim apparenti sapientia, partim signorum falsorum evidentia. *Prosec.*

46. Attractos vero rapiet, et morte æterna interficiet. Sup. *Psalm.* IX, vers. 32, *Dum attrahit eum.*

47. Fortis factus fuit conflictus tempore Martyrum, sed fortior erit tempore Antichristi. Sup. *Josue*, cap. 6. GLOSS. ORD.

48. Antichristus in sublimi erit, cum se Deum mentietur : sed tunc stultus apparebit, quia per adventum veri judicis deficiet. Sup. *Prov.* cap. 30. GLOSS. INT.

49. Sicut in Christo omnis plenitudo bonitatis habitavit, ita in Antichristo plenitudo malitiæ et omnis iniquitas habitabit. *Prosec.* GLOSS. ORD.

50. Quia in ipso erit caput omnium malorum, scilicet diabolus, qui est rex super omnes filios superbiæ. Sup. *Epist.* II *ad Thessal.* cap. 2, in illud; *Tanquam sit Deus.*

51. Post mortem Antichristi pax erit in Ecclesia, sup. *Apocalyps.* cap. 8. GLOSS. INT.

52. Antichristus non Angelorum bello, non Sanctorum certamine, sed per adventum judicis solo oris spiritu æterna morte ferietur. Sup. *Daniel.* cap. 8. GLOSS. ORD.

53. Antichristus, qui per meritum nox erit, diem se in mundi fine simulabit, cum se quasi Deum hominibus ostentabit, cum claritatem sibi divinitatis fallaciter tribuet. Lib. 4. *Moral.* cap. 12. S. GREGOR. MAGNUS.

54. Damnatus ille homo Antichristus, quem in fine mundi apostata angelus assumet ad prædicandum falsitatem suam, astutos ac duplices, atque hujus mundi scientiam habentes electurus est. Lib. 13, *Moral.* cap. 5.

55. Diabolus in ultimis temporibus illud vas perditionis ingressus (quod Antichristus vocabitur) nomen suum longe lateque diffundere conabitur. Lib. 14, *Moral.* cap. 2.

56. Antichristum nunc unusquisque imitatur, cum de memoria terreni nominis gloriam laudis suæ extendere nititur, atque opinione transitoria lætatur. *Ibid.*

57. Antichristus tanta contra nos iniquitate effrænabitur, ut etiam electorum corda non parvo pavore feriantur. *Ibid.* cap. 12.

58. Antichristus tanta signa monstraturus est, et crudelia ac dura facturus, ut ad stuporem perducat, quos in fine mundi invenerit, et priores patres, qui in ejus expugnationem servati sunt, carnalis mortis dolore transfigat. *Ibid.* cap. 12.

59. Antichristus tanta elatione extolletur, tanta virtute principabitur, tantis signis et prodigiis in sanctitatis ostensione elevabitur, ut argui ab homine ejus facta non valeant, quia cum potestate terroris adjunget etiam signa ostensæ sanctitatis. Lib. 15, *Moral.* cap. 36.

60. Diabolus ab initio mundi multo plures ante se traxit, quam finis mundi habeat, cum Antichristus venerit. *Ibid.*

61. Tota virtus diaboli in Antichristo stringitur, qui in fine hujus mundi causa omnis erit malitiæ, et quasi esset Deus, immensitate prodigiorum sublimis apparebit. Lib. 32. *Moral.* cap. 12.

62. Quid aliud quam Antichristi testis est, qui perdita auctoritate promissæ Deo fidei, testimonium perhibet errori? *Ibid.* cap. 13.

63. Antichristus veniens ipsas etiam summas hujus sæculi potestates obtinebit, qui duplici errore sæviens, conabitur ad se corda hominum missis prædicatoribus trahere, et commotis potestatibus inclinare. Lib. 33, *Moral.* cap. 23.

64. Antichristus in extrema judicii commotione, in signis et miraculis tantus erit, ut a multis Christus æstimetur. *Ibid.* cap. 25.

65. O quanti Antichristi tentationis tempora non videbunt, et tamen in ejus tentationis procella versantur! *Pros.*

66. Cain tempus Antichristi non vidit, et tamen membrum Antichristi per meritum fuit.

67. Judas sævitiam persecutionis Antichristi ignoravit, et tamen viribus crudelitatis ejus succubuit avaritia suadente.

68. Simon divisus longe ab Antichristi temporibus extitit, et tamen ejus se superbæ (miraculorum potentiam perverse appetendo) conjunxit doctrinæ. Lib. 26, *Moral.* cap. 6.

HIERONYM. 69. Antichristus consurgere habet de populo Judæorum, et tam humilis erit atque despectus, ut si ei non detur honor regius, per insidias et fraudulentiam obtineat principatum, et brachia pugnantis populi Romani expugnentur ab eo et conterantur. In *Daniel*, cap. II, sup. illud: *Et stabit in loco ejus despectus.*

70. Antichristus simulabit castitatem, ut plurimos decipiat. *Ibid.* cap. II in illud: *Et Deum patrum suorum.*

71. Beatus interfecto Antichristo dies supra numerum præfinitum quadraginta quinque præstolatur, quibus est Dominus atque Salvator in sua majestate venturus. *Pros.*

72. Quare autem post interfectionem Antichristi quadraginta quinque dierum silentium sit, divinæ scientiæ est; nisi forte dicamus: dilatio regni Sanctorum, patientiæ comprobatio est. *Ibid.* cap. 12, sup. illud: *Beatus qui expectat.*

HILARIUS. 73. Quisquis Christum, qualis ab Apostolis est prædicatus, negat, Antichristus est. In libro *contra Arianos.*

74. Cavete Antichristum: Antichristus autem est, qui unius divinitatis esse Filium cum Patre non confitetur. *Ibid.*

[HU]GO A SANC[T]O VICTORE. 75. Antichristus erit purus homo, quem tamen diabolus sic possidebit, ut omni virtute nequitiæ suæ, et omni iniquitate impleat; ut prorsus deditus illi et devotus, nihil velit, nihil possit, nisi quod diabolus vult et potest. De quæst. circa *Epist.* II *ad Thessal.* quæst. 8.

76. Antichristus comparatur lunæ, quæ lucet inferius, sed non superius; ita Antichristus in terrenis lucebit, sed non in cœlestibus. *Pros.* HUGO CARD.

77. Luna de nocte lucet, non de die; ita ipse peccatoribus lucebit, non justis. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 27.

78. Falsi Prophetæ post Prophetas apparuerunt, et fallaces Apostoli post Apostolos, et post Christum Antichristus apparebit. Hom. 47, sup. *Matth.*. S. JOANNES CHRYSOSTOM.

79. Cum Antichristus venerit, licentius omni turpi voluptate iniqui, et qui salutem desperabunt utentur. *Ibid.* Hom. 78.

80. Antichristus dicitur abominatio desolationis, quia multorum Christianorum animas facturus est desolatas a Deo. Hom. 49. *Oper. imperf. sup. Matth.*, in illud. 24; *Cum videritis abominationem.*

81. Sacrificium Eucharistiæ (quod est Christianorum) tollendum est ab Antichristo, confugientibus Christianis ante eum per loca deserta; et non erit, qui aut in Ecclesiam intret, aut oblationes offerat Deo. *Ibid.*

82. Antichristus templum Hierosolymis reparare, et omnes veteris legis cæremonias restaurare tentabit. Lib. 8, *Etymol.*, cap. II. S. ISIDORUS HISPALENS.

83. Antequam Antichristus appareat, virtutes ab Ecclesia et signa cessabunt, quatenus eam quasi abjectiorem persequatur audacius. Lib. 1, *de Sum. bono*, cap. 24.

84. Omnis qui secundum Christianæ professionis normam, aut non vivit, aut aliter docet, Antichristus est. *Prosec.*

85. Plerique autem Antichristi tempora non visuri sunt, et tamen in membris Antichristi inveniendi sunt.

86. Antequam veniat Antichristus, multa ei membra præcesserunt, et pravæ actionis merito caput proprium prævenerunt. *Ibid.* cap. 25.

87. Tam mira facturus est prodigia et signa, dum venerit, Antichristus, ut etiam electis quoddam cordis gignatur scrupulum. *Ibid.* cap. 25.

88. Gravius sub Antichristi temporibus contra Ecclesiam desæviet synagoga, quam in ipso adventu Salvatoris Christianos est persecuta. *Pros.*

89. Dum in Martyres diabolus jam exercuerit crudelitatem magnam etiam ligatus, crudelior erit tamen Antichristi temporibus, quando etiam erit solvendus.

90. Nam si tanta ligatus facere potuit, quanta solutus faciet? *Ibid.* cap. 25.

91. Rex orietur ex Syria malo spiritu genitus, eversor ac proditor generis humani. *Prosec.*

92. Hic pugnabit adversus prophetam Dei, et vincet et interficiet eum, et insepultum jacere patietur; sed post diem tertium reviviscet, atque inspectantibus et mirantibus cunctis rapietur in cœlum. Lib. 7. *de Divino præmio*, cap. 17.

LACT. FIRM. 93. Antichristus se ipse Christum mentietur et contra verum dimicabit, et victus effugiet, et bellum sæpe renovabit, et sæpe vincetur: donec quarto prælio confectis omnibus impiis debellatus et raptus, tandem scelerum suorum luet pœnas. *Ibid.* cap. 19.

ORIGEN. 94. Sicut Christus est electa sagitta Dei, sic et Antichristus sagitta diaboli. Hom. 3, sup. *Psalm.* XXXVI.

S. PETRUS DAMIANUS. 95. Qui aliena appetit, Christianus non est, sed Antichristus. Lib. 6. Ep. 32, *ad suos Eremitas.*

96. Ex scripturis colligitur Antichristum tribus annis et dimidio regnaturum: tempus enim, annus est; tempora, duo anni sunt: tribus igitur annis regnaturus. *Prosec.*

97. Deinde divini furoris gladio est perimendus, ut et tyrannus omnino dispereat, et vero Regi creatura se universa prosternat. Opusc. 59, c. 2.

ROBERTUS BELLARM. 98. Antichristus consilium secretum habebit cum diabolo, quem occulte colet, et astuto consilio finget se Christum esse, ut Christianos decipiat; et simul circumcisionem et sabbata probabit, ut seducat Hebræos. Sup. *Psalm.* LXXXII, vers. 4.

RUPERTUS. 99. Antichristus ut homo, est septima; ut diabolus est octava bestia; etenim ille filius perditionis, simul et homo et diabolus est. Lib. 10, in *Apocal.* cap. 17, sup. illud: *Et Bestia quæ erat.*

S. THOMAS AQUINAS. 100. Antichristi adventus erit secundum operationem Satanæ. In *Summa*, part. 1, quæst. 113, art. 4.

101. Antichristus omnium malorum hominum caput est. Secund. Secund. quæst. 8, art. 8.

APOSTASIA.

COLLECTOR. *Etymologia.* Apostasia græcum est ἀποστασία, hoc est discessio, seu defectio.

HUGO CARD. Apostasia dicitur ab ἀπὸ, quod est *retro*, et στὸς quod est *positio*, quasi retro positus Apostata. Sup. *Proverb.* cap 6.

S. AMBROSIUS. *Definitio.* Apostatæ habeantur necesse est, qui dum Christum non recipiunt, rei sunt violatæ legis ac promissi. Sup. *Ep. ad Rom.* cap. 9, in illud: *Si fuerit numerus filiorum Israel.*

S. BERNARD. Homo apostata est, qui relicto Religionis habitu, ad spurcitias carnis et sæculi, tanquam canis ad vomitum est reversus. Epist. 240, *ad Hildephons. comitem.*

S. BONAVENT. Apostasia est temerarius a statu fidei, vel obedientiæ, vel Religionis recessus. In *Centiloq* part. 1, sect. 26.

GLOSS. DECR. Apostatæ dicuntur retro abeuntes à fide, religione, vel clericatu. Apud Gratian. in *decretis.*

GLOSS. ORD. Apostata in fide est, qui viam Christi et Apostolorum deserit. Sup. II, *Paralip.* cap. 21, in *Moral.*

Apostata in Religione est, qui regulam deserit a Patribus observatam. *Ibid.*

Quid est apostatare, nisi a Deo recedere? et utique qui a Deo disjungitur, diabolo sociatur. Sup. *Sap.* cap. 2.

HUGO CARD. Apostasia est aversio a Deo, et voluntas non subessendi. Sup. *Ecclesiastic.* cap. 10.

S. BONAVENT. *Divisio.* Triplex est apostasia: Perfidiæ, cum quis recedit a fide;

Inobedientiæ, cum quis recedit a præceptis Ecclesiæ;

Irregularitatis, cum quis recedit a religione claustrali, vel clericali. In *Centiloq.* part. 1, sec. 26.

S. GREGOR. MAGN. *Comparatio.* Sicut qui a fide recedit, apostata est; ita qui ad perversum opus (quod deseruit) redit, ab omnipotenti Deo apostata absque ulla dubietate deputabitur, etiam si fidem tenere videatur. Hom. 9, sup. *Ezech.*

S. THOMAS AQUINAS. Apostatæ sunt similes uxoris Loth, quæ retro respexit, et hoc est apostatare. Opusc. *De perfec. vitæ spiritualis*, cap. 25.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANACLET. 1. Apostatæ transgressores sunt sponte legis suæ, ejusque violatores. In *Decret. Gratiani*, part. 2, causa 3, quæst. 4. canon. *Beatus.*

2. Omnis Apostata refutandus est ante reversionem suam, nec in accusationem recte agentium, aut in testimonium suscipiendus. *Ibid.*

S. AUGUSTIN. 3. Nemo positus in monasterio, fratres, recedat de monasterio: mementote uxoris Loth, liberata fuit a Sodomis, et in via posita retrorsum respexit; ubi respexit, ibi remansit. Sup. *Psalm.* LXXV, vers. penult: *Vovete et reddite.*

4. Judas pœnitens ivit ad Pharisæos, reliquit Apostolos, nihil invenit auxilii, sed augmentum desperationis, quia ab unitate divisus erat. *De vera et falsa pœnit.* cap. 12.

5. Levis reputaris per tuam apostasiam, cum Juda incurris mentis instabilitatem; postponis Deum, amittis amicos, spiritum et spem recuperandi perdis, odio a cunctis haberis, et velut omnibus pejor apostata comprobaris. Serm. 18, *ad Fratr. in Erem.*

6. Apostatare nequam est, mortale est, cum damnatione semper vivere est. *Ibid.*, Serm. 34.

7. Pejor est desertor fidei, et ex desertore op-

pugnator ejus effectus, quam ille qui nunquam deseruit fidem, quam nunquam tenuit. Lib. 21, *de Civ. Dei*, cap. 25.

8. Si a fide quis ceciderit, a charitate etiam necesse est cadat ; non enim potest diligere, quod esse non credit. Lib. 1, *de Doctr. Christ.cap.*37.

S. BERNARD. 9. Hostilibus manibus, hostilibus gladiis se exponit quicunque est ille, qui fugit a militia Dei. *Prosec*.

10. Ac si ignoret quoniam hostes illi omnino carent misericordia; crudeles quidem in alienos, multo crudeliores in suos, quippe crudelissimi in seipsos. Serm. 3, *de Dedicat. Eccles.*

11. Qui in habitu Religionis cor seculare gerunt et quidquid secularis consolationis invenire possunt amplectuntur si pudor eorum neget apostasiam corporis, tepor ipse paulatim ingerit apostasiam cordis. Serm.3,sup. Psalm.*Qui habitat.*

12. Qui a societate recedit, amittit conventuum solatia, aberrans facile sequitur devia, incurrit sæpius vitæ naufragia. In Sent. cap. *Qui a societate*.

13. Erubesce fugam, et non post fugam reverti in prælium, et rursus pugnare. Ep. 112. *ad Gaufridum Lexoviensem.*

14. Apostata Monachus, sine regula est, nec ordinem tenet, nec tenetur ab ordine. Ep. 193, *ad magistr. Yconem Cardinalem.*

15. Apostasia spiritum extinguit, gratiam intercludit, teporem affert, et Deo solet vomitum provocare. Ep. 108, *ad Thomam de S. Audomaro.*

BONAVENT. 16. Homo apostata vir inutilis dicitur, qui a fidei veritate aversus, ad perfidiæ falsitatem convertitur. *Pros.*

17. Perverse graditur, cum ad perversa dogmata pervenitur. Expos. 2 sup. *Psalm.* CXVIII, art. 2, versicul. 11.

18. Toties prælatus in apostasiæ crimen labitur, quoties præesse hominibus delectatur. In *Sap.* cap. 6.

S. CÆSARIUS ARELATENSIS. 19. Qui a Deo disjungitur, diabolo sociatur. Hom. 23.

CYPRIANUS. 20. Quisquis ab Ecclesia segregatus adulteræ jungitur, a promissis Ecclesiæ separatur; nec pertinet ad Christi præmia; qui relinquit Ecclesiam Christi, alienus est, profanus est, hostis est. *De unit. Eccles.*

21. Stare tu et vivere putas posse de Ecclesia recedentem? *Ibid.*

22. Nemo æstimet bonos de Ecclesia posse discedere; triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam procella subvertit. *Ibid.*

23. Quidquid a matrice discesserit, seorsum vivere, et spirare non poterit, substantiam salutis amittit. *Ibid.*

24. Qui a Deo deficiunt, fit continuo ut rebus carnalibus irretiantur, et immunditiem pro deliciis habeant. Lib. 3, *Glaphyrorum*, in *Exod.*, cap. 4, *de Vitulo conflato.* S. CYRILLUS ALEX.

25. Quid prodest quod discedis, qui quocunque loco vadas, te tecum portas? merito discederes, si quoquam te fugere posses. *Pros.* S. EUSEBIUS EMISSENSUS.

26. Digne aliquis discedit, si illuc ire possit, ubi eum diabolus invenire non possit.

27. Non te fallas, non fugis discedendo adversarium de loco ad locum ; sed de vitio ad virtutem, de passione ad emendationem ; nam si eum aliter fugias, sequetur te ; emenda te, et fugiet a te.

28. Quocumque discedis, vincula quibus adstrictus es passionum hinc atque inde circumvallant intima tua. Homil. 3, *ad monachos.*

29. Omnis apostata excommunicatus est. Apud Gratian. in *Decret.* part. 1. GLOSS. DEC.

30. Nemo extra Ecclesiam salvatur; qui foras exit, mortis suæ reus fit. Sup. *Josue*, cap. 2. GLOSS. ORD.

31. Quicunque retrorsum convertitur a fide et veritate, necesse est ut cadat et moriatur. Sup. 1, *Reg.*, cap. 4. GLOSS. INT.

32. Apostata a fide in sua malitia confirmatus, nititur alios fideles trahere secum ad infidelitatem. Sup. 11, *Paralip.*, cap. 21. GLOSS. ORD.

33. Apostata a Religione ad excusationem apparentem suæ malitiæ nititur fratres illius Religionis diffamare ac scandalizare; et sic quantum in se est, eos occidit per ablationem famæ. *Ibid.*

34. Apostata de Religione non solum sustinet excommunicationem et aculeum conscientiæ pungentem, sed etiam corporalem pœnam, majorem quam in Religione. Sup. *Judith.* cap. 3. GLOSS. ORIN.

35. Tanta est gravitas hujus peccati Apostasiæ, quod vix potest homo ad bonum reparari. Sup. *Prov.* cap. 6. sup. illud : *Homo apostata.*

36. Non est major apostasia, quam creaturam a Creatore recedere, quæ diabolo et homini fuit initium perditionis. Sup. *Ecclesiastic.* cap. 10. in illud : *Initium superbiæ.*

37. Apostatæ de quolibet statu magis formidandi sunt illis a quibus recesserunt, quam alii adversarii. Sup. *Hierem.* cap. 38.

38. Illi qui post fidem Christi perceptam ad apostasiam redierunt, Religionem christianam blasphemant, et ecclesiastico detrahunt cultui. Sup. I. *Machab.* cap. 7.

39. Cum quis Apostatas arguit, et damnabiles ostendit, in timore debet arguere, ne forte sibi, suisque aliquid tale contingat. Sup. Ep. *Judæ.*

40. Considera quanto periculo in divino judicio dignus eris, qui temetipsum Deo omnipotenti, cui te sub monachali habitu devoveras, subtraxisti. S. GREGOR MAGNUS.

Lib. 1, in *Regist:* indict. 9. cap. 33. *ad Venantium, Cancellarium Italiæ.*

41. In quo habitu fueris, recole : et supernæ districtionis animadversione proposita, ad quid sis dilapsus agnosce. *Ibid.*

42. Unusquisque superbus rector, toties ad culpam Apostasiæ dilabitur, quoties præesse hominibus delectatus, honoris sui singularitate lætatur. Lib. 24. *Moral.* cap. 14.

43. Si lapsis ad suum Ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ procul dubio frangitur disciplinæ, dum pro reversionis spe pravæ actionis desideria quisque concipere non formidat. Lib. 4. in *Registro,* indict. 13. cap. 61. Ep. 17. *ad Constantium Episc. Mediolan.*

44. Postquam quis a vera Religione cecidit, redolere per bonæ famæ opinionem cessat. Lib. 3, in I *Reg.* cap. 2.

S. HIERON. 45. Omnes qui Religione contempta revertuntur ad vomitum suum, et perdito nomine filiorum, impudentissimi canes appellantur. Lib. 9, in *Isaiam*, cap. 30, sup. illud : *Defecerunt principes Taneos.*

46. Æger curandus est, non necandus, ne in apostasiam vertatur. Sup. *Epist.* II *ad Thessal.* cap. 3, in illud : *Corripite ut fratrem.*

HUGO. CARD. 47. Homo apostata nulli proficit, et multis officit. Sup. *Prov.* cap. 6.

48. Mala voluntas, quam Apostata in claustro habebat, patefacta est quando exivit de eo. Sup. *Threnos,* cap. 1.

49. Apostatæ per apostasiam fiunt infames, et nomen si quod prius habuerant, amittunt. *Ibid.*

S. JOANNES CHRYSOST. 50. Deus non te despicit revertentem, qui aliquando horruit desertorem. *Pros.*

51. Tuos non aspernabitur reditus, qui ut redeas suos demonstrat affectus.

52. Cupit Deus ignoscere, desiderat misereri desertoris : prævenit preces, dum ipse hortatur, ut homo qui deseruerit revertatur.

53. Desertores Deus desertus invitat, contemnentes revocat, offensus se reis ingerit, ut ignoscat, utque desertor redeat. Ser. *de Hierem. Propheta.*

54. Improbum est, et magna culpa, nolle per pœnitentiam regredi. Homil. 68, sup. *Matth.*

55. Non ille de Ecclesia exire videtur, qui corporaliter exit ; sed qui spiritualiter veritatis ecclesiasticæ fundamenta reliquit. Hom. 46. *Oper. imperf. sup. Matth.*

S. JOANNES CLIMAC. 56. Cum quis reliquerit cellam, dæmones culpat, latetque seipsum miser, quod dæmon effectus sit. Gradu 27.

JOAN. GERS. 57. Apostata omnis, qui non credit, qui desperat, qui suum præ omnibus judicium anteponit, qui propriam, non Domini voluntatem implere satagit. Part. 3, Tract. 8, sup. *Magnificat.*

PETRUS BLESENS. 58. Si vis exire de claustro ut obtineas libertatem, devias et aberras : recedens enim a claustro, elongaris a Deo. Epist. 13, *ad Monach.*

59. Apostata a stabilitate quam promiserat sumens Religionis habitum, damnabili levitate resiliens, de cibo ad vomitum, de cœlo ad cœnum, de paradiso ad infernum, de claustro ad seculum revolavit. Ep. 88, *ad Abbatem Theoberiensem.*

SALVIANUS. 60. In spectaculi quædam apostasia fidei est. Libr. 6, *de Guberna. Dei.*

S. THOMAS AQUINAS. 61. Quicumque a perfectiori statu transit ad statum qui non est perfectionis, censetur apostata. Opusc. *de perfect. vitæ spirit.*, cap. 25.

THOMAS A KEMPIS. 62. Qui bonum congregationem deserit, quasi extra portum stabilitatis et salutis divertens, marinis procellis se exponit. Serm. 2, *ad Novit.*, divis. 3.

S. PETR. DAM. 63. Apostatarum gesta, pia compassione consultius sunt deflenda, quam conscribenda. Opusc. 12, cap. 11.

64. Dignum est ut sicut quis ad Deum veniens, aptus sit regno Dei : sic a Deo recedens, non aptus sit postmodum regno Dei. Opusc. 16, cap. 2.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 65. Inconstantes, quæ petierant cupidissime loca, cupidius deserunt ; et avium modo transvolant, citiusque quam venerant, abeunt. Ep. 104.

SIXTUS PHIL. 66. Fratrem volentem a fide recedere, hortare ne faciat ; et si insanabilis sit, magis observa. Sentent. 321.

Vide etiam titulum *Retrogredi.*

APOSTOLUS.

S. ISIDORUS HISPALENS. *Etymologia.* Apostoli sic dicti, quia Apostoli in latina lingua missi interpretantur ; quia ipsos misit Christus evangelizare ad illuminationem omnium gentium. Lib. 2, *de Offic. Ecclesiastico* cap. 5.

Apostoli missi interpretantur, hoc enim eorum nomen indicat : nam sicut græce ἄγγελοι, latine nuntii vocantur ; ita græce Apostoli, latine *missi* appellantur. Lib. 7. *Etymol.* cap. 9.

S. JOANNES CHRYSOST. *Comparatio.* Stellis majores sunt Apostoli ; stellæ in cœlo sunt, Apostoli super cœlos ; stellæ de igne insensibili, Apostoli de igne intelligibili ; stellæ noctu lucent, in die obscurantur. Apostoli in die et in nocte suis radiis (hoc est virtutibus effulgent. *Pros.*

Stellæ orto sole obscurantur, Apostoli sole justitiæ resplendente, sua claritate lucescunt ; stellæ in Resurrectione cadent sicut folia, Apostoli in

Resurrectione rapientur in aera nubibus. Serm., *de Pent.*

Sicut nubes bajulant pluviam, et effundunt eam super terram; sic Apostoli (qui nubes dicuntur) accipiunt verba a Deo, et effundunt super rationabilem terram. Hom. 20, *oper. imperf. sup. Matth.*

SENTENTIÆ PATRUM.

AUGUST. 1. Ex imperitissimis, ex abjectissimis, ex paucissimis illuminantur, nobilitantur, multiplicantur præclarissima ingenia, cultissima eloquia, mirabilesque peritias acutorum, facundorum, atque doctorum subjugant Christo. Ep. 3, *ad Volusian.*

2. Fidei imperator clementissimus, per conventus celeberrimos populorum atque gentium, sedesque ipsas Apostolorum arce auctoritatis munivit Ecclesiam. *Pros.*

3. Et per pauciores pie doctos, et vere spiritales viros copiosissimis apparatibus, etiam invictissimæ rationis armavit. Epist. 56, *ad Dioscorum.*

4. Apostoli nihil a Christo diversum docuerunt. Lib. 1, *de consensu Evang.* cap. 16.

5. Cœlorum domine, Apostoli Christi significati sunt, quod in eis Deus præsideret, ut Evangelium annuntiaret. *Ibid.* cap. 30.

6. Domine tu mihi lavas pedes? inquit Apostolus: tu, mihi? quid est tu? quid est mihi? cogitanda sunt potius, quam dicenda; ne forte quod ex his verbis aliquatenus dignum concipit anima, non explicet lingua. Tract. 56, sup. *Evang. Joann.* de cap. 13.

7. Non invidere nos oportet Apostolis, sed Apostolos imitari. Serm. 5, *de Verb. Apost.*

8. Tanta sub Apostolis fraternitatis dilectio fuit, ut tunc in conventu suo non inveniretur indigentia. *Ibid.* Ser. 25.

9. Fidelior factus est Petrus postquam fidem se perdidisse deflevit, atque ideo majorem gratiam reperit, quam amisit. Ser. 2 *de Cathedra S. Petri.*

10. Dum insidiatur Petrus gregibus æquoreis piscium in mari, ipse in rete incidit Salvatoris: fit de prædone prædatio, de piscatore piscatio, de pirata captivitas. Ser. 4, *SS. Petri et Pauli.*

11. Discurrunt per universum mundum Petrus et Paulus, duo splendidissimi negotiatores, portantes coram gentibus pretiosa fidei mercimonia. *Pros.*

12. Circumferunt enim aromata justitiæ thura divinæ venerationis, incensum compunctionis, balsamum castitatis. Serm. 5, *SS. Petri et Pauli.*

BERNARD. 13. Merito Apostolis sanctis attribuitur, quod in Sapientiæ libris legitur: Hi sunt viri misericordiæ, sive quia misericordiam consecuti, sive quia misericordia pleni, sive quia misericorditer a Deo nobis donati sunt. Serm. 3, *SS. Petri et Pauli.*

14. Si sanctus Petrus post tam gravem lapsum ad tantam rediit eminentiam sanctitatis; quis de cætero desperet, si tantum egredi voluerit a periculis? *Ibid.*

15. Tria inveniuntur in Petro: fidei unitas, pœnitentiæ veritas, amoris soliditas. In sent. cap. *Tria.*

16. Apostoli fortes fuerunt in bello, non molles in serico. Sup. cap. 7. *Luc*, sup. illud: *Quid existis videre hominem mollem?* S. BONAVEN.

17. Fuerunt Apostoli solidissimi sicut cœli, nulli cedentes penitus passioni. Serm. 3, *de Apost.*

18. Apostolorum est docere, non discere. Lib. 2. *Recognit.* S. CLEM. PAP.

19. Apostoli magis illuminati Christi mysteria clarius conspexerunt, multipliciusque noverunt, quam vates Mosaicæ legis. Sup. *Epist.* II *B. Petr.* cap. 1. DIONYSIUS CARTHUSIAN.

20. Qui aliis præsunt, in terra Apostoli, in cœlo Archangeli sunt. Sup. *Epist.* I, *ad Cor.* cap. 8. GLOS. INT.

21. Primus character Apostoli est patientia, omnia dextre ac strenue ferre. Sup. *Epist.* II, *ad Cor.* cap. 12, in illud: *Signa Apostolatus mei.* GLOSS. ORD.

22. Plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quam fides credentium discipulorum profuit. Homil. 26, sup. *Evang.* S. GREGORIUS MAGNUS.

23. Sancti Apostoli virtutibus emicant, miraculis coruscant. *Ibid.* Hom. 30.

24. Petrus prius ancillæ vocem requisitus timuit; post adventum sancti Spiritus, vires principum cæsus premit. *Ibid.*

25. Apostoli mundi hujus potestatibus contraire non præsumpsissent, nisi eos sancti Spiritus fortitudo solidasset. *Ibid.*

26. Sanctus Petrus tanto vires persequentium patiendo fortiter destruxit, quanto inter adversa nullis tortoribus cessit. Lib. 28. *Moral.* cap. 6.

27. Post resurrectionem Thomas electus ille discipulus defuit, ut postea veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet. *Prosec.*

28. Non hoc casu, sed divina dispensatione gestum est; nam dubitando et palpando testis factus est veræ resurrectionis. Hom. 26, sup. *Evang.*

29. Apostolus medicus spiritualis est. Ep. 22, *ad Eustochium.* S. HIERONYM.

30. Nemo Apostolis pauperior fuit, et nemo tantum pro Domino dereliquit. Ep. 35, *ad Exuperantium.*

31. Apostolorum fidem Judæ proditio non destruxit. Ep. 6, *advers. Vigilantium.*

32. Apostoli salvis inter se amicitiis dissenserunt. Ep. 22, *ad Ruffin.*

33. Piscatores illitterati mittuntur ad prædicandum, ne fides credentium non virtute Dei, sed eloquentia atque doctrina fieri putaretur. Lib. 1, sup. *Matth.* cap. 4, sup. illud : *Venite post me.*

34. Apostoli doctores veræ Religionis, qui instituebant omnia providentia Dei gubernari, seipsos ostenderunt nihil cogitare de crastino. *Ibid.* cap. 10, sup. illud : *Nolite possidere aurum.*

35. Quomodo prophetæ habuerunt aliqua quæ Apostolos non habuisse credendum est ; sic e contrario, pro opportunitate temporis, et pro Evangelii prædicatione habuerunt Apostoli magis notum mysterium Christi. Libr. 2, sup. *Epist. ad Ephes.* cap. 3.

S. HILARIUS.

36. O! in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaque ædificatone illius petra, quæ infernas leges, et tartari portas, et omnia mortis claustra dissolveret. *Pros.*

37. O beatus cœli janitor ! cujus arbitrio claves æterni aditus traduntur, cujus terrestre judicium præjudicata auctoritas sit in cœlo. Sup. *Matth.* in illud : *Tu es Christus filius Dei vivi.*

HUGO A S. VICTORE.

38. Sancti Apostoli candidiores sunt nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphyro pulchriores. Ser. 7, *in festo Apost.*

39. Nubes sunt Apostoli pluentes per prædicationem, protegentes per orationem, coruscantes per virtutem, volantes per contemplationem. *Ibid.*

HUGO CARD.

40. Apostoli dicuntur cœli,

Quia sunt alti.

Quia semper volvuntur, et nunquam retrocedunt.

Quia, licet moveantur, nunquam tamen lassantur.

Quia moventur ordinate.

Quia ab eis descendit pluvia doctrinæ. Sup. *Psalm.* VIII.

41. Apostoli conscii fuerunt secretorum Christi. Sup. *Psalm.* XVIII.

42. Apostoli carnem, et mundum, et diabolum vicerunt, capta præda generis humani a diabolo ablati. Super *Isaiam*, cap. 9.

S. JOANNES CHRYSOSTOM.

43. Christus, per undecim piscatores illitteratos et idiotas, omnem sibi orbem conciliavit. Hom. 28, sup. *Genes.*

44. Illitterati, idiotæ et piscatores, qui neque os aperire audebant, philosophorum obturaverunt ora, et transcurrerunt orbem quasi alati, seminantes veritatis sermonem, et Christi leges ubique plantantes. *Ibid.*

45. Liberari a putredine peccatorum Christi est virtutis : ut autem non ad illam iterum revertantur, Apostolorum curæ est ac laboris. Hom. 15, sup. *Matth.*

46. Apostoli fluctibus totius orbis in se pariter irruentibus, tyrannorum scilicet atque populorum, Judæorum atque Gentilium, et suorum et alienorum, et diaboli prorsus et dæmonum, cumque omnis mota esset machina, rupe firmius constiterunt, et omnia ista domuerunt. *Ibid.* Hom. 25.

47. Apostolos magnos præcipue effecit, verus ac non simulatus gloriæ atque pecuniæ contemptus. *Ibid.* Hom. 47.

48. Si Apostoli facti honoribus Apostolatus sui fruiti sunt, sine dubio apostolicum cupierunt honorem, sed minime, manifestum enim est, quod tunc non apostolicum cupierunt honorem, sed quæstum apostolici operis et laboris. Hom. 7. *Oper. imperf. sup. Matth.* in illud : *Venite post me et faciam vos*, etc.

49. Apostoli sedes Dei sunt ; non est modica gloria Apostolorum, ut sermones eorum sedeant in hominibus fidelibus, sicut Christi sermones. *Prosec.*

50. Quia in sermonibus Apostolorum, vita omnium consistit, sicut in sermonibus Christi. *Ibid.* Hom. 33, sup. illud *Psalm.* XLVI : *Deus sedet super sedem sanctam suam.*

51. Apostoli apostolatus putatur honor esse ipsius Apostoli ; vere autem non est, sed ministerium ejus honor ipsius est. *Prosec.*

52. Apostolus laudem non habebit apud Deum, quia Apostolus fuit, sed si opus apostolatus sui bene implevit. *Ibid.* Hom. 35.

53. Beatus Paulus blasphemus, beatus Matthæus raptor : ille persecutor, iste fraudator : sed blasphemus non permansit blasphemus, sed factus est Apostolus : et fraudator non permansit raptor, sed Evangelista factus est. Hom. 13. *Ex variis locis in Matth.*

54. Quis Juda beatior erat ? sed factus est proditor ; quis miserior Paulo ? sed vas electionis constitutus est ; quis Matthæo pejor ? sed Apostolis est connumeratus ; quis Simone abjectior ? sed factus est omnium laudabilissimus. Hom. 68, sup. *Matth.*

55. Apostoli prius vitæ exemplis docebant ; deinde verbis. Hom. 1, in *Acta Apost.*

56. Maximum est miraculum absque miraculis orbem terrarum a duodecim pauperibus et illitteratis hominibus attrahere. *Ibid.*

57. Vocare Apostolos rusticos, indoctos et illitteratos, pauperes, abjectos, imprudentes, obscuros, non sunt hæc maledicta in Apostolos, sed gloria ; quod tales viri toto orbe clariores apparuerunt. Hom. 3, sup. *Epist.* 1, *ad Cor.*

58. Nihil habebant Apostoli, et tamen omnia possidebant : quid hac voce honestius, quid beatius, quid completius ? *Ibid.* Hom. 15.

59. Apostoli, spreta servili domo, calcatisque

divitus, Dominisui imperio potiti sunt. Hom. 10, sup. *Epist. 2, ad Tim.* in *Morali.*

60. Apostolus membrum et vasculum est corporis Christi, ab ipso cuncta recipiens, qui quasi per venas et arterias (sermonis videlicet) æternam vitam in omnes percurrere facit. Serm. 11. *Ep. ad Ephesios.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 61. In ipsis Apostolis plus erat mirabilis virtus operum, quam virtus signorum. Lib. 1. *de Sum. bono*, cap. 24.

S. LEO I. 62. Felices sancte Apostole lacrymæ tuæ, quæ ad diluendam culpam negationis, virtutem sacri habuere baptismatis. Serm. 9, *de Passione Domini.*

S. MACHAR. 63. Apostoli erant soles emittentes radios in omnes partes mundi. Hom. 14.

S. MAXIMUS TAUR. 64. Clavis Cœli lingua est Petri; quia singulorum merita censendo Apostolus unicuique regnum cœlorum aut claudit, aut aperit. Hom. 1. *de SS. Petro et Paulo.*

ORIGENES. 65. Christianis Apostolicorum dictorum chara esse debet auctoritas. Hom. 7, in *Levit.*

S. PETRUS CHRYSOL. 66. Apostoli pauperes censu, loco humiles, viles arte, obscuri vita, labore communes, addicti vigiliis, fluctibus mancipati, negati honoribus, injuriis dati, præsidio retis solo piscium captu victum vestitumque conquirebant. *Prosec.*

67. Erant censu pauperes, sed innocentia locupletes; loco humiles, sed sanctitate sublimes; viles arte, sed simplicitate pretiosi; obscuri vita, sed vitæ merito perlucentes.

68. Erant labore communes, sed proposito singulares; addicti vigiliis, sed ad cœlestes victorias jam vocati.

69. Fluctibus mancipati, sed fluctibus non demersi; negati honoribus, sed ditati magis honoribus, non negati.

70. Injuriis dati, sed injuriis non relicti: captores piscium, sed piscatores hominum jam decreti. Serm. 28.

PETRUS DAMIANUS. 71. Omnes Sancti Apostoli unius privilegii dignitatem, unius fastigii celsitudinem, nec disparem cœlestis gratiæ comprobantur habere virtutem. Serm. 41, *de S. Bartholomæo.*

72. Ut firmam spem peccatoribus Christus daret, non illos ad Apostolatus culmen elegit, qui credebantur inter homines justi, et aliqua sanctitate videbantur insignes, sed vel ignaros justitiæ, vel etiam peccatores. Serm. 51, *de S. Matth.*

ROBERTUS BELLARM. 73. Vere Apostoli primi Ecclesiæ filii sunt, qui toti orbi terrarum leges dederunt, quod nullus temporalis Monarcha facere potuit Sup *Psalm.* XLIV, vers. 18.

RUPERTUS. 74. Licet Prophetæ omnes sancte et juste vixerint, eorum tamen merita Apostolorum dignitas excellit; qui non solum recte vixerunt, sed etiam ipsum Dominum quem illi a longe prædixerant corporali præsentia viderunt. Lib. 12, in *Apocal.* cap. 21.

75. Primus character Apostoli est patientiæ Sup. *Ep. 2, ad Cor.*, cap. 12, in illud: *In omni patientia.* THEOPHYLACTUS.

76. Majores ministri in Ecclesia sunt Apostoli, ad quorum officium tria pertinent: auctoritas gubernandi, facultas docendi, et potestas miracula faciendi Sup. *Ep. 1, ad Cor.* cap. 12. S. THOMAS AQUINAS.

77. In Apostolatu duo sunt, scilicet altitudo potestatis, et claritas sapientiæ. Sup. *Ep. 1. ad Timoth.* cap. 1.

78. Apostoli contumeliis affecti benedicebant, vexati calumniis obsecrabant, et, cum existimarentur quasi excrementa mundi, se omnium adhuc illuviem, et sordes fatebantur. Lib. 4, sup. *Cant.* in illud: *Despectione despicient eum.* THEODORET.

APPARERE, SEU VIDERI.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Non ab hominibus videri nefas est, sed ideo hoc agere ut videaris ab hominibus, nefas est. *De serm. Dom. in monte*, lib. 2. S. AUGUST.

2. Quisquis se vult videri quod non est, hypocrita est. *Ibid.*

3. Superbus (quod pejus est) justum se vult videri, cum non sit. Sup. *Psalm.* CXXI.

4. Mirabilem te apparere, et contemptibilem reputare, hoc ipsis virtutibus mirabilius judico. Serm. 13, sup. *Cant.* S. BERNARD.

5. Quid perversius, quidve indignius, quam ut inde velis videri melior, unde videris deterior? *Prosec.*

6. Mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, si non appareas sceleratus. *Ibid.* Serm. 16.

7. Hæretici ita in malum bonorum, boni apparere student, mali nolunt, ut plus liceat malignari. *Ibid.*, serm. 66..

8. Mali, boni videri, non esse; mali non videri, sed esse volunt. *Prosec.*

9. Mali sunt, et boni videri volunt: ne soli sint mali; videri timent, ne parum sint mali. *Ibid.*

10. Cum sis Christo desponsata, si ante oculos hominum vis apparere, non es casta, sed adultera. Serm. 64. *Ad Sororem.*

11. Noli alter apparere foris, quam te invenis intus. Serm. 42, sup. *Cant.*

12. Sicut gallina statim cantat, cum posuerit ovum: sic superbus et hypocrita statim vult videri, cum fecerit aliquod opus bonum. Tit. 1. *Diætæ*, cap. 3. S. BONAVENT.

13. Noli aliter apparere foris, quam te invenis intus. In *Medit. vitæ Christi*. cap. 16.

14. Tutius est velle latere, quam apparere. In suo *Alphabeto Religios*. lect. 15.

S. CYRILLUS HIEROSOLYM.

15. Imitatur virtutem improbitas, et zizania contendit triticum videri, quæ quidem specie quadam tritico assimilatur, gustu autem a sentientibus facile discernitur. Cateches. 4.

S. FRANCISCUS ASSISIAS.

16. Nunquam qui vult apparere, potest venire ad contemplationem. Apud B. Bonavent. 1, ser. 20. in *Hexam*.

GLOSSA ORD.

17. Non prohibetur videri, ut Deus laudetur; sed videri, ut ipsi homines laudentur. Sup. *Matth*. cap. 6, sup. illud : *Ut videamini ab eis*.

18. Non est nefas videri, sed appetere videri. *Ibid*.

S. GREGOR. MAGNUS.

19. Non appetas ultra videri, quam es, ut possis ultra esse, quam videaris. Lib. 4, in *Registro*, indict. 13, cap. 58. Ep. 14, *ad Joan. Episc. Ravennatem*.

20. Sciunt, inter magna, quæ ostendunt magni, perjactantiam non apparere. Lib. 4, in 1 *Reg*. cap. 4.

21. Omnes qui in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur. Lib. 4. *Moral*., cap. 28.

22. Omnes sancti etiam hoc ipsum videri refugiunt quod esse meruerunt. Lib. 18. *Moral*. cap. 7.

23. Nonnulli despectis cæteris videri appetunt. *Ibid*., lib. 23, cap. 4.

24. Quasi sub studio consulendi libido erumpit apparendi. *Prosec*.

25. Non enim curat loquendo quid prosit, sed quid appareat. *Ibid*. cap. 5.

26. Tanto pejus ante Dei oculos luxuriosus existit, quanto magis ante oculos hominum castus apparet. *Ibid*. lib. 28. cap. 4.

27. O miseri! qui, affectantes laudes hominum, in semetipsis dissipant fructus laborum; cumque se ostendere alienis oculis appetunt, damnant quod agunt. *Ibid*. lib. 8, cap. 30.

28. Cum perversi vera mala contra bonos non inveniunt, falsa fingunt : ut, aliis derogando, ipsi justi videantur. *Ibid*. lib. 12, capite 15.

29. Tanto quisque amplius intus stultus fit, quanto conatur exterius sapiens videri. *Ibid*. lib. 18, cap. 25.

S. HIERONYM.

30. Esse Christianum grande est, non videri. Ep. 13, *ad Paulin*.

HUGO A SANCTO VICTORE.

31. Non videri doctus, sed esse discas, vel quæras. Lib. 3. *Didasc*. cap. 14.

S. JOANNES CHRYSOST.

32. Si voluerimus magni ac mirabiles videri, non modo non tales erimus, verum etiam cæteris omnibus abjectiores futuri sumus. Hom. 66. Sup. *Matth*.

33. Præcipuum vitium juvenile est gloriatio, quæ amplius vult videri, quam est; aut in toto vult videri non esse qualis est. Hom. 33. *Oper. imperf. sup. Matth*.

34. Vis apparere sanctus? circa vitam tuam esto austerus, circa alienam autem benignus. *Ibid*. Hom. 43.

35. O hypocrita! si bonum est esse bonum, ut quid non vis esse quod vis apparere? *Prosec*.

36. Si vero malum est esse malum, ut quid vis esse quod non vis apparere?

37. Quod turpe est apparere, turpius est esse; quod autem formosum est apparere, formosius est esse.

38. Esto quod appares, aut appare quod es. *Ibid*. Hom. 45.

39. Satius et expetibilius est cœlo, non terræ; Deo, non hominibus admirabilem apparere. Hom. 11, sup. *Joan*.

40. Tales esse quales apparent justorum est. Hom. 8, sup. *Epist*. II, *ad Cor*.

41. Fuge videri, quod esse meruisti. Lib. 2, *de Synonym*. cap. 11. S. ISIDORUS HISPAL.

42. Esse quam videri præstantius est. Lib. 3. Epist. 374, *ad Archontium Presbyt*. S. ISIDOR. PEL.

43. Nescit Deum, et semetipsum prorsus ignorat, qui ante oculos hominum apparere desiderat. Part. secund. *de Regim. prælat*. cap. 12. S. LAURENT. JUSTIN.

44. Hypocritæ magni student videri, non fieri. Lib. 2, *de Vita contempl*., cap. 4. S. PROSPER.

45. Pudicitiæ Christianæ satis non est esse, verum et videri. *De cultu fœminarum*., cap. 13. TERTULLIAN.

46. Cæteris despectis appetere singulariter videri, superbia est. Secunda secundæ quæst. 162, art. 4. S. THOMAS. AQUINAS.

47. Nemo secure apparet, nisi qui libenter latet. *De Imit. Christi*, cap. 20. THOMAS A KEMPIS.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

48. Non omne quod apparet, verum est. Quart. *Metaph*. ARISTOTEL.

49. Virtute ipsa non tam multi præditi esse, quam videri volunt. *De Amicit*. CICERO.

50. Ne quid esse videri velis; quod si quid aliis esse videaris ipse tibi diffidito. In suo *Enchirid*., cap. 18. EPICTET.

51. In hoc unum omni studio tibi incumbendum est, ne malus, sed potius vir bonus videaris. *de Scientia*. PLATO.

52. Homo simplex et ingenuus est, qui malit esse revera bonus, quam videri. Lib. 2, *de Republ*.

53. Satage non videri, sed esse justus; certum est enim non esse eum, qui videri vult esse. Sent. 57. SIXTUS PHILOSOPH.

54. Fidelis esse magis quam videri stude. *Ibid*., sent. 179.

55. Si quid dederis, ut hominibus innotescas, non homini, sed propriæ libidini præstitisti. *Ibid.*, sent. 332.

SENECA. 56. Non majus quam es, videri velis. *De quatuor virtutibus.*

APPARITIO.

LOSS. INT. *Definitio.* Apparere dicitur illud, quod insolitum est. Sup. *Acta Apost.*, cap. 1.

CCO CARD. Apparitio proprie est subita, invisibilis rei visibilis exhibitio. Sup. *Matth.*, cap. 1.

BONAVENT. *Divisio.* Considera quadruplicem Christi apparitionem. Apparet in mundo gratia Salvatoris ; in anima, misericordia justificatoris ; in judicio, justitia ultoris : in cœlo, gloria remuneratioris. Serm. 1, *de Circumcisione.*

UGO CARD. Decem Christi apparitiones : prima, Mariæ Magdalenæ; secunda eidem; tertia, Petro; quarta, duobus discipulis; quinta, ipsis reversis in Hierusalem, et decem Apostolis absente Thoma; sexta, post octo dies omnibus Apostolis; septima, ad mare Tiberiadis; octava, omnibus undecim in Galilæa; nona, in cœnaculo ipsis cœnantibus; decima, in monte Oliveti. Sup. *Matth.*, cap. 28.

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROS. 1. Perturbamur et a nostro alienamur affectu, quando perstringimur alicujus superioris potestatis occursu. Lib. 1, sup. *Luc.*, cap. 1, in illud ; *Apparuit illi Angelus.*

AUGUSTIN. 2. Tanta erat evidentia veritatis, qua Jesus discipulis suis apparebat, ut eorum non solum negare, sed nec dubitare quidem ullus auderet. Tract. 123, sup. *Evang. Joan.*, de cap. 21.

BERNARD. 3. Quibus Deus apparet, nil videre desiderabilius volunt, nil possunt delectabilius. Serm. 31, in *Cant.*

4. Priusquam appareret Dei humanitas, latebat ejus benignitas. *Prosec.*

5. Apparuerat ante potentia in rerum creatione, apparebat sapientia in earum gubernatione, sed benignitas misericordiæ maxime apparuit in humanitate. Lib. 1, *in Floribus*, cap. 12.

6. Apparitio Domini, coruscationi fulguris comparatur, quia manifesta. Sup. cap. 17. *Lucæ*, sup. illud. *Sicut fulgur coruscans.*

LOS. ORD. 7. Dæmones communius apparent magis in tenebris et in solitudine, quam in luce vel societate, quia sunt spiritus tenebrarum. Sup. *Num.*, cap. 23.

8. Apparitio quæ apparet per dæmones cultoribus suis, communiter fit per abstractionem a sensibus, et cum aliqua horribili passione corporis. *Pros.*

9. In apparitionibus autem ex parte Dei, talis passio in corporibus horribilis non fit. *Ibid.*

10. Ad hoc Dominus apparuit in carne, ut humanam vitam admonendo excitaret, exempla præbendo accenderet, moriendo redimeret, resurgendo repararet. Lib. 21. *Moral.*, cap. 5. S. GREGORIUS MAGNUS.

11. Non potest anima cum a corpore abscesserit apud nos hic errare: eo quod post exitum a corpore in locum quemdam certum animæ deducuntur; unde redire sponte sua non possint, nisi ipse Deus permittat. Hom. 29, sup. *Matth. Oper. perf.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

12. Bono spiritu apparente, solet homo in initio timore corripi, sed mox gaudium, et consolationem recipit. *Prosec.* LUD. BLOS.

13. Malo vero se exhibente, timor incussus permanet, vel etiam augetur in anima.

14. Quando dæmon sese in Angelum lucis transfigurat, anima in principio quidem exhilaratur ; postea tamen confunditur, tenebrisque repletur.

15. Si ergo videndo visionem aliquam dubites, donec certior fias, Deum non offendis, etiamsi visio sancta et divina sit. In *Speculo spirit.*, cap. 2.

16. Anima egressa, in mundo non errat, scilicet ex se citra Dei voluntatem. Sup. *Matth.*, cap. 8, in illud : *E monumentis egressi erant.* THEOPHYLACTUS.

17. Frequens Christi appariti\tio sufficiebat ad certificandum discipulos de veritate Resurrectionis. In sua *Summa*, part. 3, quæst. 55, art. 3. S. THOMAS AQUINAS.

18. Christus in sua Resurrectione primo apparuit Virgini Mariæ matri suæ. Part. 2, serm. 1, in *Pasch.* S. VINC. FER.

19. Non omne quod apparet, verum est. 4. *metaphys.*, text. 7. ARISTOTEL.

APPETERE.

Etymologia. Appetere dicitur quasi apte petere. COLLECTOR.

Definitio. Appetitus est quædam inclinatio animi in aliquid sibi simile et conveniens. Prima secundæ, quæst. 8. art. 1. S. THOMAS AQUINAS.

Appetitio est concupiscentis partis in anima motio. In lib. *viæ ducis*, cap. 2. S. ANASTAS.

Appetitus naturalis est vis in animante movendis avide sensibus attributa. *De spirit. et anima*, cap. 37. S. AUGUSTIN.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Si appetitus rationi obediat, facile id quod deceat in omnibus officiis conservari potest. Lib. 1. *Offic.* cap. 24. S. AMBROS.

2. Qui aliquid appetit ultra vires suas, et non sibi proportionatum, stultus est. Part. 2, tit. 3, cap. 5. S. ANTONIN.

S. AUGUSTIN. 3. Humanus appetitus, si carnis voluptatibus pascitur, carnalis, sive animalis nominatur ; si spiritualibus desideriis delectatur, spiritualis nuncupatur. *De spiritu et anima*, cap. 37.

4. Plus velle quam sat est, avarorum est. Lib. 3. *de Lib. arb.* cap. 17.

5. Appetere voluptates corporis, et vitare molestias, ferinæ vitæ omnis actio est. Lib. 1. *de Lib arb.* cap. 8.

6. Quisquis appetit quod appetendum non est, tametsi id non appeteret, nisi ei videretur bonum, tamen errat. *Prosec.*

7. Errare neque ille potest, qui nihil appetit, neque ille qui hoc appetit, quod deberet appetere. *Ibid.* lib. 2, cap. 9.

8. Qui appetit quod adipisci non potest, cruciatur ; et qui adeptus est quod appetendum non est, fallitur ; et qui non appetit quod adipiscendum esset, ægrotat. *De morib. Ecclesiæ*, cap. 3.

9. Omnia hic cupidius quam prudentius appetuntur. Ep. 82.

10. Appetuntur ardentius, quæ vetantur. Ep. 200. *ad Asellicum.*

11. Ex diversis visis diversus appetitus animarum est ; ex diverso appetitu, diversus adipiscendi successus. *De* LXXXIII. *Quæst.*, quæst. 40.

12. Appetitio beatæ vitæ Philosophis Christianisque communis est. Tract. *de Epicureis*, cap. 3.

13. Ad appetenda cœlorum regna plus valet mentis humilitas, quam præsentium divitiarum temporalis paupertas. *De duodecim abusion.*, cap. 8.

S. BERNARD. 14. Appetere de humilitate laudem, humilitatis non est virtus, sed subversio. Serm. 16. in *Cant.*

S. GREGOR. MAGN. 15. Ille hujus mundi veraciter mala sentit, qui ejus bona inhianter appetit. Lib. 6. *Moral.*, cap. 7.

S. BERNARD. 16. Appetitus in corde prurit, sed sub te est ; nisi sponte cesseris, nihil nocebit. In serm. *de Sex tribulat.*

17. Oportet reprimere quem extinguere non possumus appetitum. *Ibid.*, serm. *de Triplici genere cogitat.*

S. BONAVENT. 18. Appetitus cœlestium parit contemptum terrestrium. Expos. 2. sup. Psalm. CXVIII, cap. 2 vers. 3.

19. Naturale est summum bonum appetere. Serm. 2. *de sancto Thoma.*

20. Avari, quanto plura acquirunt, tanto plura appetunt. Serm. *SS. Petri et Pauli.*

21. Qui cœlestem gratiam appetunt, magna tranquillitate vivunt. In collat. *de contempt. sæculi.*

S. CYPRIANUS. 22. Nihil appetere jam, nihil desiderare de sæculo potest, qui sæculo major est. Epist. 2, *ad Donat.*, cap. 10.

S. DIADOCHUS. 23. Unum quodque sibi cognatum, et congenuum omnino appetit ; anima quidem (ut corporis expers cœlestia bona; corpus vero (ut e terra) terrenas voluptates. *De perfect. vitæ spirit.*, cap. 24.

24. Nihil eorum, quæ in mundo sunt expetit, qui divina charitate nutritur et alitur. *Ibid.*, cap. 90.

DIONYSIUS CARTHUSIAN. 25. Non tantum in rebus pretiosis atque majoribus, sed etiam in minoribus valde offenditur Deus, si ultra quam appeti debeant, appetantur. Sup. *Apoc.*, cap. 18.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 26. Quandiu in nobis carnalium rerum vixerit appetitus, spiritualium a nobis sensuum elongabitur affectus. Ser. *contra Diversa vitia.*

GLOSS. ORD. 27. Quo nondum potiti sumus, ardentius appetimus. Sup. *Hierem.*, cap. 2.

S. GREGOR. MAGNUS. 28. Anima humana, quæ ad Deum appetendum facta est ; quidquid infra Deum appetit, minus est ; jure ei non sufficit, quod Deus non est. Lib. 26, *Moral.*, cap. 28.

29. Ille hujus mundi, etc. Vide sup., num. 15.

30. Omnes qui illicita appetunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur. Lib. 4, *Moral.*, cap. 28.

31. Qui ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profecto est, ut ab hoc temporalitatis amore lassetur. *Ibid.*, cap. 30.

32. Stulte appetuntur, quæ ab appetitoribus suis non poterunt diu teneri. Lib. 5, in I *Reg.*, cap. 2.

33. Sæpe animus fallitur, ut quod voluptuose appetit, necessarium suspicetur. Lib. 9. *Moral.*, cap. 40.

34. Curvum cor est, cum ima appetit. Lib. 24. *Moral.*, cap. 11.

S. HIERON. 35. Ardentius appetitur, quidquid est rarius. Ep. 6, *adversus Vigilantium.*

36. Omne quod rarum est, plus appetitur. Ep. 45, *ad Evagrium.*

37. Nihil sine causa appeti debet. *De Scripturis*, cap. 13.

HUGO A S. VICTORE. 38. Prava mens quanto magis foris transitoria appetit, tanto amplius intus a desiderio æternorum conticescit. In *Threnos.*

39. Plus appetit carnalis voluntas, quam necessitas. In *Regul. S. Augustini*, cap. 1.

40. Quanto quisque minus appetit, tanto beatior existit. *Ibid.* cap. 4.

HUGO CAR. 41. Ægris (quibus spes revivendi est) nequaquam quæ appetunt conceduntur : desperatis autem, omne quod appetunt, non negatur. Sup. *Hierem.*, cap. 12.

S. INNOCEN. PAP. III. 42. Tria maxime solent homines appetere, opes, voluptates, honores. *Prosec.*

43. De opibus prava, de voluptatibus turpia, de honoribus vana procedunt. Lib. 2, *de Contempt. mundi*, cap. 1.

S. JOANNES CHRYSOST. 44. Humanum genus non potest subsistere intra suos limites, sed amplius concupiscens, majora supra se appetit: et hoc est quod humanum genus potissimum perdit. Hom. 3, sup. *Genes.*

45. Ubi satietas fuerit, non potest esse appetitus; absente vero appetitu, quomodo potest adesse voluptas? Homil. 55, *ad Popul. Antioch.*

S. JOAN. DAM. 46. In hominibus, utpote ratione præditis, naturalis appetitio non tam ducit, quam ducitur. Lib. 2, *de fide Orthod.* cap. 22.

S. ISIDORUS HISPALENS. 47. Primum unicuique est, scire quid appetat; secundum vero est, ut id quod appetit comprehendat. Lib. 1, *de Summ. bono.* cap. 17.

48. Quanto corpus inedia frangitur, tanto mens ab illicito appetitu revocatur. *Ibid.* lib. 3, cap. 37.

49. Quid securius in hac vita, quam hujus sæculi nihil appetere? *Ibid.* lib. 3, cap. 16.

JUST. MART. 50. Ab omni appetitu carnali vacuus Christianus esse debet. Ep. *ad Zenam.*

LACT. FIRM. 51. Voluptates, opes, potentias, honores, atque omnia quæ pro bonis habentur, non appetere, officia sunt virtutis. Lib. 3, *de Falsa sapientia*, cap. 11.

S. LEO I. 52. Non licet appeti, quod non licet concupisci. Epist. 5, *ad Pulcheriam Augustam.*

S. NILUS. 53. Ne appetas bona, quorum usus præterit, et possessio perit. Parænes. 242.

PET. DAM. 54. Quid in hac vita laboriosius, quam terrenis desideriis æstuare? quid quietius atque suavius, quam hujus sæculi nihil prorsus appetere. Lib. 2. Ep. 5, *ad Hildebrand. et Stephan. Cardinales.*

55. Qui aliena appetit, Christianus non est, sed Antichristus. Lib. 5, Ep. 32, *ad suos Eremitas.*

S. PROSPER. 56. Sapientis est hoc appetere quod bonum facit, non id quod decipit. Sent. 130.

57. Anima carnalia appetens, fœminæ comparatur non habenti rectorem virum, qui est intellectus. *Ibid.* sent. 332.

RICHARD. S. VICTORE. 58. Appetitus carnis semper in motu est, semper in transitu, semper instabilis est. *Prosec.*

59. Accedit et recedit, crescit atque decrescit; et sic semper recedit atque decrescit, ut iterum redeat et crescat: et sic semper redit et crescit, ut iterum recedat et decrescat. Tract. 1, *de flatu interior. homin.* cap. 10.

S. THOMAS AQUINAS. 60. Oportet quod ultimus finis ita impleat totum hominis appetitum, quod extra ipsum nihil appetendum relinquatur. Secunda secundæ, quæst. 1, art. 5.

61. Appetitus boni debet regulari secundum rationem, cujus regulam si transcendat, erit vitiosus. Secunda secundæ, quæst. 131, art. 1.

62. Homo per immoderatum appetitum petit ea, quæ statum et conditionem excedunt; non contentus his quæ decent eum. *Prosec.*

63. Sicut si appetat vestes, non appetit eas ut miles si est miles, sed sicut comes; non ut clericus, si est clericus, sed sicut episcopus. Opuscul. 7, sup. *Pater noster.* Petit. 4.

64. Accidit in rebus temporalibus, quod non habitum appetatur, et habitum despicitur, et tædium generat. *Ibid.* Opusc. 9, *de Decem præceptis*, verbo: *Sicut.*

65. Quandocunque homo aliquid inordinate appetit, statim in se inquietus fit. Lib. 1, *de Imit. Christi* cap. 6. THOMAS A KEMPIS.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

66. Nemo appetit id quod in se habet, nec quod sibi contrarium est. Primo *Physic.* text. 81. ARITEL.

67. Ubicunque est sensus, ibi est appetitus. Secundo *de Anima.*

68. Efficiendum est ut appetitus obediant rationi, eamque neque præcurrant propter temeritatem, nec propter pigritiam, aut ignaviam deserant. Lib. 1, *Offic.* CICERO.

69. Illud præstanttssimum est, appetitum obtemperare rationi. *Ibid.*

70. Is quem appetitio frustratur, infortunatus est; qui in id incidit quod aversatur, calamitosus. In suo *Enchiridio* cap. 6. EPICTE.

71. Quod amicitia in hominibus est, hoc in rebus appetitio est. Ep. 66. SENECA.

Vidi etiam tit. *Mundus*, sent. 91. *Temporale*, sent. 33. *Voluptas*, sent. 6, 13, 144.

ARBITRIUM.

Vide Liberum arbitrium.

ARDUUM.

Vide Difficile.

ARROGANTIA.

Definitio. Arrogantia est, quæ sibi attribuit bonum quod habet, quasi a se habeat. Sup. *Psalm.* 11, in illud; *Labia nostra a nobis sunt.* HUGO CARD.

Arrogantia est, quæ se omnibus aliis præfert; vel quod non habet, falso sibi arrogat; vel quod habet, sibi (idest suis meritis) adscribit, vel habere dicit. Super *Prov.* cap. 8 in illud; *Arrogantiam et superbiam*, etc.

Arrogantia est vitium, quo quis inclinatur exprimere bonum de se quod non habet. Part. 4, in *Descriptionibus terminorum*, cap. *Justitia.* JOAN GERS.

Arrogantia est per quam aliquis supra seipsum S. THOMAS AQUINAS.

extollitur. Secunda secundæ, quæst. 112, art. 1.

PLATO. Arrogantia est habitus, qui vendicat et ostentat bonum, aut bona, quæ sibi non adsunt. *de Definit.*

S. GREGOR. MAGN. *Divisio.* Quatuor sunt species tumoris arrogantium: cum bonum aut a semetipsis habere se æstimant; aut, si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant; aut cum jactant se habere, quod non habent; aut cum despectis cæteris, singulariter videri appetunt habere quod habent. Lib. 23, *Moral.* cap. 4.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. *Productio.* Arrogantia contemptum, ac socordiam parit. Ser. 19, sup. *Epist. ad Roman.* 4.

S. GREGOR. MAGN. Arrogantia de superbia generatur. Lib. 32, *Moral.* cap. 7.

De superbia nascitur arrogantia, non de arrogantia nascitur superbia. Lib. 2, *de Sum. bono,* cap. 38.

S. JOANNES CHRYSOST. *Comparatio.* Arrogans sicut vermis in stercore, sic in suis passionibus semper involvitur. Hom. 66, sup. *Matth.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIN. 1. Arrogans attribuit sibi illam scientiam et virtutem quam non habet. *Prosec.*

2. Quærit ex hoc aliis posse præesse, subesse renuens, æquari cæteris non sufferens, adulationibus acquiescens, si aliquis eum non veneratur, impatiens. Part. 2, titulo 3, cap. 3.

3. In abominationem venit humilitas, et in honore maximo habetur elationis arrogantia. Serm. *de Vanit. mundi.*

S. AUGUSTIN. 4. Non ita caveatur arrogantia, ut veritas relinquatur. In *Joan.* Hab. in *Decretis Gratiani.* Part. 2, causa 22, quæst. 2. Canone *Non ita.*

5. De homine quem falsæ blanditiæ faciunt arrogantem, recte vulgo dicitur: Crevit caput. Ep. 147, *ad Proculianum.*

6. Cum omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenii et eloquentiæ multo molestissima est. Tract. 58, sup. *Evang. Joan.*, de cap. 13.

S. BERNARD. 7. Elatum cor, durum et expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis. Serm. *de Nimia fallacia præsentis vitæ.*

8. Genus, ætas, scientia, cathedra, et quod majus est, primatus prærogativa, insolentiæ sunt fomes, et elationis occasio. Ep. 42, *ad Henricum.*

9. Non parcit sibi arrogans, qui vel sibi arrogat quod est: vel mentitur de se quod non est. Epist. 87, *ad Ogerium canonicum regularem.*

10. Arrogans credit quod audit, laudat quod agit, et quod intendit non attendit. *De duodecim gradib. humilitatis,* gradu 5.

11. Arrogans de alia omni re plus sibi credit, quam aliis; de se solo plus aliis credit, quam sibi. *Ibid.*

12. Tanto arrogantes in tartari profunditatem descendunt, quanto se altiora contingere putaverunt. Sup. *Psalm.* XVII.

13. Modus arrogantis est (cum disputatur) de scientia, et eloquentia, se jactare. Sup. *Job.* cap. 33. GLOSS. ORD.

14. Modus arrogantis est, suam scientiam nimis magnificare. *Ibid.*

15. Prædicationem arrogantium nullus admitteret, si non aliquid humilitatis imagine permiscerent. *Ibid.* cap. 34.

16. Arrogans magis quærit objurgare, quam refovere, ut superior videatur. *Ibid.* cap. 34. GLOSS. INT.

17. Arrogans majora præsumit et attentat, quam facultas sua et decentia se extendat. *Ibid.* cap. 40. GLOSS. ORDIN

18. In arrogantiam (quæ est ruina diaboli) incidunt, quæ in puncto horæ (nec dum discipuli) fiunt magistri. In *Decretis,* part. 1, Distinct. 48, Can. *Prohibentur.* GRATIANUS.

19. Arrogantes iræ motum deputant, quidquid a Sanctis geritur censura disciplinæ. Lib. 26, cap. 26, *Moral.* S. GREGOR. MAGN.

20. Arrogantes, quia coram Deo conscientiæ testimonium non habent, quærunt coram hominibus testimonium vocis alienæ. Lib. 26, *Moral.* cap. 18.

21. Arrogantes sæpe falsis vera permiscent, ut inde eorum mendacio citius credatur. Lib. 23, *Moral.* cap. 8.

22. Arrogantes charitatis viscera non habent. Lib. 26, *Moral.* cap 5.

23. Arrogantia vitium roborat. Lib. 8, *Moral.* cap. 30.

24. Dum arrogantes magna et spiritualia agunt, in oculis suis magni sunt. Lib. 4, in I. *Reg.* cap. 4.

25. Arrogantes ad loquendum prolatis laudibus animantur. *Ibid.* lib. 5, cap. 4.

26. Arrogans aperte cognoscitur, si non citius aliquo velamine pallietur. Lib. 26. *Moral.* cap. 18.

27. Hoc proprium arrogantium vitium esse solet, ut et pauca credant, quæ ipsi multa dixerunt; et multa credant, quæ ipsi pauca dicuntur. *Prosec.*

28. Qui enim sua dicere semper volunt, aliena audire non possunt. Lib. 26, cap. 17.

29. Arrogantes si non inveniunt voces hominum quas inhianter expectant, ipsi scientiam suam laudanter prædicant. *Ibid.* cap. 18.

30. Sæpe contingit, ut cum per tumorem mens in altum ducitur, in despectu omnium, sui admiratione sublevetur. Lib. 10, *Moral.*, cap. 14.

31. Arrogantes cum scientiam accipiunt, nihil se accepisse æstimant, si hanc eos occultam habere contingat. *Prosec.*

32. Nusquam suum gaudium, nisi in ore hominum ponunt. Lib. 23, cap. 4. *Moral.*

33. Sicut labor justorum est videre prava, nec corrigere: ita gravis est labor arrogantium, si quod sapiunt non ostendunt. *Ibid.* cap. 5.

34. Hoc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre quod docent; et recta quæ sapiunt recte ministrare non possint. *Prosec.*

35. In verbis enim eorum proditur, quod cum docent, quasi in quodam sibi videntur sublimitatis culmine residere; eosque quos docent, ut longe infra se positos, veluti in imo respiciunt; quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur. *Ibid.* cap. 7.

36. Arrogantes, inflatis suis sermonibus, sæpe fortia dicta permiscent; nec considerant aliquando quid juvent, sed pensant studiose quid doceant. *Ibid.* cap. 10.

37. Eligit arrogans bona de se, vel falsa jactare, ne mala passit, vel minima perpeti. In *Pastor.* part. 3. cap. 1.

S. HIERON.

38. Difficilius caremus arrogantia, quam auro et gemmis. Ep. 30. *ad Oceanum.*

39. Nihil impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant. Tom. 2. Ep. 41, *ad Oceanum.*

40. Judicium et ruina diaboli, nulli dubium est quin arrogantia sit. *Ibid.*

41. Incidunt in arrogantiam diaboli, qui in puncto horæ (necdum discipuli) jam magistri sunt. *Ibid.*

HUGO A S. VICTORE.

42. Arrogantiæ est venditare quæ non habet; et gloriari ex eo quod non acceperit, placendi hominibus cupiditate. *De fruct. carnis et spirit.* c. 4.

S. JOANNES CHRYSOST.

43. Arrogans de superbia se argui non æstimat, quia se humilem putat. Sup. *Job*, cap. 32.

44. Arrogantes licet docti, tanto a Dei luce longe fiunt, quanto apud se humiles non sunt. *Ibid.* cap. 37.

45. Nihil arrogantia crudelius reperitur. Homil. sup. Psalm. CXXV.

46. Vitium potissimum, quod ex arrogantia gigni solet, est cum aliquis dignum se esse beneficiis existimat. Hom. 26. sup. *Matth.*

47. O periculosum vulnus? arrogantia malorum fons est. Hom. 3. *de Verbis Isaiæ: Vidi Dominum.*

48. Quid efferris animo cum sis homo, cognatus terræ, ejusdem substantiæ cum cinere, tum natura, tum animo, tum actionum delectu? *Prosec.*

49. Quid cristas erigis, homo fumus, et vanitas? Hom. 4. *de Verbis Isaiæ.*

50. Nihil arrogantia pejus, quæ mentis vires a natura hominibus confessas ita dejicit, ut amentes ac animo stolidos efficere videatur. Hom. 59. sup. *Matth.*

51. Omnis homo elatus, malum ipsum cui servit, dominum sibi facit. Hom. 1. *Oper. imperf. sup. Matth.*

52. Nihil hominem adeo stultum facit, quemadmodum arrogantia. Serm. 20, sup. *Ep. ad Rom.*

53. Arrogantia, quæ modestiæ metas transilit, stultos facit superbos. *Ibid.*

54. Arrogantia bulla facilius rumpitur, aranearum textura citius scinditur, fumo levius dissolvitur. *Ibid.*

55. Prima ingratitudo, arrogantia est; aufert enim beneficentiæ donum. Serm. 5, sup. *Ep. ad Philip.*

56. Qui arrogans est, contumeliosus est, et percussor, et iracundus, et amarulentus, et tristis; bestiâ magis, quam homo. *Ibid.* serm. 7, in *Moral.*

57. Nihil sic in arrogantiam extollere consuevit, sicut anima cum libertate vivens. Hom. 1. *ad Popul. Antioch.*

58. Tantum malum est arrogantia, quæ persuadet ut quisque semet ignoret, postquam multos labores virtutis thesaurum exhaurit. Hom. 3. *de Verbis Isaiæ.*

59. Nihil adéo alienum est ab anima Christiana sicut arrogantia. Serm. 5, sup. *Ep. ad Philip.* in *Morali.*

S. ISIDORUS HISPALENS.

60. Utilius est arroganti in quocunque vitio labi, et humilem post casum Deo fieri, quam per elatiorem superbire, gravioremque ruinam et damnationem per superbiam sumere. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 38.

61. Arrogantes nunquam consequuntur legendo perfectam scientiam. *Prosec.*

62. Nam quamvis scientes in superficie videantur, medullitus tamen veritatis arcana non tangunt, quia arrogantiæ nube præpediuntur.

63. Semper enim arrogantes legunt, quærunt, et nunquam inveniunt. Lib. 3, *de Sum. bono.* cap. 11.

64. Plerumque utile est arrogantibus deseri a Deo, quatenus suæ infirmitatis conscii, ad humilitatem redeant, et humiles post casum existant. *Ibid.* cap. 23.

LACT. FIRM.

65. Arrogantes stulti sunt, qui putant scientiam veritatis conjectura posse comprehendi. Lib. 3, *de Falsa sapient.*, cap. 6.

S. NILUS ABB.

66. Væ arroganti! nam, cum sepulcrum ingressus fuerit, tum quisnam sit edocetur. Apud

Joann. Damascenum, lib. 3, *Paroll.* cap. 96.

RICH. A. S. VICTORE. 67. Sicut nihil facilius cognoscimus, vel erubescimus, quam malitiam : sic nihil difficilius cognoscimus, vel erubescimus, quam arrogantiam. Lib. *de Erudit. hom. interior.* cap. 28.

68. Arrogantia oculum mentis obnubilat, vel excæcat, ut nec teipsum agnoscere valeat. *Ibid.*

THEOPHYLACTUS. 69. Arrogans et mentitur, et injuste agit. Mentitur, eo quod de se plusquam meretur dicit; injuste agit, quia alienam, et sibi non convenientem gloriam rapit. Sup. *Joan.* cap. 7, in illud : *Hic verax est.*

S. VALERIAN. 70. Quid superest illi, nisi damnationis sententia, cui arrogantia dominantur? Hom. 14, *de Bono humilit.*

IN VIT. PATR. 71. Arrogans et inflatus, ab Angelo providentiæ derelinquitur. In Appendice *Heraclidis*, cap. 36.

CICERO. 72. Omnis arrogantia odiosa est; sed illa ingenii, atque eloquentiæ multo molestissima. Orat. 4, *pro Cæcilio.*

ARROGARE SIBI.

COLLECTOR. *Definitio.* Arrogare sibi est bonum quod habetur, vel quod non habetur, ex se vel ex meritis suis sibi vendicare.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nihil sanctior plus sibi arroget, nihil sibi potentior plus vendicet, nihil usurpet ditior. Lib. 2, *Offic.*, cap. 24.

2. Mens nihil sibi arroget; quia se regere non potest, nisi divino favore suffulta sit. Lib. 2, *de Abraham*, cap. 8.

S. AUGUST. 3. Quis est hominum, qui suam cogitans infirmitatem, audet viribus suis tribuere castitatem, atque innocentiam suam? Lib. 2, *Confess.*, cap. 7.

S. BERNARD. 4. Non parcit sibi arrogans, qui vel sibi arrogat quod est; vel mentitur de se quod non est. Ep. 87, *ad Ogerium canonic. regular.*

5. Vere et absque dubio eo quisque pessimus est, quo optimus, si hoc ipsum quo est optimus adscribat sibi. Serm. 84, sup. *Cant.*

S. BONAVENT. 6. Liber a culpa non est, qui alienum usurpat officium. In *Speculo disciplinæ*, part. 1, cap. 4.

CASSIODORUS. 7. Juste virtus humana deseritur, quando datum bonum atque perfectum non largitori Deo, sed propriis viribus applicatur. Sup. *Psalm.* XXXII, vers. 16.

S. CYRILLUS ALEX. 8. Humilioris fortis homo, si plus sibi quam quod est tribuat, cum risu dignus sit tum etiam periculis erit obnoxius. Hom. 4, in *Festis Paschalib.*

S. FULGENT. 9. Nihil tibi boni tanquam tuum assignes, ne non accipias quod accipere poteras, et quod acceperas, perdas. Ep. 6, *ad Theodor.*, cap. 8.

10. Detestabilis est qui sibi tribuit homo, quod Deus hominibus donat. *Ibid.*

S. GREG. MAG. 11. Gravis culpa est, sibi hoc hominem arrogare, quod non est. Lib. 12, *Moral.*, cap. 16.

12. Cum Deo contendere est, non ei tribuere, sed sibi gloriam suæ virtutis arrogare. Lib. 9, *Moral.*, cap. 2.

13. Qui accepta dona sibi arrogat, suis contra Deum donis pugnat. Lib. 9, *Moral.*, cap. 2.

14. Si post virtutum munera nulla tentatione animus concutitur, has se habere ex semetipso gloriatur. Lib. 8, *Moral.*, cap. 17.

15. Nihil suæ virtuti tribuit, qui bonum quod a conditore habuisse se intimat, qui ad laudem conditoris narrat, indicans ab ipso se accepisse ut bonus esset, a quo accepit ut esset. Lib. 21, *Moral.* cap. 13.

16. Sancti viri robur suum non deputant, quia quantolibet ingenio fulgeant, nihil se esse ex suis viribus pensant. Lib. 22, *Moral.*, cap. 2.

17. In tantum proficis, in quantum non studueris derogando fratribus tibi arrogare. Lib. 4, in *Registro*, indic. 13, cap. 82, ep. 88, *ad Joan. episcop.*

S. HIERON. 18. Quicunque tribuit sibi bonum quod facit, etiamsi nihil videtur mali manibus operari, cordis innocentiam perdit. Sup. *Prov.*, cap. 16.

HUGO CARD. 19. Ne innitaris prudentiæ tuæ; nec tibi, sed gratiæ Dei adscribe, si quid sis; si quid boni facis. Sup. *Genes.*, cap. 2.

20. Deo omnia adscribas, non tibi: vult enim Dominus gloriam sibi, et homini utilitatem. Sup. *Deut.*, cap. 26.

21. Deum negat, qui ab eo non recognoscit quidquid habet boni, sed sibi arrogat. Sup. *Job*, cap. 31.

22. Qui sapientiam sibi præ cæteris arrogat, graviter peccat. *Ibid.*, cap. 32.

23. Sicut gravis culpa est homini, sibi arrogare quod non est : sic culpa nulla est, si humiliter dicat quod bonum est. Sup. *Isaiam*, cap. 38.

24. Impudentissime tibi arrogas gloriam sine victoria, aut victoriam sine pugna. Sup. *Ep. ad Hebr.*, cap. 10.

S. JOANNES CHRYSOST. 25. Nihil de parentum nobilitate quidquam nobis arrogemus, nisi probam eorum vitam sequamur. Hom. 45, sup. *Matth.*

26. Qui sibi nihil arrogat, is vere humilis est. *Ibid.* Hom. 66.

27. Non poterit quisquam sibi vindicare, quod Dei est, licet Deus, quod suum est, homini dig-

netur adscribere. Hom 2, in *dictum Joan.*, 15 : *Vos amici mei estis.*

S. ISIDORUS HISPAL.

28 Circumspice temetipsum homo, nihilque tibi arroges de his, quæ in te sunt, præter peccatum. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 23.

S. JUSTINUS MART.

29. Prudentiam nobis solis tribuere, et quasi vendicare non debemus. Ep. *ad Zenam*.

S. LAURENT. JUSTIN.

30. Quanti sceleris arbitrandus est reus, qualive animadversione æquissime feriendus, qui divinum furari præsumit honorem; et quod solius est Dei, sibi ipsi nequiter vendicare conatur? Part 2, *de Regimine prælat.*, cap. 12.

31. Qui virtute est præditus nescit quod Dei est, sibi inaniter arrogare. Part. 2, *de Humilit.*, cap. 12.

LUD. BLOSS.

32. Totum Deo tribue, quod bonum et laude dignum est, nihil tibi. In canone *Vitæ spirit.*, cap. 8.

33 Cum nihil in te sit proprie tuum, nisi peccatum, tu quidquid boni habes et agis, attribue Dei misericordiæ ac benignitati, et ne pilum quidem ex his donis Dei tibi assumas. *Prosec.*

34. Quod si quidpiam ex donis Dei tibi adscripseris, usurpaverisque, latet in te grandis superbia.

35. Odio tibi sit hæc pestis perniciosissima, ut non solum non adscribas tibi aliquid boni, verum etiam malorum omnium, quæ in mundo fiunt, potius in te culpam retorqueas. In *Speculo spirituali*, cap. 8.

PETRUS BLESENS.

36. Si noveris te esse, qualem laus aliena depingit, non tibi, sed Deo adscribe. Ep. 132, *ad quemdam Abbat.*

37. Omnia spiritualia exercitii lucra referas ad illius gloriam, qui est Rex gloriæ ; non tibi arroges. *Prosec.*

38. Fur enim et latro es, si tibi aliquid inde usurpare præsumas; illuc unde flumina exeunt, revertantur. *Ibid.* tract, *de Instit. episc.*

S. PETRUS CHRYSOL.

39. Christus quidquid suarum virtutum est, refert ad gloriam Patris ; et homo, cujus suum nihil est, sibi vendicare laborat. Serm. 113.

40. Nemo arroget potentiæ suæ quod non dat nisi Deus. *Ibid.*, serm. 115.

S. PETR. DAM.

41. Nullum inexorabilius persequitur multitudo, quam illum qui sibi multitudinis arrogat principatum. Serm. 59, *de S. Nicolao.*

PETRUS MAUR. CLUNIAC.

42. Nihil fastus, nihil dominium, nihil majestas : sed totum sibi hominem æquitas, totum humilitas, totum ratio vendicet. Lib. 6. Ep. 46, *ad S. Bernard.*

S. PROSPER.

43. Qui omnia, quæ bene facit, suis viribus adscribit, nihil ei prodest quidquid boni facit. Lib. 3, *de Vita contemplat.* cap. 1.

44. Si quis est, qui aliqua se habere existimat bona, quorum non Deus largitor sit, sed ipse sibi auctor existat, manifestum est non Dei spiritum habere, sed mundi. *Ibid.* Ep. *ad Demetriadem.*

45. Nihil sibi arrogandum ; cum enim in bonis, et rectis actibus laudabilis vita ducitur, Dei est quod geritur, Dei est quod amatur. *Ibid.*

46. Suum constituere meritum, ubi divinum cessarit auxilium, hæc superbia est, omni peccato nocentior, omni genere elationis insanior. *Ibid.*

S. REMIGIUS.

47. Apud se prudens est, et non apud Deum, qui sapientiam quam habet, non auctori omnis sapientiæ deputat, sed sibi suisque meritis et studiis. Sup. Ep. *ad Rom.* cap. 12.

RICH. A SANCTO VICTORE.

48. Dona Dei suis meritis adscribere, quid tam impium? Part. 2, sup. *Psalm.* XXV.

SALVIANUS.

49. Maxima accusatrix hominum est usurpatrix innocentiæ arrogantia. Lib. 4, *de Gubernat.*

50. Sicut optimi cupiunt virtutum universarum culmen ascendere : sic pessimi optant, palmas sibi universorum scelerum vendicare. *Ibid.* lib. 6.

S. THOMAS AQUINAS.

51. Nullus debet sibi arrogare, quod Dei est. Secunda secundæ quæst. 66, art. 1.

52. Ingratus est, qui sibi attribuit quod ab alio habet. *Ibid.* quæst. 162, art. 4.

53. Cum aliquis ex sua injusta voluntate sibi attribuit plusquam sibi debeatur, justum est ut diminuatur etiam quantum ad id, quod sibi debebatur. Part. 3, quæst. 40, art. 6.

THOMAS A KEMPIS.

54. Nihil tibi de bono adscribere debes, nec alicui homini virtutem attribuas, sed totum da Deo, sine quo nihil habet homo. Lib. 3, *de Imit. Cristi*, cap. 9, sect. 2.

55. Nemo quidquam sibi arroget, sed de Dei bonitate sibi porrigi omnia confiteatur. *De fideli dispensat.* cap. 3, § 5.

S. VALERIAN.

56. In quo religiosæ fidei labore profeceris, auctori tuæ libertatis assignes, non tibi. Hom. 3, *de Arcta vita.*

57. Nemo sapiens Dei beneficia suis virtutibus æstimet applicanda. *Ibid.* Hom. 7, *de Misericordia.*

58. Stultitiæ genus est, ut homo suum esse judicet quod laboravit, qui in alterius potestate consistit. *Ibid.* Hom. 11.

59. Stultitiæ genus est, ut cum alii debeas vitæ beneficium, tibi adscribas ornamenta virtutum. *Ibid.*

60. Cavendum est, ne quando quod ad gloriam boni operis pertinet, nostris virtutibus adscribamus. *Ibid.*

61. Totum perdidit quod laboravit, qui propriis virtutibus fructum sanctitatis adscripserit. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 62. Plura quam adsint, sibi arrogare, jactantiæ est : minus vero, dissimulationis : inter hæc igitur medium est veritas. Lib. 1. *Magnor. Moral.*, cap. 7.

SENECA. 63. Non tibi adscribas, quod non eris, nec quod es : nec major quam es, videri velis. *De quatuor virtutib.*

SIXTUS PHIL. 64. Qui electus Dei est, facit quidem omnia secundum Deum : fuisse autem seipsum non jactat. Sent. 413.

ARS.

S. AUGUST. *Etymologia*. Ars ipsa, virtus a veteribus definita est : unde ab eo quod græce ἀρετη, dicitur *virtus*, nomen artis Latinos traduxisse putaverunt. Lib. 4, *de Civ. Dei*, cap. 21.

HUGO A SANCTO VICTORE. *Definitio*. Ars est scientia, quæ præceptis regulisque consistit. Libr. 2. *Didasc.*, cap. 1.

Ars mechanica, id est adulterina, est scientia ad quam fabricæ omnium rerum concurrere debent. *Ibid.*

S. CLEM. ALEX. Ars sophistica est potestas phantastica, seu quæ visione percipitur, verbis falsas opiniones, tanquam veras ingenerans. Lib. 1. *Stromat.*

S. THOMAS AQUINAS. Ars nihil aliud est quam ratio recta aliquorum operum faciendorum. 1. 2. quæst. 57, art. 3.

VEL.

HUG. A S. VICTORE. Ars est recta ratio factibilium. *Ibid.* q. 58, a. 2.

Divisio. Ars mechanica septem scientias continet : lanificium, armaturam, navigationem, agriculturam, venationem, medicinam, theatricam. Lib. 2. *Didasc.* cap. 21.

S. THOMAS AQUINAS. Quatuor sunt artes, homines in assidua penuria nutrientes : grammatica, dialectica, arithmetica, geometrica. *Prosec.*

Prima artium est pricipium, sed sensus claudit ostium.

Secunda verum a falso instruit, sive discernit, sed in persona est ridiculum.

Tertia docet numerum, sed nummorum nescit computum.

Quarta mensuram terræ variat, sed nummis privata exulat. Opusc. *de Scientiis utilioribus.*

SENEC. Quatuor sunt artium genera : sunt vulgares et sordidæ, sunt ludicræ, sunt pueriles, sunt liberales. *Prosec.*

Vulgares sunt opificum, quæ manu constant, et ad instruendam vitam occupatæ sunt ; in quibus nulla decoris, nulla honesti simulatio est.

Ludicræ sunt quæ ad voluptatem oculorum atque aurium tendunt.

Pueriles sunt, et aliquid habentes liberalibus simile, quas Ͻονσέρας Græci nostri liberales vocant.

Solæ autem liberales sunt, imo (ut dicam verius) liberæ, cujus curæ victus est. Epist. 88.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Ars matheseos evitanda et fugienda est : hanc enim astutia et subtilitas invenit diaboli. *De Quæst. veter. et novi Testamenti*, quæst. 115.

2. Usum artium liberalium assequi difficillimum est, nisi ei qui ab ipsa pueritia ingeniosissimus instantissime atque constantissime operam dederit. Lib. 2, de Ord. cap. 16.

3. Tria sunt, quæ in unoquoque homine artifice spectantur, ut aliquid efficiat : natura, doctrina, usus; natura ingenio, doctrina scientia, usus fructu dijudicandus est. Lib. 11, *de Civ. Dei*, cap. 25.

4. Omnes artifices mali Deum non timentes, pro lucro, vel pro timore damni aut egestatis, mentiuntur et perjurant. Sup. *Psalm.* LXX, vers. 17.

S. BASILIUS MAGNUS. 5. Non fugienda est omnino ars, neque in ipsa omnes spes ponere consentaneum est. Quæst. 55.

6. Artium studia una cum hoc tempore finiuntur. Epist. 42, *ad Maxim: philosoph.*

7. Sanitatis choragus et princeps est ars medicinæ. *Ibid.* Epist. 80, *ad Eustathium medic.*

S. BERNARD. 8. Qui callet ingenio qui viget arte, qui præeminet intellectu, instrumenta sunt hæc ei tam vitiorum, quam virtutum. *Pros.*

9. Ingenium corpus adaptat, ars naturam informat, intellectus animum facit docibilem. *De vita solitar. ad frat. de Monte Dei.*

S. BERNARD. ET S. ISIDORUS HISPALENS. 10. Omnis ars hujus seculi strenuos habet amatores, et ad exequendum promptissimos ; quare ? quia præsentem habet remunerationem. *Pros.*

11. Ars vero divini timoris multos habet sectatores tepidos, languidos, et pigritiæ inertia congelatos; sed hoc fit, quia merces laboris eorum non in præsenti vita, sed in futura dabitur. Serm. 6, *ad sororem*, et Isidor. Lib. 2, *de sum. bono*, cap. 9.

S. BONAVENT. 12. Astrologia est magnum religiosis argumentum, tormentumque curiosis. Lib. 3. *Pharetræ*, cap. 32.

13. Omnis ars mechanica aut est ad solatium, aut est ad commodum. *De reductione artium ad Theolog.*

S. CYPRIANUS. 14. Non facile de artibus recte judicat, qui artes ignorat. In Præfat. *ad Cornelium Papam*, *de Cardinalibus operibus Christi*, cap. 2.

DIONYSIUS CARTHUS. 15. Ars artium est vivere Deo, et compendiose proficere. *De Profess. monast.* art. 20.

GLOSS. ORD. 16. Quilibet catholicus, cum artem (quam pro

communi utilitate didicit) superbiæ, cenodoxiæ, philargyriæ, vel cujuslibet vitii contagione polluit, suo se gladio confodit; quia quo, defendi ab hoste debuit, in ipsum irruit. Sup. I *Paralipp.* cap. 10.

17. Licet ars imitetur naturam, opera tamen artis non assequuntur perfectionem operum naturæ. Sup. *Matth.* cap. 6.

18. Quæ sine his agi possunt vitia hominis sunt, non artis: sicut et in omnibus artibus male agitur, non ex eis, sed ex hominibus, ars enim nescit vitium. Sup. illud *Psalm.* LXX : *Quoniam non cognovi litteraturam.*

S. GREGORIUS MAGNUS. 19. Subtilissima ars vivendi est culmen tenere, gloriam premere, se esse nescire. Libr. 26. *Moral.* cap. 19.

20. Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Part. 1. *Pastor.* cap. 1.

21. Ars artium est regimen animarum. *Ibid.*

22. Ars, et mira disciplinæ scientia, est toto cordis adnisu addiscenda. Hom. 19, sup. *Ezech.*

23. Ad hoc tantum liberales artes discendæ sunt, ut per instructionem illarum divina eloquia subtilius intelligantur. Libr. 5, in I *Reg.* cap. 3.

24. Habens artem qua regitur, magnopere studeat, ut usum atque utilitatem illius cum proximo partiatur. Hom. 9, sup. *Evang.* in illud *Matth.* 25 : *Omni habenti dabitur.*

S. GREGOR. NYSS. 25. Indita est naturæ divina quædam ars, quæ res conditas, quasi nexu quodam stabilitas perpetuaret, duplicique vi cuncta moderaretur. *De Hominis opificio,* cap. 1.

S. HIERONYM. 26. Senectus eorum, qui adolescentiam suam honestis artibus instruxerunt, ætate fit doctior, usu tritior, processu temporis sapientior, et veterum studiorum dulcissimos fructus metit. Ep. *ad Nepotian.*

27. Nulla ars absque magistro discitur. Ep. 4, *ad Rusticum.*

28. Felices essent artes, si de illis soli artifices judicarent. In *Isaiam,* lib. 16.

29. Naturale est, ut omnes artifices suæ artis loquantur exemplis; et unusquisque, in quo studio trivit ætatem, illius similitudinem proferat. Sup. *Amos,* lib. 1, cap. 1.

HUGO A S. VICTORE. 30. Non invenitur inter cæteras artes liberales ars ista præ aliis liberalis, qua teneatur cor, quod omni mobili mobilius, quod omni lubrico lubricius est. Lib. 3, *de Anima,* cap. 13.

JOAN. CASS. 31. In omni arte præcedit quidam scopus, quem nisi quis omni studio, perseverantiaque servaverit, nec ad finem desiderati fructus poterit pervenire. *Collat.* 1. *Abbat. Moysis,* cap. 4.

32. Miserum est cujuslibet artis disciplinam quempiam profiteri, et ad perfectionem ejus minime pervenire. *Collat.* 19. *Abbat. Joannis,* cap. 5.

33. Ars quædam liberalis est misericordia; quid hac arte utilius, atque præstantius? hæc post hanc vitam maxime fulget, in cœlis habet officinam, et non hominem, sed Deum magistrum possidet. Homil. 53, sup. *Matth.* S. JOANNES CHRYSOST.

34. Neminem artis suæ pudeat, sed eos tantum qui otiosam vitam agunt. Hom. 5, sup. *Epist.* I, *ad Cor.* in *Morali.*

35. Qui in qualibet arte occupatur, non facile quidquam superfluum, neque verbis, neque re, nec cogitationibus suscipiet. *Ibid.*

36. Artis est proprium ad aliquam utilitatem pervenire. Hom. 33, *ad Popul. Antioch.*

37. Quanto amplius ad quamlibet artem homo conscendit, tanto magis ad hominem ars ipsa descendit. Lib. 3. *de Summo bono,* cap. 9. S. ISIDOR. ISP.

38. Nulla ars est, quæ non scientia constet. Lib. 3. *de Falsa sapient.,* cap. 5. LACT. FIRM.

39. Artes discuntur, ut exerceantur ; exercentur autem, vel ad subsidia vitæ, vel ad gloriam. *Ibid.* cap. 8.

40. Nulla ars sine tempore discitur, et sine præceptore ; ars artium sola sine magistro percipitur. In *Libro Ascetico.* S. NILUS.

41. Cuncta quæ natura generat, vel producit, pietas nutrit, industria excolit, ars decorat. Serm. 132. S. PETRUS CHRYSOLOG.

42. Ars omnipotentis artificis, et lex omnium artium veritas est. Sent. 386. S. PROSPER.

43. Natura comparatum est, ut in omnibus artibus, hoc sit scientiæ pretiosior pompa, quo rarior. Lib. 2. Ep. 10. *ad Hesperiam.* S. SIDONIUS.

44. Nulla ars non alterius artis aut mater, aut propinqua est, nihil alterius vacat ; tot sunt artium venæ, quot hominum concupiscentiæ. De Idololatr., cap. 8. TERTULLIAN.

45. Ars cujus operibus homines possunt bene et male uti, est licita. Secunda secund. quæst. 169, art. 2. S. THOMAS AQUINAS.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

46. Ars imitatur naturam in quantum potest. 2. *Phys.* ARISTOTEL.

47. Ars supplet defectum naturæ. 7. *Politic.*

48. Finis utilis in arte est cognitio. 1. *Ethic.*

49. Opus suum diligit unusquisque artifex. 9. *Ethic.*, cap. 8.

50. Vitiosum est artem vituperare propter ejus vitia. Lib. 2. *de Arte Rhet. ad Herennium.* CICERO

51. Imitetur ars naturam, et quod ea desiderat, inveniat ; quod ostendit, sequatur. *Ibid.*, lib. 3.

52. In omni disciplina, infirma est artis perceptio sine summa assiduitate exercitationis. *Ibid.*

53. Duæ sunt artes, quæ possunt locare homi-

nes in amplissimo gradu dignitatis : una imperatoris, altera oratoris boni. Orat. 23 *pro Murana.*

54. Omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, et quasi cognatione quadam inter se continentur. *Ibid.* Orat. 26. *pro Archia poeta.*

55. Nulla ars sine interprete, et sine aliqua exercitatione percipi potest. Lib. 7. Ep. 19. *ad Trebat.*

56. Ars est philosophia vitæ. Lib. 3. *de Finibus.*

57. Duæ sunt artes, quibus perfecte ratio et oratio compleatur : una inveniendi, altera disserendi. *Ibid.* lib. 4.

58. Ars est dux certior, quam natura. *Ibid.*

59. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. Lib. 1. *Tusc. quæst.*

60. Honos alit artes. *Ibid.*

PLATO.

61. De omnibus artibus hunc in modum constituendum est : ut quæ una quadam arte cognoscimus, altera minime cognoscamus. Syzygia 4. in *Iliade.*

62. Ad hoc nata est, atque instituta ars, ut quod unicuique commodum est atque utile investiget, atque suppeditet. Lib. 1, *de Republ.*

63. Unaquæque ars nullam aliam quampiam utilitatem habet propositam, quam ut maxime sit absoluta, et omnibus suis numeris perfecta. *Ibid.*

64. Nulla ars sibi, sed ei conducit cujus ipsa est ars. *Ibid.*

SENECA.

65. Non est ars, quæ ad affectum casu venit, sed vera ars, est sapientia. Epist. 29.

66. Omnis ars imitatio est naturæ. Epist. 65

67. Meritoria artificia sunt et utilia, si præparant ingenium, non detinent. *Pros.*

68. Grammaticus circa curam sermonis versatur, circa historias, circa etiam carmina.

69. Quid horum ad virtutem viam sternit? quid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frænat?

70. Ad Geometriam transeamus, et ad Musicam; nihil apud illas invenies, quod vetet timere, vetet cupere, quæ quisquis ignorat, alia frustra scit.

71. Videndum est utrum doceant isti virtutem, an non; si non docent, nec tradunt quidem; si docent, philosophi sunt.

72. Musica docet me, quomodo inter se acutæ ac graves consonent voces : quomodo nervorum disparem reddentium sonum fiat concordia.

73. Doce me quid sit pudicitia, et quantum ex ea bonum in corpore, et in animo positum sit.

74. Fac potius quomodo animus secum meus consonet, nec consilia mea discrepent.

75. Monstras mihi, qui sint modi flebiles : monstra potius quomodo in adversis non emittam flebilem vocem.

76. Metiri me Geometres docet latifundia, potius doceat quomodo metiar quantum homini sit satis.

77. Numerare me docet Arithmetica, et avaritiæ commodare digitos; potius doceat nihil ad rem pertinere istas computationes; non esse feliciorem, si quantum habeat, per se computare cogatur.

78. Quid mihi prodest scire agellum in partes dividere, si nescio cum fratre dividere?

79. Quid prodest colligere subtiliter pedes jugeri, si tristem me facit vicinus potens, et aliquid ex meo abradens?

80. Doces me quomodo nihil perdam ex finibus meis, at ego discere volo, quomodo totum hilaris amittam.

81. O egregiam artem ! scis rotunda metiri, in quadratum redigis quamcunque acceperis formam; intervalla siderum dicis, nihil est quod in mensuram tuam non cadat.

82. Si artifex es, metire hominis animum ; dic quam magnus sit, dic quam pusillus sit.

83. Scis quæ recta sit linea; quid tibi prodest, si quid in vita rectum sit ignoras?

84. Ad illam artem transeamus, qua majores nostri juventutem exercuerunt; hastilia jacere, sudem torquere, equum agitare, arma tractare.

85. Sed nec hæ, nec illæ docent, aluntve virtutem.

86. Quid enim prodest equum regere, et cursum ejus fræno temperare, et affectibus effrænatissimis abstrahi?

87. Quid prodest multos vincere luctatione, vel cæstu, et ab iracundia vinci?

88. Hæ viles ex professo artes, quæ manu constant, ad instrumenta vitæ plurimum conferunt, ad terrena multum, ad virtutum nihil.

89. Liberales enim artes non perducunt animum ad virtutem, sed expediunt, sed percipiendis locum parant. Epist. 88.

90. Non est ars sui juris, cui precarium fundamentum est. *Ibid.*

91. Mathematica superficiaria ars est, in alieno ædificat, aliena accipit principia, quorum beneficio ad ulteriora perveniat. *Ibid.*

92. Geometri quidquid in aliorum artibus supervacuum erat, transtulere in suam; sic effectum est, ut diligentius sciant loqui, quam vivere. *Ibid.*

93. Non dat natura virtutem ; ars est bonum fieri. Ep. 30.

94. Artium peccata, artificibus pudori sunt, offenduntque. Ep. 97.

95. Laus alit artes, non laudatio, quæ corrumpit artes. Ep. 102.

ASCENDERE IN GENERE.

S. AUGUSTIN. *Divisio.* Tres sunt ascensus : in primo, ascendimus ab istis exterioribus et inferioribus ad nos.

In secundo, ascendimus ad cor altum.

In tertio, ascendimus ad Deum. *Prosec.*

Primus ascensus fit consideratione mundi, et contemptu.

Secundus fit cognitione, et contemptu nostri.

Tertius fit cognitione et amore Dei.

Quanto amplius proficimus, tanto amplius ascendimus ; qui enim non ascendit, descendit ; et qui non proficit, deficit. *De Spiritu et Anim.*, cap. 52.

S. BERNARD. Quatuor gradus assensionis sunt : primus, ad cor; secundus, in corde; tertius de corde; quartus, supra cor. *Prosec.*

In primo, timetur Dominus; in secundo, auditur consiliarius; in tertio, desideratur sponsus; in quarto videtur Deus. Serm. 4.

HUGO CARD. Triplex est gravitas ascensus. Grave est ascendere; gravius est, quando ascensus est lubricus, sive arenosus; gravissimum est, quando ascensor est debilis, et infirmus. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 25.

Tres sunt ascensiones : Prima, est incipientium.

Secunda, progredientium.

Tertia, pervenientium. Sup. *Ecclesiasten.*

S. BERNARD. *Comparatio.* Sicut nemo repente fit summus, sed gradatim quisque ascendit : sic nemo repente fit pessimus, sed paulatim descendit ; via est enim descensionis sicut et ascensionis. *De duodecim gradib. humilit.*, cap. *Interlucet.*

S. JOANNES CHRYSOST. Sicut volatilia donec altum aerem secant, non facile capiuntur : ita tu donec ad superiora ascendendo respexeris, nec laqueo, nec ullis facile capieris insidiis. Homil. 15, *ad populum Antiochen.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Ascendens, directum attolle grandum ; nullus inde tuto redit ; hinc via, inde ruina est ; hinc ascensus, inde periculum. *Pros.*

2. Ascendendi quidem labor, sed descendendi periculum. Lib. 3. Ep. 11, *ad Irenæum.*

3. Nescit summum, qui Christum ignorat ; in inferno semper est, qui non ascendit ad Christum. *De Tob.*, cap. 19.

4. Ille vere ascendit, qui propria peccata deponit. Sup. *Psalm.* CXVII, vers. 3. Serm. 16.

S. ANTONIUS DE PADUA. 5. Qui vult ascendere, ipsum prius descendere necesse est. Serm. *Dom. 4, post Epiphan.*

S. AUGUSTIN. 6. Tanto gloriosius mens ad superiora promovetur, quanto diligentius ab inferioribus concupiscentia cohibetur. *De opere Monach.*, cap. 32.

7. Quis tam beatus, qui in corde suo semper ascendat? Lib. 4, *contra duas Epistolas Pelag.*, cap. 11.

8. Cum cœperit homo ascendere, in ipso exordio ascensionis linguas dolosas patitur, blandas ad perniciem, blandas ad malam suasionem. *Prosec.*

9. Dicunt enim, quid facis? quare hoc facis? servire aliter Deo non potes? sic blanditur ascendenti lingua dolosa.

10. Si ascendere perseveraveris, vincitur lingua dolosa, et blandiens incipit esse aperte sæviens : et quæ blandiebatur ut seduceret, minatur ut terreat. Sup. *Psalm.* CXXIII, in Expos., vers. 2. *Cum irasceretur*, etc.

11. Cum ab inferioribus ad superiora volumus ascendere, prius accurrit nobis sensus, deinde imaginatio, postea ratio, intellectus et intelligentia, et in summo est sapientia, quæ Deus est. *De Spirit. et Anima*, cap. 11.

12. Quia bona exteriora diu stare non possunt, jussus est homo ab exterioribus ad interiora redire, et ab interioribus ad superiora ascendere. *Ibid.*, cap. 14.

13. Redeamus ad nos, ut possimus ascendere ad nos. *Ibid.*, cap. 52.

14. Anima quæ amat, ascendit semper. In *Manuali*, cap. 24.

15. Ascendentibus sursum versus, primus actus dicitur animatio; secundus, sensus; tertius, ars; quartus, virtus; quintus, tranquillitas; sextus, ingressio ; septimus, contemplatio. *Pros.*

16. Primus, de corpore, secundus per corpus, tertius circa corpus, quartus ad animam, quintus in anima, sextus ad Deum, septimus apud Deum. *De Quanti Animæ*, cap. 35.

17. Viscus quidam pravi desiderii et delectationis terrenæ volare non patitur mentem, et citius retrahit, si forte aliquando sublevetur. Serm. 2, in *Vigilia Nativ.* S. BERNARD.

18. O perversitas! o abusio filiorum Adam, quia cum ascendere difficillimum sit, descendere autem facillimum, ipsi et leviter ascendunt, et difficilius descendunt; parati ad honores, et celsitudines graduum ecclesiasticorum, ipsis etiam Angelicis humeris formidandos. Serm. 2. *Ascens.*

19. Ascendimus velut duobus pedibus, meditatione et oratione : meditatio siquidem quid desit docet, oratio ne desit obtinet. Serm. 1, *de S. Andræa.*

20. Curramus sursum, non passibus corporis, sed affectibus, sed desideriis, sed suspiriis. In *Meditat.*, cap. 6.

21. Non deficias, neque tepescas, ut gradum perfectionis possis ascendere, ad quem nonnisi multis laboribus pervenitur. *Pros.*

22. Euge, euge, frater bone, initia transcende, et ad superiora tende.

23. De radice enim ad cacumen, festinanti liber patet ingressus. *De ordine vitæ.*

24. Contemplativi alii ascendunt, et corruunt; alii rapiuntur, et descendunt. In *Sententiis*, verbo *Contemplativi* .

25. Tanto altius se quisque noverit in virtutum gradibus ascendisse, quanto minus colloquiis humanis delectatur. In 2, volum. *de Passione*, cap. 27.

26. Ascensus profecto arduus est, et cassus conatus absque Dei adjutorio. Lib. in *floribus*, cap. 21.

27. Per humilitatem ad sublimitatem ascendere, hæc est via, et non est alia præter ipsam; qui aliter vadit, cadit potius quam ascendit. Serm. 2. *de Ascensione.*

28. Ascendere non potes, nisi descenderis. *Ibid.*

29. Nemo repente fit summus: ascendendo, non volando apprehenditur summitas scalæ. Serm. 1, *de S. Andrea.*

30. Si quis ad supremum exercitii spiritualis gradum pervenerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, ut vix sibi primum videatur adeptus. In primo volumine *de Quatuor modis orandi.*

31. Aut ascendas necesse est, aut descendas; si attentas stare, ruas necesse est. Ep. 91, *ad Abbat. Suessione congregatos.*

32. Rarissima avis in terris est, qui de gradu, quem forte in religione semel attigerit, vel parum ascendat. Epist. 96, *ad Richard. Fontanensem.*

33. Cum ratio proficiendo in amorem, sursum ascendit, amanti et desideranti gratia condescendit. *De vita solitar. ad fratres.*

S. BONAVENT.

34. Timendum est ascendentibus superbis; si enim in monte cœli stare non potuit Angelus superbus, quomodo ascendere potest homo superbus? Ser. 3. *Dom.* 3. *Quadrag.*

35. Quantum ascenderunt mali per ambitionem in mundo, tantum descendent per damnationem in inferno. Serm. 4, *de Ascens.*

36. Paulatim ascendes, sed non paulatim descendes. *Ibid.*

37. Tanto in materialibus ascensus est altior, quanto id quod ascendit fuerit levius et purius: sic et in spiritualibus, tanto ascensus est altior, quanto quod ascendit, a terrena cupiditate est purius, et virtute gratiæ plenius. Serm. 4, *Dom.* 4, *post Pentecost.*

38. Ascendere debet homo: ad veritatem, per contemplationem; ad virtutem, per conversationem; ad dignitatem, per vocationem; ad immortalitem, per resurrectionem. *Ibid.* Ser. 2. *Dom.* 16,

39. Heu! quam multi non ascensiones ad cœlum, sed descensiones in infernum disponunt; de vitio in vitium descendentes usque ad profundum inferni! *Ibid.*

40. Heu! multo jam plures dæmones quam Angeli scalam prælationis ascendunt. *Ibid.* sup. illud *Genes.* 28. *Scalam vidit Jacob.*

41. Per humilitatem ad sublimitatem ascenditur, nec est alia via præter ipsam: ergo descende, ut ascendas; humiliare, ut exalteris. Serm. 2, *Omnium Sanctorum.*

42. Ascendere ad dignitates non est aliud quam sibi præcipitium præparare; et tanto magis, quanto ascenditur sublimius. Serm. 7. *de SS. Apostolis.*

43. Sicut quanto quis plus ascendit, tanto (dum cadit) profundius ima petit: sic, quanto quis amplius descendit, tanto amplius sursum tendit. Serm. 2.

44. Quando cor terrenarum cupiditatum pondere aggravatur, sursum minime ascendere potest. In *Medit. vitæ Christi*, cap. 44.

DIONYSIUS CARTHUS.

45. Iter tuum, voluntas est; amando ascendis, negligendo descendis. *De septem Itineribus.*

46. Nisi quis Passionem Christi pro fundamento sibi constituerit; quanto altius ascenderit, tanto profundius se casurum noverit. *De perfect. charit.*, art. 44.

S. EUSEBIUS EMISSEN.

47. In tenebris residemus, si promoveri cessamus. Homil. 1. *ad Monach.*

48. Si quotidie in cordibus nostris ponamus ascensus, nulla infirmitate, nulla ætate lassari possumus. *Ibid.* Hom. 5.

GLOSS. INT.

49. Quandiu in hoc seculo sumus, et de Ægypto educimur, paulatim ascendimus. Sup. *Hieremiam*, cap. 2 in illud: *Qui ascendere nos fecit.*

GLOSS. ORD.

50. Congrua ascensio est, cum prius est contemptus seculi, cui dantur æterna; secundus gradus est mansuetudo. *Prosec.*

51. Inde mores temperat mansuetudo, et non est mitis, qui prius pauper non fuerit.

52. Impossibile est enim secundum gradum ascendere, nisi primum ascenderis. Sup. *Matth.* cap. 5.

S. GREGOR. MAGNUS.

53. Frustra velociter currit, qui priusquam ad metas veniat deficit. Lib. 1. *Moral.* cap. 21.

54. In cœlum tanta ascensura creditur multitudo hominum, quanta multitudo remansit Angelorum. Homil. 34. in *Evang.*

55. Superiora amare jam sursum ire est. Lib. 15. *Moral.* cap. 27.

56. Nemo, intima deserens, repente fit summus. *Ibid.* lib. 22, cap. 14.

57. More viatorum nequaquam debemus aspicere, quantum jam inter egimus; sed quantum superest ut peragamus. *Ibid.* lib. 22. cap. 5.

58. Tutius ascendendo gradimur, si sic metimur ea quæ cernimus, ut etiam ea, quæ procedendo visuri sumus, percurrenda esse cogitemus. In prolog. sup. I *Reg.*

59. Humana mens sicut male elevata in infimis premitur, sic bene pressa in sublimibus levatur. Libro 13. *Moral.* cap. 11.

60. Mœnia supernæ civitatis nisi humiles non ascendunt. Libr. 17. *Moral.*, cap. 17.

61. Solerter est intuendum, quod et ascensuri in imo se esse considerant, et casuri semper in præcipiti stant. *Ibid.* lib. 29. cap. 9.

62. Curvum cor est, cum ima appetit; dirigitur, cum ad superna sublevatur. *Ibid.* cap. 11.

63. Tanto magis corda hominum ascendere ad cœlestia invident, quanto se a cœlestibus per elationis suæ immunditiam profectos vident. *Ibid.*, libr. 2. cap. 25.

64. Primus ascensionis gradus, est timor Domini; secundus, pietas; tertius, scientia; quartus, fortitudo; quintus, consilium; sextus, intellectus; septimus, sapientia. Homil. 19, super *Ezech.* in illud *proverb.* 9. *Initium sapientiæ, timor Domini.*

65. Pudeat terrena concupiscere, et dorsa mentium ascendentibus præbere. Hom. 31, sup. *Evang.*

66. Tanto quisque gravius corruit, quanto antequam caderet, in conspectu Dei altius ascendit. In *Septem psalm. pœnitent.* sup. *psalm.* IV, vers. 3.

67. Quo charitas benigne descendit ad infima, eo valenter recurrit ad summa. In *Registr.*, lib. 1, indict. 9, cap. 24, ep. 24, *ad Joann. episc. Constantinop.*

68. Qui nititur ad altiora ascendere, quid agit nisi ut crescendo decrescat; et ascendendo exterius, interius ad profunda descendat? *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 110, epist. 110, *ad Syagrium episcop.*

69. Ordinate ad ordines ascendendum est; nam casum appetit, qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum. *Ibid.*

HAYMO. 70. Facile corpus levabitur in alta cœlorum, si non premat spiritum sarcina peccatorum. Ser. primo *de Ascens.*

HIERON. 71. Quanto sublimior ascensus est, tanto lapsus periculosior. Ep. *ad Demetriadem.*

72. Tamdiu non relabimur retro, quamdiu ad priora contendimus; at ubi cœperimus stare, descendimus. *Prosec.*

73. Nostrum non progredi, jam reverti est; si volumus non redire, currendum est. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

74. Curre, festina; curre, ut non negligas; festina, ut celerius comprehendas. In *Regula monachorum*, cap. 30.

75. Raro per gradus dignitatis ascendit homo, quin multo gravius non descendat. In *Regula Monacharum*, cap. 15.

76. Grandis est difficultas de terris ad cœlestia conscendere, facilius ruimus, quam conscendimus; in ascendendo enim grandis labor est, grandis sudor. *Prosec.*

77. Si fuero in primo gradu, si in secundo, si in tertio, si in quarto, si in decimo; quid mihi podest, nisi ad summum pervenero?

78. Fac mihi scalam quindecim habere gradus; veni usque ad quartum decimum, nisi quintum decimum tenuero, quid mihi prodest quod ad quartum decimum veni?

79. Et si ad quintum decimum venero, et corruero; major ascensus, major ruina est.

80. Jejunium, primus gradus est ascensus; et non statim putemus, quod si jejunaverimus, conscendamus ad regna cœlorum; jejunia nos ducunt, sed sine jejuniis non conscendimus ad regna cœlorum; sola non prosunt, cum aliis prosunt.

81. Secundus gradus ascensionis est, seculo renuntiare, nihil de seculo quærere, terrena contemnere; nihil est, solum terrena dimittere, sed et vitia animæ dimittere, grande est.

82. Si jejunavero (hoc est, si fuero in primo gradu) si dimisero possessiones (hoc est, si fuero in secundo gradu) quid mihi prodest, si rixosus sum, si iracundus sum, si detractor sum, si invidus sum?

83. Arduus ascensus est, difficilis est, desperatio nascitur; noli desperare (o homo) in quinto decimo gradu, Dominus supra est, intuetur te, dat auxilium.

84. Si in primo gradu es, et videtur tibi grande esse spatium inter primum et quintum decimum; noli respicere gradum, sed cœlum aspice.

85. Dominus incurvavit se propter te, humiliavit se, securus ascende. S. Hieronym., sup. *Psalm.* CXLIX. Expos. 2, vers. 1. *Ad Dominum cum tribularer, clamavi.*

86. Sunt quidam, qui dum volunt terminos excedere, et ad alta volitare, in ima merguntur. Lib. 1, sup. *Matth.*, cap. 6, sup. illud. *Respicite volatilia.*

87. Nisi parva fuerint, magna eminere non pos-

sunt; ad summa non scandimus, nisi per ima gradiamur. Post init. Prooemii, sup. *Ep. ad Ephes.*

88. Magna gloria est, de imis ad summa scandere, de nihilo ad maximum pervenire, de limo ad cœlum, de servitute ad regnum. Sup. *Epist. ad Rom.*, cap. 5, in illud : *Non solum autem, sed et gloriamur.*

HUGO A S. VICT. 89. Si ascendere nosti per devotionem mentis, scias et descendere per exercitium boni operis; si nescis descendere, nescis conscendere. Sup. *psalm.* CXVIII, cap. 72.

90. Quanto altior est ascensus, tanto periculosior est casus. *Prosec.*

91. Omnis superbus tanto in imo est, quanto in altum se erigit.

92. Tantoque profundius labitur, quanto excelsius elevatur. In *Regul. D. August.*, cap. 2.

93. Sicut per ascensus musicæ, frangis et elevas vocem : sic per ascensus et descensus virtutum, frangas et eleves mentem. *Prosec.*

94. Frangas, descendens ad compassionem proximi; eleves, ascendens ad contemplationem Dei. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 22.

95. Quanto plus quis ascenderit, tanto perfectior erit. Libr. 5. *Didasc.*, cap. 9.

96. Cum ascendendi semper sit voluntas, descendere tamen aliquando cogit necessitas. *Ibid.*

97. Ascendis, cum diligis, sursum pergis in charitate, quia charitas sursum ducit. *Prosec.*

98. Ascende ergo, dum potes, quantum potes; nunquam nimis potes, ubi nunquam potes totum tuum. *De Sacrament.* lib. 2. Part. 13, cap. 8.

99. Christi imitatores, quanto descendunt ad
HUGO CARD. vilia et aspera, tanto ascendunt ad gloriam, et delicias Paradisi. Sup. *Genes.*, cap. 28.

100. Tota vita justorum est ascensus, et tota vita impiorum descensus est. Sup. I *Regum*, cap. 1, in illud : *Et ascendebat.*

101. Sicut in cœlo sunt sex signa, per quæ ascendit sol, et sex per quæ descendit : sic in quolibet viro (præcipue spirituali) debent esse sex gradus, quibus ascendat ad Deum, et sex quibus ad sui cognitionem descendat. *Prosec.*

102. Sex gradus, quibus ad Deum ascenditur : primus est exprobratio peccati; secundus est fletus; tertius est amaritudo pœnitentiæ; quartus est cautela peccati, ac resistentia; quintus est indignatio contra peccatum; sextus est charitas proximi.

103. Sex gradibus descenditur ad sui cognitionem; primus est consideratio sui; secundus est repressio pravorum motuum; tertius est consideratio propriæ infœcunditatis; quartus est ponderatio peccatorum et beneficiorum Dei; quintus est remorsus conscientiæ; sextus est consideratio naturalium defectuum. Sup. *Ps.* XVIII.

104. Quanto major es, tanto magis submitte S. JOANNES
teipsum; et, cum ascenderis in altum, opus est CHRYSOST.
ut tibi prospicias ne cadas. Homil. 4, *de Verb. Isaiæ.*

105. Festina quo tendis, quo properas perveni, currentis gressus non retrahat inimicus. *Prosec.*

106. Veloces sequere, tardiores attrahe, pigros desere, fortiores fortiter imitare. Serm. *de Fide, spe, et charite.*

107. Nemo repente fit summus; sed a minimis quisque inchoat, ut ad majora perveniat. Apud Div. Antonin., part. 4.

108. Grandes sudores perpetimur, ut ad cœlum S. ISIDORU
conscendere valeamus. Lib. 2, *de Summo bono*, HISPALENS
cap. 36.

109. Sæpe mens ad summa ab imis erigitur, et sæpe a summis ad infima pondere carnis inclinata reflectitur. *Ibid.* lib. 3, cap. 15.

110. Hæc est ascendendi via regia, ut, quicun- S. LAUREN
que ad superiora ascendit, sua non negligat JUSTIN.
interiora. *Prosecutio.*

111. Ab exterioribus ad interiora redeat, ut ab interioribus ad superiora conscendat.

112. Ad superiora mens via est, in superioribus vero perpetua pax, imperturbabilis requies, et diuturna tranquillitas.

113. Assuescat ergo habitare in se, qui vult ascendere supra se. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 22.

114. Ascensionis initium est ut relinquas tua, quo quietus tecum habites. Part. 2, serm. *de S. Bartholom.*

115. Ad cœlestis Hierusalem non ascendunt S. PROSPE
consortium, nisi qui toto corde profitentur non proprii operis, sed divini esse muneris quod ascendunt. Sent. 31.

116. Ascendat humana ignorantia per fidem, ut mereatur fides videre quod credit. Ibidem, sent. 387.

117. Congruus ordo ascendendi ad Deum est, THOMAS
ab inferioribus studiis ad potiora tendere, et KEMPIS.
rursus ad pristinam infirmitatem humiliter se reflectere. Ser. 2, *ad Frat.* Divis. 2.

118. Nunquam ille bene iter ardui montis S. VALERI.
aggreditur, cui desperatio dominatur. Homil. 3, *de Arcta vita.*

119. Arbor vitæ est in excelso, et ascendit ad IN VITIS PA
eam humilitas. Libr. 5, libello 15, *de Humilit.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

120. Est ad virtutem multus ascensus, ut is CICERO.
gloria maxime excellat, qui virtute plurimum præstat. Orat. 31, pro *Plancio.*

SENECA. 121. Subsilire in cœlum, ex angulo licet. Ep. 31.

122. Vigilandum est; nisi properamus, relinquimur. Ep. 108.

Vide etiam tit. *Mundus*, sent. 100; *Perfectio*, sent. 2. *Pœnit.* sent. 199, 214; *Profectus*, sent. 6, 10, 13, 43 : *Virtus*, sent. 56, 125.

ASCENSIO CHRISTI.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Sicut aquila humilia deserit, alta petit, cœlorum vicina conscendit : ita et Salvator humilia inferni deseruit, Paradisi altiora petiit, cœlorum fastigia penetravit. Serm. 62.

2. Non solum fidem firmat, sed etiam devotionem acuit, quod Christus vulnera suscepta pro nobis cœlo inferre maluit, abolere noluit, ut Deo Patri nostræ pretia libertatis ostenderet. Lib. 10, sup. *Luc.*, cap. 24, in illud : *Palpate et videte.*

S. AUGUST. 3. Qui descendit, ait Apostolus, ipse est et qui ascendit; quis est descendit? Deus homo. Quis est ascendit? idem ipse Deus homo. *Pros.*

4. Quod pro te suscepit, levavit in cœlum, terrenumque corpus fecit cœleste.

5. Regnat homo jam susceptus a Christo, ad dexteram Patris sedens : et, ut sui ab illo regnum accipiant, vocat, invitat, hortatur. Lib. 4, *de Symbolo*, cap. 7.

6. Ascendamus cum Christo interim corde, cum dies ejus promissus advenerit, sequemur et corpore. Serm. 2, *de Ascens.*

7. Venit Christus, complentur in ejus ortu, vita, dictis, factis, passionibus, morte, Resurrectione, Ascensione, omnia præconia Prophetarum Ep. 3, *ad Volutian.*

8. Ubi et quomodo sit in cœlo corpus Dominicum, curiosissimum et supervacaneum est quærere; tantummodo in cœlo esse credendum est. *De fide et symbolo*, cap. 6.

9. Dominus ascendit in cœlum, corpus autem non ascendit, sed levatum est in cœlum, illo levante, qui ascendit. *De Agone christiano*, cap. 25.

10. Solus Christus sine corruptione implevit uterum matris, quia solus pro nobis super cœlos ascendit, ut sederet ad dexteram Patris. Serm. 2, in vigil. *Nativit.*

11. Resurrectio Domini, spes nostra est; Ascensio Domini, glorificatio nostra est. Ser. 2, *de Ascens.*

12. Dominus Jesus Christus, dum humanam conditionem sideribus importavit, credentibus cœlum patere posse monstravit; et, dum victorem mortis in cœlestia elevavit, victoribus quo sequantur ostendit. *Ibid.* Serm. 3.

13. Ascensio Domini Catholicæ fidei confirmatio fuit, ut securi in posterum crederemus miraculi illius donum, cujus jam in præsenti percepissemus effectum. *Ibid.*

14. Dum audis elevatum, agnosce militiæ cœlestis obsequium, non auxilium; servitium, non subsidium; ministerium, non adjutorium. *Ibid.*

15. Nos Christi mors vivificavit, nos resurrectio erexit, nos ascensio consecravit. *Ibid.*

16. Triformis est ascensus Domini: victoriosus, quo ascendit super occasum; speciosus, quo ascendit super cœlos cœlorum; gloriosus, quo ascendit super pennas ventorum. In sententiis, cap. *Triformis* S. BERNARD.

17. Ascendit Deus, Judæis insultantibus, dæmonibus trepidantibus, Angelis jubilantibus, Apostolis admirantibus. Serm. 4, *de Ascens.* sup. illud. *Psalm.* XLVI: *Ascendit Deus in jubilatione.* S. BONAVENT.

18. Ascendit Christus, potenter, patenter, gaudenter, decenter, clementer. Lib. 4. *Compend. Theolog. verit.* cap. 24.

19. Pulcherrimum est Patri spectaculum, filius æternus victor. In *Orat. adhortat. ad Gentes.* CLEM. ALEX.

20. Cum potentiæ cursum perfecisset Jesus, et homines a peccatis redemisset, ascendit rursus in cœlos nube ipsum suscipiente; et Angeli quidem ascendenti assistebant, Apostoli vero aspiciebant. Catech. 4, *de Ascens.* S. CYRILLUS HIEROSOL.

21. Non manufacto vehiculo, nec auxiliaribus carpentis, non vectoribus Angelis evectus est Christus; sed naturæ divinæ propria usus virtute, carnem cœlo intulit, et corpus glorificatum Patris conspectibus præsentavit. *De Ascensione Christi*, cap. 3. S. CYPRIANUS.

22. Ascendit Christus ad cœlos, non ubi Verbum Deus ante non fuerat, quippe qui erat semper in cœlis, et manebat in Patre, sed ubi Verbum caro factum ante non sederat. Expos. sup. *Symbol. Apost.* cap. 18, in illud: *Ascendit ad ad cœlos*, et S. Hieron. Ep. 18, *ad Rufin.* S. CYPRIANUS ET S. HIERONYM.

23. Ascensio Domini Catholicæ fidei confirmatio fuit. Hom. 2, *de Ascens.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

24. Christus moriendo docuit mortem non metui; resurgendo, docuit de vita confidi; ascendendo, docuit de cœlestis patriæ hæreditate gloriari. Lib. 27. *Moral.*, cap. 8. S. GREGORIUS MAGNUS.

25. Redemptor noster moriendo mortem superavit, eamque resurgendo consumpsit, et Resurrectionis suæ gloriam ascendendo declaravit. Hom. 29, sup. *Evang.* in illud : *Marci* ultimo: *Assumptus est in cœlum.*

26. Elias legitur in curru ascendisse, ut videlicet aperte demonstraretur, quia homo purus adjutorio indigebat alieno. *Prosec.*

27. Redemptor autem noster non curru, non Angelis sublevatus legitur; quia is qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

28. Ille etenim revertebatur ubi erat; et inde redibat ubi remanebat.

29. Quia, cum per humanitatem ascenderet in cœlum, per divinitatem suam, et terram pariter continebat et cœlum. *Ibid.*

30. Christus homo, nascendo, vitulus moriendo, leo resurgendo, aquila ad cœlos ascendendo factus est. Lib. 31. *Moral.*, c. 19, et Hom. 4, sup. *Ezech.*

31. Nascente Domino, videbatur divinitas humiliata; ascendente vero Domino, est humanitas exaltata. *Prosec.*

32. In nativitate sua apparuit Deus humilis; in ascensione sua ostensus est homo sublimis. Hom. 29, sup. *Evang.*

33. Vultis Christi saltus agnoscere? de cœlo venit in uterum, de utero venit in præsepe, de præsepe venit crucem, de cruce venit in sepulcrum, de sepulcro rediit in cœlum. *Ibid.*

S. HIERONYM. 34. In Ascensione Domini regnum diaboli cecidit, et regnum Cristi advenit: ascendente enim eo in cœlis, omnia subjecta sunt ei. Sup. *Psalm.* XXI, vers. 31: *Quoniam Domini est regnum.*

S. HILARIUS. 35. Fit caro Verbum, id est homo Deus; et qui homo est, in cœlis est; et qui Deus, de cœlis est; ascendit descendens, sed descendit non descendens; est qui erat, et quod est non erat. Lib. 10. *de Trinit.*

HUGO A S. VICTORE. 36. Quo caput præisse conspicitur, illuc subsequi et membra gratulentur. Lib. 4, *de Claustro animæ*, cap. 32.

HUGO CARD. 37. Christus in Incarnatione, in Passione, in Resurrectione, in Ascensione. Sup. *Psalm.* LXVII.

S. LEO I. 38. Qui ascendit ad cœlos, non deserit adoptatos. Serm. 2. *de Resurrect.*

39. Christi ascensio nostra est provectio; et, quo præcessit gloria capitis, eo spes vocatur et corporis. Serm. 1, *de Ascens.*

LUDOVICUS BLOSIUS. 40. Ipse Christus, cum Deus esset, etiam propter nos ascendit in cœlum. In canone *Vitæ spirit.* cap. 4.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 41. Ascendit in cœlos non se perferens, non se referens, qui nunquam recessit e cœlo. Serm. 58.

S. PETRUS DAMIANUS. 42. Ascendit Salvator in cœlum potestativæ virtutis imperio, non Angelorum auxilio fultus. Serm. 40, *de Assumpt. B. Mariæ.*

S. THOMAS AQUINAS. 43. Cum Christus post Resurrectionem vitam immortalem inchoaverit, non decuit eum in terris remanere, sed super omnes cœlos ascendere. Part. 3. *Summæ*, quæst. 57. art. 1.

44. Ascendit Christus in cœlum, non secundum divinam naturam (quæ nunquam cœlum deseruit), sed secundum quod homo virtute divinitatis penetravit cœlos. *Ibid.* art. 2.

45. De nostro fuit quod filius Dei pependit in cruce; sed de suo, quod ascendit in cœlum. *Ibid.*

46. In Christi Passione, fuit hostia pura; in Resurrectione, fuit hostia sancta; in Ascensione, fuit hostia immaculata. Opusc. *de Exposit. Missæ*, quæst. 4.

THOMAS A KEMPIS. 47. O felix et gloriosa Ascensio, qua humana natura super omnes Angelos est exaltata, et ruina perditorum Angelorum, per numerum electorum hominum Christi sanguine signatorum instauratur. *De Christi Ascens.* cap. 3.

48. Corporalis Christi Ascensio in cœlum spiritalis est elevatio mentis in Deum. *Ibid.* cap. 4.

ASPECTUS.

S. ANTONIN. *Comparatio.* Sicut ex visu mulieris inardescit concupiscentia viri, ita ex visu viri inardescit concupiscentia mulieris. Part. 3, tit. 16, cap. 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Non, vidisse, crimen est, sed cavendum ne origo criminis sit. Lib. 1. *de Pœnitentia*, cap. 13.

2. Bonus pudor ipsos corporis oculos premere sic consuevit, ut sæpe non videamus etiam quod videmus. *Ibid.*

3. Si qua juvenem petulantibus aspexit oculis, illius crimen solius est, quæ male vidit; non hujus, qui male se nollet videri; nec in eo, qui visus est, culpa est. Lib. *de Joseph*, cap. 5.

S. ANTONIN. 4. Sicut visus nobilior est sensus, ita periculosior. Part. 1. tit. 2, cap. 2.

5. Visus, si non refrænatur, multum inducit ad lasciviam et luxuriam. *Ibib.*

6. Oculus tuus, scilicet animæ, nihil bene videt, si seipsum non videt. Part. 1, tit. 3, cap. 7.

7. Cum mulierem vides, non hominem, non belluam, sed diabolum esse credito. Part. 2, tit. 4, cap. 5.

8. Aspectus mulierum destruit castitatem. Part. 4, tit. 4, cap. 6.

9. Diabolus offert oculis formas illicitas, quibus facile incitat ad voluptatem, ut visu destruat castitatem. Part. 4, tit. 13, cap. 3.

10. Tanta est humana fragilitas, ut ad aspectum seu erectionem oculi prosternatur. Part. 4, tit. 5, cap. 12.

S. AUGUST. 11. Aspectus animæ ratio est. Lib. 1. *Soliloq.* cap. 6.

12. Oculi vestri, etsi jaciantur in aliquam fœminarum, figantur in nulla. In Regul. 3.

13. Appetere videre fœminas, aut ab ipsis appeti velle, criminosum est. *Ibid.*

14. Non solum tacito tactu, sed affectu quoque et aspectu appetitur, et appetit concupiscentia fœminarum. *Ibid.*

15. Deo vir sanctus timeat displicere, ne velit

fœminæ male placere; illum cogitet omnia videre, ne velit fœminam male videre. *Ibid.*

16. Impudicus quis adolescens, suavitate alliciente jecit oculos in conjugem alienam, amavit, cupit pervenire, quærit tamen latere, timet apprehendi. *Pros.*

17. Sic enim amat voluptatem, ut plus timeat dolorem. Ser. 17, *de Verbis Apost.*

18. Claude oculum, et amittis vitium; claude januam, latronem occides. *Pros.*

19. Claude oculum, et voluntas non erit habendi; claude oculum, et infernum clauseris in æternum. Ser. 31, *ad Fratr. in Eremo.*

20. Ipsa visio, causa cupiditatis est, et principium appetitus. *Ibid.*

21. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, id est, hoc fine et hoc animo attenderit, ut eam concupiscat, plene consentire libidini est. Lib. 1, *de Ser. Dom. in monte.*

22. Plus est pauperi videre cœlum stellarum, quam diviti tectum inauratum. Sup. *Psalm.* CXXVII.

23. Sobrietas in fœminis ad terram deponit aspectum; ebrietas autem, amisso pudore, inverecundos erigit vultus. *De sobriet.* cap. 3.

24. Nemo se falsa securitate decipiat, ut de suis viribus periculose præsumat. *Pros.*

25. David, ille sanctissimus, in mille passionibus pressus vidit mulierem nudam, et adamavit eam, et statim homicidium simul fecit et adulterium. *De honestate mulier.* cap. 2.

S. BASILIUS MAGNUS. 26. Ne te ipsum præter naturam geras, ne terrena circumspicias, sed cœlestia. *Prosec.*

27. Homo non in ventrem aspicit, sed caput est ipsi altum, et sursum versus erectum, quo supernam contignationem intueatur. Homil. 11, in *Hexam.*

V. BEDA. 28. Nil peccant oculi, si mens velit his dominari. In suis *Proverb.* verbo: *Nil.*

S. BERNARD. 29. Visio occasio est fornicationis. Serm. 3, *ad Soror.*

30. Visio impura oculorum sagittas mittit fornicationis in mentem; oculus enim prima est sagitta fornicationis. *Ibid.*

31. Ut quid audes oculos levare in cœlum, qui peccasti in cœlum? terram intuere ut cognoscas teipsum. *De duodecim gradib. humil. verbo Audi.*

32. Duabus causis inculpabiliter oculos levas, ut vel petas auxilium, vel impendas. *Ibid.*

33. Quid necesse est ut videas mulieres? qua necessitate? qua utilitate? an sola curiositate? *Pros.*

34. Etsi tu otiose vides, sed non otiose videris; tu curiose spectas, sed curiosius spectaris. *Ibid.*

35. Quid mulierem, tuam mortem, tam intente intueris? quid illuc tam crebro vagantia lumina jacis? *Ibid.* verbo *Quoque.*

36. Ut temetipsum semper aspicias, semper ab omnibus oculos averte. *De vita solitar. ad Fratr.*

37. Quaquaversum nulla curiositate, quin potius necessitate aspicias. In *formula honestæ vitæ.*

38. Qui continens esse vult, debet vanos fugere aspectus. Serm. 2, *de Invent. S. Crucis.* S. BONAVENT.

39. Aspectus pulchritudinum et visus delectabilium et curiosus aspectus mulierum, cum inordinatione delectationis, periculum grave et probabile peccati mortalis pariunt. In *Speculo Animæ,* cap. 3.

40. Nocent mala audita, tentant pulchra visa, turbant illata vituperia. In *Alphabeto religios.*

41. Quomodo tangere licet quod intueri non licet? In *Speculo disciplinæ,* part. 1, cap. 30.

42. Cum extra domum egredieris, non multum circumspicias in plateis, ne forte videas unde tenteris. *De Instit. Novit.* part. 1, cap. 35.

43. Melius est labi pedibus quam oculis. Lib. 2. *Pædagogi,* cap. 6. CLEM. ALEX.

44. Super omnia aversandus est mulierum aspectus; fieri enim potest, ut qui viderit, labatur; sed fieri non potest, ut qui non viderit, concupiscat. *Ibid.* lib. 3, cap. 11.

45. Rectis vide oculis, et non erit concupiscentia. Catechesi 2. S. CYRILLUS HIEROSOLYM.

46. Sic manet in castitate homo facies intuens assidue mulierum, sicut manet palea stans in igne. Ep. ad *Augustin. de miraculis D. Hieronymi.*

47. In oculis lascivia mentis præsertim apparet, et per corporalem intuitum provocatur libido. Sup. *Ep.* II B. Petri, cap. 2. DIONYSIUS CARTHUS.

48. Consuesce non circumferre oculos tuos ad aliena et vana; hæc enim deperire faciunt labores omnes monasticos. Doctrina 21, resp. 3. S. DOROTH.

49. Hi miserrimi sunt, qui ad ecclesias properant, non ut divinis intersint mysteriis, sed ut mulierum contemplentur vultus. Ep. 61, *ad Damasum Pap., de Morte D. Hieronymi.* S. EUSEBIUS CÆSARIENS.

50. Qui mulierem importunis oculis, et mortem ad se trahentibus conspicit, hic in alieno corpore sacrificans diabolo animam suam, toxicato spiculo in corde percussus est. Homil. 3, *de Pasch.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

51. Quam facile potest in puncto temporis evagari velocitas oculi, tam sollicite præcavenda est irruentis noxa delicti. *Ibid.* Hom. 4. *Epiph.*

52. Mulierum aspectum, qui multis occasio est ruinæ, eo sollicitius evitare debemus, quo sæpius videmus per hujusmodi debilem frangi, et fortem spiritum infirmari. Collat. 6, *de Vitando mulierum aspectu.* S. FRANCISCUS ASSISIAS.

53. Noli in faciem virginis intendere, ne te scandalizet vultus ejus. Opusc. *Apophthegm.* 33.

54. Qui semper videt, quod semper cogitat, et GLOSS. INT.

ubi diu sponte persistit, ibi etiam cum noluerit, cadit coactus. Sup. *Lucam*, cap. 13.

S. GREG. MAG.

55. Cum turpiter solo visu etiam innupta concupiscitur, adulterium perpetratur. Lib. 21. *Moral.*, cap. 9.

56. Plerumque res quælibet innocenti mente respicitur, sed ipso conspectu animus concupiscentiæ gladio confoditur. *Prosec.*

57. Non ideo David Uriæ conjugem studiose respexit, quia concupiverat; sed ideo potius concupivit, quia incaute respexit. *Ibid.* cap. 6.

58. Intueri non decet, quod concupisci non licet. *Ibid.*, cap. 2.

59. Quod amamus, respicimus. *Ibid.*, lib. 2, cap. 6.

60. Mors humanæ et infirmæ mentis est, ut cum earum rerum, quas respicit, qualitate varietur. *Prosec.*

61. Sæpe ejus judicium cum ipsa præsentis rei specie ducitur, et juxta hoc quod aspicit intentio illius sensusque formatur. *Ibid.*, lib. 6, cap. 4.

62. Qui libenter immunda videt, statim carnem ad amata concupiscendo violenter movet. Lib. 6, in I *Reg.*, cap. 2.

63. Præceps anima dum ante non prævidet, ne incaute videat, quod concupiscat; cæca postea incipit desiderare, quod vidit. Lib. 21. *Moral.*, cap. 2.

64. Multos de mentis gradu dejiciunt procacium oculorum aspectus, animam incitantes, ac per inanem videnti cupiditatem ad inutile studium pertrahentes. Sup. *Eccles.*, cap. 5.

S. HIERONYM.

65. Periculose tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis. Epist, 2, *Ad Nepotian.*

66. Fœminæ nomen tuum noverint, sed vultum tuum nesciant. Ep. 4, *ad Rusticam.*

67. Nullus tutus aspectus est. Epist. 22, *ad Eustochium.*

68. Si formis mulierum quispiam delectetur, per oculorum fenestras animæ capta libertas est. Lib. 2, *adversus Jovinian.*

69. Inutile est crebro videre, per quæ aliquando captus sis. *Ibid.*

70. Oculi fenestræ sunt mortis, quæ nisi claudantur, statim mors dira subintrat. In *Regula monachor.*, cap. 20.

71. Non liceat videri, quod concupisci non licet: Sanctus David, in videndo capitur: Dina (ut videret) egressa, visa corrumpitur. *Ibid.*

72. Victoria non speratur in certamine visus, nisi ex fuga; quoniam nisi fugiat, cito succumbet. *Ibid.*

73. Cum per incuriam aspectus, patefactus fuerit tentationi aditus, vix tranquillitatem inveniet animus turbatus, nisi illi subvenerit divinæ pietatis intuitus. Lib. 2. *Lament. Hierem.*, cap. 3, sup. illud: *Oculus meus deprædatus est.*

74. Ut cogitationes cordis caste servare Job potuisset, fœdus cum oculis pepigit; ne prius incaute aspiceret, quod postmodum invitus amaret. *Ibid.*

75. Ut munda mens in cogitatione servetur a lascivia voluptatis suæ, deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. *Ibid.*

HUGO A S. VICTORE.

76. Visus ante alios sensus in culpa est: Eva primum vidit, deinde attigit, et tulit, demum gustavit; si non vidisset, nec tetigisset, nec gustasset. In *Psalm.* XIII, cap. 11.

77. Quisquis perfecte appetit incentiva vitiorum fugere, ab aspectu et vicinitate ipsorum se debet alienum facere. Sup. *Regul. D. August.*, cap. 6.

HUGO CARD.

78. Ait Augustinus, mulier longe, libido prope; longe fuit quod vidit; in se fuit quo cecidit. Sup. *Psalm.* L.

S. JOANNES CHRYSOSTOM.

79. Aspectus mulierum nullam habet voluptatem, si non accesserit usus, imo major hinc est concupiscentia, et vehementior flamma. Serm. 1, sup. *Ep. ad Coloss.*

80. Aspectus mulieris cum curiositate factus, adulterium est consummatum. Hom. 6, in *Genes.*, sup. illud *Matth.* 5: *Qui inspicit mulierem*, etc.

81. Aspectus oculorum non est causa ruinæ, sed voluntatis negligentia, et irrefrænata concupiscentia. *Prosec.*

82. Negligens habenas laxat, quemadmodum auriga nesciens indomitorum equorum ferociam compescere, permissis frænis et equos currum trahentes, et seipsum in præceps ire facit. *Ibid.* Hom. 22.

83. Audiant curiosi, qui pulchritudines curiose considerant alienas, et dicunt: Spectamus quidem, sed nihil nocemur: David talis ac tantus læsus est, et te putas non posse lædi? Exposit. in *superscript. psalmi* L.

84. Qui dat operam in venusta corpora curiosius intueri, et decoras aucupari facies, talique animam spectaculo pascere, et obscœnos pulchris etiam vultibus oculos affigere, jam mœchatus est. *Prosec.*

85. Qui studet elegantes facies inspicere, ipse fornacem sibi concupiscentiæ accendit, et captivam facit animam, et ad opus celeriter abit. Hom. 17, sup. *Matth.*

86. Mulierem formosam curiose videns, semel quidem et secundo et tertio forsan queas animum continere; sed si frequenter id feceris, fornacemque concupiscentiæ succendas, profecto capieris. *Ibid.*

87. Possibile est mulierem aspicere, ut aspi-

ciunt pudici; ideo sic aspicere non aspectum ipsum, sed concupiscentiæ junctum interimit aspectum; quia ad hoc impudicus aspicit, ut oblectet aspectum. *Ibid.*

88. Non tibi Deus oculos effinxit, ut per illos ad animum adulteria transmittas, sed ut creaturas ejus aspiciens, mireris auctorem. *Ibid.*

89. Mulier illa quam aspexisti, lethalem emisit in te sagittam, et subito avolans te reliquit. *Prosec.*

90. At ictus remanet, non illa spiculum torsit, sed tu tibi ipsi plagam illam mortiferam intemperanter spectans inflixisti. *Ibid.*

91. Luxuria corruptus et petulans, qui ad omnem corporis formam oculos figit, a dæmoniaco non differt. *Ibid.* Hom. 29.

92. Vita eorum, qui corporum formas admirantur, et pulchritudine aliorum tabescunt, quid miserius? quid hac dejectione animi molestius. *Ibid.* Hom. 39.

93. Claudendæ sunt januæ, ne quis aspiciat quæ videre nefas est. *Ibib.* Hom. 72.

94. Nihil mali respiciat oculus, et factus est hostia. Sup. *Ep. Pauli ad Rom.* Serm. 20.

95. Oculos nobis Deus largitus est, non ut impudice aspiciamus, sed ut, opera ejus admirati, opificem adoremus. Sup *Epist.* I, *ad Cor.* Hom. 22.

96. Cum videris mulierem formosam, ne huc intenderis animum quomodo potiaris cupiditate, sed quomodo libereris a concupiscentia. Sup. *Epist.* II, *ad Cor.* Hom. 7, in *Morali.*

97. Oculorum est simpliciter videre tantum; cæterum videre perperam animi est depravati. Sup. *Ep. ad Galat.* cap. 3.

98. Adulterii radix est curiosus oculorum obtutus. *Ibid.* cap. 5.

99. Laqueus maximus est lascivus aspectus. Hom. 15, *ad Popul. Antioch.*

100. Nihil aspectu suspecto turpius. *Ibid.* Hom. 21.

101. Nihil sic aspectum, sicut modestia et honestas inducere solet. *Ibid.*

102. Aspectum ornes modestia, honestate, eleemosyna, humanitate, charitate, mansuetudine, benignitate, malorum tolerantia. *Ibid.*

103. Multo levius est a muliebri aspectu abstinere, quam visa fœmina libidinum incitamenta propulsare. *Prosec.*

104. Ipsa oculorum abstinentia quippiam habere videtur difficultatis, sed aspectus ille sudoris plurimum habet et laboris. Serm. *de Nequitia repulsa.*

JOANNES CLIMAC. 105. Magnus ille est, qui nullo aspectu vulneratur. Gradu. 15.

JOAN. DAM. 106. Maximus laqueus est mulieris impudicus aspectus. Lib. 3. *Parall.*, cap. 28.

107. Facile fornicationis aquis demergitur, qui, formas pulchritudine præstantes, minime fugit, sed libenter eas intuetur. *Ibid.*

108. Aspectus mulieris concupiscentiam nutrit, effectum facit, animum titillat, cor vulnerat. Lib. 2, *de Synonym.* cap. 4. S. ISIDORUS HISPALENS.

109. Si vis esse a fornicatione tutus, esto visione discretus. *Ibid.*

110. Oculi prima tela libidinis atque visio; mens enim per oculos capitur. *Ibid.*

111. Qui bene vivere vult, is non videat multa; nec, si videat, cernere se existimet. Epist. *ad Zenam.* S. JUST. MART.

112. Multo præclarius est, et homine dignius cœlum potius quam cælata intueri. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 20. LACT. FIRM.

113. Nihil aspectu gratum sit, nisi quod pie, quod juste fieri videas. *Ibid.* cap. 21.

114. Visus oculorum intentione animi constat. *De Opific. Dei*, cap. 9.

115. O quantis concupiscentiarum sagittis, ex inordinato oculorum aspectu impudentis transfigitur cor! Serm. *de Vita solitar.* S. LAURENT. JUSTIN.

116. Quid laborat intellectus, ubi est magister aspectus? Ep. 72, *ad Juvenal. episc. Hierosolym.* S. LEO I.

117. Mulieris faciem curioso lascivoque aspectu ne contempleris. In Canone *Vitæ spirit.* cap. 30. LUD. BLOS.

118. Mulierum aspectus sagitta est veneno illita, quæ ferit animum, et venenum immittit; et, quo diutius manet, eo magis vulnus computrescit. Orat. 2, *de Luxuria.* S. NILUS ABB.

119. Cum lasciviunt oculi per illicitas concupiscentias et per spectacula diabolica, quid aliud nisi ignem sibi congregant? Hom. 9. in *Genesim.* ORIGENES.

120. Vagus oculus, lascivus intuitus, improbus aspectus suas non respicit ad ruinas. *Prosec.* S. PETRUS CHRYSOLOG.

121. Alienos currit et decurrit ad lapsus, sua cæcus ad crimina, ad aliena errata perlucet.

122. Malorum suorum nescius, alienorum est accusator, inspector et testis.

123. Suum tepidus ad reatum, ad alterius et innocentis excandescit examen. Serm. 139.

124. Quidquid alii attenderit homo, attendit sibi; et quantum videbit ipse alteri, videbit alter ipsi. *Ibid.*

125. Muliebris aspectus speciem declinemus, ne de conspecta forma flamma prosiliat, quæ in nobis mentis fruteta pervadat. *Opusc.* 52, cap. 5. S. PETR. DAM.

126. Forma conspecta, telis cupidinis sauciatur affectus. Lib. *Quod deterius* etc. PHILO.

127. Potest visus omnes colores formasque videre; sed videat quæ luce, non tenebris digna sunt. *Ibid.*

128. Cum quinque sint fenestræ nostræ, per quas mors ingreditur (id est, quinque sensus) in animam, tanquam fur aut prædo, omnium ad RUPERTUS.

ejusdem mortis opus, visus efficacissimus est. Lib. 1, in *Hierem.* cap. 75.

SALVIANUS. 129. Qui totum pervadere vult concubitu, quidquid concupierit aspectu, equus insaniens est. Lib. 4, *de Gubernat. Dei.*

TERTULLIAN. 130. Democritus excæcando semetipsum, quod mulieres sine concupiscentia aspicere non posset, incontinentiam emendatione profitetur. *Prosec*

131. At Christianus salvis oculis qui fœminam videt, animo adversus libidinem cæcus est. In *Apolog. adversus gentes*, cap. 46.

132. Tales oculi volent virginem visam, quales habet virgo, quæ videri volet. *Prosec.*

133. Ejusdem libidinis est, videri et videre: tam sancti viri est suffundi, si virginem viderit; quam sanctæ Virginis, si a viro visa est. *De Virginib. velandis*, cap. 2.

134. Mavult fœmina videre quam videri. *Ibid.* cap. 17.

S. THOMAS AQUINAS. 135. Dico esse gravius illud vitiose respicere, quod est gravius concupiscere vitiose. *Opusc. de modo confitendi, de inobedientia.*

THOMAS A KEMPIS. 136. Quid vis videre quod non licet habere? Lib. 1, *de Imit. Christi*, cap. 20, sect. 7.

137. Quando tu respicis ad creaturas, subtrahitur tibi aspectus Creatoris. *Ibid.* lib. 3, cap. 42.

138. Videntem non satiant visa; et, nisi omnia referantur ad laudem Creatoris, inanis est omnis visio videntis. In *Hortulo Rosarum*, cap. 10, sect. 2.

139. Difficile est res pulchras videre, et non affici visis; imago, semel inspecta et non statim evulsa, aut noxam generat, aut rixam in corde carnali. In *Exercitiis Spirit.*, cap. 4.

IN VIT. PAT. 140. Nihil juvenum animos ita allicere ac demulcere solet, ut fœminarum conspectus. Lib. 1, in *vita SS. Barlaam et Josaphat*, cap. 29.

141. Perfectus Monachus non respicit fœminas. Lib. 5, libello 4, num. 62.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 142. Objecta movent intellectum. Tertio *de Anima.*

143. Quædam melius est non videre, quam videre. *Duodec. Metaphys.* text. 5.

CICERO. 144. In omnibus malis acerbius est videre quam audire. Lib. 6. Epist. 4, *ad Torquat.*

145. Mihi neutiquam cor consentit, cum oculorum aspectu. Lib. 2, *Academ. quæst.*

146. Decet non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere. Lib. 1, *Offic.*

PLATO. 147. Visum nobis accendit Deus ad rerum cœlestium contemplationem, scientiamque comparandam. In *Dialogo Timœi.*

SIXT. PHILOS. 148. Non oculus peccat, sed male uti oculo peccatum est. Sent. 9.

Vide etiam tit. *Memoria*, sent. 46; *Meretricium*, sentent. 49; *Mulier*, sent. 63; *Mundus*, sent. 167; *Religiosus*, sent. 85; *Verecundia*, sent. 5; *Voluptas*, sent. 135.

ASTUTIA.

S. REMIGIUS. *Etymologia.* Astutia dicitur ab hasta, id est acumine; eo quod nimium sit acuta ad decipiendum. Sup. Epist. II, *ad Cor.* cap. 4.

S. ANTONIN. *Definitio.* Astutia proprie est cum quis ad consequendum aliquem finem bonum vel malum, utitur non veris viis, seu mediis, sed simulatis et apparentibus. Part. 2, tit. 1, cap. 17, § 1.

HUGO CARD. Astutia est omnium operum artiumque peritia. Sup. *Ep.* II *ad Cor.* cap. 13.

S. THOMAS AQUINAS. Astutia est qua quis non veris viis, sed falsis et simulatis utitur ad finem sive bonum sive malum consequendum. Secunda secundæ, quæst. 55, art. 3.

S. JOANNE CHRYSOSTO. *Comparatio.* Sicut qui graves habet oculos, melius in loco tenebroso, quam in sole positus videt: sic homo terrenus in terrenis est astutus, et in spiritualibus cæcus. Hom. 15. *Oper. imperf. sup. Matth.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTI. 1. Ad exquirenda delectationum genera astuti sunt, qui appetentes sunt voluptatum. Lib. 2. *contra Julian.*

2. Simplicitas sine astutia, stultitia reputatur; astutia sine simplicitate superbia approbatur. Serm. 4, *ad Fratr. in eremo.*

3. Quid astutius ad decipiendum atque callidius malitia dæmonum? Lib. 2. *de Civit. Dei*, cap. 9.

S. BASILIU MAGN. 4. Laudabiliter est astutus, qui repente et prudenter proprium bonum invenit, et dolose ac insidiose fructas ab aliis fraudes evitat. Concion. 12, in *Proverb.*

S. BERNAR. 5. Semper esto vigilans, et contra diaboli tentationes astutus. Serm. 55. *ad Sororem.*

S. BONAVE. 6. Proprias conscientias coinquinant, qui scandalizant proximos per argutas astutias, et astutas versutias, et versutas argutias. Expos. 2, sup. Psalm. CXVIII, versic. 14, cap. 7.

7. Quanto tentans est versutior et callidior, tanto difficilius est ejus laqueos et cautelas evadere. In secundum sent. dist. 21, art. 2, quæst. 3.

GLOSS. OR. 8. Ad sumendam justam de inimicis ultionem, sæpe doli sunt probati. Sup. lib. *Judicum*, cap. 4.

9. Ut evaderet David mortis periculum, dedit exemplum utendi cautelis contra malitiam perversorum. Sup. I *Reg.* in *Morali.*

10. Nullum studium improbum, habet cum Deo commercium. Sup. *Job.* cap. 2.

11. Diabolus non vi, sed callide interficit. *Ibid.* cap. 40.

GLOSS. INT. 12. Astutia hæreticorum, omnibus bonis execrabilis est. Sup. *Ecclesiast.* cap. 19, in illud: *Et in ipsa execratio*, etc.

GLOSS. ORD. 13. Licet uti cautelis contra cautelas malorum. Sup. *Matth.* cap. 21.

S. GREGOR. MAGN. 14. Omnino metuenda et cavenda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tentatione subvertere, latente telo sævius valeat trucidare. Lib. 7, in *Regist.* indict. 2, cap. 110, ep. 110. *ad Syagrium Episc.*

S. HIERONYM. 15. Ad effugiendam manum Dei, nulla suffragatur astutia. Sup. 1, *ad Cor.* cap. 3, in illud; *Comprehendam sapientes in astutia eorum.*

HUGO A S. VICTORE. 16. Versutia cordis tanto periculosior est, quanto occultior. In *Threnos Hierem.*

HUGO CARD. 17. Difficillimum est astutias diaboli cognoscere. Sup. *Hierem.* cap. 5.

JOANNES CASS. 18. Hæc est subtilis inimici versutia, ut militem Christi propriis faciat telis occumbere, quem hostilibus armis superare non potuit. Lib. *de Spiritu Cenodoxiæ*, cap. 7.

S. JOANNES CHRYSOST. 19. Omnes hypocritæ astutiores sunt cæteris hominibus simpliciter viventes, et in astutia sua cogitant quomodo aliquem lædant; et, cum læserint, ita simpliciter ambulant, quasi nemini nocuerint. Hom. 45. *Oper. imperf. sup. Matth.*

20. Antiqua et usitata versutia diaboli est, ut semper fallere possit, malis suis bona miscere, et venena sua mellis dulcedine temperare. Hom. 5, *de variis in Matth.*

S. JOAN. DAM. 21. Unus hic diaboli astus est, nimirum quod plerique homines, velut tot ac tantarum sententiarum obliti, supplicii finem sibiipsis fingant, ut hac ratione audacius peccent. Lib. 1, *Parall.* cap. 15.

22. Calliditas, etsi in probis, ac divinæ legis consentaneis conatibus probanba est, nunquam tamen inter virtutis suavitates recenseri queat. *Ibid.* cap. 25.

LACT. FIRM. 23. Calliditas et astutia in mutis animalibus sunt; vel cum insidiantur aliis et dolo capiunt, ut devorent, vel cum insidias aliorum vario genere deludunt. Lib. 5, *de Justitia*, cap. 18.

S. LEO I. 24. Ad præmia æterna tendentibus, in eo maxime diaboli insidiatur astutia; ut quorum pervertere non potest probitatem, subruat fidem. Serm. 9, *de Quadr.*

S. PETRUS BLESENS. 25. Quanto melior es, tanto vigilantius caveas astutias diaboli: qui non magni facit, si devoret simplices; cibus enim ejus, electus est. Ep. 137, *ad Alexand.*

S. PET. DAM. 26. Diabolus ubique suæ calliditatis assignat argutias. Serm. 60, *de Vigilia Natalis Domini:*

27. Reum calliditas ingenii excusat. Lib. 2, *de Vita contemplat.* cap. 7. S. PROSPER.

28. Quo quis versutior et callidior fuerit, eo invisior et suspectior probabitur detracta opinione probitatis. Lib. 2, *de Offic.* CICERO.

AUCTORITAS.

Definitio. Auctoritas est gravitas et eminentia quædam vitæ probitate, scientia, meritis, potentia, vel honoribus parta, cujus gratia cujuspiam dictis factisque plurimum deferimus. COLLECTOR.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Naturæ ordo ita se habet, ut, cum aliquid discimus, rationem præcedat auctoritas. *De Morib. Ecclesiæ*, cap. 2. S. AUGUSTIN.

2. Titubabit fides, si divinarum Scripturarum vacillat auctoritas. Lib. 1. *de Doctr. Christ.* cap. 37.

3. Major est Scripturæ auctoritas, quam omnis humani ingenii capacitas. Lib. 2. *de Genesi* ad lit. cap. 5.

4. Sanctarum Scripturarum auctoritatibus colla subdenda sunt, ut ad intellectum per fidem quisque perveniat. Lib. 1. *de Peccat. meritis et remissione*, cap. 21.

5. Humana decet divinis, non divina humanis testimoniis confirmari. *De sobrietate*, cap. 1.

6. Auctoritas Scripturæ fundatissima est. Serm. 14. *de Verbis Apost.*

7. Conantur hæretici auctoritatem stabilissimam fundatissimæ Ecclesiæ, quasi rationis nomine et pollicitatione superare. Omnium hæreticorum quasi regularis est ista temeritas. Ep. 56. *ad Dioscor.*

8. Ad discendum necessario dupliciter ducimur, auctoritate atque ratione; tempore auctoritas, re autem ratio prior est. Lib. 2. *de Ordine*, cap. 9.

9. Quanquam bonorum auctoritas imperitæ multitudini videatur esse salubrior, ratio vero aptior eruditis. *Ibid.*

10. Auctoritas partim divina est, partim humana; sed vera, firma, summa ea est, quæ divina nominatur. *Ibid.*

11. Illa auctoritas divina dicenda est, quæ non solum in sensibus signis transcendit omnem humanam facultatem, sed, et ipsum hominem agens, ostendit ei quousque se propter ipsum depresserit. *Ibid.*

12. In Scripturis sacris bonorum vita facillime non disputationum ambagibus, sed mysteriorum auctoritate purgatur. *Ibid.*

13. Humana auctoritas plerumque fallit. *Ibid.*

14. Auctoritati credere magnum compendium est, et nullus labor. *De Quantit. animæ*, cap. 7.

15. Auctoritas fidem flagitat, et rationi præparat hominem. *De vera Relig.*, cap. 24.

16. Auctoritatem ratio penitus non deserit, cum consideratur cui sit credendum, et certe summa est ipsius jam cognitæ atque perspicuæ veritatis auctoritas. *Ibid.*

17. Ipsi rationi purgatioris animæ, quæ ad perspicuam veritatem pervenit, nullo modo auctoritas humana præponitur. *Ibid.*, cap. 25.

18. Quod intelligimus, debemus rationi; quod credimus, auctoritati; quod opinamur, errori. *De utilitate credendi*, cap. 11.

BASILIUS MAGNUS. 19. Docentis auctoritas fidem rationi conciliat, attentioresque discipulos reddit. Apud D. Joan. Damascen. lib. 1. *Parall.*, cap. 90.

S. BERNARD. 20. Sic adsit de novitate jucunditas, ut de vetustate non desit auctoritas. In serm. exhortatorio *ad Milites templi*, cap. 11.

21. Auctoritate Scripturarum, male cogitare, male dicere, et male facere prohibemur. In suis sent. capite *Auctoritate.*

22. Auctoritati matris Ecclesiæ non reluctari, summus honos est et gloria. Ep. 185. *ad Eustach.*

23. Monstruosa res est ingens auctoritas, et nutans stabilitas. Lib. 2. *de Considerat.*

24. Intellectus rationi innititur, fides auctoritati, opinio sola veri similitudine se tuetur. *Ibid.*, lib. 5.

S. BONAVENT. 25. Ex fama minorum, et reverentia majorum, fit homo magnæ auctoritatis. Sup. *Sapient.*, cap. 8.

26. Magna est auctoritas Prælatorum, in quorum receptione Deus recipitur; et contemptu, contemnitur. In *Luc.*, cap. 10. sup. illud : *Qui vos spernit.*

27. Auctoritas sacræ Scripturæ excedit omnem certitudinem rationis. Sup. lib. 1. sent. in proœmio. Quæst. 2.

28. Non est certa auctoritas ejus, qui potest fallere, et falli. In *Proœmio breviloquii*, cap. *de Modo procedendi sacræ Script.*

29. Auctoritas præbet fulcimentum fidei, et fides assentit auctoritati. Lib. 5. *Compendii Theolog. verit.*, cap. 19.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 30. Non te confundat, nec trepidum faciat rerum novitas, sed sufficiat tibi omnipotens auctoritas. Hom. 1. *de Symbolo.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 31. Quid in temerario præceptore auctoritas imperandi est, nisi gladius in manu furiosi? *Opuscul.* oracul. 19.

FRANCISCUS TITELM. 32. Non familiaritate nimia vilescat auctoritas. In Annot. sup., cap. 1 *Jel.*, in illud : *Et faciebant convivia.*

GLOSS. DECR. 33. Auctoritas Sanctorum, quantum ad sacram Scripturam exponendam, prævalet papali; quantum autem ad causas definiendas, prævalet auctoritas Romanorum Pontificum. Apud Gratianum, in *Decretis.*

34. Auctoritas canonis est major auctoritate Sanctorum. *Ibid.*

GLOSS. INT. 35. Quanto est in divitibus major auctoritas, tanto major est insolentia peccatorum. Sup. *Hieremiam*, cap. 5.

GRATIANUS. 36. Quanto gradus celsior, tanto major auctoritas invenitur. Part. 1. in *Decretis*, dist., 21.

S. GREGOR. MAGNUS. 37. Magna est servorum Dei in reprehendendis vitiis, sine personarum acceptione auctoritas. Lib. 7. *Mor.*, cap. 15.

38. Omne quod loquitur prædicator, ad divinæ auctoritatis fundamentum revocet, atque in eo ædificium locutionis suæ firmet. *Ibid.*, lib. 18, cap. 14.

39. Ex vera humilitate, secura semper auctoritas nascitur. *Ibid.*, lib, 22, cap. 10.

40. Quid aliud quam Antichristi testis est, qui perdita auctoritate promissæ Deo fidei, testimonium perhibet errori? *Ibid.*, lib. 32. cap. 13.

41. Canonum manet incolumis, atque intemerata semper auctoritas. Lib. II, in *Registro*, indict. 6, cap. 42, ep. 42, *ad Joan. Episc. Panormitan.*

42. Ipsa auctoritas sanctæ Ecclesiæ, cum sine misericordia est, nulla est. Lib. 6, in I *Reg.* cap. 3.

S. HIERONYM. 43. Maritalis auctoritatis umbra tutamen uxoris est. Ep. 9, *ad Salvinam.*

44. Non in lege ratio quæritur, sed auctoritas. Lib. 2. *Dialog. adversus Pelagianos.*

45. Perdit auctoritatem dicendi, cujus sermo opere destruitur. Ep. 41, *ad Oceanum.*

46. Nihil impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant. *Ibid.*

47. Magis Scripturæ auctoritate ducimur, quam cujuslibet eloquentiæ sæcularis. Quæst. sup. *Genesim.*

48. Ubi magni viri præcedit auctoritas, cesset alia omnis interpretatio. Lib. 4, in *Isaiam*, cap. 10.

49. Majorum sequere vestigia, ab eorum auctoritate non discrepes. Sup. *Ecclesiasten.* cap. 12.

50. Nonnulli, rugata fronte, demisso supercilio, verbisque trutinatis, auctoritatem sibi doctorum vendicant. Lib. 2, sup. *Ep. ad Ephes.* cap. 4.

51. Talem te exhibe, ne contemni possis; vita enim auctoritatem tribuit verbo. Sup. *Ep. ad Titum*, cap. 2, in illud : *Nemo te contemnat.*

HUGO A S. VICTORE. 52. Auctoritas ecclesiastica in omnibus magis imitanda est, quam ratio. *Prosec.*

53. Auctoritas semper obedientiæ et humilita-

tis est, ratio vero nonnunquam præsumptionis. Sup. *Regul. D. August.* cap. 3.

JOANNES CASS. 54. Sunt nonnulli, quorum etiam quod est lugubrius major est multitudo, qui, ignavia senescentes, auctoritatem sibi non maturitate morum, sed annorum numerositate conquirunt. In collat. 2. *Abbat. Moysis*, cap. 13.

55. Nunquam erit efficax instituentis auctoritas, nisi eam effectu operis sui cordi affixerit audientis. In collat. 11. *Abbat. Chæremonis*, cap. 4.

JOANNES CHRYSOST. 56. Ubi sincerus veritatis atque pietatis est alumnus, nuda sit auctoritas. Hom. in *dictum Apost.* I *Cor.* 15 : *Cum autem subjecta fuerint illi omnia.*

57. Doctoralis auctoritas frequenter inflat ea præditos. Sup. *Ep. ad Galat.* cap. 6.

58. Ubi alienæ salutis negotium agitur, imperio utatur atque auctoritate. Hom. 13, sup. I *ad Timoth.*

59. Non in omni loco mansuetudine, sed aliquando auctoritate opus est, ne utilitas pereat. *Ibid.*

60. Hoc est malorum omnium causa, quando rectorum auctoritas periit, nulla illis reverentia habetur, nullus honor, nullus metus. Hom. 2, sup. II *ad Timoth.*

JUST. MART. 61. Divinæ auctoritati nihil est quod non pareat. In *Quæst. a gentibus positis.* Quæst. ultima; respons. 33.

62. Quis nesciat plus esse auctoritatis in paucioribus doctis, quam in pluribus imperitis? Lib. 2. *de Origine erroris*, cap. 20.

63. Non valet quidquam sine divina, mortalis hominis auctoritas. Lib. 5, *de Justitia*, cap. 20.

LAURENT. JUSTIN. 64. Quidquid dicitur quod catholicarum auctoritate Scripturarum non probatur, a sancta non approbatur Ecclesia. Part. I. *de Casto connubio*, cap. 19.

ORIGEN. 65. Christianis apostolicorum dictorum chara esse debet auctoritas. Hom. 7, in *Levit.*

RUPERTUS. 66. Nihil dicendum novum, nihil docendum est, quod non constet auctoritate Scripturarum. Lib. 2, in *Numeros*, cap. 8.

S. THOMAS AQUINAS. 67. Frustra auctoritates inducuntur contra eos, qui auctoritates non recipiunt. *Contra Græcos, Armenos*, etc. cap. 1.

68. Sacræ Scripturæ auctoritas superior est omni ratione. Sup. 3, sent. dist. 2, quæst. 2, art. 1, in *contrar.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 69. Omnis auctoritas Philosophiæ consistit in beata vita comparanda. Lib. 5, *de finib.*

70. Non viribus, aut velocitate, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio, auctoritate, sententia. *De senectute.*

71. Non te moveat dicentis auctoritas, nec quis, sed quid dicat intendito. *De Quatuor virtut.* SENECA.

72. Sapientis auctoritas pro ratione sufficit. Lib. 1. Ep. 8, *ad Pompeium Saturninum.* PLINIUS II.

Vide etiam Tit. *Adolescentia*, sent. 5; *Ætas.* sent. 64; *Amicitia in genere*, sent. 377; *Monachus*, sent. 181; *Obedientia*, sent. 57; *Regimen*, sent. 11; *Sacerdotis dignitas*, sent. 49; *Sacerdotis officium*, sent. 41; *Suasio*. sent, 29.

AUDIRE.

Differentia. Comparatio. Quatuor sunt auditorum differentiæ: Quidam audiunt, sed non retinent, ut obliviosi. S. BONAVENT.

Quidam audiunt et retinent, sed non faciunt, ut desidiosi.

Quidam audiunt et retinent et faciunt, sed non complent, ut negotiosi.

Quidam audiunt, retinent, faciunt et complent, et hi sunt studiosi et virtuosi. In caput 2. *Luc.* 8, sup. illud : *Exiit qui seminat*, etc.

Tres sunt verbi auditores : pigri; activi; contemplativi. *Prosec.* HUGO A S. VICT.

Pigri audiunt, et audita contemnunt: activi audiunt, et auditis obediunt; contemplativi audiunt, et in amplexu obdormiunt.

Pigri torpent, activi laborant, contemplativi quiescunt.

Pigri sunt debiles, activi fortes, contemplativi vacantes. Lib. 4, *Miscell.*

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Nihil prodest audisse, nisi ea quæ audieris bona, in memoriæ thesauro reposueris. In fragmento *de Fide Resurr.* Hieronym. lib. 12, in *Ezech.* cap. 40. S. AMBROS. ET S. HIERONYM.

2. Cum magna attentione et affectu audienda est prædicatio, et cum silentio. Part. 2, tit. 9, cap. 11. S. ANTONIN.

3. Tria sunt, quæ depravant auditum scilicet: verba elationis, verba detractionis, verba adulationis. Ser. *Dom.* 16, *post Trin.* S. ANTONIUS DE PADUA.

4. Sicut est, ut teneatur ad audiendum, delectandus auditor : ita flectendus, ut moveatur ad agendum. Lib. 4, *de Doctr. Christiana*, cap. 12. S. AUGUSTIN.

5. Non est ut hæreat lector, ubi caliget auditor. Lib. 2, *contra Julian.*

6. In annuntiando et in audiendo verbo veritatis, labor est. Sup. *Psalm.* XXXII.

7. Omnis homo quod audit sic debet in cor mittere, ut non piger sit postea inde cogitare. *Prosec.*

8. Ut quando audit sit similis manducanti, cum audita in memoriam revocat ; et cogitatione

dulcissima recolit, fiat similis ruminanti. Sup. *Psalm.* XLVI.

9. Quomodo fortis poterit esse in faciendo, qui deficit in audiendo? Sup. *Psalm.* XCIII, vers. 20.

10. Doctrina per malos, palmes in sepe; botrum inter spinas, caute lege, botrum carpe, spinam cave, ne, dum quæris fructum, laceres manum; et cum audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. Tract. 46, sup. *Evang. Joann.* de cap. 10.

11. Ubi laboraturus est disputator, non remissus debet esse auditor. *Ibid.* tract. 63, de cap. 13.

12. Qui audit et bene audit, deficit et proficit; deficit iniquitati, proficit veritati; deficit seculo, proficit Deo. *De Discipl. Christ.* cap. 3.

13. Qui quod discit, negligit; et quidquid audit, contemnit, salutis reus existit quia observanda contempsit, et pericula non vitavit. Serm. *de Verb. Dom.*

14. Tolle vanitatem, si vis audire veritatem. *Ibid.*, serm. 35.

15. Non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille qui corpus Christi in terram cadere negligentia sua permiserit. Hom. 26, *ex quinquagenis Homil.*

16. Qui verbum Dei libenter audit, in aures animæ de patria Paradisi transmissas se suscepisse non dubitet. *Ibid.*

17. Optimus minister tuus est, qui non magis intuetur hoc a te audire, quod ipse voluerit; sed potius hoc velle, quod a te audierit. Lib. 10, *de Confess.* cap. 26.

18. Habet ut obedienter audiatur, quantacunque granditate dictionis majus pondus vita dicentis. Lib. 4, *de Doctrin. Christ.*, cap. 27.

19. Qui habet in se unde audiat, necesse est gaudeat ad quod audit. Sup. *Ep. Joann.* in Præfat.

20. Unusquisque pro modulo suo audiat, et sicut sibi conscius fuerit, ita vel doleat corrigendus, vel gaudeat approbandus. *Prosec.*

21. Si se deviasse invenerit, redeat ut in via ambulet; si se in via invenerit, ambulet ut perveniat.

22. Nemo superbus sit extra viam, nemo piger in via. Sup. *Psalm.* XXXI, in Præfat.

23. Audire veritatem nihil prodest, si homo non supra petram ædificet. *Prosec.*

24. Qui ædificat supra petram, ipse est qui audit et facit; qui autem audit et non facit, ædificat super arenam; qui nec audit nec facit, nihil ædificat.

25. Quomodo qui ædificat super arenam, ruinam sibi ædificat; sic ille qui non ædificat super petram, veniente fluvio, sine domo rapitur.

26. Non aliud facere, nisi et ædificare; et super petram ædificare, id est et audire et facere.

27. Tu autem quantum longe es a faciendo, qui tantum fugis ab audiendo? Sup. *Psalm.* LVII.

28. In discente molesta est causa audire velle, quod nolit implere, aures auditu accommodare, et ab opere voluntatem avertere. Serm. 3, *de Verb. Dom.*

29. Qui fabulis otiosis, obscœnisve carminibus, V. BEDA.
vel detractionibus aurem libenter aperit, hanc animæ suæ portam mortis efficit. Lib. 2, in *Lucam*, cap. 7.

30. Jejunet auris nequiter pruriens a fabulis S. BERNARD
et rumoribus, et quæcunque otiosa sunt, et ad salutem minime pertinentia. Serm. 3. *Quadrag.*

31. Nullus sermo qui ædificet ad pietatem, ad virtutes, ad mores optimos, negligenter est audiendus. Serm. 57, sup. *Cantica.*

32. Secretum consilium, secretum quærit auditum. Epist. 107, *ad Thomam præposit.*

33. Quem delectat audire, alterum loqui provocat. *De ord. vitæ.*

34. Audire quod turpe est, pudori maximo est. *Ibid.*

35. Prius formes auditum, quam lætifices visum; quid intendis oculum? aurem para. *Prosec.*

36. Videre desideras Christum? oportet te prius eum audire; immensa est ejus claritas, visus tuus angustus est, et non potes ad eam; potes auditu, sed non aspectu. Serm. 28, sup. *Cant.*

37. Benigne audiendum est, devote suscipiendum, sollicite conservandum, quidquid ad animarum salutem pertinet. Serm. 2, de *SS. Petro et Paulo.*

38. Nudus stabit ante tribunal Christi, ut audiat vocem judicii, qui ad vocem consilii obturavit aures suas. Serm. *de verbis Abacuc.*

39. Utilius et multo salubrius hodie audire Deum consulentem, consolantem, admonentem, docentem, et ut multum arguentem, increpantem, corripientem; quam in die illa judicii tam amara, tam lugubria, tam tenebrosa, audire illum judicantem, indignantem, ulciscentem, sævientem, condemnantem. *Ibid.*, sup. illud *psalm.* LXXXIV: *Hodie si vocem ejus audieritis*, etc.

40. Libentius accommoda aurem tuam, cum aliquis laudatur, quam cum vituperatur. *De notabili documento.*

41. Non aures corporis, sed mentis quærit Do- S. BONAVE
minus. *De septem donis Spiritus sancti*, cap. 3, *de Dono consilii.*

42. Melior est auditor humilis simpliciter ambulans, quantum ad verbum Dei refricationem; quam tumidus torquens labia sua, quantum ad

refricationis aspernationem. Exposit. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, art. 1, vers. 13.

43. Auditor doctrinæ evangelicæ debet esse mitis in affatu, per accommodationem auditus; humilis in affectu, per contritionem spiritus; fidelis in assensu, per captivationem intellectus. Sup. *Luc.* in princ. prœmii.

44. Non audiatis verba eruditionis divinæ negligenter, ut non curetis; sed diligenter, ut abundetis, et aliis tribuatis. Sup. *Luc.*, cap. 8, sup. illud: *Videte quid audiatis.*

45. Quid melius, quid animæ dulcius, quid homini fructuosius, quam ut devote audiat verbum Dei? Ser. 2, *de SS. Evangel.*

46. Nemo bene discit, si doctoris verba non reverenter audit, si audita non sæpe ruminat, et si agitata experimento non probat. Serm. 2, *de Uno doctore.*

47. Carnis auris, ad audiendum tantum consistit; cordis vero auris, auditu simul et intellectu viget. *De septem donis Spiritus sancti in specie*, cap. 3, *de Dono fortitud.*

48. Delectatio in auditu verbi Dei est signum charitatis genitæ. *De Itineribus æternit*; itinere 4, distinct. 4, art. 1.

49. Nocent mala audita, tentant pulchra visa. In *Alphabeto religios.*, lect. 17.

50. Tutius et humilius audis, quam loqueris. In *Speculo discipl.*, part. 1, cap. 20.

S. CÆSARIUS ARELAT. 51. Plebs quæ præpositos suos studet audire, Deum sequitur. Hom. 4.

S. CYPRIANUS. 52. Nihil quidquam prodest libenter audire, nisi credulitas auditum confirmet. *Adversus Judæos*, cap. 1.

53. Auditores doctrinæ dicta facere contemnunt cum prædicatoris opera, a prædicationis verbis discrepare conspiciunt. *De duodecim Abusion.*, cap. 1.

DIONYSIUS CARTHUS. 54. Custoditus sis auditu, ut rumores libenter non audias. In *Exhort. ad Novitios*, art. 2.

S. EPHREM. 55. Magna est auris fenestra, per quam mors in mundum ingressa, cunctas devoravit gentes ac nationes, et insatiabilis adhuc remanet. *De morbo linguæ.*

GLOSS. INT. 56. Qui fastu mundi superbiunt, præconia veritatis audire non possunt. Sup. *Judith.* cap. 5.

57. Pœna est iniquo tacere; nec patienter audit, qui negligit corrigi. Sup. *Job*, cap. 11.

GLOSS. ORD. 58. Qui linguam loquendi causa habet, is etiam aures audiendi causa nactus est. *Ibid.*

GLOSS. INT. 59. Nimis tumet, qui putat sua verba non decenter audiri, nisi a sapientibus. *Prosec.*

60. Auris non quærit sapientes facere, sed sapientibus se ostendere, ut doctus a doctis audiatur. *Ibid.* cap. 34, sup. illud: *Audite sapientes.*

61. Qui sapientium verba audire negligit, vitam suam gubernare non novit. Sup. *Proverb.* cap. 1, in illud: *Audiens sapiens*, etc. GLOSS. ORD.

62. Ne desideres ejus auscultare sermones, qui dulcedine auditores fallit. *Ibid.* cap. 23.

63. Recte humilis auditor inauri aureæ comparatur, dum libenter increpanti ac docenti aurem accommodat. *Ibid.* cap. 25, sup illud: *Inauris aurea*, etc.

64. Nihil prodest vidisse et audisse, nisi commendes memoriæ. Sup. *Ezech.* cap. 40. GLOSS. INT.

65. Nullum verbum sine voce auditur, nec vox sine intelligentia verbi valet; vox viam verbo præparat, ut audiatur atque recipiatur. Sup. *Matth.* cap. 3, in illud: *Vox clamantis*, etc. GLOSS. ORD.

66. Via Domini ad cor dirigitur, cum sermo ejus diligenter auditur. *Ibid.*

67. Illi soli beati qui audiunt ut mente recondant; et mente recondunt ut opere compleant; et opere implent, ut vitam æternam possideant. Sup. *Apocalyps.* cap. 1, in illud: *Beatus qui audit*, etc.

68. Injustis semper gravia sunt verba justorum, et quæ ad ædificationem prolata audiunt, hæc quasi superimpositum pondus ferunt. Lib. 7. *Moral.* cap. 22. S. GREGOR MAGN.

69. Ad supernum desiderium inflammare auditores suos nequeunt verba, quæ frigido corde proferuntur. *Ibid.* cap. 26.

70. Multi vocem prædicationis audiunt, sed post vocem vacui recedunt. *Prosec.*

71. Quorum et si venter comedit, viscera non replentur.

72. Quia etsi mente intellectum sacri verbi percipiunt, obliviscendo aut non servando quæ audierint, hæc in cordis visceribus non reponunt. Homil. 10, sup. *Ezech.* in illud: *Venter tuus comedit.*

73. Quidam, verbum Dei audientes, non audiunt, quoniam aures ad sacrum eloquium ponunt, sed cor a mundi desideriis non evellunt. Hom. 12, sup. *Ezech.* in illud: *Qui audit, audiat.*

74. Quanto sanctior est vita doctoris, tanto fit humilior sensus audientis. *Ibid.* hom. 18.

75. Multum cordi suo seminat, sed parum infert, qui de mandatis cœlestibus audiendo multa cognoscit, sed negligenter operando pauca fructificat. *Ibid.*

76. Secundum capacitatem audientium, contemperare se debet lingua doctorum. Lib. 17, *Moral.* cap. 14, in titulo.

77. Qui veraciter quærunt audire quod justum est, æquanimiter expectant audire quod quærunt. *Ibid.* lib. 24, cap. 7.

78. Humanæ aures verba talia judicant, qualia foris sonant; divina vero judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur. *Ibid.* lib. 26. cap. 7.

79. Sæpe doctori verbum pro gratia tribuitur auditoris; et sæpe propter auditoris culpam, subtrahitur sermo doctori. *Prosec.*

80. Propter bonos auditores, datur bonus etiam malis sermo doctoribus; et, propter malos auditores, bonis etiam doctoribus sermo subtrahitur. *Ibid.* lib. 30. cap. 18.

81. Magna Prædicatorum consolatio est subsequens profectus auditorum. *Ibid.* lib. 35, cap. 9.

82. Verbum prædicationis semen in corde audientis est; et auditor bonus inde profert postmodum magnam messem scientiæ, unde parvum prius acceperat semen linguæ. Hom. 3, sup. *Ezech.*

83. Ille sermo ab audiente libenter accipitur, qui a prædicante cum compassione animi profertur. *Ibid.* Hom. 11.

84. Gloria prædicatoris est profectus auditoris. *Ibid.* Hom. 19.

85. Via domini ad cor dirigitur, cum veritatis sermo humiliter auditur. Homil. 7, sup. *Evang.* in illud Joann. primi: *Dirigite viam Domini.*

86. Nisi sanctus spiritus cordi adsit audientis, otiosus est sermo doctoris. *Ibid.* Hom. 30.

87. Sapientis viri est breviter audita latius pensare. Lib. 8, in *Registro,* indict. 3, cap. 51. Ep. 51, *ad Leontium.*

88. Difficile est ut, quælibet recta denuntians prædicator, qui non diligitur, libenter audiatur. Part. 2. *Pastoralis curæ,* cap. 8.

89. Plerumque discipuli incassum bona audiunt, cum ex magistri vita mala et exemplo destruuntur. Lib. 21. *Moral.* cap. 8.

90. Qui sua dicere semper volunt, aliena audire non possunt. *Ibid.* lib. 26. cap. 17.

91. Pravi audire bona patienter nequeunt; et, cum vitæ emendationem negligunt, ad verba se responsionis accingunt. *Ibid.* lib. 10, cap. 3.

92. Necesse est ut, cum audientium utilitati quis non proficit, mentem ejus fama laudabilis non elevet, sed fatiget. *Ibid.* lib. 21, cap. 5.

93. Aurem cordis terrenarum cogitationum turba, dum perstrepit, claudit. *Ibid.* lib. 23, c. 12.

94. In secretario mentis quanto minus curarum tumultuantium sonus compescitur, tanto amplius vox præsidentis judicis non auditur. *Prosec.*

95. Non perfecte homo sufficit ad utraque divisus, quia, si exterius auditum aperit, interius obsurdescit. *Ibid.*

96. Aurem cordis tumultus sæcularium negotiorum claudit, et quies secretæ considerationis aperit. *Ibid.*

97. Auditui janua ponenda est, quæ recte clau- S. GREG. NAZ.
datur, et aperiatur. Orat. 2, in *Præsentia S. Basilii.*

98. Famem auditionis verbi dominici pati, mi- S. HIERONYM.
serrimum est. Orat 22.

99. Nihil aliud anima discat audire, nisi quod ad timorem Dei pertinet. Ep. 7, *ad Lætam.*

100. Auditus in Scripturis sanctis non est iste qui aures sonat, sed qui corde percipitur. In Præfat. sup. *Joelem.*

101. Optima ornamenta sunt aurium verba Dei: ad ea sola paratus esse debet auditus, eaque pretiosissimis lapidibus anteferre. Ep. *ad Demetriadem.*

102. Auditum tuum magis ad bonorum laudem, quam ad malorum vituperationem accommoda. Ep 14, *ad Mauritii filiam.*

103. Omnes verbum Dei jubentur audire, ut unusquisque pro suo modulo et sensu intelligat, quid Dominus præcipiat. Lib. 2, sup. *Ezech.*, cap. 6.

104. Omnes libenter audiunt beati, sed non HUGO A S.
omnes libenter audiunt immaculati; tu autem si VICT.
vis esse beatus, esto immaculatus. Sup. *Psalm.* CXVIII, cap. 67.

105. Quod utile est sæpe dicere, non debet esse HUGO CARD.
pigrum, nec audire molestum. Sup. *Deuteron.*

106. Auris bona dicitur, quæ libenter audit bona, et prudenter discernit audita, et obedienter operatur intellecta. Sup. *Ecclesiasticum,* cap. 3

107. Audire vel videre, beatum non facit, sed custodire. Sup. *Isaiam*, cap. 42.

108. Multi auditores sunt sicut putrida ligna, quæ ardere non possunt, sed tantum fumare; sic multi auditores ex prædicatione fiunt pejores, et detrahunt prædicationi et prædicatori. Sup. *Hierem.*, cap. 5.

109. Melius appretiat Dominus sermones suos audiri, quam thus et holocausta offerri. *Ibid.*, cap. 6.

110. Frigidissimus est, quem ignis divini eloquii non incendit. *Ibid.*, cap. 23.

111. Auditores per prædicationem non formantur in vita, nisi adsit ignis et calor charitatis. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 6.

112. Nunc sermonem audire non quæritis com- S. JOANNES
punctivum, sed qui delectare sono valeat, et CHRYSOSTOM.
verborum compositione, quod Ecclesias subvertit. Homil. 38, *ad populum Antiochenum.*

113. Audire solum et operibus nihil præstare, nihil prodest; nulla porro utilitas ex auditu est, nisi et operum sequatur impletio. Hom. 1, sup. *Genes*

114. Sicut esurire, corporalis sanitatis indicium est; ita et studio magno audire divina eloquia,

bonæ animi valetudinis certissimum est argumentum. *Ibid.* Hom. 4.

115. Nihil tantopere dicenti necessarium est, ut auditoris benevolentia. *Ibid.* Hom. 45.

116. Si quid dicitur absque scriptura, auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens, nunc hæsitans; ubi vero scriptura divinæ vocis prodiit testimonium, loquentis sermonem, et audientis animum confirmat. Homil. sup. *Psalm.* xcxv.

117. Qui quod audit contemnit, salutis reus existit. Hom. 7, *ex variis in Matth.*

118. Tu non audis orationem tuam, et Dominum vis audire precem tuam. *Ibid.* Hom. 16.

119. Omnibus brutis est rationis expertior, qui loquentem Deum audire dedignatur. *Prosec.*

120. Deo placere, hominis est; si Deo placere hominis est, qui Deum loquentem audire negligit, quanam ratione id assequetur? is profecto nihil differt a bellua. Hom. 1, sup. *Joan.*

121. Fames gravis, fames audiendi verbum Dei, Hom. 25, in *Acta Apost.*

122. Non quæritis audire sermonem, qui compungere possit, sed qui oblectet tinulo strepitu, et verborum compositione, quasi citharædos et cantores audientes. *Ibid.* Hom. 30, in *Morali.*

123. Quomodo auditor ille non ridiculus, quomodo non adulator et irrisor putabitur magis? dum asserit quidem prædicatorem bene dixisse, nescire autem se quid dixerit? hoc adulationis est. *Ibid.*

124. Auditor quando in deliciis agit, oscitans est ac ignavus, et loquente quopiam interturbari sibi videtur. *Ibid.* Hom. 42, in *morali.*

125. Dedit Deus auditum, non ut blasphema verba, sed salutaria dogmata acciperentur. Homil. 22. sup. Epist. 1, *ad Cor.*

126. Frequenter eadem audire, scientibus prodest. Hom. 9. Sup. *Ep. ad Hebr.* in *Morali.*

127. Anima semel tristitia repleta, nihil audire est idonea. Hom. 2, *ad Popul. Antioch.*

128. Non absque periculo vobis erit audisse, si non accesserint opera. Orat. 5, *adversus Judæos.*

JOAN. TRITH. 129. O vanitas vanitatum, quod delectet audire cupimus, non quod ædificet. Sup. cap. 4, *Regulæ S. Benedicti*, verbo *Sacras.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 130. Bonum quod audieris, dic: bonum quod didiceris, doce. Lib. 2, *de Synonym.* cap. 14.

131. Quidam curiosi delectantur audire quoslibet sapientes, non ut veritatem ab eis quærant, sed ut facundiam sermonis eorum agnoscant; more poetarum, qui magis compositionem verborum, quam sententiam veritatis sequuntur. Lib. 2. *de Summo bono*, cap. 29.

S. ISIDOR. PEL. 132. Nihil utilitatis ex auditione percipitur, cum operum demonstratio cum iis quæ dicuntur non concurrit. Libr. 3, Ep. 398, *ad Alypium.*

133. Qui bene vivere vult, is non studeat multa audire: nec, si audiat, audire se existimet. Epist. *ad Zenam.* S. JUST. MART.

134. Audiendus est is, qui consilium dat, non docendus. *Ibid.*

135. Nihil auditu suave fit, nisi quod alit animam, melioremque reddit. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 21. LACT. FIRM.

136. Qui rapitur obscœno auditu, ad impios cultus facile traducitur. In *Epitome divinar. Instit.*, verb. *Cohibenda.*

137. Propere agitur, quod libenter auditur. *De ligno vitæ*, tract. 2, *de Patient.* cap. 5. S. LAURENT. JUSTIN.

138. Gravant audita, nisi suscipiantur imitanda. Serm. *in natali SS. septem Fratrum Machab.* S. LEO I.

139. Non audientium, et minor est culpa, et tolerabilior pœna. *Prosec.* PETRUS BLESENS.

140. Audientium et non facientium, et major est culpa, et intolerabilior pœna.

141. Audientium et facientium remittitur culpa, et lætantur in gloria. Serm. 51.

142. Qui non audit Deum, non auditur a Deo. Lib. 5. Ep. 3, *ad quemdam Archipresbyter.*

143. Dum quis sua constitutus est dicere, aliena sæpe fastidit audire. *Opusc.* 13, cap. 15. S. PETR. DAM.

144. Quomodo aures nostræ ad voces nostras, sic aures Dei ad cogitationes nostras. Sent. 81. S. PROSPER.

145. Tanto magis cavendus est is, qui affluit insipientiæ eloquentia; quanto magis ab eo in his, quæ audire inutile est, delectatur auditor. *Ibid.*, sent. 265.

146. Honor magistrorum numerositas est auditorum. Sup. *Epist. ad Rom.* cap. 11. S. REMIGIUS.

147. Ille revera habet aures audiendi, qui sensum habet intelligendi et retinendi, et affectum intelligendi, ac promerendi ea, quæ promittuntur. *Pros.*

148. Ille namque quodammodo auribus caret, qui de cœlestibus bonis quæ sibi promittuntur, curam non habet. Lib. 1, sup. *Apocalyps.* cap. 5, in illud: *Qui habet aurem, audiat.* HUGO A S. VICTORE.

149. Infructuosus est et inanis labor ubi non recipit probationem pravus auditor. Lib. *de Gubernat. Dei.* SALVIANUS.

150. Aurem tuam spiritualibus sermonibus frequenter accommoda, et mentem ab immundis cogitationibus elongabis. *Hecatontade* 2, sent. 36. THALASSIUS.

151. Nisi corda auditorum Spiritus sanctus repleat, ad aures corporis vox docentium incassum sonat. In sua *Summa*, part. 1, quæst. 177, art. 1. S. THOMAS AQUINAS.

152. Quatuor sunt, quæ præcipue conveniunt auditori, scilicet: dicentem audire patienter; audita discutere sapienter; sapida aliis tradere;

insipida confestim oblivisci. Opusc. *de His quæ diversis homil. conveniunt.*

153. Quatuor sunt, quæ auditum delectant, scilicet : vox suavis, ornata locutio, rumor placidus, honesta prædicatio. *Ibid. de Scientiis utilioribus.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO.

154. Dociles auditores habere poterimus, si summam causæ breviter exponamus, et attentos eos faciamus. *Prosec.*

155. Nam docilis est is, qui attentissime paratus est audire. Lib. 1, *de Arte Rhetorica, ad Herennium.*

156. Is maxime docilis est, qui attentissime paratus est audire. Libr. 1, *de Invent. Rhet.*

157. Ita perficiendum est (si quid agere, aut efficere vis) ut homines te non solum audiant, verum etiam libenter studioseque audiant. Orat. 4, *pro Cæcilio.*

158. Cujus aures veritati clausæ sunt, ut verum audire nequeat, hujus salus desperanda est. *De Amicitia.*

159. Effectus eloquentiæ est audientium approbatio. Lib. *Tusc. quæst.*

PLATO.

160. Auditum creavit Deus, accommodatum instrumentum ad sermones et concentus percipiendos. *In Dialogo Timæi.*

161. Magnas auribus imponas fores. *De convivio.*

PLINIUS II.

162. Nihil audio, quod audisse pœniteat. Lib. 1. *Ep.* 9, *ad Minutium Fundanum.*

163. Auditorum intentio relanguescit, nullis aculeis excitata. Lib. 2, ep. 19, *ad Cerealem.*

SENECA.

164. Ad rem commoventur auditores, non ad verba composita; alioqui nocet illis eloquentia, si non rerum cupiditatem facit, sed sui. Ep. 52.

165. Quidam veniunt ut audiant, non ut discant, sicut in theatrum voluptatis causa ad delectandas aures ducuntur. *Prosec.*

166. Magnam auditorum partem videbis, cui philosophi schola, diversorium otii sit.

167. Non id agunt ut aliqua sibi vitia deponant, ut aliquam legem vitæ accipiant, ad quam mores suos dirigant, sed ut oblectamento aurium perfruantur.

168. Quidam ad magnificas voces excitantur, et transeunt in affectum dicentium, alacres vultu et animo; nec aliter concitantur.

169. Rapit illos instigatque rerum pulchritudo, non verborum utilium sonitus. Epist. 108.

170. Facile est auditorem concitare ad cupiditatem recti. *Ibid.*

171. Quæ negligentius audiuntur, minus percutiunt. *Ibid.*

172. Adulatorum sermo diutius hæret, quam auditur. Ep. 123.

173. Claudendæ sunt aures malis vocibus, et quidem primis; nam, cum initium fecerunt, admissæque sunt, plus audent. *Ibid.*

174. Dicentium esto tacitus auditor, audientium promptus receptor : *De quatuor virtutibus.*

175. Non te moveat dicentis auctoritas, nec quis, sed quid dicat, intendito. *Ibid.*

176 In hoc tantum incumbe, ut libentius audias, quam loquaris. *De Moribus.*

177. Auribus frequentius, quam lingua utere. *Ibid.*

SIXTUS PHIL.

178. Fidelis homo audire quæ oportet magis amat, quam dicere quæ non oportet. Sent. 61.

179. Non est tutum audire de Deo loqui homines vanæ gloriæ jactantia corruptos. *Ibid.*

180. Aures tuas non omnibus committas. *Ibid.*

Vide etiam tit. *Doctrina*, sent. 19, 20; *Prædicatio*, sent. 23; *Veritas*, Sent. 24; *Virtutum connexio in specie*, sent. 192, 216; *Zelus*, sent. 47.

AULA.

Vide Curia.

AURUM.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS.

1. Aurum Ecclesia habet, non ut servet, sed ut eroget, et subveniat in necessitatibus. Lib. 2. *Offic.* cap. 28.

2. Auri cupiditas materia perfidiæ est. Lib. 1, *de Apolog. David*, cap. 4.

3. Laqueus est in auro, viscus in argento, nexus in prædio; dum aurum petimus strangulamur; dum argentum quærimus, in visco ejus hæremus; dum prædium invadimus, alligamur. *De Bono mortis*, cap. 5.

4. Non auro redimitur anima, non argento; imo auro amittitur. *Ibid.*

S. ANTONIUS DE PADUA.

5. Non aliter satiatur cor hominis auro, quam corpus hominis aura. Ser. *Dom.* 6, *post Pascha.*

S. AUGUSTIN.

6. Quam male utuntur mali auro! judicia corrumpunt, innocentes opprimunt. Tract. 27, sup. *Evang. Joan.* de cap. 6.

7. Aurum est quod ærumna perquirit, quod avaritia cupit, quod sollicitudo custodit. *Prosec.*

8. Aurum est materia laborum, periculosa res possidentium.

9. Aurum est enervatio virtutum; aurum malus dominus, proditor servus.

10. Aurum est quod nemo tutum habet, nisi qui semper abscondit; aurum est quod in perniciem domini fulget.

11. Aurum est quod per tenebras quæritur, per tenebras custoditur.

12. Aurum est cujus inquisitio damnatos habet, cujus amor Judam facit.

13. Aurum est quod amplius cruciat, apud quem largius fuerit.

14. Aurum est quod amanti se nihil de sua possessione permittit, refundens ei reatum suum, cui usum suum negat : gravis acquisitio, ærumnosa possessio. *De Verbis Apostoli,* serm. 26.

15. Multo plus fulget fides quam aurum. Aurum latebris tenebrescit, animum fides ingenito splendore conspicuat ; aurum tuto prodi non potest, fides bono publico semper fulget. *Ibid.*

16. Non est episcoporum servare aurum, et a se revocare mendicantis manum. *In Decret. Gratiani,* part. 2, causa 12, quæst. 1, can. *Nolo.*

17. Pejus est non esse virtutem quam non esse aurum; auro enim virtus quanto præstat, tanto est virtute quam auro carere miserius. *De duabus animabus,* cap. 6.

18. Melius est corruptum aurum, quam incorruptum argentum. *De Natura boni,* cap. 5.

19. Sub uno igne aurum rutilat, palea fumat. *De Civ. Dei,* lib. 1, cap. 8.

20. Nemo aurum nisi negando servavit. *Ibid.,* cap. 10.

21. Aurum etiam sordidum argento licet purissimo carius æstimatur. *Ibid.* libr., 9, cap. 9.

22. Non est auri vitium avaritia, sed hominis perverse amantis aurum, justitia derelicta, quæ incomparabiliter auro debuit anteponi. *Ibid.,* lib. 12, cap. 8.

23. Justitia deserta et aurum amatur ab avaris, nullo peccato auri, sed hominis. *Ibid.* lib., 15, cap. 22.

24. Amas aurum, noli te illigare auro, quanto melior es quam aurum, aurum enim terra est fulgens, tu autem ut illuminareris a Deo, ad imaginem Dei factus es. Homil. 37. *Homiliarum quinquaginta,* cap. 4.

25. Cum sit aurum creatura Dei, non tamen Deus fecit aurum ad imaginem suam, sed te ; ergo posuit sub te aurum. *Ibid.*

26. Tuum aurum vendit maritus pro necessitate sua; contemptus auri tui, dilectio est viri tui. *Ibid.* Homil. 48, cap. 4.

27. Felix ille habet aurum in arca, iste Deum in conscientia ; compara nunc et aurum et Deum, arcam et conscientiam. Tract. 25, in *Joann.*

28. Ad possessiones fundunt homines aurum, quamvis multum ament aurum. Tract. 3, sup. *Ep. Joan.*

29. Acquisisti aurum, perdidisti somnum. *Ibid.* tract. 10.

30. Decus auri aliter laudat religiosus, aliter avarus; iste cum pietate venerandi Creatorem, ille cum libidine possidendi creaturam. Lib. 4, *contra Julian.,* cap. 14.

31. Auri dignitas etiam purgatissimi argenti commixtione sordescit. Lib. 6, *de Musica,* cap. 14.

32. Aurum probat ignis. Orat. 16. S. BASILIUS SELEUC.

33. Ubi imperat aurum, judicat argentum, leges canonesque silent, locum ratio et æquitas non habent. Epist. 166, *ad Innocent. pap.* S. BERNARD.

34. Aurum et argentum quod ad animi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala ; usus tamen horum bonus, abusio mala, sollicitudo pejor, quæstus turpior. Lib. 2, *de Consid. ad Eugen. papam.*

35. Diabolus laqueum posuit in auro et argento, et cum illis male delectamur, illaqueamur. Lib. *Meditat.,* cap. 14.

36. Quid est aurum, nisi terra rubra? id est, parvi ponderis, et nullius valoris. Sup. *Sap.* cap. 7. S. BONAVENT.

37. Aurum potest liquefieri, sed non in pondere et in valore minui, nec corrumpi ; imo aurum fit pulchrius et splendidius, dum ab igne inflammatur. Serm. 2, *de SS. Philippo et Jacobo.*

38. Magis homines obediunt auro, quam Christo. Serm. 1, *de SS. Apost.*

39. Non amabit proximum, qui aurum amat. Lib. 2. *Pharetræ,* cap. 11.

40. Qui plurimum auri possidet, non abundat; quia nihil est quidquid in sæculo est. In *Apolog. pauper. Resp.* 3, cap. 2.

41. Omnium metallorum aurum pretiosissimum est, nec igne minuitur, nec vetustate corrumpitur. *De festis SS. de Epiphan.* S. BRUNO.

42. Si quis auro ornari existimet, is est auro inferior, is non est ejus dominus. Lib. 3. *Pædogogi,* cap. 11. CLEM. ALEX.

43. Non intelligit miser speciosa esse sibi supplicia, auro se alligatum teneri, et possideri magis, quam possidere divitias. Lib. 2, Epist. 2, *ad Donat.* S. CYPRIANUS.

44. Argento et auro appetitur veritas, expugnatur integritas, justitia vincitur, innocentia proditur, pietas fidesque violatur. Hom. 4. *Epiphan.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

45. Ubi aurum placet, ibi et vitium. Lib. 7. ex *Registro,* ind. 2, cap. 114, ep. 114, *ad Theoderic. et Theodebert. Reges.* S. GREGORIUS MAGNUS.

46. Totum auri profanus amor obtinet. *Ibid.*

47. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum, et nudus atque esuriens ante fores nostras Christus in paupere moritur. Ep. 12, *ad Gaudent.* S. HIERONYM.

48. Nos suffarcinati auro, Christum pauperem sequimur. Ep. 13. *ad Paulin.*

49. Crates ille Thebanus, homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas perge-

ret, magnum auri pondus abjecit, nec putavit se simul posse et virtutes et divitias possidere. Ep. 13, *ad Paulin.*

50. Aliena nobis auri argentique sunt pondera; nostra possessio spiritualis est. Epist. 22, *ad Eustoch.*

51. Aurum liquescit in litteras, et nudus ante fores Christus emoritur. *Ibid.*

52. Aurum deponere insipientium est, non perfectorum; fecit hoc Crates Thebanus, fecit et Antisthenes. Ep. 28, *ad Lucinum.*

53. Difficilius caremus arrogantia, quam auro et gemmis. Ep. 30, *ad Oceanum.*

54. Nudus et levis ad cœlum evola, ne alas virtutum auri deprimant pondera. Ep. 35. *ad Exuperantium.*

55. Crimen est caput, post chrismatis sanctificationem, aut auro, aut gemmis comi. Ep. 14, *ad Mauritii filiam.*

56. Judicio mentis everso, per aurum libidini mancipatur. Ep. 37, *ad Pammach. et Ocean.*

57. Avarus aurum Deum habet. Sup. *Psalm.* XXC, vers. 8.

58 Humanus error pretiosius nihil auro et gemmis opinatur; hæc sunt, quæ hominum cupiditates dominatui pretii sui et honoris subdiderunt. Sup. *Psalm.* CXVIII, vers. *Feci judicium et justitiam.*

59. Auro honestas pudicitiæ venalis est. *Ibid.*

60. Nihil habet sexus uterque pretiosius auro et gemmis; dum viri posse omnia auro volunt, mulieres vero per gemmas fieri se existimant pulchriores. *Ibid.*

IDIOTA. 61. Laqueus est in auro, viscum in argento; quia qui aurum petit, strangulatur; qui argentum, visco hæret. Lib. 1. *Contempl. de Amore Dei.* cap. 33.

S. INNOC. III. 62. Aurum et argentum, lapides et gemmæ in luto sordescunt. Lib. 2, *de Contemptu mundi,* cap. 37.

JOANNES CASS. 63. Tanto avidior fames accrescit auri, quanto summa lucri major apponitur. Lib. 7 *Cœnob. Inst.* cap. 7.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 64. Aurum, cum maxime crescit, tum maxime insidiatur possidentibus. Conc. 3, *de Lazaro.*

65. Quid aliud est aurum quam cœnum? et argentum quid aliud quam palea? Hom. 40, sup. *Matth. Oper. perf.*

66. Argenti atque auri splendor hominem decipit, timidum, ignavum, mendacem, audacissimum, rapacem, obtrectatoremque illum constituens. *Ibid.* Hom. 64.

67. Aurum de terra nascitur, sed non est terra; aurum quidem eligitur, terra autem contemnitur. Hom. 3, sup. *Matth. Oper. imperf.*

68. Aurum homines esse homines non sinit; sed in belluas et dæmones mutat. Hom. 39. sup. *Epist.* 1, *ad Cor.*

69. Non aureis vasis Deus eget, sed aureis animabus. Hom. 60, *ad popul. Antioch.*

70. Bonum est aurum, verum si indigentibus erogetur; bonum, si ex ipso pauperes nutriantur; bonum, nisi eo quispiam inutiliter uti velit, nisi servare velit, atque humo subruere; ita enim profecto inutile est, plerumque detrimenti. Hom. 7, sup. *Epist.* 1, *ad Tim.*

S. MAXIMUS EPISC. 71. Auri gratia et vigilias et peregrinationes, et altera pericula et odia atque insidias, et omnia denique tolerant homines; nos pro Deo, ne verbum quidem vel tenue perferre volumus, odiaque subire. Hom. 7, sup. *Epist.* 2, *ad Tim.*

72. Quid boni habet aurum? incantatio quædum est et præstigium. Hom. 10, sup. *Epist.* 1, *ad Thessal.*

73. Omnes in stuporem vertuntur, aurum fulgens et ignitum videntes; non auri natura habet per se multum fulgoris. Serm. *Quod regulares fœminæ viris cohabitent.*

74. Non luto melius aurum esse cogitemus; materiæ namque pretium non ex natura, sed est ex opinione nostra. Hom. 21, *ad popul. Antioch.*

75. Aurum cepisti, non ut corpus vincias, sed ut pauperes solvas et enutrias. *Ibid.*

76. Qui aurum redigit, gratiam prodigit. Hom. 2, *de Avarit.*

S. PETRUS CHRYSOL. 77. Aurum avaritia non est; sed avaritiam non cognovi, nisi per aurum. Serm. 116.

78. Aurum de profundo terræ, anima ab excelsis cœli; melius proinde est ad sedem animæ deferri aurum, quam in sepulcro auri anima demergatur. *Ibid.* serm. 22.

79. Auri custos, servator argenti, securitatem non habet, nescit quietem; et cui deest securitas, quies perit; pœnæ dives est ille, non censu. *Ibid.*

80. Aurum natura grave, gravius fit avaritia nimis; hinc est quod plus habentem deprimit, quam ferentem; et vehementius aggravat corda, quam corpora. *Ibid.* serm. 29.

81. Aurum nascitur in terra profunda, sectatur ipsa montium fundamenta, per quæ ima venarum cæcis discurrit anfractibus; et dum suam semper repedat ad naturam, cœlestes animos ad inferna deponit, obscurat sensus, alta mentium semper in terrena demergit. *Ibid.* etc.

82. Aurum erogare bonum est; reponere, malum; contemnere, validum; fugere, persecurum. *Ibid.*

83. Auri furor ardentius humano fervet in pectore, quam caminus totus ignescit incendiis;

et terras homines dissolvit in terra, quam solvitur in ardore flammarum. *Ibid.*

84. Aurum crudelitatis dominus, sævus hostis. Amando ledit, necat vitando, ipsum etiam captivat aspectum. Fidem frangit, violat affectum, vulnerat charitatem, turbat quietem, adimit innocentiam, docet furtum, suadet fraudes, imperat latrocinium. *Ibid.*

85. Intuere quid auro gravius; quod cum mores hominum perdit, perdit et naturam. *Ibid.*

S. PET. DAM.

86. Acutiora sunt auri tela, quam ferri. Ser. 66. *de S. Columba.*

PRUDENTIUS POETA.

87. Sordet Christicolis rutilantis fulva monetæ, effigies, sordent argenti emblemata, et omnis thesaurus, nigrante oculis vilescit honore. In *Psychomach. de Avaritiæ et largitatis pugna*, vers. 73.

S. VALERIAN. EPISC.

88. Cesset auri desiderium, nec conjugalis fides perit, nec virginalis integritas erubescit. Hom. 20. *de Avarit.*

89. Nihil clausum constat, quod auro argentoque non pateat. *Ibid.*

S. ZENO.

90. Qui diligit aurum et argentum, non tantum Deos colere, sed eorum mores et actus imitari perspicuum est. Serm. 2, *de Avarit.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

LO LACED.

91. Index aurum, aurum explorat hominem. In sent.

PLATO.

92. Aurum et argentum, et alia quæ opes esse videntur, huic soli utilia erunt, qui, quomodo ipsis utendum est, novit. In *Diagolo de Divitiis.*

SENECA.

93. Aurum et argentum terrena sunt pondera, quæ non potest amare sincerus animus. *De consol. ad Helviam*, cap. 11.

94. Scito hominem tam bene culmo quam auro tegi. Ep. 8.

TUS PHILO.

95. Aurum non eripit animam e malis. Sent. 108.

AUSTERITAS VITÆ.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONII DE PADUA.

1. Si Beatus Joannes prænuntiatus ab Angelo, sanctificatus in utero, laudatus a Domino, inter natos mulierum major tanta fuit usus asperitate; quid nos in peccato concepti, peccatis onerati, reprobandi a Domino (nisi misericordia affuerit) quid debemus facere? quanta afflictione, quanta austeritate nos affligere? Serm. *Domin.* 2. *Adventus.*

S. AUGUST.

2. Quanto austerior est cura vulnerum, tanto medicina est salubrior peccatorum. Serm. 1, feriæ 4. post. *Dom.* 1. *Quadrag.*

3. Joannes præcursor Domini locustis in eremo, et agresti melle nutritur; non animalium carnibus, non volucrum suavitatibus pascitur. Serm. 2, *Dom.* 1. *Quadrag.*

S. BERNARD.

4. Laboriosor forte via videtur inter ardua collium, et aspera rupium; sed expertis longe securior et desiderabilior invenitur. Serm. in *Transitu S. Malachiæ.*

5. Durius tractandum est corpus, ne rebellet, ne insolescat; sic tamen, ut servire sufficiat, quia ad serviendum spiritui datum est. *De vita solitar. ad Fratres de monte.*

6. Pudor de præteritis novæ conversationis temperat austeritatem. Ep. 78, *ad Suggerium Abbat. S. Dionysii.*

7. A seipso in seipsum rigida debet esse censura, et districta severitas. *De natura et dignit. amoris divini.* capitul. 3.

S. BONAVENT.

8. Vitæ austeritas interioris sanctitatis signum est. Sup. *Luc.* cap. 1. in illud: *Vinum et siceram non bibet.*

9. Maxime eos persequitur diabolus, qui vivunt in austeritate vitæ. Sup. *Luc.* cap. 4, in illud: *Diabolus recessit ab illo.*

10. Cinis et cilicium sunt arma pœnitentium. cap. 10.

S. CÆSERIUS. ARELATENSIS.

11. Austeriorem ac violentiorem poscit vis occulta medicinam, ut ulceris magnitudo aut sectione aut exustione supercuretur, et dolore pellatur. Hom. 1.

12. Si nosmetipsos propria severitate distringimus sententiam futuri Judicis prævenimus. *Prosec.*

13. Qui pro peccatis sibi ipsi non parcit, Deus cito illi indulgentiam tribuit. *Ibid.* Hom. 13.

CLEM. ALEX.

14. Eos laudo et admiror, qui vitam austeram delegerunt, et moderatæ vitæ medicamentum aquam appetunt, vinum autem tanquam ignis minas quam longissime fugiunt. Lib. 2, *Pædagogi*, cap. 2.

15. Beatus Joannes, despectis ovium pilis, qui delicias redolent, pilos camelorum elegit, et eis se vestiit, simplicem vitam et a dolo alienam repræsentans. *Ibid.* cap. 10.

16. Austeritatem amplectere ab initio, quia relaxationis consuetudo nunquam austeritatem admittit. *Prosec.*

17. Semper enim ædificat, et destruit; semper peccat et resipiscit. *Serm. parænetico.*

S. EUSEBIUS EMISSEN.

18. Quod tu in te severus agnoscis, ergo propitius ignoscam; quod tu tristis accusas, ego lætius absolvam. Hom. *de Pœnit. Ninivitar.*

19. Nihil voluptuosum, nihil suave placet Deo; sed quod habet aliquid mordacitatis et severitatis. Sup. *Levit.*, cap. 2.

GLOSS. ORD.

20. Austeritas vitæ requiritur in Evangelii prædicatione. Sup. *Matth.*, cap. 3.

21. Rigida vita debet declinare mollium palatia, quæ frequentant mollibus indutis adulantes. *Ibid.*, cap. 11. sup. illud : *Ecce qui mollibus vestiuntur*, etc.

S. GREGORIUS MAGN.

22. Nihil sibi blandiatur infirmitas, sed quanto sibi mali sit conscia, tanto in se benignius sit severa, et quæque sentit districte ferienda, pie feriat. Lib. 25. *Moral.*, cap. 3.

23. Peccata quæ feriri gehennæ ignibus possunt, disciplinæ verbere sunt corrigenda. Hom. 19. sup. *Ezech.*

24. Electi peccata sua austeris pœnitentiæ cruciatibus delent. Lib. 5. in I. *Reg.*, cap. 4.

25. Tunc bene conversus peccator cernitur, cum digna afflictionis austeritate delere nititur, quod loquendo confitetur. *Ibid.*, lib. 6. cap. 2.

26. Gratum Deo sacrificium est, afflictio contra peccatum. Hom. 70. sup. *Evang.* in fine.

27. Debitum redditur pro peccato, cum peccatores affliguntur, et cruciatu tergere culpas satagunt, quas carnis delectatione contraxerunt. Lib. 3. in I. *Regum.*, cap. 4. sup. illud *Psalm.* L : *Tibi soli peccavi.*

28. Afflictio electæ mentis, omnis diabolicæ tentationis peremptorius mucro est. *Ibid.*, lib. 5, cap. 3. sup. illud : *Afflictus est populus.*

29. Grave pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnæ compunctionis. *Ibid.*, c. 2.

30. Tanto arctiori manu pœnitentiæ mens a pollutione tergenda est, quanto se per consensum conspicit sordidius inquinatam. Lib. 4. *Moral.*, cap. 17. num. 21. sup. illud *Job.* 2 : *Involvatur amaritudine.*

S. GREG. NYSS.

31. Philosophica et Christiana vivendi ratio, dura exterius atque aspera sensui est, intus autem optimarum pulcherrimarumque rerum plena. *Prosec.*

32. Quæ tempore suo, cum natura fuerit, dulcissimam suorum fructuum præstabit fragrantiam. *De vita Moysi.*

S. HIERONYM.

33. Rigidam vitam et austeram, vitare debere aulas regum, et mollium hominum palatia declinare, certum est. Lib. 2. in *Matth.*, cap. 11. sup. illud : *Ecce qui mollibus vestiuntur*, etc.

HUGO A S. VICTORE.

34. Qui carnem suam supra modum affligit, civem suum occidit. Sup. *Regulam de August.*, cap. 3. in illud : *Carnem vestram domate.*

35. Quanto quisque arctius vivit, tanto beatior existit. *Ibid.*, cap. 4. sup. illud : *Nec illos ditiores putent.*

HUGO CARD.

36. Plerique austeri secundum carnem vilipendi nullatenus sustinent. Sup. *Genes.* cap. 28.

37. Conversatio viri justi suavitatem habet mundæ conscientiæ, et asperitatem duræ vitæ. Sup. *Tobiam*, cap. 2.

S. JOANNES CHRYSOSTOM.

38. Per vitæ austeritatem vincitur hostis. Super *Psalm.* 34.

39. Contingit sæpe quod ille qui austerus et fatuus apparet exterius in facie, benignus et sapiens sit interius in corde. Sup. *Luc.*

40. Quanto quis melior, et austerioris vitæ, magis tentatur. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 8.

41. Jugiter in luctu perseverato, et in affligendo temetipsum. Hom. 4. sup. Epist. 2 *ad Cor.* in *Moral.*

42. Vis apparere sanctus ? circa vitam tuam esto austerus, circa alienam autem benignus : audiant homines te parva mandantem, et grandia videant facientem. Hom. 43. *Oper. imperf. sup. Matth.*

43. Pœna hic inflicta liberat a pœna futura. *De Lazaro mendico*, concione 3.

44. Non est vulgaris negotii, refrænare cupiditatem, cohibere sitim inanis gloriæ, coercere fastum, a deliciis temperare, et in aspera degere disciplina. *Ibid.*

45. Si discipulus es, angustam et asperam incede viam ; nec ægre feras, nec indigneris. Hom. 66. *ad Popul. Antioch.*

46. Sanguine plena esse debet Christiani vita, non alienum effundendo, sed se paratum suum effundere præstando. *Ibid.* Hom. 67.

S. ISIDORUS HISPALENS.

47. Sancti quandiu in hujus sæculi vita habitant desiderio superni roris, corpus suum aridum parant. Lib. 2. *de Sum. bono*, cap. 44.

PETRUS BLES.

48. Non emollias ordinis rigorem, ut tanquam privilegiatus velis edere lautius, bibere sapidius cubare mollius, loqui licentius, vigilare parcius, orare tenuius. Serm. 31. *de S. August.*

49. Peccati sanies non solum abstergenda, sed abradenda est asperitate doloris. *Ibid. de Confess. sacramentali.*

50. Disciplinæ austeritas sola est clavis innocentiæ, Religionis anchora, custodia cordis, et peremptoria prorsus appetitus illiciti. *Ibid.* in *invectiva contra depravatorem.*

S. PROSPER.

51. Omnes austeritates, quas inflata vanitas facit tolerabiles, non sunt ornamenta morum, sed velamina vitiorum. Lib. 3. *de Vita contemplat.*, cap. 19.

SALVIANUS.

52. Infirmandum est nobis carne, ut optata faciamus ; infirmitas enim carnis, vigorem mentis exacuit. Lib. 1. *de Gubernat. Dei.*

S. THOMAS AQUINAS.

53. Pœna voluntaria in hac vita suscepta, multo plus purgat, quam pœna post mortem inflicta. *Opusc. de primo adventu Christi.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO.

54. Voluptates repudiandæ sunt, et molestiæ non recusandæ. Lib. 1, *de Finibus.*

PLATO. 55. Austeritas solitudinis est comes. Ep. 4 *ad Dionem Syracusanum.*

SENECA. 56. Durius tractandum est corpus, ne animus male pereat. *Prosec.*

57. Cibus famem sedet, potio sitim extinguat, vestis arceat frigus; scitote hominem tam bene culmo, quam auro tegi. Ep. 8.

58. Major sum, et ad majora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis, quod equidem non aliter aspicio, quam vinculum libertati meæ circumdatum. *Prosec.*

59. Contemptus corporis sui, certa libertas est. Ep. 65.

60. Multis tormentum est vino carere, aut prima luce excitari; non ista difficilia sunt natura, sed nos fluidi et enerves. Ep. 71.

61. Sis severus non sævus, sed hilarem non aspernans. *De quatuor virtutibus.*

AUXILIUM DIVINUM.

COLLECTOR. *Definitio.* Auxilium divinum est virtus et efficacia, a Deo creaturæ data, ad faciendum id quod absque ea sola facere non posset.

VEL

Auxilium divinum speciale est virtus divina, motioque activa realis, creaturæ intellectuali transeunter inhærens; qua redditur in actu secundo potens ad producendam operationem supernaturalem.

VEL

Auxilium divinum est donum divinum supernaturale actuale, quo creatura intellectualis ad salutem æternam transitorie juvatur.

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROSIUS. 1. Mens se regere non potest, nisi divino favore suffulta sit. Lib. 2, *de Abraham*, cap. 8.

2. Vita divino gubernaculo destituta præcipitatur, et in graviora prolabitur. Lib., *de Cain et Abel*, cap. 9.

3. Ibi est plus auxilii, ubi est plus periculi. *De Joseph,* cap. 5.

4. Ubique Domini virtus studiis cooperatur humanis, ut nemo possit ædificare sine Domino, nemo custodire sine Domino, nemo quidquam incipere sine Domino. Lib. 2, sup. *Luc.*, cap. 3, in illud, *Psalm.* CXXVI : *Nisi Dominus custodierit civitatem.*

AUGUSTIN. 5. Nihil est tam arduum atque difficile, quod non Deo adjuvante planissimum atque expeditissimum fiat. Lib. 1, *de Lib. arbit.*, cap. 6.

6. Hæc est lex divinæ providentiæ, ut nemo a superioribus adjuvetur, qui non puro affectu inferiores adjuverit. *De vera Relig.* cap. 28.

7. Initium salutis nostræ Deo miserante habemus; ut acquiescamus salutiferæ inspirationi, nostræ potestatis est; ut adipiscamur quod acquiescendo admonitioni cupimus, divini est muneris; ut non labamur in adepto salutis munere, sollicitudinis nostræ est, et cœlestis pariter adjutorii; ut labamur, nostræ potestatis est et ignaviæ. *De Ecclesiast. dogmat.*, cap. 21.

8. Ad cœlestia arcana penetranda, ratio per se non sufficit, nisi a Deo adjuta fuerit. *De Spiritu et Anima*, cap. 37.

9. Humana natura sine divina ope imbecilla est; ad medendum Deum auxiliatorem requirit. Lib. 4, *contra duas Epistolas Pelag.*, cap. 11.

10. Sine auxilio divino quid fieri potest? *Ibid.*

11. Desiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ est. *De Corrept. et gratia*, cap. 1.

12. Omnia indigent Domino, et misera et felicia; sine illo miseri non sublevantur, sine illo felix non regitur. Sup. *Psalm.* XXXI.

13. Ejus in promissionibus sequatur consilium, cujus in tentationibus precatur auxilium. Sup. *Psalm.* CV, vers. 40.

14. Mandatis rectis atque arduis humana non obtemperat infirmitas, nisi præveniens Dei adjuvet charitas. Sup. *Psalm.* CXVIII.

15. Deinceps caveat examinantis severitatem, qui clementiam subvenientis expertus est. Sup. *Psalm.* XXIV, vers. 11 : *Universæ viæ Domini, misericordia et veritas.*

16. Noli timere, adest in itinere auxiliator, qui in Ægypto non defuit liberator. *De utilit. pœnit.*, cap. 1.

17. Volo ut velis, sed non sufficit quod velis; adjuvandus es ut plene velis, et impleas quod velis. Serm. 3, *de Verbis Apost.*

18. Sine protectione Dei nihil es. Sup. *Psalm.* LXII, vers. 8 : *Et in velamento alarum tuarum.*

19. Nisi auxilio Christi, non poteris renovari. Sup. *Psalm.* LXXVI.

20. Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. *De natura et gratia*, cap. 26.

21. Sanat Deus non solum ut deleat quod peccavimus; sed ut præstet etiam auxilium, ne peccemus. *Ibid.*

22. Prævenit Deus ut sanemur, subsequitur ut glorificemur; prævenit ut pie vivamus, subse-

quatur ut cum illo semper vivamus. *Ibid* cap. 32.

23. Ille qui præparat voluntatem et cooperando perficit quod operando incipit : quoniam ipse ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. *De Gratia et lib. arb.* cap. 17.

24. In ipsis temporalibus angustiis per hominem subvenit Deus, salus tua ipse est : per Angelum subvenit Deus ; salus tua ipse est. Sup. *Psalm.* XXXIV, vers. 3. *Salus tua ego sum.*

25. Cujus lumine illustraris, ut candeas, ejus adjutorio fulciris ne cadas. Tract. 65, in *Evang. Joan.*, cap. 13.

26. Fac quod in te est, age quod potes, et non deficiet tibi auxilium de Sancto. Serm. 17, *ad Fratr. in eremo.*

27. Auxilium meum non ex divitiis, non ex corporalibus occasionibus, neque ex potentia ac robore meo, neque ex cognitione humana, sed auxilium meum a Deo est. Concion. 2, sup. *Psalm.* VII, vers. 11.

S. BASILIUS MAGNUS. 28. Qui a Deo auxilium expectat, decorum non amittit, qui autem decorum non amittit, divino auxilio nunquam destituitur. In *Constit.*, cap. 1.

S. BERNARD. 29. Nulli peccatorum deest Christus, nulli deest Jesus, nulli deest unctio, nulli salus. Serm., de *S. Martino.*

30. Dilatum auxilium oportet venire validius, et subvenire perfectius. Ep. 156, *ad Innocent. Papam.*

31. Est quædam prudentia scire quid ex Dei adjutorio possis, et ipsi servare te inoffensum, qui te tibi servat illæsum. Tract., *de Diligendo Deo*, cap. *Amat.*

32. Cor, dum non curat nec divinum quærit auxilium, ab amore cœlestium elongatur, et in amore terrestrium occupatur. *De Medit.*, cap. 9.

33. Per Deum sum, sine quo nihil sum, et nihil facere possum. *Ibid.*

34. Frustra Deum propitiari sibi quærit, qui cito placari proximo negligit. *De Interiori domo*, cap. 51.

35. Mentem quam divinum auxilium deserit, quæcunque tentatio impetierit, subvertit. Serm. 2, super *Salve Regina.*

36. Frustra nititur quis, si non innititur. Serm. 85, sup. *Cantica.*

37. In afflictis rebus constitutis tanto solet esse gratior liberatoris adventus, quanto fuerit diuturnior afflictio. In libro *de Passione*, cap. 40.

38. Ascensus profecto arduus est, et conatus absque Dei adjutorio. L. 5, *in Floribus*, c. 21.

39. Auxilium Dei duplex est : correptio et consolatio : correptio foris exercet, consolatio visitat intus. *Prosec.*

40. Illa reprimit insolentiam, ista in fiduciam erigit ; illa operatur humilitatem, ista pusillanimitatem consolatur ; illa cautos, ista devotos facit. Serm. 21, sup. *Cant.*

41. Omnia illi desunt, qui nihil sibi deesse putat. Lib. 2, *de Consid.*

42. Deus adjuvat cadentes, infirmos et jacentes. Expos. 1, sup. *Psalm.* CXVIII, in illud : *Adjutor in tribulationibus.* S. BONAVENT.

43. Deus dicitur prope tribus de causis, per inspirationem, per infusionem, per auxilium. *Ibid.*, sup. illud : *Prope es tu, Domine.*

44. Ubi deficiunt amici humani, non deficit verus amicus Christus. Serm. 4, *Dom.* 12, *post Pntec.*, super illud *Job*, 19 : *Miseremini mei.*

45. Nullus hostis timendus est, postquam Deum exercituum adjutorem habes. Serm. 6, *de SS. Apost.*

46. Cum diabolus sit fortissimus, et nos infirmi ; ipse sagacissimus, nos ignari ; ipse solertissimus, nos negligentes et pigri ; necesse haberemus succumbere, si nobis auxilium divinum non adesset. Serm. 5, *de uno Confess.*

47. Homo absque divino auxilio, non potest resurgere a peccato. *De Resurr. a peccato.*

48. Tanta est diaboli crudelitas, quod nos omni hora transglutiret, nisi divina protectio nos custodiret. Titul. 7, *Diætæ*, cap. 1.

49. Tunc adjutorium poscimus, quando periculis subjacemus, ut aliquo remedio sublevati calamitates diversarum possimus vincere passionum. Sup. *Psalm.* LXXIX, vers. 1. CASSIODOR.

50. Humana putat infirmitas elongare Deum, quando ei venire tardat auxilium. Sup. *Psalm.* LXX, vers. 13.

51. Dei est, inquam, Dei est omne quod possumus. Ep. 2, *ad Donatum*, cap. 3. S. CYPRIANUS.

52. Expetenda non sunt testimonia humana, cum præcedunt divina suffragia. Ep. 33, *ad Clerum.*

53. Nihil obstat quominus nos etiam humanis adminiculis ad bonum utamur, imo laudabile ; imploranda vero est omnino Dei cura, supernumque auxilium. Lib. 5, *Glaphyrorum in Genesim*, cap. 2, *de Jacob.* S. CYRILLUS ALEX.

54. Sine Deo nihil validum, nihil stabile, nihil sanctum. In *concius. exhortat. ad Novitios*, cap. *Memini.*

55. Quantum nos addiderimus ad studium, tantum Deus apponet adjutorium. Hom. 3, *ad Monachos.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 56. Si adeo indiget una creatura altera; quanto magis creatura suo opus habet creatore. *Opusc.* serm. 2.

FRANCISCUS TITELM. 57. Quibus parentum deest auxilium, copiosius adest divinum. Sup. *Psalm.* IX, vers. 38: *Tibi derelictus est pauper.*

58. Non est ne unus quidem, qui ex sese quidquam operis vere boni Deoque placiti possit peragere absque speciali Dei Salvatoris auxilio. Sup. *Psalm.* XIII.

59. Illic maxime auum solet Deus præstare auxilium, ubi deest humanum. Sup. *Psalm.* IX, vers. 38 : *Tibi derelictus est pauper.*

S. FULGENT. 60. Magnum divinæ gratiæ adjutorium est, ut illuminata mens hominis semper cogitet, et præventam se gratuita gratia, et indesinenter adjuvandum virtute divina. Lib. *de Veritate prædestinationis.*

GLOSS. ORD. 61. Qui a divino auxilio nudatus est, et vivit in impietate, nihil differt a bestia. Sup. *Reg.*, c. 17.

GLOSS. INT. 62. Majus est auxilium Dei, cum intus juvat. Sup. *Psalm.* LVIII.

GLOSS. ORD. 63. Dum ad probationem divinum auxilium differtur, non aufertur. Sup. *Thren.*, cap. 3.

S. GREGOR. MAGN. 64. Conditoris protectio et custodia est, quod in statu permanemus. Lib. 23. *Moral.*, cap. 19.

65. Quem divina gratia non adjuvat, molestia suæ corruptionis gravatur. Sup. *Cantica*, cap. 1. in illud : *Trahe me post te.*

66. Omnes divino egent auxilio, quos infelicis vitæ conditio angustat. In *septem Psalm.*, Pœnit. sup. *Psalm.* VII, vers. 1.

67. Infirma omnino cautela est, quæ pietatis adjutorio non munitur. Lib. 8. in *Registro*, indict. 3, cap. 20. *ad Joan. Proconsulem.*

68. Etiamsi bonæ operationis studio quis floreat, etsi lumine polleat virtutum, non poterit inimici superare nequitiam, nisi divino fuerit fretus præsidio. In *septem Psalm. pœnit.* sup. *Psalm.* VII, vers. 11.

69. Nihil sumus si a conditoris nostri protectione deseramur. *Prosec.*

70. Quæ nimirum protectio minus necessaria creditur, si semper habeatur.

71. Sed utiliter plerumque subtrahitur, ut sibimet ipsi homo, quam sine illa nihil sit, ostendatur. Lib. 23. *Moral.* cap. 19.

72. Humana anima ex nihilo est condita, ex se nihilominus infra se tendit, nisi ad boni desiderii statum artificis sui manu teneatur. *Ibid.*, lib. 25. cap. 4

73. Manifestum est quod, nisi Deus ipse auxiliatus fuerit, ad se clamantes defenderit, hostis noster vinci non poterit. Lib. 4, in *Registro*, indict. 13, cap. 100, Ep. 56.

74. Tentatis electis, divini auxilii splendor valde vicinus est. Lib. 5. in I *Reg.*, cap. 1.

HESYCHIUS. 75. Quantumcumque homo egerit et vixerit, concurrerit et comprehenderit, sive assecutus fuerit, sine adjutorio Domini salutem adipisci, sive assequi non potest. Lib. 2, sup. *Levit.*, cap. 6.

76. Nullum præstantius auxilium in tota vita tua reperies, præterquam a Jesu. *Centuria prima*, sent. 39.

S. HIERONYM. 77. Constat in bonis operibus post propriam voluntatem, Dei nos niti auxilio; in malis, vero, diaboli. Lib 1. *Dialogor. adversus Pelag.*

78. In singulis rebus quas gerimus, Dei utendum est adjutorio; et calamum temperare ad scribendum, et temperatum pumice terere, manumque aptare litteris, tacere, loqui, sedere, stare, ambulare, currere, comedere, jejunare, flere, ridere et cætera hujuscemodi, nisi Deus juverit non poterimus. *Ibid.*

79. Sicut rami et flagella vitium illico contabescunt, cum fuerint a matrice præcisa: ita omnis hominum fortitudo marcescit et deperit, si a Dei auxilio deseratur. *Ibid.*, lib. 3.

80. Homo a principio conditionis suæ, Deo utitur adjutore; et cum illius sit gratiæ, quod creatus est, illiusque misericordiæ quod subsistit et vivit, nihil boni operis agere potest absque eo. Ep. 17, *ad Cyprian.*

81. Superbia contemnentis, Dei auxilio deseritur. *Ibid.*

82. Dei auxilio destitutus, insidiis hostium patet. In *Regula Monachorum*, cap. 27.

83. Impudens eorum postulatio est, tempore necessitatis et angustiæ, ab eo quærere auxilium, quem in pace contempserint. Lib. 1, in *Hierem.*, cap. 2, sup. illud : *Ubi sunt Dii tui ?*

84. Omnis hominum fortitudo, sine Dei virtute, imbecilla reputatur, et nihili. *Ibid.*, lib. 3, cap. 16, sup. illud : *Domine, fortitudo mea.*

85. Perspicuum est Dei nos semper indigere auxilio; et nunquam posse sufficere quod semel datum est, nisi quotidie Domini bonitate renovetur. *Ibid.*, lib. 5, cap. 25, sup. illud : *A tertio decimo anno.*

86. Vide quantum sit auxilium Dei, et quam fragilis humana conditio, ut hoc ipsum quod agimus pœnitentiam, nisi nos Dominus ante converterit, nequam implere valeamus. *Ibid.*, lib. 6, cap. 31, sup. illud : *Converte me et convertar.*

87. Omnis Angelorum et hominum fortitudo, si non habuerit auxilium Salvatoris, imbecilla probatur et fragilis. Lib. 1, sup. *Zachar.*, cap. 4, sup illud : *Quis despexit dies parvos?*

88. Divini est adjutorii, ut cœpto labori ago-

nis victoria salusque succedat. L. 2, *Proverb.* c. 21.

89. Incumbit virtuti sæculi, qui desperat de adjutorio Dei Sup. *Marcum*, cap. 14, sup. illud : *Vigilate et orate.*

90. Sine Christo, omnis virtus in vitio est. Lib. 2, sup. *Epist. ad Galat.*, cap. 3, in illud : *Justus ex fide vivit.*

HUGO A S. VICTORE. 91. Consilium hominis sine divino auxilio infirmum est, inefficax. Lib. 1, *Didascal.*, cap. 9.

HUGO CARD. 92. Triplex est adjutorium Dei : unum ante pugnam; unum in pugna; alterum post pugnam. Sup. *Psalm.* VII, in illud : *Justum adjutorium.*

JOAN. CASS. 93. Nulla virtus humana (si diutius Dei deseratur auxilium) sua poterit constantia perdurare. In *collat.* 4. *Abbat. Danielis*, cap. 6.

94. Humana nihil est virtus, si eam virtus divina non juverit. In *collat.* 12. *Abbat. Chæremonis*, cap. 15.

95. Sine adjutorio Dei, omnino nihil boni perfici potest. In *collat.* 13. *Abbat. Chærem.*, cap. 3.

96. Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum, ex Deo est principium. *Ibid.*

S. JOANNES CHRYSOST. 97. Cum desperatæ sunt res, tunc Deus succurrit et dirigit omnia. Hom. 33, sup. *Genes.*

98. Nihil prodest regnum ei, qui superno auxilio destituitur; et nihil potentius est eo, qui manu Dei adjuvatur. *Ibid.*, Hom. 35, sup. illud : *Egressus est in occursum.*

99. Nihil est beatius viro superna manu adjuto. *Ibid.*, hom. 56.

100. Quando quis injurias æquo animo et mansuete tolerat, majori et longiori auxilio divino fruitur. *Ibid.*, hom. 57.

101. Nihil prorsus agere possumus, nisi superna gratia simus adjuti. *Ibid.*, hom. 58.

102. Vigilans atque sollicitus, etiam spatii dilatione supplosa, in ipsis temporis angustiis constitutus, auxilium facile benignitatis agnoscit, et exultans recipit. Hom., *de Jona Propheta.*

103. Colonus Dei diaboli auxilium non requirit, sed Dei; colonus autem diaboli, etsi auxilium Dei quærit, non invenit. Hom. 42, *Oper. imperf. sup. Matth.*

104. Nihil imbecillius illis, qui a Spiritus sancti sunt auxilio destituti. Hom. 65, sup. *Joan.*

105. Quando aliquid longe præter naturam accidit, idque decorum est et utile, profecto constat divinam quamdam virtutem atque auxilium in eo operatum esse. Hom. 3, sup. *Epist.* 1, *ad Cor.*

106. Nullo superno egere se arbitrari auxilio dementiæ est. *Ibid.* Hom. 7.

107. Cum propter Deum anima affligitur, tunc majori fruitur auxilio. Hom. 26, sup. *Epist.* 2, *ad Cor.*

108. Auxiliator Deus non est otiosi auxiliator, sed simul operantis; non enim auxilium suppeditabit dormienti, sed speranti. Serm. 21, sup. *Ep. ad Ephes. in Moral.*

109. Recte facta, ut humana non sint, divino indigent auxilio. Serm. 1, sup. Ep. 1, *ad Philip.* sup. illud 1 : *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet.*

110. Civitas, superno destituta auxilio, solitaria remanet, et omnibus nudata. Hom. 2. *ad Popul. Antioch.* sup. illud, Isaiæ 6 : *Facta est nobis civitas ut terebinthus.*

111. Maximum munimen et inexpugnabilis murus est divinus favor. *Ibid.* Hom. 45.

112. Divina ope munito fortius nihil; et destituto nihil imbecillius, licet innumeris exercitibus circumvalletur. *Ibid.*

113. Nemo potest quidquam generosum, vel magnum facere, nisi Christi potiatur auxilio. *Ibid.* Hom. 57.

114. Tunc anima majori potitur adjutorio, quando majoris indiget auxilii, majorisque gratiæ. *Ibid.* Hom. 96.

115. Si facias omnia quæ in te sunt, sperare debes et ea quæ a Deo sunt; aderit namque tibi, si tu ipse prius non defueris tibi. Hom. *Quod nemo læditur nisi a semetipso.*

116. Sicut navis fracto gubernaculo illuc ducitur ubi tempestas voluerit : sic et homo, divinæ gratiæ auxilio perdito, per peccatum agit quod non vult, sed quod diabolus vult. Hom. 37. *Oper. imperf. sup. Matth.*

117. Qui Servatoris Dei ope ac præsidio caret, hic sub hostium ac prædonum potestate est. Lib. 1. *Parall.* cap. 12. S. JOAN. DAM.

118. Nihil possunt homines in bonum sua prævalere virtute, nisi divinæ gratiæ sustententur juvamine. Lib. 2. *de Sum. bono*, cap. 5. S. ISIDORUS HISPALENS.

119. Ut pereas, tuo est merito; ut salveris, meo auxilio. *Ibid.*

120. In omni opere tuo, Dei auxilium posce.

121. Vis tibi Deus opituletur? vide si cum posses, ei qui tua ope indigebat adjumento fueris. Lib. 1. Ep. 387. *Scholastico.* S. ISID. PELUS.

122. Deus non est tam immitis hominum contemptor, ut auxilium laborantibus deneget. *De ira Dei*, cap. 16. LACT. FIRM.

123. Ubi veritas est magistra nunquam desunt divina solatia. Ep. 36, *ad Martin. Presbyt.* S. LEO I.

124. Anima, quæ summo studio imploraverit auxilium divinum, consequetur illud. Hom. S. MACHARIUS.

125. Studium humanum sine Dei auxilio, finem assequi optatum non potest. In *libro Ascetico.* S. NILUS.

126. Magnum quid videtur homo, cum Dei

adest auxilium ; a quo derelictus, naturæ suæ agnoscit imbecillitatem. Orat. 8. *de Superbia.*

127. Qui Deum secum habet, omnibus est fortior. Apud Joan. Damasc., lib. 1. *Parall.*, cap. 54.

ORIGENES. 128. Non sufficit ad perficiendam salutem sola voluntas humana, nisi hæc ipsa voluntas, et quæcunque esse potest industria, divino vel juvetur, vel muniatur auxilio. Lib. 3. *Periarchon*, cap. 2.

129. Nihil fit sine Deo, vel agente, vel permittente. *Ibid.*

PET. BLES. 130. Nihil timebit eorum, quæ sub cœlo sunt, quem protegit Deus cœli. Serm. 12. *Quadrag.*

PETRUS CELLENSIS. 131. Sine Deo, Angelus dæmon efficitur ; sine Deo, homo ad nihilum redigitur ; cum Deo Angelus beatificatur ; cum Deo, homo glorificatur. *De panibus*, cap. 6.

S. PETRUS DAMIANUS. 132. Ubi magis ex humana ratione diffiditur, illic propensius superna clementia subvenitur. *Prosec.*

133. Ubi solatium desperamus hominum, divinum plerumque cernimus adesse præsidium. Lib. 7. Ep. 17. *ad Raynerium.*

134. Si qui adversus vitiorum monstra confligunt, supernæ virtutis auxilio fulciuntur. *Op.* 7, cap. 22.

PROSPER. 135. Non tardat auxilium, qui dedit votum. Sup. *Psalm.* CI, vers. 3.

136. Interior homo, qui semper sibi sentit resisti, semper de divino auxilio expectet adjuvari. Sent. 18.

137. Nemo tum eruditus, nemo tam doctus est, qui superna illustratione non egeat. *Ibid.* Sent. 27.

138. In primo homine patuit, quod hominis arbitrium valeret ad mortem ; in secundo autem, quod Dei adjutorium valeret ad vitam. *Ibid.* Sent. 255.

139. Natura humana etsi in illa integritate, in qua condita est, maneret ; nullo modo seipsam Creatore suo non adjuvante servaret. *Ibid.* Sent. 307.

OBERTUS LLARMIN. 140. Sicut mortui nihil omnino possunt, ita homo sine Dei adjutorio nihil omnino potest. Sup. *Psalm.* XXVII, vers. 1.

SYNESIUS RENENS. 141. Deus bonis viris perpetuo, planeque opitulator ac propitius est. *De Regno ad Arcadium Imperat.*

ODORETUS. 142. Omne hominum auxilium, Deo non adjuvante, vanum et inutile est. Sup. *Psalm.* CVII, vers. penult.

THOMAS QUINAS. 143. Quamdiu adest humanum auxilium, homo non debet confugere ad auxilium divinum, quia hoc esset tentare Deum. Sup. *Epist.* II *ad Cor.*, cap. 11. in illud : *Sic effugi manus ejus.*

144. Quem Deus adjuvare voluerit, nullius perversitas nocere poterit. Lib. 2. *de Imit. Christi*, cap. 2. THOMAS A KEMPIS.

145. Nunquam deserit Dominus voluntatem Religionis studio florentem ; nec desunt solatia divinitatis, ubi sunt actus bonæ conversationis. *Prosec.* S. VALERIAN.

146. Tunc sane nos bona deserunt, cum deteriora succedunt ; quia non dubie divino auxilio destituimur, postquam iniquitatis desideriis occupamur.

147. Assistente igitur Deo, sine dubio dominatio diabolicæ potestatis absentat.

148. Ubi autem virtutum Dominus discesserit, facile hostis aulam vacuæ possessionis invadit. Homil. 11.

149. Nec sine Domino quod bonum est, ædificari, nec ædificatum sine Domino poterit custodiri. *Ibid.*

150. Satis ibi vacillat humanum studium, ubi non requiritur Dei auxilium. *Prosec.*

151. Nam non dubie periclitatur fides, si non muniatur patrocinio divinitatis. *Ibid.*

152. Nihil illis fortius ac beatius, qui Deum habent adjutorem. Libr. 8, cap. 144. IN VITIS PATR.

153. Hominum virtus non in natura consistit (hæc enim variabilis est), sed in Dei adjutorio. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

154. Deus injuria vexatis opitulari creditur. Lib. 2. *Rhetor.*, cap. 5. ARISTOTEL.

155. Nihil sine Deo potest quisquam. Lib. 2. *Academic. quæst.* CICERO.

156. In omnibus, tam maximis quam minimis, debet implorari auxilium Dei. In *Dialogo Timæi.* PLATO.

157. Non potest res magna sine adminiculo numinis stare. Epist. 41. SENECA.

158. Nulla sine Deo mens bona est. Epist. 73.

159. Sine Deo non poteris vivere Deo. Sent. 205. SIXTUS PHILOSOPH.

160. Nefas est Deum Patrem invocare, et aliquid inhonestum agere. *Ibid.*, Sent. 126.

161. Si a quodam influxum suum Deus subtraxerit, deficiente vita, in mortem corruent universa ; cum vero vivant omnia, unaque sit vita cunctorum, unus est Deus. Lib. *de Potest. et Sap. Dei*, cui titulus *Pimander*, cap. 11. TRISMEGIST.

162. Justo homini in Dei religione, et in summa pietate, Deus præsidium est ; Deus enim talem ab omnibus tutatur malis, Pater enim omnium et Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. *De volun. divina*, cui titulus *Asclepius*, cap. 10.

163. Prospera negotia, cum divina suffragatione VALER. MAX.

[illegible], humanis minus indigent. Lib. 4. *dict. memor*, cap. 7.

Vide etiam tit. *Liberum arbitrium*, Sent. 82, 83, 96, 147, 153; *[illegible]*, sent. 125; *Tribulatio*, sent. 106; *[illegible] in genere*, sent. 62.

AUXILIUM HUMANUM.

Vide Adjuvare.

AVARITIA.

S. AUGUSTIN. *Etymologia.* Avaritia, græce φιλαργυρία, non in solo argento, vel in nummis, sed in omnibus rebus, quæ immoderate cupiuntur, intelligenda est. Lib. 3, *de Lib. arbit.*, cap. 17.

S. ISIDORUS HISPALENS. Avarus ex eo dictus quod sit avidus auri, et nunquam opibus expleatur: et quantum plus habuerit, tantum plus cupiat. Lib. 10, *Etymol.*, verbo *Avarus*.

Avidus dictus est ab avendo, avere enim cupere est, hinc et avarus. *Prosec.*

Nam quid est avarum esse, nisi progredi ultra quam sufficit? *Ibid.*, verbo *Avidus*.

S. ANSELM. *Definitio et Descriptio.* Avaritia est pestis animi quæ nunquam aliud dicit, nisi, Accipe. Sup. *Ep. ad Ephes.* cap. 5.

S. ANTONIN. Avaritia est immoderatus amor habendi: et hæc immoderantia potest esse tripliciter: primo in affectione, secundo in intentione, tertio in effectione. Part. 2. tit. 1. cap. 1.

S. AUGUSTIN. Avaritia cupiditas est, cupiditas porro improba voluntas est: improba voluntas malorum omnium causa est. Lib. 3, *de Lib. arbit.*, cap. 17.

Avaritia est vitium, id est qualitas, secundum quam malus est animus. *De Perfect. Justitiæ*, ratiocin. 4.

Avaritia est funesta pestis, virus Ecclesiæ, mater hypocrisis, livoris parens, criminis fomes, virtutum ærugo, tinea largitatis. Serm. 2. *Dom.* 1, *Quadrag.*

S. BERNARD. Quid est avarus? sui homicida. Quid est avaritia? paupertatis timor, semper in paupertate vivens. Epist. *de Cura et regimine rei familiaris.*

GLOSS. ORDIN. Avarus est qui tenax est in largiendo, cupidus in accipiendo. Sup. *Ep. ad Hebr.* cap. 13.

S. GREGORIUS MAGN. Avaritia est appetitus non solum pecuniæ, sed etiam altitudinis, cum supra modum sublimitas ambitur. Homil. 16, sup. *Evang.*

HUGO A S. VICTORE. Avaritia est gloriæ, divitiarum, seu quarumlibet rerum, insatiabilis et inhonesta cupiditas. *De fructib. carnis et spirit.* cap. 8.

S. JOANNES CLIMAC. Avaritia est idolorum veneratio, infidelitatis filia, senectutis vates. Gradu. 16.

JOAN. GERS. Avaritia est vitium, quo quis appetit acquirere, vel retinere contra rectam rationem. Part. 4, in *Descript. ter[illegible]*, cap. *[illegible]*.

S. THOMAS AQUINAS. Avaritia est injustus usus pecuniæ. Sup. *Ep. ad Ephes.* cap. 5.

Avaritia est peccatum, quo quis supra debitum modum cupit acquirere, vel retinere divitias. Secunda secundæ quæst. 118.

S. ZENO. Avaritia est artifex, ac dulce malum, et hominibus universis semper infestum. *Prosec.*

Non habentibus divitias, habendi injicit cupiditatem, habentibus adimit satietatem.

Ita omnes in rabiem una tempestate præcipitat, ut ubinam sit major, ignores.

Hæc mediocres, fraudibus excolunt: divites, potentia; judices, gratia: diserti, mercenaria ac duplici lingua.

Reges, superbia; negotiatores, astutia; inani pauperes, voto; cultores Dei, odio simulato; totæ autem gentes universæque nationes, gladio.

Nunquam quieta, non die, non nocte, non bello, non pace.

Nunquam satur, lucrorum enormitate miserior; novum calamitatis est genus, quod tantummodo crescit, senescere nescit.

Non illam parentum pietas frangit, non dulcedo liberorum, non conjugalis affectus, non chara germanitas, non jus amicitiæ, non tenet pupillus, non dura viduitas, non miseranda paupertas, non Dei contemplatio. Serm. 2, de *Avaritia*.

Avaritia est libido profunda; cupiditas cæca; tempestas insana; rapacitas sine fine; sollicitudo sine requie; ad sua nunquam perveniens vota. *Ibid.*, serm. 3.

Avaritia satiari non novit; fidem frangit; charitatem negligit; justitiam negat; non cognoscit affectus; jura divina contemnit; humana versutis argumentis excludit, orbem totum, si possit, ut rapiat.

S. LAURENT. JUSTIN. Avaritiæ æstus est commune malum; sitis inextinguibilis; infidelitatis filia, mater impietatis; idolorum servitus; radix criminum. Part. 2, *de Regim. prælat.* cap. 8.

CICERO. Avaritia est injuriosa appetitio alienorum. Lib. 4, *de Arte rhetorica*.

VAL. MAX. Avaritia latentium est indagatrix lucrorum, manifestæ prædæ avidissima vorago, nec habendi fructu felix, et cupiditate quærendi miserrima. Lib. 9, *Dict. memorab.*, cap. 4.

S. ANTONIUS DE PADUA. *Comparatio.* Avarus similis est calamo, qui a vento cupiditatis circumcirca agitatur, et in exterioribus gloriatur, in interioribus gratia privatur. Serm. *Dom. 3. Quadrag.*

Avaritia est quasi amphora, cujus os non clauditur, sed semper est apertum in ambitu temporalium. *Ibid.*

S. AUGUST. Avarus recte comparatur hydropico; sicut enim ille quanto magis abundat humore inordinato,

tanto amplius sitit: sic iste quanto est copiosior divitiis, quibus non bene utitur, tanto ardentius talia concupiscit. Lib. 2, *quæst. Evang.* quæst. 29.

Avarus vir inferno est similis; infernus enim quantoscunque devoraverit, nunquam dicit satis est: sic etsi omnes thesauri confluxerint in avarum, nunquam satiabitur. *De salutar. Document.* cap. 30.

BONAVENT. Avaritia comparatur morti et inferno; quia nunquam satiabitur illa occidendo, et ille deglutiendo. Tit. 1, *Diætæ*, cap. 6.

Avarus admodum talpæ est niger per nequitiam, cæcus per ignorantiam. *Ibid.*

S. GREGOR. MAGN. Hydropicus quo amplius biberit, eo amplius sitit; sic et omnis avarus, ex potu sitim multiplicat; quia cum ea quæ appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat. Lib. 14, *Moral.*, cap. 6.

Avaritia velut amphora est, quæ os cordis in ambitu apertum tenet. *Ibid.*, cap. 26.

S. INNOCENT. III. Avarus et infernus uterque comedit, et non digerit; recipit, et non reddit. Lib. 2, *de Contempt. mundi*, cap. 11.

Recte definit Apostolus; Avaritia est servitus idolorum; sicut enim idololatra servit simulacro, sic et avarus thesauro. *Prosec.*

Nam ille cultum idololatriæ diligenter amplificat, et iste cumulum pecuniæ libenter augmentat.

Ille cum omni diligentia colit simulacrum, et iste cum omni cura custodit thesaurum.

Ille spem ponit in idololatria, et iste spem constituit in pecunia.

Ille timet mutilare simulacrum, et iste timet minuere thesaurum. *Ibid.*, cap. 12.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. Avaritia, insatiabilis est ebrietas; sicut enim ebrii quanto plus vini ingurgitant, tanto magis ad sitim inflammantur; sic avari quanto magis suas opes augeri vident, tanto et concupiscentia magis flagrant. Hom. 22, sup. *Genes.*

S. THEOPHIL. ALEX. Imitatur infernum avaritia, nec satiari potest; sed quidquid habuerit, plus requiret; minus putat ab eo quod cupit, omne quod possidet. Epist. *Paschal.* 3.

S. ZENO. Avaritia est similis igni, arida pabula depascenti, quæ nisi finiant, non finitur. Serm. 2, *de Avarit.*

SENECA. Monstro similis est avaritia senilis; quid enim stultius est, quod dici solet, quam via deficiente viaticum augere. *De Moribus.*

S. AUGUSTIN. *Productio.* Radix omnium malorum avaritia est, et servitus idololatriæ, mater usuræ, genitrix simoniæ, fomes culpæ, æternæ pœnæ via, nutrix gehennæ. Serm. 48, *ad Fratres in eremo.*

S. BERNARD. Avaritia et cupiditas sorores sunt, superbia vero mater est earum; nunquam superbia fuit sine cupiditate, nec cupiditas sine avaritia. Serm. 44, *de Avarit. ad Sororem.*

S. EDMUNDUS. De avaritia nascuntur dolus, perjurium, inquietudo, violentia, et duritia cordis. In *speculo Ecclesiæ*, cap. 8.

S. GREGORIUS MAGN. De avaritia proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo, violentiæ, et contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur. Lib. 31, *Moral.*, cap. 17.

HUGO A S. VICTORE. Avaritiæ comites sunt, philargyria, perjuria, violentia, usura, fraus, rapina et fallacia. *De fruct. carnis et spirit.*, cap. 8.

HUGO CARD. Avaritia est lepra, quæ quinque ulcera facit, scilicet invidiam, rixam, superbiam, luxuriam, et iram Dei. Sup. *Luc.*, cap. 17.

S. THOMAS AQUINAS. Radix omnium malorum est avaritia; et arx malorum, et colophon peccatorum, est rabies illa colligendarum divitiarum. Hom. 20, in *Genes.*

Quatuor sunt, quæ ex avaritia procedunt: rapina, perjuria, fraudes, homicidia. *Opusc. de vitiis et virt.*

Quatuor sunt, quæ avaritiam inducunt scilicet: penuriæ formido, senectutis oppressio, alieni invidia, filiorum copia. *Ibid.*

Quatuor sunt, quæ avaritiam minuunt; scilicet: divitiarum copia, salubris juventus, cum largis conversatio, prolis defectus. *Ibid.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS 1. Jam se immersit avaritiæ, veluti quædam bonorum ariditas officiorum; ut homines damnum putent, quidquid præter morem impenditur. Lib. 2, *Offic.*, cap. 21.

2. Mens avari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper computat. *Prosec.*

3. Gratius aurum intuetur, quam solem videt; ipsa ejus oratio, et supplicatio ad Dominum, aurum quærit, et vellet ut omnia ei in aurum converterentur.

4. Denique quod potest, frumentum in aurum mutat, lana ei aurum efficitur; omnes fructus ejus, omne negotium, omne quod movetur, in aurum vertitur. Serm. 81.

5. Avaritia nullum unquam patitur fastidium; sed quanto plus invenerit, tanto amplius quærit. *Ibid.*

6. Avaritia quo plura abstulerit, eo magis inopem esse se credit; omnibus invida, sibi vilis, in summis divitiis inops, et affectu extenuat quod censu abundat. Lib. 1, *de Cain et Abel*, cap. 5.

7. Servus est omnis avarus, qui pro exiguo pecuniæ lucello seipsum auctionatur. *Prosec.*

8. Timet enim ne congesta amittat, qui non utenda congessit, majore periculo serviturus, quo majora quæsivit.

9. Quomodo non mendicus, cui sunt parva quæ possidet? nam etsi mihi dives videatur, nec testimoniis sua vota solatur, qui quod optat, nescit credere. *De Joseph*, cap. 4.

10. Inflammatur lucro avaritia, non restinguitur. *De Nabuthe*, cap. 2.

11. Affectus dives egere non novit; census vero abundans nequit avari pectus implere. *Ibid.*

12. Nescit avarus bona, nisi ea quæ quæstuosa sunt nominare. *Ibid.*, cap. 7.

13. Ipsi avaritiæ rapina est subdita : et tolerabilius est propria profundere, quam aliena diripere. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 16, vers. 8.

14. Omnes avari Giezi lepram cum divitiis suis possident, et male quæsita mercede, non tam patrimonium facultatum, quam thesaurum criminum congregarunt æterno supplicio et brevi fructu. Lib. 4, sup. *Luc*, cap. 4, in illud ; *Multi leprosi erant.*

S. ANTONIN. 15. Cætera vitia homine inveterascente senecunt, sola avaritia juvenescit. Part. 2, tit. 1, cap. 1, § 2.

16. Avarus quanto amplius lucratur, tanto magis desiderat lucrari. Part. 2, titul. 1, cap. 2.

17. Finis avari, est augmentatio pecuniæ. *Ibid.*

18. Triplex cæcitas est avari : Prima damnationis; secunda, derelictionis; tertia, habitationis. *Ibid.*

19. Miserabilis est avari servitus, et infelicitas, ut faciat se servum divitiarum ad congregandum, unde efficitur servus diaboli ad cruciandum. *Ibid.*

20. Sex pravitates reperiuntur in avaritia. Prima est angustia cordis; secunda opprobrium vitæ : tertia, illaqueatio diaboli : quarta, certitudo damnationis : quinta, impœnitens malum ; sexta, horribilitas mortis. *Ibid.*

21. Quanto homo senescit, tanto difficilius ab avaritia se solvit. *Ibid.* cap. 3.

DE PADUA. 22. Non aliter satiatur cor hominis auro, quam corpus hominis aura. Serm. *Dom.* 6, *post Pascha.*

23. Avarus est pauper, quia non pecuniæ, sed ipsi pecunia imperat ; non possessor est, sed possessus ; quia cum multa habeat, parum se credit habere. Serm. *Dominicæ secundæ post Trinit.*

S. AUGUSTIN. 24. Plus velle quam sat est, avarorum est. Lib. 3, *de Lib. Arb.* cap. 17.

25. Avaritiæ morbus nunquam melius compescitur, nisi cum dies mortis sine fine meditatur. *De conflictu vitior. et virt.* cap. 16.

26. Avarum conscientia vincit in scelere. *In decretis Gratiani*, part. 2, causa 6, quæst. 4, can. *Quæro.*

27. Avarus luxuriosusque secundis rebus, populus effectus est. Lib. 1, *de Civit. Dei*, cap. 31.

28. Quid expectas, o avare, amplectens onus tuum, et farcinam sub humeros tuos? quid expectas ? quid laboras? quid inhias? quid concupiscis? nempe satiare avaritiam ? ô vota inania, et facta nequissima ! *Prosec.*

29. Expectas ergo satiare avaritiam? illa te potest premere, tu illam non potes satiare.

30. An forte non est gravis avaritia ? quare ergo te de somno excitat, et dormire etiam non sinit ?

31. Et fortasse habes cum illa alterum onus pigritiæ, et ista duo nequissima onera, secumque pugnantia, premunt te, et dilaniant te.

32. Pigritia dicit, Dormi : avaritia dicit, Surge : pigritia dicit, Noli pati frigidos dies : avaritia dicit, Tolera in mari etiam tempestates.

33. Pigritia dicit, Quiesce : avaritia non sinit quiescere. Serm. 22, *de Verb. Apost.*

34. Avaritia noverca dicitur esse, et summe inimica justitiæ. Serm. 35, *ad Fratr. in eremo.*

35. Quæ avaritia sanari potest, si paupertate filii Dei non sanatur ? *De Agone christiano*, cap. 11.

36. Non auri vitium est avaritia, sed hominis perverse amantis aurum justitia derelicta, quæ incomparabiliter auro debet anteponi. Lib. 11, *de Civit. Dei*, cap. 11.

37. In homine interiore, animus res est, rapina actus est, avaritia vitium est. *De perfect. Instit.* resp. 4.

38. Unde avari sunt cæci : quod habet, non habet, et tamen avarus est cæcus : quare ? quia credit se habere, avarus est. *Prosec.*

39. Fides eum facit divitem, credendo dives est, non videndo.

40. Amas pecuniam, o cæce, quam nunquam videbis, cæcus possides, cæcus moriturus es ; quod possides, hic relicturus es. *De Discipl. christiana*, cap. 1.

41. Inexplebilis est sola avaritia divitum, semperque rapit, et nunquam satiatur : nec Deum timet, nec hominem reveretur. *Pros.*

42. Non patri parcit, non matrem agnoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem servat.

43. Viduam opprimit, pupilli rem invadit, liberos in servitium revocat, testamentum falsum profert. Ser. 25, *de Verb. Domini.*

44. Quæ est ista animarum insania, amittere vitam, appetere mortem, acquirere aurum, et perdere cœlum ? *Ibid.*

45. Non solum avarus est, qui rapit aliena ; sed ille etiam avarus est, qui cupide servat sua. Serm. 1, *Dom.* 1, *post Trinit.*

46. Avaritia terretur, qui avarus rapit, ac timet pœnam, et æstuat in rapinam. Serm. 6, *de Sanctis Martyr.*

47. Avaritia summa inimica est justitiæ, patrem nescit, matrem ignorat, amicos perdit, et seipsam relinquit. Serm. 35, *ad Fratr. in eremo.*

48. Avaritia, diaboli laqueus est. *Ibid.* serm. 45.

49. Avaritia est abyssus insatiabilis, quæ nunquam dicit, sufficit ; semper famescit, semper dolet, semper tristatur in cunctis. *Ibid.* serm. 48.

50. O pestis interminabilis, o famelica rabies! nam omnia suis terminis clauduntur, sola avaritia nullo clauditur fine. *Prosec.*

51. O rabies omni fine carens ! terra suis limitibus terminatur, aqua suis finibus limitatur, aer suo fine concluditur, cœlum suis terminis arctatur, sola avaritia terminum nescit. *Ibid.*

S. ASTERIUS. 52. Avarus propinquis est odiosus, famulis gravis, amicis inutilis, exteris difficilis, et vix affabilis, vicinis molestus. Hom. *adversus avarit.*

53. Avaritia mater est inæqualitatis, immisericors, inhumana, crudelis. *Ibid.*

S. BASILIUS MAGNUS. 54. Singula quæ augescunt, ubi ad justam et sibi propriam magnitudinem pervenerint, augescere desinunt : verum avarorum argentum, simul cum omni tempore adaugetur. Conc. 4, sup. *Psalm.* XIV.

55. Avaritiæ species pessima est, neque ea quæ corrumpuntur, egenis impertiri. Conc. 7, *de Avarit.*

V. BEDA. 56. Avarus propriæ causa est miseriæ, ingerens sibi sitim avaritiæ. In suis *Proverb.* verbo *Avarus.*

57. Avarus nihil recte facit, nisi quod moritur. *Ibid.*

58. Avaritia desideratis opibus non extinguitur, sed augetur. *Ibid.* verbo *Avaritia.*

59. Quis dives? qui nihil cupit: et quis pauper? avarus. *Ibid.* verbo *Quis.*

S. BERNARD. 60. Quod sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, sputa, flagella, clavos, lanceam, crucem et mortem ; hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, et profligant in acquisitionem turpis quæstus, et pretium universitatis in suis marsupiis includere festinant avari. Serm. 10, sup. *Cantica.*

61. Avari divitiis insatiabili desiderio inhiant ; pro his, ne amittant, timent ; et cum amittunt, dolent. *Ibid.*

62. Avarus terrena esurit, ut mendicus ; fidelis contemnit, ut dominus ; ille possidendo mendicat ; iste contemnendo servat. *Ibid.* serm. 21.

63. Avaritia rotis vehitur quatuor vitiorum, quæ sunt pusillanimitas, inhumanitas, contemptus Dei, mortis oblivio : porro jumenta trahentia, tenacitas et rapacitas ; et his unus auriga ambobus præsidet, habendi ardor. *Ibid.* serm. 39.

64. Tunc male judicas contra gulam, quando avaritia ligat bursam. Epist. *de Cura et regim. rei familiaris.*

BOETIUS. 65. Avaritia semper odiosos, claros largitas facit. Lib. 2. *de Consol. Philos.* Prosa 5.

S. BONAVENT. 66. Avaritia, avaro nociva est. Serm. 3. *Dom.* 3. *post Epiphan.*

67. Miseri avari sunt, sicut canes bolismum patientes, qui nunquam saturari possunt. Serm. 4. *Dom.* 6. *post Pentecost.*

68. Avarus dum omnia appetit, omnium servum se facit. *Prosec.*

69. Quare avari non possunt esse beati ? quia nunquam possunt esse contenti. Serm. 2 *de Cathedra S. Petri.*

70. O summa fatuitas avarorum ! quærunt vento et vanitatibus mundanis satiari, quia non attendunt quod nunquam satiari possunt : sed quanto plus acquirunt, tanta plura appetunt, et vacuos se esse magis inveniunt. Serm. *SS. Petri et Pauli.*

71. Quæ est hæc tanta avaritia, quæ Christianos invasit, ut eis non seminare sufficiat, non colligere, nisi insuper usuris variis, et mercationibus infinitis, quibuscunque peccatis congregent peritura ? Serm. 1. *de Plurib. Confess.*

72. Avarus quot habet possessiones, tot habet tumulos, in quibus sepelit seipsum per continuam sollicitudinem. *Prosec.*

73. Quidquid enim fodit, ponit supra se, quia de omnibus facit Deum. Titul. 1. *Diætæ,* cap. 6.

74. Divitiæ non sunt avarorum, sed avari sunt divitiarum. *Ibid.*

75. Avarus miser est, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. *Prosec.*

76. Miser est, quia divitias cum labore acquirit ; miserabilis, quia cum timore custodit ; pauper, quia cum dolore perdit ; cæcus, quia respicit ; nudus, quia nullum aliud nihil aliud bonum facit. *Ibid.*

77. Avarus Deum contemnit, quia plus diligit nummum, vel obolum, quam Deum. *Ibid.*

78. Avarus semper est solitarius, quia nunquam vult socium in pecunia. *Ibid.*

79. Avaritia facit hominem nudum, servum, stultum, abominabilem, insatiabilem, solitarium, obliviosum propriæ salutis, angustiosum et tempestuosum. *Ibid.*

80. Cor avari est quasi fovea sine fundo, quæ quo plus recipit, plus deglutit, ut nunquam videatur impleta. Lib. 2. *de Profectu Religios.* cap. 45.

81. Hoc est efficacissimum contra avaritiam remedium, quæ, sicut ignis insaturabilis, nunquam dicit, Sufficit; non extinguitur melius, nisi cum materia temporalis substantiæ penitus subtrahitur. *Ibid.*

S. CÆSARIUS ARETALENSIS. 82. Nihil habere interdum, res necessitas est; nihil per avaritiam cupere virtutis. Hom. 27.

S. CLEM. PAP. 83. Avaritia homines occasione præsentis lucri ab æternis separat bonis. Epist. 1.

S. CYPRIANUS. 84. Minus avaritiæ molestias patitur, qui divitias non videt. *De singularit. Cleric.*, cap. 3.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 85. Ubi est paupertas cum lætitia, ibi nec cupiditas, nec avaritia. *Opusc. in Exhort. ad Fratres*, cap. 26.

GLOSSA ORD. 86. Avaritia sagax est, et versuta, multosque sibi subjugat. Sup. *Genes.* cap. 14.

87. Avarus cum multa congesserit, arctatur, et anxiatur, qualiter acquisita custodiat. Sup. *Job*, cap. 20.

88. Avaritiam latentem parvulæ rei cupido signat. Sup. *Ezech.*, cap. 8.

89. Avarus multas habet opes, et nullas; quia inutiles sunt. Sup. *Matth.*, cap. 13.

S. GREGOR. MAGN. 90. Avaritia captivam animam, dum quasi delectat, exulcerat. *Prosec.*

91. Dum adipiscenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accendit, et dolorem in vulnere non facit; quia æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. In *Pastor.* part. 1, cap. 11.

92. Avari per superbiam, atque inanem gloriam proximos juxta se despiciunt; et superiora, quæ ultra ipsos sunt, nullatenus apprehendunt. Lib. 14. *Moral.*, cap. 26.

93. Avaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur. *Prosec.*

94. Nam more ignis cum ligna quæ consumat acceperit, accrescit; et unde videtur ad momentum flamma comprimi, inde paulo post cernitur dilatari. *Ibid.* lib. 15, cap. 12. sup. illud, *Job* 20 : *Nec est satiatus venter ejus.*

95. Avaritia ex copia non extinguitur, sed augetur; et ea quæ avaris Deus ad tempus habere permittit postmodum subtrahit; ut jam ultio incipiat à vivis, quæ perficietur in mortuis. *Ibid.*, cap. 13.

S. GREG NYSS. 96. Crudelis domina est avaritia, nullam enim unquam requiem servientibus ei præbere solet; sed quanto plura diei ac noctis laboribus et cruciatibus imperio dominæ quæritant, cupiditatemque explere conantur, tanto magis angunlur, quasi nihil fecerint, magisque inanes ac famescentes reperiuntur. *De vita Moys.*

97. Avaritia semper accipit, nunquam impletur; veluti multiceps quædam fera oribus innumeris inexplebili ventri cibum transmittens, cui nulla unquam lucrandi satietas existit; sed id quod semper accipitur, materies atque incitamentum plus habendi cupiditatis fit. Orat. 5. *de Beatitud.*

98. Studemus avaritiæ, vivimus quasi altera die moriturì; ædificamus, quasi semper in hoc seculo victuri. *Prosec.* S. HIERON.

99. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum, et nudus atque esuriens ante fores nostras Christus in paupere moritur. Ep. 12. *ad Gaudent.*

100. Avaritiæ tibi vitandum malum, non ut aliena non appetas, sed quo tua, quæ sunt aliena, non serves. Epist. 22. *ad Eustoch.*

101. Avaritia nullis expletur opibus; et quanto amplius habuerit, plus requirit, et neque copia, neque inopia minuitur. Epist. 27. *ad Eustoch.*

102. Multis nomen pauperum, occasio avaritiæ est. Ep. 51 *de Vita S. Hilarionis Eremitæ.*

103. Qui per avaritiæ nequitiam in hac vita multiplicare appetunt, in futuro ab æterno patrimonio exhæredes fiunt. Lib. 1, sup. *Prov.* cap. 20, in illud, *Hæreditas ad quam festinatur.*

104. Avarus nunquam opibus expletur; et quanto plus habuerit, tanto plus cupit. Sup. *Ecclesiasten*, c. 5, in illud, *Qui diligit argentum*, etc.

105. Semper avarus eget, cujus avaritia neque inopia, neque copia minuitur. *Ibid.*

106. Avarus aurum Deum habet. Sup. *Psalm.* LXXX, vers. 8. *Non erit in te Deus recens.*

107. Avarus hilariter dare non novit : in scientia autem avarus est, qui sensum non vult implere, quem cœpit. Sup. Epist. II *ad Cor.* cap. 9, in illud, *Hilarem datorem diligit Deus.*

108. Avarus cariturus semetipso, carere timet pecunia. Sup. *Psalm.* CXXV. S. HILARIUS.

109. Avarus quanto citius ad desiderium pervenit, tanto citius ad tormentum rapitur. Sup. *Job*, cap. 20. HUGO CARD.

110. Sanguisugæ duæ sunt filiæ, avaritia et luxuria, dicentes Affer, Affer. *Pros.*

111. Prima filia semper clamat, Affer aurum et argentum, et possessiones quibus impleri animam est impossibile, sed arcam vel bursam; et ideo semper vacua est anima avari.

112. Prima filia sanguisugæ spoliat omnes, sed spoliatur ipsa a secunda filia; quia quidquid avaritia colligit luxuria dispergit. Sup. *Prov.* cap. 30.

113. Avarus non potest impleri pecunia octo de causis : Prima, quia pecunia finita est, et venter sive saccus avaritiæ, infinitus.

Secunda, quia pecunia vanitas est, quæ nihil replet.

Tertia, quia pars pecuniæ cadit in ventrem avari, quem impleri impossibile est.

Quarta, quia cupiditas ignis est, pecuniæ vero sunt ligna; et ideo crescente pecunia, crescit, et cupiditas.

Quinta, quia quælibet pars divitiarum secum affert aliquid vacui, id est, paupertatis et defectus.

Sexta, quia pecunia non est impletiva hujus loci, id est, cordis humani.

Septima, quia nullum corpus simul et semel potest replere duo loca diversa; scilicet mentem avari et bursam ejus.

Octava, quia fames avaritiæ in corde est, cujus cibus est pecunia, quæ non in corde, sed in arca mittitur. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 5, in illud; *Avarus non impletur pecunia.*

114. Horrea et cellaria, et stabula, et grangiæ, et arcæ, et scrinia, sunt ventres avarorum; et crescente pecunia, crescit, et venter avari. *Ibid.*

115. Fames avari non extinguitur, sicut si quis cibum, quem venter esurit, non in ventrem, sed in cophinum mitteret, nunquam famem ventris sedaret. *Prosec.*

116. Et ideo omnis avarus stultissimus est, qui mittens pecuniam in bursam, mentem putat replere; sicut mittens cibum in cophinum, ventrem æstimat satiare. *Ibid.*

117. Cor avari, quasi saccus pertusus est, et quidquid in eo mittitur, cadit in terram, et ideo non impletur. *Ibid.*

118. Avari pleni sunt loculis, sed vacui charitate. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 24.

119. Avaritia sceptrum est diaboli. Sup. *Isaiam*, cap. 9.

120. Avaritia glutinum est diaboli, quia per ipsum anima radicatur in peccato. Sup. *Ep.* I, *ad Timoth.*, cap. 6.

INNOC. III. 121. Tantalus sitit in undis, et avarus eget in opibus; cui tantum est quod habet, quantum est quod non habet; quia nunquam utitur acquisitis, sed semper inhiat acquirendis. Lib. 2, *de Contemptu mundi*, cap. 11.

122. Avarus nec patientibus compatitur, nec miseris subvenit, nec egenis miseretur; sed offendit Deum, offendit seipsum, offendit proximum. *Pros.*

123. Nam Deo retinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit opportuna.

124. Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis. *Ibid.*

125. Avarus ad petendum promptus est, ad dandum tardus, ad negandum frontosus. *Prosec.*

126. Si quid expendit, totum amittit, tristis, querulus et morosus.

127. Sollicitus suspirat et anxiatur, dubius habet, invitus expendit.

128. Magnificat datum, sed vilificat dandum; dat ut lucretur, sed non lucratur ut det; largus in alieno, sed parcus in proprio.

129. Gulam evacuat, ut arcam impleat; corpus extenuat, ut lucrum extendat.

130. Manum habet ad dandum collectam, sed ad recipiendum porrectam. *Ibid.*, cap. 13.

131. Illi, qui sese tyrannidi avaritiæ subjecerunt, nullum concupiscentiæ finem sciunt; sed quanto plura attinunt, tanto magis flamma crescit, et caminus ardet validius. Hom. 31, sup. *Genes.* S. JOANNES CHRYSOST.

132. Detergendæ sunt sordes avaritiæ largis eleemosynis, et illis peccata extinguenda. *Ibid.*

133. Excellentis et magnæ inhumanitatis est, scriniis et arcis includere superflua, et non illis sublevare proximorum inopiam, sed potius sinere a rubigine et tinea corrumpi. *Ibid.* Hom. 35.

134. Gravius est mentem avaritiæ mancipare, quam carcere coerceri. Hom. 21, sup. *Matth.*

135. Avarus dæmoniacus est; quis enim ipsum ligare poterit? certe non timor, non quotidianæ minæ, non exhortationes, non consilia. *Pros.*

136. Omnia hæc vincula disrumpit, adjuratque omnes qui eum his vinculis eximere volunt, ne faciant; supplicium putans esse maximum, non vivere in supplicio. *Ibid.* Hom. 29.

137. Monstro ab oculis ignem emittente, os cavernæ instar habente, pro dentibus acutos enses gestante, multo truculentior est avarus, in omnes ut mors insiliens, omnes ut infernus deglutiens, et communis generis hominum hostis existens. *Ibid.*

138. Quid molestius avaritia invenitur? Quot dolores, quæ magnæ curæ, quot rerum offensiones, quanta pericula, insidiæ, pugnæ avaros quotidie aggrediuntur? *Ibid.* Hom. 39.

139. Si animum avari nudum absque corpore cogitatione perspexeris, invenies sicut vestem mille tineis corrosam, a curis perforatam, a peccatis putrefactam, et habendi sollicitudine tabescentem. *Ibid.* Hom. 48.

140. Avarus crudelis est, quia cum viderit pauperem, tanta sui ornatus cura detinetur, ut nec aspexisse quidem videatur; sed auro atque serico seipsum ornat, pauperem autem fame deperire sinit. *Ibid.* Hom. 50.

141. Avari omnes gravissimo Judæ morbo laborant. *Ibid.* Hom. 81.

142. Ubique avarus inutilis est, nec ad imperandum exercitui, nec ut prosit populo commodus; cur dico in rebus publicis, cum in privatis etiam inutilis sit? *Ibid.*

143. Avarus communis omnium est hostis. *Ibid.*

144. Avarus fertilitatem temporum moleste fert, et communi felicitate contrahitur, omnemque fastidit causam, unde argentum colligere non potest. *Ibid.*

145. Avarus cuncta suffert, unde duos solummodo obolos capere possit: omnes homines tam pauperes, quam divites odio prosequitur; pauperes, ne quid ab eo petant; divites, quia quæ illorum sunt non possidet. *Ibid.*

146. Avarus quid plenum sit, nescit; saturitatem ignorat, omnium denique ita miserrimus est, quemadmodum expers avaritiæ, et opposita virtuti deditus, omnium est beatissimus. Homil. 50, sup. *Matth.*

147. Talis res est avaritia, ut amentes, stolidos, impudentes, canes pro hominibus; imo vero et canibus pejores, et dæmones e canibus faciat. *Ibid.* Hom. 82.

148. Avarus propriam salutem negligit, et de aliena incuriosus est. *Ibid.* Homil. 84.

149. Avaritia sic tetra et tyrannica passio est, ut omnes qui ei serviunt, crudeles efficiat atque atroces. *Ibid.*

150. Gravis morbus est avaritia, qui et oculos cæcat, aures obstruit, et fera sæviores homines reddit. *Prosec.*

151. Non conscientiam, non amicitiam, non propriæ animæ salutem cognoscere sinit; sed in servitutem sibi, quos semel cepit, more sævissimi tyranni vendicat. Sup. *Joan.* Hom. 64.

152. Avaritia incurabilis morbus, et fera insuperabilis maxime efficitur; cum gratias sibi habendas servis suis persuadet, et quanto ei serviunt, magis lætantur, et majori afficiuntur voluptate. *Ibid.*

153. Quemadmodum si quis in limpidum fontem stercus injiciat, totum immundum reddit: ita si divitias avaritia attigerit; omnes fœtore suo corrumpit. *Ibid.* Hom. 72.

154, 155. Nihil gravius ac durius est, quam omnibus esse detestabilem, vicissimque omnes odisse, nullius consortio delectari, nunquam saturari perpetuo sitire: hæc omnia, hisque etiam plura sustinent avari. Sup. Ep. *ad Rom.* ser. 13. Vide etiam *Judas*, sent. 10, *Sacrilegium*, sent. 22.

156. Avari incredibilis pleni sunt immanitatis, pleni in conversos odii; neque in illis cœlestis regni amor est, neque gehennæ metus, nullus hominum pudor, nulla misericordia, nulla humanitas; sed impudentia, temeritas, futurorum omnium contemptus. Homil. 9, sup. *Epist.* I *ad Cor.*

157. Avarus libentius carnem suam traderet, quam aurum. *Ibid.* Hom. 14, in *Morali.*

158. Avarus nunquam finem suæ imponit cupiditati. *Ibid.* in *Morali.*

159. Nihil potest quippiam avaro gravius esse cupiditate; quia quod habet, non videtur habere; et tanquam non habeat torquetur. *Pros.*

160. Siquidem quanto plura congerit, tanto plura desiderat; et qui plura desiderat, is pauperior est. *Ibid.*

161. Avari gehenna, desiderium est. *Ibid.*

162. Si pauper avarus est, is gravis insolens, et simulator est, timoris et multi supplicii plenus. *Ibid.*

163. Avaritia fermentum vetus est, et quocumque inciderit, et in quamcunque domum ingreditur, eam immundam reddit. *Ibid.* Hom. 15, in *Moral.*

164. Nihil corruptibilius avaritia; quamvis clavim arcæ suæ avarus imponat, quamvis ostium, quamvis vectem, omnia frustra contendit; si avaritiam intus latronem gravissimum, et quæ omnia auferre potest incluserit. *Ibid.*

165. Avarorum mos est, re amata non potiri; habent enim ne fruantur, non ut fruantur. *Ibid.* Homil. 22.

166. Nihil ita bellorum causa est, sicut avaritia; nihil tam pauperem facit, sive in divitiis sis, sive in paupertate. *Ibid.* Homil. 23.

167. Abundantia facultatum non gaudet avarus; sed ob hoc ipsum dolet, quia possidet immensa. *Ibid.* Hom. 39.

168. Avarus cum avaro nunquam pacificus erit; quia non aliter quam duæ bestiæ sunt vehementer famelicæ; quæ nisi essent separatæ, seipsas consumerent. Sup. *Ep. ad Ephes.* serm. 9.

169. Avaritia corruptio est et corruptio omnium pessima; fruitio transit, sed incorruptibile peccatum manet. *Ibid.* Homil. 24.

170. Avarus fur est et latro; illo etiam tanto pejor, quanto violentior. Sup. *Epist.* I *ad Thessal.* Hom. 10.

171. Pestis est avari inexplebilis appetitus. Sup. *Epist.* II *ad Timoth.* Hom. 7.

172. Nihil tam ingratum sicut avarus. *Ibid.*

173. Hinc crudelitas, hinc immanitas surgit, cum quis avarus, cupidus suique amator, ingratus, lascivusque fuerit. *Ibid.* Hom. 8.

174. Nihil avaritia fœdius, nihil immundius, nihil insatiabilius. Sup. *Ep. ad Titum*, Hom. 3, in *Morali.*

175. Avari, quanto plus suppetit, tanto pluribus egent; ut qui plurimum faciunt lucri, iidem sint maxime destituti. Sup. *Epist.* I *ad Cor.* Hom. 40.

176. Avarus multa cupiditate ebrius, neque auditu percipit aliquid, quod illi prodesse possit. Sup. *Ep. ad Hebræos*, Homil. 15.

177. Pauper est avarus dives; et quanto ditior

est tanto pauperior existit, paupertate quæ revera paupertas est. *Ibid.* Hom. 25.

ISIDORUS HISPALENSIS. 178. Omni peccato pejor est avaritia, et amor pecuniarum. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 41.

LACT. FIRM. 179. Avaritia frangitur, cum habemus quod satis est. In *Epitome divinar. Instit.* verbo *Cohibenda.*

S. LEO I. 180. Divites avari egentiores sunt omnibus egenis. Ser. 5, *de Collectis.*

181. Nullum est in illo corde justitiæ vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum. Ser. 19, *de Passione Domini.*

182. Avaritia liberalitate depellitur. Ser. 5, *de Jejunio septimi mensis.*

MAXIMUS EPISC. 183. Avaritia cæcitas est, errorem Religionis inducit; cæca est, quia diversis fraudum etsi oculata ingeniis, non videt quæ divinitatis sunt, sed cogitat quæ cupiditatis sunt. Hom. 2. *de Avarit.*

184. Semper avarus alieno utitur, alieno se pascit damno. *Pros.*

185. Est illi præda egestas alterius, est illi lætitia fletus alienus. *Ibid.*

S. NILUS. 186. Væ avaro; divitiæ enim fugiunt, et excipit eum ignis. Parænes. 219.

187. Avarus ille habendus est, non qui omnino pecunias habet, sed qui eas amat, atque adipisci cupit. Orat. 3, *de Avarit.*

188. Avarus in cœlum contendens, huic similis est, qui pedibus suis vinculo constrictis currere conatur. *Ibid.*

ORIGEN. 189. Avaritia non solum ebrium, sed et rabidum hominem reddit. Hom. 7, *in Levit.*

190. In avaritiam lapsus efficitur, cum homines parum pecuniæ desiderant; augescente vitio, cupiditas increscit. Lib. 3, *Periarchon*, cap. 2.

PAULINUS. 191. Facile serpit cancer avaritiæ in præcordia nullis misericordiæ munita visceribus. Ep. *de Gazophylacio.*

PETRUS BLES. 192. Vix imponet avaritiæ finem, vitæ finis. Epist. 141, *ad Gualterum Rhotomag. archiepiscop.*

193. Avaritia sanguisuga, ubi sugere desinit, mori incipit. *Ibid.* Ser. 45.

194. Avaritiæ nihil satis est; avari enim animus dum ingessit id quod non habet, modicum putat quidquid habet. *Ibid.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 195. Invidus avarus est, quando quidquid habet alter, se computat perdidisse. Ser. 4, *de Prodigo.*

196. Qui vult avaritiam vincere, divitias proroget, non reponat. Serm. 7.

197. Auri custos, servator argenti securitatem non habet, nescit quietem; et cui deest securitas, quies perit; pœna dives est ille, non censu. *Ibid.* Serm. 22.

198. Miserum, quem divitiæ fecere mendicum! *Ibid.* Serm. 104.

199. Avarus ingratus est Deo, sibi nequam, hostis pauperum, divitum nota, carcer naturæ. *Ibid.*

200. Aurum avaritia non est; sed avaritiam non cognovi, nisi per aurum. *Ibid.* Serm. 116.

201. Avaritia radix est omnium malorum, quæ cum radicari cœperit in corde, morum dissipat ornamenta. *Ibid.* Serm. 162.

202. Tremit manus avari, cum tribuit. *Opusc.* 9, cap. 1. S. PETRUS DAMIANUS.

203. Nunc avaritia uberius pullulat, et tanquam virosæ propaginis ramos per totum orbem, feralium vitiorum portenta dilatat. *Ibid.* Opusc. 12, cap. 29.

204. Quomodo tu Christum colis, qui idolum in pecunia veneraris? *Ibid.* Opusc. 24, cap. 4.

205. Ipse ab ea quam possidet pecunia possidetur; qui in ea cor figere, eique pervigili deservire custodia (avaritia dominante) compellitur. *Ibid.*

206. Nulla putredo vulneris in Dei naribus intolerabilius fœtet, quam stercus avaritiæ. *Ibid.* Opusc. 31, cap. 2.

207. Sicut ignem ligna non satiant, sic æstum avaritiæ pecunia cumulata non sedat. *Prosec.*

208. Sicut flamma fomentis extollitur, ita avaritia dum lucra cumulantur, augetur. *Ibid.*

209. Dura certe, et nimis formidolosa sententia! si enim nihil est avaro scelestius, nihil iniquius; non ergo melior parricidis, non præfertur incestis, æquatur hæreticis, assimilatur idololatris. *Prosec.*

210. Sit quilibet castus, sit sobrius, sit indigentibus alendis intentus, hospitalitati deditus, jejunet, vigilet, diem nocti psallendo continuet, si tamen avarus est, totum perdit.

211. Quid proderit non occidere? non mœchari? non rapere? non denique perjurare? immunemque te prorsus a cunctis criminibus custodire: dummodo si a te avaritia non expellitur, nihil te nequius, nihil scelestius reperitur. *Ibid.*

212. Eat avarus, parietes Ecclesiæ construat, studio prædicationis insistat, dissidentes in pace confœderet, titubantes in catholicæ fidei veritate confirmet, offerendis quotidie sacrificiis sit intentus, a negotiis secularibus sit remotus; donec tamen in eo ardor avaritiæ non extinguitur, omnis flos virtutum ejus exuritur, et nullus eo criminosior invenitur. *Ibid.*, cap. 3.

213. Avarum esse, nihil est aliud quam amare pecuniam; amatur enim acquisita pecunia, amatur nihilominus acquirenda. *Ibid.*

214. Avaritia quasi biceps est coluber, utroque

consuevit ore mordere, utroque pestiferum virus infundere: dum aut aliena res quæritur, aut habita delectabiliter possidetur. *Ibid.*

215. Teterrimum genus est eorum avarorum, qui aliena turpiter ambiunt; et quæ jam sui juris sunt, sordida tenacitate custodiunt. *Prosec.*

216. Pejores sunt scilicet draconibus Babyloniæ, qui licet infinitam auri argentique dicantur servare congeriem, nulli tamen propriam diripiunt facultatem; et contenti quasi propriis rebus, non inhiant alienis. *Ibid.*

PRUDENTIUS. 217. Omne hominum rapit illa genus, mortalia cuncta.
Occupat interitu, neque enim est violentius ullum
Terrarum vitium, quod tantis cladibus ævum
Mundani involvat populi, damnetque gehennæ.

In *Psychomachia de Avarit. et largitatis pugna*, vers. 40.

ROBERTUS BELLARMIN. 218. Avaritia carere debet, qui cupit hæres fieri regni cœlestis. Sup. *Psalm.* XIV, vers. 6.

SALVIANUS. 219. Nulla acerbior animarum pestis, quam avaritiam sine fructu misericordiæ in futura tempora extendere. Lib. 1, *ad Ecclesias Cathol.*

220. O avare! aut judicandum a Deo te esse non putas, aut resurrecturum omnino esse credis. *Ibid.*, lib. 3.

221. Durum est avaris, ut largiantur sua; totum enim durum est, quidquid imperatur invitis. *Ibid.*, lib. 4.

S. THEOPHIL. ALEXAND. 222. Cum avarus infinitas opes congregaverit, materiam æternis ignibus parat. Ep. *Paschal.* 3.

223. Postquam insatiabilis furor quæsitis opibus incubuerit, non expletur avaritia, sed contemnit leges, gehennæ flammas despicit, futurum judicii tribunal habet pro nihilo. *Ibid.*

224. Eget semper, qui avarus est; nescit mensuram, cui tantum deest quod habet, quantum quod non habet.

S. THOMAS AQUINAS. 225. Avarus nec alii, nec sibi prodest; quia non audet uti, etiam ad suam utilitatem, bonis suis. Secunda secundæ, quæst. 119, art. 3.

S. VALERIAN. 226. Pars mendicitatis est, congestam secreto pecuniam possidere. Hom. 8, *de Misericordia.*

IN VITIS PATR. 227. Fugiamus matrem omnium malorum avaritiam. Lib. 10, cap. 152.

228. Species et in hoc errore diaboli est, sub occasione amoris propriæ generationis in avaritia laborare. In Appendice *Palladii*, cap. 13.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 229. Avaritia atque illiberalitas insanabilis est. Lib. 4, *de Moribus*, cap. 1.

CICERO 230. Nullum est officium tam sanctum, quod non avaritia comminuere atque violare soleat. Orat. 1, *pro Quinctio.*

231. Quid fœdius! quid immanius? quid contemptius? quid abjectius ex vitiis perspici potest avaritia? Lib. 1, *de Legibus.*

232. Caput est in omni procuratione negotii et muneris publici, ut avaritiæ pellatur etiam minima suspicio. Lib. 2, *de Offic.*

233. Nullum vitium tetrius est quam avaritia, præsertim in principibus. *Ibid.*

234. Avaritia senilis quid sibi velit, non intelligo; potestne quidquam absurdius, quam quo minus viæ restat, eo plus viatici quærere? *De Senectute.*

235. Avari plus semper appetunt, nec eorum quisquam adhuc inventus est, cui quod habet satis est. *De Paradoxis*, cap. 6.

236. Tam deest avaro quod habet, quam quod non habet; desunt luxuriæ multa, avaritiæ omnia. Lib. 3, *Controvers.* 18. SENECA.

237. Avaro nihil nimis; avarus animus nullo satiatur lucro. Epist. 94.

238. Hærebit tibi avaritia, quandiu avaro convixeris et adhæseris. Epist. 104.

239. Desunt inopiæ multa, avaritiæ omnia. Ep. 108.

240. In nullum avarus bonus est, in se pessimus. *Ibid.*

241. Nulla avaritia sine pœna est, quamvis satis sit ipsa pœnarum. *Prosec.*

242. O quantum lacrymarum, o quantum laborum exigit! quam misera desideratis, quam misera partis est! Epist. 115.

243. Quidquid avaris non acquiritur, damnum est. *Ibid.*

244. Quæ est maxima egestas? avaritia. *De Morib.*

245. Pecunia non satiat avaritiam, sed irritat. *Ibid.*

246. Nulli mortuo terra tam gravis est, quam istis supra quos avaritia urgens terrarum pondus injecit, quibus abstulit cœlum, quos in imo, ubi illud malum virus latitat, infodit. Lib. 5, *Natural. quæst.* cap. 15.

247. Muliebrium vitiorum fundamentum, avaritia est. Lib. 2, *de Declamat.*

248. Quisquis es avarus, pecuniæ custos immensæ, cultor syllæ, cum multa quæsieris, poterisne omnibus frui? Lib. 3, *Controvers.*

249. Avarus vultur est, cadaver expectat. Epist. 96.

250. In nullum avarus bonus est, in se pessimus. *De Proverb.*

251. Avarus procul dubio non possidet divitias, VALER. MAX. sed a divitiis possidetur: titulo rex, animo autem pecuniæ miserabile mancipium. Lib. 9, *Dictorum memorabil.*, cap. 4.

BAPTISMUS.

S. ISIDORUS HISPALENS. *Etymologia.* Baptismus græce Βαπτισμός dicitur, quod est immersio a Βαπτω, *immergo*.

Baptismus græce, latine *tinctio* interpretatur; quia ibi homo Spiritu gratiæ in melius immutatur, et longe aliud quam erat efficitur. *Prosec.*

Prius enim deformitate peccatorum fœdi eramus, in ipsa tinctione reddimur pulchri dealbatione virtutum. Lib. 6. *Etymol.*, cap. 19. verbo *Baptismus.*

S. AMBROS. *Definitio.* Baptismus est quasi diluvium, quo peccata omnia diluuntur, et sola justi mens, et gratia resuscitatur. Lib. 2. *de Sacramentis,* cap. 1.

S. ANTONIN. Baptismus est janua omnium Sacramentorum, ante quod nullum suscipi potest vel debet. Part. 3. titul. 1. cap. 19.

S. BASILIUS MAGNUS. Baptisma est captivorum redemptio, debitorum remissio, mors peccati, regeneratio animæ, indumentum lucidum, sigillum Christi, vehiculum ad cœlum, regni largitor, adoptionis donum. Concion. 13. *de Baptismate.*

S. BONAVENT. Baptismus est vitæ spiritualis principium, et sigillum, et custodia, et illuminatio mentis. Part. 3. *Centiloquii.*

Baptismus est Sacramentum fidei: ergo ubi deficit fides, deficit baptismus. In 4, sent., dist. 1, art. 1, quæst. 2.

Baptismus est Sacramentum fidei, confirmatio spei, eucharistia charitatis. Lib. 6. *Compendii Theolog. veritatis*, cap. 5.

GREG. NYSS. Baptisma est peccatorum expiatio, remissio delictorum, regenerationis causa, renovationis origo. *De Baptismate.*

HUGO A S. VICTORE. Baptismus est aqua diluendis criminibus sanctificata per verbum Dei. Lib. *de Sacram.*, part. 6, cap. 2.

HUGO CARD. Baptismus est ascensus quo de originali culpa, et filiatione diaboli, in adoptionem filiorum Dei ascenditur. Sup. *Cant.*, cap. 3.

S. JOANNES CHRYSOST. Baptisma nihil est aliud, quam interitus ejus qui baptizatur, et illius resurrectio. Homil. 9. sup. *Ep. ad Hebr.*

PETRUS LOMBARDUS. Baptismus dicitur intinctio, id est, ablutio corporis exterior facta sub forma verborum præscripta. Lib. 4. Sent., dist. 3.

S. THOMAS AQUINAS. Baptismus est animæ spiritualis regeneratio, qua configuramur morti Christi, in remedium originalis criminis adhibita. Part. 3, quæst. 66. art. 9.

CATECHISM. ROMANUS. Baptismus est Sacramentum, quo spiritualiter renascimur, et in filios Dei adoptamur.

HUGO A S. VICTORE. *Divisio.* Sacramentum baptismi in tribus consistit; videlicet in factis, in dictis, in rebus. *Pros.*

In rebus, ut est aqua et oleum, in dictis ut est invocatio Trinitatis; in factis, ut est submersio in aquam et insufflatio. Lib. 1. *de Sacram.*, cap. 12.

Differentia. Baptismus Joannis oculus suppliciorum est; baptismus Christi, oculus gratiarum. Sup. *Psalm.* XXXVII. S. AMBROSIUS.

Multa sunt genera baptismatum, sed unum baptisma solum esse clamat Apostolus. *Prosec.*

Sunt baptismata gentium, sed non sunt vera baptismata: lavacra enim sunt, baptismata esse non possunt: caro lavatur, non culpa diluitur, imo contrahitur. Lib. 2. *de Sacram.*, cap. 1.

Inter baptisma Joannis et baptisma Christi hæc distantia est, quod in baptismo Joannis per intinctionem aquæ solum Sacramentum dabatur; in baptismate vero Christi, cum Sacramento etiam res Sacramenti percipitur. Lib. 2. *de Sacram.*, part. 6, cap. 6. HUGO A SANCTO VICTORE.

Origo. Baptismus materialiter institutus est, quando filius Dei baptizatus est. *Prosec.* S. BONAVENT.

Effective fuit institutus, quando Christus passus est; formaliter vero, post Resurrectionem. In *Joann.*, cap. 5.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Omnis justitia in baptismate constituta est; non aqua omnis sanat, sed aqua sanat, quæ habet gratiam Christi. *Prosec.* S. AMBROSIUS.

2. Aliud est elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio; non sanat aqua, nisi Spiritus sanctus descenderit, et aquam illam consecraverit. Lib. 1. *de Sacram.*, cap. 5.

3. In baptismate quasi specialiter crucifigeris Christo. Lib. 6. *de Sacram.*, cap. 2.

4. Mendacium valde gravissimum est, cum mentimur ea, quæ in baptismate promisimus. Sup. *Apoc.*, cap. 14.

5. Quia post baptismum inquinamus vitam, baptizemus in lacrymis conscientiam. Apud Bed. in *Scintillis*, cap. 6.

6. Rebaptizare hæreticum hominem, qui hæc sanctitatis signa perceperit, quæ christiana tradidit disciplina, omnino peccatum est; rebaptizare autem Catholicum, immanissimum scelus est. Ep. 23. *ad Maximinum Episcop.* S. AUGUSTIN.

7. Baptismus corrumpi et adulterari non potest, etsi a corruptis et adulteris habeatur. Lib. 4. *contra Donatist.*, cap. 2.

8. Si inter bonos ministros, cum sit alius alio melior, non est melior baptismus, qui per meliorem datur; nullo modo est malus, qui etiam per malum datur, quando idem baptismus datur; et ideo per ministros dispares, Dei munus æquale est; quia non illorum, sed ejus est. *Ibid.*, lib. 3, cap. 6.

9. Baptismus non est hæreticorum, sed Christi. Ser. *de Emerito*.

10. Quid est baptismus Christi? lavacrum aquæ in verbo. Tolle aquam, non est baptismus; tolle verbum, non est baptismus. Tract. 15. sup. *Joann.*

11. In Ecclesia tantummodo catholica potest unicuique prodesse perceptio baptismatis, si tamen in Ecclesia catholica bene vivat. *De fide ad Petrum*, cap. 3.

12. Firmissime tene, et nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, et ibi moriuntur, sive cum de matribus nati sine Sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, de hoc seculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos. *Prosec.*

13. Quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerint, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, et nativitate traxerunt. *Ibid.* cap. 27.

14. Firmissime tene, nullatenus dubites (exceptis illis, qui pro nomine Christi suo sanguine baptizantur) nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic a malis suis fuerit per baptismum liberatus. *Ibid.*, cap. 30.

15. Sicut intra Ecclesiam recte credentibus per Sacramentum baptismi salus confertur, sic extra Ecclesiam baptizatis, si ad Ecclesiam non redierint, eodem baptismo accumulatur pernicies. *Ibid.*, cap. 36.

16. Firmissime tene, et nullatenus dubites, non omnes qui intra Ecclesiam Catholicam baptizantur, accepturos esse vitam æternam; sed eos qui percepto baptismate recte vivunt. *Ibid.*, cap. 40.

17. In hæreticis baptismus Christi eorum iniquitate et perversitate damnata, sive correcta, agnoscendus et approbandus est. Lib. 6, *de baptism. contra Donat.*, cap. 30.

18. Baptismus Sacramentum est gratiæ, ipsa vero gratia abolitio peccatorum est; non est apud hæreticos baptismi gratia. *Ibid.*, lib. 7, cap. 19.

19. Nemo renascitur in Christi corpore, nisi prius nascatur in peccati corpore. Lib. 1, *de Peccator. meritis et remissione*, cap. 29.

20. Quanto magis caro peccati baptizanda est propter evadendum judicium, si baptizata est caro sine peccato propter imitationis exemplum? *Ibid.*, cap. 25.

21. Sacramentum baptismi, Sacramentum regenerationis est. *Ibid.*, cap. 27.

22. Omnes Sacramento Christi et pseudochristiani vocantur, sed non omnes digne illo Sacramento vivunt. Sup. *Psalm.* XLVII, vers. 8.

23. Baptisma tale est qualis est ille, in cujus potestate datur, non qualis est ille, per cujus ministerium datur. Sup. *Evang. Joann.*, de cap. 1.

24. Sibi tenuit Dominus baptizandi potestatem, servis ministerium dedit. *Ibid.*

25. Pœnitentia si in extremo hiatu vitæ advenerit, sanat et liberat in ablutione baptismi; ita quod nec purgatorium sentiunt, qui in fine baptizantur. *De vera et falsa pœnit.*, cap. 17.

26. Baptisma cœleste mysterium est. *De quæst. Veteris et Novi Testamenti*, part. 2, quæst. 59.

27. Sicut sordes corporeas aqua, ita spiritus animam abluit a peccatis; ut quomodo visibilia visibilibus, ita et spiritualibus prosit Spiritus; ac per hoc spiritalis ratio vertitur in baptismo. *Ibid.*

28. Sine pœnitentia nulli profuit baptismus, qui peccavit spontaneus. *De vera et falsa pœnit.*, cap. 8.

29. Ecclesia paradiso comparata, indicat nobis posse quidem ejus baptismum homines etiam foris accipere, sed salutem beatitudinis, extra eam neminem vel percipere, vel tenere. Lib. 4, *de Baptismo contra Donatistas*, cap. 1.

30. Tantum valet baptismus per hominem contemptibilem, quantum per Apostolum datus. *Ibid.*, lib. 5, cap. 13.

31. Crux est baptisma: quod ergo crux Christo et sepulcrum, hoc nobis baptisma factum est. Lib. 1. *contra Julian.*, cap. 2. sup. illud *Rom.* 6: *In Christo baptizati sumus.*

32. In aqua verbum mundat: detrahe verbum, et quid est aqua nisi aqua? accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum. *Prosec.*

33. Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, et cor abluat, nisi faciente verbo? Non quia dicitur, sed quia creditur; nam et in ipso verbo, aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. Tract. 80 sup. *Evang. Joann.*, de cap. 15.

34. Baptizatus est quis, navis est instaurata, suffuncta, velificata, missa in mare: indiget gubernaculo, quousque ad portum desideratum perveniat. *De Cataclysmo*, cap. 1.

35. Baptizatus es, mundatus es, unctus es, oleo restauratum es, corpus tuum ad priorem statum primi illius hominis ante peccatum, noli postmodum male securus esse. *Ibid.*, cap. 2.

36. Non omnes qui tenent baptismum, tenent Ecclesiam: sicut non omnes qui tenent Ecclesiam, tenent et vitam æternam. Lib. 5, *de Baptismo contra Donat.*, cap. 16.

37. Fides et baptisma duo salutis modi sunt inter se cohærentes et inseparabiles. *Prosec.*

38. Fides enim perficitur per baptismum, bap-

tismus vero fundatur per fidem. *De Spiritu sancto*, cap. 12.

39. Si qua est in aqua gratia, non ex aquæ natura est, sed ex præsentia Spiritus sancti. *Prosec.*

40. Non enim est baptisma sordium carnis depositio, sed conscientiæ bonæ stipulatio ad Deum. *Ibid.*, cap. 15.

S. BERNARD. 41. Parvulis Christi morum Christi intercluditur vita, dum baptismi negatur gratia. Epist. 240 *ad Hildephonsum comitem.*

42. Adverte sine dubio homini non baptizato, et mortuo, fidenter de sola fide salutem præsumere; et tribuere indubitanter bonæ voluntati quod defuit facultati. *Prosec.*

43. Sola fides et mentis ad Deum conversio sine effusione sanguinis, et sine perfusione aquæ, salutem sine dubio operatur volenti, sed non valenti, prohibente articulo baptizari. Ep. 77. *ad Hugonem de S. Victore.*

BONAVENT. 44. Diluuntur in baptismate cuncta peccata, et originali tracta, et ignoranter vel scienter adjecta. Lib. 2. *Pharetræ*, cap. 5.

45. Baptismus est intrantium porta. Serm. 3. *de S. Andræa.*

46. Baptismus a peccato mundat, pœnam relaxat, rationalem illuminat, concupiscibilem ad bonum inflammat, irascibilem confortat, gratiam tribuit, characterem imprimit, fomitem mitigat, potestatem diaboli minuit, januam Cœli aperit, templum Christi hominem efficit, a satisfactione exteriori liberat. Lib. 6. *Compendii Theolog. veritat.*, cap. 9.

CLEM. PAP. 47. Sive justus sit, sive injustus, baptismus per omnia illi necessarius est. *Prosec.*

48. Justo quidem, ut adimpleatur in eo perfectio, et regeneretur Deo; injusto vero, ut peccatorum quæ gessit in ignorantia, remissio concedatur. Lib. 5. *Recognit.*

CYPRIANUS. 49. Baptisma non est ubi Spiritus sanctus non est, quia baptisma esse sine Spiritu sancto non potest. Ep. 74 *ad Pompeium*, cap. 2.

50. Peccata purgare, et hominem sanctificare aqua baptismi sola non potest, nisi habeat Spiritum sanctum. *Ibid.*

51. Frustra baptizari et sanctificari illic aliquis salutari baptismo potest, ubi constat baptizantem baptizandi licentiam non habere. Ep. 76. *ad Magnum*, cap. 3.

CYRILLUS HIEROSOL. 52. In aquæ baptismo, accipitur peccatorum remissio; in sanguinis baptismo, corona virtutum. *De Exhort. Martyrii ad Fortunatum.*

53. Si quis non baptizatur, salutem non habet, præter solos Martyres, qui vel sine aqua regno cœlesti potiuntur. *Cateches.* 3.

54. Duplex est baptismatis salutaris virtus; una, quæ baptizatis donatur per aquam: altera vero, sanctorum Martyrum in persecutionibus per proprium sanguinem. *Prosec.*

55. Exivit de latere salutari Christi sanguis et aqua, propter eam quæ futura esset confessionem, et in baptismo, et in temporibus Martyrii confirmationis gratiam. *Ibid. Cateches.* 13.

56. Insufflationes Sanctorum, et nominis Dei invocatio, quæ in baptismo fiunt, tanquam vehementissima quædam flamma urit dæmones, et in fugam convertit. *Ibid. Catechesi mystagogica* 2.

57. Satanas ab anima per sanctum baptismum excluditur. *De Perfect. spirituali*, cap. 79. S. DIADOCHUS.

58. Quantum apud nos valet aqua baptismatis, tantum apud veteres valuit vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro Hebræis mysterium circumcisionis. Lib. 4. *Moral.*, cap. 3. S. GREGOR. MAGNUS.

59. Sicut homo in ventrem matris suæ iterum non potest introire, et renasci; sic qui beptizatus est, rebaptizandus non est. *Prosec.* HAYMO.

60. Sive enim ab hæretico, sive a quolibet facinoroso in nomine sanctæ Trinitatis baptizatus fuerit, iterum non est baptizandus, ne invocatio tanti nominis videatur annullari.

61. Hoc autem sacramentum nec malus pejus, nec bonus melius implere potest; quia qualiscunque sit minister exterior, Spiritus sanctus operator est interior. Serm. *Octav. Pentec.*

62. Perfectum baptisma non est, nisi quod in cruce et in Resurrectione Christi est. Ep. 12. *adversus Luciferianos.* S. HIERON.

63. Non potest fieri ut corpus baptismi recipiat sacramentum, nisi ante anima fidei susceperit veritatem. *Pros.*

64. Baptizatur autem in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; ut quorum una est divinitas, una sit largitio; nomenque Trinitatis, unus Deus. Lib. 3. sup. *Matth.*, cap. 28. in illud; *Euntes docete omnes*, etc.

65. In baptismo fit remissio omnium peccatorum, datur virtus bene operandi, et in bono proficiendi, et in profectu perseverandi. In *Annotat, sup. Ep. ad Rom.* in illud, Rom. 4 : *Merces non imponitur secundum gratiam.* HUGO A S. VICT.

66. Baptisma carnis incentiva extinguit, peccatorum tam originalium, quam actualium labem abluit, innocentiæ candorem reducit; et dum sic cœlestis Patris imaginem reformat, filios adoptionis regenerat. Lib. 2. *de Anima*, cap. 30.

67. Natura viperarum talis est, ut cum momorderint hominem, statim currant ad aquam, si autem aquam non invenerint, moriuntur; sic peccata mortifera committentes currebant S. JOANNES CHRYSOSTOM.

Judæi ad baptismum. Hom. 3. *Oper. imperf. sup. Matth.*

68. Ubi est fides, illic Ecclesia; ubi Ecclesia, ibi Sacerdos; ubi Sacerdos, ibi baptismus; ubi baptismus, ibi Christianus. *Prosec.*

69. Ubi fides non est, ibi nec Ecclesia; ubi Ecclesia non est, ibi nec Sacerdos; ubi Sacerdos non est, nec ibi baptismus; ubi baptismus non est, nec Christianus ibi fit aliquis. *Ibid.* Homil. 6.

70. In aqua semel baptizamur, in igne autem per tentationem pene dum vivimus. *Prosec.*

71. Omnis tribulatio, quæ contigit Christianis secundum carnem, est baptismus ignis. *Ibid.* Hom. 3.

72. In baptismo præcipua pars est Spiritus sanctus, per quem aqua fit efficax. Hom. 1, sup. *Acta Apostol.*, in illud, *Act.* 1 : *Joannes quidem baptizavit aqua.*

73. Baptismi dilatio periculosa est; impossibile enim est eum qui baptismum differt, agere quidquam egregium aut honestum. *Ibid.*

74. Summam bonorum habemus per baptismum, remissionem peccatorum accipimus, sanctificationem, Spiritus sancti participationem, adoptionem, vitam æternam. *Ibid.* Hom. 40, in *Morali.*

75. Tametsi fueris Græcus, omnigenam etiam operatus malitiam; licet sis Scytha, sis Barbarus, imo sis ipsa feritas, absurdior etiam brutis, apportesque innumera peccatorum onera, simul ut baptizatus fueris, omnia illa penitus eluisti. Ser. 2, sup. *Ep. ad Rom.*, in illud : *Omni credenti; Judæo*, etc.

76. Baptisma crux est, ut et nos quemadmodum Christus mortuus est, moriamur. *Ibid.* Serm. 10.

77. Non ad hoc tantum valet baptismus, quod priora delicta delet, sed quod et ad futura cavenda munit. *Ibid.* Serm. 1.

78. Magnum quiddam baptisma est, sed ejus magnitudinem, non qui baptizat, sed qui invocatur in baptismate efficit. Hom. 3, sup. I, *ad Cor.*, in illud : *Quod neminem vestrum baptizavi.*

79. Spiritus sanctus in baptismate, velut in fornace recoquit mentem, et peccatum consumendo, quolibet auro purius splendentem reddit. *Ibid.* Hom. 40.

80. In baptismate sepeliuntur peccata, vivificatur homo; et velut in tabula, in corde illius describitur omnis gratia. Hom. 6, sup. II, *ad Cor.*

81. Etsi mollis, etsi fornicator, etsi idolis serviens, etsi quid aliud hujusmodi gerens quispiam reperiatur, etsi omni humana detestabilitate fuerit prægravatus, cum illius fontis divinos senserit rivos, Solis radiis mundior elevatur. Homil. *ad Baptizandos.*

82. Per baptismum regeneratio nobis, alte- S. JOAN. DAM.
rius vitæ initium, et signaculum, et præsidium, et illuminatio efficitur. Lib. 4, *de Fide Orthodoxa*, cap. 10.

83. Sola Ecclesia Catholica habet baptismum ad S. ISID. HISP.
salutem. *Pros.*

84. Hæreticis vero baptismus non ad remissionem peccatorum, sed ad supplicii testimonium datur. Lib. 1, *de Summo bono*, cap. 22, sent. 1.

85. Baptismus fons et origo omnium gloriarum est. Lib. 2, *de Offic. ecclesiasticis*, cap. 24.

86. Hæretici si in Patris, et Filii, et Spiritus sancti attestatione docentur baptisma suscepisse, non iterum sunt baptizandi, sed solo chrismate, et manus impositione purgandi. *Prosec.*

87. Baptismus enim non est hominis meritum, sed Christi, ideoque nihil interest hæreticus, an fidelis baptizet.

88. Quod Sacramentum tam sanctum est, ut nec homicida ministrante polluatur.

89. Habet enim hæreticus baptismum Christi, sed quia extra unitatem fidei est, nihil ei prodest; at ubi ingressus fuerit, statim baptisma quod habuerat foris ad perniciem, incipit illi jam prodesse ad salutem.

90. Quod enim accipit, approbo; sed quia foris accipit, improbo.

91. Dum autem venerit, non mutatur, sed agnoscitur.

92. Character est enim Regis mei, non error sacrilegus; recorrigo desertorem, non muto characterem. Lib. 2, *de Offic. ecclesiast.* cap. 24.

93. Baptismatis Sacramentum semel assump- S. LAURENT. JUSTIN.
tum, nullatenus reiterari licet. Part. 2, *de Perfect. gradib.*, cap. 3.

94. A parvulo recenter nato usque ad decre- S. LEO I.
pitum senem quamlibet corporis ætatem gerens, sicut nullus prohibendus est a baptismo, ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo. Epist. 86, *ad Nicetam Aquileiensem Episcop.*

95. Illi qui baptizati sunt a Joanne nescientes PETRUS
Spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in il- LOMBARDUS
lius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. Lib. 4, sent. distinct. 2.

96. Si ablutio in baptismo fiat sine verbo, non est ibi Sacramentum; sed accendente verbo ad elementum, fit Sacramentum; non utique ipsum elementum fit Sacramentum, sed ablutio facta in elemento. *Ibid.*, dist. 3.

97. Immortalis anima creata, in hoc stadio S. PROSPER
mundi, labe vitiata, nisi abluta spiritali unda, de-

coremque collatæ gratiæ inviolata fide servaverit, eam in æternam pœnam cum carne victuram, evangelica fides annuntiat. *De Promissionibus*, part. 1, in prologo.

98. Qui non percepto regenerationis lavacro, pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad abolenda peccata, quantum si abluerentur fonte baptismatis. Sent. 149.

99. Qui gaudes baptismi perceptione, vive in novi hominis sanctitate. *Ibid.*, sentent. 324.

100. Nativitas de Deo et Ecclesia, baptismus est. *Ibid.*, sent. 330.

101. Quomodo uterus non potest repeti, ita nec baptismus. *Ibid.*

RICHARD. A S. VICTORE. 102. Infideles et criminosi baptisma cum fide suscipientes, sic absolvuntur debito damnationis, ut non teneantur debito expiationis. *Prosec.*

103. Fideles vero et criminosi post lapsum vere pœnitentes, sic absolvuntur debito damnationis, ut tamen teneantur sub debito expiationis. Part. 1, *de Potestate ligandi et solvendi*, cap. 4.

THEODORET. 104. Omnino fieri non potest,ut qui ad sanctissimum baptismum accesserunt, rursus accedant, et alium baptismum assequantur. Lib. 2, sup. *Ep. ad Hebræos*, cap. 6.

S. THOMAS AQUINAS. 105. Baptismus non habet virtutem ex intentione nostra, sed ex intentione Christi. *Prosec.*

106. Intentio autem Christi est, ut baptismus illis proficiat, qui in Christi fide baptizantur. Sup. *Epist.* 1 *ad Cor.* cap. 15.

VITIS PATR. 107. Citra baptismum fieri non potest, ut quisquam bonam spem consequatur, quamlibet etiam pietate pios omnes antecelluerit. Lib. 1, *de Vita SS. Barlaam et Josaphat*, cap. 8.

BEATITUDO.

COLLECTOR. *Etymologia.* Beatus dicitur quasi bene aptus. Sup. *Psalm.* I *Beatus vir.*

ISID. HISP. Beatus dictus est, quasi bene auctus, scilicet ab habendo quod velit, et nihil patiendo quod nolit. Lib. 10, *Etymol.*, verbo *Beatus.*

AMBROSIUS. *Definitio, Descriptio.* Dico vitam beatam consistere in altitudine sapientiæ, suavitate conscientiæ, virtutis sublimitate. *Pros.*

Non enim in passione esse, sed victorem esse passionis, beatum est. Lib. 2, *Offic.* cap. 5.

ANTONIN. Beatitudo est gaudium de veritate, quia scilicet ipsum gaudium, est consummatio beatitudinis. Part. 4, tit. 7, *de Spe*, cap. 7.

AUGUSTIN. Beatus non est, nisi qui et habet omnia quæ vult, et nihil vult mali. Lib. 13, *de Trin.* cap. 5.

BOETIUS. Beatitudo est status bonorum omnium congregatione perfectus. Lib. 3, *de Consolat. Philosoph.*

S. BONAVENT. Beatitudo vera est per bonorum congregatorum tranquillam possessionem, quia sine pace beatitudo esse non potest. Sup. *Ecclesiam* in prooœstenio.

Vera beatitudo consistit in cognitione summæ veritatis, et dilectione summæ bonitatis, et in fruitione æternæ jucunditatis. Lib. 2, *de profectu Religios.* cap. 29.

CASSIODORUS. Beatus est, qui summa securitate suffultus in continuata lætitia perseverat. Sup. *Psalm.* I, vers. 1, colum. 3.

S. GREG. NYSS. Beatitudo est comprehensio quædam omnium earum rerum, quæ nomine boni intelliguntur. Orat. 1, *de beatudin.*

HUGO CARD. Beatus est, cui omnia optata succedunt. Sup. *Ep. ad Rom.* cap 1.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. Beatitudo non in signorum opere et mirabilium ponitur, sed in expletione mandatorum, et perfectione virtutum. Lib. 1, *de compunct. cordis.*

S. THOMAS AQUINAS. Beatitudo est bonum perfectum intellectualis naturæ, cujus est suam sufficientiam cognoscere in bono quod habet. Part. 1, quæst. 26, art. 1.

ARISTOTELES. Beatitudo, functio quædam muneris animi est, virtuti undique absolutæ congruens. Lib. 1, *de Moribus*, cap. 13.

SENECA. Beatum non putes eum esse, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluit; sed illum, cui bonum omne in animo est, erectum et excelsum, et mutabilia calcantem. Ep. 45.

S. ANSELMUS. *Divisio.* Partes beatitudinis sunt: Pulchritudo, agilitas, fortitudo, libertas, sanitas, voluptas, longævitas, sapientia, amicitia, concordia, honor, potestas, securitas, gaudium. *De similitudinibus*, cap. 48.

S. BONAVENT. Beatitudo in duobus consistit, in deletione peccati, et in vitatione supplicii. Sup. *Psalm.* XXXI.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nihil beatum, nisi quod a peccato alienum sit, plenum innocentiæ, plenum gratiæ Dei. Lib. 2, *Offic.* cap. 3.

S. ANSELMUS. 2. Nullus beatus potest esse, aut habendo quod non vult, aut non habendo quod vult. In *Dialogo de casu diaboli*, cap. 12.

S. AUGUSTIN. 3. Beatus erit, qui (nulla interpellante molestia) de ipsa per quam vera sunt omnia, sola veritate gaudebit. Lib. 10, *Confess.* cap. 23.

4. Beatus errare non potest. Lib. 1, *contra Academicos*, cap. 4.

5. Summo bono assecuto et adepto, beatus quisque fit. Lib. 2, *de Libero arb.* cap. 9.

6. Nemo beatus est, nisi summo bono, quod in ea veritate, quam sapientiam vocamus, cernitur et tenetur. *Ibid.*

7. Beatitudine alterius hominis, non fit alter beatus. *Ibid.*, cap. 19.

8. Beatus quantum existimo neque ille dici potest, qui non habet quod amat, qualecunque sit; neque qui habet quod amat, si noxium sit: neque qui non amat quod habet, etiamsi optimum sit. *De Moribus Eccles æ*, cap. 3.

9. Ille beatus est, qui omnia quæ vult habet, nec aliquid vult quod non decet. Ep. 121 *ad Probam*, cap. 5.

10. Qualiscunque beatitudo est, quæ in hac vita quæritur, imo fingitur, dum immortalitas desperatur, sine qua vera beatitudo esse non potest? Lib. 13, *de Trin.* cap. 8.

11. Appetitio beatæ vitæ, Philosophis Christianisque communis est. Tract. *de Epicureis.*

12. Beati immaculati in via, tanquam si diceret: scio quid velis, beatitudinem quæris: si ergo vis esse beatus, esto immaculatus. Sup. *Psalm.* cxviii, concion. 1.

13. Philosophi Epicurei cum aliis hujus seculi putaverunt non esse beatitudinem, nisi secundum carnem vivere, et bonum hominis in voluptate corporis posuerunt. *Pros.*

14. Philosophi qui Stoici nuncupati sunt, quasi a carne se removentes, et totam spem beatitudinis suæ in anima sua constituentes, posuerunt summum bonum beatitudinis in virtute sua.

15. Dicebat philosophus Epicureus: Mihi frui carne bonum est « dicebat Stoicus: Mihi frui mea mente bonum est « dicebat Apostolus: Mihi autem adhærere Deo bonum est.

16. Dicebat Epicureus: Beatus cujus est in fructu voluptas carnis ejus « dicebat Stoicus: Imo beatus cujus est in fructu virtus animi ejus « dicebat Apostolus: beatus cujus est nomen Domini spes ejus.

17. Errat Epicureus, fallitur Stoicus; beatus ergo, cujus est nomen Domini spes ejus. Serm. 13, *de Verbis Apost.*

18. Si potens est qui mundo imperat, quam beatus est, qui Deum in conscientia portat! Serm. 3, *de Nativ.*

19. Nemo se credat aliquam felicitatem in hoc seculo possidere: beatitudo hic parari potest, possideri non potest. Serm. 2, *de Pluribus Martyr.*

20. Summum amare bonum, summa est beatitudo: qui enim Deum mat, bonus est; si bonus, ergo beatus. *De salutaribus documentis*, cap. 1.

21. Omnium certa scientia est, qui ratione quomodo uti possunt, beatos esse omnes homines velle. Lib. 10, *de Civit. Dei*, cap. 1.

22. Quis unquam vel potest, vel potuit, vel poterit inveniri qui esse nolit beatus? Super *Psalm.* cxviii.

23. Omnes quidem beatitudinem concupiscunt, sed quomodo ad eam perveniatur plurimi nesciunt. *Ibid.*

24. Beatus est qui ea possidet, quæ maximi pretii æstimantur, qui bonorum quæ auferri non possunt particeps est. Super *Psalm.* i, vers. 1. S. BASIL. MAGNUS.

25. Nihil ex involuntariis beatum est. Super *Psalm.* xxxiii.

26. Primum illud, quod beatum censendum est, puritas animi nostri est. Apud D. Joan. Damascen. lib. 2. *Parallel.*, cap. 78.

27. Non homo, non aurum poterunt dare quidquam beatum, sed virtute Dei consistit vita beata. In *Proverb.* suis, verbo *Non* V. BEDA.

28. Cum Deo homo beatus erit, in cujus conscientia peccatum inventum non fuerit. In *Medit.*, cap. 4. S. BERNARD.

29. Beati vere, et unice, et singulariter, et perfecte beati qui vere et perfecte amant Deum. In lib., *de Amore Dei*, verbo. *Habet.*

30. Liquet quam sit mortalium rerum misera beatitudo, quæ nec apud æquanimos perpetua perdurat, nec anxios tota delectat. Lib. 2, *de Consol. Philol.* BOETIUS.

31. In his fortuitis rebus beatitudo constare non potest. *Ibid.*

32. Si beatitudo et summum naturæ bonum ratione degentis, nec illud est summum bonum, quod eripi ullomodo potest, quoniam præcellit id, quod nequeat auferri. *Ibid.*

33. Manifestum est quod ad beatitudinem percipiendam, fortunæ instabilitas aspirare non possit. *Ibid.*

34. Nullo modo præsens vita facere beatos potest, quæ miseros transacta non efficit. *Ibid.*

35. Diverso quidem calle omnis mortalium natura procedit, sed ad unum tamen beatitudinis finem nititur pervenire. *Ibid.*, lib. 3.

36. Beatum esse judico statum, quem præ cæteris quisque desiderat. *Ibid.*

37. Non est aliud quod æque beatitudinem perficere possit, quam copiosus bonorum omnium status; nec alieni egens, sed sibiipse sufficiens. *Ibid.*

38. Quoniam beatitudinis adeptione fiunt homines beati beatitudo vero est ipsa divinitas, divinitatis adeptione fieri beatos manifestum est. *Prosec.*

39. Omnis igitur beatus, Deus est; sed natura quidem Deus unus est, participatione vero nihil prohibet esse quam plurimos. *Ibid.*

40. Ad beatitudinem probra non veniunt. *Ibid.*, lib. 4.

BONAVENT. 41. Avari non possunt esse beati, quia nunquam possunt esse contenti. *Pros.*

42. Ille enim solus potest dici beatus, qui modicum habens, est illis contentus. Serm. 2. *de Cathedra S. Petri.*

43. Ubi verum bonum deest, beatitudo vera esse non potest. Serm. 7. *de SS. Apost.*

44. O præclara, exclamat Boetius, hominum beatitudo, quam cum adeptus fueris, securus esse desistis! *Pros.*

45. Quomodo deliciæ beatum faciunt, quæ sumptæ fastidium pariunt, in ventre putrescunt, et sæpe ægritudinis et mortis causa existunt?

46. Quomodo lasciviæ beatum faciunt, quæ tristitiam tandem inducunt, vires corporis minuunt, et ad mortem disponunt?

47. Quomodo honores beatum facere possunt, qui quanto hominem ad altiora sustollunt, tanto ei majus præcipitium ingerunt?

48. Quomodo etiam divitiæ hominem beatum faciunt, quæ potius eum gladiis prædatorum exponunt? Serm. 7. *de SS. Apost.*

49. Falsa est beatitudo et vana, quæ haberi potest a malis in mundo. *Ibid.*

50. Multi sunt qui beatitudinem expectant, et tamen parum de se, et multum de Deo curant. In lib. 3. sent. distinct. 26, art., quæst. 1.

51. Beati et ter beati, multoties beati, qui beata illa potiuntur requie, quemadmodum miseri et ter miseri, et infinite miseri, qui a beatitudine illa seipsos abjiciunt. Lib. 4. *Pharetræ*, cap. 50.

52. Non nomen, sed factum; non verbum, sed adjectum, facit beatum. In *Alphabet. Religios.*

53. Fugienda est humana beatitudo, amplexanda est beatitudo christiana, sed est desideranda beatitudo divina. Serm. 7. *de SS. Apostolis.*

S. ELIGIUS. 54. Nemo potest ad veram pervenire beatitudinem, nisi per fidem. Hom. 11.

S. FULGENT. 55. Nullus efficietur beatus, nisi qui malis actibus renuntians, ad Deum fuerit tota cordis humilitate conversus. Lib. 1. *de Remiss. peccator.*, cap. 14.

S. GREG. MAG. 56. Ille in cujus spiritu dolus non est, beatus est: ille vero in cujus spiritu dolus est, infelix est. In *septem Psalmos Pœnitent.* sup. *Ps.* II. vers. 3.

57. Beatus est, quem iniquitas non onerat, non revocat delectatio, non inclinat voluptas, non gravat cupiditas, non deprimit opulentia, non trahit ambitio. *Ibid.* sup. *Psalm.* VII, vers. 10.

HUGO A S. VICTORE. 58. Omnes libenter audiunt beati, sed non omnes libenter audiunt immaculati: tu autem si vis esse beatus, esto immaculatus. Sup. *Psalm.* CXVIII, cap. 67.

59. Quam magnum damnum incurrit, qui pro rebus transeuntibus hoc unde debet esse beatus perdit! Sup. *Regul. Div. Augustini*, cap. 8.

60. Nemo sine amore esse beatus potest. In *Soliloq. de Arrha animæ.*

61. Non dici, sed esse, beatos facit. Ep. 6 *ad Magnesianos.* S. IGNATIUS MART.

62. Beatitudo est, cogitationem improbam prorsus non admittere. Hom. 3. *de verb. Isaiæ.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

63. Sive servus sis, sive pauper atque mendicus, sive plebeius, sive peregrinus, nihil te fieri beatum vetat, si humilitatis æmulator extiteris. Hom. 15, sup. *Matth.*

64. Quanto rario invenitur fidelis et prudens, tanto qui inventus fuerit est beatior. Homil. 51, *Oper. imperf. sup. Matth.*, in illud; *Quis servus fidelis et prudens?*

65. Ille homo beatus est, si imperanti animo serviat corpus, si virtutibus subjecta sint vitia, si contraria prosperis cedant, si bonis adversa succumbant. Homil. 1, in dictum *Joann.* 15.

66. Ubi beatitudo fuerit, illic quam plurima existit gloria: quid enim aliud est beatitudo, quam excellentia quædam, et gloriam præmiorum? Serm. 9, sup. *Ep. ad Rom.*; in illud. 4: *Beati quorum.*

67. Non ab exteriori pulchritudine, sed a mentis ornatu homines beatos censeamus. *Pros.*

68. Solus hic beatus est, qui disciplinam apprehendit cœlestem, et mutationem nullam suscipit, nec ullam sustinet adversitatem, sed continua tranquillitate fruitur. Homil 17, *ad Populum Antiochenum.*

69. Non pecuniis affluentem, sed pietate gloriantem, hunc ego beatum puto, etsi innumera patitur mala. *Ibid.* Hom. 1, sup. illud *Psalm.* XLIII: *Beatum dixerunt.*

70. Omnis qui secundum Deum sapiens est, beatus est: beata enim vita, cognitio divinitatis est. *Pros.* S. ISIDORUS HISPALENS.

71. Cognitio divinitatis, virtus boni operis est: virtus boni operis, fructus æternæ beatitudinis est. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 1, sent. 1.

72. Beatum hominem facit, vita recta cum fide. *Ibid.*, sent. 14.

73. Beatus est qui et recte credendo bene vivit, et bene vivendo, fidem rectam custodit. *Ibid.* cap. 2, sent. 1.

74. Is beatus est, cujus mundus, et purus est animus. Ep. *ad Zenam.* S. JUSTIN. MART.

75. Beatitudo perfecta esse debet, ut nihil sit, quod eam vexare, ac imminuere, aut immutare possit. Lib. 3, *de Falsa sapient.*, cap. 12. LACT. FIRM.

76. Beati esse in hac vita possumus, si minime beati esse videamur. *Ibid.*

77. Summum bonum quod beatos facit: non

potest esse nisi in ea Religione atque doctrina, cui spes immortalitatis adjuncta est. *Ibid*.

78. Qui vult beatus esse, audiat Dei vocem, discat justitiam, sacramentum nativitatis suæ norit, humana contemnat, divina suscipiat, ut summum illud bonum, ad quod natus est, possit adipisci. *Ibid*. cap. 30.

79. Non faciunt beatum vitiosæ et mortiferæ voluptates, non opulentia libidinum incitatrix, non inanis ambitio, non caduci honores; sed innocentia sola, sola justitia; cujus legitima et digna merces est immortalitas. L. *de Ira Dei*, cap. 23.

S. LAURENT. JUSTIN.

80. Beatum illum esse dixerim, qui de se non qualemcunque, sed veram cognitionem habere meruerit. Part. 2, *de Humilit*. cap. 2.

S. MAXIMUS MART.

81. Beatus est ille animus, qui omnibus rebus posthabitis, in sola divina venustate et elegantia indesinenter deliciatur. *De Charitate*.

S. PROSPER.

82. Qui summo solidoque gaudio insatiabiliter perfruuntur, ita perfecte beati sunt, ut nec cupiant beatiores ultra fieri, nec valeant. Lib. 1, *de Vita contempl*., cap. 3.

83. Ubi est sollicitudo, non est absoluta beatitudo: quæ nequaquam perfecta credenda est, si secura non fuerit. *Pros*.

84. Nec secura erit, nisi omnem sollicitudinem securitas æterna consumpserit.

85. Quapropter qui dicuntur in hac vita beati, spe beatitudinis futuræ beati sunt.

86. Ipsa autem re non hic, sed in illa vita beati futuri sunt, quia ibi omnium beatorum beatitudo perfecta erit.

87. Ubi humana natura sui gloriam conditoris, et suam perfecte beatifica visura est, atque ei sine ullo defectu suæ beatitudinis adhærebit. *Ibid*. cap. 9.

88. Omnes beati habent quod volunt, quamvis non omnes, qui habent quod volunt, continuo beati sint; continuo autem sunt miseri, qui vel non habent quod volunt, vel id habent quod non recte volunt. Sent. 62.

89. Ad beatitudinem hi perveniunt, qui huic seculo ante separationem animæ a carne moriuntur. *Ibid*., sent. 358.

SALVIANUS.

90. Non possunt cujusquam falso judicio esse miseri, qui sunt vere sua conscientia beati. Lib. 1 *de Gubern. Dei*.

91. Nulli, ut opinor, beatiores sunt, quam qui ex sententia sua atque voto agunt. *Ibid*.

92. Inter quamlibet dura, nulli beatiores quam qui hoc sunt, quod volunt. *Ibid*.

93. Turpia atque obscœna sectantes, etsi juxta opinionem suam beati sunt, quia adipiscuntur quod volunt, re tamen ipsa beati non sunt, quia quod volunt, nolle debuerant. *Ibid*.

94. Antiqui Philosophi tantum virtutis vim esse voluerunt, ut non possit esse unquam vir bonus non beatus: dicentes etiam in catenis atque suppliciis, beatum esse virum sapientem. *Ibid*.

95. Nemo est inter homines, qui cum beatus esse valeat, miser esse malit. *Pros*.

96. Nullus profecto, nullus; et ideo ne tu quidem nisi forte monstruosa sit in te aliqua, et discrepans ab humano genere natura; ut solus tibi penitus bene esse nolis solus beatitudinem fugias, solus suppliciis delecteris. *Ibid*. lib. 3.

S. THOMAS AQUINAS.

97. Quidquid est desiderabile in quacunque beatitudine vel vera, vel falsa, totum eminentius in divina beatitudine præexistit. *Pros*.

98. De terrena felicitate (quæ consistit in voluptate, divitiis, potestate, dignitate et fama habet gaudium de se, et de omnibus aliis pro delectatione.

99. Pro divitiis habet omnimodam sufficientiam, quam divitiæ promittunt: pro potestate, omnipotentiam; pro dignitate omnium regimen; pro fama vero admirationem totius creaturæ. Part. 1, quæst. 26, art. 4.

100. Præmium virtutis est beatitudo. 1, 2, quæst. 4, art 6.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES.

101. Nemo mortalium quandiu manet in vita beatus est judicandus. Lib. 1, *de Moribus*, cap. 10.

102. Beatitudinem firmum quiddam, et prope immutabile esse existimemus. *Ibid*.

103. Vir profecto beatus, nunquam miser futurus est; haud facile tamen beatus dici poterit, si in calamitates inciderit. *Ibid*.

CICERO.

104. Bene sentire, recteque facere, satis est ad bene beateque vivendum. Libr. 6, epist. 1, *ad Torquatum*.

105. Beata vita semper stabilis est, nec amitti potest: nam si amitti vita beata potest, beata esse non potest. *Prosec*.

106. Non enim in aliqua parte, sed in perpetuitate temporis esse vita beata dici solet; neque appellatur omnino beata, nisi confecta atque absoluta. Lib. 2. *de finibus*.

107. Omnis auctoritas Philosophiæ consistit in beata vita comparanda. *Ibid*., lib. 5.

108. Profecto nihil est aliud bene et beate vivere, nisi honeste et recte vivere. *De Paradoxis*, cap. 2.

109. Si boni et beati volumus esse, omnia adjumenta, et auxilia petamus bene beateque vivendi. Lib. 4. *Tuscul. quæst*.

110. Illi beati sunt, quos nulli metus terrent, nullæ ægritudines exedunt, nullæ libidines inci-

tant, nullæ futiles lætitiæ exultantes languidis liquefaciunt voluptatibus. *Ibid.*, lib. 5.

111. Quemadmodum si quod honestum sit, id solum sit bonum, sequatur beatam vitam virtute confici; sic si vita beata in virtute sit, nihil esse nisi virtute bonum. *Ibid.*

112. Qui beatus est, non intelligo quid requirat, ut sit beatior; si est enim quod desit, ne beatus quidem est. *Ibid.*

113. Omne beatum est, cui nihil deest, et quod in suo genere expletum atque cumulatum est. *Ibid.*

114. Nisi stabili, fixo, et permanente bono, beatus esse nemo potest. *Ibid.*

115. An dubium est, quin nihil sit habendum in eo genere quo vita beata complectitur, si id possit amitti? *Prosec.*

116. Nihil enim inveterascere, nihil extingui, nihil cadere debet eorum, in quibus vita beata consistit; nam qui timebit, ne quod ex his deperdat, beatus esse non poterit. *Ibid.*

117. Vir temperans, constans, sine metu, sine ægritudine, sine libidine; nonne beatus est? *Ibid.*

118. Beata vita laudabilis est, nec quidquam sine virtute laudabile; beata igitur vita, virtute conficitur. *Ibid.*

SENECA. 119. Beatus nemo dici potest, extra veritatem projectus. *De Beata vita*, cap. 5.

120. Ille beatus, qui plenus est bona conscientia. *Ibid.*, cap. 19.

121. Miser est, qui se beatissimum non judicat, licet imperet mundo. *Prosec.*

122. Non est beatus, esse se qui non putat. Ep. 9.

123. Ut sis beatus te stultum videri sine. *Pros.*

124. Si vis beatus esse, sine contemnat te aliquis. Ep. 71.

125. Malitia miseros facit, virtus beatos. Ep. 81.

126. Turpe est, beatam vitam in auro et argento reponere. Ep. 110.

PLATO. 127. Diserte et definite nego fieri posse, ut nostrum quisquam felix beatusque existat, quandiu in hac mortali vita versamur. *Prosec.*

128. Præclara tamen spes est, futurum ut postquam ex hac vita discesserimus, ea omnia abunde consequamur, quorum gratia dum viveremus, vitam optime instituere summo studio cupiebamus, ut vita functi felicem hujusmodi finem adipisceremur. Libr. 13. *de Legibus.*

129. Nolens beatus nemo est, nec malus volens. In *Dialogo de Justo.*

SIXTUS PHILOSOPHUS. 130. Beatus vir, cujus animam nemo reprehendit ad Deum euntem. Sent. 35.

131. Disce quod oportet sciri ut beatus fias. *Ibid.*, sent. 334.

Vide etiam tit. *Patientia in genere.*, sent. 71; *Pœnitentia*, sent. 216.

BELLUM.

COLLECTOR. *Definitio.* Bellum est dissensio inter æquales seu inæquales, per quam arma juste vel injuste moventur.

S. BONAVENT. *Divisio.* Ad justum bellum tria specialiter requiruntur, videlicet, Principis auctoritas, justa causa et intentio recta. *In Speculo animæ*, cap. 1.

S. JOANNES CHRYSOST. Bellum triplex est:

Unum ab hostibus.

Alterum a seductoribus.

Tertium a falsis fratribus. Hom. 76, super *Matth.*

Tria sunt bellorum genera:

Unum commune, cum exercitus adversus inimicos pugnant.

Secundum, cum etiam pacis tempore oppugnatur.

Tertium, cum unusquisque adversus se bella concitat; hoc omnium acerbissimum bellum est, ubi periclitatur non corpus, sed anima. Hom. 7, sup. 1, *ad Timoth.*

S. ISIDORUS HISPALENS. Quatuor sunt genera bellorum, scilicet, justum, injustum, civile, et plusquam civile. *Prosec.*

Justum bellum est, quod geritur de rebus repetitis, aut propulsandorum hostium causa; nam extra illud, bellum justum geri nullum potest.

Injustum bellum est, quod de furore, non de legitima ratione initur.

Civile bellum est inter cives orta seditio, et concitatio tumultus.

Plusquam civile bellum est, ubi non solum cives concertant, sed et cognati; ut frater cum fratre, gener contra Socrum, pater adversus filium dimicant. Lib. 18. *Etymolog.*, cap. 1, verbo *Quatuor.*

S. AUGUSTIN. *Comparatio.* Sicut est quædam vita sine dolore dolor autem sine aliqua vita esse non potest; sic est pax quædam sine bello, bellum vero esse sine aliqua pace non potest. Lib. 19, *de Civitate Dei*, cap. 13.

Quemadmodum certantibus ventis, mare concutitur; sic regibus adversantibus sibi, populus regni vexatur. Hom. 2, *Oper. imperf.*, super *Matth.*

VALER. MAX. Sicut placidum more ex aspero, cœlumque ex nubilo serenum hilari aspectu sentitur; sic bellum pace mutatum, plurimum affert gaudii. Lib. 4, *Dictor. memorab.*, cap. 2.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Si in bello justitia valet, quanto magis in pace servanda est? Lib. 1, *Offic.* cap. 29.

2. Liquet etiam in bello fidem et justitiam servari oportere; nec ullum decorum esse posse, si violetur fides. *Ibid.*

3. Nunquam David, nisi lacessitus, bellum intulit: nec unquam, nisi consulto Domino, adorsus est. *Ibid.*, cap. 35.

S. ANTONIN. 4. Qui injustum bellum agunt, in omnibus quæ auferunt ab eis contra quos præliantur, rapinam faciunt. Part. 2, tit. 1, cap. 12.

5. Turpius nihil est, quam cum illo bellum gerere, cum quo familiariter vixeris. Part. 2, tit. 4, cap. 8.

6. Quicunque injustum bellum scienter et voluntarie committit, moraliter peccat, ultra alia peccata, quæ ibi committuntur. *Prosec.*

7. Nam quidquid accipit ab alia parte, rapina est; si vulnerat, vel occidit, homicida est, et alia mala ei imputantur.

8. Bellum autem est justum, cum fit pro repetendis rebus ablatis, aut ulciscendis injuriis; quando scilicet ablatæ sunt res, vel injuriæ factæ ab aliqua civitate, vel populo, et emendare non vult; propter quod bellum sumitur, et justum cum fit principis auctoritate.

9. Sed cum fit bellum ex ambitione et avaritia et odio, vel ad dilatandum dominum suum, ad augendas divitas, ad deprimendum et exterminandum alios ob odium et invidiam, et hujusmodi, est injustum. Part. 2, tit. 7, *de Ira*, cap. 7.

10. Quis posset enarrare mala, quæ contingunt ex bellis? nonne rapinæ fiunt continuæ? et non solum ab inimicis, sed etiam ab amicis aufertur. *Prosec.*

11. O quot mulieres vituperantur! adulteria, stupra, meretricia multa sequuntur; Confessiones, Communiones, et cultus divinus negliguntur.

12. Milites sacrilegia perpetrant, Ecclesias spoliant, sacra diripiunt, in Ecclesiis ludunt, et stabulantur.

13. Sacerdotes contemnunt, agricolas et mercatores prædantur, incendia ponunt in segetibus, in domibus, in Ecclesiis.

14. Agri et vineæ incultæ remanent, arbores fructiferæ inciduntur, domus ad habendum ligna pro igne destruuntur.

15. Greges et armenta capiuntur, viæ inviæ efficiuntur, sicque artes et negotiationes pereunt.

16. Blasphemiæ, detractiones, derisiones, proditiones pro nihilo habentur.

17. Ludi quantumcunque prohibiti crescunt, homicidia adduntur, et sic civitates et castra ad solitudinem rediguntur. *Ibid.*

18. Qui bellum suscipit, tria debet servare; primo ut virtuose se habeat; secundo, ut ab illicitis abstineat; tertio ut bellum justum suscipiat. Part. 3, tit. 4, cap. 1.

19. Quicunque injustum bellum movet, vel ita juvat, quod sine eo non fieret, ultra peccatum mortale quod commisit, tenetur de omnibus damnis datis his contra quos bellum movit. *Ibid.*, cap. 2.

20. Libidine vincendi et consuetudine bellandi homines redduntur fortiores, animosiores, et proniores ad ulciscendum et opprimendum plusquam ordo divini, juris requirat. Part. 4, titul. 3, cap. 2.

21. Frequenter occulto Dei judicio, sed non injusto, justiores aut minus mali in bello succumbunt a pejoribus superati. *Ibid.*

S. ANTONIUS ABBAS. 22. Vas istud in quo sumus inhabitantes, domus est plena bellis. Ep. 2, *ad Fratres.*

S. AUGUSTIN. 23. Nihil homo justus præcipue cogitare debet, nisi ut justum bellum suscipiat, cui bellare fas est, non enim omnibus fas est. Lib. 6, quæst., sup. *Josue*, quæst. 10.

24. Noli existimare neminem Deo placere posse, qui armis bellicis ministrat; in his erat sanctus David, et plurimi illius temporis justi. Ep *ad Bonifac.*, in *Decretis Gratiani*, part. 2, causa 23, quæst. 1. Can. *Noli.*

25. Fides quando promittitur, etiam hosti servanda est, contra quem bellum geritur, quanto magis amico pro quo pugnatur? *Ibid.*

26. Pacem habere, voluntatis est, bellum autem debet esse necessitatis, ut liberet Deus a necessitate, et conservet in pace. *Prosec.*

27. Non enim pax quæritur, ut bellum exerceatur; sed bellum geritur, ut pax acquiratur.

28. Esto bellando pacificus, ut eos quos expugnas, ad pacis unitatem vincendo perducas. *Ibid.*, § *Pacem.*

29. Hostem pugnantem in bello necessitas deprimat, non voluntas. *Ibid.*, etc., § *Itaque.*

30. Sicut bellanti et resistenti violentia redditur, ita victoriis capto misericordia jam debetur. *Ibid.*, etc., § *Sicut.*

31. Cum justum bellum quis susceperit, utrum aperta pugna, utrum insidiis vincat, nihil ad justitiam interest. *Ibid.*

32. Justa bella definiri solent, quæ ulciscuntur injurias, si qua gens vel civitas, quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit, quod a suis improbe factum est, vel reddere quod a suis improbe factum est, vel reddere quod per injurias ablatum est. *Ibid.*

33. **In bello ductor exercitus, vel ipse populus,** non ipse tam auctor belli, quam minister judicandus est. *Ibid.*

34. Bellum continuas pugnas non habet, sed aliquando crebras, aliquando raras, aliquando nullas; bellum est tamen quando portæ hostibus clauduntur, et quodammodo armata defensio. *Ibid.*, quæst. 26.

35. Non optabile aliquid est bellum, sed pietas laudabilis est in bello. Lib. 7, quæst. sup. *Judic.*, quæst. 17.

36. Inferre bella finitimis, et inde in cætera procedere, ac populos sibi non molestas sola regni cupiditate conterere, et subdere, quid aliud quam grande latrocinium nominandum est? Lib. 4, *de Civit. Dei*, cap. 6.

37. Belligerare et perdomitis gentibus dilatare regnum, malis videtur felicitas, bonis necessitas, *Pros.*

38. Felicitas major est vicinum bonum habere concordem, quam vicinum malum subjugare bellantem. *Ibid.*, cap. 1.

39. Qui bella volunt, nihil aliud quam vincere volunt, ad gloriosam ergo pacem cupiunt pervenire. *Prosec.*

40. Nam quid est aliud victoria, nisi subjectio repugnantium? quod cum factum fuerit, pax erit; pacis igitur intentione geruntur et bella.

41. Omnis homo etiam belligerando pacem requirit, nemo autem bellum pacificando. *Ibid.*, lib. 19, cap. 12.

42. Cum justum geritur bellum, pro peccato contrario dimicatur; et omnis victoria cum etiam malis provenit, divinio judicio victos humiliat, vel emendans peccata, vel puniens. *Ibib.*, cap. 15.

43. Quid culpatur in bello? an quia moriuntur quandoque morituri, ut dominentur in pace victuri? *Prosec.*

44. Hoc reprehendisse, timidorum est, non religiosorum.

45. Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, impacatus ac implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi: hæc sunt quæ in bellis jure culpantur. Lib. 22, *contra Faustum*, cap. 74.

46. Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli auctoritas atque consilium penes principes sit; exequendi autem jussa bellica ministerium, milites debeant paci salutique communi. *Ibid.*, cap. 75.

47. Bellum quod gerendum Deo auctore suscipitur, recte suscipi dubitare fas non est, vel ad terrendam, vel ad obterendam, vel ad subjugandam mortalium superbiam. *Ibid.*

48. In bello imperare, vel pugnare, vel vincere, vel occidi, quis hominum novit cui prosit, aut obsit? cum hoc tamen constet, et cui prodest, non nisi per divinum prodesse beneficium; et cui obest non nisi per divinum obesse judicium. *Ibid.*, cap. 78.

49. Apud Belligeros viros, victus dicitur victor occisus. Epist. 190, *ad Bonifac.*

50. Initium summæ difficultatis est bellum. *De Vera Relig.*, cap. 54.

51. Quanto erit acrior impetus belli, tanto major gloria non cedenti, tanto densior corona. Lib. 20, *de Civit. Dei*, cap. 13.

52. Nihil opus est armis, Deo bellum adjuvante. S. BASILIUS
Orat. 15. SELEUC.

53. **Bellum optimum agitur, cum spiritus carni** V. BEDA.
adversatur. In suis *Proverb.*, verbo *Bellum.*

54. **Bellator fortis, qui se poterit superare.** *Ibid.*, etc , verbo. *Bellator.*

55. **Equus paratur ad bellum, sed a Domino** victoria datur. *Ibid.*, verbo *Equus.*

56. Horrida bella gerit qui pacis fœdera spernit. *Ibid.*, verbo *Horrida.*

57. **Militis cujuslibet fortitudo non agnoscitur,** nisi in bello. *Ibid.*, verbo *Militis.*

58. Ex cordis affectu, non belli eventu pensa- S. BERNARD.
tur vel periculum, vel victoria Christiani. Serm. Exhort., *ad Milites Templi*, cap. 1.

59. Si bona fuerit causa pugnantis, pugnæ exitus malus esse non poterit. *Ibid.*

60. **Si in voluntate alterum occidendi, te potius occidi contigerit in belle, moreris homicida.** *Prosec.*

61. **Si vero voluntate superandi vel vindicandi, forte occidis hominem, vivis homicida.** *Ibid.*

62. Quis finis fructusve secularis non dico militiæ, sed malitiæ, si et occisor lethaliter peccat, et occisus æternaliter perit? *Ibid.*, cap. 2.

63. **Quis o milites, hic tam stupendus error,** quis furor hic tam non ferendus, tantis sumptibus ac laboribus militare, stipendiis vero nullis, nisi aut mortis aut criminis? *Ibid.*

64. Non aliud bella movet, litesque suscitat, **nisi irrationabilis iracundiæ motus, aut inanis** gloriæ appetitus, aut terrenæ qualiscunque possessionis cupiditas: talibus certe ex causis neque occumbere tutum est. *Ibid.*

65. Non in multitudine exercitus est victoria **belli, sed de cœlo fortitudo est.** *Ibid.*, cap. 4.

66. **Bellum discordias suscitat, Ecclesias vastat,** sacra temerat, exaltat iniquos, bonos persequitur, **perimit innocentes. Ep. 223.** *ad Episcop. Suessionensem.*

67. Ad licitum usum militiæ, oportet quod S. BONAVENT.
concurrat conveniens persona et causa. *Prosec.*

68. **Persona scilicet indicentis bellum, persona** agentis bellum, et persona patientis bellum.

69. Persona agentis, quæ debet esse laicus et sæcularis, non Clericus vel Religiosus.

70. Persona patientis, quæ talis sit insolentiæ, ut per bellum sit compescenda.

71. Persona indicentis bellum, in qua requiritur quod habeat potestatem.

72. Causa autem conveniens est, cum est pro tutela Patriæ, vel pacis, vel fidei.

73. Quando hæc concurrunt, tunc licitum est militare; sed quando deficit aliquid horum, tunc est illicitum.

74. Sæpe enim bellum geritur non pro tutela Patriæ, vel pacis, vel fidei; sed propter gloriam hominum, vel vindictam, et tunc illicitum est militare. Sup. cap. 2. *Lucæ*, cap. 3, in illud : *Nihil amplius quam quod constitutum est, faciatis.*

75. Prudentis militis, virique constantis et fortis officium est, non solum bellum non fugere, sed et optare bellando victoriam, ut possit coronam accipere. *Prosec.*

76. Non enim coronatur, nisi qui bellat et vincit : Serm. 1, *de S. Lucia.*

77. Princeps qui bellum fugit, scutum non arripit, arma non induit, sed vacat lasciviis, non est bonus exhortator ad bellum. Serm. 1, *de S. Gregorio.*

78. O crudelitas humana ! o corda dura tygridis lacte nutrita ! unde vobis tanta crudelitas? *Prosec.*

79. Constat quod Deus crudelitatem prohibet, et misericordiam docet, et in hominibus crudelitas est tanta, ut mutuis vulneribus intra se crudelius, quam animalia bruta, pugnent. Serm. 5, *de Una Virgine.*

80. Apud veros Dei cultores, bella non crudelitate aut cupiditate geruntur. In *Speculo animæ*, cap. 1.

CASSIODORUS. 81. In præliis concitatis, gloria vincentis semper apparet : nam virtus probatur latere, quæ non fuerit explorata certamine. Sup. *Psalm.* XXVI, vers. 6 : *Si exurgat adversum me prælium.*

82. Ars bellandi, si non præluditur, cum fuerit necessaria, non habetur. *Prosec.*

83. Discat ergo miles in otio, quod perficere possit in bello.

84. Animos subito ad arma non erigunt, nisi qui se ad ipsa idoneos præmissa exercitatione disponunt.

85. Gestiunt vituli certamina, quæ implent ætate robusta; catuli in novellis venationibus ludunt.

86. Sic animi hominum, nisi prius leviter fuerint imbuti, ad hoc quo tendis, idonei nequeunt reperire.

87. Primordia cuncta pavida sunt, et aliter timiditas non tollitur, nisi cum rebus necessariis novitas abrogatur. Lib. 1, epist. 39.

88. Terribilis est hominibus belli conflictus, si non sit assiduus, et nisi usu præmuniatur, concertandi subito fiducia non habetur : nam quod in juventute non discitur, in matura ætate nescitur. Lib. 3, ep. 3.

89. Strenuum se præbet miles in bello, si ante pugnæ labores belli studia prævisione meditetur. Hom. 16, *de Fest. Paschal.* S. CYRILLUS ALEX.

90. Miles expectans præmia, alacris est in bellum : nemo vero tam indiscreto Regi militaverit, qui non soleat bravia laborum exhibere, et frustra sit paratus mori. *Cateches.* 18. S. CYRILLUS HIEROSOL.

91. Diabolus contra duos bellum movet, unum incitans ut injurias inferat, alium ut injuriis acceptis contumelias reddat. *Prosec.* DIONYSIUS CARTHUS.

92. Quem dum in primo conflictu superare nequivit, interim ab aperto certamine cessans, post modicum redit, et illum eumdem acrius quam ante impugnat de impatientia et vindicta.

93. Bellum grave est contra diabolum, quia occultum, quia cum fortiore, quia hostis insidiæ non videntur.

94. Adversarius nec labore deficit, nec victus aliquando discedit, sed tanto acrior redit, quanto per gratiam Dei debellatus fortius fuit. Sup. *Ep. B. Jacobi*, cap. 4, art. 6, in illud : *Resistite diabolo.*

95. Bellum militum breve, sed Monachi pugna, quoad usque emigret ad Dominum, durat. *De Adhort. ad pietatem.* S. EPHRÆM.

96. Qui fugit in bello publico (si bellum justum est) infamis est. Apud Gratian. in *Decretis.* GLOSS. DECR.

97. Bella a fidelibus non cupiditate, sed charitate committenda sunt. *Genes.*, cap. 14. GLOSS. INT.

98. Aliud est bella fortiter perpeti, aliud enerviter expugnari; in istis excitatur virtus, ne extolli debeant; in illis omnimodo extinguitur, ne subsistant. Sup. *Numer.*, cap. 8. GLOSS. ORD.

99. Plus valet unus Sanctus orando, quam innumeri peccatores præliando. *Ibid.*, cap. 31.

100. In bellis humanis numerosior exercitus præstat tutiora subsidia, sed non est ita in divinis. *Prosecut.* GLOSS. INT.

101. Non enim clarum divinæ virtutis est opus, si humanis adminiculis fulciatur. Sup. lib. *Judic.*, cap. 7.

102. Non solum bellare, sed etiam vincere sine duce, vituperabile est. Sup. *Judith*, cap. 14. GLOSS ORD.

103. Populus armatus sine Deo, inermis est. Sup. *Psalm.* LXXXVIII. GLOSS. INT.

104. Si primo das te Deo, tunc illo juvante et docente fortiter pugnabis. Sup. *Psalm.* CXXXXIII. sup. illud : *Qui docet manus meas ad prælium.*

GLOSSA ORD. 105. In bello non habent homines quos vincant, sed quos capiant, jam fame consumptos. Sup. *Hierem.*, cap. 32.

106. Sancti Angeli diligunt homines justum bellum habentes, et eos adjuvant, et personam Principis specialiter conservant. Sup. 2. *Machab.*, cap. 10.

107. In bellis Principum, tranquillitas dissipatur, tepescit pietas, districtio solvitur; qua soluta, infirmorum castitas violatur. Sup. I. *ad Timoth.*, cap. 2.

S. GREGORIUS MAGN. 108. Ille laudabiliter spicula emittit, qui prius hostem, quam feriat, conspicit. Lib. 6. *Moral.*, cap. 18.

109. Nemo vires suas in pace cognoscit : si enim bella desunt, virtutum experimenta non prodeunt. *Prosec.*

110. Improvidus miles est, qui fortem se in pace gloriatur *Ibid.* lib. 23, cap. 18.

111. Incassum contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra urbis mœnia civis insidians habeatur. *Ibid.* lib. 30, cap. 13.

112. Bella carnalia, spiritualium bellorum figuram gerunt. In *Decretis Gratiani*, causa 23, quæst. 1. Canon. *Nisi*.

113. Qui contra vitia semper in acie est, habet etiam hoc tempore bellum; et fortasse gravius affligitur, cum non extraneorum ictibus, sed suorum moribus impugnatur. Lib. 31. *Moral.*, cap. 4.

114. Valida sunt, et omnino violenta bella carnis. Lib. 6. in I. *Regum*, cap. 1.

S. GREG. NAZ. 115. Est bellum laudabile, paci a Deo discedenti præferendum. In *Apologet. de sua Fuga*.

S. HIERONYM. 116. Plus pene bella civilia, quam hostilis mucro consumpsit. Ep. 3. *ad Heliodor.*

117. In bello ea exhortatio maxima est, eaque plurimum auctoritatis habet, quæ pugnatorem de viribus suis admonet. Ep. 1. *ad Demetriadem.*

118. Amatori præliorum ornamenta sunt vulnera. Epist. 6. *ad Amicum.*

HUGO CARD. 119. Miles in bello aut impetit, aut impetitur; qui igitur fortiorem se impetit, indiget adjutore; qui autem impetitur, indiget protectore. Sup. *Psalm.* CXIII.

120. Nihil adeo timet hostis, quam ordinationem pugnantium contra se. Sup. *Proverb.*, cap. 24.

121. Quia spiritualia bella non senserunt nec victorias habuerunt, nec possunt loqui victorias, nisi sicut cæci, qui syllogizant de coloribus. *Ibid.*, cap, 21.

S. JOANNES CHRYSOST. 122. Miles in bellum proficiscens, non cogitat tantum vulnera, et cædes, et hostium insidias, et alias ærumnas, sed et victorias, et triumphos sibi ipsi præsagiens, omni armatura (bona spe proposita) se munit. Hom. 25. sup. *Genes.*

123. Qui ad bellum transmittitur, ad gloriam paratur. Hom. 31. *Oper. imperf. sup. Matth.*

124. Inter bellatores nascitur de virtute contentio. *Id.*, Hom. 13.

125. Non adeo externa, quantum intestina, atque civilia prosternunt bella. Hom. 42. sup. *Matth.* in illud 12 : *Omne regnum in se divisum*, etc.

126. Necesse est ex bello victoria coronari, cædeque redeuntem cruentari, sæpe etiam vulnera referre. Hom. 43. *Oper. imperf. sup. Matth.*

127. Quænam utilitas, si pacato orbe, magnaque quiete ubique terrarum obtinente, tu adversus temetipsum excitare bella non desinas? Hom. 7. sup. I. *Timoth.*

128. Dulce bellum est inexpertis. Hom. 3. in *Acta Apost.*

129. Cum armatura bellica muniuntur, custodiæ ponuntur, vigiliæ nocturnæ servantur, rogique accensi undique cernuntur : certe apertum hoc cognoscitur, non pacis sed belli indicium esse. Serm. 8. sup. *Ep. ad Rom.* in *Moral.*

130. Nulla sunt arma tam valida diabolo, quam pugna, quam inimicitia, quam bellum. Hom. 2. sup. II. *ad Cor.* in Morali.

131. Etsi bellum non sit, maxime tamen oportet quæ belli sunt curare, ac meditari. *Prosec.*

132. Qui enim in pace ea curat, quæ pugnæ sunt, terribilis erit ipso tempore pugnæ. Hom. 3. sup. I. *ad Thessal.*

133. Impii desiderant bellum, ut corvus cadaver. Serm. 1. *de Spiritu sancto.* JOAN. GERS.

134. Frustra foris agit bellum, qui intus habet periculum. Lib. 2. *de Sum. bono*, cap. 42. S. ISIDORUS HISPALENS.

135. Si hostes in bello vincere cupis, Dei metu exercitum ducito. *Prosec.* S. ISID. PELUS.

136. Justitia enim hoc affert, ut quis strenue ac feliciter pugnet, contra autem injustitia hostium est auxilium. Lib. 1. Ep. 264. *ad Gerontium.*

137. Bellica arripuisse arma, et ad prælium recusare accedere propter metum, valde ridiculosum est. *Part.* 1. *de Discipl. Monasticæ conversat.*, cap. 4. S. LAUR. JUST.

138. Si nulla urget necessitas, omni tempore est a præliis abstinendum. Ep. *ad Consulta Bulgarorum.* Et habetur in *Decretis Gratiani*, part. 2, causa 23, quæst. 8. Canon : *Si nulla.* NICOLAUS PAP.

139. Bellorum eventus non est in numero, vel audacia robustorum, sed in ejus beneplacito. qui pro suæ voluntatis arbitrio univera disponit. Tract. *de Hierosolymitana peregrinat.* PET. BLES.

140. Inhonestum est, bellum cum eo gerere,

quem tuæ familiaritatis secretorum habuisti. *Lib. de Amicit.*, cap. 23.

S. PETRUS CHRYSOL.

141. Qui sine tuba dimicat, miles non est : fertur furore, non prælio, virtute non agit, sed periculo : quærit perire, non vincere. *Prosec.*

142. Præliorum peritis militaris tuba personat disciplinam ; imperitis, tantum dat clangorem.

143. Ut magistra bellorum dat suis vires, hostibus dat pavorem. Serm. 14.

144. Bellicosus quod in bello fugit, artis est, non timoris. *Ibid.* serm. 150.

S. PROSPER.

145. Præsens vita, dies est belli, quia vel foras, vel intus nunquam deest adversitas, cui debeat repugnari. Sup. *Psalm.* CXXXIX, vers. 8.

146. Nulla eam civitatem bella perturbant quæ pacis est septa limitibus, nec aliquid patitur inquietum, in qua nihil est a Dei voluntate diversum. *Ibid.* sup. *Psalm.* CXLVII, vers. 3.

SALVIANUS.

147. Compulsus criminibus nostris Deus, ut hostiles plagas de loco in locum spargeret. *Prosec.*

148. Et cum ardeant, ut ita dicam, membra hominum peccatorum, curata non sunt vitia peccantium. Lib. 7, *de Gubern. Dei.*

149. Miramur si ab hoste viribus vincimur ; non illos naturale robur corporum facit vincere, nec nos naturæ infirmitas vinci : nemo sibi aliud persuadeat, nemo aliud arbitretur, sola nos morum nostrorum vitia vicerunt. *Ibid.*

S. SIDONIUS.

150. Non dat tot pugna socios, quot solet mensa convivas. Lib. 3. Ep. 3, *ad Ecdicium.*

S. VALERIAN.

151. Totam causam belli finivit, qui auctorem pugnæ superavit. Hom. 20, *de Avaritia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO.

152. In pace bellum quæritas, in bello pacem desideras. Lib. 4, *de Arte Rhetorica, ad Herennium.*

153. Incertus exitus, et anceps fortuna belli qui vero victor pacis auctores diligit, is profecto declarat se maluisse non dimicare, quam vincere. Orat. 40, *pro Marcello.*

154. Sine imperio res militaris administrari, teneri exercitus, bellumque geri non potest. Orat. 47. *Philip.* 5.

155. Nihil hoc cive tetrius (si civis habendus est) qui civile bellum concupiscit. Orat. 55. *Philipp.* 13.

156. Omnia sunt misera in bellis civilibus, sed miserius nihil est ipsa victoria. Lib. 4. Ep. 9, *ad Marcellum.*

157. Extremum malorum omnium est, civilis belli victoria. Lib. 9. Ep. 6, *ad Varronem.*

158. Multi sæpe bella quæsierunt propter gloriæ cupiditatem, atque id in magnis animis ingeniisque plerumque contingit. Lib. 1, *de Offic.*

159. Bellum ita suscipiatur, ut nihil aliud nisi pax quæsita videatur. *Ibid.*

160. Nihil est turpius, quam cum eo bellum gerere, quo cum familiariter vixeris. *De Amicitia.*

SENECA.

161. Minus turpe est a bello inermen reverti, quam armatum fugere. Suasoria 2.

162. Optima civilis belli defensio, oblivio est. Lib. 5, *controvers.* 32.

163. Nullum laborem recusant manus, quæ ad arma ab aratro transferuntur. Epist. 51.

164. Pacem cum hominibus habeas, cum vitiis bellum. *De Moribus.*

VALER. MAX.

165. Si in bello egregium est, hostem dejicere, non minus laudabile, infelicis scire misereri. Lib. 5, *dict. Memor.*, cap. 1.

SENECA.

166. Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius. In *Proverb.*

BENEFICIUM IN GENERE.

COLLECTOR.

Etymologia. Beneficium dicitur quasi bonum officium.

SENECA.

Definitio et Descriptio. Beneficium est recte factum, quod irritum nulla vis efficit. Lib. 1, *de Benef.*, cap. 5.

Beneficium est ipsa tribuendi voluntas. *Ibid.*

Beneficium est quod totum ejus causa præstatur in quem confertur. *Prosec.*

Ubi aliquis ex eo, aut sperat quid, aut præparat, non est beneficium sed consilium. Lib. 4, *Controvers.* 24.

Quid est beneficium ? benevolo actio tribuens gaudium, capiensque tribuendo, in id quod facit prona, et sponte sua parata. Lib. 1, *de Benefic.*, cap. 6.

Beneficium est opera utilis, sed non omnis opera utilis, beneficium est ; quædam enim tam exigua sunt, ut beneficii nomen non occupent. *Ibid.* lib. 4, cap. 28.

Beneficium referre, est ultro quod debeas afferre ; vel referre, est ad eum a quo acceperis ferre. Ep. 81.

Quid est dare beneficium ? Deum imitari. *De Moribus.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS.

1. Non satis est bene velle, sed etiam benefacere ; nec satis est benefacere, nisi id ex bona voluntate proficiscatur. Lib. 1, *Offic.*, cap. 30.

2. In beneficio reddendo plus animus quam census operatur. *Ibid.*, cap. 32.

3. Enitendum est, ut beneficiis obligemus plurimos, et collatam reservemus gratiam, ne jure beneficii fiant immemores, qui se graviter læsos dolent. *Ibid.*, lib. 2, cap. 24.

4. Collatio beneficii facta in pauperes, magis quam in locupletes juvat. *Prosec.*

5. Quia dives dedignatur beneficium, et pudet eum debitorem esse gratiæ; pauper vero, etsi non habet unde reddat pecuniam, refert gratiam.

6. In quo certum est, quod plus reddat, quam acceperit; pecunia enim nummo solvitur, gratia nunquam exinanitur.

7. Reddendo vacuatur pecunia, gratia autem et habendo solvitur, et solvendo retinetur.

8. Quanto igitur apud gratos, quam apud ingratos melius est locare beneficium? *Ibid.* lib. 2, cap. 35.

S. ANSELMUS. 9. Beneficium tale esse debet, ut omnibus prosit. *De Similitud.* cap. 110.

10. Quanto quis se reputat indigniorem, tanto magis gratus est beneficiis; et quanto gratior, tanto magis laudabilior. *De Mensuratione Christi crucis.*

S. ANTONIN. 11. Quanto quis recipit majora beneficia, tanto faciens mala magis ingratus est. Part. 2, tit. 3, cap. 9.

S. AUGUSTIN. 12. Ubi gratior amor est, ibi non æstuat indigentiæ siccitate, sed ubertate beneficentiæ profluit. *De Catechizand. rudibus*, cap. 4.

13. Virtus benefacit ei, qui sibi malum machinatur. *De Amicit.* cap. 16.

14. Tanto sunt intercedentium et parcentium beneficia gratiora, quanto peccantium justiora supplicia. Epist. 54, *ad Macedonium.*

S. BASILIUS MAGNUS. 15. Beneficiorum gratiæ, ad donantes revertuntur. Lib. 3, *Parallel.*, cap. 107.

V. BEDA. 16. Beneficium qui dare nescit, injuste petit. In suis *Proverb.* verbo *Benificium.*

17. Bonum si facere nequeas, non tamen culpes, vel prohibeas. *Ibid.* verbo *Bonum.*

18. Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter. *Ibid.* verbo *Inopi.*

S. BERNARD. 19. Oportet beneficium, ut vere sit, esse gratuitum; danti itaque rependi quidquam gratius ab accipiente non potest, quam si gratum habuerit, quod gratus accepit. Ep. 174, *ad Canonicos Lugdunenses.*

20. Minus libenter beneficium datur, quod minus grate, minusve necessarie provenire sentitur. Serm. 16, sup. *Cant.*

21. Facta factis compensari oportet, si non rebus et viribus, saltem voluntate. *Prosec.*

22. Æquabo ergo beneficia votis, quæ factis non possum; desideriis dives sum, affectibus abundo; et certe verus beneficus amplius non requirit. Ep. 181, *ad Haymericum Cancellar.*

23. Accipiendis indignus est, qui fuerit de acceptis ingratus. Serm. 4, sup. *Qui habitat.*

24. Numquid non perit, quod donatur ingrato? Serm. 51, sup. *Cant.*

25. Si benefacere benefacientibus, solum est debitum; et benefacere non benefacientibus gratuitum, videtur quod male facere benefacientibus sit impium, et crudelissimum. In caput 2, *Lucæ*, cap. 6, sup. illud: *Si benefeceretis his*, etc. S. BONAVENT.

26. Esto gratus in beneficiis. In *Alphab. Religios.*, lect. 18.

27. Beneficiis ingratus exhibitis, ineptus efficitur exhibendis. In *speculo discipl.* part. 1, cap. 2.

28. Benefacere merenti, justum est; benefacere nihil merenti, sed tamen humiliter petenti pium est. *Pros.*

29. Benefacere nec promerenti, nec desideranti, magis pium est; benefacere autem contemnenti, et adversanti, piissimum est, et non nisi divini cordis est. Lib. 2, *de Prof. Relig* cap. 63.

30. Benefacere proximo, hoc charitatis est, et amoris. *Doctrina* 18, resp. 3. S. DOROTH.

31. Bonum dando non consumitur, sed dilatatur; et magis dum transfertur acquiritur, ac miro modo et transmittitur et retinetur. Hom. 4, *de Epiph.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

32. Benefacere jucundum et placitum Deo est; ulcisci vero Deo ingratum est. Sup. *Genes.* cap. 19. GLOSSA ORD.

33. Fit sæpe ut inimicus crebris victus beneficiis, odii ponat rigorem, et calorem charitatis menti apponat. Sup. *Proverb.* cap. 25, in illud: *Prunas congregabis super caput ejus.*

34. Amare amantem, naturæ est; non amantem vero cogi beneficiis ad amorem, perfectionis est. Sup. *Matth.* cap. 7.

35. Beneficiatus acceptis beneficiis debet se gratum ostendere, et benefactorem laudare, quamvis hoc benefactor non quærat. Sup. *Marc.* cap. 7.

36. Sicut accepta contumelia bonus fit melior, ita malus de beneficia pejor. Sup. *Joan.* cap. 8.

37. Non est fraternus amor, nisi mutuis se præveniant obsequiis. Sup. Ep. *ad Rom.* cap. 12. GLOSS. INT.

38. Vis ulcisci de horte? beneficium illi exhibe tum acerbiori eum supplicio affecisti. *Ibid.* cap. 12, sup. illud: *Carbones ignis congeres.* GLOSS. ORD.

39. Fias infortunato Deus, nihil enim adeo divinum habet homo, quam benefacere; quamvis ille plus, hic vero minus benefacit. Orat. 18, *de Paupertate.* S. GREG. NAZ.

40. Longe honorabilius est beneficium dare, quam accipere. *Ibid.*

41. Beneficentia cum lætitia, et non cum mœstitia est adornanda. *Ibid.*

42. Beneficium si impendatur occulte, humanæ laudis favorem extinguit. Lib. 1, *de Claustro animæ*, cap. 13. HUGO A S. VICTORE.

43. Non solum benefac, sed etiam cito; quia HUGO CARD.

qui cito dat, bis dat: dare nescit; qui dare tardat. Sup. *Proverb.* cap. 3, in illud: *Cum statim possis dare.*

44. Beneficia vera ex fornace amoris procedunt. *Ibid.* cap. 25.

S. JOANNES CHRYSOST. 45. Tam officiosi in eos simus, qui nos offendere, quam simus in eos, qui vere nobis benefaciunt. Hom. 27, in *Gen.*

46. Cordatos beneficia magis, quam pœnæ alliciunt. *Ibid.* Hom. 28.

47. Occasiones ille dandi exquirit, qui beneficia tribuere consuevit. Serm. *de Moyse.*

48. Beneficiis ingratus est, qui datorem tumoris arrogantia despicit. Hom. 2, *de lapsu primi hominis.*

49. Tum fas est propria commemorare beneficia, cum insignis hinc speratur utilitas. *Prosec.*

50. Quoties nulla data occasione jactat quis ac deprædicat sua in alium beneficia, nihilo potior est exprobante.

51. Qui beneficia sua commemorat, ut correpto persuadeat, et malam de ipso opinionem habentem flectat in diversum, is curator est et beneficus. Hom.3, *de David et Saule.*

52. Optima beneficiorum custos, est memoria ipsa beneficiorum, et perpetua gratiarum actio. Hom. 26, sup. *Matth.*

53. Vitium potissimum, quod ex arrogantia gigni solet, est cum aliquis dignum se esse beneficiis existimat. *Ibid.*

54. Quo majora quis beneficia consecutus est, eo majori subjacet culpæ, si nullo beneficiorum acervo victus, in ingratitudine pertinaciter perseverat. *Ibid.* Hom. 53.

55. Omni inimicitia beneficiorum assiduitate compescitur. Hom. 13, *Oper. imperf. sup. Matth.*

56. Officiorum assiduitate, inimici conciliandi sunt. Hom. 58, in *Genes.*

57. Inimico benefacere, hæc dignitas est discipulorum Christi. Hom. 14, sup. *Acta Apostol.*

58. Talis est hominum natura, ut statim beneficiorum obliviscatur. *Ibid.* Hom. 41, in *Morali.*

59. Beneficium eorum, quibus benefactum est, ingratitudo subvertit. Ser. 6, sup. Ep. *ad Rom.*

60. Non qui ministrat bonis, sed qui bona exhibet, is beneficus est. Sup. 1, *ad Cor.*

61. Affectus es male? vicissim benefacito. Ser. 16, sup. *Ep. ad Ephes.*

62. Si vis ulcisci, isto modo ulciscere: malefactis bona repende, ut et ipsum malefactorem debitorem tuum constituas, et victoriam feras admirabilem. *Ibid.*

63. Major utilitas accedit benefacienti, quam beneficium accipienti. Serm. 9, sup. *Ep. ad Philipp.*

64. Beneficium petere, et vicissim accipere, apud verum amicum sine suspicione licet. Hom. 2, sup. 2, *ad Thessal.*

65. Qui amat, beneficium magis impendere, quam accipere cupit; non ita gaudet sibi benefieri, sicut aliis benefacere. *Ibid.*

66. Maledixit te quispiam; tu illum beneficiis refove, et magnum quid fecisti. Hom. 3, sup. 1, *ad Timoth.*

67. Vis beneficia capere? confer beneficium alteri. Hom. 13, *ad Popul Antioch.*

68. Omnis beneficus major est, quam beneficium ejus. Hom. 3, *Oper. imperf.*

69. Qui beneficium accipere vult, beneficio dando proximi in se benignitatem congerat. Ep. *ad Zenam.* S. JUSTINUS MART.

70. Qui obsequium præstare nescit, injuste petit, imo etiam in odium cadit. *De contemplat. amoris divini*, cap. 2. IDIOTA.

71. Beneficentia nulla est, ubicunque necessitas non est. Lib. 5, *de Vero cultu*, cap. 11. LACT. FIRM.

72. Perit quidquid gratiæ causa tribuitur non indigentibus, aut cum fœnore redit. *Ibid.*

73. Nihil a viro justo faciendum est, nisi quod sit beneficium. *Ibid.*, cap. 12.

74. Ibi justitia est, ubi ad bene faciendum necessitatis vinculum nullum est. *Ibid.*

75. Benefacium si referatur, interit atque finitur. *Ibid.*

76. Iis maxime laudis est benefacere, quos nemo speravit esse facturos. *Prosec.*

77. Qui bonum facit, vel consanguineo, vel amico, nullam, vel certe non magnam laudem meretur, quia facere debet; qui autem facit alieno et ignoto, is vere dignus est laude; quoniam ut faceret, sola ductus est humanitate. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 12.

78. Quid ab aliis præstari nobis velimus, optime novimus: quid autem ipsi aliis debeamus præstare, nescimus. Lib. 3, *de Gubern. Dei.* SALVIANUS.

79. Invidi quando beneficiis afficiuntur, tunc insaniunt. Sup. *Matth.* c. 13, in illud: *Cæperunt consilium.* THEOPHYLACTUS.

80. Qui accepta beneficia non recte dispensat, benefactorem procul dubio afficit contumelia. Sup. *Ep. ad Hebr.*, cap. 10.

81. Non est dignus beneficium consequi, qui de acceptis beneficiis gratias non egit. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. primo. S. THOMAS AQUINAS.

82. Quatuor sunt hominum genera faciliter beneficia obliviscentia; scilicet, puer cum adoleverit, humilis cum sublimatus fuerit, superbus superbia innodatus, et incarceratus a carcere liberatus. *Opuscul. de divers. homin.*

83. Quatuor sunt genera hominum, quibus in-

vitis confertur beneficium : debitor, cum ultimo liberatur debito ; puer, cum verberatur pro delicto ; lethargus, cum excitatur a somno ; phreneticus, cum curatur a morbo. *Ibid.*

S. VALERIAN. 84. Consumunt auctorem suum beneficia, quæ constiterunt extorta. Hom. 3, *de Arcta vita.*

85. Infinita virtus est, odium vicisse beneficiis. *Prosec.*

86. Nam ille inter cæteros palmas perfectæ virtutis obtinet, quid ad vicem veneni, pocula dulci melle componit. *Ibid.* Hom. 12.

S. ZENO. 87. Si quis aggrediatur inimicum beneficiis vincere, continuo ferocitas mitigatur ; in invidum autem si beneficia conferantur, multo amplius inflammatur ; et quanto plura fuerit consecutus, tanto majoribus incendiis conflagratur. *Prosec.*

88. Quam feram belluam, quos venenatos serpentes, mores isti non superant ?

89. Canes beneficii memores videas ; leones, cæteræque feræ mitescunt, et vincuntur ad gratiam ; soli invidi beneficiis gravius inflammantur. Serm. *de Livore.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 90. Non hominis est benefici, facile beneficium accipere, sed dare. Lib. 4, *de Moribus*, cap. 1.

91. Ei, qui beneficium dederit, referendum beneficium est ; et rursus is, qui accepit, alterum beneficio provocare debet. *Ibid.*, lib. 4, cap. 5.

92. Magna pars hominum beneficii immemor est ; mavultque beneficium accipere, quam dare. *Ibid.*, lib. 6, cap. 7.

93. Benefactores plus amant benificiatos, quam amentur ab eis, 9. *Ethicor.*

94. Justum est facere gratiam ei, qui gratiam facit. 2 *Rhetor.*

95. Magis tenemur amicis largiri bona, quam extraneis. 9 *Ethic.*

96. Beneficium accipere, sine labore esse constat ; beneficium autem conferre, difficile. Lib. 9. *Ethic.*, seu *Moral.*, cap. 7.

97. Virtutis eximiæ est, cunctis benefacere. Lib. 1. *Rhetor.*, cap. 9.

CICERO. 98. Illiberale est officium, serere beneficium, ut metere possis fructum. Orat. *Antequam iret in exilium.*

99. Nihil tam inhumanum, tam immane, tam ferum quam committere, ut beneficio non dicam indignus, sed victus esse videare. Orat. 31, *pro Plancio.*

100. Quid est melius aut quid præstantius beneficentia ? Lib. 1, *de Natura Deorum.*

101. Si in eos quos speramus nobis profuturos, non dubitamus beneficia conferre ; quales in eos esse debemus, qui jam profuerunt ? Lib. 1. *de Offic.*

102. Benefacta male collocata, malefacta arbitror. *Ibid.*, lib. 2.

103. Sublata beneficentia, liberalitas funditus tollitur, bonitas, et justitia. *Ibid.*, lib. 3.

104. Odiosum sane genus hominum beneficia exprobrantium, quæ meminisse debet is potius in quem collata sunt, non commemorare, qui contulit. *De Amicitia.*

105. Amicos beneficiis fove, quo fiant amiciores ; inimicis benefac, quo fiant amici. In *Sentent.* sent. 1. CLEOBULUS LINDIUS.

106. Gratificandum est potius pauperi, quam diviti ; seni, quam juveni. In *dialogo Phædri.* PLATO.

107. Irascitur aliquis ; tu contra, beneficiis provoca. Lib. 2. *de Ira*, cap. 34. SENECA.

108. Ubicunque homo est, ibi beneficio locus est. *de Beata vita*, cap. 24.

109. Beneficia sine ullo delectu magis projicimus, quam damus. *Prosec.*

110. Nec facile dixerim, utrum turpius sit inficiari, an rependere beneficium. Lib. 1. *de Benefic.*, cap. 1.

111. Multos experimur ingratos, plures facimus. *Prosec.*

112. Quia alias graves exprobratores, exactoresque sumus.

113. Alias leves, et quod paulo post muneris sui pœniteat.

114. Alias queruli, et minima momenta calumniantes.

115. Ita gratiam omnem corrumpimus, non tantum postquam dedimus beneficia, sed dum damus. *Ibid.*

116. Eodem modo beneficium debetur, quo datur, et ideo non est negligenter dandum ; sibi enim quisque debet, quod a negligente accepit. *Prosec.*

117. Nec tarde quidem, quia cum in omni officio magni æstimetur dantis voluntas ; qui tarde fecit, diu noluit. *Ibid.*

118. Non est quod tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum. *Ibid.*

119. Demus beneficia, non feneremus ; dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret. *Ibid.*

120. Magnanimi et boni proprium est, non fructum beneficiorum sequi, sed ipsa, et post malos quoque bonum quærere. *Ibid.*

121. Tunc virtus est dare beneficia, non utique reditura, quorum a viro egregio statim fructus perceptus est. *Ibid.*

122. Malim non recipere beneficia, quam non dare : qui non dat, vitium ingrati antecedit. *Ibid.*

123 Qui beneficium non reddit, non magis peccat, quam qui non dat citius. *Ibid.*

124. Beneficia in vulgus cum largiri institueris, perdenda sunt multa, ut semel ponas bene. *Ibid.*

125. Nullum beneficium perit, tantum eroga tu : si reddatur aliquid, lucrum est : si non reddatur, damnum non est. *Ibid.*, cap. 2.

126. Nunquam vir bonus de beneficiis factis cogitat, nisi admonitus a reddente; alioquin in formam crediti transeunt. *Ibid.*

127. Turpis feneratio est, beneficium expensum referre. *Ibid.*

128. Qui ingratus est adversus unum beneficium, adversus alterum non erit. *Prosec.*

129. Duorum oblitus es ? tertium etiam eorum quæ exciderunt memoriam reducet.

130. Is beneficium perdidit, qui cito se perdidisse credidit.

131. At qui instat, et onerat priora sequentibus, etiam ex duro, et immemori pectore gratiam extundit. *Ibid.*, cap. 3.

132. Beneficiis tuis inimicum cinge. *Ibid.*

133. Non potest beneficium manu tangi, animo cernitur. *Ibid.*, cap. 5.

134. Multum interest inter materiam beneficii, et beneficium : itaque nec aurum, nec argentum, nec quidquam eorum, quæ a proximis accipiuntur beneficium est, sed ipsa tribuentis voluntas. *Ibid.*

135. Beneficium etiam amisso eo quod datum est, durat. *Ibid.*

136. Omnia quæ falsum beneficii nomen usurpant, ministeria sunt, per quæ se voluntas amica explicat. *Ibid.*

137. Non est beneficium id, quod sub oculos venit, sed tantum beneficii vestigium et nota. *Ibid.*

138. Beneficinm non in eo quod fit, aut datur, consistit; sed in ipso dantis aut facientis animo. *Ibid.*, cap. 9.

139. Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit, quod quis ægre dimittere visus est, et sic dare tanquam si sibi prærriperetur. *Ibid.* lib. 2, cap. 1.

140. Cum in beneficio jucundissima sit tribuentis voluntas, qui nolentem se tribuisse, ipsa cunctatione testatus est, non dedit. *Ibid.*

141. Gratissima sunt beneficia parata, facile occurrentia, ubi nulla mora fuit, nisi in accipientis verecundiam. *Ibid.*

142. Sero beneficium dedit, qui roganti dedit. *Prosecut.*

143. Illud beneficium jucundum, victurumque in animo scias, quod obviam venit. *Ibid.*, cap. 2.

144. Quamvis leve et vulgare beneficium sit, si præsto fuerit, multum sibi adjicit, gratiamque pretio. *Ibid.*

145. Qui beneficium parate fecit, non est dubium quin libenter faciat. *Ibid.*

146. Non videri benefecisse delectat, sed benefacere. *Ibid.*, cap. 10.

147. Hæc beneficii inter duos lex est : alter statim oblivisci debet dati, alter accepti nunquam. *Ibid.*

148. Qui dedit beneficium, taceat ; narret, qui accepit. *Ibid.*, cap. 11.

149. Nisi beneficia adjuveris, perdes ; parum est dedisse, fovenda sunt. *Ibid.*

150. Si gratos vis habere quos obligas, non tantum des oportet beneficia, sed et ames. *Ibid.*

151. Nihil æque in beneficio dando vitandum est, quam superbia. *Prosec.*

152. Non tantum ingratum, sed invisum est beneficium superbe datum. *Ibid.*

153. Sunt quædam nocitura impetrantibus, quæ non dare, sed negare, beneficium est. *Ibid.*, cap. 14.

154. Beneficium demus, quod usu magis, ac magis placeat, quod nunquam in malum vertat. *Ibid.*

155. Quidam non tantum dant beneficium superbe, sed etiam accipiunt. *Ibid.*, cap. 18.

156. Jucundissimum est ab eo accepisse beneficium, quem amare etiam post injuriam possis. *Ibid.*

157. Non videtur dedisse beneficium, qui malo animo profuit, casus enim, non beneficium est, hominis injuria. *Ibid.*, cap. 19.

158. Qui grate beneficium accepit, primam ejus pensionem solvit. *Ibid.*, cap. 22.

159. Nullum est tam plenum beneficium, quod non vellicare malignitas possit. *Ibid.*, c. 28.

160. Nullum tam angustum, quod non bonus interpres extendat.

161. Qui libenter beneficium accepit, reddidit. *Ibid.*, cap. 30.

162. Qui beneficium dat, vult excipi grate ; habet quod voluit, si bene acceptum est. *Ibid.*, cap. 31.

163. Gratum hominem, semper beneficium delectat; ingratum, semel. *Ibid.*, lib. 3, cap. 17.

164. Non est beneficium, quod in quæstum mittitur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 14.

165. Qui beneficium ut reciperet dedit, non dedit.

166. Optimi viri et ingentis animi est, tandiu ferre ingratum, donec fecerit gratum. L. 5, c. 1.

167. Quo quis plura beneficia dedit, beneficentior est. *Ibid.*, cap. 9.

168. Beneficium dare, socialis res est, aliquem conciliat, aliquem obligat. *Ibid.*, cap. 11.

169. Nullum beneficium est, cujus commodum non et proximos tangat, nonnunquam etiam longius positos. *Ibid.*, cap. 19.

170. Non est beneficium, nisi quod a bona voluntate proficiscitur; nisi illud agnoscit, qui dedit. *Ibid.*, lib. 6, cap. 9.

171. Pœnitet accepti beneficii, quem nondum redditi piget. *Ibid.*, cap. 42.

172. Quisquis de accipiendo cogitat, oblitus accepti est. Ep. 73.

173. Beneficio vis injuriæ extinguitur. Ep. 81.

174. Ingratus est, qui beneficium reddit sine usura. *Ibid.*

175. Quid eo miserius, cui beneficia excidunt, hærent injuriæ? *Pros.*

176. At contra sapientia exornat omne beneficium, ac sibiipsi commendat, et se assidua ejus commemoratione delectat.

177. Malis una voluptas est, et hæc brevis, dum accipiunt beneficia, ex quibus sapienti longum gaudium manet, ac perenne.

178. Non enim illum accipere, sed accepisse delectat. Ep. 81.

179. Periculosissima res est, beneficia in ingratum magna conferre. *Prosec.*

180. Nam quia putat turpe, non reddere; non vult esse, cui reddat. *Ibid.*

181. Nihil carius æstimamus, quam beneficium, quandiu petimus; nihil vilius, cum accepimus. *Ibid.*

182. Cupiditas accipiendorem, oblivionem acceptorum facit; cogitamus, non quid impetratum, sed quid impetrandum sit. *Ibid.*

183. Beneficii accepti nunquam oportet oblivisci, dati protinus. *De Moribus.*

184. Vires tuas amici magis sentiant beneficiis quam injuriis. *Ibid.*

SIXTUS PHIL. 185. Hostia soli Deo acceptabilis, benefacere hominibus pro Deo. Sent. 41.

186. Opta ut bene possis facere inimicis. *Ibid.* Sent. 204.

187. Quæ gratis accipis a Deo, præsta gratis. Sent. 233.

188. Stude communiter omnibus benefacere. *Ibid.* Sent. 251.

189. Ne te impediat a benefaciendo homo ingratus. *Ibid.* Sent. 319.

190. Qui dat aliquid et imputat, contumeliam magis quam beneficium dedit. *Ibid.* Sent. 329.

VALERIUS MAXIMUS. 191. Perdit et tollit beneficium, quisquis bene merito parem referre gratiam negligit. Lib. 5. *Dic. memorab.*, cap. 3.

PLINIUS II. 192. Est ita natura comparatum, ut antiquiora beneficia subvertas, nisi illa posterioribus cumules. Lib. 3. Ep. 4, *ad Macrinum.*

BENEFICIUM DEI.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Multo crebrior, multoque numerosior pars illa hominum est, cui particulatim quidquid superna largitas donat, accrescit, ut conferendorum munerum causæ de iis, quæ sunt collata, pariantur. Lib. 2, *de Vocat. gentium*, cap. 3. S. AMBROSIUS

2. Plena semper et redundantia sunt divina beneficia, non exiguo constricta numero, sed uberi bonorum coacervata congestu. Lib. 1, sup. *Luc.*, cap. 1, in illud : *Ne timeas, Zacharia.*

3. Quisquis tibi enumerat vera merita sua, quid tibi enumerat, nisi munera tua? Lib. 9, *Conf.*, cap 13. S. AUGUSTIN.

4. Multa nobis orantibus tribuis, et quidquid boni antequam oremus, accipimus, a te accipimus. *Ibid.*, lib. 19, cap. 31.

5. Melius judicavit Deus de malis benefacere, quam mala nulla esse permittere. In *Enchirid.*, cap. 27.

6. Tanta est erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona; et pro his quæ largitus est æterna præmia sit donatus. *De Ecclesiast. dogmat.*, cap. 32.

7. Quid melius, quid omnipotentius eo, qui cum mali nihil faciat, bene etiam de malis facit? *De Continent.*, cap. 6.

8. Nemo est donis Dei beatus, qui donanti existit ingratus. *De bono viduit.*, cap. 16.

9. Magnum beneficium est pax, sed Dei veri beneficium est. Lib. 3., *de Civit. Dei*, cap. 9.

10. Dona sua coronat Deus, non merita tua; si ergo Dei dona sunt, bona merita tua, non Deus coronat merita tua, tanquam merita tua, sed tanquam dona sua. *De gratia et lib. arbit.*, cap. 6.

11. Caveat homo ne sit ingratus beneficiis Dei, ejusque in se provocet iracundiam, cujus obedienter et fideliter debet suscipere gratiam. Sup. *Psalm.* LXXXVII.

12. Vis ut Deus det se tibi? quid si quod vis habere, non vultipse ut habeas, ut se tibi det? impedimenta removet, ut intret ad te, et se tibi det. *Prosec.*

13. Peccatoribus blasphemantibus eum quotidie, dat Deus cœlum et terram, dat fontes, fructus, salutem, filios, copias, ubertatem.

14. Si talia peccatoribus dat, quid eum putas servare fidelibus suis? Sup. *Psalm.* LXXXV., vers. 4.

15. Quidquid promisit Deus, indignis promisit.

ut non quasi operibus merces promitteretur, sed gratia a nomine suo gratis daretur: quia et hoc ipsum, quod juste vivit, in quantum homo potest juste vivere, non meriti humani, sed beneficii est divini. Sup. *Psalm.* CIX.

16. Cum aliquando Deus tardius dat, commendat dona, non negat. *Pros.*

17. Diu desiderata, dulcius obtinentur, cito autem data vilescunt.

18. Pete, quære, insta, petendo et quærendo crescis, ut capias: servat tibi Deus quod non vult cito dare, ut et tu discas magna magne desiderare. Serm. 5, *de Verbis Domini.*

19. Non meo vel ingenio, vel merito, sed Dei dono sum, si quid laudabiliter sum. Ep. 52, *ad Macedonium.*

20. Res prospera, donum est consolantis: res autem adversa, donum est admonentis Dei. Ep. 85, *ad Felicitat.*

21. Deus recipit, quod non invenit, et nunquam amisit; nunquam inops est, et gaudet lucris; nunquam avarus, et usuras exigit; supererogatur ipsi, ut debeat; et quis habet quidquam non suum? *Pros.*

22. Reddit debita nulli debens, donat debita nihil perdens. In *Meditat.* cap. 29.

23. Quisquis beneficia Dei non videt, cæcus est; quisquis videt, nec Deum laudat, ingratus est; quisquis laudanti reluctatur, insanus est. Lib. 1, *de Civit. Dei*, cap. 7.

24. Quis vel mente concipere (non dicam verbis) possit et exponere, quanta circa nos sint Dei nostri beneficia? Ser. 1, Feriæ 2, *post Dom.* 1, *Quadrag.*

25. Benefacere Deus semper paratus est, sed hominum malitia prohibetur. Serm. 1, *Dom.* 12, *post Pent.*

S. BASIL. MAG. 26. Munificentissimus est Rex noster, et indignatur si quis parvum quid ab ipso petat, si quis nostrum de nihil attinentibus ipsum sollicitet. *De conflit.* cap. 1.

S. BERNARD. 27. Ideo multa quæ Deus dare disposuit, prius pollicetur, ut ex promissione devotio excitetur; sicque quod gratis daturus erat, devota oratio promereatur. Homil. 4, sup. *Missus.*

28. Onerat nos, cum exonerat Deus; onerat beneficio, cum exonerat peccato. Serm. 15, sup. *Qui habitat.*

29. Magna superbia, et delictum maximum, uti datis tanquam innatis; et in acceptis beneficiis, gloriam usurpare beneficii. In Tract. *de diligendo Deo.*

30. De magnis bonis mala oriri non minima solent; cum facti eximii de bonis Domini, utimur donis tanquam non datis, et non damus gloriam Deo. Serm. 88, sup. *Cant.*

31. Magnum est quod a Deo offertur, sed eo utique libentius et festinantius suspiciendum, et obviis arripiendum manibus cum fervore et hilaritate. In *Declamat.* sup. *Ecce nos.*

32. Quid poteris largitori tuo rependere? dedit te tibi, quando te creavit ut esses. *Prosec.*

33. Reddidit te tibi, quando recreavit te ut bene esses.

34. Dedit in Viaticum tibi corpus et sanguinem suum, se verum Deum, et hominem verum, ne in via desidias, et tu quid rependes?

35. Si pro eo quod dedit tibi, quando te creavit, vicem nequis rependere, quid pro eo rependes, quod se tibi dedit?

36. Certe si te millies posses rependere, quid esses tu in comparatione Dei?

37. Repende tamen quantum potes, repende te totum illi, qui te totum tibi et dedit et reddidit; et his non contentus, se quoque totum dedit tibi. In lib. *de Passione*, cap. 30.

38. Quoties beneficia Dei recipimus, toties tracti sumus. Serm. 1, *Feriæ* 4. *Pentecost.* S. BONAVENT.

39. Cui Dominus plus benedixit in naturalibus, vel spiritualibus, vel temporalibus donis, plus merito ipsi servire debet. Ser. 2. *Dom.* 5, *post Pent.*

40. Pudeat nos non recordari tantorum beneficiorum, et pudeat nos eum offendere, quem recordamur nobis tanta bona fecisse. *Ibid.* Serm. 3.

41. O summa pietas, summaque misericordia Domini Salvatoris, qui cum tota die offendatur a nobis, non tamen nobis sua beneficia retrahit. Serm. *Exalt. S. Crucis.*

42. Iste est pessimus et ingratissimus, qui plus diabolicis figmentis, quam divinis beneficiis est tractus. *Prosec.*

43. Qui plus sibi complacuit diabolica nequitia, quam divina benevolentia; magis eligit esse servus diaboli, quam Filius Dei. *De Stimulo amoris*, part. 1, cap. 7, gradu 7.

44. Beneficia Dei etsi parva videantur, nobilissima et pretiosissima sunt. Lib. 2, *de Profectu Religiosor.* cap. 5.

45. Beneficia Dei tam pretiosa sunt, quod nullo pretio sunt condigna. *Ibid.* cap. 63.

46. Quanta est pietas Dei, illis tanto affectu et studio sic benefacere, qui beneficia ejus nec agnoscere, nec conservare, nec regratiando digne recipere student. *Ibid.*

47. Deus ad hoc beneficium suum protrahit, ut non sit nobis vile quod donat. *Ibid.* cap. 71.

48. Considera quod ipse benefactor tuus Dominus Deus ita tibi benefacit, ut nihil a te repetat, nec te, nec aliqua creatura indiget. In *Fasciculario*, cap. 6.

CASSIODOR.

49. Recte uti debemus beneficiis divina largitate collatis, ne magis inde pereamus, unde sublevati fuisse cognoscimur. Sup. *Psalm.* CV, vers. 34.

S. CLEM. PAP.

50. Quid tam impium est, quam a Deo beneficium consequi, et ingratum esse? Lib. 5, *Recognit.*

S. CYRILLUS HIEROSOL.

51. Non dat Deus sancta canibus. *Cateches.* 1.

DIONYSIUS AREOPAG.

52. Divina beneficia digna sunt sacris laudibus. De *Eccles. Hierarch.* cap. 4.

S. DIONYSIUS CARTHUS.

53. Quanto quis majora a Deo suscipit dona tanto amplius obligatur Deo in omnibus obedire charitate sincera. Sup. Epist. 1 *ad Cor.* cap. 4, art. 4, in illud: *Quid gloriaris.*

S. EDMUNDUS.

54. Consideres sapienter de bonis, quæ tibi Deus sæpe fecit, et semper plus et plus facit. *Pros.*

55. Quando quotidie malefacis, te corripit; et quando mereris pœnas, tibi indulget.

56. Quando erras, te corrigit; quando titubas, tunc te docet.

57. Quando esuris, te pascit; quando sitis, te potat.

58. Quando friges, tunc te calefacit; quando cales, te refrigerat.

59. Quando vigilas, te salvat; quando dormis, te conservat.

60. Quando surgis, te sustinet; quando cadis, te reparat.

61. Quando sedes, te tenet; quando stas, te portat.

62. Quando vadis, te ducit; quando reverteris, te dirigit.

63. Quando ad eum venis, te suscipit; quando ab illo recedis, te reducit.

64. Quando devias, te revocat; quando male tibi est, te confortat. In *Speculo Eccles.*, cap. 4.

S. EUCHERIUS.

65. Cum hic tam præclara Deus justis pariter et injustis tribuat beneficia, qualia sunt putanda, quæ justis reservat? *Prosec.*

66. Consideremus, qui tanta dedit, quanta restituet: qui tam magnus est in donis, quam magnus erit in præmiis.

67. Si tam inæstimabilis est munerantis benignitas, quæ erit illa remunerantis?

68. Quam magna rependet bonis, qui tam magna largitur ingratis. Ep. *Parænetica ad Valerian.*

S. EUSEBIUS EMISSEN.

69. Magnitudo cœlestium beneficiorum angustias humanæ mentis excedit. Hom. 5, *de Pasch.*

70. Beneficium Dei non potest custodire, qui nescit desiderare. *Ibid.* Hom. 11, *de Pascha.*

71. Non vult Deus noster bona sua nimia inveniendi facilitate vilescere; pretiosa enim et concupiscibilis merces, cupidum et avidum negotiatorem requirit. *Ibid.* Homil. 3, *ad Monachos*

72. Ille Deus tantorum munerum repromissor, non vult in servitio habere tepidum, despicit fastidiosum, recusat coactum, respuit indevotum. *Prosec.*

73. Lentum enim et parum gratum, quærere gratiam divini muneris, maxima est injuria remuneratoris. *Ibid.*

74. Tanto graviora erunt humana delicta, quanto majora se ostenderit divina beneficia. *Ibid.* Hom. 4.

FRANCISCUS TITELM.

75. Nonnunquam de præteritorum peccatorum magnitudine, multitudine, et fœditate non inutiliter cogitamus, ut magnitudinem divini beneficii, quo ex illis nos liberati sumus, melius valeamus cognoscere. *Prosec.*

76. Non enim plene cognoscitur medici curantis beneficium, nisi morbus ipsi fuerit ægrotanti bene cognitus. Sect. 1, sup. *Psalm.* XXXVII, vers. 19. *Et cogitabo pro peccato meo.*

77. Quemadmodum dulcedinem epularum, qui famem non est expertus, nescit: ita electi non satis agnoscerent magnitudinem divini beneficii, si non aliquando permitterentur Dei dispensatione in graves incidere afflictiones. Sect. 1, sup. *Psalm.* LXX.

S. GREGOR. MAGN.

78. Hominem Deus largitate rationis ditat, infusione gratiæ visitat, honore collatæ virtutis exaltat. *Prosec.*

79. Tanto ab homine Deus postea districtius pœnas exigit, quanto hunc impenso munere largius prævenit. Lib. 8, *Moral.*, cap. 16, *Job.* 7: *Quid est homo.*

80. Incassum nobis bona conditor tribuit, si non omne quod tribuit, ipse custodit. *Ibid.*, lib. 9, cap. 29.

81. Citius bonum perditur, quod non a largiente custoditur. *Ibid.*

82. Malorum domos Dominus bonis implet, quia etiam ingratis sua dona non denegat, ut aut benignitatem conditoris erubescant, et ad bonitatem redeant; aut redire omnimodo contemnentes, inde gravius puniantur. *Ibid.*, lib. 16, cap. 5.

83. Nihil suæ virtuti tribuit, qui bonum quod a conditore habuisse se intimat, indicans ab ipso se accepisse ut bonus esset, a quo accepit ut esset. *Ibid.*

84. Præveniente gratia et bona voluntate subsequente, hoc quod omnipotentis Dei donum est, fit meritum nostrum. Homil. 9, sup. *Ezech.*

85. Diabolus quanto majora in hominibus dona conspicit, tanto hæc auferre subtilioribus insidiis exquirit. *Prosec.*

86. Via et vita præsens, et tanto quisque necesse est, ut insidiantes spiritus caveat, quanto

majora sunt dona, quæ portat. Lib. 7, in *Registro*, indict. 2, cap. 126, epist. 126, *ad Recharedum regem Visigothorum*.

87. Lege non constringitur sancti Spiritus donum. Lib. 1 *Dialog.*, cap. 1, verbo, *Nequaquam*.

88. Dum per occultum tumorem apud semetipsum quis extollitur, ejus qui donum tribuit, gratia privatur. Lib. 7, in *Registro*, indict. 2, cap. 126, ep. 126, *ad Recharedum regem Visigothorum*.

89. Necesse est ut de dono cœlesti, et timendo gaudeas, et gaudendo pertimescas. *Ibid.*, lib. 9, indict. 4, cap. 58, epist. 58, *ad Augustin. episcop. Angelorum*.

90. Qui accepta dona sibi arrogat, suis contra Deum donis pugnat. Lib. 9, *Moralt.*, cap. 2.

91. Dignum profecto est, ut a Dei beneficiis sit extraneus, cujus nimirum jussionibus non vult esse subjectus. *Ibid.*, lib. 10, cap. 11.

92. Pensandum est quanti est periculi transacta munera cernere, et futura desperare. *Ibid.*, lib. 26, cap. 10.

93. Dona ad perfectionem plenam non perveniunt, nisi fide, spe, et charitate fiat omne quod agitur. *Ibid.*, lib. 1, cap. 13.

94. Plerumque mali eo magis contra Deum superbiunt, quo ab ejus largitate, et citra meritum ditantur. *Pros.*

95. Et qui provocari donis ad meliora debuerant, donis pejores fiunt. *Ibid.*, lib. 11, cap. 2.

96. Quibus Deus majora bona præstat, plerumque contingit ut quædam minora non tribuat, ut semper eorum animus habeat unde se ipse reprehendat. *Prosec.*

97. Quatenus dum appetunt perfecti esse, nec possunt, et laborant in hoc quod non acceperunt, nec tamen elaborando prævalent, in his que accepta habent se minime extollant.

98. Sed discant quia ex semetipsis majora bona non habent, qui in semetipsis vincere parva vitia non possunt.

99. Quia nonnunquam eis etiam, quibus magna dona tribuit, parva quædam reprehensibilia relinquit : ut semper habeant contra quod bellum gerant, et mentem non erigant. Lib. 3, *Dialog.*, cap. 14. *Magna.*

100. Cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum. *Prosec.*

101. Tanto ergo humilior, atque ad serviendum Deo promptior quisque debet esse ex munere, quanto se obligatiorem conspicit in reddenda ratione. Homil. 9, sup. *Evang.*

S. HIERONYM. 102. Imperium Dei, beneficium est. Ep. 14, *ad Celantiam*.

103. Avarus sum ad accipienda beneficia Dei, nec ille deficit in dando, nec ego satior in accipiendo; quanto bibero, tanto plus sitio. Ep. 23, *ad Ctesiphontem*.

104. Qui non senserit Deum per beneficia, sentiet per supplicia. In *Regula monachor.*, cap. 19.

105. Magnitudo cœlestium beneficiorum, angustias humanæ mentis excedit. Hom. *de Corpore et sang. Christi*.

106. Qui per beneficia non senserunt Deum, sentient per tormenta. Lib. 1, in *Hierem.*, cap. 2.

107. Talem conditor suus abominatur ut reum, quem suis beneficiis contemplatur ingratum. Libr. 2, sup. *Prov.*, cap. 16, in illud : *Abominatio est Domini*, etc.

108. Magnitudo beneficiorum Dei excitat in se magnitudinem charitatis, quæ perfecta confidit, et timere non novit. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 5, in illud : *Charitas Dei diffusa est*.

109. Immensa beneficia, immensis laudibus sunt celebranda. Sup. *Ep. ad Ephes.*, cap. 3.

HUGO A S. VICTORE. 110. Si dona Dei accipis, quare vicissitudinem dilectionis non rependis ? aut dona illius, si potes, respue ; vel si dona illius respuere non potes, vicissitudinem dilectionis repende. In *Soliloq. de Arrha animæ*.

111. Si sentis beneficium, redde debitum; accipis benignitatem, redde charitatem; hoc tribuit, et exigit Deus. Lib. 2, *de Arca Noe*, in *Mor.*, cap. 4.

HUGO CARD. 112. Beneficia Dei ex fornace procedunt, quæ calefaciunt cor, et inflammant ad dilectionem. Sup. *Prov.*, cap. 25.

IDIOTA. 113. Quidquid boni habemus, a te habemus ; et ultra multa dona, teipsum nobis dedisti. *De Contempl. amoris divini*, cap. 2.

JOAN. CASS. 114. Magna vere, atque mirifica sunt, nec ulli hominum penitus, nisi his tantum (qui experti sunt) Nota, quæ Dominus fidelibus suis adhuc in ipso corruptionis vasculo constitutis, ineffabili largitur liberalitate. In collat. 12. *Abbat Chæremonis*, cap. 12.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 115. Beneficia Dei, non solum communia, sed et privatim collata, singulis horis consideranda sunt. *Prosec.*

116. Consideratio enim beneficiorum Dei, maximum sacrificium, et perfecta oblatio est, et ad Deum materia fiduciæ. Hom. 19, sup. *Genes.*

117. Deus beneficia beneficiis cumulat, et divitias bonitatis suæ ita omni honore circumdat, ut eas homini præstet. *Ibid.* Hom. 14.

118. Qui beneficia Dei secum recogitat, tanti studii et gratitudinis est, ut et alia consequenter mereatur. *Ibid.* Homil. 15.

119. Diabolus, qui odio et invidia movetur,

ferre non potest tot ineffabilia beneficia hominibus collata. *Ibid.* Hom. 19.

120. Pœnæ et supplicia, beneficia sunt, et Dei erga hominem providentia. *Ibid.* Hom. 26.

121. Beneficiorum Dei memoria, idonea est magistra ad vitam virtute præditam. *Ibid.*

122. Quando Deus aliquem videt, qui gratus est de prioribus beneficiis, largius, et cumulatius sua dona in illum profundit. *Ibid.* Homil. 27.

123. Nunquam obliviscamur Dei beneficia in nos collata. *Ibid.*

124. Quemadmodum maris fluctus enumerari nunquam possunt ; ita neque beneficiorum Dei varietas humanæ naturæ collata. *Ibid.*

125. Dona excellentia sunt, et beneficia illius omnem cogitationem transcendentia. *Ibid.*

126. Memoria beneficiorum Dei sufficiens est ad virtutum labores. *Ibid.*

127. Communis omnium Dominus prius benefacit, et multitudine beneficiorum hominis naturam ad se allicit, ut beneficiis prioribus excitati ad mandata implenda homines inducantur. *Ibid.*

128. Beneficiorum Dei animalia etiam partem habent, quæ homini concessa sunt. *Ibid.*, Homil. 28. *Gen.* 9 : *Et omni animæ viventi vobiscum.*

129. Cordatos beneficia magis quam pœnæ alliciunt ad mandatorum obedientiam. *Ibid.*

130. Deus non solum benefacere vult, et dona sua dare ; sed solitus est sua beneficia accepturos facere clariores. *Ibid.*, Hom. 38.

131. Deus beneficus et munificus est, qui parvis laboribus magna reddit præmia. *Ibid.*, Homil. 40.

132. Talis est Dominus, ut si quando viderit homines in prioribus gratos, accumulet beneficia ; et nunquam a sua beneficentia desistat remunerans eorum gratitudinem. *Ibid.*, Hom. 41. sup. illud *Gen.* 18 : *Apparuit ei Deus.*

133. Dei mos est dare magna pro parvis, et magna sæpe attenuat, quando non hilari promptitudine insumuntur. *Ibid.*, Homil. 42.

134. Cum innumeris beneficiis quotidie Deus nos prosequatur, sive ea sciamus, sive ignoremus ; sive velimus, sive nolimus ; nihil tamen aliud a nobis exigit, quam habere gratias pro his, quæ nobis facta sunt : ut pro illa ipsa gratiarum actione, ad ampliora danda provocetur. *Ibid.*, Homil. 52.

135. Beneficia a Deo præstita, nec modum possunt habere, nec numerum, nec terminum. Serm. 2. *de Jejuniis.*

136. Immensitas beneficiorum Dei, superat cogitationes sensuum ; et innumera multitudo donorum, vincit volubilitatem verborum. *Ibid.*

137. Si totum vitæ tempus oris obsequia occupent laudes teneant, gratiarum actiones insistant, non poteris pensare quod debes. *Ibid.*

138. Quidquid gesseris, parum est ; quidquid feceris, minus ; omne enim meritum breve est comparatione donorum. *Prosec.*

139. Numera beneficia si potes, et tunc considera quid mereris.

140. Cum divinis muneribus actus proprios meditare, nec dignum te judicabis eo quo frueris, si intelligas quid mereris.

141. De beneficiis innumeris divina in te pietate collatis, elige quod libuerit unum, hinc tuum compensari totum non poterit meritum. *Ibid.*

142. Tanta est erga omnes bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, et pro his quæ largitus est, æterna præmia sit daturus. Hom. *de Adam et Eva.*

143. Magna felicitas hominis, si beneficiis responderit Creatoris. Serm. *de Moyse.*

144. Cessant beneficia, ubi mala non cessaverunt facta. *Ibid.*

145. Tunc tribuitur quod optatur, si bonos actus morum probitas comitetur. *Ibid.*

146. Sanctorum animæ Deo magis lætantur auctore munerum, quam ipsis muneribus ; non enim propter dona ipsius sed dona propter illum diligunt. Hom. 5. *de fide Annæ.*

147. Qui Deum habet faventem, omnibus est potentior. Hom. 3, *de David et Saule.*

148. Deus liberalitatem suam differt, non quia præstare nolit, sed quia hominis illum delectat exactio. Homil. 23, sup. *Matth.*

149. Quid Dei liberalitati æquale unquam inveniri potest ? Ipse est Pater, ipse frater, ipse Dominus, ipse sponsus, ipse nutritor, ipse vestis, ipse radix, ipse fundamentum, ipse amicus, membrum, caput, soror, mater, universa ipse tibi est ; quidquid volueris, ipse est, dummodo illi, ut decet, afficiaris. *Ibid.* Homil. 77.

150. Quanto majora beneficia hominibus sunt constituta, tanto graviora peccantibus judicia sunt. Homil. 2. *Oper. imperf. sup. Matth.*

151. Qui parvis acceptis beneficiis, parva retulerit, nulla dignus est reprehensione ; qui vero in aliquod honoris culmen assumptus est, si vilia minimaque rependit, magnum meretur supplicium. Hom. 13, sup. *Joan.*

152. Benignitas Christi beneficiis provocat, ut officia eliciat. Hom. 1, in dictum Joan. 15.

153. Donum non est accipientis meritum, sed largitoris liberalitatis gratificatio. S. 1, *de Verb. Apost.* II. *Cor.* 4 : *Habentes autem eumdem spiritum.*

154. Beneficia Dei communia sunt et tu in hac communitate servatus es. Hom. 2, sup. *Epist.* II. *ad Cor. Morel.*

155. Adeo magna sunt beneficia Dei, et in tantum humanam omnem expectationem ac spem transcendunt, ut ea sæpius vix credantur. Hom. 4. sup. 1, *ad Timoth.*

156. Nihil ita nobis utile est, sicut meminisse beneficiorum Dei; sive quæ communiter omnibus, sive quæ seorsum singulis tribuit. Hom. 1, sup. *Ep. ad Titum.*

157. Tanta est Dei liberalitas, ut ex his quæ dedit accipiens, se propria non censeat accipere; sed multa cum largitate, ea reddere polliceatur. Homil. 34. *ad Populum. Antiochen.*, super illud *Marc.* 9 : *Qui calicem aquæ frigidæ dederit*, etc.

158. Omnipotens et sapiens Deus reipsa comprobat quam benefaciat suis, cum facit, ut hi etiam qui adhuc in errore versantur, suam virtutem et potentiam addiscant. Homil. 52, sup. *Genes.*

S. ISIDORUS HISPALENS.

159. Interdum peccantibus nobis Deus dona sua non retrahit, ut ad spem divinæ propitiationis mens humana consurgat. *Prosec.*

160. Nam non potest conversum spernere, qui peccantem suis beneficiis provocat ad se redire. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 5. Sent. 1.

161. Cum quis a Deo aliquod donum accipit, non appetat amplius quam quod meruit; ne dum alterius membri officium arripere tentat, id quod meruit perdat. *Ibid.*, cap. 5, Sentent. 10.

162. Mali Dei dona ideo ad damnationem accipiunt, quia illis non ad Dei laudem, sed ad suam vanitatem utuntur. *Prosec.*

163. Utamur ergo optime divinis beneficiis, quatenus et Deum non pœniteat dedisse, et nobis accepisse sit utile. *Ibid.* Sent. 11.

164. Plerisque Dei dona dantur, perseverantia vero donorum non datur. *Ibid.*, Sent. ultima.

LACT. FIRM.

165. Nihil est tam conveniens Deo, quam beneficentia; nihil autem tam alienum, quam ut sit ingratus. *De Ira Dei*, cap. 16.

166. Constare homini ratio pietatis non potest, si cœlestibus beneficiis extiterit ingratus. Lib. 4, *de Vera Sapientia*, cap. 3.

167. Nemo beneficiis cœlestibus segregatur. Lib. 5, *de Justitia*, cap. 15.

S. LAURENT. JUSTIN.

168. Dignum profecto est, ut quos divina beneficia non corrigunt, hos varietates temporum, clades diversæ, asperitates bellorum, calamitatum pressuræ ad sui provehant cognitionem erroris. Part. 2. *de Obedient.*, cap. 6.

S. LEO I. PAP.

169. Ingratæ mentis indicium est, beneficia tacere divina. Serm. 1, *de Anniversario die assumptionis suæ ad Pontificat.*

170. Muneribus Dei juste et sapienter utendum est, ne materia boni operis fiat causa peccati. Ser. 5, *de Collectis.*

S. PETRUS BLESENS.

171. Confert Deus Christianis magna, adversa repellendo, dando prospera, conservando collata. *Pros.*

172. Repellit adversa, ne molestiis succumbamus; largitur prospera, ut largitorem diligamus; conservat collata, ne per ingratitudinem a largitoris gratia resiliamus. Ser. 17, *de Cœna Domini.*

PETRUS CELLENSIS.

173. Non opes exhauriuntur Dei donantis in distributione suorum munerum. *De Panibus*, cap. 19.

S. PETRUS CHRYSOLOG.

174. Satis sibi inimicus est, qui hoc sibi dari non credit, quod tota benignitate largissimus promittit indultor. Serm. 58.

175. Dei largitas victurum, non moriturum ditat. *Ibid.* Serm. 118.

S. PETRUS DAMIANUS.

176. Pusillanimorum diffidentia, facit pauperem Christum; at plena fides, divitem illum et largum in exhibendis muneribus experitur. *Opusc.* 12, *de Contempt. mundi*, cap. 8.

PHILO JUD.

177. Nihil Deo magis proprium quam benefacere. Lib *de Plantat. Noe.*

RICH. A S. VICTORE.

178. Justum valde est, ut qui ex divinis muneribus insolenter intumescit, ex propria ruina discat, quam nihil sit et per semetipsum, quam nihil possit. Part. 1, lib. 2, *de Erudit. hominis inter.* cap. 30.

179. Qui beneficiis divinis ingratus non fuit, ad majora provehi meretur. *Ibid.* cap. 51.

ROBERTUS BELLARMIN.

180. Radix omnium bonorum, est benevolentia Dei. Sup. *Psalm.* V, vers. 14.

RUPERTUS.

181. Habent sancti hoc proprium omnes, qui in veritate sanctum habent charitatis Spiritum, ut ita gratulentur de beneficiis, quæ aliis impensa esse perceperunt, quemadmodum et de illis, quæ a Deo sibimet collata sunt. Lib. 1, sup. *Cantica*, cap. 1, in illud: *Trahe me post te.*

SALVIANUS.

182. Ad hoc tantum data a Deo quiete utimur, ut in ebrietate, ut in luxuria, ut in flagitiis, ut in rapinis, ut in omni scelere atque improbitate vivamus. *Prosec.*

183. Quasi vero beneficium datæ quietis, vacatio sit probrositatis; et ad hoc inducias tranquillitatis Deo donante capiamus, ut licentius securiusque peccemus.

184. Indigni itaque cœlestibus donis sumus, qui beneficiis Dei non bene utimur; et facimus rem bonorum operum, materiam tantum esse vitiorum.

185. Et quæ Deus bona fecit munere pietatis suæ, ea non nobis facimus mala esse moribus malis. Lib. 6, *de Gubernat. Dei.*

186. Munera Dei blandimenta quædam sunt. *Ibid.*

187. Deus nobis ad hoc bona præstat, ut boni simus; nos e diverso, quoties bona accipimus,

mala nostra cumulamus. *Prosec.*

188. Ille nos beneficiis vocat ad probitatem, nos ruimus in improbitatem.

189. Ille beneficiis provocat ad compunctionem, nos ruimus in dissolutionem. *Ibid.*

190. Officiosiores absque dubio Deo esse debent, quos specialiter Deus abundantissima beneficiorum suorum dote ditat. *Ibid.* lib. 7.

191. O bonum, o pium o inæstimabilis misericordiæ Dominum! qui ad hoc nobis in præsenti religionis munera tribuit, ut ipsa in nobis postea, quæ nunc dat, munera muneretur. *Ibid.*

192. Agnoscere munus Dei, et divinis beneficiis bene uti est ut datis suis illum honores, a quo data ipsa acceperis. Lib. 1, *ad Ecclesias catholicas.*

193. Hoc justius est ut Dei officiis respondere tentemus, quo beneficiis illius magis impares sumus. *Ibid.*, lib. 4.

THEODORET. 194. Non solum id, quod sumus, nobis dedisti, sed quod bene simus largitus es. Sup. *Psalm.* VIII, vers. 5, *Quid est homo.*

THOMAS A KEMPIS. 195. Tanta sunt beneficia Dei, ut numerari nequeant, nec sufficiant explicari. Serm. 9, *ad Novitios, divis.* 3.

196. Dat Deus sæpe in una hora, quod in tota denegat septimana. *Ibid.* Serm. 14, divis. 7.

197. Indignus est beneficio divino, qui gratias non agit Deo corde devoto. Medit. 25, *de Christi passione,* cap. 4.

S. VALERIAN. 198. Homo, tantis Deo beneficiis obnoxius, in parvis officiis invenitur ingratus. Hom. 3, *de arcta vita.*

199. Servitii hæc est ratio, ut beneficia Christi semper recolas. *Ibid.*

200. Nemo sapiens Dei beneficia suis virtutibus æstimet applicanda. *Ibid.* Hom. 7, *de misericordia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 201. Magna pars hominum beneficii immemor est. Lib. 9, *de Moribus,* cap. 7.

SENECA. 202. Vide quam multi iniqui divinorum munerum mali æstimatores sunt. Lib. 2, *de benefic.* cap. 29.

203. Deus quædam in universum humano generi dedit, a quibus excluditur nemo. *Ibid.* lib. 4, cap. 27.

SEXTUS PHIL. 204. Primus beneficus est Deus; secundus est is qui beneficii ejus fit particeps homo. Sent. 31.

205. Quod Deus tibi dat, nullus auferre potest. *Ibid.* Sent. 84.

206. Quæ gratis accipis a Deo, præsta gratis. *Ibid.*, Sent. 233.

TRISMEGIST. 207. Quemadmodum homo nequit sine vita vivere: ita nec Deus vivere potest, nisi bona producat; hæc enim Dei vita, hic ejus actus. Lib. *de Potest. et Sap. Dei,* cui titulus *Pimander,* cap. 11.

BENEVOLENTIA.

Etymologia. Hoc nomen, benevolus, ex bene et velle compositum, est si ergo alteri quisquam male velit, in quantum male vult, benevolus non est, sed malevolus. Ep. 5. *ad Eugyppium.* S. FULGENT.

Definitio. Benevolentia est bonorum erga proximum voluntas. COLLECTOR.

Benevolentia est communis quædam parens omnium, quæ amicitiam connectit et copulat. S. AMBROSIUS.

Benevolentia est qua prosumus cui possumus. *De Mendacio, ad Consentium,* cap. 19. S. AUGUSTIN.

Benevolentia nihil est aliud, quam voluntas boni proximi sui propter illum. Lib. 1. *Pædagogi,* cap. 11. S. CLEM. ALEX.

Benevolentia est benignitas ac comitas erga omnes, quæ etiam erga illos est, qui similium sunt morum, et erga amicos. Sup. *Ep.* 1. *B. Petri,* cap. 3. GLOSS. ORD.

Benevolentia est justitia, qua quis inclinatur reddere debitum alteri in animo suo, ratione qua est animal sociale. Part. 4, in *Descript. termin.*, cap. *Justitia.* JOAN. GERS.

Benevolentia est quædam mutua amatio, qua amicus est amico amicus. 2. 2, quæst. 23, art. 1. S. THOMAS AQUINAS.

Benevolentia proprie est actus voluntatis, quo alteri bonum volumus. *Ibid.*, quæst. 27, art. 2.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Non satis est bene velle, sed etiam benefacere: nec satis est benefacere, nisi id ex bona voluntate proficiscatur. Lib. 1. *Offic.* cap. 30.

2. Pulchrum est bene velle, ut prosis, non ut noceas. *Ibid.*

3. Ubi nulla est benevolentia, non est beneficentia. *Ibid.*

4. Magna benevolentia, etiamsi nihil conferat, plus exhibet; et, cum in patrimonio nihil habeat, largitur pluribus. *Ibid.* cap. 32.

5. Præstat benevolentia supra ipsam liberalitatem; ditior hæc est moribus, quam illa muneribus. *Ibid.*

6. Benevolentia conjuncta est liberalitati, a qua ipsa liberalitas proficiscitur. *Ibid.*

7. Ubi deest liberalitas, benevolentia manet. *Ibid.*

8. Benevolentia est in consiliis fidelis, in prosperis læta, in tristibus mœsta, ut unusquisque benevolentiæ se magis quam sapientis credat consilio. *Ibid.*

9. Tolle ex usu hominum benevolentiam, tanquam solem e mundo tuleris. *Prosec.*

10. Quia sine benevolentia usus hominum esse non potest: sicut peregrinanti monstrare viam, revocare errantem, deferre hospitium. *Ibid.*

11. Non mediocris virtus est benevolentia, in omnibus est tanquam fons aquæ reficiens sitientem; tanquam lumen quod etiam in aliis luceat, nec illis desit, qui de suo lumine aliis lumen accenderint. *Ibid.*

12. Augetur benevolentia cœtu Ecclesiæ, fidei consortio, initiandi societate, percipiendæ gratiæ necessitudine, mysteriorum communione. *Ibid.*, cap. 33.

13. Habet in se benevolentia fortitudinem: nam cum amicitia ex benevolentiæ fonte procedat, non dubitat pro amico gravia vitæ sustinere pericula. *Ibid.*

14. Benevolentia etiam gladium iracundiæ extorquere consuevit. *Ibid.*, cap. 34.

15. Benevolentia facit ut amici vulnera utilia magis, quam voluntaria inimici oscula sint. *Ibid.*

16. Tantum valet benevolentia, ut plerumque pignora vincat naturæ. *Ibid.*

17. Plurimum juvat benevolentia, quæ omnes studet beneficiis amplecti, devincire officiis, oppignorare gratia. *Ibid.*, lib. 2, cap. 19.

18. Nullus cibus est benevolentia dulcior. Lib. 1, *de Pœnitent.*, cap. 15.

S. ANTONIN. 19. Benevolentia ex amicitia tolli non potest, quia sublata benevolentia tollitur amicitia. Part. 4, tit. 5, *de Justi.* cap. 20.

S. AUGUSTIN. 20. Occurre benevolentia, ut non rogatus videaris patrare, quod petitur. *de Amicitia*, cap. 25

21. Minus magnum est erga eum esse benevolum, qui tibi mali nihil fecerit. *Pros.*

22. Illud multo grandius, et magnificentissimæ bonitatis, ac benevolentiæ est, ut ei qui tibi malum vult, et si potest, facit, tu bonum semper velis, faciasque cum possis. In *Enchirid.* cap. 73.

23. Sicut in benevolentia, bona voluntas; sic in malevolentia, mala voluntas est. Lib. 4, *contra Donatistas*, cap. 7.

24. Sola benevolentia sufficit amanti. Tract. 8, sup. *Ep. Joan.*

25. Agendum in primis est, ut benevoli simus, id est, ut nulla malitia, nullo dolo malo adversus hominem utamur. *De Morib. Eccles.* cap. 26.

S. BERNARD. 26. Absque prudentia et benevolentia, non sunt perfecta consilia. Ep. 42, *ad Henric. Senonens. archiepisc.*

27. Benevolentia creatur de benevolentia dantis in animo accipientis. Ep, 181, *ad Haymeric. cancell.*

28. Benevolus nil sibi charius ipsa æstimat benevolentia, qua et benevolus nominatur, et beneficus; benevolentia enim, fructus est beneficii. *Ibid.*

29. Major sit benevolentia, quam quod datur: quoniam tale erit opus, qualis fuerit intentio. *De Inter. domo*, cap. 45.

30. Non est misericordia, ubi non est benevolentia. *Ibid.*, cap. 45.

S. BONAVENT. 31. Perfecta benevolentia, non tantum debet se extendere ad amicos, verum etiam ad adversarios. Super *Lucam*, cap. 6, sup. illud: *Si diligitis eos.*

32. Benevolentia neminem lædit, nulli injuriam facit; nulli maledicit; sed e converso benedicit, et servit. Serm. 2, *de S. Marco.*

33. In benevolentia servi, cognoscitur benevolentia domini. *Ibid.*

34. Benevolus sis omnibus, bonis et malis, et nulli onerosus. In *Alphab. religiosor.*

S. CÆSARIUS ARELAT. 35. Quem tenebat invidia, teneat benevolentia. Homil. 23.

36. Auxilio vincitur benevolentia. Lib. 2, *Stromatum.*

CLEM. ALEX. 37. Pax inter se invicem, et benevolentia res est longe optima. *Ibid.*

S. FULGENT. 38. Homo benevolus, est domicilium charitatis. Epist. 5 *ad Eugyppium.*

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 39. Maximum securitatis pignus est benevolentia Homil. 2. *de David et Saul.*

40. Qui sanæ mentis est, benevolentiam Dei pluris æstimat, quam ullum regnum. Hom. 5. *de Fide Annæ.*

41. Possibilene est, ut benevolentior sis alteri, quam tibi? Hom. 16. *Oper. imperf. sup. Matth.*

42. Qui alienam in se benevolentiam mutuo amore compensat, vicem rependit. In Serm. *Diligimus omnes.*

S. LEO I. PAP. 43. Mundana benevolentia in his, quos adjuvat, habet finem; Christiana vero benevolentia. in suum transit auctorem. Serm. 7. *Quadrag.*

44. Benevolentiam Christianam difficultas temporalis non impedit. Serm. 1. *de Jejunio decimi mensis.*

45. Benevolentia calcat invidiam. Serm. 5. *de Jejunio septimi mensis.*

ROBERTUS BELLARMIN. 46. Radix omnium bonorum, est benevolentia Dei. Sup. *Psalm.* v, vers. 14.

SALVIANUS. 47. Virum bonum charitate et benevolentia septum oportet esse, non armis. Lib. 5. *de Gubernat. Dei.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELE. 48. Benevolentia principium amicitiæ est; nec fieri potest, ut inter se sint ulli amici, nisi ante fuerint inter se benevoli. Lib. *de Moribus*, cap. 5.

CICERO. 49. Sicut aurum igne, si benevolentia fide perspici potest. Lib. 9. Ep. 16. *ad Papirium.*

50. Malus est custos diuturnitatis, metus; con-

traque benevolentia, fidelis est ad perpetuitatem. Lib. 2, *de Offic.*

51. Si exemeris ex rerum natura benevolentiæ conjunctionem, nec domus ulla, nec urbs stare poterit. *De Amicitia.*

PLATO. 52. Ad res bene agendas necessarium est hominum benevolentiam officiis et comitate demereri. Epist. 4. *ad Dionem Syracusanum.*

SIXTUS PHIL. 53. Si benignus sis erga indigentes, magnus eris apud Deum. Sent. 45.

Vide etiam tit. *Liberalitas in genere*, sent. 20 ; *Misericordia in genere*, sent. 96 ; *Opus*. sent. 25 ; *Parentes* , sent. 105.

BENIGNITAS.

Vide *Mansuetudo.*

BLANDITIES.

HUGO A SANCTO VICTORE. *Definitio.* Blanditiæ sunt, cum quadam dulcedine vitiosorum delectaminum sensualis extrinsecus facta exhibitio. *De fructu carnis et spiritus*, cap. 10.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Blanditiæ lascivientium amati volunt. Lib. 2, *Conf.*, cap. 6.

2. Nihil esse sentio, quod magis ex arce dejiciat animum virilem, quam blandimenta fœminea. Lib. 1, *Soliloq.*, cap. 10.

3. De homine, quem falsæ blanditiæ faciunt arrogantem, recte vulgo dicitur, crevit caput. Epist. 147, *ad Proculianum.*

4. Hostis sævit, laudans blanditur, uterque malus; ille iracundus est, et iste in laude subdolus. *Prosec.*

5. Ille reprehensor est, iste laudator; sed et ille in reprehensione inimicus est, et iste in laude subdolus; cave utrumque. Sup. *Psalm.* LXXXXIII, vers. 20 : *Convertantur retrorsum.*

6. Melius est erudiri in virga Patris, quam in blandimento perire prædonis. Sup. *Psalm.* LXXXVIII, vers. 34 : *Neque profano.*

7. Amat Deus semper, sive blandiatur, sive minetur. Sup. *Psalm.* LXXXXI.

8. Cum cœperit homo ascendere, in ipso exordio ascensionis linguas dolosas patitur, blandas ad perniciem, blandas ad malam suasionem; dicentes, quid facis ? quare hoc facis ? servire aliter Deo non potes? *Prosec.*

9. Sic blanditur lingua dolosa ; si perseveraveris, vincitur lingua dolosa, et blandiens incipit esse aperte sæviens ; et quæ blandiebatur ut seduceret, minatur ut terreat. Sup. *Psalm.* CXXIII, in *Expos.*, vers. 2 : *Cum irasceretur furor eorum.*

10. Seductor, ut vendat, cum amaritudine blanditur : Pater, ut corrigat, sine felle castigat. Sup. *Ep. Joann.* tract. 7, de cap. 4.

11. Blanditur superbia, sævit amor. *Ibid.*, tract. 8.

12. Ecce odium blanditur, charitas litigat; noli attendere verba blandientis; venam inspice, radicem unde procedat, quære; ille blanditur ut decipiat, iste litigat ut corrigat. *Ibid.*, tract. 10, de cap. 5.

13. Quandiu blanditur iniquitas, dulcis est iniquitas, et amara est veritas. Ser. 4, *de Verbis Apos.*

14. Blanda allocutio, veniæ est postulatio. *De Quinquagenis Homiliis.*

15. Quando diabolus blanditur, tunc magis cavendus est. Tract. 10, super *Evang. Joan*, cap. 2.

16. Melius est, cum clamas ore, et dimittis in corde; quam blandus ore, crudelis in corde. Ser. 15, *de Verb. Domini.*

17. Spiritales nec dura frangunt, carnales etiam blanda corrumpunt. Serm. 2. *Quinquag.*

18. Lenocinia blandientium sunt venenata. Lib. 2. sup. *Luc.*, cap. 7. V. BEDA.

S. BERNARD. 19. Inter amicos contra veritatem, nulla debet esse meticulosa palpatio. Ep. 35. *ad Magistrum Hugonem.*

CASSIODOR. 20. Sæpe quos flamma non terruit, quos ferrum non subdidit, necessitudinum blandimenta flexerunt. Sup. *Psalm.* CXVIII, vers. *Iniquos odio habui.*

S. CYPRIAN. 21. Malorum blandientium virus occultum est. *Prosec.*

22. Arridentis nequitiæ facies quidem læta, sed calamitatis abstrusæ illecebrosa fallacia. Ep. 2, *ad Donatum*, cap. 8.

23. Qui peccantem blandimentis palpat, peccandi fomitem subministrat. *De lapsis*, cap. 7.

GLOSS. INT. 24. Qualis est hostis sæviens, talis est blandiens. Sup., *Job*, cap. 3.

GLOSS. ORD. 25. Qui blandiuntur, occulte immittunt venenum. Super *Apocal.*, cap. 8, in illud : *Similes serpentibus.*

GRATIANUS IN DECRETIS. 26. Aliorum vitia palpare nullus debet. Part. 1, distinct. 83. Can. *Consentire*, § *Sicut.*

S. GREGOR. MAGNUS. 27. Dum sibi mens ex necessitate blanditur, ex voluptate decipitur. Lib. 30. *Moral.*, cap. 14.

28. Qui a blandiente modo hoste non vinceris, hunc sævientem postmodum non timebis. *Ibid.*, lib. 6, cap. 16.

29. Blandimenta venenatis verborum sagittis animas inficiunt. Lib. 10, in *Regist.* ind. 5, cap. 38, *ad Firminum, episc.*

HUGO A S. VICTORE. 30. Blandimenta hæreticorum non ex pietate, sed ex crudelitate procedunt. In *Threnos.*

HUGO CARD. 31. Diabolus plures decipit blanditiis, quam terroribus. Sup. *Psalm.* LXXX.

JOANNES CASS. 32. Parentum perniciosa blandimenta devitanda sunt. In collat. 24. *Abbat. Abrahæ*, cap. 12.

S. JOANNES CHRYSOST. 33. Per Deum severitas vitam, per diabolum blanditio mortem intentat. *Prosec.*

34. Apud Deum severitas, sed benigna; apud diabolum autem blanditia, sed nociva.

35. Diabolus aut blandimento persuadet, ut noceat; aut crudelitate deterret, ut perdat. In Ser. *de Genesi et interdictione arboris.*

36. Blandiri ut noceat, diaboli est; blandiri ut prosit, doctoris. Homil. 13. sup. *Matth.*

S. PETRUS MAUR CLUN. 37. Salubrior est mordens pietas, quam mulcens iniquitas. Lib. 2., ep. 9. *ad Innocent. Papam.*

S. PROSPER. 38. Deus blanditur, et minatur: si non blanditetur, nulla esset exhortatio; si non minaretur, nulla esset correctio. Sent. 70.

SALVIANUS. 39. Solent etiam nequissimos, quos supplicia non correxerunt, blandimenta corrigere. Lib. 6, *de Gubern. Dei.*

S. VALERIAN. 40. Inextricabile profecto malum est, dolosa consilia miscere blanditiis. Hom. 5. *de Oris insolent.*

IN VITIS PATR. 41. Hujus mundi blandimenta fallacissima cum gaudio temporali veniunt, et cum perpetuo dolore discedunt.

Faciunt momentaneum risum, ut æternum fletum infligant.

Tribuunt fugitivos flores, ut macidiores perseverantes avertant.

Mentiuntur securitatem transeuntis temporis, ut perpetui sæculi cruciatibus tradant. Lib. 1, *de Vita S. Eugeniæ*, cap. 23.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 42. Non acerba, sed blanda timeas verba. *De quatuor virtut.*

43. Habet suum venenum blanda oratio. In *Proverb.*

Vide etiam tit. *Meretricium*, sent. 63 : *Mortificatio*, sent. 17. *Mundus*, sent. 10, 28, 34, 35, 36, 118.

BLASPHEMIA.

S. ANTONIN. *Definitio.* Blasphemia est attribuere Deo, quod ei non convenit; vel removere ab eo, quod congruit. Part. 1, titul. 2. cap. 4.

S. AUGUSTIN. Blasphemia est cum aliqua mala dicuntur de bonis : itaque jam vulgo blasphemia non accipitur nisi mala verba de Deo dicere ; de hominibus namque dubitari potest. Deus vero sine controversia bonus est. *De Moribus manichæorum*, cap. 11.

Blasphemia est per quam de Deo ipso falsa dicuntur ; et ideo pejus est blasphemare, quam pejerare. *Prosec.*

Quoniam pejerando, falsæ rei testis adhibetur Deus ; blasphemando autem, de ipso falsa dicuntur Deo.

Tanto est quisque inexcusabilis sive perjurus, sive blasphemus, quanto magis ea quæ pejerando, vel blasphemando asserunt, falsa noverunt esse, vel credunt. *Contra mendacium ad Consentium*, cap. 19.

HUGO A S. VICTORE. Blasphemia est cum quadam probrosa irreligiositate conviciosorum, jaculata in alium maledictio. *De fructu carnis et spiritus*, cap. 6.

Blasphemia est divini, vel humani nominis diminutio, jurando vel exprobrando facta. *Ibid.*

HUGO CARD. Blasphemare est Deo injuriam irrogare ; quod fit cum Deo attribuitur, quod ei non convenit ; et cum homo sibi, quod Dei est proprium tribuit; et cum a Deo removetur, quod ei convenit. Sup. *Matth.*, cap. 9.

RICHARD A S. VICTORE. Quid est blasphemia, nisi vituperatio divina ? *De Spiritu blasphemiæ.*

S. THOMAS AQUINAS. Blasphemia est per quam homo corde vel ore Deo tribuit, quæ ei non conveniunt ; vel negat, quæ ei conveniunt. 2, 2. quæst., 13, art. 4.

S. PETR. DAM. *Differentia.* Si pessima est blasphemia, nescio in quo sit melior Sodomia : illa enim facit hominem errare, illa perire. *Pros.*

Illa a Deo animam dividit, diabolo ista conjungit ; illa de paradiso ejicit, ista in tartarum mergit. *Opusc.* 7, cap. 25.

S. JOAN. CLIM. *Origo.* Blasphemia proprie est superbiæ germen ; nonnunquam etiam ex judicando in eadem re proximum, sive etiam ex improba dæmonum invidia nascitur. *Gradu* 26.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Pagani et Judæi blasphematores Dei potius dicendi sunt, quam laudatores. Sup. *Apoc.*, cap. 5.

S. ANSELMUS. 2. Blasphemia, mors est. In *Medit.*

S. ANTONIUS DE PADUA. 3. Qui declinat a bono proposito, et post votum tendit ad vomitum, hic ore blasphemiæ, et linguæ malleo contundit Christum. Serm. in *Die Parasceves.*

S. AUGUSTIN. 4. Nabuchodonosor Rex divino correctus miraculo, piam et laudabilem legem pro veritate constituit ; ut quicunque diceret blasphemiam in Deum verum Sidrach, Misach et Abdenago, cum domo sua penitus interiret. Ep. 50, *ad Bonifac.*

5. Reus erit non parvi pretii, sed sanguinis Christi qui violat et commaculat animam, Christi sanguine et passione mundatam, ut blasphemus. Serm. 1. *fer.* 3 *post Dom. Palmar.*

6. Blasphemus animam capitaliter occidit. *Ibid.*

7. Homines ipsum Deum, et Dominum eorum quotidie blasphemare non cessant : cum eis displicet quidquid contra eorum voluntatem justo et occulto judicio facit. Epist. 136, *ad Felicem et Hilarium, episcopos.*

8. Tanto est quisque inexcusabilior blasphemus, quanto magis ea, quæ blasphemando asserit, falsa novit esse, vel credit. *Contra mendac.*

9. Flagellatus est Christus flagellis Judæorum, flagellatur blasphemiis falsorum Christianorum. Tract. 10 super *Evangel. Joann.* de capite 2. sup. illud : *Congregata sunt in me flagella.*

10. Laudas Deum, quando tibi bene est ; blasphemas, quando tibi male est. *Prosec.*

11. Quod quidem male, si justum, non est male ; justum est autem, quoniam ab illo fit, qui injuste facere nihil potest. Sup. *Psalm.* XXXII, vers. 4 : *Rectos decet collaudatio.*

S. BASILIUS MAGNUS.

12. Otiosum verbum in scriptura esse dicere, blasphemia ingens est. Hom. 10. *Hexam.*

13. Qui peccat, legem quidem violat ; sed qui blasphemat adversus ipsum divinum numen, impietatem admittit. *Apud D. Joan. Damasc.* lib. 1. *Parall.*, cap. 59.

S. BERNARD.

14. Bonum silentium est a blasphemia. Serm. *de Nativit. B. M.*

15. Levia commissa non curare corrigere, hæc est blasphemia in Spiritum sanctum ; blasphemia autem irremissibilis est. Serm. 1. *Convers. S. Pauli.*

S. BONAVENT.

16. Quot blasphemias homines faciunt, tot lapides in Deum mittunt. Serm. 4. *Dom. Passionis.* sup. illud : *Tulerunt lapides.*

17. Non ita blasphematur Deus a gentili existente inquinato, sicut a Christiano corrupto. Lib. 3. *Pharetræ,* cap. 3. § *de Blasphemia.*

S. CYPRIANUS.

18. Blasphemiam ingerit religioni quam colit, qui quod profitetur non impleverit. *De singularit. Cleric.*, cap. 5.

GLOSS. ORD.

19. Nihil horribilius blasphemia, quæ ponit in cœlum os suum. Sup. *Isaiam*, cap. 18.

S. GREGORIUS MAGNUS.

20. Obstinati nonnunquam deteriores existunt ex verbere ; et quod pejus est, in blasphemiæ etiam exasperationem prosiliunt. Lib. 26. *Moral.*, cap. 21.

21. Frustra blasphemia ab exterioribus tollitur, si in interioribus vitiorum mater malitia dominatur. In *Pastorali.* part. 3, cap. 1, admonit. 10. sup. illud. *Ephes.* 4 : *Omnis blasphemia aufe-ratur.*

22. Qui Deum blasphemare non metuit, non solum linguæ habebit judicem, sed et cordis. Lib. 1. in I. *Reg.*, cap. 2.

23. Qui Deum ore dere contemnit, audacter blasphemare non metuit. *Ibid.*

HESYCHIUS

24. Qui profundius, vel altius de Deo disputare præsumit, pro eo quod gloriosius quid vult ostendere, in blasphemiam cadit. Lib. 2. sup. *Levit.*, cap. 1.

S. HIERONYM.

25. Simultas redintegrari potest, blasphemia veniam non meretur. Ep. 21, *ad Pammach. et Marcellin.* lib. 1.

26. Non necesse habet convinci, quod sua statim professione blasphemum est. Ep. 23. *ad Ctesiphontem.*

27. Meam injuriam patienter tuli, impietatem contra Deum ferre non potui. Ep. 33, *adversus Vigilant.*

28. Nihil horribilius blasphemia ; omne quippe peccatum blasphemiæ comparatum, levius est. Lib. 7, sup. *Isaiam*, cap. 18.

29. Hæretici sub nomine Christi, Christum blasphemant. In princip. *Proœmii* in *Job.*

30. Blasphemia non solum aperta est, et de ira nascitur; sed et absque ira, sedata mente profertur. Lib. 3. sup. *Epist. ad Ephes.*, cap, 4. in illud : *Omnis blasphemia auferatur.*

HUGO CARD.

31. Sunt quidam qui Deum laudant et magnificant in prosperitate, sed blasphemant in adversitate. Super. *Psalm.* LXX.

32. Blasphemat qui quod Dei est usurpat. Sup. *Luc.* cap. 5.

33. Blasphemant Deum, qui asserunt de Deo quod non est in eo, vel auferunt quod in eo est : curiosi in explorando quæ attingere non possunt, et præsumptuosi in affirmando quod nesciunt. Sup. *Ep.* 1, *ad Tim.*, cap. 6.

S. JOANNES CHRYSOST.

34. Nihil pejus, nihil infelicius, nihil sceles-tius, nec quidquam magis impium adversus Deum quam blasphemia. Hom. Sup. *Psalm.* XCV.

35. Non par est ut qui Deum adorat, simul puniatur cum eo, qui eum afficit blasphemia. *Ibid.*

36. Sicut qui recte vivunt, Deum glorificant : ita qui prave, proclives sunt ad blasphemiam. Hom. 56, sup. *Joan.*

37. Non ita blasphematur Deus ad impio Gentili, sicut a Christiano. *Ibid.* Hom. 66.

38. Rationibus divina velle discutere blasphemia est. Hom. 5, sup. 1, *ad Timoth.*

39. Nihil pejus est blasphemia, quæ ingruentem jacturam intendit iis, qui blasphemare solent, et illos insuper perire facit. Hom. 1, *ad Popul. Antioch.*

40. Si quempiam in bivio et foro Deum blasphemantem audieris, accede, increpa ; et, si verbera infligere oportet, ne recuses ; ipsius faciem alapa percute, contere os ipsius, percussione manum tuam sanctifica. *Prosec.*

41. Et si ulli accusaverint, et si in carcerem traxerint, sequere: et si pœnas Judex pro tribunali repoposcerit, dic cum libertate quod Angelorum Regem blasphemavit. *Ibid.*

42. Asinus est blasphemus, animi pondus non ferens, cecidit; accede, excita, et per verba, et per facta, et per lenitatem, et vehementiam varia sit medicina. *Ibid.*

43. Blasphemantium furorem non punire, magnum civitati malum parit. *Ibid.*

44. Nihil ita exacerbat Deum, sicut quando nomen ejus blasphematur. Serm. *contra Concubinarios.*

45. Qui turpiter blasphemiis ululat contra Deum lupus est. Hom. 19, sup. *Matth.* sup. illud 7: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.*

46. Magna blasphemiæ vesania est. Hom. 3, sup. I, *ad Tim.*

LUDOVICUS BLOSIUS. 47. Qui de misericordia desperat, in Spiritum sanctum blasphemus est. In *Canone vitæ spiritualis*, cap. 2.

S. MAXIMUS MART. 48. Graviter aliquis et enormiter blasphemavit? ne blasphemantem odio habeas, sed ipsam blasphemiam, et dæmonem illius auctorem blasphemiæ. Centuria 4, *de Charitate*, cap. 83.

S. NILUS ABB. MART. 49. Væ blasphemo: nam lingua ligabitur; et quomodo Judici respondere poterit? Parænesi 217.

ORIGENES. 50. Nihil quidquam est sceleratius ac nequius, illicitius quoque ac impudentius Dei blasphemia. Lib. 2, in *Job.*

PETR. BLES. 51. Qui inter flagella Dei blasphemant, pœnis præsentibus pœnas gehennales accumulant. *De Charitate*, cap. 30.

RICHARD. A S. VICTORE. 52. Malignitas blasphemiæ, præ cæteris blasphemiis est pessima. *De spiritu blasphemiæ.*

SALVIANUS. 53. Nullum penitus majoris piaculi crimen est, quam blasphemandi causam gentibus dare. *Pros.*

54. Quicunque enim sine blasphemia aliorum graviter erraverit, sibi tantum affert damnationem; qui autem alios blasphemare fecerit, multos secum præcipitat in mortem. Lib. 5, *de Gubern. Dei.*

S. THEODOR. 55. Sacrosanctum Domini Dei nomen sacrilegorum hominum maledictione violatur. *Ibid.*

56. Merito hisce de blasphemia legibus homicidii legem Dominus aptavit; quia blasphemator creatorem cum interficere non possit, lingua ferit. Sup. *Levitic.* quæst. 33 in illud: *Qui nominaverit nomen Domini, morte moriatur.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

PLATO. 57. Si quis impie quidpiam dicit contra Deum, Judices adversus eum pro singulis dictis impie perpetratis totidem pœnas sanciant. Lib. 10, *de Legibus.*

SIXT. PHIL. 58. Impius in Deum maledicus, et infestus, et contumeliosus est. Sent. 77.

59. Mortui sunt apud Deum, per quos nomen Dei maledicitur. *Ibid.*, sent. 165.

Vide etiam titul. *Laus Dei*, sent. 24, 25, 27; *Murmur*, sent. 43. 44; *Negotiatio*, sent. 8.

BONITAS.

S. BERNARD. *Definitio.* Bonus plane est qui spiritu alacer, charitate fervens, et pietate devotus est. Serm. 54, sup. *Cant.*

S. HIERON. Bonitas est virtus, quæ prodest; sive virtus ex qua oritur utilitas; aut virtus propter semetipsam, aut affectus qui fons sit utilitatum. Lib. 3. sup. *Ep. ad Galat.* cap. 5, in illud: *Fructus spiritus.*

SENECA. Bonus est, cujus ratio explicita et recta est, et ad naturæ suæ voluntatem accommodata. Ep. 76.

HUGO CARD. *Divisio.* Sex partes sunt bonitatis, quæ perficiunt vitam justi: scilicet cogitare bonum, loqui bonum, velle bonum, operari bonum, perseverare in bono, congratulari bonis. Sup. 3. *Reg.* cap. 10.

PET. BLES. *Productio.* Bonitas virtutum mater, malitia origo vitiorum. Serm. 31.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANSELMUS. 1. Eo diligentior ad studium bonitatis quilibet efficitur, quo fructus uberior inde provenire probatur. *De similitud*, cap. 43.

2. Quisquis bonus studuerit esse, in bonorum amicitiam transibit. *Ibid.*

3. Tria sunt necessaria volenti effici bonus; scilicet scientia, voluntas et usus. *Ibid.* cap. 52.

S. AUGUSTIN. 4. In quantum homo recte agit, et pie bonum operatur, in tantum bonus est: in quantum autem peccat, et a veritate deviat, in tantum malus est. Ep. 54. *ad Macedonium.*

5. Melior homo est, qui voluntate, quam qui necessitate bonus est. *De* LXXXIII *Quæst.*

6. Nullo modo fit minor accedente seu permanente consorte possessio bonitatis; imo possessio bonitatis tanto fit latior, quanto concordior eam individua sociorum possidet charitas. Lib. 15. *de Civit. Dei*, cap. 5.

7. Bonitas facit amabilem disciplinam, et disciplina efficit inculpabilem bonitatem. *De quinquagenis Homiliis*, Hom. 4.

8. Bonitas sine disciplina, delictorum mater est; et disciplina sine bonitate, tristis quædam amaritudo vivendi est. *Ibid.*

9. Bonitas malitiam vincit. *Ibid.*

10. Bonitas est temperamentum disciplinæ, et disciplina condimentum est bonitatis. *Ibid.*

11. Bonus nec bonis extollitur, nec malis frangitur. Lib. 1, *de Civit. Dei*, cap. 8.

12. Melior est, qui et bonis simul et malis bonus est, quam qui bonis tantum bonus est. In *Manuali*, cap. 32.

13. Non bonus quispiam est timore pœnæ, sed amore justitiæ. Epist. 54. *ad Macedonium*.

14. Homines boni videntur in hac vita non parva præstare solatia; nam, si paupertas angit, si luctus mortificat, si dolor corporis inquietat, si contristat exilium, si ulla calamitas alia vexat, adsint homines boni plurimum; illa aspera leniuntur, relevantur gravia, superantur adversa; sed ille hoc in eis et per eos agit, qui spiritus suos bonos fecit. Ep. 121. *ad Probam*, cap. 2.

DIDYMUS ET AUGUSTIN. 15. Nemo bonus esse potest invitus. *In Decretis Gratiani*, part. 2. causa 23. quæst. 6. Can. *Vides*.

V. BEDA. 16. Bonus non est, quem malorum improbitas non probavit. In suis *proverb.* verbo *Bonus*.

BERNARD. 17. Bonorum æstimatio, sicut falsis delationibus auferri non potest, ita nec adulatoriis favoribus acquiri. Ep. 122.

18. Non potest bonus non esse, qui bonis placet. Epist. 248, *ad Eugenium Papam*.

19. Minime pro certo est bonus, qui melior esse non vult. Ep. 91, *ad Abbates Suessione congregatos*.

20. Et ubi incipis nolle fieri melior, ibi etiam desinis esse bonus.

21. Ne te dixeris sanum, dolentem latera; hoc est, ne te dixeris bonum, malis innitentem. Lib. 4. *de Considerat.*

22. Non est bonus, qui bonum facit, sed qui incessabiliter facit. Serm. 20, *ad Sororem*.

23. Vere ille homo est laudabilis, qui in societate malorum est bonus. *Prosec.*

24. Sicut ille est culpandus, qui malus est inter bonos: ita ille laudandus, qui bonus est inter malos. *Ibid.*, serm. 60.

25. Bonis te conjunge, bonorum consortium appete, bonorum societatem require. *Prosec.*

26. Si fueris bonorum socius, conversationis eris et virtutis. *Ibid.*

27. Optimus hodie est, qui non est nimis malus. *In Præfat. Vitæ S. Malachiæ.*

BOETIUS. 28. Probis animis proprium decus, aliena non decerpit improbitas. Lib. 4. *de Consol.Philos.*

29. Cum ultra homines quemque provehere sola probitas possit, necesse est ut quos ab humana conditione dejecit, infra hominis meritum detrudat improbitas. *Ibid.*

30. Sæpe illa summa providentia profert insigne miraculum, ut malos mali, et bonos faciant. *Prosec.*

31. Nam, dum iniqua sibi a pessimis quidam perpeti videntur noxiorum odio flagrantes, ad virtutis frugem rediere. *Ibid.*, lib. 4, prosa 6.

32. Magna vobis est (si dissimulare non vultis) necessitas indicta probitatis, cum ante oculos agitis Judicis cuncta cernentis. *Ibid.*, lib. 5, prosa 6.

33. Tanto quisque bonus æstimandus est, quanto plus et purius odit malum. *De sex alis Seraphim*, cap. 3. S. BONAVENT.

34. Vir bonus nunquam laborat inopia, quandiu habuerit salvam in Deum confessionem. Lib. 3. *Pædagogi*, cap. 7. CLEM. ALEX.

35. Solus Deus est natura bonus; homo autem, studio bonorum morum efficitur bonus. *De Perfect. spirituali*, cap. 2. S. DIADOCHUS.

36. Omnis particeps rationis factus est homo, ut esset probus, et non pravus. In libro *contra Manichæos*. S. DIDYMUS.

37. Ante omnia, quæ in Deo considerantur, essentialis ejus bonitas incedit. *Apud D. Joan. Damasc.*, lib. 3. *Parall.*, cap. 100.

38. Non magnum est bonum esse inter bonos, et cum bonis bene vivere; sed inter malos innocentiam tueri, virtutemque non deserere, hoc opus, hic labor est. Sup. cap. 1. *Job.* in illud: *Vir erat in terra Hus.* FRANCISCUS TITELM.

39. Boni qui nunc despecti sunt plerumque, in venturo sæculo æternæ felicitatis sunt hæreditate ditandi. In principio argumenti, sup. *Psalm.* XXXVI.

40. Bonus non est, qui malos non tolerat. In *Decretis Gratiani*. GLOSS. DECR.

41. In bonis nihil debet apparere, quod contractum fuerit ax malorum societate. Sup. *Genes.*, cap. 35. GLOSS. ORD.

42. Non valde laudabile est bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. *Prosec.* S. GREGORIUS MAGNUS.

43. Sicut enim gravioris culpæ est inter bonos bonum non esse, ita immensi est præconii bonum etiam inter malos extitisse. Lib. 1, *Moral.*, cap. 1.

44. Hi veraciter boni sunt, qui in bonitate persistere etiam inter malos possunt. Lib. 20, *Moral.*, cap. 29.

45. Mala reproborum bonos dum cruciant, purgant. Lib. 20. *Moral.*, cap. 19.

46. Viva lectio est vita bonorum. Lib. 24. *Moral.*, cap. 6.

47. Gravis semper est pravis moribus vita bonorum. Lib. 2. *Dialogi*, cap. 3. verbo *Recedente*.

48. Esurientem animum, exempla bonorum pascunt. *Ibid.*, lib. 1, cap. 11, verbo *Placet*.

49. Bonus non est, qui malos tolerare recusat. Hom. 38, sup. *Evang.*

50. In Ecclesia nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt. *Ibid.*

51. Probum esse præstat, quam videri. In *Tetr.* et S. GREG. NAZ.

apud D. Joan. Damasc., lib. 1. *Parall.*, cap. 66.

S. HIERONYM. 52. Bonus est Deus, et omnia quæ bonus facit, bona sint necesse est. Epist. 25, *ad Paulam.*

HUGO A S. VICTORE. 53 Magis sunt plangendi, qui a bono deficiunt, quam qui nunquam boni fuerunt. In *Threnos*, sup. illud 2 : *Cum deficeret parvulus.*

54. Bonos facit rerum distributio, meliores mundi renuntiatio, optimos autem Religionis cohabitatio. Lib. 1, *de Claustro animæ*, cap. 17.

HUGO CARD. 55. Bonitas respicit esse, justitia agere, veritas loqui. Sup. *Ep. ad Ephes.*

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 56. Bonorum vita, detrimentum est pessimorum. Serm., *de Joseph vendito.*

57. Dat Deus temporalia bonis et malis, sed se non dat nisi tantum bonis. Hom. sup. *Psalm.* XXXIII.

58. Christianorum bonitas, malum pro malo non reddit, cum omnibus pacem habet, non se vindicat, pro inimicis orat. Hom. sup., *Psalm.* CXVIII, sup. illud : *Bonitatem fecisti.*

59. Christianorum bonitas bonos facit, perfectos constituit cives vitæ æternæ. *Ibid.*

60. Melius est propter bonos, etiam malos fovere; quam propter malos etiam bonos negligere. *Prosec.*

61. Melius est malis justa præstare, quam bonis justa subtrahere. Hom. 43, *Oper. imperf.*, sup. *Matth.*

62. Non ille est bonus, qui quod malum est reprehendere potest, et bonum laudare; sed qui reprehensus in malo, bono animo suscipit reprehensionem. *Ibid.* Hom. 45.

63. Ille vere bonus et justus, et sapiens est, qui sibiipsi Judex fieri potest. *Ibid.*

64. Rerum natura sic se habet, ut quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur. Hom. 11, *de Diversis in Matth.*

65. Qui vult bonus fieri, ei nihil impedimento est, etsi ex pessimorum numero antea fuerit. Hom. 22, sup. Epist. I, *ad Cor.*, in *Morali.*

66. Nemo bonus, malus esse studet. Hom. 1, sup. I, *ad Tim.*, in *Morali.*

LACT. FIRM. 67. Utinam tam facile esset præstare, quam facile est simulare bonitatem. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 6.

68. Quid bono viro potest esse tam calamitosum, tamque contrarium, quam iræ fræna laxare, quæ illum non solum boni, sed etiam hominis appellatione dispoliet? *Ibid.*, cap. 18.

S. LAURENT. JUSTIN. 69. Bonitatis naturaliter proprium est, se communicare eo amplius, quo perfectior est. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 20.

70. Nemo bonus secure cum malis habitat. Part. 1. *de Triumphali Christi agone*, cap. 6.

71. Non sufficit si bonus est quisque in se, nisi et alios, quantum est in se, bonos faciat. Serm. 40. PET. BLES.

72. Ubi fieri poterunt boni, qui sunt in bono mali? aut quando bene malis usuri sunt, qui male bonis uti non desinunt? Lib. 3, *de Vita contempl.*, cap. 9. S. PROSPER.

73. Magnus bonorum labor est mores tolerare contrarios, quibus, qui non offenditur, parum proficit. Sent. 122.

74. Boni latent, quia bonum ipsorum in occulto est, nec visibile est, nec corporale est quod diligunt; et tam merita eorum sunt in abscondito constituta, quam præmia. *Ibid.*, sent. 201.

75. Nullus bonorum inimicum habet, nisi malum, qui ideo esse permittitur, ut aut corrigatur, aut per ipsum bonus exerceatur. *Ibid.*, sent. 202.

76. Tanta est raritas bonorum ut pene unus videatur. Lib. 5, *de Gubern. Dei.* SALVIANUS

77. Virum bonum charitate, et benevolentia septum oportet esse, non armis. *Ibid.*

78. Si quis vult esse sapiens, sit bonus; quia nemo vere est sapiens, nisi vere bonus. *Ibid.*, lib. 6.

79. Nunquam homo bonus est, etiamsi bonus esse desideret, nisi Deus habitaverit in ipso. Lib. 3, num. 128. IN VITIS PAT

SENTENTIÆ PAGANORUM.

80. Non est is vir bonus, qui honestis actionibus non delectatur. Lib. 1, *de Moribus*, cap. 8. ARISTOTEL.

81. Vir bonus, nunquam quidquam mali sponte sua admittet. *Ibid.*, lib. 4, cap. 9.

82. Deterrimus ille habendus est, qui improbitate et in se, et in alios utitur; optimus autem, non qui secum et sibi, sed qui cum aliis, et erga alios virtutem colit. *Ibid.*, lib. 5, cap. 1.

83. Vir bonus, virtuteque præditus, qua bonus est, actionibus virtuti consentaneis delectatur, offenditurque contrariis. *Ibid.*, lib. 9, cap. 9.

84. Impossibile est prudentem non esse bonum. 6, *Ethicor.*

85. Vinci improbos a bonis, fateor esse præclarum. Orat. 31, *pro Plancio.* CICERO.

86. Quid est melius, aut quid præstantius bonitate? Lib. 1, *de Natura deorum.*

87. Si boni volumus esse, omnia adjumenta et auxilia petamus bene vivendi. Lib. 4, *Tusc. quæst.*

88. Potestne quisque in abundantia bonorum, ipse esse bonus? *De Paradoxis*, cap. 2.

89. In hoc unum omni studio tibi, incumbendum est, ne malus, sed potius vir bonus videaris. *De Scientia.* PLATO.

90. Ipse bonus vir est, qui et alios quoque bonos efficere conatur. In *Dialogo Protagoræ.*

91. Si vir fortis est bonus, etiam peritus est atque intelligens. *In Dialogo Lachetis.*

92. Homo simplex et ingenuus est, qui malit esse revera bonus, quam videri. Lib. 2, *de Republica.*

93. Qui bono animo præditus est, bonus est. *Ibid.*, lib. 3.

94. Conandum est pro viribus, educationis, studiorum, doctrinarum diligentia, improbitatem repudiare, probitatem capessere. *In Dialogo Timæi.*

95. Bonitas Dei fuit causa factionis mundi, et origo omnium rerum. *Ibid.*

SENECA. 96. Vincit malos pertinax bonitas. Lib. 4, *de Benefic.*, capite 31.

97. Pars magna bonitatis est, velle fieri bonum. Ep. 34.

98. Bonus vir sine Deo nemo est. *Prosec.*

99. In unoquoque virorum bonorum, habitat Deus. Ep. 41.

100. Vir bonus tam cito nec fieri potest, nec intelligi. Ep. 42.

101. Non bonitas est, pessimis esse meliorem. Epist. 79.

102. Non dat natura virtutem ; ars est bonum fieri. Ep. 90.

103. Nemo est casu bonus, discenda virtus est. Ep. 123.

104. Bonus fruitur bona conscientia. *De Moribus.*

105. Bonitas Dei, faciendi mundum causa fuit; bonus est, bona fecit ; bono nulla cujusquam boni invidia est. Ep. 65.

Vide etiam tit. *Bonum*, sent. 27, 95 ; *Malitia*, sent. 18 ; *Salus animæ*, sent. 126.

BONUM.

BOETIUS. *Definitio.* Id est bonum, quo quis adepto, nihil ulterius desiderare queat. Lib. 3. *de Consol. philos.*, prosa 2.

PLATO. Bonum est quod sui ipsius gratia est. *De Definitionibus.*

CICERO. Bonum est id, quod est natura absolutum. Lib. 3. *De Finibus.*

Quid est bonum? si quid recte fit, et honeste, et cum virtute, id solum opinor bonum. *De Paradoxis*, cap. 2.

SENECA. Intellige bona esse, quibus admixta est virtus. Ep. 31.

Id unum bonum est, quod nunquam defringitur. Ep. 93.

Bonum est omnis virtutis actio. Ep. 102.

Quæramus quid sit bonum ; quidam ita diffiniunt : bonum est, quod invitat animos, quod ad se vocat. *Prosec.*

Quidam ita diffinierunt : bonum est, quod ad petitionem sui movet, vel quod impetum animi tendentis ad se.

Melius illi, qui sic diffinierunt : bonum est, quod ad se impetum animi secundum naturam movet.

Vel, bonum est quod secundum naturam est, si perfecte secundum naturam est. Ep. 119.

Divisio. Bonum commutabile triplex est : aut S. BONAVENT est inferius, et hoc est carnis ; aut exterius, et hoc est mundi ; aut interius, et hoc est excellentia animi. *Prosec.*

Ex primo, efficitur homo voluptuosus : ex secundo, curiosus ; ex tertio, præsumptuosus.

Primo modo, allicitur ad gulam ; secundo, ad avaritiam ; tertio, ad pompam, sive superbiam. Sup. *Luc.*, cap. 4. in illud : *Dixit autem illi diabolus.*

Duplex bonum Deus præparavit hominibus ; S. LAURENT. JUSTIN. unum videlicet temporale, alterum æternum ; præstitit primum, alterum promisit. Part. 2, *de contemptu mundi*, cap. 9.

Differentia. Sunt quædam bona, mala bonis, S. BONAVENT. ut affluentia temporalium, quando eis cor apponunt ; sunt quædam bona, mala malis, ut sumptio corporis Domini indigne ; sunt quædam bona, bona bonis, ut Ecclesiæ sacramenta ; sunt quædam bona, bona malis, ut doctrina hæreticorum. Sup. *Psalm.* LXXII.

Differentia bonorum :

Bona gratiæ sunt virtutes, scientia, et opera de genere bonorum, ut prædicare, jejunare ;

Bona naturæ sunt nobilitas, pulchritudo, fortitudo, ingenium ;

Bona fortunæ sunt dignitates, divitiæ, honores, et cætera quæ ex fortuna dantur. Lib. 1, *de Profectu religiosorum*, cap. 9.

Origo. Omne bonum a gratia Dei sumit origi- S. ANSELMUS. nem. Sup. *Ep. ad Ephes.* cap. 2.

SENECA. Verum bonum ex bona conscientia, ex honestis consiliis, ex rectis actionibus oritur. Ep. 23.

Omnium bonorum vis et origo in ipsa virtute est. Ep. 74.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Omnia bona divinæ gratiæ, non humanis S. ANSELMUS. meritis sunt adscribenda. Sup. *Ep. ad Rom.* cap. 1.

2. Qui bonis alterius arridet, Sanctis consentit: qui vero invidet, diabolis similis est. *De similit.*, cap. 45.

3. Quanto quis major est in bonis exterioribus, S. ANTONIN. tanto est instabilior, nisi sustineatur. Part. 2, tit. 8, *de Invidia*, cap. 5.

4. Magnum est argumentum, quod ad majora bona illos Deus conservat, quos præsentibus bonis privat. *Prosec.*

5. Quos, nisi correptis hæreditatem Deus dare disponeret, erudire eos per molestias non curaret. Part. 4, tit. 3, cap. 7.

6. Magna bona non acquiruntur, nisi magno labore aut magno pretio, seu valore. *Ibid.*

S. AUGUSTIN. 7. Volentes gaudere bonis externis, facile evanescunt, et effunduntur in ea quæ videntur, et temporalia sunt, et imagines eorum cogitatione lambunt. Lib. 9, *Confess.*, cap. 4.

8. Non tibi alienis exemplis persuadendum est, quam flux... et fragilia, et plena calamitatum sint omnia, quæ bona mortales putant; cum ita ex aliqua parte bene expertus sis, ut ex te cæteris persuadere possimus. Lib. 1, *contra Academ.*, cap. 1.

9. Nemo securus est in his bonis, quæ potest invitus amittere. Lib. 2. *de Lib. arb.*, cap. 14.

10. Virtutes quibus recte vivitur, magna bona sunt; species autem quorumlibet corporum, sine quibus recte vivi potest, minima bona sunt : potentiæ vero animæ sine quibus recte vivi non potest, media bona sunt. *Prosec.*

11. Virtutibus nemo male utitur, cæteris autem bonis, id est mediis et minimis, non solum bene, sed etiam male quisque uti potest. *Ibid.* cap. 19.

12. Bona sunt, quæ vitiantur, sed ideo vitiantur, quia non summa bona sunt. *Pros.*

13, Quæ igitur bona sunt, ex Deo sunt, quia non summa sunt, non sunt Deus.

14. Bonum ergo quod vitiari non potest, Deus est; cætera autem omnia bona ex ipso sunt, quæ per seipsa possunt vitiari, quia per seipsa nihil sunt; per ipsum autem partim non vitiantur, partim vitiata sanantur. *De vera Religione*, cap. 19.

15. Nemo invitus benefacit, etiamsi bonum est quod facit. Lib. 1, *Confess.* cap. 12.

16. Bonorum summa Deus est, summum bonum Deus est, neque infra remanendum est, neque ultra quærendum. *De Moribus Eccles.*, cap.8.

17. Summum bonum omnino, et quo esse aut cogitari nihil melius potest, aut intelligendus aut credendus Deus est. *De Moribus Manich.* cap. 11.

18. Bonis terrenis non fiunt homines boni, sed aliunde boni facti bene utendo, faciunt ut ista sint bona. Ep. 121 *ad Probam*, cap. 2.

19. Laxatis curis mutabilium rerum, bona stabilia et certa quæramus. Ep. 113, *ad Romanianum.*

20. Bona et mala cum nullus ambigat esse contraria, non solum simul esse possunt, sed etiam mala omnino sine bonis, et nisi in bonis esse non possunt, quamvis bona sine malis esse possunt. In *Enchirid.*, cap. 14.

21. Multa bona præstantur invitis, quando eorum consulitur utilitati, non voluntati. *Ibid.*, c. 72.

22. Quid tam iniquum, quam ut bene sit desertori boni? Lib. 8, *de Genesi ad lit.* cap. 14.

23. Pudeat eum alia non amentur, nisi quia bona sunt, eis inhærendo, non amare bonum ipsum, unde bona sunt. Lib. 8, *de Trin.*, cap. 3.

24. Notitia evidentior boni, mali est experimentum. *Prosec.*

25. Non essent bona dulcia, si non paterentur adversa. *De* XXI *Sent.*, sent., 20.

26. Bonum quod observando quisque minus diligebat, ardentius diligit comparando. *Ibid.*

27. Qui perverse amat cujuslibet naturæ bonum, etiamsi adipiscatur, ipse fit in bono malus, et miser meliore privatus. Lib. 12, *de Civit. Dei*, cap. 8.

28. Hoc est bonum unde sis justitia bonus, si habes bonum, unde sis bonus, fac bonum de bono unde non es bonus. Serm. 5, *de Verbis Domini.*

29. Quid prodest plena bonis arca, cum inani conscientia? *Ibid.*, serm. 12.

30. Usque adeo cæcitas mentis occuluit, usque adeo surdus est homo interior, ut omnia bona velit habere præter seipsum. *In quinquagenis Homiliis*, hom. 25.

31. Bonum quod cum tristitia fit, Deo non est acceptabile; quia ipse magis est inspector cordis, quam corporis. Ser. 61, *ad Fratres in eremo.*

32. Tantæ dignitatis est humana conditio, ut nullum bonum præter summum bonum ei sufficere possit. *De Spiritu et Anima*, cap. 14.

33. Non cognoscit bona interioris sensus, qui jucunditate bonorum exteriorum capitur. *Ibid.*, cap. 9.

34. Nullum bonum perfecte noscitur, quod non perfecte amatur. *De* LXXXIII *quæst.*, 5.

35. Ipsa bona, quæ per se bona sunt, aliquid mali contrahunt, cum excedunt. *De vera et falsa pænit.*

36. Sicut lætitia deserti boni in peccato, testis est voluntatis malæ; ita dolor amissi boni in supplicio, testis est naturæ bonæ. Lib. 19, *de Civit. Dei*, cap. 13.

37. Summum bonum, quo superius non est, Deus est. *De Natura boni*, cap. 1.

38. Quæ vides, bona putas, falleris; sanus non es, nimia febre phreneticus factus est; verum non est, quod amas vanitas est, insania mendax est. Sup. *Psalm.* XXXIX, versic. 6: *Non respexit in vanitates.*

39. Bonum quod neque in melius, neque in deterius commutari potest, Deus solus est. In *Medit.* cap. 18.

40. Cur per multa vagaris, homuncio, quærendo bona animæ tuæ et corporis tui? ama unum bonum, in quo sunt omnia bona, et sufficit. *Prosec.*

41. Desidera simplex bonum, quod est omne bonum, et satis est.

42. Quid amas caro? quid desideras anima? ibi est quidquid amas, ibi est quidquid desideras. In *Manuali*, cap. 34.

43. Non solum hoc a Christiano quæritur, ut malo careat, sed ut exerceat bonum. *De vita Christiana*, cap. 10.

44. Eminentius commendantur bona, ac laudabiliora sunt, dum comparantur malis. In *Enchirid.*, cap. 11.

45. Nihil boni dicitur, nisi usque ad mortem in bono perseveretur. Serm. 34, *ad Fratr. in eremo.*

46. Bona Ecclesiarum patrimonium pauperum sunt. *Ibid.* serm. 21.

S. BASILIUS. 47. Impossibile est bonum capescere, nisi prius a malo abscesseris. Apud D. Joan. Damasc. lib. 1, *Parall.*, cap. 30.

V. BEDA. 48. Bonum si facere nequeas, non tamen culpes, vel prohibeas. In suis *Proverb.*, verbo *Bonum*.

S. BERNARD. 49. Quodcunque bonum ita placet, ut si recte fieri non possit, placeat tamen fieri eo etiam modo quo fas non est, nimis est: ac per hoc jam quia bene non fit, non est bonum. Ep. 87, *ad Ogerium canonic. regular.*

50. Eminentiora bona in anima sunt dignitas, scientia, virtus. In tract. *de diligendo Deo.*

51. Ad bona et mala cor tuum præpara, ne in die bonorum sis immemor malorum; et in die malorum, ne immemor sis bonorum. Serm. 55, *ad Sororem.*

52. Sicut bonum nosse, sic et velle, perfecta Religio, vel Religiosa perfectio est. Serm. 3, *de Ascens. Domini.*

BOETIUS. 53. Anxia res est humanorum conditio bonorum, et quæ vel nunquam tota proveniat, vel nunquam subsistat. Lib. 1, *de Consol. Philos.*, prosa 4.

54. Ego nego illud esse bonum, quod noceat habenti. *Ibid.*, prosa 5.

55. Hoc est summum bonorum quod cuncta intra se bona continet, cui, si quid abforet, summum esse non potest. *Ibid.* lib. 3, prosa 2.

56. Est mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas, sed ad falsa devius error abducit. *Ibid.*

57. Sapiens bonum suum non populari rumore, sed conscientiæ veritate metitur. *Ibid.*, prosa 6.

58. Boni summi summus Deus est plenissimus. *Ibid.*, pros. 10.

59. Quod a summo bono diversum est, sui natura id summum bonum non est. *Ibid*, prosa 10.

60. Bonum est, omne quod justum est; et quod injustum est, malum. *Ibid.*, lib. 4, prosa 4.

61. Quod bonum est, ab omnibus desideratur. *Ibid.*, lib. 3, prosa 11.

62. Bona temporalia sunt bona infima; naturalia, media; gratuita, summa. Sup. *Sap.*, cap. 8. S. BONAVENT.

63. Nullus ad bonum convertitur, nisi in bono delectetur. In *Lament. Hieremiæ*, cap. 1.

64. Naturale est summum bonum appetere, et illi placere velle. Serm. 2. *de S. Thoma.*

65. Illa omnia temporalia bona, æternis bonis comparata, sunt vilissima stercora. Serm. 1. *de SS. Philippo et Jacobo.*

66. Ubi verum bonum deest, beatitudo vera esse non potest. Serm. 7. *de SS. Apostolis.*

67. In omnibus bonis transitoriis securitas deest, sine qua nullum bonum perfectum. *Ibid.*

68. Bonum desideratum visum lætificat; sed diu expectatum, valde affligit animam et corpus. Serm. 1. *de uno Martyre.*

69. Nullum est bonum irremuneratum, nullum malum impunitum. In lib. 1, sent. dist. 40, art. 2. quæst. 2.

70. Magis prodest bonum et delectat, quod magis intimum est. *De septem Itineribus*, itinere 6.

71. Plus potest natura boni, quam habitus mali; quandoquidem illud est, hoc vero non est, nisi tantum cum agitur. *De Perfect. spirit.*, cap. 3. S. DIADOCHUS.

72. Malorum omnium principium et finis, est bonum; boni enim causa sunt omnia, et quæ bona sunt, et quæ mala. *Prosec.* S. DIONYSIUS AREOPAG.

73. Mala quippe boni desiderio aguntur; nemo enim proposito sibi malo facit quæ facit; idcirco non subsistit malum, sed subsistere videtur, cum boni causa, non sui fiat. *De divinis nominibus*, cap. 4.

74. Necessario bonum omne præcedit aut sequitur tentatio; neque bonum dici potest secundum Deum, nisi approbetur tentatione. *Doctrina* 19. S. DOROTH.

75. Debet unusquisque a se eradicare quod malum est, et inferre in se quod bonum est. *Homil.* 8. S. ELIGIUS.

76. Summa bona sunt, quæ nec visu capi, nec auditu percipi, nec cogitatu comprehendi possunt. Hom. 3. *ad Monachos.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

77. Non vult Deus noster bona sua nimia inveniendi facilitate vilescere; pretiosa enim et concupiscibilis merces, cupidum et avidum negotiatorem requirit. *Ibid.*

78. Hæc est spiritualium bonorum ratio, ut

cum ea summo labore constet acquiri, tam facile pereant, ut vix possit intelligi. *Ibid.* Hom. 8.

GLOSS. DECR. 79. Sicut prima bona per sequentia mala, mortua et irrita fiunt : ita ipsa eadem bona per pœnitentiam, et alia bona sequentia reviviscunt. Apud Gratian., in *Decret.*

GLOS. INT. 80. Plus valet apud pravos malum inolitum, quam bonum insolitum. Sup. *Genes.*, cap. 19. in illud : *Eo quod increverit clamor.*

GLOSS. ORD. 81. Bona citius pereunt, quæ ante tempus innotescunt, scilicet animo nondum per humilitatem confirmato. Sup. *Job*, cap. 8.

82. Non parva condemnatio est, ex bono quod communiter datur, privatæ gloriari ; scire bonum unde coeperit, et nescire quomodo uti debeat quod accepit. *Ibid.*, cap. 32.

83. Qui abundant in bonis spiritualibus, temporalia quantumcunque modica eis sufficiunt, imo pro divitiis computantur. Sup. *Psalm.* XXVII.

84. Non possumus ædificare bona, nisi prius destruxerimus mala. Sup. *Ecclesiasten*, cap, 3.

85. Diligit bonum, qui non invitus et metu legum quod bonum est operatur, sed dilectione ipsius boni. Sup. *Amos*, cap. 5. in illud : *Diligite bonum.*

86. Constat quod a Deo nonnisi bona percipimus, qualiacunque nobis videantur. *Prosec.*

87. Omnia enim electis in bonum cooperantur, et omnium bonorum spiritualium distributor est, ut onera charitatis impleantur. Sup. *Matth.*, cap. 7. in illud : *Nostis bona data.*

GLOSS. INT. 88. Bona æterna non dantur, nisi filiis. *Ibid.*

89. Bonum non seminat, nisi bonus, qui semen bonæ voluntatis ad bona opera studet producere. *Ibid.*, cap. 13. sup. illud : *Qui seminavit bonum semen.*

GLOSS. ORD. 90. Nihil boni habere potestis, nisi Deo præveniente et subsequente. Sup. *Epist. ad Heb.* cap. 13. in illud : *Facient in vobis quod placet.*

91. Clausis oculis videmus bona, quæ mox apertis non invenimus. Super illud *Psalm.* LXXII : *Velut somnium.*

GREGORIUS MAGN. 92. Plerumque et bona malis, et mala bonis eveniunt, pro eo quod et vera bona bonis, et vera mala malis in æterna retributione servantur. Lib. 14. *Moral.*, cap. 3.

93. Pensandum magnopere est ; quia bona prodesse nequeunt, si mala, quæ subrepunt, non caventur. *Ibid.*, lib. 19, cap. 13.

94. Ille vere humilis est in bonis, qui non est defensor in malis. *Ibid.*, lib. 26, cap. 1.

95. Bona quasi bona non sunt, comparatione meliorum. *Ibid.*, lib. 26, cap. 9.

96. Boni inde perfectius in bono proficiunt, unde de malo tentantur ; mali autem inde ad majus malum deficiunt, unde de bono gloriantur. *Ibid.*, lib. 34, cap. 17.

97. Bona tenera, plerumque humana lingua dum quasi fortia laudat, extinguit. *Ibid.*, lib. 30, cap. 9.

98. Nullum bonum perficitur, nisi in summo bono solidetur. Sup. *septem Psalmos pœnit.*, *Psalm.* I.

99. Nihil est bonum quod incipitur, nisi perseveranti fine illud compleatur. *Ibid.*, *Psalm.* II, vers. 10.

100. Bona summa sunt, fides, spes, et charitas ; quæ cum veraciter habentur, in malo inflecti non possunt. Lib. 27. *Moral.*, cap. 27.

101. Qui æterna bona in vita cogitare noluerunt, in morte æterna mala nunquam cogitata reperiunt, et subito amittunt bona temporalia, quæ diu tractando tenuerunt. *Ibid.*, lib. 10, c. 13.

102. Sicut auro bona temporalia, ita sapientia bona æterna mercantur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 28.

103. Bona quæ non auctori militant, sed elationi, bona non sunt. *Ibid.*, lib. 19, cap. 12.

104. Valde iniqua sunt, quæ iniqui sub boni specie moliuntur. *Ibid.*, lib. 33, cap. 24.

105. Quisquis bonum majus subire proposuit, bonum minus quod licuit, illicitum fecit. In *Pastorali*, part. 3, cap. 1.

106. Vestrum sine dubio bonum facitis, si bona volentibus opem fertis. Lib 7, in *Regist.*, indict. 2, cap. 118, ep. 118.

107. Mala, quæ pro peccatis nostris sæpe patimur (quia per divinam justitiam nobis irrogantur), bona sunt. Lib. 4. in I. *Reg.* cap. 3.

108. In comparatione æternorum bonorum, vana sunt omnia bona temporalia. *Ibid.*, lib. 5, cap. 2.

109. Temporale bonum difficile habetur, et cito amittitur. *Ibid.*

110. Cum de manifesto latens malum nascitur, sapienter bonum absconditur, ne malo superveniente maculetur. *Ibid.*, cap. 4.

111. Multa videntur bona, et non sunt. *Ibid.*

112. Quæ per se bona sunt, si non bene trac- S. GREG. NA
tentur boni gratiam amittunt. Lib. 1, *de Theologia.*

113. Pessum eunt, quæ bona sunt et honesta ; sine pudore vigent, quæ mala sunt. Ep. 29, *ad Eudochium Rhetorem.*

114. Bonum non censetur, neque quod præve- S. GREG. NY
nit opportunitatem, neque quod fit tardius. Hom. 4, sup. *Ecclesiasten.*

115. Neque quod mensura caret est bonum, neque quod est importunum ; sed illud est bonum, et ex virtute factum, quod per utrumque accipit perfectionem. *Ibid.*

HIERONYM. 116. Non sufficit scire quod bonum est, nisi custodiatur attentius quod electum est. Ep. 22, *ad Eustoch.*

117. Minoris peccati est sequi malum, quod bonum putaveris, quam non audere, quod pro certo noveris. In *Proœmio dialog. adversus Pelagianos.*

118. Ista sola bona sunt, quæ sine voluntate nec invenimus aliquando, nec perdimus. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

119. Lædunt et ipsa bona, si male portentur. Ep. 6, *ad Amicum.*

120. Bona non amare, peccati est, quanti sceleris etiam odisse? et e contrario mala non fugere, vitii est; quantæ impietatis est, etiam diligenter inquirere? Sup. *Michæam*, cap. 5, in illud: *Non vestrum est scire judicium.*

121. Omne bonum præsentis seculi, confusio est: futuri vero perpetua est fortitudo. Super *Ecclesiasten*, cap. 10, in illud: In *fortitudine et non in confusione.*

122. Sic bonis hujus sæculi fruere, ne aut desiderio, aut carne delinquas. *Ibid.*, cap. 12.

123. Bonum omne et veritas, certo fine concluditur; malitia vero atque mendacium, sine fine sunt. *Ibid.*, cap. 12.

124. In eo nullum bonum, qui nullum malum destruit. Super *Psalm.* XXXIII, vers. 14, *Diverte a malo.*

125. Nihil bonum est, nisi quod æternum est: nihil bonum est, nisi quod perpetuum est. *Prosec.*

126. Quodcunque enim finem habet, nec inter bona numerandum est. Sup. *Ps.* XCXI, vers. 7.

127. Etiam bonum non facere, malum est. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 13, in illud: *Malum non operatur.*

HUGO A S. VICTORE. 128. Deus bonis bona dat, et malis mala dat, et bonis mala, et malis bona. *Pros.*

129. Bonis enim bona dat, ut foveantur; et mala dat, ut exerceantur; et malis mala dat, ut castigentur; et bona dat, ut provocentur. Hom. 12, in *Ecclesiasten.*, sup illud: *Peccatori dedit.*

130. Omne quod est, bonum est; sed, cum id quod bonum est, male amatur, illud bonum est, et hoc malum est. In *Decalogum*, cap. 4.

131. Nihil bonum est, quod melius tollit. Lib. 3, *Didasc.*, cap. 14.

132. Verum bonum non in æstimatione hominum, sed in pura conscientia absconditum est. *Ibid.*, cap. 15.

HUGO CARD. 133. Negantur in hac vita electis bona terrena, quia ægris, quibus spes vivendi est, nequaquam cuncta quæ appetunt conceduntur. *Prosec.*

134. Dantur autem reprobis bona, quæ in hac vita appetunt, quia desperatis ægris omne quod desiderant, non negatur.

135. Ipsi per iter asperum ad salutis patriam redeunt, illi vero amœna prata ad foveam tendunt. Sup. *Hierem.*, cap. 12.

S. JOANNES CHRYSOST. 136. Ut dignus cœlestibus efficiaris bonis, bona deride præsentia. Hom. 4, sup. *Matth.*

137. Hoc omne bonum est, quod proximum respicit. *Ibid.* Hom. 79, sup. illud *Matth.* 25: *Euge serve bone.*

138. Qui gaudet de bonis quæ invenit, et recordatur mala quæ evasit, difficile redit ad malum. Hom. 2, *Oper. imperf.* sup. *Matth.*

139. Sicut homo non potest facere bonum, nisi habuerit adjutorium Dei; sic nec Deus bonum operatur in homine, nisi homo voluerit. *Ibid.*, Hom. 14, super illud 6: *Fiat voluntas tua.*

140. Omnia bona mundi triplex interitus tollit, aut a semetipsis veterascunt, aut ab ipsis dominis luxuriose viventibus comeduntur, aut ab extraneis dolo, vel vi, vel calumniis, vel quolibet alio modo diripiuntur. *Ibid.* Hom. 15, sup. ilud: *Ubi tinea demolitur.*

141. Nulla res sic exterminat bonum, quemadmodum simulatum bonum. *Prosec.*

142. Manifestum malum, quasi malum fugitur, et cavetur; malum autem sub specie boni celatum, dum non cognoscitur, nec cavetur, sed quasi bonum suscipitur, et ideo conjunctum bono exterminat bonum. *Ibid.*, Hom. 19.

143. Omne malum voluit Deus posse latere sub colore boni, et omne bonum voluit esse sub caligine obscuritatis; ut nec bonum sine labore inveniatur, nec malum sine labore evitetur. *Ibid.*, Hom. 29.

144. Vere non habet super terram quod amet, qui bonum cœleste in veritate gustaverit. *Ibid.*, Hom. 36.

145. Homo ideo ex bono et malo creatus est, ut, contempto malo, sequatur bonum. *Ibid.*, Hom. 41.

146. Scire bonum et malum, in natura positum est; facere autem, in voluntate; ideo bene dicere omnium est; bene autem facere, paucorum. *Ibid.*, Hom. 43.

147. Omnia bona tunc mercedem habent, cum debitum finem consequuntur. Hom. 76, super *Joan.*

148. Bona veri Christiani nullo fine concluduntur. Hom. 22, sup. I, *ad Cor.*

S. JOAN. DAM. 149. Bonum boni nomen amittit, cum bene non fit. Lib. 2, *Parall.*, cap. 99.

150. Bonum quod in expetitione est, cupidita-

tem gignit : quod autem præsto est, voluptatem. Lib. 9, *de Fide orthod.*, cap. 12.

151. Nihil aliud quidquam præter id quod vere bonum est, bonum appellandum est. *De SS. Barlaam et Josaphat*, cap. 2.

S. ISIDORUS HISPALENS. 152. Bonum quod audieris, dic ; bonum quod didiceris, doce. Lib. 2, *de Synonym.*, cap. 14.

153. In bonis immoderatus usus esse non debet, bona enim immoderato usu noxia efficiuntur. *Ibid.*, cap. 16.

154. Omnia creata ex sua natura bona sunt, et ex nostro malo usu non bona. *Prosec.*

155. Si enim bene utantur, et bona et prospera sunt ; si male, nocent. Lib. 1. *de Sum. bono.*, cap. 9, sent. 6.

156. Qui bona mundi diligit, velit, nolit, timoris ac doloris pœnæ succumbit. *Ibid.*, lib. 3, cap. 59, sent. 2.

LACT. FIRM. 157. Bonum sine malo in hac vita esse non potest. Lib. 6. *de Vero cultu*, cap. 15.

158. Bonis brevibus, mala æterna; et malis brevibus, bona æterna succedunt. *Prosec.*

159. Considerare ergo unumquemque decet, quanto satius est pro perpetuis bonis mala brevia perferre, quam sit pro brevibus et caducis bonis, mala perpetua sustinere. *Ibid.*, cap. 4.

160. Animi bona, mala sunt corporis ; scilicet opum fuga, voluptatum interdictio, doloris mortisque contemptus. *Prosec.*

161. Corporis bona mala sunt animi : scilicet cupiditas et libido, quibus et opes appetuntur, et suavitas variarum voluptatum, quibus enervatus animus extinguitur. Lib. 7. *de Divino præmio*, cap. 5.

162. Bona temporalia fallacia sunt, quorum incerta et caduca possessio est. *Ibid.*, cap. 27.

S. LAURENT. JUSTIN. 163. Semen boni in homine suffocari potest sentibus delictorum ; vel diaboli tentationibus (ne fructificet) valet impediri, minime tamen divelli atque extingui. Part. 2. *de Obedient.*, cap. 12.

S. NILUS. 164. Ne appetas bona, quorum usus præterit, et possessio perit. Parenesi 142.

ORIGENES. 165. Bonorum frequentius, quam malorum habenda est memoria. Lib. 6, in cap. 6. *Ep. ad Rom.*

PELAGIUS PAP. 166. Qui invitum ad bonum cogit, non persequitur, sed diligit. *In Decretis Gratiani*, part. 2. causa 23, quæst. 5, canone, *Non vos.*

PETRUS BLES. 167. Bona non essent, nisi mutuo sibi quodam amicabili fœdere consentirent. *De Amicit.*, cap. 9.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 168. Bona quam sint bona scire (nisi malorum cognitione) non possumus. Serm. 131.

S. PETR. DAM. 169. Omnia bona Dei sunt, et nostra ; quoniam ille operatur in nobis, qui effectum tribuit operandi. Op. 36. *de Divina omnipotentia*, cap. 9,

S. PROSPER. 170. Corporale bonum quod habent iniqui, ipsorum est præmium ; quando habent justi, non est eorum præmium, sed temporale solatium. Lib. 2. *de Vita contemplat.*, cap. 13.

171. Boni temporalis amissio fit exercitium justi, et injusti supplicium. *Ibid.*

172. Facile quælibet bona sine charitate possunt perire, quæ non possunt sine charitate prodesse. Lib. 2, *de voc. gent.* cap. 11.

173. Totum bonum quod habemus, ab artifice nostro habemus ; sed si hoc in nobis est, quod ipsi fecimus, inde damnabimur ; si autem hoc quod Deus fecit, inde coronabimur. Sent. 126.

174. Finis boni est, non quo consumitur ut non sit, sed quo perficitur ut plenum sit, unde est summum bonum. *Ibid.*, sent. 159.

175. Manifestum est quoniam bona sunt, quæ corrumpuntur; quæ si bona non essent, corrumpi non possent ; si summa bona essent, incorruptibilia essent; si autem nulla bona essent, quod in eis corrumperetur non esset. *Ibid.*, sent. 175.

176. Fidelis in fine temporalis mali, transit in perceptionem æterni boni. *Ibid.*, sent. 272.

177. Nullo bono alieno eget, qui bono quod fecit non eget. *Ibid.*, sent. 279.

178. Multa bona facit Deus in homine, quæ non facit homo; nulla vero facit homo quæ Deus non facit ut faciat homo. *Ibid.*, sent. 311.

179. Deo nullum hominis bonum est impossibile, nullum malum insanabile. *Ibid.*, sent. 306.

180. Desiderabilium suscipimus bona, quæ cito metuimus auferenda; securius vero negligimus quod nos diutius possidere credimus. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 15. S. REMIGIU[S]

181. Non potest ad perfectum exteriorum bonorum fastigium pertingere, qui interiorum bonorum dulcedinem nondum meruit gustandos sentire. Part. 1, tract. 2, *de Extermin. mali*, cap. 7. RICHARD. A VICTORE

182. Maximum profecto bonum est, naturam rerum callere, ut ex ea cognitione contemnamus quæ fluxa sunt, animumque ab omni servitute liberum conservemus. Serm. 11, *de Fine et judicio.* S. THEODORETUS.

183. Inæstimabile malum est, bonis a Deo datis non bene uti. Lib. 1, *ad Eccles. Catholicas.* SALVIANUS

184. Bona temporalia, mala nostra sunt, terrenis actibus enutrita. *Pros.* S. VALERI[ANUS]

185. Quibus dum aliqui nimium attente serviunt, bona cœlestia perdunt. Hom. 2, *de Arcta vita.*

186. Bona nostra divinitati debemus adscribere, mala autem humanis moribus imputare. *Pros.*

187. Quia sicut bona procurante Domino creantur, ita mala diabolo auctore nascuntur. *Ibid.*, Homil. 2.

188. Tunc sane nos bona deserunt, cum deteriora succedunt. *Ibid.*

189. Rogandus semper est Christus noster, ut in nobis bona nutriat, et exorandus ut nutrita custodiat. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTIPPUS PHILOSOPH. 190. Fortunæ bona varii casus eripiunt; bona animi, quæ sola vere bona sunt, nec incendium, nec naufragium potest eripere. In *Sentent.*, sent. 2.

ARISTOTELES. 191. Hæc bona sine virtute integra, atque undique perfecta constare nullo modo possunt. Libr. 4. *de Moralibus*, cap. 3.

192. Quod optabile et expetendum est, id bonum est; et quo quidque optabilius est, eo majus bonum est. *Ibid.*, lib. 5, cap. 3.

193. Bonum animæ, est optimum bonum. 7, *Politic.*

194. In bonis exterioribus non est felicitas, quia ipse felix nullo bono exteriori indiget. *Ibid.*

195. Bonum quanto communius, tanto divinius. *Ibid.*, 1. *Ethic.* et 2, *Topic.*

196. Bonum et malum, sunt in rebus; verum et falsum, sunt in mente. *Ibid.*, 6. *Metaph.* et 3 *de Anima.*

197. Malum facere, est facile; bonum autem, difficile. *Ibid.*, 2. *Ethic.*, cap. 5.

198. Objectum voluntatis non est, nisi bonum. *Ibid.*, 3. *Ethicor.*

199. Nullum alterum est ex se bonum, sed quodlibet est bonum a Deo tantum est. Lib. 1. *de Theologia*, cap. 6.

CICERO. 200. Nimium boni est, cui nihil est mali. Lib. 2. *de Finibus.*

201. Id solum bonum est, quod rectum, honestum sit. *Ibid.*, lib. 3.

202. Non tam enitendum, ut bona quæ nobis data non sint sequamur, quam ut vitia fugiamus. Lib. 1. *de Offic.*

203. Potest-ne bonum cuique malo esse, aut quisque in abundantia bonorum ipse esse bonus? *De Paradoxis*, cap. 2.

204. Nihil bonum, nisi quod honestum; nihil malum, nisi quod turpe. Lib 2. *Tusc. quæst.*

205. Non sunt bona dicenda, nec habenda, quibus abundantem licet esse miserrimum. *Ibid.*, lib. 5.

206. Nihil bene se haberet, nisi omne bonum in honestate consisteret. *Prosec.*

207. Omne bonum lætabile est; quod autem lætabile, id prædicandum, et præ se ferendum; quod tale autem, id etiam gloriosum; si vero gloriosum, certe laudabile; quod autem laudabile, profecto etiam honestum; quod bonum igitur, id honestum. *Ibid.*

208. Quidquid est quod vere bonum sit, id expetendum est; quod autem expetendum, id certe approbandum; quod vero approbandum, id gratum acceptumque est habendum. *Prosec.*

209. Divitias, cum quivis (quamvis indignus) habere possit, in bonis non numero; quod enim est bonum, id non quivis habere potest. *Ibid.*

210. Omnium actionum finis est bonum, et illius causa omnes aliæ res sunt agendæ. *De Rhetore.* PLATO.

211. Omnia quæ bona sunt, bona esse nisi cum aliqua virtus affuerit, mihi necessarium esse videtur. *Ibid.*

212. Non est bonum, quod incremento malum fit. Lib. 1. *de Ira*, cap. 13. SENECA

213. Animi bonum animus inveniat, non oculus. *De Vita beata*, cap. 2.

214. Omne boni principium, ex virtute est. *Ibid.*, cap. 6.

215. Summum bonum immortale est. *Ibid.*, cap. 7.

216. Bona terrena adventitia, et nutum fortunæ sequentia sunt; at vero bona sunt, in quæ non est manus injectio. *De Constantia sapientis*, cap. 5.

217. Omnia ista bona, quæ nos speciosa, sed fallaci voluptate delectant, pecunia, dignitas, potentia, aliaque complura, ad quæ generis humani cæca cupiditas obstupescit, cum labore possidentur, cum invidia conspiciuntur eisque ipsis quos exornant et premunt, plus minantur quam prosunt. *De consolat. ad Polybium*, cap. 28.

218. Stultus est, qui nullum fructum esse putat bonorum, nisi præsentium. *Ibid.*, cap. 29.

219. Quidquid optimum homini est, id extra humanam potentiam jacet, nec dari, nec eripi potest. *De consolat. ad Helviam*, cap. 8.

220. Nullum bonum juvat habentem, nisi ad cujus amissionem præparatus est animus. Ep. 4.

221. Nullius boni sine socio, jucunda possessio est. Ep. 6.

222. Nemo sollicito bono fruitur. Ep. 14.

223. Id bonum cura, quod vetustate sit melius. Ep. 15.

224. Veri boni aviditas tuta est. Epist. 23.

225. Qui omne bonum honesto circumscripsit, intra se felix est. Epist. 74.

226. Bona illa sunt vera, quæ ratio dat; solida ac sempiterna, quæ cadere non possunt, nec decrescere quidem, aut minui. *Prosec.*

227. Cætera, opinione bona sunt, et nomen quidem habent commune cum veris, proprietas in illis boni non est. *Ibid.*

228. Summum bonum nec infringitur, nec augetur, in suo modo permanet. *Ibid.*

229. Solum bonum est honestum, cui modus est. Ep. 76.

230. Bonum sincerum esse debet, et ab omni parte innoxium; non est id bonum quod plus prodest, sed quod tantum prodest. Epist. 87.

231. Quid stultius turpiusve, quam bonum rationalis animi ex irrationalibus nectere? Ep. 92.

232. Mortale est omne mortalium bonum; verum autem bonum non moritur, certum est, sempiternumque; hoc unum contingit immortale mortalibus. Ep. 97.

233. Ut aliquid auri extrahamus, terram pervertimus; ut summum bonum occupemus, scrutari pectus piget. In *Proverb.*

234. Hominis bonum, liber animus est ac rectus. Ep. 124.

235. Hominis bonum non est in homine, nisi cum in illo ratio perfecta est. *Ibid.*

236. Nisi ubi rationi locus est, bonum non est. *Ibid.*

237. Bonum tunc habebis tuum, cum intelliges infelicissimos esse hujus mundi felices. *Ibid.*

238. Facillime bonis frueris, si ea vitaveris, quæ vituperaveris. *De Moribus.*

SIXTUS PHILOSOPHUS. 239. Intellige quæ sint bona, ut bene agas. Sent. 49.

240. Hoc solum ducito, quod bonum est. *Ibid.*, sent. 71.

241. Hoc solum bonum putato, quod Deo dignum est. *Ibid.* sent., 123.

242. Quod bonum est, hoc solum te decere puta. *Ibid.* sent., 186.

243. Bona habere omnes quidem optant, obtinent autem, qui semetipsos integre verbo Dei manciparunt. *Ibid.*, sent. 268.

244. Bonum in carne non quæras. *Ibid.*, sent. 306.

TRISMEGIST. 245. Bonum in nullo ponitur, nisi in uno Deo; imo ipsum bonum Deus ipse semper. Lib. *de Potest.* et *Sap. Dei*, cui tit. *Pimander*. cap. 6.

246. In solo Deo, bonum ipsum existit. *Ibid.*

VALER. MAX. 247. Bona, quæ opes humanæ vocantur, affluunt subito, repente dilabuntur; nullo in loco, nulla in persona stabilibus nixa radicibus consistunt. *Pros.*

248. Itaque neque debent existimari, neque dici bona, quæ inflictorum malorum amaritudinem desiderio sui duplicant. Lib. 6, *Dictor. memor.*, cap. 11.

Vide etiam tit. *Acquirere*, sent. 18; *Amissio*, sent. 19; *Anima*, sent. 35; *Beneficium Dei*, sent. 80, 95; *Jactantia*, sent. 30; *Incipere*, sent. 4, 5, 32, 33, 34, 40, 73; *Malum*, sent. 16; *Melior*, sent. 46, 66; *Providentia Dei*, sent. 11, 12, 13; *Proximus*, sent. 26; *Temporale*, sent. 49; *Visio Dei*, sent. 8; *Vita æterna*, sent. 65, 170; *Voluntas in genere*, sent. 35.

CADERE.

Definitio. Casus est effectus extraordinarius, contingenter annexus effectui naturaliter producto. COLLECTOR.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ALBERTUS MAGNUS. 1. Homo per se cadere potest, per se autem nunquam resurgere potest. *De Paradiso animæ*, part. 1, *de Virtutibus*, cap. 24.

S. AMBROSIUS. 2. Vicina est lapsibus adolescentia. *De viduis.*

3. Inter omnes lapsus hominum, nulla est gravior quam superborum ruina. Lib. 10, ep. 84, *ad Demetriadem.*

4. Sicut levius est de plano corruere, sic gravius est de sublimi cadere dignitate. *Prosec.*

5. Quia ruina, quæ de alto est, graviori casu colliditur. *De Dignit. Sacerd.*, cap. 3.

6. Si Petrus lapsus est, qui dixit, etsi alii scandalizati fuerint, ego non scandalizabor, quis alius jure de se præsumat? Lib. 10, sup. *Luc*, cap. 22, sup. illud : *Nescio quid dicas.*

S. ANSELMUS ET S. AUGUSTIN. 7. O durus et dirus casus hominis? heu quid perdidit, et quid invenit? quid abscessit, et quid remansit? perdidit beatitudinem ad quam factus est, et invenit miseriam ad quam factus non est; abscessit sine quo nihil felix est, et remansit quod per se, nonnisi miserum est. In *Prosologio*, cap. 1.

S. ANSELMUS. 8. Gravius irascitur Deus peccanti, qui de proposito altiori cadit, quam alio. Ep. 3, *ad Henricum amicum.*

S. ANTONIN. 9. Quanto quis cadit ab altiori statu virtutis, non cito inde resurgens, tanto gravius ruit in omnia mala. Part. 1, tit. 4, *de Voluntate*, cap. 13.

10. Justi cadunt, et reprobi; justi cadunt ante se, et cognoscunt ubi cadunt; et ideo resurgunt; sed reprobi cadunt retro, et non vident ubi cadunt, et ideo non resurgunt. Part. 3, tit. 16, cap. 10.

11. Mirari solent homines, cum audiunt aliquem bonum cadere, cum tamen continuo sit in pugna; sed potius mirandum est, si aliquando non cadat. Part. 4, tit. 5, *de Justitia*, cap. 12.

12. Tanta est humana fragilitas, ut ad sibilum unius verbi dejiciatur; ut ad aspectum, seu erectionem oculi prosternatur. *Ibid.*

S. AUGUSTIN. 13. Eleganter dictum esse narratur; cum quidam ruisset in puteum, ubi aqua tanta erat, ut cum magis exciperet ne moretur, quam suffoca-

ret ne loqueretur; accessit alius eoque viso miserans, ait : Quomodo huc cecidisti? At ille : Obsecro, inquit, cogita quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim, quæras. Epist. 29, *ad Hieronym.*

14. Simpliciter fateor; ex quo Deo servire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores quam qui in Monasteriis profecerunt; ita non sum expertus pejores quam qui in Monasteriis ceciderunt. Ep. 137, *ad Clerum.*

15. Quisquis stat, videat ne cadat; et si ceciderit, velociter resurgat. *De Spiritu et Anima,* cap. 57.

16. Caro cadere diligit, surgere negligit. *De salutaribus documentis,* cap. 65.

17. Audeo dicere superbis esse utile cadere in aliquod apertum manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderant. *Prosecutio.*

18. Salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando flevit, quam sibi placuit, quando præsumpsit. Lib. 14, *de Civitate Dei,* cap. 13.

19. Melius expedit emendari et corrigi post lapsum, quam in nequitiis permanere. Lib. 1, *contra Julian.* cap. 2.

20. Multi cadere volunt cum David, et nolunt surgere cum David; non ergo cadendi exemplum propositum est, sed si cecideris, resurgendi. *Pros.*

21. Attende, ne cadas; non sit delectatio minorum, lapsus majorum; sed sit casus majorum, tremor minorum.

22. Audiant qui non ceciderunt, ne cadant; audiant qui ceciderunt, ut surgant. Sup. *Psalm.* L.

23. Nullus in certamine cadit, nisi cujus fortitudo cadit. Sup. *Psalm.* cxvii, vers. 14, *Fortitudo mea.*

24. Quicunque non sunt lapsi, in veritate stant; et ille stat, qui Deo fruitur; qui autem se frui voluerit, cadit. Super *Psalm.* cxxi, vers. 2, *Stantes erant pedes nostri.*

25. O quam feliciter cecidi, qui post lapsum felicius resurrexi. Lib. *de Diligendo Deo,* cap. 6.

26. Superbis continentibus expedit cadere, ut in eo ipso in quo se extollunt, humilientur. Ser. 65, *de Verbis Dom.*

27. Timenda est ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. Serm. 1, *Dom. Quadrag.*

28. Non sicut homo qui sponte cecidit, ita etiam sponte surgere potest, nisi porrecta dextera Dei. Lib. 1, *de Lib. arbit.,* cap. 20.

29. Plane non dubitaverim dicere, lapsas animas a castitate sanctiore (quæ vovetur Deo) adulteris esse pejores. *De bono viduit.,* cap. 11.

30. Qui cecidit, ad eum statum a quo lapsus est, non nisi auctoris sui gratia reformatur. *Pros.*

31. Surgit enim beneficio alieno, qui cecidit proprio.

32. Nec ideo non suo dicendus est cecidisse, quia alieno noscitur resurgere; nec propterea suo resurrexisse, quia non alieno certum est cecidisse. *Contra Felicianum,* cap. 13.

33. Sæpius ventis agitatur ingens pinus, et celsæ turres graviore casu decidunt. In suis *Proverb.*, verbo *Sæpius.* V. BEDA.

34. Stantibus et lapsis par sollicitudo tenenda est; his ne retrocadant, illis ut concite surgant. *Ibid.*, verbo *Stantibus.*

35. Tunc te lapsurum formida, cum ruit alter. *Ibid.*, verbo *Tunc.*

36. Nullus tantæ perfectionis in Ecclesia vivit, qui non multoties cadat et resurgat. Sup. *Psalm.* VIII.

37. Quanto quis ad altiora profecerit, tanto gravius (si corruerit) colliditur. Serm. *de Cantico Ezech.* S. BERNARD.

38. Nusquam est securitas, neque in cœlo, neque in Paradiso, multo minus in mundo. *Pros.*

39. In cœlo enim cecidit Angelus sub præsentia divinitatis, Adam in Paradiso de loco voluptatis, Judas in mundo de schola Salvatoris. Serm *de Ligno, fœno et stipula.*

40. Cadit asina, et est qui sublevet eam; perit anima, et nemo est qui reputet. Lib. 3, *de Consider.*

41. Peccantis lapsus non dono adscribendus est potestatis, sed vitio voluntatis. *Pros.*

42. Etsi datum fuit voluntati posse stare ne caderet, non tamen resurgere si caderet. *De Gratia et libero arb.*

43. Statim labitur cordis miseria, subtracta divina gratia. *De Medit.,* cap. 9.

44. Nullus sit casus, quem non meditatio præveniat: nullus sit casus, qui te imparatum inveniat. *De Interiori domo,* cap. 45.

45. Voluntate sua cadit, qui cadit; et voluntate sua stat qui stat. *Ibid.*, cap. 40.

46. Uniuscujusque casus tanto majoris est criminis, quanto priusquam caderet, majoris erat virtutis. *Ibid.*, cap. 50.

47. Felix homo, qui sic ambulat ut non cadat; aut si ceciderit, ut statim resurgat. *Pros.*

48. Felicior vero est, qui nunquam cecidit; felicissimus autem est, qui cum Deo regnat immunis a casu. *Ibid.*, cap. 68.

49. A minimis incipiunt, qui in maxima proruunt. *De Ordine vitæ.*

50. Qui per loca periculosa vadit, cito cadit. Ser. 17, *ad Sororem.*

51. Quis non videat, quod sicut in multis cecidi, sic et in alia poteram cecidisse peccata, nisi

omnipotens pietas me conservasset? Ser. in *Vigilia SS. Petri et Pauli*.

52. Qui suo sine alieno impulsu cadere potest, alieno sine suo surgere non potest. Serm. 85, super *Cantica*.

53. Homines aliquando cadere necesse est; dum in hoc seculo detinentur; sed alii colliduntur, alii non, quia Deus supponit manum suam. Ser. 2, sup. *Qui habitat*.

54. Septies cadit justus, et septies resurgit; si tamen cadat in die, ut se cadere videat, et cecidisse sciat, et resurgere cupiat, et requirat manum adjuvantis. Ser. 17, sup. *Cant.*, sup. illud. *Proverb.* 27 : *Septies cadit justus*.

55. Aut ascendas necesse est, aut descendas; si attentas stare, ruas necesse est. Ep. 91, *ad Abbates*.

56. Animarum, proh dolor! nec casus reputatur. Serm. *ad Clerum in concilio Rhemensi*.

S. BONAVENT. 57. Causa ruinæ subditorum, est ruina prælatorum. Sup. *Lament. Hierem.* cap. 1, sup. illud: *Portæ ejus destructa*.

58. Nemo stat, nisi Deo tenente; nemo cadit, nisi Deo permittente. Ser. 1, *de S. Ambrosio*.

59. Fundata est domus nostra in arena et semper minatur ruinam; nec a casu potest esse tuta, nisi diligentissime fuerit conservata. Serm. 6, *de SS. Apostolis*.

60. O humana miseria! o lacrymabilis defectus amoris! cadit elephas, et est qui auxilium ferat; capitur passer, et est qui succurrat; porcus vociferatur, et invenitur qui adjuvat; sed si cadit homo, non est qui in auxilium vadit. *Pros.*

61. Sunt hodie homines canibus similes, quorum mos est, ut si unus percutitur, ab omnibus aliis lacereatur. Serm. 9, *de SS. Apostolis*.

62. Homo potest per se corruere, sed nullatenus potest resurgere sine adjutorio divinæ gratiæ. Part. 5, *Breviloquii*, cap. 3.

63. O anima debilis et infirma, quæ tam facilis est, et tam prona ad cadendum, tam difficilis ad surgendum? In *Soliloquio*, cap. 2.

CLEM. ALEX. 64. Hac solum ratione fit ut quis nunquam labatur, si Deum sibiipsi semper adesse existimat. Lib. 3, *Pedagogi*, cap. 5.

65. Melius est labi pedibus quam oculis. *Ibid.*, lib. 2, cap. 6.

S. CYPRIAN. 66. Quam perniciosa res est, ad sequentium lapsum ruina præpositi! Epist. 4.

67. Nihil tam sævum, tam durum, tam triste, quam cecidisse de alto pudicitiæ gradu. *De bono pudicitiæ*, cap. 4,

68. Nimium præceps est, qui transire contendit ubi alium conspexerit cecidisse. *De Singular. Clericor.*

DIONYSIUS CARTHUS. 69. Quanto aliquis seipsum erigit altius, inaniusque extollit, tanto meretur profundius cadere. Sup. *Ep., ad Roman.*, cap. 1.

S. ELIGIUS. 70. Peccator dum labitur, de misericordia Dei præsumat, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio. Hom. 9.

S. EUSEBIUS CÆSARIES. 71. Qui sanctior et sapientor est, plus semper timeat cadere; nam qui altius est, cadens, majores casus recipit. Epist., *ad Damas. Papam, de mort. D. Hieron.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 72. Difficile ut non cadere in gravia permittatur qui minus gravia non veretur. Hom., *de Initio Quadrag.*

FRANCISCUS TITELM. 73. Si quando contigerit ut justus ex humana fragilitate ad casum declinet, præservatus erit ne collidatur, sive confringatur, ut non omnino cadat ad mortem, sed quantocius restituatur in statum pristinum. Sect. 1, sup. *Psalm.* XXXVI, vers, 25 : *Cum ceciderit non collidetur.*

GLOSS. ORD. 74. Aliquando Deus permittit bonos cadere, ut resurgant fortius in virtute. Sup. IV *Reg.*, cap. 20.

75. Ad cavendum non movet pedem, nisi superbia. Sup. *Psalm.* CXX.

76. Cadunt, qui sibi volunt esse fortitudo et laudatio; sed non cadit, cui Dominus est fortitudo et laudatio, sicut nec Dominus cadere potest. Sup. *Psalm.* CXVII, in illud : *Eversus sum ut caderem.*

77. Peccantis fuit corruere, sed miserentis Dei est eruere. Sup. *Thren.*, cap. 3.

78. Nostrum est, quod decidimus; Dei quod resurgimus. *Ibid.*, cap. 5.

79. Impossibile est quemlibet sanctum aliquando non cadere in minimis peccatis : nec justi esse desistunt, quia ocius opitulante Deo resurgunt. Sup. 1, *B. Joan.*, cap. 1.

80. Nullum permittit Deus cadere, qui ei servit vero amore. Sup. *Apocal.*, cap. 6.

GRATIANUS. 81. Si aliquis lapsus quoquomodo fuerit, et portemus eum, et fraterno corripiamus affectu. In *Decret.* Part. 1, dist. 50, can. *Ponderet*, § *Sed.*

S. GREGORIUS MAGN. 82. Sæpe qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus pressi ceciderunt. Lib. 6. *Moral.*, cap. 17.

83. Mens justorum etsi libera est a perverso opere, aliquando tamen corruit in perversa cogitatione. Lib. 18. *Moral*, cap. 5.

84. De statu suo David cadente nemo superbiat, de lapsu etiam suo David surgente nemo desperet. *Ibid.*, lib. 33. cap. 10.

85. Tanto facilius ruina sequitur, quanto apud se quisque impudentius exaltatur. *Ibid.*, lib. 34, cap. 18.

86. Tanto quisque gravius corruit, quanto antequam caderet in conspectu Dei altius ascendit. Sup. *Psalm.* 4, vers. 3.

87. Quid Paradiso jucundius, qui cœlo securius? et tamen homo ex Paradiso peccando, et Angelus cecidit e cœlo. Lib. 6, in *Registro,* c. 169. Ep. 5, *ad Cyriacum episc. Constantinop.*

88. Cum allevatur, dejicitur, qui honoribus proficit, et moribus cadit. *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 125, epist. 25, *ad Leandrum episc. Hispaniarum.* sup. illud *Psalm.* 72 : *Dejecisti eos, dum allevarentur.*

89. Cum magni viri cadunt, communi judicio tradendi non sunt, quia priora opera promerentur, ut posteriorum gravitas levigetur. Lib. 5. in I. *Reg.*, cap. 4. sup. illud 1 : *Ergone Jonathas morietur?*

90. Plerumque alterius casus, alterius solet esse cautela. Lib. 4. in *Registro,* indict. 13, cap. 100, epist. 56.

91. Dum magna proruunt, minima eriguntur. Lib. 5. in I. *Reg.*, cap 3. sup. illud : *Cum adhuc Saul.*

92. Angelus sua malitia cecidit, hominem vero aliena prostravit. Lib. 4. *Mor.*, cap. 10.

93. In unoquoque lapsu a minimis semper incipitur, et succrescentibus defectibus ad graviora pervenitur. *Ibid.*, lib. 31, cap. 9.

94. Sæpe committunt homines mala, quæ sciunt; et idcirco permittuntur decipi, ut cadant etiam in mala, quæ nesciunt. *Ibid.*, lib. 11, cap. 7.

95. Clausis oculis cordis, eo anima præcipitatur in infimis, quo obscuratur a summis. *Ibid.*, lib. 26, cap. 8.

96. Anima quæ dum caderet, volens appetiit; dum conatur surgere, cogitur invita tolerare. *Ibid.*, lib. 24, cap. 7.

97. Toties apud Deum labimur, quoties a recto itinere infirmæ cogitationis pede claudicamus. Lib. 25. *Moral.*, cap. 3.

98. Omnis qui in peccati mortem ceciderit, non inconvenienter poterit cadaver vocari; cadaver enim a casu dicitur. *Prosec.*

99. Quasi exanimis namque jacet, qui justitiæ vivificantem spiritum non habet. *Ibid.*, lib. 31, cap. 22.

100. Malignus spiritus tanto sibi factum lucrum grande credit, quanto sanctioris viri animam ad lapsum inclinat. Lib. 3. *dialogi,* cap. 7.

101. Turpe nimis est, ibi nos cadere, unde conati sumus alios levare. Hom. 18. sup. *Ezech.*

102. Deus stantibus, si ceciderint, minatur pœnam; lapsis vero, ut surgere appetant promittit misericordiam. *Pros.*

103. Illos terret, ne præsumant in bonis; istos refovet, ne desperent in malis.

104. Justus es? iram pertimesce ne corruas : peccator es? præsume de misericordia ut surgas. Hom. 34, sup. *Evang.*

105. Fructus mundi, ruina est : ad hoc enim crescit, ut cadat; ad hoc cadit, ut germinet : ad hoc germinat, ut quodcumque germinaverit, cladibus consumat. *Ibid.* Hom. 1.

106. Par fructus boni operis esse non debet ejus qui in nullis, et ejus qui in quibusdam facinoribus cecidit, et ejus qui in multis est lapsus. *Ibid.* Hom. 20.

107. Pravi quique dum temporali honore suffulti foris videntur surgere, intus cadunt. *Prosec.*

108. Allevatio enim pravorum, ipsa ruina est. Lib. 1, in *Registro,* indict. 9, cap. 5, Ep. 5, *ad Theotistam.*

109. Ita sunt humani lapsus, ut quod in spirituali virtute deficit, in carnali vita roboretur. Lib. 4, in I *Reg.*, cap. 1.

110. Septies cadit justus, et resurgit; si cadit, quomodo justus? si justus, quomodo cadit? sed justi vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit. Ep. 46, *ad Rusticum.* S. HIERONYM.

111. Excelsa periculosius stant, et citius corruunt quæ sublimia sunt. Sup. *Daniel,* cap. 3.

112. Non tantum gloriæ est post victoriam, quantum ignominiæ post ruinam. Ep. 4, *ad Rustic.*

113. Rectius fuerat homini subiisse conjugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem, in profundum inferni cadere. Ep. 22, *ad Eustochium.*

114. Non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quanti mœroris de sublimioribus corruisse. Lib. 13, sup. *Ezech.*, cap. 44.

115. Ego peccator sum, iste peccator est, quid ad te quod ceciderit? teipsum considera, ne cadas. *Prosec.*

116. Quid in alterius ruina exultas? nunquid si ego cecidero tu stabis?

117. Licet ruina mea sit ruina fratris; timor tuus esse debet, non exultatio.

118. Ille cecidit, lætaris; an tristis es? responde mihi : frater cecidit, aut lætus es, aut tristis : si lætus es, ut quid in alterius ruina lætus es? si autem tristis es, quid circuis, quid aliis narras? tristitiam tuam Deus videat, et ipse frater sentiat, non fratrum aures audiat. Sup. *Psalm.* CXIX, vers. 2, *A labiis iniquis.*

119. Carnale est cadere, sed diabolicum jacere. Sup. *Marc.*, cap. 14.

120. Impius post casum oculos aperit, quia quam male gesserit cognoscit. Sup. *Psalm.* XIII. HUGO CARD.

121. Habet unde cadat, qui in alto est. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 7.

122. Animæ amisso decore castitatis per lapsum, non inveniunt pinguedinem internæ charitatis, sed absque fortitudine virtutum vagantur mobiliter ante faciem diaboli. Sup. *Thren.* cap. 1.

123. Permisit Dominus Petrum cadere multiplici de causa scilicet : primo, ut confundatur Marcion hæreticus ; secundo, ut nemo de se præsumat ; tertio, ut plus Christo, quam sibi credat ; quarto, ut ejus comprimatur audacia ; quinto, ut Petrus convinceretur ; sexto, ut alii instruerentur ; septimo, ut sciret Petrus qualiter aliis commisereretur. Sup. *Matth.*, cap. 26.

IDIOTA.

124. Cecidisti, o nequam, de sublimi in profundum, de gratia in peccatum, de virtute in vitium, de gloria in pœnam, de cœlo in infernum, de vita in mortem, de salute in infirmitatem, de bono in malum, de gaudio in mœrorem, de consolatione in desolationem, de securitate in timorem, de facilitate in miseriam, de libertate in servitutem. Lib. 4, *Contempl. de Innocentia*, cap. 3.

S. JOANNES CASS.

125. Nullus repentino lapsu corruit, sed paulatim per longam incuriam recidens, perit. Lib. 9, *Instit. de spir. tristitia*, cap. 6.

S. JOANNES CHRYSOST.

126. Ne detegamus proximorum lapsus, etsi ab aliis eos didicerimus ; sed satagamus, ut nuditas non videatur. Hom. 29, sup. *Genes.*, in illud 9 : *Et vidit Cham nuditatem Patris sui.*

127. Si absque compassione et misericordia fratrem lapsum præteris, forte et te, si cecideris, alius similiter præteribit. *Prosec.*

128. Si vis non despici sicubi labaris, ne ipse despexeris alium, sed magnam præ te fer benignitatem ; et thesaurum crede maximum, si serves fratrem. *Ibid.*, Hom. 43.

129. Quem Deus regit, nec cadere potest, nec errare. Hom., sup. *Psalm.* XXII.

130. Justus per negligentiam cadit, et peccator cum desperaverit, perit. Hom. 1, sup. *Psalm.* I.

131. Novimus multos ad ipsius cœli fere verticem conscendisse, deserta deviaque coluisse, ac denique feminam neque in somnis quidem vidisse ; et tamen negligentia succis poplitibus corruerunt, et ad voraginem vitiorum venerunt. Hom. 27, sup. *Matth.*, in illud *Psalm.* XL : *Numquid qui cadit, non resurget ?*

132. Si semper stare, et nunquam cecidisse, divinum est atque mirabile, quibus est laudibus dignus, qui se et a casu recipit, et multo majora perficit intrepidus. *Ibid.*

133. Mirabilius est videre hominem, qui dum vituperatur, quam hominem, qui dum depellitur et percutitur, non decidat. Hom. 88, super *Matth.*

134. Omnem jactantiam subsequitur ruina. Hom. 5, *Oper. imperf. sup. Matth.*

135. Fortiter cadit quod cadit, propter duas causas, aut propter pondus suum, aut propter altitudinem suam. *Pros.*

136. Quod enim ponderosum est, etsi de humili loco cadit, fortiter cadit : quod autem de alto cadit propter altitudinem spatii, etsi leve fuerit, graviter cadit.

137. Christianus fortiter cadit propter duas causas, aut propter magnitudinem peccati, aut altitudinem dignitatis.

138. Sicut quod de alto cadit, grandem sonum facit, ut audiant omnes : sic qui de alto gradu dignitatis cadit, ruina illius ubique auditur. *Ibid.* Hom. 40.

139. Gravissimum est in profundum vitiorum decidere : facilius enim est cadere, quam post casum resurgere. Hom. 70, sup. *Joan.*

140. Quæ in medio certamine corruunt animæ, graviori casu concutiuntur. *Ibid.* Hom. 76.

141. Non grave est venisse in profundum malorum, sed manere ibi postquam veneris. Homil. 24 sup. *Acta Apost.*

142. Casus non tam gravis est, quam post casum jacere. Hom. 8. sup. I. *ad Cor.*

143. Noli, si stas, nimium tibi confidere ; sed cave ne cadas ; nam si Paulus, qui omnium firmissimus erat, formidavit, longe magis nobis est formidandum. *Ibid.* Hom. 23.

144. Cum asinum cecidisse videtur omnes manum porrigere, et pariter erigere student ; fratrum vero pereuntium cura habetur nulla. Hom. 1. *ad Popul. Antioch.*

145. Non cadere grave est, sed post lapsum non resurgere satanicum et perniciosum est. *Ibid.*, Hom. 22

146. Si magnus est lapsus tuus, major sit lacrymarum tuarum torrens. *Ibid.*

147. Qui stare videtur, videat ne cadat ; qui vero lapsus est, surgat ; qui cecidit, non confringatur. *Ibid.*

148. Facilius est casum cavere, quam lapsos resurgere. *Ibid.*, Hom. 80.

149. Non lapsus et ruinæ causa tentatio est, sed instabilitas animi et ignavia. In Hom. *Quod nemo læditur nisi a semetipso.*

150. Stantem confidere, et desperare jacentem, perditio animarum est. Homil. 10, *de Pœnit.*

151. Maxime refulgentes fuerunt post lapsus enormes plerique inventi, qui magnum impetum in malitia præ se tulerant. Epist. 5. *ad Theodorum lapsum.*

152. Non est grave cadere luctantem, sed jacere dejectum ; non est perniliosum in prælio vulnerari, sed post vulnus acceptum desperatione curandi medelam vulneri denegare. *Prosec.*

153. Sæpe athletas videmus post frequentes lapsus, et dejectiones plurimas coronatos ; militem quoque scimus post fugas multas, virum fortem fuisse, et vicisse victores. Ep. 6. *ad Theodorum lapsum.*

154. Lubricum genus est natura mortalis, cito quidem labitur, sed non sero reparatur ; et sicut facile cadit, ita et velociter surgat. *Ibid.*

155. In profunda cecidisse malorum, non est impii ; sed postquam ceciderit, contemnere. Hom. 40, *ad Popùl. Antioch.*

156. Peccasti? pœnitere; millies peccasti ? millies pœnitere. *Prosec.*

157. Si lapsus es poteris surgere ; periisti, sed poteris salvari ; fornicatus es, sed poteris continere ; mœchatus es, sed poteris liberari.

158. Occidisti, sed pœnitere ; mœchatus es, sed confitere ; cecidisti, sed resurge. Hom. 2, sup. *Psalm.* L.

159. Si qui se stare putat, debet timere ne cadat; qui cadit, quomodo non debet sollicitus ut valeat resurgere ? Hom. 10, sup. *Ep. ad Hebr.*

S. JOAN. CLIM. 160. Miserabile sane spectaculum, eos in portu naufragium passos aspicere, qui in mari servati fuerant. *Gradu* 2.

161. Melius est e sublimi cadere in terram, quam ex lingua cadere. *Gradu* 11.

162. Miserabilis quidem est ille, qui corruit; sed ille longe miserabilior, qui alteri ruinæ causa fuit. *Ibid.*

163. Lapsus quidem subditi, voluntas est propria ; quieti vero solitarii, orationis intermisso. *Gradu* 27, *de differentia quietis.*

S. JOAN. DAM. 164. Proximi casum ne ride, verum ipse quidem quam tutissime poteris, incede; ei autem, qui humi jacet, manum porrige. Lib. 1, *Parall.* cap. 11.

JOAN. TRITH. 165. Humanæ fragilitatis est cadere, sed pertinaciæ diabolicæ, dejectum in luto sceleris permanere. Hom. 13, *ad Monach.*

S. ISID. HISP. 166. Studeamus aut non cadere, aut cito conversi a lapsu resurgere. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 23.

167. Humilitas lapsum non novit, humilitas lapsum nunquam lapsa est. *Apud Bedam*, in suis *Scintillis*, cap. 4.

S. ISID. PELUS. 168. Optabilior est lapsus e pavimento, quam a lingua : multi quippe cum cecidissent, resurrexerunt ; ob prolatum autem sermonem, interierunt. Lib. 1, ep. 459, *ad Therasium.*

LACT. FIRM. 169. Nec deficiat aliquis, nec de se desperet, si aut cupiditate victus, aut libidine impulsus, aut errore deceptus, aut vi coactus, ad injustitiæ viam lapsus est; potest enim reduci ac liberari, si eum pœniteat actorum, et ad meliora conversus, satis Deo faciat. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 24.

170. Nemo potest esse tam prudens, tam circumspectus, ut non aliquando labatur. *Ibid.*

171. Plus habent ponderis ad ruinam, quæ sunt cæteris altiora. Lib. 7, *de Divino præmio*, cap. 15.

172. Nimium præceps est, qui transire contendit, ubi conspexerit alium cecidisse. *Prosec.* S. LAUR. JUST.

173. Vehementer effrænis est, cui non incutitur timor de alieno casu. In *Ligno vitæ*, part. 1, *de timore*, cap. 4.

174. Facilius prudentes labuntur, quam simplices. Part. 2, *de Regim. prælat.*, cap. 22.

175. Corruisti? surge : iterum corruisti? iterum surge ; corruisti tertio, et quarto, et sæpius? surge rursum, geme, plange, suspira, humiliare, et Deus non te deseret. *Prosec.* LUDOVICUS BLOSIUS.

176. Quare etiamsi centies, etiamsi millies intra unius horulæ spatium lapsus fueris, toties resurge, quoties cadis. In *canone vitæ spirit.*, cap. 1.

177. Multos graviter corruere sinit Deus, ut proprio casu eruditi meliores reddantur. *Prosec.*

178. Nemo tamen post ruinam melior resurgit, quam futurus erat, si non cecidisset. *Ibid.*, cap. 3.

179. Nunquam humilis labitur, nam unde labi posset, qui sub omnibus est? Hom. 19. S. MACHAR.

180. Qui ex humili loco cadit, celeriter surgit; qui autem ex alto decidit, mortis adit periculum. Orat. 8, *de Superbia.* S. NILUS.

181. Ex his qui in summo perfectoque constiterint gradu, non arbitror quod ad subitum quis evacuetur ac decidat, sed paulatim et per partes defluere eum necesse est. Lib. 1, *Periarchon.*, cap. 3. ORIGEN.

182. Cum omni peccato per pœnitentiam medeamur, solus lapsus virginum restitutionis remedium non meretur. Ep. 35, *ad Anselmam sanctimonialem.* PETRUS BLESENS.

183. Humanum est delinquere, sed inhumanum atque diabolicum, non a peccato resurgere. *Ibid.*, ep. 88, *ad Abbat. Theoberiens.*

184. Pensate vos, qui estis positi in superlativo gradu hominum, si tantus est lapsus a gradu positivo, quam gravior est a superlativo. Serm. 47.

185. Deus, quos in perpetuum eligit ne aliqua elatione superbiant aliquando cadere permittit. Serm. 18. *de S. Vitali.* S. PETR DAM.

186. Si adhuc stas, præcipitium cave ; quod si lapsus es, ad unum pœnitentiæ (qui ubique præsto est manum fiducialiter tende. *Opusc.* 7, cap. 24.

187. Insignis præconii est eum, qui corruerat in ruinam, inopinatam reportare victoriam. *Opusc.* 18, cap. 4.

S. PROSPER. 188. Si quis forte aliqua victus tentatione corruerit, non absorbeatur tristitia, nec de Dei miseratione diffidat. Lib. 2. *de Vocat. gentium*, cap. 37.

189. Qui de casu pereuntis exultat, necesse est ut prius pereat ipse, quam alium perdat, et ab ipso ea perditio, qua perire alium cupit, incipiat. Lib. 2, *de Vita Contemplat*, cap. 29.

RICH. A S. VICTORE. 190. Justum valde est, ut qui ex divinis muneribus insolenter intumescit, ex propria ruina discat, quam nihil sit, et per semetipsum quam nihil possit. Part. 1., lib. 2., *de Erudit. hom. interior*, cap. 30.

SALVIANUS. 191. Licet quique lapsi sint, non commorentur in lapsu, nec in volutabris suis sordentium suum more versentur, sed illico surgant. *Pros.*

192. Ac, si fieri potest, tam velox sit remedium resurgentis, ut vix possit vestigium apparere collapsi. Lib. 1, *ad Eccles. Catholic.*

193. Nullus dandus est diabolo locus, ut qui stantes impulit in ruinam, lapsos præcipitet in mortem. *Ibid.*

S. SERAPION. 194. Qui in parvis labitur, labetur aliquando in majoribus ; et qui non est seductus a parvis, erit ita contra majora munitus et tutus, ut ei resisti non possit. *Contra Manichæos.*

S. THOMAS AQUINAS. 195. Non permittit Deus aliquos cadere, qui in alios erigat. Part. 1, quæst. 23, art. 6.

196. Deus permittit aliquos cadere in peccatum, ut, peccatum suum agnoscentes, humilientur et convertantur. 1, 2, quæst. 79, art. 4.

THOMAS A KEMPIS. 197. Multi fortes ceciderunt, quia nimis de seipsis præsumpserunt. In *Hortulo Rosar.*, cap. 9, sect. 2.

198. Qui nunquam cadit, solus Deus est ; quare ergo rides de lapsu alterius? qui stas, vide ne cadas, deride lapsum tuum. *Ibid.* cap. 11.

IN VITIS PATR. 199. Omni studio ac diligentia provideamus, ne corruamus ; neque enim cadere athletam decet, quandoquidem multi cum cecidissent sese erigere minime potuerunt. Lib. 1, in *Vita Barlaam et Josaphat*, cap. 11.

200. Si labi contigerit, statim enitendum est ut resiliamus ; et quoties cadere contigerit, toties etiam statim usque ad extremum vitæ diem curandum est ut resurgamus. *Ibid.*

201. Non est novum cadere in luctamine, sed malum est jacere dejectum. *Pros.*

202. Revoca unde extuleras pedem fortiter, te cadente risit inimicus, sed fortiorem te sentiat resurgentem.

203. Lubricum est genus mortalium, sed sicut citius cadit, sic iterum velocius per Dei adjutorium surgit. Libr. 1, in *Vita Mariæ neptis Abrahæ*, cap. 9.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

204. Omnibus modis fulciendi sunt, qui ruunt. Lib. 3, *Tuscul. quæst.* CICERO.

205. Si magnus vir cecidit, magnus jacuit. *De Consol. ad Helviam*, cap. 13. SENECA.

206. Quid jaces? ad imum delatus es? nunc est resurgendi locus. Lib. 3. *Quæst.*

207. Sæpe majori fortunæ locum fecit injuria ; multa ceciderunt, ut altius surgerent, et in majus. Ep. 91.

208. Frequentior currentibus, quam reptantibus lapsus ; sed his non labentibus vis nulla, illis nonnulla vis etiam si labantur. Lib. 9, epist. 26, *ad Lupercum.* PLINIUS II.

Vide etiam tit. *Adventus*, sent. 17 ; *Apostasia*, sent. 39, 40 ; *Ascendere*, sent. 61, 70, 89 ; *Auxilium divinum*, sent. 25 ; *Misericordia Dei*, sent. 6 ; *Monialis*, sent. 71 ; *Nescire*, sent. 50 ; *Ordo in genere*, sent. 27 ; *Pauli Encomia*, sent. 1 ; *Pœnitentia*, sent. 200 ; *Prædicatio*, sent. 126 ; *Profectus*, sent. 10 ; *Recidivatio*, per totum ; *Resurrectio a peccato*, per totum ; *Sacerdos*, sent. 10. *Securitas*, sent. 15 ; *Superbia*, sent. 187 ; *Virginitas*, sent. 103 et 105.

CÆCITAS.

Definitio. Cæcitas est privatio totalis visus, etiam oculis retentis. COLLECTOR.

Cæcitas mentis est voluntas fastidiens, despiciens superiora et spiritualia. Part. 1. *Centiloquii.* S. BONAVENT.

Divisio. Triplex cæcitas est avari : prima damnationis, secunda derelictionis, tertia habitationis. Part. 2, tit. 1, cap. 2. S. ANTONIN.

Quadruplex est cæcitas, scilicet, spiritualis : infidelitas, invidia, inobendientia, ignorantia ; corporalis : a natura, ex senio, ex morbo, ex aurisia, vel acrisia. Sup. *Isaiam*, cap. 42. HUGO CARD.

Productio. Cæcitas mentis prima est filia luxuriæ. Part. 2, tit. 5, *de Luxuria*, cap. 9. S. ANTONIN.

Comparatio. Sicut cæcitas corporalis est privatio ejus, quod est principium corporalis visionis ; ita etiam cæcitas mentis est privatio ejus, quod est principium mentalis sive intellectualis visionis. Secunda secund., quæst., 15, art. 1. S. THOMAS AQUINAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Tanta est cæcitas hominum de cæcitate etiam gloriantium. Lib. 3, *Confess.* cap. 3. S. AUGUSTIN.

2. Quid ista cæcitate tenebrosius, ad obtinendam inanissimam gloriam errorem hominis aucupari, et Deum testem in corde contemnere? Sup. *Ep. ad Galathas.*

3. In rebus humanis tanta cupiditate cæcantur homines, ut non videant. Sup. *Psalm.* cxxiii, vers. 4.

4. Cæcitas contigit in primo homine per peccatum. Tract. 44, sup. *Evang. Joan., de* cap. 9.

5. Cæcitas est infidelitas; et illuminatio, fides. *Ibid.*

6. Cæcitas ipsa est peccatum: qui se putant videre, et medicum non quærunt, in sua cæcitate permanent. *Ibid.*

7. Cæcus non videt foveam, in quam cadit; qui sponte facit peccatum, videns et sciens, cæcus est, et præcipitio se tradit. *De Contritione cordis*, cap. 8.

8. Usque adeo cæcitas mentis occuluit, ut omnia bona velit habere homo præter seipsum. Hom. 25.

9. Totus mundus cæcus est, omnes cæcos nasci fecit, qui primum hominem decepit: ideo venit Christus illuminator, quia diabolus fuerat excæcator. Hom. 43.

10. Recte dicuntur oculi tanto esse ab hac luce longius, quanto fuerint cæciores. *Prosec.*

11. Quid tam longe est a luce, quam cæcitas, etiamsi lux præsto sit, atque oculos perfundat extinctos? Epist. 57, *ad Dardanum.*

12. Quis non hominem se malit esse etiam carne cæcum, quam belluam videntem? Lib. 14, *de Trin.*, cap. 14.

13. Deum videre, mentis cæcitas non potest. De 83 *quæst.*, quæst. 12.

14. Quam subtiliter ille antiquus hostis, cæcitatem ante oculos mentis nostræ obducit, ne discernere valeamus gaudium hujus seculi, et gaudia Regis æterni. *De salutaribus documentis*, cap. 11.

15. Quisquis beneficia Dei non videt, cæcus est. Lib. 1, *de Civitate Dei*, cap. 7.

16. Prævaricatorem legis lux deserit veritatis, qua desertus fit cæcus. *De natura et gratia*, cap. 22.

17. Quomodo homo positus in sole cæcus, præsens est illi sol, sed ipse soli absens est: sic omnis stultus, omnis iniquus, sic omnis impius cæcus est corde. Tract. 1, super *Evang.*, de cap. 1.

18. Cæcus factus est Paulus, ut interiore luce cor ejus fulgeret: exterior lux ad tempus subtracta est, ut interior redderetur. Ser. 1, *Convers. S. Pauli.*

19. Samson dum cum Philistæis pugnavit, non potuit capi ab hostibus; sed postquam dormivit in sinu feminæ, et otiose cum ea remansit, mox capitur et cæcatur. Serm. 17, *ad Fratres in eremo.*

20. Felix cæcitas, qua male quondam illuminati in prævaricatione, tandem in conversione salubriter excæcantur. Serm. 1, *in Convers. S. Pauli.* S. BERNARD.

21. Cæcitas eruditione indiget, et doctrina. Serm. 11, *de Parvis sermonibus.*

22. Causa cæcitatis, est contemptus veritatis. Ep. 18, *ad Petrum Card.*

23. Cæcitate fit, ut oculus nequam veritatem non agnoscat. *De præcepto et dispens.*

24. Quatuor sunt, quæ animam peccantis excæcatam videre faciunt: tribulationis purgatio, Christi incarnatio, veritatis prædicatio, gratiæ inspiratio. Serm. 4, *Quinquag.*, sup. illud, *Luc*, 18: *Confestim vidit.* S. BONAVENT.

25. Tanto pejor est cæcitas mentis, quam corporis, quanto anima corpus excedit, et longe magis: eo quod cæcitas carnis, a recta via non excludit, nec impedit; sed potius auxilium tribuit; cæcitas autem mentis viam præcludit, dum homo qua via eundum sit, non advertit. Serm. 2, *de SS. Evangel.*

26. Intellectus humanus sine radio, circa divina est quasi cæcus. *De itineribus æternit.*, itinere 6.

27. Ita ratio cæca est in anima, quod nec cognoscit seipsam, cum ipsa sit ex iis, quæ oculis carnis videri non possunt; et sic non solum cæca est, sed etiam stulta. Lib. 1, *de Profect. Relig.*, cap. 8.

28. Omnis homo in hujus vitæ auxilio cæcitatis suæ tenebris per culpam pressus, quantalibet vi ad æternitatis lumen intendat, penetrare non potest. Lib. 4, *Moral.*, cap. 22. S. GREGORIUS MAGN.

29. Iniquitas mentem cæcat. *Ibid.*, lib. 10, c. 9.

30. Fit recte retributionis examine, ut qui exteriori negligenter utitur oculo, interiori non injuste cæcetur; nam fenestras luminis, ad tenebras aperit cæcitatis. *Ibid.*, lib. 21, cap. 9.

31. Cæcus est qui, supernæ contemplationis lumen ignorat. Part. 1, *Pastoral.*, cap. 11.

32. Cæcus est, qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo gressus operis dirigat, nescit. *Ibid.*

33. Quantalibet intentione adhuc peregrina mens satagat videre lucem æternam sicut est, non valet, quia hanc ei damnationis suæ cæcitas abscondit. Libr. 4, *Moral.* cap. 23.

34. Peccatoris mens tanto altius tenebrescit, quanto nec damnum suæ cæcitatis intelligit. *Ibid.* lib. 6, cap. 13.

35. Quanta miseria! qui privatus est interno lumine, in hac vita diu vult perpeti cæcitatem suam. *Ibid.*, lib. 11, cap. 26.

36. Lux visibilis si incaute diligitur, a luce invisibili cor cæcatur. *Ibid.*, lib. 22, cap. 2.

37. Sæpe evenit ut, dum peccatores superna clementia expectat, in majorem cordis cæcitatem prosiliant. *Ibid.*, lib. 25, cap. 3.

38. Mens interna non penetrat, quam exteriorum actuum pulvis cæcat. Lib. 4, in I *Reg.* cap. 2.

S. HIERONYM. 39. Meretur cæcitatis suæ subire supplicium, qui parentum vultus vel torvo visu despexerit, et elatis oculis læserit pietatem. Ep. 12, *de Honorandis parent.*

40. Amantium cæca sunt judicia. Lib. 3, sup. *Oseam.*

HUGO CARD. 41. Cæci sunt homines, cum temporalia præponunt spiritualibus. Sup. *Genes.*, cap. 21.

42. Reprobus propria sponte cæcatus, non videt quod in præsenti patitur, et quod in futuro sit passurus non prævidet. Sup. *Prov.*, cap. 14.

43. Nullum animal audacius equo cæco. *Ibid.*

44. Multi cæci sunt, non quia oculos non habeant, sed quia inde non intuentur, quod debent. Sup. *Isaiam*, cap. 42.

45. Cæcus est, qui aptus natus est videre, et non videt. *Ibid.*

46. Hodie fere omnes speculatores sunt cæci, cæci a providentia et scientia. Super *Ezech.*, cap. 3.

S. JOANNES CHRYSOST. 47. Nihil prosunt corporales oculi, si oculi mentis fuerint excæcati. Hom. 43, sup. *Genes.*

48. Morbus cæci animo, vitio corporis multo detestabilior est. Hom. 70, sup. *Matth.*

49. Sicut qui graves habet oculos, melius in loco tenebroso quam in sole positus videt, sic homo terrenus in terrenis est astutus, et in spiritualibus cæcus. Hom. 15, *Oper. imperf. sup. Matth.*

50. Prius peccatis plurimis excæcatur homo, et sic diaboli deceptione seducitur, et cadit in mortem. *Ibid.*, Hom. 19.

51. Cæcus dicitur non solum qui corporaliter cæcus est, sed etiam per cujus oculos diabolus videt, et non Deus. *Ibid.*, Hom. 34.

52. Cæcitas spiritualis, est malitia cordis. *Prosec.*

53. Sicut enim cæcus, non potest aspicere in splendorem luminis, sic homo malignus non potest intelligere mysteria pietatis. *Ibid.*, Hom. 39.

54. Indicium cæcitatis, est quærere ductores. Hom. 28, sup. *Acta Apostol.*

55. In oculis mentis fit cæcitas cordis, quando animum nullus concutit metus. Serm. 13, sup *Ep. ad Ephes.*

56. Cæcitas cordis non contrahitur aliunde, quam a stupiditate et lascivia. *Ibid.*

57. Post delicias nascitur cæcitas. Homil. 1. *ad Coloss.*

58. Multi lucem relinquunt, ut in tenebris cæci jaceant. Lib. 1, *de Falsa relig.*, cap. 1. LACT. FIRM.

59. Vere cæci sunt, qui, cœlestia non videntes et tenebris ignorantiæ circumfusi, terrena et fragilia venerantur. Lib. 4, *de Vera Sapientia*, cap. 26.

60. Quo cæcus a visibus vacat, eo quidquid audierit in corde subtilius versat; et quia per exteriora quæque non spargitur, interioris zeli stimulo truculentius inflammatur. *Opuscul.* 33. S. PETRUS DAMIAN.

61. Cæcum vulgus hominum, orbatum est luminibus, dum mala bonis antefert, justis injusta, perturbationes tranquillitati animi, immortalibus mortalia. Lib. *De eo quod quis rerum divinarum hæres sit.* PHILO JUD.

62. Obcæcata anima, etiam dum vapulat, non sentit, benefactoremque agnoscere renuit. *Hecatontad.* 2, sent. 61. S. THALASS.

63. Mens execæcatur præ sollicitudine. Super *Matth.*, cap. 6. THEOPHYLACTUS.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

64. Cæcus a nativitate sapientior est surdo et muto. Lib. *de Sensu et sensato.* ARISTOTELES.

65. Cæci ducem quærunt, nos sine duce erramus. Ep. 55. SENECA.

66. Pars innocentiæ est, cæcitas; oculi irritamenta sunt vitiorum, ducesque scelerum. *De Remediis fortuitorum.*

67. Detestabilis erit cæcitas, si nemo oculos perdiderit, nisi qui eruendi sunt. Lib., *de Provid. Dei*, cap. 5.

Vide etiam titulus *Avaritia*, sentent. 38, 39 et 40.

CALUMNIA.

Vide Injuria.

CANITIES.

Vide Senectus.

CANTILENA.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Ubi organum vitiosum, ibi et cantus vitiosus. Sup. *Psalm.* XXXV. S. AMBROSIUS.

2. Dulcis cantilena, quæ non corpus effœminat, sed mentem animumque confirmat. Super *Psalm.* CXVIII, serm. 7, vers. 6.

3. Nec bonæ cantilenæ tuæ obstrepere moribus malis. Sup. *Psalm.* CXLVI, vers. 1. S. AUGUSTINUS.

V. BEDA. 4. Qui obscœnis carminibus aurem libenter aperit, hanc animæ suæ portam mortis efficit. Lib. 2, sup. *Luc.*, cap. 7.

S. BERNARD. 5. Quid sunt verba secularium mulierum, nisi cantus sirenarum? Serm. 57, *ad Sororem.*

S. BONAVENT. 6. Delectari in cantilenis, aut est propter internam devotionem, aut propter internam voluptatem, aut propter quamdam curiositatem. *Prosec.*

7. Primo modo non est peccatum; secundo modo est peccatum, annexum luxuriæ de proximo: tertio modo est peccatum, annexum luxuriæ de remoto. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 2, in illud: *Omni voluptate fruerctur.*

8. Quam multæ mulieres cantica diabolica, amatoria et turpia ore decant; ista possunt tenere atque parare quæ diabolus docet, et non possunt tenere quæ Christus ostendit. *Prosec.*

9. Quomodo cantica turpia, in tenebras diaboli mittunt; sic cantica sancta, Christi lumen ostendunt. Hom. 20.

CLEMENS ALEX. 10. Chromaticæ modulationes, harmoniæ, et meretriciæ musicæ sunt relinquendæ. Lib. 2, *Pædagogi*, cap. 4.

CYPRIANUS. 11. Mulier quod est venenosius, super cuncta psallere delectatur, aut canere, cujus cantu tolerabilius est audire basiliscum sibilantem. *De Singularit. clericorum*, cap. 7.

12. Vocem Deus homini dedit, non ad amatoria cantanda, nec turpia. *De disciplina et habitu virginum*, cap. 5.

S. EPHRÆM. 13. Ubi diabolicæ cantiones sunt, ibi ira Dei. *Prosec.*

14. Ubi citharæ et tibiarum cantus, atque tripudia perstrepunt, ibi virorum pariter ac mulierum sunt tenebræ, diaboliquc festum celebratur. In *Encomio*, sup. *Psalm.*

GREG. NAZ. 15. Occlude verbis turpibus aures tuas, sonisque cantuum mollissimis. In *Tetr.* Apud D. Joan. Damasc., lib. 1, *Parall.*, cap. 46.

GREG. NYS. 16. Mulieris sonus per fractam cantuum harmoniam evertit auditum, et corda seducit. Hom. 4, sup. *Ecclesiasten.*

HIERONYM. 17. Anima Christiana cantica mundi ignoret. Ep. 7, *ad Latam.*

18. Quid mihi cum hoc dulci et mortifero carmine sirenarum? nolo illi subjacere. Ep. 22, *ad Eustochium.*

19. Scylleos canes ac mortifera carmina sirenarum surda aure pertranseas. Lib. 2, super *Oseam.*

HUGO CARD. 20. Mulieres vocis blandæ modulationibus multos decipiunt et capiunt. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 9.

21. Horæ diaboli sunt cantilenæ, quas qui audit aut legit, parochianum diaboli se ostendit; et ideo in morte sepelietur in ejus cemeterio, scilicet in inferno. Sup. *Luc.*, cap. 16.

S. JOANNES CHRYSOST. 22. A meretricum cantibus statim cupidinis flamma incendit auditores, et quasi non sufficiat ad inflammandam mentem aspectus ac facies mulieris, pestem quoque vocis diaboli invenerunt. Hom. 69, sup. *Matth.*

23. Quid turpius quam ad ostium meretriciæ domus hærere cantillantem, pugnis a scordo contundi, flere, lugere, seipsum deturbare? Hom. 37, sup. 1, *ad Cor.* in *Moralit.*

24. Quemadmodum sordes aures corporis obstruere solent, sic meretricii cantus aures mentis solent obstruere, atque immundas facere. Hom. 38, sup. *Matth.*

25. Fornicarii cantus multo magis quam stercora sunt abominabiles. *Ibid.*

26. Choreæ et cantilenæ diabolica colluvies. Hom. 12, sup. *Ep.* 1 *ad Cor.*

27. Ipsæ cantilenæ omnis incontinentiæ plenæ sunt, quæ innumeras inducunt miserias; in quibus plurima amici et amatoris, et amicæ et amatæ appellatio versatur. *Ibid.*

28. Virgines, omnem exuentes pudorem et suam projicientes salutem, cum impudicis adolescentibus satanica symphonia certatim concinunt. *Ibid.*

29. Implentur immundo spiritu, qui satanicas cantiones modulantur. Serm. 19, sup. *Ep. ad Ephes.* in illud 5: *Impleamini spiritu.*

30. Quæ fistulis et musicis instrumentis canuntur, nihil aliud sunt quam dæmonum cantilenæ. Serm. 1, sup. *Ep. ad Coloss.*

LACT. FIRM. 31. Carmen compositum cum suavitate, decipiens capit mentes, et quo voluerit impellit. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 21.

32. Qui rapitur cantibus (qui sensus ita sæpe deliniunt, ut etiam status mentis dulcore perturbetur) ad impios cultus facile traducitur. In *Epitome divin. Instit.* verbo *Cohibenda.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 33. Omne quod duri est operis ac laboris, dulcis vincit, et afficit cantilena. Serm. 10.

34. Ubi planctus non est, ibi est empta et mercenaria cantilena. *Ibid.*, serm. 19.

RUPERTUS. 35. Ludicra et lasciva, imo etiam turpia et dæmonum quoque phantasmata sunt quæ a meretricibus cantantur, quæ eorum suavitate maxime ad incitamenta libidinum auditores pelliciunt. Lib. 10 in *Apocalyps.*, cap. 18, sup. illud: *Et vox citharædorum.*

S. VALERIAN. 36. Quotiescunque dulci voce mulcetur auditus ad turpe facinus mutatur aspectus. *Prosec.*

37. Nemo insidiosis cantibus credat, nec ad illa libidinosæ vocis incitamenta respiciat; quæ cum

oblectant, sæviunt; cum blandiuntur, occidunt.

38. Isti sunt laquei, quibus famulantibus inter cætera vulnera diabolus hominum mortes operatur.

39. Sicut videmus frequenter blandis sibilis aves decipi, et hebetes feras in laqueum mortis dulcedine vocis impelli; sic causa mortalium est, quos dulcisoni cantus cura sollicitat.

40. In hoc autem proficiunt varietates vocum, ut homo aut capiatur, aut capiat. Hom. 6, *de Otiosis verbis.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 41. Melodia iratos, et aliis passionibus occupatos sæpe alleviat, ipsos lætos faciens. 8, *Politic.*

SENECA. 42. Cantandi saltandique nunc obscœna studia effeminatos tenent. Libr. 1. *Controvers.*

43. In comessationibus nostris plus cantorum est, quam in theatris olim spectatorum fuit. Epist. 84.

CAPTIVITAS.

Vide Carcer.

CAPTIVORUM REDEMPTIO.

Vide Redemptio captivorum.

CARCER.

COLLECTOR. *Etymologia.* Carcer dicitur quasi coarcer, a coercendo, quod in eo detenti prohibeatur exire.

CASSIODORUS. Carcer dictus est quasi arcar, quod a se arceat exire conclusos. Sup. *Psalm.* CXXXXI, vers. 10.

S. ISIDORUS HISPALENS. Carcer dictus est, quia eo homines coercentur, quasi arcens, ab arcendo scilicet. Lib. 5. *Etymol.*, cap. 27.

HUGO A S. VICTORE. *Definitio et descriptio.* Carcer, tenebrosus est locus, fœtidus, horribilis, profundus pœnalis et solitarius. Lib. 4. *de Propriet. rerum*, cap. 3.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. Carcer et captivitas proprie est libertatis ablatio. Hom. 21. sup. *Epist.* II *ad Cor.*

S. JOAN. CLIM. Captivitas est violens inviti cordis abductio, sive jugis ad quæcunque ingressus, atque optimi nostri status exterminium. *Gradu* 15.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Gravis culpa, si justus sit, in captivitate, in carcere propter debitum aliquod, et nihil a te impetret. Lib. 1. *Offic.*, cap. 30.

2. Non turbentur innocentes cum falsis criminibus appetuntur, cum oppressa justitia traduntur in carcerem; visitat Deus et in carcere suos; et ideo ibi est plus auxilii, ubi est plus periculi. *De Joseph*, cap. 5.

3. Ipso exilio claustra carceris duriora sunt. Sup. *Psalm.* CXXVIII, serm. 20. vers. 2.

S. ANTONIUS DE PADUA. 4. Carcer est hic mundus, et fornax Babylonis, Serm, *Dom.* 22 *post Trin.*

S. AUGUSTIN. 5. Considera ubi sis, quid egeris vide, quare patiaris vide, et ibi vides quid patiaris. Sup. *Psalm.* CXXXXV. vers. 5: *Injuriam patientibus.*

6. Si periturus est, qui carcerem non visitavit, quid de illo fiet, qui forte in carcerem misit? Serm. 1, *de Defunctis.*

V. BEDA. 7. Captivitas est maxima, ubi animæ captivæ ducuntur. In suis *Proverb.*, verbo *Captivitas.*

S. BERNARD. 8. Sane labore tolerabilior est carcer hic, et tempore brevior assignatur: ubi cum iratus fuerit Dominus, misericordiæ recordatur: quam illic ubi iniquitas inventa ad odium, suum habet carcerem; ubi nulla redemptio, ubi nemini licet respirare. In *Declamationibus.*

S. BONAVENT. 9. O quanta consolatio esset, si carcer captivo aperiretur: aperitur utique carcer culpæ ad evadendum. Serm. 10, *de Rogationibus*, sup. illud: *Luc* 2, *Pulsate et aperietur.*

10. Diabolus tenet peccatorem in carcere clausum, Christus ad aperiendum clavem de cœlo portavit, et amico tuo reliquit; sed heu! diabolus cavet, ne carcer aperiatur. *Ibid.* sup. illud. *Matth.* 16: *Tibi claves traditæ sunt.*

11. Vincula durissimi carceris auferunt facultatem operandi, libertatem ambulandi, potestatem libere agendi, et inferunt necessitatem tolerandi. Serm. *de Animabus.*

12. Carcer malorum desideriorum, disciplina est. Part. 1, in *Speculo disc.* cap. 7.

13. Pigro, cella carcer est. Lib. 1 *de Profectu relig.* cap. 32.

S. CYPRIANUS 14. Beatum carcerem, quem illustravit martyrum præsentia! o beatum carcerem, qui homines Dei mittit ad cœlum! Ep. 81, *ad Rogationum*, cap. 1.

S. FRANCISCI ASSISIAS. 15. Nihil cum corporis affligit captivitas, cui animæ magna est concessa libertas Tom. 1 Prophetia 4.

GLOSS. ORD. 16. Ad Principum spectat officium, illos quos paterna castigatio corrigere non potuit, vinculis et carceribus mancipare. Sup. *Josue*, cap. 19.

GLOSS. INT. 17. Inde nunc homo carcere tenetur, unde audacter est transgressus. Sup. *Job*, cap. 19.

GLOSS. ORD. 18. Carcer duplex est; scilicet vitiorum, et tribulationum. *Prosec.*

19. Primus est reproborum, qui mentis operibus injustis gravantur, donec carne soluti in exteriores tenebras projiciantur æternæ damnationis; secundus, est justorum. Sup. 1, *Petri*, cap. 3.

S. GREGOR. MAGN. 20. Beatius est liberum exire, quam post vincula libertatem quærere. Lib. 3, *Moral.*, cap. 58.

21. Quasi per amœna prata in carcerem per-

venit, qui per præsentis vitæ prospera ad interitum tendit. *Ibid.*, lib. 6, cap. 4.

22. Servum Dei non tenet catena ferri, sed catena Christi. Lib. 4, *Dialogi*, cap. 16, verbo *Alio.*

HIERONYM. 23. Non omnis qui vinctus est, vinctus est Christi : sed quicumque pro Christi nomine, et pro ejus confessione vincitur ille vero vinctus dicitur Jesu Christi. Sup. Ep. *ad Philemonem*, sup. illud : *Paulus vinctus Christi.*

HILARIUS. 24. Gravis est captivitas corporalis, quæ jure libertatis amisso victorum dominatui subditur : et serviunt tum quidem corpora, sed nequaquam capitur fidelis animæ libertas. Super *Psalm.* cxxv.

25. Captivitatem corporis, religiosæ animæ generositas despicit. *Ibid.*

26. Durum quidem est incarcerari, tamen homini non omnino est miserabile ; at vero animæ captivitas, quam infelix est. *Ibid.*

GO A S. CTORE. 27. Captivitatem animæ et corporis sequitur captivitas. *Ibid.*

28. Manasses, in carcere positus, catenis et compedibus constrictus Deum cognovit, quem prius liber cognoscere noluit. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 15.

29. Tria sunt quibus gravamur : videlicet carcer, captivitas et infirmitas : gravatur infirmus debilitate et dolore, incarceratus catenis et compedibus, captivus servitute et labore. *Ibid* lib. 3, cap. 10.

30. Mundus carcer est captivorum, infernus damnatorum. Lib. 3, *Miscellan.*

O CARD. 31. Quidquid in mundo amatur, carcer animæ est ; ubi anima misera amatoris, vinculo amoris reclusa tenetur atque ligata. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 2.

OANNES SOSTOM. 32. Quemadmodum margarita etiamsi in cœno obruatur, nihilominus nativam pulchritudinem retinet : sic virtus quocumque eam projeceris, sive in servitute, sive in carcere. Hom. 63, sup. *Genes.*

33. Eat licet in carcerem innocens, justus conjiciatur in vincula, in custodiam relegetur ; injuria injuriosi est : non innocentis ; pœna lædentis, non læsi. *Prosec.*

34. In carcere nullus appetitur, nullus alieno crimine oneratur ; innocens illic tempus expectat, reus judicium.

35. Gaude innocentia et exulta, si illic tentaris, proficis ; si humiliaris, exigeris : si pugnas, vincis ; si occideris, coronaris.

36. Innocentia enim in servitute libera est, in periculo tuta, in custodia læta. Serm. *de Joseph vendito.*

37. Vita præsens nullo carceri præstare videtur. Hom. 14, sup. *Matth.*

38. Simplex si in vinculis et in carcere positus est, non opus habet custodia, et custode custodia, sed multa est illi laxatio. Hom. 7, sup. *Acta Apost.* in *Moral.*

39. Quid carcere pejus, quid crudelius, quid ferocius? attamen Christiano nihil dulcius illo. *Ibid.* Hom. 36.

40. Carcer afflictionis locus est : ubi mœstitia, ibi virtus. *Prosec.*

41. In carcere humilitas animi est, exhortatio et exstimulatio ad virtutem. *Ibid.* Hom. 44.

42. Veri Philosophi etiam in vinculis, in carcere, in catena voluptate mera fruuntur. Hom. 38, sup. 1, *ad Cor.*

43. Vinctum esse propter Christum illustrius est, quam sive Apostolum, sive doctorem, sive Evangelistam esse. Serm. 8, sup. *Ep. ad Ephesios.*

44. Non caput ita splendidum reddit imposita corona margaritis conspicua, sicut catena ferrea, quæ propter Christum in carcere fertur. *Ibid.*

45. Sanctis ipsis regiis illustrior est carcer, ipso etiam cœlo. *Ibid.*

46. Si mihi cum Angelis standum fuisset sursum, aut cum Paulo vincto, carcerem præoptassem. *Ibid.*

47. Non ita beatum dico Paulum, eo quod in paradisum raptus sit, sicut quod in carcerem est conjectus. *Prosec.*

48. Non ita beatum æstimo Paulum, quod verba audivit ineffabilia, sicut quod vincula sustinuit. *Ibid.*

49. Illud magni honoris est, istud gloriæ nihil non excellentis, propter Christum incarcerari. *Ibid.*

50. Nihil catena beatius, nihil melius, quam male propter Christum in carcere affici. *Ibid*

51. Si quispiam dixisset, Elige utrum velis; vis esse Angelus Petrum stimulans ac solvens, an Petrus in carcere servatus? Petrus maluissem esse propter quem Angelus descendit. *Ibid.* Sup. illud Act. 12 : *Erat enim vinctus.*

52. Quanta gloriatio, quanta voluptas, quantus honoris splendor, pro Christo in carcere vinctum se esse cognoscere ! *Ibid.*

53. Quo pacto illustrior fit sancti Pauli in carcere virtus, quod vinctus ipse vinctis, quando non solum seipsum vinctus, sed et reliquos vinctos exolvit. *Ibid.*

54. Ubi carcer, ubi catena, ubi vincula, ubi mors pro Christo, ibi certamen bonum ; nihil hoc certamine melius, nihil illustrius. Hom. 9. sup. 2. *ad Timot.* sup. illud 4 : *Bonum certamen certavi.*

55. Si in captivitate fueris, timor adsit Dei, et nihil erit triste. Hom. 26, sup. *Ep ad Hebræos*, in *Morali.*

56. Argenteas catenas ad lucernas in templo suspendis, ipsum autem in carcere vinctum ne vis quidem visere. Hom. 60, *ad Popul. Antioch.*

LACT. FIRM. 57. Proprium justorum opus est, redimere captivos. Lib. 6. *de Vero cultu*. cap. 12.

58. Nemo dubitat quin timidi et imbecilli sit animi, metuere carcerem. *Ibid.*, cap. 17.

59. Quisquis carcerem non exhorruerit, fortissimus judicabitur. *Ibid.*

60. Nemo justus potest esse, qui carcerem timet. *Ibid.*

61. Qui Deum metuit, nec carcerem metuit. *Ibid.*, cap. 17.

62. Virtus pro fide, pro justitia nec carcerem perhorrescit, nec mortem recusat. In *Epitome divin. Instit.*, cap. *Dicam*.

63. Redimere ab hoste captivos, magnanimi opus est. *Ibid.*, cap. *Dixi*.

S. ISIDORUS HISPALENS. 64. Diabolus pro suo merito aerem, quasi avis, pro carcere meruit. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 5.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 65. Justum est, ut carcer non innocentes teneat, sed nocentes; pœna non justos cruciet, sed injustos. Serm. 65.

PRUDENTIUS. 66. Carcer Christicolis gradus coronæ est. In *Hymno martyris Fructuosi*.

67. Carcer provehit ad superna cœli. *Ibid.*

68. Carcer conciliat Deum beatis. *Ibid.*

SALVIANUS. 69. Levius est captivitatem corporis Christianum quam captivitatem animæ sustinere. Lib. 6, *de Gubern. Dei*.

70. Melius est sub specie captivitatis vivere liberi, quam sub specie libertatis esse captivi. *Ibid.*, lib. 5.

TERTULLIAN. 71. Si recogitemus ipsum magis mundum carcerem esse, exisse nos e carcere (cum in carcere sumus) quam in carcerem introisse intelligemus. *Ad Martyres*, cap. 2.

72. O vos benedicti de carcere in carcerem translati! habet quidem tenebras, sed lumen estis ipsi; habet vincula, sed vos soluti in Deo estis; triste quid illic spirat; sed vos odor estis suavitatis. *Ibid.*

73. Contristetur in carcere, qui fructum sæculi suspirat; Christianus etiam extra carcerem seculo renuntiavit, in carcere autem etiam carceri. *Ibid.*

74. Hoc præstat carcer Christiano, quod Eremus Prophetis. *Ibid.*

75. Auferamus carceri nomen, secessum vocemus: etsi corpus includitur, etsi caro detinetur, omnia spiritui patent. *Prosec.*

S. THOMAS AQUINAS. 76. Vagare spiritu, spatiare spiritu, et non stadia opaca aut porticus longas proponens tibi, sed illam viam quæ ad Deum ducit.

77. Quoties cum spiritu deambulaveris, toties in carcere non eris. CICERO.

78. Nihil crus sentit in nervo, cum animus in cœlo est, totum hominem animus circumfert et quo velit transfert. *Ibid.* SENECA.

79. Aer caliginosus est quasi carcer dæmonibus usque ad tempus judicii. Part. 1, quæst. 64, art. 4.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

80. Longe videtur a carcere atque a vinculis abesse debere, qui seipsum jam esse dignum custodia judicaverit. Orat. 1, *pro Catilina*.

81. Multi in carcere vixerunt, in convivio perierunt. Lib. 4, controv. 25.

82. Dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, cum ad sapientem pervenere, mansueta sunt. Ep. 85.

Vide etiam tit. *Mundus*, sent. 6, 80; *Vindicta in genere*, sent. 87.

CARMEN.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Illæ innumerabiles et impiæ fabulæ, quibus vanorum plena sunt carmina Poetarum, nullo modo christianæ consonant libertati. Ep. 131, *ad Memorium Episcop.* S. AUGUST

2. Poetarum consuetudo est atque licentia miscere carminibus suis ænigmata fabularum, quibus aliquid significare intelliguntur. Lib. 4, *Quæst. sup. Numeros*, quæst. 45.

3. Qui obscœnis carminibus aurem libenter aperit, hanc animæ suæ portam mortis efficit. Lib. 2, sup. *Luc.*, cap. 7. V. BEDA

4. Carmen in nocte est lætitia in tribulatione. Lib. 26. *Moral.* S. GREG. MA

5. Poetam non potest nosse, nisi qui versum potest struere. Ep. 26, *ad Pammachium*. S. HIERON

6. Dæmonum cibus est carmina Poetarum: hæc sua omnes suavitate delectant: et, dum aures versibus, dulci modulatione currentibus, capiunt, animam quoque penetrant et pectoris interna devinciunt. *Prosec.*

7. Verum ubi cum summo studio fuerint, ac labore perlecta, nihil aliud nisi inanem sonum et sermonum strepitum suis lectoribus tribuunt.

8. Nulla ibi saturitas veritatis, nulla refectio justi repetitur: studiosi eorum in fame veri, et virtutum penuria perseverant. Ep. 24, *ad Damasum papam*.

9. Ne legas Poetas, nec in eorum lectione requiescas. *Ibid.*

10. Nunc etiam Sacerdotes, omissis Evangeliis et Prophetiis videmus, comedias legere, amatoria Bucolicorum versuum verba canere, tenere Vir-

gilium; et id quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis. *Ibid.*

11. Ubi non est lætitia mentis, frustra sonat melodia carminis. In Orat. *Hieremiæ*, sup. illud: *Senes defecerunt.*

12. Scylleos canes ac mortifera carmina sirenarum surda aure pertranseas. Lib. 2, sup. *Oseam.*

13. Sicut carmina sæculi sunt, sic et carmina Ecclesiæ, unde laus Dei cantatur, et consolatio Sanctorum est. Sup. *Psalm.* LIV in, fine Psalmi LIII.

[…]GO A S. [V]ICTORE. 14. Mundi amatores, qui vocari Christiani volunt, nugas poetarum diligunt et veritatem divinarum Scripturarum, aut negligunt, aut (quod pejus est) irrident et contemnunt. Lib. 4, *de Arca Noe Morali*, cap. 8.

ISIDORUS [HIS]PALENS. 15. Prohibetur Christianis figmenta legere Poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 13.

[…]T. FIRM. 16. Carmen, compositum cum suavitate, decipiens, capit mentes, et quo voluerit, impellit. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 21.

17. Assueti dulcibus et politis carminibus, communem sermonem pro sordido aspernantur; id enim quærunt, quod sensum demulceat. *Ibid.*

18. Poetæ officium est in eo, ut ea quæ gesta sunt vere in aliquas species obliquis figurationibus, cum decore aliquo conversa traducant. Lib. 1, *de Falsa relig.*, cap. 11.

19. Carmina sensus ita sæpe deliniunt, ut etiam status mentis dulcore perturbetur; et qui his rapitur auditu, ad impios cultus facile traducitur. In *Epitome divin. Instit.* verbo *Cohibenda.*

[…]IDONIUS. 20. Metrum diu infrequentatum durius texitur. Lib. 9, ep. 15, *ad Gelasium.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

[…]ICERO. 21. Ea re poemata non facio, quia cujusmodi volo, non possum; cujusmodi possum, nolo. Lib. 4, *de Arte Rhetorica ad Herennium.*

22. Si poema loquens, pictura est, pictura tacitum poema debet esse. *Ibid.*

[…]IUS II. 23. Castum esse decet pium Poetam. Lib. 4, ep. 14, *ad Paternum.*

24. Carmini parva est gratia, nisi eloquentia sit summa. Lib. 5, ep. 8, *ad Capitonem.*

[…]ENECA. 25. Poetarum furor, fabulis humanos errores alunt. *De brevitate vitæ*, cap. 16.

26. Carminibus maxime feriuntur animi. Ep. 108.

CARO.

[…]GO CARD. *Etymologia.* Caro dicitur a carendo, vel cadendo; a carendo, caret enim caro fere omnibus, vel quoad vitam, vel quoad sustentationem, vel quoad indumentum. *Prosec.*

Quoad vitam caret, quia indiget Deo, et anima; quoad esse, Deo, quoad bene esse, et etiam ut conservetur in esse, quia nec anima esse posset sine Deo.

Quoad sustentationem, indiget terræ nascentibus; quoad indumentum, cæteris animalibus.

Vel caro dicitur a cadendo, quia prona est ad lapsum, et secum trahit animam ad casum peccati, et præmittit in præcipitium inferni. Super *Psalm.* LXXVII, *Mor.*

Dicitur caro a carendo, quia caret omni bono. IDIOTA. *Prosec.*

Caret status firmitate, quia modo est sana, modo ægra, modo tristis, modo læta, modo turpis, modo pulchra, modo vivens, modo mortua.

Caret mentis puritate, et, quidquid tangit aut sibi sociatur, maculat.

Caret morum honestate, nisi stimulis coarctetur. Lib. 3, *Contemplat. de Conflictu carnis*, cap. 2.

Descriptio. Quid est caro, nisi putredo et ver- S. GREG. MAG. mis? et quisquis carnalibus desideriis anhelat, quid aliud quam vermem amat? Lib. 16, *Moral.*, cap. 29.

Omnis caro cinis et fœnum, massa putredinis, S. HIERONYM. cibus vermium, et fœtidissimum stercus. In *Regula Monachorum*, cap. 28.

Comparatio. Sicut tinea devorat, et sicut ignis S. AUGUSTIN. lignum, fœnum, stipulam consumit: ita caro rebellis et delicata, animam consumit et concremat. *De salutar. documentis*, cap. 65.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Nunc se erigit caro nostra, nunc se dejicit; S. AMBROSIUS. erigit menti, dejicit potestati; et ubi se urgeri viderit, constantiam deserit. Sup. *Psalm.* XLIII.

2. Non caro in vitio est, sed ea quibus caro sollicitatur et fluctuat. *Ibid.*

3. Qui secundum corporis appetentiam vivit, caro est. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 4, vers. 1.

4. Discamus cavere quem gerimus.

Hic nobis hostis domesticus; hic inimicus gravis est nostri; inflammatur vino; ardet libidine; decore mulieris accenditur; spe alitur; desperatione utitur; illecebris exuritur; non evaporat affectu; timore turbatur; metu frangitur; luxuria mollitur; lascivia dissolvitur; labore afficitur; sollicitudine fatigatur; passione conteritur. *Ibid.*, serm. 11, vers. 7.

5. Sancti viri cavent sibi a carne, sicut ab S. ANTONIN. hoste. Part. 1, titul. 2, *de Potentiis animæ*, cap. 9.

S. ANTONIUS DE PADUA. 6. Servus viri justi, caro est; o quam felix est, qui hunc servum subjugavit. Serm. *Dom.* 3, *post Epiph.*

7. Caro cum bonis naturæ est gravida, et temporalibus opulenta insurgit in dominam. Serm. *Dom.* 4 *Quadrag.*

8. Sic de carne nostra fit medicina, sicut de serpente theriaca; caro fuit serpens in culpa, dabit theriacam in pœna. Serm. *Dom.* 11, *post Trinit.*

AUGUSTIN. 9. Hæc animæ consuetudo facta in carne propter carnalem affectionem, in Scripturis divinis caro nominatur. Lib. 6 *Musicæ*, cap. 11.

10. Est quædam vita hominis carnalibus sensibus implicata, gaudiis carnalibus dedita, carnalem fugitans offensionem, voluptatemque carnalem consectans; hujus vitæ felicitas, temporalis est; ab hac vita incipere, necessitatis est; in ea persistere, voluntatis. Ep. 120, *ad Honoratum*, cap. 2.

11. Non mala est caro, si malo careat. *De continent.*, cap. 8.

12. Semper atque semper caro nostra subjecta sit animæ nostræ, et sicut ancilla famuletur dominæ suæ. *De salutaribus ducum.*, cap. 35.

13. Caro in malitia semper est potens, in abstinentia autem, in jejunio et in vigiliis et orationibus, ac bonis operibus infirmam se esse fingit. *Ibid.*, cap. 64.

14. Caro data est quasi animæ bellum, quæ si mortificetur, adducit vitam; si nutriatur, demergit in foveam. *Ibid.*

15. O caro, bestia crudelis, quid habes, quid gravas animam, quæ nihil desiderasset nisi Deo servire, si tibi inimicæ non se junxisset. *Prosec.*

16. Tu autem, caro misera, non solum teipsam occidis, sed et animam necas.

17. O caro mala quid quæris? quid desideras? non vis laborem sustinere, non vis inquieta conquiescere; suffocas animam, ut versa vice tu sis domina, et illa ancilla. *Ibid.*

18. Caro cum qua inhabito, semper ducere me vult ad peccatum; mecum vult coronari, sed non mecum decertare. *Ibid.*, cap. 65.

19. Princeps et domina carnis naturaliter anima est, quæ domare carnem debet et regere. Lib. 2, *contra Julianum*, cap. 8.

20. Quid prodest integra caro, mente corrupta? Sup. *Psalm.* XCIX.

21. Caro bene obediens famula est animæ; illa regit, hæc regitur; illa imperat, ista famulatur. Sup. *Psalm.* CXLV, vers. 1.

22. Ubi caro imperat et spiritus servit, perversa domus est. *Prosec.*

23. Recta enim domus est ubi vir imperat, fœmina obtemperat; rectus ipse homo, ubi spiritus imperat, caro servit. Tract. 2, sup. *Evang. Joan.* de cap. 1.

24. Caro nostra, jumentum nostrum est: iter agimus in Hierusalem, plerumque nos rapit caro, et de via conatur excludere; tale ergo jumentum cohibeamus jejuniis. *De Cant. novo*, cap. 3.

25. Vis ut tibi serviat caro tua? oportet te servire Deo tuo; regat te præpositus, ut possit a te regi subjectus; infra te est caro tua, supra te est Deus tuus. *De utilit. Jejunii.*

26. Vis ut serviat caro tua animæ tuæ? Deo serviat anima tua; debes regi, ut possis regere. Serm. 43, *de Verb. Domini.*

27. Mens regit, caro regitur; et magis sum ego in eo quod rego, quam in eo quod regor. Serm. 5. *de Verbis Apostoli.*

28. Caro domanda est, ne impinguata, incrassata et dilatata recalcitret. *Ibid.*, serm. 39.

29. Qui in carne vivit, in carne sentit et dolores carnis fugit in quantum potest; vulnera autem animæ prorsus ignorat, nec medicinam quærit in eis. *De Spiritu et anima*, cap. 9.

30. Ille secundum carnem vivit, qui secundum seipsum vivit. *Prosec.*

31. Secundum seipsum vivit qui pergit quo vult, dormit quando vult, et quandiu vult, qui loquitur quæ vult, et cui vult, et ubi vult; manducat et bibit quando vult, et quantum vult; ridet et jucundatur turpiter inter quos vult, et quando vult.

32. Prostremo quidquid naribus suave est, quærit; quidquid tactu blandum, quidquid oculis delectabile, quidquid corpori suo jucundum exercet et sequitur, qualiter vult, et quando vult; quia omnia licita et illicita carnaliter vult.

33. Delectatur in vestimentis pulcherrimis, et equitibus, et armis, sicut vult, et quando vult; et sic non secundum Deum, sed carnaliter vivit et delectatur, et omnia desideria carnis suæ perficit sicut vult, et quando vult. *De salutaribus documentis*, cap. 17.

34. Carnales etiam blanda corrumpunt. Serm. 2. *Quinquag.*

35. Carnalitas vetustas est, gratia novitas. Serm. 2 *Fer.* 2 *Pentec.*

36. Qualis est in oculis hominum, qui inversis pedibus ambulare videtur: talis est in oculis Angelorum, cui caro propria dominatur. Serm. 50. *ad Fratres in eremo.*

S. BASI[L.] MAG. 37. Quanto caro humana inferior est viribus corporis, tanto superior est supellectille rationis. Homil. 10, in *Hexamer.*

V. BE[DA]. 38. Incrassata caro, gustat cœlestia raro. In suis *Proverb.* verbo *Incrassata.*

S. BERNARD. 39. Familiare magis nobis est carnis nostræ servire vitiis, quam actiones et passiones ejus ordinare. In *Serm.* ser. 4, *Hebdomadæ pœnosæ de passione.*

40. Hostem crudelissimum circumferre, et sustentare cogimur, et perimere eum non licet. Serm. 3, *de septem panibus.*

41. Caro putrida putredini proxima est. Serm. 4, in *Assumpt. B. Mariæ.*

42. Motus et titillatio carnis, tribus ex causis contingit: ex præcedenti cogitatione; ex ventris plenitudine; ex maligni spiritus impugnatione.

43. Bonus fidusque comes caro spiritui bono, quæ ipsum aut si onerat, juvat: aut si non juvat, exonerat: aut certe juvat, et minime onerat. In tract. *de Diligendo Deo*, cap. *Sed.*

44. Quare animam tuam vilipendis, et ei carnem præponis? dominam ancillari, et ancillam dominari, magna abusio est. In *Medit.* cap. 3.

45. Caro suggerit mollia, mundus vana, diabolus amara. *Ibid.*, cap. 14.

46. Gustato spiritu necesse est desipere carnem. Ep. 3.

47. Cum judicium carnis ex anima pendeat, carni nihil potest utilius, quam salus animæ provideri. In *Declamat.*

48. Caro tunc Deum sitit, quando per jejunium abstinet, et arescit. Serm. 24, *ad Sororem.*

49. Si carnem tuam supra modum affligis, civem tuum occidis; et si eam plusquam oportet reficis, inimicum tuum nutris. *Ibid.*

50. Adversa carnis, remedia sunt animi. *Prosec.*

51. Ægritudo carnem vulnerat, mentem curat. *Ibid.*

52. Carnis tuæ fructus est libido, concupiscentia, invidia, infirmitas, fragilitas, dolor, vermis, putredo fœtens, et fœtidus fœtor. In serm. *de Miseria humana.*

53. Caro misera, insipiens, cæca, demens et prorsus insana caro transitorias et caducas quærit consolationes, imò desolationes. Serm. 6, de *Adventu.*

S. BONAVENT. 54. Unde caro ad tempus suaviter vivit, inde spiritus in æternum interit. Lib. 3, *Pharetræ*, cap. 17.

55. Servire carni mors est, cibus vermium, nidus dæmonum, vita peccatorum, fomes morborum, corruptio corporum, inquinatio morum; perditio bonorum, acquisitio malorum et dolorum. In *Alphabet. Religiosor.*

S. CYPRIANUS. 56. Non est caro dictatrix peccati, nec inventrix malitiæ, nec cogitatus format, nec disponit agenda, sed officina est spiritus, qui in ea et per eam quæcumque affectaverit peragit et consummat. In præfat. *ad Cornelium Papam, de Cardinalibus Operibus Christi*, cap. 4.

57. Caro hostis est et persecutor noster, peccati parens. Lib. 1, *Glaphyrorum in Deuteron.* cap. 3, *de Militante.* S. CYRILLUS ALEX.

58. Si superior sit caro, turpis est atque impurus qui vincitur, cœnoque plane contaminatior. *Prosec.*

59. At, si vincatur illa, spirituique se submittat, illustris ac præoptanda gloria victores manet. Hom. 18, in *Festis Paschal.*

60. Vitia carnis, delectationes atque tactus, mentem hominis vehementissime cæcant, hominemque bestiis reddunt consimilem. *De Profess. monast.*, art. 10. DIONYSIUS CARTHUS.

61. Nullus nobis tam occultus inimicus est, quam caro nostra. Hom. *de Pœnit. Ninivitarum.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

62. Maximus hominis inimicus est caro, nihil recogitare novit malorum, ut doleat; nihil prævidere, ut timeat. *Prosec.*

63. Studium ejus est abuti præsentibus; quod autem pejus est, bona cuncta sibi usurpat. S. FRANCISCUS ASSISIAS

64. Ipsa in suam gloriam transfert quod non illi sed animæ datum est, et sibi impudenter arrogat.

65. Illa de virtutibus laudem, de vigiliis et orationibus favorem carpit extrinsecum, nihil animæ relinquens. *Opuscul.*, oraculo primo.

66. Jumento nostro adhibere debemus saccum, paleam, et flagellum: saccum id est, opera pœnitentiæ; paleam, id est, necessaria ad vitæ sustentationem; flagellum, ut castigemus si excesserit. Apud Gratian. In *Decretis.* GLOSS. DECR.

67. In terrenis caro quiescit, sed spiritus deficit. Sup. *Job*, cap. 11. GLOSS. INT.

68. Moderati viri carnem regunt, et spiritui subdunt. Sup. *Psalm.* CXXXVII.

69. Terrenum fundamentum est substantia carnis. Lib. 5. *Moral.*, cap. 29. S. GREGOR. MAGN.

70. Quasi quædam vestis animæ, caro est; sed hæc vestis habet tineam suam, quia ab ipsa carnalis tentatio oritur, ex qua laceratur. *Ibid.*

71. Illi frequenter majores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur. Lib. 12. *Moral.*, capite 14.

72. Caro nobis aliquando adjutrix est in bono opere, aliquando autem seductrix in malum. Homil. 19. sup. *Ezechiel.*

73. Turpe est diligere, quod constat citius perire. Hom. 3. sup. *Evang.*

74. Caro delectationibus pascitur, anima vero amaritudinibus vegetatur. *Prosec.*

75. Sicut carnem dura convulnerant, ita spiritum mollia necant. In *septem Psalm. Pœnit.* sup. *Psalm.* L, vers. 16.

76. Sicut carne quiescente spiritus deficit, ita ea laborante convalescit. *Ibid.*

77. Quemadmodum carnem mollia nutriunt, ita animam dura ad alta sustollunt. *Ibid.*

78. Dum quisque considerat, quam citius caro ad pulverem redeat, festine superat hoc, quod se de carne intus turpiter impugnat. Lib. 3 *Moral.*, cap. 17.

79. Carnis vita per momenta deficit, et tamen carnale desiderium crescit. *Ibid.*, lib. 10, cap. 13.

80. Valida sunt, et omnino violenta bella carnis. Lib. 6. in I. *Reg.*, cap. 1.

81. Teneat fortem custodiam animi, qui potenter vult dispergere motus carnis. *Ibid.*, cap. 2.

S. HIERONYM. 82. Nihil carne humilius, nihil vilius, nihil omni injuriæ passionique subjectius. Ep. 7, *de Viro perfecto.*

83. Caro frigus timet, aspernatur famem, attenuatur vigiliis, libidinibus exardescit, mollia quæque et jucunda desiderat. Lib. 3. sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

HUGO A S. VICTORE. 84. Ubi præcedit spiritus elatio, sequitur carnis turpitudo. *De Orat. Dominica*, cap. 16.

85. Carni providenda sunt necessaria, ne deficiat; et superflua resecanda, ne sæviat. Sup. *Ep. ad Rom.*

86. Qui carni secundum voluptatem indulget, de jumento facit Deum suum. *Ibid.*

87. Carni providendum est ut serviat, non ut sæviat; ut sit ancilla, non domina; hostia fiat vitiorum mortificatione, et vivat virtute. *Ibid.*

88. Sic nutrienda est caro, ut serviat; sic domanda, ut non superbiat. Sup. *Regulam D. August.*, cap. 3.

89. Caro semper quærit affluentiam cibi, libertatem otii. *Prosec.*

90. Necessaria impendenda sunt carni, non subtrahenda; sed ne vacet otio, dum impenditur cibus, sequantur quæ conveniunt asino: virga scilicet et onus; virga correctionis, et onus laboris. Lib. 2. *de Claustro animæ*, cap 14.

91. Caro fragilis est, suadet et concupiscit adversus spiritum, pravos motus gignit, et infirma est. Lib. 4. *de Propriet. rerum*, capite 3.

92. Tres sunt tyranni, qui contra nos acies suas producunt; diabolus, mundus et caro. *Prosec.*

93. In exercitu diaboli militant vitia; in castris mundi, prospera et adversa; in societate carnis, desideria terrena.

94. Ex his tribus duo conjuraverunt tertio ad subversionem nostram.

95. Mundus enim et caro diabolo auxilium ferunt contra nos; unus est vicinus, alter domesticus; mundus enim juxta nos, caro nobiscum.

96. Idcirco confidit diabolus magis in auxilio carnis, quia plus nocet domesticus hostis. Lib. 1. *Miscellan.*

97. Quanto magis procuratur caro, tanto corruptior efficitur. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 11. HUGO CARD.

98. Tam servus, quam asinus noster, est nostra caro, cui debetur cibus ad sustentationem naturæ, virga disciplinæ ad reprehensionem lasciviæ, opus et onus ad perfectionem pœnitentiæ. *Prosec.*

99. Debentur illi cibaria, ne deficiat: virga, ne lasciviat; onus, ut proficiat. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 33.

100. Caro igne luxuriæ et avaritiæ cocta, quanto plus lavatur, tanto sordidior invenitur. Sup. *Isaiam*, cap. 16.

101. Nihil vilius quam a carne vinci, nihil gloriosius quam carnem vincere. Sup. *Matth.*, cap. 4.

102. Misera caro aviditatem edendi commovet, gulam incitat, appetitum provocat, voluptates ingerit. Lib. 3 *Contempl. de Conflictu carnis*, cap. 2. IDIOTA.

103. Qui carnales sunt, spiritualia facere non possunt; nec qui spirituales sunt, carnalia. Apud D. Joan. Damasc., lib. 3. *Parall.*, cap. 66. S. IGNATIUS MART.

104. Non est nobis adversarius extrinsecus formidandus, in nobismetipsis hostis inclusus est. *Prosec.* JOANNES CASS.

105. Non habemus hostem nobis extrinsecus metuendum, si ea quæ intra nos sunt spiritui devicta subdantur. Lib. 5. *de Spiritu Gastrimargiæ.*, cap. 21.

106. Quodammodo exire de carne est, in corpore commorantem; et ultra naturam est, fragili carne circumdatum, carnis aculeos non sentire. Lib. 6. *de Spiritu fornicat.*, cap. 6.

107. Natura carnalis domus diaboli est, quia omne malum intus in carne est, quia secundum voluntatem carnis est. Hom. 5. *Oper. imperf. sup. Matth.* S. JOANNES CHRYSOST.

108. Caro non arbitrio suo est, sed in malo; condita est sub peccato, et non potest bonum velle. *Ibid.*, Hom. 12.

109. Caro inimicum suum diligere non potest; quia impossibile est, ut injuriam non sentiat sibi illatam. *Ibid.*

110. Fieri non potest ut caro, nata de vanitate, non sit vanitatis amatrix. *Ibid.*

111. Caro adversus animam certare potest, vincere non potest, nisi ipsa anima consenserit ut vincatur; anima autem adversus carnem, et certat et vincit. *Ibid.*

112. Noli, quod carnem habeas, de victoria et labore pro virtute subeunda desperare. *Prosec.*

113. Carnis natura Paulo non fuit impedimen-

to, quin qualis fuit evaderet: nec Petro, ut cœli claves acciperet.

114. Et Enoch in carne translatus est, nusquam apparuit: ita et Elias cum carne raptus est.

115. Abraham, et Isaac, et Jacob in carne claruerunt; et Joseph in carne impudicam mulierem superavit. Hom. 74, sup. *Joan.*

116. Non decet ut caro imperet, sed obediendo sequatur; neque ut vitam dirigat, sed ut spiritus leges, quibus obtemperet, accipiat. Serm. 14, sup. *Ep. ad Rom.*

117. Carnalis homo, rebus præsentibus addictus est, atque in his perpetuo versatur. Hom. 3, sup. 2, *ad Cor.*

118. Quemadmodum de his qui virtute clari sunt, licet habeat quis corpus, dicere tamen solemus, Totus anima est; ita et de carnalibus, licet illis per vitam non desit anima, dicimus tamen, Totus caro est. Hom. 13. sup. 1, *ad Timoth.*

S. JOANNES CLIM.

119. Amicus ingratus ac dolosus, caro est; et si foveatur, amplius lædit. Gradu 9.

ISID. PELUS.

120. Si carnis tuæ cupiditas adversum te furit, ac rabido impetu fertur, ignis futuri memoriam ipsi refrica, et extinguetur. Lib. 1, ep. 433, *ad Salomon.*

S. LAURENT. JUSTIN.

121. Caro pretiosis ac deauratis indumentis cooperta, monilibus ornata, sertisque præclaris composita, quid aliud est quam caro fœtida, corruptibilis? Part. 2, *de Humilitate*, cap. 14.

S. LEO I.

122. Caro est ad debitum alenda et fovenda famulatum; non fiat ibi servitus, ubi debet esse dominatus. Serm. 1, *de Resurr. Dom*

123. Terra carnis nostræ, nisi assiduis fuerit subacta culturis, cito de segni otio spinas, tribulosque producit, et partu degeneri dabit fructum non horreis inferendum, sed ignibus concremandum. Serm. 4, *de Jejunio Pentecost.*

124. Maxime frænis continentiæ caro moderanda est, et quidquid sublimibus desideriis obviat, amputandum. Serm. 7, *Quadr.*

125. Quantumlibet sapienter et provide judex animus suis exterioribus præsit, inter ipsas tamen curas atque mensuras regendæ carnis et alendæ, nimis ei semper vicina tentatio est. Serm. 5, *de Jejunio septimi mensis.*

126. Dum impinguatur caro, torquetur affectionibus et obscuratur anima. Centuria 5, *de Virtute et vitio*, cap. 96.

PET. BLES.

127. Nulla pestis efficacior est ad nocendum, quam familiaris, et domesticus inimicus noster. *Prosec.*

128. Hic est ignis in gremio, serpens in sinu, hæc est uxor hominis litigiosa, pessima caro nostra.

129. Quæ licet sit vexata doloribus, repleta illusionibus, infecta sordibus, afflicta infirmitatibus.

130. Licet sit obnoxia passionibus, flagellis trita, plagis cæsa, morti denique deputata.

131. Tamen adhuc aculeis contradictionum hispida: rebellis, superba, murmurosa, querulosa, contumax, inquieta, in suum et animæ conjurat exitium.

132. Nec posse satisfieri sibi putat, donec se et animam præcipitet in æternæ damnationis abyssum.

133. Non attendit, infelicissima caro, quam nobilem et quam necessarium sibi habeat hospitem, cujus beneficiis sustentatur, regitur et honestatur.

134. Quod audit, quod videt, quod sentit, quod intelligit, quod loquitur, quod movetur, totum hospiti suo debet.

135. Cujus auxilio destituta fieret quasi terra sine aqua, immundum morticinum, vermium cibus, aeris corruptela. Ep. 11, *Ad quemdam Clericum.*

136. Novissima carnis nostræ sunt quinque, materia vilis, actus humilis, ingressus flebilis, status difficilis, ingressus horribilis. *Ibid.* Ser. 12 *Quadrag.*

137. Caro Dalila nostra est, domesticus hostis noster; hunc occidere nobis non licet, imo circumferre et alere nos oportet. *Prosec.*

138. Sic autem affligatur, ut serviat; sic tendatur, ne rumpatur. *Ibid., de Confess. Sacramentali.*

S. PETRUS DAMIANUS.

139. Quid sit caro, doceat ipsa caro; quodque perhibet mortua, testetur et viva. *Opusc.* 50, cap. 11.

S. PROSPER.

140. Vere dominator est terræ, qui carnem suam regit legibus disciplinæ. Sentent. 242.

THALASSIUS.

141. Ne putes mentem a carnis amicitia descivisse, cum adhuc in his quæ carnis sunt propria occupetur. *Hecatontade* 4, sent. 2.

S. THOMAS AQUINAS.

142. Qui carnales sunt, non possunt nisi ea quæ sunt carnis et sanguinis cogitare. *Contra Græcos, Armenos*, etc., cap. 3.

THOMAS A KEMPIS.

143. Quid prodest hic carnem delicate nutrire, et postea inferno gravissime torqueri? In *Valle liliorum*, cap. 14, sent. 3.

144. Quanto caro plus premitur, tanto spiritus plus elevatur. *De disciplina claustralium*, cap. 12, sect. 1.

145. Caro trahit deorsum, spiritus suadet dura et aspera. *Prosec.*

146. Si sequeris carnem, deciperis; si sequeris spiritum, coronaberis. In *Hospitali pauperum*, cap. 3.

IN VIT. PAT.

147. Sicut pinguis terra germinat quod in ca

absconsum est, sic et caro pinguis producit vitium. Apud Bedam, *de Scintillis*, cap. 27.

S. ZENO. 148. Omnis caro quandiu flagitiosis illecebris hujus mundi, ac tenebris feralibus agitatur, profecto pecunia est, ac misero, fragili, detestabilique versatur in jure. Serm., *de Resurr.*

149. Caro quasi quoddam est speculum intuentis plenitudine gravidatum, quod non tam imaginem suam, quam ejus cujus est in usibus gerit. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

PLATO. 150. Unicuique adversus seipsum, tanquam hosti adversus hostem est decertandum. Lib. 1, *de Legibus.*

SENECA. 151. Nihil adhuc consecutus es, si multa effugisti, te nunquam. Lib. 1, *Quæst.*

152. Non est summa felicitatis nostræ in carne ponenda. Ep. 74.

SIXTUS PHIL. 153. Donec in desideriis est caro, anima ignorat Deum. Sent. 128.

154. Ex carne nihil oritur bonum. *Ibid.*, Sent. 263.

155. Bonum in carne non quæras. *Ibid.*. Sent. 306.

Vide etiam tit. *Affectio*, sent. 62; *Amor*, sent. 141; *Appetere*, sent. 30, 37; *Cibus*, sent. 147. *Corpus*, per totum; *Damnatio*, sent. 19; *Mortificatio*, per totum; *Occupatio*, sent. 46; *Salietas*, sent. 20; *Tentatio*, sent. 41, 49, 82, 242; *Vanitas*, sent. 58.

CARNEM DOMARE.

Vide Domare.

CARNIS MORTIFICATIO.

Vide Mortificatio.

CASTIGATIO.

Vide Correptio.

CASTITAS.

S. AMBROSIUS. *Definitio.* Quid est castitas virginalis, nisi expers contagionis integritas? Lib. 1, *de Virgin.*

S. AUGUSTIN. Castitas animi est amor ordinatus, non subdens majora minoribus; minus est enim quidquid in corpore, quam quidquid in animo violari potest. *De Mendacio ad Consentium*, cap. 20.

S. BERNARD. Castitas est quæ in hoc mortalitatis et loco et tempore, statum quemdam immortalis gloriæ repræsentat. Ep. 42, *ad Henricum Senonensem archiep.*

S. BONAVENT. Castitas est virtus origine cœlestis. Lib. 2, *de Perfect. religios.*, cap. 52.

S. CYPRIAN. Castitas munimen invictissimum est sanctimoniæ, et expugnatio totius infamiæ: fortitudinis firmitas; et lasciviæ petulantis infirmitas. Pros-

Castitas probitatis est præsidium, et improbitatis excidium; animæ victoria, et corporis præda.

Castitas est ubertas gloriarum, et sterilitas criminum: pronuba sanctitatis, et repudium turpitudinis.

Castitas sinceritatis est indicium, et abolitio scandalorum; exercitium continentiæ, et evacuatio tota luxuriæ.

Castitas pax est secura virtutum, et debellatio inquieta vitiorum: puritatis culmen, et libidinis carcer.

Castitas est honestatis portus, et ignominiæ naufragabilis locus; virginitatis mater, et hostis impudicitiæ.

Castitas lorica est pudoris, et spolium probrositatis; corruptionis exitium, murus rigoris, et destructio vulgaritatis.

Castitas severitatis est gladius, triumphator et dissolutionis occisor; armatura virium, et exarmatura fluxorum.

Castitas integritatis est dignitas, et fornicationis addictio; claritatis fastigium, et dedecoris præcipitium.

Castitas voluptas est bonorum operum, et afflictio vitiorum; refrigerium pudicitiæ, pœna petulantiæ; acquisitio triumphorum, et facinorum detrimentum.

Castitas requies est salutis, et perditionis exilium; vita spiritus, et carnis interitus; status qualitatis Angelicæ, et funus humanæ substantiæ. *De singularit. cleric.*, cap. 22.

DIONYSIUS CARTHUS. Castitas est repressio venereorum, et concupiscentiæ, sine impugnatione atque labore. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

HUGO A S. VICTORE. Castitas est munditia corporis cum integritate mentis. Lib. 4, *de Anima*, cap. 16.

S. JOAN. CLIM. Castitas est incorporeæ familiaritas mentis; castitas est Christi jucundum diversorium, cœlestisque clypeus cordis. Gradu 15.

Castitas est excessiva naturæ abnegatio, corporisque mortalitas, atque corruptibilis ad incorpoream spiritualemque substantiam contentio. *Ibid.*

Castus ille est qui amore amorem exclusit ignemque igne spiritus extinxit. *Ibid.*

S. THOMAS AQUINAS. Castitas est virtus, per quam concupiscentiam castigamus quodam rationis moderamine. 1. 2, quæst. 151.

S. AMBROS. *Divisio.* Docemur triplicem castitatis esse virtutem: unam conjugalem, aliam, virginalem, tertiam vidualem. *De Viduis.*

S. BERNARD. *Differentia.* Differunt inter se homo pudicus et Angelus, sed felicitate, non virtute: etsi illius castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur. Epist. 42, *ad Henricum Senonensem archiepiscopum.*

DIONYSIUS CARTHUS. Continentia et castitas distinguuntur, quoniam continens sustinet concupiscentias fortes sed non vincitur; castus vero nec sustinet eas, unde nec superatur. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

S. JOANNES CHRYSOST. Castitas carnis, est nescire mulierem; castitas spiritualis est fidelem esse Deo. Hom. 15, *Oper. imperf. sup. Matth.*

S. REMIGIUS. Hoc inter continentiam et castitatem distat; quia continentia potest esse conjugatorum, viduarum atque virginum; castitas vero proprie virginum est. Sup. *Ep. ad Galat.* cap. 5.

S. BONAVENT. *Productio.* Castitas est sobrietatis filia: qui ergo castus esse desiderat, studeat sobrietati, quia sine ea non diu castitas est secura; et cum proficient proficit, et cum decrescente decrescit. Lib. 2. *de Perfect. relig.* cap. 52.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Castitas Angelos facit; qui eam servavit, Angelus est; qui perdidit, diabolus. Lib. 1, *de Virgin.*

2. Habet bonam militiam castitas, quæ stipendiis militat sempiternis. *Ibid.*, Lib. 2.

3. Prima castitatis victoria est facultatum cupiditates vincere, quia lucri studium tentamentum pudoris est. Lib. 5, epist. 31, *ad Valentinian. imperat.*

S. ANTONINUS. 4. Officium singulorum sit charissimi non solum oculos habere castos, sed et linguam. Part. 2, tit. 3, cap. 7.

5. Prima janua totius bonitatis in homine est custodia castitatis. Part. 4, tit. 4, *de Temperantia*, cap. 6.

6. Aspectus mulierum frequens cum eis colloquium, seu contubernium, et munerum hinc inde susceptio destruunt castitatem. *Ibid.*

S. ATHANAS. MAGNUS. 7. Ne confidas in tua castitate, ne cadas, sed metuas. *De Virginit.*

S. AUGUSTIN. 8. Animorum rite conjugatorum tanto sincerior, quanto probatior; et tanto securior, quanto placidior castitas perseverat. *De Bono conjugali*, cap. 3.

9. Melior est castitas cælibum quam castitas nuptiarum. *Ibid.*, cap. 22.

10. Castitas plus est quam castus: si enim castitas non esset, iste castus non haberet; si autem noluerit esse castus, castitas integra perseverat. Tract. 39, cap. 8, sup. *Evang. Joan.*

11. Imitentur adolescentes Joseph castum, pulchrum corpore, pulchriorem mente, quem castitas sic possederat ut irruentes minæ dominæ mulieris impudicæ non possent eum violare nec corpore, cujus jam Deus possederat mentem. *De Cataclysmo*, cap. 6.

12. Inter omnia Christianorum certamina sola dura sunt prælia castitatis; ubi quotidiana pugna, et rara victoria. *De Honest. mulier.*, cap. 2.

13. Susanna mulier inimicos suos tacuit, et vicit; tacente lingua, pro eo castitas loquitur. *Prosec.*

14. Castitas Susannæ affuit in judicio, quæ Evæ defuit in Paradiso; ibi enim pudori ejus consuluit, hic saluti; ibi ne macularetur pudicitia, hic ne innocentia damnaretur. Ser. 2 *fer.* 2 *post Dom. Palmar.*

15. Secura est de victoria castitas, cui est judicatura virginitas. *Ibid.*

16. Castitas Angelica est vita, castitas hominem cœlo conjungit, Angelis facit civem. Ser. 1 *Dom.* 25 *post Trin.*

17. Pulchra est casta juvenum pudicitia, et Deo amabilis, et ad omne bonum utilis. *Ibid.*

18. Castitas est ornamentum nobilium, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamen mœrentium, augmentum pulchritudinis, decus Religionis sanctæ, minoratio criminum, multiplicatio meritorum, Dei amica, angelorum cognata, patriarcharum vita, prophetarum corona, apostolorum cingulum, martyrum auxilium, confessorum vehiculum, virginum speculum, viduarum refugium, cunctorum bonorum gaudium et solamen. Serm. 19, *ad Fratr. in eremo.*

19. Qui filios habet spirituales, vel carnales, nutriat illos in castitate Deo, non in fornicatione diabolo. Ser. 1, *Dom.* 25, *post Trin.*

20. Omnibus castitas pernecessaria est, sed maxime ministris Christi altaris; tales decet Dominum habere ministros, qui nulla contagione carnis corrumpantur, sed potius continentia castitatis splendeant. *Ibid.*

21. Vera non est castitas animi fornicantis. Lib. 4, *contra Julianum*, cap. 3.

22. Quis est hominum, qui suam cogitans infirmitatem, audet viribus suis tribuere castitatem suam? Lib. 2, *Conf.* cap. 7.

23. Multæ custodiæ faciunt feminam castiorem, virum castum faciat ipsa virilitas. Serm. 1, *Dom.* 4, *Quadrag.*

24. Proditor castitatis suæ, animam occidit. Serm. 1 *ser.* 3 *post Dom. Palmar.*

25. Castitas cum abundantia et fertilitate stare non potest. Ser. 47. *ad Fratr. in eremo.*

26. Castitas hominem perducit ad gloriam, ad cœlum sublevat, sanctis Angelis unit. *Ibid.* ser. 65.

27. Custos castitatis, est virtus humilitatis. In suis *Prov.* verbo *Custos.* V. BEDA.

28. Continentia castitatis diluitur quidquid ante luxuria inquinavit. Ser. 2 *post Octav. Epiph.* S. BERNARD.

29. Periclitatur castitas in deliciis. In *Serm. exhort ad milites templi.*

30. Per continentiam castitas acquiritur. Serm. 25, *de Parvis sermon.*

31. Castitatis fructus est suavitas. Ser. 22, *ad Soror.*

32. Ut castitas vigeat in mente, caro mactetur abstinentiæ falce. Serm. 8, *de Cœna Dom.*

S. BONAVENT. 33. Illi non sunt dicendi casti, qui ab opere carnis abstinent, nisi voluntate castus sit animus, castus affectus, et casti sint omnes sensus. Serm. 1, *de S. Ambros.*

34. Anima est casta, quando casta sunt corda, casta sunt verba, et casta sunt opera. *Ibid.*

35. Castitas habet pretium super gemmas, et tenet solium super stellas. Tit. 4, *Dietæ*, cap. 4.

36. Castitas est thesaurus cum valore charitatis, ideo summe amandus ; est thesaurus in vase fragilissimo, ideo summe conservandus ; est thesaurus cum malignissimo hoste, et ideo summe timendus. *Ibid.*

37. Castitas corpus mundificat, mentem liberam facit, conscientiam lætificat, tam hominibus quam Angelis amabilem reddit et spectabilem. Lib. 2, *de Perfect. religios.* cap. 53.

S. EPHRÆM. 38. Castitas pulchra possessio est, quæ a feris non vastatur, et ab igne non comburitur. *De castitate.*

S. EVAGRIUS. 39. Cor castum, contemplationum portus est. Apud D. Joannem Damasc. lib. 2, *Parall.* cap. 78.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 40. Quid juvat, si quispiam sit corpore castus, et mente pollutus ? Homil. 4, *ad Monachos.*

GLOSS. ORD. 41. Castimonia carnis, sæpe castimoniam mentis adimit ; dum segnius bonis operibus insistunt, quando minus prospiciunt, quia castimonia absque aliis bonis non valet ; quibus abjunctis, gloriam et decorem acquirit. Sup. *Exod.*, c. 28.

42. Virginibus stultis nihil profert castitas carnis, quibus defuit lumen intentæ puritatis. *Ibid.*

43. Qui castitatis virtutem perdit, ut faciat opera tenebrarum, neminem putat scire quod agit, et Deum omnium Conditorem fallere se credit, cum vultus Domini sit super facientes mala. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 23. in illud : *Tenebræ circumdant me.*

S. GREGOR. MAGNUS. 44. Cum arcem castitatis ascendere nitimur, exemplis præcedentium sublevamur ; quid Joseph castius, qui ad desiderium petulantis dominæ jugo luxuriæ premi non potuit ? Lib. 27. *Mor.*, cap. 5.

45. Plerumque latet superbia, et castitas innotescit ; atque ideo ostensa diu castitas, circa vitæ finem perditur ; quia cooperta superbia, usque ad finem incorrecta retinetur. *Ibid.*, lib. 34, cap. 13.

46. Tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Part. 2 *Pastoral.*, cap. 3.

47. Nulla sunt cætera bona, si occulti judicis oculis, castitatis testimonio non approbantur. Lib. 21. *Moral.*, cap. 3.

48. Tanto pejus intus ante Dei oculos luxuriosus existit, quanto magis ante oculos hominum castus apparet. *Ibid.*, lib. 28, cap. 4.

49. Caste vivere volentibus, contra fraudes fornicationis spiritus subtiliter vigilandum est. Lib. 6. in I *Reg.*, cap. 1.

50. Lingua personat castitatem, et totum corpus profert impudicitiam. Ep, 10. *ad Furiam.* S. HIERONYM.

51. Arduum est iter castitatis, sed magna sunt præmia. Ep. 14. *ad Celantiam.*

52. Infida custos est castitatis, necessitas. Lib. 1. *adversus Jovinianum.*

53. Castum animum, nec ætas adolescentiæ permovet, nec diligentius auctoritas. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

54. Luxurioso, verbum castitatis offensio est. Ep. 37. *ad Pammachium et Oceanum.*

55. Si castum esse me simulo, et aliud est in conscientia mea ; habeo non gloriam mercenarii, sed supplicia peccatoris. Lib. 6. sup. *Isaiam*, cap. 16.

56. Raro hæreticus diligit castitatem, sed amare se simulat. Libr. 2. sup. *Oseam*, cap 8.

57. Quid tibi prodest, si castus sis, et sis invidiosus ? Sup. *Psalm.* XCVII, vers. 7.

58. Illa est vera castitas, quæ nec mente polluitur. Sup. 2, *ad Cor.*, cap. 6. sup. illud : *In castitate.*

59. Animæ amisso decore castitatis, non inveniunt pinguedinem internæ charitatis, sed absque fortitudine virtutum vagantur mobiliter ante faciem diaboli. Sup. *Threnos*, cap. 1. HUGO CARD.

60. Non habet perpetuam castimoniæ puritatem, quisquis non jugem temperantiæ æqualitatem tenere contentus est. Lib. 5. *de Spiritu Gastrimargiæ*, cap. 9. JOAN. CASS.

61. Nulla virtute tam proprie carnales homines spiritualibus Angelis imitatione conversationis æquantur, quam merito et gratia castitatis. Lib. 6, *De Spiritu fornicat.*, cap. 6.

62. Quanto sublime cœlesteque est præmium castitatis, tanto gravioribus adversariorum insidiis lacessitur. *Ibid.*, cap. 17.

63. Mens, dum dormians adhuc imaginum visione deluditur, noverit se necdum ad integram perfectionem castitatis excoctam. *Ibid.*, cap. 22.

64. Cum nihil carius ac pretiosius sit castitate, nihil etiam damno ejus damnosius. In collat. 11 *Abb. Charemonis*, cap. 9.

65. Soli, qui experiuntur, agnoscent dulcedinem castitatis. Collat. 12 *Abbat. Charemonis*, cap. 13.

S. JOANNES CHRYSOSTOM.

66. Castitas sine comitibus suis, jejunio videlicet et temperantia, cito lassescit. In subscript., *Psalm.* L.

67. Castitas discordiæ non convenit, ebrietati, impudicitæ, iracundiæ, malitiæ, adulationi, subdolæ menti, laudibus humanis inhærenti, voluptatibus insistenti, cupiditati, avaritiæ, dissensioni, livori, invidiæ, contentioni : his vitiis non conjungitur castitas. Hom. sup. illud *Zach.* 6 : *Ecce vir oriens.*

68. Nulla res sic castitatem mulieris viro commendat, sicut vita ejus disciplinata. Hom. 1, *Oper. imperf. sup. Matth.*

69. Ubi timor Dei est, ibi castitas est ; ubi autem non est timor Dei, ibi neque castitas est. *Ibid.*

70. Homo castus ille est, non qui non concupiscit, sed qui concupiscentiam suam vincit. *Ibid.*, Hom. 13.

71. In matrimonio mox castitas delectatur, libido autem quasi vinculo conjugii colligata torquetur. *Prosec.*

72. Primus gradus castitatis sincera virginitas est ; secundus autem ; fidele conjugium. *Ibid.*, Hom. 32.

73. Castitas via est quæ ducit ad Christum ; fornicatio via est quæ ducit ad diabolum. *Ibid.*, Hom. 41.

74. Sanctimonia, proprie excellens, dicitur mentis castitas. Hom. 4, sup. I, *ad Thessal.*

75. Qui castum habet cor, ibi discumbit Christus. Hom. *de Præparatione Adventus Domini.*

76. Multi corpore quidem castitati student, adulterium autem voluntate committunt. Hom. 32, *Oper. imperf. sup. Matth.* sup. illud 19 : *Sunt Eunuchi.*

77. Castitas res est Angelica ; per hoc solum homines Angelis assimilantur. Hom. 42, sup. *Matth. Oper. imperf.*

S. JOANNES CLIM.

78. Initium castitatis est, cogitationibus sordidis non acquiescere ; medium vero, naturalibus motibus non inquietari ; finis autem, mortificare corpus. *Gradu* 15.

79. Castitas discipulum theologum facit. *Ibid. Gradu* 30.

S. ISID. HISP.

80. Dæmones scientes pulchritudinem esse animæ castitatem, et per hanc hominem Angelicis meritis, e quibus illi lapsi sunt, coæquari ; livore percussi invidiæ, injiciunt per sensus corporis opus desideriumque libidinis, ut secum quos vicerint gloriantes ad tartara ducant. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 39.

81. Amanda est pulchritudo castitatis, cujus degustata delectatio, dulcior invenitur quam carnis. *Prosec.*

82. Castitas enim fructus suavitatis est, et pulchritudo inviolata sanctorum.

83. Castitas securitas mentis est, sanitas torporis est. *Ibid.*, cap. 40.

S. LEO. I.

84. Nihil in omnium virtutum dignitate præstantius quam puritas castitatis. Serm. 4, *de Passione.*

S. PAULINUS.

85. Quanto castior membris, tanto vicinior sensibus ; et quanto mundior corde, tanto capacior Christi es. Ep. *ad Desiderium.*

S. PETR. DAM.

86. Quid prodest castitatis corporis, si desit puritas cordis. Lib. 8, ep. 14, *ad sorores suas.*

87. Nulla virtus est, quæ in adolescentiæ flore graviora certamina perferat, quam castitas. *Prosec.*

88. Quam videlicet velut in camino surgentis incendii, titillantis illecebræ genuinus ardor impugnat. *Opusc.* 47, cap. 1.

S. THOMAS AQUINAS.

89. Secunda ad perfectionem via est perpetua castitatis observatio. *Opusc. de perfect. vitæ spirit.* cap. 8.

THOMAS A KEMPIS.

90. Tam laudabilis est virtus castitatis, ut eam magnifice extollant etiam incontinentes, et ad cónfusionem sui dignis laudibus honorent. Ser. 12, *ad Novitios*, divis. 6.

91. Nihil sic hominem super propriam fragilitatem elevat, sicut virtus castitatis. Ser. 3, *ad Fratres*, divis. 4.

92. Otium et deliciæ, prædones sunt castitatis. *Ibid.*, ser. 5, divis. 7.

93. Nulla ætas, nullus quoque sexus libertatem sibi castitatis audeat polliceri. *Ibid.*, divis. 7.

94. Adhibenda est cautio magna, pro perseverantia et custodia castitatis, ne unquam callido tentatori foris aut intus pateat vel minimus accessus. *Ibid.*, divis. 8.

95. Dignus est locari cum Angelis in cœlis, qui caste vivit in terris. *Pros.*

96. Homo enim castus, amicus est Dei, Angelorum socius, virginum cognatus, et sanctorum civis amatus. In *Hortulo Rosar.*, cap. 9, sect. 3.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO.

97. Cum cujusque animus est corruptus, corpus castum esse non potest. Lib. 4, *de Arte rhetorica ad Herennium.*

SIXT. PHIL.

98. Vir castus potestatem accepit a Deo, esse Filius Dei. Sent. 53.

99. Castorum vita sit, tibi honestatis exemplum. *Ibid.* sent. 272.

Vide etiam tit. *Abstinentia*, sent. 57; *Labor*, sent. 27; *Lascivia*, sent. 18; *Libido*, sent. 17; *Medicina*,

sent. 16; *Veratio*, sent. 6; *Sensus*, sent. 4, 5; *Vinum*, sent. 20; *Virtutum connexio*.

CASUS.

Vide Cadere.

CATHOLICUS.

HUGO CARD. *Etymologia*. Catholicum idem est quod universale, vel commune. In Prolog. sup. *Ep. B. Jacobi*.

S. ISIDORUS HISPALENS. Catholicus universalis interpretatur; nam Græci universale καθολικὸν vocant. Lib. 7, *Etymol.*, cap. 14.

S. PACIANUS. Catholicus græce Καθολικός, ubi unum, vel obedientia omnium nuncupatur. Ep. 1, *ad Sympronianum*.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIUS ABBAS. 1. Ecclesia catholica, domus est veritatis. Ep. 4 *ad Fratres*.

S. AUGUSTIN. 2. Qui desperant se posse in Catholica disciplina invenire quod quærunt, atteruntur erroribus; et si perseveranter inquirant, ad ipsos fontes, a quibus aberraverunt, post magnos labores fatigati atque sitientes et pene mortui, revertuntur. Lib. 1, *de Genesi, contra Manichæos*, cap. 1.

3. Non affert Scriptura nisi Catholicam fidem rebus præteritis, futuris et præsentibus. Lib. 3, *de Doctr. christiana*, cap. 10.

4. Boni Catholici sunt qui et fidem integram sequuntur, et mores bonos. Lib. *Quæst. evang. sup. Matth.*, quæst. 11.

5. Dissensio et divisio facit hæreticos, pax vero et unitas facit Catholicos. Lib. 2, *contra Litteras Petiliani*, cap. 95.

6. Fides in Scriptura Catholicissima est. Ser. 14, *de Verbis Apost.*

7. Christianus fidelis Catholicus est a Christo probatus. *De Pastoribus*, cap. 13.

8. Hæretici Catholici esse nondum incipiunt, nisi hæretici esse destiterint. Lib. *contra Faustum*. Habet. in *Decretis Gratiani*, can. *Quid.* § *Catholici*.

9. Omnis Catholicus securus eam partem detestatur, cui Ecclesiam universalem apostolicis sedibus roboratam, non communicare cognoscit. Habetur ut ante can. *Schisma*. § *Omnis*.

10. A Catholica regula non recedit qui hæreticum Catholica dogmata mendaciter proferentem, Catholicum credit. *Contra mendac.*, cap. 3.

11. Multi Christiani Catholici vocantur, et sunt adulteri, avari, ebriosi, et quid aliud sanæ doctrinæ adversatur? Lib. 20, *contra Faustum*, c. 3.

12. Sis talis Catholicus, cui resistere nullus possit hæreticus. Lib. 3, *de Anima et ejus orig.*, cap. 1.

13. Esto verus, non fictus Catholicus, ne te fugiat Spiritus sanctus. *Ibid.*, cap. 2.

14. Mulier Catholica, etiam bis nupta, Virgini hæreticæ præfertur. Lib. 3, *ad Bonif.* cap. 5.

15. Utrum Catholicum pessimis moribus, alicui hæretico (in cujus vita præter id quod hæreticus, non inveniunt homines quod reprehendant) præponere debeamus, non audeo præcipitare sententiam. Lib. 4, *de Baptismo*, cap. 20.

16. Catholici sunt et vocantur qui cum hæreticis non communicant. In *collat. tertiæ Diei cum Donatistis*.

S. BERNARD. 17. Longe plus nocet falsus Catholicus quam si verus appareret hæreticus. Ser. 65, super *Cantica*.

18. Catholicorum carnalis animalisve conversatio nox est et tenebræ. *Ibid.*, Ser. 75.

S. FULGENT. 19. Catholici, qui male vivunt, si priusquam istam vitam finiant, non festinent ut a mala vita discedant, nec sibi putent ad salutem sufficere Catholicum nomen. Lib. 1, *de Remiss. peccat.*, cap. 26.

GLOSS. ORD. 20. Mali Catholici licet ab Ecclesia non recedant, magis tamen inveniuntur per diversa vitia servire diabolo, quam per bona opera militare Deo. Sup. *Deuteronom.*, cap. 17.

21. Catholici et hæretici perpetua contentio est, quia dispar intentio: alter enim falsitatem, alter defendit veritatem. *Ibid.*, cap. 25, sup. illud: *Et unus contra alterum*.

22. Bonus Catholicus regno cœlesti dignus, debet habere unctionem Spiritus sancti in corde per veram fidem, in ore per confessionem, in opere per sanctam conversationem. Sup. 2, *Regum*, cap. 2.

23. Quilibet Catholicus cum artem (quam pro communi utilitate didicit) superbiæ, cenodoxiæ, philargyriæ, vel cujuslibet vitii contagione polluit, suo se gladio confodit; quia quo defendi ab hoste debuit, in seipsum irruit. Sup. 1, *Paralipom.* cap. 10.

24. Boni Catholici magis timent de bonis spiritualibus amittendis, quam de corporalibus, seu de temporalibus. Sup. *Judith*, cap. 4.

25. Catholicus Deum timens, omnia agit doctorum consilio, et Scripturarum documento. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 32.

26. Esse Regem (quia sunt et alii) non mirum est; sed esse Catholicum (quod multi alii non merentur) hoc satis est. Lib. 5, in *Registro*, indict. 14, cap. 106, ep. 6, *ad Childebertum regem Francorum*.

HIERONYM. 27. Sicut hæreticorum perfidia bonis molestiam generat, et lacrymas: sic male vivens catholicus, eis gravis est. Lib. 2, sup. *Proverb.*, cap. 10, sup. illud: *Sicut acetum dentibus*.

HUGO CARD. 28. Quisque Catholicus virtute fortis, et scientia fidei eruditus esse debet. Sup. *Ecclesiast.*, c. 21.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 29. Prorsus non opinetur Catholicum, quod apparuerit Scripturæ sententiis esse contrarium. Homil. *de Adam et Eva*.

30. Gloria et potentia, divitiæ ac nobilitas, cæteraque hujusmodi nomina apud seculares nuda sunt, apud Catholicos res firmæ atque perpetuæ. Homil. 29, sup. *Math.*

31. Instituta Catholicorum non humana adinvenit sapientia, sed gratia spiritualis edocuit, et sunt verissimæ sapientiæ dogmata. Homil. 1, sup. 1, *ad Timoth.* in *Morali*.

S. LEO I. 32. Virum Catholicum, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari. Epist. 53, *ad Anatolium episcopum Constantinop.*

33. Frustra utuntur Catholico nomine, qui impietatibus non resistunt. Epist. 93, *ad Turibium Asturiensem episcopum*, cap. 17.

PACIANUS. 34. Christianus mihi nomen est, catholicus vero cognomen. Ep. 1, *ad Sympronianum*.

S. PROSPER. 35. Quod charitate Catholica non utitur, hæretica vanitate dispergitur. Sup. *Psalm.* CXXXVIII, vers. 19.

SALVIANUS. 36. Putemus, qui sumus cunctis gentibus religiosores, debere nos esse etiam fortiores. Lib. 4, *de Gubern. Dei*.

37. Quid prodesse nobis prærogativa illa religiosi nominis potest, quod nos Catholicos dicimus, cum ipsi hæretica pravitate vivamus. *Pros.*

38. Si legem Dei non facimus, superflua nobis Catholici nominis præsumptione plaudimus. *Ibid.* lib. 7.

VINCENT. LIRIN. 39. Ille est verus et germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi Corpus diligit; qui divinæ Religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit, et in fide fixus, stabilis permanet. In suo *Commonitorio*, cap. 25.

CAUSA.

ARISTOTELES. *Definitio.* Causa finalis est, cujus gratia aliquid fit, et finis aliarum quæ potissima causarum. 2. *Physic.*

Causa est id unde aliquid fit. Ep. 66.

S. JOANNES CHRYSOST. *Comparatio.* Sicut nihil potest sine radice nasci, sic nihil potest fieri sine causa. Homil. 19, *Oper. imperf.*, *sup. Matth.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. In causa Dei ubi communionis periculum est etiam dissimulare, peccatum est non leve. Lib. 2 *Offic.*, cap. 24.

2. Male se habet causa, ubi potior est carnis, quam mentis prærogativa. Lib. 8, Ep. 64, *ad Syagrium Veronensem episc.*

3. Causa spei, experientia est. Part. 1, tit. 6, cap. 7. S. ANTONIN.

4. Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur. Part. 2, tit. 2, cap. 6.

5. Ipse sibi denegat curam, qui suam medico non publicat causam. Epist. 188. S. AUGUSTIN.

6. Mens humana prius hæc quæ facta sunt per sensus corporis experitur, eorumque notitiam pro infirmitatis humanæ modulo capit, et deinde quærit eorum causas. Lib. 4, *de Genesi ad lit.*, cap. 32.

7. Nemo quærat efficientem causam malæ voluntatis; non enim est efficiens, sed deficiens, quia nec illa effectio est, sed defectio. Lib. 12, *de Civit. Dei*, cap. 7.

8. Vere timere poteris causam tuam, ubi advocatus tuus erit judex tuus. Super *Psalm.* LXVI, vers. 4.

9. Melior est causa quæ non defenditur et probatur. Serm. 2 *fer.* 2, *post Dom. Palmar.*

10. Stultissimum est, ut causa, quæ de necessitatibus agitur æternis, inutilitatibus vitæ deficientis committatur extremis. Ser. 1, *fer.* 3, *post Dom. Palmar.*

11. Ubi discreta est causa, certa est victoria. Ser. 6, *de Pluribus Mart.*

12. Non est causa factum, quod rationabilis causa commendat. Homil. 2, sup. *Missus.* S. BERNARD.

13. Rerum causa, non materia discernit. Ep. 69, *ad Guidonem Abbat.*

14. Par esse non debet pœna, ubi dispar est causa. *Prosec.*

15. Nec dispar esse debet pœna, ubi par est causa. Ep. 326, *ad Abb. Lessiensem, pro reconciliatione fratris Roberti.*

16. Causa viduæ intret ad te, causa pauperis et ejus qui non habet quod det. Lib. 1, *de Consid.*

17. Ubi certior ac facilior causæ notio, ibi decisio tutior expeditiorque esse potest. *Ibid.*, lib. 3.

18. Uniuscujusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum. Ep. 55, *ad Cornelium*, cap. 6. S. CYPRIANUS.

19. Removeantur illæ tam vacuæ, quam cohærentes sibi causæ, in quibus quoad vivitur, studium mortalium, dum subinde negotiis inchoatur, nunquam finitur. In *Ep. Parænetica ad Valerian.* S. EUCHERIUS.

20. Graves causæ, graviores et acriores, et S. EUSEBIUS EMISSEN.

publicas curas requirunt. Homil. 10, *ad Monachos.*

21. Tolle originem causæ, et mox occasionem removebis offensæ. *Ibid.*, serm. *contra diversa vitia.*

GLOSS. DECR. 22. Novis supervenientibus causis, novis est remediis succurrendum. In *Decretis Gratiani.*

23. Causa eadem diversos effectus non operatur. *Ibid.*

GLOSSA INT. 24. Laus est in causæ bonitate, non in pœnæ acerbitate, causa enim facit martyrem, non pœna. Sup. *Psalm.* LXVIII.

GELASIUS PAP. 25. Viduarum et orphanorum causas impensius tueri ab omnibus, divina manifestat assertio. Ep. *ad Gerontium et Petrum episcopos.*

S. GREGORIUS MAGN. 26. In Dei causis occupatus, consolatione fulciri debet, non amaritudine deprimi. Lib. 12, in *Registro,* indict. 7, cap. 30, Epist. 30, *ad Petrum subdiac.*

27. Debet unjuscujusque mens causas suas apud Dominum, et causas Domini contra se sollicita inquisitione discutere. Lib. 25, *Moral.*, cap. 6.

S. HIERONYM. 28. Prima causa est victoriæ, diligenter causam pro qua dicturus es, discere. Epis. 2, *ad Pammachium.*

HUGO CARD. 29. Aliorum causas non prius dijudices, quam dignoscas. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 11.

S. JOANNES CHRYSOST. 30. Homo in causa alterius tranquillum cor habet, in sua autem turbatum. Hom. 45, *Oper. imperf. sup. Matth.*

31. Facile deviat a justitia, qui in causis nec Deum, sed homines formidat. Hom. 15, *de Variis locis in Matth.*

32. Noli scrutari, o homo, causas proximi tui, sed quæ tua sunt. Hom. 21, sup. *Ep. ad Hebræos,* in *Morali.*

S. ISID. HISP. 33. Pauper an dives sit, causam perspice, non personam. Lib. 2, *de Synonym.*, cap. 16.

34. Non est persona in judicio observanda, sed causa. Lib. 3, *de Summo bono,* cap. 53.

SALVIANUS. 35. Læditur scelere personali causa cunctorum. Lib. 6, *de Gubernat. Dei.*

36. Nemini facilis sua causa sit, nullus difficilius evadit, quam qui se evasurum esse præsumpserit. *Ibid.* Lib. 4, *ad Eccles. catholicas.*

TERTULLIAN. 37. Sine causa est, qui rem non habendo, non habet causam. Lib. 1, *Adversus Marcionem,* cap. 12.

S. THOMAS AQUINAS. 38. Quanto aliqua causa est superior, tanto ad plura se extendit in causando. Part. 1, quæst. 65, art. 3.

IN VIT. PAT. 39. Æqualis est causa monacho, si contra eum qui illi nocuit, causare velit, ac si contra diabolum. In *Sententiis,* sent. 85.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 40. Non tam ut prosim causis elaborare soleo, quam ut ne quid obsim. Lib. 2, *de Oratore.*

PLATO. 41. Solis et cæterorum astrorum motus causam Deum esse aio. Lib. 13, *de Legibus.*

CAUTELA, CAVERE.

JOAN. GERS. *Definitio.* Cautela est prudentia prout adminiculatur ad executionem ex consideratione, per quæ posset præcepti executio præpederi. Part. 4, in *Descript. terminorum.* cap. *Virtus.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Crescit culpa cum proditur, nec cavetur. Lib. 1, *de Jacob et vita beata.* cap. 4.

2. Cavenda prima sunt vitia, ne in plura deinde graviora proserpant. Sup. *Psalmos.*

S. ANTONIN. 3. Sancti viri cavent sibi a carne sicut ab hoste. Part. 1, titul. 2, cap. 9.

S. AUGUSTIN. 4. Sicut in cognitione cavendus est error, sic in actione cavenda est nequitia. *De agone christiano,* cap. 13.

5. Nemo dubitat cavendi majoris damni causa, patiendum esse quod minus est. *De Mendacio ad Consentium,* cap. 18.

6. Non ita caveatur arrogantia, ut veritas relinquatur. Sup. *Joan.* et apud Gratianum in *Decretis.* part. 2, causa 22, quæst. 2, can. *Non ita.*

S. BERNARD. 7. Qui pavet, cavet; qui negligit, incidit. Ser. *de Conversione ad Clericos,* cap. 5.

8. Cave prohibitum, ne perdas concessum. *De duodecim grad. humilit.* gradu 1, verbo *Quoque.*

S. BONAVENT. 9. Optime pœnam cavit, qui legem servavit; non est melior sempiternæ mortis cautela, quam supernæ legis sequela. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, vers. 7.

10. Discretionis est, agenda quæque prævia deliberatione metiri, et non agenda cavere. *Pros.*

11. Qui de futuro nihil præmeditatur, omnia incautus incidit. Part. 1, *Speculi disciplinæ,* c. 28.

12. Qui cavet laqueos, securus erit; qui autem non cavet, est aut stultissimus, aut perversus. *Ibid.* cap. 30.

13. Qui vitium cavere desiderat, vitii occasionem præcaveat. *Ibid.*

CLEM. ALEX. 14. Inimicum facilius est cavere, quam amicum. Lib. 6, *Stromat.*

S. CYRILLUS HIEROSOL. 15. Qui incautus pergit, levissime capitur. Epist. *ad Augustinum de Miraculis D. Hieronymi.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 16. Quanto laboramus, tanto cautiores esse debemus; proficientibus enim insidiatur inimicus. Hom. 5, *ad Monachos.*

GLOSS. DECR. 17. Deceptus semel, cautius sibi cavet. Apud Gratianum in *Decretis.*

GLOSS. ORD. 18. Ut evaderet David mortis periculum, dedit exemplum utendi cautelis contra malitiam perversorum. Sup. 1, *Reg.* cap. 21.

19. Expertis vitiorum illecebris difficilius cavemus, quam incognitis *Pros.*

20. Minorisque laboris est, incognitam cavere carnis vpluptatem, quam rejicere cognitam. Sup. 2, *Esdræ*, cap. 5.

GLOSS. INT. 21. Qui mala temporalia stulte præcavet, incidet in æterna. Sup. *Job.*, cap. 20.

GLOSS. ORD. 22. Licet uti cautelis contra cautelas malorum insidiantium bonis. Sup. *Matth.* cap. 21.

23. Magis cavet, qui se videt cognosci, quam qui se videt ignorari. Sup. *Ep. ad Coloss.* cap. 4, sup. illud : *Ut cognoscat quæ circa vos sunt.*

S. GREGOR. MAGN. 24. Pensandum magnopere est, quia bona prodesse nequeunt, si mala quæ subrepunt non caventur. Lib. 19 *Moral.*, cap. 13.

25. Dum otiosa verba cavere negligimus, ad noxia pervenimus. *Ibid.*, lib. 7, cap. 17.

26. Conversi cavere possunt crimina, sed omnia non possunt vitare peccata. Lib. 5, in 1. *Reg.* cap. 4, sup. illud : *Non relinquamus ex eis virum.*

27. Plerumque alterius casus, alterius solet esse cautela. Lib. 4, in *Registro, indict.* 13, cap. 100, ep. 56.

28. Qui in certa mala, dum quasi cauti prospiciunt, in peccatorum suorum vinculis incauti retinentur. Lib. 30 *Moralium*, cap. 12.

29. Semper contra occultas insidias cautela providenda. *Ibid.*, lib. 20, cap. 5.

30. Si a circumspectionis sollicitudine cor destituitur, vulneribus aperitur. Part. 3, in *Pastorali.* cap. 1, admon. 33.

31. Sanctorum actio ab omni parte circumspecta est, bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens. Hom. 7, sup. *Ezech.*

32. Tanto debemus cautius ambulare, quanto nos scimus inter Dei inimicos vivere. Lib. 8, in *Registro*, indict. 3, cap. 36, ep. 36, *ad Maximum episc. Salonitanum.*

S. HIERONYM. 33. Cavendum est vulnus, quod dolore curatur. Epist. 9, *ad Savinam.*

34. Aliorum vulnus nostra sit cautio. Ep. 10, *ad Furiam.*

35. Tanto facilius abstinemus a quocunque delicto, quanto illud magis cavemus. Epist. 14, *ad Celantiam.*

36. Levius est professum inimicum cavere, quam hostem latentem sub amici nomine sustinere. Epist. 21, *ad Pammachium et Marcellinum*, lib. 2.

37. Tanto sollicitius cavendus est inimicus, quanto apud Deum ditior esse cœpisti. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

38. Omnis sollicitudo tua, omnis intentio debet esse in custodia. *Ibid.*

39. Insipiens est qui mala prævidet, sed non præcavet. Sup. *Deuter.*, cap. 32. HUGO CARD

40. Mala præterita defleamus, præsentia expellamus, futura caveamus. In *Prologo sup. Hierem.*

41. Prudens est qui cavet ne fallatur. Sup. *Luc.* cap. 1.

42. Temerarium est non cavere, ubi multa sunt pericula. Sup. II, *ad Cor.*, cap. 13.

43. Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Sup. *Epist. ad Rom.*, cap. 9.

44. Oportet hominem semper esse paratum, et ubique munitum, ut possit insidias malignantium præcavere. Lib. 1, *de Contemptu mundi*, cap. 15.

45. Qui post curam cautus est, sanitatis possidet donum. Hom. 2, *de Lapsu primi hominis.*

46. Omnis qui confidens in operibus suis, gloriatur et securus est, non cavet ; qui autem non cavet, supplantatur a diabolo, et dejicitur. Hom. 5. *Oper. imperf. sup. Matth.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

47. Magna virtus est boni cognoscere malum ; et firma tutela est salutis, scire quem caveas. *Ibid.*, Hom. 19.

48. In simplicitate cavenda est stultitia, in prudentia vero malignitas. Hom. 36. sup. I. *ad Cor.*

49. Cuique fit experientia, cautelæ magistra. Homil. 15, *ad Populum Antiochenum.*

50. Summum bonum est, scire quid caveas ; summa miseria, nescire. Lib. 2. *de Synonym.*, cap. 13. S. ISID. HISP.

51. Cautio a metu oritur. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 15. LACT. FIRM.

52. Ideo misericors Deus quamdam nobis partem prodidit hominum noxiorum, ut manifesto periculo excitaretur diligentia cautionis. Ser. 5, *de Jejunio decimi mensis.* S. LEO I.

53. Quanto melior es, tanto vigilantius caveas astutias Satanæ. Ep. 137, *ad Alexandr.* S. PETRUS BLESENS.

54. Non imminentia lucrosius evitantur pericula, quam si affuerit oculus providentiæ, et manus vigilantis cautelæ. Lib. 2, Ep. 15. PETRUS CELLENSIS.

55. Diabolus nihil esset, si essent sollicitiores homines et cautiores. Serm. 115. S. PETRUS CHRYSOLOG.

56. Quanto fueris cautior, tanto eris melior. Lib. 6, Epist. 14 *ad Eustachium.* S. PET. MAUR.

57. Cavere mala, est providentiæ ; sed cavere impedimenta extrinseca, est cautionis. 2. 2. Quæst. 49, art. 8. S. THOMAS AQUINAS.

58. Oportet hominem in initio præcavere malum, ne serpens lubricus foramen parvum inveniat, et tandem totum caput cum cauda violenter infigat. Ser. 8, *ad Novit.*, Divis. 3. THOMAS A KEMPIS.

59. O quanta fragilitas humana! nunc proponis cavere, et post horam agis, quasi nihil proposuisses. Libr. 1. *de Imit. Christi*, cap. 22, sect. 6.

60. Prudens cavet pericula; sed qui parva non cavet, ad pejora corruet. In *Hortulo Rosar.*, cap 12. sect. 6.

SENECA 61. Potest fortunam cavere, qui potest ferre. Ep. 98.

Vide etiam tit. *Accusatio*, sent. 7; *Caro*, sent. 4; *Perire*, sent. 25; *Vitium*, sent. 3, 131.

CELLA.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. BASIL. MAG. 1. Ne putes omnes salvari, qui in cella degunt, malos et inutiles; non sic enim res se habet. *Pros.*

2. Multi quidem ad virtuosam vitam accedunt, psuci vero jugum ipsius subeunt. Ser. 2 *Exercitamentorum.*

3. Persevera in cella, non dies neque menses, sed multorum annorum circuitus, hymnis celebrans Dominum in nocte et in die, imitans opera Cherubim. *Ibid.*

S. BERNARD. 4. Cella nequaquam debet esse reclusio necessitatis, sed domicilium pacis; ostium clausum, non latebræ, sed decretum. *De vita solit. ad Fratr. de Monte Dei.*

5. Qui solitarius non est, illi cella non cella; sed reclusio, et carcer est. *Ibid.*

6. Cellæ et cœli habitatio cognatæ sunt; quia sicut cœlum et cella nomen habere videntur ad invicem, et aliquam habere cognationem nominis, sic et pietatis. *Ibid.*

7. A cælando cœlum, et cella nomen habere videntur; et quod cælatur in cellis, hoc et in cœlis; quod geritur in cœlis, hoc et in cellis; scilicet vacare Deo, frui Deo. *Ibid.*

8. Sancti Angeli Dei cellas habent pro cœlis; et æque delectantur in cellis ac in cœlis. *Prosec.*

9. Cum in cella jugiter cœlestia actitantur, cœlum cellæ, et Sacramenti similitudine, et pietatis affectu, et similis operis effectu, proximum efficitur. *Ibid.*

10. Spiritui oranti, vel etiam a corpore exeunti a cella in cœlum non longa vel difficilis via invenitur. *Ibid.*

11. A cella in cœlum sæpe ascenditur, vix autem unquam a cella in infernum descenditur; nisi descendant viventes, ne descendant morientes. *Ibid.*

12. Moriens vix aut nunquam aliquis a cella in infernum descendit; quia vix unquam aliquis, nisi cœlo prædestinatur, in ea usque ad mortem persistit. *Ibid.*

13. Filium gratiæ, fructum ventris sui cella fovet, nutrit, amplectitur, et ad plenitudinem perfectionis perducit, et colloquio Dei dignum efficit; alienum vero, sed suppositum abdicat a se citius et projicit. *Ibid.*

14. Cella terra sancta est, et locus sanctus est, in qua Dominus et servus ejus sæpe colloquuntur, sicut vir ad amicum suum. *Ibid.*

15. In cella crebro fidelis anima verbo Dei conjungitur, sponsa sponso sociatur, terrenis cœlestia, humanis divina uniuntur. *Ibid.*

16. Sicut templum sanctum Dei, sic cella est servi Dei; nam et in templo, et in cella divina tractantur, sed crebrius in cella. *Ibid.*

17. Si cui in cella deest virtutis constantia, ei cella est quasi carcer, aut sicut viventi sepultura. *Ibid.*

18. Sicut stella a stella distat in claritate, sic cella a cella in conversatione; scilicet, incipientium, proficientium, et perfectorum. *Ibid.*

19. Animalem discretum, novitium prudentem, insipientem sapientem, in cella diu posse consistere impossibile est. *Ibid.*

20. Quicunque in cella non agit fideliter et ferventer, quodcunque agit quod propter hoc non agit, (scilicet ut Deo serviatur) in eo quod agit, otiatur. *Ibid.*

21. Ea die bonus cellita se vixisse non debet existimare, in qua nihil eorum se egisse recolit, propter quæ in cella vivitur. *Ibid.*

22. Omnium bonorum officina est cella, et stabilis perseverantia in ea. *Ibid.*

23. Ne horrori tibi sit tua solitudo, et ut tutius in cella habites, tres tibi deputati sunt custodes, scilicet Deus, conscientia et spiritualis pater. *Ibid.*

24. Hæc sunt cellarum bene ordinatarum sancta commercia, studia veneranda, otia negotiosa, quies operosa, charitas ordinata. *Ibid.*

25. Tegat te cella exterior, non abscondat; non ut pecces occultius, sed ut tutius vivas. *Ibid.*

26. Si vis et vere vis, omnibus horis tam diei quam noctis, Jesus tibi in cella præsto est. *Ibid.*

27. Certis horis, certæ lectioni in cella vacandum est. *Ibid.*

28. Prudens et Deo deditus animus habere se debet in cella sua, sicut prudens paterfamilias in domo sua. *Ibid.*

29. Qui semetipsum bene ordinat et regit in conscientia sua, optime sibi credendus et committendus est in cella sua. *Ibid.*

30. Cellæ dignitas, et sanctæ solitudinis secretum, non nisi perfectis convenire videtur. *Ibid.*

S. BONAVENT. 31. Pigro cella carcer est. Lib. 1. *de Profectu religios.*, cap. 32.

32. In cella libenter esto, et aliquid semper age, quod ædificet te, vel a majore tibi injungatur. *De Inst. Novitior.*, part. 1, cap. 13.

33. Cella quasi cœlum sit tibi, qua cœlica cernas. *de Modo confitendi*, cap. 16.

DIONYSIUS CARTHUS. 34. Certe beati sunt, qui professionem suam inviolatam observant, si cellæ debitum reddant. Sup. *Hymnum B. Joan. Baptistæ.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 35. Ubicumque sumus, et ambulamus, habemus semper cellam nobiscum. *Prosec.*

36. Corpus enim est cella nostra, et anima est Eremita quæ moratur in cella ad orandum et meditandum.

37. Unde si anima non manserit quiete in cella sua, parum prodest religioso cella manufacta. *Opusc.*, collat. 22.

S. HIERON. 38. Habeto cellulam pro Paradiso, ibi varia Scripturarum poma decerpe, his utere deliciis, harum fruere complexu. Epist. 4. *ad Rusticum*.

39. Cellulæ meæ latebras nolo mordaci sermone reserare. Epist. 33. *Adversus Vigilantium*.

JOAN. CASS. 40. Puritas animæ non alibi potest, nisi in silentio, et jugi cellæ perseverantia conquiri. Lib. 10. *de Spiritu acediæ*, cap. 3.

41. Jugis cellæ commoratio retinenda est; toties enim etiam reversus quis velut novus in ea, et incipiens habitator titubabit atque turbabitur, quoties ab eadem fuerit evagatus. *Prosec.*

42. Illam enim quam in cella residens acquisierat animi intensionem, si fuerit relaxata, recuperare rursus non sine labore poterit. In *Collat*. 6. *Theodori abbat.*, cap. 15.

S. JOANNES CHRYSOST. 43. Cella Abraham vilis et parva erat, et nullum habebat munimen. Hom. 17. *ad Popul. Antioch.*

S. JOAN. CLIM. 44. Cella solitarii conclusio corporis est, intusque habet domicilium scientiæ. *Gradu* 27.

45. Dum quis reliquerit cellam, dæmones culpat; latetque seipsum miser, quod dæmon effectus sit. *Ibid.*

46. Claude januam cellulæ corpori. *Ibid.*

47. Si adventu fratrum ad cellam tuam gaudeas, scito teipsum acediæ vacare soli, non Deo. *Ibid. Gradu* 27.

48. Qui in cellula quiescit, timorem peperit Domini. *Ibid.*

S. LAURENT. JUSTIN. 49. Prudentissime cellulæ est ordinata remotio, quatenus in illa vitiorum declinetur materia, quæ foris exhuberat, sensuum vitetur illecebra, cordis servetur custodia. Part. 2, serm. *de Vita solitaria*, cap. 12.

50. Cella est sponsi reclinatorium, virtutum custos, tranquillitatis portus, additamentum pacis, medela vitiorum, contemplationis locus, tabernaculum fœderis, nuptialis thalamus, fons irriguus, paradisus deliciarum, cœli janua, schola scientiæ, conscientiæ cathedra, magistra silentii, spiritualis polorum scala. *Ibid.*

51. In cella si quis absque corpore persistit, fugit lites, nescit odia, detractioni non vacat, temeraria judicia minime facit, abhorret otium, non veretur mortem. *Ibid.*

52. Circumscribe corpus, ut jugiter commoretur in cella; nunquam vero permitte (nisi necessitate cogente) ut vagetur e claustro. *Ibid.*, cap. 8.

53. Sta perseverans in cella, contra acediæ spiritum arma spiritualia arripe, scutum fidei, orationis spicula, galeam spei, loricam longanimitatis, prudentiæ gladio, ac manuum exercitatione hostem tuum hunc pessimum jugulare studeto. *Ibid.*, cap. 9.

54. Homini libidinoso mulier una non sufficit, nec acedioso monacho unica cella. Orat. 6 *de Acedia*. S. NILUS ABB. MART.

55. Cella est negotiatorum cœlestium apotheca, in qua illarum mercium summa reconditur, quibus terræ viventium possessio comparatur. *Opusc.* 11, cap. 19. S. PETRUS DAM.

56. Cella spiritualis est exercitii mirabilis officina, in qua certe humana anima Creatoris sui in se restaurat imaginem, et ad suæ redit originis puritatem. *Prosec.*

57. Ubi sensus obtusi ad subtilitatem sui acuminis redeunt, et vitatæ naturæ azyma sincere reparantur. *Ibid.*

58. Cella est sacræ militiæ tabernaculum, procinctus triumphatoris exercitus, campus divini prælii, spiritualis arena certaminis, angelorum spectaculum, palæstra fortiter dimicantium. *Ibid.*

59. Cella est conciliabulum Dei et hominum, compitum in carne degentium et supernorum. *Prosec.*

60. Illuc superni cives ad colloquia humana conveniunt, ubi non tam linguæ carnis verba componunt, quam sine vocis strepitu facunda mentium arcana patescunt.

61. Cella conscientia est secreti consilii, quod habet cum hominibus Deus.

62. O quam pulchra rerum species, cum frater in cellula constitutus continuas peragit psalmodias; contemplatur in cœlo, decurrit etiam per os ejus ordo Psalmorum. *Ibid.*

63. Cella testis est, quanto divini amoris igne cor ferveat, et utrum perfectæ devotionis instantia quis Dei faciem quærat. *Ibid.*

64. Cella est ergastulum, ubi pretiosi lapides poliuntur, quatenus in structura templi cœlestis postmodum sine ullo cudentis mallei sonitu disponentur. *Ibid.*

65. O cella dominicæ sepulturæ propemodum æmula, quæ in peccato mortuos suscipis, et per afflatum sancti Spiritus Deo reviviscere facis! *Prosec.*

66. Tu es ab hujus vitæ turbida vexatione sepulcrum, sed cœlestis vitæ pandis introitum.

67. Te portum tranquillitatis inveniunt, qui naufragium mundani fluctus evadunt.

68. Te potentis medici conclave decernunt, qui vulnerati in prælio hostiles manus effugiunt.

69. Mox ut in tui culminis umbram perfecto corde seceditur, omnis sauciatæ animæ livor, omnis certe interioris hominis plaga curatur. *Ibid.*

70. O cella spiritualе prorsus habitaculum, quæ de superbis humiles, de gulosis sobrios, de crudelibus pios, de iracundis mites, de odiosis reddis in fraterna charitate serventes. *Prosec.*

71. Habitator tuus elevat se super se, quia Deum esuriens anima a terrenarum se rerum oblutibus erigit, et in divinæ se contemplationis arce suspendit, a mundi se actionibus segregat, atque se in altum cœlestis desiderii pennis librat.

72. Tu otiosæ linguæ frænum, tu luxuriosis renibus nitidæ castitatis adhibes cingulum.

73. Tu facis, ut leves quique ad gravitatem redeant, ut jocosi scurrilitatibus parcant, ut vaniloqui se sub districta silentii censura constringant.

74. **Tu jejuniorum ac vigiliarum nutrix; tu patientiæ custos, tu purissimæ simplicitatis magistra, ac omnino fraudulentæ duplicitatis ignara.**

75. Tu facis ut vagos quosque Christi catena coerceat, ut indisciplinati moribus a sua se pravitate compescant.

76. Tu nosti homines ad perfectionis culmen evehere, atque ad consummatæ sanctitatis fastigium sublimare.

77. Tu homines a semetipsis extraneos reddis, et vasa vitiorum florere virtutibus facis.

78. Tu es speculum animarum, ubi se mens humana perspicaciter intuens, quod minus est impleat; quod superfluum reprimat; quod obliquum dirigat; quod deforme componat.

79. Tu nuptialis es thalamus, in quo sancti Spiritus arrha tribuitur, et cœlesti sponso felix anima fœderatur.

80. Recti diligunt te; et qui te fugiunt, veritatis luce privati, quo gressus ponere debeant, non agnoscunt. *Ibid.*

81. Licet nescientibus cella amara videatur in cortice, magnum tamen est quod intrinsecus latet, cum perventum fuerit ad suavitatem medullæ. *Ibid.*

82. Consuetudo facit monacho cellulam dulcem, vagatio videri facit horribilem. *Prosec.*

83. Vagantibus cellula carcer est, permanentibus suave cubiculum. Opusc. 12, *de Contemptu sæculi*, cap. 25.

84. Concluditur intra cellulam desidiosi mundus universus, et angustum septum vix unius hominis capax, multarum terrarum urbes, regnaque complectitur. Lib. 1, ep. 20, *ad Gislebertum*. S. PETRUS MAURITIUS ABB. CLUN.

85. Acediosus cellula clausus, inter frequentias populorum discurrit, nundinas et angiportus sollicitus mercator oberrat. *Prosec.*

86. Fit ei requies tormentum, sessio labor, silentium pœna, clausura infernus.

87. Sic cæcatus lumine mentis, claususque tenebroso carcere, rursus ad molam inquietudinis redit. *Ibid.*

88. Sic cella tua vacua pecunia, repleta justitia, indigens opibus, referta virtutibus. *Ibid.*

89. Ne in cella tua spatium relinquas; ut cum Deus virtutibus suis cuncta repleverit, nullus diabolo, nullus acediæ, nullus reliquis vitiis locus supersit. *Ibid.*

90. Sit tibi cella tua toto mundo latior, jejunium refectio, vigiliæ somnus, opus otium, labor requies. *Ibid.*

91. In cella tuæ reclusionis clausus, sit tibi vivifica sepultura. *Ibid.*

92. Si es religiosus, si pacem quæris, de cella minus egredieris. *Prosec.* S. THOMAS AQUINAS.

93. Cella quasi cœlum tibi sit, qua cœlica cernas.

94. Hic legas, hic ores, mediteris, crimina plangas.

95. Pax est in cella, foris autem plurima bella. *Opusc.*

96. Cellam frequenter diligas, si vis in cellam vinariam introduci. *Opusc. Ep. ad quemdam.*

97. Fons et origo profectus spiritualis, est libenter in cella residere. Serm. 7. *ad Fratr.* THOMAS A KEMPIS.

98. In cella invenies, quod de foris sæpius amittes. Lib. 1. *de Imit. Christi*, cap. 20, sect. 5.

99. Cella continuata dulcessit, et male custodita tædium generat. *Ibid.*

100. Si in principio conversionis tuæ bene cellam incolueris, et custodieris, erit tibi postea dilecta amica, et gratissimum solatium. *Ibid.*

101. Vade ad cellam tuam, et habita ibi, sitque tibi grave esse alibi. In *Soliloq. animæ*, cap. 10, sect. 2.

102. Claude ostium domus tuæ, et eris in pace. In *Horticulo Rosar.*, cap. 11.

103. Vagus et levis moribus, horret disciplinam et cellam, sicut avis capturam. *Ibid.*, cap. 11, sectione 2.

104. Qui cellam suam custodit, et tacet, cum Jesu desertum intrat. *Ibid.*, cap. 17, sect. 2.

105. Sicut piscis extra aquam cito moritur, ita Monachus extra cellam leviter distrahitur et inquinatur. *Prosec.*

106. Nam pretiosa aromata in pyxide clausa fortius fragrant ; aperta et ostensa, virtutem odoris citius amittunt.

107. Quanto studiosius cella inhabitatur, tanto plus placet et amatur. *Prosec.*

108. Quanto negligentius servatur, et rarius intratur, tanto magis horretur, et fastiditur.

109. Non est cella fastidium, sed pacis domicilium.

110. Sicut stabili homini cella est paradisus, ita vago carcer videtur et cippus. *De Discipl. Claustrali*, cap. 7, sect. 1.

111. Qui in cella residet, a multis periculis liber est; qui autem foris vagatur, innumeris periculis patet. *Ibid.*, cap. 7, sect. 3.

112. Custos cellæ, custos est linguæ. *Ibid.*

113. Stet in ostio cellæ pro signo notabile breve, quod te præmoneat exeuntem, et redarguat diu tardantem. In *Exercit. spirit.*, cap. 2, sect. 2.

114. Custodi diligenter cellam tuam, et custodiet te : tutior locus servo Dei in hoc mundo non est. *Ibid.*, cap. 4.

115. Periculosus semper est exitus cellæ ; mansio ejus, quies devotissimæ vitæ. *Ibid.*

116. Non patitur cella tepidum et otiosum in se diu morari. *Ibid.*, cap. 4, sect. 3.

117. Quandiu spiritus tuos rexerit artus, sit cella requietionis tuæ domus ac tumulus ; donec tibi aperiatur paradisus cœlestis. *Prosec.*

118. Est enim via brevis de cella ad cœlum, si in ea cœlicam duxeris vitam. *Ibid.*

119. Bonus cellita est civis cœli, amicus Dei, socius Angelorum, cognitor secretorum, inspector supernorum, victor tentationum, expulsor dæmonum, bellator vitiorum, contemptor mundanorum, neglector curarum, possessor quietis, obtentor pacis, amator scripturarum, speculator veritatis, gustator puritatis, continuator orationis, collector meditationis, destructor evagationis. *De Disciplina Claustrali*, cap. 7.

120. O Monache quid facis in cella ? lego, scribo, colligo mella ; bene dixisti ; nam cellamonachorum in labore et studio librorum fragrare debet. In *Enchiridio Monachor.*, cap. 1.

[...]N VIT. PATR. 121. Sicut piscis ex aqua eductus statim moritur, ita et monachus perit, si foris cellam suam voluerit tardare. Lib. 3, num. 109.

122. Piscis extra aquam, Monachus extra cellam. Lib. 5, Libello 2, num. 1.

123. Vade, et sede in cella tua ; et cella tua docebit te universa. *Ibid.* num. 9.

124. Cella monachi est caminus ille Babylonius, ubi tres pueri Filium Dei invenerunt. *Prosec.*

125. Cella columna nubis est, ex qua Deus locutus est Moysi. Lib. 5, libello 7, num. 38.

126. In luctu doctrina est cellæ ; ubi autem luctus non est, impossibile est custodiri mentem. *Prosec.*

127. Quando in cella sum, mecum est luctus ; cum autem aliquis ad me venerit, aut cum egredior de cella non invenio luctum. Lib. 5, libello 11, num. 26.

128. Cella monachi, quasi sepulcrum. In *Sent.*, sent. 18.

129. Cum in cella sum, in pace est anima mea ; cum autem foris egredior, conturbor. *Ibid.*, sent. 25.

130. In cella sedere, carcer est; ideo si quis sedens in cella memoriam semper habeat Dei, illi recte dicet Deus. In carcere eram, et venisti ad me. *Ibid.*, sent. 51.

CERTAMEN.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Non potest quis præmium accipere, nisi legitime certaverit; nec est gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. Lib. 1, *Offic.*, cap. 15. S. AMBROSIUS.

2. Injustus est, qui ante quærit præmium, quam certamen fuerit absolutum. *Ibid.*, cap. 16.

3. Gravior est pugna ejus qui intus, quam illius qui foris dimicat. Lib. 2 *de Apologia David*, cap. 4.

4. Virtus certaminibus approbatur. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 10, vers. 3.

5. Magna est misericordia Dei, quæ certantibus adhibet exhortationis calcaria, ne suscepti certaminis passiones in belli formidine derelinquant. *Ibid.*, serm. 10, vers. 4.

6. Ubi multæ coronæ, ibi multa sunt certamina. *Ibid.*, serm. 20, vers. 5.

7. Corona proposita est, subeunda sunt certamina; nemo potest, nisi vicerit, coronari; nemo potest vincere, nisi ante certaverit. Lib. 4, sup. *Luc.*, in illud : *Diabolus recessit ab illo.*

8. Tolle Martyrum certamina, tulisti coronas. *Ibid.*

9. Non pugnatores, sed victi damnantur. Sup. S. ANSELMUS. *Ep. ad Rom.*, cap. 8, in illud : *Nihil nunc damnationis est.*

10. Quanto majus periculum fuit in prælio, S. AUGUSTIN. tanto majus est gaudium in triumpho. Lib. 8, *Confess.*, cap. 3.

11. Quando pugnatur, Deus apertis oculis

spectat, et partem quam inspicit justam sibi dat palmam. Ep. 194, *ad Bonifac.*

12. Non debet cum præliatur infringi, qui vult post prælium coronari: vires illo subministrante certantibus, qui præparat ineffabilia dona victoribus. Ep. 133, *ad Italicam.*

13. Multo tolerabilius est certamen non cœpisse, quam cœptum reliquisse conflictum; et factum ex bono præliatore, vel etiam victore captivum. *De Continentia*, cap. 14.

14. Quid prodest bonum certamen, nisi sequatur victoria? *De Gratia et libero arbit.*, cap. 7.

15. Aliud est non pugnare, et esse in pace vera atque perpetua; aliud pugnare et vincere; aliud pugnare et vinci; aliud nec pugnare sed trahi. Sup. *Psalm.* XXXV, vers 4.

16. Nullus in certamine cadit, nisi cujus fortitudo cadit. Sup. *Psalm.* CXVII, vers. 14.

17. Inter omnia Christianorum certamina, sola dura sunt prælia castitatis; ubi quotidiana pugna, et rara victoria. *De Honestate mulier.*, cap. 2.

18. Ubi fervet pugna, non desperatur victoria. Serm. 5, *de Verbis Apost.*

19. Nullus legitime certat, nisi qui in campo usque ad finem certat; et si certat usque in finem, legitime certat, ideo merito coronatur. Ser. 8, *ad Fratr. in eremo.*

20. Majus patientiæ certamen est, quando non visibilis inimicus persequendo atque sæviendo urget in nefas, qui palam et aperte a non consentiente vincatur. *De Patientia*, cap. 10.

21. Pugnare, infirmitatis est; quanto enim quisque vincit facilius, tanto pugnat minus. Lib. 4, *contra Julianum.* cap. 2.

22. Quale certamen fratres mei, quale certamen, qualis pugna, qualis conflictus! theatrum mundus, spectator Deus. Hom. 9.

23. Revera fortius pugnat qui contra se pugnat. Serm. 3, *de Nativit.*

S. BASILIUS MAGN.

24. Non in certaminibus pro coronis, is qui certamen auspicatus est; sed qui superat, coronatur. Conc. 9, *contra Irascentes.*

S. BASILIUS SELEUC.

25. Universa hominum vita, virtutis palæstra est. Orat. 1.

V. BEDA.

26. Illos expectat gloria, qui gloriosa gerunt certamina. In suis *Proverb.* verbo *Illos.*

S. BERNARD.

27. Non recti, sed perversi animi est velle coronari, qui legitime non certaverit. Serm. 1, *de S. Victore.*

28. Vere bestia est, vere rationis expers, qui tam pusillanimis est, ut solo timore cedat qui sola futuri exaggeratione laboris victus, ante conflictum non telo, sed tuba prosternitur. Serm. 13, sup. *Qui habitat.*

29. Erubesce fugam, et non post fugam reverti in prælium, et rursus pugnare. Ep. 112, *ad Gaufridum Lexoviensem.*

30. Deus nos hortatur ut pugnemus, adjuvat ut vincamus. *Prosec.*

31. Certantes in bello spectat, deficientes sublevat, vincentes coronat. Cap. 14 *Meditationum.*

32. Molesta est lucta, sed fructuosa; quia si habet pœnam, habebit et coronam. *De Interiori domo*, cap. 19.

33. Quid periculosius quam solum luctari cum antiqui hostis versutiis, a quo videatur, et quem videre non possit? Ser. 3, *de Circumcis.*

34. Contra insidias diaboli, et versutias inimici cum omni vigilantia viriliter dimica. Serm. 55, *ad Sororem.*

35. Surge miles Christi, surge, excutere de pulvere, revertere ad prælium unde fugisti, fortius post fugam præliaturus, gloriosius triumphaturus. Epist. 1, *ad Robertum.*

36. Habet Christus multos milites, qui fortissime cœperunt, steterunt, vicerunt; paucos autem, qui de fuga conversi, rursus se periculo ingesserint quod declinaverant, rursus fugarint hostes quos fugiebant. *Ibid.*

37. Solent fortissimi milites audita buccina ante congressum trepidare; at ubi ad prælium ventum fuerit, spes victoriæ, et timor ne vincantur, reddit intrepidos. *Ibid.*

38. Sola causa, qua perdere possis victoriam, fuga est: fugiendo potes illam amittere, moriendo non potes. *Prosec.*

39. Beatus si pugnando moriaris, quia mortuus mox coronaberis. *Ibid.*

40. Omne rarum, pretiosum est; quanto rariores sunt qui post fugam fortius præliantur, tanto apparebunt gloriosiores. *Ibid.*

41. Finis, non pugna coronat. In lib. *de Passione*, cap. 14.

42. Quanto fuerit robustior pugna, tanto gloriosior dabitur corona. Serm. 7, *de Cœna Domini.*

43. Præliemur viriliter, ut a Deo coronemur perenniter. Serm. 12, *Pentecost.*

S. BONAVEN.

44. Non debet frangi cum præliatur, qui vult vos post prælium coronari. Serm. 1, *Dom.* 10, *post Pentec.*

45. Prudentis militis virique constantis et fortis officium est, non solum bellum non fugere, sed et optare bellando victoriam, ut possit coronam accipere; non enim coronatur, nisi qui bellat et vincit. Serm. 1, *de S. Lucia.*

46. Dat Dominus Sanctis pugnam, ut per pugnam veniant ad victoriam, et per victoriam ad coronam. *Ibid.*

47. Legitime certare, est hosti non cedere; bellum non tantum incipere, sed plenam victoriam obtinere. Serm. 2, *de Uno Martyre*, sup. illud II, *Tim.* 2 : *Qui legitime certaverit.*

48. Legitime certare :

Primo, est mundum perfecte contemnere.

Secundo, est diabolo perfecte resistere.

Tertio, est seipsum perfecte domare. *Prosec.*

In primo certamine vincitur avaritia, per amorem altissimæ paupertatis.

In secundo subjugatur superbia, per appetitum propriæ utilitatis.

In tertio subjugatur lascivia, per appetitum castitatis. *Ibid.*, serm. 3, sup. illud II. Tim. 2 : *Qui legitime certaverit.*

49. Alacrius certat miles in acie, si ducem suum secum cernit laborem certaminis tolerare. *De sex alis Seraphicis*, cap. 6.

50. Quanto laboriosior est pugna, tanto gloriosior corona. Lib. 2, *de Profectu religios.*, cap. 12.

51. Qui perseverat pugnare, cessare nescit. *De sex alis Cherubin.*, ala 5, penna 2.

CASSIODORUS. 52. In prœliis concitatis, gloria vincentis semper apparet; nam virtus probatur latere, quæ non fuerit explorata certamine. Super *Psalm.* XXVI, vers. 6 : *Si exurgat adversum me prælium.*

53. Bellum grave, quia occultum; pugna difficilis, quia cum fortiore dimicatur, quale est cum hoste confligere, et ejus insidias non videre. *Prosec.*

54. Adversarius quoque noster nec labore deficit, nec victus aliquando discedit; sed tanto atrocior redit, quanto eum per divinam gratiam debellari posse contigerit. Sup. *Psalm.* LV, vers. 1 : *Tota die impugnans.*

55. Terribilis est hominibus conflictus, si non sit assiduus; et nisi usu præmuniatur, concertandi subito fiducia non habetur. Lib. 3. Epist. 3.

CYPRIANUS. 56. Martyrum certamen, cœleste certamen est, certamen Dei, certamen spirituale, prælium Christi. Ep. 9, *ad Martyres et Confessores.*

57. Quo longior pugna, eo corona sublimior. Ep. 16, *ad Moysen et Maximum.*

58. Honestius cum spiritu, quam cum carne luctamur; quia carnis complexus fœdas exhalans nebulas, eum qui sibi adhæserit aliqua ex parte contaminat, nec libidinum morsus quisquam evasit illæsus. *De Jejunio et tent. Christi.*

59. Nisi præcesserit pugna, non potest esse victoria; conflictatio in adversis, probatio est virtutis. *De mortalitate*, cap. 4.

S. CYRILLUS ALEX. 60. Oportet nos generose spiritali armatura adversus pravos animi motus exercere bellum. Hom. 18, *de Festis Paschal.*

S. CYRILLUS HIEROSOL. 61. Omnis qui certat, posteaquam absolvit certamen coronatur, aut contumelia afficitur. *Prosec.*

62. Neque prius Agonothetes decertantes coronat, quam omnium certaminum finis advenerit; ut postremo dijudicans, præmia victoriæ et coronas proferat. *Catech.* 18.

S. EPHRÆM. 63. Ubi certamina, ibi et præmia; ubi bella, ibi etiam honores; ubi colluctatio, ibi quoque corona. *De Patientia et consummatione.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 64. Quomodo prævidere poterimus in secreto hostem, si hunc evitare non valuerimus aperta congressione pugnantem? *Prosec.*

65. Militia nostra hoc a nobis requirit, ut non contra alios, sed contra nosmetipsos quotidie dimicemus. Hom. 8, *ad Monach.*

66. Hosti quem ipsa conversatione provocavimus, in medio certamine manus damus, si in fervore quo cœpimus, non perseveramus. *Ibid.*

GLOSSA ORD. 67. Providendum est servis Dei, ne perniciosa securitate sibi blandiatur quandiu hostis vivit, ne dum se quasi victores arbitrantur, per fraudem diaboli pacem promittentis citius elidantur. Sup. III. *Reg.*, cap. 20.

GLOSS. INT. 68. Si primo das te Deo, tunc illo juvante et docente fortiter pugnabis. Sup., *Psalm.* CXLIII, sup. illud : *Qui docet manus meas ad prælium.*

S. GREGORIUS MAGNUS. 69. Sine labore certaminis, non est palma victoriæ. Lib. 3, *Dialogi*, cap. 19.

70. Quidam sunt, qui magnos viros pugnantes audiunt, sed prælia, quæ magni magnifice tolerant, auditu sciunt, virtute nesciunt. Lib 5, *in primum Regum*, cap. 4.

71. Affectus cordis intenti cœlestibus, contra carnis bellum fortes milites sunt. *Ibid.*, sup. illud : *Congregatoque exercitu.*

72. Quanto graves pugnæ spirituales, tanto gloriosæ victoriæ. *Prosec.*

73. Quo frequentior accessus hostium, eo laudabilior numerum triumphorum. *Ibid.*

74. Sæpe quem tentationis certamen superare non valuit, sua deterius securitas stravit. Lib. 2, *Moral.*, cap. 27.

75. Electi etsi valenter omnia superant (cum securitatem pacis internæ desiderant) gravis eis molestia, adhuc habere quod vincant. Lib. 4, *Moral.*, cap. 30.

76. Semper est ad certamen adversarii erigendus animus, semper contra occultas insidias cautela providenda. Lib. 20 *Moral.*, cap. 5.

77. Labor protrahitur pugnæ, ut crescat corona victoriæ. *Ibid.*, lib. 26, cop. 15.

78. Tanto subtilius fraudem hostium quisque in belli spiritualis certamine positus conspicit,

quanto et districtius corpus proprium quasi quemdam hostium adjutorem premit. *Prosec.*

79. Quid adhuc secum enerviter pugnat, frustra contra se bella extra posita suscitat.

80. Qui enim semetipsum carnalibus subjugat, quomodo spiritualibus vitiis resultat?

81. Aut quomodo de labore externi certaminis triumphare appetit, qui adhuc apud semetipsum domestico libidinis bello succumbit? *Ibid.*, lib. 31, cap. 17.

82. Nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non in semetipso prius per afflictam ventris concupiscentiam carnis incentiva devicerit. *Prosec.*

83. Neque enim ad conflictum spiritalis agonis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus edomatur.

84. Quia si non ea, quæ nobis sunt viciniora prosternimus, inanitur ad ea, quæ longius sunt impugnanda transimus.

85. Incassum contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra ipsa urbis mœnia civis insidians habeatur.

86. Mens ipsa certantis sub gravis confusionis dedecore, a spiritualis certaminis congressione repellitur, quando infirma in carnis prælio confossa superatur.

87. Nam cum se parvis prosterni conspicit, confligere majoribus erubescit.

88. Nonnulli vero ordinem certaminis ignorantes, edomare gulam negligunt, et jam ad spiritalia bella consurgunt. *Ibid.*, lib. 30, cap. 13.

89. Qui contra diabolum ad certamen properat, vestimenta abjiciat (scilicet omnia terrena) ne succumbat. Hom. 32, sup. *Evang.*

90. Vos qui viam vitæ præsentis extra hominum frequentiam arripitis, tanto majora certamina pati necesse est, quanto ad vos ipse magister tentationum accedit. Lib. 7, in Registro, indict. 2, cap. 53. Ep. 53.

91. Qui discutere interna nesciunt, ad locum certaminis pervenire non possunt. *Prosec.*

92. Locus certaminis est ubi celebris fama magnæ Religionis est.

93. Illuc quia ab innumeris curritur, qui vitam deponere veterem, et induere novam concupiscunt, certaminis locus recte nuncupatur.

94. Quotidie enim illic spiritualium virtutum exercitus pugnat cum numerositate vitiorum. Lib. 5, in I. *Reg.*, cap. 4.

S. HIERONYM. 95. Quis sanctorum sine certamine coronatus est? solus in deliciis Salomon fuit, et forsitan ideo corruit. Ep. 22, *ad Eustochium.*

96. Nonne melius est brevi tempore dimicare, ferre vallum, arma sumere, lassescere sub lorica, et postea gaudere victorem, quam impatientia unius horæ servire perpetuo? *Ibid.*

97. Varia luctæ sunt genera, sed una corona victorum est. Ep. 1, *adversus Helvidium.*

98. Sta in acie, adversariis armatus obsiste; ut postquam viceris, coroneris. Ep. 6, *adversus Vigilantium.*

99. Tu qui contra libidinem pugnas, superari potes, et vincere; ego vero nolo spe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam. Cum fugero non vincar in eo quod fugio, sed ideo fugio ne vincar, ut vincam. *Ibid.*

100. Non viribus corporis, sed charitate animi dimicandum est, quæ superari nunquam potest. Ep. 8, *ad Riparium.*

101. Bonum certamen est, malis non cedere, sed mala virtutis bono portare. Ep. 6, *ad Amicum.*

102. Qui tela formidavit adversi certaminis, nunquam meruit nomen sortiri victoris. *Prosec.*

103. Jacentis est animi formidolosa timere, et inertis est tuta sectari. *Ibid.*

104. Caret munere, qui caret et certamine. *Ibid.*

105. A fortissimo milite semper in acie standum est, et quærenda occasio, qua virtus enitescat excussa. *Ibid.*

106. Amatori præliorum ornamenta sunt vulnera. *Ibid.*

107. Multi certant, sed ille solus, qui tota virtute vicerit, coronabitur. Sup. II, *ad Tim.*, cap. 2, sup. illud; *Qui certat in agone.*

S. HILARIUS. 108. Glorioso certamine opus est, ut corona victoriæ deseratur. Sup. *Psalm.* CXVIII.

HUGO A S. VICTORE. 109. Vir constans eligit pugnare, ut vincat. Lib. 3. *Miscellan.*

110. Nihil adeo timet hostis, quam ordinationem pugnantium contra se. Sup. *Prov.*, cap. 24.

HUGO CARD. 111. Stultitia est cominus pugnare cum hoste, cui ex nostra propinquitate robur accrescit, et ex elongatione deficiunt vires. Sup. *Eccles.*, cap. 27.

112. Stultum est laudare pugnantem, quasi jam victorem; ille enim qui in certamine bene videtur agere, nescimus si velit, vel possit perseverare. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 11.

JOAN. CASS. 113. Nunquam robustioribus æmulis colluctari posse confidas eum, quem in leviore conflictu conspexeris ab infirmioribus potuisse superari. Lib. 5, *de Spiritu Gastrimargiæ*, cap. 11.

114. Impossibile est saturum ventrem pugnas interioris hominis experiri, nec bellis robustioribus attentari dignum est eum, qui potest dejici leviore conflictu. *Ibid.*, cap. 13.

115. Sæpe qui in conflictu, atque in acie mortis evaserunt discrimina, trophæis propriis, triumphisque succumbunt. Lib. 11, *de Spiritu Cenodoxia*, cap. 11.

116. Victoria locum habere non potest absque adversitate certaminum. In *Collat.* 8. *Abbat. Piammonis,* cap. 13.

S. JOANNES CHRYSOST. 117. Torpescit virtus, ubi certamen defuerit; et facile hostis malitia coalescit, si pigrescat animus repugnantis. Serm. *de Genesi et interdictione Arboris ad Adam.*

118. Sine labore vincitur inimicus, si sit (qui dimicat) vigilans et intentus. *Ibid.*

119. Vires roborantur exercitatione frequenti. *Ibid.*

120. Laboris desidia, insolescit hostis sævitia. *Ibid.*

121. Inimicus cito devincitur, si qui dimicaturus est, prælia meditatur; nemo enim unquam non sollicitus, hostem devincit. *Ibid.*

122. In mundanis certaminibus, post victoriam, coronæ: in Christi stadiis, ante victoriam coronæ. Serm. *de Joseph continentia.*

123. Christiane, delicatus es miles, si putes te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. *Prosec.*

124. Exere vires, fortitudine dimica, atrociter in prælio concerta.

125. Christiane, considera te, præsente Deo cum hoste pugnare. Favet ille, ut vincas; favet ut obtineas. Cum pugnas, adest; cum dimicas, præsens est.

126. Christiane certamen tuum, Dei certamen est: prælium tuum, Christi prælium est; quid trepidas, quid formidas, quasi tua virtute devincas? prende arma, procede in bellum, fortiter dimica, ut dimicanti adsit ille, qui vinci non novit. Serm. sup. illud. *Sap.* 3; *Justorum animæ.*

127. Non poterit miles hostem vincere, nisi voluerit atrociter dimicare. *Ibid.*

128. In certamine Christiano, aut superstes miles prostrato hoste beatus de prælio redit, aut hostem victor moriendo devincit. *Ibid.*

129. Caro adversus animam certare potest, vincere non potest, nisi ipsa anima consenserit, ut vincatur; anima autem adversus carnem, et certat et vincit. Hom. 13. *Oper. imperf. sup. Matth.*

130. Hæc est pugna periculosa, et hæc est gloriosa victoria, qui poterit odisse quod amat, et amare quod odit. *Ibid.*, Hom. 35.

131. In prælio Christi moriendo vivitur, cadendo surgitur, et victoria per interitum comparatur. Hom. 3, *ex variis locis in Matth.*

132. Duas nobis vitas Deus constituit, præsentem et futuram; præsentem in certamen posuit: futuram, in certaminis præmium. Hom. 27, sup. *Joan.*

133. Quæ in medio certamine corruunt animæ, graviori casu concutiuntur. *Ibid.*, Hom. 76.

134. Tempus adest certaminis, tu autem sericis indueris; tempus est exercitationis, tempus stadii, tu autem quasi ad pompam teipsum ornas, et quomodo vinces? Hom. 7, sup. *Acta Apost.*

135. Tempus belli, tempus certaminis est, tu autem sedes in deliciis. *Ibid.*, Hom. 27, sup. Acta Apost.

136. Ubi carcer, ubi catena, ubi vincula, ubi mors pro Christo, ibi certamen bonum est, nihil hoc certamine melius, nihil illustrius. Hom. 9, sup. II, *ad Tim.*, sup. illud 4: *Bonum certamen certavi.*

137. Certamen est vita præsens; est igitur opus pugnare, bellum est et pugna. Hom. 62, *ad Popul. Antioch.*

138. Progredere, et multa cum alacritate descendas ad certamina. *Ibid.*, Hom. 67.

139. Non est grave pugnantem vulnerari, sed post vulnus desperare, vulnusque negligere. *Ibid.* Hom. 80.

140. Monachorum certamen ingens, ac labor multus est. Lib. 6, *de Sacerdotio.*

141. Odiosum sane, periculique plenissimum est, ab ipso statim conflictus congressu flaccescere luctantem. Gradu 1. S. JOAN. CLIM.

142. Qui laborum fructus perspectos habet, intrepido animo in certamen descendit. Orat., *de Tranfigurat.* S. JOANNES DAMASC.

143. Illi non habent præmium, qui laboris non habuerunt certamen. *Prosec.* S. ISIDORUS HISPALENS.

144. Eos expectant præmia, in quibus fuerint laboriosa certamina. Lib. 2, *de Sum. bono,* cap. 39.

145. Nemo potest veris armis instrui, si hostem, contra quem fuerit armandus, ignorat. *Prosec.* LACT. FIRM.

146. Adversarium vincere non potest, qui in dimicando non hostem verum, sed umbram petit. Lib. 3, *de falsa Sapientia,* cap. 29.

147. Sapientis ac boni viri non est, velle certare, ac se periculo committere; quoniam et vincere non est in nostra potestate, et est anceps omne certamen. Lib. 6, *de Vero cultu,* cap. 18.

148. In agone positis, dolorem mitigat spes coronæ. Part. 1, *de Ligno vitæ,* tract. 8, *de Spe,* c. 2. S. LAURENT. JUSTIN.

149. Bellica arripuisse arma, et ad prælium recusare accedere propter metum, valde ridiculosum est. Part. 1, *de Discipl. Monast.*, cap. 4.

150. Considera o serve nequam, piger et otiose, quod in stadio certaminis positus es; oportet enim te pugnare, alioquin miserabiliter occideris. *Prosec.*

151. Omnis tibi fuga interdicta est, et pugnandi indicta necessitas. *Ibid.*

152. Si coronam cupis reportare victoriæ certam, spiritualiter certa; adest in te qui videat, judicet et coronet. Part. 1, *de Interiori conflictu*, cap. 8.

153. Pugnare non desinat, qui coronari affectat. *De Humilitate*, cap. 10.

S. LEO. I. 154. Ubi in aperto sunt pugnæ, in manifesto sunt et coronæ. Ser. 7, *de Jejun. decimi mensis.*

155. Vita hæc nostra in medio præliorum est; si volumus superare, pugnandum est. Serm. 1, *Quadrag.*

PETRUS CELLENSIS. 156. Tolle pugnam, tolles et victoriam; tolle victoriam, tolles et coronam; tolle coronam, tolles et gloriam. Lib. 6, ep. 23, *ad Nicolaum Monachum.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 157. Qui sine tuba dimicat, fertur furore, non prælio; virtute non agit, sed periculo; quærit perire, non vincere. Serm. 14.

S. PETRUS DAMIANUS. 158. Non ire ad prælium, inglorium est: ire autem et segniter agere, mortis est omnino periculum. Serm. 74, *de Spirituali certamine.*

S. PET. MAUR. ABB. CLUN. 159. Solitudinis singulare certamen, tanto periculosius agitur, quanto serius alienum dimicans præstolatur. Lib. 1, ep. 20, *ad Gislebertum.*

S. PROSPER. 160. In hac vita, quamvis strenue dimicemus, et adjuvante Domino catervas hostium, quibus circumfundimur, prosternamus; tamen si ab eis nolimus vinci, nunquam pugnare desinamus. *Prosec.*

161. Nec vincentes securos faciunt, viriliter desudata jam prælia, sed magis sollicitant adversariorum rediviva certamina. Lib. 1, *de Vita contemplat.* cap. 1.

162. Tunc est tentatio finienda, quando finitur et pugna: et tunc est finienda pugna, quando post hanc vitam succedit pugnæ secura victoria. *Ibid.*

163. Omnes milites Christi, qui usque in finem vitæ præsentis divinitus adjuti, suis hostibus infatigabiliter restiterunt, laboriosa jam peregrinatione transacta regnant felices in patria. *Ibid.*

164. Ad magnam utilitatem fidelium materia est reservata certaminum, ut non superbiat sanctitas, dum pulsatur infirmitas. Lib. 1, *de Vocat. gent.* cap. 8.

165. Laudabilius est atque felicius pugnantem non potuisse vinci, quam desidem non potuisse tentari. *Ibid.* lib. 2, cap. 35.

166. Non coronabitur, nisi qui vicerit; nec vincet, nisi qui certaverit: nec certabit, nisi inimicum habens et ei resistens. Sent. 213.

S. THOMAS AQUINAS. 167. Vita æterna non acquiritur, nisi per pugnam. Sup. Ep. 1, *ad Tim.* cap. 6, sup. illud 2: *Timoth.* cap. 4, *Bonum certamen certavi.*

THOMAS A KEMPIS. 168. Nunquam poterit Dei servus vinci certamine, qui æterna bona, vel mala semper gerit in mente. Serm. 1, *ad Novitios*, divis. 3.

169. Quanto durior pugna, tanto gloriosior corona. Serm. 1, *ad Novitios*, part. 1, divis. 3.

170. Magnum certamen est, seipsum vincere. *Ibid.*, serm. 7, divis. 2.

171. Magnus profecto labor est, certare quotidie, sed præmia maxima vincentibus sunt promissa. *Ibid.* serm. 11, divis. 1.

172. Sine certamine non potes venire ad coronam. Lib. 3, de *Imit. Christ.* cap. 19, divis. 4,

173. Partem constat esse victoriæ, prælium oblato auri pondere redemisse. Hom. 13. S. VALERIAN.

174. Quo facilius in acie positus securus incedas, ante oculos ponenda sunt semper facta Sanctorum. *Prosec.*

175. Nam in maximis præliis non desunt pugnatori solatia, si fortissimorum virorum requirantur exempla.

176. Facile supervenientis hostis impetum sustinet, quem ad pugnam voluntas armaverit. *Ibid.* Hom. 16, *de bono Martyrii.*

177. Ad coronam virtutum non facile pervenit, qui non legitimo agone certaverit. *Ibid.*

178. Non deest in quo vincas, si pugnare non desinas. *Ibid.*

179. Ubi durior est pugna, ibi gloriosior erit et corona. Lib. 3, num. 9. IN VITIS PAT.

180. Gloriam agonotheta noster certantibus spondet. Lib. 10, cap. 152.

181. Nisi quis hostem a quo impugnatur expugnet, nunquam bonis suis poterit uti securus. Ser. 1. *de Genesi.* S. ZENO.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

182. Temere in acie versari, et manu cum hoste confligere, immane quiddam et belluarum simile est. Lib. 1 *Offic.* CICERO.

183. Unicuique adversus seipsum, tanquam hosti adversus hostem est decertandum. *De Legibus.* PLATO.

184. Patet exitus, si pugnare non vultis, licet fugere. *De divina Provid.*, cap. 6. SENECA.

185. Nunquam in rerum honestarum certamine superari, turpe est, dummodo arma non projicias, et victus quoque velis vincere. Lib. 5. *de benefic.*, cap. 2.

Vide etiam tit. *Christianus*, sent. 136; *Conflictus*, per totum; *Monachus*, sent. 51; *Natura*, sent. 45; *Præsumptio*, sent. 13; *Tentatio*, sent. 11, 117; *Victoria sui*, sent. 35.

CHARITAS IN GENERE.

S. ANTONIN. *Etymologia.* Charitas dicitur quasi chareitas, seu chara unitas. Part. 4, tit. 5. *de Justitia*, cap. 21.

BONAVENT. Charitas dicitur a Κάρις græce, quod idem est quod gratia. Sup. libr. 3, sent. dist. 27, art. 1, quæst. 3.

DIONYSIUS CARTHUS. Charitas a coro, seu pretioso, et non a vili nomen accepit. *De Perfect. charitatis*, art. 6.

S. AUGUSTIN. *Definitio et descriptio.* Charitas est actio recti itineris, quæ nec frangitur negotio, nec frigida est otio, nec turbulenta, nec marcida est, nec audax, nec fugax, nec præceps, nec jacens. Ep. 81ᶜ *ad Eudoxium Abbatem.*

Quid est charitas, nisi amor boni ? Lib. 8, *de Trin.*, cap. 10.

Charitas est concordia mentium, et societas electorum, vita beatorum animarum, et Angelorum, quia nec animæ, nec Angeli, nisi per charitatem vivunt. *De Spiritu et anima*, cap. 38.

Charitas est animæ pulchritudo. Tract. 9, sup. *Ep. B. Joan.*, cap. 4.

Charitas est recta voluntas ab omnibus terrenis ac præsentibus prorsus aversa. *De laudibus charitatis.*

Charitas est virtus, qua id quod diligendum est, diligitur ; hæc in aliis major, in aliis minor, in aliis nulla est. *Prosec.*

Plenissima vero, quæ non potest augeri, quandiu hic homo vivit, est in nemine ; quandiu autem augeri potest, illud quod minus est quam debet. ex vitio est. Ep. 29. *ad Hieronym.*

Charitas est virtus, quæ cum animi nostri rectissima affectio est, ipsa nos Deo conjungit. *De Moribus Eccles.*, cap. 11.

BONAVENT. Charitas est amor inæstimabiliter habens charum amatum. Sup. lib. 1, sent. dist. 10, dubio 4.

Charitas est vinculum non tantum ligans, sed etiam pondus inclinans ; quod enim est pondus in corporibus hoc est charitas in spiritibus, quoniam charitas pondus est, et æqua ponderatrix. Sup. lib. 3, sent. dist. 29, art. 1, quæst. 1.

Charitas est bonorum principium, bonorum medium, et bonorum finis. Lib. 5 *Compend. Theolog. veritatis*, cap. 26.

DIONYSIUS CARTHUS. Charitas est vinculum perfectionis, id est aliarum virtutum conservatio, consummatio, nexus ac ligamentum. Sup. *Ep. ad Coloss.*, cap. 3 sup. illud : *Quod est vinculum perfectionis.*

Charitas est spiritualis, et supernaturalis vita animæ ac participatio admiranda divinæ increatæque vitæ. Sup. *Ep. I Joan.*, cap. 4. art. 6, sup. illud : *Charitas ex Deo est.*

Charitas est virtus, qua unaquæque res habetur tanti quanti est habenda. *De perfect. charit.*, art. 6.

Charitas est virtutum virtus, et quodammodo omnis virtus, etsi non actu, tamen habitu. *Ibid.* in Proœmio.

Charitas est virtus, quæ melius experientia, quam doctrina discitur. *Ibid.*, art. 6.

Charitas proprie loquendo, est forma habitualis superaddita potentiæ naturali, inclinans ipsam potentiam ad amoris actus. *Ibid.*

Charitas est virtutum forma, sine qua nulla vera virtus esse potest, neque perfecta. *Ibid.*

Charitas est virtutum virtus, inter omnes virtutes tenens principatum ; ipsa namque cæteris virtutibus tribuit vigorem, et cunctis bonis operibus præstat valorem. *Ibid.*, art. 7,

Charitas est pondus sanctuarii, qua cuncta bona ponderantur in conspectu Dei. *Ibid.*

S. EPHRÆM. Charitas est caput, et sal omnium virtutum. *De charitate.*

S. FULGENT. Charitas est omnium fons, et origo bonorum, munimen egregium, via quæ ducit ad cœlum. Serm. 4, *de S. Stephano.*

HUGO A S. VICTORE. Charitas est motus animi rationalis ad diligendum seipsum propter Deum, amicum in Deo, inimicum propter Deum. Lib. 4 *de Anima*, cap. 16.

Charitas est mentis affectus, et pius amor ad Deum, et proximum, ferventer et ordinate porrectus. *De fructu carnis et spiritus*, cap. 18.

Charitas est amor honestus, qui ad eum finem dirigitur, ad quem oportet. In lib. sent. tract. 4, cap. 8.

S. THOMAS AQUINAS. * Charitas nobilissima quædam est inter Deum et hominem amicitia, virtusque non modo una et specialis atque creata, verum etiam virtutum præstantissima. *Secunda secundæ*, quæst. 23, art. 1.

Charitas omnium virtutum forma est, cum per ipsam omnium virtutum actus in debitum et ultimum finem ordinentur. *Ibid.*, quæst. 28, art. 8.

GLOSS. ORD. *Divisio.* Omnium virtutum prima est charitas, quæ in quatuor dividitur partes : in dilectionem Dei, in suam uniuscujusque, in proximi et inimici. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5. sup. illud : *Fructus est charitas.*

HUGO CARD. Quadruplex est charitas : Incipiens, quæ nascitur ; proficiens, quæ nutritur ; perfecta, quæ roboratur ; perfectissima, quæ mortem desiderat. Sup. *Matth.* cap. 24.

S. AUGUSTIN. *Differentia.* Pascit esurientem charitas, pascit et superbia ; charitas ut Deus laudetur, superbia ut ipsa laudetur. *Prosec.*

Vestit nudum charitas, vestit et superbia : jeju-

nat charitas, jejunat et superbia; sepelit mortuum charitas, sepelit et superbia; omnia opera bona, quæ vult facere charitas et facit, cogitat et superbia. Tract. 8, sup. *Ep. Beati Joan.*, cap. 4.

Productio. Radix omnium malorum est cupiditas, et radix omnium bonorum est charitas, et simul ambæ esse non possunt; nisi una radicitus evulsa fuerit, alia plantari non poterit; sine causa aliquis conatur ramos incidere, si radicem non contendit evellere. Hom. 8.

HUGO A S. VICTORE. Charitatis comites sunt gratia, pax, pietas, mansuetudo, liberalitas, misericordia, indulgentia, compassio, benignitas, concordia. *De fructu carnis et spiritus*, cap. 18.

GILLEBERTUS ANGLUS. Charitas radix est, et quasi rami virtutes cæteræ de illa pullulant; et ideo pinguedinis illius participes esse debent. Serm. 32, sup. *Cant.*

S. THOMAS AQUINAS. Quatuor sunt, quæ ex charitate oriuntur: revereri Deum; proximum diligere; relevare oppressum; errantem corrigere. *Opusc. De vitiis et virt.*

S. AMBROSIUS. *Comparatio.* Charitas valida est ut mors; quia sicut mors finis peccatorum est, ita et charitas. *De Isaac et Anima*, cap. 8.

S. ANTONIUS DE PADUA. Sicut Deus est principium omnium, sic charitas virtus principalis ante omnia debet haberi. Serm. *Dom. 6, post Pascha.*

S. AUGUSTIN. Sicut mors animam avellit a sensibus carnis, sic charitas a concupiscentiis carnalibus. Ep. 29, *ad Hieronym.*

V. BEDA. Sicut cibi nihil prosunt absque sale, ita omnes virtutes absque charitate. Sup. *Psalm.* LII.

S. BONAVENT. Sicut voluntatis curvitas, est cupiditas; sic rectitudo, charitas. Sup. *Psalm.* CXVIII, vers. 9, cap. 7.

DIONYSIUS CARTHUS. Sicut liquoribus cunctis supernatat oleum, ita super virtutes omnes charitas tenet Dominium. *Prosec.*

Sicut inter metalla præfulget aurum, sic inter virtutes charitas omne excellit meritorium. *De Perfect. charitatis*, art. 7.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. Sicut charitas quoties invalescit omnium vitiorum genera extinguit, expellitque; sic quoties se remittit illa, locus statim vitiis fit, statim pullulant mala. Hom. 44, sup. I, *ad Cor.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Simulata charitas in his est, qui in necessitate suos deserunt fratres. Sup. II, *Cor.* 6, in illud : *In charitate non ficta.*

2. Vera charitas non potest malam vitam agere, nec simulatam habere fidem. Sup. I, *ad Tim.*, cap. 1.

S. ANSELMUS. 3. Ubi charitas est, angustia esse non potest. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 5.

4. Per cæterarum virtutum vias ambulare possunt et illi qui ad inferiora descendunt; quicunque autem charitatis sectantur, ad supernam patriam tendunt. Sup. I, *ad Cor.* 12, sup. illud : *Æmulamini charismata meliora.*

5. Omnia bona sine charitate vilia sunt, et inutilia; sed cum charitate, cara sunt et utilia. *Ibid.*, cap. 13, in illud : *Charitas patiens est.*

S. ANTONIUS DE PADUA. 6. Charitas in quatuor maxime consistit, in cordis compunctione, in gloriæ contemplatione, in proximi dilectione, in propriæ vilitatis recordatione. Serm. *Dom. 22, post Trin.*

S. AUGUSTIN. 7. Hæc est perfecta justitia charitatis, qua potius potiora, et minus minora diligimus. *De vera Relig.*, cap. 48.

8. Tanto plenior quisque est iniquitatis, quanto inanior charitatis. Ep. 29, *ad D. Hieronym.*

9. Perfecta charitas nec cupiditatem habet seculi, nec timorem; id est nec cupiditatem ut acquirat res temporales, nec timorem ne amittat. *De Agone Christiano*, cap. 33.

10. Non fructus est bonus, qui de charitatis radice non surgit. *De spiritu et littera*, cap. 14.

11. Charitatis venenum, est spes adipiscendorum aut retinendorum temporalium. *Prosec.*

12. Nutrimentum ejus, est imminutio cupiditatis; perfectio, nulla cupiditas.

13. Signum profectus ejus, imminutio timoris; signum perfectionis ejus, nullus timor. *De* LXXXIII *Quæst.*, quæst. 36.

14. Tunc est vere opus bonum, cum a charitate jaculatur agentis intentio, et tanquam ad locum suum rediens, rursus in charitate requiescit. *De Catechiz. rudibus*, cap. 11.

15. Otium sanctum quærit charitas veritatis, negotium justum suscipit necessitas charitatis. Lib. 19, *de Civit. Dei*, cap. 19.

16. Charitas Christiana, nisi in unitate Ecclesiæ non potest custodiri. Lib. 2, *contra litteras Petiliani*, cap. 67.

17. Charitas inchoata, inchoata justitia est; charitas provecta, provecta justitia est; charitas magna, magna justitia est; charitas perfecta, perfecta justitia est. *De Natura et Gratia*, cap. 70.

18. Qui noluerit servire charitati, necesse est ut serviat iniquitati. Expos. 2, sup. *Psalm.* XVIII, vers. 14.

19. Charitas bene operantis, dat ei spem bonæ conscientiæ. In *Præfat.*, *sup. Psalm.* XXXI.

20. Magna via charitas, magnum miraculum habet hæc via, certe quia supereminentior est, excellentior est. *Prosec.*

21. Hoc enim supereminet, quod excelsum est, nihil excellentius est via charitatis, et non in illa

ambulant, nisi humiles. Sup. *Psalm.* CXLI, vers.3: *Et tu cognovisti semitas meas.*

22. Charitas margarita pretiosa est, sine qua nihil tibi prodest quodcunque habueris; quam si solam habeas, sufficiat tibi. Tract. 5, sup. *Ep. Beati Joann.*

23. Sine charitate dives pauper est, et cum charitate pauper dives est. *De Laudibus charitatis.*

24. Adde charitatem, prosunt omnia; detrahe charitatem, nihil prosunt cætera. *Pros.*

25. Si quæ non sunt vilia, cara sunt; quid est carius ipsa charitate? Tract. 9, sup. *Evang. Joan.*, cap. 2.

26. Charitas, quæ deseri potest, nunquam vera fuit. Habetur in *Decretis Gratiani*, part. 2. *De pœnit.*, dist. 2, can. *Charitas, Ubi dicit, vera, id est perseverans finalis.*

27. Radicata est charitas? securus esto, nihil mali procedere potest. *Ibid.*, canone *Radicata.*

28. Charitas in quibusdam est perfecta, in quibusdam imperfecta; perfectissima autem in hac vita haberi non potest. Habetur in *decretis Gratiani*, part. 2, dist. 2, can. *Charitas.*

29. Charitas non novit crescere, nisi magis magisque. Sup. *Psalm.* XLI.

…SIL. MAG. 30. Qui charitate plenus est, tranquillo animo, et serenissimo vultu procedit. Habet. apud Bedam, in suis Scintillis, cap. 1.

BERNARD. 31. Perfecta charitas, est fructus desiderii. Ep. 18, *ad Petrum cardinalem.*

32. Tunc homo est perfectus, quando est charitate plenus. Ser. 5, *ad Soror.*

33. Sine charitate nullum opus perfectum est; ipsa enim est virtus, de qua dicitur; qui habet unam, habet omnes; et qui non habet illam, quod habet aufertur ab eo. *De Passione Domini*, cap. 42.

34. Nulla ibi apparet difficultas, ubi est charitas. Serm. 14, in *Cœna Domini.*

ONAVENT. 35. Charitas est mens et anima omnium virtutum, quia ipsa est sicut anima; et virtutes animæ, sunt potentiæ. Tit. 10, *Diætæ salutis*, cap.5.

36. Nihil prodest notitia veritatis, ubi deest custodia charitatis. Sup. *Psalm.* CXVIII, versicul. 2, cap. 3, art. 3.

37. Si charitas abest, nihil prodest quidquid adest. *Ibid.*

38. Sine charitate, homo nihil est. Sup. *Sapientiam*, cap. 9.

39. Sola charitas piorum virorum est, et Sanctorum; cum cæteræ virtutes bonis et malis communes sint. Serm. 2, *de SS. Confessor.*

40. Quid charitate melius aut pretiosius invenitur? In *Speculo disciplinæ*, part. 2, cap. 3.

41. Perfecta est charitas, quando est habitu magna, motu interiori directa, opere exteriori sollicita, radice stabilita, fervore discreta, dulcedine consolatoria. Lib. 5, in *Compend. Theolog. veritatis*, cap. 29.

42. Bona nutrix est charitas, quæ copiosum habet viaticum, nempe sufficientiam. Lib. 2, *Pædagogi*, cap. 1. **CLEMENS ALEX.**

43. Qui charitatem non habet, Deum non habet. *de Unitate Ecclesiæ*, cap. 8. **S. CYPRIAN.**

44. Charitatis est, cunctis virtutibus imperare. *Mortificat. vivifica*, art. 4. **DIONYSIUS CARTHUS.**

45. Qui charitatem habet, nihil illi deest; qui eam nescit, omni bono deficit. *De perfect. Charitatis*, art. 4.

46. Beatus et ter beatus est homo ille revera, qui in corde puro, et conscientia non ficta charitatem possidet. *De Charitate.* **S. EPHRÆM.**

47. Miser atque infelix, qui longe abest a charitate; is enim somnians, dies suos transigit. *De Non habente charitatem.*

48. Qui caret charitate, obcæcatus est mente, amicus est diaboli, inventor improbitatis, pugnarum et contentionum auctor, maledicorum familiaris, detractorum socius, contumeliosorum consiliarius, invidorum præceptor, superbiæ operator, vas arrogantiæ, adversarii instrumentum. *Ibid.*

49. Charitas columna et firmamentum in anima sancta est. Habetur apud Bedam, in suis *Scintillis*, cap. 1.

50. Ubi est charitas et sapientia, ibi nec timor, nec ignorantia. In suis *Admonit. ad fratres*, cap. 26. **S. FRANCISCUS ASSISIAS.**

51. In charitate qui ambulat, nec errare poterit, nec timere; ipsa dirigit, ipsa protegit, ipsa perducit. Serm. 4, *de S. Stephano.* **S. FULGENT.**

52. Tantum augetur charitas, quantum fuerit immunita cupiditas; et illum facit charitas liberum, quem non tenuerit cupiditas captivum. *Ibid.* serm. 6, *de Charitate.*

53. Mala voluntas suo merito gratiam charitatis aut non accipit, aut amittit. *Ibid.*, lib. 1, *de Veritate prædest.*

54. Non charitas, si bonum singulare habet; amat; aut si non habet, optat; non vult aliis præcellere, sed nec ipsum magis habere bonum. Serm. 19, sup. *Cant.* **GILLEBERTUS PORRET.**

55. Ubi charitas deficit, desiderium mali crescit. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 7. **GLOSS. ORD.**

56. Charitas est virtus, quam nihil vincit; nullus ignis, nulli fluctus seculi, nulla flumina tentationis eam extinguunt. Sup. 2, ad Tim. cap.3.

57. Exordia charitatis enutriuntur ut crescant; et conculcantur ut deficiant. In suis *Decretis*, part. 2. *De Pœnit.*, distinct. 2, can. *Charitas.* **GRATIANUS.**

58. Charitas, quæ mater est omnium, custos- **S. GREGORIUS MAGN.**

que virtutum, per impatientiæ vitium amittitur. Part. 3, *Pastoralis*, cap. 1, admonit. 10.

59. Vires quas imperitia denegat, charitas subministrat. Habetur apud Bedam, in suis *Scintillis*, cap. 1.

S. HIERON. 60. Mensuram charitas non habet. Ep. 17, *ad Marcellam*.

61. Omnia sunt cum labore, sola charitas sine labore est. Lib. 3, sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5, sup. illud : *Per charitatem servite invicem*.

62. Charitatis rara possessio est. *Ibid.*

HUGO A S. VICTORE. 63. Extingue cupiditatem, si vis amplecti charitatem. Lib. 4, *de Anima*, cap. 12.

64. Ubi charitas est, ibi claritas est. *De Sacramentis*, lib. 2, part. 13, cap. 11.

HUGO CARD. 65. Charitas proficit, aut deficit. Sup. *Genes.*, c. 26.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 66. Nihil ita charitati repugnat, sicut superbia et mentis elatio. Homil. 60, sup. *Matth.*

67. Cui charitatis diadema incumbit, nihil obstat quominus Christi discipulus vere existimari possit. Hom. 32, sup. I, *ad Cor.*

68. Charitas signum omnium signorum est maximum, siquidem ab hoc noscitur discipulus et assecla Christi. *Ibid.*

69. Probrum et dedecus quid sit ignorat charitas. *Ibid.* Hom. 33.

70. Ex confidente placidum, ex impudico temperantem charitas reddit. *Ibid.*

71. Charitas proprium est Christianæ Religionis insigne, per quam discipuli Christi noscuntur. Hom. 6, sup. *Ep. ad Titum*, in *Morali*.

72. Charitas optimum amoris est genus. Serm. *de Charitate*.

73. Charitas via quædam est ad virtutem proclivior. *Ibid.*

74. Charitas discipulorum Domini indicium est, et magnus servorum Dei character. Hom. 1, *de incomprehensibili Dei natura*.

S. ISID. PELUS. 75. Nil apud Deum tanto in pretio est, quam charitas. Lib. 1, Ep. 10, *ad Eusebium presbyt.*

S. LAURENT. JUSTIN. 76. Nullæ majores sunt divitiæ, quam charitatem habere. Par. 1, in *Ligno vitæ*, tract. 4, *de Charitate*, cap. 4.

77. Potest qui sine charitate est aliis prodesse, sibi vero minime ad meritum futuræ gloriæ; in quam procul dubio quisquis charitatem non habet, introire non valet. Part. 2, *de Regimine prælat*, cap. 18.

LUDOVICUS BLOSIUS. 78. Diversæ viæ ad charitatem perducunt, et non refert qua incedas, modo ad charitatem pervenias. In *Canone vitæ spiritualis*, cap. 23.

S. MAXIMUS MART. 79. Impossibile est, ut aliquis charitatis habitum consequatur, qui rerum humanarum affectibus adhuc detinetur. *De charitate*, centuria 1, sent. 1.

PETRUS BLESENS. 80. Omnes virtutes in charitate requiescunt, et sine charitate nihil est virtus; quia ipsa unicuique virtuti exhibet, ut sit virtus. *De charitate*, cap. 11.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 81. Sine Deo est, qui non habet charitatem. Serm, 53.

S. PETR. DAM. 82. Charitas, quæ non est occasionum concussa fluctibus, evanescit. *Ibid.*, serm. 162.

83. Melius mihi videtur quemlibet nullam charitatem habere, quam fingere. *Pros.*

84. Tolerabilius puto charitate vacuum esse, quam ejus plenitudinem simulare.

85. Ubi enim nulla charitas est, potest per divinam gratiam nasci; ubi vero ficta est, quo veritatem sub figmenti colore mentitur, eo aut nunquam, aut difficilius emendatur. Lib. 6, Ep. 7, *ad Altizonem abbatem*.

RICH. A S. VICTORE. 86. Sapit supra modum cordis palato, quod charitate conditur. Part. 1, *de Quatuor gradib. violentæ charit.*

S. THOMAS AQUINAS. 87. In solis illis charitas regnat, quos amor æternorum inflammat. Part. 2, sup. *Psalm.* XLIV.

88. Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur et perfici. Part. 2, quæst. 114, art. 8.

89. Nullus vere gaudium habet, nisi existens in charitate. *Opuscul.* opusc. 9, *de Decem præceptis*, verbo *Sicut*.

90. Charitas facit hominem magnæ dignitatis.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 91. Metus absit, charitas retineatur. Lib. 2 *Offic.*

92. Omnis charitas aut inter duos, aut paucos conjungitur. *De Amicitia*.

PLINIUS II. 93. Frustra se terrore succinxerit, qui septus charitate non fuerit. In panegyrico *de Trajano*.

Vide plura in sequentibus titulis : *Ambitio*, sent. 34; *Mirabile*, sent. 41; *Oratio*, sent. 104; *Scriptura sacra*, sent. 40, 43. *Virtutum connexio in genere*, sent. 17; et in specie verbo *Charitas*.

CHARITAS DEI.

S. ANTONIN. *Definitio*. Charitas Dei est dilectio secundum rationem, qua diligitur Deus propter seipsum. Part. 4, titul. 6, *de Charitate*, cap. 1.

S. AUGUSTIN. Charitas est via Dei ad homines, et via hominum ad Deum. *De spiritu et Anima*, cap. 16.

Charitas Dei est recta voluntas ab omnibus terrenis, ac præsentibus prorsus aversa, juncta Deo inseparabiliter, et unita igne quodam Spiritus sancti. *De Laudibus charitatis*.

S. BERNARD. Charitas Dei est affectio mentis, brachiis amoris Christum adstringens. Ser. 5, in *Cœna Domini*.

BONAVENT. Charitas Dei est ordinata et magna voluntas serviendi Deo, placendi Deo, fruendi Deo. Lib. 2, *de Profectu religios.*, cap. 23.

DIONYSIUS CARTHUS. Charitas Dei est virtus, qua Deum videre inardescit animus, eoque perfrui desiderat. *De Perfect. charitatis*, art. 6.

Charitas Dei est virtus primam attingens regulam, omnem actum virtuosum regulantem, scilicet Deum. *Ibid.*

GILLEBERTUS ANGLUS. Charitas Dei speciale quoddam est insigne discipulatus Christi, et doctrinæ ejus singulare indicium. Ser. 19, sup. *Cant.*

HUGO A SANCTO VICTORE. Charitas Dei est mentis affectus, et pius amor ad Deum ferventer et ordinate porrectus. *De fructu carnis et spiritus*, cap. 18.

S. THOMAS AQUINAS. Charitas Dei nobilissima quædam est inter Deum et hominem amicitia. 2, 2, quæst. 23, art. 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

ANTONIUS. 1. Nihil dulcius charitate, quæ unit dilectum cum diligente. Part. 3, titul. 30, cap. 3, § 1.

AUGUSTIN. 2. Deus bone, nihil blandius est aliquid tua charitate. Lib. 2 *Conf.*, cap. 6.

3. O æterna veritas, et vera charitas, et chara æternitas, tu es, Deus. *Ibid.*, lib. 7, cap. 10.

4. Non est particeps divinæ charitatis, qui hostis est unitatis. Epist. 50, *ad Bonifac.*

5. Charitate Christo, non pœnæ timore cohæremus. Epist. 144, *ad Anastasium.*

6. Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas. In *Enchirid.* cap. 117.

7. Dilectio, quæ ex Deo est, et ut est, proprie Spiritus sanctus est, per quem diffunditur in cordibus nostris Dei charitas, per quam nos tota inhabitat Trinitas. Lib. 15, *de Trinitat.*, cap. 18.

8. Quæ impietas sanari potest, si charitate Filii Dei non sanatur? *De Agone christiano*, cap. 11.

9. Per charitatem venit Deus ad homines, venit in homines, factus est homo. *Prosec.*

10. Per charitatem homines diligunt Deum, eligunt Deum, ad Deum currunt, ad Deum perveniunt.

11. Sic enim familiaris est Deo charitas, ut ipse mansionem habere nolit, ubi charitas non fuerit.

12. Si ergo charitatem habes, Deum habes, quia Deus charitas est. *De spiritu et anima*, cap. 16.

13. Charitas in seipsa repræsentat Trinitatem; hanc ratio sentit, et pacata requirit; hanc charitas invenit, et videndo beata quiescit; hanc in præsenti fides sequitur, spes in cœlum usque comitatur, charitas perenniter amplexatur. *Ibid.*, cap. 59.

14. O charitas, quam magnas vires habes! de cœlo Deum deposuisti. *Pros.*

15. O chara sanctitas! o sancta ac vera charitas! quæ tanta es in terris, quanta eris in cœlis! *De quatuor virtutib. charitatis.*

16. Melior est animus, cum obliviscitur sui præ charitate incommutabilis Dei. Lib. 3, *de Libero arbit.*, cap. 25.

17. Qui non dolent de malo proximi, non est in eis charitas Christi. Ep. 137, *ad Clerum.*

18. Lex Dei est charitas. *De spiritu et lit.*, cap. 17.

19. Quanto major est in sanctis charitas Dei, tanto magis pro eo quod diligitur, omnia tolerantur. *De Patientia*, cap. 17.

20. Voluntas bona, voluntas sanctitate superni ardoris accensa, sive amore, sive timore, sive gaudio, sive tristitia, quæcunque amara et aspera sufferat, charitas Dei est. *Ibid.*, cap. 25.

21. Gluten charitas Dei est, quo glutine agglutinatur anima post Deum. Sup. *Psalm.* LXII, vers. 8 : *Adhæsit anima mea post te.*

22. Servum te charitas faciat, quia liberum te veritas fecit. In *Expos. Psalm.* XCIX.

23. Unctio invisibilis, Spiritus Sanctus est; unctio invisibilis charitas Dei est. Habet. in *Decretis Gratiani*, part. 2, dist. 2, can. *Unctio.*

24. Charitas Dei est aqua, de qua Dominus ait : Qui biberit aquam, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. *Habetur* part. 2, *de Pœnit.*, distinct. 2, can. *Charitas.*

25. Sine Dei charitate, quomodo quis veram cordis contritionem habere poterit? *Ibid.*

26. Nullum est charitatis Dei dono excellentius; solum est quod dividit inter filios regni æterni, et filios perditionis æternæ. Lib. 15, *de Trinit.*, cap. 18.

27. Quantum Dei charitas crescit, timor decrescit, et quantum illa fit interior, timor pellitur foras. *Prosec.*

28. Major charitas, minor timor; minor charitas, major timor. Trac. 2, sup. *Joann.* de cap. 4, sup. illud : *Perfecta charitas foras mittit timorem.*

29. Charitas Dei omnium arx virtutum; hæc promissio regni, hæc præmium summum est sanctorum in cœlo. Serm. 1 *Quinquag.*

30. Tanto amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis Dei igne concrematur. Lib. 3, sup. *Luc.*, cap. 7, in illud 28 : *Quia dilexit multum.* V. BEDA ET S. GREG. MAG.

31. Quanto quis conjunctior est Deo, tanto plenior charitate. Serm. 26, sup. *Cantica.* S. BERNARD.

32. Mens, quam semel affecerit Dei Charitas, sui juris esse non sinitur; metuit quod nescit, dolet quod non oportet, sollicitatur plusquam voluerit, et unde noluerit. Ep. 47, *ad Ramaldum Fulmacensem Abbat.*

33. Non sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmii intuitu diligendus sit; vacua namque vera charitas esse non potest, nec tamen mercenaria est. In trac. *de Diligendo Deo*, verbo *Dicto*.

34. O quam bonum est, o dulcissime Jesu! ad te inhabitantem lucem inaccessibilem duce charitate accedere; cui si tantum dux nostra fuerit, nihil manere poterit inaccessum. *Prosec.*

35. Cognovit cor tuum, o dulcis Jesu! charitatis lancea vulneratum, viam facere charitati, cui perpetuo non claudetur. In lib., *de Passione*, cap. 27.

36. Quantitas cujusque animæ æstimatur de mensura charitatis quam habet; ut verbi gratia, quæ multum habet charitatis, magna sit; quæ parum, parva; quæ vero nihil, nihil. Serm. 27, sup. *Cant.*

37. Amare in Deo charitatem, habere est; studere vero propter Deum amari, charitati servire est. Ep. 90, *ad Ogerium, canonic. regularem.*

38. Fons vitæ, charitas Dei est; nec vivere animam dixerim quæ de illo non hauserit; haurire porro quomodo potest, nisi fuerit præsens ipsi fonti, qui charitas est, quæ Deus est? *De præcepto et dispens.*

39. Charitas Dei, regina virtutum est, ad nullius vitii pavet occursum, dotata sanguinis Christi censu, in fronte vexillum bajulans crucis, cunctos adversarios in fugam convertit, nec est qui possit resistere viribus ejus. Ser. 5, *in Cœna Domini.*

40. Si Deus charitas est, nihil melius charitate,
S. BONAVENT. si quis manet in charitate, et per consequens in Deo manet, nihil charitate securius; si vero Deus in eo manet, nihil charitate jucundius. Ser. 2, *de Plur. Confess.*

41. Sicut funiculo naves ad portum trahuntur; ita charitatis vinculo trahuntur homines ad portum salutis æternæ. Serm. 2, *Pentecost.*

42. Quanto magis crescit charitas, tanto strictius et fortius homo alligatur Deo; et quanto strictius se sentit alligatum, tanto minus timet separari. In lib. 3, sent. dist. 34, part. 2, art. 2, quæst. 2.

43. Tantæ virtutis est charitas Dei, ut ipsa sola inter virtutes virtus nominata sit; quam qui habet, dives est, et locuples, et beatus. *De perfect. vitæ ad sorores*, cap. 7.

44. Tantæ virtutis est charitas Dei, ut ipsa claudat infernum, sola aperiat cœlum, sola Deo hominem amabilem reddat. *Ibid.*

45. Qui charitatem Dei non habet, pauper et mendicus est, et miser. *Ibid.*

46. Charitas Dei quædam venalis est pluvia CASSIODORUS.
virtutum, sub qua et beata voluntas germinat, et operatio sancta fructificat. *Prosec.*

47. Patiens est in adversis, temperata in prosperis, humilitate potens, afflictione lætissima, inimicis benevola, bonis suis superans malos. Sup. *Psalm.* XII.

48. Ignis est charitas Dei, virtutum progressionibus crescens; quæ quanto magis concupiscitur, tanto efficacius ampliatur. Sup. *Psalm.* XVII, vers. 9: *Et ignis a facie ejus.*

49. Nihil eorum, quæ in mundo sunt, expetit, S. DIADOCHUS.
qui divina charitate nutritur et alitur. *De Perfect. spirituali.*, cap. 90.

50. Charitas Dei cæterarum virtutum vita et DIONYSIUS CARTHUS.
forma, vertex et finis, regina et motrix est. Sup. 2 *Beati Petri*, cap. 1, art. 1, sup illud: *In amore fraternitatis, charitatem.*

51. Charitas Dei immoderatum et angustiantem timorem judicii tanto plus tollit, quanto ipsa plus crescit, sinceriorque efficitur. Sup. 1 *beati Joan.* cap. 4, art. 6, sup. illud: *Ut fiduciam habeamus in die judicii.*

52. Charitas Dei vita est, animæ; sine qua charitate nihil est meritorium æternæ vitæ, nec Deo acceptum. In *Exhort. ad Novitios*, art. 2.

53. Charitas Dei est in incipientibus, studium a peccato recedendi; in proficientibus, studium in bono proficiendi; in perfectis vero, desiderium Deo semper inhærendi. *De Perf. Charitatis*, art. 6.

54. Charitate Dei adveniente, omnia sunt sana; ipsa abscedente, omnia sunt inania. *Prosec.*

55. Sine ipsa nihil validum, cum ipsa totum sanctum et meritorium. *Ibid.*, art. 7.

56. Charitas Dei est gratia gratiarum; charitas est summa summarum omnium meritoriorum. *Ibid.*

57. Charitas Dei non habetur, si non diligatur; S. FULGENT.
nec diligitur, si non habeatur. Ep. 5, *ad Eugyppium.*

58. Totus est nobis Christus charitatis illece- GILLEBERTUS PORRET.
bra, et incitamentum amoris. Serm. 19, sup. *Cantica.*

59. Tandiu charitas recondita debet crescere, GLOSS. ORD.
donec totam mentem in sui perfectionem commutet, ut nihil præter Deum diligat. Sup. *Luc.*, cap. 13, in illud: *Donec fermentaretur.*

60. Charitas Dei si mentem plene ceperit, hanc S. GREGOR. MAGN.
ad innumera opera multiformiter accendit. Lib. 10 *Moral.*, cap. 4.

61. Charitate vulnerata sum, mala salus est

cordis, quod dolorem hujus vulneris nescit. Hom. 15, sup. *Ezechielem*, sup. illud *Cant.* 2: *Vulnerata charitate ego sum.*

62. Quisquis Dei charitatem habet, etiam dona alia percipit: quisquis charitatem non habet, etiam dona quæ percepisse videbatur, amittit. Homil. 9, sup. *Evang.* in illud *Matth.* 25: *Omni habenti dabitur.*

. GREGOR. MAGN. — 63. Ex initio timoris, ad vinculum perducimur magnæ charitatis. Lib. 5, in 1. *Reg.*, cap. 1.

HIERONYM. — 64. Sine charitate martyrio sanguis effusus, corpus flammis traditum, coronam non habet præmiorum. Ep. 21, *ad Pammachium et Marcellin.*, lib. 2.

HUGO A S. VICTORE. — 65. Suavissimus Deo odor est charitas. Sup. Ep. *ad Ephes.*, cap. 5.

66. O bona charitas, per quam Deum diligimus, Deum eligimus, ad Deum currimus, ad Deum pervenimus, Deum possidemus. *De laude charit.*

67. Via es, o charitas! qualis via? superexcellens, suscipiens, dirigens et perducens. *Prosec.*

68. Tu mediatrix es, adversos concilians, disjunctos socians, et tantum dispares quodammodo coæquans.

69. Deum humilians, nos sublimans; illum ad ima trahens, nos ad summa erigens; sic tamen ut nec abjecta, sed pia sit ejus descensio; nec superba, sed gloriosa sit nostri exaltatio.

70. Magnam ergo vim habes, charitas! tu sola Deum trahere potuisti de cœlo ad terras. O quam forte est vinculum tuum, quo et Deus ligari potuit, et homo ligatus vincula iniquitatis disrupit!

71. Nescio si quid majus in laudem tui dicere possim, quam ut Deum de cœlo traheres, et hominem de terra ad cœlum elevares.

72. Magna virtus tua, ut per te usque ad hoc humiliaretur Deus, et usque ad hoc exaltaretur homo. *Ibid.*

73. In quo charitas Dei est, semper cogitat quando ad Deum perveniet, quando mundum relinquet, quando scandala evadet, quando veram pacem inveniet. *Prosec.*

74. Semper cor sursum habet, et desiderium in superna elevatum, si quando ambulat, si quando sedet, si quando agit, si quando quiescit, quidquid egerit, cor a Deo non recedit.

75. Tacens Deum cogitat, loquens nil præter Deum, et quod ad Dei amorem pertinet, loqui desiderat. *Ibid.*

HUGO CARD. — 76. Charitas Dei latior est, quam Oceanus; nec mirum, quia eum tenet, qui est ubique. Sup. *Psalm.* XVII, vers. 22: *Et eduxit me in latitudinem.*

77. Charitas Dei est ignis in desiderio, flamma in gaudio, ignis in quærendo, flamma in sapiendo. Sup. *Cant.*, cap. 8.

78. Charitas, quam Deus dat, vel qua diligitur Deus, est via directa in prosperis. *Prosec.*

79. Quem enim charitas Dei afficit, prosperitas non allicit, nec retrahit. Sup. I, *ad Thessal.*, cap. 3.

JOAN. CASS. — 80. Charitas Dei nos ad mortem Christi, et spiritualium virtutum fructum mentis ardore succendens, quidquid illis contrarium est, toto facit odio detestari. In *Collat.* 11 *Abbatis Chæremonis.*

S. JOANNES CHRYSOST. — 81. Quando quis sauciatur charitatis Dei desiderio, nihil difficile spectat; sed id quod fuerit plenum periculis, et multa miseria, leviter fert ut suo potiatur desiderio. Homil. 55. sup. *Genes.*

82. Charitas Dei est muro firmior, adamante solidior; et si quid aliud commemorare indomitum possis, omnia visua charitas vincit. Hom. 32. sup. I *ad Cor.*, sup. illud *Levit.* 19: *Diliges Deum tuum.*

83. Charitas Dei, cœlo terram conjunxit. *Prosec.*

84. Charitas Dei, in thorum regalem constituit.

85. Charitas Dei Deum in terris declaravit et ostendit.

86. Charitas Dei, ex Domino servum fecit.

87. Charitas Dei, pro inimicis dilectum, pro odio Deum habentibus filium, pro servis Dominum, pro hominibus Deum, pro famulis liberum tradi fecit. Serm. 9, sup. *Ep. ad Ephes.*

JOAN. CLIM. — 88. Probat quidem aurum fornax, sed charitatem in Deum probat orationis intentissima qualitas. Gradu 18.

S. JOANNES DAMASC. — 89. Charitas erga Deum in hoc sita est, ut animus quotidie supra vires se extendat. Lib. 1, *Parall.* cap. 4.

S. ISIDORUS PELUSIOTA. — 90. Nil apud Deum tanto in pretio est, quam charitas. Lib. 1, ep. 10, *ad Eusebium presbyter.*

S. LEO I. — 91. Si dilectio Deus est, nullum debet habere terminum charitas Dei, quia nullo potest claudi fine divinitas. Ser. 10 *Quadrag.*

S. MAX. MART. — 92. Qui charitate erga Deum cor affixum habuerit, omnia visibilia contemnit. Centuria 1, *de Charitate*, sent. 6.

93. Qui mundanis rebus atque negotiis vere atque ex animo renuntiat, divinæ charitatis particeps efficitur. *Ibid.*, sent. 27.

94. Qui Dei charitatem in se possidet, non fatigatur sequendo Dominum Deum suum. *Ibid.*, sent. 28.

PETRUS CELL. — 95. Charitas Dei usque ad cœlum, imo et supra cœlum, veluti cui lex non est posita, conscendit; usque ad infernum, et etiam in infernum ipsum aliquando descendit. Lib. 3, ep. 11.

S. PETRUS CHRYSOLOG. — 96. Non habet charitatem Christi, qui Christo non fideliter credit. Serm. 119.

S. PROSPER. 97. Sicut sine via pervenit nullus quo tendit, ita sine Dei charitate (quæ via est) non ambulare possunt homines, sed errare. Lib. 3, *de Vita contempla*, cap. 13.

98. Charitas Dei innovat homines; et sicut malignitas veteres, ita charitas novos facit. Sent. 273.

99. Fortitudinem gentilium mundana cupiditas; fortitudinem autem Christianorum, Dei charitas facit. *Ibid.*

RICH. A S. VICTORE. 100. Charitas Dei vulnerat, charitas ligat, charitas languidum facit, charitas defectum adducit: quid horum non mirum, quid horum non violentum? Part. 1, *de Quatuor gradibus violentæ charitatis.*

101. Nil dulcescit, nil sapit, nisi Dei charitate condiatur. *Ibid.*

102. Charitas Dei semper invenit quod adhuc concupiscere possit, quidquid agat, quidquid sibi fiat, desiderium ardentis animæ non satiat. *Prosec.*

103. Sitit et bibit, bibendo tamen sitim suam non extinguit, sed quo amplius bibit, eo amplius et sitit.

104. Avida enim imo insatiabilis animæ in charitate sitis non sedatur, sed irritatur, dum voto suo pro voto perfruitur. *Ibid.*

105. In charitate Dei nihil sublimius, nihil præclarius invenitur, quam cum bonitas ipsa per semetipsam diligitur. Part. 1, *de Differ. sacrificii Abrahæ et Mariæ.*

S. THOMAS AQUINAS. 106. Ubi est major charitas, ibi est majus desiderium. Part. 1, quæst. 12, art. 3.

107. Inter omnes Theologicas virtutes, charitas quæ propinquius Deum respicit, quam cæteræ excellentissima est. 1, 2, quæst. 66, art. 6.

108. Charitas cum fuerit nata, nutritur, quod pertinet ad incipientes: cum fuerit nutrita, roboratur, quod pertinet ad proficientes; cum fuerit roborata, perficitur, quod pertinet ad perfectos. Secunda secundæ, quæst. 24, art. 9.

109. Quanto perfectius viget in homine charitas Dei, tanto facilius animus ejus flectitur, ut diligat inimicum. *Opusc. de Perf. vitæ spiritualis.* cap. 14.

THOMAS A KEMPIS. 110. O qui scintillam haberet veræ charitatis, profecto omnia terrena sentiret plena fore vanitatis. Lib. 1, *de Imitatione Christi*, cap. 15

SENTENTLÆ PAGANORUM.

CICERO. 111. Metus absit, charitas retineatur. Lib. 2, *de Offic.*

SENT. PHIL. 112. Opera charitatis Dei procedant abs te, et tunc sermonem facito de Deo. Sent. 348.

Vide etiam titul. *Amor Dei* et *Dilectio Dei.*

CHARITAS PROXIMI.

Definitio. Charitas proximi est dilectio secundum rationem, qua diligitur proximus propter Deum, vel in Deo. Part. 4, tit. 6, *de Charit.*, cap. 1. § 3. S. ANTONIN.

Charitas proximi est mentis offectus, et pius amor ad proximum serventer et ordinate porrectus. *de Fructibus carnis et spiritus*, cap. 18. HUGO A SANCTO VICTORE.

Charitatis opus erga proximum est operosa et benigna in proximum ex intimo affectu animi beneficentia, et longanimitas, et perseverantia. Centuria 1, *de Charitate*, sent. 40. S. MAXIMUS MART.

SENTENTLÆ PATRUM.

1. Charitas non invidet, sed congaudet; non odit, sed diligit; non susurrat, sed objurgat; non detrahit, sed arguit; non de adversis proximi gaudet, sed mœret; non de prosperis afflictionem sed consolationem recipit. In Precat. 2, ante *Missam.* S. AMBROSIUS.

2. Simulata charitas in his est, qui in necessitate suos deserunt fratres. Sup. 2, *Cor.* 6, in illud: *In charitate non ficta.*

3. Charitas est exhibenda, non exigenda, *de Similitudinibus*, cap. 179. S. ANSELMUS.

4. Nil dulcius charitate, quæ unit dilectum cum diligente. Part. 3, tit. 30, cap. 3, § 1. S. ANTONINUS.

6. Non est interior litterarum scientia, quam scripta conscientia, id se alteri facere, quod nolit pati. Lib. 1, *Confess.* cap. 18. S. AUGUSTIN.

6. Charitas redditur, cum impenditur; debetur autem, etiamsi reddita fuerit; quia nullum est tempus quando impendenda jam non sit; nec cum redditur, amittitur; sed potius reddendo multiplicatur. *Prosec.*

7. Habendo enim redditur, non carendo; et cum reddi non possit, nisi habeatur: nec haberi, nisi reddatur; imo etiam cum redditur ab homine, crescit in homine: et tanto major acquiritur, quanto pluribus redditur. Ep. 62, *ad Cœlestin.*

8. Non potest esse verus charitatis impensor, nisi fuerit benignus exactor. *Ibid.*

9. Cavendum est, ne tempestate contentionis serenitas charitatis obnubiletur. Ep. 86, *ad Casulanum.*

10. Quod agit charitas, quo sibi prosit, utilitas est; quod autem agit, ut prosit proximo, beneficentia nominatur. Lib. 3, *de Doctrina christian.*, cap. 10.

11. Gratanter suscipit oculum columbinum pulcherrima et modestissima charitas. Lib. 2, *de Trin.*

12. Charitas alios parturit, cum aliis infirmatur, alios curat ædificare, alios contremiscit offendere, ad alios se inclinat, ad alios se erigit, aliis blanda, aliis severa, nulli inimica, omnibus mater. *De Catechizand. rudibus*, cap. 15.

13. Habet semper unde det, cui plenum pectus est charitatis. Sup. *Psalm.* XXXVI, vers. 22.

14. Quanto major charitas, tanto majores plagæ de peccatis alienis. Sup. *Psalm.* XCVIII, vers. 9.

15. Charitas non de sæculo erogatur. Sup. *Psalm.* CIII.

16. Lex charitatis in via non deserit comitem, comes fit ei quem ducit in via. Sup. *Psalm.* CXXIX, vers. 4.

17. Modo abundat iniquitas, et refrigescit charitas fraternitatis, quæ prius Christi amore fervebat. Ser. 25, *de Verbis Apost.*

18. Charitas sitienti potus est, esurienti cibus, in amaritudine positis dulcedo, in tristitia constitutis vera et grata consolatio. Serm. 2 *Dom.* 2 *post Epiph.*

19. Gratior est Deo pro fratre deprecatio, ubi sacrificium charitatis affertur. Ep. 126 *ad Antonium.*

20. Charitas communia propriis, non propria communibus anteponit. Regula 3.

21. Qui non dolent de malo proximi, non est in eis charitas Christi; qui autem etiam de talibus gaudent, abundat in eis malignitas diaboli. Epist. 147. *ad Clerum.*

22. Tolle charitatem, odium tenes; omnis enim qui non diligit, odit. In *Decretis Gratiani*, part. 2. *de Pœnitent.* dist. 2, canone *Tolle.*

23. Perfecta proximi charitas hæc est, ut quis paratus sit pro fratribus etiam mori. Tract. 5, sup. *Ep. Joann.*, de cap. 3.

24. Quidquid vis, habe; hoc solum (scilicet charitatem) non habeas, nihil tibi prodest; alia si non habeas, hoc habe, et implesti legem. *Ibid.*, sup. illud: *Qui non diligit fratrem.*

25. Bona voluntas, ipsa dicitur proximi charitas; totum ergo habet, qui bonam habet voluntatem. *Prosec.*

26. Si autem sola desit, nihil prodest quidquid habitum fuerit; sola sufficit, si adsit; cætera omnia nihil prosunt, si sola charitas desit. Hom. 8.

27. Charitas non odii, non rancoris, sed zelo justitiæ gladium correptionis evaginare debet. Serm. 14, *ad Fratres in eremo.*

S. BERNARD. 28. Per socialitatem charitas acquiritur. Ser. 25, *de parvis sermon.*

29. Charitas quæ sua quærit tantilla est, ut contra mandatum favore liquescat, pavore deficiat, perturbetur tristitia, avaritia contrahatur, protrahatur ambitione, suspicionibus inquietetur, conviciis exagitetur, curis evisceretur, honoribus tumeat, livore tabescat. Serm. 18, super *Cant.*

30. Non est quod se immisceat vanitas, ubi totum occupat charitas. *Ibid.*

31. Humanum et necesse est affici erga caros, sive delectabiliter, cum præsto sunt; sive, cum absunt, modeste. *Ibid.*, serm. 26.

32. Actualis charitas, pia et justa est, non acceptatrix personarum, nec pretia considerat, sed hominum necessitates. *Ibid.*, serm. 50.

33. Quid dulcius lacrymis charitatis? flet charitas, sed ex amore, non mœrore; flet ex desiderio, flet cum flentibus. *Ibid.*, serm. 58.

34. O bona mater charitas! quæ sive foveat infirmos, sive exerceat provectos, sive arguat inquietos, diversis diversa exhibens, sicut filios diligit universos. *Prosec.*

35. Cum arguit, mitis est; cum blanditur, simplex est; pie solet sævire, sine dolo mulcere, patienter novit irasci, humiliter indignari. Ep. 2, *ad Fulconem.*

36. Mens, quam semel affecerit charitas, sui juris esse non sinitur, compatitur nolens, miseretur invita. Epist. 74, *ad Ramaldum Fulmacensem abbat.*

37. Vere dulcis et suavis est cibus charitas, quæ fessos allevat, mœstos lætificat, esurientes reficit, jucundat reficientes. Lib. 5, *Florum*, cap. 25, et *de duodecim grad. humilit.*, cap. *Locuturus.*

38. A negotio charitas quanto quietiores sumus, tanto minus quiescimus; quantoque occupatiores sumus in illo, tanto nos quietiores sentimus ex illo. Epist. 90, *ad Ogerium canonic. regular.*

39. Perire necesse est hominem, qui charitatem non habet, etiamsi tradiderit corpus suum, ita ut ardeat. Serm. 2, *de S. Michaele.*

40. Habeat charitas zelum, sed adhibeat pro tempore modum. Ep. 25, *ad Hugonem Rothomagens. archiep.*

41. Venturi timor judicii, pio cedit fraternæ charitatis exercitio. Ep. 78, *ad Suggerium abbat.*, *S. Dionysii.*

42. Amare proximum in Deo, charitatem habere est; studere vero propter Deum amari, charitati servire est. Ep. 90, *ad Ogerium canonic. regular.*

43. Affectio charitativa plena est jucunditate. S. BONAVENT. *De Itineribus æternit.*, itin. 4, distinct. 3.

44. Charitatis obsequia libenter sunt impendenda; charitas enim semper reddita, detinet debitorem. In *Speculo disciplinæ*, part. 2, cap. 6.

S. CYPRIAN. 45. Charitas fraternitatis, vinculum est, et fundamentum pacis. *de Bono patientiæ*, cap. 6.

DIONYSIUS S. CARTHUS. 46. Charitas proximi quo perfectior, eo liberalius se communicat, et effundit, nec quæ sua sunt quærit. Sup. *Acta Apostolorum*, cap. 4.

S. ELIGIUS. 47. Qui per odium et iracundiam radicem in se charitatis extinxerit, nihil in eo, unde ad æternam vitam perveniat permanebit. Homil. 8.

S. EPHREM. 48. Qui proximi charitate destituitur, cito excandescit, facile indignatur, et ad odium accenditur. *Prosec.*

49. Qui charitatis expers est, non compatitur cadenti, non porrigit manum jacenti, non admonet errantem, non confirmat fluctuantes. *De non habente charitatem.*

S. FULGENT. 50. Charitas non habetur, si non diligatur; nec diligitur, si non habeatur. Epist. 5, *ad Eugyppium.*

51. Charitas sine bona voluntate non potest haberi, quia voluntatem in qua charitas fuerit, malam fieri non permittit. *Ibid.*

52. Malevolus animus non impendit charitatem alteri, quia non habet sibi. *Prosec.*

53. Cum autem cœperit habere exordium, ut ita dixerim, charitatis, nec malevolus potest esse, nec sterilis.

54. Proprium est charitatis proximi (quod ad cursum præsentis attinet vitæ, ut in eo qui eam erogat, crescat; ab eo autem, qui sibi tantum habere voluerit, sine dilatione discedat.

55. Ille igitur eam magis habebit, qui libenter impenderit; quia sicut eam nec impendere potest, nec habere malevolus; sic nec habet eam quisquam, nec impendit invitus. *Ibid.*

56. Non habet charitatem, quam habere destitit; quia prodigus debitor non reddendo perdidit, quam ut semper redderet, accepit. *Pros.*

57. Quod circa tunc se noverit perdidisse, quod acceperat; dum non reddiderit, quod debebat. *Ibid.* Ser. 6, *de Charit.*

58. In opere charitatis est quidem alius alio præferendus, nemo tamen est a charitatis beneficiis excludendus. *Ibid.*

59. Charitas semper lætatur, quoniam quantum multiplicatur, tantum largius erogatur. *Prosec.*

60. Et ideo sicut adipiscendo pauperascit appetitor iniquitatis, ita reddendo ditescit redditor charitatis. *Ibid.*

61. Mala voluntas suo merito gratiam charitatis aut non accipit, aut amittit. *Ibid.*, libr. 1, *de Veritate prædestinat.*

GILLEBERTUS ANGLUS. 62. Charitas proximi non potest cogi, gratis fluit; non necessitate, sed arbitrio fertur, austro tamen gratiæ flante. Serm. 39, sup. *Cant.*

63. Carissimus est, qui charitate plenissimus est. *Ibid.*, serm. 41.

64. Frustra quis pro illo orat, qui fratri debitam charitatem negat. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 28, in illud : *Quis exorabit.* GLOSS. INT.

65. Quantum vobis gradus professionis eximior, ita necesse est, ut cura virtutis sit uberior, ut etiam non amantes charitatis sinu amplectamini. Sup. *Luc.* cap. 6, in illud: *Si diligitis.* GLOSS. ORD.

66. Quanto major charitas, tanto majores plagæ de peccatis alienis. Sup. 2, *ad Cor.*, cap. 11.

67. Tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit; et quo benigne descendit ad infima, eo valenter recurrit ad summa. Libr. 1, in *Registro*, cap. 4, epist. 24, *ad Joan. episc. Constantinop.* S. GREGORIUS. MAGN.

68. O quam bona est charitas, quæ absentia per imaginem, præsentia menti exhibet per amorem. *Prosec.*

69. Charitas divisa unit, confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat. *Ibid.*, lib. 5, cap. 95, ep. 5.

70. Charitatis nil longe est, quia quos dividunt loca, jungit epistola. *Ibid.*, lib. 10, cap. 61, ep. 61, *ad Quirinum episc.*

71. Minus quam inter duos, charitas haberi non potest. Hom. 17, sup. *Evang.*

72. Qui magna carnaliter exhibet, cor molle per compassionem in fraterna charitate non habet. *Pros.*

73. Valenter agit, quæ non imitari homines foris possint, sed intus conjungi fraternis mentibus per affectum charitatis nescit.

74. Fortia agit, quæ Deus reprobat, et affectum charitatis, quem approbat, exhibere non curat. Lib. 4, in 1, *Reg.*, cap. 3.

75. Vera proximi charitas, et nullo violata livore; quanto augetur numero, tanto crescit et robore. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 4, in illud : *Meliores duo, quam unus.* S. HIERONYM.

76. Vir sanctus etiam irrisus et increpatus, a charitate non cessat. Sup. *Tobiam*, cap. 2, in illud: *Increpabat eos.* HUGO CARD.

77. Nihil præponendum est charitati, quia charitate nihil utilius credendum est. *Pros.* JOAN. CASS.

78. Omnia itaque etiam quæ putantur adversa, suscipienda atque toleranda sunt, ut charitatis pacisque tranquillitas illibata servetur. *Collat.* 16, *Abbat. Joseph.*, cap. 7.

79. Charitas fraternitatis stabilis atque indirupta non poterit perdurare, nisi inter viros ejusdem virtutis atque propositi. *Ibid.*, cap. 24.

80. Indulgentissimum est justorum genus, qui pro aliorum salute quævis ferre libentissime eligunt. Hom. 24, sup. *Genes.* S. JOANN. CHRYSOSTO.

81. Nihil est quod ita omnem malitiam et pariat et firmet, ut interemptio charitatis. Homil. 16, sup. *Matth.*, in illud 5: *Qui irascitur fratri suo.*

82. Talenti nomine intelligitur, quidquid in proximorum charitate confertur; sive illum auctoritate protegendo, sive pecuniis juvando, sive doctrina admonendo, sive alia quapiam re proximis prodesse possit. Hom. 79, sup. *Matth. Oper. perf.*

83. Charitas, quæ Christi causa fundatur, firma, stabilis, atque invicta est, nec ulla re conquassatur, non obtrectatione, non periculis, non morte, non alia re temporali disjungitur. *Ibid.*, Hom. 61.

84. Nihil charitatem proximi ita continet atque conservat, ut commissorum adversus te peccatorum oblivio. *Ibid.* Hom. 80.

85. Præ omnibus animalibus, columba cultrix est charitatis. Hom. 4, *Oper. imperf. sup. Matth.* illud 4: *Sicut Columbam.*

86. Vera charitas, vita non sentit. *Ibid.* Hom. 32.

87. Charitatis natura satietatem non admittit, sed quo magis fruitur dilectis, eo majore flamma accenditur. Hom 20, ex diversis locis, sup. *Matt.*

88. Charitas vera est, non quando nudis verbis, aut salutationibus simpliciter, sed præsidio ipsisque operibus exprimitur dilectio. *Pros.*

89. Sicut cum a penuria solvitur pauper, ægroti adjuvantur, qui in periculis sunt liberantur, infortunio pressis assistitur, cum flentibus flendo, et gaudentibus gaudendo communicatur. Ser. 7, sup. *Ep. ad Rom.*, in *Moral.*

90. Nihil nobis auxilio esse potest, nisi summa flagremus in proximum charitate. Hom. 25, sup. I, *Cor.*, in *Moral.*

91. Si mutua se charitate omnes complecterentur, non esset injuriæ locus, pugnæ, bella, cædes, seditiones, rapinæ, fraudes, et mala protinus omnia, nomen etiam ipsum malorum, eliminaretur. Hom. 32, sup. I, *ad Cor.*

92. Martyrio majus quiddam est, charitas proximi. *Ibid.*

93. Charitas proximi est muro firmior, adamante solidior, et si quid aliud commemorare indomitum possis, omnia vi sua charitas vincit. *Ibid.*

94. Charitas proximi cum lucro voluptatem ingentem habet, laborem nullum; velut quædam frugi apicula, bona undique collecta in amantis animum comportans. *Ibid.*

95. Charitatis fervor quocumque inciderit, omnia perimit atque perrumpit, quæ divinam segetem demoliuntur. *Pros.*

96. Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala, non est ibi avaritia, malorum radix, nulla ibi elatio est.

97. Nulla invidia, nullum crimen locum habet, ubi fuerit vera germana dilectio.

98. Omnia ibi sunt levia, suavia, mitia; litis aut contentionis nullum ibi vestigium cernitur, pacisque plena sunt omnia.

99. Cuncta scelera, quæ pacem perturbant; ut sunt avaritia, rapina, invidia, accusatio, arrogantia, perjurium, mendacium, ubi charitas proximi fuerit, solventur. Hom. 7, sup. II, *ad Timot.*, in *Moral.*

100. Charitas nec proximum lædit, nec prava meditatur. Serm. *de Charitate.*

LACT. FIRM.

101. Summum inter se hominum vinculum est humanitas, quod quis disruperit, nefarius et parricida existimandus est. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 10.

102. Conservanda est humanitas, si homines recte dici velimus. *Ibid.*, cap. 11.

103. Ægros (quibus defuerint, qui assistunt) curandos, fovendosque suscipere, summæ humanitatis et magnæ operationis est. *Ibid.*, cap. 12.

PETR. BLES.

104. Charitas nunquam otiosa est, semper in alterum se porrigit. *Pros.*

105. Natura nimirum charitatis est, et amare et velle amari.

106. Sicut ignis non potest non ardere, sic charitas non potest non amare. *De Charitate*, c. 32.

PETR. CELL.

107. Charitas amicos amplectitur, nec ab amicis arcetur. Lib. 3, ep. 11.

S. PETRUS CHRYSOLOG.

108. Non deest charitas, si non desit voluntas, ipsa enim ardens voluntas, vocatur charitas. Ser. 135.

109. Paternæ largitatis memor non est, qui est fraternæ immemor charitatis. Serm. 4, *de Prodigo.*

S. PROSPER.

110. Crescit semper facultatis charitas, dum usu major et largitate fit ditior. Sent. 95.

S. REMIGIUS.

111. Qui fratrem diligere dicitur, si non corrigit, cum eum errare viderit, simulatam charitatem erga proximum habere convincetur. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 12, canon. 9.

RICH. A S. VICTORE.

112. Charitas potest sponte deseri, non violenter auferri; offertur omni, aufertur nulli, ut nullus nisi suo vitio illa careat. Part. 1, *de Gradibus charit.*, cap. 4.

SALVIANUS.

113. Virum bonum charitate septum oportet esse, non armis. Lib. 4, *de Gubern. Dei.*

THOMAS A KEMPIS.

114. Sæpe videtur esse charitas, et est magis carnalitas; quia naturalis inclinatio, propria voluntas, spes retributionis, effectus commoditatis raro abesse volunt. Lib. 1, *de Imit. Christi*, cap. 15, sect. 2.

THALASSIUS. 115. Sub charitatis figmento hypocrisim occultat, qui ore probat, quod apud se vere nihil facit. *Hecatontade* 1, sent. 3.

116. Nihil tam atrox, nihilque tam ærumnosum intentare possunt inimici, quod non citra turbationem sufferat charitatem possidens. *Ibid.*, sent. 4.

117. Charitatem veram possidens adversus proximum neque suspiciones, neque verbum aliquod admittet. *Ibid.*, sent. 6.

118. Apud Deum et homines honorem meretur, qui operam suam ad charitatis dissolutionem negat. *Ibid.*, sent. 7.

119. Si cogitationes animo infestas deesse cupis, stude charitati in proximum. *Ibid.*, sent. 14.

120. Ut in cœno aromata non inveniuntur, ita neque charitatis suaveolentia in anima injuriarum memori. *Ibid.*, sent. 16.

S. VALERIAN. 121. Non habet in eo locum ruina vitiorum, qui calcatis odiis integrum charitatis custodit affectum. Hom. 12.

IN VIT. PATR. 122. Esca charitatis jejunium non frangit. Lib. 3, num. 46.

123. Dixit quidam senex ad alterum senem habentem charitatem proximi: Lucerna multis lucet, rostrum tamen proprium incendit. In Appendice *Palladii*, cap. 20.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 124. Omnis charitas aut inter duos, aut inter paucos conjungitur. *De Amicit.*

PLATO. 125. Quemlibet hominem decet charitate proximum complecti. In dialogo *Euthydemi*.

PLINIUS II. 126. Frustra se terrore in proximum succinxerit, qui septus charitate non fuerit. In *Panegyrico pro Trajano Augusto*.

Vide etiam tit. *Amor proximi*, et *Dilectio proximi*. *Monasterium*, sent. 28; *Proximus*, sent. 31; *Sequi Christ.*, sent. 67.

CHARITAS DEI ET PROXIMI.

S. BERNARD. *Definitio*. Charitas est dilectio Dei et proximi; et qui non diligit proximum, superest ut non diligat Deum. Ser. 5, *de Cœna Domini*.

HUGO A S. VICTORE. Charitas Dei et proximi est mentis affectus et pius amor ad Deum et proximum ferventer et ordinate porrectus. *De Fruct. carnis et spirit.*, cap. 18.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Quanto magis regnum cupiditatis destruitur, tanto charitatis augetur, Dei scilicet et proximi. Lib. 3, *de Doctr. christiania*, cap. 10.

2. Eversa tyrannide cupiditatis, charitas regnat justissimis legibus dilectionis Dei, et proximi propter Deum. *Ibid.*, lib. 3, cap. 15.

3. Amor Dei, et amor proximi, charitas dicitur; amor mundi, et amor sæculi, cupiditas. Cupiditas refrænetur, charitas excitetur. In Præfat. sup. *Psalm.* XXXI

S. DOROTH. 4. Quanto Dei charitati adhæremus, tanto et proximi; quantoque proximo, tanto et Deo. *Doctrina* 6.

S. FULGENT. 5. Sine charitate nec Deus diligi potest, nec proximus. Lib. 2, *de Veritate prædest.*

6. Charitas, quæ de cœlo ad terras deposuit Christum, ipsa Stephanum de terra elevavit ad cœlum. *Pros.*

7. Charitas, quæ præcessit in Rege, ipsa subsequenter refulsit in milite.

8. Stephanus, ut nominis sui coronam meruisset accipere, charitatem pro armis habebat, et per ipsam ubique vincebat.

9. Per charitatem Dei, sævientibus Judæis non cessit; per charitatem proximi, pro lapidantibus intercessit.

10. Per charitatem arguebat errantes, ut corrigerentur per charitatem pro lapidantibus orabat, ne punirentur.

11. Charitatis virtute subnixus, vicit Saulum crudeliter sævientem, et quem habebat in terra persecutorem, in cœlo meruit habere consortem.

12. Ipsa sancta et indefessa charitas desideravit orando acquirere, quos nequivit mundo convertere. *Ibid.*, serm. 4 *de S. Stephano*.

GILLEBERTUS ANGLUS. 13. Proximi charitas livore, charitas Christi timore caret. Serm. 19 sup. *Cant.*

HUGO A S. VICTORE. 14. Totam magnitudinem divinorum eloquiorum secura possidet charitas, qua Deum et proximum diligimus. Lib. 4 *de Anima*, cap. 12.

HUGO CARD. 15. Charitas ad Deum et proximum utraque necessaria est. Sup. *Genes.*, cap. 15.

16. Alæ sunt duo brachia charitatis, Dei scilicet et proximi. Sup. *Psalm.* LIV.

17. Charitas Dei et proximi refrigescit, nisi jugiter nutriatur iste ignis in altari cordis. *Pros.*

18. Spes apponit ligna in corde, ut nutriatur ignis charitatis Dei et proximi. Sup. I, *ad Thessal.*, cap. 1.

19. Quando refrigescit charitas ab amore Dei et proximi, convertitur ad amorem sui. Sup. II, ad *Tim.*, cap. 3.

S. ISIDORUS HISPALENS. 20. Servat in se dilectionem Dei, qui a charitate non dividitur proximi. Lib. 2 de *Sum. bono.*, cap. 3.

S. ISID. PELUS. 21. Quamvis charitas erga Deum multo major sit quam proximi, tamen, si cum charitate erga homines connectatur, magis explendescit. Lib. 3, ep. 138, *ad Appollonium episc.*

22. In præcepto charitatis tria invenit homo quæ diligat: Deum, et se, et proximum. *Pros.*

S. PROSPER. 23. Et quia ille in sui dilectione non errat, qui Deum diligit consequens est ut proximo ad diligendum Deum consulat, quem jubetur diligere sicut seipsum. Sent. 162.

THALASSIUS. 24. Mens, spiritali charitate locuples, nihil quod charitatem non deceat de proximo cogitat. *Hecatontade* 1, sent. 2.

25. Sola charitas in unam veramque concordiam Deum et creaturam cogit. *Ibid.*

S. THOMAS AQUINAS. 26. Quanto perfectius viget in homine charitas Dei, tanto facilius animus ejus flectitur, ut diligat inimicum. *Opusc. de Perfect. vitæ spirit.*, cap. 14.

Vide etiam tit. *Amor Dei et proximi*, et *Dilectio Dei et proximi*.

CHARITATIS ENCOMIA.

SENTENTIÆ PATRUM.

ALANUS DE RUPE. 1. Charitas est meritorum vita, par pretium, sanctorum sanctitas, animarum flamma, vestis nuptialis nudorum. Part. 3, serm. 4, regina 13.

AUGUSTIN. 2. Charitas est anima litterarum, prophetiæ virtus, sacramentorum salus, scientiæ solidamentum, fidei fructus, divitiæ pauperum, vita morientium. *De Laudib. charit.*

3. Quid charitate fortius, non ad tribuendas, sed ad non curandas injurias? quid illa fidelius, non vanitati, sed æternitati? *Ibid.*

4. Charitas inter opprobria secura est; inter odia benefica est; inter iras placida est; inter insidias innocens est; inter iniquitates gemens est; inter veritates respirans est. *Ibid.*

5. Charitas in adversitatibus tolerat; in prosperitatibus temperat; in duris passionibus fortis est; in bonis operibus hilaris; in tentatione tutissima; in hospitalitate latissima; inter veros fratres lætissima; inter falsos patientissima. *Prosec.*

6. Charitas in Abel per sacrificium grata, in Noe per diluvium secura, In Abrahæ peregrinatione fidelissima, in Moyse inter injurias lenissima, in David tribulationibus mansuetissima; in tribus pueris blandos ignes innocenter spectat; in Machabæis sævos ignes fortiter tolerat.

7. Charitas casta in Susanna erga virum, in Anna post virum, in Maria præter virum, libera in Paulo, ad arguendum, humilis in Petro, ad obediendum, humana in Christianis, ad confitendum, divina in Christo, ad ignoscendum. *Ibid.*

8. Quid pretiosius, quid luminosius, quid firmius, quid utilius, quid securius charitate? Ser. 50, *de Verbis Domini.*

9. Charitas sola est, quæ vincit omnia, et sine qua nihil valent omnia, et quæ, ubicunque fuerit, trahit ad se omnia. *Ibid.*, serm. 53.

10. Charitas est inquinamenti omnis extranea, corruptionis nescia, nulli commutabilitati obnoxia, super omnia, quæ carnaliter diliguntur, excelsa, affectionum omnium potentissima, divinæ contemplationis avida, in omnibus semper invicta, summa actionum bonarum, salus morum, finis cœlestium præceptorum, mors criminum, vita virtutum, virtus pugnantium, palma victorum, arma sanctarum mentium, causa meritorum bonorum, præmium perfectorum, fructuosa in pœnitentibus, læta in proficientibus, gloriosa in perseverantibus, victoriosa in Martyribus, operosa in omnibus omnino fidelibus. *De laudib. charit.*

11. Charitas, quæ mater est hominum et Angelorum, non solum quæ in terris, sed etiam quæ in cœlis sunt, pacificavit; ipsa est quæ, Deum homini placans, hominem Deo reconciliavit. Ep. 2, *ad Fulconem.* S. BERNARD.

12. Charitas libertatem donat, timorem expellit, labores non sentit, meritum non intuetur, præmium non requirit; et tamen plus omnibus urget. Ep. 143, *ad Clarævallenses.*

13. Virtus charitatis quam sit nobilissima, quantis præconiis honoranda, quantis laudibus prædicanda, nulla potest exprimi lingua. Serm. 2 *de Plurib. Confess.* S. BONAVENT.

14. Charitas peccatum expellit, legem custodit, Deum homini jungit, mentem virtutibus ornat, perfectionem adducit, gloriam tribuit. Lib. 5 *Compendii Theolog. veritat.*, cap. 25.

15. Charitate nihil præstabilius neque in cœlo, neque in terra. *De charit.* S. EPHRÆM.

16. Charitas sancta cor pacificat, mentem in tentationibus roborat, quietem tribuit, locum præparat sapientiæ. Sup. *Cant.*, cap. 1. S. GREG MAG.

17. Magistra bonorum omnium est charitas, quæ nihil sapit extraneum, nil asperum, nil confusum. *Prosec.*

18. Ita exercet corda et corroborat ut nil grave, nil difficile existimet, sed fiat totum dulce, quod agitur. Lib. 7 in *Registro*, indict. 2, cap. 112, *ad Syagrium episc. Augustodunens.*

19. Nihil est charitate ditius. Orat. 20. S. GREG. NAZ.

20. Nihil est imperiosius charitate. Ep. 14, *ad Celantiam.* S. HIERONYM.

21. O charitas, quid dicam de te? quomodo laudabo te? si saperem te, appretiarem te. *Prosec.*

22. Si scirem quanti vales, pretium appenderem pro te: sed excedis angustias meas, nec invenire tuum pretium potero penes me; dabo tamen quod habeo, et totum quod habeo dabo. HUGO A S. VICTORE.

23. Tu sola mihi meis omnibus carior, tu sola mihi utilior, tu sola suavior, tu sola jucundior; amplius delectans, abundantius satians, tutius salvans, felicius conservans. *De Laude charit.*

24. Charitas, omnem languorem animæ sanat, charitas vitiorum omnium radices extirpat, charitas omnium virtutum origo est. *Ibid.*

25. Charitas mentem illuminat, conscientiam mundat, animam lætificat, Deum demonstrat. *Ibid.*

26. Animam, in qua charitas habitat, superbia non inflat, invidia non devastat, ira non dissipat, tristitia mala non vexat, avaritia non excæcat, gula non inflammat, luxuria non inquinat. *Prosec.*

27. Semper munda est, semper casta, semper quieta, semper læta, semper pacifica, semper benigna, semper modesta, in adversis secura, in prosperis temperata. *Ibid.*

S. JOANNES CHRYSOST.

28. Transfert naturas rerum charitas, et bona omnia manu sua tenens, adest matre quadam benignior, regina quavis instructior. *Prosec.*

29. Quæ laboriosa sunt, levia facit; facilem virtutem, acerbissimam esse malitiam docet. Hom. 32. sup. I *ad Cor.*

30. Parum abest quin Angelos charitas alumnos suos reddat. *Ibid.* Hom. 33.

31. Charitas non dissolvitur, non frangitur ferendo, amat enim omnia, et amans odisse nunquam potest, quidquid accidat. *Ibid.*

32. Nihil tam attrahit, tam glutinat fortiter, quam charitas. *Ibid.*

33. Magnus est doctor charitas, satis idoneus qui tollat errores, et mores formet, et e lapidibus homines reddat. *Prosec.*

34. Ex confidente placidum, ex impudico temperantem charitas reddit. *Ibid.*

35. Magistra virtutum omnium, est charitas. *Ibid.*

36. Si habes charitatem, qui plus te habet, te (qui minus habes) eget; quia donorum omnium summum, summaque virtutum una est charitas. *Ibid.*. Hom. 34.

37. Perfecta totius Philosophiæ magistra, est charitas. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

38. Omnium mater bonorum, certa discipulorum Christi nota, et ea quæ in nobis sunt bona, omnia complectens est charitas. Hom. 16, sup. *Matth.*

S. JOAN CLIM.

39. Charitas, prophetiæ indultrix est. *Prosec.*

40. Charitas, prodigia fieri præstat.

41. Charitas, illustrationis est abyssus.

42. Charitas, fons est igneus.

43. Charitas, Angelorum status est, perfectusque sæculorum. *Gradu* 30.

S. ISIDORUS HISPALENS.

44. Nullum præmium charitate pensatur; charitas enim virtutum omnium obtinet principatum. Lib. 2 *de Sum. bono.*, cap. 3, sent. 3.

S. LAURENT. JUSTIN.

45. Charitas thesaurus est absconditus in agro cordis, pro quo emendo universa essent vendenda. 1. *in Ligno vitæ*, tract. 4. *de Charit.*, cap. 4.

PETRUS CELLENSIS.

46. Cum se charitas extendit, non læditur; cum se superextendit, non rumpitur; semper crescit, nunquam senescit. *Prosec.*

47. Anni ejus non deficiunt, sed proficiunt: quo vetustior, imo diuturnior (neque enim veterascit) eo et clarior.

48. O virtutum virtus! semper in me sic excedas, ut nunquam decedas; non sinis decedere, in quo dignaris justos excessus creare. Lib. 3, ep. 2.

S. PETRUS CHRYSOLOG.

49. Charitas de præteritis subvenit, nos liberat de futuris; charitas nescit peccare, cum diligit. *Prosec.*

50. Charitas non est charitas, si delinquit; charitas custos est sanctitatis. Serm. 94.

51. Charitas nunquam perit, nunquam violatur; plane nunquam, quia charitas, si est, permanet; si non permanet, non est. *Ibid.* Serm. 162.

S. PROSPER.

52. Tanta est charitas, quæ si desit, frustra habentur cætera; si adsit, habentur omnia. Sent. 326.

RICH. A VICTORE.

53. Sicut nihil charitate melius, sic nihil charitate jucundius. Part. 1, lib. 3, *de Trin.*, cap. 3.

S. THOMAS AQUINAS.

54. Charitas virtus est, non modo una et specialis atque creata, verum etiam virtutum praestantissima. Secunda secundæ quæst. 23, art. 1.

THOMAS A KEMPIS.

55. Charitas nunquam est otiosa; operatur enim magna et sublimia; inclinat se etiam libenter ad humilia et abjecta, patienter fert aspera, lætatur inter opprobria. In *Hortulo Rosar.* capite 13, sect. 3.

S. ZENO.

56. Charitas! quam pia, et quam opulenta, o quam potens! nihil habet, qui te non habet: tu Deum in hominem demutare voluisti; tu Deum breviatum paulisper a Majestatis suæ immensitate peregrinari fecisti; tu virginali carceri novem mensibus eum religasti; tu Evam in Mariam redintegrasti, et Adam in Christo renovasti; tu sacram crucem in salutem perdito jam mundo providisti; tu mortem (Deum mori docendo) vacuasti; tu populi cœlestis animam tenes, cum ornas pacem, fidem custodis, amplecteris innocentiam, veritatem colis, patientiam diligis, spem repræsentas; tu diversos homines moribus, ætatibus, ditione, ex una natura unum spiritum, unum efficis corpus; tu martyres gloriosos a confessione Christiani nominis, nullis tormentis, nulla novitate mortis, nullis præmiis, nullis affectibus, omni sane tortore pietatis mordacitate pejoribus se-

parari permittis; tu ut nudum vestias, nuda esse contenta es; tibi fames, saginatio est; tu sola rogari non nosti; tu oppressos, vel cum dispendio tui eripis in qualibet angustia constitutos; tu cæcorum oculus; tu pes claudorum; tu scutum fidelissimum viduarum; tu melior pupillorum, plusquam uterque parens; tibi oculos nunquam siccos esse, aut misericordia permittit, aut gaudium; tu tuos ita diligis inimicos, ut inter eos, charosque tibi quis distet, nemo discernat; tu cœlestia humanis, humana cœlestibus jungis arcana; tu in Patre imperas, tu in filio obtemperas tu in Spiritu sancto exultas; tu cum in tribus una sis, nullo pacto divideris; tu nulla humanæ curiositatis calumnia commoveris; a paterno fonte in Filio tota refunderis, et tamen tota ubi refunderis, nec recedis; recte Deus diceris, quia Trinitatis potentiam sola convertis. Serm. *de Spe.*

CICERO. 57. Charitas est una virtus, non solum maxima, sed etiam mater virtutum omnium reliquarum. Orat. 31, *pro Plancio.*

CHARITATIS QUALITATES

EX D. PAULO A DOCTORIBUS

Expositæ.

ANSELMUS. Sup. I. *ad Cor.* cap. 13. 1. Charitas *patiens est* : id est, patientiam servans; patientiam vero servare, est aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque, qui mala irrogat, nullo dolore morderi. *Prosec.*

2. Nam qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, et tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non servat, sed simulat.

S. GREGOR. MAGNUS. lib. 10. *Mor.* cap. 4. 3. *Charitas patiens est:* quoniam aliena mala æquo animo tolerat.

4. *Charitas patiens est:* quia illata a proximis mala æquanimiter portat; quia tranquillam mentem in adversis servat; quia contra tentationes seculi et procellas, in Deum fixa persistit immobilis.

ANSELMUS. 5. *Charitas benigna est:* quia ipsos etiam a quibus mala patitur, amat; quia pro malis bona largiter administrat.

6. *Charitas benigna est:* quoniam misericorditer sua bona proximis indigentibus impendit, et proximorum delectatur profectibus.

7. *Charitas non æmulatur:* id est,non invidet; quia ubi est invidia, ibi fraternus amor esse non potest.

8. *Charitas non æmulatur:* quia per hoc quod in præsenti mundo nil appetit, invidere terrenis successibus nescit: quoniam alterius bonum diligit ut suum.

9. *Charitas non agit perperam:* id est perverse; quia quo se in solum Dei ac proximi amorem dilatat, quid a rectitudine discrepet, ignorat.

10. *Charitas non inflatur:* id est,non intumescit de temporali felicitate, vel carnis generositate, vel scientia, vel merito, seu qualibet alia re; quia cum præmium internæ retributionis anxia desiderat, de bonis se exterioribus aut transitoriis non exaltat.

11. *Charitas non est ambitiosa:* id est, cupiens honores sæculi; quia major aliis esse non ambit, nec super cæteros dominari, nec ea sibi vendicare, quæ sunt alieni juris.

12. *Charitas non est ambitiosa:* quia quo ardenter intus ad sua satagit, foras nullatenus aliena concupiscit.

13. *Charitas non quærit quæ sua sunt:* quia cuncta quæ hic transitorie possidet, velut aliena negligit, cum nihil sibi esse proprium, nisi quod secum permaneat, agnoscit.

14. *Charitas non quærit quæ sua sunt:* quia propter aliorum commoda, suas utilitates deserit; nec se, sed alios exaltare studet.

15. *Charitas non irritatur:* id est,non provocatur ad iram; quia et injuriis lacessita ad nullos se ultionis suæ si motus excitat, dum pro magnis laboribus, majora post præmia expectat.

16. *Charitas non cogitat malum:* id est non cogitat quomodo ei qui sibi facit injuriam, vicem reddat.

17. *Charitas non cogitat malum:* quia in amore munditiæ mentem solidans (dum omne odium eruit) versare in animo quod inquinet, nescit.

18. *Charitas non gaudet super iniquitate,* quia quo sola dilectione erga omnes inhiat, nec de perditione adversantium exultat.

19. *Charitas non gaudet super iniquitate,* id est non ei placet si quis inique passus fuerit, vel ipse, qui ei adversatur.

20. *Charitas congaudet veritati:* delectatur verbis veritatis, vel operibus veræ santitatis; quia cæteros ut se diligens, per hoc quod rectum in aliis conspicit, quasi de argumento proprii profectus hilarescit.

21. *Charitas omnia suffert:* quia pro spe quietis æternæ, nihil adversitatis pati recusat.

22. *Charitas omnia credit:* quia credit omnia de futura vita, non omni spiritui credit, sed Deo credit.

23. *Charitas omnia sperat:* quia hic gravia immittuntur, sperat omnia quæ sibi dulcia promittuntur.

24. *Charitas nunquam excidit* id est, nunquam cadit, sed sine casu persistit.

1. *Charitas patiens est:* habitu patientiæ in anima. GLOSS. INT. Sup. I. *ad Cor.* cap. 13

2. *Charitas benigna est:* quia larga egenis.

3. *Charitas non æmulatur*, id est non invidet, quia alterius bonum diligit ut suum.

4. *Charitas non agit perperam* : id est, non agit perverse, nec malitiose.

5. *Charitas non inflatur* : si prospere succedit.

6. *Charitas non est ambitiosa* : non vult aliis præponi.

7. *Charitas non quærit quæ sua sunt*, id est, tantum, vel ablata non repetit.

8. *Charitas non irritatur*, quia non provocatur ad iram.

9. *Charitas non cogitat malum* : non solum non nocet, sed nec cogitat.

10. *Charitas non gaudet super iniquitate* : sed dolet videns aliquem ruere.

11. *Charitas congaudet veritati* : scilicet operibus justitiæ, vel verbis veritatis.

12. *Charitas omnia suffert* : in actu, pro veritate.

13. *Charitas omnia credit* : quod veritas suadet.

14. *Charitas omnia sperat* : quæ veritas promittit.

15. *Charitas omnia sustinet* : id est promissa patienter expectat.

S. HIERONYM. Sup. I, *ad Cor.* cap. 13.

1. *Charitas patiens est* : libenter injurias patitur.

2. *Charitas benigna est* : semper benevolens.

3. *Charitas non æmulatur*: nunquam illi, quem vere amat, invidet, cujusvis cum conspiciat gloriæ, vel honoris, sed omnem ejus felicitatem, quasi suam libenter amplectitur.

4. *Charitas non est ambitiosa* : major esse non ambit, et super fratres non cupit dominari.

5. *Charitas non quærit quæ sua sunt* : non quærit quod sibi tantum sit utile, sed quod multis.

6. *Charitas non irritatur* : non incitatur ad jurgia ab illo quem diligit.

7. *Charitas non cogitat malum* : non solum non facit, sed ne cogitat quidem.

8. *Charitas non gaudet super iniquitate* : contristatur, si quem iniquum aliquid vel fecisse, vel passum esse conspexerit.

9. *Charitas congaudet veritati* : id est, bonis operibus, vel fidei charitati.

10. *Charitas omnia suffert* : omnes suffert injurias.

11. *Charitas omnia credit* : satisfacienti dat fidem.

12. *Charitas omnia sperat* : sperat ejus emendationem.

13. *Charitas omnia sustinet* : quia donec corrigat se patienter expectat.

Hom. 33, sup. *Ep. ad Rom.*

S. JOANNES CHRYSOST. Hom. 33, Sup. *Ep. ad Rom.*

1. *Charitas patiens est* : hic velut in portu sedens summa semper fruitur tranquillitate ; injice mulctam nihil hanc petram movebis ; contumelia pete, nondum turrim concussisti ; plagas incute, nihil dum adamantem illum perterruisti.

2. *Charitas benigna est* : quia sunt qui patientia non quo oportet utuntur, sed ad irritantium se vindictam, interim seipsos disrumpunt ; nihil ejus vitii charitas habet, sed benigna est.

3. *Charitas non æmulatur* : non invidet, sed invidiam superat, arrogantiæque morbum coercet.

4. *Charitas non agit perperam* : non est procax, id est proterva; prudentem namque reddit constantemque.

5. *Charitas non inflatur*: quod admirandum est, citra sudorem tanta bona ab illa parari, citra conflictum et cladem trophæum constitui.

6. *Charitas non est fastidiosa* : ei æquo animo, quod turpe sibi ducit, perfert; ita ut nullius ignominiæ sensus ad eam pertingat; probrum et dedecus quid sit, ignorat, charitas non est fastidiosa, sed alis aureis, omnium quos complectitur vitia tegit.

7. *Charitas non quærit quæ sua sunt* : omnes enim homines amicos esse putat, et tamen se suscipit indigne, ubi indigna committentem revocare potest ; ut si prodesse ignominia sua dilectio possit, ignominiam non putet.

8. *Charitas non irritatur* : quo pacto irritaretur, quæ ne cogitationi quidem malignæ locum esse sinit?

9. *Charitas non cogitat malum*: nec malum non committit, sed prorsus non cogitat; non solem enim non facit, sed ne suspicatur quidem contra dilectum mali quidquam charitas, tantum abest, ut faciat.

10. *Charitas congaudet veritati*: congaudet successibus aliorum, id est cum gaudentibus gaudet, cum flentibus flet; hinc non invidet, hinc non inflatur ; alienos enim successus suos putat.

11. *Charitas omnia suffert* : sint molesta licet, sint gravia, sint contumeliæ, sint verbera, sit mors, sit quodviscunque, omnia suffert.

12. *Charitas omnia sperat*: bona et omnia frugi ; non rejicit enim charitas dilectum, sit malus licet, adest corrigens, prospiciens, studium impendens.

13. *Charitas omnia credit* : neque simpliciter enim sperat, sed ingenti amore superata, credit omnia; etiamsi parum rei conceptæ respondeant promissa bona, si molestus ille sit.

14. *Charitas nunquam excidit* : non dissolvitur, non frangitur ferro ; amat enim omnia, et amans odisse nunquam potest quidquid accidat.

S. PROSPER. lib. 2, *de vita contempl.* cap. 14.

1. *Charitas patiens est* : patientiæ mole bene fundata, inconcussum pectus sævientibus malis opponere satagit.

2. *Charitas benigna est* : abundantia sanctæ benignitatis affectum bonum suum vult cum omnibus habere commune.

3. *Charitas non æmulatur* : non aliquibus ardentibus invidiæ facibus coquitur.

4. *Charitas non agit perperam*, sed simpliciter cum omnibus, quibus debet, puritas exhibetur.

5. *Charitas non inflatur* : nullo fastu perniciosæ vanitatis intumescit.

6. *Charitas non est ambitiosa* : nihil eorum, quæ sunt aliena, crimine cupiditatis ambit.

7. *Charitas non quærit quæ sua sunt* : nisi piæ communionis bono non quærit.

8. *Charitas non irritatur, non cogitat malum* : nulli malum quibuslibet irritata injuriis cogitat.

9. *Charitas non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati* : non super alicujus adversi operis iniquitate, sed de veritate gaudet.

10. *Charitas omnia suffert* : omnes inquietos, vel inquetudines fundata anima tranquillitate suffert.

11. *Charitas omnia credit* : post hanc vitam pœnas divinitus comminatas credit, non metuendo.

12. *Charitas omnia sperat* : præmia promissa sperat gaudendo.

13. *Charitas omnia sustinet* : revelationem Filiorum Dei desiderat, fortiter sustinendo. *Pros.*

14. Charitas eos, in quibus fuerit, omnibus his bonis quæ habet, impertit.

15. Quid illis esse potest in hac vita perfectius, qui tantis abundant (charitate in se regnante) virtutibus?

REMIGIUS. cap. 1, *ad* Cor. cap. 13.

1. *Charitas patiens est* : tolerando adversa, quia per tribulationes novit pervenire ad gaudia regni.

2. *Charitas benigna est* : valde bona, qui non solum non reddit malum pro bono, sed insuper bonum pro malo, cibando et potando inimicum.

3. *Charitas non æmulatur*, id est nulli invidet, aliena felicitate non torquetur.

4. *Charitas non agit perperam*, id est non agit aliquid perverse, quidquid extra rectitudinem sit, quia pravum est.

5. *Charitas non inflatur*, id est non extollitur, et in superbiam non erigitur.

6. *Charitas non est ambitiosa* : omnis qui charitate est plenus non desiderat, neque cupit potestatem super alios exercere, quia major cæteris non vult apparere.

7. *Charitas non quærit quæ sua sunt*, id est quod sibi solummodo utile est, sed quod aliis.

8. *Charitas non irritatur*, id est etiam læsa fuerit, ad iracundiam non provocatur; nec cogitur ad vindictam, ut malum pro malo reddat.

9. *Charitas non cogitat malum*, id est non solum non facit, sed nec cogitat, ut alii noceat.

10. *Charitas non gaudet super iniquitate* : sed potius tristatur, cum viderit quemlibet per aliquod scelus ruere.

11. *Charitas congaudet veritati*, id est operibus justitiæ, vel etiam illi, qui in veritate, et non ficte fidelis est.

12. *Charitas omnia suffert* : subaudi, adversa patienter.

13. *Charitas omnia credit* : credit que continentur in veteri Testamento et novo : vel quæ promittuntur a Deo electis in regno futuro, vera esse credit.

14. *Charitas omnia sperat* : quia nisi crederet, non speraret, siquidem spes ex expectatio futurorum bonorum.

RICH. A S. VICTORE Part. 2, *de Gradib. charit.* cap. I.

1. *Charitas patiens est* : quia sola in adversis non deficit.

2. *Charitas benigna est* : quia injurias non rependit.

3. *Charitas non æmulatur* : quia eam felicitas aliena non cruciat.

4. *Charitas non agit perperam* : quia eam conscientia mala non pungit.

5. *Charitas non inflatur* : quia honore non extollitur.

6. *Charitas non est ambitiosa* : quia præesse non nititur.

7. *Charitas non quærit quæ sua sunt* : quia eam cupiditas non coarctat.

8. *Charitas non irritatur* : quia eam injuria non provocat.

9. *Charitas non cogitat malum* : quia sinistræ suspiciones illam non fœdant.

10. *Charitas non gaudet super iniquitate* : quia aliena mala illam non lætificant.

11. *Charitas congaudet veritati* ; quia eam errores non cæcant.

12. *Charitas omnia suffert* : quia persecutiones illam non frangunt.

13. *Charitas omnia credit* : quia perfidia non induratur.

14. *Charitas omnia sperat* : quia desperatio eam non absorbet.

15. *Charitas omnia sustinet* : quia eam intolerantia non dejicit.

16. *Charitas nunquam excidit :* quia mortis separatio illam non intercidit.

1. *Charitas patiens est :* quæ propinquo desunt, magno et generoso fert animo.

2. *Charitas benigna est :* Mansuetudine et probitate utitur.

3. *Charitas non æmulatur :* invidiæ vitium non admittit.

4. *Charitas non agit perperam :* non curiose scrutatur ea, quæ non attinet.

5. *Charitas non inflatur :* adversus fratres non erigitur.

6. *Charitas non est ambitiosa :* nihil vile et abjectum pro utilitate fratrum facere recusat, ejusmodi actionem turpem aut indecoram esse ducens.

7. *Charitas non quærit quæ sua sunt :* non quærit suam utilitatem, sed multorum, ut salventur.

8. *Charitas non irritatur :* si aliqua molestia ab aliquo affecta fuerit, fert toleranter, propter eam quam habet ad diligendum propensionem.

9. *Charitas non cogitat malum :* ignoscit eis qui erraverunt, existimans ea non esse facta malo animi proposito.

10. *Charitas non gaudet super iniquitate :* quæ injusta sunt, odio habet.

11. *Charitas congaudet veritati :* iis quæ bona et honesta sunt delectatur.

12. *Charitas omnia suffert :* quæ molesta sunt propter dilectionem sustinet.

13. *Charitas omnia credit :* a mendacio alienum credit. quem diligit.

14. *Charitas omnia sperat :* et si omnia viderit inclinare ad id quod est deterius, expectat ejus mutationem in melius.

15. *Charitas omnia sustinet :* nihil eorum quæ in ipsam fiunt, potest eam a dilectione dejicere.

THEODORETUS, Lib. 3, sup. I, *ad Cor.* cap. 13.

1. *Charitas patiens est :* id est longanimis, quæ longo et magno est animo.

2. *Charitas benigna est :* hoc est, mansueta, quæ innocentes et candidos mores indicat.

3. *Charitas non æmulatur :* hoc est, non invidet ; potest enim aliquis longanimis esse, et interim invidiæ affectu laborare.

4. *Charitas non agit perperam*, id est non præcipitanter agit, sed prudentem efficit et firmum eum cui inest.

5. *Charitas non inflatur :* quia etsi omnia bona habeat, humili est tamen mente, spirituque semper prædita.

6. *Charitas non est ambitiosa*, hoc est non inflatur ambitu, sed turpissima potius cupit propter adamatum, ac ignominiam pati.

7. *Charitas non quærit quæ sua sunt :* proprium enim commodum non quærit, sed proximi.

8. *Charitas non irritatur*, hoc est non prosilit in iram ; vir enim iracundus non est boni habitus, non est venustus, non decorus.

9. *Charitas non cogitat malum :* omnia mala patiens, non solum non contra mali quippiam molitur, ut sese ulciscatur, sed ne cogitat quidem.

10. *Charitas non gaudet super iniquitate :* hoc est non exhilaratur, si quisquam injuria afficiatur, lædatur, patiaturque male.

11. *Charitas congaudet veritati :* congaudet probatis ; et, si quando veritas prosperum cursum nanciscatur, hoc quoque gloriam suam arbitratur.

12. *Charitas omnia suffert :* et injurias, et plagas, et mortem.

13. *Charitas omnia credit :* quæcunque scilicet dixerit dilectus.

14. *Charitas omnia sperat :* non desperat de dilecto, sed sperat eum semper ad melius promovere.

15. *Charitas omnia sustinet :* pro dilecto strenue fert illius deliqua, etiamsi in malitia perseveret.

16. *Charitas nunquam excidit :* id est nunquam aberrat, sed omnia perficit, et ad intentum finem perducit.

17. *Charitas nunquam excidit :* charitas non dissolvitur, non disciinditur, neque unquam desistit, sed in futuro quoque sæculo perdurat.

CHOREA.

Definitio. Tripudiatus, seu chorea, est quidam circuitus ; de uno enim loco moventur choreizantes, et discurrentes cito ad eumdem redeunt locum. *Prosec.* S. ANTONIN.

Illud autem iter diaboli est ; ipse enim circuit, quærens quem devoret.

Qui ergo tripudiant, cum faciant iter diaboli, cum eo se reperient in termino inferni.

Non solum autem sequuntur tripudiantes iter diaboli, quin imo diabolus ipse insidians eis ut assessor, equo ducit eos. Part. 2, tit. 6, cap. 6, § 2.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Ibi intuta verecundia est, et illecebra suspecta, ubi comes deliciarum est extrema saltatio ; nemo enim saltat sobrius, nisi qui insanit. Lib. 3 *de Virgin.* S. AMBROS.

2. Cum Joannes prænuntius Christi, saltatricis optione jugulatus sit, plus nocuit saltationis illecebra, quam sacrilegi furoris amentia ; deinde præmium saltatricis mors fuit Prophetæ. *Ibid.*

3. Nihil est tam pronum ad libidines, quam

inconditis motibus, et inhonestis saltationibus ea, quæ vel natura abscondit, vel disciplina velavit, membrorum operta nudare, ludere oculis, rotare cervicem, comam spargere. *Ibid.*

4. Quid ibi verecundiæ potest esse, ubi saltatur, strepitur, concrepatur? *Ibid.*

5. Saltet, sed adulteræ filia; quæ vero pudica est, quæ casta est, filias suas Religionem doceat, non saltationem. *Ibid.*

6. Deliciarum comes, et luxuriæ ludibrium, est lasciva saltatio. L. 6, ep. 36, *ad Sabinum, episc.*

7. Idoli portio est, saltationibus membra torquere, ita ut cogaris ignorare quod Deus est. Serm. 17.

ANTONINUS. 8. Dicit Hieronymus quod non credit viro, si dicat se illæsum evasisse a spectaculis chorearum. Part. 2, tit. 6, cap. 6.

BASILIUS SELEUC. 9. Non juvenis in choreis senem reveretur, neque senex quod gestat canos erubescens, cum juvenibus confligit. Orat. 27.

10. Heu mihi! quantum dolorum est, etiam Christi sigillo cohonestati et spiritalis lavacri filii, diabolicam sagenam saltantes amplectuntur. *Prosec.*

11. Etiam filii gratiæ cum dæmonibus gratiæ inimicis tripudia ineunt. *Ibid.*

12. Fidei symbolum circumfers, et choreas ducis! *Ibid.*

BERNARDIN. SENENS. 13. Stupenda insania, per totam hebdomadam laborare in operibus licitis, et diem Dominicum polluere et violare ludis, voluptatibus et choreis! Serm. 10. *Dom.* 1, *Quadrag.*, art. 2, cap. 1.

BONAVENT. 14. Vere beata est illa chorea, cujus cœtus infinitus, cujus circuitus æternus, cujus cantus felicitas. Titulo 10, cap. 6.

CYRILLUS HIEROSOL. 15. Ne virorum effeminatorum choreas secteris. *Catechesi mystagogica*, 1.

16. Ubi tripudia perstrepunt, ibi virorum pariter ac mulierum sunt tenebræ, diaboliquе festum celebratur. In *Encomio super Psalmos.*

EPHREM 17. O subdola diaboli vafricies! multi hodierno die sicut apparet, psallunt Domino, crastino autem studiose choreas ducent diabolo. *Pros.*

18. Hodie Christiani, et cras Pagani; hodie bonæ famæ ac celebres, et cras Gentiles.

19. Hodie Christi servi, et cras diaboli, cum illo choreas ducentes.

20. Noli ergo hodie psallere, et cras in tripudiis esse.

21. Noli pœnitentiam de peccatis tuis agere, et cras in perditionem animæ in choreis saltare, et gesticulari. *Ibid.*

FULGENT. 22. Vinum et saltatio duplex est incendium voluptatis. Serm. 7, *de Herode.*

HIERONYM 23. Fidicinas, et psaltrias, et istiusmodi choreas diaboli, quasi mortifera proturba ex ædibus tuis. Ep. 10, *ad Furiam.*

24. Ubi tympana sonant, tibia clamitat, lyra garrit, cymbalum concrepat, quis ibi timor Dei? *contra Helvidium.*

25. Amant mulieres platearum plausus, fori spectacula, et interesse choreis gaudent. *De Nuptiis carnalibus vitandis*, cap. 1. HUGO A S. VICTORE.

26. Luxuriam non resecat, qui in die Paschæ, vel Natalis Domini vadit ad choreas. Sup. *Ezech.*, cap. 16.

27. Ubi saltus lascivus, ibi diabolus; non ad tripudia præbuit Deus pedes, sed ad modeste incedendum; non ut impudenter camelorum modo saltemus, sed ut cum Angelis chorum faciamus. *Pros.* S. JOANNES CHRYSOST.

28. In his tripudiis diabolus stat; et a dæmonum ministris homines decipiuntur. Hom. 49, sup. *Matth.*

29. Virgo, quæ saltat in publico lascivorum juvenum spectaculo turpiter, scorto contemptibilior est. Hom. 12, sup. 1, *ad Cor.*

30. Belli tempus est, et tu rides, et ludis, et quæ tripudiantium sunt, usurpas? Serm. 17. sup. *Ep. ad Ephes.*

31. Omnino ignominiosum et turpe est, viros saltantes satanicam pompam in ædes introducere. Hom. 12. sup. *Ep. ad Coloss.*

32. Ubi choreæ et tibicines sunt, ibi Christus non est. *Ibid.*

33. Quid satanica pompa saltantium injucundius, et molestius? ubi omnia sunt incondita, ibi et omnia sunt deformia, omnia turpia, omnia injucunda. *Ibid.*

34. Ubi luctus et lacrymæ melius est accedere, quam ubi choreæ et cymbala. Hom. 15, *ad Popul. Antioch.* sup. illud *Eccles.* 7 : *Melius est ire in domum luctus.*

35. Ubi turpia verba, ibi dæmones choreas agunt. *Ibid.*, Hom. 57.

36. Mulieribus saltantibus nihil turpius et inhonestius. Serm. *contra Concubinarios.*

37. Chorea diabolica est, incendium et fornax concupiscentiarum, et castitatis oppugnatrix. Hom. 56 sup. *Genes.*

38. Olim nusquam superflua illa et inutilia, nusquam diabolica pompa, nusquam choreæ, sed omnis honestas. *Ibid.*, Hom. 48.

39. Virgines omnem exuentes pudorem, et suam projicientes salutem, cum impudicis adolescentibus, impudicis cantilenis satanica symphonia certatim concinunt. Hom. 12. sup. *Ep. ad Rom.*

40. Choreæ et cantilenæ, diabolica colluvies est. *Ibid.*

ROBERTUS BELLARMIN. 41. Non exiguum malum est, viros cum feminis choreas ducere, imo nihil perniciosius. *Prosec.*

42. Si possunt paleæ ad ignem accedere, et non comburi; et adolescens potest cum feminis tripudiare, et non ardere? Conc. 6 *Dom. Advent.*

43. Quid tibi proderunt saltationes, et choreæ? quando saltaveris diu, quid tandem habebis, nisi lassitudinem corporis, et ægritudinem animi? *Prosec.*

44. Nescis tu pericula saltationum? quam multæ putas iverunt virgines ad choreas, et redierunt meretrices?

45. Ignoras quid acciderit filiæ Herodiadis, quæ suis tripudiis causa fuit ut lumen orbis magnus ille Joannes extingueretur, et ipsa postea. Conc. 19 *Dom. Quinquag.*

46. Ibi si cupis currito, saltato quantumlibet, ubi neminem offendes, neque ab aliquo offenderis; at cum puellis choreas ducere, et tanto animæ periculo ac detrimento corpus exercere, nulla ratio permittit. Concion. 2. sup. *Missus*, part. 2.

47. Ubi tripudia exercentur, ibi dæmonum catervas adesse, imo et præesse dubitari non potest. *Ibid.*

S. VALERIAN. 48. Chorearum instrumenta sunt laquei, quibus famulantibus inter cætera vulnera diabolus hominum mortes operatur. Hom. 6. *de Otiosis verbis.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 49. Nemo fere saltat sobrius, nisi forte insaniat. Orat. 23. *pro Murena.*

50. Multarum deliciarum comes est extrema saltatio. *Ibid.*

SENECA. 51. Cantandi saltandique nunc obscœna studia effœminatos tenent. Lib. 1. *Controvers.*

CHORUS.

S. BONAVENT. *Definitio.* Chorus est concordia humanarum vocum. Super *Psalm.* LXXXVII.

Chorus est collectio vocum, significatque lætitiam, quæ venit ex concordia vocum et verborum in laudando Deum. Sup. *Luc.*, cap. 14. in illud: *Audivit symphoniam et chorum.*

CASSIODOR. Chorus est plurimarum vocum ad suavitatis modum temperata collectio. Sup. *Psalm.* CL, vers. 4.

GLOSSA ORD. Chorus est multitudo simul canentium; et dicitur chorus, quasi coævorum cantus. Sup. *Exod.*, cap. 15.

HUGO CARD. Chorus est temperata vocum humanarum collectio. Sup. *Psalm.* CL.

Chorus est concordia regularis, in quo laudatur Deus. Sup. *epist. ad Hebr.*, cap. 2.

S. ISID. HISP. Chorus est multitudo in sacris locis collecta; et dicitur chorus eo quod in initio in modum coronæ circa aras starent, et ita antiqui psallerent. Lib. 6. *Etymol.*, cap. 19.

THOMAS A KEMPIS. Chorus est Dei et sanctorum Angelorum locus sacratus, ubi divinum agitur officium præsentibus Ecclesiæ ministris, cum reverentia et devotione psallentibus. *de Disciplina claustrali*, cap. 6.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Magnum plane unitatis est vinculum, in unum chorum totius numerum plebis coire. In *Præfat. sup. Psalm.*

S. AUGUSTIN. 2. Concinant lætantes chori et alternantibus modis dulcisona carmina misceantur. Serm. 17, *de Nativit.*

3. Cantanti in choro voluptas, timenti onus est. Serm. 1. Dom. 4 Quadrag.

4. Canenti chorus consonando respondeat. Sup. *Psalm.* LXXXVII.

5. Chorus concordiam significat, quæ in charitate consistit. *Ibid.*

6. Quisquis æmulator Dominicæ Passionis tradiderit corpus suum, ut ardeat cantando, si charitatem non habeat, non respondet in choro. *Ibid.*

7. Chorus laudat Deum quando laudat eum pacata societas. Sup. *Psalm.* CL, vers. 3: *Laudate eum in choro.*

8. Vox est in choro, status in tuba, pulsus in cithara, tanquam mens, spiritus, corpus; sed per similitudines, non per proprietates. *Ibid.*

S. BERNARD. 9. Quoties dixeris versum in choro tuo, illum qui in choro altero dicitur, dicas silenter, et versus singulos saltem aliquo pipere consperges, meditatione scilicet aliqua spirituali. In *doctrina sua.*

10. Si corpus tuum stat in choro, et foris vagatur mens tua, perdis mercedem tuam. Serm. 52, *ad Sororem.*

S. BONAVENT. 11. Quidam pro una inclinatione in choro neglecta, plus accenduntur zelo, quam pro longa distractione in alio Religioso excitata. *Prosec.*

12. Gravius indignantur pro versiculo, et rubricula neglecta, quam pro magna perturbatione cum scandalo procurata. *De sex alis Seraphim*, cap. 3.

13. In choro reverentia tam interior, quam exterior est habenda. In *Speculo discipl.*, part. 1, cap. 15.

14. Impatientis et vani signum est hominis, opus Dei non posse in choro usque ad finem expectare. *Pros.*

15. Si monachum (sancto narrante Gregorio) post completum officium continuo recedentem, visus est dæmon a choro retrahere, quid de his, qui nec ipsius expletionem officii præstolantur? *Ibid.*, cap. 22.

16. Amatores honestatis oculos ab inordinata evagatione in choro diligenter custodiunt. *Ibid.*, cap. 24.

17. Patet quosdam in ipso chori deambulatorio ad pedes suos palam fratribus spuere, nec pudere. *Ibid.*

18. Strenuitas corporis in choro, inertiam fugat torporis, nec dormitationes, quas pigritia nutrit, patitur. *Ibid.*, cap. 15.

19. Honestas in choro in exteriorum actuum gravitate, in corporis decenti et uniformi dispositione accipi potest. *Ibid.*

20. Dissolutio in verbis, aut risu (quibus in choro vanissimum est dissolvi) est vitanda. *Ibid.*

21. Quam turpe sit in choro susurrium per importunitatem spuendi, seu excreandi, seu per impetuosam elevationem, vel depositionem sedilium palam est. *Ibid.*

22. Uniformitas in choro est in prostratione et inclinatione specialiter (quanquam in aliis generaliter) observanda. *Ibid.*

23. Magna abusio est, habere os in choro, et cor in foro. In *Regula Novit.*, cap. 1.

24. Sicut tardus accessus, sic ante horam a choro recessus sine gravi necessitate, arguitur. *Ibid.*, cap. 22.

ONYSIUS ARTHUS. 25. Eundo ad chorum, redeundo a choro, reverenter te habe. In *Exhort. ad Novit.*, art. 2.

26. In Ecclesia, in choro tempore divini officii et orationis, refrænandi ac custodiendi sunt oculi, ne aliquod devotionis, atque internæ recollectionis impedimentum ingerant cordi. *De Perfect. spirit.*, art. 5.

EUSEBIUS. EMISSEN. 27. Caveamus, ne forte hic in choro, solo corpore consistamus, et corda nostra probentur errare per sæculum. Hom. 4, *de Epiphan.*

HIERONYM. 28. In choro, omni tempore loqui non decet. In *Regula monacharum*, cap. 22.

29. Ubicunque chorus est, ibi diversæ voces in unum canticum congeruntur. *Prosec.*

30. Quando enim diversæ chordæ unam vocem efficiunt cantici; sic et diversæ voces, cum simul fuerint congregatæ, chorum Domini efficiunt.

31. Ubi enim dissensio est, ubi invidia, ibi chorus non est. Sup. *Psalm.* CXLIX, vers. 3: *Laudent nomen ejus in choro.*

O S. VIC-TORE. 32. Sunt quidam qui mente vagi, attoniti oculis, habitu dissoluti, plana parietum prospicientes perlustrant; aliud cantant, et aliud cogitant. *Prosec.*

33. In choro sunt corpore, sed in foro mente. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 22.

34. Sit in choro severa simplicitas, et reverentiæ honestas. *Ibid.*, cap. 23.

35. Omnibus his horis eadem vox cordis et oris.

Vox est grata chori, quando cor concinit ori. Serm. 13.

36. Vox est apta chori, quando cor congruit ori. Super *Psalm.* XCVII, *Moral.* HUGO CARD.

37. Monachi illico postquam lectulo splendentes et læti surrexerunt, in choro constituto integra conscientia omnes quasi ab uno consonanter ore hymnis diligenter Deum laudant. Hom. 69, sup. *Matth.* S. JOANNES. CHRYSOST.

38. Theatralis chorus, malorum omnium fons est atque origo; chorus vero monachorum, bonorum. *Ibid.*

39. In choro, in navi, in curru, in exercitu, si ordinem turbes, omnia perdis. Hom. 37, sup. I, *ad Cor.*

40. Si ex choro ipsum coryphæum auferas, nequaquam modulatus chorus, vel ordinatus existet. Hom. 34, sup. *Ep. ad Hebr.*

41. Festina cum properatione, omnes ad chorum occurrant, nullique ante expletum officium liceat a choro egredi, præter eum, quem necessitas compulerit. In *Regula monachor.*, cap. 6. S. ISID. HISP.

42. Tot sunt tubæ resonantes, quot voces in choro alacriter cantantes. Serm. 1, *ad Novi.*, divis. 2. THOMAS A KEMPIS.

43. Pessimus aliquorum usus est (et utinam non multorum, quod dicere pudet) qui in lecto diu phantasiando vigilant, et in choro præ tædio devotionis dormitant. *Ibid.*, ser. 6, divis. 1.

44. Diabolus in choro adest cito, ut versum ex ore torpentis rapiat, et in sacculum suum verborum fragmenta jactet. *Prosec.*

45. Sicut enim Angeli sancti ferventer cantantium preces Deo offerunt, ita omnia verba neglecta imperfecta diabolus in charta sua caute describit. *Ibid.*, divis. 2.

46. Mirum est, quod tam facile sentis in choro cantando tædium, et non attædiaris diutius fabulando, aut rumores seculi audiendo. *Ibid.*, divis. 3.

47. Cogita piger de inferno, et non dormitabis in choro. *Ibid.*

48. Sicut Angeli in cœlo, sic religiosi ordinati sunt in choro. *De Discip. claustrali*, cap. 8.

49. Sic sta in choro, quasi in medio Angelorum stares. *Ibid.*

50. Jesum in choro statue ad dexteram tuam, et Mariam ad sinistram, et omnes Sanctos in circuitu eorum. *Ibid.*

51. Devotus choralis soli Deo, et sibi intendit, tanquam in cœlestem chorum translatus et elevatus esset. *Ibid.*, cap. 8, sect. 2.

52. Non est leve peccatum in præsentia Dei et Sanctorum in choro, vago corde stare. *Ibid.*, sect. 5.

53. Sta in choro cum metu et reverentia. In *Exercit. spirit.*, cap 5, sect. 2.

54. O clerice, quid facis in choro? lego, canto, crimina ploro. Recte respondisti; nam chorus clericorum in canore et jubilo psalmorum occupari debet, et Deum corde et ore laudare sicut Angeli in cœlo. In *Enchiridio monach.*, cap. 1.

SIXTUS PHIL. 55. Bona mens, chorus est Dei; mala mens, chorus est dæmonum. Sent. 54.

CHRISTIANUS.

S. BERNARD. *Etymologia.* Christiani a Christo nomen acceperunt, et operæ pretium est, ut sicut sunt hæredes nominis, ita sint imitatores sanctitatis. In suis *Sent.*, cap. *Christiani*.

S. PETR. DAM. Sicut a chrismate Christus, ita consequenter a Christo dicitur Christianus. Serm. 10, de *Cœna Domini*.

S. ANASTAS. *Definitio et Descriptio.* Verus Christianus est rationalis domus Christi, ex bonis operibus piisque dogmatibus constituta. In libro *Viæ ducis*, cap. 2, *de Verbo*.

S. ATHANAS. MAGN. Christianus est vera domus Christi et rationalis, per bona opera et recta dogmata constructa. *De Definit.*

S. AUGUSTIN. Christianus nemo recte dicitur, nisi qui moribus Christo coæquatur. *De duodecim abusionibus*, cap. 7.

S. BASILIUS MAGNUS. Quid est christianismus? similitudo Dei, quantum possibile est humanæ naturæ. *Prosec.*

Si ergo suscepisti esse christianus, festina fieri similis Deo, indue Christum. Hom. 10, *Hexamer.*

S. GREG. NYS. Christianismus est imitatio divinæ naturæ. Epis. *ad Harmonium, episc.*

JOAN. CLIM. Christianus est, qui Christum (quantum homini possibile est) imitari nititur verbis et operibus. Gradu 1.

S. THOMAS AQUINAS. Christianus dicitur, qui Christi est, qui fidem habet Christi, qui spiritu Christi ad opera virtuosa procedit, et ad imitationem Christi peccatis moritur. *Secunda secundæ*, quæst. 125, art. 5.

S. AUGUSTIN. *Comparatio.* Quadrati lapidis similis debet esse christianus; in omni tentatione sua christianus non cadit, etsi impellitur, etsi qua vertitur, non cadit; nam quadratum lapidem, quacumque verteris, stat. Sup. *Psalm.* LXXXVI, vers. 1: *Fundamenta ejus.*

Sicut magnam arborem virere, et fructum non reddere, nihil prodest: sic nihil prodest christianum dici, et christiana opera non habere. Hom. 2, sup. *Apoc.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Omnis christianus liber et sapiens est; quia omnis qui Christum recipit, sapiens est; qui autem sapiens, liber est; omnis igitur christianus Christum recipit, itaque liber et sapiens est. Lib. 2, Ep. 7, *ad Simplicianum*.

2. Christianus, qui mundum non possidet, hic totum possidet Salvatorem. Serm. 51.

3. Societas Christi esca est christiani. Serm. 61.

S. ANTONIN. 4. Christianus est nomen pietatis, justitiæ, charitatis, castitatis, humilitatis, patientiæ. Part. 3, tit. *de Sacramentis*, cap. 2, § 2.

S. AUGUSTIN. 5. Sub nomine christiano, tam multæ hæreticorum extiterunt falsitates! Lib. quæst. *Evang. sup. Matth.* quæst. 12.

6. Christianus ante professionem debet intelligere operibus magis se probandum, quam nomine *De quæst. Veter. et Novi Testamenti*, quæst. 126.

7. Qui propter beatitudinem sempiternam, et perpetuam requiem, quæ post hanc vitam sanctis futuræ promittuntur, vult fieri christianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, sed in regnum æternum intret cum Christo, vere ipse christianus est. *De catechizand. rudibus*, cap. 17.

8. Viam Christi si vis, vere christianus es; ipse est enim christianus, qui non aspernatur viam Christi, sed vult viam Christi. Sup. *Psalm.* XXXVI.

9. Christianus, quod homo est, commune est cum multis; quod Christianus est, secernitur a multis, et plus ad illum pertinet quod christianus est quam quod homo. *Prosec.*

10. Nam quod christianus, renovatur ad imaginem Dei, a quo homo factus est ad imaginem Dei; quod autem homo posset et malus, posset et paganus. Tract. sup. *Evang. Joan.*, cap. 1.

11. Tota vita christiani boni sanctum desiderium est. Tract. 4, sup. *Ep. beati Joan.*, cap. 3.

12. Christiani nomen ille frustra sortitur, qui Christum minime imitatur. *Prosec.*

13. Quid enim tibi prodest vocari quod non es, et nomen tibi usurpare alienum?

14. Sed si Christianum te esse delectat, quæ Christi sunt, gere, et merito tibi Christianum nomen assume. *De vita christiana*, cap. 1.

15. Christianus justitiæ, bonitatis, integritatis, patientiæ, castitatis, prudentiæ, humilitatis, humanitatis, innocentiæ, pietatis est nomen. *Ibid.*, cap. 6.

16. Non illum christianum putes, in quo nullus christianitatis actus est, in quo nulla conver-

satio justitiæ est, sed nequitiæ, impietatis et sceleris. *Ibid.*, cap. 11.

17. Christianus ille est, cujus mensam nullus pauper ignorat; qui inter homines habetur inglorius, ut coram Deo et Angelis ejus gloriosus appareat; cujus conscientia fidelis, et pura est; qui cœlestia potius, quam terrena desiderat; qui humana spernit, ut possit habere divina; qui ad fletum, fletibus alienis provocatur. *Ibid.*, cap. 14.

18. Christianus ille est, qui omnibus misericordiam facit; qui omnium movetur injuria; qui opprimi pauperem se præsente non patitur; qui miseris subvenit; qui indigentibus sæpe succurrit; qui cum mœrentibus mœret; qui dolorem alterius sicut proprium sentit. *Ibid.*

19. Qui christianus non est, Antichristus est; non est enim christianus, qui vita et moribus Christo est contrarius. In *Speculo peccatoris*, c. 8.

20. Magnæ felicitatis est conditio christianorum, quibus claritudo regni in paupertate posita est. Serm. 26, *de Verbis Apost.*

21. Felicitas magna christianorum est, quibus datum est ut paupertate faciant pretium regni cœlorum. *Ibid.*

22. Qui Christum non habet in se, christianus non potest dici. Serm. 13, *de Nativit.*

23. Ille vere christianus est, qui furtum non facit, qui falsum testimonium non dicit, qui nec mentitur, nec perjurat, qui adulterium non committit, Qui ad Ecclesiam frequenter venit, qui decimas annis singulis erogandas pauperibus reddit. Serm. 2 *Dom.* 10 *post Trinit.*

24. Illi prodest quod christianus dicitur, qui castitatem diligit, ebrietatem fugit, superbiam detestatur, invidiam, velut venenum diaboli, respuit. *Ibid.*

25. Non decet christianum seculi lucris inhiare, cui promissum est regnum cœleste, sed suo Domino per continentiam condigne vivere. Serm. 2. *Dom.* 24, *post Trin.*

26. Non debet esse christianus vaniloquax, et arrogans, non mendax, neque injuriosus, non bilinguis, non susurro, neque detractor. *Ibid.*

27. Christianus debet veritatem ex ore et corde proferre, linguam suam a multiloquio temperare, oculos contra vanitatem claudere, auditum a scurrilitate et falsitate, imo ab omni eloquio malo avertere. *Ibid.*

28. Qui pacem cordis, oris, et operis non habet, christianus dici non potest. Ser. 2 *ad Fratr. in eremo.*

29. Nihil prodest christianum se respondere verbis, et factis negare, dum corruptus est mente et spiritu. *De Salutaribus docum.*, cap. 38.

30. Qui christianus dicitur, Christum se habere Dominum profitetur, et vere habet si ei in omnibus obsequatur et serviat. *Prosec.*

31. Christi ille non famulus, sed subsannator est, et derisor, qui ejus se servum dicit, cui servire dissimulat. *De Vita christiana*, cap. 1.

32. Non in hoc nobis, qui nomine tantum christiani dicimur, blandiamur; sed propter hoc etiam judicandos nos credamus, si nobis nomen frustra vindicemus alienum. *Ibid.*, cap. 6.

33. Qui de futuro seculo non cogitat, nec propterea christianus est, ut id quod in fine Deus promittit, accipiat, nondum christianus est. *De Decem chordis*, cap. 4.

34. Quia christianus es, aliquid plus passurus es; Christus prædicit labores usque in finem venturos ipsi seculo, et tu vis ab istis laboribus exceptum esse christianum? *Prosec.*

35. In Christo sit quem vis esse christianum. *De Pastoribus*, cap. 5.

36. Christianus fidelis, catholicus est a Christo probatus. *Ibid.*, cap. 13.

37. O ingrati gratiæ Dei! o inimici gratiæ Christi, et solo vocabulo christiani. Lib. 4, *contra Julianum*, cap. 3.

38. Quomodo gloriaris te esse christianum, si nomen habes, et factum non habes? *Prosec.*

39. Tu factis ostende te christianum; nam si factis non ostendis, omnes te christianum vocent, quid tibi prodest nomen ubi res non invenitur? Tract. 5, sup. *Epist. Joann.*, de cap. 3.

40. Cum christianus cœperit bene vivere, fervere bonis operibus, mundumque contemnere, in ipsa novitate operum suorum patitur reprehensores et contradictores frigidos christianos. Serm. 18, *de Verb. Dom.*

41. Nemo se decipiat, nemo se falsa spe circumveniat, quia christiani nominis non facit sola dignitas christianum. *Prosec.*

42. Nihil prodest quod aliquis christianus vocatur in nomine, si hoc non ostendit in opere.

43. Nihil prodest verbis proferre fidem, et factis deserere veritatem.

44. Nec Deo placet, si se quisque christianum verbis tantummodo esse pronuntiat, et opera quæ fieri jussit Christus implere dissimulet. Serm. 1, *de Defunctis.*

45. Nulla est plaga, quæ debeat ab amore Christi christianum separare. Serm. 60, *ad Fratr. in eremo.*

46. Tepide viventes christiani, difficilius corriguntur, quam pagani. In suis *Proverb.*, verbo *Tepide.* V. BEDA.

47. Professio hæc est fidei christianæ, ut qui vivit, jam non sibi vivat, sed ei qui pro omnibus mortuus est. Serm. *de Verbis*, *Psalm.* XXIII. S. BERNARD.

S. BONAVENT. 48. Non fuit olim tanta infectio in paganis, quanta hodie est in christianis. Serm. *de S. Marco.*

49. O stultitia christiana, et amicitia falsa sub christiano nomine palliata! quæ sub pelle ovis lupinum animum gerit. *Pros.*

50. Quid fraudulenter christianum esse te asseris, et Christum non imitaris, sed potius in suis membris eum persequeris? Ser. 1, *de S. Bartholomæo.*

51. Unum tantummodo christianus judicat malum, solumque formidat Domini cœlestis offensam. Lib. 1, *Pharetræ*, cap. 9.

52. Non est christianæ dignitatis, in temporalibus exaltari, sed potius deprimi. *Ibid.*

S. BONAVENT. ET S. MAXIMUS EPISC. 53. Tota vita christiani hominis si secundum Evangelium vivat crux est atque Martyrium. Lib. 4, *Pharetræ*, cap. 10. Et S. Maxim., episc., hom. *de Martyribus.*

CLEM. ALEX. 54. Qui Christi sunt, sunt christiani. Lib. 2, *Stromat.*

S. CYPRIAN. 55. Qui Christo non credit, christianus non est. *De Opere et eleemos.*, cap. 4.

S. CYRILLUS HIEROSOL. 56. Non christianus ille est, qui pro veritate mori timet. Epist. *ad Augustin. de Miraculis D. Hieronym.*

S. ELIGIUS. 57. Omnis vita christiani semper in pœnitentia, et compunctione debet consistere. Homil. 6.

58. Multi intra matris Ecclesiæ viscera sunt, qui christianitatis nomine censentur, ita in exterioribus dati ut nec veram fidem christianorum retineant corde, neque bonis operibus se esse christianos ostendant. *Ibid.*, hom. 16.

S. EUSEBIUS CÆSARIENS. 59. Heu! quot hodie sacro sunt renati baptismate, et christiano funguntur nomine, quibus foret melius non fuisse. *Pros.*

60. Est enim gehennalis pœna paganorum infinito minor, quam malorum christianorum. Ep. *ad Damasum papam, de Morte D. Hieronymi.*

61. Non sufficit solum christiani nomen: christianus es? imitare Christum; frustra christiani habet ille nomen, qui diabolum, non Christum sequitur. *Ibid.*

62. Non se cogitet christianum, qui pro Christo mori se non invenit præparatum. *Ibid.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 63. Qui militiæ christianæ mancipatus dicere se præsumit ingenuum, pene est ut neget se Christi sanguine comparatum. *Pros.*

64. Quid aliud est dicere, Liber sum, quam ipsi Domino clamare, Nihil tibi debeo? Homil. 3, *ad Monach.*

S. GREG. MAG. 65. Sunt nonnulli, qui christianitatis nomine censentur, sed christianitatis non habent fidem. Hom. 32, sup. *Evang.*

66. Multos post propriæ pravitatis obsessos sub christiano nomine, ipsa tranquillitas Ecclesiasticæ pacis abscondit; quos tamen si levis persecutionis aura pulsaverit, mox extra aream, velut paleas, tollit. Lib. 25, *Moral.*, cap. 10, num. 14.

67. Christianum decet ut nobilem, plus benignum quam rigidum; plus misericordem esse, quam districtum. Lib. 7, in *Registro*, indict. 2, cap. 37, ep. 37, *ad Anthemium subdiac.*

68. Si veraciter christianus esses, plus Dei judicium, quam voces hominum timeres. *Ibid.*, lib. 12, indict. 7, cap. 30, ep. 30, *ad Petr. subdiac.*

69. Si ideo christianus vocaris, quia in Deum credis, voceris: si autem ideo quia Christum imitaris, ab ipso cognominaris: nihil plus illi aliis dabis cognominibus, quam quæ ab exercitio, vel operatione imponuntur. Orat. 28. S. GREG. NAZ.

70. Tria sunt, quæ christiani vitam declarant, atque distinguunt; actio, sermo, cogitatio. *De Perfecti christiani forma.* S. GREGOR. NYSS.

71. Judæorum luctus, christianorum gaudium est. Epist. 3, *ad Heliodorum.* S. HIERONYM.

72. Nihil christiano felicius, cui promittitur regnum cœlorum. *Prosec.*

73. Nihil fortius, qui vincit diabolum; nihil imbecillius, qui a carne superatur. Ep. 4, *ad Rusticam.*

74. Hæc non est culpa christiani nominis, si simulator religionis in vitio sit. *Ibid.*

75. Fiunt, non nascuntur christiani. Ep. 7, *ad Lætam.*

76. Non quæruntur in christianis initia, sed finis; Paulus male cœpit, sed bene finivit; Judæ laudantur exordia, sed finis proditione damnatur. Ep. 10, *ad Furiam.*

77. Esse christianum, grande est, non videri; et nescio quomodo plus placent mundo, qui Christo displicent. Ep. 13, *ad Paulinum.*

78. Qui christianus est, gaudeat; quia qui irascitur, non se esse indicat christianum. Ep. 23, *ad Marcellam.*

79. Non nascimur, sed renascimur Christiani. Epist. 6, *adversus Vigilant.*

80. Absit ut de ore christiano sonet Jupiter omnipotens, et me Hercule, et me Castor, et cætera magis portenta, quam numina. Ep. 24, *ad Damas. papam.*

81. Christiani minime dici possunt, qui nomen primæ humanitatis amittunt. Ep. 37, *ad Pammach. et Oceanum.*

82. Christiani cœlum debent amare, non terram; et verbo Dei plus obedire, quam diabolo, et judicium æternum magis timere, quam hominum. *Ibid.*

83. Christiani vita omnibus in speculo posita est. Ep. 53, *ad Oceanum.*

O A SANC- VICTORE. 84. Multi christiani sunt nomine, pagani tamen sunt conversatione. Serm. 13.

85. Christianum non solum facit lingua, sed et conscientia. Lib. 1 *Miscellan. codicis primi*, tit. 80.

GO CARD. 86. Mali christiani plusquam tyranni sunt, quia bonos interius spoliant, isti autem exterius deprædantur. *Prosec.*

87. Isti tantum amore rerum, illi odio virtutum sævire non cessant.

88. Isti invident quod habemus, illi quod vivimus; isti rapiunt exteriora bona, quia placent; illi dissipant bona interiora, quia displicent. Sup. *Job.*, cap. 35.

89. Vita christiani non est nisi quædam processio a seculo nequam, ad seculum beatum. Sup. *Psalm.* cv.

90. In his duobus consistit tota christiana doctrina; in cognitione veræ fidei, et in compositione morum. Sup. *Ecclesiasticum*, cap. 5.

91. Hunc scito vere christianum esse, qui nec metuit, nec concupiscit. *Ibid.*, cap. 7.

NATIUS. ART. 92. Nos decet non modo vocari christianos, sed esse. Ep. 6.

93. Christianus homo sui potestatem non habet, sed Deo vacat. *Ibid.*, Ep. 11, *ad Policarpum*, *Smyrnæ episc.*

94. Velim ut non solum dicar christianus, sed et inveniar. *Ibid.*, Ep. 15, *ad Romanos*.

ANNES. SOSTOM. 95. Ubi est fides, illic est Ecclesia; ubi Ecclesia, ibi Sacerdos; ubi Sacerdos, ibi baptismus; ubi baptismus, ibi christianus. *Prosec.*

96. Ubi fides non est, ibi nec Ecclesia; ubi Ecclesia non est, ibi nec Sacerdos; ubi Sacerdos non est, nec ibi baptismus; ubi baptismus non est, nec christiamus ibi sit aliquis. Hom. 6 *Oper. imperf. sup. Matth.*

97. Sicut per bonos christianos Deus glorificatur, sic per malos blasphematur. *Ibid.*, Hom. 14.

98. Hæretici servi diabolis tunc pessime christianitatem corrumpunt, quando se simulant christianos. *Ibid.*, Hom. 19.

99. Cum videris hominem christianum, statim considera si confessio ejus conveniat cum Scripturis, tunc verus est christianus; si autem non, falsus est. *Ibid.*, sup. illud: *Matth.* 7. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.*

100. Indicium christianitatis, non ad nomen Christi referendum est, sed ad confessionem; quia non solum nomen Christi christianum facit, sed etiam veritas Christi. *Ibid.*

101. Christianus, si malus evaserit, pejor fit quam si fuisset Gentilis. *Ibid.*, Homil. 30.

102. Nulla probatio potest esse veræ christianitatis, neque refugium potest esse veræ christianorum aliud, volentium cognoscere fidei veritatem, nisi Scriptura divina. *Ibid.*, Hom. 49.

103. Christiani qui sunt in christianitate, volentes firmitatem accipere fidei veræ, ad nullam rem fugiant, nisi ad Scripturas. *Ibid.*

104. Frustra tibi christianum nomen imponis, qui Christum in ejus servis persequeris. *Prosec.*

105. Frustra affectas vocari, quod operum simulatione mentiris.

106. Nomen tuum christianum sonat, sed facta Antichristum monstrant. Hom. 11, *de Diversis locis in Mat.*

107. Christianos cum traditoribus morari non licet. *Ibid.*

108. Christianus esse (quod dicitur) poterit, si quod confitetur, impleverit. Hom. 1, in *dictum Joan.* 15.

109. Nihil frigidius Christiano alios non salvante. Hom. 20, in *Acta Apost.*

110. Vita veri christiani est in paurertate, in humilitate, in contemptu gloriæ; in temperantia, non in deliciis; in tribulatione, non in remissione; in luctu, non in risu. Serm. 20, sup. *Ep. Pauli ad Rom.*

111. Nihil tam admirabilem christianum quam humilitas efficit. Hom. 1, sup. *Ep.* I, *ad Cor.*

112. Nihil est quod ita sit inconcinnum, et alienum a christiano, quam requiem et recreationem quærere. *Prosec.*

113. Nam ad præsentem vitam nimium affici, alienum est a professione et militia christiana. Ser. 13, sup. *Epist. ad Philipp.*

114. Qui indignum aliquid vel dixerit, vel fecerit, aut etiam cogitaverit, Christi nomen non legitime portat. Homil. 3. sup. I. *ad Timoth.*

115. Christianus in pauperie constitutus, magis quam in divitiis irradiat. Hom. 2 sup. *Ep. ad Hebr.*

116. Plurima sunt, quæ formam christianitatis exprimunt, sed plus omnibus ac melius, mutuæ charitatis affectus, et pax quæ hominum corda consociat. *Ibid.* Hom. 31.

117. Si christianus es, civitatem non habes super terram; civitatis tuæ opifex, et architectus est Deus. Homil. 17, *ad Populum Antiochenum.*

118. Sanguine plenam esse debet christiani vitam alienum effundendo, sed se non paratum suum effundere præstando. *Ibid.*, Homil. 67.

119. Christianus nec privatus ex judice, nec pauper ex divite, nec ex glorioso esse ingloriosus potest; sed opibus semper ex ubertate fit egendo locupletior. Epist. 6, *ad Theodorum*, sup. illud *Psalm.* XLVIII: *Qui ubertate divitiarum suarum gloriantur.*

120. Christianus es: hoc nomen accepisti, ut

Christum imiteris, ejusque legibus operum exhibitione pareas. Orat. 5. *adversus Judæos.*

121. Ne putetis quod melior sit christianus impie agens, quam infidelis impius. Hom. 45. *Operis imperf. sup. Matth.*

122. Omnes christiani in quibus habitat Christus, sedes sunt Christi. Hom. 23, *ex Diversis locis in Matth.*

JOAN. GERS. 123. Unusquisque Christianus considerare debet statum in quo est, videlicet christianitatis. Part. 4. tract. *De consolat. mortis amicorum,* consider. 9.

S. ISID. HISP. 124. Non se glorietur christianum, qui nomen habet, et facta non habet. *Prosec.*

125. Ubi autem secutum fuerit opus, certissime ille est christianus; quia se factis ostendit christianum, ambulans, sicut ille ambulavit, a quo et nomen traxit. Lib. 7. *Etymol.*, cap. 14.

S. ISIDORUS PELUSIOTA. 126. Ecquid christianum te profiteris ? si autem christianus appellari cupis, quam ob causam Epicureo more vitam instituis ? Lib. 2, *Epist. ad Maronem.*

S. JUSTN. 1' MART. 127. Ab omni appetitu, cupiditateque carnali vacuus christianus esse debet. Epist. *ad Zenam.*

S. LEO I. 128. Cum christianus in spiritualibus exercetur, Deus propitiatur, culpa deletur, tentator eliditur. Serm. 4. *de Jejunio decimi mensis.*

129. Agnosce o christiane dignitatem tuam, et divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione recidere. Serm. 1, *de Nat. Dom.*

130. Frustra appellamur christiani, si imitatores non sumus Christi. *Ibid.*

S. MACHAR. 131. Falsus christianus non est christianus, sed vas erroris et diaboli. Hom. 15.

132. Signum christianismi est ipsa humilitas. *Ibid.*

133. Summa est christianorum dignitas, ac tanta, ut cum ea nihil conferri possit. *Ibid.*

134. Christiani perfecti, qui meruerunt ad gradum perfectionis pervenire, et Regi proximi fieri, cruci Christi perpetuo consecrati sunt. *Ibid.*, Homil. 17.

S. METHODIUS. 135. Non omnes qui dicuntur christiani, hi sunt christiani; pauci enim inveniuntur christiani veri. In suis *Revelat.*, cap. 23.

MINUT. FELIX. 136. Quam pulchrum spectaculum Deo, quando christianus cum dolore congreditur ! *Prosec.*

137. Cum adversus minas, et supplicia, et tormenta componitur.

138. Cum, strepitum mortis, et horrorem carnificis irridens, conculcat.

139. Cum libertatem suam adversus Reges et Principes erigit; soli Deo, cujus est, cedit.

140. Cum, triumphator et victor, ipsi qui adversum se sententiam dixit, insultat. In suo *Octavio.*

141. Christianus miser videri potest, non potest inveniri. *Ibid.*

S. NILUS 142. Ne recipito christiani hominis formam tantum, sed animæ potius prudentiam. *Parænes.* 22.

S. PACIANU 143. Christianus mihi nomen est, catholicus vero cognomen. Ep. 1, *ad Sympronianum.*

S. PROSPE 144. Christianus per gratiam, quod in natura non habuit, acquisivit. Part. 1 *Promiss.*, cap. 10.

145. Christi nomen a chrismate est, id est ab unctione; quia ideo omnis christianus sanctificatur, ut intelligat se non solum sacerdotalis et regiæ dignitatis esse consortem, sed etiam contra diabolum fieri luctatorem. Sent. 342.

S. REMIGII 146. Omnes Christiani, qui fratres sunt in fide, debitores sibi sunt, ut alter alterius onera portet. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 15.

SALVIANU 147. Esse nullum omnino arbitror christiani nominis hominem, qui non se christianum videri velit. Lib. 3 *de Gubernat. Dei.*

148. In tantum vitiose ab omnibus vivitur, ut prope nullus christianorum sit, qui non jugiter naufragare videatur. *Ibid.*

149. Quid est aliud modo pene omnis cœtus christianorum, quam sentina vitiorum ? *Ibid.*

150. Nos, qui nos christianos esse dicimus, perdimus vim tanti nominis vitio pravitatis. *Prosec.*

151. Omnino enim nihil prodest nomen sanctum sine moribus.

152. Quia vita a professione discordans, abrogat illustris tituli honorem, per indignorum actuum vilitatem.

153. Et hoc ipso magis per nomen sacratissimum rei sumus, qui a sancto nomine discrepamus. *Ibid.*

154. Putemus, qui sumus cunctis gentibus religiosiores, debere nos esse etiam fortiores. *Ibid.*, lib. 4.

155. Hominis christiani fides cum sit fideliter Christi mandata servare; fit absque dubio, ut nec fidem habeat qui infidelis est, nec Christum credat qui Christi mandata conculcat. *Ibid.*

156. Qui christiani nominis opus non agit, christianus esse non videtur. *Prosec.*

157. Nomen enim sine actu, atque officio suo, nihil est.

158. Quid est aliud sanctum vocabulum sine merito, nisi ornamentum in luto ?

159. In nobis itaque christianum vocabulum, quasi aureum decus est; quo si indigne utimur, fit ut sues cum ornamento esse videamur. *Ibid.*

160. Christiani esse dicuntur, et non sunt, qui per flagitia ac turpitudines suas nomen religionis infamant *Prosec.*

161. Hoc ipso christiani deteriores sunt, qui meliores esse deberent, et non sunt. *Ibid.*

162. Non possumus quemquam dicere christianum, qui non putat Christo esse credendum. *Ibid.*, lib. 2. *ad Eccles. catholicas.*

163. Christianorum omnium bonum, misericordia ac largitas. *Ibid.*, lib. 3.

TULLIAN. 164. Si christianus es, crede quod traditum est; si christianus non es, merito dixerim, morere; nam et mortuus es, qui non es christianus, non credendo quod creditum christianos facit. *De Carne Christi*, cap. 2.

165. Totius christiani nominis, et pondus et fructus, mors Christi est. Lib. 3. *adversus Marcionem*, cap. 8.

OPHYLACTUS. 166. Christiani est, prodesse proximo. Sup. *Luc.* cap. 15. sup. illud : *Proferte stolam primam.*

THOMAS AQUINAS. 167. Sine fide nullus dicetur fidelis christianus. *Opusc.* opuscul. 6, *de Symbolo Apost.*, art. 1.

ZENO. 168. Tribus in rebus christiani fundamenta consistunt : in spe, in fide, in charitate. Serm. *de Spe.*

CHRISTUS.

O CARD. *Etymologia.* Christus Græce dicitur, Messias Hebraice, Salvator Latine. Sup. *Matth.*, cap. 1.

JOANNES CHRYSOSTOM. Christus dictus est ab unctione. Hom. *de Cruce Dom.*

PROSPER. Christi nomen a chrismate est, id est ab unctione. Sent. 342.

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROSIUS. 1. Christum alloquimur, cum oramus, Christum audimus, cum divina legimus oracula. Lib. 1. *Offic.*, cap. 20.

2. Omnia Christus nobis. Si vulnus curare desideras, medicus est; si febribus æstuas, fons est; si gravaris iniquitate, justitia est; si auxilio indiges, virtus est; si mortem times, vita est; si cœlum desideras, via est; si tenebras fugis, lux est; si cibum quæris, alimentum est. Lib. 3 *de Virginibus.*

3. Tu via es Christe, veritas, et vita; suscipe nos quasi via, confirma quasi veritas, vivifica quasi vita. *De Bono mortis*, cap. 12.

4. Facite vos dignos videri, quorum in medio Christus sit : ubi enim pax, ibi Christus, quia pax Christus est. Ubi justitia, ibi Christus; quia justitia Christus est. Libr. 10, epist. 82, *ad Vercellens. eccles.*

5. Libenter in sinu Sanctorum quiescit Christus; ibi sinus Christi est, ubi habitaculum est virtutum; ibi reclinat caput suum, ubi domicilium cœlestium invenit præceptorum. Serm. 18.

6. Nescit summum, qui Christum ignorat. *De Tobia*, cap. 19.

7. Christus est homo, leo, vitulus, aquila: homo, quia natus ex Maria est; leo, quia omnibus fortior est; vitulus, quia hostia est; aquila, quia resurrectio est. In præfat. sup. *Luc.*

8. Voluit Christus deseri, voluit prodi, voluit ab Apostolo suo tradi, ut tu si a socio desertus, si a socio proditus fueris, moderate feras tuum errasse judicium, perisse beneficium. Lib. 5. sup. *Luc.*, cap. 6, in illud ; *Vocavit discipulos suos.*

9. Societas Christi, esca est christiani. Serm. 61.

10. Christus fuit sol splendens in sua nativitate, calens in sua prædicatione, ardens in miraculorum operatione, tepescens in sua passione. Ser. *Dom.* 11 *post Trin.* S. ANTONIUS DE PADUA.

11. Tota vita Christi in terris per hominem, quem suscipere dignatus est, disciplina morum fuit. *De Vera Religione*, cap 1. S. AUGUSTIN.

12. Christus per mala præsentia, docuit nos temperanter prospera seculi hujus contemnere, et fortiter adversa tolerare, ejus felicitatis mercedem pollicens, quam nemo possit a nobis auferre. Ep. 83, *ad Chrysinum.*

13. Una persona Deus, et homo est, et utrumque est, unus Christus Jesus, ubique per id quod Deus est, in cœlo autem per id quod homo. Ep. 57, *ad Dardanum.*

14. Christum cantat et justus, ad æquitatem; et perjurus, ad fraudem; et rex, ad imperium; et miles, ad pugnam; et maritus, propter regimen; et uxor, propter obsequium; et pater, propter præceptum; et filius, propter obedientiam; et dominus, per dominationem; et servus per famulatum; et humilis, ad pietatem; et superbus, ad æmulationem; et dives, ut porrigat; et pauper, ut sumat; et ebriosus, ad phialam; et mendicus, ad januam; et bonus, ut præstet; et malus, ut fallat; et christianus venerator; et paganus adulator. Omnes Christum cantant, et qua voluntate atque ore cantent, eidem ipsi, quem cantant, rationem sine dubio reddituri sunt. Ep. 42, *ad Madaucenses.*

15. Non est ullus ulli medius locus ut possit esse, nisi cum diabolo, qui non est cum Christo. Lip. 1 *de Peccator. meritis*, cap. 28.

16. Christus est Dei sapientia, et rectus finis omnis intentionis animæ. Sup. *Psalm.* XII, vers. 1.

17. Non solum Christus sicut magister aliquid docuit; sed sicut magister aliquid non docuit; tanquam magister enim sciebat et docere quod proderat, et non docere quod oberat. Sup. *Psalm.* XXXVI.

18. Minus peccaverunt Judæi crucifigentes Christum in terra ambulantem, quam qui contemnunt in cœlo sedentem. Sup. *Psalm.* LXVIII, vers. 26.

19. Pulcher est Christus, pulcher in cœlo, pul-

cher in terra, pulcher in utero virginis, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher invitans ad vitam, pulcher non curans mortem, pulcher deponens animam, pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in sepulcro, pulcher in regno, pulcher in intellectu. Sup. *Psalm.* XLIV.

20. Interiora conscientiæ videt Christus, ibi amat Christus, ibi alloquitur Christus, ibi punit Christus, ibi coronat Christus. Sup. *Psalm.* XLIV, vers. 15.

21. Ipse Christus exemplum nobis vivendi proposuit in hac vita, et præmium vivendi dabit in futura vita. Sup. *Psalm.* LVI.

22. Finis propositi nostri Christus est; quia, quantumlibet conemur, in illo perficimur; et hæc est perfectio nostra, ad illum pervenire. *Ibid.*

23. Ubique Christus beatorum Martyrum gloria est: vicit vapulando ferientes, patiendo impatientes, diligendo sævientes. Sup. *Psalm.* CXVII, vers. 17.

24. Viam testimoniorum Dei nihil citius, nihil certius, nihil brevius, nihilque grandius intelligimus esse quam Christum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. Sup. *Psalm.* CXVIII.

25. Ipse Christus factus est via, vis non pati latrones? viam tibi stravit ad patriam, noli de via recedere; talem viam munivit, ut latro ad te non audeat accedere; tu ab illo noli recedere, et latro ad te non audebit accedere. Sup. *Psalm.* CXXV, vers. 1.

26. Veritas est Christus, totum verum est in Christo, vera anima, vera caro, verus homo, verus Deus, vera nativitas, vera passio, vera mors, vera resurrectio, et vera ascensio. Tract. 8, sup. *Evang. Joan.*

27. Ego sum (inquit Christus) via, veritas, et vita. Ambulare vis? ego sum via; falli non vis? ego sum veritas; mori non vis? ego sum vita. *Ibid.*, tract. 22, cap. 5.

28. Via nostra Christus est, Christum attende; pati venit, sed et glorificari; contemni, sed etiam exaltari; mori, sed etiam resurgere; opus te terret, mercedem vide. Serm. 6, *de Verbis Dom.*

29. Ego sum (inquit Christus) via, veritas, et vita, tanquam diceret: Qua vis ire? ego sum via; quo vis ire? ego sum veritas; ubi vis permanere? ego sum vita. *Pros.*

30. Via Christus, humilis Christus, veritas Christus et vita, excelsus et Deus. *Ibid.*, Ser. 54.

31. Ego sum via (inquit Christus) qua redeas, quo redeas, qua intres. *Ibid.*

32. Quia Christus ipse est apud Patrem veritas et vita, et non habebamus qua iremus ad veritatem, Filius Dei (qui semper veritas, et vita est) assumendo hominem factus est via. *Prosec.*

33. Si via Christus esse noluisset, semper erraremus; factus ergo via est, qua venias; non tibi dico quærere viam, ipsa via ad te venit, surge et ambula: ambula moribus, non pedibus. *Ibid.*, serm. 55.

34. Ipse Christus tibi est via, et patria: secundum hominem via, secundum Deum patria, si fideliter curris, per ipsum vadis, et ad ipsum pervenies. Serm. 2. *de Ascensione.*

35. Omnia bona terrena contempsit homo factus Dominus Christus, ut contemnenda monstraret; et omnia terrena mala sustinuit, quæ sustinenda præcipiebat, ut neque in illis quæreretur felicitas, neque in istis infelicitas timeretur. *De Catechiz. rudibus*, cap. 22.

36. Tanto magis quisque deserit Christum, quanto magis diligit quod improbat Christus. Lib. 21, *de Civitate Dei*, cap. 27.

37. Cathedram habet in cœlo, qui in terra docet. *De Discipl. christiana*, cap. 4.

38. In Maria Christum pia virginitas peperit: in Anna Christum viduitas parvum grandæva cognovit, in Elisabeth Christo conjugalis castitas, et anilis fœcunditas militavit. Ser. 12, *de Nativ.*

39. Christus modo orat pro nobis, orat in nobis, et oratur a nobis: ut Sacerdos noster, orat pro nobis; ut caput nostrum, orat in nobis; ut Deus noster, oratur a nobis. Serm. 4 *de S. Stephano.*

40. Omnis actio, omnisque sermo Salvatoris nostri Jesu Christi, pietatis ac virtutis regula est. In *Constitut.*, cap. 1. S. BASIL.

41. Ubi Christi memoria, ibi dæmonum est pernicies. Orat. 14. S. BASIL. SELEUCEN.

42. Christus hic rector fuit morum, in judicio discretor meritorum, in regno erit distributor præmiorum. Serm. 2. *de Epiphania.* S. BERNA[RD.]

43. Tu es via, veritas, et vita; via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio. Serm. 2 *de Ascens.*

44. Vita Christi, vivendi regula est. Serm. *exhort. ad Milites templi*, cap. 11.

45. Ne mundi gloria, seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescat tibi pro his sapientia Christus. *Pros.*

46. Ne seducaris spiritu mendacii et erroris, lucescat tibi veritas Christus.

47. Ne adversitatibus fatigeris, confortet te virtus Dei Christus. Serm. 20, sup. *Cant.*

48. Christus factus est nobis sapientia in prædicatione, justitia in absolutione peccatorum, sanctificatio in conversatione, redemptio in passione. *Ibid.*, Serm. 22.

49. Ubinam vera prudentia, nisi in Christi doctrina? unde vera justitia, nisi de Christi misericordia? ubi vera temperantia, nisi in Christi vita? ubi vera fortitudo, nisi in Christi passione? *Ibid.*

50. Christi doctrina seminarium est prudentiæ, Christi misericordia opus justitiæ Christi vita speculum temperantiæ, Christi mors insigne est fortitudinis. *Ibid.*

51. Christus fide concipitur, verbi prædicatione nascitur, devotione nutritur, amore tenetur. *De Inter. domo*, cap. 21.

52. Christus in carne et per carnem potenter ac patenter operatus est mira, locutus salubria, passus indigna. Serm. 6 sup. *Cant.*

53. Origo fontium et fluminum, mare est; virtutum et scientiarum, Dominus Jesus Christus. *Ibid.*, Serm. 13.

54. Christus in carnis assumptione condescendit mihi, in culpæ vitatione consuluit sibi, in mortis susceptione satisfecit Patri; amicus dulcis, consiliarius prudens, adjutor fortis. *Ibid.*, Serm. 20:

55. Mira res! sæpe cum incipit Christus cordi dulcescere, tunc fugit, ut de absentia sua faciat nos dulciter dolere. Homil. *de Duobus discipulis euntibus in Emmaus.*

56. Christus ipse est, quo nullus major, nullus melior; quo nullus pulchrior, nullus dulcior, nullus carior. Serm. 3, *de Cœna Dom.*

57. Certe nimis est avarus, cui non sufficit Christus. *Ibid.*

58. Cuncta spernit, cuncta despicit, omnia sibi vilescunt, cui solus Christus dulcescit. *Ibid.*, Serm, 9.

59. Nihil clarius, nihil dulcius, nihil pretiosius, nihil speciosius Christo. *Prosec.*

60. Ipse salus sine languore, vita sine morte, gaudium sine mœrore, decus sine fuscatione, dulcedo sine amaritudine. *Ibid.*, serm. 15.

S. BONAVENT.

61. Stultus reputatus fuit Christus, quando recessit ab appetitu aliorum, stultior quando voluit affligi, stultissimus quando voluit crucifigi, et tamen hæc est sapientia Sanctorum. Serm. 2 in *Examer.* sup. illud *Prov.* 30 : *Stultissimus sum virorum.*

62. Christus est via, veritas, et vita; ipse est per quem venias, ad quem venias, et quo pervenias. Sup. *Psalm.* LXXVI.

63. Christus est consolator et advocatus, consolator in miseria, advocatus in causa, consolator ne succumbamus, advocatus ut vincamus. Sup. *Psalm.* CXVIII. Exposit. 1. in illud : *Discedentes a judiciis*, etc.

64. Christus vincit, regnat, imperat. Vincit in inferno, regnat in mundo, imperat in cœlo. Sup. *Psalm.* CXL. expos. 2.

65. Christus Rex est et Sacerdos. Rex, quia nos regit : sacerdos, quia ipse se pro nobis obtulit. Expos. 2. sup. *Psalm.* CXLIX.

66. Christus pax est nostra, salus, lux, gloria. pax est quia mediator; salus, quia Redemptor; lux, quia doctor; gloria, quia præmiator. In cap. 2 *Lucæ*, sup. illud : *Et gloriam plebis tuæ Israel.*

67. Esurivit Christus in tentatione, et sitivit in passione ut ostenderet se veram habere humanitatem, et ut invitaret ad paupertatem, et pœnitentiæ pœnalitatem. *Prosec.*

68. Esurivit autem et sitivit non sibi, sed nobis, quibus promeruit refectionem spiritualem corporis et sanguinis sui, quibus reficimur et potamur. In cap. 4 *Lucæ.*

69. Cathedram habet in cœlo, qui intus docet corda. Sup., cap. 19 *Lucæ*, in illud *Matth.* 23 : *Magister vester unus est Christus.*

70. Christus est via ad gradiendum, veritas ad inveniendum, et vita ad permanendum. Serm. 1 *Dom.* 22 *post Pentecost.*

71. Hi toties Christum vendunt, qui quoties ipsum pro aliquo temporali relinquunt. Serm. 4 *Dom.* 5 *post Trinit.*

72. Christus est homo, leo, vitulus, aquila : homo, nascendo; leo, surgendo; vitulus, patiendo; aquila, alta petendo. Serm. 5 *Resurr. Dom.*

73. Christus est princeps fidelissimus, princeps pacificus, princeps clementissimus, princeps justissimus. Serm. 2 *Dom.* 3 *post Pascha.*

74. Christus est nobilis, secundum carnem; nobilior, secundum animam; nobilissimus, secundum divinitatem. Serm. 3 *de Ascens.*

75. Christus est via in exemplo per honestatem vitæ, veritas in documento per claritatem sapientiæ, et vita in præmio per æternitatem gloriæ. *Pros.*

76. Est via, quam vis ire per exemplum vitæ; veritas, quam vis invenire per documentum doctrinæ; et vita, in qua vis manere per præmium gloriæ. Serm. 1 *Dom.* 22 *post Trinit.* sup. illud Joan. 14 : *Ego sum via, veritas et vita.*

77. Christus est ostium, per quod intratur ad notitiam sanctæ Trinitatis. *De septem donis sancti Spirit., in specie de dono intellectus*, cap. 5.

78. Cui sapit Christus, amarus est illi mundus; quia gustato spiritu Christi, desipit omnis caro. In collatione *de Contemptu sæculi.*

79. Christianæ religionis fundamentum Christus est. In *Apologia pauperum*, respons. 3, cap. 1.

80. Christus sit vita tua, lectio tua, meditatio tua, locutio tua. *Prosec.*

81. Christus sit desiderium tuum, lucrum tuum, spes tua, et merces tua. In *Alphabet. religios.*, lect. 21.

S. CÆSARIUS ARELAT. 82. Indumenta Christi, merita Sanctorum sunt. Homil. 6.

CASSIODORUS. 83. Sicut ligavit diabolus, qui peccata connectit: ita solvit Christus, qui delicta dimittit. Sup. *Psalm.* CXIV, vers. 6.

S CYPRIANUS. 84. Christus in verbis fuit doctor, et consummator in factis; docens quid fieret, et faciens quodcunque docuisset. *De Lapsis*, cap. 3.

S. CYRILLUS HIEROSOL. 85. Jesus Christus vocatur duplici nomine: Jesus, propter salvationem; Christus, propter Sacerdotium, quo fungitur. *Catechés.* 10.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 86. Nos Christi mors vivificavit, nos resurrectio erexit, nos ascensio consecravit. Hom. 2 *de Ascens.*

GILLEBERTUS PORRET. 87. Totus est nobis Christus charitatis illecebra, et incitamentum amoris. Serm. 19, sup. *Cant.*

GLOSS. DECR 88. Christus fuit Imperator et Sacerdos. Apud Gratian., in *Decretis*.

GLOSS. INT. 89. Christus est virtutum flos, corona angelorum, sertum electorum. Sup. *Isaiam*, cap. 11.

90. Vita est esse cum Christo, quia ubi Christus est, ibi regnum. Sup. *Luc.*, cap. 23.

S GREGORIUS MAGNUS. 91. Christus, homo nascendo, vitulus moriendo, leo resurgendo, aquila ad cœlos ascendendo factus est. Lib. 31, *Moral.*, cap. 19, et *Ezech.*

92. Christus moriendo, docuit mortem non metui; resurgendo, docuit de vita confidi; ascendendo, de cœlestis patriæ hæreditate gloriari. Libr. 27, *Moral.*, cap. 8.

S. GREG NAZ. 93. Agnoscamus mysterii virtutem, et qua gratia Christus sit mortuus. *Prosec.*

94. Efficiamur similes Christo, quandoquidem et Christus similis factus est nobis.

95. Efficiamur Dii propter ipsum, nam et ipse homo factus est propter nos; suscepit in se quod deterius est, ut daret quod est melius.

96. Pauper est factus, ut nos per ipsius paupertatem divites reddamur.

97. Formam servi accepit, ut nos libertate potiamur; descendit, ut nos exaltemur.

98. Tentatus est, ut nos vincamus; ignominia affectus est, ut nos glorificaret; mortuus est, ut nos salvaret. Serm. *de Pasch.*

99. Christus multis nominibus appellatur modo verbum, modo virtus, modo sapientia, modo dextra, modo brachium, modo margarita, modo thesaurus, modo retia, modo aratrum, modo fons, modo petra, modo lapis angularis, modo agnus, modo homo, modo vitulus, modo aquila, modo leo, modo via, modo veritas, modo vita. *Prosec.*

100. Nam ob hoc, Verbum nuncupatur; quia semper in Patre, et de Patre, et nihil sine eo Pater jussit, aut fecit.

101. Virtus dicitur, quia proprie de Deo est, et omnis potestas patris in ipso consistit.

102. Sapientia appellatur, quia non aliunde, quam de Patre veniens, credentibus arcana cœlestia reseravit.

103. Dextera nuncupatur, quia per eum omnia divina opera perfecta sunt.

104. Brachium dicitur, quia ab ipso omnia continentur.

105. Margarita appellatur, ut nihil illo pretiosius habeatur.

106. Thesaurus dicitur, ut in ipso omnes opes et divitiæ regnorum cœlestium reconditæ cognoscantur.

107. Retia nominatur, quia per ipsum et in ipso de mari sæculi diversa Gentium multitudo, more piscium, per Baptismum in Ecclesia congregatur, ubi bonorum malorumque discrimen agnoscitur.

108. Aratrum nuncupatur, quia signo crucis ejus dura pectora subiguntur.

109. Fons aquæ vivæ appellatur, quia ex eo sapientium corda cœlestis aquæ gratia irrigantur.

110. Petra dicitur, quia credentibus fortitudinem, incredulis duritiem præstat.

111. Lapis angularis nominatur, quia utrosque parietes novi et veteris Testamenti ipse unus et mediator, in semetipso continens, copulavit.

112. Agnus appellatur, ut innocentia ejus et passio demonstretur.

113. Homo dicitur, quia secundum carnem propter nos homines nasci dignatus est.

114. Vitulus dicitur, quia propter nostram salutem immolari sustinuit.

115. Aquila nominatur, quia post venerabilem Resurrectionem, ut Rex alitum ad Patris revolat sedem.

116. Leo est dictus, quia ipse est Rex regum, qui mortem ac diabolum virtutis suæ potestate comminuit.

117. Via est, quia per ipsum ad Patrem accessus est.

118. Veritas est, quia mendacium nescit.

119. Vita est, quia dat vitam, et ipsum hæc universa significant. *De fide.*

120. Tibi convivium Christus sit, cogitatio tua Christus, gaudium Christus, desiderium Christus, lectio Christus, quies Christus. Ep. 13, *de septem Ordinibus*, gradu ultimo. S. HIERONYM.

121. Qui erat, nascitur; qui immutabilis est, moritur, qui mortuus est, vivit. Lib. 5 *de Trinit.* S. HILARIUS,

122. Ego sum via; via est dux euntium, festinantium cursus, ignorantium securitas, et quædam nescitarum ac desideratarum rerum magistra. *Ibid.*, lib. 12.

HUGO A S. VICTORE.

123. Christus omnia est in omnibus : vita, virtus, panis, potus, forma, salus, lux, fons vitæ, dux, lex, medicina. Sup. Joelem.

124. Christus descendit, suscepit, sustinuit, vicit, restauravit, descendit ad mortem, suscepit mortalitatem, sustinuit passionem, vicit mortem, restauravit hominem. In *Soliloq. de Arrha animæ*.

125. In hac vita Christus est rex gratiæ, in gremio misericordiæ peccatores collocando; in die judicii erit pluvia super impios cum strepitu sæviendo. *Prosec.*

126. Christus est ros; o peccator, ad spem ascende; Christus est pluvia; ò superbe, a tribunali cordis tui descende. Lib. 2 *Miscellan.* codic. 2, tit 39.

HUGO CARD.

127. Christus nec finem habet, nec principium; et sine Patre fuit in terris, et sine Matre in cœlis. Sup. *Genes.*, cap. 14.

128. Christus tribus armis, scilicet, humilitate, paupertate, vitæ austeritate, tres hostes devicit; diabolum per humilitatem, carnem per vitæ austeritatem, mundum per paupertatem. Super *Psalm.* XXXIV.

129. Ego sum via, veritas et vita : via non errans, veritas non fallens, vita non deficiens. *Prosec.*

130. Via ducens, veritas lucens, vita pascens.

131. Via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio.

132. Via errantibus, veritas illusis, vita mortuis.

133. Via, qua itur, veritas ad quam itur, vita in qua statur. Sup. *Joannem*, cap. 14.

S. JOANNES CHRYSOST.

134. Ubi Christus est, ibi sunt Angeli, ibi cœlum, ibi lux hac solari luce fulgentior. Hom. 49, sup. *Matth.*

135. Ubi Christus medius, magna multitudo est. Homil. 26, sup. *Acta Apostolorum.*

136. Nihil onerosum sentit, cui particeps Christus existit. Serm. *de Fide, spe et charitate.*

137. Christus est caput, nos corpus; ipse fundamentum, nos ædificium; ipse vitis, nos palmites; ipse sponsus, nos sponsa; ipse pastor, nos oves; ipse via, nos viatores. Homil. 8, sup. I, *ad Cor.*, in *Moral.*

138. Christus voluit pro nobis incarnari, lactari, comedere, bibere, dormire, tentari, laborare, baptizari, flagellari, crucifigi, mori. Hom. 22, *ad Populum Antioch.*

139. Christus mortuus est ut tibi immortalitatem donaret; esuriit ut te sua carne satiaret; sitivit ut te proprio potaret sanguine. *Prosec.*

140. Super asinum sedit, ut te super Cherubim sedere faceret; baptizatus est, ut te illuminaret; alapis cæsus est, ut te servitio liberaret.

141. Viator factus est, ut te sine labore redderet; navigavit, ut te sine timore faceret; ex muliere natus est, ut prævaricationem Evæ deleret; homo appellatus est, ut te Deum vocaret; filius hominis dictus est, ut te in filium adoptaret Dei.

142. Accepit quæ erant nostra, et dedit nobis quæ erant sua. Hom. *de Cruce Dom.*

143. Tota vita Christi probris plena fuit. Hom. 28, sup. *Ep. ad Hebr.*

144. Christus summi Patris filius, templi maximi janua est, lucis via dux salutis, ostium vitæ. Lib. 4, *de Vera sapientia*, cap. 29. LACT. FIRM.

145. Miserabilis factus est Christus, ignominiosus, et informis, ut miserabilibus spem præbeat. *Ibid.*, cap. 16, verbo græco οικθεὸς post Sibyllam.

146. Plus nobis Christus contulit, quam diabolus abstulit. Serm. 1 *de Ascens.* S. LEO I.

147. Ipse Christus, cum Deus esset, etiam homo propter nos fieri voluit, propter nos natus, passus et mortuus est, propter nos resurrexit; propter nos ascendit in cœlum. In canone *Vitæ spiritualis*, cap. 4. LUDOVICUS BLOSIUS.

148. Christi vita liber admodum præclarus est, doctis, perfectis, atque imperfectis (qui Deo placere capiunt) communis. In *Speculo spirit.*, cap. 10.

149. Christus est via, veritas, et vita; via recte gradientium, veritas veritatem amantium, vita bene viventium. Serm. 3, *de Purificat.* S. ODILO.

150. Christus non solum sacerdos, sed et sacerdotum Sacerdos est; et non solum Pontifex, sed Pontificum Pontifex; nec Sacerdotum Princeps, sed Princeps Principum Sacerdotum. Hom. 6, in cap. 8. *Levitici.* ORIGEN.

151. Christus ab humili possidetur, et a mundo corde conspicitur. Ep. *ad Desiderium.* S. PAULINUS.

152. Quanto mundior corde, tanto capacior Christi es. *Ibid.*

153. Omnis Christi actio, Christiani est lectio. Serm. 9, *de Purificat.* PETR. BLES.

154. Cui Christus sufficit, nihil deficit. *Ibid.*, tract. *de Hierosolymitana peregrin.*

155. Christus irascitur ut Dominus, contristatur ut parens, dolet ut homo, intuetur ut Deus. Serm. 32. S. PETRUS CHRYSOLOG.

156. Christus sit confabulator tuus, Christus tibi contubernalis sit et conviva; Christus ipsæ tuæ sint deliciæ, ipse quotidianæ refectionis epulum, ipse tibi sit intimæ dulcedinis alimentum. *Prosec.* S. PETRUS DAMIANUS.

157. Cum illo simul lege, cum illo jugiter

psalle, cum illo denique te in pavimento oratura prosterne.

158. Cum illo te rege, cum illo te dormituram lectulus capiat, cum eodem sopor inveniat. Epist. 6, *ad Agnetem impetratricem.*

159. Habeatur Christus in corde, habeatur et in operatione signaculum Christi, ut ejus in nobis semper vivat memoria, et subrepentium cogitationum prava compescat. Serm. 39, *de S. Cassiano.*

160. Christus sit omne quod loquitur, omne quod delectatur, omne quod sapit, omne quod vivit; Christum spiret, Christum flagitet, Christum æstuet, Christum pronuntiet, Christum assidua meditatione pertractet. Serm. 73, de *Vitio linguæ.*

S. PROSPER. 161. Omnis perfectio est in Christo, ultra quem non est, quo se spes fidei et charitatis extendat. Sent. 190.

162. Finis legis Christus est in quo lex justitiæ non consumitur sed impletur. *Ibid.*

163. Finis fidelium Christus est, ad quem cum pervenerit currentis intentio, non habet quod possit amplius invenire, sed habet in quo debeat permanere. *Ibid.*, sent. 206.

164. Sic est veritas Christus, ut totum verum accipiatur in Christo; verum verbum Dei vera anima, vera caro, verus homo, verus Deus, vera Nativitas, vera Passio, vera Mors, vera Resurrectio. *Ibid.*

RICH. A S. VICTORE. 165. Sponsus Christus auditur per memoriam, videtur per intelligentiam, deosculatur per affectum, amplectitur per applausum. *Prosec.*

166. Auditur per revelationem, videtur per contemplationem, deosculatur per devotionem, adstringitur per dulcedinis suæ infusionem. Part. 1, lib. 4, *de Contemplat.*, cap. 15.

167. Christus tenuis est in flagellis, tener in misericordiis, levis in donis, levis in præceptis, pulcher in exemplis, fragrans in promissis, fructuosus in præmiis. Part. 1, *de Comparatione Christi ad florem.*

S. THOMAS AQUINAS. 168. Christus laborem, sitim, famem et corporis flagella sustinuit, ne homines, voluptatibus et deliciis intenti, propter asperitates hujus vitæ retraherentur a bono virtutis. *Prosec.*

169. Ad extremum sustinuit mortem, ne propter mortis timorem aliquis veritatem desereret.

170. Et ne aliquis pro veritate vituperabilem mortem timeret, exprobratissimum genus mortis elegit, scilicet Crucis. *Opusc. contr Græcos, Armenos* etc., cap. 7.

THOMAS A KEMPIS. 171. Christus ipse magister est omnium, ipse liber et regula religiosorum, ipse commentum monachorum, ipse textus et glossa decretorum, ipse forma vitæ clericorum, ipse doctrina laicorum, ipse lucerna fidelium, ipse lætitia justorum, ipse gloria angelorum, ipse finis et consummatio omnium desideriorum sanctorum. Serm. 3, *ad Novitios*, divis. 7.

172. Credere in Christum mente cernere est; et ardenter amare, ipsum tenere est. Medit. 3, *de Adventu*, cap. 4.

Vide plura *de Christo* juxta titulos de Christo indice designatos; et *venditio*, sent. 4.

CHRISTUS.

A DIABOLO TENTATUS ET INCOGNITUS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS 1. Plenus Jesus Spiritu sancto agitur in desertum, consilio ut diabolum provocaret; nam, nisi ille certasset, non mihi iste vicisset. Lib. 4, in *Lucam*, cap. 5, sup. illud: *Ductus est Jesus in desertum.*

2. Qui quadraginta diebus esurire non potuit, ostendit se non cibum esurire corporis, sed salutem; simul ut adversarium lacesseret, jam timentem, qui quadraginta dierum jejunio fuerat vulneratus. *Prosec.*

3. Et ideo fames Domini pia fraus est, ut in quo diabolus majora metuens jam cavebat, famis specie lactatus tentaret, ut hominem, ne impediretur triumphus. *Ibid.*

4. Cognoverat diabolus Dei filium esse venturum, sed venisse per hanc infirmitatem corporis non putabat. *Prosec.*

5. Sic tentat, ut exploret; sic explorat, ut tentet; e contra Dominus sic eum fallit, ut vincat; sic adhuc vincit, ut fallat; nam, si convertisset naturam, proderet Creatorem. *Ibid.*, sup. illud: *Si filius Dei es.*

S. ANSELMUS 6. Tentatus est Christus in nostra carne, et expertus est miserias nostras; tentatus est per omnia tentationum genera, quia in tribus illis tentationibus, quas a diabolo pertulit, omnia tentamenta continentur. Sup. *Epist. ad Hebr.*, cap. 4, in illud: *Tentatum autem per omnia.*

S. AUGUSTIN 7. Dominum Deum tuum adorabis, etc. ita calcata est superbia, subjecta est extrema curiositatis illecebra. *De Vera Religione*, cap. 38.

8. Christus diabolo se tentandum præbuit, ut ad superandas tentationes hominis mediator esset, non solum per adjutorium, verum etiam per exemplum. Lib. 4 *de Trinit.*, cap. 13.

9. Christus in deserto per tria est tentatus, in quibus primus homo seductus est; tentantem satanam tribus responsionibus vicit. *Prosec.*

10. In diaboli tribus responsionibus tota ini-

quibus, in Christi vero tribus responsionibus quibus diabolus repugnatur tota justitia fuit. Lib. *de Mirabilibus sacræ Scripturæ*, cap. 6.

11. Tantum Christus dæmonibus innotuit, quantum voluit; tantum autem voluit, quantum oportuit. Lib. 9 *de Trinit.*, cap. 21.

12. Dubitavit de Christo dæmonum Princeps, eumque tentavit, an Christus esset explorans, quantum se tentari ipse permisit, ut hominem quem gerebat ad nostræ imitationis temperaret exemplum. *Ibid.*

13. Diabolus tentavit, Christus tentatus est; tentatus tamem vicit, tentator victus est. Sup. *Psalm.* XXXIV, vers. 4.

14. Tentatio Christi nostra doctrina est. Sup. *Psalm.* XCX.

15. Ideo tentatus est Christus, ne vincatur a tentatore Christianus. *Prosec.*

16. Ille magister in omnibus tentari voluit, quia tentamur; sicut mori voluit, sicut resurgere voluit, quia morituri et resurrecturi sumus. Sup. *Psalm.* XC.

V. BEDA. 17. Esuriit humilis Deus homo, ne inimico innotesceret sublimis homo Deus. Lib. 1 in *Lucam*, cap. 4, super illud: *Postea esuriit.*

18. Antiquus hostis Redemptorem humani generis debellatorem suum in mundum venisse quidem cognovit, sed tamen cum hunc passibilem cerneret, omne quod de ejus divinitate suspicatus est, ei fastu suæ superbiæ in dubium venit. *Ibid.* etc., sup. illud: *Si filius Dei es.*

19. Christum dierum quadraginta jejunio fatigatum diabolus hominem cognoverat, nec tentando valebat, an et Dei filius esset experiri, sed postea per signorum potentiam filium Dei esse suspicatus est. *Ibid.*, lib. 2, cap. 4, super illud 14: *Sciebat ipsum esse Christum.*

S. BONAVENT. 20. Tentandi motivum sumpsit diabolus ex quatuor in Christo consideratis; primum est gratiæ plenitudo; secundum, loci solitudo; tertium, suspicio divinitatis; quartum, inspectio infirmitatis. *Prosec.*

21. Consideratio plenitudinis gratiæ per invidiam movit diaboli voluntatem ad tentandum.

22. Consideratio solitudinis præstitit tentandi malignitatem.

23. Consideratio divinitatis movit tentandi curiositatem.

24. Inspectio infirmitatis præbuit tentandi opportunitatem. In cap. 4 *Lucæ.*

25. Noluit Christus amplius abstinere, ne diabolus posset percipere. *Ibid.*, post med. sup. illud: *Postea esuriit.*

26. Esurivit Christus in tentatione, et sitivit in passione, ut ostenderet se veram habere humanitatem, et invitaret ad paupertatem, et pœnitentiæ pœnalitatem; esurivit autem et sitivit non sibi, sed nobis. *Ibid.*

27. Nota dolum diaboli in tentando, quia, cum videret Christi infirmitatem et dubitaret de divinitate, voluit divinitatem cognoscendo cavere, et humanitatem seducendo dejicere. *Ibid.*, sup. illud: *Si filius Dei es.*

28. Christus se defendit per Scripturam, in quo celat suam sapientiam, et occultat potentiam, et conservat justitiam; et sic diaboli suggestio omnino irrita est, quia nec de Deo sumpsit experientiam, nec hominem pertraxit ad gulam. *Ibid.*, super illud: *Scriptum est enim.*

29. Non innotuit dæmonibus Christus ut splendor et lux, sed per quamdam virtutis suæ efficaciam. *Prosec.*

30. Nolebat enim Dominus nominis sui cognitionem per dæmones divulgari, tum quia indigni erant, tum etiam quia odiosi, tum etiam quia fraudulenti. *Ibid.*, super illud: *Sciebant ipsum esse Christum.*

31. Christus ut exemplo vitæ suæ ad resistendum diabolo cæteros efficaciter informaret, voluit a spiritu dirigi, deinde a diabolo tentari. Serm. 2, *Dom. 1, Quadrag.*

32. Primo diabolus tentavit Christum de gula, ut inficiat animæ et corporis puritatem; secundo, de vana gloria, ut inducat mundanæ ostentationis vanitatem; tertio, de avaritia, ut decipiat per mundanæ pulchritudinis delectabilitatem. *Pros.*

33. Tentationem gulæ vicit abstinentia; tentationem vanæ gloriæ vicit humilitate, et tentationem avaritiæ, vicit paupertate. *Ibid.*

34. Si filius Dei es, etc. Non vult fateri, nec præsumit diabolus diffiteri Christum filium Dei, sed dubie dispenseque consulens, tendiculas blandis innectit sermonibus, ut obaudientem sibi reddat obnoxium, et se de compassionis specie reddat acceptum. *De Jejunio et tentat. Christi*. cap. 3. S. CYPRIAN.

35. Duplicem inquisitionem sinuosa calliditate diabolus orditur, ut de Christo utrum naturalis filius Dei sit, ipso respondente certitudinem habeat; ut cum Deum confessus se fuerit, absurdum videatur quod Deus esuriat; et in quamcunque partem se responsio verterit, necessitas conclusionis occurrat. *Ibid.*

36. O execrabilis diaboli malitia! o stulta nequitia! o insensata versutia! o præsumptio excæcata! putabat malignus, quem gula non vicerat, vana gloria superari. *Ibid.*, cap. 4.

37. Tentator diabolus ex pharetra malitiæ suæ, direxit Christo primum spiculum gulæ. Hom. 3. S. ELIGIUS.

38. Dominus vero clypeum jejunii prætendit, et ignitum hostis jaculum in ipso extinxit atque confregit. *Ibid.*

39. Sicut tentatorem Dominus superavit, sic te superare docuit. *Ibid.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 40. Diabolus dum quærit quem occidere possit, invenit quem damnare non possit. Hom. 6, *de Pascha.*

S. GAUDENT. 41. O inenarrabilis Christi patientia! qui idcirco tentatorem loqui permittit, ut suscepto homini artem prœliandi atque vincendi in semetipso demonstraret. *Prosec.*

42. O effrænis diaboli mendacis audacia! Deum sentit, et tentat. In *Respons. ad Germinium.*

GLOSS. DECR. 43. Diaboli perfecte Christum Deum esse non noverunt, tamen credebant eum esse filium Dei cum viderunt ambulantem super aquas; cum autem viderunt eum esurire, non credebant. Apud Gratian., in *Decretis.*

GLOSS. ORD. 44. Christus quasi latens in humanitate vicit diabolum, et caro fuit causa hujus victoriæ: nisi enim Deus carne obumbraretur, diabolus eum non aggrederetur. Sup. *Cantica,* cap. 3.

45. Christus non tentatur a diabolo, nisi quia ad desertum exierit; jejunat ut tentetur; tentatur quia jejunat: ut homo esurit, ut celetur Deus. Sup. *Matth.*, cap. 4, sup. illud : *Ut tentaretur a diabolo.*

46. Infelix hostis famem et victoriam speravit, atque Adamum videre putavit; cæterum tanquam ad Adamum accessit, sed Adami Creatorem Adami natura amictum invenit. *Ibid.*, cap. 4.

47. Aliud horum explorantis est, aliud tentantis, dum Deum confiteri videtur, et hujus diabolus illudere conatur; sic enim tentat, ut exploret quod veretur; sic explorat, ut tentando decipiat. *Ibid.*, cap. 4, super illud : *Si filius Dei es.*

48. Christus nonnisi post Baptismum se tentari permisit, insinuas ad se euntes graviores passuros tentationes. *Ibid.*

49. Suadet diabolus esuriem pane de lapidibus facto relevare, non quod Christi curet salutem, sed ex mutatione cognoscat virtutem, et si purus homo esset, panis oblectamento, illuderet esuriem patienti. *Ibid.*

50. Tribus modis fit tentatio, suggestione, delectatione, consensu; Christus vero sola suggestione tentatus fuit, quia delectatio peccati mentem ejus non momordit. *Ibid.*

51. In deserto ubi vicit diabolus, ibi vincitur a Christo; ubi cecidit homo, ibi resurgit. Super *Marc.*, cap. 1, sup. illud : *Vox clamantis in deserto.*

S. GREGOR. MAGN. 52. Passibilem Christum vidit diabolus, non Deum natum, sed Dei gratia custoditum hominem credidit. Lib. 2. *Moral.*, cap. 2.

53. Malignus spiritus, cum Redemptorem nostrum miraculis coruscare conspicit, clamat : Scimus quod sis sanctus Dei : qui hæc dicens cognoscendo Dei filium pertimescit, sed tamen vim supernæ pietatis ignorans dum passibilem considerat hominem purum putat. L. 3. *Moral.*, c. 11.

54. Christus a sancto Spiritu in desertum ductus creditur; ut illic eum suus spiritus duceret, ubi hunc ad tentandum malignus spiritus inveniret. Hom. 16, in *Evang.*

55. Non est indignum Redemptori nostro quod tentari voluit, qui venerat occidi. *Pros.*

56. Justum quippe erat, ut sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare. *Ibid.*

57. Tentatus est Christus, ut nos vincamus. S. GREG. NAZ.
Serm. *de Pasch.*

58. Ita dignum nequitia diaboli et scelere erat, S. HILARIUS.
ut in eo, cujus morte et calamitatibus gloriabatur homine vinceretur, et qui Dei beneficia homini invidisset, ante tentationem Deum in homine intelligere non posset. Sup. *Matth.*

59. Tentatur statim post Baptismum Dominus, tentatione sua indicans, in sanctificatis nobis maxime diaboli tentamenta grassari; quia victoria est ei magis exoptata de Sanctis; non enim cibum hominum esurit, sed salutem. *Ibid.*

60. Non erat a Deo diabolus, sed a carne vincendus, quem utique tentare ausus non fuisset, nisi in ea per esuritionis infirmitatem, quæ sunt hominis, recognovisset. *Ibid.*

61. Dic ut lapides isti panes fiant; duobus S. HIERONYM.
contrariis teneris diabole; si ad imperium ejus possunt lapides panes fieri, ergo frustra tentas eum, qui tantæ potentiæ est; sin autem non potest facere, frustra Filium Dei suspicaris. Lib. 1, *Matth.*, cap. 4.

62. In omnibus tentationibus hoc agit diabolus, ut intelligat si Filius Dei sit, sed Dominus sic responsionem temperat, ut eum relinquat ambiguum. *Ibid.*, sup. illud : *Si Filius Dei es.*

63. Vox diaboli qui semper omnes cadere deorsum desiderat. Mitte te, inquit, deorsum; persuadere potest, præcipitare non potest. *Ibid.*, sup. illud : *Mitte te deorsum.*

64. Ridicule putant quidam dæmones scire Filium Dei, et diabolum ignorare, eo quod minoris malitiæ sint isti, quam ille, cujus satellites sunt. *Prosec.*

65. Tam dæmones quam diabolus, suspicari magis Filium Dei, quam nosse intelligendi sunt. *Ibid.*, cap. 8, sup. illud : *Quid nobis et tibi, Jesu Fili Dei?*

HUGO CARD. 66. Christi tentatio nobis proponitur in exemplum, ut sicut ipse superavit omnem tentationem, ita et nos tentationes vincere studeamus. Sup. *Psalm.* XC.

67. Tentatus est Christus suggestione tantum, non consensu vel delectatione. Sup. *Matth.*,cap. 4.

68. Dominus tentatus a diabolo, non utitur potestate, sed Scripturarum auctoritate; docens magis doctrina, quam miraculis pugnare. *Ibid.*

69. Nota impudentiam diaboli, qui, etsi victus, non tamen cessat, quia videns quod non possit de uno vitio tentare saltem tentat de alio. *Ibid.*, cap. 4, sup. illud: *Iterum assumpsit eum diabolus.*

70. In duabus tentationibus mitis permansit Dominus, in tertia exasperatus est, et quasi iratus dixit: Vade retro, satana. *Ibid.*, cap. 4.

71. Diabolus tentavit Christum de omnibus, de quibus tentaverat Adam scilicet, de gula, et avaritia, et superbia; et ita tentatus est per omnia, ut in omnibus vinceretur diabolus ab homine, in quibus vicerat hominem. Sup. *Epist., ad Hebr.*, cap. 4.

S. IGNATIUS MART. 72. Illud, si Filius Dei es, tuæ ignorantiæ argumentum est; si enim id revera agnovisses, scivisses quod ex æquo potest rerum Conditor universarum, et facere quod non est, et mutare quod est. *Prosec.*

73. De ventris ingluvie tentas eum, qui omnes nutrit famelicos, et tentas Dominum gloriæ, oblitus ex animi malevolentia. Ep. 8, *ad Philipp.*

JOAN. CASS. 74. Licet hominem diabolus extrinsecus in Jesu viderat Filium Dei, investigabat dicens: Si Filius Dei es; diabolo contemplatio hominis suspicionem divinitatis eripuit: ut per hoc quod hominem videbat, crederet Deum esse non posse. Lib. 7, *de Incarnat.*, cap. 11.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 75. Mansit in dæmone semper, et usque ad ipsam Domini Crucem suspicio in eum per formidines proprias cumulata pervenit. *Ibid.*, cap. 13.

76. Christus occasionem diabolo adeundi præbuit, ut prius ipse congressus, quomodo etiam aliis vinci possit ostenderet. Hom. 13, sup. *Matth.* sup. illud, 4: *Cum jejunasset.*

77. Nesciens diabolus manifeste arcanum Christi dispensationis Sacramentum, et quisnam esset, retia tentationis jacere molitur, per quæ se absconditum istud atque secretum opinatur addiscere. *Ibid.*, sup illud: *Accedens diabolus.*

78. Christus famem vicit in deserto, avaritiam sprevit in mente, vanam gloriam repercussit super templum. Hom. 6 *Oper. imperf. sup. Matth.*

S. JOANNES DAMASCENUS. 79. Tentatus est Christus ac superavit, ut nobis victoriam compararet, naturæque nostræ frangendi adversarii vim tribueret. *Prosec.*

80. Quo videlicet natura jam pridem victa, per eosdem impetus per quos victa erat, victoriam ei, qui olim vicerat, extorqueret. Lib. 3 *de Fide orthod.* cap. 20.

81. Hinc evenit inimicum semper diversas excogitasse tentationes, ut certo cognosceret, essetne Jesus Deus, aut verus homo; non enim intelligere poterat ipsum simul Deum esse et hominem. *Prosec.* JOAN. GERS.

82. Cum enim Christus mortem expavesceret, cum oraret, et gemeret, et cum ad passionem ligatus postea duceretur: Ah, inquit, non hic Deus est, nam hoc Deo nunquam fieri posset.

83. Sed, cum considerabat admirandos casus resupinos, et miracula: Certe, inquit, hic Deus est, non homo.

84. Millies et millies Satan in tali fuit disceptatione et hæsitatione; et propterea tentavit eum in deserto, nec tamen certior factus fuit, donec de facto post mortem ejus sensit potentiam et divinitatem ejus. *Part.* 1.

85. Ob hoc Dominus se tentari a tentatore permittit, ut cujus munimur auxilio, ejusdem erudiamur exemplo. *Prosec.* S. LEO I.

86. Vicit enim adversarium testimoniis legis, non potestate virtutis; ut hoc ipso et hominem plus honoraret, et adversarium plus puniret, cum hostis generis humani non solum quasi a Deo, sed etiam quasi ab homine impugnaretur et vinceretur.

87. Regnavit ergo ille tunc, ut et nos postea pugnaremus; vicit ille, ut nos similiter vinceremus. Serm. 1. *Quadrag.*

88. Cum salvator noster, qui erat verus Deus, ut verum se hominem etiam demonstraret, et impias opiniones totius erroris excluderet, post quadraginta dierum noctiumque jejunium infirmitatis nostræ in se recepisset esuriem, gavisus diabolus signum se in eo passibilis atque mortalis invenisse naturæ ut exploraret potentiam, quam timebat: *Si Filius Dei es*, inquit, etc. *Prosec.*

89. Poterat itaque istud omnipotens, et facile erat, ut ad Creatoris imperium, in quam juberetur speciem, cujuslibet generis natura transiret, sicut cum voluit in convivio nuptiali aquam mutavit in vinum.

90. Sed hoc magis salutiferis dispensationibus congruebat, ut nequissimi hostis astucia Deitatis, sed humilitatis mysterio vinceretur. *Ibid.*

91. A quoniam diabolus dolos suos contineat, qui ipsum quoque Dominum majestatis ausus est calliditatis suæ fraude tentare? *Ibid.*, serm. 3.

92. Diabolus expavescens in Christo quadraginta dierum noctiumque jejunium, explorare

callide voluit, utrum hanc continentiam donatam haberet, an propriam, si Christus esset ejus conditionis, cujus et corporis. *Prosec.*

93. Primo itaque dolo scrutatus est, an ipse esset substantiarum Creator, qui rerum corporearum posset, in quæ vellet, mutare naturas.

94. Secundo, an sub humanæ carnis specie divinitas obumbrata tegeretur, cui facile esset pervium sibi facere aerem, et terrena per vacuum membra librare.

95. Sed cum illi Dominus justitiam maluisset opponere veri hominis, quam potentiam manifestare Deitatis, ob hoc convertit tertiæ fraudis ingenium, ut eum in quo divinæ potestatis signa cessaverant, dominandi cupiditate tentaret et ad venerationem sui, regna mundi pollicendo traduceret.

96. Sed prudentiam diaboli stultam fecit sapientia Dei; ut superbus hostis hominem videns, quem aliquando superaverat, non metueret eum persequi, quem pro omnibus oportebat occidi. *Ibid.*, serm. 4.

S. MAXIMUS EPISC. 97. Ecce diabolus tentator trina jam interrogatione nil proficit : incertus venit, rediit incertior ; aggressus est ut probaret, reprobatus abscessit. Hom. 1 *Quadrag.*

98. Cogitabat apud se tanti artifex doli, et dicebat : Si hic ipse est, poterit nunc in panem lapides transformare ; quod si fecerit, Deum probabo ; si nequiverit, hominem deprehendam. *Ibid.*, Hom. 2.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 99. Tunc sensit hominem, tum mortalem credidit, tunc Christum putavit posse tentari, quando eum esurire callidus explorator inspexit. *Pros.*

100. Accessit tentantis dolo, non obsequentis affectu ; accessit prius impudens, quam recessit.

101. Lapides esurienti offert, humanitas talis est semper inimici ; sic pascit mortis auctor, sic invidus vitæ.

102. Diabole, fallit te provisio tua ; potest famem vertere in saturitatem, qui potest in panem lapides immutare ; quid illi consilium tuum, cui sua sufficit virtus ?

103. Diabole, et non prodidisti, et tuum Dominum non pavisti.

104. Miser, malus vis esse, sed non potes ; cupis tentare, sed nescis : esurienti tenera offerre, non dura debuisti : famem non asperis palpare, sed blandis : inediam non horridis urgere debueras, sed gulosis. Serm. 11.

S. PROSPER. 105. Tentatio Christi, eruditio Christiani est. Sent. 3.

RUPERTUS. 106. Tentationes nostras Christus in semetipsum admisit, et vicit, atque vincendo, milites suos vincere docuit. Lib. 1, *Evangeliorum*, c. 15.

THEOPHYLAC. 107. Christus postea esuriit, ut daret occasionem diabolo accedendi et congrediendi secum, ut sic prosternat et dejiciat eum, nobisque victoriam largiatur. Super *Matth.*, cap. 4.

S. THOMAS AQUINAS. 108. Christus ut nobis contra tentationes exemplum et auxilium præstaret, et qualiter eas superare valeremus, instrueret, tentari voluit. Part. 3, quæst. 41, art. 1.

109. Christum decuit in deserto tentari, ut hominem de Paradiso in desertum ejectum, de exilio liberaret, quæst. 41, art. 2.

Vide *Adventus*, *Ascensio*, *Crux*, *Humilitas Christi*, *Incarnatio*, *Nativitas Christi*, *Passio Christi*, *Paupertas Christi*, *Resurrectio Christi*, *Sanguis Christi*, *Negare*, *Sequi Christum*.

CIBUS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Cibus parcimoniæ docet vitia nescire, qui docet causas nescire vitiorum. Lib. 1, *de Virginibus*.

2. Cibus mortem arceat, non delicias ministret *Ibid.*, lib. 2.

3. Cibo flamma alitur, ac deficit : cibo excitatur, cibo solvitur. Lib. 2, epist. 82, *ad Vercellensem Ecclesiam*.

4. Dulciores post famem epulæ fiunt, quæ assiduitate fastidio sunt, et diurna continuatione vilescunt. *Pros.*

5. Condimentum enim cibi jejunium est ; quanto avidior appetentia, tanto esca jucundior. *De Elia et jejunio*, cap. 9.

S. ANTONIN. 6. Sicut sumitur medicina non ad delectationem, sed propter necessitatem, scilicet ad præservandum corpus a morte, et cum timore sumitur ne lædat : ita cibus debet sumi ad sustentandum corpus ne deficiat, et cum timore ne offendat ex nimia complacentia, part. 2, tit. 6, *de Gula*, cap. 1.

7. Nimietas cibi, calorem naturalem suffocat. Part. 4, titul. 4, cap. 4.

8. Nihil est quod sic sensum obstruat, et phantasiam deordinet, sicut cibi superfluitas. *Ibid.*, etc., sub finem.

9. Cibus moderate, et ordinate sumptus, munditiam corporis causat, omnesque sensus exteriores puros et immaculatos tenet. *Ibid.*, cap. 4.

S. AUGUSTIN. 10. Esurit pauper, esurit dives : saturari quærit pauper, saturari quærit dives, saturatur pauper de vilibus cibis, saturatur dives de pretiosis cibis. *Pros.*

11. Saturitas æqualis est, possessio una est, quo ambo volunt pervenire, sed ille per compendium, ille circuit et vix fastidiosus satiatur.

12. Utantur divites consuetudine infirmitatis suæ, sed doleant aliter se non posse : melius enim possent, si aliter possent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate, tu quare extolleris de infirmitate ?

13. Utere cibis electis, ac pretiosis, quia sic consuevisti, quia non aliter potes ; et si consuetudinem mutas, ægrotas : conceditur tibi : utere necessariis, da pauperibus superflua : utere pretiosis, da pauperibus vilia. Serm. 5, *de Verbis Dom.*

14. Medicamentum famis, cibus est. Hom. 38.

15. Palato non sano pœna est panis, qui sano suavis est. Lib. 7, *Confession.*, cap. 161.

17. Fieri non potest, ut sine aliquo vitio cupidinis vel voracitatis pretiosissimo cibo sapiens utatur : insipiens autem fœdissima gulæ flamma in vilissimum cibum ardescat. Lib. 3, *de Doctr. christiana*, cap. 12.

18. Escæ nimiæ non solum animas, sed etiam corpora plurimum lædunt, et ad infirmitatem perducunt. *De salutar. documentis*, cap. 36.

19. Quis est qui non cibo rapiatur aliquando extra metas necessitatis ? Lib. 10, *Conf.*, cap. 31.

20. Non usus ciborum, sed concupiscentia refrænanda est. *Prosec.*

21. Non enim interest omnino quid alimentorum sumas, ut succurras necessitati corporis, dummodo congruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi vivendum est.

22. Magis autem interest non quid, vel quantum alimentorum pro congruentia hominum, atque personæ suæ et pro suæ valetudinis necessitate quis capiat ; sed quanta facilitate atque serenitate animi careat, cum his vel oportet, vel etiam necesse est carere. Lib. 2 *Quæst. evangel.* Quæst. 11.

23. Memento divertisse te ad refectionem, non ad defectionem. Sup. *Psalm.* XXXIV, vers. 3.

BASILIUS MAGNUS. 24. Venter cibis onustus, non dicam ad cursum, sed ne ad somnum quidem aptus est; quandoquidem ciborum copia oppressus, ne quiescere quidem sinitur, sed multas in utramque partem conversiones efficere cogitur. Sup. *Psalm.* XXIX.

BERNARD. 25. Cibus indigestus corrumpit corpus, et non nutrit. Serm. 36, super *Cant.*

26. Non potes bibere simul calicem Christi, et calicem dæmoniorum : calix dæmoniorum crapula et ebrietas est, calix Christi abstinentia et sobrietas. Epistol. 2, *ad Falconem.*

27. Ubi curiosa ciborum diversitas oculos pariter pascit et ventrem, cœlestis panis jejunam deserit mentem. *Ibid.*

28. Inter prandendum quantum fauces dapibus, tantum aures pascuntur rumoribus. In *Apologia ad Guillelmum abbatem*, cap. *Dicitur.*

29. Cibus hominis mutavit se in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Serm. 34 in *Cant.*

30. Non sunt naturales cibi animæ, magis famem provocant, quam extinguunt; sed panis animæ, justitia est. In *declamat.* super illud ; *Psalm.* CI : *Oblitus sum comedere panem meum.*

31. Observandus est sumendi modus et tempus, cibi quantitas et qualitas, fugienda superflua et adulterina condimenta. *De Vita solitaria.*

32. Sobrium cibum sequitur sobrius sensus, sobriusque somnus. *Ibid.*

33. Omnis cibus qui non conditur sale nominis Jesu, infatuatus est. Serm. 1, *de Nativitate Domini.*

34. Per cibum et potum crescit luxuria. Ser. 24, *ad Sororem.*

35. Ubi venter est cibis repletus, ibi est ignis luxuriæ succensus. *Ibid.*

36. Cibus corporis tria habet, scilicet saporem, **S. BONAVENT.** nutrimentum, et massam. *Pros.*

37. Sapor delectat, nutrimentum sustentat, massa onerat. Expos. 1. *Psalm.* CXVIII. sup. illud : *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua !*

38. Sicut ignis ex oleo crescit, sic libido ex cibis. Serm. 1 *de SS. Philippo et Jacobo.*

39. Ciborum copia sublimitas impeditur. Lib. 2 *Pharetræ*, cap. 12.

40. Nimia ciborum repletio, pigrum reddit. Lib. 1 *de Profectu religios.*, cap. 36.

40. Nimietas ciborum hebetat intellectum, affectum devotionis obruit, et refrigerat, et agilitas retardatur. *Ibid.*

42. Superflua ciborum repletio, in sommum ducit. *Ibid.*

43. Mens lassata nimietate ciborum, perdit orationis vigorem. In *Regula Novit.*, cap. 6.

44. Victus qui inundat et obruit sufficientiam, **CLEMENS ALEX.** homini multum officit, animam segnem et inertem reddit, corpus vero valetudinarium, et quod in morbos facile prolabitur, efficiens. Lib. 2. *Pædag.*, cap. 1.

45. Cibis caro saginata et lasciviens, difficilem **CYRILLUS ALEX.** se ac morosam præbet, et desideriis spiritus refractaria obluctatur ; imbecilla vero, nec nimia copia rerum adjuta, victoriam illi necessario concedit. Hom. 1 *de Festis Paschal.*

46. Terrenis epulis farcire ventrem, non ut necessitati pareamus; sed ut voluptati serviamus, nihil est aliud quam belluarum naturam imitari. Hom. 5. In *Festis Paschal.*

47. In cibo et potu moderantiam serva, neces- **DIONYSIUS CARTHUS.** sitatem, non delectationem require. In *Exhort. ad Novit.*, art. 2.

S. GAUDENT. 48. Utendum est ciborum licentia, non abutendum ; ut sciamus nos non edendi causa esse natos, sed vivendi. Tract. *de Machabæis.*

GLOSS. INT. 49. Meliora sunt fercula mentis, quam dapes corporis. Sup. *Act. Apost.*, cap. 6.

S. GREG. MAG. 50. Non cibus, sed appetitus in vitio est ; unde et lautiores cibi plerumque sine culpa sumuntur, et abjectiores non sine reatu conscientiæ degustantur. Lib. 30 *Moral.*, cap. 13.

51. Ea sumenda sunt, quæ naturæ necessitas quærit, non quæ edendi libido suggerit. *Ibid.*

52. Manducare et esurire novit, qui et corpus moderate reficit, et ad immoderatam ciborum perceptionem suggerenti gulæ vitio non consentit. *Prosec.*

53. Justum est ut reficiatur corpus, sed iniquum valde est ut refecta caro per ardorem libidinis ad contumeliam spiritus excitetur. Lib. 5 in I *Reg.*, cap. 1. sup. illud *Philip.* 4 ; *Scio manducare et esurire.*

54. Panis, alimentum corporis est ; verbum, mentis ; qui corpus sine mente reficiunt, mente mortui sunt, carne vivi. *Ibid.* Lib. 4, cap. 4. sup. illud : *Ut comedas mecum hodie.*

55. Cibus confortat, potus hilarat. *Ibid.* Lib. 1, cap. 1. *Allegor.* sup. illud : *Postquam comederat et biberat.*

56. Sæpe cibus non ad refectionem corporis, sed ad usum delectationis habetur. *Ibid.*, sup. illud : *Sedete in civitate.*

57. Cum pro necessitate cibus sumitur, in ipso esu dum furtim gula surrepit, edendi delectatio permiscetur. *Prosec.*

58. Unde plerumque contingit, ut refectionem corporis, quam salutis causa cepimus, causa voluptatis expleamus. Lib. 35. *Moral.*, cap. 16.

S. HIERONYM. 59. Cruditas ciborum, parens libidinum est. Ep. 4, *ad Rusticum.*

60. Modicus ac temperatus cibus, et carni et animæ utilis est. *Ibid.*

61. Sic comedas, ut semper esurias ; ut statim post cibum possis legere et psallere. Ep. 7, *ad Latam.*

62. Ardor corporum frigidiorum epulis temperandus est. Ep. 10, *ad Furiam.*

63. Nihil inflammat sic corpora, et titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructusque convulsus. *Ibid.*

64. Parcus cibus et venter semper esuriens triduanis jejuniis præfertur. *Prosec.*

65. Multo melius quotidie parum, quam raro satis sumere.

66. Pluvia illa optima est, quæ sensim descendit in terram : subitus et nimius imber in præceps arva subvertit. *Ibid.*

67. Sume cibum, qui famem expellat, non qui augeat luxuriam. *Ibid.*

68. Ita tibi semper comedendum est, ut cibum et oratio sequatur et lectio. Ep. 19, *ad Eustoch.*

69. Plures sunt, qui, cum vino sint sobrii, ciborum largitate sunt ebrii. Ep. 22, *ad Eustoch.*

70. Ad orationem tibi nocte surgenti, non indigestio ciborum ructum faciat, sed inanitas. *Ibid.*

71. Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa ; nec recedatur a mensa, nisi reddatur Creatori gratia. *Ibid.*, in *Regula monachor.* cap. 14.

72. Ciborum aviditas avaritiæ mater est, et animum quasi quibusdam compedibus degravatum in terra tenet. Lib. 2, *adversus Jovinianum.*

73. Si quis existimat abundantia ciborum, potumque se perfrui, et vacare posse sapientiæ, seipsum decipit. *Ibid.*

74. Epularum varietates fomenta avaritiæ sunt. *Ibid.*

75. Illos potius require cibos, quibus anima magis quam corpus reficiatur. Ep. 14, *ad Mauritii filiam.*

76. Ciborum abundantia fomentum est vitiorum. Ep. 32, *de Quadrag.*

77. Dum corpus saginatur cibo, saturetur anima lectione. In *regula Monachor.* cap. 37.

78. In cibo triplex est observatio, in eo quid sumat, in eo quantum sumat, in eo quomodo sumat. *Prosec.* HUGO A S. VICTORE.

79. In prima luxus arguitur ; in secunda, curiositas ; in tertia superstitio notatur. *Institut. Novit.*, cap. 19.

80. Aliqui superstitiosum nimis in præparandis cibis studium adhibent : modo mollia, modo dura, modo frigida, modo calida, modo exila, modo assa, modo pipere, modo allio, modo cumino, modo sale condita, secundum consuetudinem prægnantium mulierum desiderantes. *Ibid.*

81. Caro semper quærit affluentiam cibi. Lib. 2 *de Claustr. animæ*, cap. 14.

82. Affluentiam comitari solet inundatio verborum. *Ibid.*, cap. 20.

83. Sit mediocritas in victu. *Ibid.*, cap. 23.

84. Cibus datus est homini ad vescendum, non ad luxuriandum. Sup. *Genes.*, cap. 1. HUGO CARD.

85. Semel in die comedere quasi vita Angelica est ; bis, vita humana ; pluries, vita jumentina, sive vita brutorum. Lib. 2. in IV *Regum.*

86. In cibo aliud quærit gula, aliud natura, aliud voluptas, aliud necessitas : natura quærit sustentari, gula deliciari. Sup. *Matth.*, cap. 5.

87. Contemnitur mediocritas, superfluitas affectatur in diversitate saporum, in varietate ciborum. *Prosec.* S. INNOC. III PAPA.

88. Aviditas nescit modum, et varietas excedit

mensuram : sed mens gravatur, et stomachus turbatur, et sensus opprimuntur : inde non salus, nec sanitas, sed morbus et mors. Lib 2 *de Contemptu mundi*, cap. 16.

JOAN. CASS. 89. Non qualitas sola, sed etiam quantitas escarum aciem cordis obtundit, ac mente cum carne pariter impinguata noxium vitio fomitem, igneumque succendit. Lib. 4. *de Spir. Gastrimargiæ*, cap. 5.

JOANNES CASSIAN. 90. Quibuslibet escis refertus venter, seminaria luxuriæ parit, nec prævalet mens discretionum gubernacula moderari, ciborum pondere præfocata. *Ibid.*, cap. 6.

91. Non sola crapula vini mentem inebriare consuevit, verum etiam cunctarum escarum nimietas vacillantem eam ac puritatis contemplatione dispolia. *Ibid.*

92. Facilius videmus victos, qui ab escis corpulentioribus omnimodis temperent, quas moderate usus pro necessitate concedit, quam qui eas sub infirmitatis occasione sumentes mensuram sufficientiæ custodirent. *Ibid.*, cap. 7.

93. Tantum esus indulgeat, quantum sufficere ad vivendi usum temperantiæ discretio rigida judicaverit, non quantum desiderii appetitus exposcit. *Ibid.*

94. Esculentiores cibi, sicut procurant corporis sanitatem, ita castitatis non adimunt puritatem, si cum moderatione sumantur. *Ibid.*

95. Ciborum non solum superfluus appetitus calcandus, sed etiam ipsi naturæ necessarius, tanquam castitati contrarius, non sine cordis anxietate sumendus est. *Ibid.*, cap. 14.

96. Nequaquam poterimus escarum præsentium spernere voluptates, nisi mens contemplationi divinæ defixa amore virtutum potens, et pulchritudine cœlestium delectetur. *Ibid.*

97. Sicut gravis ac solidus cibus sano utilis est, ita perniciosus ægrotanti. Collat. 18 *Abbat. Piammonis*, cap. 16.

S. JOANNES CHRYSOST. 98. Damnosa mercatio est, si salus pro cibo impenditur. Serm. *de Jacob et Esau.*

99. Cibus e Paradiso ejecit, jejunium te reducit. Serm. *de Job et Abraham.*

100. Melior est congruus cibus cum sanitate, quam cum molestia deliciæ. Hom. 24, sup. *Acta Apostol.*

101. Nec corpus, nec cibi diaboli sunt, sed voluptas sola, per quam mille mala malignus ille patrat Satan. Hom. 39, sup. I *ad Cor.*

102. Cibus, non deliciæ, corpori necessarius est. Serm. 5, *ad Ephes.* in Morali.

103. Nihil profecto aliud est ciborum superflua cura, quam exaggeratio stercoris. Hom. 13, sup. I *ad Timoth.* in Morali.

104. Habet natura modos suos, quos si quis excedat, et amplius quam illa velit injiciat, non jam cibus ille alimentum, sed pernicies sit. *Ibid.*

105. Nihil sic jucundum est, sicut cibus bene digestus et decoctus. Hom. 29, sup. *Epist. ad Titum.*

106. Nihil sic salutem, nihil sic sensuum acumen operatur, nihil sic ægritudinem fugat, sicut moderata refectio. *Ibid.*

107. Abundantia ciborum morbum facit, et molestias ingerit, et ægrititudinem generat. *Ibid.*

108. Quod facit fames, hoc etiam facit plenitudo ciborum, imo multo pejora. *Prosec.*

109. Fames in paucis diebus aufert hominem, et liberat ex hac vita pœnali; excessus vero ciborum consumit et putrefacit corpus humanum, et macerat ægritudine diuturna, et tunc eum morte crudeli consumit. *Ibid.*

110. Sufficientia ciborum voluptatem parit, et corpori nutrimentum tribuit, et subjectum illud et accommodum ad operationes animæ, beneque compactum et coaptatum reddit. *Ibid.*

111. Cibus materies est cupiditatibus inhonestis. *Ibid.*

112. Quod satis est, est cibus et voluptas. *Prosec.*

113. Nihil ita voluptatem parit, sicut cibus bene digestus; nihil ita sensuum velocitatem.

114. Sufficiens modus voluptas est, et fastidium, et ægritudo. Hom. 55. *ad Popul. Antioch.*

115. Voluptas ciborum usquequo linguam, vel gulam tangit, apparet : cum autem mensa remota fuerit, vel postquam erit cibus absumptus, similis erit ei, qui nihil illius attigerit. Hom. 29, sup. *Ep. ad Hebr.*

116. Tale est in ventrem ciborum nimietatem mittere, quale si quisquam eos in cloacam projiciat, magis autem non tale, sed multo pejus. *Pros.*

117. Hic enim fimum tantum operatur sine tua læsione, illic autem plurimos morbos plurimasque procreat ægritudines. *Ibid.*

118. Ciborum immoderatio pro fructibus vermes facit. *Ibid.*

119. Escarum satietas, fornicationis est mater. S. JOAN. CLIM.
Gradu 14.

120. A cibis abstinendum est, non propter cibos, sed propter detrimenta, quæ ex his oriuntur. S. JOANNES DAMASCEN.
Lib. 1, *Parall.*, cap. 77.

121. Corpus immoderato cibo noli degravare, ne ex ingluvie in morbum incidas, atque animi vertiginem patiaris, ac voluptatum agmine expugneris. *Ibid.*

122. Delicatorum ciborum copia degravatus, passionum turbini reluctari nullo modo potest. *Ibid.*

S. ISIDORUS. 123. Esus libido crescit ; ciborum saturitas, carnis luxuriam suscitat : edacitatis vitio crescit carnis tentatio. Lib. 2, *Synonym.*, cap. 4.

124. Non ad luxuriam vel ad satietatem, sed tantummodo, ut corpus sustentetur, epulis est utendum. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 42, sent. 5.

125. Cibandus est venter, ut animam contineat, non ut corrumpat. *Ibid.*

126. Qui nimium cibis utuntur, quanto magis ventrem pascunt, tanto amplius sensum mentis obtundunt, *Ibid.*

127. Libidinis ignes, ciborum fomite increscunt. *Ibid.*, sent. 7.

128. Qui in abundantia epularum est, ardentis divitis intendat supplicium, cujus tanta in inferno inter ignes erat inopia, quanta hic epularum fuerat copia. *Ibid.*, sent. 8.

129. Non qualitas ciborum, sed eorum cupiditas est cavenda. *Pros.*

130. Nam sæpe accuratius præparata sine gulæ concupiscentia degustantur, et sæpe abjecta et vilia edendi cupiditate sumuntur.

131. Sicque fit ut non sit in culpa ciborum qualitas, sed illud reputetur in vitium, quod cum desiderio degustatur. *Ibid.*, sent. 12.

S. ISID. HISP. 132. Per continentiam purgari non sustinet, qui ciborum suavitates ac delicias quærit. Lib. 1. epist. 220, *Pelusiotis Monachis.*

133. Superflua cibi sumptio, non esus est, sed saturitas et est, et appellatur. Lib. 1, ep. 383, *ad Philagrium.*

S. JUSTIN. MART. 134. Victus non ad voluptatem referendus est, sed ad vivendi alicujus utilitatis causa voluntatem. Ep. *ad Zenam.*

S. LEO I. 135. Quotidiano experimento probatur, ciborum nimietate vigorem cordis hebetari. Serm. 8, *de Jejunio decimi mensis.*

136. Delectatio edendi, etiam corporum contraria est saluti, nisi ratio temperantiæ obsistat illecebræ ; et quod futurum est oneri, subtrahat voluptati. *Ibid.*

137. Nimietas edaces dedecorat, non cibi natura contaminat. Serm. 4, *Quadrag.*

138. Cibos esurientibus apponere, humanæ benignitatis est, et socialis animi. *Ibid.*, serm. 88.

S. NILUS. 139. Cibis utere non dulcibus, sed salutaribus. *Parænes.* 18.

140. Cibis vesci natura cogit necessariis homines temperatissimos. *Pros.*

141. Qui vero rectæ firmæque rationi non acquiescit luxuria atque libidine corrumpitur. *Ibid.* in [illegible].

142. Ventre ciborum copia libidinis incendium excedente, spiritus nervi dissolvuntur. *Ibid.*

143. Ciborum varietas evertit ac diruit virtutum propugnaculum. *Prosec.*

144. Suavitas enim condimentorum, tanquam machina bellica prosternit munimenta jam a virtute constructa, et firmum ac solidum robur ipsius affligit humi. *Ibid.*

145. Ciborum multitudo mentis splendori caliginem offundit. *Ibid.* Orat. 1, *de Gula.*

146. Comede quantum opus est ; neque enim moderatus cibus prohibetur ; comede igitur cum gratiarum actione, non autem devora. *Pros.*

147. Malum est homini erudito ac temperanti, præterquam opus sit, vesci. Apud D. Joann. Damasc. lib. 1, *Parallel.*, cap. 77.

148. Efficiamur esca Dei, ne simus esca serpentis ; edat nos Christus, ne diabolus voret. *Pros.* S. PAULINUS.

149. Cibus Christi esse non possumus, nisi faciamus voluntatem ejus, ut vicissim et ipse nobis cibus fiat. Ep. 4, *ad Severum.*

150. Quidquid sine quo potest vivi, percipitur, non sustentandæ vitæ, sed movendæ luxuriæ carnis impenditur. Lib. 2, *de Contemp.*, cap. 17. S. PROSPER.

151. Quanto caro magis fovetur per ciborum affluentiam, et deliciarum mollitiem, tanto hujusmodi concupiscentia crescit. *Opusc. de Perf. vitæ spiritualis*, cap. 9. S. THOMAS AQUINAS.

152. Cibus et potus superfluus, est causa luxuriæ. Sup. *Epist. ad Ephes.*, cap. 5.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

153. Cibi tam nimii, quam pauci valetudinem auferunt : moderati vero faciunt, augent et conservant. Lib. 2, *Ethic. ad Nicomachum*, cap. 2. ARISTOTELES.

154. Esse oportet ut vivas, non vivere ut edas. Lib. 4, *de Arte Rhetorica.* CICERO.

155. Cibi condimentum est fames. Lib. 2, *de Finibus.*

156. Tantum cibi adhibendum est corpori, ut reficiantur vires, non opprimantur. *De Senect.*

157. Ne mente quidem uti possumus multo cibo repleti : nec unquam mihi placuit bis in die saturum fieri. Lib. 5, *Tuscul. quæst.*

158. Cibos pretiosos non eximius sapor, aut aliqua faucium dulcedo, sed raritas et difficultas parandi facit. *De Consolat. ad Helvidiam*, cap. 9. SENECA.

159. Cupiditati nihil satis est, naturæ satis est etiam parum. *Ibid.*

160. Non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. Ep. 2.

161. Cibus adjutorium corporis est. Ep. 88.

162. Vis ciborum voluptatem contemnere? exitum specta. Ep. 110.

163. Nihil præter cibum natura desiderat Ep. 119.

164. Ede citra cruditatem. *De Quatuor virtut.*

165. Victus tibi ex facili sit : nec ad voluptatem, sed ad cibum accede. *Ibid.*

166. Palatum tuum fames excitet, non sapores. *Ibid.*

SIXTUS PHIL. 167. Multi cibi impediunt castitatem, et incontinentia ciborum immundum facit hominem. Sent. 100.

168. Animantium omnium usus quidem in cibis indifferens est, abstinere vero rationabilibus est. *Ibid.*, sent. 101.

169. Non cibi, qui per os inferuntur, polluunt hominem, sed ea quæ ex malis actibus proferuntur. *Ibid.*, sent. 256.

170. Pasce animam tuam verbo Dei, et corpus simplicibus cibis. *Ibid.*, sent. 399.

Vide etiam tit. *Abstinentia*, fere per totum; *Austeritas vitæ*, sent 3; *Caro*, sent. 87; *Immunditia*, sent. 4; *Salus corporis*, sent. 45; *Sobrietas*, sent. 20; *Temperantia*, sent. 4, 17, 23.

CIVITAS.

GLOSS. ORD. *Etymologia.* Civitas a conversatione conviventium appellatur. Sup. *Job*, cap. 15, in illud : *Habitavit in Civitatibus.*

HUGO CARD. Civitas dicitur, quasi civium unitas. Sup. *Sapient.*, cap. 9.

S. ISID. HISP. Cives vocantur eo quod in unum coeuntes vivant, ut vita communis et ornatior fiat et tutior. Lib. 9, *Etymol.*, cap. 4.

S. THOMAS AQUINAS. *Definitio.* Civitas est communitas perfecta. Prima secundæ, quæst. 90, art. 3.

PLATO. Civitas est habitatio multitudinis hominum communibus decretis utentium, quæ sub eadem lege sunt. *De Definit.*

S. AUGUSTIN. Civitas est ordinata concordia civium. Lib. 19, *de Civit. Dei*, cap. 13.

Quid est civitas, nisi multitudo hominum, in quoddam vinculum redacta concordiæ? Ep. 5, *ad Marcellum.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBR. 1. Nihil prodest muros civitatis munire propugnaculis, et Deum provocare peccatis. *Prosec.*

2. Tunc civitatis porta munita esse poterit, si prius in nobis portæ justitiæ muniantur. Serm. 88.

S. AUGUSTIN. 3. Duas civitates faciunt duo amores : Hierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor sæculi : interroget ergo se quisque quid amet, et inveniet unde sit civis. Sup. *Psalm.* LXIV.

4. Fecerunt civitates duas, amores duo; terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei; cœlestem vero, amor Dei usque ad contemptum sui. Libr. 14, *de Civit. Dei*, cap. 28.

5. Quam plurimæ urbes diu obsessæ nec captæ, custodibus somno, vinoque sepultis, ab hostibus patefactæ sunt, et incendiis concrematæ. *De Sobrietate*, cap. 3.

6. Consuetudo vel lex civitatis, nulla civis libidine violetur ; turpis enim omnis pars est, suo non congruens universo. Lib. 3, *Confess.* cap. 8.

7. Nihil tam inimicum est civitati, quam injustitia ; nec omnino nisi magna justitia geratur) stare potest respublica. Lib. 2, *de Civit. Dei*, cap. 21.

8. Parit cives terrenæ civitatis, peccato vitiata natura; cœlestis vero civitatis cives parit, a peccato naturam liberans gratia. *Ibid.*, lib. 15, cap. 2.

9. Civitatibus mors ipsa pœna est, ait Cicero, quæ videtur a pœna singulos vindicare. *Pros.*

10. Debet enim constituta sic esse civitas, ut æterna sit.

11. Civitas autem cum tollitur, deletur, extinguitur; simile est quodammodo (ut magnis parva conferamus) ac si omnis hic mundus intereat et concidat. *Ibid.*, lib 22, cap. 6.

12. Civitatis ornamentum est jejunium. Concion. 1, de jejun. S. BASILIUS MAGNUS.

13. Qualis rector est civitatis, tales inhabitantes. In suis *Proverb.* verbo *Qualis.* Et Petrus Damianus, libr. 8, epist. 2. V. BEDA ET S. PETR. DAM.

14. Misera civitas, in qua regnat Herodes, quoniam Herodianæ sine dubio particeps erit malitiæ, et ad novæ salutis ortum Herodiana movebitur turbatione. Serm. 3, *de Epiphan.* S. BERNARD.

15. Inter Babylonem et Hierusalem nulla pax est, sed bellum continuum; habet utraque civitas regem suum, rex Hierusalem Christus Dominus est : Rex Babylonis, diabolus. In suis *Sent.* verbo *Inter.*

16. Absque exercitio fidelium, studioque custodum non potest esse secura civitas; civitas propter collectionem. Serm. 76, sup. *Cant.*

17. Duæ sunt civitates; una plena omnibus tormentis, quæ est infernus; altera plena omni consolatione, quæ est Paradisus. In *Notabili documento.*

18. Civitas parva et juxta, id est, non a seculo; in qua Loth ardente Sodoma salvatur, monasterium est. Serm. *de Virginibus.*

19. Duæ civitates construuntur : unam ædificat Christus, alteram diabolus. *Prosec.* S. CÆSARIUS ARELATENS.

20. Unam ædificat humilis, alteram superbus.

21. Una humiliatur, ut firmiter surgat; altera erigitur, ut infeliciter cadat.

22. In fabrica Christi qui ædificantur, de imis levantur ad summa.

23. In fabrica vero diaboli, de summis ad ima præcipitantur. Hom. 18.

CLEM. ALEX. 24. Sanctorum virorum consiliis, civitates recte administrantur. Lib. 2, *Stromat.*

25. Res bona est civitas, quæ regitur lege, sicut verbo Ecclesia. *Pros.*

26. Res bona est civitas, quæ non potest circumsideri, nec opprimi tyrannide. *Ibid.*, lib. 4.

S. EPHRÆM. 27. Beata civitas, quæ a piis regitur : væ autem civitati, quæ ab impiis dirigitur. *de Virtute*, cap. 1.

GLOSS. ORD. 28. Nisi Magistratus ac subditi philosophentur, certum est non fore fortunatas civitates. Sup. *Esther*, cap. 6.

29. Nobilitas civitatis magis consistit in populo, quam in spatio. Sup. *Michæam*, cap. 5.

S. GREGORIUS MAGNUS. 30. Mœnia supernæ civitatis, nisi humiles non ascendunt. Lib. 17, *Moral.*, cap. 17.

31. Civitatum nomine non immerito veræ sunt fidei Ecclesiæ designatæ, quæ in singulis mundi partibus positæ, unam catholicam faciunt. *Ibid.*, lib. 16, cap. 23.

32. Quid prodest custodia, quæ pene ubique circumponitur, quando inimicis tota civitas per neglectum loci unius aperitur? Hom. 7, sup. *Ezech.*

33. Figuram civitatis supernæ Salomonis templum gestavit. Sup. *Psalm.* L, vers. 19.

34. Loth in perversa civitate justus fuit, in monte peccavit. Lib. 6, in *Regist.*, indict. 15, cap. 1, 169, ep. 5, *ad Cyriacum episcopum Constantinop.*

S. GREG. NAZ. ET S GREG. THAUM. 35. Sapientia auxilii in civitate plus potest, quam potentissimorum hominum acies. S. Greg. Naz. super *Ecclesiasten.*, cap. 7. et S. Greg. Thaumaturg., sup. eumdem locum.

36. Sapientiam tanti facio, ut parvam etiam civitatem a paucis habitatam, atque adeo a magno Rege cum exercitu circumsessam, magnam et frequentem existimem, si vel pauperem unum sapientem virum civem habeat. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 9.

S. HIERONYM. 37. Difficile est in maledica civitate, non aliquam sinistri rumoris fabulam populum contrahere. Ep. 16, *ad Principiam.*

38. Causa desertarum urbium Judææ, oblivio Salvatoris est. Lib. 7, sup. *Isaiam*, cap. 17, in illud. *In die illa erunt.*

HUGO A S. VICTORE. 39. Civitates et oppida non tantum ex situ loci amœnitatem recipiunt, sed etiam ex inhabitantium gratia. Lib. 1. *de Claustro animæ*, cap. 4.

JOAN. CASS. 40. Quantalibet urbs sublimitate murorum et clausarum portarum firmitate muniatur, posterulæ unius quamvis parvissimæ, proditione vastabitur. *Pros.*

41. Quid differt utrum per excelsa mœnia, et ampla portarum spatia, an per angusti cuniculi latibula perniciosus hostis penetralibus civitatis irrepat? Lib. 5, *de Spiritu Gastrimargiæ*, cap. 11.

42. Civitas si fuerit scissa, dissolvetur. Hom. 42, sup. *Matth.* S. JOANNES CHRYSOST.

43. Civitatis magnitudinem non facit ædificiorum pulchritudo, neque incolarum multitudo, sed inhabitantium virtus. Hom. 33, sup. *Genes.*

44. Caput et summa bonorum civitatis, est inhabitantium bonitas. *Ibid.*

45. Nihil miserabilius est civitate, quæ licet præsidiis et muris bene sit munita, intus tamen cives foveat proditores. *Ibid.*, Hom. 34.

46. Sancta est civitas, ubi nulla malitia, sed tota concordia ; ubi perfecta bonitas, et tota charitas, ubi justitia et plena mansuetudo, ubi temperantia et prudentia regnant. Hom. sup. *Psalm.* CXVIII.

47. Civitas non ab ædificiis, sed ab inhabitantibus admiranda redditur. Hom. 4, *de verbis Isaiæ.*

48. Mali in majore civitate deteriores et pejores sunt, quia ibi multæ tumultuum occasiones. Hom. 37. sup. *Acta Apostolorum.*

49. Constare sine pauperibus civitas non potest, quia pauperes civitatibus, velut tutelaria quædam numina sunt. Hom. 34, sup. 1, *ad Cor.*

50. Civitas superno destituta auxilio, solitaria remanet, et omnibus nudata. Hom. 2, *ad Populum Antioch.*

51. Idonea civitatis morum demonstratio, monachorum est testimonium. *Ibid.* Hom. 17.

52. Civitatis dignitas non est quod sit metropolis, neque quod habeat ædificiorum magnitudinem et ornatum, neque quod habeat multas deambulationes, neque quod ante alias civitates prædicetur; sed inhabitantium virtus et pietas, hæc est dignitas et ornatus, et tutela civitatis. *Ibid.*

53. Civitas non habens pios cives, omnium est vilissima, omni villa vilior, et quacunque spelunca ignobilior. *Ibid.*

54. Si christianus es, civitatem non habes super terram ; civitatis tuæ opifex, et architectus est Deus. *Ibid.*

55. Virtus sola inhabitantes ornat, et illud est omni civitate venerabilius. *Ibid.*

56. Non civitatis magnitudo, sed animi virtus ornamentum est, et munimentum. *Ibid.*

57. Civitas mulieri formosæ, et liberæ, et modestæ, similis esse debet. *Ibid.*

58. Cum saltantes in civitate videris, potantes, blasphemantes, jurantes, pejerantes, mentientes, tunc his utere verbis : væ tibi civitas. *Ibid.*

59. Si forum videris paucos habens viros mansuetos et modestos, et moderatos, civitatem illam voca beatam. *Ibid.*

60. Nihil civitatem paucitas hominum lædere poterit, si non desit virtus. *Prosec.*

61. Nihil unquam civitati proderit multitudo, si adsit malitia. *Ibid.*

62. Cum vis civitatis laudem dicere, ne Daphnen suburbanam dicas, ne altitudinem cupressorum et multitudinem, nec aquarum fontes, nec multos homines civitatem habitare, nec venalium copiam habere; sed si dicere possis virtutem, mansuetudinem, eleemosynam, orationem, modestiam, animi sapientiam, ex istis civitatem commenda. *Ibid.*

63. Multi in mediis civitatibus ignorati, possunt pro aliis placare Deum, quorumque virtus multorum tegere valet malitiam. Hom. 42, sup. *Genes.*

LAUR. JUST. 64. Non est tuta in urbibus conversatio. Ubi omnium exuberant materiæ peccatorum, ubi elatio regnat, ubi excruciat livor, ubi rixæ conturbant, ubi libido dominatur, ubi divitiæ dilaniant, ubi voluptas blanditur, ubi socialis carnalium colligatio animum effeminat. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 6.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 65. Simplicitas civem bonum facit. Serm. 166.

S. THOMAS AQUINAS. 66. In qualibet civitate ad hoc ut sit una, quatuor debent esse communia; scilicet unus gubernator, una lex, eadem insignia, et idem finis. Sup. *Ep. ad Ephes.* cap. 4.

67. Virtuosi civis est, ut se exponat mortis periculo pro totius reipublicæ conservatione. Part. 1, quæst. 60, art. 5.

68. Impossibile est, ut bonum commune civitatis bene se habeat, nisi cives sint virtuosi, adminus illi, quibus convenit principari. 1, 2, quæst. 92, art. 1 ad 3.

69. Quatuor sunt, quæ civitatem summe defendunt, scilicet pax, scientia, amor, et justitia. *Opusc. de Scientiis utilioribus.*

70. Quatuor sunt urbes cæteris præeminentes, scilicet, Parisius in scientiis, Salernum in medicinis, Bononia in legibus, Aurelia in auctoribus. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 71. In civitate sunt tres species; scilicet, divites, pauperes, mediocres; inter quos optimi sunt mediocres, quia semper medium est optimum. 4. *Politic.*

72. A mulieribus non regitur civitas. *Ibid.*

73. Melius est civitatem regi a viro optimo, quam lege optima. *Ibid.*

74. Nunquam oportet dominum esse sine custodia; sic nec civitatem. *Ibid.* in *Œconom.*

CICERO. 75. Ex quo tempore concordia de civitate sublata est, libertas sublata est, fides sublata est, amicitia sublata est, respublica sublata est. Lib. 4. *de Arte rhetorica, ad Herennium.*

76. Sicut corpus sine mente, sic civitas sine lege. Orat. 14, *pro Cluentio.*

77. Ingratus est, injustusque civis, qui armorum periculo liberatus, animum tamen retinet armatum. Orat. 40, *pro Marcello.*

78. Nihil hoc cive tetrius (si vivis habendus est) qui civile bellum concupiscit. Orat. 55. *Philip.* 13.

79. Tetrum spectaculum est, oppressa ab impiis civitas. Lib. Epist. *ad Brutum*, ep. 15.

80. Prudentius urbem Religione, quam ipsis mœnibus cingitis. Lib. 3, *de Natura Deorum.*

81. Intercessor rei malæ salutaris civis est. Lib. 3, *de Legibus.*

82. Ea est summa ratio et sapientia boni civis, commoda civium non divellere, atque omnes æquitate eadem continere. Lib. 2, *de Offic.*

PLATO. 83. Si ex bonis viris constaret civitas, in ea ita certatim eo cives incumberent ne imperarent, veluti hodie pugnant ut imperent. Lib. 1, *de Republ.*

84. Civitatis custodes, sunt religiosi. *Ibid.*, Lib. 2.

85. In ea civitate quæ bene regitur, justitia maxime invenitur; in ea vero civitate, quæ pessime regitur, injustitia. *Ibid.*, lib. 4.

86. Si civitas ita constituta sit, ut legibus moribusque definiatur, maxima profecto erit, etiamsi mille tantum habeat cives, qui ad ipsius defensionem pares esse possint. *Ibid.*

87. Civitatem illam, quæ recte fuerit legibus moribusque optimis constituta, et sapientem, et fortem, et temperantem, et justam esse, perspicuum est. *Ibid.*

88. Civitatem in qua cives magistratus minime ambiunt, optime et ab omni seditione et tumultu prorsus liberam incoli necesse est. *Ibid.*, lib. 7.

89. Nullam unquam malorum, laborumque quietem fore necesse est iis civitatibus, quæcunque sint illæ, in quibus non Deus dominetur. Lib. 4 *de Legibus.*

90. Nulla civitas, neque civis felix esse potest, nisi justitiæ legibus obtemperando cum prudentia vitam traduxerit. Ep. 7, *ad Dionem.*

SENECA. 91. Unum est inexpugnabile munimentum civitatis, amor civium. Lib. 1, *de Clementia ad Neronem*, cap. 19.

92. Ubi justitia, pax, pudicitia, securitas, dignitas florent, ibi civitas opulenta est, et copia bonorum omnium abundat. *Ibid.*

93. Civitatis mores magis corrigit parcitas animadversionum. *Ibid.*

94. Officia civis si quis amiserit, hominis exerceat. *De tranquill. animi*, cap. 3.

95. Nunquam inutilis est opera civis boni; auditu enim, visu, vultu, nutu, incessuque ipso prodest. *Ibid.*

CLAMOR.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Diffidere est potentia Dei, æstimare quod in oratione non audiaris, nisi clamaveris. *Prosec.*

2. Clament opera tua, clamet fides, clamet affectus, clament passiones tuæ, clamet sanguis tuus. Lib. 1, *de Cain et Abel*, cap. 9.

3. Clamat cor nostrum non sono corporis, sed cogitationum sublimitate, concentuque virtutum. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 19, vers. 1.

S. AUGUSTIN. 4. Clamor cordis pulset ad aures omnipotentis Dei, quia in pura mente placabitur tempore orationis. *de Salutar. documentis*, cap. 27.

5. Clamor ad Deum non est voce, sed corde; multi enim silentes labiis, corde clamaverunt; multi ore strepentes, corde averso nihil impetrare potuerunt. *Prosec.*

6. Si ergo clamas, clama intus, ubi audit Deus. Sup. *Psalm.* XXX, vers. 29: *Dum clamarem ad te.*

7. Frigus charitatis, silentium cordis est: flagrantia charitatis, clamor cordis est. *Prosec.*

8. Si semper manet charitas, semper clamas; si semper clamas, semper desideras. Sup. *Psalm.* XXXVII, vers. 9.

9. Aliquando iniquis et perversis, et a lege deviantibus, et male viventibus irasci licet, clamare non licet; cum irascimur et clamare non possumus, interiora nostra turbantur. Sup. *Psalm.* XXX vers. 11.

10. Quolibet clamore aures hominum feriat, qui corde tacet, mutus est Deo. Sup. *Psalm.* LXXXVI.

11. Est clamor cordis, magna cogitationis intentio. Sup. *Psalm.* CXVIII.

12. Tunc in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur. *Ibid.*

13. Melius est cum clamas ore, et dimittis in corde; quam blandus ore, crudelis in corde. *de Verbis Dom.* Serm. 15.

14. Qui clamando tibi persuasit, ut non recederes; parcendo clamat, ut redeas. Hom. 50.

S. BONAVENT. 15. Triplex est clamor, clamor cordis; unde, *Clamavi in toto corde meo;* Clamor materialis; unde, *Clama, ne cesses*; clamor mentis, ut Susannæ et Moysis. Sup. *Psalm.* XXVI.

16. Clamare signum est interdum distantiæ, interdum instantiæ, interdum perseverantiæ. *Prosec.*

17. Clamat anima velut distans, posteriora considerans; clamat velut perseverans, ad anteriora properans. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, versiculo 1, cap. 10.

18. Clamare dicitur, qui conteritur; exclamare, qui patitur; inclamare, qui compatitur. *Ibid.* versiculo 5.

19. Levanda est vox orationis cum lacrymis contritionis; levanda est autem vox cordis, plus quam oris. Serm. 2. *Dom.* 13, *post Pentecost.*

20. Qui orat debet clamare sicut clamat parvulus, qui vult ubera; sicut clamat catulus, cum sentit verbera, et sicut clamat populus, cum videt pericula. Tit. 2. *Diætæ*, cap. 5.

21. Clamositas et verborum asperitas, locutionem plurimum deturpat. In *Speculo discipl.*, cap. 20.

22. Clamamus cordis anxietate, stomachi vacuitate, doloris acerbitate, amoris immensitate. In *Medit.* sup. *Salve Regina.* S. BERNARD

23. Magna voce ille clamat ad Dominum, qui quamvis lingua taceat, bonis tamen operibus perseveranter exclamat. Sup. *Psalm.* LXXXV, vers. 3, *Ad te clamavi.* CASSIODOR

24. Ipse clamor est, qui tacitus ad Deum pervenit, et exaudiri facit eos qui bonis operibus constanter insistunt. Sup. *Psalm.* IV, vers. 4. *Cum clamavero ad eum.*

25. Nihil pauperi salubrius, quam clamet ad Dominum multeque hoc illi utilius est sic clamare, quam statim quod postulat accipere. Sect. 1, sup. *Psalm.* IX, vers. penult. *Desiderium pauperum exaudivit Dominus.* FRANCISCU TITELM.

26. Frequenter vocem eripit oratio vehemens. Serm. 23, sup. *Cant.* GILLEBERT PORRET.

27. Clamor laudem meretur, qui ex resipiscentia est profectus. Sup. *Judic.* cap. 3, in illud: *Clamaverunt ad Dominum.* GLOSS. OR

28. Notandum quod clamor in scripturis non magnæ vocis emissio, sed scientiæ intelligatur, et intentionis magnitudo. Super *Epist. ad Galatas*, cap. 4, in illud; *In corda vestra clamantem.*

29. Etsi pauperes patienter ferentes non clamant, merces tamen clamat. Sup. *Ep. B. Jacobi*, cap. 5.

30. Clamorem ejus, angustiæ tempore Deus non audit, qui tranquillitatis tempore in præceptis suis ipse clamantem Dominum non audivit. Lib. 18, *Moral.*, cap. 7. S. GREG MAGN.

31. Clamor aliquando in bona, aliquando in mala significatione accipitur: clamat enim justus cum operatur justitiam ex desiderio, clamat et impius cum peccatum adjungit peccato. Sup. *septem psalmos Pœnitent.*, *Psalm.* V, vers. 1.

32. Qui Deum desiderat, ad ipsum cordis voce

clamare non cessat. Sup. *septem psalmos Pœnit.*, *Psalm.* III, vers. 9.

33. Qui Deum toto corde desiderat, confidenter clamat. *Ibid.*, *Psalm.* V, vers. 3.

34. Animarum verba, sunt ipsa desideria; magnum desiderium est, magnus clamor. *Pros.*

35. Tanto minus clamat quis, quanto minus desiderat. Lib. 2, *Moral.*, cap. 4.

36. Tunc remedium in clamore non inveniet, qui nunc tempus congruum clamoris perdit. *Ibid.* lib. 18, cap. 7.

37. Clamorem diaboli non audire, est violentis tentationum motibus minime consentire. *Ibid.*

38. Ut ad aures Dei viam vocibus faciatis, vigilantius studendum est, ut vestræ voces actibus adjuventur. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 45, ep. 45.

39. Valentiores voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba, sed desideria. Lib. 22, *Moral.*, cap. 13.

40. Apud aures Dei vox valida, devota confessio est. *Ibid.*, lib. 26, cap. 23.

S. HILARIUS. 41. Ille ad Deum toto corde clamat, qui magna postulat, qui cœlestia precatur, qui æterna sperat, qui innocentis timoris vivit officiis. Sup. *Psalm.* CXVIII, in illud : *Clamavi in toto corde meo.*

HUGO A S. VICTORE. 42. Laus et gratiarum actio, non solum ad Deum, sed etiam coram Deo clamant. Sup. *Thren.* sup. illud : *Gen.* 18. *Clamor Sodomorum.*

43. Clamat iniquitas ad Deum ; clamat et necessitas : sed illa clamat irritans, ista supplicans : illa provocat iram, ista flagitat misericordiam. *Ibid.*

44. Clamant Angeli in cœlo clamore laudis ; clamat Moyses in deserto, clamore devotionis ; clamant filii Israel in Ægypto, clamore necessitatis ; clamat Sodoma et Gomorrha, clamore iniquitatis. *Ibid.*

HUGO CARD. 45. Sæpe clamor justorum, eo proficit quo differtur. Sup. *Job.*, cap. 35.

46. Clamant justi, clamant mali, clamant et beati in patria. *Pros.*

47. Justi clamant corde, ore, opere; corde per rectum desiderium, voce in Ecclesia, cantando, confitendo, prædicando ; opere, manibus laborando, eleemosynas largiendo.

48. Mali clamant similiter corde, ore, opere : corde scilicet tumultuoso ; voce litigando, detrahendo, et voce tenus prædicando : opere, peccando et vociferando clamore Sodomorum et Gomorrhæorum.

49. Beati clamant in Patria, semper Deum laudando. Sup. *Psalm.* XVI.

50. Est clamor interior cordis, et exterior oris: primus est per devotio. secundus est signum, et [illegible]. Sup. *Psalm.* XXX.

51. Non vox sed votum, non musica cordula, sed cor : non clamor, sed amor clamant in aure Dei. Sup. *Isaiam*, cap. 33.

52. Clamatur ad Dominum, admiratione, devotione, prædicatione, confessione, oratione, operatione, sanguinis effusione, mercedis defraudatione, peccati contra naturam enormitate, vitæ sanctitate, testimonio conscientiæ, doloris immensitate, ardore concupiscentiæ. Sup. *Psalm.* XXVII.

53. Dedecus divitum est clamor pauperum. Hom. sup. *Psalm.* XLV. S. JOANNES CHRYSOSTOM.

54. Constans et fortis animus, quo magis clamare vetatur, eo altius provehitur. Homil. 67. in *Matth.*

55. Deus non voce clamosa pulsandus est, sed conscientia recta placandus. Hom. 13 *Operis imperfect. sup. Matth.*

56. Deus non est vocis auditor, sed cordis. *Ibid.*

57. Clamor prædicatoris non asper sit, non injucundus, sed omni musicæ harmonia suavior, quo nil auditorum aures possit vehementius demulcere. In princip. *Prologi sup. Joannem.*

58. Una in re duntaxat utilis vociferatio, nempe in prædicando et docendo: aliis in rebus nequaquam, neque in precationibus. Serm. 15. super *Epist. ad Ephes.*

59. Quemadmodum fieri non potest, ut qui non vociferatur, irascatur; ita fieri nequit ut vociferans non irascatur. *Ibid.*

60. Fieri nequit ut per iram implicetur qui non clamat. *Ibid.*

61. Vociferatio etiam nondum existentem iram elicit. *Ibid.*

62. Mulieres dum ancillis irascuntur, universam domum vociferationibus suis adimplent. *Ibid.*

63. In angustiis illum clamantem audiet, qui pauperem cum clamaret, audivit. Serm. 14. S. PETRUS CHRYSOL.

64. Auribus occulti judicis, non tam strepitus vocis, quam clamor insonat cordis. Libr. 6. Epist. 9. *ad Gebizonem*, abbat. S. PETR. DAM.

65. Clamor ad Deum est intentio cordis, et flagrantia dilectionis. Sent. 100. S. PROSPER.

66. Grandis absque dubio peccantium clamor est, qui a terra ascendit ad cœlum. *Prosec.* SALVIANUS.

67. Et vere clamor, et grandis clamor est, quando pietas Dei, peccatorum clamoribus vincitur, et peccantes punire cogitur. Lib. 1. *de Gubern. Dei.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

68. Tacere cum opus est, clamas ; cum loqui convenit, obmutescis. Lib. 4. *de arte rhetorica.* CICERO.

69. Quid turpius philosophia captante clamores ? Ep. 52. SENECA.

CLAUDERE.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Quid prodest clavis aurea, si aperire quod volumus, non potest ? aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil quærimus, nisi patere quod clausum est ? Lib. 4, *de doctrina Christi*, cap. 11.

2. Omne cor, omni cordi clausum est. Sup. *Psalm.* LV, vers. 6.

3. Clausum cor habes, et clavem accusas. Serm. 4, *de Verbis Apost.*

4. Si clauseris viscera misericordiæ indigenti, omnino claudetur tibi janua Christi. Serm. 6 ,*ad Fratr. in eremo*.

5. Cavendum est ne quid aperiatur ei qui non capit ; melius enim quærit quod clausum est, quam id quod apertum est, aut infestat aut negligit Lib. 2, *de Serm. Dom. in monte*.

6. Claude oculum et amittis vitium, claude januam et latronem occides, claude oculum et voluntas non erit habendi, claude oculum, et infernum clauseris in æternum. Serm. 31, *ad Fratr. in eremo*.

S. CYPRIANUS ET S. ELIGIUS. 7. Claudatur contra adversarium pectus, et soli Deo pateat. *de Orat. Dom.*, cap. 13, et S. Eligius. Homil. 11.

GLOSS. INT. 8. Os quod clausum fuit a laude Dei, clauditur a deflendis malis suis. Sup. *Oseam*, cap. 4.

9. Diabolus corda claudit, sed Deus aperit. Sup. *Acta Apostolorum*, cap. 16.

S. GREG. MAG. 10. Includere Dei est, clausis non aperire ; recludit, itaque Deus, quem in suorum operum tenebris relinquit. Lib. 11 *Moral*, cap. 5.

11. Post diem judicii regni janua lugentibus claudetur, quæ modo quotidie pœnitentibus aperitur. Homil. 12. sup. *Evangelia*.

12. Si parvæ rei aditus, antequam diu patescat, non clauditur, usu fit latior ; et erit consuetudine licitum, quod ratione constat esse prohibitum Lib. 7 in *Registro*, indictione 2, cap. 119, ep. 119. *ad Syagrium episcop. Augustodunensem*.

S. HIERONYM. 13. Quid necesse est, ut cordis tui ostia clausa sint ? sponso aperiantur Christo, claudantur diabolo. Epist. 22, *ad Eustochium*.

14. Oculi fenestræ sunt mortis, quæ nisi claudantur, statim mors dira subintrat. In *Regula*

HUGO CARD. *monachorum*, cap. 20.

15. Clauduntur oculi eorum, qui voluntatem

S. JOANNES CHRYSOST. propriam sequuntur. Sup. *Genes.*, cap. 3.

16. Claudendæ sunt januæ, ne quis aspiciat quæ videre nefas est. Homil. 72.

JOAN. CLIM. 17. Claude januam cellulæ corpori, et linguæ januam locutioni, interioremque animi fenestram spiritibus immundis. Gradu 27.

S. ISID. HISP. 18. Non omnibus ea quæ sunt clausa, aperienda sunt. Libr. 3, *de Summo bono*, cap 43, sent. 3.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 19. Corda bene conscius aperit, male conscius claudit. Serm. 22.

PETRUS MAURITIUS ABB. 20. Oris tui ostium utilitati aperiatur, nugacitati claudatur. *Prosec.*

21. Aperiatur ad ædificationem, claudatur ad obloquentium, vel murmurantium detractionem.

22. Aperiatur ad exhortationem supervenientium, claudatur ad verbositatem curiosorum. Lib. 1, ep. 20, *ad Gislebertum*.

THOMAS A KEMPIS. 23. Necessaria et utilis est vago clausura. In *Hortulo Rosar.*, cap. 8.

24. Claude ostium domus tuæ, et eris in pace. *Ibid.*

IN VIT PAT. 25. Non didicimus nos ligneum claudere ostium, sed magis ostium linguæ. In sent., sent. 43.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 26. Nihil est clausum, cui non mors aperta non sit. Ep. 66.

CLEMENTIA.

Vide Mansuetudo.

CLERICUS, SEU ECCLESIASTICUS.

S. HIERON. *Etymologia*. Clericus, qui Christi servit Ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum, et nominis definitione probata nitatur esse quod dicitur. *Pros.*

Si enim κλῆρος græce, sors latine appellatur propterea vocantur Clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus sors, id est, pars Clericorum est. Ep. 2, ad Nepotian.

HUGO A S. VICTORE. Clericus dicitur a κλῆρος græce, quod latine interpretatum, sortem sonat : sive quod ipse sorte sit electus a Deo ad servitum Dei ; sive quod ipse Deus sors illius sit, et quod portionem aliam in terra habere non debeat. Lib. 2, de Sacram., part. 2, cap. 3.

S. PETRUS DAMIANUS. Clericus sicut juxta sui etymologiam vocabuli ipse sors Dei est, ita nihilominus et Deus omnipotens ejus esse portio perhibetur. *Opusc.* 27.

S. ISIDORUS HISPALENS. Clerici vocantur eo quod in sortem hæreditatis Domini dentur : vel quia ipse Dominus sors illorum est *Prosec.*

Nam κλῆρος græce sors interpretatur ; unde et hæreditas græce κληρονομία appellatur, et hæres κληρονόμος. Lib. 2, *de Officiis Eccles.*, cap. 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIN. 1. O quam detestabilis est incuria quorumdam

Clericorum, qui calices permittunt rubigine destrui, tobaleas et pallas altaris, et corporalia turpissima remanere, casulas et alia paramenta totaliter dilacerari ! *Prosec.*

2. Et tamen ipsi miserrimi non paterentur talibus vestibus indui, aut talibus tobaleis mensam suam parari ; et quid sunt ista, nisi sacrilegia ? Part. 2, tit. 1, cap. 21, § 5.

3. Clerici principales sunt in Ecclesia, portant tonsuram in modum coronæ, tanquam reges spirituales, quia se et alios virtutibus regere debent et bonis exemplis. Part. 3, tit. 12, *de Infidelitate*, cap. 9.

AUGUSTIN. 4. Quisquis Clericus ad sortem Domini vocatus, qui comam nutrit, et capillos radere, vel tundere erubescit, profecto se non de Dei, sed de mundi sorte esse testatur. *de Contemptu mundi*, cap. 3.

5 et 6. Cessent clerici psalmodiæ, hymnisque spiritualibus insistentes, capillos, mitras, cæteraque velamina in capitibus portare, ne dum cum Deo loquuntur, famulatus sui signa occultantes, ejus indigni judicentur propitiatione, cujus salubri doctrinæ præsumunt non obedire. *Ibid.*, cap. 4.

7. Clericus, qui exercet mercimonia, intercessiones vendit viduarum, munera libenter amplectitur, hic negotiator magis potest videri, quam clericus. Sermo. 19, *de Verbis Domini*.

8. Non decet clericum cum mulieribus sedere, vel fabulari, vel domos earum frequentare, ne suspicio mala inde progrediatur. *Prosec.*

9. O quam vilis, o quam miser et pusillanimis reputatur clericus, qui frequenter cum mulieribus conversatur !

10. Insipiens valde est et inexpertus, qui amicitias mulierum procurat. Serm. 37, *ad Fratr. in eremo.*

11. Antequam Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari ; facto jam non licet. Et hab. in *decret. Gratiani*, part. 1, distinct. 50, can. *Fornicari.*

S. AMBROS. 12. Nihil tam asperum, tamque perniciosum est, quam si Ecclesiasticus (maxime qui in sublimi loco est) divitiis hujus sæculi studeat, quia non solum sibiipsi, sed et cæteris obest. Sup. 1, *Tim.* 6, sup. illud : *Qui volunt divites fieri.*

S. BASILIUS MAGNUS. 13. Ne te gradus sortis cleri extollat, sed potius humiliet. Serm. 2 *Exercitamentor.*

14. Quanto Ecclesiastici debiliores fiunt, magisque diffluunt, tanto amplius imperandi libido in hominibus efflorescit. Epist. 8, *ad Euseb. episcop.*

S. BERNARD. 15. Esset sine dubio melius nubere et salvari in humili gradu fidelis populi, quam in cleri sublimitate et deterius vivere, et districtius judicari. Serm. *de Convers. ad Clericos*, cap. 29.

16. Timeant clerici, timeant ministri Ecclesiæ, qui tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quæ sufficere debent, minime contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie sacrilegeque sibi retinent. *Prosec.*

17. Qui in usus suæ superbiæ atque luxuriæ victum pauperum consumere non verentur ; duplici profecto iniquitate peccantes, quod et aliena diripiunt, et sacris in suis vanitatibus et turpitudinibus abutuntur. Serm. 23, sup. *Cant.*

18. Insolentiæ clericorum mater est negligentia Episcoporum. Ep. 152, *ad Innocent. papam.*

19. Curritur in clero passim ab omni ætate et ordine, a doctis pariter et indoctis, ad Ecclesiasticas curas, tanquam sine curis jam quisque victurus sit, cum ad curas pervenerit. *Pros.*

20. Videmus illos, qui jam proprios humeros cupitæ sarcinæ submiserunt, non solum non gemere tanquam sub onere ; sed insuper appetere plus onerari.

21. Non deterrentur periculis, quæ cupiditate cæcati non vident, sed favoribus amplius, quos illi invident, provocantur.

22. O infinita ambitio, et insatiabilis ! cum primos honorum gradus meruerit quis in Ecclesia ; meruerit autem vel vitæ merito vel pecuniæ, sive etiam carnis et sanguinis prærogativa ; non ideo cor quiescit, duplici semper æstuans desiderio, quo utique magis ac magis dilatetur in plura, et ad celsiora sublimetur.

23. Cum factus quis fuerit in quacunque Ecclesia Decanus, Præpositus, Archidiaconus, aut aliquid hujusmodi, non contentus uno in una, plures sibi, imo quotquot valet conquirere honores, satagit tam in una, quam in pluribus, quibus tamen omnibus libenter unius præferet Episcopi dignitatem.

24. Factus Episcopus, Archiepiscopus esse desiderat : quo forte adepto, rursus nescio quid altius somnians, laboriosis itineribus et sumptuosis familiaritatibus Romanum statuit frequentare palatium, quæstuosas sibi quasdam exinde comparare amicitias. Epist. 42, *ad Henric. Senonens. archiepisc.*

25. Qui clero militiam, forum anteponit Ecclesiæ, divinis profecto humana, cœlestibus præferre terrena convincitur. Ep. 78, *ad Suggerium abbat. S. Dionysii.*

26. Sicut Clericalis constat non esse dignitatis regum stipendiis militare : sic nec regiæ majestatis rem fortium administrare per Clericos. *Ibid.*

27. Alienis laboribus locupletantur Clerici, comedunt fructum terræ absque pecunia, et prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. Epist. 152, *ad Innocent. papam.*

28. Quid insolentius, quidve indignius in Ec-

clesia esse potest, quam ut sibi quisque Ecclesiasticus vendicet dignitates pluralitate nummorum, non morum probitate? Ep. 1, 58, *ad Innocent. papam.*

29. Videas plerosque in Ecclesia de ignobilibus nobiles, de pauperibus divites factos, subito intumescere, pristinæ oblivisci abjectionis, genus quoque suum erubescere, et infirmos dedignari. *Prosec.*

30. Videas homines pecuniosos ad honores quosque Ecclesiasticos pervolare; moxque sibi applaudere sanctitatem, vestium duntaxat mutatione, non mentium; et dignos se æstimare dignitate, ad quam ambiendo pervenerunt, quodque (si audeo dicere) adepti sunt nummis. Hom. 4, sup. *Missus.*

31. Ipsa Ecclesiasticæ dignitatis officia in turpem quæstum, et tenebrarum negotium transiere; nec in his salus animarum, sed luxus quæritur divitiarum. Serm. 6, sup. *Qui habitat.*

32. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, et quo latius, eo desperatius; eoque periculosius, quo interius. *Prosec.*

33. Ministri Christi sunt, et serviunt Antichristo; honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt.

34. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus; inde aurum in frænis, in sellis et calcaribus, et plus calcaria quam altaria fulgent.

35. Inde splendidæ mensæ et cibis et scyphis, inde comessationes, et ebrietates: inde cithara et lyra et tibia: inde redundantia torcularia, inde referta marsupia. Pro hujusmodi volunt esse et sunt Ecclesiarum Præpositi, Decani, Archidiaconi, Episcopi, Archiepiscopi. Serm. 33, sup. *Cant.*

36. Dignum est, ut qui altario deservit, de altario vivat: conceditur ergo tibi ut si bene deservis, de altario vivas, non autem ut de altario luxurieris, ut de altario superbias, ut inde compares tibi fræna aurea, sellas depictas, calcaria deargentata, variaque alia. Epist. 2, *ad Fulconem.*

37. Quid sibi vult quod Clerici aliud esse, aliud videri volunt? nempe habitu milites, quæstu Clericos, actu neutrum exhibent: nam neque ut milites pugnant, neque ut Clerici evangelizant; cujus ergo ordinis sunt? Lib. 3, *de Consid.*

38. Vides omnem Ecclesiasticum zelum fervere sola pro dignitate tuenda: honori totum datur, sanctitati nihil aut parum. *Ibid.*

38 bis. Clericus qui partem habet in terra, non habebit partem in cœlo: si aurum, si argentum, si possessiones habeat, cum illis Dominus pars ejus fieri non dignatur. In *Declamat.*

39. Cum cuncti status hominum aliquid habeant laboris, et aliquid voluptatis; clerici, inter hæc novo quodam artificio discernentes, totum quod delectat in quolibet eligunt et amplectuntur; quod molestum est, fugiunt et declinant. *Ibid.*

40. Væ, væ tibi clerice, mors in olla, mors in ollis carnium, mors in hujusmodi deliciis est: sumptus enim Ecclesiasticos gratis habere te reputas. *Ibid.*

41. Clericus de altario vivat, non superbiat, non luxurietur, non ditetur, nec ex clericatu ditior fiat. *Ibid.*

42. Clericus non sibi de bonis Ecclesiæ ampla palatia fabricet, nec ea in vanitate, aut superfluitate dispergat: non extollat de facultatibus Ecclesiæ consanguineos suos, aut neptes, nec eas nuptui tradat. *Ibid.*

43. Non facit ornatum Clericum tenera vestis, sed munditia mentis. Serm. 9, *ad Sororem.*

44. Non omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsæ hinc inde assistere cernis, et qui (ut vulgo aiunt) eam quasi addextrare videntur: pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt, quærant. *Prosec.*

45. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum, quia manus dederunt mammonæ.

46. Intuere quomodo incedunt nitidi et ornati, circumamicti varietatibus, tanquam sponsa procedens de thalamo suo.

47. Nonne si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quam sponsæ custodem?

48. Unde hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensuram, luxuriem, congeriem vasorum argenteorum, et aureorum, nisi de bonis sponsæ?

49. Inde est quod illa pauper, et inops, et nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exsangui.

50. Non est hoc ornare sponsam, sed spoliare; non est custodire, sed perdere; non est defendere, sed exponere; non est instituere, sed prostituere; non est pascere gregem, sed mactare et devorare. Serm. 77, sup. *Cant.*

51. In Clero tanquam in cœlo gerens iniqua quid nisi de ministerio judicetur? cœleste tenet officium, Angelus Domini exercituum factus est, tanquam Angelus aut eligitur, aut reprobatur. In *Declamat.*

52. Nullus in clericatu dives ex paupere fiat, ex ignobili gloriosus. Lib. 4, *Florum*, cap. 4.

53. Fornicatio in multis Clericis multipliciter regnat, qui puritatis auctori, impuro corde et opere ministrantes, omnino audent Agni imma-

culati sacras contingere carnes, et intingere in sanguinem Salvatoris manus nefarias, quibus carnes meretricias attrectarunt. *Ibid.*

S. BONAVENT.

54. Proprium est Clericorum, plangere aliena mala sicut propria. Sup. *Lament. Hierem.*, cap. 2, in illud : *Defecerunt oculi.*

55. Isti qui stipendia accipiunt, si Officium divinum non impleant, injustitiam exercent, et contra præceptum faciunt. Ser. 1, *Omnium Sanctor.*

56. Non diligit decorem domus Dei, qui pulchrius habet mantile in mensa, quam in altari; qui pulchriorem habet scyphum ad recipiendum corporale poculum, quam habeat calicem ad sanguinem dominicum sumendum. *Prosec.*

57. Qui speciosiorem et ornatiorem habet cameram ad jacendum, quam habeat capellam ad corpus Dominicum conficiendum.

58. Qui etiam pulchriorem habet et nitidiorem, ac etiam secretiorem pyxidem ad denarios observandum, quam habeat in altari capsam ad corpus Christi detinendum. Serm. *de Dedicat.*, sup. illud. *Psalm.* XXV : *Domine, dilexi decorem domus tuæ.*

59. Clerici vita, Christi debet ornari Ecclesia. Libr. 1, *Pharet.*, cap. 22.

60. Procuratores atque dispensatores domorum alienarum, atque villarum, quomodo possunt esse Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates? *Prosec.*

61. Tu quicunque in clero es, Domini portio es, et possessio ejus: noli ergo discedere de Domini tui possessione. *Ibid.*

62. Clerici, qui sunt oculi Ecclesiæ, debent esse præ cæteris teneri compassione, et lacrymabiles pietate. Titul. 7, *Diætæ*, cap. 5.

S. CLEMENS PAPA.

63. Clericus solus ad feminæ tabernaculum non accedat. Ep. 2.

64. Tales ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint Dominica sacramenta tractare. *Prosec.*

65. Melius est enim paucos habere ministros qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant. *Ibid.*

66. Nihil injustius, vel inhonestius est, quam clericos doctoribus inobedientes, vel protervos existere. Ep. 3.

CONCILIUM AGATHENSE.

67. Ante omnia clericis vetatur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix est. Et habetur in *Decret. Gratiani*, part. 1, d. 35, can. *Ante.*

CONCILIUM CARTHAG. 4.

68. Clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi. Et habetur in *Decretis Gratiani*, part. 1, dist. 44, can. *Clerici.*

69. Clericus, qui adulationibus, et proditionibus vacare deprehenditur, degradetur ab officio. *Ibid.*, part 1, dist. 46, can. *Clericus.*

S. CYPRIAN.

70. Cum etiam laicos hoc deceat, ne aut extraneis occasionem blasphemandi, aut fraternitati opportunitatem fornicationis opponant; tum maxime clericos vehementer necessitas ista constringit, quibus religio blasphemata, aut fraternitas perdita pœnas dupliciter irrogabit. *De singularit. Clericor.*, cap. 5.

71. Qui in clericorum ministerio constituti sunt, non nisi Altari deservire, et precibus atque orationibus vacare debent. Ep. 66, *ad Clerum et plebem Furnitanorum.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS.

72. Væ illis, qui clericos despiciunt; licet enim sint peccatores, tamen nullus debet eos judicare, quia ipse solus Dominus reservat sibi ad eos judicandum. *Pros.*

73. Nam quanto major omnibus administratio eorum, tanto plus peccatum habent, qui peccant in ipsis, quam in omnibus aliis hominibus istius mundi. *Opusculor.*, in *Exhort. ad fratres*, cap. 25.

GLOSS. DECR.

74. In clerico magnitudo coronæ est signum magnæ conversionis. *Apud Gratianum* in *Decretis.*

GLOSSA ORD.

75. Hodie frustra quidam Ecclesiastici jactant se esse de speciosa Ecclesia, sed factis negant, in quibus vitiorum greges habitant. Sup. *Soph.*, cap. 2.

GRATIANUS.

76. Nullus ordinetur clericus, nisi probatus fuerit, vel examine Episcoporum, vel populari testimonio. In suis *Decretis*, part. 1, dist. 2, can. *Nullus.*

S. GREGORIUS MAGNUS.

77. Clericus admonendus est, quatenus sic vivat, ut exemplum vitæ sæcularibus præbeat. Hom. 17. super *Evangel.*

78. Pensate quantæ damnationis sit, sine labore percipere mercedem laboris, et quanti criminis, peccatorum pretium manducare, et nihil contra peccata prædicando agere. *Ibid.*

79. Qui Ecclesiasticis famulantur obsequiis, Ecclesiasticum, ut possibilitas exigit, debent adipisci subsidium. Lib. 4. in *Regist.*, indict. 13, cap. 70, l. Ep. 26, *ad Gaudentium, episc. Nolanum.*

80. Si in Ecclesiasticis officiis quemquam habeat locum pecunia, fit seculare quod sacrum est. *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 110, ep. 110, *ad Syagrium episc.*

81. Ecclesiasticis utilitatibus desudantes, Ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere, ut qui se voluntariis obsequiorum necessitatibus sponte subjiciunt, digne provisionibus consolentur. *Ibid.*, lib. 2, indict. 11, cap. 57, epist. 18, *ad Theodorum.*

S. GREG. NAZ. 82 Non magni ducere debemus, si plebem excellimus; sed pro detrimento habere, si dignitati nostræ non responderimus. In *Apolog. de Sua fuga.*

S. HIERONYM. 83. Non facit Ecclesiastica dignitas Christianum. Ep. I, *ad Heliodor.*

84. Clericus, quia ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut et ipse possideat Dominum, et possideatur a Domino. *Prosec*

85. Qui Dominum possidet, nihil extra Dominum habere potest; quod si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Ep. 2. *ad Nepotianum.*

86. Ne officium clericatus genus antiquæ militiæ putes, id est ne lucra seculi in Christi quæras militia; ne plus habeas quam quando Clericus esse cœpisti, et dicatur tibi, Cleri eorum non proderunt eis. *Prosec.*

87. Nonnulli sunt Clerici, qui possident opes sub Christo paupere, quas sub locuplete et fallace diabolo non habuerant; ut suspiret, eos Ecclesia divites, quos mundus tenuerat ante mendicos. *Ibid.*

88. Mensam tuam pauperes, et peregrini, et illis Christus conviva noverit. *Ibid.*

89. Negotiatorem Clericum, et ex inope divitem, et ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge. *Ibid.*

90. Si propter officium clericatus, aut vidua a te visitatur aut virgo, nunquam domum solus introeas. *Ibid.*

91. Facile contemnitur Clericus, qui sæpe vocatus ad prandium, ire non recusat; nunquam petentes, raro accipiamus rogati. *Ibid.*

92. Viri Ecclesiastici, muri et turres Ecclesiæ nuncupantur. Ep. 46. *ad Rusticum.*

93. Nemo magis Ecclesiasticus est, quam qui nunquam hæreticus fuit. Ep. 16. *ad Theophil.*

94. Clerici, qui de bonis parentum sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profecto committunt. In *regula Monachorum*, cap. 4.

95. Quidquid habent clerici, pauperum est, et domus eorum omnibus esse debent communes: et susceptioni peregrinorum et hospitum invigilare debent. *Ibid.*, cap. 29.

96. Prima tentamenta sunt clericorum, mulierum frequentes accessus. Ep. 54, *ad Occeanum.*

97. Non vestis tenera clericum facit, sed casta mentis intentio. *Ibid.*

98. Germinant feminæ spinas cum clericis habitantes, et arcana mentium acuto mucrone percutiunt. *Prosec.*

99. Bonus honor est in Ecclesia, si a consortio clericorum feminæ sint longe. *Ibid.*

100. Cuinam dubium est, quin inter tres peccatores, imo impios: gentilem, hæreticum, et ecclesiasticum, multo majoribus pœnis dignus sit, qui majoris fuerit dignitatis? Lib. 5, in *Ezechiel.* cap. 16, in illud: *Et convertam restituens.*

101. Vehementer Ecclesiam Christi destruit, meliores laicos esse, quam clericos. Sup. *Ep. ad Titum*, cap. 2, sup. illud: *Nemo te contemnat.*

102. Non nitor vestium, sed morum honestas ornat clericum. Sup. *regulam D. August.* cap. 9. HUGO A S. VICTORE.

103. Clerici, quoniam ea quæ ad spiritualem vitam pertinent dispensant, quasi dextera pars sunt corporis Christi. Lib. 2, *de Sacram.* part. 2. cap. 3.

104. Clerico statutum est decimis et oblationibus, quæ Deo offeruntur, sustentari. *Ibid.*

105. Age miser, sequere ducem tuum, oculi tui sublime videant, multiplica præbendas; hinc ad Archidiaconatum evola, ad Episcopatum aspira; paulatim ascendis, sed non paulatim descendes, imo tanquam fulgur impetu vehementi. Sup. *Genes.*, cap. 1.

106. Clerici debent esse excelsi vita, et scientia præeminentes, et de amore terrenorum egredi. *Ibid.*, cap. 12. HUGO CARD.

107. Pactum quod fecerunt clerici recipiendo ordines, non tenuerunt. Sup. *Psalm.* XVII.

108. Clerici destruunt muros Hierusalem, et reædificant muros Hierico. Sup. *Psalm.* L.

109. Jam cum majori pompa et pluribus equis vadunt Ecclesiastici, quam principes seculares, quasi non ministerium creditum sit eis, sed magis regnum, vel imperium. Sup. *Genes.*, cap. 33.

110. Nihil ita fœdat Ecclesiam, et nihil tantum illam spiritualiter maculat, sicut vir Ecclesiasticus male se gerens. Sup. *Psalm.* LIV.

111. Nihil scelestius quam Ecclesiasticum virum amare pecuniam. Sup. *Proverb.*, cap. 29.

112. Clerici, participantes Ecclesiastica beneficia, si non docent et prædicant in ipsa Ecclesia, exactores sunt atque spoliatores. Sup. *Isaiam*, cap. 3.

113. Vir Ecclesiasticus nec retinere aliquid potest de patrimonio crucifixi præter necessaria; nec parentibus dare, nisi ut cæteris pauperibus, quod si facit, rapina pauperis in domo sua est. *Ibid.*

114. Ecclesiastici more militum vivunt, et maxime de patrimonio crucifixi, qui in receptione redditum Domini, clerici sunt, sed tonsura laici: in negotiationibus mercatores; in vestibus, domibus, mensis, equis, et phaleris milites. *Ibid.* cap. 34.

115. Clerici faciunt scelera, laici vero peccata: quia plus peccant, et graviora et sceleratiora committunt. Sup. *Isaiam*, cap. 58.

116. Nulli tantam opportunitatem peccandi habent, sicut clerici; quia in divitiis abundant, et otiosi sunt, et honorantur, quæ tria causa sunt peccati. Sup. *Hierem.*, cap. 3.

117. Clerici et tardius pœnitent, et audacius peccant. *Ibid.*, cap. 44.

118. Peccatum in laico, dolus vel proditio in clerico est. Super *Ezechiel.*, cap. 5.

119. Multi Clerici, qui debent esse caput viæ, modo signiferi sunt vitiorum. *Ibid.*, cap. 25.

. JOANNES CHRYSOST. 120. Magna etiam in Ecclesia, et in clero, multoque major sæpe quam in laicis est invidia. Hom. 41. sup. *Matth.*

121. Vere magna confusio est omnium clericorum, quod laici inveniuntur fideliores eis, aut justiores. *Prosec.*

122. Quomodo non sit confusio Clericos esse inferiores laicis, quos etiam æquales esse, confusio est? Hom. 40 *Oper. imperf. sup. Matth.* sup. illud: *Publicani et meretrices crediderunt ei.*

123. Melior est laicus ante Deum pœnitentiam agens, quam clericus permanens in peccatis. *Ibid.*

124. Clericus, qui semper meditatur Scripturas et observaturus est, erit perfectus; sed, si semel cœperit eas contemnere, perdet gloriam suam. *Ibid.*

125. Laici delinquentes facile emendantur; clerici autem, si mali fuerint, inemendabiles sunt. *Ibid.*

126. Tolle hoc vitium de clero, scilicet ne velint hominibus placere, et sine labore omnia vitia resecantur; quia ex hoc vitio nascitur ut clerici peccantes difficile pœnitentiam agant. *Ibid.*

127. Non putet clericus quod clericus est, beatior erit quam laicus studiosus; non enim dignitas apud Deum honorabitur, sed voluntas. *Ibid.*, Hom. 53, sup. illud: *Domine, duo talenta tradidisti mihi.*

ISID. HISP. 128. Vir ecclesiasticus et crucifigi mundo per mortificationem propriæ carnis debet, et dispensationem ecclesiastici ordinis, nolens quidem, sed humilis gubernandam suscipere. Lib. 3, *de Summo bono*, cap. 33, sent. 1.

129. Plerique clerici, prave viventes, forma cæteris in malum existunt, qui in bonis exemplum esse debuerunt. *Prosec.*

130. Hi enim quoscumque exemplo malæ conversationis suæ perdunt, de illis rationem sine dubio reddituri sunt. *Ibid.*, cap. 38, sent. 2.

131. His lege patrum cavetur, ut a vulgari vita seculi, a mundi voluptatibus sese abstineant. *Prosec.*

132. Nec spectaculis, nec pompis intersint, convivia publica fugiant, privata non tantum pudica, sed et sobria colant.

133. Usuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum fraudisque cujusquam studium appetant.

134. Amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum, fugiant.

135. Sæcularia officia negotiaque abjiciant; honores per ambitiones non subeant.

136. Pro beneficio medicinæ Dei munera non accipiant, dolos et conjurationes caveant, odium, æmulationem, obtrectationem atque invidiam fugiant.

137. Non vagis oculis, non infræni lingua, aut petulanti tumidoque gressu incedant; sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant.

138. Obscœnitatem etiam verborum, sicut operum, penitus execrentur.

139. Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant.

140. Contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant.

141. Castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant.

142. Senioribus debitam obedientiam præbeant, neque ullo jactantiæ studio semetipsos attollant.

143. Postremo in doctrina, in lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio jugi incumbant.

144. Tales enim esse debent, qui divinis cultibus se mancipandos student; ut dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populo administrent. Lib. 2, *de Offic. Eccles.*, cap. 2.

145. Sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere fœnus attentet. *Prosec.* S. LEO I.

146. Indecens enim est, crimen suum commodis alienis impendere.

147. Fœnus autem hoc solum aspicere, et exercere debemus; ut quod hic misericorditer tribuimus, a Domino recipere valeamus. Epistol., cap. 4.

148. Damnabile est in Clerico se curialibus aut secularibus negotiis immiscere. Ep. 14, *ad Sacellanos Regis Anglorum.* PETR. BLES.

149. Ad hoc Ecclesiasticis prædia conferuntur, ut ex his pauperes sustententur, indigentes alantur; ut ex illis, viduis atque pupillis subsidium procuretur. Lib. 4, Epist. 12. *ad V., episcopum.* S. PETRUS DAMIANUS.

150. Clericus qui pecuniam possidet, ipse Christi possessio, vel hæreditas esse, vel Deum hæreditate possidere non potest. *Opusc.* 24, cap. 1.

151. Turpe est, quem a laicorum turpis pro-

fessionis conditio separat, si vel conversatio, vel abominanda proprietas laicum esse convincat. *Opusc.* 37.

152. Si Clericus Dei est portio, et Deus portio ejus, non levem Creatori suo contumeliam videtur inferre, qui super hoc singulare talentum, terrenam æstuat pecuniam cumulare. *Ibid.*

153. Quomodo quis Clericus valeat dici Canonicus, nisi sit regularis? volunt siquidem canonicum, hoc est regulare nomen habere, sed non regulariter vivere. *Ibid.*, cap. 2.

S. PROSPER. 154. Expedit facultates Ecclesiæ possideri, et amore perfectionis proprias contemni. *Prosec.*

155. Nihil aliud sunt res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, et patrimonium pauperum.

156. Hoc est possidendo contemnere, non sibi sed aliis possidere, nec habendi cupiditate Ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subveniendi suscipere. Lib. 2, *de Vita contemplat.*, cap. 9, per totum.

157. Satis indignum est, si fidelis et operosa devotio Clericorum propter stipendium temporale, præmia sempiterna contemnat. *Ibid.*, cap. 10.

158. Si Ecclesiasticus propter hoc non vult sua relinquere, ut habeat unde vivat; ut quid accipit unde rationem reddat? ut quid de peccatis alienis sua multiplicat? *Ibid.*

SALVIANUS. 159. Certum est in Dei populo, etiam unius facinus pestem esse multorum. *Prosec.*

160. Nam ut in oculum etiamsi parva sordes incidat, totum lumen obcæcat: sic in Ecclesiastico corpore, etiamsi pauci sordida faciant, prope totum Ecclesiastici splendoris lumen obscurant. Lib. 7, *de Gubern.*

THOMAS A KEMPIS. 161. Væ clerico indocto, et sine sacris libris, qui sibi et aliis sæpe est causa erroris. *Prosec.*

162. Nam clericus sine sacris Libris, est quasi miles sine armis, equus sine frænis, navis sine remis, scriptor sine pennis, avis sine alis, ascensor sine scalis, sutor sine subulis, rector sine regulis, faber sine malleis, sartor sine filis, rasor sine cultris, sagittator sine jaculis, viator sine baculo, cæcus sine ductore, coquina sine ollis, mensa sine cibis, puteus sine aquis, rivus sine piscibus, saccus sine vestibus, hortus sine floribus, bursa sine pecuniis, vinea sine botris. In *Doctrinali juvenum*, cap. 7, sect. 2.

Vide etiam *Advocatus*, sent. 60; *Ludus*, sent. 17; *Monachus*, sent. 14; *Monasterium*, sent. 26; *Prædicatio*, sent. 14; *Urbanitas*, sent. 10.

CŒLUM.

S. AMBROSIUS. *Etymologia.* Cœlum, quod οὐρανὸς græce dicitur latine quia impressa stellarum lumina velut signa habeat, tanquam cœlatum appellatur. Lib. 2, *Hexam.*, cap. 4.

Cœlum vocatum est, eo quod tanquam cœlatum vas impressa lumina habeat stellarum, veluti signa. Lib. 13 *Etymol.*, cap. 4. S. ISID. HISP.

Definitio. Cœlum est corpus purum et primum, natura simplicissimum, essentia subtilissimum, incorruptibilitate solidissimum, quantitate maximum, qualitate lucidum, diaphaneitate perspicuum, materia purissimum, figura sphericum, situ locali supremum. Lib. 2, *Compend. Theologicæ veritatis*, cap. 4. S. BONAVENT.

Cœlum serenitatis locus est, et Paradisus voluptatum. Serm. 27, sup. *Cant.* GILLEBERTUS ANGLUS.

Cœlum est Ecclecia Electorum. Lib. 30, *Moral.*, cap. 12. S. GREGORIUS MAGN.

Cœlum est quod quæ in eo sunt cœlat, sedes Dei est, locus Angelorum et beatarum animarum, est quietum, pacificum, altum, leve, molle, suave, planum. Lib. 4, *de Propriet.*, cap. 3. HUGO A S. VICTORE.

Cœlum est visibilium et invisibilium creaturarum complexio. Lib. 2, *de Fide orth.*, cap. 6. S. JOANNES DAMASC.

Cœlum est corpus simplicissimum. 1, *de Cœlo.* ARISTOTELES

Cœlum est indivisibile, et inalterabile. *Ibid.*

Divisio, Tres sunt cœli: primum cœlum, visibile est cœlum, secundum cœlum, est visibilis cœli invisibile cœlum; tertium cœlum, est cœli visibilis, et cœli invisibilis invisibile cœlum. *Prosec.* HUGO A SANCTO VICT.

Primum cœlum tantum est cœlum et terræ cœlum: secundum cœlum, cœli cœlum est; tertium cœlum, cœlorum cœlum et hoc cœlum supra se non habet cœlum. Hom. 11, sup. *Ecclesiasten.*

Primum cœlum est aereum, secundum firmamentum, tertium spirituale, ubi Angeli et sanctæ animæ Dei truuntur contemplatione. Sup. II, *ad Cor.* cap. 12, in illud: *Usque ad tertium cœlum.* GLOSS. ORD.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Errare a Cœlo periculum est; non videre cœlum miserum est; semel excidisse a cœlo æternum est. COLLECTOR.

2. Cœlum est ibi, ubi cessavit culpa; cœlum est ibi, ubi flagitia feriantur; cœlum est ibi, ubi nullum mortis est vulnus. Lib. 5, *de Sacram.*, cap. 4, sup. illud. *Psalm.* XVIII: *Cœli enarrant gloriam Dei.* S. AMBROSIUS ET S. AUGUSTIN. ser. 28 de Verb. Dom.

3. Non potest quisquam meritum regni cœlestis adipisci, qui, mundi cupiditate possessus, emergendi non habet facultatem. Lib. 5, sup. *Luc.* cap. 6, sup. illud: *Beati pauperes.* S. AMBROSIUS.

4. Regnum cœlorum venale est, non quærit Deus nisi amorem, sine quo dari non debet; ad S. ANSELMUS.

ergo amorem, et accipe cœlum; ama, et habe. Ep. 2, *ad Hugonem inclusum.*

AUGUSTIN. 5. Plus est pauperi videre cœlum stellarum, quam diviti tectum inauratum. Sup. *Psalm.* CXXVII, vers. 6.

6. Ad appetenda cœlorum regna plus valet mentis humilitas, quam præsentium divitiarum temporalis paupertas. Lib. *de Duodecim abusion.*, cap. 8.

7. In regno cœlesti nulla erit tristitia, nullus ibi labor, nullus dolor, nullus timor, nulla mors, sed perpetua semper sanitas perseverat. *Prosec.*

8. Ibi nulla consurgit malitia, nulla carnis miseria, nulla ægritudo, nulla omnino necessitas.

9. Non erit ibi fames, non sitis, non frigus, non æstus, non lassitudo jejunii, nec ulla tentatio inimici, non peccandi voluntas, non delinquendi possibilitas, sed totum lætitia, totum exultatio possidebit.

10. Nihil hoc regno magnificentius, nihil gloriosius, nihil clarius, nihil pulchrius, nihil verius, nihil illa bonitate sincerius, nihil illa abundantia copiosius. *De vanitate sæculi*, cap. 2.

11. Surgunt indocti et cœlum rapiunt, et nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi volutamur in carne et sanguine. Lib. 8 *Confess.*, cap. 8.

12. Via cœli angusta est paucis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus. Serm. 9, *de Verbis Dom.*

13. Ad regnum cœlorum non conducit nos gloria mundi, non multitudo divitiarum, non nobilitas generis, non scientia, non sapientia, non facundia verborum; sed solum gratia, et virtutes, et opera. Serm. 23, *ad Fratr. in eremo.*

BASILIUS SELEUCENS. 14. Regnum cœleste amantem gloriæ, sui cupitorem repellit, ambitiosa desideria rejicit; humilitatis est merces, non ambitionis diversorium, Orat. 28.

15. Terrenas deserere sortes, et necdum obtinere cœlestem, afflictio intolerabilis est et inconsolabilis dolor. In *Declamat.*

BERNARD. 16. Affectanti cœlestia terrena non sapiunt. Epist. 3.

17. Et quid audes oculos levare ad cœlum, qui peccasti in cœlum? terram intuere, ut cognoscas teipsum. *De duodecim Grad. humilit.*, gradu 1, verbo *Audi.*

18. Tria sunt loca, quæ mortuorum animæ pro diversis meritis sortiuntur: Infernus, Purgatorium, Cœlum. *Prosec.*

19. In Inferno impii, in Purgatorio purgandi, in Cœlo perfecti. Serm. *de Quinque negationibus.*

BOETIUS. 20. Si tibi mens bene conscia est, terreno carcere resoluta, cœlum libera petit. Lib. 2, *de Consol. Philos.*

S. BONAVENT. 21. Appetitus cœlestium parit contemptum terrestrium. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, cap. 2, art. versicul. 3.

22. Si cœlestia contemplaris, quomodo jam non in cœlis commoraris, qui cœlestibus spiritibus invita assimilaris? In *Soliloq.*, cap. 2.

23. Cœlo nihil purius, nihil sublimius, nihil pulchrius, nihil utilius, nihil velocius, nihil perfectius, durabilius inter corpora visibilia invenitur. *Prosec.*

24. Cœlo nihil est purius, propter naturæ suæ transparentiam et diaphaneitatem.

25. Cœlo nihil sublimius, quia nihil a centro terræ remotius est.

26. Cœlo nihil est pulchrius, nihilque aspectui jucundius, propter ordinatissimam contentorum ipsius varietatem.

27. Cœlo nihil est utilius, quia ex virtute et influentia cœli mortua et inveterata reviviscunt. *De Ecclesiast. Hierarch.*, part. 4, cap. 7, per totum.

28. Ut dignus cœlis efficiaris, deride præsentia. In *Apologia pauper.*, respons. 3, cap. 3.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 29. In quantum te a terrenis abstraxeris, in tantum te cœlestibus insinuabis. Hom. 3, *de Epiphan.*

GLOSS. ORD. 30. Qui bonis operibus merentur sibi regnum cœli, tanto Deo sunt viciniores quanto sanctiores. Sup. 1 *Paralip.*, cap. 18.

31. Quæ cœlestia petit, torqueri se dicit, dum de imis agere cogitur. Sup. *Job*, cap. 17, in illud: *Torquentes cor meum.*

32. Grandis violentia est in terra nasci, et cœlum capere; et habere per virtutem quod non possumus per naturam. Sup. *Matth.*, cap. 11, in illud: *Regnum cœlorum vim patitur.*

S. GREGOR. MAGNUS. 33. Homo est cœlum, et terra; cœlum, cum jam per desiderium summis inhæret; terra, quia in bono opere fixæ spei ubertate fructificat. Lib. 10 *Moral.*, cap. 7, sup. illud *Job* 2: *Excelsior cœlo est.*

34. Immundi spiritus tanto magis corda hominum ascendere ad cœlestia invident, quanto se a cœlestibus per elevationis suæ immunditiam profectos vident. *Ibid.*, lib. 2, cap. 25.

35. Omnes qui prædicationis officium in Ecclesia tenent, cœlum recte vocati sunt, quia nimirum sapere cœlestia creduntur. *Ibid.*, cap. 20.

36. Quid Paradiso jucundius, quid cœlo securius? et tamen homo ex Paradiso, peccando, et Angelus cecidit e cœlo. Lib. 6, in *Registro*, indict. 15, cap. 169, Ep. 15 *ad Cyriac.*, episc.

37. In cœlum tanta ascensura creditur multi-

tudo hominum, quanta multitudo remansit Angelorum. Hom. 34, sup. *Evang.*

38. Esto raptor, ut regnum cœlorum accipias; esto violentus, ut etiam ipsis vim inferas cœlis. Quid hac rapina locupletius? quid hac gloriosius violentia! In *septem Psalm. pænit.* sup. *Psalm.* 6, vers. 1, sup. illud, *Matth.* 2: *Regnum cœlorum vim patitur.*

39. Quisquis copiosum in cœlis habere desiderat, seminare, dum tempus est, non omittat. Lib. 10, in *Registro*, indict. 5, cap. 7, ep. 7, *ad Savinellam.*

40. Cœlestia desideria in sublimi sunt; affectus autem terreni, in infimis. Lib. 5, in I *Reg.*, cap. 3.

41. Cœlestia qui nescit, de eis loqui quasi notis, non potest. *Ibid.*, lib. 4, cap. 5.

42. Cœlum mons est frugifer, qui æternæ pulchritudinis flores et fructus indeficientis gaudii semper profert. *Ibid.*, lib. 1, cap. 1.

43. In cœlo omnes communi claritate Deum conspiciunt; quid est quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt? Lib. 4, *Dialogi*, cap. 33.

44. Regnum cœlorum nullus murmurans accipit, nec ullus qui accipit, murmurare potest. Hom. 19, sup. *Evang.*

45. Quot sunt dona prædicantium, tot sunt ornamenta cœlorum. *Ibid.*, Hom. 30.

46. Si consideremus quæ et quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. *Ibid.*, Hom. 37.

47. Tanto menti tuæ in cœlo major erit requies, quanto modo ab amore Conditoris sui requies nulla fuerit. Lib. 4, in *Registro*, indict. 13, cap. 84, ep. 40, *ad Theodor. medicum.*

48. Si ad cœlestia pervenire volumus, necesse est ut passiones carnis mortificemus. Lib. 4, in I *Reg.*, cap. 5.

S. HIERONYM.

49. Regnum cœlorum vim patitur: Nisi tibi vim feceris, cœlorum regna non capies. Ep. 22, *ad Eustoch.*

50. In cœlo gloria est, et perpetua laus, et indefessa præconia. Ep. 24, *ad Theodoram.*

51. Dispares sunt in regno cœlorum per singulorum merita mansiones; diversitas enim operum, diversitatem facit præmiorum; quantumque aliquis hic in sanctitate fulserit, tantum ibi fulgebit honore. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

52. Ad cœleste præmium, cœlestem vitam para. *Ibid.*

53. Ad cœlum per aspera, per angusta, per duros anfractus sita est via; quam viam non tenet, qui tentari non vult. Ep. 6, *ad Amicum.*

54. Christiani cœlum debent amare non terram. Ep. 37.

55. Multi de terra, cœli fiunt, et multi de cœlo, terra, infelix Judas cœlum fuit, et factus est terra: Paulus Apostolus eo tempore quo persequebatur Ecclesiam, terra erat; confessus est, et cœlum factus est. *Prosec.*

56. Nec qui cœlum est debet esse securus, nec qui terra est debet desperare de vita. Super *Psalm.* CXXXIII, vers. ult.: *Qui fecit cœlum et terram.*

57. Magna gloria est, de limo ad cœlum, de servitute ad regnum pervenire. Super *Epistol.*, *ad Roman.*, cap. 5, super illud: *Sed et gloriamur.*

S. HILARIUS

58. Universitas cœli palmo Dei tenetur, et universitas terræ pugillo concluditur. Lib. 1, *de Trin.*

HUGO A S. VICTORE

59. Illud est verum cœlum supra omne cœlum, quod non solum cœlum cœli est, sed cœlum cœlorum. Hom. 11, super *Ecclesiast.*, in illud: *Si ascendero in cœlum.*

60. Cœlestia termino carent, non corrumpuntur infirmitate, non franguntur senio, non annihilantur vetustate. Lib. 1, *de Claustro animæ*; cap. 4.

61. Excute torporem, qui cœli quæris honorem. *Prosec.*

62. Non dabitur segni, cœlestis gloria regni. Serm. 54 *Quadrag.*

HUGO CARD.

63. Venale habeo, et quid? regnum cœlorum; quibus emitur? quinque denariis; qui sunt illi? paupertate regnum, fame satietas, labore requies, vilitate gloria, morte vita comparatur. Sup. *Genes.*, cap. 30.

64. Multi sunt, qui nolunt scribi in cœlo cum pauperibus, sed in terra cum divitibus, et sublimibus seculi. Sup. *Psalm.* XXX.

65. Pauperibus datur regnum cœlorum, quia minus non possunt habere, quam id quod est commune omnibus bonis, et omnium præmium generale. Sup. *Matth.*, cap. 5.

66. Qui pro Christo terrena abjiciunt, non statim cum moriuntur ad cœlum evolant, sed quandoque igne purgantur. *Prosec.*

67. Qui vero pro Christo moriuntur, statim in cœlum ascendunt, quia falce martyrii resecatur quidquid purgandum erat. *Ibid.*

68. In inferno sepeliuntur Parochiani diaboli; in cœlo vero sepeliuntur Parochiani Christi. Sup. *Luc.*, cap. 16, in illud: *Sepultus est in inferno.*

S. JOANN. CHRYSOST.

69. Nos qui non de terra in terram vocamur ut Abraham, sed de terra in cœlum, et tamen non eamdem ut ille justus alacritatem obediendo exhibemus, sed frigidas plerumque et inutiles prætexims causas. *Prosec.*

70. Tantæ sunt homines negligentiæ, ut præ-

terant momentanea semper momentibus, et terram cœlo. Hom. 31. sup. *Genes.*

71. Magnum est cœlum, sed non ita ut Angelus : decorus est sol, sed excelsior Archangelus. Serm. 1. *de Jejuniis.*

72. Quid furiosius est quam, omisso cœlo, post servos fugitivos, et perditos homines, et angiportus currere ? Hom. 72. sup. *Matth.*

73. Gratiæ illa benignitas est, ut pro rebus minimis et vilissimis, cœleste regnum homini tribuatur. *Ibid.*, Homil. 80, in illud : *Matth.* 25, *Esurivi et dedistis mihi*, etc.

74. Vere non habet super terram quod amet, qui bonum cœleste in veritate gustaverit. Hom. 36 *Oper. imperf. sup. Matth.*

75. Regnum cœlorum, est beatitudo cœlestis ; janua ejus est sacra Scriptura, clavicularii sunt Sacerdotes, clavis est verbum scientiæ Scripturarum, adapertio est interpretatio vera. *Ibid.*, Hom. 44.

76. Necessarium est, qui terrenis rebus inhiat, a cœlestibus decidat. Hom. 7. sup. *Joan.*

77. Qui cœlestia concupiscit, cum præsentia nihil arbitretur, remuneratione non caret. *Ibid.*, Hom. 62.

78. Præmiis delectabitur in cœlo, qui Dominum actibus piis delectaverit in mundo. Hom. sup. illud *Joan.* 4 : *Venit hora.*

79. Homo est ipso cœlo multo melior, qui animam possidere potest pulchritudine cœli pulchriorem. Serm. 18. sup. *Ep. ad Roman.*

80. Paucis de cœlestibus satiari, imbecillæ animæ est. Hom. 12, sup. 1, *ad Cor.*

81. Cœlo digna operari, est quod cœlestem reddit. *Ibid.*, Hom. 12.

82. Regni cœlorum desiderium, remedium est amoris. Hom. 7, sup. 2, *ad Cor.*

83. Qui cœlo privatur, quantis lacrymis iste plangendus est, si plangendus esset ? Hom. 23, sup. *Ep. ad Hebr.*

84. Nemo potest eorum, qui delectantur præsentibus et caducis, cœlestia contueri. *Prosec.*

85. Donec anima terrena miratur, necessario cœlestia spernit, ac despicit. Lib. 2, *de Compunct. cordis.*

86. Esto dives, hoc enim et ipse volo ; posside cœlum, affatim diripe, nulla hic culpa est ; hic non abundare, crimen est, hic non diripere, culpa est. *Prosec.*

87. Esto illic violentus, esto rapax, non minuitur quod rapitur, sed virtus tunc augetur, dum rapis.

88. Divitiæ Dei sunt, si plures sint, qui cœlesti regno fruantur. Hom. sup. 2, *ad Tim.*, sup. illud : *Matth.*, 11 : *Regnum cœlorum vim patitur.*

89. Grandes sudores perpetimur, ut ad cœlum conscendere valeamus. Lib. 3. *de Sum. bono*, cap. 36, sent. 1. S. ISID. HISP.

90. Multo præclarius est, et homine dignius, cœlum potius quam cœlata intueri. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 20. LACT. FIRM.

91. Angustus admodum trames est, per quem justitia hominem deducit in cœlum, hunc tenere non potest, nisi qui fuerit expeditus et nudus. Lib. 7, *de Divino præmio*, cap. 1.

92. Homo ideo rectus cœlum aspicit, ut Deum quærat. In *Epitom. divinar. instit.*, verbo *Dicam.*

93. Spernenda sunt terrena, ut cœlestibus oneremur. *Ibid.*

94. Juste, si fas est dicere, contemnentibus mundum, largitur cœlum ; et voluntarie se crucifigentibus Angelorum gloria prærogatur. Part. 2, serm. *de Omnib. Sanctis.* S. LAURENT. JUSTIN.

95. Si cœlum desideras, nihil tibi in terra sit negotii, non enim sinit illud ad cœlum evolare. *Parænes.* 183. S. NILUS.

96. Parum est bonæ conscientiæ conversari in cœlis, nisi et ipsa cœlum fiat. *De conscientia*, cap. 1. PETRUS CELLENS.

97. Nemo potest connecti terræ, et jungi cœlo. Serm. 164. S. PETRUS CHRYSOLOG.

98. Trinæ sunt distinctiones locorum, quas pro diversitate meritorum animæ sortiuntur : Cœlum, Infernus et Purgatorium. *Prosec.* S. PETR. DAM.

99. Ad cœlum statim evolant, qui domicilio corporis usi sunt tanquam carcere : qui defæcatam puramque substantiam utriusque hominis servaverunt. Serm. 59, *de S. Nicolao.*

100. Quod est in homine anima, hoc cœlum in mundo. Lib. de eo : *Quis rerum divinarum hæres sit.* PHILO JUD.

101. Cœlum in mundo, in cœlo Deus. *De Abrah.*

102. Peramplius atque perfectius erit multo quod recuperabimus in cœlo, quam quod perdidimus in Paradiso. *Prosec.* RICH. A S. VICTORE.

103. In Paradiso erat peccare, et posse non peccare : in cœlo erit, omnino peccare non posse.

104. In Paradiso erat posse mori, et posse non mori ; in cœlo erit, nunquam posse mori.

105. In Paradiso erat, posse impugnari, et posse non expugnari : in cœlo erit, nec posse impugnari. Part. 1, *Quomodo Christus ponitur in signum populorum.*

106. Regnum cœlorum non personis, sed virtutibus datur. Conc. 39, *de S. Jacobo*, part. 2. ROBERTUS BELLARMIN.

107. Nihil crus sentit in nervo, cum animus in cœlo est. *Ad Martyres*, cap. 2. TERTULLIAN.

108. Christiano cœlum ante patet, quam cœli via : quia nulla via in cœlum, nisi cui patet cœ-

lum. In *Scorpiaco adversus Gnosticos*, cap. 10.

THOMAS A KEMPIS. 109. Si vis magnus esse in cœlo, esto parvus in mundo. *De Hortulo rosar.*, cap. 9, sect. 2.

S. VALERIAN. 110. Debet terrena contemnere, cui est animus cœlestia possidere. Hom. 2, *de Arcta vita.*

111. Ille ad cœlos opulentissimus pergit, qui a se pompam temporariæ vanitatis excludit. *Ibid.*, Hom. 6, *de Otiosis verbis.*

IN VITIS PATR. 112. Porta cœli, injuriarum atque tribulationum est perpessio. Lib. 3, libell. 2, *de Vita Joannis*, num. 24.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 113. Cessante motu cœli, cessat motus inferiorum. *Primo de Cœlo.*

114. Cœlum non suscipit peregrinas impressiones. *Primo Meteor.*

CICERO. 115. Ex omnibus præmiis virtutis, amplissimum est præmium, gloria hæc una, cujus gradibus homines in cœlum ascendere videntur. Orat. 38, *pro Milone.*

116. Omnes sunt divites, qui cœlo frui possunt. Lib. 7, epist. 16, *ad Atticum.*

117. Nulla in cœlo nec fortuna nec temeritas, nec erratio, nec vanitas inest : contraque omnis ordo, veritas, ratio, constantia. Lib. 2, *de Natura Deorum.*

118. Animos hominum esse divinos, iisque, cum e corpore excesserint, reditum in cœlum patere, perspicuum est. *De Amicit.*

119. Si quis cœlum ascenderet, naturamque mundi, et pulchritudinem siderum perspiceret; non insuavis, sed jucundissima illa admiratio sibi foret. *Ibid.*

120. Animus profectus a Deo, cœlum ipsum semper appetit. *De consolatione.*

SENECA. 121. Subsilire in cœlum, ex angulo licet. Ep. 31.

TRISMEGIST. 122. Ipsum cœlum plenum est Deo. *De Voluntate divina*, cui titulus *Asclepius*, cap. 2.

VALER. MAX. 123. Videte ne dum terram custoditis, cœlum amittatis. Lib. 7, *Dictor. memorab.*, cap. 2.

Vide etiam tit. *Laqueus*, sent. 21 ; *Pulchritudo*, sent. 100 ; *Scrutari*, sent. 38 ; *Thesaurus*, sent. 31, 32.

CŒNOBIUM.

Vide Monasterium.

COGITATIO.

[illegible] *Etymologia*. Quia in unum cogit voluntas, et facili quodam nutu copulat, a cogendo cogitatio nomen accepisse videtur. *De Vita Solitar. ad fratres.*

S. AUGUSTIN. *Definitio*. Cogitatio est circa quælibet animi occupatio. *De spiritu et anima*, cap. 38.

HESYCHIUS. Quævis cogitatio est imaginatio, quæ oritur in mente ex perceptione sensitiva rei cujusdam. Centur. 2, art. 78.

LACT. FIRM. Cogitatio nihil aliud est, quam mentis agitatio. Lib. 6, *de vero cultu*, cap. 17.

RICH. A S. VICTORE. Cogitatio est improvidus animi respectus ad evagationem pronus. Part. 1, lib. 1, *de contemplat.*, cap. 4.

PLATO. Cogitatio est sermo, quem anima ipsa apud seipsam cogitando persequitur, de iis rebus quas considerat. *De Scientia.*

S. BONAVENT. *Divisio*. Triplex est cogitatio, quæ frequenter ab adversario immittitur; cogitatio deliciosa, cogitatio malitiosa, cogitatio ambitiosa. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, cap. 8, art. 3, vers. 6.

S. BERNARD. *Comparatio*. Sicut molendinum, si arena imponatur, exterminat, pix inquinat, palea occupat ; sic cor cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat et fatigat. In *Meditat.*, cap. 9.

S. GREGORIUS MAGNUS. Sicut venter cibis repletus, extenditur ; ita mens pravis cogitationibus dilatata, sublevatur. Lib. 22 *Moral.*, cap. 21.

S. PROSPER. Quomodo aures nostræ ad voces nostras, sic aures Dei ad cogitationes nostras. Sent. 81.

S. BONAVENT. Sicut pravæ cogitationes hominem separant a Deo, sic bonæ et puræ Deo uniuntur, et amore quo uniuntur, enutriuntur. Serm. 2, *de S. Laurentio.*

HUGO A S. VICTORE. Sicut oculus pascitur ex specie, sic animus pascitur ex cogitatione. Lib. 4, *de Arca Noe, Morali*, cap. 8.

S. JOAN. CLIM. Sicut nubes solem abscondit, ita cogitationes malæ obtenebrant et perimunt mentem. Gradu 26.

S. ISID. HISP. Sicut vipera a filiis in utero positis lacerata perimitur, ita nos cogitationes nostræ occidunt, et concepto interius vipereo veneno consumunt, animamque nostram crudeli vulnere perimunt. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 25.

IN VITIS PATR. Sicut venenata animalia, fortiores herbæ, vel pigmenta expellunt ; ita cogitationes sordidas oratio cum jejunio repellit. Lib. 3, num. 60, per totum.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Liberæ sunt cogitationes prudentium. Lib. 3, *de Virgin.*

2. Nulla mens est, quæ non recipiat etiam malarum motus agrestes cogitationum. *De Noe et Arca*, cap. 16.

S. ANTON. 3. Immunda cogitatio cum mentem pulsat, non maculat, sed hanc per delectationem superat. Part. 3, tit. 2, cap. 2, § 3.

S. ANTON. DE PADU. 4. Semper aliquid agendum est, ne mens ces-

sante ager nostri pectoris malarum cogitationum sensibus occupetur. Serm. 2 *Dom.* 3 *post Pascha.*

5. Toties Spiritus sanctus loquitur, quoties bona cogitamus. Serm. 2. *Pentec.*

AUGUSTIN. 6. Internas animæ cogitationes diabolum non videre certi sumus, sed motibus eas corporis ab illo et affectionum indiciis colligi, experimento didicimus. *De Ecclesiast. dogmatibus,* cap. 81.

7. Non omnes malæ cogitationes nostræ semper diaboli instinctu excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitriti motu emergunt; bonæ autem cogitationes semper a Deo sunt. *Ibid.,* cap. 82, per totum.

8. Cogitationes mortalium timidæ sunt, et incertæ adinventiones nostræ. Lib. 12, *de Civit. Dei,* cap. 12.

9. Non sunt in potestate nostra cogitationes nostræ, quæ, ex improviso effusæ mentem animumque confundunt, ad secularia revocant, mundana inserunt, voluptaria ingerunt, illecebrosa intexunt. Lib. 4, *contra duas Epistolas Pelagian.* cap. 11.

10. Nullum est opus bonum, cujus non sit in mente cogitatio. Sup. *Psalm.* LXVII.

11. Omnia opera vel bona vel mala a cogitatione procedunt; in cogitatione quisque innocens in cogitatione reus est. Sup. *Psalm.* CXVIII.

12. Non potest fieri ut habeat mala facta, qui habet bonas cogitationes; facta enim de cogitatione procedunt, nec quisquam potest facere aliquid, aut ad aliquid agendum membra movere, nisi primo præcesserit jussio cogitationis. Sup. *Psalm.* CXL. in præfat.

13. Quod sonuit per linguam tuam, fecit lingua sonans, fecit animus cogitans; sed quod sonuit lingua, transiit; quod cogitavit animus, permanet. Tract. 20, sup. *Evang. Joan.*, de cap. 5.

14. Nemo habet in potestate quod evenit in mentem; sed consentire, vel dissentire propriæ voluntatis est. *De spiritu et littera,* cap. 34.

15. Cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis, tenens et volens libenter, quæ statim ut attigerunt animum respui debuerant, negandum non est esse peccatum; sed longe minus, quam si opere statuatur implendum. Lib. 12, *de Trin.*, cap. 12

16. Premunt nos, sed non opprimunt; urgent nos, sed non demergunt. Enarr. 2, sup. *Psalm.* XXXI, vers. 8.

BASILIUS MAGN. 17. Impera cogitationibus tuis, quo fias princeps rerum omnium. Hom. 10, in *Hexam.*

18. Divina lex non actionem, sed cogitationem judicat. *De Virginit.*

S. BEDA. 19. Ratio humana quot perversis cogitationibus renititur, tot coronas cœlestes promeretur. In *Proverbiis,* verbo *Ratio.*

S. BERNARD. 20. Cogitatio in memoria est. Serm. *de Triplici judicio.*

21. Malæ cogitationes, a diabolo immissæ, cito in mentibus nostris accenduntur, carnis mollitie consentiente. Serm. 34 *Parvulorun serm.*

22. Cor a cogitatione in cogitationem ducitur. In *Meditat.*, cap. 9.

23. Cum de ambitione sæculi, de jactantia, de arrogantia cogitatio vana in corde versatur, de mundo est. *Ibid.*, cap 14.

24. Dæmonum officium est suggestiones malas ingerere; nostrum est illis non consentire. *Ibid.*, cap. 14.

25. Cogitatio prava delectationem parit, delectatio consensum, consensus actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem, necessitas mortem. *De Interiori domo,* cap. 39.

26. Cogitatio, quantum libet immunda, mentem non polluit, cui ratio non consentit. *Prosec.*

27. Quis enim cogitationes suas ita refrænare potest, ut non qualibet immunditia titilletur?

28. Sed continuo talium cogitationum insultus sunt reprimendi; ut inde sperabat se hostis vincere, per hoc magis victus abscedat.

29. Quod fit quoties pravis et immundis cogitationibus attracti, statim ad signum crucis, ad Passionis Dominicæ recordationem, confugimus. In lib., *de Passione,* cap. 19.

30. Esto pervigil sensu, ne vanis cogitationibus polluaris. Serm. 55, *ad Sororem.*

CASSIODORUS. 31. Duplex malum est nequitiam cogitare, eamque tanquam bonum aliquid palam proferre. *Prosec.*

32. Quem decuerat propter cogitationem sceleris pœnitere, culpam geminat, dum facinora cogitata divulgat. Sup. *Psalm.* LXXII, vers. 8.

CLEMENS ALEX. 33. Bonorum virorum cogitationes, lucernæ sunt. Lib. 2, *Pædag.*, cap. 10.

34. Non abstinentia a malis et flagitiosis actionibus eum, qui fide præditus est, justum reddit, sed cogitationum puritas ac sinceritas. Apud D. Joan. Damasc., lib. 2, *Parall.*, cap. 78.

S. EDMUNDUS. 35. Quot malis cogitationibus anima est ducta, tot malis obstaculis in contemplatione est impedita. In *speculo Ecclesiæ,* cap. 29.

S. EPHRÆM. 36. Malorum cogitationes ubi locum repererint, quasi aculeis et uncis quibusdam animam figunt. *De Recta vivendi ratione,* cap. 31.

37. Dæmon quos opere insontes videt, cogitatione perimit. *De Morbo linguæ.*

38. Cogitationes malas fugiamus; cogitata enim non aliter facta censentur. *Ibid.*

39. Noli sordidis immorari cogitationibus, ne

pe in actum deducant turpitudinis, sed eas deleto, et abs te repelle, ut mens tua serena sit atque tranquilla. In illud : *Attende tibi*, cap. 10.

40. Gravius pejusque interdum unus cogitatione, quam alius opere peccat. *De Confess.*

GLOSS. ORD. 41. Diabolus rex vitiorum humanis se immiscet cogitationibus, et mentem cingit superfluis sollicitudinibus, ne exerceat opera pietatis. Super *Deuteron.*, cap. 1.

42. Peccator ut mundari possit ab iniquitatibus suis, reprobas cogitationes, origines, scilicet, malorum operum, abjiciat necesse est. Sup. I *Esdræ*.

S. GREGOR. MAGNUS. 43. Sæpe aeriæ potestates mundas mentis cogitationes ardore libidinis accendunt. Lib. 2, *Moral.*, cap. 25.

44. Tanto longius mens a necessariis cessat, quanto inania latius cogitat. *Ibid.*, cap. 26.

45. Sæpe de ipsa victoria bellum oritur, ut cum immunda cogitatio vincitur, victoriæ animus elatione pulsetur. *Ibid.*, lib. 3. cap. 17.

46. Difficile est quempiam magna agere, et apud semetipsum de magnis actibus cogitationum fiduciam non habere. *Ibid.*, lib. 2. cap. 27.

47. Magno studio superfluæ cogitationes amputandæ sunt, sed tamen amputari funditus nequaquam possunt, semper enim caro superflua generat, quæ semper spiritus ferro sollicitudinis recidat. Lib. 5, *Moralium*, cap. 23, super illud Job 4 : *Pili carnis meæ*.

48. Cogitationes iracundi viperea sunt generationis, mentem comedunt matrem suam. *Ibid.*, lib. 5, cap. 3.

49. Valde laboriosum est custodire, ne inter recta opera sinistra cogitatio hominem illudat. *Ibid.*, lib. 11, cap. 2, 25.

50. Cum occasio reprobis perpetrandi deest, desiderium cogitationes eorum cordibus nullatenus desunt. *Ibid.*, lib. 14, cap. 9.

51. Tanto se animus in cogitatione dilatat, quanto illud esse terribile quod imminet pensat. *Ibid.*, lib. 15, cap. 1.

52. Mens justorum etsi libera est a perverso opere, aliquando tamen corruit in perversa cogitatione. *Ibid.*, lib. 18, cap. 5.

53. Si unquam subtiliter custodiri negligitur oculus, cogitationis immunditia protinus ad operationem transit. *Ibid.*, lib. 21, cap. 6.

54. Humanus animus multis cogitationibus occupatus sæpe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, ut omnino quid toleret, nesciat ; quia dum per multa spargitur, ab interna sui cognitione removetur. *Ibid.*, lib. 24, cap. 8.

55. Cum cogitatio per custodiam restringitur, cor quod fugere consuevit, invenitur. Part. 3, *Pastoral.*, cap. 1. *Admonit.* 14.

56. Quanto graviori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi insistere ardentius debemus. Hom. 2, sup. *Evang.*

57. Libido ignis est, et turpes cogitationes paleæ : si in paleis ignis negligenter extinguitur, ex parva scintilla quæ remanet, omnes paleæ accenduntur. Lib. 6, in I *Reg.*, cap. 1.

58. Mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulsat, sed cum hanc sibi per delectationem subjugat. Lib. 21, *Moral.*, cap. 3.

59. Perfecta mens solerter invigilat, ut non solum perversa agere renuat ; sed omne etiam quod in se per cogitationes turpiter liquatur, tergat. *Ibid.*, lib. 3, cap. 17.

60. Omnes qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 28.

61. Nonnulli tanto deteriores cordis tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationes vacat. *Ibid.*, lib. 6, cap. 17.

62. Hoc quod ex prava cogitatione exit ad pessimam operationem ; et illius est spiritus qui suggessit, et ejus nequitiæ, qui ex propria voluntate consensit. *Ibid.*, lib. 15, cap. 15.

63. Ipsa prava cogitare, peccare est, et in peccatum labitur, qui in cogitatione prava declinatur. *Ibid.*, lib. 18, cap. 5.

64. Vigilandum semper est ut mens continue sollicita nunquam relaxetur intentione superna ; ne laboriosa deserens, in cogitationibus fluxis, quasi in quibusdam mollibus stramentis jacens, venienti corruptori diabolo, mens se resoluta prostituat. *Ibid.*, lib. 20, cap. 5.

65. Tot gressibus mens a Deo longe fit, quot malis cogitationibus decrescit. *Ibid.*, lib. 25, cap. 3.

66. Cum manus cessat ab iniquo opere, malus tamen non est innocens per cogitationem. *Ibid.*

67. Toties ante Deum labimur, quoties a recto itinere infirmæ cogitationis pede claudicamus. *Ibid.*

68. Importune conspectui Dei ingeritur, quidquid a nobis illicitum occulte cogitatur. *Ibid.*

69. Malignus spiritus cogitationi nostræ semper insidiis insistit, si forte quid inveniat, unde apud examen æterni Judicis accusator existat. Lib. 3, *Dialog.*, cap. 19.

70. Sic sæpe cogitationi bonæ cogitatio sinistra adjungitur, ut vix ipse, qui easdem cogitationes generat, animus agnoscat. Hom. 21, sup. *Ezech.*

71. Vitare turpes cogitationes non prævalet, qui honestas in se non habet. *Pros.*

72. Quia enim semper cogitamus, exquirenda sunt nobis bona, ne mala cogitemus.

73. Quid vero sunt omnes turbæ bonarum cogitationum, nisi innumerabiles mentis acies?

74. Nam, dum mentem ambiunt et muniunt, ad eam accedere turpissimos inimicos non permittunt Lib. 5, in I. *Reg.*, cap. 1.

75. Quid sunt cogitationes luxuriæ, nisi carbones ignis? qui si in corde conveniunt, comburere cito possunt, extingui facile nunquam possunt. *Ibid.*, lib. 6, cap. 2.

76. Qui agere non potest, ut innoxia nunquam cogitet, agat quod potest, ut statim cogitationem ejiciat, quæ negligenter ad mentem intrat. *Prosec.*

77. Sic quasi ignem maximum in carbones singulos, et velociter dividit, et celeriter extinguit, si omnes flammas cogitationum sic separat, ut conjungi in mente, neque per negligentiam, neque per desiderium sinat. *Ibid.*

78. Glutinum quippe illecebrosorum motuum immunda cogitatio est; quia qui libenter immunda videt, statim carnem ad amata concupiscendo violenter movet. *Ibid.*

79. Qui libentius ac morosius cogitat, quasi carbones carbonibus, turpes turpioribus motus ligat. *Ibid.*

80. Nisi ante mentis levitas caveatur, cogitationum inconstantia minime vincitur. Part. 3 *Pastoralis*, cap. 1, Admonit. 19.

81. Non sinas cogitationem crescere; dum parvus est hostis, interfice; nequitia (ne zizania crescant) elidatur in semine. *Prosec.*

82. Ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui statim, cum cœperit cogitare, interficit cogitatus *Ibid.*

HIERONYM. 83. Cum apparuerit scorpio, illico conterendus est. In *Regula Monachor.* cap., 3.

84. Nequissimi hostis est illa, vel prima calliditas, et ars doli plena fatigare cogitationibus rudes animas. *Prosec.*

85. Tutissimum est atque perfectum, ut assuescat animus sollicita semper pervigilique custodia discernere cogitationes suas, et ad primum animi motum, vel probare, vel reprobare quod cogitat, ut vel bonas cogitationes alat, vel statim extinguat malas.

86. Hinc namque fons est boni, et origo peccandi, omnisque ingentis detecti in cogitatione principium est, quæ unumquodque opus, velut in quadam tabula cordis depingit antequam faciat.

87. Nam sive ille actus, sive sermo sit, ut proferatur quod futurum est.

88. Vides quam brevi interdum momento, quæque ista quis cogitet, cogitataque perficiat; nec quidquam omnino vel lingua, manu, cæterisque membris agitur, nisi cogitationes ante dictaverint. Epist. 1, *ad Demetriadem.*

89. Ibi te maxime oportet observare peccatum, ubi nasci solet, et malum antequam crescat extinguere, dum adhuc est in cogitatione. *Prosec.*

90. Nec enim expectandum est augmentum ejus rei, quæ timeri debet a parvo; et quæ tanto facilius vincitur, quanto ei citius repugnatur.

91. In illis quæ se leviter menti ostendunt, et quasi fugiendo demonstrant se; nec peccatum omnino, nec pugna est; in his autem cum quibus aliquandiu anima luctatur, quibus resistit voluntas, æquale certamen est.

92. Aut enim consentimus, et vincimur; aut respuimus, et vincimus, et acquirimus de pugna victoriam.

93. In illa tantummodo cogitatione peccatum est, quæ suggestioni consensum mentis dedit.

94. Hujusmodi cogitatio etiamsi ex aliquo impedita casu non impleat voluntatem, nihilominus actione criminis condemnatur a Domino.

95. Apud Deum (cui nota sunt omnia, etiam antequam fiant) voluntas perfecte faciendi, reputatur pro opere facti. *Ibid.*

96. Quanto a terrena cogitatione quis remotior est, tanto Deo vicinior et cœlo est. Ep. 8. *de Scientia divinæ legis.*

97. Grandis offensa est Dei, sequi cogitationes suas. Libr. 4. sup. *Hierem.*, cap. 18.

98. Ut cogitationes cordis caste servare potuisset, fœdus cum oculis Job pepigit, ne prius incaute aspiceret, quod postmodum invitus amaret. Libr. 2. in *Lament. Hierem.*, cap. 22. sup. illud: *Oculus meus deprædatus est.*

99. Ut munda mens in cogitatione servetur a lascivia voluptatis suæ, deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. *Ibid.*

100. Dum cogitatio mala in initiis est, et pusilla, capi debet et abjici; ne si adulta fuerit et inveterata, jam non possit expelli. Hom. 4. sup. *Cant.*

101. Scintilla res parva est, et pene dum cernitur, non videtur, sed si fomitem comprehenderit, et nutrimenta sui, quamvis parvus ignis invenerit, mœnia, urbes, latissimos saltus, regionesque consumit. Lib. 3. sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5, sup. illud: *Modicum fermentum.*

102. Ubi est delectatio tua, ibi est et cogitatio tua; ubi vero est cogitatio tua, ibi est interioris hominis habitatio. Lib. 4. *de Arca Noe. Moral*, cap. 8. HUGO A SANCTO VICTORE.

103. Turpi quodam commercio impudica mens desiderio suo fruitur, dum quodammodo intus per cogitationem rem concupitam amplexatur *Ibid.*

104. Reus facti judicatur, qui per consensum in cogitatione delectetur. *Ibid.*

105. Cogitationes non ex re de qua surgunt, sed ex affectu quem gignunt, judicandæ sunt. *Ibid.*

106. Nihil interest quale sit illud quod cogitatur, sed qualis ex ipsa cogitatione affectus consequatur; quia cogitatio mentem non polluit, ubi delectatio conscientiam non corrumpit. *Ibid.*

HUGO CARD. 107. Nil plus valet ad purgandum cor a malis cogitationibus, quam consideratio mortis. Sup. *Job*, cap. 39.

108. Mentem non interpellari cogitationibus impossibile est, suscipere vero eas, sive respuere per gratiam Dei omni studio possibile est. *Pros.*

109. Quemadmodum igitur ortus earum non omnino pendet a nobis, ita reprobatio vel electio consistit in nobis. Collat. 1. *Abbat. Moysis*, cap. 17.

JOAN CASS. 110. Illico ut patefacta fuerit cogitatio maligna, marcescit. *Pros.*

111. Tandiu suggestiones noxiæ dominantur in nobis, quandiu celantur in corde. Collat. 2. *Abbat. Moysis*, cap. 10.

112. Semper sunt ad seniores cuncta quæ in cordibus oriuntur, sublato confusionis velamine decelanda. *Ibid.*

113. Vacare cunctis cogitationibus humana mens non potest; et ideo quandiu spiritualibus studiis non fuerit occupata, necesse est eam illis, quæ pridem didicit, implicari. Collat. 14, *Abb. Nesterotis*, cap. 13.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 114. Immundæ cogitationes, tela sunt diaboli. Hom. 3, sup. Gen.

115. Strangulanda est omnis prava cogitatio, et tanquam fera truculenta mulcenda est, iram dico. *Ibid.*

116. In latitudine animæ cogitationum aliæ sunt magis pecuniæ, et irrationales, aliæ ferociores, et agrestiores: domandæ igitur illæ sunt, et rationis imperio magistrandæ. *Ibid.*

117. Quid beatius quam intestino liberari bello? nam quamvis plurima pace externa quis fruatur, si intra se cogitationum tempestas nascatur, et tumultus, nihil externa pax proderit illi. *Ibid.*, Homil. 34.

118. Beatitudo est cogitationem improbam prorsus non admittere. Hom. 3, *de Verbis Isaiæ.*

119. Qui male agit et cogitat, diabolum videt: quia omne malum, diaboli est figura. Hom. 9, *Oper. imperf. sup. Matth.*

120. Si cogitatu offendisti, cogitatu reconciliare. *Prosec.*

121. Recogita bene quod cogitaveras male, et pœnituisti. *Ibid.*

122. Quidquid cogitatur, innocuum est, si careat effectu, licet cogitatio mala cogitanti jam obsit, tamen alii nocere non potest. Hom. 11. *Ex variis locis in Matth.*

123. Anima malis cogitationibus coinquinata, pro mercede voluptatem accipit. Hom. 18, sup. 1, *ad Cor.*

124. Nullus actus, nisi cogitatione præcurrente conficitur. Serm. *de Levium peccatorum periculis.*

125. Nihil quidquam aut actu conficitur, aut sermone profertur, nisi prius idipsum cogitando gignatur. *Ibid.*

126. Cogitata pro factis tenentur, licet nondum opere compleantur. *Ibid.*

127. Facere cordis, cogitare est: quia corporis est, cogitata perficere. *Prosec.*

128. Cor cogitando tenetur in crimine, licet corpus immune ab opere videatur.

129. Reus est jam animus, qui male cogitavit; licet immune corpus sit ab opere, quod non fecit. *Ibid.*

130. Quantumcunque turpis fuerit cogitatio, JOAN. TRIT non polluit mentem, dum displicet. Lib. 1, *de Tentat. Relig.*, cap. 7.

131. Sola cogitatio, quæ placet, polluit mentem. Ep. 3, *ad quasdam Moniales.*

132. Quamvis ab opere malo quisque vacet, S. ISIDOR HISPALEN pro solius tamen pravæ cogitationis malitia, non erit innocens. *Prosec.*

133. Non enim solum factis, sed et cogitationibus delinquimus, si eis illicite occurrentibus delectemur. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 25, sent. 2.

134. Non est arbitrii nostri cogitationes pravæ suggestionis prævenire; jacere autem in animo cogitationem, nostræ attinet voluntati. *Prosec.*

135. Illud ad culpam non redigitur, istud culpæ propriæ imputatur.

136. Nam cogitationes illicitas ingerere, dæmonum est; cogitationibus oblectari perversis, nostrum est. *Ibid.*

137. Argumenta machinationum, malarumque cogitationum semina, quæ in cordibus hominum diabolus fundit, ita sæpe undique captam implicant mentem, ut ex qua parte evadere quisque tentaverit, sine periculo exire non possit. *Ibid.*, lib. 3, cap. 5, sent. 22.

138. Dum cogitatio prava cor pulsat, non potest bonæ conversationi nocere, si talis cogitatio non erumpat in consensu vel opere. *Prosec.*

139. Ferre enim sine perfectione vitiorum cogitationes non est ad damnationem, sed ad probationem; non est occasio subeundi discriminis, sed potius augendæ perfectionis. Lib. 2, *de Offic. Eccles.*, cap. 16.

LACT. FIRM. 140. Sit nobis Deus non in templis, sed in corde nostro consecratus: destructibilia sunt omnia, quæ manu fiunt, mundemus hoc templum, quod non fumo, non pulvere, sed malis cogitationibus sordidatur. *De ira Dei*, cap. 23.

141. Bonus vir non modo facere, sed ne cogitare quidem quidquam audebit, quod non audeat prædicare. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 24.

S. LEO. I. 142. Cum ad ipsas rerum temporalium varietates, cogitatio humana convertitur, quantæ se opponunt caligines, quanti pravarum opinionum oboriuntur errores sentis. Serm. 5, *Quadrag.*

S. MAXIMUS MART. 143. Immunda est anima quæcunque cogitationum concupiscentiis impleta est. Centuria 1, *de Charit.*, sent. 4.

S. NILUS. 144. Mens humana nunquam cessat generare cogitationes: tu vero malas expelle, bonas autem colendo exerce. Paræn. 70.

145. Pravas cogitationes aliis cogitationibus melioribus abige. *Ibid.*

146. Pravas cogitationes semen esse diaboli existima, cum enim ipsæ desinunt, ipse seminator confunditur. *Ibid.*, paræn. 76.

147. Cogitationes carnales satius est abominari; corrumpunt enim corpus, et animam polluunt. *Ibid.*, paræn. 183.

PETR. DAM. 148. Quo remotius a mundi negotiis, et seculari conversatione seceditis, eo molestius importuno cogitationum ingruentium strepitu laboratis. Lib. 8, ep. 14, *ad Sorores suas*.

S. PROSPER. 149. Mentem sicut turpis cogitatio inquinat, ita si fuerit honesta purificat. Lib. 3, *de Vita contempl.*, cap. 6.

150. Non ex cogitatione facies mentis existit, sed qualitas cogitationis ex mente. *Prosec.*

151. Non sordidæ cogitationes mentem sordidam reddunt, sed ex mente sordida, sordidæ cogitationes exeunt. *Ibid.*

152. Non potest fieri ut in mala opera exeant cogitationes bonæ: quoniam hoc actione promitur, quod corde concipitur. Sent. 81.

TERTULLIAN. 153. Negent factorum societatem, qui negare non possunt cogitatorum. *De Resur.*, cap. 15.

THALASSIUS. 154. Si cogitationes animo infestas deesse cupis stude continentiæ ac charitati in proximum. *Hecatontade* 1, sent. 14.

155. Aurem tuam spiritualibus sermonibus frequenter accommoda, et mentem ab immundis cogitationibus elongabis. *Ibid.*, sent 36

156. Mens cui affectiones imperant, cogitat quæ non decent; quales autem cogitationes sint, produnt sermones et opera. *Pros.*

157. Malæ cogitationis dux est affectio, affectionis auctor sensus quo ut male utamur, in causa est mens. *Ibid.*, Hecatontade 3, sent. 4.

158. Per cogitationem diutinam, maxime libido provocatur. Opusc. *de Perfect. vitæ spirit.*, cap. 9. S. THOMAS AQUINAS.

159. Cogitationes cordium dæmones scire non possunt, nec Angeli, nisi per revelationem, vel nisi in quantum eas per aliqua signa exteriora cognoscant. Sup. 2. sent. dist. 8, art. 4.

160. Dæmonum est servus, qui delectatur cogitationibus pravis. In *Hortulo Rosar.*, cap. 4, sect. 3. THOMAS A KEMPIS.

161. Nihil ita allidit virtutem dæmonum, quomodo si quis secreta immundarum cogitationum revelaverit sanctis Patribus. Lib. 3, libello 2, *de vita Joannis*, num. 9. IN VIT. PATR.

162. In nullo sic gaudet inimicus, quomodo in illo qui non vult cogitationes suas manifestare. *Ibid.*, num. 167, per totum.

163. Cogitationum observatio, medicamentum est salutis. Libr. 10, cap. 69.

164. Si venerit tibi cogitatio pro carnali necessitate, et tangit te semel, et bis, et tertio, non audias. Sent. 60.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

165. Liberæ sunt cogitationes nostræ, et quæ volunt sic intuentur, sicut ea cernimus, quæ videmus. Orat. 38. *pro Milone*. CICERO.

166. Posteriores cogitationes, sapientiores solent esse. Orat. 54. *Philip.* 12.

167. Quod facinus suscipitur, nisi cogitatione prius non perficitur. Lib. 3. *de Natura Deorum*.

168. Magni est ingenii revocare mentem a sensibus, et cogitationem a consuetudine abducere. Lib. 1, *Tuscul. Quæst.*

169. Quocunque constiti loco, ibi cogitationes meas tracto, et aliquid in animo salutare verso. Ep. 62. SENECA.

170. Bene cogitata si excidunt, non occidunt. In *Proverb.*

171. Cogitationes vagas et inutiles, et velut somnio similes non recipies; quibus si animus tuus se oblectaverit (cum omnia disposueris) tristis remanebis. *Prosec.*

172. Sed cogitatio tua stabilis et certa sit, sive deliberet, sive quærat, sive contempletur, non recedat a vero. *De quatuor virtutibus*.

173. Bona cogitatio hominis Deum non latet, et ideo cogitatio tua pura sit ab omni malo. Sent. 50. SIXT. PHIL.

174. Etiam in cogitationibus tuis, mundus esto a peccato. *Ibid.*

175. Scito te adulterum esse, etiamsi cogites de adulterio; sed et de omni peccato, eadem. sit tibi ratio. *Ibid.*, sent. 1224.

COGNITIO IN GENERE.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIN.

1. Humana cognitio causatur a rebus cognitis, sed divina cognitio est causa rerum cognitarum. Part. 3, titul. 7, *de Spe*, cap. 4, § 4.

S. AUGUSTIN.

2. Miseri homines, quibus cognita vilescunt, et novitatibus gaudent, libentius discunt quam norunt, cum cognitio sit finis discendi. *De Vera Relig.*, cap. 53.

3. Sicut gratus est qui cognoscenda enubilat, sic onerosus est qui cognita inculcat. Lib. 4, *de Doctr. Christ.*, cap. 10.

4. Amari aliquid, nisi notum non potest. Lib. 10, *de Trinit.*, cap. 1.

5. Mens humana prius hæc quæ facta sunt per sensus corporis experitur, eorumque notitiam pro infirmitatis humanæ modulo capit, et deinde quærit eorum causas. Libr. 4, *de Genesi ad lit.*, cap. 32.

6. Nihil tam novit mens, quam id quod sibi præsto est, nec magis menti quidquam præsto est, quam ipsa sibi, nam cognoscit se vivere, se meminisse, se intelligere, se velle, cogitare, scire, judicare; hæc omnia novit in se. *De Spirit. et anima*, cap. 32.

7. Quilibet studiosus, quilibet curiosus non amat incognita, cum ardentissimo appetitu instat scire quod nescit, sed ipsum scire amat cognitum. Libr. 10, *de Trinit.*, cap. 1 et cap. 2.

8. Nullum bonum perfecte noscitur, quod non perfecte amatur. *Prosec.*

9. Neque ut sola mens potest cognoscere, ita et amare sola potest. Lib. LXXXIII, *Quæst.*, quæst. 35.

10. Anima rationalis ad hoc velle debet, nec dolore molestari, ne desiderio perturbari, nec morte dissolvi, ut aliquid utile cognoscat, et secundum eam conditionem, vitam, moresque componat. Lib. 19, *de Civit. Dei*, cap. 14.

V. BEDA.

11. Tanto quisque facilius aliquid proficiendo cognoscit, quanto religiosius antequam cognosceret, Deo credidit. In *Hexamer.*

S. BERNARD.

12. Ubi certior ac facilior notio, ibi decisio tutior, expeditiorque esse potest. Lib. 3, *de Consid.*

BOETHIUS.

13. Omne quod cognoscitur non secundum sui vim, sed secundum cognoscentium potius comprehenditur facultatem. Libr. 5, *de Consol. philos.* Prosa 4.

S. BONAVENT.

14. Quanto notitia rerum salutarium plus discitur, tanto amplius credentibus atque operantibus æterna vita præstatur. *In principio sacræ Script.*

15. Quanto nobilior est cognitio, tanto pejor est error. Lib. 2, *Compend. Theolog. veritatis* cap. 25.

CLEM. ALEX.

16. Quod oculus est in corpore, hoc est in mente cognitio. Libr. 3, *Stromat.*

DIONYSIUS CARTHUS.

17. Cognitio est via ad amorem. De prof. spirit., art. 22.

S. GREG. MAGN.

18. Ex his quæ animus novit, surgat ad incognita, quæ non novit. Hom. 11, sup. *Evang.*

19. Non est secura lætitia, vel fortia, vel multa cognoscere, sed cognita custodire. Lib. 22, *Moral.*, cap. 3.

20. Perversi cognoscunt recta, quæ sequi debeant, et tamen sequi despiciunt quæ cognoscunt. Lib. 16, *Moral.*, cap. 24.

S. HIERONYM.

21. Illa quæ novimus, opinari nos potiusquam tenere novimus; et æstimare magis, quam scire quod verum est. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 2, super illud : *Et respexi ego ut viderem.*

HUGO A S. VICTORE.

22. Notitia rerum ad apertionem verborum facit. *De Scripturis et scriptor.*, cap. 1.

23. Facilius intelliges quod dicitur, si bene notum fuerit unde dicatur. *Ibid.*

HUGO CARD.

24. Per signa exteriora sæpe dignoscitur dispositio mentis. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 8.

JOANNES CASSIAN.

25. Proximus cognitioni est, qui quid inquirere debeat, prudenter agnoscit; nec a scientia longe est, qui cœpit intelligere quid ignoret. Collat. 10, *Abbat. Isaac*, cap. 9.

LACT. FIRM.

26. Nihil prodest cognitio, nisi et actio subsequatur. Lib. 6 *de Vero cultu*, cap. 5.

S. LAURENT. JUSTIN.

27. Unaquæque res potius ex æstimationis consuetudine, quam ex sui natura cognoscitur. Part. 2, serm. *de Nativ.*

S. THOMAS AQUINAS.

28. Cognoscere aliquid sicut est in cognoscente, potest intelligi dupliciter, scilicet, secundum modum cogniti, vel cognoscentis : primum est falsum, secundum verum. *Prosec.*

29. Quanto perfectius cognitum est in cognoscente, tanto perfectior est modus cognitionis. Part. 1 *Summæ quæst.* 14, art. 6.

30. Homo ex verbis suis cognoscitur, de qua regione et patria sit. *Opusc.* opusc. 9 *de octavo præcepto.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO.

31. Non parum cognovisse, sed in parum cognito stulte et diu perseverasse, turpe est. Lib. 2 *de Invent. rhet.*

32. Quid videtur ei magnum in rebus humanis cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo? Lib. 4. *Tuscul. quæst.*

SENECA.

33. Si vis aliquem æstimare, totumque scire qualis sit, faciem solve, multum mali sub illa latet. Ep. 80.

34. Vis omnibus esse notus? prius effice ut neminem noveris. *De Moribus.*

COGNITIO DEI.

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROSIUS. 1. Natura humana tam acerbo vulnere est sauciata, ut ad cognitionem Dei, neminem contemplatio spontanea plene valeat erudire. Lib. 2 *de Vocatione Gentium*, cap. 6,

S. ANTONIN. 2. Humana cognitio causatur a rebus cognitis, sed divina cognitio est causa rerum cognitarum. Part. 4, tit. 7, *de Spe.* cap. 4, § 4.

AUGUSTIN. 3. Dei agnoscere servare est; Dei agnoscere, custodire est; non autem agnoscere, damnare est. *Sup. Psalm.* CXLI, vers. 3: *Et tu cognovisti semitas meas.*

4. Qui vult habere notitiam Dei amet, amet. In Manuali cap. 20.

5. Non parva notitiæ pars est, si antequam scire possimus quid sit Deus, possumus scire quid non sit. Lib. 8 *de Trinitate*, cap. 2.

6. Deum nosse, vivere est. In *Medit.*, cap. 32.

S. BERNARD. 7. Ex Dei notitia, Dei itidem amor venit; ex Dei autem ignorantia, venit desperatio. Ser. 7, sup. *Cant.*

8. Notitia Dei, causa est ut homo aliquid sit, ignorantia facit ut nihil sit. Ep. 18, *ad Petr. Cardin.*

BONAVENT. 9. In agnitione Dei, justitia est necessaria. Serm. 2. *Dom. in octava Paschæ.*

10. Beatus homo, qui scit Christum Jesum, etiamsi alia nescit; infelix qui scit omnia alia, illum autem nescit, unde versus. *Prosec.*

Hoc est nescire, sine Christo plurima scire;

Si Christum bene scis, satis est si cætera nescis:

In collat. *de Contemptu sæculi.*

CASSIODORUS. 11. Ipsi soli veraciter norunt Deum, qui Catholicæ fidei non desinunt unitate compleri. Sup. *Psalm.* XXXV. vers. 11.

EPIPHANIUS. 12. Quanto quis propius ad cognitionem Dei pervenisse videtur, tanto magis debet cogitare apud semetipsum quod homo est. Hæres. 73, *contra Semiarrianos.*

EVAGRIUS. 13. Vis a Deo cognosci? fac hominibus quam maxime sis ignotus. *De octo vitiosis cogit.*

FULGENT. 14. In tantum habet quælibet sancti hominis anima summi Dei notitiam, in quantum internæ visionis acceperit gratiam. Respons. 3, *ad Ferrandum.*

S. GREGOR. MAGN. 15. Ille scire Dominum familiarius appetit, qui præ amore pietatis nescire desiderat quos carnaliter scivit. *Prosec.*

16. Gravi damno scientia divina minuitur, si cum carnis notitia partitur. Lib. 7. *Moral.*, cap. 14. sup. illud *Deut.* 33: *Qui dixerit Patri suo.*

17. Tantum se quisque nosse Deum indicat, quantum pro Deo bona operatur. Homil. 22, sup. *Ezech.* in illud I. *Joan.* 2: *Qui se dicit nosse Deum.*

18. Ducis cognitio per speculum, electorum desideria satiare non novit, sed excitare. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 5.

19. Lumen est cognitio Dei, quod tenebras cordis evacuat, mentis oculos purgat, animos erigit, corda accendit. In *septem Psalm.*, *Pœnit.* sup. *Psalm.* VI, vers. 6.

20. Nemo nisi peregrinus corporis sui, cognitione Dei dignus est. Sup. *Psalm.* CXVIII, sup. illud: *Retribue servo tuo.* S. HILARIUS.

21. Nescit sane sapere, qui Deum nescit. Lib. 8. *de Trin.*

22. Cum sapientia Christus sit, necesse est, ut extra sapientiam sit, qui Christum aut ignorat, aut odit. *Ibid.*

23. Frustra in nobis divinæ cognitionis abundantia crescit, nisi in nobis divinæ dilectionis flamma augescat. In lib. *de Vanitate mundi.* HUGO A S. VICTORE.

24. Cognitio Dei generat charitatis ardorem. Lib. 1, de *Nuptiis carnalibus*, cap. 3.

25. Multi errant in cognitione Dei, desperans enim non cognoscit Deum, qui eum immisericordem putat. Sup. *Ep. ad Philip.* cap. 3, sup. illud: *Ad cognoscendum illum.* HUGO CARD.

26. Imaginem meam non cognosco in vobis, non potestis meorum militum præmia accipere, qui tyranni vexilla portatis. *Pros.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

27. Non possum meos dicere, in quibus meum nihil cognosco. Hom. 52, *Oper. imperf. super Matth.*

28. Agnitio Dei, humanæ naturæ virtutis est schola. Homil. 18, sup. *Gen.*

29. Rectam instituere vitam, est Christum discere; nam qui male vivit, et Deum ignorat, et a Deo non agnoscitur. Serm. 13, super *Ep. ad Ephes.*

30. Dei ignoratio, animæ caligo ac mors est. *De Barlaam et Josaphat.*, cap. 10. S. JOANNES DAMASC.

31. Omnis sapientia hominis in hoc uno est, ut Deum cognoscat et colat; hoc Christianorum dogma, hæc sententia est. Lib. 3, *de Falsa sapientia*, cap 30. LACT. FIRM.

32. Scientia est Deum noscere, virtus colere; in illo sapientia, in hoc justitia continetur. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 5.

33. Deus noscendus est, in quo solo veritas est. *De Ira Dei*, cap. 1.

34. Quid tam justum ad æquitatem, tam pium ad honorem, tam necessarium ad salutem, quam

Deum cognoscere ut Parentem, venerari ut Dominum? *In Epitom. divinarum Instit.*

35. Sapientia facit ut Deum cognoscamus, et per eam cognitionem immortalitatem assequamur, quod est summum bonum. *De Ira Dei*, cap. 13.

S. METHODIUS. 36. Deum cognoscere, solida justitia est : suam potentiam intelligere, radix immortalitatis. *De Purificat. B. M.*

MINUT. FELIX. 37. Absque notitia Dei, non potest esse solida felicitas, cum sit somno similis : antequam enim tenetur, elabitur. In suo *Octavio*.

PETR. BLES. 38. Qui a terrenis vacant, spiritualium notitiam facilius assequuntur. Epist. 9, *Ad quemdam*.

S. PROSPER. 39. Cognitio Dei, salus est cogniti. Sup. *Psalm.* CXLI. vers. 3.

RICH. A S. VICTORE. 40. Frustra in nobis divinæ cognitionis abundantia crescit, nisi divinæ in nobis dilectionis flamma augescat. *Prosec.*

41. Debet itaque in nobis crescere semper, et ex cognitione dilectio, et ex dilectione cognitio; et mutuis incrementis mutua incrementa ministrare debent. Parte 1, lib. 4, *de Contempl.*, cap. 10.

SALVIANUS. 42. Nunc quia Christum jam cognovisti, et negligis quem agnovisti, qui susceptus es, quasi intra os Dei per fidei cognitionem, projicieris per teporem. Lib. 4. *de Gubern. Dei.*

THALASSIUS. 43. Magnam apud Deum gratiam invenit qui, sedatis affectibus, cognitionem spiritualium adeptus est. *Hecatontad.* 1, sent. 13.

S. THEODORET. 44. Bonorum summa, et verum fundamentum, est divinæ naturæ cognitio. Lib. 5, sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 12.

IN VIT. PATR. 44 bis. Dei ignoratio, profecto animæ caligo ac mors est. Libr. 1, *de Vita Barlaam et Josaphat.*, cap. 10.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 45. Philosophia docet homines cognoscere Creatorem suum. Libr. *de Morte.*

CICERO. 45 bis. Nullum est animal præter hominem, quod habeat notitiam aliquam Dei. *Prosec.*

46. De ipsis hominibus nulla gens est, neque tam immansueta, neque tam fera, quæ non etiamsi ignoret qualem habere Deum deceat, tamen habendum sciat. Libr. 1, *de Legibus.*

PLATO. 47. Dei cognitio, et sapientia et vera virtus est; ignoratio vero, inscitia et manifesta improbitas. *de Scientia.*

SENECA. 48. Non quia per se beatum est, malo caruisse, sed qui animum laxat, ac præparat ad cognitionem cœlestium, dignumque efficit qui in consortium Dei veniat. Lib. 1. *Quæst.*

49. Deum colit, qui novit. Epist. 95.

SIXTUS PHIL. 50. Qui cognoscit quæ Deo digna sunt, ille sapiens est. Sent. 241.

51. Quid sit Deus, agnosce : et quid in te sit, quod agnoscit Deum. *Ibid.*, sent. 381.

52. Homo, qui vere cognitionem Dei habet, non multa ambitione utitur. *Ibid.*, sent. 412.

TRISMEGIST. 53. Hæc tibi, o Tati, pro viribus imago Dei subscripta sit, quam si diligenter consideraveris, oculisque internis prænoveris, crede mihi, fili ascensum ad excelsa comperies. Libr. *de Potest. et Sap. Dei*, cui titulus *Pimander*, cap. 4.

54. Ab homine cognosci se vult Deus : hæc unica salus homini, cognitio Dei, hæc ad Olympum ascensio. Libr. *de Potest. et Sap. Dei*, cui titulus, *Pimander*, cap. 10.

55. Certamen religiosæ pietatis hoc est, cognoscere Deum. *Ibid.*

56. Non potes, cum sis malus, corporisque fœtidi servus, ipsum pulchrum, bonumque percipere ; extrema enim pravitas non potest cognoscere Deum. *Ibid.*, cap. 2.

COGNITIO SUI.

S. JOAN. CLIM. *Definitio.* Cognitio sui, est vera et tuta propriæ mensuræ comprehensio, jugisque leviorum quoque peccatorum memoria. Gradu. 25.

S. BERNARD. *Divisio.* Cognitio sui stat in tribus, ut cognoscat homo : quid fecit, quid meruit, quid amisit. In serm. *de Septem gradibus Confess.*

S. ANTONIN. *Productio.* Cognitio sui tria magna bona inducit : judicium cognitionis divinæ ; principium salvationis humanæ; fastigium perfectionis internæ. Part. 4, tit. 2 *de Prudentia*, cap. 3.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Quid absurdius quam nescire qui sis, affectare quod non sis? In Orat. *de Fide Resurr.*

2. Cognosce te, o homo, quantus sis, et attende tibi. Lib. 6. *Hexameron.*, cap. 8.

3. Nosce teipsum, homo, disce ubi grandis et pretiosus sis; vilem te terra demonstrat, sed gloriosum virtus facit, fides rarum, imago pretiosum ; quid tam pretiosum quam imago est Dei ? Ser. 10, sup. *Psalm.* CXVIII. vers. 1.

4. Bene timet, qui hominem se esse cognoscit. *Ibid.*, Serm. 13, vers. 6.

S. ANSELMUS 5. Primus gradus in monte humilitatis, est cognitio sui. *De similitud.*, cap. 100.

6. Non parvus est ad beatitudinem accessus, cognitio infirmitatis suæ. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 8. sup. illud : *Invenio legem.*

S. ANTONIN. 7. Qui nolunt oculos aperire ad cognoscendas culpas suas, et lacrymis diluendas, sine fructu eos aperient in tormentis. Part. 1, t. 3. c. 7. § 4.

8. Quanto quis magis se cognoscit, tanto magis inde humilians se, gratia et cœlesti consolatione irroratur. Part. 3, tit. 16, cap. 10, § 5.

9. Ignorantia sui, causa est pravitatis. Part. 4, cap. 3, § 4.

10. Nemo sine cognitione sui salvatur. *Ibid.*

S. ANTONIUS ABBAS.

11. Qui cognoverit semetipsum, universos cognovit. Ep. 2, *ad Fratres*.

12. Charissimi cognoscite vosmetipsos, quia qui seipsos cognoscunt, et tempus cognoverunt; qui vero cognoverunt tempus, ii poterunt statuere semetipsos immobiles a diversitate linguarum. *Ibid.* Ep. 7.

S. ANTONIUS DE PADUA.

13. Solet contingere ut qui occultam superbiam non cognoscit, eamdem per luxuriæ vitium cognitam erubescat. Serm. *Dom.* 3. *Quadragesim.*

14. Vere conteritur, qui se terram agnoscit. Serm. *Dom.* 22. *post Trinit.*

S. AUGUSTIN.

15. Laudabilior est animus, cui nota est infirmitas sua, quam qui ea non respecta vias siderum scrutatur, mundi mœnia fundamenta terrarum, et fastigia cœlorum. Lib. 4. *De Trinit.*

16. Laudabilior animus est, cui nota est miseria sua, quam qui ea non aspecta, vias siderum, et naturas rerum scrutatur. *De spiritu et anima*, cap. 50.

17. Scito teipsum; scito unde venisti, aut quo vadis, quomodo vivis, quantum proficis vel deficis: quam longe es a Deo, vel quam prope, non intervallis locorum, sed similitudine vel dissimilitudine morum. *Prosec.*

18. Scito quomodo homo es, cujus conceptio culpa, nasci miseria, vivere pœna, mori necesse. *Ibid.*, cap. 51.

19. Cum anima ab esu et potu nimio fuerit liberata, tunc se melius recognoscit. *Prosec.*

20. Sicut enim in speculo sordido, non se talem homo aspicit qualis est; ita se esca et crapula fuerit gravatus, alterum se sentit quam est. *De quæst. Veteris et Novi Testamenti*, quæst. 120.

21. Hæc est tota scientia magna hominis, scire quia ipse per se nihil est; quoniam quidquid est, a Deo est, et propter Deum est. Sup. *Psalm.* LXX.

22. Nulla scientia melior est illa. qua cognoscit homo seipsum. *De Spiritu et anima*, cap. 51.

23. Quid est cognitio veritatis? primo cognoscere seipsum. In *Manuali*, cap. 26.

24. Nihil præter se respiciat, et displicebit sibi, qui se agnoscit. Sup. *Psalm.* XXXI, enarrat. 2, vers. 3.

25. Si peccator peccatum suum cognoscit, illi Deus et ignoscit. *Ibid.*, vers 5.

26. Deus semper idem, noverim me, noverim te. Lib. 2, *Soliloq.*, cap. 1.

27. Tu qui vis te nosse, scias prius esse te. *Ibid.*

28. Nescit se homo, nisi in tentatione se discat: cum autem didicerit se, non se negligat: si enim se negligebat latentem, non se negligat notum sibi. Ser. 2, *de Communi vita clericorum*.

29. Revera videtur omnium gravissimum esse, seipsum non novisse. *Prosec.* S. BASILIUS MAGN.

30. Non enim solum oculus foras prospiciens, in seipsum visu non utitur, sed et ipsa mens nostra alienum peccatum intuens, tarda est ad propriorum delictorum agnitionem. Homil. 9, in *Hexamer.*

31. Miranda prorsus et miseranda humanarum conditio animarum, qua licet tam multa foris ingenii vivacitate percipiant, nulla tamen perspicacitate semetipsas sicut sunt, nosse aut cogitare sufficiant. Serm. *de Cute et Ossibus animæ.* S. BERNARD.

32. Noveris licet omnia mysteria, noveris lata terræ, alta cœli, profunda maris, si te nescieris, eris similis ædificanti sine fundamento, ruinam non fructuram faciens. Lib. 2, *de Consider.*

33. Forma, favor populi, fervor juvenilis, opesque,
Subripuere tibi noscere quid sit homo
De Medit., cap. 3.

34. Si me non inspicio, nescio meipsum. *Ibid.*, cap. 12.

35. Da operam internæ lectioni, ut legas, inspicias, et cognoscas teipsum. *Prosec.*

36. Quid prosunt scripta, lecta, et intellecta, nisi temetipsum legas et intelligas? *Ibid.*, cap. 17.

37. Multi multa sciunt, et seipsos nesciunt, alios inspiciunt, et seipsos deserunt. *Ibid.*, cap. 1.

38. Quanto in cognitione mei proficio, tanto ad cognitionem Dei accedo. *Ibid.*

39. Stude cognoscere te, quia multo melior et laudabilior es, si te cognoscis, quam si te neglecto cognosceres cursum siderum, virtutes herbarum, complexiones hominum, naturas animalium. *Ibid.*, cap. 5.

40. Nemo magis scire potest, quis sis, sicut tu, qui conscius es tibi. *De Inter. domo*, cap. 43.

41. Nihil recta existimat, qui seipsum ignorat. *Ibid.*, cap. 65.

42. Valde utile et pernecessarium est, ut scias quid desit tibi, quid vis, quid cupis, quid habere optas. *Ibid.*, cap. 61.

43. Noveris te, ut Deum timeas: noveris ipsum ut æque ipsum ames. Serm. 37, sup. *Cant.*

44. Ex notitia tui, venit in te timor Dei: de ignorantia autem tui, superbia venit. *Prosec.*

45. Superbiam parit tibi ignorantia tui, cum meliorem quam sis, decepta et deceptrix tua cogitatio te esse mentitur. Ser. 37, sup. *Cant.*

46. Qui seipsum ignorat, foras mittitur ut hœ-

dos pascat. De *duodecim gradib. humil.*, gradu 1, verbo *Primas*.

47. Terram intuere, ut cognoscas teipsum, ipsa te tibi repræsentabit, quia terra es, et in terram ibis. *Ibid.*, gradu 1, verbo *Audi*.

48. Anima non novit se, quæ sine speculo est: speculum mundum et purum totius animæ, est conscientia. *De Inter. domo*, cap. 23.

49. Homo cognoscere se non potest, nisi pœniteat; pœnitere se non potest, nisi se cognoscat. Serm. *de Gradib. Confess.*

50. Non teipsum judices, ut te præferas aliis, qui teipsum non agnoscis. *De Natura et dignit. amoris divini*, cap. 29.

BOETIUS.

51. Humanæ naturæ hæc conditio est, ut tum tantum cæteris rebus, cum se cognoscit, excellat. *Prosec.*

52. Eadem tamen infra bestias redigatur, necesse est, si se nosse desierit. Lib. 2, *de Consol. Philos.*, prosa 5.

S. BONAVENT.

53. Quid est impugnativum salutis humanæ? nescire se metiri: quid enim prodest homini, scire alia metiri, et nescire metiri seipsum? Serm. 1, in *Hexam.*

54. Gratus est Deo, qui cognoscit suam indigentiam. *Ibid.*, serm, 14.

55. Magna est perfectio suæ imperfectionis cognitio. Lib. 1, *Pharetræ*, cap. 35.

56. Non minima pars philosophiæ est, cognitio sui. In *Soliloq.*, cap. 1.

57. Orans sanctus quidam; Deus, inquit, noverim me, noverim te, brevis oratio, sed fidelis; hæc est enim vera philosophia, et utraque cognitio prorsus necessaria ad salutem. Lib. 2, *Pharetræ*, cap. 29.

58. Quanto quis magis est suæ vilitatis cognitor, tanto magis est divinæ majestatis inspector. Part. 2, *de Stimulo amoris*, cap. 6.

59. Nosse seipsum, efficax est remedium contra superbiam. Libr. 1, *de Profectu relig.*, c. 27.

60. O quam magni periculi res est in homine, multa velle scire, et seipsum nescire. *de Perfect. vitæ ad Sorores*, cap. 1.

61. O quam prope ille est perditioni, et interitui, qui in cognoscendis rebus est curiosus, in judicando aliorum conscientias sollicitus, seipsum autem ignorat et nescit! *Ibid.*

CASSIODORUS.

62. Solus prævalet digne de se dicere, qui etiam se potest nosse plenissime. Sup. *Psalm.* XVIII, vers. 10.

CLEM. ALEX.

63. Nosce teipsum, quod sis mortalis, quod homo natus est, ad quid natus sis; cognosce et cujus sis imago, et quænam sit tua essentia, et quod opificium. Lib. 5, *Stromat.*

64. Qui seipsum agnoscit, Domini locus ac sedes est. Habetur apud D. Joan Damasc., lib. 1, *Parall.*, cap. 66.

S. CYPRIANUS.

65. Utilius est infirmum se homo cognoscat, ut fortis existat, quam fortis videri velit, et infirmus emergat. *De singular. clericor.*, cap. 2.

S. CYRILLUS HIEROSOL.

66. Deinceps nosce teipsum, quisnam es, quod duplex homo sis constitutus, et anima et corpore compositus. Cateches. 4, *de Statu hominis*.

S. DOROTH.

67. Infelix est qui se ignorat nihil esse omnino, et sine sui cognitione omnia agit. Doctrina 14, de *Ædificio*.

68. Senserunt Patres et majores nostri, cognitionem sui viam esse ad humilitatem. *Ibid.*

S. EDMUNDUS.

69. Ad agnitionem Dei non potes venire, nisi per cognitionem tui ipsius. In *Speculo Ecclesiæ*, c. 3.

70. Ad cognitionem tui ipsius, potes isto venire modo: cogita diligenter et frequenter qualis tu es, qualis fuisti, et qualis eris. *Ibid.*

71. Ad cognitionem sui ipsius anima non pervenire potest, quousque fuerit instructa refrænare quamlibet imaginationem corporalem, terrenam et non cœlestem. *Ibid*, cap. 29.

EVAGRIUS.

72. Vis Deum nosse? prius id age ut teipsum cognoscas. Hab. apud D. Joan. Damasc., lib. 1. *Parall.*, cap. 66.

S. FRANCISCUS ASSISIAS.

73. Scientia sui, ad Dei cognitionem facile perducit. *Opusc.* oracul. 12.

S. FULGENT.

74. Qui fueris, qui sis, quique debeas esse, cognosce. Ep. *ad Theodor.*, cap. 9.

75. Agnitio infirmitatis suæ, custodia est virtutum. Sup. *Job.*, cap. 39.

GLOSS. ORD.

76. Magis cavet, qui se videt cognosci, quam qui se videt ignorari. Sup. *Ep. ad Coloss.*, cap. 4, in illud: *Ut cognoscat quæ circa vos sunt.*

77. Notitia sui interna nequaquam conspicitur, nisi a terrena seu seculari implicatione cessetur. Sup. Ep. II. *ad Tim.*, cap. 2.

S. GREGOR. MAGNUS.

78. Boni, ingenii virtutem ad cognoscendam propriam infirmitatem dirigunt, atque ex infirmitatis suæ cognitione melius convalescunt. Lib. *Moral.*, cap. 2.

79. Humanus animus multis cogitationibus occupatus, sæpe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, ut omnino quid toleret, nesciat; quia dum per multa spargitur, ab interna sui cognitione removetur. Libr. 24. *Moral.*, cap. 8.

80. Molestia corporalis, salus est cordis, quæ ad cognitionem sui mentem revocat. Part. 3. *Pastoralis*, cap. 1, admonit. 13.

81. Cautus perpende quod es, ut cum summa penetras, esse te hominem recognoscas; quatenus dum ultra te raperis, ad teipsum sollicitus infirmitatis tuæ freno revoceris. *Prosec.*

82. Necesse est, ut cum virtutum copia blanditur, ad infirmitatem suam mentis oculus redeat

ne recta quæ agit, sed quæ agere negligit, aspiciat. *Ibid.*, part. 4, cap. 1.

83. Seipsam mens cognoscere non valet, quam prosperitatis mundanæ oblectatio captivat. In *septem Psalmos pœnit.* sup. *Psalm.* v, vers. 4.

84. Sancti omnes quanto magis divinitatis interna conspiciunt, tanto magis se nihil esse cognoscunt. Libr. 18, *Moral.*, cap. 27.

85. Nunquam Deus mentem deserit, quæ in peccatis se veraciter agnoscit. *Ibid.*, lib. 22, cap. 3.

86. Nulla est cognitio reprehensionis, si non sequantur etiam lamenta pœnitudinis. *Ibid.*, lib. 35, cap. 5.

87. Eo durius contra aliena superbit, quo quis sua negligentius ignorat. *Ibid.*, lib. 3, cap. 18.

88. Qui semetipsos quales sunt cognoscere appetunt, non deteriorum conspicere, sed meliorum exempla debent. *Prosec.*

88 bis. Peccatores se esse non intelligunt, qui homines se esse non attendunt. *Ibid.*, lib. 24, c. 6.

89. Dum exteriores sensus ab hujus vitæ sollicitudinibus sopio, vacante mente vivacius interna cognosco. *Pros.*

90. Foris dormio, sed intus cor vigilat; quia dum exteriora quasi non sentio, interiora solerter apprehendo. *Ibid.*, lib. 23, cap. 12, sup. illud, *Cant.* 5 : *Ego dormio.*

91. Quanto plus profecimus in cognitione nostri, tanto nobis indignamur amplius de perverso opere. Homil. 10. sup. *Ezechiel.*

92. Ut firmitatis animus dona habeat, et infirmitatem suam humiliter agnoscat, per accessum gratiæ ad alta sustollitur, et per recessum, quid ex semetipso sit, probatur. Lib. 8, *Moral.*, cap. 17.

S. GREG. NAZ. 93. Teipsum cognosce quisnam sis, et quomodo factus et compositus, ut imago existas Dei. Orat. 20.

S. GREG. NYS. 94. Tutissima conservandi ratio, est seipsum non ignorare? Hom. 2, sup. *Cant.*

95. Quomodo aliquid aliud discet, qui seipsum ignorat. *Ibid.*, Hom. 3.

96. Nosmeptipsos cognoscamus, hac enim cognitione expiantur peccata; quæ ab ignorantia proficiscuntur. *De Mortuis.*

S. HIERONYM. 97. Absque notitia sui, omnis homo pecus est. Ep. 3, *ad Heliodor.*

98. Teipsum intellige. Ep. 59, *ad Pammach.*

99. Ingens animæ periculum est, scientiam sui agnitionemque negligere. Hom. 1 in *Cant.*

HUGO A SANCTO VICTORE. 100. Frustra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. *Prosec.*

101. Prius necesse est ut cognoscas invisibilia spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscendum invisibilia Dei.

102. Si non potes cognoscere te, non præsumas apprehendere ea quæ sunt supra te. Libr. 3, *de Anima*, cap. 6.

103. Quanto quotidie in cognitione plus tui proficis, tanto ad altiora semper tendis. *Ibid.*

104. Cognitio sui generat humilitatem. Lib. 1, *de Nuptiis carnalibus*, cap 3.

HUGO CARD. 105. Sex sunt gradus, quibus descenditur ad sui cognitionem.

Primus, est consideratio sui; secundus, est repressio pravorum motuum; tertius est consideratio propriæ infecunditatis; quartus, est ponderatio peccatorum, et beneficiorum Dei; quintus, est remorsus conscientiæ; sextus, est consideratio naturalium defectuum. Sup. *Pslam.* XVIII.

106. Tentatione pulsante cognoscit homo, qualis ex se, et qualis ex Deo sit. Sup. *Job*, cap. 33.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 107. Ibi est plenitudo Gratiæ, ut se in omnibus unusquisque agnoscat, quis fuerit, quid sit, quid erit. Serm. *de eo quod David dixit? Quis sum ego.*

108. Noverat David se pastorem esse ovium, et non genere nobilitatum; sed quando factus est nobilis, agnovit se ex nihilo fuisse sublevatum. *Ibid.*

109. Omnis qui se agnoscit, sui accusator est. Hom., sup. *Psalm.* LXXXIV.

110. Ille est maxime seipsum sciens, qui se esse nihil existimat. *Prosec.*

111. Superbus nescit seipsum, sed ignorat; qui se nescit, quemnam poterit agnoscere? Homil. 26, super *Matth.*, in illud *Coloss.* 3; *Et grati estote.*

112. Qui seipsum ignorat, quæ supra se sunt, non cognoscet. Serm. 20, super *Ep. ad Rom.* in *Morali.*

113. Qui seipsum condemnat, et peccatorem se agnoscit, dupliciter Deum placat. Hom. 28, sup. I, *ad Cor.*

114. Non sane minima pars est ista philosophiæ, dignitatem suam cognoscere. Hom. 26, sup. *Matth.*

S. JOANNES CLIM. 115. Qui se cognoscit, continet linguam suam; qui vero loquax est, nondum seipsum ut oportet agnoscit. Gradu 11.

116. Qui seipsum cognoscit, divini timoris intimam notionem comprehendit, per quam sollicite incedens ad charitatis januam perveniet. *Ibid.*, gradu 25.

117. Nunquam disquirere nosmetipsos desinamus, si veraciter agnoscere nos volumus. *Ibid.*

S. JOANNES DAMASC. 118. Revera nihil omnino difficilius esse videtur, quam seipsum cognoscere. *Pros.*

119. Ipsa enim mens ad alienum peccatum perspicacissima est, ad vitiorum suorum cog-

nitionem hebes ac tarda est. Libro 1. *Parall.*, cap. 66.

JOAN. GERS. 120. Scientia Sanctorum est, seipsum cognoscere, et est scientia, quam sine vituperio magno ignorare non possumus. Part. 4, serm. 2, *de S. Antonio.*

121. Cæcus nimium est, et prorsus ignorans, qui seipsum non cognoscit. *Ibid.*

JOAN. TRITH. 122. Nemo unquam se melius poterit cognoscere, qualis sit; quam cum venerit, ubi qualis esse debeat, cognoscit. Sup. *Prologum Regulæ S. Benedict.*, cap. 2.

S. ISIDORUS HISPALENS. 123. Scito o homo temetipsum, scito quid sis, quid eris, et quare natus sis, et qua conditione sis factus, et propter quid sis in sæculo procreatus. *De contemptu mundi*, verbo *Scito*.

124. Magna jam justitiæ pars est, semetipsum nosse, ut ex eo divinæ virtuti homo subdatur humilius, ex quo jam suam infirmitatem agnoscit. Lib. 2, de *Sum. bono*, cap. 13, sent. 2.

S. ISIDORUS PELUSIOTA. 125. Fac teipsum noscas. Lib. 2, Ep. 291, *ad Severum*.

LACT. FIRM. 126. Pravitatis causa hæc est, ignorantia sui. Lib. 1, *de Falsa relig.*, cap. 1.

S. LAURENT. JUSTIN. 127. Ex cognitione sui nutritur humilitas. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 6.

128. Perniciosa sui nescientia est, et ad omne facinus proclivis; quæ dum se stare putat, jacet miserabiliter. *Ibid.*

129. Cognitione sui nihil utilius in vita hominis. *Ibid.*

130. Hæc profecto sui cognitio est fundamentum solidissimum et stabile, supra quod humilitatis structura locata est, augetur atque perficitur. Part. 2, *de Humilit.*, cap. 2.

131. Qui ignorat se, nescit compungi, se humiliare dedignatur; et cum sit delictorum ulceribus plenus, incolumem se esse arbitratur. *Ibid.*

132. Summa hæc dementia est, sui ignorantia, intolerabile vitium, virus pestiferum, ruina patens, repulsio gratiæ, animæ interitus, omniumque origo malorum. Part. 2, *de Regim. prælat.*, cap. 8.

133. Hæc est ad se cognoscendum compendiosa formula, ut unusquisque ab exterioribus feriatus negotiis, maneat apud se, et veluti Judex in cathedra sedens agnoscere studeat quales sint cordis sui cogitationes. Part. 2, *de Humilit.*, c. 6.

134. In hac peregrinatione via tutissima, per quam ad patriam supernam pergitur, est cognitio sui. Part. 2, *de Regimine Prælat.*, cap. 1.

135. Mira res! Quis scit omnia, illos non cognoscere se perhibet, qui ignorant se. Part. 2, *de Humil.*, cap. 2.

136. Difficile a divina excidit gratia, quicunque in cogitatione propria humiliter conquiescit. Serm. *de Vita solit.*, cap. 4.

137. Beatum illum esse dixerim, qui de se non qualemcunque, sed veram cognitionem habere meruit. Part. 2, *de Humil.*, cap. 2.

138. Eo certius et citius ad culmen prudentiæ proficies, quo statum interioris hominis plenius cognosces. Part. 1, *de Ligno vitæ*, tract. 2, *de prudentia*, cap. 6.

S. NILUS. 139. Homo a Deo derelictus, naturæ suæ agnoscit imbecillitatem. Orat. 8, *de Superbia*.

140. Ante omnia teipsum nosce, nihil enim difficilius, nihil laboriosius, atque operiosius est. *Prosec.*

141. Cum autem teipsum noris, tum demum et Deum agnoscere, et animo et cogitatione res (uti decet) percurrere poteris. Apud D. Joan. Damasc., lib. 1, *Parall.*, cap. 66.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 142. Qui se scire existimat totum, se nescit. Serm. 44.

S. PROSPER. 143. Nos ipsos ita hodie novimus, ut quales futuri crastino nesciamus. Lib. 2, *de Vita contemplat.*, cap. 7.

PRUDENTIUS. 144. Agnosce quis sis, vince mundum et seculum. In *Peristephano de hymnos Romani martyris.*

RICH. A S. VICTORE. 145. Animus qui sui cognitione diu exercitatus, pleneque eruditus non est, ad Dei cognitionem non sustollitur. Part. 1, *de Benjamin minore*, cap. 71.

146. Animus qui ad scientiæ altitudinem nititur ascendere, primum et principale sit ei studium seipsum cognoscere. *Ibid.*, cap. 75.

147. Magna altitudo est scientiæ, seipsum perfecte cognoscere. *Ibid.*

148. Disce homo cognoscere teipsum, et ascendisti; quantum enim quotidie in tui cognitione proficis, tantum ad altiora supertendis. *Pros.*

149. Qui vero ad perfectam sui cognitionem pervenit, jam montis verticem apprehendit. *Ibid.*

150. Vis videre Christum? disce cognoscere teipsum. *Ibid.*, cap. 78.

151. Ad sui cognitionis celsitudinem non perducitur homo sine triplici studio; per studium operis, per studium meditationis, per studium orationis paulatim promovetur. *Ibid.*, cap. 79.

152. Quid tibi prodest cætera omnia scisse, et teipsum nescisse? Part. 1, l. 3, *de Contempl.*, c. 3.

THOMAS A KEMPIS. 153. Qui bene seipsum cognoscit, sibi ipsi vilescit, nec laudibus delectatur humanis. Lib. 1, *de Imit. Christi.*, cap. 1.

154. Hæc est altissima, et utilissima lectio, suiipsius vera cognitio. *Ibid.*, cap. 2, sect. 4.

155. Humilis tui cognitio, certior via est ad

Deum, quam profunda scientiæ inquisitio. *Ibid.*, cap. 3, sect. 4.

IN VIT. PAT. — 156. Necdum teipsum cognovisti, nam qui seipsum novit, fratrum vitia non aspicit. Lib. 10, cap. 144.

S. ZENO. — 157. Nihil est ante omnia homini timenti Deum tam necessarium atque conveniens, quam ut seipsum noverit. Serm. 2, *de Genes.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. — 158. Superbi cum stulti sint, tum seipsos quoque ignorant. Lib. 4, *de Moribus*, cap. 3.

CICERO. — 159. Nosce te esse hominem, fer mansuete fortunam. Lib. 4, *de Arte Rhetorica ad Herennium.*

160. Vetera sunt præcepta sapientium, sequi Deum et se noscere. Lib. 3, *de Finibus.*

PLATO. — 161. Seipsum ignorare, desipere est; et seipsum nosse, sapere. *De Philosophia.*

162. Quandiu quidnam ipsi simus ignoraverimus, fieri sane non potest, ut nosipsos cognoscamus. *De Dialogo primo Alcibiadis.*

163. Qui jubet ut se unusquisque nostrum norit, illud nimirum jubet ut animum suum norit. *Prosec.*

164. Quicunque igitur ea quæ ad corpus pertinent cognoscit, ea quidem quæ sua sunt cognoscit, non vero seipsum.

165. Nullus medicus seipsum cognoscit, quatenus medicus; sapientia est, seipsum bene cognoscere. *Ibid.*

166. Animus, ut possit seipsum cognoscere, in animum per se intueri debet, et in eum maxime locum in quo inest animi virtus. *Ibid.*

167. Ut quis seipsum maxime noverit, Deum prius intueatur. *Ibid.*

168. Si nosmetipsos minime noverimus, non possumus nostra, et bona et mala cognoscere. *Prosec.*

169. Etsi nostra minime cognoscimus, neque ea sane, quæ nostrorum sunt, scimus.

170. Qui enim res suas ignorat, eadem sane ratione res aliorum ignorabit. *Ibid.*

SENECA. — 171. Opus est ad notitiam sui experimento. *De divina provid.*, cap. 4.

172. Ignoratio sui homines in numerum pecorum, et animalium redigit. *Prosec.*

173. Nihil interest inter hos et illa; quoniam illis nulla ratio est, his parva et malo suo, atque in perversum solers. *De beata vita*, cap. 5.

174. Nota habet quisque sui corporis vitia. Ep. 68.

175. Virtus est, aliorum scientia et sui. Ep. 95.

SEXTI PHILOSOPHI. — 176. Si scis a quo factus es, teipsum agnoscis. Sent. 385.

TRISMEGIST. — 177. Qui seipsum cognovit, bonum quod est super essentiam) consecutus est. *Lib. de potest. et sap. Dei*, cui titulus *Pimander.*, cap. 1.

178. Qui seipsum cognovit, transit in Deum. *Ibid.*

179. Lux et vita Deus est; si igitur comprehenderis teipsum ex vita ad lucem compositum, ad vitam rursus lucemque transcendes. *Ibid.*

Vide etiam tit. *Contemptus sui*, sent. 76; *Scriptura sacra*, sent. 81.

COGNITIO VERITATIS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. — 1. Errat quicunque putat veritatem se posse cognoscere, cum adhuc nequiter vivat. *de Agone christiano*, cap. 13.

S. BERNARD. — 2. Quid justius, quam contemptoribus veritatis subtrahi et ipsam cognitionem? quid, inquam, justius, quam ut jam de ejus cognitione gloriari non possit, qui cognitam non glorificavit? Ep. 18, *ad Petrum Diaconum.*

S. BONAVENT. — 3. Nihil prodest notitia veritatis, ubi deest custodia charitatis. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, vers. 2, cap. 3, art. 3.

4. Non est reputandus otiosus, qui insistit labori cognoscendæ veritatis: eoquod pluris meriti est, quam exercitatio corporalis. Ser. 2, *Dom.* 1, in *Quadr.*

5. O beata veritas! video quod sine te sapere, desipere: te vero nosse, perfectum scire est. In *Soliloq.*, cap. 4.

S. DIADOCHUS. — 6. Lumen veræ cognitionis, est discernere rectum a pravo. *de Perfect. spirit.*

S. GREG. MAG. — 7. Minoris excessus est veritatem non cognoscere, quam in eadem cognita non manere. Lib. 1 in *Registro*, indict. 9, cap. 16. Ep. 16, *ad Severum Episc. Aquileiensem.*

HUGO A S. VICTORE. — 8. Familiarius quodammodo atque perfectius experta, quam audita cognoscuntur. *Prosec.*

9. Cognitionem veritatis, quam doctrina inchoat, experientia consummat. Sup. *Psalm.* XXXVII, cap. 46.

10. Perfectum non facit cognitio veritatis, nisi habitus virtutis subsequatur. *Prosec.*

11. In experientia et habitu virtutis, cognitio veritatis perficitur.

12. Non facit perfectum cognitio veritatis, nisi et habitus virtutis in experientia subsequatur. Lib. 7, in cap. 7. *Cœlestis Hierarch.*

S. JOANNES CHRYSOST. — 13. Obscurata est notitia veritatis, ne non tam utilis inveniatur, quam contemptibilis, contemptibilis enim est, si ab illis intelligatur, a quibus non custoditur. Homil. 44. *Oper. imperf.*

LACT. FIRM. 14. Nullus suavior animæ cibus, quam cognitio veritatis. Lib. 1 *de Falsa Religione*, cap. 1.

S. LAURENT. JUSTIN. 15. Nemo ad veritatis perspicuam agnitionem potest attingere, si virtutibus ornatus non fuerit. *De casto connubio*, cap. 25.

S. LEO P. 16. Nemo ad cognitionem veritatis magis propinquat, quam qui intelligit in rebus divinis, etiamsi multum proficiat, semper sibi superesse quod quærat. *Prosec.*

17. Qui se ad id, in quod tendit pervenisse præsumit, non quæsita reperit, sed in inquisitione defecit. Serm. 9 in *Nativ. Domini.*

S. PROSPER. 18. Ubi deest agnitio æternæ et incommutabilis veritatis, falsa virtus est, etiam in optimis moribus. Sent. 106.

HUGO A S. VICTORE. 19. Nihil prodest ad cognitionem veritatis, legendo vel audiendo pertingere, nisi et bene vivendo totis viribus labores cognita custodire. Part. 2ª libr. 7, sup. *Apocalyps.*, cap. 8.

COLERE, CULTUS IN GENERE.

GLOSS. ORD. *Differentia.* Aliud est colere, aliud adorare : potest quis invitus adorare, vel adulando regibus idololatris, vel tormentis victus, cum sciat quia idolum nihil est : colere vero, est toto his affectu et studio mancipari. Sup. *Exod.*, cap. 20, sup. illud : *Non adorabis ea.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Cuncti Martyres devotissime percolendi sunt, sed specialiter ii venerandi sunt a nobis, quorum reliquias possidemus. *Prosec.*

2. Et ideo fratres, veneremur eos in sæculo, quos defensores habere possumus in futuro. Serm. 77.

S. AUGUSTIN. 3. Philosophia vera docet, et vere docet, nihil omnino colendum esse, totumque contemni oportere, quidquid mortalibus oculis cernitur, quidquid mortalis corporis ullus sensus attingit. Lib. 1, *Retract.*, cap. 1, et lib. 1, *contra Academicos*, cap. 1.

4. Indigne ab honestis coluntur, qui per turpes placantur. Lib. 2, *de Civitate Dei*, cap. 29.

5. Colimus Martyres eo cultu dilectionis et societatis, quo et in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro evangelica veritate passionem paratum esse sentimus. Lib. 20, *contra Adimantum*, cap. 21.

6. Honorandi sunt sancti propter imitationem, non adorandi propter religionem, Deus autem solus adorandus est. *De Vera religione*, cap. 55.

7. Sanctorum corpora, et præcipue beatorum Martyrum reliquias, ac si Christi membra, sincerissime honoranda credimus. *Pros.*

8. Si quis contra hanc sententiam venerit non Christianus, sed Eunomianus, et Vigilantianus est. *De Eccles. dogmat.*, cap. 73.

S. BASIL. MAG. 9. Honor qui habetur imagini, ad eum pervenit cujus imago est. *De Spiritu sancto ad Amphil.*

S. BERNARD. 10. Magis homines mirantur pulchra quam venerantur sacra. In *Apoligia*, verbo *Dicitur*.

S. BONAVENT. 11. Qui unquam reges, qui princeps, qui barones, aut nobiles, sic a mundo honorantur, ut martyres? imo ut Martyrum crura? Major, longe major honor exhibetur Stephano, sive Laurentio, quam Alexandro, sive apostatæ Juliano. Serm. 2, *de Uno Martyre.*

S. HIERONYM. 12. Honoramus reliquias Martyrum, ut eum cujus sunt Martyres adoremus ; honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum. Epist. 5, *ad Riparium adversus Vigilantium.*

13. Probet necessitas quid possint, quos securus ante coluisti? Lib. 1, sup. *Hieremiam*, cap. 2, sup. illud : *Ubi sunt Dii tui.*

HUGO CARD. 14. Qui adorat creaturam, negat Creatorem. Sup. *Job.*, cap. 30.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 15. Quæ justitia est ista, Sanctos colere, et contemnere sanctitatem? sine causa justos honorat, qui justitiam spernit. Hom. 45, *Oper. imp. sup. Matth.*, sup. illud 23 : *Quomodo fugietis a judicio?*

S. JOANNES DAMASC. 16. Honor, ille, quo probos, conservos afficimus, nostræ erga communem Dominum benevolentiæ argumentum est ; atque imaginis honor, ad exemplar transit. Lib. 4, cap. 17.

PETRUS CHRYSOL. 17. Qui peccare cupit, peccatorum colit et veneratur auctores. Serm. 155.

SALVIANUS. 18. Non colit, qui rem sanctam non sancte colit. *Prosec.*

19. Quin potius nec cultores, si mali : quia cultor dici non potest, malus cultor. Lib. 4, *de Gubernat. Dei.*

20. Omnia amamus, omnia colimus, solus nobis in comparatione omnium Deus vilis est. *Ibid.*, lib. 6.

SIXTUS PHILOSOPH. 21. Cole sapientem virum, tanquam imaginem Dei viventis. Sent. 180.

COLERE, SEU ADORARE DEUM.

S. GREG. MAG. *Definitio.* Adorare Deum, est divinæ omnipotentiæ magna casti amoris veneratione submitti. Lib. 1, in I *Reg.*, cap. 1, sup illud : *Ut adoraret et immolaret Domino.*

HUGO A S. VICTORE. Deum adorare, est ei totam mentem per humilitatem et devotionem substernere, et ipsum principium, ac finem omnis boni credere. Lib. 1, *de Sacram.*, part. 12, cap. 6.

Adorare secundum etymologiam nominis, est toto corde Deo adhaerere. Sup. *Psalm.* LXXI.

LACT. FIRM. Verus cultus est, in quo mens colentis, seipsam Deo immaculatam Victimam sistit. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 2.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Sine cultu veri Dei, etiam quod virtus videtur esse; peccatum est. Lib. 1, *de Vocat. gentium*, cap. 3.

S. AUGUSTIN. 2. Omnis vitæ bonæ ac beatæ via in vera religione est constituta, qua unus Deus colitur. Lib. *de Vera relig.*, cap. 1.

3. Melius est ad Deum colendum doctrina homines duci, quam pœnæ timore, vel dolore compelli. Ep. 50, *ad Bonifacium*.

4. Discant Pagani adorare Deum: Angelos volunt adorare, Angelos imitentur, et illum adorent, qui ab Angelis adoratur. Sup. *Psalm.* XCVI, vers. 8. *Adorate eum omnes Angeli.*

5. Non est castum cor, si Deum ad mercedem colit. Sup. *Psalm.* LV, vers. 10.

6. Si gratis colis Deum, a quo gratis emptus es, ipse tibi sufficiet, et tibi ipse merces erit. *Ibid.*

7. Tu colis Deum, et coleris a Deo: colit te Deus, ut sis fructuosus; et colis Deum, ut sis fructuosus. *Prosec.*

8. Tibi bonum est, quod te colit Deus: bonum est tibi, quod tu colis Deum.

9. Cultor Deus si recedat ab homine, desertus fit ipse homo: cultor homo si recedat a Deo, desertus fit ipse homo, nec crescit Deus accedente te, nec decrescit discedente te. Sup. *Psalm.* CXLV, vers. 4.

10. Nihil cœleste, nihil terrenum, nihil igneum, nihil quod corporis sensus attingit, adorandum vel colendum præter Deum qui vere est quod est, et non mutatur. Lib. *de Speculo*, cap. 9.

11. Deus solus adorandus est. *De vera relig.*, cap. 55.

12. Quod colit summus Angelus, id colendum est etiam ab homine ultimo, quia ipsa hominis natura id non colendo facta est ultima. *Ibid.*, cap. 55.

13. Fide, spe, charitate colendus est Deus. In *Enchirid.*

14. Colitur Deus sacrificio laudis actionisque gratiarum; et cultor ejus non in se ipso, sed in illo glorietur. *De spirit. et littera*, cap. 13.

15. Perversi frui volunt nummo, uti autem Deo; quoniam non nummum propter Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt. Lib. 11, *de Civitat. Dei*, cap. 25.

BEDA. 16. Honor Deo exhibitus exhibentes æterna gloria dignos facit. In suis *Prov.*, verbo *honor*.

17. Totus ubique manens, tota est virtute colendus. *Ibid.*, verbo *Totus*.

18. Honor Deo summus est illum venerari: veneraris, si misericors es. *De Medit.*, cap. 6. S. BERNARD.

19. Deus contemplatione, actione, devotione colendus est. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, vers. 4, cap. 4, art. 3. S. BONAVENT.

20. Verus Dei cultor ad hoc potissimum attento mentis conatu intendere debet, ut Christi Jesu crucem circumferat jugiter tam mente quam carne. *De ligno vitæ.*

21. Non poterit quis Deum imitari, nisi eo quod sancte colat; nec colere, nisi eum imitetur. In orat. *Adhort. ad gent.* CLEMENS ALEX.

22. Qui Deum colit, seipsum colit. Lib. 4 *Strom.*

23. Colendus est Deus immota fide, menteque in illius honorem et gloriam defixa penitus et locata. Hom. 26, *de Festis Paschal.* S. CYRILLUS ALEX.

24. Si quis vult pie colere Deum, adoret et Filium; alioquin ejus cultus non recipitur. *Catech.* 10. S. CYRILLUS HYEROSOL.

25. Ille Deum non verum colit, qui creaturam coluerit; quia ubi Deus non verus colitur, ibi Dei veritas in mendacium commutatur. Lib. *ad Donatum*, cap. 5. S. FULGENT.

26. Vera religio, excepto uno vero Deo, nulli Deo sinit culturæ obsequium a fidelibus exhiberi. *Ibid.*

27. Unusquisque quod præ cæteris colit, hoc ei Deus est. Sup. lib. *Judic.*, cap. 2. GLOSSA ORD.

28. Novit nomen Dei, qui colit Deum. Sup. *Psalm.* IX. GLOSS. INT.

29. Tunc quisque Deum adorat, cum considerata illa immensitate omnipotentiæ, Conditori submittitur. Lib. 1, in I. *Reg.* cap. 1, sup. illud: *Ut adoraret et immolaret Domino.* S. GREG. MAG.

30. Reges Deum adorant, quando superbi et contemptores se ad Domini mandata facienda humiliant. *Prosec.*

31. Adorant lubrici, quando Deo subjiciuntur per obedientiam castitatis. *Ibid.*, lib. 6, cap. 2, sup. illud: *Et adoravit Saul Dominum.*

32. Qui adorat creaturam, negat Creatorem. Sup. *Job.*, cap. 31. HUGO CARD.

33. Colendus est Deus, qui est super omnia, qui omnia condidit, qui et bonorum omnium fons est. Hom. 36, sup. *Genes.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

34. Verus Dei cultus non solum in fide recta, sed in optima conversatione consistit. Serm. 1, *de Jejuniis et Geneseos.*

35. Non par est, ut qui Deum adorat, simul puniatur cum eo, qui Deum afficit blasphemia. Hom. sup. *Psalm.* XLV.

36. Non in ovibus, vitulis, fumo, et vapora-

tione constitutus est nobis colendi Dei modus, sed in mente spirituali. Serm. 1, sup. *Ep. ad Rom.*

37. Culta corda colunt Deum, reddentes illi fructum veritatis et sanctitatis. Hom. sup. *Psalm.* CXVIII.

38. Adorare creaturæ est, adorari non creaturæ, sed Domini est. Hom. 32, sup. *Joan.*

S. JOANNES DAMASC.

39. Deum nemo digne colit, sed juste duntaxat Lib. *Parall.*, cap. 82.

LACT. FIRM.

40. Vivum colite, ut vivatis. Lib. 2, *de Origine erroris*, cap. 2.

41. Quisquis Deum colendum esse intelligit, et immortalitatis spem sibi propositam habet, mens ejus in cœlo est. Lib. 3, *de Falsa sap.*, cap. 27.

42. Omnis sapientia hominis in hoc uno est, ut Deum cognoscat et colat: hoc Christianorum dogma, hæc sententia est. *Ibid.*

43. Ipsum, qui solus est, colite principem mundi, qui solus est in sæculum atque a sæculo fuit. Lib. 1, *de Falsa Relig.*, cap. 6.

44. Nihil aliud adoremus, nihil colamus nisi solum artificis, parentisque nostri unicum numen. Lib. 2, *de Origine erroris*, cap. 18.

45. Scientia est Deum noscere, virtus colere; in illo sapientia, in hoc justitia continetur. Lib. 6 *de Vero cultu*, cap. 5.

46. Qui Deum colit, nec patitur, nec timet. *Ibid.*, cap. 17.

47. Nullus honos deberi potest Deo, si nihil præstat colenti: nec ullus metus, si non irascitur non colenti, *de Ira Dei*, cap. 6.

48. Auctori rerum, parentique communi, honos, veneratioque debetur. *Ibid.*, cap. 11.

49. Deus a nobis adorandus est, quoniam in eo est materia rerum, et ratio virtutum, et fons bonorum. *Ibid.*, cap. 23.

50. Plurimum proficit ad veniam consequendam, si Dei cultum notionemque teneamus. *Ibid.*

51. Quid tam justum ad æquitatem, tam pium ad honorem, tam necessarium ad salutem, quam Deum cognoscere ut parentem, venerari ut Dominum? In *Epitom. divin. Institut.*

52. Quid ab homine desiderat Deus, nisi cultum mentis, qui est purus et sanctus? *Ibid.*, verbo *Nam.*

S. LEO I.

53. Deus tunc colitur, quando quod ipsi placet, placet et nobis. Serm. 8, *de Jejunio decimi mensis.*

54. Illa virtus, illa sapientia, illa est colenda majestas quæ universitatem mundi creavit ex nihilo. Serm. 2, *de Nativ. Dom.*

55. Nullo caret pietatis officio, cui studium est colere Deum. Serm. *Quadrag.*

S. MACHAR.

56. Anima, quæ vere Deum colit, etiamsi infinita justitiæ opera ediderit, ita se habet, ac si nihil egisset. Hom. 10.

MINUTIUS FELIX.

57. Quem colimus Deum, nec ostendimus, nec videmus; imo ex hoc Deum credimus, quod eum sentire possumus, videre non possumus. In suo *Octavio*, post.

S. NILUS.

58. Deum verbis lauda, operibus cole, et cogitatione honora. *Parænes.* 8.

S. PETRUS CHRYSOLOG.

59. Hæretice desine judicare Judicem tuum, et adora in cœlis Deum, quem Deum Magus adoravit in terris. Serm. 345.

S. PETRUS DAMIANUS.

60. Quomodo tu Christum colis, qui idolum in pecunia veneraris. *Opusc.* 24, cap. 4.

PHILO JUD.

61. Ipse solus Deus colendus est, aliud præterea nihil; non terra, non mare, non fluvii, non aeris ventorumque natura, non tempestates, non animalium plantarumque species, non sol, non luna, non multitudo stellarum ordine certo decurrentium, non cœlum, nec mundus universus. In *Congressu quærendæ erudit. gratia.*

S. PROSPER.

62. Hoc affectu et desiderio colendus est Deus, ut sui cultus ipse sit merces. *Prosec.*

63. Nam qui Deum ideo colit, ut aliud magis quam ipsum promereatur, non Deum colit, sed illud quod assequi concupiscit. Sent. 20.

64. Hoc ab homine colitur quod diligit; unde quia Deus omnibus rebus major et melior invenitur, plus omnibus diligendus est, ut colatur. *Ibid.* sent. 244.

SALVIANUS.

65. Tantum apud nos honor et reverentia Dei proficit, ut quæ in devotione non facimus, etiam odio digna esse ducamus. Lib. 3, *de Gubern.* Dei.

66. Deum colere nos dicimus, et diabolo obtemperamus. *Ibid.*, lib. 5.

67. Sacrilegii genus est Dei odisse cultores. *Ibid.*, lib. 8.

68. Omnia colimus, solus nobis in comparatione omnium Deus vilis est. L. 6, *de Gubern. Dei.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

PLINIUS II.

69. Animadverto Deum ipsum non tam accuratis adorantium precibus, quam innocentia et sanctitate lætari. In *panegyrico de Trajano Augusto.*

SENECA.

70. Religio Deum colit, superstitio violat. Lib. 2, *de Clementia ad Neronem*, cap. 5.

71. Deus colitur et amatur. Epist. 47.

72. Deum colit, qui novit. Epist. 95.

73. Colitur Deus non taurorum opimis corporibus contrucidatis, sed pia et recta voluntate. Epist. 115.

SIXTUS PLU[...]

74. Deum honora super omnia, ut ipse dominetur tibi. Sent. 16.

75. Deum non cognovit, qui non colit. *Ibid.*, sent. 355.

76. Non est verum quod Deum colat, qui hominem lædit. *Ibid.*, sent. 356.

77. Fundamentum et initium est cultus Dei amare Dei hominem. *Ibid.*, sent. 360.

78. Cultoris Dei est orare Deum pro salute hominum. *Ibid.*, sent. 360.

79. Optime honorat Deum ille, qui mentem suam, quantum fieri potest, similem Deo facit. *Ibid.*, sent. 398.

COMMUNITAS.

COLLECTOR. *Etymologia.* Communitas dicitur quasi cordium unitas.

LACT. FIRM. *Definitio.* Communitas est societatis retentio. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 10.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Justus communia pro suis habet, sua pro communibus. Lib. 1 *Offic.* cap. 25.

2. Ecclesia quædam forma justitiæ est, commune jus omnium: in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur. *Ibid.*, cap 29.

3. Si quis gentilibus dixit communia omnia amicorum esse debere, quanto magis debent esse communia cognatorum! cognati enim sumus, qui in unam seriem corporis copulamur. *De viduis.*

4. Multi minimi dum congregantur unanimes, fiunt magni, et multorum preces impossibile est ut non impetrent. Sup. *Ep. ad Roman.* cap. 15.

S. ANTONIN. 5. Nulli magis commaculant communitatem discordiis, quam seditiosi et partiales. Part. 2, Titul. 4, cap. 8, § 4.

6. Cum communitate citius exauditur oratio; quia oratio communis plus valet quam particularis. Part. 4, tit. 5, *de Justitia*, cap. 8, § 7.

S. ATHANAS MAGNUS. 7. Concordia multitudinis Deum ad exaudiendum promptiorem habet. In *Apolog. ad Constantium imperat.*

S. AUGUSTIN. 8. Nemo det byrrum vel lineam tunicam, seu aliquid nisi in commune; de communi accipiam mihiipsi, cum sciam commune me habere velle quidquid habeo. Serm. *de Communi vita clericorum.*

9. Bonum commune omnium fiat singulorum, ut quod quisque in se non habet, in altero possideat. *De Spiritu et anima*, cap. 16.

10. Dulcis charitas facit fratres habitare in unum; non ergo habitant in unum, nisi in quibus perfecta fuerit charitas christiana; nam in quibus non est perfecta charitas Christi (et cum in unum sint, non in unum habitant. Sup. *Psalm.* CXXXII, vers. 3.

11. Ubi sunt unanimes, unum sentientes, iste est locus sanctus Domini. Sup. *Psalm.* XVII, vers. 6. *Deus qui cohabitare facit.*

12. Unum cogitate, fratres mei, et videte in ipsa multitudine si delectat nisi unum. *Prosec.*

13. Ecce Deo propitio multi estis; quis vos ferret, nisi unum saperetis?

14. Unde in multis ista quies? da unum, et populus est; tolle unum, et turba est.

15. Ipsa Trinitas unus Deus ad hoc unum, non nos perducit, nisi multi habeamus cor unum. Serm. 26, *de Verbis Dom.*

16. Quævis multitudo eo minus vincitur, quo magis in unum coit; unde ipsa coitio in unum, cuneus nominatus est, quasi couneus. Lib. 2, *de Ordine*, cap. 18.

17. Habitat in singulis Deus, tanquam in templis suis; sed in omnibus simul in unum congregatis, tanquam in templo suo. Ep. 57, *ad Dardanum*

18. Charitas communia propriis, non propria communibus anteponit. In *Regula* 3.

19. Omnia opera vestra in unum fiant, majori studio, et frequentiori alacritate. *Ibid.*

20. Turpis omnis pars est, suo universo non congruens. Lib. 3. *Confess.*, cap. 8.

21 Melius est a congregatione præsenti expelli ad tempus, quam a cœlesti regno perpetuo exulare. Serm. 26, *ad Fratr. in eremo.*

22. In communi contubernio, partiales amicitias ac societates dilectionis lex non permittit. Serm. 4 *Exercitamentorum.* S. BASILIUS MAGN.

23. Injuria est, in congregatione, reperire privatas quasdam fraternitates, ac contubernia. Æqualiter itaque rejicienda est ex congregatione, et indecora pugna, et partialitas. *Ibid.*, serm. 5.

24. In perfectissima communitate, communia universa sunt, communis Deus, communis pietatis negotiatio, communis salus, communia certamina, communes labores, communes coronæ. In *Constit.*, cap. 18.

25. Qui societatem fraternitatis aliqua discordiæ peste commaculant, Christum produnt ut Judas. Lib. 4, in *Marcum*, cap. 14. V. BEDA.

26. Felix domus et beata semper congregatio est, ubi de Maria Martha conqueritur, nam Mariæ Martham æmulari indignum prorsus est. Serm. 3 *de Assumpt. B. M.* S. BERNARD.

27. Ne timeas esse contra charitatem, si unius ejectione scandalum multorum recompensaveris pace. Melius est ut pereat unus, quam unitas. Ep. 102., *ad quemdam Abbat.*

28 Nisi opus tuum in unitate feceris, Deo, qui unus est, acceptum profecto non erit. Serm. 5, *de Assumpt. B. M.*

29. Singularitatem fuge, et communitate esto contentus. In *Formula honestæ vitæ.*

30. Ubi est hodie communitas, imo ubi non

discordia ubi non propria, nullaque communia? Serm. 2 *de Sanctis Apostolis*.

S. BONAVENT. ET S. JOANNES CHRYSOSTOM. 31. Omne quod nostrum est, tunc magis nostrum erit, si sit nobis commune cum fratribus. Lib. 4 *Pharetræ*, cap. 21 *et Joan. Chrys. serm.* 1 *de Jejun.*

S. BONAVENT. 32. Religiosus debet amare communitatem, quia, quanto plures homines congregati incedunt securius, resistunt fortius, solatiantur jucundius. Tit. 4. *Diætæ*. cap. 1.

33. Plures congregati vinculo charitatis, juncti melius lucent per exemplum, vehementius ardent per desiderium divinum. *Ibid.*

34. Cum plures sunt uniti per amoris vinculum est in eis absque dubio major abundantia meritorum. *Ibid.*

35. Quadruplex est temporalium rerum communitas; prima manat ex jure necessitatis naturæ; secunda, ex jure charitatis fraternæ; tertia, ex jure civilitatis mundanæ; quarta, ex jure dotationis Ecclesiæ. *Prosec.*

36. Prima communitas est, qua fit ut omnis res ad naturæ sustentationem idonea, quantumcunque, sit alicui personæ appropriata, illius fiat qui indiget necessitate extrema.

37. Secunda communitas est, qua fit ut omnia sint justorum et communione quadam charitatis, quæ sunt propria singulorum, fiant universorum communia!

38. Tertia communitas est, qua fit ut unius imperii, regni, vel civitatis una fiat Respublica; vel unius societatis mercatorum, vel pugnatorum commune fiat lucrum vel damnum; vel unius indivisæ familiæ una sit communitatis hæreditas.

39. Quarta communitas est, qua fit ut omnia bona, quæ conferuntur Ecclesiis, Domino dedicentur ad communem sustentationem ministrorum suorum et pauperum. In *Apolog. pauperum*, respons. 3, cap. 3.

40. Privandus communibus est, qui specialia in communitate usurpat. In *Speculo discipl.* part. 1 cap. 21.

41. Vita conventualis sanctissima, imo Angelica est. *Ibid.*, cap. 22.

42. Tantam Deus conventui efficaciam contulit bonitatis, ut ibi augmentum suscipiat boni bonus aut veniam mali malus. Multa in conventu bona præsentibus conferuntur, absentibus subtrahuntur. *Prosec.*

43. Saul, ad conventum psallentium Prophetarum accedens, Propheta efficitur; extra conventum factus, pervertitur. *Ibid.*

44. In conventu Dominus habitat et requiescit. *Ibid.*

45. Optima Religiosi perfectio est, perfecte communia observare. *Ibid.*, part. 2, cap. 2.

46. Digne a communi refectione repellitur, qui se per vitium a communi oratione secludit. *Ibid.*, part 1, cap. 22.

47. Impatientis et vani signum est hominis in communibus anticipare recessum. *Ibid.*

48. Haud dubium conventualis ubilibet decorem integritatis negligere, inexcusabile prorsus remissionis est vitium. *Ibid.*

49. Justissima regula est, ut ab omnibus in unum fiat quod sanctæ unitati constat offerri. Sup. *Psalm.* XXXIII. vers. 3. CASSIODORUS.

50. Sanctorum unanimitas currus est Domini, quem ille velut auriga insidet, et ad voluntatis ministerium salutari lege moderatur. Sup. *Psalm.* LXVII, vers. 18.

51. Communis vita omnibus necessaria est, et maxime his qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, et vitam Apostolorum, eorumque discipulorum imitari volunt. Epist. 5. S. CLEMENS PAPA.

52. Quorum vita communis est, communis gratia, et salus communis, eorumque communis est dilectio et educatio. Lib. 1 *Pædagogi*, cap. 3. CLEMENS ALEX.

53. Qui communiter orat, particeps est omnium bonorum quæ fiunt; et bonum quanto communius, tanto divinius perhibetur. Sup. *Ep. Jacobi*, cap. 5, art. 7. DIONYSIUS CARTHUS.

54. Sicut nulla vita est melior, quam charitate, pacifice, concorditer commorari, sic nulla est pejor, quam corpore, non mentis charitate, concordia, unitate simul manere. Sup. *Hymn. in die Pentecostes ad Vesperas*.

55. Quanto expressior est unitas, tanto exquisitior est communitas. Serm. 2, sup. *Cant.* GILLEBERTUS ANGLUS.

56. In cœtu et congerie sanctorum, nil otio vanius, nil anxius acedia, nil tumore turbatius. *Ibid.*, serm. 29.

57. Omnia sunt communia jure naturali. Apud Gratianum in *Decretis*. GLOSS. DECR.

58. Quod charitatis unanimitate petitur, cito impetratur. Sup. *Judith*, cap. 4. GLOSS. INT.

59. Mali sunt in multitudine, boni in unitate. *Ibid.*, cap. 5.

60. Contra commune periculum, communis fiat oratio. Sup. *Jonam*, cap. 4.

61. Quod a communi Domino tribuitur, justum profecto est ut qui accipiunt, eo communiter utantur. Part. 3, *Pastoralis*, cap. 1, admonit. 22. S. GREGORIUS MAGN.

62. Cunctis hominibus terra communis est, et idcirco quoque alimenta omnibus communiter profert; incassum ergo se innocentes putant, qui commune Dei munus sibi privatim vendicant. *Ibid.*

63. Melius est de Ovili dominico morbosam

ovem ejicere, quam unius vitio sanas amittere. Lib. 3. in *Registro* 4, ind., cap. 69, ep. 69, *ad Eusebium, episc.*

64. Bonum proximi etiam otioso commune fit, qui de alterius actibus gaudere communiter scit. *Ibid.*, lib. 9, indict. 16, cap. 201, ep. 37, *ad Eulogium, episc. Alexand.*

65. Nulla ibi debet induci confusio (ne discordia locum inveniat unde pacis debent bona procedere. *Ibid.*, lib. 12, ind. 7, cap. 31, *ad Felicem episc. Siciliæ.*

. HIERONYM. 66. Nulla vita pro certo deterior, quam simul degere corpore, et non mente. In *Regula monachar.*, cap. 1.

67. Ut unanimes habitetis, sit vobis semper unus affectus, una fraternitas, una proportio morum, una jucunditas, una tristitia. *Ibid.*

68. Recte eis omnia sunt communia, qui unum Christum possident. Sup. *Psalm.* CXXXII, vers. 1.

69. In tantum humanæ pacis Christus studuit concordiæ, ut unitatis merito, omnia quæ a Deo precanda sunt, impetranda esse confirmet. Sup. *Matth.* Can. 18, in illud : *Si peccaverit in te frater.*

HUGO A S. VICTORE. 70. Nisi in communitate adsit unitas, deest sanitas. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 21.

71. Tripliciter habitant fratres in unum, loco tantum, loco et animo ; animo tantum. Loco tantum habitare in unum, pœna est ; animo, non loco, bonitas, animo et loco felicitas. Lib. 3, *Miscell.* codic. 2, tit. 20.

. IGNATIUS MART. 72. Omnes ad orandum in eodem loco convenite, sit una communis precatio, una mens, una spes in charitate et fide inculpata in Christum Jesum, quo nihil præstantius. Ep. 6, *ad Magnesianos.*

OAN. CASS. 73. Quidquid in communitate fratrum minime communis usus recipit, vel exercet, omni studio declinemus. Lib. II, *de Spiritu cenodoxiæ*, cap. 18.

74. In his tantum indirupta potest dilectio permanere, in quibus unum propositum ac voluntas, unum velle ac nolle consistit. *Prosec.*

75. Nihil prodest si moribus ac proposito dissidentes, una habitatione jungantur ; nec obest parili virtute fundatis, per locorum intervalla disjungi.

76. Apud Deum namque morum cohabitatio, non locorum unita fratres habitatio conjungit ; nec potest unquam pacis integritas custodiri, ubi voluntatum diversitas invenitur. Collat. 16, *Abbatis Joseph*, cap. 3.

JOANNES HRYSOST. 77. Humilitas non habet unde cadat, ubi communitas non invenit quod dissipet, qui concordia, bonitate, ibi plena est. Serm. *de eo quod David dixit : Quis sum ego. ?*

78. Tunc maxime illos diabolus invadit, cum solos viderit, atque ab aliis segregatos. Hom. 13, sup. *Matth.*

79. Qui consensu et charitate conjuncti sunt, facile impetrant quod petunt, cum ipsum Christum in medio sui possideant. *Ibid.*, Hom. 61.

80. Quæ a natura sunt, universis hominibus communia sunt. *Ibid.*, Hom. 81.

81. Communitas ubi concordia non est, nec oratio illic exauditur, nec oblatio suscipitur ; quia nec ibi est Deus, ubi discordia dominatur. Hom. 10, *Operis imperfect. sup. Matth.*

82. Communitas mansuetudinis fundamentum est ; nam feræ illæ asperiores sunt sæviores, quæ non gregatim vivunt. Hom. 77, sup. *Joan.*

83. Majora potest communitas, quam unus ; quamvis unus sis et multum valeas, sed non sicut communitas. Hom. 37, sup. *Acta Apost.*

84. Maximum virtutis encomium est, charitas in communitate. *Ibid.*

85. In communitate ubi charitas viget, si dixeris aliquid temerarium, nullus est qui arripit, sed omnes ignoscunt ; si feceris, nullus suspicatur, sed magna est condonatio, omnes cadenti manum alacriter porrigunt, omnes prompti sunt ut sistant. *Ibid.*, Hom. 40.

86. Quid communitati in charitate radicatæ conferendum ? quasi civitas quædam mœnibus undique cincta, talis est. *Ibid.*

87. Nullus sufficit per seipsum aliquid operari, sive suffragia dare oportet, sive consilia, et sententias, honestiores fiunt a congregatione, et multitudine. Hom. 37, in *Acta Apost.*

88. Nihil ita, et maxime in tentationibus superabiles facit, ac facile subjiciendos, sicut separari a communitate, ac sejungi. Hom. 30, sup. *Ep. ad Hebræos.*

89. Qui omnia communia arbitratur, non suis tantum rebus, sed alienis utitur tanquam suis. Sup. I, *ad Cor.*, Hom. 15.

90. Qui ab aliorum communitate se separat, et rerum communium quasi dominus esse vult, ne suarum quidem erit Dominus. *Ibid.*

91. Oratione in communi facta, Deus potissimum placatur. Hom. 4, sup. II. *ad Thessal.*

92. Magnum bonum est congregatio, ipsa namque charitatem reddit ferventiorem, ex ea cuncta optima generantur. Hom. 19, sup. *Ep. ad Hebr.*

LACT. FIRM. 93. Non rerum fragilium, sed mentium debet esse communitas. Lib. 3. *de Falsa sapient.*, cap. 22.

94. Vita communis ornatior est et tutior. *De Opificio Dei*, cap. 4.

S. LEO I. 95. Plenissima peccatorum obtinetur abolitio,

quando totius Ecclesiæ una est oratio et una confessio. Ser. 3, *de Jejunio septimi mensis.*

96. Tunc est efficacior sanctiorque devotio, quando in operibus pietatis totius Ecclesiæ unus animus et unus est sensus. *Ibid.*, serm. 4.

97. Publica præferenda sunt propriis; et ibi intelligitenda est præcipua ratio utilitatis, ubi vigilat cura communis. *Ibid.*

PETR. BLES. 98. Vivas in communi, sine singularitate. Ser. 31, *de Sancto Augustino.*

S. PETR. DAM. 99. Illic mens a mente dividitur, ubi facultatem communio non tenetur. Ubi circumstantia quælibet communiter possidentur, diversorum mentes in una voluntate concurrunt. *Opusc.* 24, *contra proprietarios*, cap. 4.

100. Ubi divisio rerum, ibi procul dubio non est unitas animorum: charitas quippe communionem facit, avaritia divisionem. *Opusc.* 27, cap. 3.

S. PROSPER. 101. Sub unius ordinatione viventibus omnia omnium communia fiunt: si ita eis una sit vita, sicut sit una substantia, et nulla sit in eis diversitas animorum, quibus est communio facultatum. Lib. 2, *de Vita contempl.*, cap. 17.

RICH. A S. VICTORE. 102. Nihil gloriosius, nihil magnificentius, quam quidquid habes utile et dulce in commune deducere. Part. 1, lib. 3, *de Trin.*, cap. 14.

S. THOMAS. AQUINAS. 103. Perfecta communitas civitas est. 1, 2, quæst. 90, art. 2.

104. Ad hoc quod aliquis in aliqua communitate bene commoretur, duo requiruntur, quorum primum est ut bene se habeat ad eum, qui præest communitati; aliud autem est ut bene se habeat ad alios communitatis consocios, et comparticipes. *Ibid.*, quæst. 100, art. 5.

THOMAS A KEMPIS. 105. Ibi homo securius vivit, ubi a pluribus juvatur, et, si interdum ab aliquo tribulatur, ab alio rursus consolatur. *Prosec.*

106. Ibi homo magis in virtute probatur, et exercetur; ibi frequenter de negligentia arguitur.

107. Ibi ad perfectiora verbo et exemplo trahitur; ibi suam imperfectionem considerare et lugere compellitur.

108. Ibi alterius fervore excitatur, alterius humilitate docetur, istius obedientia movetur, illius patientia ædificatur.

109. Ibi verecundatur esse pigrior, ibi confunditur inveniri tardior; ibi invenit quos timeat, ibi habet quos diligat.

110. Ibi alterius correptio, ejus fit correctio; ibi alienum periculum, proprium efficitur speculum.

111. Ibi unus alterius est custodia, ibi homo portat et portatur, ibi multa audit et videt unde doceatur.

112. Ibi boni commendantur, ut meliores fiant; ibi negligentes arguuntur, ut refervescant. Serm. 2, *ad Novit.*, divis. 1.

113. Multum facit, qui rem bene facit: bene facit, qui magis communitati, quam suæ voluntati servit. Lib. 1 *de Imitation. Christi*, cap. 15, sect. 2.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

114. Societas et communitas quædam amicitia est. Lib. 9, *de Morib.*, cap. 12. ARISTOTEL.

115. Amicorum omnia sunt communia. lib. 9, *Ethic. et* 2 *Politicor.*

116. Perit res ipsa communis, cum ab ipsis, qui in communitate sunt, non conservetur. Lib. 9 *Ethic.* vel *Moral.*, cap. 6.

117. Simul semper communisque omnibus sit vita, nihil enim hac re melius, nihil præstantius, nihil efficacius, nihil exquisitius unquam ad salutem comparandam. Lib. 12, *de Legibus.* PLATO.

118. Nihil tam valet ad vitam, quantum bonorum virorum unanimis et consentiens voluntas. Ep. 1, *ad Dionysium.*

119. In commune vivatur; nec potest quisquam beate degere, qui se tantum intuetur, qui omnia ad utilitates suas convertit; alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Ep. 48. SENECA.

120. Prosunt inter se boni; exercent enim virtutes, et sapientiam in suo statu continent. Epist. 109.

121. Observa ne in qualibet vitæ communitate, quos non imitaberis, damnare videaris. *De Quatuor virtut.*

122. Quorum communis est Deus, idemque Pater: hi nisi auxilia et opem in commune conferant, impii sunt. Sent. 219. SIXTUS PHILOSOPH.

123. Justa communio servanda est. *Ibid.*, sent. 286.

Vide etiam tit. *Bonitas*, sent. 6; *Monachus*, sent. 109; *Patientia in genere*, sent. 23; *Religiosus*, sent. 13, *Unitas.*

COMPARATIONES.

Definitio. Comparatio est oratio traducens ad rem quampiam aliquid ex re dispari simile. Lib. 4, *de Arte rhet.* CICERO.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Quod alteri simile est, id non idem est cum ipso, cujus similitudinem gerit. In *Refutat. contra hypocrisim Meletii.* S. ATHAN.

2. Sicut tota vita corporis est anima, sic beata vita animæ Deus est. Lib. 2, *de Lib. arb.* cap. 16. S. AUGUST.

3. Sicut qui non vigilat dormit : sic quisquis non facit quod debet, sine intervallo patitur quod debet. *Ibid.*, lib. 3. cap 15.

4. Similitudines adhibendæ sunt, ut quod minus intelligitur, exemplo clarescat. Serm. 51, *de Verbis Dom.*

5. Similitudo rerum, quæ ad oculos pertinet, mater est falsitatis. L. 2, *Soliloquiorum*, c. 5.

6. Maxima multitudo est hominum, qui si ratione velint verum comprehendere, similitudinibus rationum facile decipiuntur. *De quantit. animæ*, cap. 7.

7. Quomodo coluber non apertis passibus, sed squamarum minutissimis nisibus repit; sic lubricus deficiendi motus negligentes minutatim occupat, et incipiens a perverso appetitu similitudinis Dei, pervenit ad similitudinem pecorum. Lib. 12, *de Trin.*, cap. 11.

S. BERNARD. 8. Ex comparatione veterum, novitatis decus gratius venustiusque apparet. Ep. 78, *ad Suggerium abbat. S. Dionysii.*

9. Jucundius bona recentia clarescunt, cum fuerint malis comparata prioribus. *Ibid.*

10. Noli te homo comparare majoribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli uni; quid scis si unus ille quem forte vilissimum atque miserrimum reputas, melior te non futurus sit? Serm. 37, sup. *Cant.*

BOETIUS. 11. Avaritia cum fervet alienarum opum violentus ereptor, similem lupi dixeris. *Prosec.*

12. Ferox atque inquietus linguam litigiis exercet? cani comparabis.

13. Insidiator occultis surripuisse fraudibus gaudet? vulpeculis exæquetur.

14. Iræ intemperans fremit? leonis animum gestare creditur.

15. Pavidus et fugax, non metuenda formidat? cervis similis habetur.

16. Segnis ac stupidus torpet? ut asinus.

17. Levis ac inconstans studia permutat? nihil ab avibus differt.

18. Fœdis, immundisque libidinibus quis immergitur? sordidæ suis voluptate detinetur. Lib. 4. *de Consol. Philosoph.*, prosa 4.

S. GREG. MAG. 19. Mala quasi mala esse desinunt comparatione pejorum, et bona quasi bona non sunt comparatione meliorum. Lib. 28 *Moralium*, cap. 9.

S. HIERONYM. 20. In comparatione duorum malorum, levius malum est aperte peccare, quam simulare et fingere sanctitatem. Lib. 6, in *Isai.*, cap. 16.

HUGO A S. VICTORE. 21. Sicut ineptum est deformia pulchris conjungere, sic omnino indecens est ea, quæ non habent nisi infirmam quamdam et imaginariam pulchritudinem, pulcherrimis coæquare. In *Soliloq. de Arrha animæ.*

22. Recte miseriæ hujus vitæ aquis prætereuntibus comparantur, quia mentes electorum calamitas transitoria non subvertit, seb abluit. Sup. *Job*, cap. 11.

HUGO CARD. 23. Temporalium quatuor similitudines sunt: Prima similitudo est de lanugine, quæ cito vento tollitur; secunda est de spuma, quæ statim a procella dispergitur; tertia est de fumo, qui subito in ventum diffunditur, et annihilatur; quarta est de hospite unius diei, qui statim oblivioni traditur: sic omnia temporalia cito evanescunt. Sup. *Sap.*, cap. 5.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 24. Thesauro cuipiam assimilatur justorum virtus, in quo plurimæ et ineffabiles divitiæ continentur. Hom. 36, sup. *Genes.*

25. Ex comparatione pejoris, oboritur laus melioris. Hom. *de Adam et Eva.*

26. Pejus est comparari bestiis, quam nasci; nam naturaliter non habere rationem, tolerabile est, sed rationis decoratione decoratum, irrationabili naturæ comparari, voluntatis est crimen. Serm. *de Ascens.*, sup. illud *Psalm.* XLVIII: *Comparatus est jumentis.*

S. ISID. HISP. 27. Res, quæ minus per se advertuntur, per comparationem rerum facile capiuntur. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 14, sent. 3.

S. PROSPER. 28. Cum homo secundum se vivit, similis est diabolo. Sent. 150.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 29. Si velis divitias cum virtute comparare, vix satis idoneæ tibi videbuntur divitiæ, quæ virtutis pedissequæ sint. Lib. 4, *de Arte rhetorica ad Herennium.*

SENECA. 30. Semper citra veritatem est similitudo. Lib. 1 *Controvers.*

31. Quid fœdius, quid indignius, quam comparare veneranda contemptis? Ep. 92.

SIXT. PHILOS. 32. Sapiens vir, et pecuniæ contemptor, similis est Deo. Sent. 15.

Vide etiam alias comparationes in cæteris titulis.

COMPASSIO.

S. ATHANAS. MAGNUS. *Definitio.* Compassio est condolere medullitus afflictionibus proximorum, tam spiritualibus quam corporalibus. *De Paradis. animæ*, part. 1. *de Virtutib.*, cap. 12.

HUGO A S. VICTORE. Compassio est per quam ex proximi dolore condolenti animo quædam afflictio generatur. *De Fruct. carnis et spirit.*, cap. 18.

S. LAURENT. JUSTIN. Compassio est quando miseriis aliorum condolemus. Lib. 3, *de Arca Noe, Moral.*, cap. 5.

Compassio est timor pius, humilis, fructuosus, qui cuilibet (quantumlibet peccatori) facile mise-

ricordiam promeretur. *De ligno vitæ*, tract. 1, *de Justitia*, cap. 6.

HUGO A S. VICTORE. *Dicasio*. Triplex est compassionis modus: est compassio alia ex vitio, alia ex natura, alia ex virtute. *Prosec.*

Compassio ex vitio est, quando affectus illic reprehensibili dolore tangitur, ubi illicito prius amore tenebatur.

Compassio ex natura est, quando ex insito sibi pietatis affectu, animus alienis ærumnis condolet, quoties contra pietatis vel humanitatis mensuram, naturam opprimi, sive affligi videt.

Compassio ex virtute est, quando propter Deum alienis doloribus compatimur; cum scilicet vel justitiam premi vel innocentiam affligi videmus.

Compassio ex vitio, culpabilis est, compassio ex natura, irreprehensibilis; compassio ex virtute, laudabilis.

Prima reprehenditur. Secunda nec culpam habet, quia ex natura est; nec præmium, quia ex virtute non est. Tertia laudatur. *De quatuor volunt. in Christo.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ALBERT. MAG. 1. Argumentum veræ compassionis est, non solum condolere amicis, verum etiam inimicis. *De Paradiso animæ*, part. 1, *de Virtutibus*, cap. 12.

S. AMBROSIUS. 2. Hoc maximum incentivum misericordiæ est, ut compatiamur alienis calamitatibus. Lib. 2, *Offic.*, cap. 28.

3. Magna consolatio est patientis, si secum habeat condolentem. Sup. II. *ad Cor.*, cap. 7, in illud: *Qui consolatur homines.*

S. ANTONIUS DE PADUA 4. Cor lapideum portat, qui nulla movetur compassione circa proximum. Serm. infra *Oct. Nat. Dom.*

S. AUGUSTIN. 5. Quid miserius misero, non miserante seipsum? Lib. 1, *Conf.*, cap. 13.

6. Pia est ista tristitia et, si dici potest, beata miseria, vitiis alienis tribulari, non implicari; mœrere, non hærere; dolore contrahi, non attrahi. Ep. 145, *ad Sebastian.*

7. Nusquam tam vigere debent viscera misericordiæ, quam in catholica Ecclesia. *De Agone Christiano*, cap. 30.

8. Non est validior vel efficacior vulneribus nostris medicina, quam habere qui omni incommodo occurrat compatiens. *De Amicitia*, cap. 5.

9. Quanto major charitas, tanto majores plagæ de peccatis alienis. Sup. *Psalm.* xcviii.

10. Si clauseris viscera misericordiæ indigenti, omnino claudetur tibi janua Christi. Serm. 6, *ad Fratr. in eremo.*

11. Si Deus festinat absolvere reum a tormento conscientiæ suæ, quasi plus eum cruciet compassio miseri, quam ipsum miserum compassio sui. *De spiritu et anima*, cap. 6.

12. Compatitur nulli, qui non sibi scit misereri. In *Proverb.*, verbo *Compatitur.* V. BEDA.

13. Quoties peccantem videris fratrem, toties S. BERNARD. procedere debet compassionis affectus, tanquam cognatus humanitati. Serm. 2, *in die Paschæ.*

14. Compassio affectus multis quidem prodes[1], quia animus liberalis contristare quem pro se viderit anxium, erubescit. *Prosec.*

15. Sed quid agimus, quod nonnulli dura cervice, et attrita sunt fronte, ut quo magis eis compatimur, tanto magis nostra compassione abutantur? *Ibid.*

16. Cum aderit compassionis affectus, et zelus justitiæ, necesse est ut adsit spiritus discretionis, ne forte cum oporteat hunc exhiberi, ille procedat, et indiscretio ipsa confundat universa. *Ibid.*

17. Emenda sunt tria mentis aromata; affectus compassionis, rectitudinis zelus, et spiritus discretionis, nummo propriæ voluntatis. *Ibid.*

18. Inest naturæ (si peccato non obsolescat) gratæ et egregiæ suavitatis liquor, ut molliorem magis ad compatiendum peccantibus, quam ad indignandum asperiorem sese sentiat. Serm., sup. *Cant.*

19. Devotus miles non sentit sua, cum benigni ducis contuetur vulnera. *Ibid.*, Serm. 61.

20. Cadit asina, et est qui sublevet eam; perit anima, et nemo est qui reputet. Lib. 3, *de Consider.*

21. Eo spiritu fratri ægrotanti subvenias, quo tibi vis subveniri cum ægrotas. *Prosec.*

22. Nescit sanus quid sentiat æger, aut plenus quid patiatur jejunus; æger ægro, et jejunus jejuno quanto propinquius, tanto familiarius compatiuntur.

23. Sed ut ob alienam miseriam miserum cor habeas, oportet ut tuam prius agnoscas, ut proximi mentem in tua invenias, et ex te noveris, qualiter illi subvenias. *De duodecim Gradib.* Hom. verbo *Inquirimus.*

24. Si doles condoleo; si non doles, doleo et maxime sciens longius a salute absistere membrum quod obstupuit, et ægrum sese non sentientem periculosius laborare. Lib. 1, *de Considerat.*

25. Quanto amplius per compassionem proximis in necessitate succurritur, tanto amplius Creatori appropinquatur. Serm. 14, *ad Sororem.*

26. In compassione sunt quatuor: pietas, ero- S. BONAVENT. gatio, sollicitudo, protectio. Pietas, voluntatis; erogatio, facultatis; sollicitudo, necessitatis; pro-

tectio, ab hoste. Sup. *Psalm.* CXVIII, in illud : *Iniquos odio habui.*

. BONAVENT. T HUGO A S. VICTORE.

27. Nullum certius veriusque indicium, veræ charitatis est, quam affectus fraternæ compassionis. Sup. *Lamentat. Hieremiæ*, cap. 2 et Hugo a sancto Victore, in *Threnos Hieremiæ*.

28. Quis hodie compatitur proximo? compatitur Paganus Pagano, Judæus Judeo; imo quod majus est, brutum bruto, sed Christiano vix compatitur Christianus. Serm. 3, *de Sancto Andrea*, super illud II *Corinth.* 11 : *Quis infirmatur, et ego non infirmor?*

29. Upupa avis vilissima, tanta ad parentes suos compassione movetur, ut illis senescentibus sollicite quærat cibum, et eos suis pennis confoveat, ne frigore pereant. *Ibid.*

BONAVENT.

30. Major debet esse compassio, ubi est major unio; sed major est unio membri spiritualis ad spirituale, quam carnalis ad carnale; ergo et major compassio debet esse inter se. Serm. 1 *de Uno Confessore*.

31. Prælati et clerici et religiosi, qui sunt oculi Ecclesiæ, debent esse præ cæteris teneri compassione, lacrymabiles pietate. Tit. 7. *Dixtæ*, cap. 5.

32. Fortes et sani non sentiunt quod sentit æger, ideo nesciunt eis compati, scient autem postea, cum dolebunt. *De sex alis Seraphim*, c. 4.

33. Qui bonus est corde, benignus est compassione. *De Itineribus æternit.*, itinere primo, distinct. 4.

34. Neminem spernas, afflicto et egeno condoleas. In suo *Alphabeto Religios.*, lect. 13.

.LOSS. INT.

35. Crudelis compati nescit dolori, nec altus humili, sed potius affligit. Sup. *Job.*, cap. 34.

.LOSS. ORD. T S. JOANNES HRYSOSTOM.

36. Impossibile est scire afflictiones afflictorum, homini qui experimentum afflictionis non habuit. Sup. *Epist. ad Hebr.*, cap. 4, in illud : *Qui non possit compati*, et Joan. Chrys. Hom. 7, sup. eumdem locum.

. GREGOR. MAGN.

37. Quid prodest per continentiam carnem restringere, si mens se per compassionem nesciat in proximi amore dilatare? Lib. 6 *Moral.*, cap. 16.

38. Cum alienæ infirmitati compatimur, valentius a nostra roboramur, ut amore futurorum mens ad præsentia adversa se præparet, et cruciatus corporis quos timebat, expectet. *Ibid.*, lib. 7, cap. 6.

39. Sic quisque propinquorum debet necessitatibus compati, ut tamen per compassionem non sinat vim suæ intentionis impediri, ut affectus quidem mentis viscera repleat, sed tamen a spirituali proposito non avertat. Lib. 7 *Moral.*, cap. 14., sup. illud : *Deuteronom.* 33 *Qui dixerit Patri suo et matri suæ.*

40. Tanto quisque perfectus est, quanto perfecte sentit dolores alienos. *Ibid.*, lib. 19, cap. 8.

41. Virga superbiæ percutere rigide scit, qui compati humiliter nescit. *Ibid.*, lib. 24, cap. 9, sup illud 14 : *Prov. In ore stulti virga superbiæ.*

42. Ille perfecte tribuit, qui cum eo quod afflicto porrigit, afflicti quoque in se animum sumit. *Prosecutio.*

43. Tunc plena est cordis nostri compassio cum malum inopiæ pro proximo suscipere non metuimus, ut illum a passione liberemus. *Ibid.*, lib. 20, cap. 26.

44. Plus est plerumque compati ex corde, quam dare; quia quisquis perfecte indigenti compatitur, minus æstimat omne quod dat. *Prosec.*

45. Exteriora largiens rem extra semetipsum præbet; qui autem fletum et compassionem proximo tribuit, ei aliquid etiam de semetipso dat. *Ibid.*

46. Rem quamlibet plerumque dat, etiam qui non compatitur; nunquam autem, qui vere compatitur, quod necessarium proximo conspicit, negat. *Ibid.*

47. Qui magna carnaliter exhibet, cor molle per compassionem in fraterna charitate non habet. *Prosec.*

48. Valenter agit, quæ non imitari homines foris possint, sed intus conjungi fraternis mentibus per affectum compassionis nescit.

49. Fortia agit, quæ Deus reprobat; et affectum charitatis, quem approbat, exhibere non curat. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 3.

50. Multa compassione indiget conversio peccatorum. *Ibid.*, lib. 5, cap. 4.

51. Compassio vera multum calamitatem sublevat. Orat. 17, *de Paupert.* S. GREG. NAZ.

52. Magnum doloris medicamentum ab iis accipitur, qui dolentibus condolescunt. Habetur apud D. Joannem Damasc., lib. 3, *Parallel.*, cap. 56.

53. Condolentia ad mitigandum dolorem, satis virium habet. *Ibid.*

54. Proprium est electorum, aliena mala tanquam sua plangere. In *Threnos.* HUG. A SANCTO VICT.

55. Districtio debetur vitiis, compassio vero naturæ. Sup. *Regul. D. August.*, cap. 7.

56. O beata anima, quæ compassionem habere potest! omnes patiuntur, pauci compatiuntur. *Prosec.*

57. Quanto autem laudabilius est compati, quam pati? pati siquidem possunt impii, compati autem non nisi pii. Lib. 1, *Miscellan.*, codic. 1, tit. 138, per totum.

58. Cujus pectus tam ferreum, cujus cor tam lapideum, ut gemitus non exprimat, lacrymas S. INNOC. III.

non effundat, cum proximi vel amici morbum, vel interitum intuetur, ut patienti non compatiatur, et dolenti non condoleat? Lib. 1, *de Contemptu mundi*, cap. 24.

S. JOANNES CHRYSOST.

59. Bonorum virorum animæ magnam compassionem habere solent, si quando vident puniri homines, etiamsi mali sint, qui pereunt. Hom. 25, sup. *Gen.*

60. Si absque compassione et misericordia fratrem præteris, forte et te, si cecideris, alius similiter præteribit. *Ibid.*, homil. 43.

61. Is Sanctorum mos est, ut plurimum afflictis afficiantur et compatiantur. *Ibid.*, Hom. 44.

62. Pauper frigore rigescit, tu autem sericis indutus, ne respicis quidem, nullamque compassionem præ te fers, sed immisericorditer præteris; qua venia sunt hæc digna? *Ibid.* Hom. 50.

63. Si quod proximum urit, tollere non potes, produc lacrymas compassionis, et majorem partem sustulisti. Serm. 22, sup. *Ep. ad Rom.*, post init. in illud : *Flete cum flentibus.*

64. Qui alienæ tristitiæ compati renuit, in suis casibus acrius afficietur. *Prosec.*

65. Qui enim condolere aliis negligit, ipse dolebit. Hom. 7, sup. II, *ad Tim.*

S. ISIDORUS PELUSIOTA.

66. Divina res est commiseratio. Lib. 1, ep. 191, *ad Calliopum.*

S. LEO I.

67. Non solum virtute benevolentiæ, sed etiam pacis bono beatus efficitur, quicunque alii quacunque miseria laborantibus charitate compatitur. Serm. 6, *Quadrag.*, sup. illud *Luc*, 2 : *Pax hominibus bonæ voluntatis.*

68. Debiti tui est, ut ei, qui pro omnibus passus est, paratus sis compati. *Ibid.*, serm. 7.

S. NILUS.

69. Ne negligas compassionem, mater est virtutum compassio; ipsa enim bonum Dominum e cœlo nobis detraxit. *Parænes.* 187.

PETR. BLES.

70. Regnum Dei tanti est, quantum ex affectu compassionis pauperibus ejus exhibes. Ep. 91, *ad Radulphum Lexoviensem Episc.*

S. PETRUS. CHRYSOLOG.

71. Fratri qui per compassionem non subvenit, hunc qui per patientiam non curat, non per veniam sanat, sanus non est, sed ægrotat, infirmatur, viscera non habet. Serm. 139.

THEOPHYLACTUS.

72. Absque compassione et lacrymis esse, bestiarum est. Sup. *Joan.*, cap. 11, sup. illud : *Jesus ut vidit eum plorantem.*

THOMAS A KEMPIS.

73. Si portari vis, porta et alium. Lib. 2, *de Imit. Christ.*, cap. 2, sect. 2.

74. O frater amande; porta, et portaberis; compatere, et compatietur tibi. In *Hortulo Rosar.*, cap. 15, sect. 2.

IN VIT. PATR.

75. Si propriis oculis viderem sacerdotem, vel aliquem eorum, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem, clamydem meam explicarem, et cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. Lib. 1, in *Vita S. Joan. Elemosynarii*, cap. 35.

COMPUNCTIO.

COLLECTOR.

Etymologia. Compunctio dicitur quasi cordis punctio.

S. ALBERTUS MAGNUS ET S. ANTONIN.

Definitio. Contritio vera est dolor, pro peccatis voluntarie assumptus, pro quantite et qualitate criminum, cum proposito confitendi et satisfaciendi. *De Paradiso animæ*, part. 1, *de Virtutibus*, cap. 39 et S. Antonius, part. 3, tit. 14, *de Sacram.*, cap. 18.

S. AUGUSTIN.

Compunctio est quando ex consideratione malorum suorum cor interno dolore tangitur. *De spiritu et anima*, cap. 50.

S. EPHRÆM.

Compunctio est illuminatio mentis, et sanitas animæ. *De Judic. extremo.*

S. JOAN. CLIM.

Compunctio est jugis conscientiæ excruciatio, quæ per intellectualem confessionem igniti cordis refrigerium molitur. Gradu 7.

S. ISID. HISP.

Compunctio cordis est humilitas mentis cum lacrymis exoriens de recordatione peccati, et timore judicii. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 12, sent. 1.

S. LAURENT. JUSTIN.

Contritio est indulgentiæ mater, peccatorum consumptio, delinquentium spes, spiritualis resurrectionis janua, medicina cœlestis, animarum lavacrum, desperationis interitus, desperatorum portus, vitæ fons, Dei et hominum mediatrix. Part. 2, *de Humil.*, cap. 2.

HUGO A S. VICTORE.

Compunctio est quoddam animæ suspirantis incendium, natum vel timore supplicii, vel amore præmii. *De Fructu carnis et spirit.*, cap 17.

JOAN GERS.

Differentia. Contritio est species pœnitentiæ, qua quis dolet interius de peccatis, secundum modum et legem gratiæ gratum facientis : Attritio vero est species pœnitentiæ, qua quis dolet interius de peccatis secundum modum ex naturalibus possibilem, vel cum gratia solum gratis data. Part. 4, *de Descript. terminor*,. capite *Justitia.*

S. AUGUSTIN.

Productio. Compunctio cordis ex humilitatis virtute nascitur, de compunctione confessio peccatorum, de confessione pœnitentia, de pœnitentia vera provenit delictorum indulgentia. Serm. 70, *ad Fratr. in eremo.*

S. PETR. DAM.

Ex igne divini amoris gratia compunctionis oritur; rursus ex compunctione desiderii cœlestis ardor augetur. Opuscul. 13, cap. 13.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ALBERTUS MAGNUS.

1. Minima contritio omnes animæ maculas delet, mortem æternam occidit, benedictionem Dei Patris confert, amicitiam Filii Dei reddit, familiaritatem Spiritus sancti, societatem civium super-

norum restituit. *De Paradiso animæ*, part. 1 ; *de Virtut.* cap. 39.

S. AMBROSIUS. 2. Hoc bonæ mentis est, vulnus sentire peccati : nam qui expertes doloris sunt, non sentiunt vulneris acerbitatem, quod est immedicabilis ægritudinis. *Prosec.*

3. Qui autem aliquo dolore punguntur, sicut doloris sensu non carent : ita etiam non carent sanitatis profectu.

4. Ubi enim doloris sensus, ibi etiam sensus est vitæ; sentire enim, vitalis vigoris ac muneris est.

5. Sapiens si epuletur, si cogitet, si oret ac deprecetur, ante oculos ejus semper est error proprius, et momentis omnibus culpa pulsat conscientiam, nec quiescere, nec oblivisci sinit, velut gravis censor excitat se terrore perpetuo.

6. Omnia adversa habet, quia ipse sibi displicet, ipse sui accusator, ipse sui testis est; nec invenit quo fugiat, quippe se perurget et stimulat. In *Apologia David*, cap. 9.

7. Cum per orationem compunctio infunditur, via nobis in corde, per quam ad Jesum in fine pervenitur, paratur. Hab. apud Bedam in *Scintillis*, cap. 6.

S. ANSELMUS. 8. Non valet ad salutem, ut se cognoscat quis peccatorem, nisi inde habeat dolorem. *De Similitud.*, cap. 102.

S. ANTONIN. 9. Nihil est quod causa tam summi doloris sit, quam si recordetur quis unde lapsus sit, et quod ad momentanea et caduca a cœlestibus defluxerit. Part. 3, tit. 14, *de Sacrament.*, cap. 6.

S. ANTONIUS DE PADUA. 10. Sicut fumus expellit apes, sic amara et lacrymosa compunctio expellit dæmones. Serm. *inf. oct. Nat. Dom.*

11. Vere conteritur qui se terram agnoscit. Serm. *Dom.* 22 *post Trin.*

S. AUGUSTIN. 12. Nullum habebit accessum cordis compunctio, ubi fuerint immoderata vitia, et concupiscentiæ malæ. *De Salutaribus documentis*, cap. 43.

13. Compungat pœnitentia criminum, quos hucusque transpunxit delectatio voluptatum. Serm. 3, *de Nativ.*

14. Punge oculum mentis, ut lacryma prodeat compunctionis. Serm. 11, *ad Fratr. in eremo.*

15. O compunctio sancta et immaculata, sine qua ad judicium Domini corpus recipitur, sine qua infructuosa est omnis confessio, sine qua omnis satisfactio inanis est! *Ibid.*

16. Lacryma compunctionis mentem purgat, intentionem fœcundat, confessionem irrigat, animam sanctificat. *Ibid.*

17. Quomodo gaudebis te esse correctum, nisi doleas fuisse perversum? Ep. 50, *ad Bonifac.*

18. Dolendum est, et dolore purgandum, non solum quia quis peccavit, sed etiam quia se virtute privavit. *De Vera et falsa pœnit.*, cap. 14.

19. Compunctio sanitas est animarum, remissio peccatorum, sacrificium spiritale, quod Deo summe placet. Ser. 11, *ad Fratr. in eremo.*

20. Compunctus corde non solet dici, nisi qui stimulis peccatorum torquetur in dolore pœnitendi. Exposit. 2, sup. *Psalm.* CVIII, vers. 15 : *Et compunctum corde.*

21. O compunctio! quam sancta et mirabilis prædicaris; tu spiritale lavacrum es, tu flagellum Dei es, per quod Deus mutatur. *Prosec.*

22. Tu stimulus, per quem Deus ad hominem inclinatur; tu ligamen, per quod Deus fortiter adstringitur. *Ibid.*

23. Timor, qui pœnitentiam concupiscit, contritionem parit. *Ibid.*

24. Tepidorum compunctio non continua; sed horaria est. Serm. 3, *de Ascens. Dom.* S. BERNARD.

25. Equum indomitum flagella domant, animam immitem contritio spiritus, et assiduitas lacrymarum. Serm. 1 *Omnium SS.*

26. Abscindatur ferro acutæ compunctionis ulcus inveteratæ consuetudinis. Serm. 18, super *Cant.*

27. Bene pungeris, si compungeris. *Ibid.*, Serm. 48.

28. Qui non habet cordis compunctionem, vel contritionem, non habet mundam orationem. Serm. 10, *ad Sororem.*

29. Bona compunctio thesaurus est desiderabilis, et inenarrabile gaudium in mente hominis. *Ibid.*

30. Tunc anima illuminatur, quando ad lacrymas compungitur. *Ibid.*

31. Compunctio lacrymarum, remissio est peccatorum; quia tunc peccata dimittuntur, quando cum lacrymis ad memoriam reducuntur. *Ibid.*

32. Anima quo sibi plus displicet in malo quod in se videt, eo se ardentius ad bonum, quod æque in se conspicit, trahit. Serm. 82, super *Cant.*

33. Primum opus fidei per dilectionem operantis, cordis compunctio est. *Prosec.*

34. In qua compunctione sine dubio ejiciuntur dæmonia, cum eradicantur a corde peccata. Serm. 1 *Ascens. Dom.*

35. Cito lacrymas invenit, et resolvitur in gemitum compunctionis, qui habet sensum doloris. *De Vita solit. ad fratres.*

36. Nil pejus est quam culpam cognoscere, nec deflere. *De Interiori domo*, cap. 52.

37. Recte compunctionis fervor torrenti comparatur; quia quanto major vis doloris in com- S. BONAVENT.

punctione fuerit, tanto citius divina consolatione superveniente pertransit. Sup. *Lament. Hierem.*, cap. 2, in illud : *Deduc lacrymas.*

38. Compunctio non debet esse nimia, ne vergat ad desperationem, sed moderata, non excludens exultationem. Serm. 3 *Dedicationis.*

39. Contritio debet esse morosa et intenta, non perfunctoria; solitaria, non publica; integra, non diminuta; ordinata, non confusa; propria, non aliena, gemebunda, non deliciosa; justa, non simulata. Tit. 2 *Diætæ*, cap. 2.

S. CÆSARIUS ARELATENS. 40. Sapiens semper in compunctione est. Hom. 29.

41. Tota incumbendum est spiritus compunctione, ut vetusta mala tanquam sagittæ quædam de conscientiæ visceribus evellantur. *Ibid.*

42. Multa opus est contritione, ad sanandos ipsius cordis dolores. *Ibid.*

CASSIODORUS. 43. Dominus nescit differre, quem compuncto corde sibi senserit supplicare Sup. *Psalm.* CXIX, vers. 1 : *Ad Dominum, cum tribularer, clamavi.*

44. Anima in se funditur, quoties compunctionis instinctu in semetipsam revertitur. Sup. *Psalm.* XLI, vers. 4.

45. Ille quærendus est Christianis gemitus, qui cordis compunctione peragitur, cum et malorum nostrorum reminiscimur, et futuræ pœnæ consideratione terremur. Sup. *Psalm.* VI, vers. 6: *Laboravi in gemitu meo.*

DYDIMUS. 46. Conceptus de peccatis, dolor pœnitentis mentem puram efficit. Hab. apud D. Joannem Damasc. lib. 2; *Parallel.*, cap. 86.

S. DOROTH. 47. Non absque cordis compunctione possibile est malitiam deserere, aut virtutis quippiam omnino possidere. Doctrina 1.

S. ELIGIUS. 48. Omnis vita Christiani semper in pœnitentia et compunctione debet consistere. Hom. 6.

49. Omnipotens Deus contritionem quærit, fletibus flectitur, lugentes lætificat, pœnitentibus præsto est. *Ibid.*, Hom. 11.

S. EPHREM. 50. Thesaurus securus est compunctio cordis, gaudioque ineffabili exultat anima compunctione ditata. *De judicio extremo.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 51. De contritione animi redimuntur crimina voluptatum. Hom. 10, *ad Monach.*

52. Accendenda est compunctio, recordatione futuri judicii. *Ibid.*

S. FULGENT. 53. Lacrymæ, quæ ex compunctione cordis procedunt, et inimicum vincunt et nobis donum lætitiæ triumphalis acquirunt. Epist. 4, *ad Probam*, cap. 5.

GILLEBERTUS PORRET. 54. Bona contritio nihil relinquit indiscussum, nihil tumidum, nihil non humiliatum. Serm. 15, sup. *Cant.*

GLOSS. DECR. 55. Sola cordis contritio non delet peccatum, ubi copia sacerdotis habetur. Apud Gratianum in *Decretis.*

GLOSS. ORD. 56. Mentis contritio, non oris locutio Dominicam pietatem inflectit. Sup. *Orat. Manasses*, in illud : *Peccavi Domino.*

GLOSS. INT. 57. Non dimittit Deus peccata, nisi in tribulatione et cordis compunctione. Sup. *Tobiam*, cap. 3.

S. GREG. MAG. 58. Vis compunctionis poros cordis aperit, et pennas virtutum fundit ; cumque se studiose mens de pigra vetustate redarguit, alacri novitate juvenescit. Lib. 31, *Moral.*, cap. 18.

59. Quisquis peccata plangit, nec tamen deserit, cor quidem conterit, sed humiliare contemnit. *Prosec.*

60. Qui peccata jam deserit, nec tamen plangit, se quidem humiliat, sed conterere recusat. Part. 3, *Pastoralis*, cap. 1, admon. 31, sup. illud, *Psal.* L: *Cor contritum et humiliatum.*

61. Principaliter compunctionis duo sunt genera, timor et amor. *Prosec.*

62. Perfecta compunctio formidinis, tradit animum compunctioni dilectionis. Lib. 3, *Dialog.*, cap. 34.

63. Cordis duritiem imber compunctionis emollit. *Prosec.*

64. Continuo luctu dolor maculas carnis diluit. In *septem Psalmos pœnit.*, sup. *Psalm.* I, vers. 6.

65. Sperandum nobis est, quia ibi pœnitentiæ locus non deerit, ubi hominum compunctio locum invenit. *Ibid.*, sup *Psalm.* VI, vers. 7.

66. Cum mentem elatio erigit, summi protinus compunctio amoris recedit; cum vero superna gratia visitat, statim per lacrymas ad sua desideria instigat. Libr. 9, *Moral.*, cap. 33.

67. Si virtus compunctionis in intimis aliquem afficit, omnis strepitus pravæ suggestionis obmutescit. *Ibid.*, lib. 3, cap. 19.

68. Qui veraciter intus dolet, quæ agenda foris, quæve non agenda sint, fortiter providet. *Ibid.*, lib. 3, cap. 19.

69. Illum quem conspicis delicta fletu dolere, in conspectu divinitatis, non dubites misericordiam consequi. Lib. 7, in *Registro*, indict. 2, cap. 53, ep. 53, *ad Secundinum.*

70. Grave pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnæ compunctionis. Lib. 5, in I, *Reg.*, cap. 2.

S. HIERONYM. 71. Nullum munus Deo acceptabilius est, quam compunctio cordis prolata ex radice veræ dilectionis. Lib. 3, sup. *Lament. Hierem.*, cap. 2.

S. HILARIUS. 72. Longi temporis crimina in ictu oculi pereunt, si cordis nata fuerit compunctio. Hab. apud Bedam in suis *Scintillis*, cap. 9.

HUGO A S. VICTORE. 73. Compunctionis unda extinguit libidinis

flammam, vitiorum temperat æstus, mentium sordes lavat, carnalium desideriorum restinguit sitim. Libr. 1, *de Nuptiis*, cap. 3.

74. Contritio sine opere, fructus est sine maturitate; opus vero sine contritione, flos est sine fructu. Lib. 1, *Miscell.* codic. 1, tit. 104.

JOAN. CASS.

75. Frequenter per ineffabile gaudium, et alacritatem spiritus saluberrimæ compunctionis fructus emergit. Collat. 9, *Abbat. Isaac*, cap. 27.

S. JOANNES CHRYSOST.

76. Homo dolere semper debet præterita vetusta, mala commissa, male cogitata, pessime delectata, inordinate dicta. Homil. *sup.* Ps. LXXXIV.

77. Nihil ita conglutinat animam, atque unit Deo, ut lacrymæ compunctionis. Hom. 6, sup. *Matth.*

78. Peccantes non dolere, magis Deum indignari facit et irasci, quam peccare. Homil. 46, *ad Populum Antiochenum.*

79. Sicut impossibile est ut ignis in aqua, ita impossibile est compunctione cordis vigere in deliciis. Lib. 2, *de Compunctione cordis.*

80. Cordis compunctio sola est, quæ facit animam horrescere purpuram, desiderarecilicium, amare lacrymas, fugere risum. *Prosec.*

81. Cordis compunctio sola est, quæ, sicut ignis omne animæ vitium perurit et adimit, et quantacunque in ea reperit mala, abstergit universa, et penitus delet. *Ibid.*

82. Sicut pulvis non potest stare ante faciem venti : ita nihil malarum cogitationum in anima residere potest, ubi compunctio cordis affuerit. *Ibid.*

83. Hæc humilitati cordis est vera compunctio, magna agere et humilia loqui, justa operari et timere ac tremere. *Ibid.*

84. Deus contritionem quærit, et fletibus flectitur. Serm. *de Pœnit.*

85. Ingemisce cum peccas, non quia est castigandus; sed quod offenderis Dominum tuum usque adeo mansuetum, qui sic te amat, sic inhiat saluti tuæ, ut et filium tradiderit pro te; propter hæc suspira, idque facito jugiter. Super *Ep.* II, *ad Cor.*

86. Talis est contritio cordis ut, sive injurietur, sive patiatur, silet et non impellit ad vindictam. Hom. 9, sup. *Epist. ad Hebræos.*

S. ISIDORUS HISPALENS.

87. Quisque dum peccatorum memoria compungitur ad lamenta, tunc Dei se præsentia sciat visitari. *Prosec.*

88. Qui quando in quod se admisisse recolit, interius dolore erubescit, suoque judicio pœnitendo jam punit. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 12, sent. 5.

89. Hoc ipso quo quisque de facto suo erubescit, ipse sibi jam judex est. *Ib.*, c. 20, sent. 5.

S. LAURENT. JUSTIN.

90. Nullum tam immane scelus est, quod non cordis compunctione deleatur. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 7.

91. Vis compunctionis, veræ patientiæ fundamenta disponit. *De Ligno vitæ*, part. 1, tract. 5, *de Patient.* cap. 6.

92. Qui ignorat se, nescit compungi, se humiliare dedignatur; et, cum sit delictorum ulceribus plenus, incolumem se esse arbitratur. Part. 2, *de Humilit.*, cap. 2.

LUDOVICUS BLOSIUS.

93. Non attendit Deus, si veram habes contritionem, qualis aliquando fueris, sed qualis modo sis, aut esse cupias. In *Speculo spirituali*, cap. 9.

94. Sit alicui dolor contritionis deest, saltem doleat se non dolere, nam hoc quoque dolor est. In *Apologia pro Thaulero*, cap. 4.

ORIGEN.

95. Quanto plus compungimur, tanto plus nobis peccatorum vincula laxantur. Homil. 4, in cap. 6 *Isaiæ.*

PETRUS CELLENSIS.

96. Non levi et momentanea compunctione gravis culpa detergitur. *De Panibus*, cap. 25.

S. PROSPER.

97. Bene currit ad remissionem peccatorum, qui displicet sibi. Sent. 187.

RICH. A S. VICTORE.

98. Quanto melius malum quis quod fecit in se videt et agnoscit, tanto amplius plangit. Part. 1, tract. 1, *de Statu interior. hom.*, cap. 24.

99. Debet dolor noster et acrius per compunctionem nos intus urgere, et exterius apparere; intus ad remedium, foris ad exemplum. *Ibid.*

100. Omnis homo prius compungitur timore, post modum vero compungitur amore. *Prosec.*

101. Compunctio timoris amaritudinem habet compunctio amoris dulcedinem. Lib. 2, *de Contempl.*, cap. 17.

102. Cordis intima nihil adeo purgat, mentisque munditiam nihil adeo reparat, nihil sic ambiguitatis nebulas detergit, cordisque serenitatem nil melius, nil citius adducit, quam vera animi contritio, quam profunda et intima compunctio. Part. 1, lib. 4, *de Contempl.*, cap. 6.

THOMAS A KEMPIS.

103. Nemo dignus est cœlesti consolatione, nisi diligenter se exercuerit in sancta compunctione. Lib. 1, *de Imit. Christi.*, cap. 20, sect. 5.

104. Quando homo est perfecte compunctus, tunc gravis et amarus est ei totus mundus. *Ibid.*, cap. 21, sect. 4.

S. VINCENT. FERRARIUS.

105. Contritio si vera est, non est sine humilitate. Serm. 4, *infra octav. Ascens.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES.

106. Anima de peccato commisso pudens, consequitur a Deo veniam. Libr. 1, *Theolog.*, c. 4.

CICERO.

107. Eo gravior est dolor, quo culpa major. Lib. 11, *Epist. ad Atticum*, epist. 11.

SENECA. 108. Gravius punior nunc, cum me peccasse pudet, quam cum peccavi. Lib. 3 *Controvers.* 23.

CONCEPTIO IMMACULATA B. MARIÆ VIRGINIS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1 Conceptus virginalis sine ullo fuit mortalis originis inquinamento. Lib. 1, *de Apologia David*, cap. 11.

2. Suscipe me non in carne, quæ in Adam lapsa est; suscipe me, non ex Sara, sed ex Maria, ut incorrupta sit virgo, sed virgo per gratiam, ab omni integra labe peccati. Sup. *Psalm.* CXVIII, vers. ultimo.

3. Decebat ut Christi conceptio de matre purissima fieret; nempe decens erat ut ea puritate, qua major sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret. Lib. 1, *de Conceptu virginali*, cap. 18.

S. ANDRÆAS APOST. 4. Sicut primus Adam formatus fuit ex terra, antequam esset maledicta: ita secundus formatus est ex terra virginea, nunquam maledicta. Habetur apud Ferdinand. de Salazar., lib. *de Immacul. Concept. B. Mariæ Virginis*, cap. 42.

S. ANSELMUS. 5. Qui diem beatæ Mariæ Conceptionis tollit Ecclesiæ Dei, aut non attendit bene, aut attendere negligit, vel nescit bonum, quod inde procedit creaturæ Dei. Habetur in *Glossa ordin.*, super illud *Rom.* 5: *In omnes homines mors pertransiit.*

6. Perspicuum est quod in Virgine nulla potuit esse peccati macula. Libr. *de Conceptu virginali*, cap. 8.

7. Nulli dubium est, castissimum corpus, et sanctissimam animam Virginis Mariæ, funditus ab omni fuisse macula peccati protecta. *De Excellentia Virginis*, cap. 3.

8. Pura sanctitas, et sanctissima puritas pii pectoris Virginis Mariæ, omnem omnis creaturæ puritatem sive sanctitatem transcendens incomparabili sublimitate, hoc promeruit, ut reparatrix perditi orbis dignissime fieret. *Ibid.*, cap. 9.

S. AUGUSTIN. 9. Dicit Deus, Creator hominis, filius hominis: Quid est quod te permovet in mea nativitate? non sum libidinis conceptus cupiditate; ego Matrem, de qua nascerer, feci; ego viam meo itineri præparavi, atque mundavi. Hanc quam tu despicis, Manichæe, Mater mea est, sed manu fabricata est mea, *de quinque hæresibus*, cap. 5.

10. Cum de peccatis agitur, excepta sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorsus habere volo quæstionem. *De natura et gratia*, cap. 36.

11. Porta clausa signaculum est pudoris, et immaculatæ carnis Virginis Mariæ integritas: non enim est violata partu, quæ magis est sanctificata conceptu. Serm. 2, *de Nativit.*

12. Intuere obsecro quale sit istud, quam novum, quam admirabile, quam amabile, quam jucundum; quid enim gloriosius quam sancta et sincera conceptio, in qua nihil sordis est, nihil corruptionis? Serm. in *Vigilia Nat. Dom.* S. BERNARD.

13. Innocens fuisti, o Maria, ab originalibus, et ab actualibus peccatis. Nemo ita præter te. *Prosec.*

14. Unde auctoritas Augustini: Cum de peccatis agitur, nullam de Beata Maria volumus fieri mentionem.

15. Ex eo enim majorem credimus ei collatam virtutem ad vincendum ex omni parte peccatum, quæ concipere et parere meruit eum, qui nullum habuit peccatum.

16. Ex omni, inquit, parte, hoc est, ex parte originalis, et ex parte actualis peccati.

17. Ego pia fide opinor, in utero matris tuæ, ab originalibus te absolutum peccatis; nec vana est fides, nec opinio falsa. Serm. 4, sup. *Salve Regina.*

18. Tu processisti, o Maria, ut aurora lucida et rubicunda, quia superatis originalibus peccatis in utero Matris, nata es lucida cognitione veritatis, et rubicunda amore virtutis. *Prosec.*

19. Inde est quod nativitatem tuam sanctam, sancta Ecclesia festivis celebrationis honorat, quod alias non faceret.

20. Cum igitur tam claræ auctoritas divinæ, tuam ab utero testentur innocentiam, quis ultra dubitet sanctam te et immaculatam huic mundo progenitam? *Ibid.*

21. Non est in filiis hominum magnus vel parvus, tanta præditus sanctitate, nec tantæ Religionis privilegiatus honore, qui non in peccatis fuerit conceptus, præter matrem immaculati, peccatum non facientis, sed peccata mundi tollentis. Serm. 13, *inter quindecim de Cœna Dom.*

22. Non est credendum beatam Virginem fuisse conceptam in peccato originali; sed magis pium est credere, quod non fuerit in peccato originali concepta, quam credere quod sit. Serm. 49, *fer.* 3, *post Pascha*, part. 1. S. BERNARDIN. SENENS.

23. Congruum erat quod virgo benedicta esset immaculata propter tria. Primo, propter diaboli confusionem; secundo, propter nostram intercessionem; tertio, propter divinam dispensationem. Tom. 4, ser. 4, *de Concept. V. Mariæ*, art. 2, cap. 1.

24. In *Apocalypsis* octavo, vers. 13, clamabat Aquila: *Væ, væ, væ, habitantibus in terra:* fuit Beata Virgo sine primo væ, hoc est, sine tyranno

concupiscentiæ peccati originalis, quia sine eo concepta est. Ser. 6, *de Annunt. B. Mariæ*, art. 1, cap. 1.

25. Salomon ait : *Cant.* IV. Tota pulchra es amica mea, et macula (scilicet originalis culpæ) non est in te. *Ibid.*

BONAVENT. 26. Domina nostra fuit plena gratia præveniente in sua sanctificatione, gratia sc. præservativa contra fœditatem originalis culpæ, quam contraxisset ex corruptione naturæ, nisi speciali gratia preventa præservataque fuisset. *Prosec.*

27. Solus enim Filius Virginis fuit ab originali culpa immunis, et ipsa Mater ejus virgo.

28. Credendum est enim quod novo sanctificationis genere in ejus confessionis primordio Spiritus sanctus eam a peccato originali (non quod infuit, sed quod infuisset) redemit, atque singulari gratia præservavit. Serm. 2, *de Beata semperque Virg. M.*

29. Sunt aliqui, qui ex speciali devotione celebrant conceptionem beatæ Virginis. quod non audeo omnino reprehendere; quia, ut quidam dicunt, hæc solemnitas celebrari non cœpit humana inventione, sed divina revelatione ; quod si verum est, sine dubio bonum est solemnizare in ejus conceptione. In librum III, Sent., dist. 1, part. 1, quæst. 1.

30. Credo et confido de Virgine gloriosa, quod si hanc quis solemnitatem celebrat, non ex amore vanitatis, sed potius ex devotione Virginis, quod benedicta Virgo devotionem ejus acceptat. *Ibid.*

CONCILIUM TRIDENT. 31. Declarat tamen hæc ipsa sancta synodus, non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam et immaculatam Virginem Mariam Dei genitricem, sed observandas esse constitutiones felicis recordationis Sixti Papæ IV, sub pœnis in eis constitutionibus contentis, quas innovat. In *Decreto de peccato origin.*, sess. 5.

S. CYPRIAN. 32. Non sustinuit justitia, ut illud vas electionis lacesseretur injuriis, *de Nativit. Christi*, cap. 2.

DIONYSIUS CARTHUS. 33. Maria, semper fuisti sine omni væ culpæ per gratiam, sicut filius tuus per naturam. *Prosec.*

34. Originale namque peccatum nunquam contraxisti, quemadmodum et peccatum actuale nullum commisisti. *De Perfectione charitatis*, art. 49, sup. *Ave, Maria.*

S. ELIGIUS. 35. Nequaquam immunda judicatur, quæ sancto Spiritu obumbrante totius munditiæ et sanctitatis auctorem genuisse probatur. Homil. 2.

S. EPHREM. 36. Inviolata, integra, planeque pura ac casta Virgo Dei genitrix Maria, sublimior cœlestibus, candidior solis radiis, atque fulgoribus honoratior, Cherubim perspicacior, sanctior Seraphim, et universis gloriosior. *De Sanctissimæ Virginis laudibus.*

37. Immaculata et intemerata, incorrupta et prorsus pudica, atque ab omni sorde ac labe peccati alienissima, Virgo Dei sponsa ac Domina nostra fuisti. Orat. *ad sanctissimam Dei genitricem.*

38. Sermonem suum ita temperavit Apostolus, ut nihil prorsus afferat præjudicii adversus veritatem illam, quam de immaculata Virginis conceptione una cum Ecclesia sancta tenemus. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 5, in illud : *In omnes homines mors pertransit.* GLOSS. ORD.

39. Maria purissima fuit quantum ad omnem culpam, quia nec originale, nec mortale, nec veniale peccatum incurrit. *Ibid.*

40. Sicut primus Adam fuit ex terra virgine, et nunquam maledicta ; ita decuit in secundo Adam fieri, (scilicet Christo) cujus terra (id est Mater virgo Maria) nunquam fuit maledicta. *Ibid.*

41. Si Hieremias, qui lugentibus erat Propheta futurus, in vulva est sanctificatus, et præcursor Domini Joannes Spiritu sancto ex utero Matris est repletus, quis dicere audeat totius sæculi propitiatorium, et unici Filii Dei dulcissimum reclinatorium, mox in suæ conceptionis exordio Spiritu sancti gratiæ illustratione destitutum? *Ibid.*

42. Quomodo Matrem carnis suæ Dominus sanctificaverit, audiamus, ut inde lætetur catholicus, et immundus confutetur hæreticus, omnem quippe nævum tam originalis quam actualis culpæ in ea delevit ; sic qui carnem de carne ejus sumens, eamdem in divinam munditiam transformavit. *Ibid.*

43. Ave, Maria electa et insignis inter filias, quæ immaculata semper extitisti ab exordio tuæ creationis, quia paritura eras Creatorem totius sanctitatis. *Ibid.*

44. Sexto idus Decembris, conceptio sanctæ Mariæ perpetuæ Virginis. *Ibid.*

45. Virgo est lilium immaculatum, sublimior Angelis facta est, superior ipsis Cherubim et Seraphim, placens Christo Regi, a Deo in honore habita, tamquam ancilla digna et Mater sancta, Mater immaculata. *Ibid.*

46. Pura ac casta, et impolluta ac sancta Maria Virgo fuit. Serm. 1, *de Annunt. B. Mariæ.* S. GREG. THAUM.

47. Immaculatam induta es vestem, et cingulo continentiæ ac pudicitiæ cincta es. *Ibid.*, serm. 2.

48. Puritatis ac integritatis, immaculatum habitaculum fuisti. *Ibid.*

49. Virgo inviolata ac immaculata, omnisque corruptionis expers fuit. *Ibid.*, serm. 3.

50. Ave immaculata; ave quæ in utero matris tuæ Evæ mortem demersisti. *Ibid.*

EUSEBIUS. 51. Virgo fuit planta incorruptionis, et paradisus immortalitatis. Serm. 2, *de Laudibus B. Mariæ.*

S. HIERONYM. 52. Nos virgam de radice Jesse, sanctam Mariam Virginem intelligimus, quæ nullum habuit sibi fruticem cohærentem. Libr. 4, sup. *Isaiam*, cap. 11 super illud : *Egredietur virga.*

53. Nubem levem debemus sanctam Mariam accipere; nubes enim illa non fuit in tenebris sed semper in luce. Sup. *Psalm.* LXXVII, vers. 17 : *Et deduxit eos in nube diei.*

54. Quidquid in Maria gestum est, totum puritas et simplicitas, totum veritas et gratia, totum misericordia et justitia fuit, et ideo immaculata, quia in nullo corrupta. Epist. 10, *ad Paulam et Eustochium*, *de Assumpt. Mariæ.*

HUGO CARD. 55. Maria consurgens est aurora, non in ortu suo cadens in peccatum ut cæteri; sed in ortu suo immaculata surrexit, nec ullius peccati obnoxia fuit. Sup. *Cantic.*, cap. 6.

56. Nullum colubri vestigium fuit in Maria. Sup. *Isaiam*, cap. 16.

IDIOTA. 57. O benedicta Virgo Maria! Benedicta ante ortum, in ortu et post ortum. *De Contempl. Virginis Mariæ*, cap. 1.

58. Tota pulchra es, o plusquam gloriosa Virgo Maria, in tua conceptione: ad hoc solum effecta, ut templum esses Dei altissimi. *Ibid.*, cap. 2.

59. Tuæ gloriosæ animæ nihil unquam affuit turpitudinis, vitii, aut peccati, et nihil defuit spiritualis pulchritudinis, gratiæ, et virtutis. *Ibid.*

60. Tota pulchra es, Virgo gloriosissima, non in parte sed in toto, et macula peccati sive mortalis, sive venialis, sive originalis non est in te, nec unquam fuit, nec erit. *Ibid.*, cap. 44.

61. Fuisti, o dulcissima Virgo Maria, vas innocentiæ purissimæ sine macula et labe, et virginitatis primipila. *Ibid.*, cap. 6.

62. Invenisti, virgo Maria, gratiam cœlestem, quia fuerunt in te ab originis labe præservatio, Angelica salutatio, Spiritus sancti superventio, et Filii Dei conceptio. *Ibid.*, cap. 6.

S. IGNATIUS MART. 63. In Maria matre Jesu, humanæ naturæ natura sanctitatis Angelicæ sociatur. Epist. 1, *ad S. Joann.*

S. ILDEPHONS. 64. Quid incorruptius, quid sincerius, quid integrius, quid solidius virgine Maria? *De Virginitate B. Mariæ*, cap. 10.

65. Cum conceptu virgo, per conceptum virgo in conceptu virgo, post conceptum virgo *Ibid.*, cap. 1.

66. Ab omni pressura maledictionis, non ex sese, sed ex virtute Altissimi, immunis et aliena fuit. *Ibid.*, in lib., *contra eos qui disputant de virginit. B. M.*

67. Maria culpam corruptionis non habuit. *Ibid.*

68. Constat beatam Mariam ab omni originali peccato immunem fuisse. *Ibid.*

69. Eximiæ pietatis est beatissimam Virginem prædicare incorruptam, et incontaminatam, et ab omni contagione primæ originis confiteri alienam. *Ibid.*

70. Beata et intemerata virginitas, immaculata et incorrupta permansit, nullis coinquinata sordibus. *Ibid.*

71. Maria virgo non sic est nata sicut solent pueri, vel puellæ nasci; sed de Anna sterili, et Patre jam sene, mundo corde et corpore ab omni pollutione carnali orta est. *Ibid.*, serm. 3, *de Nativ. B. M.*

72. O beatos Joachim lumbos, ex quibus semen omnino immaculatum fluxit! O præclaram Annæ vulvam, ex ea auctus atque formatus fuit fœtus sanctissimus. Orat. 1, *de Nat. B. M.*, et hab. in Glossa ord., sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 5. S. JOANNES DAMASC.

73. Ipsa πρὸ συλλήψεως ἁγνή ante conceptionem pura fuit. *Ibid.*

74. Maria Virgo sine peccato originali concepta fuit. Part. 3, tract. 1, sup. *Magnificat*, notula 2. JOAN GERS

75. Beata Virgo nulli unquam peccato subjacuit, nec originali quidem; alioquin caput draconis (initium videlicet peccati) nequaquam contrivisset, quin potius serpens se virginis caput prius attrivisse et conculcasse gloriari potuisset. Part. 4, in cloat, *de Angelis.*

76. O Virgo, mater fuisti et es virginalis terra sine corruptione, et sine maledictione. Part. 4, serm. *Dom. Sexages.*

77. Tota pulchra est amica Dei nostri omni tempore, in sua conceptione et post, absoluta et libera a damnifero tyranno, peccato originali. Part. 4 serm. *de Concept. Virg. M.*

78. Justum est quod Regina Cœli, et Magistra Angelorum contriverit caput serpentis, id est, infernalis inimici, ut non sit ullo tempore membrum suum, et subjecta ejus. *Prosec.*

79. Alioquin semper posset improperare ipsi diabolus, et per irrisionem dicere : Ecce mulierem, quæ contrivit (ut inquit) caput meum, sed prius calcavi caput suum per peccatum originale.

80. Ecce dominam, quæ dicitur tota pulchra;

sed sub me fuit maculata, contaminata, et prostituta per peccatum originale.

81. Ecce amicam Regis vestri, sed ipsus ego primum Rex fui, et dominus per peccatum originale.

82. Ecce illam, quæ se dicit domicilium, et matrem virtutum ; sed prius ipsa obedivit mihi, et me hospitio suscepit per peccatum originale.

83. O Deus optime et potentissime ! absit ut eo modo irridere possit tuus et noster inimicus, de immaculata Filii tui Matre, ac Spiritus sancti sponsa. Part. 4, *de Concept. Virg. M.*

84. Credendum est et tenendum, quod domina nostra non fuit unquam in conceptione sua, et post, nisi tota pulchra, viva, pura et munda. *Ibid.*

85. Cum Doctores multas addiderint veritates … Apostolos; quapropter dicere possumus … ritatem, Beatam Mariam non fuisse con… ecato originali, de illis esse veritati… sunt revelatæ et declaratæ, tam … per majorem patrem Eccle…

… multitudine Doctorum novo… am Ecclesiæ, qui dicunt hanc opi… am esse Dominam scilicet nostram s… fuisse totam pulchram sine ulla turpitudine peccati orginalis, venialis, et actualis ; securius est sic tenere, quam oppositum. *Ibid.*

87. Aliud est modo, quam tempore sancti Bernardi; veritas magis est elucida, et celebratur immaculatæ Conceptionis solemnitas Virginis Mariæ, quasi per universalem Ecclesiam Romanam et alibi. *Prosec.*

88. Quare non est periculum conscientiæ, vel culpabilis erroris, vel præsumptionis, celebrare hanc solemnitatem, multo majus est, ipsam non celebrare. *Ibid.*

JOAN. GERS. ET S. LAURENT. JUSTIN. 89. A pœna originalis delicti nemo, quamvis eximia polleat sactitate, liber existit, exceptis duntaxat mediatore Dei et hominum homine Christo Jesu, et ipsius Matre. Part. 1, *De casto connubio*, cap. 7.

90. Nemo ab ipso mundi initio usque ad temporis plenitudinem, exceptis Mediatore ejusque Genitrice jugum dominationis originalis peccati evasit. Part. 1, in *Fasciculo amoris*, cap. 7.

91. Ab originali delicto nullus excipitur præter illam, quæ genuit mundi Salvatorem. Part. 2, *De perfect. gradibus*, cap. 1.

JOAN. TRITB. 92. Cum Doctoribus Gymnasiorum Parisiensis, Coloniensis, Heydelbergensis, Erfondensis, Viennensis, Lipsensis, Tubingensis, Ingolstadiensis, Basileensis, Moguntinensis, aliorumque multorum, et omnibus pene ordinibus Christique fidelibus per universum orbem Christianum diffusis, Conceptionem Dei Genitricis et Virginis Mariæ puram ac immaculatam venerari non timeo. Ep. 33, *de Concept. Immacul. B. M.*

93. Beatissima Dei Genitrix semper intacta virgo Maria, sicuti nunquam originali maculæ subjacuit ita nunquam actualiter peccavit. Libr. 1, *de Miracul. Beatæ Virginis Mariæ*, cap. 4.

94. Joannes Baptista et Hieremias in ute sanctificati fuisse memorantur ab originali macula, quam contraxerant more cæterorum; sed Maria nullum originale contraxit peccatum ; et ideo semper innocens, semper Deo placens et pura mansit in æternum. *Ibid.*

95. Maria virgo neque persuasione serpentis decepta est, neque ejus afflatibus infecta. Hom. 1, in *Divers.* ORIGEN.

96. Indubitanter verum est, quia beatissima Virgo nunquam novit peccatum, nec experimento scivit. Serm. 23, *de S. Maria Magdalene.* PETR. BLES.

97. Caro virginis ex Adam assumpta, maculas Adæ non admisit, sed singularis continentiæ puritas in candorem lucis æternæ conversa est. In serm. *Assumpt. B. M.* S. PETRUS DAMIANUS.

98. Quod rogo vitium in mente Virginis Mariæ, vel corpore vendicare sibi potuit locum, quæ adinstar cœli, plenitudinis totius divinitatis meruit esse sacrarium? Serm. 46, *de Nativ. B. M.*

99. Nullo modo esse potuit, vel debuit (ipsa ratione hoc ipsum vociferante) ut Spiritus sancti sacrarium, Filii Dei reclinatorium, totius deitatis solium, qualibet, vel parva peccati nubecula subintraverit. Lib. 3, ep. 7, *ad Gregor.* S. PETRUS MAURITIUS, ABB. CLUN.

100. Nemo tam sanctus, qui maculam non habuerit, præter ipsam Mariam. Sup. *Cant.*, in illud : *Tota pulchra es*, etc. RICH. A SANCTO VICT.

101. Uterus tuus, o Dei genitrix, nulli viro, nulli carnali commercio accessibilis; et mens tua nulli vitio, nulli spirituali nequitiæ fuit unquam penetrabilis. Libr. 4, in *Cant.*, cap. 4, in illud : *Hortus conclusus.* RUPERTUS.

102. Nullus est, qui non veraciter dicat : Ecce in iniquitatibus conceptus sum, præter me, et hunc unum et unicum, singularem et solum, quem sine ulla iniquitate concepi, ego mater sua itidem immaculate concepta, et nunc incorrupta, mater in conceptu, intacta in partu, et post partum illæsa, et integra. *Ibid.*, lib, 5, cap. 5, in illud : *Venter ejus eburneus.*

103. Illa Virgo, illa Maria, illa sancta præservata fuit a peccato originali in primo instanti suæ Conceptionis, et libera ab omni culpa; et qui ita non senserit, non consequetur salutem THESIPHON Discipulus B. Jacobi Majoris apostoli.

æternam. *Prosec.*

104. Nequaquam Angelus Virgini diceret : *Ave gratia plena ;* si in originali peccato fuisset concepta. In suo volumine. Et habetur apud Ferdinandum de Salazar., *de Immaculata Concept. B. M. V.*, cap. 42.

S. THOMAS AQUINAS. 105. Quia in Beata Virgine fuit depuratio ab omni peccato, ideo pervenit ad summum puritatis. Sup. lib. *Sent.*, dist. 17. quæst. 2. art. 4.

106. Puritas intenditur per recessum a contrario, et ideo potest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit, et talis fuit puritas B. Virginis, quæ a peccato originali et actuali immunis fuit. *Ibid.*, dist. 44, quæst. 1.

107. Virum unum reperi, scilicet Christum, qui esset sine omni peccato; mulierem autem ex omnibus non inveni, quæ a peccato omnino immunis esset, ad minus originali, vel veniali : excipitur purissima, et omni laude dignissima Virgo Maria. Lect. 6, in cap. 3, *ad Galat*, super illud *Eccles.* 7, *Non est qui faciat bonum.*

108. Non solum B. Maria a peccato actuali immunis fuit, sed etiam ab originali, speciali privilegio mundata. In *Compendio Theolog.*, opus. 2, cap. 224, sup. illud *Cantici* : *Tota pulchra es, amica mea.*

S. THOMAS A VILLA NOVA. 109. Decuit Matrem Dei esse purissimam, sine labe, sine peccato; unde non solum quando puella, sed quando parvula, sanctissima, et in utero sanctissima, et in conceptione sanctissima. Conc. 3, *de Nat. B. M.*

IN ALCORAN. 110. Nemo nascitur de filiis Adam, quem non tangat Sathan, præter Mariam et Filium ejus. *Azoale* 35.

CONCORDIA.

S. ANTONIN. *Etymologia.* Dicitur concordia quasi unitas cordium, seu voluntatum. Part. 4, tit. 5, *de Justitia*, cap. 20, § 7.

S. ANTONIUS DE PADUA. Concordia dicitur a corde uno, concordare enim est unius cordis fieri. Serm. *Dom.* 11, *post Trin.*

S. ISIDORUS HISPALENS. Concors a conjunctione cordis appellatur, nam sicut consors dicitur, qui sortem jungit; ita ille concors dicitur, qui corde jungitur. Lib. 10, *Etymol.* verbo *Concors.*

ALANUS DE RUPE. *Definitio.* Concordia est mutua amicorum unio una in voluntate. Part. 3, serm. 4, *Regina* 2, c. 23.

S. ANSELMUS. Perfecta concordia est, quæ in unam identitatem et eamdem unitatem convenit. *De Incarnat.*, cap. 8.

S. BONAVENT. Concordia est virtus concives et compatriotas in eodem jure, et cohabitatione, et spontanee metiens. Part. 3, *Centiloquii*, sect. 44.

HUGO A S. VICTORE. Concordia est convenientia in recto animorum indirupta quædam et unita complexio. *De fructibus carnis et spiritus*, cap. 18.

S. THOMAS AQUINAS. Concordia et quædam unio voluntatum. Secunda secundæ quæst. 29, art. 1, argument. 2.

Concordia proprie sumpta est ad alterum, in quantum scilicet diversorum cordium voluntates simul in unum consensum conveniunt. *Ibid.*

Concordia est unio appetituum diversorum appetentium. *Ibid.*

Differentia. Differt concordia a pace, quia concordia importat unionem appetituum diversorum appetentium; pax autem supra hanc unionem, importat etiam appetitum unius appetentis unionem. 2. 2, quæst. 29, art. 1, in arg. 2.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nulla ibi querela est, ubi et mentis bonitas concordat et facti. Lib. 1, sup. *Luc.*, cap. 1, in illud : *Et justificationibus Domini sine querela.*

S. ANSELMUS. 2. Concordiam homo tam raram hic habet, ut nec sibiipsi semper concordet : sic enim corpus et anima dissident sibi, ut quod unum appetit, alterum nolit. *De Similitudinibus*, cap. 63.

S. ATHANAS. MAGN. 3. Concordia multitudinis, Deum ad exaudiendum promptiorem habet. In *Apologia ad Constantium Imperat.*

S. AUGUSTIN. 4. Non potest concordiam habere cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano. Serm. 57, *de Verbis Domini.*

5. Concordia fratrum voluntas Dei est, jucunditas Christi, perfectio sanctitatis, justitiæ regula, materia doctrinæ, morum custodia, atque in rebus omnibus laudabilis disciplina. Serm. 7 *Dom. in Rogationibus.*

S. BERNARD. 6. Ubi fratrum concordiam Monachus spernit, quid ultra in Monasterio nisi scandalum facit? *De duodecim gradibus humilitat.*, gradu 10, *de Rebellione.*

S. BONAVENT. 7. Concordia hic inchoatur, quæ in futura gloria inter electos cœlestis Patriæ semper datur. *Prosec.*

8. Hæc enim bonos confortat, in pugna superat, consolatione inebriat, Deo associat, amorem augmentat. *De septem Itineribus*, itinere 7, dist. 6.

GLOSS. ORD. 9. Nihil concordiæ præponamus, sed per dextram prosperitatis, vel sinistram adversitatis in concordia perseveremus. Sup. *Genes.*, cap. 13.

10. Inter superbos et arrogantes nunquam firma concordia servari potest. Sup. 1 *Mach.*, cap. 9.

S. GREG. MAG. 11. Qui linguam non refrænat, concordiam dissipat. Lib. 7 *Moral.*, cap. 17 et in *Pastorali*, part. 3, cap. 1, admonit. 15.

12. Per humilitatem cunctorum fratrum concordia valet custodiri. Lib. 4, in *Registro*, indict. 13, cap. 82, ep. 78, *ad Joann. episc. Constantinop.*

13. Sine virtute concordiæ virtutes reliquæ, virtutes non esse monstrantur. Hom. 8, in *Ezechiel.*

14. Concordia per iram rumpitur. Lib. 5 *Moral.*, cap. 31.

15. Nunquam servari concordia, nisi per solam patientiam valet. *Ibid.*, libr. 21, cap. 16.

S. GREG. NAZ. 16. Melior est affectus concordiæ, quam pro pietate seditio. Orat. 1, *de Reconciliat. Monach.*

17. Nihil concordiam tam fortiter conciliat inter eos quibus Dei negotia cordi sunt, quam consonantia de Deo. *Ibid.*

S. HIERONYM. 18. In tanta morum discordia, quæ potest esse concordia? Epist. 2, *ad Nepotian.*

19. Ante tribunal Dei reconciliata, seu scissa concordia, aut præmium recuperabit, aut pœnam. Ep. 36, *ad Castorinam.*

20. Infelices nos sæpe videmus bonos in bono non tantam habere concordiam, quantam mali habent in malo. Sup. *Psalm.* LXXXII, vers. 4.

HUGO A S. VICTORE. 21. Nihil est quod diabolus tantum timeat, quantum charitatis unitatem. In *Regulam D. August.*, cap. 1, pag. 5.

22. Omnia diabolica arma frangit concordia. *Ibid.*

23. Rarus sermo concordiam servat. Lib. 1, *de Claustro Animæ*, cap. 16.

24. Hæc est concordia morum, ut per exemplum concordes proximo, et per voluntatem Deo, et per obedientiam magistro. *Ibid.*, lib. 2, c. 22.

HUGO CARD. 25. Hoc est illud solum quod diabolus magis timet, scilicet concordiæ unitatem. Sup. *Prov.*, cap. 6.

S. JOANNES CHRYSOST. 26. Veræ feriæ sunt ubi pax et concordia est. Hom. 1, sup. *Genes.*

27. Quando concordia et pax cum muliere et viro fuerit, omnia simul affluunt bona, et nullis insidiis expositi, sed magno et inexpugnabili quodam muro circumdati sunt. Homil. 38.

28. Ubi concordia, ibi bonorum confluxus, ibi pax, ibi charitas, ibi spiritualis lætitia, nullum bellum, nulla rixa, nusquam inimicitiæ et contentio. *Ibid.*, Hom. 45.

29. Ubi concordia non est, nec oratio illic exauditur, nec oblatio suscipitur: quia nec ibi est Deus, ubi discordia dominatur. Homil. 10, *Oper. imperfect. sup. Matth.*

30. In quibus est unius fidei munus, una est vitæ concordia. *Ibid.* Homil. 26.

31. Sicut discordia debilitat, ita concordia corroborat. Homil. 81, *in Joan.*

32. Ubique bonum est concordia. Homil. 7, super *Acta Apostolorum.*

33. Sicut Deum magis exacerbat per conspirationem esse malos, ita magis illum lætificat in concordia esse bonos. *Ibid.* Homil. 37, in *Morali.*

34. Si alicubi pietatem labefactari videris, ne præponas concordiam veritati, sed generose persistas ad mortem usque. Ser. 22, sup. ep. ad Rom.

35. Nihil concordia in familia majus, nihil que magis necessarium; id enim præstat pecuniis, et ingenuitati, atque potentiæ et cæteris omnibus longe utilissimum est. Homil. 4, sup. *Ep. ad Titum.*

36. Concordiæ nihil est æquale, nihilque consentientium paci. Hom. 51, *ad Popul. Antioch.*

37. Concordia bonitate plena est. Homil. *de eo quod David dixit: Quis sum ego?*

38. Nihil concordiæ, et mutuæ voluntati æquiparandum. Hom. 77, in *Joan.*

39. Diversitas rerum nunquam potest habere concordiam. Hom. 11, *ad Monachos.* JOAN. TRITH.

40. Concordiam malorum contrariam esse bonorum, perspicuum est. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 31, sent. 2. S. ISIDORUS HISPALENS.

41. Impeditur concordia bonorum, si unitas non dividatur iniquorum. *Ibid.*

42. Quisquis per feritatem animis suis contubernalibus non concordat, ferarum more solus necesse est ut bestialiter vivat. S. PETR. DAM.

43. Ubicunque est pax, ibi concordia: non tamen ubicunque est concordia, ibi est pax. 2, 2, quæst. 29, art. 1, argum. 2. S. THOMAS AQUINAS.

44. Ubi concordia, ibi Deus et omnia bona: ubi discordia, ibi diabolus, et omnia mala. In *Hortulo Rosarum*, cap. 16, sect. 2. THOMAS A KEMPIS.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

45. Ex quo tempore concordia de civitate sublata est, libertas sublata est, fides sublata est, amicitia sublata est, respublica sublata est. Libr. 4, *de Arte Rhetorica ad Herennium.* CICERO.

46. Hunc statum qui nunc est, qualiscunque est, nulla alia re, nisi concordia, retinere possumus. Orat. 29, *de Haruspicum responsis.*

47. Concordia parvæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur. Epist. 94. SENECA.

CONCUPISCENTIA.

Definitio. Concupiscentia est appetitio ejus quod deest. vel desiderium fruendæ voluptatis; vel dolor ob id quod non potimur eo quod cordi est atque animo gratum; aut est aliqua affectio ad id quod est suave, et jucundum, quo frui non licet. *De Anima et Resurrect.* S. GREGOR. NYSSENUS.

HUGO CARD. Concupiscentia carnis est desiderium omnium, quæ ad voluptatem et delicias corporis pertinent. Sup. Ep. I, *Joann.*, cap. 2.

S. THOMAS AQUINAS. Concupiscentia est calor noxius, quo qui calescit, impugnatur quidem, sed non uritur, nisi humorem gratiæ perdat a concupiscentia superatus. Sup. I, *ad Cor.*, cap. 7, lect. 1.

S. ANTONIN. *Comparatio.* Sicut ex visu mulieris inardescit concupiscentia viri, ita ex visu viri inardescit concupiscentia mulieris. Part. 3, tit. 16, § 10.

HUGO CARD. Sicut concupiscentia carnis communis est, et se extendit ad omnes sensus secundum viam delectandi; sic concupiscentia oculorum communis est, et se extendit ad omnes sensus secundum viam agnoscendi. Sup. I, *Joan.*, cap. 2.

S. MAXIMUS EPISC. Syrenarum quædam suavis figura est, mollis concupiscentia voluptatum, quæ noxiis blandimentis constantiam captæ mentis effœminat. Homil. 1, *de Passione.*

S. EPHRÆM. *Productio.* Concupiscentia prava, mater vere est peccati. Parænes. 40, *ad Monachos.*

S. JOANNES CHRYSOST. Sicut ira mater est homicidii, sic concupiscentia mater est adulterii. Hom. 12, *Oper. imperf. sup. Matth.*

PETRUS BLESENSIS. Concupiscentia est mors animæ, transgressionis mater, magistra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fovea scandolorum. *Invectiva contra Depravatorem.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Nihil esset concupiscentia, nisi eam caro inflammaret; friget in senibus, ardet in pueris, in adolescentibus servet. *De Isaac et Anima*, cap. 7.

2. Gravissima passio est concupiscentia, quam ratio mollit et comprimit: emollire enim potest, eradicare non potest. Libr. 1, *de Jacob etvita beata*, cap. 1.

3. Non formam mulieris animus prius, quam corporis oculus concupiscit; quod non videris, non amabis: sed ubi caro concupierit, compatientis quoque animi constantia defatiscit, et mens consortio amoris inflectitur. Libr. 4, sup. *Luc*, cap. 4, in illud 1, *Cor.*, 5 : *Melius est nubere quam uri*,

S. ANSELMUS. 4. Quandiu caro mortalis est, non potest a concupiscentiis penitus esse libera; minui quidem quotidie possunt concupiscentiæ, sed ex toto non possunt auferri quandiu hic vivitur. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 7, in illud : *Ego autem carnalis sum.*

S. ANTONINUS. 5. Concupiscentia carnis intellectum obscurat, quia dum passionibus deservitur, ratio vehementia passionum absorpta a suo lumine excæcatur. *Prosec.*

6. Mentem enervat, et animam a virtute elongat; quia dum libido in carne dominatur, cæteræ vires emollescunt, ut ad virtutem surgere nequeant. Part. 4, titul. 5, *de Justitia*, cap. 4, § 2.

S. AUGUSTIN. 7. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, idest hoc fine et hoc animo attenderit, ut eam concupiscat; quod jam non est titillari delectatione carnis, sed plene consentire libidini, it aut non refrænetur illicitus appetitus, sed si facultas data fuerit satietur. Libr. 2, *de Serm. Dom. in monte.*

8. Timore frænetur concupiscentia, si amore non eligitur continentia. Lib. 2, *de Adulterinis conjug.*, cap. 23.

9. Male utitur malo, concupiscentiam relaxans adulterio; bene utitur malo, concupiscentiam restringens connubio. Lib. 1, *de Peccat. meritis et remiss.*, cap. 29.

10. Carnalis concupiscentia laudabilius continentiæ virtute frænatur, quam fructibus impeditur nuptiarum; tam magnum est enim malum ejus, ut eo non uti. quam bene uti sit melius. Libr. 4, *contra Julian.*, cap. 7.

11. Concupiscentia in hac vita potest minui, non potest consumi. *Ibid.*, lib. 6, cap. 5.

12. Qui concupiscentiam contemnit vincere, adversus se ipse divisus, igne proprio concrematur. Sup. *Psalm.* LII, vers. 8 : *Supercecidit ignis.*

13. Non concupiscere omnino perfecti est, post concupiscentias suas non ire pugnantis est, luctantis, laborantis. Serm. 5, *de Verbis Apost.*

14. Si consuetudine vitæ hujus accessit concupiscentia, bona consuetudine morigeretur, non eam cedendo satiare, sed resistendo necare. Serm. 2 *Dom. 3 post Epiph.*

15. Concupiscentia sic insidiatur sanctis, ut faciat dormientibus, quod non potest vigilantibus.

16. Facilius concupiscentia refrænatur, quæ nulla expectatione succenditur. *Prosec.*

17. Contra quam tamen nisi oretur ut superetur, ipsa illicita exoptatur ardentius. *De Bono viduit.*, cap. 20.

18. Si vel spernentibus, vel tardantibus sponsis, vel peregrinantibus maritis, carnalis concupiscentia potuit contineri, ne stuprum aut adulterium committeretur, cur contineri non potest ne sacrilegium committatur ? *Prosec.*

19. Quanto magis absque culpa est concupiscentia in corpore consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis? Lib. 1, *de Civit. Dei*, cap. 35.

20. Si repressa est cum serveret dilatata, cur non opprimitur cum friguerit amputata? *Ibid.*

21. Noli consentire concupiscentiæ tuæ, non est unde contineat nisi de te. Consensisti ? quasi concubuisti in corde tuo. Homil. 42.

22. Ne abstraharis a concupiscentia tua, nega te illi, noli eam sequi : illicita est, turpis est, alienat te a Deo. *Ibid.*

23. Noli dare concupiscentiæ consensionis amplexum, ne plangas partum : quia si consenseris, concipit ; cum conceperit concupiscentia, parit peccatum. *Ibid.*

S. BASILIUS MAGN. 24. Cum ad concupiscentiam quondam curris, cogita quo modo abibis, et hinc discedes; si cogitaveris quod in terram dissolveris, sedata est concupiscentia. Hom. 11, in *Hexam.*

V. BEDA. 25. Ignis concupiscentiæ carnalis, quanto diutius ardere permittitur, tanto difficilius extinguitur. In suis *Proverb.*, verbo *Ignis.*

S. BERNARD. 26. Plus concupiscentia mundi, quam substantia nocet. In *Declarat.*

S. BONAVENT. 27. Nihil ita conturbat oculos animæ, ut fumus concupiscentiarum. Super cap. 9, *Joann.*, collat. 45.

28. Sufficit ad perdendum meritum, et ad omne peccatum perpetrandum, concupiscentia cum consensu. In *Medit. vitæ Christi*, cap. 44.

29. Magna est securitas cordis, nihil habere concupiscentiæ sæcularis. In *Collat. de contemptu sæculi.*

S. CYRILLUS HIEROSOL. 30. Rectis vide eculis, et non erit concupiscentia. *Catechis.* 2.

31. Si ostium occluseris, minime tibi concupiscentia nocebit : si vero neglecte susceperis concupiscentiæ incitationem, radices in te figet, et mentem tuam ligabit, et te detrahet in foveam malorum. *Ibid.*

S. EPHRÆM. 32. Concupiscentiæ retia velut escam in hamo tendit adversarius, ut animas omnes sibi obnoxias reddat. *De Recta vivendi ratione*, cap. 31.

33. Habet hoc sibi familiare concupiscentia mala, ut mox ubi peccatum suum consummaverit, iisdem vestigiis dolor subsequatur. *De Virginit.*

34. Resiste urenti concupiscentiæ, ut flammam quæ nunquam extinguetur, effugere queas. In illud : *Attende tibi*, cap. 3.

35. Concupiscentia per se sine torpore mortua est : quando autem concupiscentia impetus ad corpus accesserit, subito concupiscentia vita accipit, et in concupiscentiæ dulcedine mens occupatur. In *Serm. parænetico.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 36. Diabolus per rerum carnalium concupiscentias extrinsecus blanditur, intrinsecus insidiatur. Hom. 3, *de Epiphan.*

GILLEBERTUS ANGLUS. 37. Concupiscentia cum sola est, satis inardescit : exterior vero materia si accidit, insanit. Serm. 26, sup. *Cant.*

GLOSS. ORD. 38. Qualiacunque sint, quæ super concupiscentiam vitiorum fundantur, non stabunt. Sup. *Matth.*, cap. 6.

39. Quod concupiscitur fit dulcius dum vetatur, et sic fallit peccatum per mandatum. Sup. *Ep., ad Roman.*, cap. 7.

40. Caro nihil nisi per animam concupiscit, sed concupiscere dicitur, cum anima carnali concupiscentia spiritui reluctatur. *Prosec.*

41. Ipsius enim carnalis concupiscentiæ causa non est in anima sola, nec in carne sola, sed ex utroque fit, quia sine utroque delectatio nulla sentitur. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5, in illud : *Caro concupiscit adversus spiritum.*

42. Tanto quisque a se plenius pavorem, qui ex mundo est, abjicit, quanto in semetipso verius concupiscentiam mundi vincit. Lib. 10, *Moral.*, cap. 12. S. GREG. MAG.

43. Nihil sic ad edomandum destderiorum carnalium appetitum valet, quam ut unusquisque hoc, quod vivum diligit, quale sit mortuum penset. *Prosec.*

44. Considerata corruptione carnali, citius cognoscitur, quia cum illicite caro concupiscitur, tabes desideratur.

45. Is qui in desiderio carnalis corruptionis æstuat, ad fœtorem putredinis anhelat. *Ibid.*, lib. 16, cap. 29.

46. Caro cum concupiscitur, pensetur quid sit exanimis, et intelligatur quid ametur. *Ibid.*

47. Magna est securitas cordis, nil concupiscentiæ habere secularis. *Prosec.*

48. Si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum tranquillumque esse nullatenus potest : quia aut non habita concupiscit ut habeat, aut adepta metuit ne amittat. *Ibid.* lib. 22, cap. 10

49. Plus concupiscentia, quam necessitas petit. Hom. 19, sup. *Ezech.*

50. Pudeat terrena concupiscere, et dorsa mentium ascendentibus adversariis præbere. Hom. 31, sup. *Evan.*

51. Mens reproba dum concupiscentiæ subditur, charitate spoliatur. Lib. 5, in I, *Reg.*, cap. 4.

52. Per concupiscentiam fervor charitatis extinguitur, et per peccatum ardor concupiscentiæ augmentatur. *Ibid.*

53. Male mederi concupiscentiæ morbo satagit, qui ad hoc explere concupiscentias cogitat, ut quiescat. *Ibid.*

54. Tanto erit post peccatum concupiscentia major, quanto ipsa sibi esse incipit peccati delectatio gratior. *Ibid.*

55. Omnis qui vetita concupiscit, dum præceptorem despicit, superbit. *Ibid.*

56. Concupiscentiæ carnali ostia dum consensus aperit, ad innumera corruptionis mala protrahit. Lib. 1, *Moral.*, cap. 24.

57. Carnis vita per momenta deficit, et tamen

carnale desiderium crescit. *Ibid.*, lib. 10, cap. 13.

58. Concupiscentia ipsa prius mentem, occupat, quam se mens peccato substernat. Lib. 5, in IV *Reg.* cap. 4.

HUGO A S. VICTORE. 59. Nullus portus illi tutus est, nulla statio secura, nulla serenitas tranquilla; qui intrinsecus concupiscentiæ suæ æstibus jactatur. Lib. 3, *de Arca Noe*, in *Morali*, cap. 7.

S. INNOC. III. 60. Si potest ignis non urere, potest caro non concupiscere. Lib. 1, *de Contemptu mundi*, cap. 16.

JOAN. CASS. 61. Si carnales concupiscentias de cordibus nostris desideramus eruere, spirituales in earum locis plantemus protinus voluntates: ut his animus noster semper innexus, et habeat quibus jugiter immoretur, et illecebras præsentium ac temporalium respuat gaudiorum. In *Collat.* 12. *Abbatis Chæremonis*, cap. 5.

S. JOANNES CHRYSOST. 62. Mala concupiscentia, telum est diaboli. Hom. sup. *Gen.*

63. Humanum genus non potest subsistere intra suos limites, sed amplius concupiscens, majora supra se appetit: et hoc est quod humanum genus potissimum perdit. *Ibid.*, hom. 30.

64. Efferata et mala bestia concupiscentia, quando rationem vicerit, nihil quod oportet videre finit, sed quasi in tenebris et pugna nocturna omnia facit. *Ibid.*, hom. 43.

65. Cum mulier pulchra concupiscitur, pulchritudo non est in culpa, quia pulchritudo Dei est donum. In *Exposit. superscriptionis Psalmi* L.

66. Ignis concupiscentiæ simul atque per oculorum intuitum elegantem et venustam attigerit formam, protinus exurit animum. Hom. 3, *de Verbis Isaiæ.*

67. Multo magis laboriosum est in securitate concupiscentias vincere, quam in periculo divitias posse contemnere. Hom. 31, *Oper. imperf. sup. Matth.*

68. Cum quod concupiscitur, prohibetur, eo redditur validior concupiscentiæ flamma. Serm. 12, sup. *Epist. ad Roman.*

69. Nihil adeo concupiscentiam inflammat, sicut ebrietas et vinolentia. *Ibid.*, serm. 24.

70. Noli plus concupiscere, quam exigit necessitas, ne totum amittas. Hom. *de Avaritia.*

71. Nulla re alia magis anima tribulatur, quam concupiscentia. Hom. 71, sup. *Matth.*

72. Insita nobis concupiscentia, si eam deliciarum inundationibus ebries, cupiditates generat turpes, et voluptates admodum turpiores. Hom. 29, super *Epist. ad Hebr.*

S. ISID. HISP. 73. Sæpe iniqui mala, quæ concupiscunt, assequuntur; quatenus de affectu mali desiderii fortius puniantur. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 41, sent. 6.

74. Gravius illos diabolus in concupiscentiis sæculi ferit, quos post renuntiationem ad sæculi amorem reduxerit. *Ibid.*, lib. 3, cap. 22, sent. 8.

75. Fidelis et religiosus animus, ea quæ sunt cælestia concupiscit. Serm. 2, *de Annivers. die Assumpt. ejus ad Pontificatum.* S. LEO I.

76. Immunda est anima, quæcunque cogitationum concupiscentiis impleta est. *De Charitate*, centuria 5, sent. 14. S. MAX. MART

77. Qui fugit omnes mundanas concupiscentias, omni mundana materia se superiorem collocat. *Ibid.*, sent. 22.

78. Cum lasciviunt oculi per illicitas concupiscentias, quid aliud nisi ignem sibi congregant? Hom. in *Leviticum.* ORIGEN.

79. Pulchritudo corporis non est concupiscentia, sed formæ decus, concupiscentia rapit et perducit ad lapsum. Serm. 116. S. PETRUS CHRYSOL.

80. Nimis turpe est, ut terrenæ simus concupiscentiæ dediti, qui et Dei vocamur filii, et ad obtinendam cœlestem hæreditatem per Christi gratiam meremur adscribi. Serm. 9, *de S. Benedicto.* S. PETRUS DAMIANUS.

81. Concupiscentia nunquam expletur, semper indiga, nunquam non siticulosa. Lib. 2, *Legis Allegor.* PHILO JUD

82. Quid deterius concupiscentia mala? quæ ita totam excæcat mentem, ut non tantum timorem Dei, quantum etiam ipsas pœnas legum infamemque mortem oblivioni dans, nihil ipsi remaneat luminis. *De Promiss.*, part. 1, cap. 36. S. PROSPER

83. Non solum non mœchandum est, sed nec oculis consentiendum ad concupiscentiam. *Ibid.*, part. 2, cap. 1.

84. Concupiscentia boni, virtutum fructus germinat. Lib. 1, *de Laude Crucis.* RABANUS

85. Qui concupiscentia carnali delectatur, et dulcedine peccati fruitur, diabolo et peccato se vendit, cui se supponit. Super *Epist. ad Roman.*, cap. 7. S. REMIGII

86. Nihil inferius in homine, nihil infirmius carnali desiderio. Part. 1, tract. 1, *de Statu interioris hom.*, cap. 3. RICH. A SA TO VICTOR

87. Dum animus carnali desideria et illectus et abstractus, nunc affectum suum, nunc appetitum concupiscentiarum suarum sequitur, nunquam quietus, nunquam tranquillus esse permittitur. *Ibid.*, cap. 8.

88. Mens humana, quæ multiplici rerum visibilium concupiscentia excæcatur, ad spiritualium bonorum contemplationem difficile renovatur. Part. 2, lib. 2, sup. *Apocal.*, in Prologo.

89. Qui totum persuadere vult concubitu, quidquid concupierit aspectu, equus insaniens est. Lib. 41 *de Gubern. Dei.* SALVIANI

TERTULLIAN. 90. Non tanto major fit concupiscentia, quanto magno fecit, quod concupiit. *De habitu mulierum*, cap. 5.

THEOPHYLACTUS. 91. Etsi sæviat concupiscentia carnis, timorem Dei habeas, et tolletur ejus insania. Sup. II, *ad Cor.*, cap. 7.

S. THOMAS AQUINAS. 92. Cum alicui prohibetur id quod concupiscit, vehementius in concupiscentiam illius exardescit: sicut fluvius apposita obice fortius fluit, et obicem frangit. *Prosec.*

93. Prohibitio ejus quod concupiscitur, ponit illud quod prohibetur quasi extra hominis potestatem, et ideo concupiscentia magis exardescit in rem concupitam dum prohibetur. Sup. *Ep. ad Roman.*, cap. 5.

94. Latere quærit concupiscentia propter turpitudinem. 1, 2, quæst. 48, art. 3.

95. Concupiscentia nunquam satiatur. *Opusc.*, opusc. 9, *de Nono præcepto : Non concupisces.*

96. Quanto caro magis fovetur, tanto concupiscentia crescit. *Ibid.*, *de Perfect. vitæ spirit.*, cap. 9.

THOMAS A KEMPIS. 97. Nil sic morbidum, sic contagiosum invenitur in homine, sicuti concupiscentia carnalis, et indomita libido, quæ totam corrumpit animæ pulchritudinem. Serm. 6, *ad Fratres.*

98. Nil altum, nil delicatum, nil curiosum, nil transitorium concupiscas, et maximas inquietudines amputasti. *Medit.* 16, *de Cordis mundilia*, cap. 3.

99. Desine concupiscere, et desines indignari. *De Recognit. propriæ fragil.* cap. 4, sect. 2.

IN VITIS PATR. 100. Natura excitat concupiscentias, sed jugis et intenta abstinentia has etiam extinguit. Lib. 8, cap. 152.

URB. IV. 101. Carnis concupiscentia est domesticus hostis, hic stimulus, hic tyrannus manet in homine post Baptismum. Sup. *Psalm.* L.

S. ZENO. 102. Per concupiscentiam diabolus diverse hominum mentes capit ac decipit. Serm. *de Spe.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 103. Qui concupiscit, dolore angitur. Lib. 3, *de Moribus*, cap. 11.

SENECA. 104. Temporalia non quia concupiscenda sunt, laudantur: sed concupiscuntur, quia laudat sunt. Ep. 81.

SIXTUS PHILOSOPH. 105. Donec in desideriis est caro, anima ignorat Deum. Sent. 128.

VALERIUS MAXIM. 106. Omnia habet, qui nil concupiscit: eo quidem certius, quam qui cuncta possidet. Lib. 4, *Dictor. memorab.*, cap. 4.

107. Inutiliter aliquid concupiscere, et in eo perseveranter morari, exitio ea dulcedo vicina est. *Ibid.*, lib. 7, cap. 2.

Vide etiam titul. *Ascendere*, sent. 6; *Aspectus*, sent. 16; 54, 55, 56, 57, 61, 62, 84, 86, 132; *Consuetudo*, sent. 47; *Mulier.*, sent. 115; *Occupatio*, sent. 23; *Peccatum in genere*, sent. 141; *Pulchritudo*, sent. 7; *Tentatio*, sent. 128.

CONFESSIO.

Etymologia. Confessio dicitur quasi cordis fassio, id est manifestatio. Part. 3, tit. 14 *de Sacram.* cap. 19, § 2. S. ANTONIN.

Confessio dicitur quasi simul fassio, scilicet oris et cordis. Sup. *Psalm.* XX. S. BONAVENT.

Definitio. Confessio vera est sincera peccatorum absque velamine coram sacerdote legitimo manifestatio. *De Paradiso animæ*, part. 1, *de Virtut.*, cap. 40. S. ALBERTUS MAGNUS.

Confessio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur Part. 3, tit. 14, *de Sacram.*, cap. 19. S. ANTONINUS.

Confessio est conscientiæ mundificatio. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, art. 1, versiculi 7, cap. 1. S. BONAVENT.

Confessio est penitentia, qua quis inclinatur dicere omnia peccata sua mortalia exterius sacerdoti. In *Descript. terminor.*, cap. *Justitia.* JOAN. GERS.

Confessio est rei, scilicet ejus quæ ignoratur professa cognitio. Lib. 6 *Etymol.*, cap. 19 S. ISIDORUS HISPALENS.

Confessio est coram sacerdote legitima peccatorum declaratio. In *Supplem. tertiæ partis*, quæst. 7, art. 1, arg. 4. S. THOMAS AQUINAS.

Divisio. Confessio duobus modis accipitur in Scripturis; est confessio laudantis et est confessio gementis. Sup. *Psalm.* XCIV, vers. 1. S. AUGUSTIN.

Consitendum est tripliciter: patenter, ferventer, festinanter: patenter, ut sit vera sine excusatione; festinanter, ut sit confessio prompta sine dilatione. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, vers. 7, cap. 1. S. BONAVENT.

Duplex est confessio: altera criminis, altera laudis. Confessio criminis est conversio peccatoris, confessio laudis est glorificatio Creatoris. Sup. *Psalm.* XCI, cap. 64. HUGO A SANCTO VICTORE.

Triplex est confessio. Una est confessio fidei, alia est confessio gratiarum actionis sive laudis, tertia est confessio peccetorum. 2, 2, quæst. 3, art. 1, in corp. ad 1. S. THOMAS AQUINAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Si vis justificari, fatere delictum tuum; solvit enim criminum nexus verecunda confessio peccatorum. Lib. 2 *de Pœnit.*, cap. 6. S. AMBROSIUS.

2. Novit omnia Dominus, sed expectat vocem tuam, non ut puniat, sed ut ignoscat. *Prosec.*

3. Non vult ut insultet tibi diabolus, et celantem peccata tua arguat; præveni accusatorem

tuum: si te ipse accusaveris, accusatorem nullum timebis: si te detuleris ipse, (etsi mortuus fueris) revivisces. *Ibid.*, cap. 7.

4. Qui jaces in tenebris conscientiæ, et delictorum tuorum sordibus quodam reorum carcere, exi foras, delictum proprium prode, ut justificeris; ore enim confessio fit ad salutem. *Pros.*

5. Si confessus fueris, claustra rumpentur tua, et omnia solventur vincula, etsi corruptelæ corporeæ fœtor gravis sit. *Ibid.*

6. Omnis qui sua vult peccata celare, hic spiritualiter vulpes est. *Pros.*

7. Sicut enim vulpes propter fraudes suas latibulis demoratur, ita et peccator tacens propter conscientiam peccatorum foveis delitescit.

8. Et sicut illa non audet inter medias hominum turbas morum suorum ostendere fallaciam: ita et hic erubescit in media Ecclesia conversationis suæ nequitiam confiteri. Serm. 79.

9. Veniabilis est culpa, quam sequitur confessio delictorum. *De Paradiso,* cap. 14.

10. Non potest quisquam justificari a peccato, nisi fuerit peccatum confessus. *Ibid.*

11. Confessio, pœnarum compendium est. Lib. 2, *de Cain et Abel*, cap. 9.

12. Est quædam in peccatis verecundia, et pœnitentiæ portio, crimen fateri, nec derivare culpam, sed recognoscere. *Prosec.*

13. Mitigat judicem pudor reorum, excitat autem pertinacia denegantium. *Ibid.*

14. Perfecta confessio et animi quærit devotionem, et vocis professionem. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 20, vers. 5.

15. Non potest ei adhiberi remedium, cujus est vulnus occultum. Hab. apud Bedam, tom. 7, in suis *Scintillis,* cap. 8.

S. ANSELMUS. 16. Tunc pura est confessio, si eam sequitur voluntaria persuasio. *De similitud.*, cap. 104.

S. ANTONIN. 17. O nimia insania hominum! pudet sordes abstergere per confessionem, et non pudet contrahere ante confessionem; abstergitur caliga a luto, et contemnitur anima. Part. 2, tit. 9, *de Acedia,* cap. 13, § 3.

18. Medici, spirituales mediante pœnitentiæ medicina, et confessione, resuscitant mortuos in peccatis. Part. 3, tit. 7, *de Medicis*, cap. 1, § 2.

19. Confessio spem salutis tribuit: sicut e converso taciturnitas inducit desperationem. Part. 3, tit. 14, *de Sacram.*, cap. 6, § 3.

S. ANTONIUS DE PADUA. 20. Confessio mundat hominem a lepra, et decorat gratia Spiritus sancti. Serm. *infra Oct. Nativ. Dom.*

21. Qui confessionem, non dico verbo (quod pejus est omni homicidio) sed signo, vel alio quocumque modo occulo, vel manifesto, irrisorie, vel applausorie denudant et manifestant, audacter dico, gravius peccant proditore Juda, qui Dei filium Judæis vendidit. Serm. 2. *Dom.* 1. *Quadrag.*

22. Confiteor homini, non tanquam homini, sed tanquam Deo. *Ibid.*

23. Confessio porta est cœli; vere porta cœli, et porta Paradisi. *Prosec.*

24. Per ipsam enim tanquam per portam introducitur pœnitens ad osculum pedum divinæ misericordiæ erigitur ad osculum manuum cælestis gratiæ, suscipitur ad osculum oris reconciliationis paternæ.

25. O domus Dei! o porta cœli! o confessio peccati! beatus, qui in te habitabit; beatus qui se in te humiliabit! *Ibid.*

26. Debet pœnitens cum arcu confessionis habere cornu nudæ accusationis, et canem conscientiæ mordacis, ne aliquid de peccato, vel circumstantia peccati intactum permittat pertransire. *Prosec.*

27. Debet etiam habere jaculum animadversionis, indignationis et satisfactionis, ut se ipsum feriat, sibiipsi indignetur, pro peccatis suis satisfaciat; ut quot in se habuit oblectamenta, tot de se inveniat holocausta. Serm. *Dominicæ* 2. *Qudrag.*

28. Si tu discooperis peccatum, Deus cooperit; si tu detegis, Deus tegit. Serm. 4 *Quad.*

29. Diabolus insidiatur ovibus, id est, Ecclesiæ Fidelibus, quorum guttur restringitur, ne peccata confiteantur. Serm. *Dom. 2, post Pascha.*

30. Mens peccatoris stercore diaboli fœtens et infecta, per portam confessionis est purganda. Serm. 1. *Pentec,*

31. Confessio oris est propter necessitatem. Quia enim peccasti, necesse est confiteri; si non vis confiteri, necesse est ut damneris. *Ibid.*

32. Superbia habet confusionis deformitatem et non habet confessionis humilitatem. Lib. 11, *de Genes. ad litt.*, cap. 35. S. AUGUSTIN

33. Non parvum malum est, ad defendendum peccatum a medicamento confessionis averti. *De* XXI *sententiis*, sent. 3.

34. Non est adhibenda fallax defensio, sed verax confessio peccatorum. *De continent.*, cap. 5.

35. Videmus quotidie in Ecclesia sæpe febricitantes, sæpe languidos, sæpe passionibus captos, sæpe liberari; ut appareat toties opus miserantis, quoties confessio fit pœnitentis. *De vera et falsa pœnit.*, cap. 5.

36. Qui confiteri vult peccata, ut inveniat gratiam, quærat saaerdotem scientem ligare et solvere. *Ibid.*, cap. 10.

37. Non erubescat peccator confiteri peccata peccatori; si enim Sacerdos peccata non haberet,

erubescere posset, qui peccata sua ei manifestaret. *Ibid.*, cap. 19.

38. Confessio peccatorum tuorum, est virtutis Dei : tuam iniquitatem confitere, gratiam Dei confitere. *Prosec.*

39. Te accusa, illum glorifica : te reprehende, illum lauda, ut et ipse veniens, inveniat te punitorem tuum, ut exhibeat se tibi Salvatorem tuum.

40. Confiteri times, ne confessum damnet Deus ? si non confessus lates, non confessus damnaberis.

41. Times confiteri, qui non confitendo esse non potes occultus, damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus.

42. Ad hoc exigit Deus confessionem, ut liberet humilem : ad hoc damnat non confitentem, ut puniat superbum.

43. Ergo tristis esto antequam confitearis, confessus exulta, jam sanaberis.

44. Non confitentis conscientia saniem collegerat, apostema tumuerat, cruciabat te ; requiescere non sinebat ; adhibet medicus fomenta verborum; et aliquando secat ; tu, agnosce medici manum, confitere, exeat in confessione, et defluat omnis sanies. Sup. *Psalm.* LXVI, vers. 3 : *Confiteantur tibi populi, Deus.*

45. Quid ibi valebit calliditas accusatoris, ubi est testis conscientia, ubi tu eris et causa tua, ubi Judex non quærit testem ? *Prosec.*

46. Advocatum misit tibi Deus, propter illum, et per illum confitere ; age causam tuam, et defensor est pœnitentis, et petitor veniæ confitentis, et judex innocentis. Super *Psalm.* LXVI, vers. 4.

47. Fac confitendo propitium, quem negando non facis nescium. Sup. *Psalm.* LXXIV, vers. 1.

48. Præbet peccatoribus Deus modo aditum salubris confusionis, si non contemnant medicinam confessionis : si autem modo nolunt confundi, tunc confundentur, quando deducent eos ex adverso iniquitates eorum. Sup. *Psalm.* LXXXV, vers. *ultimo.*

49. Tanto major laus est ignoscentis, quanto major exaggeratio est peccata confitentis. Sup. *Psalm.* XCIV, vers. 1.

50. Confessio peccatorum decus est recte viventium et recte factorum. Sup. *Psalm.* CIII, v. 2.

51. Potest esse laus Dei vera et pia, ubi non sit confessio peccatorum; nulla est autem peccatorum confessio pia et utilis, ubi non laudatur Deus, sive corde, sive etiam ore atque sermone. Sup. *Psalm.* CV, vers. 1.

52. Peccata ignorantiæ, vel negligentiæ melius accusantur ut pereant, quam excusantur ut maneant. *Ibid.*

53. In confessione meretrices, adulteræ, flagitiosæ defendunt peccata sua ; si latuerint, negant; si autem vel deprehensæ atque convictæ fuerint, defendunt; et quam facilis defensio earum, quam cita, sed quam præceps, quam quotidiana et quam sacrilega ! Super. *Psalm.* CXL, vers. 5.

54. Si vis a via fidei perduci ad possessionem spei, incipe in confessione ; te prius accusa, te accusato Deum lauda. Sup. *Psalm.* CXLVI, vers. 7: *Præcinite Domino in confessione.*

55. Vis audire consilium, peccator ? si vis a Deo fugere, ad ipsum fuge confitendo, non ab ipso latendo ; latere enim non potes, sed confiteri potes. Tract. 6, super. *Evang. Joan.*, de cap. 3.

56. Vera confessio est via, per quam ingrediar ad te viam, per quam egrediar ab invio, et revertar ad te viam, quia tu es vera via vitæ Deus meus. Lib. *Soliloq. animæ*, cap. 4.

57. Sacerdotem Angelum Dei existima, aperi ei penetralium tuorum abditissima latibula, conscientiæ verecundæ penitiora revela repagula. *Prosec.*

58. Non te pudeat coram uno dicere quod te non puduit forsitan coram multis et cum multis facere. Lib. 2 *de Visit. infirm.*, cap. 5.

59. Heu cur erubescis confiteri quod facere nequaquam erubuisti ? melius est coram uno aliquantulum tolerare, quam in die judicii coram tot milibus hominum gravi depulsa denotatum tabescere. *Ibid.*

60. Confitere, chare mi, nomine tenus, quæ te mordent flagitia, detege specialiter, quæ scis specialia. *Ibid.*

61. Melius est ignorantiæ presbyterorum consulere, quam ignorantes in ignorantia sua incastigatos remanere. *Ibid.*, cap. 7.

62. Quid est infelicius, quid perversius quam de ipso vulnere (quod latere non potest) non erubescere, et de ligatura illius erubecere ? *De pænit. medicina*, cap. 3.

63. In confessione sui accusatio Dei laudatio est. Serm. 8 *de Verbis Dom.*

64. Remedia purgandi facinoris Spiritu sancto instruente, addiscimus, non aliter veniam posse mereri, nisi nostra facinora fuerimus, Deo jubente, confessi. Hom. 46.

65. Diluat confitendo quod peccando infecerat, satisfactione abluat quod delictorum maculis sordidaverat. *Ibid.*

66. Timeat futurum supplicium, qui præsens judicis contempsit remedium. *Ibid.*

67. Confessio justificat, confessio veniam peccatis donat omnis spes veniæ in confessione consistit. Serm. 3, *Dom.* 1, *Quad.*

68. Confessio opus est misericordiæ, salus ægroti, unicum est viribus nostris medicamentum cum pœnitentia. *Ibid.*

69. Oectus premitur crapula iniquitatis, evomat eam confessio, sed non canino more redeatur ad vomitum. Serm. 1, *Dom.* 4, *Quadraginta.*

70. Noli timere peccata confiteri, o homo, nam illud quod confessionem scio, minus scio, quam illud quod nescio. Serm. 30, *ad Fratres in eremo.*

71. Cur confiteri times peccata? peccator est, qui audit peccata, sicut et tu, et forsitan major: homo est, nihil differt a te, nihil alienum habet a te. Cur ergo times, o homo peccator, homini peccatori confiteri? elige quod vis, si non confessus lates, inconfessus damnaberis. *Ibid.*

72. Confessio est salus animorum, dissipatrix vitiorum, restauratrix virtutum, oppugnatrix dæmonum, pavor inferni, obstaculum diaboli, angelorum tunica, ecclesiarum fiducia, salus, dux, baculus, lumen, spes omnium Fidelium. *Ibid.*

73. Confessio obstruit os inferni, aperit portas Paradisi, vita est justorum, peccatorum gloria. *Ib.*

74. Qui verbum confessionis in ore habet, et in corde non habet, aut dolosus est, aut vanus: qui vero in corde et non in ore, aut superbus est, aut timidus. *Ibid.*

75. Decet Sacerdotes esse tales, ut cognoscant et sciant, quam, qualem, et quantam infirmantibus exhibere debeant medicinam. *Ibid.*

76. Nolens se esse rerum, addit potius ad reatum et, sua excusando, non accusando peccata, ignorat non se pœnam removere, sed veniam. *De continentia*, cap. 5.

77. Ista assidua peccata, et quasi quodammodo necessaria, assidua laventur confessione, assidua restaurentur compunctione. *De vera et falsa pœnit.*, cap. 8.

78. Quem pœnitet, omnino pœniteat, et dolorem lachrymis ostendat: repræsentet vitam suam Deo per Sacerdotem, præveniat judicium Dei per confessionem. *Ibid.*, cap. 10.

79. In hoc quod peccator per seipsum dicit Sacerdoti, et erubescentiam vincit, timore offensi, fit venia ciminis. *Prosec.*

80. Fit per confessionem veniale, quod erat criminale in operatione, sit veniale quod commiserat mortale.

81. Multum satisfactionis obtulit, si qui erubescentiæ dominans, nihil eorum quæ commisit nuntio Dei denegavit. *Ibid.*

82. Cautus sit ne verecundia ductus dividat quis apud se confessionem, et diversa diversis Sacerdotibus velit manifestare. *Prosec.*

83. Quidam uni celant, quæ alii manifestanda conservant, quod est se laudare, et ad hypocrisim tendere, et semper venia carere, ad quam per frusta totam putant pervenire. *Ibid.*, cap. 15.

84. Sentiat culpam, nec velit excusare se confitens, ne augeat crimen. *Ibid.*, cap. 16.

85. Consideret confessor qualitatem criminis, in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ, et quali hoc fecerit tentatione, et in ipsus vitii multiplici executione. *Ibid.*, cap. 14.

86. Caveat spiritualis Judex ut, sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ; oportet enim ut sciat cognoscere quidquid debet judicare. *Prosec.*

87. Judiciaria enim potestas hoc expostulat, ut quod debet judicare, discernat.

88. Diligens inquisitor et subtilis investigator sit, sapienter et quasi astute interroget a peccatore quod forsitan ignorat, vel verecundia velit occultare. *Ibid.*, cap. 20.

89. Deus tegat vulnera tua, noli tu; nam, si tu tegere volueris erubescens, medicus non curabit. Sup. *Psalm.* XXXI, in Enarrat. 2, vers. 2.

90. Remansit in vetustate, qui noluit confitendo amare novitatem. *Ibid.*, vers. 3: *Quoniam tacui.*

91. Spiritus sanctus est in confitente: jam ad donum Spiritus sancti pertines, quia tibi displicet quod fecisti, immundo spiritui peccata placent, sancto displicent. Sup. *Psalm.* L, vers 12.

92. Dic hominibus quid es, dic Deo quid es: quia, si non dixeris Deo quod es, damnabit Deus quod in te inveniet; non vis ut ille damnet te, tu te damna; vis ut ille ignoscat, tu ignosce. Tract. 1, super *Joan.* de capitul. 1, super illud. *Si confessi fuerimus delicta nostra.*

93. Esto accusator tuus, et Deus erit indultor tuus. Serm. 7 *de Verbis Dom.*

94. In omnibus Scripturis divinis utiliter ac salubriter admonemur, ut peccata nostra debeamus jugiter et humiliter non solum Deo, sed etiam Sanctis et Deum timentibus confiteri. Hom. 11.

95. Sanat te Deus, confitere tantum vulnus tuum; jaces sub manibus medici, patienter implora auxilium. *Prosec.*

96. Fovet, urit, secat, æquanimiter tolera; tantum noli attendere, nisi ut saneris.

97. Sanaberis autem, si ostendas te medico; non quia ille non videt, si tu te abscondas, sed ipsa Confessio initium sanitatis est. *Ibid.*

98. Melior est in malis factis pura Confessio, quam in bonis factis suberba gloriatio. Serm. *de Donis Spiritus sancti.* S. BERNARD.

99. Hæc sunt, quæ mundant oculum cordis,

oratio et confessio. Serm. 1 *Omnium SS.*

100. Sacerdotes caute necesse est vigilare sollicitos, quo delinquentium cordibus tanto moderamine verbum timoris et contritionis instigant, quatenus eos nequaquam a verbo confessionis exterreant. *Serm. exhort. ad Milites templi*, cap. 12.

101. Dissimulant in vita sua agere pœnitentiam, et de extrema confessione præsumunt. Serm. 38, *de Parvulis*.

102. Confessio eo periculosius est noxia, quo subtilius vana, cum ipsa etiam inhonesta et turpia de nobis detegere non veremur, non quia humiles sumus, sed ut esse putemur. Serm. 16, sup. *Cant*.

103. Quid perversius, quid re indignius, quam ut humilitatis custos confessio superbiæ militet; et inde velis videri melior, unde videris deterior? *Ibid*.

104. O perversitas! non pudet inquinari, et ablui pudet. Epist. 185, *ad Eustochium*.

105. Bonum est animæ ornamentum confessio quæ et peccatorem purgat, et justum reddit purgatiorem. Epist. *ad Sophiam*.

106. Absque confessione justus judicatur ingratus, et peccator mortuus reputatur; a mortuo quippe, tanquam qui non sit, perit confessio. *Ibid*.

107. Confessio peccatoris est vita, justi gloria; et necessaria est peccatori, et justum nihilominus decet. *Ibid*.

108. Quomodo culpam suam confitebitur, qui nec esse putat, nec putari culpabilis patitur? propterea cum ei culpa imputatur, crescit, non amputatur. Gradu 7 *de Præsumpt*.

109. Conveniens valde est ut nos, qui peccando Deo contumaces fuimus, pœnitendo supplices sacerdotibus et ministris ejus simus. *De Medit.*, cap. 9.

110. Sunt qui confitendo, quasi fabulam enarrant suorum historiam peccatorum; ægritudines animæ suæ sine confusione dinumerant, et pene sine pœnitentia et sine affectu doloris. *De vita solit., ad fratres*.

111. Omnia in confessione lavantur, conscientia mundatur, amaritudo tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas redit, spes reviviscit, animus hilarescit. In *Meditat.* cap. 37.

112. Post Baptismum nullum aliud nobis constitutum est remedium, quam confessionis refugium. *Ibid*.

113. Ante Dei conspectum cuncta nostra peccata sunt scripta; sed quod ibi scribit transgressio, hic delet confessio, non te igitur pudeat dicere quod non puduit facere. *Ibid*.

114. Omnis spes veniæ et concordiæ est in confessione vera; simulata namque confessio non est confessio, sed duplex confusio. *Ibid*.

115 Confessio, speciem habens humilitatis, non virtutem, non solum veniam non meretur, sed et provocat iram. *Prosec*.

116. Culpabilis profecto est confessio, quæ culpam non diluit, quæ se excusat et non accusat.

117. Omnino non potest non placari Deus, si quæ in ore per confessionem sonat, in corde radiet humilitas. Serm. 16, super *Cant*.

118. Execranda in confessione fictio est, peccatum dividere, et superficie tenus radere, non intrinsecus eradicare. *Prosec*.

119. Non enim utilis est confessio, nisi sit in oris veritate et cordis puritate. In *Medit.*, cap. 9.

120. Cur te pudet peccatum tuum dicere, quem non puduit facere?

121. Cur erubescis Deo confiteri, cujus oculis non potes abscondi?

122. Si forte pudor est tibi uni homini et peccatori peccatum exponere, quid facturus es in die judicii, ubi omnibus exposita tua conscientia patebit? In *Sententiis*, verbo *Quatuor*, sup. illud *Joan.* 112: *Lazare, veni foras*.

123. Omne quod remordet conscientiam, confitere humiliter, pure, fideliter. Serm. 16, sup. *Cant*.

124. Ama confessionem, si affectas decorem; confessioni enim jungitur decor, jungitur pulchritudo: ubi confessio, ibi pulchritiitudo: ibi decor. Ep. 113, *ad Sophiam*.

125. Si peccata sunt; in confessione levantur: si bona opera, confessione commendantur. *Ibid*.

126. Si ad perfectam sanitatem pervenire desideras, quidquid conscientiæ stomachum gravat, totum vomitu puræ confessionis emovere non differas. *Prosec*.

127. Virus vitiorum, insi festinanter ejiciatur, prius interiora corrumpit, deinde ad exteriora ebulliens totum corpus occupat, et maculat. *De Interiori domo*, cap. 55.

128. Peccatum manifestando decrescit. Volum. 2, ser. 38, *ad Sororem*.

BOETIUS.

129. Si operam medicantis expectas, oportet ut vulnus detegas tuum. Lib. 1, *de Consol. phil.*, *prosa*. 4.

S. BONAVENT.

130. Confessio debet esse voluntaria, nuda, munda: Voluntaria secundum originem, nuda secundum qualitatem, munda secundum finem. Sup. *Psalm.* LXXXVIII.

131. Diabolus tenet peccatorem in carcere clausum; Christus clavem ad aperiendum de cœlo apportavit, et amico tuo reliquit: sed heu! dia-

bolus cavet ne aperiatur. Serm. 10, in *dieb. Rogat.*, sub illud *Matth.* 16 : *Tibi traditæ sunt claves.*

132. Omnis difficultas confitendi, vinclum est diaboli. Serm. 3, *Dom.* 11, *post. Pentec.*

133. O quam consultius, quam melius est nunc uni detegere Sacerdoti peccata sua, quam coram Deo, et Angelis Mundoque universo confundi ! Serm. 1, *de S. Marco.*

134. Sicut nullus potest justificari, qui Sacramenta contemnit : sic nullus in justitia perseverat, si post justificationem ex contemptu negligat confitere. In lib. 4, sent. dist. 17, part. 1, art. 2, quæst. 4.

135. Confessio fuit a Domido insinuata, ab apostolis instituta, ab episcopo Hierosolymitano, scilicet Jacobo, promulgata. *Ibid.*, dist. 17, part. 2, art. 1, quæst. 3.

136. Cessat vindicta divina, si confessio præcurrat humana. Lib. 2, *Pharetræ*, cap. 19.

137. Habes accusatorem acerbissimum et immitem : præveni ergo eum, et obtura os ejus impudicissimum propria sponte confitendo delicta. *Ibid.*

138. Quanto quis pluribus confitebitur in spe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilus consequetur gratiam remissionis. *Ibid.*

139. Sacerdos in confessione debet discernere inter pœnitentiam et pœnitentiam, et inter culpam et culpam, sicut ex lege Domini debebat Sacerdos et mandato Domini discernere inter lepram et lepram. Tit. 2 *Diætæ*, cap. 1.

140. Non est conscientiæ ordinatæ, seu puræ, varios quærere Confessores. In *Speculo discipl.*, part. 1, cap. 9.

141. Confessio a morte liberat, vulnera mentis sanat, Deum homini manifestat, paradisum aperit, peccata tegit, misericordiam divinam emollit, animum jucundat, intercessores multiplicat, conscientiam mundat, fœdus diaboli rumpit, in via salutis dirigit, peccatum delet, malum præcavet. Lib. 6 *Compendii Theologiæ veritatis*, cap. 26.

S. CÆSARIUS ARELATENS. 142. Peccatum ipsius peccati cognitione curatur, et crimen criminis confessione aboletur. Homil. 4.

CASSIODORUS. 143. O ingeniosa simplicitas, et mille tergiversationibus cautior puritas, manifestare delictum ! Illis non judex, sed advocatus est Christus, qui se propria confessione damnarunt. Sup. *Psalm.* XXXI. vers. 5; sup. *Psalm.* LXV, vers. 4.

144. Mira compensatio, stupenda vicissitudo, Domino suo propria mala dicere, et ab eodem præmia salutis accipere. Quis non incitetur illi ad præmium confiteri, cui non possis negare quod feceris? Sup. *Psalm.* CXVIII in illud : *Vias meas enuntiavi.*

145. Sola necessaria est, quæ dicitur confessio, cum reus non id quod factum est defendit, sed ut ignoscatur expostulat. Sup. *Psalm.* VI.

146. Pia confessio potest absolvere, quod rota constat impia commisisse. Sup. *Psalm* XLIX.

147. Culpam revelare remedium est, delicta confiteri, securitas. Sup. *Psalm.* LXXII.

148. Tantum valet in principiis accelerata confessio, ut ante indulgentia subveniat, quam pœna percellat. Sup. *Psalm.* LCXIII, vers. 18.

149. Ibi damnatio est confiteri peccatum, ubi jam constat esse judicium. Sup. *Psalm.* CV, vers. 1.

S. CLEMENS PAP. 150. Quod si forte alicujus vel cor, vel livor, vel infidelitas, vel aliquod aliud peccatum latenter irrepserit, non erubescat confiteri hæc huic qui præest ut ab ipso per verbum Dei, et consilium salubre curetur. Ep. 1.

S. DIADOCHUS 151. Confiteri oportet donec conscientia confitentis in lachrymis charitatis de remissione eorum plene persuasum habeat. *Pros.*

152. Oportet autem attendere semper sensum confessionis, ne forte conscientia nostra sibi mentiatur, dum satis se quis confessum esse suspicatur.

153. Siquidem longe majus est judicium Dei conscientia nostra, tamen etsi exploratum ei sit plenissime nihil se sibi conscium esse.

154. Etenim nisi ut decet confessi fuerimus, metum quendam latentem tempore obitus nostri in nobis reperiemus. *De Perfect spirit.* cap. 100.

S. DOROTH. 155. Nihil gravius, nihil perniciosius, quam seipsum tegere. Doct. 5.

S. ELIGIUS. 156. Peccator dum labitur in peccatum, de misericordia Dei præsumat, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio. Homil. 9.

157. Per confessionem venia nascitur. *Ibid.*, Homil. 11.

158. Confiteantur singuli delictum suum, dum adhuc qui deliquit in seculo est, dum admitti confessio ejus potest. *Pros.*

159. Illi se anima prosternat, illi mens tota satisfaciat, illi spes omnis succumbat. *Ibid.* Hom. 11.

S. EPHRÆM. 160. Sua peccata sponte spiritualibus viris prodere, correctionis vitæ signum est ; occultare vero, animi male affecti indicium existit. In illud : *Attende tibi*, cap. 9.

161. Multi, qui præ pudore occultando morbum, insanabilem eum reddunt, quem novissime dolent se medico non ostendisse.

S. FULGENT 162. Tunc prodest peccati confessio, si confessus peccator quod male fecerat, ultra non faciat. Lib. 2, *de Remiss. pecc.*, cap. 16.

GLOSS. INT. 163. Sic confitere peccatum, ut non sit iterandum. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 7, in illud : *Et non iteres verbum.*

GLOSS. ORD. ET S. JOANNES CHRYSOSTOM. 164. Confessio peccatorum, conscientiæ est testimonium timentis Deum : qui enim timet judicium Dei, peccata non erubescit confiteri. Super *Matth.*, cap. 3, in illud : *Confitentes peccata sua.* S. Joan., Chrysost., homil. 3 *Op. imp. in Matth.*

GRATIANUS. 165. Ubi est taciturnitas confessionis, venia non est speranda criminis. In *Decretis.*, part. 2, *de Pænitent.* dist. 1, canon. *Quis.*

GREG. MAG. 166. Qui promereri vult bonum quod expetit, debet malum confiteri quod fecit. Libr. 7, *Moral.*, cap. 18.

167. Despecta vox confessionis est, quam format jucunditas prosperitatis. *Ibid.*, cap. 22, num. 25, sup. illud *Psalm.* XLVIII : *Confitebitur tibi.*

168. Sola confessio habet magni meritum ponderis, quam a veritatis rectitudine nequaquam separat vis doloris, quam usque ad judicium vocis exacuit adversitas testis cordis. *Ibid.*

169. Hæc sunt veræ humilitatis testimonia, iniquitatem suam quemque cognoscere, et cognitam voce confessionis aperire. Lib. 22, *Moral.*, cap. 9.

170. Usitatum humani generis vitium est, lafendo peccatum committere, et commissum negando abscondere, et convictum defendendo multiplicare. *Ibid.*

171. Cuique peccatori jam exordium illuminationis est, humilitas confessionis. *Ibid.*

172. Sibimetipsi jam parcere renuit, qui maum non erubescit fateri quod fecit : et qui delendendo accusari potuit, accusando se celerrime defendit. *Ibid.*

173. Perfectæ humilitatis indicium est peccata et ultro accusare, et aliis accusantibus non negare. *Ibid.*, cap. 10, in titulo. num. 14.

174. Indicia veræ confessionis sunt si, cum quisque se peccatorem dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit. *Ibid.*

175. Superbiæ vitium est, ut quod de se fateri quisque quasi sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur. *Ibid.*

176. Mirentur in sancto Job (qui volunt) castitatis continentiam : mirentur integritatem justitiæ, mirentur viscera pietatis; ego in eo non minus admiror confessionem humillimam peccatorum, quam tot sublimia gesta virtutum. *Ibid.*

177. Apud aures Dei vox valida, devota confessio est. *Ibid.*, lib. 26, cap. 23, sup. illud *Job.* 36 : *Neque clamabunt.*

178. Vulnera clausa plus cruciant : nam cum putredo, quæ interius fervet, ejicitur, ad salutem dolor aperitur. Part. 3, *Pastor.*, cap. 1, admonit. 15.

179. Peccatorum confessio es quædam vulnerum ruptio; quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod post fere latebat in mente. Hom. 40, sup. *Evang.*

180. Electorum est peccare et resipiscere, culpas perpetrare et perpetratas confitendo detegere. Lib. 5, in I *Regum.*, cap. 4, sup. illud 1 : *Indica mihi quid feceris.*

181. Electi viri quando se de minimis accusant in confessione, ea utique non quasi parva, sed quasi magna pronuntiant. *Ibid.*, sup. illud 1 : *Et indicavit illi Jonathas.*

182. Electi peccata sua deserunt, et tamen hæc quasi non deserta pertimescunt, quæ quidem puris confessionibus delent, sed quasi non deleta vehementer timent. *Ibid.*

183. Peccatum in confessione prodendum est, sed augmentandum mendacio non est : tale debet esse in confestione,quale fuit in operatione.*Ib.*

184. Signum vere confessionis non est in oris confessione tantum, sed etiam in afflictione pœnitentiæ· Lib 6, in I *Regum*, cap. 2.

185. Quando, ot ubi, et quomodo; si vel ignorantia, vel casu, vel studio quisque deliquerit, confiteatur. In septem, *Psalmos pœnitent.*, super *Psalm.* II, vers. 5.

186. Peccatum quod diligitur, confitendo minime deletur. Lib. 6, in I *Regum,* cap. 2, super illud : *Peccavi*, etc.

187. In quo sibi quisque misericorditer subveniri desiderat, hoc necesse est ut confitens tergat. Lib. 4, *Moral.*, cap. 17.

188. Magnum malitiæ remedium, confessio et fuga est peccati. Orat 8, *ob Patrem episcop.* S. GREG. NAZ.

189. Credederere solum, justitia est : salus autem perfecta, est confiteri. Orat. 20.

190. Illi quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipsis confessione, nec ab aliis publicata, si ea confiteri vel emendare noluerint, Deum quem habent testem, ipsum habituri sunt et ultorem. Serm. 1, fer. 2, *Litaniarum.* HAYMO.

191. Non sufficit sola confessio, si defuerit bona operatio. Serm. Dom. 19, post Pentec.

192. Pateat quod noxium est, ut possit conteri cum patuerit. Libr. 1, *adversus Jovian.* S. HIERONYM.

193. Levius es crimen, ubi homo peccatum suum ultro confitetur, quam ubi celans invitus detegitur, et nolens publicatur. Ep. 22, *ad Susannam lapsam.*

194. In hac vita mortalibus nihil est quidquam salubrius, quam ut statim peracto delicto, confessionis non differatur medela. In *Regula Monachar.* cap. 19.

195. Si quem serpens diabolus occulte momorderit, et nullo conscio eum peccati veneno infecerit : si tacuerit qui percussus est, nec vulnus suum voluerit confiteri, nihil ei ad curandum prodesse poterit. *Prosec.*

196. Si erubescat enim ægrotus vulnus medico confiteri quod ignorat, medicina non curat. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 10, in illud : *Si momorderit serpens.*

197. Qui cecidit in crimine, confitendo mala sua redeat ad salutem. Sup. *Psalm.* L. *Psalm.* XLIX.

198. Ubi peccator intelligens vulnus suum, tradit medico se curandum, ibi non est virga necessaria, sed spiritus lenitatis. Habet. in *decretis Gratiani.*, part, 2, *de Pœnit.*, dist. 1, canon. *Importuna.*

HUGO A S. VICTORE.

199. Intus est peccator, quamdiu iniquitatem suam abscondit; quando autem confitetur, foras venit. *Prosec.*

200. Quisquis in hac vita sponte a peccato exire noluerit, in futuro expelletur invitus.

201. Quia qui hic peccatum suum revelare neglexerit ad salutem, ejus peccatum ibi velit nolit, revelabitur ad confusionem. Super *Psalm.* V, vers. 7.

202. Nihil latet occultum in absconso mentis, quod non appareat in luce veræ confessionis. Lib. 3, *de Claustro animæ*, cap. 19.

203. Sane quam sit pernitiosum, quam periculosum homini peccatori, peccata sua celare; et quam sit fructuosum, immo necessarium, ea confiteri, multis auctoribus in sacra pagina declaratur. Ser. 53, post. init.

204. Non potest quis justificari a peccato, nisi confessus fuerit ante peccatum. *Ibid.*

205. Si forte peccator vere pœniteat, sed intercurrentis necessitatis articulo ad confessionem venire non possit, firmiter est credendum, quod in eo summus sacerdos complet quod mortalis non potuit. *Ibid.*

206. Tunc salus peccatoris incipit, quando veraciter pro delictis suis ingemiscit; quæ tamen salus tunc perficitur, quando id unde ingemuit ore confitetur. *Ibid.*

HUGO CARD.

207. Confessio timida est in principio, sed quanto major est timor, tanto confidentiorem reddit confitentem. Sup. *Gen.*, cap. 44.

208. Pignus emundationis, confessio est peccatoris; duæ molæ, spes et timor. Spes superior, quia ad alta provehit; timor inferior, quia inferius trahit. Prima tollitur per desperationem, secunda per præsumptionem. *Pros.*

209. Quidam enim confessores, imo ut verius dicam, vitiorum palpones, superiorem molam auferunt, nimis acriter corrigendo, vel nimias pœnitentias injugendo. Alii autem auferunt molam inferiorem, vitia palpando, vel diminuendo, vel fallaciter veniam promittendo. Sup. *Deuter.*, cap. 24.

210. Sexgradus, quibus itur ad confessionem : primus est, vitæ præteritæ recordatio; secundus est, vitæ præsentis consideratio; tertius est, status futuri præmeditatio; quartus est, pudor, qui ex primo procedit; quintus est, dolor qui ex secundo oritur; sextus est, timor qui ex tertio nascitur. Sup. *Josue*, cap. 15.

211. Nunquam est aliquis vere confessus, nisi in eo finitus fuerit omnis amor terrenorum. *Ibid.*, cap. 15.

212. Licet peccator confiteatur sacerdoti, hoc tamen facit Deo, cujus loco est sacerdos. Sup. *Psalm.* CX.

S. JOANNES CHRYSOSTOM.

213. Plurimum ad emendanda peccata valet confessio. Hom. 20, sup. *Genes.*

214. Confessio peccatorum, abolitio est delictorum. *Ibid.*

215. Non tam grave est delinquere, quam post delictum de remedio erubescere, nec parere sacerdotibus. Homil. 3, *de David et Saule.*

216. Omnis qui confitetur servitutem, meretur gratiæ libertatem. Serm. *de Eo quod David dicit : Quis sum ego?*

217. Peccare non erubuisti, et confiteri erubescis? Homil. 2, sup. *Psalm.* L, vers. 4.

218. Delicta non adjectione delictorum, sed pœnitentia et confessione celantur. Hom. 49, sup. *Matth.*

219. Radix confessionis, fides est cordis, confessio autem fructus est fidei. Hom. 25, *Oper. imperf. sup. Matth.*

220. Quandiu fides cordis integra est, semper germinat confessionem in ore; si autem confessio non fuerit, jam fides cordis ejus siccata est. *Ibid.*

221. Melius est propter misericordiam Deo rationem reddere, quam propter severitatem; ubi enim paterfamilias largus est, dispensator non debet esse tenax; si Deus benignus est, ut quid sacerdos ejus in confessione austerus? *Ibid.*, Homil. 43.

222. Nihil prodest ex necessitate repetita confessio ejus, qui ex voluntate nec semel confessus est. *Prosecutio.*

223. Nam voluntaria confessio et modica sufficit Deo, ex necessitate autem neque magna. *Ibid.*, Hom. 52.

224. Qui occultat peccata sua hominibus constitutis, et pœnitere non vult, sed contemnens securus delinquit, Deo odibilis est. Homil. 16, *ex variis locis sup. Matth.*

225. Nihil tam exitiale peccato, quam peccati accusatio, cum pœnitudine lacrymisque conjuncta. Concion. 4, *de Lazaro mendico.*

226. Cur pudescis, cur erubescis dicere peccata tua? cave homini dixeris, ne tibi opprobret, neque conservo confitearis, ut in publicum proferat; sed ei, qui Dominus est, ei qui tui curam gerit, ei qui humanus est, ei qui medicus est ostende vulnera tua. *Ibid.*

227. Peccacores non desperent: sed si peccaverit quis, quotidie confiteatur peccatum; tamet si millies peccaverit, perstet millies confiteri. Hom. 6, *De pœnit.*

228. Cur confunderis et erubescis peccata tua effari? confusio est quidem peccare, confiteri autem peccantem non est confusio. Serm. *de Pœnit. et confess.*

229. Rape tu remedium quisquis es, peccator, qui peccando divina contempsisti præcepta. Serm. *de Confess.*

230. Quià horres fateri, quod libenter ac propere commisisti? cur confunderis dicere, quod non confusus es perpetrare? *Ibid.*

231. Licet confiteri, cui peccare licuit; licet petere veniam, cui licuit contrahere culpam. *Ibid.*

232. Non potest quis gratiam Dei cælestis accipere, nisi prius purgatus fuerit ab omni sorde peccati per pœnitentiæ confessionem. Habetur in *decretis Gratiani.*, part. 2 *de Pœnitent.*, dist. 1, can. *Non potest.*

233. Vulnus donec superne tectum latuerit, et profunda penetraverit, nulla ratione curatur. *Prosec.*

234. Peccatum quandiu absconditur multa licentia (velut in tenebris), plurimum audet: posteaquam vero per confessionem manifestum fuerit, jam lux est, non ipsum peccatum. Serm. 18, sup. *Ep. ad Ephes.*

235. Peccatum confessione minuitur, confessione vero contempta pergit in pejus. Hom. 31, sup. *Epist. ad Hebr.*

236. Quomodo veniam delictorum tuorum petis, cum illa nondum confessus sis? *Prosec.*

237. Omnino ille misericordia et benignitate dignus est, qui, cum peccator sit, peccata sua confitetur. *Ibid.*

238. Quid erubescis? cum peccare te contigit haud erubescebas; cum te peccato liberes, erubescis. *Prosec.*

239. Tunc erubescere debuisti, tunc oportuit pudore confundi, cum peccabas; cum factus es peccator, tunc pudere oportuerat, cum justus efficeris, pudes. Homil. 3, *de Pœnit.*

OAN. CLIM. 240. Non licet absque verecundia rubore, æterna confusione liberari. Aperi, denuda, detege medico vulnus tuum; dic, age, noli confundi. *Prosec.*

241. Esto dum confiteris, habitu, spe, cogitatione; ut condemnatus reus dimissis in terram luminibus, et medici pedes, ut Christi pedes lachrymis riga. Gradu 2.

242. Ad hoc quod confessio sit pura, tres habere debet conditiones; sit voluntaria, nuda, et munda. *Prosec.* JOAN. GERS

243. Voluntaria per propriam deliberationem, et propositum; nuda, scilicet taliter quod presbiter bene percipiat peccati magnitudinem; munda, ut non dicat peccatum sine verecundia, et simplicitate. Part. 4, *de Sanctimonial.*

244. Confitere peccata tua; si tu agnoscis, Deus ignoscit; si tu excusas, omni creatura te accusabit. *Prosec.* JOAN. TRITH.

245. Nam si homo detegit, Deus tegit; si homo tegit, Deus nudat; si homo agnoscit, Deus ignoscit. Sup. cap. 7. *Regulæ S. Benedicti*, Gradu 5, verbo *Tu longe.*

246. Vulnus, quamvis grave sit, si apertum est, S. ISIDORUS.
evaporat; valde enim comedit animum, vulnus HISPALENS.
clausum. *Prosec.*

247. Quanto autem magis id tegis, tanto magis auges; aperi ergo hoc grato animo, et non te excruciat. Lib. 2. *Synonym.*, cap. 7.

248. Vitia cordis tui revela, pravas cogitationes illico manifesta. *Prosec.*

249. Vitium enim proditum, cito curatur; crimen tacendo ampliatur, silentio culpa crescit.

250. Si patet vitium, fit ex magno pusillum; si latet vitium, fit ex minimo magnum. *Ibid.*, cap. 11.

251. Confessio erroris, professio est desinendi; desinendum ergo est a peccatis, dum confessio facta est; confessio autem antecedit, remissio sequitur. *Prosecutio.*

252. Extra veniam est, qui peccatum cognoscit, nec cognitum confitetur. Lib. 6. *Etymol.*, cap. 19.

253. Nullus erubescat confiteri, quia vitium detectum cito curatur; latens vero quanto amplius occultatum fuerit, tanto magis profundius serpit. *Prosecutio.*

254. Revera qui vitium confiteri negligit, curari minime cupit. In *Regula Monachor.*, cap. 13.

255. Sunt qui non ex vera cordis compunctione sui accusatores fiunt: sed tantum ad hoc esse se peccatoris assignant, ut ex ficta humilitate confessionis, locum inveniant sanctitatis. Lib. 2, *de Summo bono.*, cap. 12, sent. 8.

256. Multi semetipsos peccatores fatentur, et tamen semetipsos a peccato non subtrahunt. *Ibid.*, cap. 13, sent. 1.

257. Qui peccatorum suorum defensor extiterit,

necesse est si veniam prætendit ut pœnitendo accuset, quod superbiens prave admisit. *Ibid.*, cap. 24, sent 3.

258. Vulnera mentis aperta, cito exhalant ; clausa, nimis exulcerant. *Ibid.*, cap. 39, sent. 27.

259. Superflua est humilitas eorum. qui se gessisse accusant, quæ non admiserunt. Lib. 3, *de Summo bono.*, cap. 32, sent. 6.

LACT. FIRM. 260. Confessio peccata et vulnera, quibus est subjecta imbecillitas carnis, salubriter curat. Lib. 4, *de Vera sapient.*, cap. 30.

261. Appetenda est hæc omnibus medicina, scilicet confessionis, quoniam majori periculo vexatur anima, quam corpus et quamprimum latentibus morbis adhibenda est curatio. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 24.

S. LAURENT. S. JUSTIN. 262. Nil sic cordis amissam reparat gratiam, sicut jugis oris confessio. *Prosec.*

263. Si delictorum maculis fœdatur, si hebetudine gravatur, si desperatione tangitur, si agitatur tentatione, currat ad confessionem. et liberabitur.

264. 265. Quanto graviuse st delictum, et crebrior recidivatio, tanto amplius assidua sit confessio. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 13.

266. Præclarum cœlestis gratiæ indicium, atque justificati hominis medicamentum quammaximum, est delictorum humilis et devota confessio. Part. 2, *de Obedient.*, cap. 15.

267. O delictorum ter beata confessio ! quæ placat Deum, cœlum pandit, reconciliat impios, tergit scelera, conscientiam mundat, fugat vitia, tribuit veniam, auget gratiam, spondet gloriam. Part. 2, *de Regimine Prælat.*, cap. 21.

S. LEO I. 268. Non remanet judicio condemnandum, quod fuerit in confessione purgatum. Serm. 12, *de Quadrag.*

269. Sufficit illa confessio, quæ primum Deo offertur, tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Epist. 8, cap. 2.

LUDOVICUS BLOSIUS. 270. Ut puritatem conscientiæ adipiscaris, confitere satis frequenter humili contritoque corde peccata tua sacerdoti. In *Tabella spirit.*

ORIGEN. 271. Circumspice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum ; proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi et compatiendi noverit disciplinam. Homil. 2, in *Psalm.* XXXVII.

PETR. BLES. 272. Peccatorum confessio debet esse pura, sincera, humilis, fidelis; nisi enim pura fuerit, inanis est. *Prosec.*

273. Sunt nonnulli, qui sua dimidiant peccata, quædam confitendo, quædam subticendo ; talis non cooperitur pallio Dei, quia suus non est, sed diaboli. Serm. 10, in *die Cinerum.*

274. Simulatoria est, et falsa prorsus confessio, si ex cordis amaritudine non procedit. *Ibid., de Confess. Sacram.*

275. Dura et deflenda conditio ! peccare nos cogit fragilitas innata, et confiteri prohibet confusio peccati cognata. *Prosec.*

276. Malum enim facere pudor non est, et pudor est confiteri ; timemus dicere, quod committere non timemus. Serm. 34.

S. PETRUS DAMIANUS. 277. A vestibulo hujus sacratissimæ virtutis omnes illos excludimus, quos ad confessionem vel timor cogit; quia extorta confessio non est confessio, sed confusio. *Prosec.*

278. Vel aliorum accusatio trahit, quæ non est confesio, sed defensio.

279. Vel sui excusatio ducit, quæ non est confessio, sed defensio.

280. Vel inanis jactanctia rapit, quæ non est confessio, sed illusio. Serm. 58, *de S. Andrea.*

281. Oportet confessarium non minus litteratum quam religiosum esse. *Prosec.*

282. Litteratum, ut sciat quid injungat, cui parcat, quando parcere debeat; religiosum vero, ut puras manus levet ad Deum, et pro peccatoribus fiducialiter intercedat. *Ibid.*

283. Ut confiteamur ratio movet, Deus cogit, qui videt; et, si confundimur hic dicere, quid erit in illa magna confusione, ubi omnia omnibus patebunt ? *Ibid.*

284. Spes vana multos obruit, qui, dum bona præsentia cupiunt, aperire conscientias suas nolunt, ne, si quales sunt hominibus appareant, ad nulla præsentis vitæ bona conscendant. *Ibid.*

285. Prius per confessionem propria studeant errata corrigere, qui aliis volunt errorem confitentibus subvenire. *Opusc.* 27, cap. 4.

S. PROSPER. 286. Illi, quorum peccata humanam notitiam latent, non ab ipsis confessa, si ea confiteri noluerint, Deum quem haben testem, ipsum habituri sunt et ultorem. Lib. 2 *de Vita contemplat.*, cap. 7.

287. Bona est peccati confessio, si et curatio consequatur ; nam quid prodest detegere plagam, et non adhibere medicinam? Sent. 101.

288. Amat Deus confitentibus parcere et eos, qui semetipsos judicant, non judicare. *Ibid.*, sent. 210.

RICH. A S. VICTORE. 289. Omnia in confessione lavantur : conscientia mundatur, amaritudo tollitur, mare fugatur, tranquillitas redit, spes reviviscit, animus hilarescit. Part. 1, tract. 1 *de Extermin. mali.*, cap. 3.

290. Illa est pura confessio, quæ ex casta dilectione surgit. Part. 1, *de Benjamin minore.* cap. 11.

ROBERTUS A SORBONA. 291. Mentiens in confessione tria peccata mor-

talia committit: scilicet. mendacium perniciosum, hypocrisim, et tertium, quia pollutus scienter accipit sacramentum confessionis. Tract., sup. *Confess.*

RUPERTUS. 292. Oportet confessionis susceptorem doctum esse lege divina, cautumque discretione præcipua: ut sciat qualia, quibusque pro modo culparum, vel pro possibilitate confitentium pœnitentiæ imponet onera. Lib. 2, sup. *Levit.*, cap. 43.

TERTULLIAN. 293. Tantum revelat confessio delictorum, quantum dissimulatio exaggerat. *Prosec.*

294. Confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ. *De Pœnit.*, cap. 8.

295. Cur cessas aggredi quod scias mederi? mutæ animæ et irrationales medicinas sibi divinitus attributas in tempore agnoscunt. *Ibid.*, cap. 11.

S. THOMAS AQUINAS. 296. Sicut Papa non potest dispensare ut aliquis sine baptismo salvetur, ita nec quod salvetur sine confessione. In supplem. tertiæ partis, quæst. 7, art. 6.

297. De necessitate confessionis est, quod homo omnia peccata confiteatur, quæ habet in memoria. *Ibid.*, quæst. 9, art. 2.

THOMAS A KEMPIS. 298. Ubi humilis confessio, ibi facilis veniæ impetratio. In *Hortulo Rosar.*, cap. 16, sect. 2.

VALERIAN. 299. Difficile est, ut ad ea quæ præparavit Dominus credentibus in se, tibi perveniendi sit aditus, nisi onustum vitiis pectus exoneres. Hom. 2, *de Arcta Vita.*

300. Ille secum magnas opes ad Paradisum portat, qui onustum vitiis pectus studio religionis exonerat. Hom. 6, *de Otiosis verbis.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 301. Prius de vestro delicto confiteamini necesse est, quam proximi ullam culpam reprehendatis. Orat. 41, *pro Ligario.*

PLATO. 302. Quicunque aliquid injuste egerit, ad accusandum seipsum, non ad obtegendum, sed in lucem producendum crimen promptus esse debet, ut qui peccavit det pœnas et sanus incolumisque evadat. *de Rhet.*

SENECA. 303. Vitia sua confiteri sanitatis initium est. Ep. 53.

304. Locum innocentiæ tenet proximum confessio, quia ubi confessio, ibi remissio. *De Moribus.*

305. Proximum ad innocentiam tenet locum, verecunda peccati confessio. In *Proverb.*

CONFIDENTIA.

S. AUGUSTIN. *Definitio.* Fidentia est per quam magnis et honestis in rebus multum ipse animus in se fiduciæ cum certa spe collocavit. *De* LXXXIII *quæst.*, quæst. 31.

JOAN. GERS. Confidentia est fortitudo figens animæ, respectu boni ardui, quod sibi proportionatum est, secundum dictamen rationis. In *descript. terminor.*, cap. *Fortitudo.*

PLATO. Confidentia est expectationis mali, et perturbationis ob mali præsentiam remotio. *de Definit.*

S. ANTONIN. *Divisio.* Confidentia triplex est: prima confidentia est de seipso; secunda est confidentia de alio; tertia est confidentia de aliquo vano. Part. 1, tit. 6, cap. 7, § 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Nemo majore fiducia utitur, quam qui ex affectu diligit. Lib. 5, ep. 29, *ad Theodos., imper.*

S. AUGUSTIN. 2. Memento te fidere in Christo, et si motus est pes tuus, si titubas, si aliqua non superas, si mergi incipis, dic, Domine pereo, libera me; dic, Domine pereo, ne pereas. Serm. 13, *de Verbis Dom.*

S. BERNARD. 3. Sibi ipsi fidere, non fidei, sed perfidiæ est; nec confidentiæ, sed dissidentiæ est magis, in semetipso habere fiduciam. Ser. 5, in *Vigilia Nativ. Dom.*

4. Si quis devotus, si quis sollicitus, si quis spiritu fervens sit, caveat sibi, ne suis fidat meritis, ne suis operibus innitatur; alioquin non hujusmodi animum intrat gratia. Serm. 3, *de Annunt. B. M.*

5. Debet dolorem spei fiducia delinire. In fine serm. *de Transitu S. Malachiæ.*

6. Quantum crescis in gratia, tantum et in fiducia dilataris. Serm. 3, sup. *Cant.*

7. Fideli homini magis inter flagella fidendum est. Ep. 256, *ad Eugen., papam.*

8. In virtute tua nihil ponas, in viribus tuis non confidas, sed confidentia tua semper sit in Christo. Serm. 3, *ad Sororem.*

9. Est infidelis fiducia solius maledictionis capax, cum videlicet in spe peccamus. *Prosec.*

10. Nec illa fiducia dicenda est, sed insensibilitas quædam et dissimulatio perniciosa.

11. Hæc est autem vera hominis fiducia a se deficientis et innitentis Domino suo. Serm. 3, *de Annunt. B. M.*

S. BONAVENT. 12. Confidentia vera non innititur propriis viribus, sed divinis. Sup. *Luc.*, cap. 5.

13. Devotæ mentis confidentia solet esse indicium exauditionis. Lib. 2 *de Profectu religios.* cap. 67.

CASSIODORUS. 14. Magna contra diabolum arma sunt, in suis viribus fiduciam non habere, sed Deum rogare, qui adversarium possit opprimere. Sup. *Psalm.* XLIII, vers. 27: *Quoniam humiliata est in pulver anima mea.*

S. CYPRIANUS. 15. Adversaria est confidentia, quæ periculis vitam suam pro certo commendat. *Prosec.*

16. Expedit plus bene timere quam male fidere. *De singularitate Clericorum*, cap. 2.

FRANCISCUS TITELMAN. 17. Facit experientia fidelitatis in præteritis temporibus, ut et secure in posterum fidamus. Sect. 1, sup. *Psalm.* XXX, vers. 6: *Redemisti me Domine Deus veritatis.*

S. GREG. MAG. 18. Tanto major fiducia mentem roborat, quanto hanc fortior pro veritate afflictio angustat. Lib. 12. *Moral.*, cap. 12, sup. illud Job 11: *Et habebis fiduciam.*

19. Quibusdam sæpe magnitudo virtutis occasio perditionis fuit, ut cum de confidentia virium inordinate securi sunt, inopinate per negligentiam morerentur. Part. 4 *Pastoral.*, cap., 1.

20. De omnipotentis Dei misericordia ordinate confidit, qui hoc quod peccando delinquit, pœnitendo corrigit, flendo tergit. Libr. 2, in I *Regum*, cap. 3, sup. illud: *Dominus est quod bonum est.*

S. GREG. NAZ. 21. Ventis potius est fidendum, aut si quid undis inscribatur, quam humanarum rerum prosperitati. Ep. 52, *ad Sophronium.*

HUGO A SANCTO VICTORE. 22. Fiduciæ est ex virtutum conscientia immotam mentem inter adversa sibi constituere, et de bono exitu confidere. *De fruct. carnis et spirit.*, cap. 14.

HUGO CARD. 23. Confidentiam habe, et veniam consequeris. Sup. *Genes.*, cap. 4.

S JOANNES CHRYSOSTOM. 24. Gratæ animæ quanto fruuntur fiducia, anto majorem Deo reverentiam exhibent. Hom. 39, sup. *Genes.*

25. Nemo qui male vixit desperet, cum ante primos etiam possit volitare; nemo qui virtutem colit confidat ac dormitet, ne meretrix quæ piam antevertat. Hom. 62, sup. *Matth.*

26. Omnis qui confidens est in operibus suis et gloriatur securus est; qui autem securus est non timet; qui non timet nec cavet, qui autem non cavet, quando non sperat, supplantatur à diabolo et dejicitur. Hom. 5 *Oper. imperf. sup. Matth.*

27. Utrumque periculosum est, et confidentia et desperatio; nam confidentia stantem evertit, et desperatio post lapsum non admittit resurgere. Hom. *de Prodit. Judæ.*

28. Nemini fidit qui in malitia vivit. Serm. 14, sup. *Ep. ad Philipp.*, in *Morali.*

29. Nemo malus desperet, nemo bonus nimium sibi confidat; sed ille trepidus, hic alacris esto. Hom. 38, sup. 1, *ad Corinth.*

30. Noli, si stas, nimium confidere, sed cave ne cadas; nam, si Paulus, qui omnium firmissimus erat, formidavit, longe magis nobis est formidandum. *Ibid.* Homil. 23, in *Moral.*

31. Stantem confidere et desperare jacentem perditio animarum est. Homil. 10 *de Pœnit.*

S. JOAN. CLIM. 32. Ne credas in vita tua luto carnis tuæ, neque tibi ipsi omnino fidas. Gradu 15.

33. Nihil ita charitatem solvere odiumque consuevit efficere, sicut confidentia. *Ibid.*, gradu 26.

JOAN. GERS. 34. Quanto homo justus pluribus impugnatur tentationibus, et quanto, renitens eis, pluries evincitur, tanto frequentius, certius, et ideo fortius, quia humilius in Deum se projicit, de Deo sperat et confidit. Part. 3, *de Consolat. Theologiæ*, lib. 1, prosa 3.

PETR. BLES. 35. Semper potius de oratione, quam de confidentia tua, de Deo tantum et non de Principum familiaritate confidas; quia maledictus qui confidit in homine. Ep. 134, *ad Wilhelmum electum.*

36. Non confidas iis, qui solent dare verba, quorum amicitia quæstuaria est et familiaritas sumptuosa. *Ibid.*, tract. *de Instit. episcopi.*

RICH. A S. VICTORE. 37. Quantum fideles de se diffidunt, tantum in divinæ spei adjutorio confidunt. Part. 2, sup. *Cant.*, cap. 21.

THOMAS A KEMPIS. 38. Multum contrariatur supernæ visitationi falsa libertas animi et magna confidentia sui. Lib. 2 *de Imit. Christi*, cap. 10, sect. 2.

39. Qui confidit in Domino non deseretur ab eo, in quacunque tribulatione fuerit. In *Hortulo Rosar.*, cap. 11.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 40. Hominis est bona spe freti beneque sperantis confidere. Lib. 3, *de Moribus*, cap. 7.

SENECA. 41. Duæ res dant plurimum roboris animo, fides veri et fiducia. Ep. 94.

SIXT. PHILOS. 42. Fiduciam cum verecundia habeto. Sent. 244.

43. Non judices esse sapientiæ studiosum, cui non de omnibus credis. *Ibid.*, sent. 240.

CONFLICTUS VITIORUM ET VIRTUTUM.

SENTENTIÆ PATRUM.

Avaritia et largitas.

S. AMBROSIUS. 1. Avarus ait: Quid injustum est si, cum aliena non invadam, propria diligentius servo? *Prosec.*

2. Largitas respondet. O impudens dictum! propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti?

3. Quando in hanc ingressus es lucem, quando de ventre matris existi, quibus quæso facultatibus, quibusque subsidiis stipatus ingressus es? Ser. 81.

Gloria vana, et humilitas.

4. Inanis gloria, cum plene mentem ceperit, mox septiformem in illa nequitiam gignit : inobedientiam, jactantiam, hypocrisim, contentionem, pertinaciam, discordiam, ac novitatis præsumptionem. *Prosec.*

5. Sed si huic vera humilitas opponatur, omnis ejus nequitia vacuatur. Precat. 2, ante *Missam*.

6. Nemo ad certamen virtutis admittitur nisi, prius ab omnibus ablutus maculis delictorum, gratiæ cœlestis munere consecretur. Lib. 4, sup. *Luc*, cap. 4.

S. AUGUSTIN. 7. Quid aliud quam pie viventium crudelis persecutio adversus conglobatas virtutum acies desævit ? *Prosecutio.*

8. Pugnat contra humilitatem superbia ; contra Domini timorem, inanis gloria; contra veram religionem, simulatio ; contra subjectionem, contemptus ; contra fraternam congratulationem, invidia ; contra dilectionem, odium ; contra libertatem justæ correptionis, detractio; contra patientiam, ira ; contra mansuetudinem, protervia; contra satisfactionem, tumor; contra spiritale gaudium, sæcularis vita ; contra virtutis exercitium, torpor vel ignavia; contra firmam stabilitatem, dissoluta vagatio ; contra spei fiduciam, desperatio ; contra mundi contemptum, cupiditas; contra misericordiam, obduratio; contra innocentiam, fraus et furtum ; contra veritatem, fallacia atque mendacium ; contra ciborum parcimoniam, ventris ingluvies ; contra moderatum mœrorem, inepta lætitia ; contra discretam taciturnitatem, multiloquium ; contra carnis integritatem, immunditia ; contra cordis munditiam, spiritalis fornicatio; contra amorem patriæ cœlestis, appetitus sæculi. *De conflictu vitiorum et virtutum*, cap. 1.

9. O quam durus, o quam amarus est superbiæ congressus, quæ Angelos de cœlo projecit, homines de Paradiso minavit. *Ibid.*

Superbia et humilitas.

10. Superbia dicit : Multis, imo pene omnibus melior es, verbo, scientia, divitiis, honoribus, cunctisque quæ carnalibus, vel spiritualibus suppetant charismatibus. Cunctos ergo despice, cunctis temetipsum superiorem attende. *Pros.*

11. Humilitas respondet : Memento quia pulvis es, quia cinis es, quia putredo et vermis es ; quia etsi aliquid es, nisi tantum te humilies quantum magnus es, perdes omnino quod es.

12. Numquid tu altior es, quam primus Angelus? numquid tu splendidior in terra, quam Lucifer in cœlo ? quod si ille de tanta sublimitate cecidit per superbiam, quomodo tu ad tantam sublimitatem superbiens de imis conscendes? *Ibid.*, cap. 2.

Inanis gloria et Timor Dei.

13. Inanis gloria dicit : Age bonum quod vales, ostende cunctis bonum quod agis, ut bonus a cunctis dicaris, ut sanctus et venerabilis ab hominibus prædiceris, ut Dei electus voceris, ut nemo te contemnat, nemo despiciat, sed universi tibi debitum honorem persolvant. *Pros.*

14. Timor Dei respondet. Si boni aliquid agis, non pro transitoriis, sed pro æternis honoribus id age.

15. Occulta quod agis, in quantum vales; quod si ex toto nos vales, sit in animo occultandi voluntas, et non erit de ostentatione ulla temeritas, nec criminis erit aliquando manifestare, quod semper vis celatum habere. *Ibid.*, cap. 3.

Simulatio et vera Religio.

16. Simulatio dicit : Quia nihil boni in abscondito facis, ne a cunctis cognitus detesteris, finge te foris esse, quod intus non appetis. *Prosec.*

17. Religio vera respondet : Imo magis satage esse quod non es : nam ostendere te hominibus quod non es, quid aliud quam damnatio est? *Ibid.*, cap. 4.

Inobedientia et subjectio.

18. Inobedientia dicit : Quis tu es ut pejoribus obtemperes, deterioribus famulatum exhibeas? Te magis quam illos decuerat imperare, qui tibi non possunt ingenio vel industria coæquari : obtempera igitur magis Domini imperio, et non sit tibi cura de aliquo. *Prosec.*

19. Subjectio respondet : Si Domini obtemperandum est imperio, humano subdi necesse est magisterio. Quales enim esse debeant hi qui imperant, non est a subditis discutiendum. *Ibid.*, cap. 5.

Invidia et concordia.

20. Invidia dicit : In quo illo, vel illo minor es? cur ergo eis vel æqualis, vel superior non es ? quanta vales ipse, quæ ipsi non valent? non ergo tibi aut superiores aut æquales esse debent. *Prosec.*

21. Concordia respondet : Si cæteros virtutibus antecellis, tutius in loco infimo, quam in summo temetipsum conservas, semper enim de alto pejor fit ruina. *Ibid.*, cap. 6.

Odium et charitas.

22. Odium dicit : Absit ut illum ames, quem in omnibus contrarium habes, qui tibi derogat, qui tibi insultat, qui te injuriis exasperat, qui tibi peccata tua improperat, qui te dictis, operibus, honoribus semper præire festinat : nisi enim tibi invideret, nequaquam se tibi ita præferret. *Prosec.*

23. Charitas respondet : Numquid quia hæc quæ narras odio habenda sunt in homine, propterea non est amanda Dei imago in homine, sicut Christus qui in cruce positus inimicos suos dilexit.

24. Omnem ergo amaritudinem fellis evome, et quoquo pacto volueris, charitatis dulcedinem sume, nihil enim suavius, nihil illa beatius. *Ibid.*

Detractio et correptio.

25. Detractio dicit : Quis potest sustinere, quis silentio tegere, quanta ille prava committit, nisi forte qui consentit? *Prosec.*

26. Libertas justæ correptionis respondet : Nec tacenda sunt mala proximi, nec consentienda, sed charitate fraterna in faciem proximus est redarguendus, non autem occulte detrahendus.

27. Majus scandalum sumit, qui se detrahentem intelligit, quam qui corripientem sustinet.

28. Et nonnunquam errata delinquentium ad tempus silentio tegenda sunt, ut aptiori tempore corrigantur. *Ibid.*

Ira et patientia.

29. Ira dicit : Quæ erga te aguntur, hæc æquanimiter ferri non possunt, imo tolerare peccatum est : quia si non eis cum magna exasperatione resistitur, contra te deinceps sine mensura cumulantur. *Prosec.*

30. Patientia respondet : Si passio redemptoris ad mentem reducitur, nihil tam durum, quod non æquo animo toleretur.

31. Sed quanta sunt in comparatione passionum ejus, quæ patimur? Ille enim opprobria, irrisiones, contumelias, alapas, sputa, flagella, spineam coronam, crucemque sustinuit ; et nos miseri ad nostram confusionem uno sermone fatigamur, uno verbo dejicimur. *Ibid.*

Protervia et mansuetudo.

32. Protervia dicit : Numquid stultis, numquid brutis animalibus ac insensatis lenia verba, non asperrima magis, ut talos decet, dum delinquunt, objicienda sunt? *Prosec.*

33. Mansuetudo respondet : Non tua in his persuasio, sed Apostoli sequenda est præceptio dicens, Seniorem ne increpaveris. Quod proterviæ malum deterius adhuc subditis, quam prælatis nocet.

34. Sæpius enim contingit, ut leniter, ac cum charitatis dulcedine prolatam correptionem spernant, et contra humilitatis verba, despectionis emittunt jacula. *Ibid.*, cap. 10.

Tumor et satisfactio.

35. Tumor dicit : Testem habes in cœlis ; non sit tibi curæ quid de te suspicentur homines in terris. *Pros.*

36. Satisfactio respondet : Non est danda detrahendi occasio, non susurrandi suspicio ; sed si adsunt quæ corrigantur, manifestanda ; aut certe si desunt, humili protestatione neganda. *Ibid.*, cap. 11.

Tristitia et gaudium.

37. Tristitia dicit : Quid habes unde gaudeas, cum tanta mala de proximis spargas? Perpende cum quo mœrore omnes intuendi sunt, qui in tanto contra te amaritudinis felle versantur. *Prosec.*

38. Gaudium respondet : Non est in his contristandum, quæ suades, sed e contra magis gaudendum ; et nullus locus mœroris esse debet, ubi tanta lætitia succedit. *Ibid.*, cap. 12.

Torpor vel ignavia et exercitium.

39. Torpor vel ignavia dicit : Si lectioni, et continuato studio semper insistis, oculorum caliginem incurris : si indesinenter lacrymas fundis, ipsos etiam oculos amittis. *Pros.*

40. Si protelatis vigiliis psalmorum censum persolvis, insaniam capitis acquiris : si quotidiano labore te conficis, ad opus spiritale quando consurges?

41. Exercitium virtutis respondet : Quid tibi ad hoc proferendum tam longa temporum spatia proponis? numquid scis si crastinum vivas? imo etiam si unam horam in hac vita facias, ignoras. *Ibid.*, cap. 13.

Evagatio et stabilitas.

42. Evagatio dicit : Si Deum ubique esse credis, cur unum locum singulariter, quo tanta mala perpetrantur, custodis, et non potius ad alia transis? *Prosec.*

43. Stabilitas firma respondet : Si ita est ut asseris, quia ubique Deum esse fateris ; ergo nec iste locus deserendus est, quem fugere appetis, quia et in ipso Deus est.

44. At, inquis, meliorem inquiro, meliorem invenio ; sed respondeo : Numquid meliorem, aut

etiam talem invenies, qualem diabolum, et Angelos ejus, et hominem perdidisse cognoscis?

45. Memor esto itaque, quia primus Angelus de Cœlo ruit; et primus homo de Paradiso expulsus, ad ærumnam hujus sæculi pervenit.

46. Attende quia Lot exercitio malorum probatus, inter Sodomitas sanctus fuit; in montis vero securitate torpens, inebriatus cum filiabus suis peccavit. *Ibid.*, cap. 14.

Desperatio et fiducia.

47. Desperatio dicit: Quæ et quanta commisisti, quam gravia crimina, quam numerosa delicta, et tamen in melius vitam nondum mutasti, necdum conversationem utiliter correxisti. *Pros.*

48. Ecce enim, ut cernis, mala consuetudine obligatus teneris; conaris exsurgere, sed peccatorum oneribus prægravatus relaberis.

49. Quid ergo agendum est, quando de præteritis certa damnatio imminet, et de præsentibus emendatio nulla succedit; nisi ut non amittantur rerum temporalium voluptates, dum consequi nequeunt futuri sæculi delectationes?

50. Fiducia respondet: Si de criminibus et de delictis agitur, ecce David adulterii simul et homicidii reus de inferni faucibus Domini misericordia describitur liberatus.

51. Ecce Manasses omnium peccatorum nefandissimus, impurissimus ac sordidissimus, illecebrosissimus quoque et sceleratissimus, per pœnitentiam ad vitam de morte rediit.

52. Non ergo quisque differat de die in diem, dum nescit si vel unam diem correctionis habeat; ut quod heri non egit, agat hodie, dum adhuc vivere licet. *Ibid.*, cap. 15.

Cupiditas et mundi contemptus.

53. Cupiditas dicit: Valde sine culpa es, quod quædam habenda concupiscis; quia non multiplicare appetis, sed egere pertimescis; et quod male alius retinet, ipse melius expendis. *Prosec.*

54. Mundi contemptus respondet: Ista nec apud homines sæculares sine periculo vel offensione procurantur, quin quanto quisque amplius habere cœpit, tanto amplius habere concupiscit: fitque ut modum in concupiscendo non habeat, dum innumeris hujus sæculi curis deservire festinat.

55. Si igitur sæcularibus viris ita est perniciosa cupiditatis industria, quanto magis illis periculosior, qui habitu, et conversatione jam sæculares esse desierunt? *Ibid.*, cap. 16.

Obduratio et misericordia.

56. Obduratio dicit: Si ea quæ possides indigentibus tribuis, unde subjectos absque penuria nutris? *Prosec.*

57. Misericordia respondet: Memento quid purpurato diviti contigerit, qui non ideo damnatus est, quod aliena abstulerit, sed quod egenti pauperi sua non tribuerit. *Ibid.*, cap. 17.

Furtum et fraus cum innocentia.

58. Furtum dicit: Si aliena non tollis, ex proprio vel dives, vel sufficiens esse non potes. *Pros.*

59. Fraus dicit: Si cuncta, quæ tibi prælatus servanda commisit, illibata consignas, et nec modicum quid reservandum existimas; unde vel propriis utilitatibus consulis, vel amicis et commilitonibus places?

60. Innocentia ad utraque respondet: Melius est pauperem et insufficientem esse, nullique ex dato placere, quam aliquem lædere furto vel fraude.

61. Qui enim aliena quomodolibet injuste præripit, ipse sibi regni cœlestis aditum claudit. *Ibid.*, cap. 18.

Ventris ingluvies et ciborum parcimonia.

62. Ventris ingluvies dicit: Ad usum Deus omnia munda condidit; et qui saturari cibo respuit, quid aliud quam muneri concesso contradicit? *Pros.*

63. Ciborum parcimonia dicit; Unum horum quod dicis, verum est: ne enim homo fame moreretur, omnia ad esum Deus creavit; sed ne mensuram comedendi excederet, abstinentiam imperavit.

64. Quapropter sicut æger ad medicinam, sic ad sumendas dapes debet quisque accedere: nequaquam videlicet in illis voluptatem appetens, sed necessitati succurrens. *Ibid.*, cap. 20.

Inepta lætitia et moderatus mœror.

65. Inepta lætitia dicit: Ut quid animi gaudium intus abscondis? egredere in publicum lætus, dic aliquid foris, unde vel tu vel proximi rideant, fac eos lætos tua lætitia. *Prosec.*

66. Moderatus mœror respondet: Unde tibi inest tanta lætitia? numquid jam diabolum vicisti? numquid jam inferni pœnas evasisti? numquid jam de exilio ad patriam venisti? numquid jam de tua electione securitatem accepisti?

67. Comprime ergo inanem lætitiam, qui nondum evasisti pœnalem ærumnam: nonne apud omnes insanus judicatur is qui, tenebris reclusus, carceris gaudere conatur? *Ibid.*, cap. 21.

Multiloquium et Silentium.

68. Multiloquium dicit: Non ille reus tenebi-

tur qui plura quidem, sed bona loquitur : sed ille qui saltem rara, sed mala dicere probatur. *Pros.*

69. Silentium respondet : Verum est quod dicis, sed dum multa bona proferri videntur, sæpe contingit ut a bonis locutio inchoata, ad aliquod pravum derivetur.

70. Forte inter innumera verba declinantur criminosa, sed nunquam declinari poterunt inutilia atque otiosa, de quibus utique ratio in futuro erit reddenda. *Ibid.*, cap. 22.

Luxuria et Castitas.

71. Luxuria dicit : Cur te in voluptate tua non dilatas modo, cum quid te sequatur ignores ? acceptum ergo tempus in desideriis perdere non debes : quia quam cito pertranseat, nescis. *Pros.*

72. Si enim misceri Deus in voluptate coitus nollet, in ipso humani generis exordio masculum et feminam non fecisset.

73. Castitas respondet : Nolo ut ignorare te fingas, quid post hanc vitam recipies, si enim pie et caste vixeris, sine fine gaudebis : si vero impie et luxuriose, æternis incendiis subjacebis.

74. Inde autem castius magis debes vivere, unde quam citius tempus acceptum pertranseat, ignorare te dicis. *Ibid.*, cap. 24.

Amor sæculi et Amor patriæ cœlestis.

75. Amor sæculi dicit : Quid pulchrius, quid honestius, quidve potest esse delectabilius, quam quod in præsenti vita quotidie cernimus ? *Pros.*

76. Amor patriæ cœlestis respondet : Si te ista delectant, quæ sub cœlo sunt : si carcer ita pulcher est, patria, civitas, et domus qualis est ?

77. Si talia sunt, quæ colunt peregrini, qualia sunt quæ possident filii ?

78. Si mortales et miseri in hac vita taliter sunt remunerati immortales et beati qualiter sunt in illa vita ditati ?

79. Quapropter recedat amor præsentis sæculi, in quo sic nullus nascitur, ut non moriatur, et succedat amor futuri sæculi, in quo sic omnes vivificantur, ut non deinceps moriantur. *Ibid.*, cap. 26.

80. Quandiu vitiis imperatur, plena pax non est, quia et illa quæ resistunt periculoso debellantur prælio, et illa quæ victa sunt, nondum securo triumphantur otio, sed adhuc sollicito premuntur imperio. Lib. 19, *de Civitate Dei*, cap. 17.

81. Bellum gravius et amarius cogitari non potest, quam ubi voluntas sic adversa est passioni, et passio voluntati, ut nullius earum victoria tales inimicitiæ finiantur, ubi sic confligit cum ipsa natura corporis vis doloris, ut neutrum alteri cedat. *Ibid.*, cap. 28.

82. Obsessa mens hominis, et undique diaboli infestatione vallata, vix occurrit singulis, vix resistit : si avaritia prostrata est, exsurgit libido ; si libido compressa est, succedit ambitio ; si ambitio contempta est, ira exasperat, inflat superbia, vinolentia invitat, invidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abscindit. Lib. 4, *contra duas Epist. Pelag.*, cap. 10.

Charitas et superbia.

83. Pascit esurientem charitas, pascit et superbia : charitas ut Deus laudetur, superbia ut ipsa laudetur. *Prosec.*

84. Vestit nudum caritas, vestit et superbia ; jejunat caritas, jejunat et superbia ; sepelit mortuum charitas, sepelit et superbia ; omnia opera quæ vult facere charitas et facit, agitat contra superbia. Tract. 8, sup. *Ep. Joan.*, cap. 4.

85. Habet anima virtutes, quibus instruitur, et armatur contra vitia ; temperantiam habent contra prospera, fortitudinem contra adversa. *De spiritu et anima*, cap. 20.

86. Melius confligitur cum vitiis, quam cum sine ulla conflictione dominatur. Lib. 21, *De Civitat. Dei*, cap. 15.

87. Universa hominum vita, virtutis palæstra est. Orat. 1. S. BASILIUS SELEUCENS.

88. Cum ex aliis quibuscunque bonis virium magis suarum capere soleat incrementum superbia ; sola humilitas omnium propugnaculum, turrisque virtutum, ejus fortiter resistit malitiæ, obviat præsumptioni. Ep. 1, *ad Robertum*. S. BERNARD.

89. Satis delicate se palpat, qui vult sine labore, studioque continuo vel vitia superare, vel virtutes acquirere. *De ordine vitæ.*

90. Superbia sicut est origo omnium criminum, ita est ruina omnium virtutum : ipsa est in peccato prima, ipsa in conflictu postrema. *Prosec.*

91. Cætera vitia solas illas virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur : ut luxuria pudicitiam, ira patientiam ; sola vero superbia contra cunctas animi virtutes se erigit. *De Inter. domo*, cap. 41.

92. Ordinata procedit acie adversus septem peccati gradus spiritus septiformis. *Prosec.*

93. Contra negligentiam timor exsurgit ; qui enim timet Deum, nihil negligit.

94. Confligit adversus experientiam mali scientiæ spiritus, docens quid perniciosum sit, quidve expediat experiri.

95. Contra concupiscentiam mali, dimicat fortitudo; nulla enim nisi in manu forti liberatio est.

96. Evidenter curiositati pietas adversatur, et quem illa a corde evocat, ista revocat.

97. Ut maligni artem arte deludat, consuetudini consilium se opponit.

98. Contemptum Dei spiritus intellectus impugnat, illuminans tenebras cordis, et lucem divinæ misericordiæ et copiosæ miserationis infundens.

99. Excutitur negligentia, ut timoris spiritus repleat mentem; abjicitur curiositas ut succedat pietas, experientia mali fugatur, apponiturque scientia.

100. Concupiscentiæ prævalet fortitudo, consilium consuetudinem amputat, intellectus vigens contemptum amovet, et disparente omnino malitia sapientia regnat.

101. Miseram animam, quam perniciose negligentia soporaverat, timor suscitat.

102. Quam pejus excitaverat curiositas, pietas blande demulcet.

103. Quam attraxerat experientia mali, scientia quid actum sit indicans, dolorem apponit.

104. Quam tenuerat concupiscentia, quod suum est fortitudo erigit.

105. Quam ligaverat consuetudo, consilium solvit.

106. Quam contemptus in carcerem truserat, intellectus educit de carcere.

107. Quam malitia jugulaverat, sapientia reparat. Serm. *de septem donis Spiritus sancti.*

S. EPHREM. 108. Præsto tibi contra adversarii machinas, sunt arma diversa. *Prosec.*

109. Si libidinis in nos bellum moverit, sociam nobis in pugna animi castitatem adversus illum assumamus.

110. Si te per odium vulnerare studuerit, ad fraternam charitatem accurrito.

111. Si te per arrogantiam oppugnaverit, humilitatem ei opponito.

112. Si corporis concupiscentiam adversum te incitaverit, temperantiæ thoracem velociter induito.

113. Si lasciviæ jacula in te contorserit, galeam continentiæ in eum assumas.

114. Si divitiarum cupiditate te stimulaverit, paupertatis beatitudinem amplectere.

115. Si gulæ vitio te adortus fuerit jejunii tibi alas aptes. *De malo linguæ.*

GLOSSA ORD. 116. Cum aliis vitiis potest expectari conflictus, sed hanc, scilicet fornicationem, fugite, ne approximetis, quia non aliter potest melius vinci. Sup. I, *ad Cor.*, cap. 7.

117. Virtus dum vitiis renititur, quadam delectatione ejus sibimet ipsi animus blanditur. Part. 4 *Pastoralis*, cap. 1. S. GREG. MAG.

118. Qui contra vitia semper in acie est, habet etiam hoc tempore bellum suum; et fortasse gravius affligitur, cum non extraneorum ictibus, sed suorum moribus impugnatur. Lib. 31, *Moral.*, cap. 4.

119. Alia vitia eas solummodo virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur; ut videlicet, ira patientiam, gastrimargia abstinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem nequaquam unius virtutis extinctione contenta est, sed contra cuncta animæ membra se erigit. Lib. 34, *Moral.*, cap. 18.

120. Conflictus vitiorum, exercitia sunt virtutum. Lib. 3, *de Arca Noe, Morali*, cap. 10. HUGO A S. VICTORE.

121. Virtutes expellunt vitia: humilitas superbiam, charitas invidiam, pax iracundiam, gaudium acediam, liberalitas avaritiam, abstinentia gulam, castitas luxuriam. Serm. 11, *de Spirit. sanitate.*

122. Ubi vitia cum impetu sunt fluentia, et malos ad tormenta trahentia, ibi virtutis est cujuslibet dissipatio. *Prosec.*

123. Aufert superbia humilitatem, ira pacem, invidia charitatem, acedia gaudium, avaritia largitatem, luxuria castitatem. Serm. 23.

124. Hominum cum vitiis conflictantium, alii sunt stantes, alii nutantes, alii vagantes. *Prosec.*

125. Stantes sunt confirmati, nutantes nondum radicati, vagantes dissipati.

126. Stantes sunt qui vincunt, nutantes qui pugnant, vagantes qui vincuntur.

127. Stantes sunt in pace, nutantes in luctamine, vagantes in abalienatione.

128. Stantes possident, nutantes appetunt et sequuntur, vagantes fugiunt et abstrahuntur primum ad illicita opera, postea ad turpia. Lib. 1 *Miscellan.*

129. Illud est cunctorum luctaminum velut quoddam solidissimum fundamentum, ut primitus carnalium desideriorum incentiva perimantur. *Prosec.* JOAN. CASS

130. Nullus carne propria non devicta, legitime decertare poterit; et qui legitime non decertat, sine dubio nec in agone confligere, nec coronæ gloriam, nec victoriæ gratiam poterit promereri. Lib. 5, *de Spiritu Gastrimargiæ*, cap. 16.

131. Sine vera humilitate nullius penitus vitii poterit unquam triumphus acquiri. Lib. 6, *de Spirit. fornicat.*, cap. 1.

132. Cenodoxia tanto est perniciosior ad con-

flictum, quanto obscurior ad cavendum. Lib. 11, *de Spirit. Cenodoxiæ*, cap. 2.

133. Unusquisque vitium, quo maxime infestatur, explorans, adversus illud arripiat principale certamen. Collat. 5 *Abbat. Serapion.*, capitul. 14.

134. Virtutes non occultatione vitiorum, sed expugnatione pariuntur. Collat. 18 *Abb. Piammonis*, cap. 8.

S. JOANNES CHRYSOST. 135. Omnium bonorum prima et fortiora tria sunt mala, scilicet gula, avaritia et vana gloria. *Prosec.*

136. Omnium malorum prima et fortiora tria sunt bona: eleemosyna, oratio, et jejunium. Eleemosyna contra avaritiam, jejunium contra gulam, oratio contra vanam gloriam. Hom. 15 *Oper. imperf. sup. Matth.*

JOAN. GERS. 137. Frustra præliatur adversus alia vitia, qui gulæ portam aperit. Part. 4, Serm. *Dom.* 1 *Quadr.*

S. ISID. HISP. 138. Semper est conflictus inter virtutes et vitia; nam cohærere et conjungi non potest veritas cum mendacio, pudor cum petulantia, fides cum perfidia, castitas cum luxuria. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 36, sent. 6.

139. Tunc se viri sancti veracius a vitiorum colluvione detergunt, dum ab eis contra singula vitia virtutes singulæ apponuntur. *Prosec.*

140. Interdum vitia cum virtutibus ad utilitatem confligunt, ut ipso certamine vel mens exerceatur, vel ab elationis concursu animus restringatur. *Ibid.*, cap. 37. sent. 1.

141. Adversus vitiorum impetus, contrariis virtutibus est pugnandum. *Pros.*

142. Contra luxuriam, cordis est adhibenda munditia; contra odium, dilectio est præparanda; contra iracundiam, patientia est proponenda; contra timorem, fiduciæ adhibenda est virtus; contra torporem, cœli præmium.

143. Tristitiæ quoque gaudium, acediæ fortitudo, avaritiæ largitas, superbiæ humilitas opponenda est. *Ibid.*, cap. 37.

144. Singulæ virtutes nascentia contra se vitia reprimunt, ac tentationum motus virtute divinæ charitatis extinguunt. *Prosec.*

145. Libidinem abstinentia domat, adversus iram tolerantia dimicat.

146. Tristitiæ mœrorem spes æterni gaudii superat, et quem turbata mens de exterioribus afficit, dulcedo interioris tranquillitatis lenit.

147. Adversus invidiam præparetur charitas; et adversus iræ incendia mansuetudinis adhibeatur tranquillitas.

148. Adversus superbiam opponitur humilitas Christi, qua humiliantur elati. *Ibid.*

149. Non potest quispiam spiritualia bella suscipere, nisi prius carnis edomaverit cupiditates. *Ibid.*, cap. 41, sent. 1.

150. Tunc hostes, qui intra nos sunt, a nobis fortius superantur, quando prius quæ intra nos sunt vitia extinguuntur; nam frustra foris agit bellum, qui intus habet periculum. Lib. 2 *de Summo bono*, cap. 42, sent. 11.

151. Ubi vitia non sunt, nec virtuti locus est quidem; sicut nec victoriæ, ubi adversarius nullus est: ita fit ut bonum sine malo esse in hac vita non possit. Lib. 6 *de Vero cultu*, cap. 15. LACT. FIRM.

152. Præparet se quisque ad agonem, erudiat se ad justitiam, instruat ad virtutem ut, si forte adversarius indixerit bellum, nulla vi, nullo terrore, nullis cruciatibus a recto et bono divellatur. In fine *Epitom. divin. instit.*

153. Iniquitas cum justitia non habet pacem; temperantiam odit ebrietas; falsitati nulla cum veritate concordia. *Prosec.* S. LEO I.

154. Non amat superbia mansuetudinem, petulantia verecundiam, avaritia largitatem.

155. Et tam pertinaces habet diversitas illa conflictus ut, etiamsi exterius conquiescat, ipsa tamen piorum cordium penetralia inquietare non desinat. Serm. 9 *Quadr.*

156. Interior homo, in Christo regeneratus et cum a vinculis captivitatis est erutus, assiduos habet cum carne conflictus et, dum cohibet concupiscentem, patitur repugnantem. *Pros.*

157. In qua discordia non facile obtinetur tam perfecta victoria, ut etiam quæ sunt abrumpenda non illigent, et quæ sunt interficienda non vulnerent. Serm. 5 *de Jejunio septimi mensis.*

158. Christianæ Religionis via ea est ut, ubi est Spiritus sanctus, ibi statim sequatur conflictus. Hom. 15. S. MACHAR.

159. Temperantia pugnat contra libidines, prudentia contra errores, fortitudo contra adversitates, justitia contra inæqualites. *De charit.*, cap. 11. PETR. BLES.

160. Gravissimi hostes nobis sunt: superbia aufert homini Deum, luxuria seipsum, avaritia proximum; gula decipit seipsum, invidia sugillat, ira flagellat, acedia ligat. *Prosec.*

161. Humilitas opus celeberrimum quasi potio superbiam excludit.

162. Apponitur contra luxuriam castitas, quæ illam penitus destruit.

163. Contra avaritiam confligit eleemosyna, quæ sua perseverante largitate illam opprimit.

164. Major solito abstinentia gulæ venenum eliminat.

165. Invidia visis rebus opimis macrescit; tu autem fidelis si vis illam vincere, humilia oculos

tuos, ne videas unde doleas, vel quod verius unde pereas.

166. Iræ opponitur mansuetudo, nihil enim facilius frangit iram; quia eum, qui passus est injuriam, mansuetudo provocat adveniam, et eum qui intulit, ad lacrymas inducit.

PETRUS CELL.

167. Similiter contra acediam confligit devotio, quæ hunc torporem cito evacuat. *Ibid.*, Serm. 11, *Quad.*

168. Virtus adversariorum infestatione lacessita, flore vernat et fructu. *Prosec.*

169. Tunc virtus se expandit propagine multa, cum malis reluctantibus fuerit provocata.

170. Nec ad plenum fides discernitur, nisi telo infidelitatis fortiter impetatur.

171. Justitia non absque terrore est, quando gloriatur, nisi cum experimentum sui injustitia capit. Lib. 5, epist. 4.

172. Turba vitiorum, ordine confuso, præceps rapitur ad bellum. *Pros.*

173. Confundunt voces et permiscent ordines, incentiva vitiorum.

174. Sed lentis gressibus et incessu composito procedit ad bellum exercitus virtutum; quo tamen tardius venit, eo instantius venit.

175. Bonum quidem est, ut vitium a virtute perimatur, sed malum est ut vitiosus virtuti adversetur. *Ibid., de Panibus*, cap. 13.

176. Virtutem aggreditur concupiscentia, scutum arripit ira, lanceam luxuria, gladium invidia, clypeum temeritas, equum jactantia, calcaria impatientia, galeam superbia. *Ibid.*

177. Bellandum, imo rebellandum est tibi adversus phalangas vitiorum, ne patiaris sine fine execrabile super te imperium dæmonum. *Ibid.*, cap. 15.

S. PETRUS CHRYSOL.

178. Ne sit pietas, impietas agit; ne eleemosyna vindicet, cupiditas pugnat; ne misericordia convalescat, furti avaritia confligit; ne innocentia, puritas, simplicitas, sanctitas regnet, hypocrisis sola confligit. Serm. 9.

179. Gula cum jejunio, abstinentia cum crapula, cum luxuria castitas, cum perfidia fides confligit. *Prosec.*

180. Pietas cum impietate, patientia cum furore, cupiditas cum liberalitate, misericordia cum avaritia, humilitas cum superbia, sanctitas cum reatu confligit.

181. Si quis spectante Deo, cœlesti resonante jam tuba, Angelico insistente occursu, irretitus illecebris ad exercitium virtutis venire neglexerit, perdit luctaminis præmium, virtutis gloriam, certaminis palmam, justitiæ coronam. *Ibid.*, serm. 13.

182. Nescit vincere vitia corporis virtutis cingulum qui deponit. *Ibid.*, Serm. 22.

183. Vitia non sunt repensanda vitiis, sed superanda virtutibus. *Prosec.*

184. Nam ira vincitur lenitate, mansuetudine extinguitur furor, malitia bonitate palpatur, crudelitas pietate prosternitur, impatientia patientia punitur, superbiam humilitas sternit. *Prosec.*

185. Ergo qui vult vitia vincere, pietatis arma teneat, non furoris. *Ibid.*, serm. 33.

186. Cum aliis vitiis animus poterit confligere Christianus, invidiam quisquis antequam sentiat non fugerit, non evadit. Serm. 172.

S. PETR. DAM.

187. Eia miles Christi, fortiter te in vires collige et, circumducto prudentiæ tuæ oculo, contra cunctas diaboli machinas viriliter præliare, avaritiam jugula, superbiam calca. Lib. 7, ep. 1, *ad Gebehandum archiepisc. Ravennatem.*

S. PETRUS DAMIANUS.

188. Arripe arma, et viriliter dimica; doma superbiam, jugula iracundiam, extingue libidinem, reprime avaritiam, occide invidiam. Ser. 18, *de S. Vitali Mart.*

189. Ii, qui adversus vitiorum monstra confligunt, supernæ virtutis auxilio fulciuntur. *Opusc.* 7, cap. 22.

PHILO JUD.

190. Virtus attollitur, et in sublime fertur, cœlestia semper appetens; vitium autem deorsum vergit, et deditos sibi deprimit: omnis virtus animas amat, omne autem vitium corpora, et quidquid alteri gratum, alteri exosum est. *De eo : Quis rerum divinarum hæres sit ?*

S. PROSPER.

191. Contra omnia vitia, continua sunt bella virtutibus. Sup. *Psalm.* CXXXIX, vers. 2.

PRUDENTIUS.

192. Vincendi præsens ratio est, si cominus ipsas
Virtutum facies, et colluctantia contra
Viribus infestis liceat portenta notare. In *Psychomachia de pugna fidei et idololatriæ.*

THOMAS A KEMPIS.

193. Magnus profecto labor est certare quotidie contra passiones et vitia, sed præmia maxima vincentibus sunt promissa. Serm. 11, *ad Novit.*, part. 1, divis. 1.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES.

194. Maxime dissident virtus et vitium, paupertas, et divitiæ. Libr. 5 *Politic.*, cap. 3.

CICERO.

195. Vitia et virtutes semper inter se confligunt. Hinc pugnat pudor, illinc petulantia; hinc pudicitia, illinc stuprum; hinc fides, illinc fraudatio; hinc pietas, illinc scelus; hinc constantia, illinc furor; hinc honestas, illinc turpitudo; hinc continentia, illinc libido. *Prosecutio*, Orat. 2 et in ordine 20, pro *Catilina*, num. 25.

196. Denique æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutesque omnes certant cum iniquitate, luxuria, ignavia, temeritate, cum vitiis omnibus.

SENECA.

197. Omnia vitia contra naturam pugnant. Ep. 122.

CONFUSIO.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Nullus est nudus, nisi quem culpa nudaverit. *De Joseph*, cap. 5.

2. Considera quomodo nos confundat, cum aliquid deliquimus, quomodo incurset oculos, quomodo in memoriam semper incurrat. *Pros.*

3. Quem commissi pudet, nescit postea aliquid tale committere, unde similiter erubescat. In *Apolog. David.*, lib. 1, cap. 9.

4. Pudor seu confusio plerumque corrector est nostri; et dum incipit nos pudere commissi, ne diutius pudeat, deserere quæ erubescenda sunt, admonemur. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 10, vers. 6.

S. AUGUSTIN. 5. Confusio adducit gratiam et gloriam, cum erubescit quisque de propria iniquitate, et pœnitendo in melius commutatur. Ep. 48, *ad Vincentium.*

6. Superbia habet confusionis deformitatem, et non habet confessionis humilitatem. Lib. 11 *de Genesi ad litt.*, cap. 35.

7. Est quædam confusio temporalis utilis, perturbatio animi respicientis peccata sua, respectione perhorrescentis, horrore erubescentis, erubescentia corrigentis. Sup. *Psalm.* XXX, conc. 1, vers. 1.

8. Confusio est quæ mordet conscientiam. Sup. *Psalm.* LXVIII, conc. 2, vers. 23: *Tu scis confusionem meam.*

9. In judicio confundentur perniciose, qui modo nolunt confundi salubriter. *Prosec.*

10. Nemo nostrum vivet sine confusione, nisi prius confusus reviviscat.

11. Præbet peccatoribus Deus modo aditum salubris confusionis; si autem modo nolunt confundi, tunc confundentur, quando deducent eos ex adverso iniquitates eorum. Sup. *Psalm.* LXXXV, versu ultimo.

S. BERNARD. 12. Bonus pudor est, quo peccasse, aut certe peccare confunderis. Serm. *ad milites templi*, cap. 12.

13. Quid necesse est confundere amplius eum, cui sua ratio magister, cui propria conscientia virga, et ingenita verecundia lex disciplinæ est? Epist. 1 *ad Rupertum.*

14. In his quæ fidei sunt, cavenda est confusio. Lib. 5, *de Consider.*

15. Magna confusio, magna valde, quod ardentius sæculares perniciosa desiderant, quam religiosi utilia. Serm. 1 *ad fratres.*

S. BONAVENT. 16. Mortificatione confunditur diabolus. Serm. 3. *Dom.* 2, *Quadrag.*

17. Si quis pro signo sui rancoris, accipit signa tui amoris, statim confunditur. Serm. 2, *Pentec.*

18. Cavendum est ne, dum nimis vitatur præsumptio, inordinationis accedat confusio. In *speculo discipl.*, part. 1, cap. 5.

CASSIODOR. 19. Erubescit actus suos, propria æstimatione damnatus est, et se ultore torquetur, qui vinculo confusionis involvitur. Sup. *Psalm.* XXXIV, vers. 30: *Induantur confusione.*

S. CLEMENS PAPA. 20. Vere digna confusio est, ubi nihil amplius gessimus ab his quibus amplius intelleximus. *Pros.*

21. Si confusio nobis erit æquales sæcularibus inveniri in operibus bonis, quid erit nobis si inferiores nos ac deteriores examinatio futura reperiat? Lib. 6, *Recognition.*

S. EDMUNDUS. 22. Ille homo magna dignus est confusione, qui non vult vivere secundum suum gradum et conditionem. In *Speculo Ecclesiæ*, cap. 6.

GLOSSA ORD. 23. Ubi non est ratio, ibi non est nisi confusio. Sup. *Josue*, cap. 8.

24. Melius est hic erubescere coram paucis, quam in futuro coram omnibus. Sup. *Apocal.*, cap. 3, in illud: *Non appareat confusio.*

S. GREG. MAG. 25. Graviter unusquisque confunditur, quando mandatum Dei vel loquendo vel audiendo, respicit quæ male vivendo contempsit. Lib. 18, *Moral.*, cap. 5.

26. Tunc protervi melius corriguntur, si unde adepta creditur gloria, inde utilis subsequatur confusio. Part. 3, *Pastor.*, cap. 1, admon. 9.

27. Plerumque ex actione sæcularium confunditur vita Religiosorum. In Præfat. *Moralium* in *Job*, cap. 2.

28. Nulla ibi debet induci confusio (ne discordia locum inveniat) unde pacis debent bona procedere. Lib. 12, in *Registro*, indict. 7, cap. 31, ep. 31, *ad Felicem, episc. Siciliæ.*

S. HIERONYM. 29. Nihil in te Babylonium, nihil confusionis adolescat. Epist. 22, *ad Eustoch.*

30. Quem objurgatio non correxit, emendet pudor. Epist. 27, *ad Eustoch.*

31. Confusionem sequitur ignominia, ignominiam correctio, correctionem consolatio, consolationem salus. In *Regula monachor.*, cap. 6.

32. Multa confusio est, si quis pro eo, qui eum diligit, erubescat. Sup. II, *ad Cor.*, cap. 9, in illud: *Erubescamus nos.*

HUGO CARD. 33. Est confusio perturbationis, admirationis, pœnitentiæ, damnationis, inordinationis. Super *Psalm.* XXIV.

34. Ubi quis quærit gloriam, ibi timet confusionem; sed qui gloriam quærit tantum apud Deum, non timet confundi. Sup. *Matth.*, cap. 5.

JOANNES CHRYSOST. 35. Quomodo non sit confusio sacerdotes et clericos esse inferiores laicis, quos etiam æquales esse, confusio est? Hom. 40, *Oper. imperf. sup. Matth.*

36. Consilio malo deprehenso, tanto minor nascitur confusio, quanto fuerit persona deterior. *Ibid.*, Hom 42.

37. Non est confusio ab alio corrigi, imo confusio est repellere corrigentem. Hom. 10, super *Acta Apost.*, in *Moral.*

JOANNES DAMASC. 38. Ordinis perturbatio, perspicuum argumentum est neminem esse qui imperet; ordo autem principem ac moderatorem indicat. *Prosec.*

39. Ubi princeps ac moderator non est, illic perturbatio ordinis atque confusio existat, necesse est. Lib. 1, *Parall.*, cap. 22.

ISID. HISP. 40. Aliter confunditur reus, dum plectitur; aliter qui de malo opere erubescens, corrigitur. *Prosec.*

41. Ille enim, quia reprehensus est, confunditur; iste, quia se malum fecisse memoratur. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 13, sent. 17.

42. Hoc ipso quo quisque de facto suo erubescit, ipse sibi jam judex est. *Ibid.*, cap. 20.

43. Iniqui dum constantiam justi in persecutionibus suis aspiciunt, mentis confusione tabescunt. *Prosec.*

44. Et dum adversa ostentant nec vincunt, tandem de suæ perversitatis insania confunduntur. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 57, sent. 11.

LAURENT. JUSTIN. 45. O quoties veritas occultatur, et falsum pro vero defenditur timore confusionis! *De discipl. monast. conversat.*, cap. 13.

46. Tolerabilius est ab hominibus, quam coram divinitatis majestate confundi. Lib. 6, ep. 19, *ad Rodolph. et Ariprand. monach.*

47. Si confundimur hic dicere, quid erit in illa magna confusione, ubi omnia omnibus patebunt? Serm. 58, *de S. Andrea.*

PHILO JUD. 48. Non est aliud nomen, quod vitio magis conveniat, quam confusio. *De confus. linguar.*

RICH. A S. VICTORE. 49. Confusio si nulla pœna esset, non esset unde eam quisquam tam detestari, vel tantum devitare deberet. Part. 1, *de Benjamin minore*, cap. 48.

THOMAS A KEMPIS 50. Aperta confusio sæpe est extinctio vanæ gloriæ. In *Hortulo rosar.*, cap. 11.

ARISTOTELES. 51. Turpia agentem, pudore affici bonum est. Lib. 4, *de Moribus.*

Vide etiam titul. *Bonum*, sent. 119; *Peccatum in genere*, sent. 318, 343; *Spes*, sent. 39.

CONJUGIUM.

S. ANTONIN. *Etymologia.* Matrimonium dicitur quasi Matris munium, id est, officium, quia dat mulieribus esse matres. Part. 2, tit. 1, cap. 2.

Conjuges appellati sunt propter jugum, quod imponitur matrimonio conjungendis. Lib. 9, *Etymol.*, cap. 8. S. ISIDORUS HISPALENS.

Definitio. Matrimonium est conjunctio legitima maris et feminæ, individuam vitæ consuetudinem retinens. In *Breviloq.*, Part. 6, cap. 13. S. BONAVENT.

Matrimonium est libidinis venia. Hab. apud Joan. Damasc., lib. 3, *Parall.*, cap. 27. S. GREGOR. NYSSENUS.

Conjugium est consensus legitimus inter duas legitimas personas legitime factus, masculi et feminæ, ad individualem vitæ consuetudinem observandam. *De Sacram.*, lib. 2, part. 11, cap. 4. HUGO A S. VICTORE.

Matrimonium est nubilium justa conventio, et conditio. Lib. 9, *Etymol.* cap. 8. S. ISID. HISP.

Conjugium est legitimarum personarum, inter se coeundi et copulandi nuptiæ. *Ibid.*

Origo. Matrimonium est status dignissimus, quia in Paradiso terrestri a Deo institutus est, et priusquam alii ordines instituerentur. Serm. 1, Dom. 24, post *Pentec.* S. BONAVENT.

Matrimonium inventum est, ut per liberorum procreationem, genus humanum conservaretur. Lib. 4, *de Fide orth.*, cap. 24. S. JOANNES DAMASC.

Matrimonium ab initio institutum fuit solum in officium procreandæ prolis, et post peccatum est etiam in remedium contra infirmitatem concupiscentiæ. Part. 3, tit. 14, cap. 1, § 6. S. ANTONIN.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Bona vincula nuptiarum, sed tamen vincula; etsi vincula, tamen vincula charitatis. *Pros.* S. AMBROSIUS.

2. Bonum conjugium, sed tamen a jugo tractum, et jugo mundi; ut viro potius cupiat placere, quam Deo. Lib. 3, *de Virginibus.*

3. Nemo, vel qui conjugium elegit, reprehendat integritatem; vel qui integritatatem sequitur, condemnet conjugium. *Ibid.*

4. Meliori conditione mancipia, quam conjugia comparantur; in illis meritum emitur servitutis, in istis pretium ad servitutem additur. In *exhort. ad Virgines.*

5. Cum initiatur conjugium, tunc conjugii nomen adsciscitur; non enim defloratio virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis. *Prosec.*

6. Denique cum jungitur puella, conjugium est, non cum virili admixtione cognoscitur. *De instit. Virginis*, cap. 7.

7. Non inferioris virtutis est eo abstinere conjugio, quod aliquando delectaverit, quam conjugii oblectamenta nescire. *De Viduis.*

8. Non prohibemus secundas nuptias, sed non

probamus sæpe repetitas : neque enim quidquid licet, et decet. *Ibid.*

9. Bona matrimonii via, plana et directa : sed longiore circuitu ad castra sanctorum pervenit, ea plurimos recipit. Lib. 10, ep. 82, *ad Vercellensem Ecclesiam.*

10. Non rarum est matrimonium, quod sine Dei devotione est. Sup. I *Cor.*, cap. 7, sup. illud : *Melius est nubere quam uri.*

11. Quæ potest laus esse conjugii, si nulla Virginitatis est gloria? Jure laudatur bona uxor, sed melius pia Virgo præfertur. *Pros.*

12. Hæc enim cogitat quæ Dei sunt, illa quæ mundi ; illa conjugalibus colligata est, hæc libera vinculorum ; illa sub lege, ista sub gratia.

13. Bonum est conjugium, per quod est inventa posteritas successionis humanæ ; sed melior virginitas, per quam regni cœlestis hæreditas acquisita, et cœlestium meritorum reperta successio. Lib. 12, epist. 81, *ad Syricium Papam.*

S. AUGUSTIN. 14. Matrimonium non est ubi datur opera, ne uxor sit mater. *De Moribus manich.*, cap. 18.

15. Quia ægritudini semper est consulendum ; propterea si cui primo contigerit privari conjugio, si voluerit secundas vel tertias inire nuptias, nullum de illis peccatum habebit, si eas caste servaverit, id est, si unus et una legitime duntaxat conjuncti fidem servent, ut nec ille mulieri præter uxorem, nec illa viro præter maritum ullatenus misceatur ; in talibus etsi fuerit aliquis conjugalis excessus (qui tamen legitimum non violat thorum) habebit nonnullum, sed veniale peccatum. *De fide ad Petrum*, cap. 3.

16. Matrimonii bonum tripartitum est. 1. Fides. In fide attenditur, ne præter vinculum conjugale cum altera vel altero concumbatur. 2. Proles. In prole, ut amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur. 3. Sacramentum. In Sacramento, ut conjugium non separetur, et dimissus aut dimissa nec causa prolis alteri conjungatur. Lib. 9, *de Genes. ad lit.*, cap. 7.

17. Bonum est pudicitia conjugalis, sed melius bonum est continentia vidualis. *De bono viduit.*, cap. 5.

18. In conjugali vinculo si pudicitia conservatur, damnatio non timetur, sed in viduali et virginali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur, qua expetita et electa, et voti debito oblata, jam non solum capescere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere velle damnabile est. *Ibid.*, cap. 9.

19. Conjugium Christi dicuntur eligere, quæ Christiana sanctitate non nubunt. *Ibid.*, cap. 10.

20. Beatiora sane judicanda sunt, quæ sive filiis procreandis, sive etiam ista terrena prole contempta, continentiam inter se pari consensu servare potuerint. Lib. 1, *de Serm. Dom. in monte.*

21. 22. Animorum rite conjugatorum tanto sincerior quanto probatior et tanto securior quanto placidior castitas perseverat. *De Loco conjugali*, cap. 3.

23. Melior est castitas cælibum quam castitas nuptiarum. *Ibid.*, cap. 22.

24. Male utitur malo, concupiscentiam relaxans adulterio ; bene utitur malo, concupiscentiam restringens connubio. Lib. 1 *de Peccat. meritis et remiss.*, cap. 29.

25. Omne nuptiarum bonum impletum est in Joseph et Maria, parentibus Christi : proles, fides, Sacramentum. *Prosec.*

26. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Jesum ; fidem, quia nullum adulterium ; Sacramentum, quia nullum divortium. Lib. 1, *de Nuptiis et concupisc.*, cap. 11.

27. Intemperans in conjugio, quid aliud nisi quidam adulter uxoris est ? Lib. 2, *contra Julianum.*

28. Carnalis concupiscentia laudabilius continentiæ virtute frænatur, quam fructibus impenditur nuptiarum ; tam magnum est enim malum ejus, ut eo non uti quam bene uti sit melius. *Ibid.* Lib. 4, cap. 7.

29. Melior est Virgo humilis quam maritata humilis, sed melior maritata humilis, quam Virgo superba. Sup. *Psalm.* LXXV, vers. 11 : *Vovete et reddite.*

30. Quid prodest integra caro mente corrupta ? melius est humile conjugium quam superba humilitas. Sup. *Psalm.* XCIX, vers. 1.

31. Conjugalem agentes vitam, si tenent humilitatem, superbis castis meliores sunt. Serm. 53, *de Verbis Domini.*

32. Melior est virginalis sanctitas, quam pudicitia conjugalis. *Ibid.*, serm. 53.

33. Bono pudicitiæ conjugalis est melior integritas Virginalis. *Ibid.*

34. Bona est fecunditas in conjugio, sed melior integritas in sanctimonio. Serm. 21, *de Nativ.*

35. Ille naturalis usus quando prolabitur ultra pacta nuptialia, id est ultra propagandi necessitatem, venialis in uxore, in meretrice damnabilis. *Prosec.*

36. Usus vero, qui est contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in uxore. *De Bono conjugali*, cap. 11.

37. Felicior mihi videtur nupta mulier quam virgo nuptura : habet enim illa quod ista adhuc cupit. *Prosec.*

38. Illa studet uni placere, cui data est ; hæc

multis, incerta cui danda est. *De sancta virginit.* cap. 11.

39. Sicut adulterium non potest esse sine bono naturæ, nec ideo bonum est: ita connubium non potest esse sine malo concupiscentiæ, nec ideo malum est. Lib. 3, *contra Julianum*, cap. 23.

40. Conjuges possunt esse pudicæ, et non esse, si contaminata voluntate mœchantur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 8.

41. Conjuges, bene utentes malo concupiscentiæ, anteponuntur virginibus male utentibus bono continentiæ. *Ibid.*

42. Centesimus fructus martyrum est; sexagesimus, virginum; tricesimus, conjugatorum. Lib. 1 *Quæst. Evang.*, quæst. 9, sup. illud *Matth.* 13: *Aliud centesimum.*

43. Ætas conjugatorum est ætas præliantium; ipsi enim habent acriorem conflictum, ne libidinibus superentur. *Ibid.*

44. Posse sane fieri nuptias ex male conjunctis, honesto postea placito consequente, manifestum est. *De bono conjugali*, cap. 14.

45. Virgo si nuberet, non peccaret; sanctimonialis vero si nupserit, Christi adultera reputabitur. Sup. *Psalm.* LXXXIII.

BONAVENT. 46. Triplici causa ducitur uxor : causa prolis, causa adjutorii, causa incontinentiæ. Sup. *Psalm.* XLIV.

47. In matrimonio sunt tria bona : amor, honor, fidelitas; amor, propter unionem; honor, propter reverentiam ad invicem; fidelitas, propter fidem servandam. Serm. 1 *Dom.* 24 *post Pentec.*

48. Quid est modo matrimonium? horrendum est audire et videre; quia ibi non est aliqua continentia, et quasi possem dicere, quod potius in multis sit prostibulum privatum, sive secretum, quam matrimonium; quia sine continentia, sine oratione. *Ibid.*

49. Bonum matrimonii triplex est: fides, ut neuter alieno thoro maculetur; proles, ut ad cultum Dei nutriatur; sacramentum, ut non dissolvatur. Lib. *Compend. Theolog. veritatis*, cap. 38.

CLEMENS ALEX. 50. Scopus matrimonii et institutum, est liberorum susceptio; finis autem, ut boni sint liberi, Lib. 2 *Pædagogi*, cap. 10.

51. Oportet felix matrimonium censeri, neque unquam divitiis, nec pulchritudine, sed virtute. *Prosec.*

52. Nulli conjugi in maritum pulchra forma profuit; multis autem virtus profuit. Lib. 4 *Stromat.*

CYPRIANUS. 53. Matrimoniorum fidem tenere, laus est inter tot corporis bella; sed matrimonio de continentia modum statuisse, majoris virtutis est, dum etiam licita rejiciuntur. *De bono pudicitiæ*, cap 2.

54. Conjugio melior est continentia, et virginitas excellentior. Cap. 5 *de Nativ. Christi.*

S. EUCHERIUS. 55. Fidelium conjugiorum fructus est continentia. In *Epist. paranetica ad Valerianum.*

S. FULGENT. 56. Sancta sunt Christianorum conjugia, quia et congugalis ibi castitas custoditur in corpore, et puritas fidei servatur in corde. Epist. 2, *ad Gallam*, cap. 5.

GLOSS. DECR. 57. Nubens post votum pejor est adultero. Apud Gratianum, in *Decretis.*

GRATIANUS. 58. Cum in meretrice nulla spes fidei, nulla sit certitudo pudicitiæ, patet quod non est in conjugium ducenda. In *Decretis*, part. 2, causa 32, quæst, 1, Can. *Integritas*, § *Cum.*

59. Qui non causa procreandæ sobolis, sed explendæ libidinis sibi invicem copulantur, non tam conjuges, quam fornicarii videntur. In *Decret.*, part. 2, causa 32, quæst. 2, Can. *Pudor*, § *Qui.*

S. GREG. MAG. 60. Bonum est conjugium, sed mala sunt quæ circa illud ex hujus mundi cura succrescunt. *Prosec.*

61. Quia dum tenetur quod non nocet, ex rebus juxta positis committitur plerumque quod nocet. Lib. 26 *Moral.*, cap. 19.

62. Qui tentationum procellas cum difficultate salutis tolerant, conjugii portum petant; sine culpa enim ad conjugium veniunt, si tamen nondum meliora voverunt. Part. 3 *Pastoral.*, cap. 1, Admon. 28.

63. Quamvis bonum sit conjugium, atque ad propagandam sobolem providentia divina constituerit, non tamen per hoc desideria expetenda sunt voluptatis. Hom. 36, sup. *Evang.*, in illud *Luc.* 44 : *Uxorem duxi.*

64. In Ecclesia primum locum virginitas tenet, secundum continentia, tertium conjugalis vita. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 4.

65. Quos onus licitum conjugii non gravat, nequaquam pondus illicitum terrenæ sollicitudinis premat. Part. 3 *Pastoral.*, cap. 1, admonit. 28.

66. Experimento didicimus ex consanguineorum conjugio sobolem non posse succrescere. Lib. 12, in *Registro*, indict. 7, in *respons. ad Augustin.*, cap. 6.

S. GREG. NAZ. 67. Laudabiles sunt nuptiæ, præ nuptiis tamen puritas. Nuptiæ indicium sunt perturbationis, castitas vero splendoris; nuptiæ parentes sanctorum, puritas autem sacrificium. Orat. 27, *ad Virginem.*

S. HIERONYM. 68. Interdum sibi libido blanditur, ut quod propter intemperantiam suam quidam faciunt, videantur facere desiderio liberorum. Ep. *ad Gerontiam.*

69. Melius est nubere quam uri. Tolle quod

pejus est, uri, et per se bonum non erit nubere. Ep. 9, *ad Salvinam*.

70. Matrimonium vinculum est, et viduitas solutio. Ep. 11, *ad Gerontiam*.

71. Non possunt habere pudicitiæ libertatem, qui serviunt dominatui nuptiarum. *Ibid.*

72. Proponis mihi gaudia nuptiarum, ego tibi opponam pyram, gladium et incendium. *Prosec.*

73. Non tantum boni est in nuptiis quod speramus, quantum mali quod accidere potest, et timendum est. *Ibid.*

74. Non est detrahere nuptiis, cum illis virginitas antefertur. Ep. 22, *ad Eustoch.*

75. Laudo nuptias, laudo conjugium, sed quia virgines generant; lego de spinis rosam, de terra aurum, de concha margaritam. *Ibid.*

76. Qui servit officio conjugali, vinctus est; et qui vinctus est, servus est; qui autem ab illo solutus est, liber est. Ep. 35, *ad Exuperantiam*.

77. Non damno digamos, imo nec trigamos, et (si dici potest) octogamos: plus aliquid inferam, etiam scortatorem recipio pœnitentem. Quidquid æqualiter licet, æqua lance pensandum est. Lib. 1, *adversus Jovian.*

78. Conjugium gravis sarcina est. Ep. 25, *ad Amandum*.

79. Beata habens maritum, si custodiat castitatem; beatior vidua, quia minore labore majorem inveniet castitatem: beatissima virgo, quæ sine labore ad summum præmium possit pervenire. Sup. 1, *ad Cor.*, cap. 7, sup. illud: *Beatior autem erit*.

80. Qui nuptias damnat, non amator, sed inimicus est castitatis, dum et continentibus laudem tollit, et incontinentibus sublato nuptiarum remedio, fornicationis facit inire discrimen. Sup. 1, *ad Timoth.* cap. 4, in illud: *Prohibentium nubere*.

81. Voventibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est. Habetur in *Decretis Gratiani*, part. 1, dist. 27, can. *Voventibus*.

82. Virgines, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt quam incestæ. Lib. *contra Jovianum*, et habetur in *decretis Gratiani*, part. 1, dist. 27, in fine, can. *Virgines*.

HUGO A S. VICTORE. 83. Liberorum causa uxorem ducere, ne nomen nostrum intereat, vel ut habeamus senectutis præsidia, et ut certis utamur hæredibus, stolidissimum est. Lib. 1, *de Nuptiis carnalibus vitandis*, cap. 1.

84. Non est uxor ducenda sapienti; primum enim studia philosophiæ impedit, nec potest quisquam libris et uxori pariter inservire. *Ibid.*

85. Cicero rogatus ab Hircio ut, post repudium Terentiæ, sororem ejus duceret, non acquievit, dicens: non se posse et uxori et philosophiæ pariter operam dare. *Ibid.*

86. Forsitan putet aliquis concordiæ providisse, si pauperem ducat uxorem; Marcus Cato Censorius habuit uxorem Paulam, humili loco natam, vinolentam, impotentem, et quod credere facile posset nemo Catoni superbam. *Ibid.*

87. Ducuntur plerumque uxores, non causa fornicationis vitandæ, sed causa luxuriæ explendæ; nec causa prolis, sed causa pecuniæ. *Ibid.*

88. Tria sunt in conjugio: sacramentum religionis, officium purgationis, remedium fornicationis. Lib. 3 *Miscellan.*, codic. 2, tit. 35.

89. Grave nimis est pondus conjugii: sola enim suspicio zelotypum vehementer affligit. Lib. 1, *de contemptu mundi*, cap 16. S. INNOC. I

90. Hoc vere est conjugium, quando conjuges non solum in prosperitate, sed et in periculis simul obambulant; et hoc germanæ charitatis indicium est. Homil. 32 super *Genesim*. S. JOANNES CHRYSOST.

91. Quando concordia, et pax, et vinculum dilectionis cum muliere et viro fuerit, omnia simul affluunt bona et nullis insidiis expositi, sed magno et inexpugnabili quodam muro circumdati sunt. *Ibid.*

92. Hoc conjugium verum est, quando tanta inter eos est concordia, ut vinculo charitatis sint concatenati. *Prosec.*

93. Sicut corpus a semetipso nunquam dissidet, neque anima adversus seipsam: ita virum et mulierem non convenit dissidere. *Ibid.*, Hom. 45, sup. illud *Genes.* 2: *Erunt duo in carne una.*

94. Veteres in conjugio non quærebant substantiam multam, non divitias, non servos, et jugera agri tot et tot, non externæ venustatis muliebris formam, sed animæ pulchritudinem et morum nobilitatem. *Prosec.*

95. Pecunia nunc tantum in sponsalibus quæritur, etsi mulier malis innumeris plena sit; hoc solum inquiritur, scilicet, quantum abundet pecuniis, et cætera omnia posteriore loco habentur. *Ibid.*, hom. 48, sup. illud *Gen.* 24: *Et inde accipies uxorem filio meo.*

96. Bona sunt conjugia et sancta, et a Deo ordinata, ut crescant homines et multiplicentur, et impleant terram. Hom. *de Adam et Eva.*

97. Bonum est conjugium, sed melior est virginitas; non quia melior est virginitas, ideo malum est conjugium, sed illud quidem inferius. Hom. 3, *de Verbis Isaiæ.*

98. Qui in conjugio divitias eligunt et non mores pulchritudinem et non fidem, filii eorum non erunt fructus justæ conjunctionis, sed pœna. Hom. 1, *Oper. imperf. sup. Matth.*

99. Inire conjugia, ex genere impiorum, peri-

culosum est. *Ibid.*

100. In matrimonio mox castitas delectatur, libido autem quasi vinculo conjugii colligata torquetur. *Prosec.*

101. Primus gradus castitatis, sincera virginitas est; secundus autem, fidele conjugium.

102. Species secunda virginitatis est matrimonii casta dilectio. *Ibid.*, Hom. 32.

103. Matrimonium non facit coitus, sed voluntas; et ideo illud non solvit separatio corporis, sed separatio voluntatis. *Ibid.*

104. Tu juvenis quando uxorem ducere vis, noli quærere divitem, sed bene morigeratam; quia mores boni divitias frequenter acquirunt, divitiæ nunquam mores bonos fecerunt. *Ibid.*, Hom. 45.

105. Noli quærere speciem, quia in specie meretrices placent, in moribus autem matronæ. *Ibid.*

106. Ille propter desiderium bonorum filiorum nubit, qui postquam habuerit, circa Dei disciplinam eos continet; alioquin qui filios negligit, illos non desideravit Deo generare, sed diabolo. *Ibid.*, Hom. 50.

107. Ille propter periculum peccati nubit, qui postquam nupserit, matrimonium caste conservat; qui autem post matrimonium indifferenter abutitur amoribus suis, ille non propter tutelam animæ nupsit, sed ob abundantem lasciviam carnis. *Ibid.*, Hom. 50.

108. Hoc est divinæ providentiæ, ut maritus qui in majoribus negotiis est utilis, in minoribus reperiatur deterior, ut necessaria sit mulierum opera. Homil. 22, in *variis locis sup. Matth.*

109. Qui divitem duxit uxorem, dominam magis sibi quæsivit quam conjugem. *Prosec.*

110. Qui æqualem uxorem duxit, aut opibus sibi imparem, is adjutricem duxit et sociam. *Ibid.*

111. In conjugio pax, et jucunda consuetudo quærenda est, non pecunia. *Ibid.*

112. Factum est conjugium non ut rixis plena sit domus et bello, non ut lites adsint et contentio, sed ut fruatur adjutorio atque solatio, quo levius ferantur incommoda. *Ibid.*

113. Mulier in uxorem quærenda est, non formosa aut dives, sed generosis moribus prædita. *Ibid.*

114. Tu uxorem ducturus ne confugias ad homines, aut ad mulieres quæstum facientes ex alienis infortuniis, sed ad Deum confugito; non gravabitur esse tuus pronubus, ipsius est promissio. *Ibid.*

115. Tu sive sponsum, sive sponsam quæras, hoc inquire ante omnia, an pius et Deo charus sit; si enim hæc adsint, consequentur et alia; sin autem desint, etiamsi res familiaris abunde suppetat, nihil proderit. *Ibid.*

116. Sicut portus est conjugium, ita sæpe naufragium parit. Serm. *de Libello repudii.*

117. Prudens ac libera mulier juvencula, et cui pietas curæ est, ad conjugium universo orbi præferenda est. Ser. 20, sup. *Ep. ad Ephes.*

S. JOANNES DAMASC.

118. Bonum est matrimonium iis quibus continentia deest: at melior virginitas, quæ animæ fecunditatem auget. Lib. 3, *de Fide orthod.*, cap. 25.

S. ISIDORUS HISPALENS.

119. Ruina adulterii excipitur de contemptu matrimonii; meliusque est uxorem ducere, quam per libidinis ardorem perire. Lib. 2, *de Sum. bono,* cap. 40, sent. 10.

S. ISIDORUS PELUSIOTA.

120. Bonum est matrimonium, at melior virginitas: pulchra est luna, at sol præclarior. Lib. 2, ep. 133 *ad Timoth. lectorem.*

S. LEO I.

121. Nullus ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio. Et habet. in *Decret. Gratiani*, part. 2, causa 31, quæst. 1, can. *Nullus.*

122. Cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, et procreationi filiorum studere sit liberum; ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec subdiaconis quidem carnale connubium conceditur, ut et qui habent sint tanquam non habentes, et qui non habent permaneant singulares. Epist. 44 *ad Anastasium Thessalonic. episc.*, cap. 4.

PETR. BLES.

123. Filiæ hujus sæculi matrimonio conjunctæ, in peccato concipiunt, in dolore pariunt, in timore nutriunt. *Prosec.*

124. Si vis parere, vis perire; partus enim in modum viperæ maternos artus onerat, et disrumpit; mirumque est quod fœtus ille non laceratur et rumpitur. Ep. 55 *ad Adelitiam monialem.*

S. PETRUS CHRYSOLOG.

125. Honor conjugii, matrimonii dignitas, est procreatio dulcium liberorum. *Prosec.*

126. Satis enim grave est, et satis triste, virginitatis carere præmio, et filiorum solatia non habere: sustinere onera matrimonii, et ad fructum matrimonii non venire. Serm. 92.

S. PETR. DAM.

127. Quid magis unum quam illi, quibus est una caro, una mensa, unus thorus, hæreditas una? o honorabile conjugium! Ser. 69 *de Dedicat. Eccles.*

RICH. A S. VICTORE.

128. Conjugati, qui voluptati suæ serviunt, non sunt veri Dei dilecti, sed possessio diaboli; nec in his habet Christus mansionem, sed diabolus potestatem. Part. 2, sup. *Cant.*, cap. 38.

RUPERTUS.

129. In fornicatoribus et adulteris perit omnis causa conjugii. Lib. 2, sup. *Genes.*, cap. 35.

S. THOMAS AQUINAS.

130. Matrimonium propter tria institutum est, scilicet, in officium naturæ, in remedium concu-

piscentiæ, in effectum sacramenti. Sup. I *ad Cor.*, cap. 7.

131. Quatuor sunt, quæ quilibet considerare debet in uxore accipienda; scilicet pulchritudo, nobilitas, boni mores et divitiæ. *Opusc. de scientiis utilioribus.*

IN VIT. PATR. 132. Maritus moribus, non natalibus eligendus est; ipso enim, non parentibus ejus utendum est. Libr. 1, in *Vita S. Eugeniæ*, cap. 2.

S. ZENO. 133. Noli esse sacrilega, noli esse proditrix legis; profano cur nubis, cum possis nubere Christiano? *Pros.*

134. Ne in illo Resurrectionis die inter plurimos maritos non possis, cujus fueris uxor agnoscere tuum. Ser. *de Continentia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

PLATO. 135. Qui matrimonii societatem quærit, dare operam debet ut modestorum parentam filiam ducat. Lib. 6, *de legibus.*

SENECA. 136. Nemo uxorem duxit, nisi qui abduxit. Lib. 1, *de Benefic.*, cap. 9.

SIXT. PHILOS. 137. Conjugium tibi refutare concessum est, idcirco ut vivas indesinenter Deo adhærens; si autem tanquam prælium sciens, tamen pugnare vis, et uxorem duc, et filios procrea. Sent. 221.

138. Fidelium conjugium, certamen habeat continentiæ; ut continueris ventrem, ita et venereos motus. *Ibid.*, sent 230.

VALERIUS MAXIM. 139. Splendidis conjugiis injicis manus, at hæc sicut aliquando illustrant, ita nonnunquam funditus domos evertunt. Lib. 7, *Dictor. memorab.*, cap. 2.

140. Unicæ filiæ pater quidam Themistoclem consulebat, utrum eam pauperi (sed ornato) an locupleti (sed parum probo) collocaret; cui is: Malo, inquit, virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem. *Ibid.*

Vide etiam tit. *Divortium*; et *Uxor* per totum, *Oblatio*, sent. 55; *Viduitas*, sent. 16, 17.

CONNEXIO VIRTUTUM.

Vide Virtutum connexio.

CONSCIENTIA IN GENERE.

S. ANTONIN. *Etymologia.* Conscientia dicitur quasi cum scientia; quæ scientia si est vera, tunc cum ea est bona conscientia; si est falsa, est mala conscientia. Part. 1, tit. 11, *de lege in communi*, cap. 1, § 3.

HUGO A S. VICTORE. Conscientia est quasi cordis scientia; cor enim et se novit sua conscientia, et multa alia. *Prosec.*

Quando novit se, appellatur conscientia; quando præter se alia, nominatur scientia. Lib. 3, *de Anima*, cap. 11.

S. ANTONINUS. *Definitio.* Conscientia est spiritus corrector, et pædagogus animæ sociatus. Part. 1, tit. 3, cap. 10.

Conscientia est cognitio suiipsius. Lib. 2, *Compend. Theolog. veritatis*, cap. 52.

S. BONAVENT. Conscientia est animi habitus agendorum, et non agendorum. *Ibid.*

Conscientia est lex intellectus nostri. *Ibid.*, cap. 52.

Conscientia est rationale judicatorium. *Ibid.*

S. JOANNES DAMASCENUS. Conscientia mentis nostræ lex est. Lib. 4, *de fide orthodox.* cap. 23.

S. LAURENT. JUSTIN. Conscientiam aliud nihil esse arbitror, quam rationis judicium in veritatis lumine propalatum atque discussum. Part. 2, *serm. de S. Marco.*

PETRUS CELL. Conscientia est suiipsius scientia, vel de bono præsumens, vel de malo diffidens. *De conscientia*, cap. 1.

S. THOMAS AQUINAS. Conscientia est quoddam mentis dictamen. Part. 1, quæst. 79, art. 13.

Conscientia nihil aliud est, quam applicatio scientiæ ad aliquem actum. 1, 2, quæst. 19, art. 5, in argum., in contrarium.

Conscientia est applicatio synderesis ad aliquod particulare factum, in qua contigit errorem esse. Sup. 2, sent. dist. 40, art. 4, ad 3.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Tantus splendor honestatis est, ut vitam beatam efficiant tranquillitas conscientiæ, et securitas innocentiæ. Libr. 2. *Offic.*, cap. 1.

2. Quando mens sibi recti est conscia, gratulatur, vel infusione quadam spiritali repletur animus gaudio. Lib. 2, *de Cain et Abel*, cap. 6.

S. ANSELMUS 3. Sicut magna pœna est impiorum conscientia, sic magnum gaudium est priorum conscientia. Super II, *ad Cor.*, in illud: *Testimonium conscientiæ.*

S. ANTONINUS 4. Quid est in rebus ditius, quid in corde dulcius, quid in terra quietius atque securius bona conscientia? *Prosec.*

5. Damna rerum non metuit, non verborum contumelias, non corporis cruciatus, quæ etiam ipsa morte magis erigitur, quam dejicitur. Part. 1, tit. 3, cap. 10, § 5.

6. Quid prodest si omnes laudent, et conscientia accuset: aut quid poterit obesse, si nobis omnes derogent, et conscientia sola defendat? Part. 2, tit. 10, *de Mendacio*, cap. 2, § 4.

S. ANTONIUS DE PADUA. 7. Felix illa conscientia, quam sapor sapientiæ afficit, in qua ipsa sapientia requiescit. Ser. *Dom* 10, *post. Trin.*

8. Vis animum purum custodire? esto in tranquillitate conscientiæ. *Ibid.*, serm. 17.

AUGUSTIN. 9. Non est interior litterarum scientia, quam scripta conscientia, id se alteri facere quod nolit pati. Lib. 1 *Conf.*, cap. 18.

10. Lætitia bonæ conscientiæ paradisus est. Lib. 12, *de Genes. ad lit.*, cap. 34.

11. Verius atque jucundius est gaudere hominem de bona conscientia inter molestias, quam de mala inter delicias. *De Catechizandis rudibus*, cap. 16.

12. Ibi ponenda est continentia, ubi tacentium loquitur conscientia. *De continentia*, cap. 1.

13. De conscientiæ puritate quidquid procedit tanto est laudabilius, quanto humanas laudes non desiderat. Lib. 2, *de Ser. Dom. in monte*.

14. Charitas bene operantis dat ei spem bonæ conscientiæ, spem enim gerit bona conscientia; sicut mala conscientia tota in desperatione est, sic bona conscientia tota in spe. Super *Psalm.* XXXI.

15. Qui vult ergo habere bonam spem, habeat bonam conscientiam; ut autem habeat bonam conscientiam, credat et operetur. *Ibid.*

16. Serva quod intus est, et non timebis foris. Sup. *Psalm.* XXXV.

17. Quod alienum est ab opere, alienum est a conscientia; quod alienum est a conscientia, alienum videtur et a scientia. Sup. *Psalm.* XXXIV, vers. 13.

18. Cubile nostrum est cor nostrum, ibi tumultum patimur malæ conscientiæ; et ibi requiescimus, quando bona conscientia est. Super *Psalm.* XXXV, vers. 4. *Iniquitatem meditatus est in cubili suo.*

19. Interiora conscientiæ videt Christus; ibi amat Christus, ibi alloquitur Christus, ibi punit Christus, ibi coronat Christus. Sup. *Psalm.* XLIV, vers. 15.

20. Sedes Dei, est conscientia piorum. Super *Psalm.* XLV, vers. 5.

21. Quæris altitudinem maris; quid profundius humana conscientia? Sup. *Psalm.* LXXVI, in *Exposit.*, vers. 15.

22. Cui bona est conscientia, tranquillus est, et ipsa tranquillitas requies est cordis. Super *Psalm.* XCI.

23. Venter interioris hominis, conscientia cordis est. Sup. *Evang. Joan.* trac. 32, de cap. 7.

24. Quid prodest plena bonis arca, inanis conscientia? Serm. 12, *de Verbis Dom.*

25. Quam speciosus est animæ nitor, felix conscientia bonis operibus plena. Serm. 3, *de Vigil. Nat.*

26. Si potens est qui mundo imperat, quam beatus est, qui Deum in conscientia portat. *Ibid.*

27. Si præmium ab eo expectas qui conscientiæ inspector est, sufficiat tibi ad promerendum Deum ipsa conscientia. *Serm.* 1. *feriæ* 6 *post Dom. Quinquag.*

28. Felix est conscientiæ puritas, felix est sanctæ conscientiæ jucunditas, quæ vermem interiorem excludit, quæ a carcere doloris liberat rationem, quæ ab omni immunditia purgat mentem! Serm. 10, *Ad fratr. in eremo.*

29. Duæ res sunt conscientia, et fama; conscientia tibi, fama proximo tuo. *Prosec.*

30. Qui fidens conscientiæ suæ negligit famam suam, crudelis est. Serm. 1, *de Communi vita clericorum.*

31. Bona conscientia in tenebris splendorem proprium tenet. In *Proverb.* suis, verbo *Bona.* V. BEDA.

32. Cui conscientia pura est, tranquillus est, et ipsa tranquillitas. Sup. *Psalm.* XCI.

33. Hæc est animæ suavissima et saluberrima requies, conscientia munda, quieta, secura. Ser. 2, *Omnium Ss.* S. BERNARD.

34. Sit animæ culcitra, conscientiæ suæ puritas, sit cervical tranquillitas, sit opertorium ejus securitas; ut in hoc strato dormiat delectabiliter, feliciter requiescat. *Ibid.*

35. Bonum parat habitaculum Deo, cujus nec ratio decepta, nec voluntas perversa, nec memoria fuerit inquinata. Serm. 2, *de Dedicat. Ecclesiæ.*

36. O vita secura, ubi pura conscientia! o inquam, vita secura, ubi absque formidine mors expectatur, imo et exoptatur cum dulcedine, et excipitur cum devotione! Serm. *Exhort. ad Milites templi*, cap. 1.

37. Puritate conscientiæ magnanimiores facti consueverunt audere majora, inquieti prorsus et curiosi secretiora penetrare, et apprehendere sublimiora, et tentare perfectiora non modo sensuum, sed et virtutum. Serm. 32, sup. *Cant.*

38. Nihil luce conscientiæ clarius, nihil gloriosius testimonio conscientiæ? cum veritas in mente fulget, et mens in veritate se videt. *Ibid.*, ser. 85.

39. Memento quod asperior cardo pannum faciat leniorem, sic conversatio conscientiam. Ep. 351, *ad Hugonem Novit.*

40. Conscientia bona est titulus religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, gaudium angelorum, thesaurus regis, aula Dei, habitaculum Spiritus sancti, liber signatus, et clausus, et in die judicii aperiendus. *De inter. domo*, cap. 22.

41. Nihil est jucundius, nihil tutius, nihil ditius bona conscientia; premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa erit secura. *Ibid.*

42. Futuræ beatitudinis non est utilius reme-

dium, nec certius testimonium bona conscientia. *Ibid.*

43. Conscientia bona est, si habeat in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinem. *Ibid.*, cap. 27.

44. Qui conscientias suas in alienis labiis ponunt, modo magni, modo parvi sunt, modo nulli. Ser. in *Nat. B. Joan. Baptistæ.*

45. Erit virtus contenta candore conscientiæ, ubi sequi non poterit odor famæ. *Pros.*

46. Cæterum odor famæ nec excusare sufficiet vitium conscientiæ decoloris. Ser. 71, sup. *Cant.*

47. Fortitudo tua, et fiducia, fidelis conscientia. Lib. 3, *de Consid.*

48. Anima non novit se, quæ sine speculo est, speculum enim mundum et purum totius animæ, est conscientia. *De interiori domo.*, cap. 23.

BOETIUS.

49. Si tibi mens bene conscia est, terreno carcere resoluta, cœlum libera petit. Lib. 2, *de consol. Philos.*, prosa 7.

50. Sapiens bonum suum non populari rumore, sed conscientiæ veritate metitur. *Ibid.*, lib. 3, prosa 6.

S. BONAVENT.

51. Magnæ divitiæ, bona conscientia. Lib. 4 *Pharetræ*, cap. 2.

52. Quid ditius in rebus, aut quid dulcius, quid in terra quietius? atque securius bona conscientia? *Ibid.*

53. Bona conscientia damna rerum non metuit, non verborum contumelias, non corporis cruciatus, quippe quæ et morte ipsa magis erigitur, quam dejicitur. *Ibid.*

54. Bona bonæ conscientiæ revirescunt in laboribus, non arescunt, nec in morte evanescunt, sed reflorescunt; lætificant viventem, morientem consolantur, reficiunt mortuum, nec deficiunt in æternum. *Ibid.*

S. CYPRIAN.

55. Nihil animum fidelem sic delectat, quam integra immaculati pudoris conscientia. *De bono pudicitiæ*, cap. 5.

S. EUSEBIUS. EMISSEN.

56. Inseparabilis est inimicus mala conscientia, et perpetuus amicus casta et conserva conscientia. *Prosec.*

57. Hæc amatorem suum et in carcere, et in captivitate sequitur.

58. Hæc eum in omni peregrinatione, et tribulatione comitatur.

59. Hæc ei ducatum, usque ad ipsa cœli regna largitur. Serm. *de Castigatione.*

S. FRANCISCUS AS ISIAS.

60. Famæ pretium est conscientiæ secretum minuere. Oraculo 14.

GLOSS. ORD.

61. Felix conscientia, quæ afflictionis tempore bonorum operum recordatur. Sup. IV *Reg.*, cap. 20.

GLOSS. INT.

62. Felix conscientia, quæ propter Deum patitur opprobrium. Sup. *Hierem.*, cap. 15.

GLOSS. ORD.

63. Omnis conscientia, quæ fixa in Deum spe non permanet, in tentationibus non valet subsistere, et tanto amplius agitur, quanto plus in his, quæ mundi sunt a superioribus disjungitur. Sup. *Matth.*, cap. 6.

S. GREG. MAG.

64. Humana conscientia eo ipso quo ab intimis recedit, semper in lubrico est. Lib. 41 *Moral.*, cap. 19.

65. Nullius vos tibi lingua implicet, ubi conscientia non accusat. *Prosec.*

66. Quem conscientia defendit, inter accusatores liber est; liber sine accusatione esse non potest, si sola quæ interius audit, conscientia accusat. Lib. 6, in *Regist.*, ind. 15, cap. 178, epist. 14, *ad Constant., episc. Mediolan.*

G. GREG. NYSS

67. Qui præclara conscientia præditi sunt, lucis ac diei filii appellantur. Hab. apud D. Joan. Damasc., lib. 2 *Parall.*, cap. 78.

S. HIERON.

68. Bona conscientia nullius oculos fugit. Tom. 1, Ep. 47, *de Vitando suspecto contubernio.*

69. Innocens inter ipsa tormenta fruitur conscientiæ securitate. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

S. HILARIUS

70. Nihil humanæ naturæ gravius est periculi conscientia. Lib. 7, *de Trinit.*

71. Plus metit conscientia, quam gesta; hæc manum replent, manipulos vero illa sinu colligit. *Psalm.* CXXVIII.

HUGO A S. VICTORE.

72. Duo testes sunt in vita et conscientia; bonus testis bona vita. Coram Deo testis est conscientia, coram hominibus vita. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 17.

73. Tranquilla conscientia est, quæ omnibus est dulcis, et nulli gravis, utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, et quibus potest ad beneficentiam. Lib. 3, *de Anima*, cap. 9.

74. Citius et utilius acquiritur bona conscientia, quam scientia. *Ibid.*, cap. 10.

75. Munda conscientia est, quæ nec de præterito juste accusatur, nec de præsenti injuste delectatur. *De Arte meditandi.*

HUGO CARD

76. Melior est gloria propriæ conscientiæ, quam vana gloria laudis humanæ. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 10.

S. JOANNES CHRYSOST.

77. Conscientiæ bonæ fiducia magna. Homil. 64, sup. *Gen.*

78. Maximum festum est, conscientia bona. Hom. 5, *de Fide Annæ.*

79. Conscientia tribunal est horrendum, quod pecunia non corrumpitur, non adulationibus acquiescit, eo quod divinum est, et a Deo nobis impositum. Hom. 3, *de Verbis Isaiæ.*

80. Nihil tam jucundum est, quam conscien-

tia proba, quæ, cum nullis stimulis pungatur, magno semper fruitur gaudio. Hom. 54, super *Matth.*

81. In omni actu carnali diabolus fraudem facere potest, in sola conscientia non potest fieri dolus. Hom. 13, *Oper. imperf.*

82. Sicut in conspectu hominum, gratiosa est facies pulchra: sic in oculis Dei speciosa est conscientia munda. *Ibid.*, Hom. 15, sup. illud *Matth.* 6, *Nolite fieri tristes.*

83. Nihil est quod ita voluptatem afferre solet, sicut pura conscientia. Hom. 12, sup. II, *ad Cor.* in princ. *Moralis.*

ISIDORUS HISPALENS. 84. Bene et audacter pro bona conscientia exultat, qui valenter in se reprimit, quod insolenter impugnat. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 23, sent. 8.

85. Semper conscientia servi Dei humilis esse debet et tristis, ut per humilitatem non superbiat, et per utilem mœrorem cor ad lasciviam non dissolvat. *Ibid.*, lib. 3, cap. 19, sent. 3.

NILUS. 86. Conscientia pro lucerna in actionibus utere; ea enim quæ in vita bonæ sint actiones, et quæ malæ, tibi ostendit. Paræn. 199.

ORIGEN. 87. Conscientia est spiritus corrector, et velut pædagogus quidam animæ sociatus, ut eam de melioribus moneat, vel de culpis castiget et arguat. Lib. 2, in cap. 2, *Ep. ad Rom.*, sup. illud : *Testimonium reddente eis conscientia.*

PETR. BLES. 88. Conscientia hominis est quasi later luteus, qui dum plus abluitur, plus sordescit. *De Confess. sacram.*

PETRUS CELL. 89. Parum est bonæ conscientiæ conversari in cœlis, nisi et ipsa cœlum fiat. *De Conscientia*, cap. 4.

90. Inchoatur conscientia a timore, producitur et deducitur a subjectione, perficitur et consummatur in amore. *Ibid.*, cap. 6.

PETRUS CHRYSOLOG. 91. Cordi bene conscius aperit, male conscius claudit. Ser. 22.

PETR. DAM. 92. Plerumque quos conscientia bona testatur innoxios, statuit impia coram judicibus reos. *Opus.* 12, *de contemptu sæculi*, cap. 29.

PHILO JUD. 93. Mens unicuique testis eorum est, quæ clam cogitarit, atque conscientia incorruptus judex est omniumque certissimus. Habet. apud D. Joan. Damasc. lib. 1, *Parall.*, cap. 15.

PROSPER. 94. O quantum securitatis habent, qui sibi bene sunt conscii! Libr. 2, *de Vita contempl.* cap. 18.

95. Pia et impolluta conscientia liberis intra se utitur spatiis: et quia integros habet suæ ædificationis recessus, in appetitus non evagatur alienos. *Ibid.*, sup. *Psalm.* c, vers. 3.

96. Bona conscientia non inquietum, sed tranquillum facit animum. Sent. 114.

S. THOMAS. AQUINAS. 97. Fundamentum et janua virtutum, omnisque gratiæ ac spiritualis consolationis principium, est conscientiæ puritas. *Opusc. de Modo confitendi.*

98. Plus est optanda bona et pura conscientia, quam subtilis et verbosa eloquentia. Serm. 12, *ad Novit.*, divis. 5.

THOMAS A KEMPIS. 99. Penetrat et aereas potestates securus, puræ conscientiæ custos. Medit. 18, *de Cordis munditia*, cap. 3.

100. Bona conscientia parit gaudium, mala conscientia generat sibi tormentum. In *Hortulo Rosar.*, cap. 8.

S. VALERIAN. 101. Periculose illis conscientiæ fides creditur, quibus cupiditas dominatur. Homil. 20, *de Avaritia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 102. Si optimorum consiliorum atque factorum testis in omni vita nobis conscientia fuerit, sine ullo metu summa cum honestate vivemus. Orat. 14, pro *Cluentio.*

103. Conscientia rectæ voluntatis maxima consolatio est rerum incommodarum. Lib. 6, ep. 4, *ad Torquatum.*

104. Mea mihi conscientia pluris est, quam omnium sermo. Libr. 12, ep. 27, *ad Atticum.*

105. In omni vita sua quemquam non oportet a recta conscientia transversum unguem discedere. Libr. 13, ep. 20.

106. Magna consolatio est, conscientia maximi et clarissimi facti. Lib. 11, ep. 11.

107. Nihil me præter conscientiam delectabit. Lib. 15, ep. 11.

108. Hominum conscientia a virtute remota, ita in magnis versatur angustiis, ut nihil jam turpe sit quod non videatur esse factura. Libr. 2, *de Finib.*

109. Nullum theatrum virtuti conscientia majus est. Lib. 2, *Tuscul.*

110. Conscientia bene actæ vitæ multorumque benefactorum recordatio jucundissima est. *De Senectute.*

PLATO. 111. Conscientia integra bonæ senectutis nutrix. Lib. 1, *de Republ.*

112. Eum, qui nullius sceleris sibi est conscius, jucunda spes perpetuo comitatur. *Ibid.*

PLINIUS JU. 113. Multi famam, conscientiam pauci verentur. Lib. 3, ep. 20, *ad Mesium Maximum.*

SENECA. 114. Ille beatus, qui plenus est bona conscientia. *De beata vita*, cap. 19.

115. Male agit, qui famæ, non conscientiæ gratus est. Lib. 6, *de Benefic.*, cap. 42.

116. Ex bona conscientia, verum bonum oritur. Ep. 23.

117. Bona conscientia prodire vult, et conspici; ipsa vero nequitia, tenebras quærit. Ep. 97.

118. Bonus fruitur bona conscientia. *De Moribus.*

119. Nihil opinionis causa, omnia conscientiæ faciam, populo spectante fieri credam, quidquid me conscio faciam. *De beata vita*, cap. 20.

120. Quandocunque natura spiritum repetet, aut ratio dimittet, testatus exibo, bonam me conscientiam amasse. *Ibid.*

Vide etiam tit. *Accusatio*, sent. 62, 63, 64; *Judicium in genere*, sent. 77; *Scientia*, sent. 35.

CONSCIENTIÆ REMORSUS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Quæ pœna gravior, quam interioris vulnus conscientiæ? nonne hoc magis fugiendum, quam mors, quam inopia, quam exilium, quam debilitatis dolor? Libr. 3, *Offic.*, cap. 4.

2. Ita gravis est culpa conscientiæ, ut sine judice ipsa se puniat, et velare cupiat, et tamen apud Deum nuda est. Lib. 3, *de Pœnit.*, cap. 11.

3. Unusquisque sibi ipsum animum suum severum judicem sui, ultorem sceleris, et vindicem criminis habet. Lib. 7, Ep. 44, *ad Constantium.*

4. Peccatrici conscientiæ nullus locus tutus vel certus est dum metuit deprehendi. Serm. 46.

5. Sapiens si epuletur, si cogitet, si oret ac deprecetur, ante oculos ejus semper est error proprius, et momentis omnibus culpa pulsat conscientiam, nec quiescere, nec oblivisci sinit, velut gravis censor excitat se terrore perpetuo. *Prosec.*

6. Omnia adversa habet, quia ipse sibi displicet, ipse sui accusator, ipse sui testis est; nec invenit quo fugiat, quippe se perurget et stimulat. In *Apologia David*, cap. 9.

7. Gravat conscientiam memoria delictorum, nisi medecina poscatur. Sup. *Psalm.* XXXVII.

S. ANSELMUS. 8. Magna pœna est impiorum conscientia. Sup. II, *Cor.*, cap. 2, in illud : *Testimonium conscientiæ.*

9. Conscientia propria sufficit unicuique ad testimonium. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 2.

S. ANTONINUS ET S. ISIDORUS HISPALENS. 10. Conscientia rei semper est in pœna. Part. 1, tit. 3, cap. 10, et Isid. Hispalens., lib. 2, *de Synon.*, cap. 11.

S. ANTONINUS. 11. Quid prodest si omnes laudent, et conscientia accuset? aut quid poterit obesse, si nobis omnes derogent, et conscientia sola defendat? Part. 2, tit. 10, cap. 2, § 4.

S. AUGUSTIN. 12. Animus male sibi conscius, dum sibi videtur nullam pœnam pati, credit quod non judicet Deus et sic auferuntur judicia Dei a facie ejus, cum hæc ipsa sit magna damnatio. Sup. *Psalm* IX, vers. 28 : *Auferuntur judicia tua.*

13. Quidquid vis potes fugere, homo, præter conscientiam tuam; intra in domum tuam, requiesce in lecto tuo, intra in interiora, interius habere nihil potes quo fugias a conscientia tua. Sup. *Psalm.* XXX, vers. 3.

14. Quando Deus judex erit, alius testis quam conscientia tua non erit; inter judicem justum et conscientiam tuam, noli timere nisi causam tuam. Sup. *Psalm.* XXXVII, vers. 16.

15. Inter omnes tribulationes humanæ animæ nulla est major tribulatio, quam conscientia delictorum. Sup. *Psalm.* XXXXV, vers. 1 : *Adjutor in tribulationibus.*

16. Quid prodest si quod est exterius sanum est, et putrefacta est medulla conscientiæ? *Ibid.*

17. Iniquorum conscientias non sanat, nisi indulgentia. *Ibid.*

18. Sicut magna est pœna impiorum conscientia, sic magnum gaudium piorum ipsa conscientia. Sup. *Psalm.* LIII, vers. 3.

19. Testis qui adest, non in cubiculo adest parietum, sed in cubilibus conscientiarum vestrarum. *Prosec.*

20. Judica causam, judicis tribunal est in mente tua; sedet tibi Deus, adest accusatrix conscientia, tortor timor. Sup. *Psalm.* LVII, vers. 1 : *Recta judicate.*

21. Quid ibi valebit calliditas accusatoris, ubi est testis conscientia, ubi tu eris et causa tua, ubi judex non quærit testem? Sup. *Psalm.* LXVI.

22. Timor reum conturbat, conscientia confundit, cogitationes increpant, et fugere non potest. *De Contrit. cordis*, cap. 6.

23. Ille se ad id quod credit et diligit perventurum esse desperat, cui malæ conscientiæ scrupulus inest. Lib. 1, *de Doctrina christiana*, cap. 40.

24. O miserabilis peccati servitus! servus hominis aliquando sui Domini duris imperiis fatigatus, fugiendo requiescit; servus vero peccati, quo fugit secum se trahit quocumque fugerit. *Prosec.*

25. Non fugit seipsam mala conscientia, non est quo eat, sequitur se, imo non recedit a se, peccatum enim quod facit, intus est. Tract. 41, sup. *Evang. Joann.*, de cap. 8.

26. Avarum conscientia vincit in scelere. *Habetur in Decretis Gratiani*, part. 2, causa 6, quæst. 1, can. *Quæro.*

27. Quem pungit mala conscientia retrahit se a spe, et non sibi sperat nisi damnationem. *Psalm.* XXXI, in præfat.

28. Multi vacant exterius in tenebris, sed tumultuantur in conscientiis suis. *Prosec.* V. BED

29. Nusquam enim conscientia mali conquiescit, sed semper in perturbationibus vivit. Sup. *Psalm.* XCI.

BERNARD. 30. Infernus quidam et carcer animæ, rea conscientia est. Serm. 4 *de Assumpt. B. M.*

31. Ego plagis conscientiæ meæ nullum judico accommodatius medicamentum probris et contumeliis. Epist, 280 *ad Eugenium papam.*

BERNARD. ET ISID. HISP. 32. Nulla pœna gravior est, prava conscientia: mala conscientia agitur stimulis. *Prosec.*

33. Si publica fama te non damnat, propria conscientia te condemnat. *De Interiori domo*, cap. 45. Et Isid. Hispalens. lib. 2, *de Synon.*, cap. 11.

34. Accusat conscientia, testis est memoria, ratio judex, voluptas carcer, timor tortor, oblectamentum tormentum. In *Medit.*, cap. 13.

35. In vulpina conscientia est tepida conversatio, animalis cogitatio, ficta confessio, brevis et rara compunctio, obedientia sine devotione, oratio sine intentione, lectio sine ædificatione, sermo sine circumspectione. *Ibid.*

BONAVENT. 36. Conscientia accusat de præterito, remurmurat de præsenti, et præcavet de futuro. Lib. 2 *Compendii Theologic. verit.*, cap. 52.

CÆSARIUS ARELATENS. 37. Si forte hominis cujuscunque servus duris domini sui urgeatur imperiis, quocumque fugiendo evadere et declinare iniquum dominum potest; servus vero peccati quo fugiet? quo se trahet? quocumque fugiat, non fugit seipsum. *Pros.*

38. Quid prodest quod homo sonantem fugit arcum, qui jaculum secum portat infixum. Hom. 4.

39. Quid prodest quod liber est in natura, qui servus est in conscientia? *Ibid.*

ISIDORUS. 40. Se conscientia super exhilarat, quando nulla recordationis asperitate mordetur. Sup. *Psalm.* XLIV, vers. 9.

41. Ille timere debet vitæ finem, qui peccatorum recordatione mordetur. Sup. *Psalm.* XLVIII, vers. 5.

42. Omne malum suam portat (dum committitur) ultionem. quia torquente conscientia, ipse in se probatur implere vindictam. Sup. *Psalm.* LVII, vers. 10.

EPHRÆM. 43. Acerbus apud illos, qui latere cupiunt, est conscientiæ stimulus. *De Confessione.*

FRANCISCUS TITELM. 44. Vere non minima infelicitas est, perpetuam illam conscientiæ malæ carnificinam perpeti. Sect. 1, super *Psalm.* XIII.

GREG. MAG. 45. Conscientia accusat, ratio judicat, timor ligat, dolor excruciat. Lib. 25, *Moral.*, cap. 6.

46. Etsi foris reum sententia non clamat, intus tamen graviter conscientia accusat. *Ibid.*, lib. 32, cap. 7.

47. Inter innumerabiles afflictionum molestias, nulla est major afflictio, quam conscientia delictorum. In *septem Psalm. pœnit.*, sup. *Psalm.* VII, vers. 13.

48. Omnis homo per id quod male agit, quid sibi aliud quam conscientiæ suæ carcerem facit, ut hunc animi reatus premat, etiamsi nemo exterius accuset? Lib. 11, *Moral.*, cap. 5.

49. Nihil potentius conscientia, in qua confixæ litteræ sunt solidæ. *Pros.* GLOSS. ORD.

50. Quamvis enim omnes homines suæ ipsorum conscientiæ de bona vita testificari conentur, peccata nihilominus eorum, qui mentiuntur, conscientia ferre nequit; sed percutitur ac perforatur, incorruptamque profert sententiam. Sup. *Hierem.*, cap. 17.

51. Vultu et oculis dissimulari non potest conscientia, dum luxuriosa et lasciva mens lucet in facie, et secreta cordis motu corporis et gestibus indicantur. Sup. *Ezech.*, cap. 8, et Hieron., c. 17. GLOS. ORD. ET S. HIERON.

52. Omnia recta suam irrisionem putat, quem remordet conscientia. Super *Job.*, cap. 11. GLOSS. ORD.

53. Latentem reum secreta mentis pœna persequitur. Ep. 1, *ad Demetriadem.* S. HIERONYM.

54. Nullus post culpam impunitati locus est, cum sit reatus ipse supplicium. *Ibid.*

55. Magnum tormentum est conscientia mala. In *Threnos Hierem.* HUGO A S. VICTORE.

56. Liber diaboli est conscientia peccatoris. Sup. *Isaiam*, cap. 37. HUGO CARD.

57. Semper præsumit sæva, perturbata conscientia. Super *Luc*, cap. 16.

58. Conscientia judex est incorruptus. Hom. 17, super *Genes.* S. JOANNES CHRYSOSTOM.

59. Facinus etsi homines lateat, conscientiam tamen accusatricem non poterit latere. *Ibid.*

60. Grave est a conscientia sua accusari, habereque hanc accusatricem, perpetuo urgentem, clamantem, et scelus commemorantem. *Ibid.*, hom. 64.

61. Conscientia peccatoris formidinis est mater. Hom. 1, super *Psalm.* L.

62. Conscientia est codex; in quo quotidiana peccata scribuntur. *Ibid.*, hom. 2, vers. 5.

63. Conscientiam non servat, qui Deo fidem non servat: sed altera alterius est accusatrix. Hom. 32, *Oper. imperf. super Matth.*

64. Qui sibi male conscius est, semper pusillanimis ac timidus est. *Ibid.*

65. Occultum non est quidquid conscientia teste committitur; quia etsi alterius notitiam fallit, fallere seipsam non poterit. Hom. 11, in *Variis locis sup. Matth.*

66. Nihil ita impudentem hominem facit, sicut mala conscientia. Hom. 17, super *Acta Apost. Moralis.*

67. Qui sibi male est conscius, etiamsi omnium bona possideat, omnium tamen est miserrimus. Ser. 1 super *Ep. ad Rom.*

68. Quid mala conscientia tristitius esse potest? *Ibid.* ser. 12, in *Moral.*

69. Animus qui multorum scelerum sibi conscius est, cum futurum judicium formidet atque exhorrescat, nolitque mutata in melius vita sibi consulere, incredulitate quietem suam quærit. Hom. 17, sup. I *ad Cor.*, in *Moral.*

70. Quod corpori frigus est, hoc est animæ mala conscientia, unde timiditas nascitur. Hom. 7, sup. II *ad Cor*

71. Nihil sic perturbat mentis oculum, sicut conscientia mala. Hom. 17, sup. *Ep. ad Hebr.* in *Morali.*

72. Melius est ut nunc anima mordeatur ex recordatione peccati, quam in futuro tempore supplicia sentiat sempiterna. *Ibid.* Homil. 31, in *Mor.*

S. ISID. HISP. 73. Reus animus nusquam securus est. Lib. 2 *de Synonym.*, cap. 11.

74. Mens malæ conscientiæ propriis agitur stimulis. *Ibid.*

75. Humana conditio dum diversis vitiis mentem conturbat, etiam ante pœnas gehennæ, jam pœnas conscientiæ patitur. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 26, sent. 1

76. Abyssus abyssum invocare, est de judicio suæ conscientiæ ire ad judicium damnationis perpetuæ. *Ibid.*, cap. 26, sent. 4.

77. Omnia fugere poterit homo, præter cor suum, non enim potest a se quisque recedere. *Pros.*

78. Ubicunque abierit, reatus sui conscientia illum non derelinquet. *Ibid.*, cap. 26, sent. 2.

79. Quamvis humana judicia subterfugiat omnis qui male agit, judicium tamen conscientiæ suæ effugere non potest. *Profec.*

80. Nam etsi aliis celat quod egit, conscientiæ tamen suæ celare non potest, qui plene novit malum esse quod gessit. *Ibid.*, cap. 26, sent. 3.

LACT. FIRM. 81. Nihil prodest inclusam habere conscientiam, patemus Deo: quia parietibus oculi hominum submoventur, Dei autem divinitas, nec visceribus submoveri potest, quominus totum hominem perspiciat, et norit. *Prosec.*

82. Quid ais? quid machinaris? quid abscondis? custos te tuus sequitur: alium tibi peregrinatio subduxit, alium mors, alium valetudo; hære hic, quo carere nunquam potes.

83. Quid locum abitum legis, et arbitros removes? putas tibi contigisse ut oculos omnium effugias demens? quid tibi prodest non habere conscium habenti conscientiam? Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 24.

84. Multum refrænat homines conscientia, si credamus nos in conspectu Dei vivere. *De Ira Dei*, cap. 8.

S. LAURENT. JUSTIN. 85. Qui facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam; et talis conscientiæ impulsus omnino audacter refellendus est. *De Discipl. monast.* part. 1, cap. 12.

PETR. BLES. 86. De universis, in quibus Deum offendimus, nihil residuum est, nisi conscientia immunditiæ testis, et se crucians recordatione peccati. Ep. 15, *ad Episc. Carnotensem.*

PETRUS CEL. 87. Sicut vipera genitricis viscera nascendo disrumpit, sic malitia conscientiam (de qua oritur) nunquam torquere desistit. *De panibus*, cap. 22.

PHILO JUD. 88. Conscientia rea, carnifex est. Lib. *de Joseph.*

S. PROSPER. 89. Nulla pœna gravior est, quam mala conscientia: in quacum non habetur Deus, consolatio non invenitur. Sent. 191.

SALVIAN. 90. Infelicior conscientia peccatorum, pœnalium recordatione suspirat. Lib. 1, *ad Eccles. Cath.*

S. THEODOR. 91. Mox etiam post admissum peccatum, stimulatur conscientia. Sup. *Gen.*, quæst. 33.

THOMAS A KEMPIS. 92. Mala conscientia generat sibi tormentum. In *Hortulo Rosar.*, cap. 8.

93. Conscientia non habet acriorem arguentem, quam seipsam male regentem. In *doctrinali Juvenum*, cap. 2, sect. 2.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 94. Magna vis est conscientiæ, ut neque timeant qui nihil commiserint, et pœnam semper ante oculos versari putent qui peccarint. Orat. 38, *pro Milone.*

95. Hominum conscientia a virtute remota, in magnis versatur angustiis. Lib. 2, *de Finibus.*

96. Morderi melius est peccatorum conscientiam. Lib. 4. *Tuscul.* Quæst.

PLATO. 97. Hominis conscientiam, semper scrupulus urit. In *Dialogo Axiochi.*

98. Cum quis a se commissa multa peccata deprehendat, conscientiæ labes eum non patitur quiescere, sed in sommis et ubique exterretur ipse atque percellitur, et tum mala spe vitam tolerat. Lib. 1, *de Republ.*

SENECA. 99. Vix quemquam invenies, qui possit aperto ostio vivere, janitores conscientia nostra non superbia opposuit. *Prosec.*

100. Quid autem prodest recondere se, et oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala etiam in solitudine anxia sollicita est.

101. Si honesta sunt quæ facis, omnes sciant; si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias? o te miserum, si contemnis hunc testem! Ep. 43.

102. Male facinorum conscientia flagellatur, et

plurimum illi tormentorum est, eo quod perpetua illam sollicitudo urget ac verberat. Ep. 97.

103. Multos fortuna liberat pœna, metu neminem. Quare? quia intixa nobis ejus rei aversio est, quam natura damnavit. *Prosec.*

104. Ideo nunquam fides latendi fit etiam latentibus; quia coarguit illos conscientia, et ipsos sibi ostendit. Ep. 97.

105. Hæret conscientia, aliud agere non patitur, ac subinde respicere ad se cogit. *Prosec.*

106. Tutum aliqua res in mala conscientia præstat, nulla securum.

107. Putat enim se etiamsi non deprehenditur, posse deprehendi, et inter somnos movetur: et quoties alicujus scelus loquitur, de suo cogitat. Ep. 105.

108. Nihil juvat obvium malæ conscientiæ, gravis enim lux est. Ep. 122.

109. Nil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia. *De quatuor Virt. Card.*

110. Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris, quam temetipsum: alium potes effugere, te autem nunquam. *De Moribus.*

111. Nequitia ipsa, sui pœna est. *Ibid.*

112. Mala conscientia sæpe tuta est, secura nunquam. *Ibid.*

113. Maximum scelerum supplicium, in ipsis est. Ep. 87.

Vide etiam tit. *Accusatio*, sent. 64; *Judicium extremum*, sent. 63; *Peccatum in genere*, sent. 5; *Reus*, sent. 1.

CONSENSUS.

S. THOMAS AQUINAS. *Etymologia.* Consentire est simul sentire. 1, 2, q. 15, art. 1.

BONAVENT. *Definitio.* Consensus est nutus voluntatis spontaneus vel motus animi, liber sui. In *Centiloquio*, part. 1, sect. 11.

GLOSS. INT. ET HUGO CARD. Consentire est sensum sensui conjungere. Sup. *Acta Apost.*, cap. 5, in illud: *Consenserunt illi*, etc., et Hugo Card. sup. eumdem locum.

JOAN. CLIM. Consensus est motus atque inclinatio animæ ad imaginem cujuscumque rei cum voluptate. Gradu 15.

S. THOMAS AQUINAS. Consentire est quædam conjunctio ad id cui consentitur. 1, 2. quæst. 15 art. 1.

Consentire est applicare motum appetitivum ad aliquid appetendum. *Ibid.*, quæst. 16, art. 2.

Consensus est judicium de eo, in quod consentitur. *Ibid.*, quæst. 74, art. 7.

S. ANTONIN. *Differentia.* Differentia est inter assentire et consentire: nam assentire est quasi ad aliud sentire; sed consentire, est simul sentire. Part. 1, tit. 4, *de Voluntate*, cap. 9.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Consentire est si quis, cum possit reprehendere, taceat, vel aduletur. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 1. S. ANSELMUS.

2. Facientem et consentientem par pœna constringit. Part. 1. tit. 4, *de Voluntate*, cap. 9, § 2. S. ANTONINUS.

3. Dæmonum nidus est effeminatæ mentis consensus, plumis vanæ gloriæ, et luto lasciviæ confectus. Serm. in *Quinquag.* S. ANTONINUS DE PADUA.

4. Sicut propria cogitatione non peccat invitus: ita dum consentit male suadenti, non utique nisi voluntate consentit. Lib. 3, *de Lib. arbit.*, cap. 10. S. AUGUSTIN.

5. Rea tenetur in consensione conscientia, etiamsi subsequatur peccatum factum. Lib. 2, *de Gen. contra Manich.*, cap. 14.

6. Nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est. *De spiritu litterar.*, cap. 34.

7. Qui facile vincitur non habet animum resistendi, nec vincitur, sed consentit. In *Quæst. de Veteri et novo Testamento*, part. 1, quæst. 1.

8. Ratio deduci ad consensionem peccati non potest, nisi cum delectatio mota fuerit in illa parte animi, quæ debet obtemperare rationi tanquam rectori viro. *De Genesi, contra Manich.*, cap. 14.

9. Homo in natura posse, et in potestate habet velle non consentire suadenti. Lib. 11, *de Genesi ad lit.*, cap. 14.

10. Motus desideriorum malorum si consentientem traxerit, atque illexerit, concipit paritque peccatum. Lib. 6, *contra Julianum*, cap. 11.

11. Inest peccatum, cum delectaris; regnat, si consenseris. Sup. *Psalm.* L.

12. Duobus modis non te maculat malus, si ei non consentias, et si redarguas; hoc est, non communicare, non consentire. Ser. 18, *de Verb. Dom.*

13. Noli consentire concupiscentiæ tuæ, non est unde concipiat, nisi de te; consensisti? quasi concubuisti in corde tuo. Hom. 42.

14. Noli dare concupiscentiæ consensiones amplexuum, ne plangas partum; quia si consenseris, concipit; cum conceperit, parit peccatum. *Ibid.*

15. Nolite male facientibus consentire; quia non solum qui hæc faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, pereunt. Serm. 1, *Dom.* 20, *post Pentec.*

16. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare seu negare consensum. Ser. 5, *Quadrag.* S. BERNARD.

17. Consentire est, silere cum arguere possis. Serm. *de Nat. Joan. Bapt.*

18 Sicut peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat ; sic consensus omnino animam necat. Ser. *de Cute et ossibus animæ.*

19. Mordet diabolus cum ad consensum pertrahit, latrat cum suggerit ; sed etsi resistentem fatigat, non obligat nisi consentientem. *De Interiori domo*, cap. 47.

20. Spiritum vanitatis studeas exsufflare, et quantumcunque illum senseris, negare omnino consensum. Serm. 1, *de SS. Petro et Paulo.*

21. Eligamus potius ardere, quam cedere. Ser. 3, in *vigilia Nativ.*

22. Peccatum in foribus est ; nisi ipse aperias, non intrabit. Serm. *de Sex tribulat.*

23. Appetitus in corde prurit, sed sub te est ; nisi sponte cesseris, nihil nocebit. *Ibid.*

24. Ubi voluntas non est, nec consensus est; non enim est consensus, nisi voluntarius: ubi ergo consensus, ibi voluntas; porro ubi voluntas, ibi libertas. *De gratia et liber. arbit.*

25. Non nocet sensus, ubi non est consensus. *De Interiori domo*, cap. 19.

S. BERNARDIN. 26. Dum homo consentit diabolo vincitur ; et ab eo victus, possidetur jure tyrannico. Ser. 18, *Sabbat. post Dom.* 2, *Quadrag.*

S. BONAVENT. 27. Tunc consentimus, cum approbamus et volumus. Lib. 2, *Pharetræ*, cap 4.

CASSIODORUS. 28. Conscius eorum videtur animus, qui aliqua illis delectatione consenserit Sup. *Psalm.* CXVIII, vers *Odivi omnem viam iniquitatis.*

FRANCISCUS TITELMAN. 29. Non potest homini prævalere delictum, nisi accesserit consentientis arbitrium. Hom. 4, *Epiphan.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 30. Nulla virtute potest diabolus expugnare hominis animum (quantumvis corpus atterat foris) nisi propria voluntate consentiat. In *Elucid. sup. Job.*, cap. 17; in illud : *Tenebit justus viam suam.*

GLOSS. INTER. 31. Non solum qui faciunt, puniuntur, sed et qui consentiunt facientibus. Sup. *Levit.*, cap. 20, in illud : *Qui consenserunt ei.*

GLOSS. ORDIN. 32. Consentientes (scilicet qui possunt accusare, vel arguere, vel monere, et non faciunt, non effugient judicium. *Ibid.*

33. Qui desinit obviare, cum potest, consentit. Sup. *Psalm.* LXXXI.

34. Consentire est, errorem fovere. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 1.

GLOSS. ORD. 35. Omnis faciens et consentiens, dignus est morte. *Ibid.*, cap. 2.

GRATIANUS IN DECRETIS. 36. Latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate consensum. Part. 1, dist. 86, can. *Facientis.*

37. Si quis alterius errori consentit, sciat se cum illo simili modo culpabilem judicandum. Part. 2, causa 11, quæst. 3, can. *Qui in fine*, § Hinc.

38. Consensus est, voluntati ejus quem quis diligit obsecundare, et avertere se ab eo quem ipsi sentit adversum. Part. 1, dist. 93, can. *Si inimicus.*

S. GREG. MAG. 39. Quem semel diabolus rapuit ad consensum jam nunc etiam renitentem trahit. Lib. 15, *Moral.*, cap. 9.

40. Consentire videtur erranti, qui ad resecanda quæ corrigi debent non occurrit. Habetur apud Gratian. in *Decretis*, dist. 83.

41. Concupiscentiæ carnali ostia dum consensus aperit, ad innumera corruptionis mala pertrahit. Lib. 4, *Moral.*, cap. 24.

42. Unde semetipsum post modum flendo reprehendat, non habet, qui ante reparat, quam per consensum cadat. Lib. 18, *Moral.*, cap. 5.

43. Clamorem diaboli non audire, est violentis tentationum motibus minime consentire. Lib. 30, *Moral.*, cap. 13.

44. Nullius suasioni consentias, in qua gravari potes. Lib. 2, in *Registro*, indict. 2, cap. 2, ep. 2, *ad Januarium Episc. Caralitanum.*

S. HIERONYM. 45. Ille stultus est vocandus, qui suggestioni consentit, tametsi acer ingenio videatur existere. Sup. *Prov.*, lib. 2. cap. 24, in illud : *Qui cogitat mala, stultus vocabitur.*

HUGO A S. VICTORE. 46. Suggerit diabolus, delectatur caro, spiritus consentit. Lib. 2, *de Nuptiis*, cap. 1.

HUGO CARD. 47. Non inquinatur corpus, nisi mentis consensu. Sup. *Genes.*, cap. 12.

48. Nihil homini noceret diabolus, nisi homo acquiesceret. Sup. *Sapient.*, cap. 1.

49. Peccantium pravitati ne consentias; vel si forte consenseris, opere non impleas. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 11.

S. JOANNES CHRYSOST. 50. Astutus contra diabolum non est, dum diabolo persuadenti, quam Domino comminanti consentit. Serm. *de Genesi et interdictione arboris ad Adam.*

JOAN. GERS. 51. Mallem membratim laniatus mori, quam illecebrosæ voluptati consentire. Part. *de Consol. Theolog.*, lib. 1, prosa 3.

S. ISID. HISP. 52. Malum facere jussus, non acquiescas; malum facere jussus, non consentias. *Prosec.*

53. Noli in malum potestati cuiquam consentire, etiamsi pœna compellat, etsi supplicia immineant, tormenta occurrant.

54. Melius est mortem pati, quam perniciosa jussa consentiendo complere.

55. Similis enim est qui consentit in malo, ei, qui agit malum: facientem, et obsequentem una pœna constringit. Lib. 2, *de Synonym.*, cap. 16.

56. Qui seducitur, quid consentiat, evidenter

ignorat. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 17, sent. 3.

57. Corda reproborum lubrica sunt ad malum consentiendum et fluxa, ab bonum vero consentiendum durissima. *Ibid.*, lib. 3, cap. 32, sent. 9.

LUDOV. BLOS. 58. Neque diabolus, neque creatura cogere te potest, ut peccato consentias, cum habeas voluntatem liberam. In *Specul. spirituali*, cap. 6.

ORIGEN. 59. Consensus est, non solum pariter agendo, sed etiam quæ illicite gesta sunt reticendo. Hom. 3, in cap. 3. *Levit.*

PETR. BLES. 60. Consensio aut occulta est, et versatur interius : aut manifesta et usque ad actum exterius exercetur. *De Charitate*, cap. 49.

PHILO JUD. 61 Gravissimum malorum est, et pene solum insanabile, omnium animæ partium ad peccandum consensus. *De Confusione linguarum*.

62. Ubi deest assensio, nec qui patitur vere patitur, nec qui præter animi sui sententiam lædit, reus est patrati facinoris. *De migrat. Abrahæ.*

PIUS PAPA. 63. Quid prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? Part. 1, dist. 83, Can. *Quid*.

RICH. A SANCTO VICT. 64. Consensum non semper effectus consequitur, sed cum necessitate præpeditur, solo consensu peccati calpa consummatur. Part. 1, tr. 2, *de Statu interio. hom.*, cap. 2.

S. THOMAS AQUINAS. 65. Tentari humanum est, sed consentire diabolicum est. Opuscul. 7, sup. *Pater noster*, petit. 6.

THOMAS A KEMPIS. 66. Dæmonum est servus, qui consentit vitiis. In *Hortulo rosar.*, cap. 4, sect. 3.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 67. Mihi neutriquam cor consentit cum oculorum aspectu. Lib. 2. *Academ. quæst.*

SENECA. 68. Facilius est excludere perniciosa, quam regere ; et non admittere, quam admissa moderari. *Prosec.*

69. Nam cum se in possessione posuerunt, potentiora rectore sunt, nec recidi se, minuive patiuntur. Lib. 1, *de Ira*, cap. 7.

70. Non obtinebis ut desinat, si incipere permiseris. Ep. 116.

Vide etiam titulos, *Amicitia Dei*, sent. 72; *Cogitatio*, sent. 60, 101; *Concupiscentia*, sent. 27; *Caro*, sent. 108; *Malum*, sent. 53; *Obviare*, sent. 19; *Peccatum*, sent. 424; *Suspicio*, sent. 25; *Reus*, sent. 25; *Tentatio*, sent. 44, 94, 145; *Vitium*, sent. 53; *Voluptas*, sent. 152.

CONSIDERATIO IN GENERE.

S. AUGUSTIN. *Definitio*. Consideratio est intenta cogitatio. *De Spiritu et anima*, cap. 38.

S. BERNARD. Consideratio est intensa ad vestigandum cogitatio vel intentio animi vestigantis verum. Lib. 2, *de Considerat.*

S. THOMAS AQUINAS. Consideratio est actus intellectus veritatem rei intuentis. 2, 2, quæst. 53, art. 4.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. In consideratione creaturarum non vana et peritura curiositas exercenda est, sed gradus ad immortalia et semper permanentia faciendus. *De Vera religione*, cap. 29.

2. Cogitemus quam brevis vita nostra sit, quam via lubrica, quam mors certa, et hora mortis incerta. *De Spiritu et anima*, cap. 49.

3. Cogitemus quantis amaritudinibus admixtum sit, si quid dulce ac jucundum in via hujus vitæ, occursu suo nobis alludit. *Ibid.*

4. Cogitemus quam fallax et suspectum, quam instabile et transitorium sit, quidquid hujus mundi amor parturit, quidquid species, aut temporalis pulchritudo promittit. *Ibid.*

5. Consideremus quæ sit Patriæ cœlestis pulchritudo, suavitas atque dulcedo ; et quantum nobis in hoc exilio lugendum sit. *Ibid.*

6. Utinam seperent et intelligerent, etc. ! O felix et utile consilium, mortis remedium, salutis antidotum, peccatoris speculum ! Ex qua sententia nobis instructio sapientiæ, admonitio continentiæ, speculum providentiæ, exultatio pœnitentiæ, acquisitio divinæ gratiæ datur. *De Speculo peccator.*, cap. 1.

7. Utinam saperent, et intelligerent, etc.; consideratio hujus sententiæ destructio est superbiæ, extinctio invidiæ, medela malitiæ, effugatio luxuriæ, evacuatio vanitatis et jactantiæ, constructio disciplinæ, perfectio sanctimoniæ, præparatio salutis æternæ. *Ibid.*, cap. 2.

8. Felix comprobatur esse, qui sic cogitat de supplicio ante supplicium, ut postea supplicii effugiat periculum. *Ibid.*, cap. 3.

S. BERNARD. 9. O utinam saperes, et intelligeres, ac novissima provideres : saperes quæ Dei sunt, profecto inferna horreres, superna appeteres, quæ sunt ad malum contemneres. Ep. 292.

10. Quod sermo non explicat, consideratio quærat. Lib. 5, *de Considerat.*

11. Noli præcipitanter agere, diu considera, diligentius intuere, experire quod possis, amicos consule, ne post factum pœnitere contingat. In *Declamat.*

12. Tria præcipue debemus considerare, nostrum defectum, alienum profectum, finem suspectum. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, art. 3, versic. 15.

13. Considera frequenter, volve et revolve dili-

genter quod mors non potest declinari, quod hora mortis non potest investigari, quod tempus a Deo præordinatum non potest immutari. In *Soliloquio*, cap. 3.

14. Familiare est prudenti, consideratione omnia prævenire. In *Speculo discipl.*, cap. 20.

CASSIODORUS. 15. Consideratio futuri præmii ærumnas mitigat. Sup. *Psalm.* 67, vers, 5 : *Exultate in conspectu ejus.* Et hab. in Glossa ord. super *Psalm.* LXVII.

GLOSS. INTER. 16. Omne quod agimus, prævenire per studium considerationis debemus. Sup. *Luc.*, cap. 14.

S. GREGORIUS MAGN. 17. Tanto se animus amplius in cogitatione dilatat, quanto illud esse terribile quod imminet pensat. Lib. 15 *Moral.*, cap. 1.

18. Malorum mentes cum renuunt considerare quod timeant, ad hoc quandoque gaudentes perveniunt. Lib. 16 *Moral.*, cap. 18.

19. Potentibus viris magna est virtus humilitatis considerata æqualitatis conditio. Lib. 21 *Moral.*, cap. 10.

20. Manu humillimæ considerationis, deprimendus est tumor elationis. *Ibid.*

21. Consideratio meliorum multum proficit ad humilitatem justorum. Lib. 3 *Moral.*, cap. 23, in titulo.

22. Studiosius concupiscimus, quæ consideramus. Lib. 10 *Moral.*, cap. 9.

23. Quasi quædam fit lectio menti nostræ species considerata creaturæ. Lib. 26 *Moral.*, cap. 8.

24. Qui æterna bona in vita cogitare noluerunt, in morte æterna mala nunquam cogitata reperiunt. Lib. 10 *Moral.*, cap. 13.

25. Quo pensamus quia nihil est quod restat, eo debemus pertimescere tempus gratiæ, quod præsto est, pereat. Hom. 35, sup. *Evang.*

26. Si consideremus quæ et quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Hom. 37, sup. *Evang.*

HUGO A S. VICTORE. 27. Quanto quis consideraverit, quæ præmia justis in Cœlo, quæ tormenta pravis sint reposita in inferno, tanto verius Deum invocat, et attentius orat. Lib. 2, *Miscellan.*, codic. 2, tit. 41.

HUGO CARD. 28. Consideratio dignitatis amissæ, dolorem facit ; consideratio peccatorum præsentium, pudorem facit; consideratio pœnæ futuræ, timorem incutit. Sup. *Gen.*, cap. 49.

29. Nihil plus valet ad purgandum cor a malis cogitationibus, quam consideratio mortis. Sup. *Job*, cap. 39.

30. Consideramus adversa ut caveamus, prospera ut habeamus; sed non consideramus judicium, infernum, nec præmium bonorum. Sup. *Matth.*, cap. 10

S. JOANNES CHRYSOST. 31. Præteritorum bonorum consideratio, jactantiam operatur : consideratio autem finis, timorem. Hom. 24, *Oper. imperfecti, super Matth.*

MINUTIUS FELIX. 32. Quid post mortem impendeat, miseri, dum adhuc vivitis considerate. In suo *Octavio.*

S. NILUS. 33. Uniuscujusque rei finem ante initum considera. *Parænes.* 30.

S. PETRUS DAMIANUS. 34. Nunc dum tibi mundus arridet, dum carnis sanitas fervet, dum prosperitas terrena demulcet, quæ post ista sequuntur excogita atque considera. Lib. 4, *Epist.* 8 *ad G. Episc.*

S. THOMAS AQUINAS. 35. Quatuor sunt ante rei factum consideranda, scilicet, examinatio principii, discussio medii, prævisio finis, consilium sapientis. *Opusc. De his quæ grata existunt.*

S. VALERIAN. 36. Illa nobis ante omnia sunt consideranda supplicia, ubi homo vivit durante pœna, ubi nec tormenta corpori, nec desunt membra tortori. Hom. 1, *de Bono discipl.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 37. In omnibus quid tempora petant, aut quid personis dignum sit, considerandum est. Lib. 2, *de Invent. rhet.*

38. Ad rem gerendam, qui accidit, caveat ne id modo consideret, quam illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi voluntatem. L. 1, *Offic.*

39. Cogitationem prudentiamque sequitur actio considerata ; ita fit ut agere considerate pluris sit quam cogitare prudenter. *Ibid.*

40. Nulla res magis proderit quam cogitatio mortalitatis. Lib. 3, *de Ira*, cap. 41.

SIXT. PHILOS. 41. Intellige quæ sint bona, ut bene agas. Sent. 49.

Vide etiam titul. *Beneficium Dei*, sent. 113, 114; *Concupiscentia*, sent. 42, 43 ; *Contemplatio*, *Meditatio* ; *Mundus*, sent. 4; *Prævisio*, sent. 56 ; *Tempus*, sent. 64 ; *Vita æterna*, sent. 45.

CONSIDERATIO SUI.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Cognosce te, ô homo, quantus sis, et attende tibi, ut consideres quid in te cogitatione intret, quid ex te sermone exeat. Lib. 6. *Hexam.*, cap. 8.

2. Prudentis mentis est considerare quandiu imperfecta est anima, quæ sunt secum deliberet, ut vel in posterioribus se exerceat virtutum disciplinis, donec exercitii usu valescat. Lib. 2, *de Abraham*, cap. 10.

S. ANTONIN. 3. Respice qualis ex te sis; ex te mala, bona a Deo esse non ambigas. Part. 1, tit. 3, cap. 7, § 1.

S. AUGUSTIN. 4. Eunt homines admirari alta mentium, et ingentes fluctus maris, et latissimos lapsus fluminum, et oceani ambitum, et gyros siderum, et

relinquunt seipsos, nec mirantur. Lib. 10 *Confess.*, cap. 8.

5. Perversa et adversa corda mortalium felices res humanas putant, cum tectorum splendor attenditur, et labes non attenditur animarum. Epist. 5, *ad Marcellan.*

6. Intelligas quantum sit exitus et ingressus tuus flebilis, progressus tuus debilis et egressus horribilis. In *Speculo peccatoris*, cap. 3.

7. Insipiens peccator consideret diligenter unde veniat, quid sit et quo vadat. *Prosec.*

8. Hanc utilem lectionem legat, sapiat, et intelligat qui est implicatus peccatis, amore mundi et carnis inebriatus et cæcatus, cui plus placet luxuriosi cadaveris venenosa voluptas quam animæ suæ sanitas, qui plus studet circa arcam, quam circa Martham, cui plus est de mundo, quam de Christo, cui plus est de lege bovina quam de lege divina. *Ibid.*, cap. 7.

9. Vellem ut hæc tria cogitarent homines in seipsis: esse, nosse, velle; sum enim, novi et volo, sum sciens et volens, scio esse me, et velle ut sim, volo esse et scire; in his tribus inseparabilis est vita. Lib. 13 *Confess.*, cap. 11.

10. Considera ubi sis, quid egeris vide, quare patiaris vide, et ibi vides quid patiaris. Sup. *Psalm.* CXLV, vers. 5.

11. O homo, quis es, ubi es, ubi eris, quandiu ibi eris, unde venisti? *Prosec.*

12. Quis es? Dei creatura ex anima et carne compacta; unde venisti? ex nihilo; ubi es? in mundo; postea ubi eris? in Cœlo, vel in inferno; quandiu ibi eris? in secula seculorum. Serm. 50, *ad Fratres in eremo.*

13. Quisque diligentius attendat primæ conditionis suæ excellentiam, quam nobilitate morum, exercitatione virtutum, dignitate meritorum habere contendat. *De Spiritu et anima*, cap. 35.

S. BASIL. MAG. 14. Considera te homo, et memor sis tuipsius, quis es, quid dispensas, a quo accepisti, cur multis prælatus es? Conc. 7, *de Avaritia.*

15. Naturæ suæ consideratio tumorem animæ reprimit, omnem arrogantiam exterminat, contumaciam fugat, et in summa discipulum Christi facit. Epist. 42, *ad Maxim. philosoph.*

S. BERNARD. 16. Cogita unde veneris, et erubesce; ubi sis, et ingemisce; quo vadas, et contremisce. Serm. *de Primordiis.*

17. Teipsum attende, et altiora ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris. Serm. 38, sup. *Cant.*

18. Consideratio tui in tria dividitur, si consideres quid, quis, qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in moribus. Lib. 2, *de Considerat.*

19. Consideranti quid sis, occurret tibi homo nudus, et pauper, et miser, et miserabilis: homo dolens quod homo sit, erubescens quod nudus sit, plorans quod natus sit, murmurans quod sit. *Ibid.*

20. In te consistito; non infra dejici, non attolli supra, non evadere in longius, non extendi in latius. *Ibid.*

21. Consideratio sui mentem purificat, regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitam honestat et ordinat, confusa disterminat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta rimatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta et fucata explorat, agenda præordinat, acta recogitat, in prosperis adversa præsentit, in adversis quasi non sentit. Lib. 1. *de Considerat.*

22. Perfecti magna se discretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora unquam, vel in opere, vel in cogitatione dilabantur. *De Præcepto et dispens.*

23. Relinque cætera et teipsum discute, per te curre, et in te consiste. *De Interiori domo*, c. 65.

24. A te incipiat cogitatio tua, et in te finiatur nec frustra in alia distendaris te neglecto. *Prosec.*

25. Præter salutem tuam nihil cogites, quoniam in acquisitione salutis tuæ nemo est tibi germanior, nemo propinquior teipso. *Ibid.*

26. O custos cordis, si nondum es idoneus intrare ad te ipsum, quomodo ad illa rimanda idoneus eris, quæ sunt intra vel supra teipsum. *Ibid.*

27. Prius redi ad te, quam rimari præsumas quæ sunt supra te. *Ibid.*

28. Si diligenter consideres quid per os et nares cæterosque corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. In *Meditat.*, cap. 3.

29. Valde utile et pernecessarium est, ut scias quid desit tibi, quid vis, quid cupis, quid habere optas. *De Interiori domo*, cap. 61.

30. Si quod vivis et sapis, totum das actioni, considerationi nihil, laudo te, in hoc non laudo *Prosec.*

31. Certe nec ipsi actioni expedit consideratione non præveniri.

32. Tu homo es, ergo ut integra sit et plena humanitas, colligat et te intra se sinus tuus, qui alios recipit.

33. Alioquin quid tibi prodest si universos lucreris, te unum perdens? quamobrem, cum omnes te habeant, esto etiam tu ex habentibus unus.

34. Non ergo totum te, nec semper debes dare actioni, sed considerationi aliquid tui, et cordis et corporis sequestrare.

35. Quid sit pietas quæris? vacare considera-

tioni: quid tam pertinens ad cultum Dei, quam quod ipse hortatur in psalmo: Vacate et videte? Lib. 1, *de Considerat.*

36. Quod ad considerationis attinet fructum, quatuor tibi consideranda reor: te, quæ sub te, quæ circa te, quæ supra te sunt. *Ibid.*, lib. 2.

37. Attendat homo quid fuit ante ortum, quid est ab ortu usque ad occasum, quid erit post hanc vitam. *De Interiori domo*, cap. 53.

38. Qui semetipsum bene considerat, in semetipso invenit multa quæ plangat. Serm. 54, *ad Sororem.*

S. BONAVENT. 39. Hæc tria debet homo considerare, scilicet suam insufficientiam, suam inopiam, et quia bonum quod habet, non habet permanentiam. *Prosec.*

40. In primo se inveniet imperfectum, in secundo non habet proprium, in tertio debet timere malum, ruinam, et lapsum. Sup. *Psalm.* XXXIX.

CASSIODOR. 41. Magnus accessus ad Deum est, consideratio infirmitatis suæ. *Prosec.*

42. Magna est utilitas servo Dei, propriam infirmitatem recognoscere. Sup. *Psalm.* VI, vers. 2: *Quoniam infirmus sum.*

S. EPHRÆM. 43. Attende tibiipsi, ut tibi et aliis prosis. Sup. illud; *Attende tibi*, cap. 7.

S. EPIPHAN. 44. Quanto quis proprius ad cogitationem Dei pervenisse videtur, tanto magis debet cogitare apud seipsum quod homo est. Hæres. 73, *contra Semiarios.*

S. EUCHERIUS. 45. Revertere in te, ut sis tibi charior quam tua. *Epist. Parænetica ad Valerianum.*

S. GREG. MAG. 46. Nolite infra vosmetipsos pensare quod habetis, sed quid estis. Hom. 28, in *Evang.*

47. Qui considerat qualis erit in morte, semper fit timidus in operatione. Lib. 13 *Moral.*, cap. 10.

48. Memento quid sis, ne de his ad quæ raperis, extollaris; sed altitudinem dominationis tempera memoria conditionis. Lib. 21 *Moral.*, cap. 10.

49. Qui vere se humiliat continuæ considerationis oculo, quibus circumseptus sit delictorum sordibus, proficiens pensat. Lib. 3 *Moralium*, cap. 18.

50. Seipsam mens considerare non valet quæ cogitare se minime studet; cogitare vero se mens non potest quæ tota apud semetipsam non est. Lib. 31 *Moral.*, cap. 7.

51. Anima dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitationes spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit. Lib. 18 *Moral.*, cap. 25.

52. Aures cordis tumultus secularium negotiorum claudit, et quis secretæ considerationis aperit. Lib. 23 *Moral.*, cap. 12.

53. Tanto verius tunc interna mens conspicit, quanto cunctis exterioribus plenius occumbit. Lib. 35 *Moral.*, cap. 15.

54. Perpendo quid tolero, perpendo quod amisi, dumque intueor illud quod perdidi, fit hoc gravius quod porto. *Prosec.*

55. Dum culmen perfectorum aspicio, quantum ipse in infimis jaceam agnosco. Lib. 1 *Dialogi*, cap. 1.

56. Vivens homo cogitet quid futurus sit mortuus. *Ibid.*, lib. 4, cap. 4.

57. Considerata infirmitas propria, mala nobis excusat aliena. Lib. 5. *Moral.*, cap. 31.

58. Sancti viri nec ex elatione sunt liberi, nec ex timore submissi; sed cum rectitudo eos ad libertatem erigit, consideratio infirmitatis propriæ in humilitate custodit. Lib. 7 *Moral.*, cap. 15.]

59. Tu, homo, memineris cujus sis factura, et S. GREG. NAZ. quo voceris, et quæ habeas, et quantum habeas, et a quo tibi evenerint bona. Or. 16, *ad subditos.*

60. Te potius ipsum, quam propinquos discute; lucrum tibi illud proximis istud feret. In *Tetr.* et hab. apud Joan. Damasc, lib. 1. *Parallel.*, cap. 66.

61. Teipsam considerans, noli in alterius ruina S. HIERONYM. sed in tuo opere gloriari. Ep. 22, *ad Eustoch.*

62. Hominem te esse memento. Ep. 25, *ad Paulam.*

63. Non consideremus quid aliquando fuerimus, sed quid semper futuri simus. Sup. *Jonam*, cap. 3.

64. Fuge, luge, attende: fuge mundum, quia HUGO A S. VICTORE. vanitas est; luge peccatum, quia iniquitas est; attende carnem, quia fragilis est. Lib. 3, *de Claustro animæ*, cap. 17.

65. Quisquis se talem reddi desiderat, qualis a Deo factus (id est similem Deo) redeat ad se, et stet in se; et sic intra semetipsum, et apud semetipsum quærat, et videat unde constet homo, et ex qua parte sui factus sit ad imaginem Dei. Lib. 2, *de Anima*, cap. 1.

66. Quid prodest homini si rerum omnium naturam subtiliter investiget, efficaciter comprehendat; ipse autem unde venerit, aut quo post hanc vitam iturus sit non consideret, nec intelligat? Lib. 1, *de Vanitate mundi.*

67. Ex consideratione sui provenit humilitas. HUGO CARD. Sup. *Genes.*, cap. 26.

68. Memento, homo, te, etsi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sup. illud I. *Cor.* 6: *Empti estis pretio magno*, sup. *Psal.* XXI.

69. Consideratio suiipsius effectus est divinæ gratiæ. Sup., lib. I. *Regum*, cap. 1.

70. O anima misera, considera qualem te Deus IDIOTA. fecerat, et qualem tu te fecisti. *Prosec.*

71. De filia iræ filiam gratiæ te fecerat; et tanquam sacrilegam filiam diaboli te fecisti. Lib. 4, *Contempl.* cap. 2.

S. JOANNES CHRYSOST.

72. Qui circumspicit semetipsum, se non sinit duci a diabolo. Hom. 5 *Oper. imperf. sup. Matth.*

73. Respectus et consideratio mentis oculus est animæ. *Ibid.*, Hom. 12.

74. Quid inflaris terra et cinis? quid superbis homo? quid arrogans es? quid speras ex gloria mundi et divitiis? egrediaris ad sepulcra, videas ibi mysteria, videas dilapsam naturam, ossa corrosa, corpora putrefacta. *Pros.*

75. Considera ibi quis sapiens et quis prudens, quis Rex et quis privatus, quis generosus, et quis servus.

76. Considera quis ibi sit sapiens, quis insipiens: ubinam pulchritudo est illic adolescentiæ, ubinam gratiosus aspectus, ubinam oculi speciosi, ubinam elegans nasus, ubinam rubicunda labia, ubinam frons radians? an non omnia cinis? nonne omnia pulvis? nonne omnia favilla? nonne omnia vermis? nonne omnia putredo et fœtor? Serm. *de Eucharist.*

JOAN. GERS.

77. Cogitare debes, si jam mori deberes, et occumbere, an ne istud faceres, et an auderes mori in eo quo te sentis statu? Part. 4, *de Sanctimonialibus.*

S. JUSTIN. MART.

78. Omnis qui se considerat et judicat, nulli culpæ affinis est. Ep. *ad Zenam.*

S. LAURENT. JUSTIN.

79. Plurimum ad humilitatis virtutem nostra nos trahit consideratio. Part. 1 *de Ligno vitæ*, tract. 12, *de Humilitate*, cap. 4.

PETRUS BLESENS.

80. Quid fui, quid sum, quid ero? vile sperma, vas stercorum, esca vermium. Serm. 12, *Quadrag.*

81. Dispice et attende qualis ex dono Dei sis, et qualis sis ex teipso, et redde quæ tua sunt tibi, et quæ Dei Deo. *Ibid.*, tract *de Instit. episcopi.*

S. PETRUS CHRYSOL.

82. Quidquid alii attenderit homo, attendit sibi: et quantum videbit ipse alteri, videbit alter ipsi. Serm. 139.

83. O homo cogita quis sis, quantus sis, qualis sis. *Ibid.*, serm. 141.

S. PETR. DAM.

84. Hæc studiose considera, hæc sedula mentis intentione retracta, non quid es, sed quid in perpetuum futurus, diligenter examina. Lib. 7, ep. 15, *ad B. Ducem.*

RICH. A S. VICTORE.

85. Considera teipsum frequenter, contemplare diligenter cordis tui luxum, desideriorumque profluvium. *Prosec.*

86. Vide amorem tuum, unde, quo currat, quo per desiderium tendat, vel unde per fastidium recedat; videbis quomodo de sublimibus ad ima labitur, et de summis ad intima derivatur. Part. 1, tract. 2, *de Exterminat. mali*, cap. 2.

87. Discute quid sis, quid fueris, quid esse debueris, quid esse poteris; quid fueris per naturam, quid modo sis per culpam, quid esse debueris per industriam, quid adhuc esse possis per gratiam. Part. 1, lib. 3, *de Contemplat.*, cap. 3.

88. Ex hoc exercitio speculationis sui, cordis oculis mundatur, ingenium acuitur, intelligentia dilatatur. *Prosec.*

89. Nescit quam sub pedibus suis, omnis mundana gloria jaceat, qui conditionis suæ dignitatem non pensat.

90. Nescit omnino nescit, quid de spiritu angelico, quid de spiritu divino sentire debeat, qui spiritum suum prius non cogitat. *Ibid.*, cap. 6.

TERTULLIAN.

91. Considera temetipsum, o homo; recogita quid fueris antequam esses, utique nihil. *de Apologia adversus gentes*, cap. 48.

S. THOMAS A VILLANOVA.

92. Quod sumus hoc sapere, hoc considerare, summa sapientia est. Serm. *Dom.* 3, *Advent.*

THOMAS A KEMPIS.

93. Qui sibi ipsi diligenter intendit, facile de aliis tacet; nunquam enim eris internus et devotus, nisi de alienis silueris, et ad te ipsum specialiter respexeris. Lib. 2, *de Imit. Christi*, cap. 5, sect. 2.

IN VITIS PATR.

94. Oportet laborare multum, ut se quisque consideret: nam negligentia, ignaviaque et relaxatio excæcant oculos cordis. Lib. 7, cap. 15.

95. Ille potest salvari, qui semper se suaque peccata, et non proximi considerat. In *sententiis*, sent. 109.

S. ZENO.

96. Attende tibi, et undique temetipsum circumspice. Serm. *de Præcepto.*

97. Intuere et attende cum omni cautela tibiipsi, ut scias distribuere unicuique parti, quæ convenit: carni quidem victum, animæ vero doctrinam pietatis. *Ibid.*

98. Attende tibi ut intelligas, et agnoscas sanitatem animæ, et languorem. *Prosec.*

99. Multi enim dum sibi non attendunt, ægritudines graves et insanabiles pati se nesciunt, et nec hoc quidem sentiunt, quod ægrotant. *Ibid.*

100. Tu nunquam cesses temetipsum perscrutari, si vita tua secundum formam dirigitur mandatorum, si conversatio tua omni culpa vacat. *Ibid.*

101. Attende et circumspice teipsum, non eorum qui extra te sunt, culpas et peccata dinumeres; nec sollicite disquiras, sicubi maculæ aliquid in proximo tuo reperias. *Ibid.*

102. Attende tibiipsi, et memento quia mortalis es, et quia terra es, et in terram ibis. *Ibid.*

103. Attende tibi, ut possis attendere Deo. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 104. Cura ut vir sis, et cogita quem in locum sis progressus, et vide quid jam tibi sit necesse fieri. Orat. 3, *pro Catilina*.

105. Nihil est quod tam obtundat, elevetque ægritudinem animi, quam in omni vita cogitatio se nihil esse. Lib. 3, *Tuscul. Quæst.*

PLATO. 106. Animadverte quod sensu tibi carendum sit post mortem, omnique voluptate, et vermium quamdam vastitatem tibi ob oculos repræsenta, ut non in alteram vitam sis moriturus. In *Dialogo Axiochi*.

SENECA. 107. Inspicere debemus primum nosmetipsos, deinde quæ aggredimur negotia, deinde eos, quorum causa, aut cum quibus agendum est. *Prosec.*

108. Ante omnia necesse est seipsum æstimare, quia fere plus nobis videmur posse, quam possumus. *De Tranquillit.*, cap. 4.

109. Occupationes recidantur, et sibi totus animus vacet, et ad contemplationem sui respiciat. Lib. 3, *Quæst.*

110. In se redeundum est, imo etiam a se recedendum. Lib. 4. *Quæst.*

111. Si perpendere te voles, sepone pecuniam, domum, dignitatem : intus teipse considera, nec qualis sis aliis credas. Ep. 80.

112. Hoc nos pessimos facit quod nemo vitam suam respicit : quid facturi simus cogitamus, et id raro : quid fecerimus non cogitamus. Epist. 83.

113. Scit quo exiturus sit, qui unde venerit meminit. Ep. 120.

Vide etiam titulos : *Aspectus*, sent. 6 ; *Caro*, sent. 75 ; *Humilitas*, sent. 114 ; *Intentio*, sent. 42 ; *Mirabile*, sent. 45 ; *Negotium*, sent. 24, 25 ; *Prælatio*, sent. 16 ; *Cognitio sui*, *Examen*, *Scrutari*.

CONSILIUM.

S. ANTONIN. *Etymologia.* Consilium dicitur quasi considium, eo quod multi consident ad conferendum simul. Part. 4, tit. 12, *de Dono consilii*, cap. 1, § 1.

S. ANSELMUS. *Definitio.* Consilium est faciendi vel non faciendi excogitata mentis ratio. Sup. II *Cor.* 10.

S. BONAVENT. Consilium est appetitus inquisitionis a ratione directus, de his quæ a nobis sunt facienda, vel non facienda. *De septem donis spiritus sancti, in specie, de Dono consilii*, cap. 1.

Consilium est oculus, et cautio futurorum. *Ibid.*, etc.

HUGO A S. VICTORE. Consilium est examinandarum, gubernandarumque causarum subtilis animi prospectus. *De fruct. carnis et spirit.*, cap. 12.

HUGO CARD. Consilium nihil aliud est quam deliberata sententia. Cap. 15, sup. Prov.

S. JOANNES DAMASCENUS. Consilium est investigandi appetitio, quæ de his rebus agendis oritur, quarum penes nos est potestas. Lib. 2, *de Fide orth.*, cap. 22.

S. THOMAS AQUINAS. Consilium est inquisitio rationis ante judicium de eligendis. 1, 2, quæst. 14, art 1.

CICERO. Consilium est aliquid faciendi, aut non faciendi vere excogitata ratio. Lib. 1, *de Invent. rhetor.*

S. ANTONINUS. Triplex est genus consilii. Primum est consilium internale, quod quis sibi ipsi infert ; secundum est consilium particulare, quod quis alteri affert ; tertium est consilium generale, quod quis communitati confert. Part. 1, tit. 4, *de Voluntate*, cap. 8, § 3.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Necesse est ut præstantior sit, a quo consilium petitur, quam ille est qui petit. *Prosec.*

2. Quis enim ei se committat ; quem non putet plus sapere, quam ipse sapiat, qui consilium quærit ?

3. Quid consulas hominem, quem non arbitreris posse melius aliquid reperire, quam ipse intelligis ? Lib. 2, *Offic.*, cap. 8.

4. Promptius nos justo viro, quam prudenti committimus. *Ibid.*

5. Prudentissimo cuique causam nostram committimus, et ab eo quidem consilium promptius quam a cæteris poscimus : præstat tamen fidele justi consilium viri, et sapientissimi ingenio frequenter præponderat. *Ibid.*, cap. 9.

6. In acquirendis consiliis plurimum confert vitæ probitas, virtutum prærogativa, benevolentiæ usus, frugalitatis gratia. *Prosec.*

7. Quis enim in cœno fontem requirat ? quis e turbida aqua potum petat ? itaque ubi luxuria est, ubi intemperantia, ubi vitiorum confusio, quis inde sibi aliquid hauriendum existimet ?

8. Quis non despiciat morum colluvionem ? quis utilem causæ alienæ judicet, quem videt inutilem vitæ suæ ?

9. Quid enim tibi prodest habere sapientiam, si consilium neges ? si consulendi intercludas copiam, clausisti fontem, ut nec aliis influat, nec tibi prosit. Lib. 2, *de Offic.*, cap. 12.

10. Degeneres animos vita arguit ; quomodo enim eum potes judicare consilio superiorem, quem videas inferiorem moribus. *Prosec.*

11. Non eum idoneum putabo, qui mihi det consilium, quod non dat sibi et mihi eum vacare non credam, qui sibi non vacet. Lib. 2, *de Offic.*, cap. 12.

12. Quomodo hic consilii locus, ubi nullus quieti ? *Ibid.*

13. Consilia bona exhauriri nesciunt, et usu augentur. *Ibid.* cap. 15.

14. Consilii collatio; quo in plures diffunditur; eo redundantior manet, et in suum fontem recurrit. *Ibid.*

15. Talis debet esse qui consilium alteri dat, ut seipsum formam aliis præbeat, ad exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate: ut sit ejus sermo salubris atque irreprehensibilis, consilium utile, vita honesta, sententia decora. *Ibid.*, cap. 17.

16. Talis debet esse consiliarius, ut nihil nebulosum habeat, nihil fallax, nihil fabulosum, nihil simulatum, quod vitam ejus ac mores refellat; nihil improbum ac malevolum, quod avertat consulentes. *Ibid.*

17. Ibi bonum consilium, ubi est Dei verbum. Sup. *Psalm.* XLV.

ANTONIN. 18. In consilio non oportet uti velocitate, seu præcipitatione, sed magis maturitate. Part. 1, tit. 4, *de Voluntate*, cap. 8, § 3.

19. Multa consilia quærenda sunt ab incipientibus et simplicibus, scilicet non a multis, sed ab uno de multis agendis. *Ibid.*

20. Nihil iniquo divite consiliario perniciosius. Part. 3, tit. 3, cap. 1, § 9.

21. Necessarium est consilium ante judicium de eligendis haberi. Part. 4, tit. 2, *de Prudentia*, cap. 1, § 4.

AUGUSTIN. 22. Lingua dolosa videtur habere pallium consulentis, et habet venenum perimentis. Sup. *Psalm.* CXIX.

23. Ira repletus, consilii capax esse non potest. Serm. 8, *ad Fratres in eremo.*

24. Omni petenti a se consilium, quisque dare debet. Lib. 1, *de Serm. Dom. in monte.*

25. Consilio non opus est, nisi in adversis. Sup. *Psalm.* XII, vers. 2: *Quandiu ponam consilium ?*

26. Antequam stes in opere, sta in consilio. Sup. *Psalm.* 44. vers. 1.

27. Perniciosum est consilium hominis ipsi homini, quo ea quærit quæ sua sunt, non quæ Dei sunt. Sup. *Psalm.* CV, vers. 40.

28. Ejus in promissionibus sequatur consilium cujus in tentationibus precatur auxilium. *Ibid.*

29. Consilio indiget pauper; tu plenus es consilio; in consilio ille pauper, tu dives es; da consilium, et præstitisti eleemosynam. Sup. *Psalm.* CXXV, vers. 6.

S. BERNARD. 30. Ad consilium impiorum itur quatuor modis. Quidam trahuntur inviti, alii attrahuntur illecti, alii seducuntur ignari, alii sequuntur spontanei. Serm. 35, *de Parvis ser.*

31. Absque prudentia et benevolentia non sunt perfecta consilia. Ep. 42. *ad Henricum archiepisc. Senonens.*

32. Sacerdotale onus, Episcopale opus, cura pastoralis, digne non possunt administrari sine consilio. *Ibid.*

33. Sermo a Propheta, consilium a sapiente quærendum est. Ep. 8, *ad Brunonem Coloniensem.*

34. Secretum consilium, secretum quærit auditum. Ep. 107, *ad Thomam, Præposit.*

35. Sicut judicii est discernere quod liceat, vel quod non liceat; sic profecto consilii est probare quod expediat, vel quod non expediat. *De gratia et lib. arb.*

36. Si consulis amico, non cures placere ei, sed rationi. Ep. *De Cura et regimine rei familiaris.*

37. Facilius de malo exitu consilii redargutio sequitur, quam de bono laus. *Ibid.*

38. Qui malis consiliis contra proximos saturari non possunt in mundo, malorum consiliorum pœna saturabuntur in inferno. Serm. 4, *Dom.* 6. *post Pentec.* S. BONAVENT.

39. Consilia divina valent ad omnia mala declinanda, et omnia bona consequenda. *De septem Donis Spiritus sancti, in specie de Dono consilii*, cap. 3.

40. Vix scit aliis consilium dare, qui sibi nescit accipere. Tit. 6 *Diætæ*, cap. 2.

41. Non est pro consilio eligendus juvenis lascivus, sed senex et expertus. *Ibid.*

42. Quidquid fit cum prudentium consilio, si aliquid inde evenerit contrarii, minus ei poterit imputari, quam de suo tantum sensu id fecisset. *De sex aliis Seraphim*, cap. 7.

43. Esto maturus in consilio. In *Alph. religios.*, lect. 18.

44. Perversum consilium quovis veneno perniciosius est suscipientibus. *De Malo linguæ.* S. EPHRÆM.

45. Nihil absque consilio faciendum. Ep. *ad Joan., monach.*

46. In beatitudinis parte ducendum est, malo consilio excidere. Hab. apud. D. Joan. Damasc., lib. 1 *Parall.*, cap. 63. EVAGRIUS.

47. Qui fratrem per sinistra consilia sic incitat, ut illidat: sic armat, ut perimat, ille pessimus est frater. Hom. 7, *ad Monach.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

48. Omnia fac cum consilio. Sup. *Judith.*, cap. 8. GLOSS. INT.

49. Deum timens, omnia agit doctorum consilio. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 32. GLOSSA ORD.

50. Qui sine consiliis vivunt; seipsos rerum eventibus præcipites deserunt. Lib. 1 *Moral.*, cap. 11. S. GREG. MAG.

51. Vile est consilium, cui robur fortitudinis deest; qui quod tractando invenit, carens viri-

bus, usque ad perfectionem operis non perducit. Valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur; quia quo plus se posse conspicit, eo virtus sine rationis moderatione deterius in præceps ruit. *Ibid.*, cap. 16.

S. HIERONYM. 52. Ubi consilium datur, offerentis arbitrium est: ubi præceptum, necessitas est servientis. Lib. 1, *Adversus Jovianum.*

53. Consummatæ sapientiæ est, ad omnem actum præferendo consilium, nihil facere, quod fecisse pœniteat. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

54. Superbarum insensatarumque mentium est, suo tantum uti consilio. In *regula monach.*, cap. 7.

55. Nihil agas absque consilio, sed sequere eum, qui magni consilii Angelus est. Lib. 6, in *Isaiam*, cap. 16 super, illud: *Ini consilium.*

56. Non potest ibi maturitas esse consilii, ubi nullus est ordo judicii. In *Orat. Hieremiæ*, sup. illud: *Senes defecerunt.*

57. Nonnunquam hominum prava consilia Deus vertit ad rectum. Sup. *Ep. ad Philemonem*, in illud: *Forsitan ideo discessit.*

58. Dei consilio militant, etiam quæ ejus consilio repugnant. Lib. 6 *Moral.*, cap. 12.

S. GREGORIUS MAGN. 59. Dare stulto consilium charitatis est; dare sapienti, ostensionis; dare vero ipsi sapientiæ, perversitatis. Lib. 17 *Moral.*, cap. 11, sup. illud *Job*, 26: *Cui dedisti consilium.*

60. Grave consilium cordis, omnem inconstantiam vagationis expellit. Lib. 19 *Moral.*, cap. 4.

61. Multi sub specie consulendi, agunt negotium seducendi. Lib. 23, cap. 1.

62. Esse consilium non potest, si intellectus deest; quia qui non intelligit malum, quod agentem gravat, quomodo potest bonum solidare, quod adjuvat? Hom. 19, sup. *Ezech.*.

63. Nullus tibi fidelior esse ad consilium potest, quam qui non tua, sed te diligit. Lib. 1, in *Registro*, indict. 9, cap. 33, ep. 33, *ad Venantium cancellarium.*

64. Ibi sunt postulanda consilia, ubi spiritualis scientiæ gratia coruscat. In I. *Reg.*, cap. 4.

65. Ab irreligiosis Religionis consilium petere, non est consilium accipere, sed præcipitare. *Ibid.*

66. In rebus dubiis illi consulendi sunt, quibus aperte scitur spiritualia dona non deesse. *Ibid.*

67. Ubi aperta et indubitata necessitas est, ibi non est idonea mora consilii, sed celeritas subventionis. *Prosec.*

68. Ambigua et obscura melius consulendo peraguntur, sed aperta et cognita subveniendo et festinando sublevantur. *Ibid.*

69. Omnipotens Deus plerumque mutat sententiam, consilium nunquam. Lib. 16. *Moral.*, cap. 4.

70. Summis in rebus citum non oportet esse consilium. Lib. 2, in *Registro*, ind. 10, cap. 6, Ep. 6.

71. Sæpe de causa vitæ consilium a fautoribus mortis quæris qui, dum non te, sed res tuas diligunt, nulla tibi nisi quæ ad tempus placeant, loquuntur. Lib. 1, in *Registro*, ind. 9, cap. 33, Ep. 33, *ad Venantium cancellar.*

72. Si in causa tua hominem consiliarium quæris, consiliarium rogo, hominem justum suscipe. *Ibid.*

73. Sacerdotes toties sumus quoties fratribus bona consilia ministramus. Lib. 5, in I *Reg.*, cap. 4.

74. Præstat consilii tarditas inconsideratæ celeritati. Hab. apud D. Joan. Damasc., lib. 4, *Parall.*, cap. 63. S. GREG. NAZ

75. Periculosa est plerumque in omni negotio consiliorum moderatrix adolescentia. S. GREGORIUS NYSS.

76. Neque facile quispiam aliquid earum rerum, quæ sunt recte ab eo factum comperit, a quo non est senectus in consilii societatem adhibita. *De Virgin.*, cap. 23.

77. Sanæ mentis esse dicitur, qui a rectitudine consilii non alienatur. *De animæ medicina*, cap. 13. HUGO A SANCTO VICTORE.

78. Scande in arcem consilii, et meditare qualiter implere valeas quod faciendum esse didicisti. Lib. 5. *Didascali*, cap. 9.

79. Consilium hominis sine divino auxilio infirmum est et inefficax. *Ibid.*

80. Bonum est multorum audire consilia, sed paucis aperire cor suum. Sup. *Prov.*, cap. 15. HUGO CARD.

81. Nullus sibi, quanquam scientia præditus, inani tumore persuadeat quod possit alterius consilio non egere. *Prosec.* JOAN. CASS.

82. Nam etiamsi judicium ejus diabolica non fallat illusio, elationis tamen et superbiæ graviores laqueos non evadet. Collat. 16. *Abbat. Joseph*, cap. 12.

83. Vanum vivendi consilium multorum est malorum occasio. Hom. 30, sup *Genes.*, in illud: *Venite, ædificemus nobis civitatem.* S. JOANNES CHRYSOSTOM

84. Consilio malo deprehenso, tanto minor nascitur confusio, quanto fuerit persona deterior. Hom. 42. *Oper. imperf. sup. Matth.*

85. Ipse sibiipsi infert interitum, qui medentis medici contempsit consilium. Hom. 7, *Ex variis locis, sup. Matth.*.

86. Non qualitas personarum consulentium, sed natura consilii in omnibus observanda est. Hom. 9, *de laudib. D. Pauli.*

S. JOANNES DAMASC.

87. Ignorantis est consilium inire, neque quispiam de eo quod cognitum atque exploratum habet, deliberat. Lib. 2, *de Fide orthod.* cap. 22.

JOAN. GERS.

88. Res certa est, quod de solis incertis habendum sit consilium. Part. 3, tract. 8, sup *Magnificat.*

S. ISIDORUS HISPALENS.

89. Matura consilium, ut perficere possis quod vis; nihil enim ex præcipiti magnum, consilii mora melior est. Lib. 2, *de Synonym.*, cap. 12.

S. JUSTIN. MART.

90. Audiendus est is, qui consilium dat, non docendus. Epist. *ad Zenam.*

91. Falsam gloriam sequuntur ii qui, hominum laudem, auramque popularem aucupantes, proximis consulunt. *Ibid.*

S. LAURENT. JUSTIN.

92. Nullum sanum consilium, nulla matura potest esse deliberatio, ubi iræ passio dominatur. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 11.

MARTINUS PAPA.

93. Nihil agat quisquam, nisi cum determinatione, nil præsumptive assumat absque consilio. Hab. apud Gratianum in *Decretis*, part. 2, causa 9, quæst. 3, can. *Per.*

S. NILUS.

94. Negligenter et prave viventem ne accersas consultorem; malis enim gaudens, bona simul odisse et consulere eadem non potest. *Parænes.* 119.

PETRUS BLESENS.

95. Teipsum de te consule, respue blandimenta adulationibus aures claude. Epist. 132, *Ad quemdam Abbat.*

96. Omnia cum consilio fac; castorum enim consiliorum mater, sapientia. *Ibid.*

PETRUS CELL.

97. Sub pallio consultationis, se offert sæpe venenum deceptionis. Lib. 7. Ep. 9.

S. PETRUS CHRYSOL.

98. Justitia lux rerum, consiliis non velatur obscuris. Serm. 9.

99. Consiliis suis se diabolus prodit; lapsus quærit, præcipitia imperat, et tali consilio multos martyres suos facit, sine clamore, dicendo: Si vis Martyr esse, mitte te deorsum. Serm. 13.

RICH. A S. VICTORE.

100. Nihil utilius, nihil tutius salubri consilio. Part. 1. Tract. 1, *de Statu. inter hominis*, cap. 3.

101. Non potest errare, qui cum consilio vivit. Part. 2, sup. *Cantica*, cap. 39.

S. THOMAS AQUINAS.

102. Sæcularis vitæ consuetudo consiliis observandis impedimentum præstat. *Opuscul. contra retrahentes ab ingressu Religionis*, cap. 6.

VALERIAN.

103. Inextricabile profecto malum est, dolosa consilia miscere blanditiis. Hom. 5. *de Oris insolent.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES.

104. Ad res magnas considerandas alios ad consilium adhibemus, nobis ipsis diffidentes, quasi minus ad eas dispiciendas, ac dijudicandas idoneis. Lib. 3, *de Moribus*, cap. 3.

105. Prudentis hoc maxime proprium munus est, bene consultare. *Ibid.*, lib. 6, cap. 6.

106. Consilium mulierum est invalidum, sive parum firmum et ratum. 1, *Politic.*, cap. 13.

107. Consilium non est de præteritis, sed de futuris. 6, *Ethic.*

CICERO.

108. Est boni consulis non solum videre, quid agatur, verum etiam providere quid futurum sit. Orat. 3, *pro Muræna.*

109. Animo consulem esse oportet, consilio, fide, gravitate, vigilantia, cura, toto denique consulatu. Orat. 37, *in Pisonem.*

110. In secundissimis rebus maxime est utendum consilio amicorum; iisque major quam ante est tribuenda auctoritas. Lib. 1 *Offic.*

111. Est adolescentis majores natu revereri, ex hisque deligere optimos et probatissimos, quorum consilio atque auctoritate nitatur. *Ibid.*

112. Nihil est quod tam deceat quam, in omni re gerenda, capiendoque consilio, servare constantiam. *Ibid.*

113. Non viribus, aut velocitate, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio. *De Senectute.*

EPICTETUS.

114. Si quid consilii datum fuerit, memento quos ad consilium adhibueris. In *Enchirid.*, cap. 39.

PLATO.

115. Nihil est de quo quis consilium divinius inire possit, quam de institutione, et sui, et suorum. In *Dialogo Theagis.*

SENECA.

116. Verum bonum, ex honestis consiliis oritur. Ep. 23.

117. Consilium futuri, ex præterito venit. Ep. 83.

118. Non est turpe, cum re mutare consilium. Lib. 4, *de Benef.*, cap. 38.

119. Fluctuamus inter varia consilia, nihil libere volumus, nihil absolute, nihil semper. Ep. 52.

120. Tu metuenda declina, et quidquid consilio prospici potest, prospice. Ep. 98.

121. Pauci sunt, qui consilio se suaque disponunt: cæteri eorum more, quæ fluminibus innatant, non eunt, sed feruntur. Epist. 23.

122. Consilia tibi salutifera advoca. *De quatuor virt.*

123. Humana consilia castigantur, ubi se cœlestibus præferunt. Lib. 1 *Dictor. memorab.* cap. 6.

124. Adjicit remediis medicina consilium. Ep. 95.

125. Prudentis proprium est examinare consilia, et non cito facili credulitate ad falsa prolabi. *De quatuor virtutibus.*

126. Consilium peritorum, ex apertis obscura æstimat, ex parvis magna, ex proximis remota, ex partibus tota *Ibid.*

CONSOLATIO.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Consolatio mitis esse debet, non aspera, quæ magis dolorem leniat, fervorem mitiget. Sup. *Psalm.* XXXVII.

S. ANTONINUS. 2. Oportet humiliari, qui vult consolari. Part. 2, tit. 7, *de Ira*, cap. 2, § 4.

S. AUGUSTIN. 3. Multi dolores, sed multæ consolationes; amara vulnera, sed suavia medicamenta. Sup. *Psalm.* XCIII.

4. Qui vult aliquem consolari, nisi condoleat cum illo, non illum erigit; prius cum illo condolet, et sic eum reficit sermone consolatorio. *Ibid.*

5. Veræ consolationis, et lætitiæ testes et nuntii, sunt suspiria, et lacrymæ. In *Scala paradisi*, cap. 6.

6. Recedit consolatio sponsi, ut absens magis desideretur, desideratus avidius quæratur, diu quæsitus tandem gratius inveniatur. *Ibid.*, cap. 8.

S. BASILIUS MAGNUS. 7. Iis qui in dolore versantur, solatium affert gemituum societas. Hab. apud D. Joan. Damasc., lib. 3, *Parall.* cap. 56.

V. BEDA. 8. Dolentem non potest consolari, qui non concordat dolori. In *Proverb.* suis, verbo *Dolentem.*

S. BONAVENT. 9. Aliter consolatur Deus, aliter homo, aliter diabolus; Deus consolatur inspirando, homo sermocinando, diabolus somniando. Exposit. 2, super *Psalm.* CXVIII, versicul. 12.

10. Valde dolorem aggravat, dum ille mala irrogat, qui consolari debebat. Ser. 5, *de Apostoli.*

11. Quos amor veritatis afficit, refectio consolationis pascit. In *Fasciculario*, cap. 2, super illud Matth. 5: Ipsi *consolabuntur.*

12. O quam beata consolatio, quæ divinitus infunditur laborantibus pro Christo. *Ibid.*

13. Divina consolatio sæpe per multiloquium denegatur. In *Regula novit.*, cap. 15.

14. Solatium est miseris, socios habere pœnarum. Lib. 3, in *Compendio Theolog. verit.*, cap. 7.

15. Quanto tribulatio, et afflictio intensior, tanto magis promptior consolatio. *De stimulo amoris*, part. 2, cap. 6.

S. BERNARD. 16. Caro misera, insipiens, cæca, demens et prorsus insana caro, transitorias, et caducas quærit consolationes, imo desolationes. Ser. 6, *de Adventu.*

17. Vilis est, et ad nihilum utilis mundialis consolatio, et (quod magis est metuendum) etiam veræ ac salubris consolationis est impedimentum. Serm. 4 *Vigiliæ Nativit.*

18. Tepidi amant in carne sua terrenas consolatiunculas, sive in verbo, sive in signo, sive in facto, sive in aliquo alio; et si hæc interrumpunt, non tamen penitus rumpunt. Serm. 3, *de Ascens. Dom.*

19. Cujus ad consolationes terrenas mens inhiat, et penitus in caducis et transitoriis non renuit consolari, ipse Deus sibi profecto cœlestis subtrahit gratiam consolationis. In *Declamat.* sup. *Ecce nos.*

20. Frangendus est panis consolationis his, qui in pressuris sunt constituti, sive in languoribus corporis, sive oneris paupertatis, vel in semetipsis, vel in amicis suis. Volumine 2, in libro *de Passione*, cap. 32.

21. Si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes sæculi. Ser. 4, sup. *Qui habitat.*

22. Pretiosa divina consolatio est, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. In *Declamat.*, sup. *Ecce nos.*

23. Infelix solatium est turba miserorum. Homil. 15. S. CÆSARIUS ARELAT.

24. Sicut potus aquæ sitienti in æstu solis, sic sermo consolationis in tribulatione tentationis posito. Habetur apud Bedam, in suis *Scintillis*, c. 4. S. EPHRÆM.

25. Quanto gravior est querimonia amici patientis, tanto efficacior requiritur consolatio amici patientis, tanto efficacior requiritur consolatio amici compatientis. Super cap. 3 *Job.* FRANCISCUS TITELMAN.

26. In consolatione interiori spiritus intra sese dilatari debet, quemadmodum tristitia constringitur, et coangustatur. Sap. *Psalm.* IV., vers. 1: *In tribulatione dilatasti mihi.*

27. Ubi nulla quies, ibi Spiritus sancti consolatio deest. Super *Thren.*, cap. 3. GLOSS. ORD.

28. Lamenta his, qui sponte patiuntur, nullam consolationem afferunt. Super *Luc.*, cap. 23.

29. Pia mens cum se adversa ab hominibus perpeti conspicit, in divinæ gratiæ consolatione requiescit. Libr. 2 *Moral.*, cap. 9. S. GREGORIUS MAGNUS.

30. Consolatio non solum ex consideratione exhibenda est, sed etiam ex justitia conditoris. *Ibid.*

31. Ordo consolationis est ut, cum volumus afflictum quempiam a mœrore suspendere, studeamus prius mœrendo ejus luctui concordare, postea emolliri debet animus, ut afflicto congruat, congruens inhæreat, inhærens trahat. Lib. 3 *Moral.*, cap. 10.

32. Dolentem non potest consolari, qui non concordat dolori; quia eo ipso, quo a mœrentis afflictione discrepat, minus ab illo recipitur, a quo mentis qualitate separatur. *Ibid.*

33. Is qui afflictum consolari desiderat, mensuram necesse est dolori, quem suscipit ponat; ne non solum dolentem non mulceat, sed intemperate dolens afflicti animum ad pondus desperationis premat. *Ibid.*

34. Dolor consolantis mœrentium dolori sic jungendus est, ut per temperamentum sublevet, non autem per augmentum gravet. *Ibid.*

35. Laborantem consolari est pariter in labore persistere; quia sublevatio est laboris visitatio collaborantis. Libr. 3 *Moral.*, cap. 5.

36. Mœrentium corda consolari, ministerium pietatis. Lib. 20 *Moral.*, cap. 8.

37. Festiva consolatio bonorum, est consideratio finis malorum; dum enim ex eorum interitu malum conspiciunt, quod evadunt, leve existimant quidquid adversum in hac vita patiuntur. Lib. 21 *Moral.*, cap. 4.

38. In Dei causis occupatus, consolatione fulciri debet, non amaritudine deprimi. Libr. 12, in *Registro*, indict. 7, cap. 30, *ad Petr., subdiac.*

39. Facilis erit consolatio, si inter flagella, quæ patimur, ad memoriam delicta quæ fecimus, revocemus, atque hæc non flagella, sed dona cognoscemus. Libr. 7, in *Registro*, indict. 2, cap. 125, ep. 125, *ad Leandrum, episcopum.*

HIERONYM. 40. Non est optimus consolator, quem proprii vincunt gemitus, cujus visceribus emollitis, fracta in lacrymis verba desudant. Ep. 25, *ad Paulam.*

41. Correctionem sequitur consolatio, consolationem salus. In *Regula Monachor.*, cap. 6.

UGO CARD. 42. Miseri homines perditis consolationibus spiritualibus, quærunt solatium in vanis et caducis. Sup. *Gen.*, cap. 11.

43. Consolatio temporalis via est ad cruciatum æternum; et cruciatus temporalis, via est ad consolationem æternam. *Ibid.*, cap. 25.

44. Suos ad tempus Dominus relinquit, ut probet qui sint ejus, et ut postea gratior sit consolatio. Super *Job*, cap. 30.

45. Quia Deus misericors est, et probari tentationibus nos permittit, non reprobari, cito consolationem infundit. *Ibid.*

46. Non est quærenda consolatio mundana, ut perdatur divina. Sup. *Hierem.*, cap. 35.

47. Dignus est divinis consolationibus, qui elevavit se a mundanis delectationibus. Sup. *Ezech.*, cap. 2.

LUDOV. BLOS. 48. Nimis infidelis Deo est qui, quando Deus eum consolatur, Deo servire vult; sed quando spirituali consolatione destituitur, mox a Deo recedit, et impura sibi, citaque solatia perquirit. In *Speculo spirituali*, cap. 13.

S. JOANNES CHRYSOST. 49. Interdum consolatio ab adversitate vincitur. Hom. 4, *de Patientia Job.*

50. Jucunda bene actæ vitæ memoria, quasi tranquillitas post tempestatem veniens, conturbatam facile animam consolatur. Hom. 54, sup. *Matth.*

51. Ubi afflictio, ibi et consolatio; ubi consolatio, ibi et gratia. Hom. 24, sup. II, *ad Cor.*

52. Necessarium est ut mens quæ internis solatiis destituitur, ad exteriora convertatur solatia. Orat. 5, in *Conventu Abbatum* habita. JOAN. TRITH.

53. Cum consolatio non gaudentibus, sed mœrentibus debeatur, quam consolationem expectare a venturo judice poterunt, qui se nunc ineptæ lætitiæ male blanda jucunditate resolvunt? Lib. 5, ep. *ad Damianum fratrem suum.* S. PETR. DAM.

54. Quanto quis sibi terrena solatia deesse considerat, tanto magis de propinqua sancti Spiritus Paracleti præsentia confidat. Lib. 7, ep. 6, *ad Agnetem Imperatricem.*

55. Infelicissimum consolationis genus est, de miseriis hominum capere solatia. Lib. 2, *ad Eccles. catholic.* SALVIAN.

56. Exterior consolatio, interioris et divinæ consolationis non modicum detrimentum est. Libr. 1, *de Imit. Christi*, cap. 10, sect. 2. THOMAS A KEMPIS.

57. Nemo digus est cœlesti consolatione, nisi diligenter se exercuerit in sancta compunctione. *Ibid.*, cap. 20, sect. 5.

58. Excedunt spirituales consolationes, omnes mundi delicias, et carnis voluptates. *Ibid.*, lib. 2, cap. 10.

59. Quanto te plus ab omni creaturarum solatio subtraxeris, tanto in me suaviores (sc. *in Deo*) et potentiores consolationes invenies. *Ibid.*, lib. 3, cap. 12, sect. 5.

60. Vile est solatium humanum, quod impedit divinum. In *Hortulo rosar.*, cap. 6.

61. O frater amande, consolare et consolaberis. *Ibid.*, cap. 15, sect. 2.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

62. Hæc officia sunt consolantium, tollere scilicet ægritudinem funditus, aut sedare, aut detrahere, aut supprimere, nec pati manare longius, aut ad aliam traducere. Lib. 3, *Tuscul. quæst.* CICERO.

63. Malevoli solatii genus est, turba miserorum. *De Consolat. ad Marciam*, cap. 12. SENECA.

Vide etiam tit. *Afflictio*, sent. 97, 98, 99. *Tentatio*, sent. 256.

CONSTANTIA.

Vide Firmitas, Perseverantia, et Stabilitas.

CONSUETUDO.

Etymologia. Vocatur consuetudo, quia in communi est usu. Lib. 6, *Etymol.*, cap. 3. S. ISIDORUS HISPALENS.

Definitio. Consuetudo est, quæ tempore confirmata est, et ad naturam similitudine quam proxime accedit. In *Episc. Canonica*, can. 1. S. GREG. THAUM.

Consuetudo est jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. Lib. 5, *Etymol.*, cap. 3.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Consuetudo boni, usum pravitatis veteris amittit. Lib. 3, *de Virginibus*.

S. ANTONIN. 2. Mala consuetudo non minus, quam perniciosa corruptela vitanda est : quæ nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab impiis assumitur. Part. 1. tit. 15, *de Quinta lege*, cap. unico, § 4.

3. Bonarum rerum consuetudo nimia, pessima est. Part. 3, tit. 3, cap. 1, § 9.

S. ANTONIUS DE PADUA. 4. Anima conglutinatur diabolo, cum malæ consuetudinis glutino captiva et ligata tenetur. Serm. 2, *Quadr.*

S. AUGUSTIN. 5. Suspirabam ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate : velle meum tenebat inimicus, et inde mihi catenam fecerat, et constrinxerat me. *Prosec.*

6. Ex voluntate perversa, facta est libido ; et dum servitur libidini, facta est consuetudo ; et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.

7. Ansulis quibusdam sibimet innexis, tenebat me obstrictum dura servitus. Lib. 8, *Confess.*, cap. 5.

8. Lex peccati est violentia consuetudinis, qua trahitur et tenetur etiam invitus animus, eo merito quo in eam volens illabitur. *Ibid.*

9. Ad modicum quotidiana modica addendo, in consuetudinem labitur. Lib. 9, *Confess.*, cap. 8.

10. Consuetudo quasi secunda, et quasi affabricata natura dicitur. Lib. 6, *Musicæ*, cap. 7.

11. Hæc animæ consuetudo facta in carne, propter carnalem affectionem, in Scripturis divinis caro nominatur. *Ibid.*

12. In dolore paries filios, etc. Magnum sacramentum est hujus sententiæ, quod nulla abstinentia fiat a voluptate carnali, quæ non habeat in exordio dolorem, donec in meliorem partem consuetudo flectatur; quod cum provenerit quasi natus est filius, id est ad bonum opus paratus est affectus per consuetudinem bonam ; quæ consuetudo ut nasceretur, cum dolore reluctatum est consuetudini malæ. Lib. 2, *de Gens. contra Manich.*, cap. 19.

13. Cum non reguntur motus animi nostri, erumpunt et pergunt in fœdissimas consuetudines. *Ibid.*

14. Videmus velut quosdam sensus novos in judicandis cujuscemodi rebus corporeis consuetudine affectos, alia consuetudine deperire. Lib. 6, *Musicæ*, cap. 7.

15. Ex consuetudine rerum expertarum, inexperta opera divina infirmitas metitur humana. Epist. 145, *ad Consentium*.

16. Magni est ingenii sevocare mentem a sensibus, et cogitationem a consuetudine abducere. Ep. 3, *ad Volusian.* et Cicero, lib. 1, *Tuscul.* S. AUGUSTIN ET CICERO.

17. Veternosæ consuetudinis vis, nimis in alto radices habet. Lib. 6, *de Civit. Dei*, cap. 12. S. AUGUSTIN

18. Malæ consuetudines magis docendo quam jubendo, magis monendo quam minando tolluntur. Ep. 64.

19. Omne peccatum consuetudine vilescit, et fit homini quasi nullum sit. Homil. 28, ex *Hom. Quinq.*, cap. 3.

20. Cum aliquo dolore a consuetudine revocaris, hoc est quod mordet, sed sanat. Tract. 18, sup. *Joan.*

21. In hac vita meditandum est, ut consuetudo carnis mutetur in melius, ne inordinatis motibus resistat spiritui. *Prosec.*

22. Id agit spiritus in domanda carne, ut solvat malæ consuetudinis quasi pacta perversa, et fiat pax consuetudinis bonæ. Lib. 1, *de Doctr. Christ.*, cap. 24.

23. Proclive est humanum genus, non ex momentis ipsius libidinis, sed potius suæ consuetudinis æstimare peccata : fit plerumque ut quisque hominum ea tantum culpanda arbitretur, quæ suæ regionis et temporis homines, vituperare atque damnare consueverunt, et ea tantum probanda atque laudanda quæ consuetudo eorum cum quibus vivit, admittit. *Ibid.*, lib. 3, cap. 10.

24. Ex diverso successu, diversa consuetudo ; ex diversa consuetudine, diversa est voluntas. *De* LXXXIII, *Quæstionum*, quæst. 40.

25. Consuetudo, quæ longius fuerit protracta et confirmata, non cum parvo labore vitatur, vel expellitur. *De salutar. document.*, cap. 42.

26. Nemo novit, nisi qui expertus est, quam sit difficile consuetudinem extinguere. *Prosec.*

27. Quid laboriosius aut operosius dici, aut cogitari potest, ubi omnes nervos industriæ suæ animus fidelis exerceat, quam in vitiosa consuetudine superanda? *Serm. Dom. in monte.*

28. Hodie libera voluntate faciunt homines consuetudinem quam, cum fecerint, facile superare non possunt. L. 2, *de Actis cum Felice*, c. 8.

29. Ratio et veritas consuetudini præponenda est, sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri. Lib. 4, *de Baptismo contra Donat.*, cap. 5.

30. Veritate manifestata, cedat consuetudo veritati. *Ibid.*, lib. 3, cap. 6.

31. Vincere consuetudinem, dura pugna est. Super *Psalm.* XXX, vers. 9.

32. Multi luctantur cum difficultatibus vitiorum suorum, et adhuc consuetudine colligati gemunt tanquam in clausura et compedibus. Super *Psalm.* CVI.

33. Violentiæ pœnitendi, cedat consuetudo peccandi. Tract. 49, super *Evang. Joan.*, de cap. 11.

34. Qui faciendo quod malum est, etiam mala consuetudine se implicant, ut ipsa consuetudo mali non eos sinat videre quia malum est, fiunt defensores malorum factorum suorum. Serm. 44, *de Verbis Dom.*

35. Moles imposita sepulcro, ipsa est vis diræ consuetudinis, qua premitur anima, nec resurgere, nec respirare permittitur. *Ibid.*

36. Consuetudine maligna pressi, tanquam sepulti sunt. *Ibid.*

37. Ad consuetudinem quarto quodam progressu pervenit anima : Prima, est quasi titillatio delectationis in corde; secunda, consensio; tertia, factum; quarta, consuetudo. *Ibid.*

38. Sis custos malæ consuetudinis tuæ. Ser. 28, *de Verbis Apostoli.*

39. Mala consuetudo frænata restringitur, restricta languescit, languescens emoritur, et malæ consuetudini bona succedit. *Ibid.*

40. Major consuetudo majorem intentionem flagitat, non levis consuetudo. *Ibid.*

41. Si consuetudine vitæ hujus accessit concupiscentia, bona consuetudine morigeretur; non eam cedendo satiare, sed resistendo necare. Ser. 2, *Dom. 3, post Epiphan.*

42. Sane durum est relinquere consueta, durius aggredi inconsueta, sed durissimum est in fornace decoqui continua. Serm. 55, *ad Fratres in eremo.*

43. In spiritalia mente suspensa, atque ibi fixa et manente, consuetudinis impetus frangitur, et paulatim repressus extinguitur. Lib. 6, *Musicæ*, cap. 11.

44. Nemo consuetudinem rationi, et veritati præponat; quia consuetudinem ratio et veritas semper excludit. Lib. 3, *de Baptismo contra Donatistas*, cap. 8.

SII. MAG. 45. Affectus animæ inveteratus, et mali exercitium tempore corroboratum, ægre medelam recipit, aut etiam penitus incurabilis existit, cum in naturam plerumque consuetudo transeat. Concion. 1, sup. *Psalm.* I.

46. Consuetudo per longum tempus confirmata, naturæ robur accipit. *Quæst.* 6, quæst.

47. Non parvum certamen est, ipsam consuetudinem superare. *Ibid.*

48. Multi antiqua consuetudine detenti ac superati spurcitiem et abominationem eorum quæ fiunt, non agnoscunt. Habetur apud div. Joannem Damascen., lib. 3, *Parall.* cap. 59.

49. Consuetudo mala vix aut nunquam superatur. Tom. 2, in *Proverbiis* suis, verbo *Consuetudo.* V. BEDA.

50. Voluntas cum aliquam malam consuetudinem vult vincere, patitur in exordio dolores, et super meliorem consuetudinem parit opus bonum, quasi filios. Super *Genesim*, cap. 3.

51. Consuetudo est gravis quædam, et perniciosa catena solvenda utique facilius quam rumpenda. Ser. *de Septem donis Spiritus sancti.* S. BERNARD.

52. Misera nimium et miserabilis humana fragilitas quæ, sine pruritu concupiscentiæ, aut impetu desiderii, sola consuetudine ipsa ad illicita trahatur. *Ibid.*

53. Concupiscentia reviviscente sopitur ratio, ligat consuetudo. *De duodecim gradibus humilit.*, gradu 12.

54. Nisi pertinaci studio et prudenti opera expugnata fuerit consuetudo, leniri potest, vinci vix potest. *De vita solitaria.*

55. Cogitatio prava delectationem parit, delectatio consensum, consensus actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem, necessitas mortem. *De Interiori domo*, cap. 39.

56. Consuetudo mala : primo, peccata graviora suggerit; secundo, minuit naturalia bona; tertio, reddit promptum ad mala; quarto, præcipitat in peccata; quinto, pcccare cogit; sexto, in desperationem inducit, septimo, æternaliter damnat. Serm. 21, feriæ 4, *post Dom. 2 Quadr.*, art. 2. S. BERNARDIN.

57. Qui sunt in vitiis assueti, quanto sunt antiquiores, tanto sunt stultiores. Ser. 14, *Dom.* 16, *post Pent.*, art. 1, cap. 5.

58. Sicut ea quæ sunt a natura, difficile vel nunquam exui possunt, sic nec ea quæ ex consuetudine. Sup. *Sap.*, cap. 12. S. BONAVENT.

59. Facilius est retrahi ab ingressu, quam ab arrepto itinere pravæ consuetudinis revocari. Lib. 3, *Pharetræ*, cap. 12.

60. Qui consuetudinem peccandi fecerit, etiamsi velit, jam se a diaboli laqueis difficile liberare potest. Hom. 14. S. CÆSARIUS AREL AT.

61. Introducta alia consuetudine, vetus consuetudo mutatur, quia consuetudo consuetudine commutatur. Lib. 2, *Recognit.* S. CLEMENS. PAPA.

62. Impossibile est ut repente ac perniciter exuatur, quod vel genuinum situ materiæ naturalis obduruit, vel usurpatum diu senio vetustatis inolevit. Epist. 2, *ad Donatum*, cap. 2. S. CYPRIAN.

63. Consuetudo impedire non debet, quominus veritas prævaleat, et vincat. *Prosec.*

64. Consuetudo sine veritate, vetustas erroris est. Ep. 74, *ad Pompeium*, cap. 4.

65. Quælibet consuetudo quantumvis vetusta, quantumvis vulgata, veritati omnino est postponenda. Habetur apud Gratianum in *Decretis*, part. 1, dist. 8, can. *Si consuetudinem.*

DIONYSIUS CARTHUS. 66. Sicut consuetudo mala ac vitiosa gignitur ex actibus pravis : sic consuetudo virtuosa oritur et conservatur ex actibus bonis. *De profectu spirit.*, art. 6.

S. DOROTH. 67. Non sunt parva contemnenda ; esca enim pessima est consuetudo. Doctr. 3, *de Conscient.*

68. Nihil pejus pravis moribus cum mala consuetudine. *Ibid.*, doctr. 12.

S. EPHRÆM. 69. Gravem puta suffocationem, peccatorum premi consuetudine, neque ab eorum inundatione ad mortis usque horam emergere. *De Recta vivendi ratione*, cap. 5.

70. Relaxationis consuetudo, nunquam austeritatem admittit ; semper ædificat et destruit, semper peccat et resipiscit. *Ser. Parænetico.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 71. Mali cujuslibet passio impugnare me cœpit, si non statim pœnitendo me momordit, cras tanta mihi facilitas hujus vitii veniet, et quædam suavitas, ut revocare me ab illo ; et continere non possim. *Prosec.*

72. Ita enim eveniet, ut qui primo tempore emendare noluerit, incipiat in sequenti nec velle, nec posse. Hom. 3, *ad Monach.*

73. Obscurat atque obruit intellectum, delicti assiduitas. *Ibid.*

74. Periculosus est malæ consuetudinis usus, et irrevocabilis ad deteriora descensus. *Ibid.* Homil *de Initio Quadr.*

GLOSS. INT. 75. Victa consuetudine prava, cautius obtemperabis rationi, ne ad aliquam perniciosam consuetudinem defluat. Sup. *Genes.*, cap. 3.

GRATIANUS. 76. Liquido apparet, quod consuetudo naturali juri postponitur. In *Decret.*, part. 1, dist. 8, can. *Si.*

77. Cum ne sacris canonibus, nec humanis legibus consuetudo obviare monstratur, inconcussa consuetudo servanda est. *Ibid.*, part. 1, dist. 11, can. *Consuetudinis*, § *Cum.*

S. GREG. MAG. 78. Sæpe nonnulli a pravis actibus exire cupiunt, sed quia eorumdem actuum pondere premuntur, in malæ consuetudinis carcere inclusi, a semetipsis exire non possunt. Lib. 11, *Moral.*, cap. 5.

79. Tenent illum pravæ consuetudines, quem semel ceperunt, atque quotidie duriores existunt, et non nisi cum ejus vita finiuntur. Lib. 15. *Moral.*, cap. 5.

80. Difficile est male inchoata corrigere, et semel formata deformiter, in melius reformare. Lib. 32. *Moral.*, cap. 11.

81. Usitata culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem : conatur, et labitur, quia ubi sponte perstitit, ibi et cum noluerit coacta cadit. Homil. 31, super *Evang.*.

82. Reprobi recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta semper mala recurrunt. Lib. 7. *Moral.*, cap. 13.

83. Cum culpa in usum venerit, ei jam animus etiamsi appetat, debilius resistit. Lib. 4. *Moral.*, cap. 25.

84. Quia quot vicibus pravæ frequentationis astringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. *Ibid.*

85. Valde difficile est ut is, quem post usum malæ consuetudinis etiam ad ultimum adulantium linguæ excipiunt, a mentis suæ morte revocetur. *Ibid.*

86. Si parvæ rei aditus antequam diu patescat non clauditur, usu fit latior, et erit consuetudine licitum, quod ratione constat esse prohibitum. Lib. 7, in *Registr.*, ind. 2, cap. 119, Ep. 119, *ad Syagrium, episc. Augustodunens.*

87. Difficile surgit, quem moles malæ consuetudinis premit. Habet. in *Glossa ord.*, super *Joan.* cap. 11.

S. GREG. NA 88. Consuetudo tempore corroborata pro lege habetur. Lib. 2, *de Theologia.*

S. HIERONY 89. Ægre reprehendis quod sinis consuescere. Ep. 7, *ad Lætam.*

90. Consuetudo est quæ aut vitia, aut virtutes alit, quæque in his plurimum valet, cum quibus ab ineunte ætate simul creverit. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

91. In cunctis fere rebus citius assuescitur omne quod tenerum est. *Ibid.*

92. Exercenda boni consuetudo et jugi meditatione confirmanda est. *Ibid.*

S. HILARIU 93. Difficile est ab usitatis desinere, difficile est a consuetudinibus abstrahi ; magnum in se consuetudo habet vinculum. Super *Psalm.* CXVIII, in illud : *In quo corrigit adolescentior*, etc.

HUGO A S VICTORE. 94. Est dulcedo in consuetudine : dulcedine decipimur, consuetudine ligamur. Libr. 2, *de Claustro animæ*, cap. 15.

HUGO CAR 95. Peccata ex peccati consuetudine, quasi in naturam convertuntur. Super *Hierem.*, cap. 13.

S. JOANNI CHRYSOSTO 96. Grave est capi laqueis diaboli ; anima enim postea in retibus comprehensa, quasi sus in luti volutabro oblectatur et, in mala consuetudine abruta, non sentit quidem peccatorum fœtorem. Homil. 22, super *Gen.*

97. Nusquam consuetudinem inquiramus ; sed ubique quod utile et, si quid est bonum, etiamsi non sit consuetudo, fiat a nobis ; et, si perniciosum est, etiamsi consuetudo sit, fugiamus. *Ibid.* Hom. 56.

98. Consuetudo, malitiæ processu temporis invalescens, tantum facit malum, ut postea non possit aliqua vinci admonitione. *Ibid.* Hom. 59.

99. Consuetudo bona semel recepta, et ab omnibus servata, in longum tempus transit, et nullum tempus extirpare eam valet. Hom. 11, super *Acta Apost.*

100. In humana societate, nihil consuetudine firmius, nihil constantius. Hom. 7, super 1, *ad Cor.*

101. Nihil adeo animos perturbat (etiamsi utilitas secutura expectetur) quam aliquid innovare, et a consuetudine alienum facere. *Ibid.*

102. Quidam scriptorum, secundam naturam consuetudinem appellarunt, quæ cum in dogmatibus est, longe firmior efficitur. *Ibid.*

103. Peccatorum consuetudo, lapsum in pejus trahit. Hom. 23, *Ad populum Antiochenum.*

104. Dura res consuetudo, et quæ facile mutari non potest, et quæ nonnunquam invitos trahit, et nolentes committere cogit illicita. Hom. *ad Baptizandos.*

105. Multum consuetudo prævalet, et jura didicit immutare naturæ. *Ibid.*

106. Dura ac penitus acuta, et violenta res consuetudo est. Lib. 3, *Adversus vituperatores vitæ monasticæ.*

S. JOANNES DAMASC. 107. Nullo modo permitte, ut improba consuetudo tibi dominetur : verum donec recens est, pravam radicem e pectore tuo evelle ; ne alioqui cum pullularit, ac radices suas alte infixerit, postea non nisi longo tempore, ac magno cum labore extirpari possit. *De Barlaam et Josaphat.*, cap. 19.

JOAN. GERS. 108. Perspicuum est nihil mala consuetudine onerosius, amarius atque deterius, et bona consuetudine nihil facilius suavius diviniusque. *De parvulis ad Christum trahendis*, consider. 1.

ISID. HISP. 109. Difficile est pravam consuetudinem vincere, pravus usus vix aboletur : assidua consuetudo in naturam vertitur, assiduo usu maturatur vitium. *Prosec.*

110. Animus sceleribus consuetudine adstrictus, divelli ab eis vix potest, nulloque spatio temporis vix exsolescere queunt. Lib. 1, *de Synonymis.*

111. Infelix ego ! nunc peccati usu adstrictus detineor, mala consuetudo me sibi graviter implicavit, usus peccandi necessitatis vinculis me adstrinxit. *Prosec.*

112. A delicto discedere volo, et non valeo, quæro a lapsu resurgere, et non valeo usui repugnare ; trahor boni amore, retrahor malæ consuetudinis lege.

113. Longa consuetudo in me, vim sibi et legem fecit : longus peccandi usus me superatum obtinuit, peccata mea consuetudine duruerunt.

114. Volo agere bonum, sed desideria consueta non sinunt : consuetudine peccandi quando nescio, sic delinquo peccati usum, et quando non opto, incurro.

115. Repugnante carnali consuetudine, implere bona non valeo ; pravo usui contraire nitor, sed carnis desiderio aggravor.

116. Ad justitiam me amor erigit, sed ad peccatum consuetudo constringit. Lib. 1, *de Synonymis.*

117. Sæpe natura moribus immutatur, sæpe natura consuetudine superatur. *Prosec.*

118. Assiduitas enim mores facit, jugis usus in naturam se vertit. *Ibid.*, lib. 2, cap. 12.

119. Usus difficile vincitur, consuetudo vix superatur, quod inoleverit non facile tollitur. *Ibid.*, cap. 12.

120. Multa sunt consuetudine vitiata, multa pravo usu præsumpta ; adime consuetudinem, serva legem. *Prosec.*

121. Cedat consuetudo auctoritati, pravum usum lex et ratio vincat. *Ibid.*, cap. 16.

122. Per assiduitatem cito peccat homo ; sæpe quos voluptas non potuit, assiduitas superavit. *Ibid.*, cap. 4.

123. Peccatum admittere, cadere est in puteum ; consuetudinem vero peccandi facere, os putei est coangustare, ne is qui cecidit valeat exire. *Prosec.*

124. Nequissimnm est peccare, pejus peccandi consuetudinem facere : ab illo facile, ab hoc cum magno labore resurgitur, dum malæ consuetudini repugnatur. Libr. 2, *de Summo bono*, cap. 23, sent. 4.

125. Usu peccandi, quasi quadam lege homo tenetur adstrictus, ut etiam quando non vult, peccatum admittat. *Ibid.*

126. Multum veri amor agit in homine, sed resultat caro malæ consuetudinis lege. *Ibid.*, cap. 23, sent. 8.

127. Consuetudo cum re nulla, quæ mundum attingit, habenda est, sed cum eo quod ad virtutem nos perficit. Ep. *ad Zenam.* S. JUSTINUS MART.

128. Gratia indigent non mediocri, qui inveteratos cupiunt, et volunt abolere mores. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 7. S. LAURENT. JUSTIN.

129. Obruti pessima consuetudine, tanquam quodam arenæ aggere, nisi grandi ac terribili voce excitentur, e monumento resurgere nequeunt. *Ibid.*

130. Mala consuetudo non minus, quam perniciosa corruptela abjicienda et vitanda est : quæ NICOLAUS PAPA.

nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab impiis assumitur. Habet apud Gratian. in *Decret.* part. 1, dist. 8, can *Mala*.

S. NILUS. 131. Si consuetudine aliqua mala detentus fueris, paulatim eam rescinde, et sine ullo negotio ab anima spinam eradicabis. *Parænesi* 116.

132. Consuetudo eos, qui volunt omnino recedere, ad se retrahit. *Prosec.*

133. Assidui enim ad ea, a quibus discessimus, ab instituto cursu nos retrahunt, et progredi non sinunt, sed ad pristina mala nos redire compellunt. *Ibid.*, in *Libro ascetico*.

134. Magna est consuetudinis vis; ad se nos trahit, nec ad instituta virtutis studia reverti permittit. *Ibid.*

135. Ex consuetudine habitus, ex habitu natura proficiscitur; naturam porro mutare difficillimum est. *Prosec.*

136. Licet enim vi paulisper inclinetur, celeriter tamen ad seipsam recurrit.

137. Movetur illa quidem a propriis terminis, sed nunquam plane transfertur, nisi magnus et assiduus labor contrarium habitum introducat. *Ibid.*

PHILO JUD. 138. Inveterata consuetudo plerumque tantum potest, quantum natura, ita ut gravissima quæque reddat toleratu facilia, omni terrore semoto. *De Abraham.*

THALASSIUS. 139. Malitia inveterata, longa opus habet exercitatione; sole clarior enim consuetudo haud cito immutatur. *Hecatontade* 1, sent. 7.

S. THEOPHILUS PATRIARCHA. 140. Consuetudo peccandi, peccatores facit horribiles. Libr. 2, super *Evang.*

THOMAS A KEMPIS. 141. Grave est assueta dimittere, sed gravius contra propriam voluntatem ire : sed si non vincis parva et levia, quando superabis difficiliora? *Prosec.*

142. Resiste in principio inclinationi tuæ, et malam dedisces consuetudinem, ne forte paulatim ad majorem te ducat difficultatem. Lib. 1, *de Imit. Christi*, cap. 11, sect. 6.

143. Certa viriliter : consuetudo consuetudine vincitur. *Ibid.*

IN VIT. PATR. 144. Mores in animo vehementer corroborati, ægre expungi, atque oblitterari possunt. In *Vita Barlaam et Josaphat.*, cap. 23.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 144 *bis.* Facilius sanari possunt qui ex consuetudine, quam qui ex natura incontinentiam contraxerunt. *Prosec.*

145. Facilius est enim consuetudinem mutare quam naturam, etsi naturæ similis est consuetudo. Lib. 7, *de Moribus*, cap. 10.

146. Consuetudo est altera natura. 7, *Ethic.*

147. Difficile est resistere consuetudini, quia assimilatur naturæ, facilius tamen est transmutare consuetudinem. *Ibid.*

148. O consuetudo peccandi? quantam habes jucunditatem in improbis et audacibus, cum pœna abest et licentia consecuta est. Orat. 8 *in Verrem*, lib. 5, act. 4.

149. Ita serpit illud insitum in natura malum consuetudine peccandi libera, ut finem statuere homo sibi vix possit. *Ibid.* CICERO.

150. Consuetudinis magna vis est. Lib. 2 *Tuscul. quæst.*

151. Consuetudo laborum, perpessionem dolorum efficit faciliorem. *Prosec.*

152. Nam ferre laborem, contemnere vulnus, consuetudo docet. *Ibid.*

153. Nunquam naturam mos vincit, est enim ea semper invicta. *Ibid.*, lib. 3.

154. Assiduitate nimia facilitas magis, quam facultas paratur. Lib. 6, Ep. 28, *ad Quadratum.*

155. Nihil tam miserum est, quam quod in naturam consuetudo perduxit. Lib. *de Divina provid.*, cap. 4. PLINIUS II.

156. Facit consuetudinem peccandi, multitudo peccantium. Lib. 1 *de Clementia ad Neronem*, cap. 21. SENECA.

157. Consuetudo rebus affert constantiam. *De Tranquillit.*, cap 1.

158. Voluptatibus se immergunt, quibus in consuetudinem adductis carere non possunt. Ep. 39.

159. Desinit esse remedio locus, ubi quæ fuerant vitia, mores sunt. *Ibid.*

160. Inter causas malorum nostrorum est, quod nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. Ep. 123.

161. Bona consuetudo excutere debet, quod mala instruxit. *De Moribus.*

162. Omnia consuetudine vim suam perdunt. Lib. 4. *Natural. quæst.*, cap. 13.

163. Primum facilius est excludere perniciosa quam regere, et non admittere, quam admissa moderari. *Prosec.*

164. Nam, cum se in possessione posuerunt, potentiora rectore sunt, nec recidi se minuive patiuntur. Lib. 1 *de Ira*, cap. 7.

165. Gravissimum est imperium consuetudinis. In *Proverb.*

Vide etiam tit. *Compunctio*, sent. 25 ; *Cura*, sent. 46 ; *Juramentum*, sent. 62 ; *Labor*, sent. 22 ; *Lascivia*, sent. 22; *Licentia*, sent. 37 ; *Mores*, *Peccatum*, sent. 1, 10, 33, 199, 217, 241 ; Recidivatio, sent. 54 ; *Usus*, per totum.

CONTEMPLATIO.

S. ALBERT. MAG. *Definitio*. Contemplatio vera et perfecta, est collectio affectionum, et omnium virium animæ, ad cognoscendum cum delectatione, et admiratione mentis aliquid de natura divina. *De Paradiso animæ*, part. 1, *de Virtut.*, cap. 33.

S. ANTONIN. Contemplatio est elevatio mentis per considerationes, quibus quasi volat, dum supra se tendit. Part. 4, titul. 10, cap. 5, § 3.

S. AUGUSTIN. Contemplatio est perspicuæ veritatis jucunda admiratio. *De Spiritu et anima*, cap. 38.

Contemplatio est actionum omnium finis, atque æterna perfectio gaudiorum. Lib. 1, *de Trin.*, cap. 8.

S. AUGUSTIN. ET BERNARD. Contemplatio est mentis in Deum suspensa quædam elevatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans. *De Scala Paradisi*, cap. 1, et S. Bernard. In *Scala claustrali*.

S. BERNARD. Potest contemplatio definiri, verus certusque intuitus animi de quacunque re, sive apprehensio veri non dubia. Libr. 2, *de Consider.*

S. BONAVENT. ET JOAN GERS. Contemplatio est perspicax, et liber animi intuitus in res perspiciendas usquequaque diffusus. Part. 3, in *Centiloquii*, sect. 46, et Joan. Gers., part. 3, *de Medit.* consid. 12.

S. GREG. MAG. Contemplatio est virtus per quam non solum ipsa scriptura condita recognoscitur; sed per quam nondum condita conderetur, et per quam condita ad Dei voluntatem quotidie disponatur. Lib. 3. *Moral.*, cap. 5.

HUGO A S. VICTORE. Contemplatio supernorum, est per sublevatæ mentis jubilum, mors carnalium affectuum. *De fructibus carnis et spiritus*, cap. 17.

HUGO CARD. Contemplatio est libera mentis perspicacia in sapientiæ spectaculo cum admiratione suspensa. Sup. *Ep. ad Galat.* cap. 3.

S. LAUR. JUST. Contemplativa vita, est charitatem Dei tota mente tenere, et ab exteriori actione quiescere, soli Conditori desiderio inhærere, et calcatis curis omnibus, ad intuendam Creatoris faciem animo inardescere. Part. 1, *de Ligno vitæ*, tract. 13, *de Oratione*, cap. 8.

S. PROSPER. Contemplatio nihil aliud est, quam rerum latentium, futurarumque notitia. *Prosec.*

Sive vacatio ab omnibus occupationibus mundi; sive divinarum studium litterarum.

Sive quod his probatur esse perfectius, est ipsa visio Dei. Lib. 1, *de Vita contempl.*, cap. 13.

S. THOMAS AQUINAS. Contemplativi dicuntur, non qui contemplantur, sed qui contemplationi totam vitam suam deputant. 2, 2, quæst. 81, art. 1, ad. 5.

S. BERNARDUS. *Divisio*. Quatuor sunt species contemplationis. Prima et maxima contemplatio, est admiratio majestatis; secunda, est intuens judicia Dei; tertia occupatur vel potius otiatur circa memoriam beneficiorum Dei; quarta in sola requiescit expectatione promissorum. Lib. 5, *de Consider.*

HUGO CARD. Contemplationis partes sunt quatuor, scilicet consideratio æternorum cum desiderio; gaudium in Spiritu sancto; scripturæ meditatio; mentalis oratio. Super I. *Regum*, cap. 1.

RICH. A SANCTO VICTORE. *Differentia*. Aliud est contemplatio, aliud est meditatio. Meditationis est perscrutari occulta; contemplationis, admirari perspicua: per meditationem ad bonum instruimur, per contemplationem in bono solidamur. Part. tract. 2, cap. 15.

CONDITIONES CONTEMPLATORIS.

S. PROSPER. 1. Vitæ contemplativæ sectator ad Conditorem suum corde illuminandus accedat, ipsi contemplando, atque insatiabiliter perfruendo vigilanter inserviat. *Prosec.*

2. Ipsum jugiter concupiscat, præ amore ejus omnia (quibus inde potest averti) fugiat.

3. Omnes cogitationes suas, ac totam spem ex illius delectatione suspendat.

4. Litterarum divinarum sacris meditationibus vacet, in his se divinitus illuminatus oblectet.

5. Ibi se totum velut in speculo quodam refulgente consideret.

6. Quod in se pravum deprehenderit, corrigat; quod rectum est, teneat; quod deforme, componat; quod pulchrum, excolat; quod sanum, servet; quod infirmum, assidua lectione corroboret.

7. Domini sui præcepta infatigabiliter legat, implebiliter diligat, efficaciter impleat; et quid sibi cavendum, quidve sectandum sit, ex eis sufficienter instructus agnoscat.

8. A strepitu negotiorum sæcularium remotissimus, ea ferventer excogitet, quibus animum suum in desiderium futuræ remunerationis inflammet.

9. Studiis spiritualibus, quibus in dies singulos melior ac melior fiat, invigilet,

10. Amet otium sanctum, in quo exerceat animæ suæ negotium.

11. Mortuum sibi deputet mundum, ac se mundi blandimentis, illecebrisque exhibeat crucifixum.

12. Delectationi spectaculorum præsentium incomparabiliter anteponat sui Creatoris intuitum.

13. Semper se proficientem successu in fastigium divinæ contemplationis attollat.

14. Nunquam, ne ad momentum quidem, a promissionibus futuris considerandis aversus, ad terrena respiciat.

15. Eo aciem mentis indesinenter intendat, quo pervenire desiderat.

16. Beatitudinem vitæ futuræ ante oculos animi sui proponat et dirigat.

17. Non metuat aliquid temporale, nec cupiat; ne aut metus amittendæ rei temporalis, aut cupiditas acquirendæ, intentionem mentis ejus emolliat.

18. Non eum blanda corrumpant, nec adversa concutiant.

19. Non eum inflet opinio secunda, nec sinistra dejiciat.

20. Nec falsa vituperatio, sive laudatio augeat ejus gaudia, aut minuat.

21. Non gaudeat de temporalibus omnino, nec lugeat.

22. Inter læta invectus ac tristia unam faciem animo constanti obtineat.

23. Nec pectori ejus stabilem firmitatem (quidquid promittit mundus, aut minatur) excutiat.

24. Sed idem semper ac sibi similis perseverans, mundi hujus damna, simul ac lucra non sentiat.

25. Et cum hæc, atque his similia contemplativæ vitæ desiderio affectus impleverit, non se hic jam omni parte perfectum, sed perficiendum in illa beata vita (quæ futura est) immobiliter credat. Lib. 1 *de Vita Contemplat.*, cap. 8, per totum.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIUS DE PADUA. 1. Mens contemplativa, si multis et variis cogitationibus dilatatur, in contemplationis volatu præpeditur. *Prosec.*

2. Sed si ordinata, et in unum collecta cœperit volare, ipsius contemplationis gaudio perfruetur. Serm. in *Septuag.*

S. AUGUSTIN. 3. Contemplatio non est in arbitrio contemplantis, sed in dispositione Creatoris qui, cui vult, quando vult, et quomodo vult, dulcedinem contemplationis infundit. Serm. *Dom. 15 post Trinit.*, cap. 17.

4. Contemplatio illa est species, quæ rapit omnem animam rationalem desiderio sui, tanto ardentiorem, quanto mundiorem, et tanto mundiorem, quanto ad spiritalia resurgentem; tanto autem ad spiritalia resurgentem, quanto a carnalibus morientem. Lib. 2 *de Trin.*

5. Hæc est vita cordis nostri, cum Deum suum contemplatur, et ipsa sua contemplatione suaviter reficitur. *Prosec.*

6. Nihil enim ad beatam vitam præstantius videtur, quam velut clausis sensibus extra carnem mundique affectum quempiam intra semetipsum converti, alienumque effectum a mortalium cupiditatibus, sibi soli et Deo loqui. *De spiritu et anima*, cap. 14.

7. Illa contemplatio summam quietem habet, quæ in æterno Dei regno tribuitur. Lib. 2. *Quæst. Evang.*, quæst. 39.

8. Multæ sunt contemplationes, quibus anima devota mirabiliter pascitur, sed in nulla earum ita delectatur et requiescit anima, sicut in Deum, et quando Deum solum cogitat et contemplatur. *De Medit.*, cap. 37.

9. Lectio inquirit, meditatio invenit, oratio postulat, contemplatio degustat. *Prosec.*

10. Lectio quasi solidum cibum ori apponit, meditatio masticat, et frangit, oratio saporem acquirit, contemplatio est ipsa dulcedo, quæ jucundat et reficit.

11. Lectio in cortice, meditatio in adipe, oratio in desiderii postulatione, contemplatio in adeptæ dulcedinis delectatione. Lib. *de Scala Paradis.* cap. 2.

12. In contemplatione ita consumuntur et absorbentur carnales motus ab anima, ut in nullo caro spiritui contradicat, et fiat homo quasi totus spiritalis. *Ibid.*, cap. 5.

13. Oratio cum devotione contemplationis est acquisita; contemplationis adeptio sine oratione, aut rara, aut miraculosa. *Ibid.*, cap. 11.

14. Mundatus oculus, simplexque redditus, aptus et idoneus erit ad contemplationem. Lib. 2 *de Ser. Dom. in monte.*

15. Tanta in contemplanda veritate voluptas est, quantacunque ex parte eam quisque contemplari potest; tanta puritas, tanta sinceritas, tam indubitata rerum fides, ut anima toti tota inhærere veritati desideret. *De quantitate animæ*, cap. 33

16. Contemplatio merces est fidei, cui mercedi per fidem corda mundantur. Lib. 1 *de Trin.*, cap. 8.

17. Sensus interior reficitur in contemplatione divinitatis; sensus exterior in contemplatione humanitatis. *De Spirit. et anima*, cap. 9.

18. Mens illa quæ ima deserit, summa petit, et de summis rupibus contemplatur solem justitiæ aquilinis obtutibus. *Prosec.*

19. Nihil tam pulchrum atque jucundum, quam ipsum solum mentis intuitu, et cordis aviditate contemplari Deum. In lib. *Medit.*, cap. 27.

20. Mens ineffabili Dei illecta dulcedine, quodammodo sese sibi furatur, imo rapitur, atque labitur a seipsa, ut Deo fruatur ad jucunditatem. In *Manuali*, cap. 20.

21. Aliquando intromittis me Domine in affectum multum inusitatum introrsus ad nescio quam dulcedinem, sed recido in hac ærumnosis ponderibus. Libr. 11, *Confess.*, cap. 40.

22. In spiritalia mente suspensa, atque ibi fixa et manente, consuetudinis impetus frangitur, et paulatim repressus extinguitur. Lib. 6, *Musicæ*, cap. 11.

23. Nondum habet ad æterna contemplanda idoneam mentis aciem, qui visibilibus tantum, id est, temporalibus credit. *De Vera relig.*, cap. 54.

S. BASILIUS MAGNUS. 24. Si spiritualis es, et altiora sapis, ascende cogitatione ad pulchritudines Angelorum, contemplare in ipsis justitiæ fructus. *De Paradiso.*

S. BERNARD. 25. Qui mentem pacificam et serenam habent, de supernis dulcius sapiunt et subtilius vident. *Serm. de Donis Spiritu sancti*, cap. 7.

26. Duo sunt beatæ contemplationis excessus; in intellectu unus, et alter in affectu, unus in lumine, alter in fervore; unus in agnitione, alter in devotione. Serm. 49, super *Cantica.*

27. Non est in hac vita copia contemplandi, nec diuturnitas otii, ubi officii et operis coguitior urget, instantiorque utilitas. *Ibid.*, serm. 58.

28. Contemplatio fugat vitia, fundat virtutes, initat ad sapientiam, servat humilitatem. Lib. 5, *de Consid.*

29. Viscus contemplationis est amor possessionis, affectus cognationis, cupiditas honoris, et carnis voluptas; quibus anima inviscatur et irretitur, ne pennis contemplationis per plateas supernæ Sion volare possit. In libro *Medit.*, cap. 14.

30. Nihil in hac vita dulcius sentitur, nihil avidius sumitur, nil ita mentem ab amore mundi separat, nil sic animam contra tentationes roborat, nil hominem ita excitat, et adjuvat ad omnem laborem, quam gratia contemplationis. *Ibid.*, cap. 7.

31. Qui contemplationi vult vacare, necesse est ut discat nequiescere non solum ab operibus malis, sed etiam a cogitationibus supervacuis. *De Interiori domo*, cap. 70.

32. Veritatis contemplatio in hac vita inchoatur, sed in futura jugi perpetuitate celebratur. *Prosec.*

33. Per veritatis contemplationem eruditur homo ad justitiam, consummatur ad gloriam. *Ibid.* cap. 70.

34. Gratia contemplationis cor ab omni mundano amore non solum emundat, sed sanctificat, et animum ad cœlestium amorem inflammat. *Ibid.*

35. Qui divina inspiratione ad contemplationis gratiam promovetur, quasdam arrhas futuræ illius plenitudinis accipit, ubi sempiternæ contemplationi perpetuo inhærebit. *Ibid.*

36. Contemplationem sola unctio Spiritus docet; plus valet hic jubilus cordis, quam strepitus oris; motus gaudiorum, quam sonus labiorum, consonantia voluntatum magis quam vocum. Serm. 1, sup. *Salve Regina.*

37. Contemplatio est cibus in hac vita, potus in futura, ebrietas in ultimo. In *sententiis*, verbo *Contemplatio.*

38. Contemplativi alii ascendunt et corruunt alii rapiuntur et descendunt. *Ibid.*, verbo *Contemplativi*

39. Sicut mea non tibi Domine perfecte placent ablata, nisi mecum: sic bonorum tuorum contemplatio reficit me quidem dulciter, sed non satiat perfecte, nisi tecum. Volum. 2, *de Amore Dei*, cap. 1.

40. Dormiens in contemplatione, Deum somniat. Serm. 18, super *Cantica.*

41. Humanas animas liberiores esse necesse est, cum se in mentis divinæ speculatione conservant; minus vero cum dilabuntur ad corpora, minusque etiam cum terrenis artubus colligantur. *Prosec.* BOETIUS.

42. Nam ubi oculos a summæ luce veritatis ad inferiora et tenebrosa dejecerint, mox inscitiæ nube caligant, et perniciosis turbantur affectibus. Lib. 5, *de Consolat. philosophiæ*, prosa 2.

43. In Dei summæ intelligentiæ cacumen si possumus, per contemplationem erigamur; illic enim ratio videbit, quod in se non potest intueri. *Ibid.*, lib. 5, prosa 5.

44. Mentis excessus tribus modis fit: fit mentis dilatione mentis sublevatione, et mentis alienatione. Sup. *Psalm.* cxv. S. BONAVENT.

45. Septem sunt gradus contemplationis secundum fratrem Ægidium: primus est ignis; secundus, unctio; tertius, extasis; quartus, contemplatio; quintus, gustus; sextus, requies; septimus, gloria. Sup. *Luc.*, cap. 9.

46. Vita contemplativa est plena discretione, plena devotione, plena charitate, plena securitate, plena tranquillitate, plena suavitate, plena agilitate. *Ibid.*

47. Ad contemplationem gradus anima ignitur, ignita ungitur, uncta rapitur, rapta speculatur, vel contemplatur, contemplans gustat, gustans quiescit. *De septem gradibus contemplationis.*

48. Si cœlestia contemplaris, quomodo jam non in cœlis commoraris, qui cœlestibus spiritibus in vita assimilaris? In *Soliloq.*, cap. 12.

49. O Domine Deus si tam nobilis est dolor, quam dulcis est tuæ dulcedinis sapor? *Prosec.*

50. Si tantæ virtutis est modica degustatio, quantum jucunditatis habet felix inebriatio? *Ibid.*

51. Oportet verum contemplatorem mori mundo, ut mundus sibi moriatur, ut in nullo contemplatio ejus impediatur. In *Itineribus æternitatis, de Itin.* 3, distinct. 6.

52. Proprium est contemplationi, jucunditatis suæ spectaculo cum admiratione inhærere. *Ibid.*, *de Itin.* 3, dist. 1.

53. Qui versatur in contemplatione, Deo (quan- CLEMENS ALEX.

tum fieri potest) assimilatur. Lib. 4, *Stromat.*

S. CYRILLUS HIEROSOL. 54. Tanto major unicuique apparet Deus, quanto majori contemplatione cor exaltatur. *Catechesi* 9.

S. DIADOCH. 55. Omnem spiritualem contemplationem antecedant tanquam duces, fides spes, charitas, sed magis charitas. *Prosec.*

56. Fides enim et spes docent contemnere ea, quæ videntur; charitas vero animam cum ipsis Dei virtutibus copulat, pervestigans sensu quodam mentis eum, qui videri non potest. *De perfect. spirituali*, cap. 1.

DIONYSIUS CARTHUS. 57. Non potest ad divinæ contemplationis dulcedinem cor secularibus plenum negotiis aspirare, sed oportet, ut sæculo moriatur. *De mortific. vivific.*, art. 12.

58. Ad divinorum cœlestiumque bonorum speculationem non potest anima elevari, nisi a terrenis et exterioribus rebus, a passionum et vitiorum tumultu, atque a carnalibus deliciis studeat expurgari. *Ibid.*

59. Animæ contemplanti nihil tædiosius est, quam circa exteriora et temporalia occupari, quoniam tota sua intentio, affectio, et delectatio est in Deo. *De Profectu spirituali*, art. 19.

60. Nisi quis passionem Christi in contemplando, pro fundamento sibi constituerit, quando altius ascenderit, tanto profundius se casurum noverit. *De Perfect. charitatis*, art. 44.

S. EDMUNDUS. 61. Quot malis cogitationibus anima est ducta, tot malis obstaculis in contemplatione est impedita. In *Speculo Ecclesiæ*, cap. 29.

62. Tres sunt gradus contemplationis.

Primus est quod anima revertatur, et recolligat se totaliter intra semetipsam.

Secundus est quod ipsa se videat qualis sit totaliter collecta.

Tertius est quod anima se elevet ultra seipsam, et nitatur respicere suum gradum in sua natura interiori. *Ibid.*, cap. 29.

EVAGRIUS. 63. Cor castum, contemplationum portus est. Habetur apud D. Joan. Damasc., lib. 2, *Parall.*, cap. 92.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 64. Nunquam qui vult apparere potest venire ad contemplationem. Habetur apud D. Bonavent., serm. 20, in *Hexam.*

65. Contemplatio non potest esse, nisi in summa simplicitate; et summa simplicitas non potest esse, nisi in maxima paupertate. *Ibid.*

GILLEBERTUS ANGLUS. 66. Contemplatio sapientiæ, æterna refectio est. Serm. 23, sup. *Cantic.*

67. Pulcherrimus contemplationis locus est, ubi simplex consideratio fidei cœlestes et suave olentes aspergit affectus, et æterni luminis gratiam spirat. *Ibid.*, serm. 27.

68. Primus contemplationis modus, purissimorum est: secundus eruditorum, ultimus simplicium. *Ibid.*, serm. 43.

69. Dulcedo contemplationis brevis est, et rara, propter gravedinem carnis, quia terrena inhabitatio aggravat sensum multa cogitantem. Sup. *Cant.*, cap. 2. GLOSS. ORD.

70. Tres sunt gradus contemplationis. Primus, ut se mens ad se colligat; secundus, ut videat qualis est collecta; tertius, ut super semetipsam surgat, ac se contemplationi auctoris invisibilis intendendo subjiciat. Hom. 17, sup. *Ezechielem.* S. GREGORIUS MAGN.

71. Mens ad contemplanda interna non perducitur, nisi ab his, quæ interius implicant, studiose subtrahantur. Lib. 5, *Moral.*, cap. 22.

72. Mens nullo modo ad vim intimæ contemplationis rapitur, nisi studiose prius a terrenorum desideriorum tumultu sopiatur. *Ibid.*

73. Humana mens in contemplationis arce sublevata, tanto semetipsam durius de superfluis cruciat, quanto nimis subtile conspicit esse quod amat. *Ibid.*, cap. 24.

74. Sæpe pigras mentes amor ad opus excitat, et inquietas in contemplatione timor refrænat. Lib. 6, *Moral.*, cap. 17.

75. Necesse est ut quisquis ad contemplationis studia properat, semetipsum prius subtiliter interroget quantum amat. *Ibid.*

76. Prius mens ab appetitu gloriæ temporalis, atque ab omni carnalis concupiscentiæ delectatione tergenda est, et tunc ad arcem contemplationis erigenda. *Ibid.*

77. Quisquis divinæ contemplationis arce sustollitur, in illa cuncta illuminante luce respicit, et quod se mirabiliter terreat, et quod ineffabiliter delectet. Lib. 1, in I *Regum*, cap. 1.

78. Qui contemplationis arcem tenere desiderant, prius se in campo operis per exercitium probent. Lib. 6, *Mor.*, cap. 17.

79. Qui sanctæ contemplationis pennis ad cœlestia intuenda se erigunt, eo subtilius, si quid in seipsis vitiosum latebat inveniunt, quo ad divinæ lucis claritatem vicinius accedunt. Sup. *Psalm. Pœnitent.* in *Psalm.* IV, vers. 18.

80. Comedere animæ, est supernæ lucis contemplationibus pasci. Lib. 5 *Moral.*, cap. 7.

81. Sicut sepulcrum locus est, quo absconditur corpus, ita divina contemplatio quoddam sepulcrum est mentis, quo absconditur. *Ibid.* cap. 6.

82. Quasi mortui mundo in sepulcro abscondimur, cum mortificati exterius in secreto internæ contemplationis celamur. *Prosec.*

83. Qui mortificare se appetit, valde ad inventam requiem contemplationis hilarescit. *Ibid.*

84. Qui semel se ad appetenda visibilia foras fudit; a contemplandis invisibilibus intus evanuit. Lib. 25 *Moral.*, cap. 7.

GREG. MAG. 85. Necesse est ut si vere intendimus illuminata cernere, studeamus mentis oculos ad ipsum illuminans lumen aperire. Lib. 23 *Moral.*, cap. 1.

86. Quotiescunque sanctum contemplationis ardor in altum rapit, se procul dubio toties sub se relinquit. Lib. 2 *Dialog.*, cap. 3, verbo *Duobus*.

87. Plerumque qui plus in contemplatione rapitur contingit ut amplius in tentatione fatigetur, ne de his ad quæ mens rapta est, extollatur. Hom. 4, super *Ezechiel.*

88. Contemplativa vita amabilis valde dulcedo est, quæ super semetipsam animam rapit, cœlestia aperit, terrena autem debere esse contemptui ostendit, spiritalia mentis oculis patefacit, corporalia abscondit. *Ibid.*, Hom. 14.

89. Mens quæ in æternorum bonorum contemplatione se noviter elevat, ad ea tanto tardius assurgit, quanto humanitatis suæ familiares tenebras velociter non deponit. *Prosec.*

90. Quia, dum a se abjicere mundanas curas non prævalet, velut in oculis gestat pulverem quo id quod cupit, contemplando videre non potest. Lib. 1, in I. *Reg.*, cap. 1.

91. In Dei contemplatione protegimur, ne diabolica tentatione velut solis ardore denigremur. *Ibid.*, lib. 5, cap. 4.

92. Ipsa spiritualis lætitia se menti non infundit, quæ temporalis vitæ angustias transgredi contemplando non novit. *Ibid.*

93. Contemplatio internæ lucis, splendida valde atque clarissima dies est. *Ibid.*

94. In contemplatione laborantes reficiuntur, quia amoris gaudia de divina contemplatione abundanter sumunt. *Ibid.*

95. Ipse accedentes reficit, qui puris mentibus semetipsum per contemplationem ostendit. *Ibid.*

GREG. NYS. 96. Pulchra est contemplatio, hæc enim hinc surgit et ad sancta sanctorum procedit, mentemque nostram, ut cum Deo versetur, deducit. Orat. 17, *de Paupert.*

97. Cum mens in supernam respicit profunditatem, non habet ubi consistat, et in contemplationibus de Deo destituitur, tam infinitum illud est ac impenetrabile. Orat. 4, in *Theophania*.

HIERONYM. 98. Oculi animæ et mentis intuitus, contemplationem desiderant spiritualem, quam peccator ignorans prohibet a vera jucunditate cor suum. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 2, in illud: *Et omne quod postulaverunt oculi mei.*

HUGO A S. VICTORE. 99. Duo sunt in contemplatione, cognitio et amor. Cognitio illuminat, amor sanat: cognitio veritatis, amor bonitatis. Lib. 6, in 7, cap. *Cœlestis Hierarch.*

100. Accenditur consideratione cogitatio, inflammatur discretione meditatio, illuminatur cogitatione contemplatio. *Prosec.*

101. Est cogitatio in mente quasi fumus in igne, meditatio quasi flamma cum fumo, contemplatio ignis cum flamma sine fumo. Cum mens ad consideranda cœlestia laborat, tunc cogitatio occupatione temporalium impeditur; meditatio otio conturbatur, contemplatio curiositate revocatur. Lib 3, *de Claustro animæ*, cap. 14.

102. Animæ claustrum, contemplatio dicitur, in cujus sinum dum se recipit animus, sola cœlestia contemplatur. *Ibid.*, lib. 3, cap. 1.

103. Nihil est amanti difficile, nihil est grave desideranti venire in complexus Rachelis; videntur enim dies pauci laboris præ amoris dulcedine. *Ibid.*, cap. 9.

104. Quanto fit futurorum contemplatio rarior, tanto redit oratio tepidior, et surgit invocatio tardior. Lib. 2, *Miscell.*, codic. 2, tit. 41.

105. Nisi præcedat purgatio, non sequitur illuminatio; nec sequitur perfectio, nisi præcedat illuminatio. Lib. 4, cap. 3, *Cœlestis hierarchiæ.*

HUGO CARD. 106. Contemplativa vita diligenda est, quia pulchra, quia tuta, quia quieta, quia jucunda. Sup. I *Reg.*, cap. 1.

JOAN. CASS. 107. Toties est ad contemplationem Dei lubrica cordis pervagatio reducenda, quoties subtilis hostis ab hoc intuitu mentem captivare pertentans, recessibus cordis irrepserit. Lib. 5, *de Spiritu Gastrimargiæ*, cap. 10.

108. Nullum animæ gravius potest evenire dispendium, quam ut ab illius (qui mitis et humilis est corde) contemplatione discedat. Collat. 19, *Abbat. Joan.*, cap. 14.

109. Multum retrahit mentem a contemplatione, puritatis ejus, qui implicat eam sordibus mundi hujus et præfocat fœtore vitiorum. Collat. 20 *Abbat. Pinusii*, cap. 9.

110. Una et sola est theoria, id est, contemplatio Dei, cui merito omnia justificationum merita, universa virtutum studia postponuntur. Collat. 23, *Abbat. Theonæ*, cap. 3.

111. Quanto magis profecerit mens humana, et ad sinceriorem contemplationis pervenerit puritatem; tanto se immundiorem, quasi per speculum suæ puritatis inspiciet. *Prosec.*

112. Quia necesse est ut, dum animus ad sublimiorem se extendit intuitum, et majora quam agit prospiciens concupiscit, illa in quibus est, ut inferiora semper ac viliora despiciat. *Ibid.*, cap. 20.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 113. Quomodo posset anima aliquid utile contemplari, quæ terrenis semel dedita cœpit esse, et humi trahitur? Hom. 36, sup. *Genes.*

JOAN. GERS. 114. Absque meditationis exercitio, nullus recluso miraculo Dei speciali, ad perfectionem contemplationis dirigitur, aut pervenit. Part. 3, *de Medit. considerat.* 7.

115. Impossibile est ad veram contemplationem alio itinere, quam per humilitatem pervenire. Part. 2, *de Monte contemplat.*, cap. 2.

116. Radix et initium vitæ contemplativæ, debet esse Dei dilectio. *Ibid.*, cap. 10.

S. ISID. HISP. 117. Non poterit quisquam ad contemplationem proficere, nisi se prius in bonis studuerit actibus exercere. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 7, sent. 7.

118. Non potest ad contemplandum Deum mens esse libera, quæ desideriis hujus mundi et cupiditatibus inhiat, non enim alta conspicere poterit oculus, quem pulvis claudit. *Ibid.*, cap. 41, sent. 1.

119. Mens nostra cœlestis est, et tunc orando Deum bene contemplatur, quando nullis terrenis curis, aut erroribus impeditur. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 7, sent. 7.

LACT. FIRM. 120. Quanto rectius est omissis insensibilibus et vanis, oculos eo tendere, ubi sedes, ubi habitatio est Dei veri? Lib. 2, *de Origine erroris*, cap. 5.

121. Nihil prodest hominem esse ita fictum, ut recto corpore spectet in cœlum, nisi erecta mente per contemplationem Deum cernat, et cogitatio ejus in spe vitæ perpetuæ tota versetur. Lib. 3, *de Falsa sapientia*, cap. 27.

S. LAURENT. JUSTIN. 122. Nequaquam mens nostra ad contemplanda æterna et cœlestia provehitur, nisi ab iis, quæ exterius implicant, studiose se subtraxerit. *De Ligno vitæ*, tract. 11, cap. 1.

123. Nequaquam intellectus vester ad cœlestium contemplationem limpide acuetur, nisi temporalium rerum occupationes reliqueritis. *Ib.*

S. LEO I. 124. Nihil ita contemplationem mentis oblectat et superat, sicut Passio Salvatoris. Serm. 11 *de Passione Domini.*

LUDOVICUS BLOSIUS. 125. Otium laudabile est quando, anima Deo dedita, ab omnium sensibilium rerum strepitu et imaginatione exempta, in interno silentio, et dilecti sui beatissimo complexu, veluti otiosa requiescit. In *Speculo monachor.*

S. MAX. MART. 126. Beatus est ille animus, qui omnibus rebus posthabitis, in sola divina venustate et elegantia delectatur. *De Charit.*, centuria 1, sent. 19.

PETR. BLES. 127. Duo sunt rami contemplationis, lectio scilicet et oratio, in quibus tota meditatio contemplantis versatur. Serm. 9 *de Purificat.*

PETRUS CELL. 128. Anima contemplando efficitur serenissimum cœlum. Lib. 3, Epist. 2.

129. In contemplatione quidam labor est, sed melior requie, sed otio suavior, sed somno dulcior, sed cunctis voluptatibus delectabilior. *Pros.*

130. Labor, inquam, sed sine sudore; opus, sed sine vexatione; occupatio, sed sine distensione; studium, sed sine afflictione; profectio, sed sine motione; elevatio, sed sine ambitione; quies, sed sine rubigine. *Ibid., de Panibus*, c. 7.

131. Ut cinis excæcat oculos corporis, sic curiositas obnubilat visum contemplationis. *Ibid.*, cap. 17.

S. PETR. DAM. 132. Mens, terrenis obtenebrata negotiis, frustra se in contemplationis culmen attollere nititur, dum actionum sæcularium merito, quasi congestis lapidum ruderibus, aggravatur. *Prosec.*

133. Mens enim humana, nisi ab humore fuerit curæ sæcularis exuta, non percipit supernæ pinguedinis gratiam. Ep. 15 *ad Alexandrum papam.*

134. Ad conspiciendam contemplationis lucem sese inaniter erigit, qui per sæcularis vitæ meritum aciem cordis amisit. *Ibid.*

135. O dulcedo melliflua! cum Dominus in servo, et servus delectatur in Domino; sed quia per vitæ rectitudinem sibi noti non sumus, collocutionis internæ dulcedinem non gustamus. *Ibid.*

136. Quisquis mundi hujus inquietis actionibus implicatur, necesse est ut lumen contemplationis amittat. Lib. 6, Ep. 5, *ad Monachos Cluniacenses.*

137. Cum homo illum (qui est super omnia) per contemplationem conspicere satagit, semetipsum cum reliqua mundanæ vallis dejectione transcendit. Opuscul. 11, cap. 9.

138. Quisquis desiderat ad illud inaccessibile lumen acie mentis attingere, necessarium sibi est interiores oculos per diuturna vagationis spatia ab omni mundanæ actionis labe purgare. *Prosec.*

139. Ne, dum ad summa speculanda oculos elevat, terrenæ conversationis pulvis obsistat; et magis tenebras, quas reliquerat, videat, quam lumen (ad quod nititur) apprehendat. Opusc. 12, cap. 24.

140. Novam mortem contemplatio parit, quæ scilicet et mundum nobis, et nos mundo mortuos efficit. Lib. 3, Opusc. 32, cap. 6.

141. Nihil mirum si de contemplatione ad dulcedinem veniatur, cum ipsa contemplatio nil aliud sit quam ineffabilis et immensa dulcedo. *Ibid.*

PHILO JUD. 142. Quæ potest esse vita præstantior, quam contemplativa? quæ ratione prædito convenientior?

H. A S. VICTORE. 143. Quid contemplationis dulcedine expetitur salubrius? quid sentitur suavius? quid reperitur jucundius? Part. 1 *de Benjamin minore*, cap. 73.

144. Mens humana, quæ multiplici rerum visibilium concupiscentia excæcatur, ad spiritualium bonorum contemplationem difficile renovatur. Part. 2, lib. 2, sup. *Apocal.* in princ. *Prologi.*

ROBERTUS BELLARM. 145. Materia præcipua contemplationis est, considerare nihil Deum magis odisse, quam peccatum. Sup. *Psalm.* v, vers. 4.

146. Anima quo magis destituitur carnalibus bonis, et magis affectum removet a rebus terrenis, et se in quodam deserto mentis constituit, eo facilius ascendit ad cœlestia contemplanda. Sup. *Psalm.* LXII, vers. 3.

147. Contemplatio rerum divinarum respicit animum liberum a tumultu perturbationum sæcularium. Sup. *Psalm.* XLV, vers. 10.

THEODOR. 148. Quies divinarum rerum contemplationi apta est, cum mens libera ab iis externis curis, quæ eam ancipitem faciunt; non amplius huc et illuc distrahitur, sed in seipsam conversa accuratius potest divina percipere. Sup. *Ezech.*, sect. 2.

THOMAS AQUINAS. 149. Contemplantes corporalium rerum umbras non secum trahunt, quia in eis non sistit eorum contemplatio, sed potius in consideratione intelligibilis veritatis. 2, 2, quæst. 180, art. 5 ad 2.

150. Contemplandæ veritati vacandum est, ad quam plurimum valet solitudo. *Ibid.*, quæst. 188, art. 8.

THOMAS A KEMPIS. 151. Non dignus est alta Dei contemplatione, qui pro Deo non est exercitatus aliqua tribulatione. Lib. 2 *de Imit. Christi*, cap. 9, sect. 7.

152. Plures reperiuntur contemplationem desiderare, sed quæ ad eam requiruntur, non student exercere. *Ibid.*, lib. 3, cap. 31, sect. 3.

VIT. PATR. 153. Qui in exercitio mentis per contemplationem desudat, et spiritales intra semetipsum excolit sensus, longe actuosis superior judicandus est. Lib. 2, cap 1 *de vita Joannis.*

154. Sicut impossibile est ut videat quis in aqua turbida faciem suam, sic et anima (nisi purgata fuerit a cogitationibus alienis, contemplative non potest videre Deum. Lib. 5, libello 12, num. 13.

155. Mens, quæ cogitatione recessit a Dei contemplatione, fit vel dæmon, vel bestia. *Prosec.*

156. Quia mens quæ recessit a Dei contemplatione, necessario incidit vel in dæmonem cupiditatis, vel in bestialitatem iræ. Lib. 8, cap. 8.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 157. Quousque contemplatio sese extendit, eousque sese extendit et felicitas ipsa; et quibus contemplatio magis inest, iis et felicitas magis inest, non per accidens quidem, sed per ipsam utique contemplationem. Lib. 10, *Ethic.* seu *Moral.*, cap. 8.

158. Verum est quoddam genus eorum, qui se a corpore avocant, et ad divinarum rerum cogitationem cura omni, studioque rapiuntur. Lib. 1, *de Divinat.* CICERO.

159. Tunc cogitationis oculus incipit acute cernere, cum primum corporis oculus desinit vim illam suam exercere. *De Convivio.* PLATO.

160. Nulla spe, nullo timore sollicitor, nullis rumoribus inquietor; mecum tantum loquor! o regiam, sinceramque vitam! o dulce otium, honestumque, ac pene omni negotio pulchrius! Lib. 1, ep. 9, *ad Minutium Fundanum.* PLINIUS II.

161. Quidni ab hoc exiguo et caduco temporis transitu, in illa nos toto demus animo, quæ immensa, quæ æterna sunt? *De brevitate vitæ*, cap. 14. SENECA.

162. Qui a divinorum contemplatione, quoties ad humanas recideris, non aliter caligabis, quam quorum oculi in densam umbram ex claro sole rediere. Lib. 3, *Quæstiunc.*

163. Persevera ut cœpisti, et quantum potes propera, quo diutius frui voluptate contemplationis (emendato animo et composito) possis. *Prosec.*

164. Frueris quidem etiam dum componis, etiam dum emendas.

165. Vera illa voluptas est, quæ percipitur ex contemplatione mentis, ab omni labe puræ et splendidæ. Ep. 4.

166. Subsilire in cœlum, ex angulo licet. Ep. 41.

167. Mittamus animum ad illa, quæ æterna sunt, miremur in sublime volitantes rerum omnium formas, Deumque inter illa versantem et providentem. Ep. 58.

168. Animus in hoc tristi et obscuro corporis domicilio inclusus, quoties potest apertum petit, et in rerum naturæ contemplatione requiescit. Ep. 65.

169. Erit animus in cœlo, etiam antequam hac custodia exsolvatur, cum vitia dejecerit, levis purusque in cogitationes divinitas emicuerit. Ep. 79.

170. Animus nisi purus et sanctus sit, Deum non capit. Ep. 87.

Vide etiam titul. *Comtemplatio et actio. Virtutum connexio in specie. Cognitio Dei*, sent. 1; *Meditatio*, per totum, *Perfectio*, sent. 66.

CONTEMPLATIO ET ACTIO.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Sancti in cœlum quodammodo conscendunt, S. AMBROSIUS.

cum eos amor divinus ad cœlestia contemplanda elevat : cadunt in terram, cum eos amor proximorum ad ima retrahit. Sup. *Apocal.*, cap. 8, in illud : *Et cecidit de cœlo stella ardens.*

2. Qui ad contemplativam vitam conscendunt, per activæ vitæ exercitia probari debent. *Prosec.*

3. Nam qui subito ad contemplativæ vitæ celsitudinem sine exercitiis activæ vitæ transeunt, facile labuntur. *Ibid.*, cap. 21, in illud : *Nonus, Topazius.*

S. AUGUSTIN. 4. Non sic quisque debet esse otiosus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi : nec sic actuosus, ut contemplationem non requirat. Lib. 19, *de Civit. Dei*, cap. 19.

S. BERNARD. 5. Felix domus, et beata semper congregatio est, ubi de Maria Martha conqueritur nam Mariæ, Martham æmulari indignum prorsus est. Serm. 3, in *Assump. Beatæ Mariæ.*

6. Sicut activa vita est sepulcrum sæcularis vitæ ; ita contemplativa vita, est monumentum activæ vitæ. Serm. 53, *ad Sororem.*

7. In silentio nemo sic debet esse otiosus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi ; nec sic actuosus, ut contemplationem requirat Dei. Lib. *Meditat.*, cap. 11.

S. DIADOCH. 8. Non in illo tempore inopiam, quæ sollicitudinem affert, patitur mens, quæ tantum se contemplationibus dilatat, quantum operatio charitatis vult. *De Perfect. spirit.*, cap. 7.

S. GREGOR. MAGNUS. 9. Vir perfectus prius activæ vitæ opera congregat, et postmodum carnis sensum per contemplationem mortuum huic mundo funditus occultat. Lib. 6 *Moral.*, cap. 17.

10. Mira divinitatis pietate agitur, cum is qui perfecto corde ad contemplationem tendit, humanis ministeriis occupatur, ut ex multis infirmioribus ejus mens perfecta proficiat. Lib. 5 *Moral.*, cap. 4.

11. Necesse est ut nec quieta mens ad exercitationem se immoderati operis dilatet, nec inquieta ad studium contemplationis angustet. *Prosec.*

12. Sæpe enim qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus pressi ceciderunt et sæpe qui occupati bene humanis usibus viverent, gladio suæ quietis extincti sunt, Lib. 6 *Moral.*, cap. 17.

13. Activa vita multorum est, contemplativa paucorum. Lib. 32, *Moral.* cap. 4.

14. Sine contemplativa vita intrare possunt ad cœlestem patriam, qui bona quæ possunt operari non negligunt ; sine activa autem intrare non possunt, si negligunt bona operari quæ possunt. Hom. 3, sup. *Ezechielem.*

15. Duæ sunt vitæ, activa scilicet, et contemplativa ; quia ex bono opere tenditur ad contemplationem. *Prosec.*

16. Contemplativa vita major est merito quam activa ; quia hæc in usu præsentis operis laborat, illa vero sapore intimo venturam jam requiem degustat.

17. Quamvis activa vita bona sit, melior tamen est contemplativa ; quia ista cum mortali vita deficit, illa vero in immortali vita plenius excrescit. Hom. 3, sup. *Ezech.*

18. Sine contemplativa vita, etc., ut supra. N° 14.

19. Activa vita cum corpore deficit, contemplativa autem vita hic incipitur, ut in cœlesti patria perficiatur. Lib. 2, sup. *Lamentat. Hieremiæ*, cap. 3. S. HIERON

20. Activa vita, innocentia est operum bonorum ; contemplativa, speculatio supernorum ; illa communis multorum est, ista vero paucorum. *Prosec.* S. ISID. HIS

21. Activa vita mundanis rebus bene utitur, contemplativa vero mundo renuntians, soli Deo vivere delectatur.

22. Qui prius in activa proficit, ad contemplationem bene conscendit.

23. Merito enim in ista sustollitur, qui in illa utilis invenitur.

24. In ista prius per exercitium boni operis cuncta exhaurienda sunt vitia, ut in illa jam pura mentis acie ad contemplandum Deum quisque pertranseat.

25. Et licet conversus statim ad contemplationem conscendere cupiat, tamen ratione cogitur, ut prius in activæ vitæ operatione versetur.

26. Vitæ mundanæ activa vita, et vitæ activæ contemplativa, sepulcrum est.

27. Viri sancti sicut a secreto contemplationis ad publicum egrediuntur, ita rursus ab actionis manifesto ad secretum contemplationis intimæ revertuntur.

28. Utilius est per simplicem actionem ire ad vitam, quam per contemplationis errorem mitti in gehennam.

29. Multos enim Deus ex carnalibus sua gratia visitat, et ad contemplationis fastigium elevat ; multosque a contemplatione justo judicio deserit, et lapsos in terrenis operibus derelinquit. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 15, per totum.

30. Optime sibi conveniunt quieta remotio, et contemplationis instantia ; nam sicut publicum corporalis actio, ita solitudinis secretum exigit contemplatio. Part. 2, *serm. Pentecost.* S. LAUREN JUSTIN.

31. Sine actione sola contemplatio scientibus ad nihil est utilis. *De Congressu quærendæ eruditionis gratia.* PHILO JU

32. Habet activa vita profectum, contemplativa fastigium ; hæc facit hominem sanctum, illa perfectum. *Pros.* S. PROSPE

33. Hujus vitæ est, nulli prorsus injurias irrogare; illius, irrogatas æquanimiter sustinere.

34. Activa vita habet sollicitum cursum, contemplativa gaudium sempiternum; in hac acquiritur regnum, in illa percipitur.

35. Hæc facit pulsare bonorum operum (velut quibusdam manibus) januam, illa vocat consummatos in Patriam.

36. In hac contemnitur mundus, in illa videtur Deus. Lib. 1, *de Vita contempl.*, cap. 12.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 37. Duplex est vita, scilicet contemplativa, et politica, inter quas contemplativa est melior. 10, *Ethic.*

SENECA. 38. Agere et contemplationi vacare utrumque mihi est, quoniam nec contemplatio quidem sine actione est. *De Beata vita*, cap. 32.

39. Tria genera sunt vitæ, unum voluptati vacat, alterum contemplationi, alterum actioni. *Prosec.*

40. Nec ille qui voluptatem probat sine contemplatione est, nec ille qui contemplationi, sine voluptate est, nec ille cujus vita actioni destinata est sine contemplatione est.

41. Alterum sine altero non est; nec ille sine actione contemplatur, nec hic sine contemplatione agit. *Ibid.*

42. In duas partes virtus dividitur, in contemplationem veri et actionem. *Prosec.*

43. Contemplationem institutio tradit, actionem admonitio; virtutem et exercet et ostendit recta actio. Ep. 94.

Vide etiam titul. *Virtutum connexio in specie.*

CONTEMPTUS IN GENERE.

CASSIODOR. *Definitio.* Contemptus est abjecta vilitas. Sup. *Psalm.* XLIII, vers. 15. *Subsannationem et derisum his*, etc.

HUGO A S. VICTORE. Contemptus sæculi, est ex intuitu caducorum ratione inductus amor æternorum. *De Fruct. carnis et spirit.*, cap. 15.

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROSIUS. 1. Quid præcelsius illo viro, qui contemptum habeat pecuniarum, et velut ex arce quadam despiciat hominum cupiditates? Lib. 2, *de Offic.*, cap. 14.

2. Pecuniæ contemptus, justitiæ forma est. Lib. 2, *de Officiis*, cap. 27.

3. Si vere intelligatur contemptus iste rerum præsentium, ad quæ tendat, et qualia concupiscat, nihil hujusmodi mentibus rectius, nihil invenitur electius. Lib. 10, ep. 84, *ad Demetriadem.*

S. AUGUSTIN. 4. Philosophia vera docet, et vere docet nihil omnino colendum esse, totumque contemni oportere quidquid mortalibus oculis cernitur, quidquid mortalis corporis ullus sensus attingit. Lib. 1, *Retract.*, cap. 1, et lib. 1, *contra Academ.*, cap. 1.

5. Qui minima contemnunt, majora non credunt. Ep. 3.

6. Gloria ut acquiratur, contemnitur. Ep. 32.

7. Necesse est ut aliter quam oportet humana æstimet, qui divina contemnit. Ep. 155.

8. Omnia contemnit, qui non solum quantum potuit, sed etiam quantum voluit habere, contemnit. Epist. 34, *ad Paulinum.*

9. Christus per mala præsentia docuit nos temperanter prospera sæculi hujus contemnere. Ep. 83, *ad Chrysinum.*

10. An dignum est, vel ferendum, cum contemnuntur omnia, quæ amantur in mundo, et non contemnitur mundus? Ep. 45, *ad Armentarium.*

11. Vana sæculi hujus (si inexperta concupisti) experta contemnas. Ep. 82, *ad Largum.*

12. Contemnere quod cum fructu contemnas, omnium est. Serm. 26, *de Verbis Apostoli.*

13. Omnia sensibilia sunt contemnenda. *De Morib. Eccles.*, cap. 20.

14. Per contemptum temporalium, et inferiorum, anima crescit in desiderium æternorum et supernorum. *De Spiritu et anima*, cap. 4.

15. Omnia bona terrena contempsit homo factus Dominus Christus, ut contemnenda monstraret. *De Catechizand. rudibus*, cap. 22.

16. Felices illi, et ipsi rari, qui perfunctoria mundi gaudia spernunt, ne cum pereunte deceptore, et ipsi perire cogantur. Lib. *Meditat.*, cap. 21.

S. BERNARD. 17. Non parit gratiam copia mundi, sed contemptus. In serm. *de Convers. ad clericos*, cap. 22.

18. Avarus terrena esurit ut mendicus, fidelis contemnit ut Dominus; ille possidendo mendicat, iste contemnendo servat. Serm. 21, sup. *Cant.*

19. Etsi impium est contemnere matrem, tamen propter Christum piissimum est. Epist. 104, *ad Magistrum Gualterum de Calvo monte.*

20. Terrenas deserere sortes, et necdum obtinere cœlestem, afflictio intolerabilis, et inconsolabilis dolor est. In *Declamat.*

21. Exercitii spiritualis et curæ cordis indicium evidens est, contemptus exteriorum. *Ibid.*

22. Cuncta spernit, cuncta despicit, omnia sibi vilescunt, cui solus Christus dulcescit. Serm. 9, *de Cœna Domini.*

23. Qui interna despicit, præterita non respi-

picit, præsentia non inspicit, futura non prospicit. Serm. *de septem donis Spiritus sancti.*

S. BONAVENT. 24. Appetitus cœlestium parit contemptum terrestrium. Expos. 2, sup. *Psalm.* CXVIII, versic. 3.

25. Quanto minus quis gloriam terrenorum æstimat, tanto magis calcat; et quanto magis eam calcat, tanto ad sublimiora surripitur, et ita tanto major efficitur. Sup. *Luc.*, cap. 34.

26. Quantum Deus diligitur, tantum diabolus, caro, et mundus contemnuntur. Serm. 3 *Dom. 17 post Pentec.*

27. Ut dignus cœlis efficiaris, deride præsentia; ita et hic clarior eris, et futuris potieris bonis. In *Apolog. pauperum*, resp. 3, cap. 3.

28. Cætera creatura vilescat, ut Creator in corde dulcescat. In *Soliloq.*, cap. 2.

29. Non est minimum contemnere minima. In *Speculo discipl.*, part. 1, *Prologo.*

S. CYPRIANUS. 30. Sæpe contemptus venerationem venatur. *De jejun. et tentat.*, cap. 1.

31. Odio debent esse quæ sæculi sunt, ut rebus cœlestibus totus impendatur affectus. Sup. *Psalm.* CXVIII, vers. *Odivi omnem viam iniquitatis.*

S. FULGENT. 32. Frustra contemnis facultates tuas, si noxias jactantiæ teneas in corde divitias. *Pros.*

33. Non enim illi soli peccant qui, pro divitiis quas habent, aliquam gestant in corde jactantiam; imo gravius delinquunt, qui volunt jactantiam cordis de divinis habere contemptis.

34. Deus non quantitatem contemptæ facultatis, sed qualitatem voluntatis attendit. Epist. 2, *ad Gallam*, cap. 17.

GLOSS. INT. 35. Facile despicit divitias qui non habet, difficile viles æstimat qui habet. Sup. *Job*, cap. 12.

S. GREG. MAG. 36. Quisquis perfecte terrena despicit, vir est ex fortitudine. Lib. 1, in I *Reg.*, cap. 1.

S. GREG. NAZ. 37. Contemptui est obnoxium, omne quod facile superatur. Orat. 1, *ad Nazianzenses.*

S. HIERONYM. 38. Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus magna constare non possunt. Ep. 7, *ad Lætam.*

39. Non est satis perfecto et consummato viro opes contemnere, pecuniam dissipare, et projicere, quod in momento et perdi et inveniri potest; fecit hoc Crates Thebanus, fecit Anthistenes, fecerunt plurimi, quos vitiosissimos fuisse legimus; plus debet discipulus Christi præstare, quam mundi Philosophus. Ep. 26, *ad Pammachium.*

40. Non laudis est possidere divitias, sed pro Christo eas contemnere. *Prosec.*

41. Non laudis est tunere ad honores, sed pro Dei amore eos parvipendere. Ep. 27, *ad Eust.*

42. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum. Epist. 1, *ad Paulinum.*

43. Tu qui calcasti mundum, ut calcato eo gradum tibi quemdam ascendendi ad cœlum faceres, mundi gloriam ne requiras. Ep. 1, *ad Demetriadem.*

44. Rarus est, qui dies parvos hujus sæculi despiciat, et regiam potestatem putet esse nihili. Sup. *Zachariam*, lib. 1, cap. 4, in illud : *Quis despexit dies parvos ?*

45. Præ desiderio æternorum, rejicienda sunt temporalia. Sup. *Genes.*, cap. 47. HUGO CARD.

46. Vere divitias illi possident, qui eis dominantur contemnendo, et sub pedibus affectuum conculcando. Sup. *Prov.*, cap. 13.

47. Contemptu ac privatione facultatum omnium, humilitas acquiritur. Lib. 4, *de Inst. renunciant*, cap. 39. JOAN. CASS.

48. Apostolos magnos, præcipue effecit verus, ac non simulatus gloriæ atque pecuniæ contemptus. Hom. 47, sup. *Matth.* S. JOANNES CHRYSOST.

49. Duo ad salutem necessaria sunt, sæcularium rerum contemptus, et jugis vigilantia. *Ibid.*, hom 48.

50. Majus est quam pecuniam contemnere proprii sanguinis effusio. *Ibid.* Hom. 93, in illud 19 : *Si vis perfectus esse.*

51. Multo magis laboriosum est in securitate concupiscentias vincere, quam in periculo divitias posse contemnere. Hom. 32, *Oper. imperf. super Matth.*

52. Ille vere dives est, qui omnia præsentia contemnit. Hom. 80, sup. *Joan.*

53. Si vis dilatari, contemne divitias. Hom. 12, sup. II, *ad Cor.*, in *Morali.*

54. Gloriæ contemptor, vehementer sapiens est; novit enim res humanas. Hom. 9, *ad Coloss.*

55. Quidquid terroris habet mundus, contemno, quidquid delactabile habet, rideo; divitias non cupio, paupertatem non horresco, mortem non timeo. Hom. *de Expulsione ipsius.*

56. Contemne tua, si quæ Dei sunt assequi cupis. Hom. 10, sup. Ep. II, *ad Timoth.*

57. Despice terram, ut cœleste deripias regnum. *Ibid.*

58. Quæcunque in terris acquisieris, servilia sunt; si illa despicias, in regia eris illustris. *Ibid.*

59. Si ea ipsa despiciamus, Deus illa curabit; si ea nos curare velimus, ipse illa despiciet. *Ibid.*

60. Ostende te contemnere quæ parva sunt, ut credam tibi de maximis; si vero nec ista, multo minus illa contempseris. Hom. 3, sup. *Epist. ad Hebræos.*

61. Contemne divitias, et eris locuples; contemne gloriam, et eris gloriosus. *Ibid.*, hom. 25, in *Moral.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 62. Semper æterna quiete frueris, si te a strepitu terrenorum abstraxeris, si præsentia despexeris, si calcaveris humana. Lib. 2, *de Synonymis*, cap. 17.

63. Contemne vivens, quæ post mortem habere non potes. *Ibid.*

64. Ea quæ sæculi amatoribus chara sunt, sancti velut adversa contemnunt. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 16, sent. 1.

65. Cuncta temporalia quasi herbæ virentes arescunt, et transeunt: ideoque pro æternis rebus, quæ nunquam arescunt, recte ista Dei servus contemnit, quia in eis stabilitatem non aspicit. *Ibid.*, sent. 6.

LACT. FIRM. 66. Fragilia contemnenda sunt, ut solida consequamur: spernenda terrena, ut cœlestibus oneremur. In *Epitom.*

67. Magni et excelsi animi est, despicere et calcare mortalia. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 12.

68. Contemptus omnium, quæ a cæteris appetuntur, summa virtus est. *Ibid.*, cap. 17.

69. Nullus eniti ad summum poterit, nisi quæ sunt ima despexerit. Lib. 7, *de Divino præmio*, cap. 5.

70. Universos oportet, qui sapientes, qui homines merito dici volunt, fragilia contemnere, terrena calcare, humilia despicere; ut possint cum Deo beatissima necessitudine copulari. Lib. *de Ira* cap. 23.

71. Contemnenda est pecunia, et ad cœlestes transferenda thesauros. In *Epitom. divinar. Inst.* verbo *Dixi*.

LAURENT. JUSTIN. 72. Divitiarum contemptus est perfectionis via, cœli scala, receptaculum pacis, Christi imitatio, spes futuræ felicitatis, spirituale gaudium, thesaurus invisus, imprædabilis gemma, pretiosa margarita. Part. 2, *de Regimine* prælat., cap. 8.

S. NILUS. 73. Oportet incorruptibilium desiderio flagrantem, pro nihilo ducere corruptioni obnoxia. *Paranesi*. 140.

PETRUS BLESENS. 74. Honorabilior est in vobis contemptus honoris, quam illius adeptio; acquisivisse enim, fortunæ fuit; fortitudinis, contempsisse. Ep. 93, *ad Guillielm. Albert.*

75. Insignis virtutum titulus est, triumphare de sæculi pompa, mundique divitiis conculcatis, se in paupertate sola divitem reputare. *Ibid.*

76. Pauper et justus contemnit divitias, et nihil ei deficit, quia sufficit ei Deus. *Ibid.*

77. Gloriosum donum Dei est, divitias et delicias mundi hujus abdicasse. *Ibid.*, ep. 137, *ad Alexandr. de Albano.*

78. Sub temporalium contemptu, cupiditas sæpe intensior latet: ignis enim dum tegitur, plerumque vehementer ardet. *Ibid.*

79. Cui offertur portio in terra viventium, contemnenda est possessio terrenorum. Tract. *de Hierosolym. peregrinatione.*

80. Contemne hæc omnia, quia omnia sunt contemnenda; et de his omnibus fac farcinam tuam, contemptum mundi. Serm. 59, *de S. Nicolao.* S. PETR. DAM.

81. Sordet Christicolis rutilantis fulva monetæ. PRUDENTIUS.
Effigiens sordent argenti amblemata et omnis,
Thesaurus migrante oculis vilescit honore.

In *Psychomachia, de Avaritiæ et largitatis pugna*, vers. 73.

82. Nemo ignota contemnit, nec ullus potest despicere quod nescit. Lib. 4, *de Gubernat. Dei.* SALVIANUS.

83. Illi qui contemnunt honores, hoc modo quod pro eis adipiscendis nil inconveniens faciunt, nec eos nimis appretiantur, laudabiles sunt. *Prosec.* S. THOMAS AQUINAS.

84. Si quis autem hoc modo contemneret honores quod non curaret facere ea, quæ sunt honore digna, hoc vituperabile est, 2, 2, quæst. 129, art. 1.

85. Quanto aliquid magis naturaliter amatur, tanto perfectius contemnitur propter Christum. *Opuscul. de Perfect. vitæ spirit.*, cap. 10.

86. Amans Deum anima, sub Deo despicit universa. Lib. 2, *de Imit. Christi*, cap. 5. THOMAS A KEMPIS.

87. Debet contemnere, cui est animus cœlestia terrena possidere. Hom. 2, *de Arcta vita.* S. VALERIAN.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

88. Contemnere omnes libidines, non auri, non argenti, non cæterarum rerum indigere, hoc regium esse confiteor. Orat. 25, *pro Sylla.* CICERO.

89. Nihil honestius magnificentiusque, quam pecuniam contemnere. Lib. 1, *Offic.*

90. Multi divitias despiciunt, quos parvo contentos, tenuis victus cultusque delectat. *Prosec.*

91. Honores vero, quorum cupiditate quidam inflammantur, multi ita contemnunt, ut nihil minus, nihilque esse levius existiment.

92. Itemque cætera, quæ quibusdam admirabilia videntur, permulti sunt, qui pro nihilo putent. *De amicit.*

93. Nunquam mehercule, neque pecunias, neque tecta magnifica, neque opes, neque imperia, neque voluptates, in bonis rebus expetendis esse duxi. *De Paradoxis*, cap. 2.

94. Contemnendæ sunt humanæ res, atque despicienda mors est. Lib. 4, *Tuscul. quæst.*

95. Verus Philosophus, quæ ad corporis cultum spectant, contemnit. In *Dialogo Phædonis.* PLATO.

SENECA. 96. Contemnere omnia aliquis potest, omnia habere nemo potest. Epist. 62.

97. Brevissima ad divitias per contemptum divitiarum via est. *Ibid.*

98. Verus contemptor omnium nec ad pecuniam respicit, aurum argentumque non æstimat, quæ avertunt a cœlo. Ep. 92.

99. Perit libertas, nisi illa contemnimus, quæ nobis jugum imponunt. Ep. 85.

100. Magni animi est, magna contemnere. Ep. 39.

101. Nemo alius Deo dignus, quam qui opes contempsit. Ep. 18.

102. Supervacua contemnere non est virtus, sed cum contempseris necessaria. Epist. 110.

103. Nihil magnum, nisi magno animo despicias. *De Morib.*

104. Summum bonum est animus fortuita despiciens. *De Beata vita*, cap. 4.

105. Nihil magnum est in rebus humanis, nisi animus magna despiciens. In suis *Proverb.*

106. Sunt multi qui plurimum verbis, non re contemnunt, sed ipsa quæ spernunt, clam furantur. In suis *Prov.*

SIXT. PHILOS. 107. Quorum laudes contemnis, eorum neque derogationes magnipendas. Sent. 289.

108. Sapiens vir, et pecuniæ contemptor, similis est Deo. *Ibid.*, sent. 15.

Vide etiam titul. *Magnus*, sent. 84, 85 ; *Mundus*, sent. 27 ; *Pecunia*, sent. 21 ; *Proprietas*, sent. 22 ; *Relinquere*, per totum. *Renuntiatio*, per totum. *Temporale*, sent. 7, 87, 88, 97.

CONTEMPTUS SUI.

COLLECTOR. *Definitio.* Comtemptus sui est virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit.

THOMAS A KEMPIS. *Comparatio.* Sicut superbus in honoribus, et dives in divitiis lætatur ; sic verus humilis in contemptu suiipsius delectatur. In *Hortulo rosarum*, cap. 8, sect. 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIUS DE PADUA. 1. Vere conteritur, qui se terram agnoscit. Serm. *Dom.* 22, *post Trinit.*

S. AUGUSTIN. 2. Non fiet quisque qualis cupit esse, nisi se oderit qualis est. *De vera relig.*, cap. 48.

3. Majus est contemnere seipsum, quam mundum, quem multi propter vanitatem contempserunt. *De Spiritu et anima*, cap. 5.

4. Timor de suppliciis, et dolor de peccatis faciunt contemptum mundi, et sui. *Ibid.*

5. Esto parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Dei. *Prosec.*

6. Tanto eris apud Deum pretiosior, quanto fueris ante oculos tuos despectior. Serm. 70, *ad Fratres in eremo.*

S. BERNARD. 7. Mirabilem te apparere, et contemptibilem reputare ; hoc ego ipsis virtutibus mirabilius judico. Serm. 13, super *Cant.*

8. Verus humilis, vilis vult reputari, et gaudet de contemptu sui. *Ibid.*, serm. 16.

9. Non est periculum quantumcunque te reputes minorem, quam sis : est autem grande malum horrendumque periculum, si vel modice plus te extollas, si vel uni te præferas. *Ibid.*, serm. 37.

10. Beatæ animæ, quibus vilitas sublimitas, contumelia gloria ! *De præcepto et dispensat.*

11. Plerique in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in sua domo, non nisi contemptibiles esse potuerunt, quod perversum est. Hom. 4, sup. *Missus.*

12. Virtus vera est recta facere, et inutilem se reputare. Ep. 142, *ad Monachos Alpenses.*

13. Qui sibi vilis est, ante Deum magnus est ; qua sibi displicet, Deo placet. Serm. 32, *Ad sororem.*

14. Vere ille est felix, et æterna felicitate dignus, qui seipsum despicit, qui displicet sibi, ut placeat Creatori suo. Serm. 15, *de Cæna Domini.*

15. Quanto sapiens plus proficit, tanto plus se S. BONAVENT. despicit. Serm. 17, in *Hexam.*

16. Certe in operibus humanis, nullum majus reputo, nec difficilius cognosco, et ad altissimum gradum mihi pervenisse videtur, quam qui ex corde et animo vero, non ficto, nolit aliquid reputari, sed sperni ut abjectus et vilis. In *Medit. vitæ Christi*, cap. 15.

17. Ama nesciri, et pro nihilo reputari, hoc tibi salubrius et utilius, quam laudari ab hominibus. In *Alphabeto Religiosor.*, lect. 1.

18. A contemptu suiipsius, incipit vita boni Religiosi. *Ibid.*, lect. 22.

19. Ipse Domino placet, qui sibi displicet : quia CASSIODORUS cum nos culpamus, veriloquium est ; cum nos volumus laudare, mendacium. Sup. *Psalm.* XXXI, vers. 2.

20. Religiosa persona non debet constristari, DIONYSIUS CARTHUS. si viderit se non reputari. *De Profectu spirit.*, art. 7.

21. Nullum despicias, nisi teipsum. *De Perfect. charit.*, art. 47.

22. Reputa te nullius esse valoris. *Ibid.*

23. Seipsum semper vilipendere, humilitatis S. DOROTH. proprium est. Doctrina 9, *de Mendacio.*

24. Currere sua sponte ad vilia exercitia, nullus profectus est, quin potius inanis est gloria. *Prosec.*

25. Sed cum tibi aliquid vile præcipitur, neque tu contradicas, tunc fit hoc ad profectum, et hoc est contemptum suiipsius habere. *Ibid.*, doctrina 21, respons. 4.

26. Contemne teipsum, non alium; teipsum injuria afflice, non alium. *Ibid.*, doctrina 24.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 27. Beatus ille servus, qui non tenet se meliorem, quando tenetur vilis, simplex et despectus. In *Admonit.* suis *ad fratres*, cap. 19.

28. Ibi est nostrum lucrum, ubi vituperamur et vilipendimur. *Apophthegm.* 51.

GLOSS. ORD. 29. Qui voluit esse omnium novissimus, justum est ut sit omnium primus. Sup. *Josue*, cap. 19.

GLOSS. INT. 30. Verus contemptor sui auget despectionem, ut se humiliorem præbeat. Sup. *Job*, cap. 2.

GLOSS. ORDIN. 31. Stulti esse apud vos discite, ut in Deo vere esse sapientes valeatis. *Ibid.*, cap. 17.

32. Laudabile est apud Deum, ut nos ipsos existimemus ut jumenta; et contra criminosum est, ut jumentum haberi apud dæmonem. Sup. *Psalm.* LXXII.

S. GREG. MAG. 33. Tanto præ amore virtutis despectior fuerit unaquæque anima fit pretiosior ante oculos Dei, quanto præ amore virtutis despectior fuerit ante oculos suos. Lib. 18 *Moral.*, cap. 20, super illud *Job* 28 : *Omne pretiosum vidit.*

34. Tanto fit quisque vilior Deo, quanto pretiosior sibi; tanto pretiosior Deo, quanto propter eum vilior sibi. *Ibid.*

35. Tanto quisque amplius intus stultus fit, quanto conatur exterius sapiens videri. *Ibid.*, cap. 25.

36. Sicut superbi honoribus, sic plerumque humiles sua despectione gratulantur. Lib. 1. *Dialogi*, cap. 6.

37. In cunctis se despicit, qui in Dei oculis se esse humilem confitetur. Hom. 7, sup. *Evang.*

38. Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi; sed nunc quia magnus tibi es, factus es despectus mihi. Libr. 18. *Moral.*, cap. 20.

39. Viri sancti unde se destructiores æstimant, inde locupletiores ad cœlestis patriæ constructionem surgunt. Lib. 5. *Moral.*, cap. 4.

40. Electi quanto se exterius affligendo despiciunt, tanto se verius intus componunt. Lib. 35. *Moral.*, cap. 14.

41. Elegit Deus quos mundus despicit; quia plerumque ipsa despectio hominem revocat ad

S. HIERON. semetipsum. Homil. 36, super *Evang.*

42. Qui sui in carne contemptor est, pauper-

HUGO CARD. tate incedit ornatior. Ep. 3, *ad Heliodorum.*

43. Qui non fuerit minimus reputatione sui, non maximus coram Dei majestate. Sup. *Job*, c. 7.

44. Qui contemni se, contemnit, imo gaudet, verba detractoris non curat. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 7.

45. Spernere sese, spernere nullum, spernere mundum,
Spernere se sperni, quatuor hæc dona superni.

Sup. *Isaiam*, cap. 33.

46. Qui scit spernere mundum, spernere nullum, spernere sese, non se reputet esse abjectum a Deo, et despectum. Super II, *ad Cor.*, cap. 8.

47. Nihil ita est amicum Deo; quam si quis se cum minimis annumeret; hoc est enim caput totius Philosophiæ atque fastigium. Hom. 3, sup. *Matth.* S. JOANNES CHRYSOST.

48. Qui nihil se existimat esse, in inferiori consistens, quantum ad se sollicitus est de se; qui autem sollicitus est, timet; qui timet, circumspicit semetipsum, et se non sinit duci a diabolo. Homil. 5 *Operis imperfect. super Matth.*

49. Sperni apud vulgus, ridiculum est; at sancti eo gloriantur. Super *Epist. ad Galat.*, cap. 6, in illud : *Mihi vero absit gloriari.*

50. Nolimus extolli, sed et nos dicamus inutiles, ut utiles efficiamur. *Prosec.*

51. Nam si te dixeris probabilem, licet probabilis existas, inutilis factus es; si vero te nominaveris inutilem, factus es utilis, licet sis improbandus. Homil. 38, *ad Populum Antiochenum.*

52. Plurimi nos ipsos peccatores dicimus, et fortasse ita existimamus, ignominia vero hoc probat. Gradu 25. S. JOAN. CLIM.

53. Existe vilis, existe abjectus, existe despectus, displice tibi, despectus esto apud temetipsum. Lib. 2, *de Synonym.*, cap. 5. S. ISID. HISP.

54. Magna apud Deum refulget gratia, qui huic mundo contemptibilis fuerit. *Prosec.*

55. Nam revera necesse est ut quem mundus contemnit, diligatur a Deo. Lib. 3, *de Summo bono*, cap. 16, sent. 3.

56. Pulvis es, et in pulvere sede; cinis es, et cinere vive. Habetur apud Bedam, in suis *Scintillis*, cap. 4.

57. In hac peregrinatione via tutissima, per quam ad patriam supernam pergitur, est contemptus sui. Part. 2, *de Regimine prælat.*, cap. 1. S. LAUR. JUST.

58. Qui vere humilis est, magis optat vilis et abjectus haberi, quam sanctus. In *Canone vitæ spirit*, cap. 8. LUDOV. BLOS.

59. Optatius tibi sit contemni, quam laudari. In *Speculo spirituali*, cap. 2.

60. Te omnium vilissimum esse reputes, indignumque judices quem terra sustineat. In *Brevi regula tyronis*, verbo *Infra.*

61. Anima quæ vere Deum colit, etiamsi infinita justitiæ opera ediderit, ita se habet ac si nihil egisset. Hom. 10. S. MACAR.

62. Qui humiliter et abjecte de se sentit, Christi S. NILUS.

discipulus est. Orat. 8, *de Superbia.*

63. Beatus Monachus, qui se omnium peripsema, idest, abjectissimum reputat. *Ibid.*, *de Oratione*, cap. 115.

PETRUS BLES.

64. Non potes vere esse humilis, si propriam excellentiam non contemnis. Epist. 132, *ad quemdam Abbat.*

65. Abjectio sui ad contritionem pertinet. *Ibid.*, *Confessione sacramentali.*

66. Ut servum te reputes humilem et abjectum, non sit tibi dedecori humilitas, quæ decuit Filium Dei. *Ibid.*, tract. *de Instit. Episcopi.*

S. PETRUS MAURITIUS CLUN.

67. Omnibus te inferiorem, et viliorem, non solum lingua pronuntia, sed etiam intimo cordis affectu. Lib. 1, ep. 20, *ad Gislebert.*

PHILO JUD.

68. Qui seipsum valde cognoscit, valde contemnit; qui autem seipsum spernit, eum qui est cognoscit. Libr. *de Somniis.*

RICH. A SANCTO VICT.

69. Primum transitum ad virtutem facit contemptus mundi, secundum transitum efficit contemptus sui. Part. 1, tract. 1, de Exterminat. mali, cap. 6.

70. Durum, difficile, grande est, seipsum plene despicere; hic labor, hic gemitus. *Ibid.*, cap. 12.

71. Mentis vilitas tanto pretiosior est, quanto de fonte amoris et fervoris radice procedit. Part. 2, super *Cantica*, cap. 14.

72. Humilis est, qui seipsum apud semetipsum veraciter comtemnit; humilior, qui se contemni etiam ab aliis non refugit; humillimus vero, qui contemptum suum non solum contemnit, sed et admodum concupiscit. Part. 1, lib. 2, *de Erudit. hominis interioris*, cap. 32.

THOMAS A KEMPIS.

73. Mundi gloriam spernens, et seipsum nihil reputans, ad exteriora est rarus, ad interiora assiduus, ad terrena frigidus, ad cœlestia fervidus. Serm. 8, *ad novit.*, divis. 4, part. 1.

74. Vis habere pacem et tranquillitatem cordis, et gratiam Christi, et amicitiam Angelorum promereri? contemne teipsum propter Christum. *Ibid.*, serm. 13, divis. 4.

75. Nil sic reconciliat, nil sic Deum placat, sicut purus amor Dei, et contemptus sui. Medit. 9, *de Nativit.*, cap. 6.

76. Contemptus sui, ineffabilis libertas; contemptus sui salutis indicium; et qui a contemptu sui incipit, in amore Jesu perficietur. Medit. 17, *de amore Jesu*, cap. 1.

77. Qui bene seipsum cognoscit, sibiipsi vilescit. Libr. 1, *de Imit. Christi*, cap. 2.

78. Si vis utiliter aliquid scire et discere, ama nesciri, et pro nihilo reputari. *Ibid.*, cap. 2, sect. 3.

79. Hæc est altissima et utilissima lectio, suiipsius vera despectio. *Ibid.*, capitul. 2, sect. 4.

80. De seipso nihil tenere, et de alliis semper bene et alte sentire; magna sapientia est et perfectio. *Ibid.*

81. Quanto perfectius infimis quis renuntiat, et magis sibiipsi per contemptum sui moritur, tanto gratia celerius venit, copiosius intrat, et altius liberum cor elevat. Lib. 4, *de Imit. Christi*, cap. 15, sect. 5.

82. Magnus coram Deo est, qui ex vera humilitate se spernit, et substernit. In *Valle liliorum*, cap. 4, sect. 2.

83. Neminem tantum diabolus timet et refugit, quantum humilem semetipsum despicientem. *De Disciplina claustrali*, capitul. 2, sect. 6.

84. Utilior est homini contemptus sui, quam favor laudis inanis. *De Recognit. propriæ fragilit.*, cap. 6.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO.

85. Nihil est quod tam obtundat, elevetque ægritudinem animi, quam in omni vita cogitatio se nihil esse. Lib. 3. *Tuscul. quæst.*

EPICTETUS.

86. Si quid proficere vis, ne recusa quominus ob res externas amens, et fatuus habearis. In suo *Enchirid.*, cap. 18.

SENECA.

87. Nihil est cuique homini se vilius. Ep. 42.

88. Contemptus corporis sui, certa libertas est. Ep. 65.

89. Ad cætera contemnenda a contemptu sui quisque venit. Ep. 66.

90. Ut sis beatus, te stultum videri sine. Ep. 71.

91. Si vis beatus esse, si fide bona vir bonus, sine contemnat te aliquis. *Ibid.*

92. Nondum es felix, si te turba non deriserit. *De moribus.*

93. Si vis felix esse, cogita hoc primum, contemnere et contemni. *Ibid.*

94. Contemni est levius, quam stultitia percuti. In suis *Proverb.*

Vide etiam tit. *Renuntiatio sui.*

CONTENTIO.

COLLECTOR.

Etymologia. Contentio dicitur quasi contratensio, et condere quasi contra tendere.

S. THOMAS AQUINAS

Definitio. Contendere, est contra aliquem tendere. 2, 2, quæst. 38, art. 1.

HUGO A S. VICTORE.

Divisio. Contentio alia venialis est, ut illa discipulorum; alia inquisitionis, quæ fit causa inquirendæ veritatis, alia damnabilis est. Super *Epist. B. Pauli ad Romanos*, in illud: *His autem qui sunt ex contentione.*

HUGO CARD.

Contentio triplex est evitanda: disputatoria, litigatoria, ostentatoria. Cap. 10, super *Proverb.*

Productio. Septima et ultima filia inanis glo-

S. ANTONIN. riæ, est contentio. Part. 2, titul. 4, *de Inani gloria*, cap. 9.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Absit pertinax in familiari sermone contentio : quæstiones enim magis excitare inanes, quam utilitatis aliquid afferre solent. Lib. 1. *Offic.*, cap. 22.

S. ANSELMUS ET S. HIERONYM. 2. Contentio est, ubi non ratione, sed animi pertinacia defenditur ; et ubi non veritas quæritur, sed animositas fatigatur. Super *Epist. ad Galat.*, cap. 6 : in illud : *Contentiones, æmulationes*, etc. S. Hieronymus, super *Ep. ad Rom.* c. 1.

S. ANTONIN. 3. Contendere etiam de dignitatibus, vel locis honorabilioribus, vanum est et periculosum. Par. 2, tit. 4, cap. 9, § 2.

4. Vitandæ sunt contentiones inutiles, quæ instigantur opere diaboli, cui summe displicet concordia hominum. *Ibid.*

5. Magnanimus non est contentiosus, quia nihil æstimat magnum ; nullus enim contendit, nisi pro re quam æstimat magnam. Part. 2, tit. 4, cap. 1, § 3.

6. Qui rixatur cum altero, intendit superare, et ipse sæpe superatur, et percutitur. Part. 2, tit. 7, *de Ira*, cap. 7, § 2.

S. AUGUSTIN. 7. Aufer litem et revoca pacem : ne tibi pereat homo amicus, et de vobis gaudeat diabolus inimicus. Epist. 75, *ad Auxilium episcopum*.

8. In multis solent latebras suæ malæ defensionis inquirere, qui contentionis sunt cupidiores, quam veritatis. Epist. 174, *ad Pascentium*.

9. Quid contentiosius est, quam ubi de re constat, certare de nomine? *Ibid.*

10. Cavendum est ne tempestate contentionis, serenitas charitatis obnubiletur. Ep. 86, *ad Casulanum*.

11. Desine quisquis contentioni studes, expedit potius veris vinci, quam vincere vera per falsa ; perdere est enim, non vincere. Ex Quæst. *Veteris et Novi Testamenti*, quæst. 109.

12. Initium summæ difficultatis est contentio. *De Vera relig.*, cap. 54.

13. Interminabilis est contentio generans lites, non finiens quæstiones. Ep. 86, *ad Casulanum*.

S. BERNARD. 14. Qui per loca periculosa vadit, cito cadit ; sic ille qui quotidie cum proximis suis contendit, cito in scandalum cadit. Serm. 17, *Ad sororem*.

15. Contentio lites parit, contentio pacem cordis extinguit, contentio rixas gignit, contentio jurgia seminat, contentio faces odiorum accendit, contentio concordiam rumpit, contentio conturbat oculos mentis. *Ibid.*

16. Ubi rixæ et contentiones, non potest esse perfecta Religio. *Ibid.*

17. Lingua contentiosa, si frænum non habeat, nullus homo cum ea in pace vivere poterit. *Ibid.*

18. Rixosa lingua, veneno plena est. *Ibid.*

19. Rixa est inter competitores. Lib. 3, *Pharetræ*, cap. 3, *de Contentione*. S. BONAVENT.

20. Cum Prælato contendere, nefas est ; et execranda in subdito irreverentiæ turpitudo. In *Speculo discipl.*, part. 1, cap. 6.

21. Indignum est servis Dei, muliercularum more contendere. *Ibid.*, cap. 20.

22. Si resistentiæ incidant verba, cedendum continuo resistenti. *Ibid.*

23. Inter Dei servos collatio, non altercatio esse debet. *Ibid.*

24. Reus est, qui temerario dissidentiæ verbo conscientiam percutit infirmorum. *Ibid.*

25. Non debet contendi, quod non licet amari. S. CYPRIAN.
De duodecim abusion., cap. 7.

26. Interdum de rebus parvissimis excitamur, S. EUSEBIUS EMISSEN.
et pro vilium rerum appetitu vilissimas contentiones movemus. Homil. 5, *ad Monachos*.

27. Elaborate potius inter vos contentione laudabili, ac æmulatione meliori, ut certetis quis vestrum in opere Dei sit promptior. *Prosec.*

28. Quis in oratione ferventior, in lectione sollicitior, in castitate purior, in sobrietate parcior.

29. Quis in lacrymarum largitate profusior, in corpore honestior, in corde sincerior?

30. Quis in ira mitior, in mansuetudine moderatior, in risu rarior?

31. Quis in compunctione ardentior, in gravitate fundatior, in charitate sit jucundior. *Ibid.*, hom. 9.

32. Ubi contentio, ibi nil lene, nil composi- GILLEBERTUS ANGLUS.
tum, nil ordinatum, sed totum horridum. Serm. 29, super *Cant.*

33. Catholici et hæretici perpetuo contentio est, GLOSS. ORD.
quia dispar intentio ; alter enim falsitatem, alter defendit veritatem. Super *Deuteron.*, cap. 25, in illud : *Et unus contra alterum*.

34. Cum Deo contendere est, non ei tribuere, S. GREG. MAG.
sed tibi gloriam suæ virtutis arrogare. Libr. 9, *Moral.*, cap. 2.

35. Nullus unquam contentionibus finis imponitur, si impleri ea quæ judicata fuerint, differantur. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 47, ep. 46, *ad Donum episc. Massanensem*.

36. Sic de exterioribus (si quando contentio vertitur) examen veniat, quatenus mentem caritas non relinquat. *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 129, epist. 129, *ad Maximum episcopum Saonitanum*.

37. Culpabiliores esse solent hi, qui in contentione inchoant, quam qui respondent. Lib. 26, *Moral.*, cap. 2.

38. Jurgantium controversias celeri sententia terminare, et æquitati procul dubio convenit, et vigori. Lib. 2, in Registro, indict. 10, cap. 28, ep. 28, *ed. Joan. Baccondena*.

S. HIERONYM. 39. Ars proprie litigantium non ratione, sed stomacho contentio est. Super *Epist. ad Titum*, cap. 3, sup. illud *Proverb.* 8: *Invenerunt pacem.*

40. Quid debet facere Christianus, nisi omnino fugere contentionem? *Ibid.*

41. Solent in contentione talia opponi, elimato malevolentiæ argumento, ut moveant animos insipientium fratrum. *Prosec.*

42. Non potest esse quin contentio extorqueat aliquid, quod dicatur contra conscientiam, ut intus in animo perdat, et foris victor accedat; nemo enim patitur se vinci, licet sciat vera esse quæ audit.

43. Collatio ergo inter Dei servos esse debet, non altercatio. Super II, *ad Tim.*, cap. 2, in illud: *Noli verbis contendere.*

44. Contentio nihil potest, nisi subvertere. *Ibid.* super illud: *Noli verbis contendere.*

HUGO A S. VICTORE. 45. Qui amant litem, destruunt unitatem. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 21.

46. Intolerabilis hæc abusio, ut ibi litiges, ubi teipsum accusare debes. *Ibid.*

47. Quare in loco remissionis, inducis litem contradictionis? *Ibid.*

HUGO CARD. 48. Contendere cum majore est periculosum, cum pare ambiguum, cum minore inhonestum, cum nullo securum. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 8.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 49. Nihil pace præstantius, nihil contentione damnosius et gravius. Hom. 36, sup. *Gen.*

50. Inter bellatores nascitur de virtute contentio. Homil. 43, *Operis imperf. sup. Matth.*

51. Rerum contentio, multas inducit lites. Hom. 31, *Ad populum Antiochenum.*

52. Contentiosorum crimen quadruplex est: unum, nescire injuriam perferre; alterum, inferre; tertium, injustis de his judicium permittere; quartum, injuria afficere fratrem. Homil. 16, super *Epist. ad Rom.*

S. ISID. HISP. 52 bis. Fuge rixas, vita lites, cave contentiones, tolle occasionem litis, vive semper sine contentione. *Prosec.*

53. In nulla causa contendas, in nulla actione decertare studeas.

54. Contentio enim contradictionem exigit, contentio lites parat, contentio rixas gignit, contentio faces odiorum accendit.

55. Pacem bonam contentio extinguit, concordiam contentio rumpit. Lib. 2, *de Synonym.*, c. 8.

56. Sicut instruere solet collatio, ita contentio destruit. Libr. 3, *de Summo bono*, cap. 14; sent. 4.

57. Contentio relicto sensu veritatis lites generat, et pugnando verbis, etiam in Deum blasphemiam ingerit. *Prosec.*

58. Inde et hæreses, et schismata, quibus subvertitur fides, veritas corrumpitur, scinditur caritas. *Ibid.*

59. Contentiosorum studium non pro veritate, sed pro appetitu laudis certat; tantaque est in his perversitas, ut veritati cedere nesciant, ipsamque rectam doctrinam evacuare contendant. *Ibid.*, cap. 14, sent. 5.

60. De dignitate contendere nihil fœdius, nihil arrogantius, et nihil a sapientis ratione remotius. Lib. 5, *de Justitia*, cap. 16. S. LAURENT. JUSTIN.

61. Pessimum malum est contentioni vacare, per quam amicitiarum compago dissolvitur, et animorum dulce vinculum dissipatur. Part. 1 *de Discipl. Monast. conversat.*, cap. 13.

62. Qui contentiosus existit, antiqui hostis in se immissiones admittit, diaboli ministerium operatur, dirumpit pacem, rixas concitat, parit odium, furorem nutrit, denigrat honestatem, sapientiam perdit, rationem confundit, oculum mentis obnubilat, gratiæ lumen repellit, fraternam dilectionem frangit, cœlestem in se occidit caritatem. *Ibid.*

63. Qui a contentionibus linguam cohibet, humilitatis amator est; contentiosus vero elatione et superbia se plenum esse confitetur. *Ibid.*

64. Jubet Christus, ne litigemus; quis jubenti obtemporat? *Prosec.* SALVIANUS.

65. Nec solum jubet, sed in tantum hoc jubet, ut ea ipsa nos, de quibus lis est, relinquere jubeat dummodo litibus exuamur. Lib. 3, *de Gubernat Dei.*

66. Falluntur profecto qui putant nihil esse ferro fortius, nihil veneno violentius; quamvis autem ista in perficiendis mortibus habeant peculiare naturæ beneficium, cedunt tamen in contentione verborum. Homil. 5, *de Oris insolentia.* S. VALERIAN.

67. Ipse sibi injuriam facit, qui litigiosi hominis verba custodit. *Ibid.*, hom. 12.

68. Plena victoria est ad clamantem tacere; et non respondere provocanti. *Prosec.*

69. Ubi verba verbis succedunt, incendio fomenta præstantur.

70. Sicut nihil est deformius respondere furiosis, ita nihil utilius tacere provocatis. *Ibid.*

71. Solet insanabilis inimicita ex contentione descendere. *Ibid.*

72. Difficile sine periculo transigit, qui adversus sublimiorem potestatem causa dimicationis contendit. *Ibid.*, homil. 14, *de Bono humilitatis.*

73. Vir humilis in contentionibus magis vult tacere, quam vincere. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 74. Minores ut fiant æquales, seditionem faciunt; æquales vero, ut fiant majores. 5 *Politicor.*

CICERO. 75. Neque tutius, neque honestius reperies quidquam, quam ab omni contentione abesse. Lib. 10, ep. 9.

76. Nihil perniciosius quam effusa sine intermissione contentio. Lib. 3, *de Oratore*.

SENECA. 77. Cadit statim simultas ab altera parte deserta, nisi par non pugnat; si utrimque concurritur, ille est melior, qui prior pedem retulit; victus est, qui vicit. Libr. 2, *de Ira*, c. 34.

78. Quoties contentio longior, et pugnacior erit: in prima resistamus, antequam robur accipiat. *Prosec.*

79. Alit seipsam contentio, demissos altius tenet.

80. Facilius est se ab hoc certamine abstinere, quam abducere. *Ibid.*, libr. 3, cap. 8.

81. Vir bonus in dissensione vinci, quam vincere mavult. Libr. 4, *de Benefic.*, cap. 32.

82. Absentem lædit, cum ebrio qui litigat. In suis *Proverb.*

83. Cum pare contendere, anceps est; cum superiore, furiosum; cum inferiore, sordidum. Lib. 2, *de Ira*, cap. 34.

Vide etiam titulos, *Discordia*, *Disputatio*, per totum.

CONTINENTIA.

ANTONINUS. *Definitio.* Continentia, est animus invictus a delectatione. Parte 4, tit. 4, *de Temperantia*, cap. 2.

CLEMENS ALEX. Continentia est corporis despicientia convenienter pactis conventis cum Deo initis. Lib. 3, *Stromat.*

DIONYSIUS CARTHUS. Contienentia est refrænatio voluptatis laboriosa. Super *Epist. ad Galat.*, cap. 5.

S. EPHRÆM. Vere continens censetur ille qui, cœlestium et immortalium bonorum desiderio incensus, in eisque tota mente defixus, cunctas voluptates carnis aversatur, libidinesque ut umbram despicit, neque ullo feminarum aspectu aut corporis forma delectatur. *De Continentia.*

HIERONYM. Continentia est virtus, quæ dissoluta conjungit et scissa conglutinat. Ep. 23, *ad Evagrium*.

RICH. A SANCTO VICT. Continentia est per quam carnalium affectuum impetus consilii moderamine refrænantur. *De fructibus carnis et spiritus*, cap. 16.

JOAN. CLIM. Continens est qui in medio tentationum et laqueorum versatur, moresque tranquillos turbisque ac tumultibus liberos viribus omnibus imitari Christum, et assequi contendit. Gradu 1.

JOAN. GERS. Continentia est temperantia moderativa concupiscentiæ interioris. Parte 4, *de Descript. terminor.*, cap. *Temperantia*.

S. LAURENT. JUSTIN. Continentia est amor Deo sese integrum incorruptumque servans. Parte 1, *de Ligno vitæ*, tract. 2, *de Continentia*, cap. 1.

Continentia est nihil appetere pœnitendum, nullo moderationis legem excedere, et sub jugo rationis cupiditatem domare. *Ibid.*

Continentia est per edomitas vitiorum furias, munda et honesta corporis habitudo. *Ibid.*

S. THOMAS AQUINAS. Ille solus vere continens dicitur, qui tenet se in eo quod est secundum rationem rectam, non autem in eo quod est secundum rationem perversam. Secunda secundæ, quæst. 155, art. 1.

Proprie et vere continens est, qui persistit in ratione recta, abstinens a concupiscentiis pravis; non autem qui persistit in ratione perversa, abstinens a concupiscentiis bonis. *Ibid.*

S. REMIGIUS. Continentia est abstinentia, qua se prohibet homo a coitu, et ab omnibus illecebris. Super *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

CICERO. Continentia est virtus, per quam cupiditas consilii gubernatione regitur. Lib. 2, *de Invent. rhetor.*

PLATO. Continens est qui, reluctantes rationi rectæ, partes animæ superat, *de Definit.*

Incontinentia est habitus cogens præter rectam rationem ad ea quæ jucunda esse videntur. *Ibid.*

DIONYSIUS CARTHUS. *Differentia.* Continentia et castitas distinguuntur; quoniam continens sustinet concupiscentias fortes, sed non vincitur; castas vero nec sustinet eas, unde nec superatur. Super *Epist. ad Galat.*, cap. 5.

S. HIERONYM. Inter modestiam et continentiam hoc interest, quod modestia in viris perfectis est, consummatæque virtutis; continentia vero in via quidem virtutis est, sed necdum pervenit ad calcem. Lib. 3, super *Epist. ad Galat.*, cap. 5, in illud: *Fructus spiritus est pax.*

S. REMIGIUS. Hoc inter continentiam, et castitatem distat; quia continentia potest esse conjugatorum, viduarum, atque virginum: castitas vero proprie virginum est. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. O amor! qui semper ardes, et nunquam extingueris, charitas Deus meus accende me; continentiam jubes, da quod jubes, et jube quod vis. Lib. 10, *Confess.* cap. 29.

2. Ibi ponenda est continentia, ubi tacentium loquitur conscientia. *De continentia*, cap. 1.

3. Bonum est pudicitia conjugalis, sed melius bonum est continentia vidualis. *De Bono viduitat.*, cap. 5.

4. In conjugali vinculo si pudicitia conservatur, damnatio non timetur, sed in viduali et virginali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur, qua expetita et electa, et voti debito oblata, jam non solum capessere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere velle damnabile est. *Ibid.*, cap. 9.

5. Majus bonum est obedientiæ, quam continentiæ. *De Bono conjugali*, cap. 23.

6. Bene utitur bono, continentiam dedicans Deo; male utitur bono continentiam dedicans idolo. Lib. 1, *de Peccator. meritis et remissione*, cap. 29.

7. Carnalis concupiscentia laudabilius continentiæ virtute frænatur, quam fructibus impenditur nuptiarum; tam magnum est enim malum ejus, ut eo non uti, quam bene uti sit melius. Lib. 4, *contra Julian.*, cap. 7.

8. Superbis continentibus expedit cadere, ut in eo ipso, in quo se extollunt, humilientur. *Prosec.*

9. Quid prodest cui inest continentia, si dominatur superbia? Ser. 53, *de Verbis Domini*.

10. In refrænandis libidinibus, et coercendis voluptatibus, ne seducat quod male blanditur, et enervet quod prosperum dicitur, continentia opus est. Serm. 1, *Dom.* 23, *post Trin.*

11. Continentia non in sola integritate carnis consistit, sed etiam in cultu et ornatu, vita pariter et moribus consistit. Serm. 2, *Dom.* 24, *post Trinit.*

12. Non decet christianum sæculi lucris inhiare, cui promissum est regnum cœleste, sed suo Domino per continentiam condigne vivere. *Ibid.*

13. Qui cordis occulta per continentiam quieta servare intus contendit, utique et membra corporis facilius contra pravos actus foris custodit. *Ibid.*

14. Continentia cum frænat cohibetque libidines, simul et appetit bonum, et respuit malum; illius quippe amatrix, et spectatrix, hujus vero hostis, et testis est, et decus ejus appetens, et dedecus fugiens. *De continentia*, cap. 3.

15. In cupiditatibus frænandis continentia non laboraret, si nihil nos contra quod contenderet, detineret: si nihil nostræ bonæ voluntati ex mala concupiscentia repugnaret. *Ibid.*

16. Proposito animi permanente, per quod etiam corpus sanctificari meruit, nec ipsi corpori aufert sanctitatem violentia libidinis alienæ, quam servat perseverantia continentiæ suæ. Libr. 1, *de Civitate Dei*, cap. 18.

V. BEDA. 17. Continentia non corporis, sed animi est virtus. in suis *Proverb.* verbo *Continentia*.

18. Felicius est continentia carnis temporali gaudium perenne mereri, quam pro lascivia parvi temporis æternam luere vindictam. Hom. *Dom. Palmar.*

S. BERNARD. 19. Continentia diluitur, quidquid ante luxuria inquinavit. Ser. 2, *post octav. Epiphaniæ.*

20. Continentia restringitur corpus, ne deinceps per mortiferas voluptates diffluat. Serm. 17, *de Parvis serm.*

21. Per continentiam castitas acquiritur. *Ibid.*, Serm. 25.

22. Non sufficit peccatori continentia, si non etiam adsit pœnitentia. Serm. 2, *Oct. Pasch.*

23. Continentia non habet meritum apud Deum, quæ gloriam requirit humanam. Serm. 7, sup. *Cant.*

24. Quomodo claritas lunæ nonnisi a sole est, sic absque charitate, continentiæ meritum nullum est. *Ibid.*, serm. 27.

S. BONAVENT. 25. Proh dolor! quia major in nobis incontinentia invenitur, quam in brutis. Serm. 1, *de Ss. Apost.*

26. Magna Christianis est verecundia, dum inter gentes paganas, magis quam inter eos invenitur continentia. Serm. 2, *de Conversion. S. Pauli.*

27. Qui continens esse vult, debet non solum tactus impudicos fugere, sed et vanos aspectus, vanos auditus, et vanas locutiones vitare. Serm. 2, *de Invent. S. Crucis.*

28. Continendum est in veritate; quidam enim continent ex necessitate, quidam ex vanitate, quidam ex veritate, soli Deo placere cupientes. Libr. 2, Pharetræ, cap. 37.

CLEM. ALEX. 29. Vulgus hominum, quod non novit continentiam, corpore vitam degit, sed non spiritu. Libro 3, *Stromat.*

S. CYPRIANUS. 30. Si Christum continentia sequitur, quid est illis cum terreno cultu, et cum ornamentis; quibus dum hominibus placere gestiunt, Deum offendunt? *Prosec.*

31. Continentia non in sola carnis integritate consistit, sed etiam in cultus et ornatus honore pariter ac pudore. *De Discipl. et habitu Virginum*, cap. 3.

32. Conjugio melior est continentia, et virginitas excellentior. *De Nativ. Christi*, cap. 5.

33. Pejus est quam mœchari, continentiam ducere criminosam. *De Singularit. clericor.*, cap. 5.

S. EPHRÆM. 34. Magna continentiæ reposita sunt præmia; miser ergo et infelix eis, qui continentia spoliatus est. *De Incontinentia.*

S. EUCHERIUS. 35. Fidelium conjugiorum fructus, est continentia. In *Epist. parænetica ad Valerian.*

S. GREGOR. MAGNUS. 36. Quid prodest per continentiam carnem restringere, si mens se per compassionem nesciat in proximi amore dilatare? Libr. 6, *Moral.*, cap. 16.

37. Cum de ipsa continentia elatione mens tangitur, plerumque Deus hanc in immunditiam carnis cadere permittit. Lib. 11. *Moral.*, cap. 8.

38. Cum arcem continentiæ ascendere nitimur, exemplis præcedentium sublevamur. Lib. 27. *Moral.*, cap. 5.

39. In Ecclesia primum locum virginitas tenet, secundum continentia, tertium conjugalis vita. Libr. 4, in *Regum*. cap. 4.

S. HIERON. 40. Omnes virtutes spiritus, quasi solidissimum fundamentum et sublime culmen, continentia sustentat et protegit. Lib. 1. *adversus Julianum*.

41. Non solum in desideriis et cupiditate continentia necessaria est, sed etiam in tribus reliquis perturbationibus, dolore scilicet, lætitia, et timore. Lib. 3. super *Ep. ad Galat.*, cap. 5, in illud : *Fructus spiritus est pax*.

42. Continentia non solum in carnis opere et animi concupiscentia, sed in omnibus rebus necessaria est, ne honores indebitos appetamus, ne accendamur avaritia, ne ulla passione superemur. Super *Ep. ad Titum*, cap. 2, in illud : *Juvenes similiter exhortare*, etc.

HUGO A S. VICTORE. 43. Quieta est continentiæ vita, quam non inquietat uxoris suspicio, non sollicitant ancillarum sumptus, nec conturbat filiorum perversitas; quæ munditiæ gignit florem, puritatis parit fructum, bonæ conscientiæ profert odorem, tergit carnis maculas, animam sinceram reddit, restringit cogitationum fluxus. Lib. 1, *de Nuptiis carnalibus vitandis*, cap. 1.

HUGO CARD. 44. Continentia corporis sine continentia mentis, est quasi lampas ornata sine oleo. Super *Ecclesiasticum*, cap. 26.

JOAN. CASS. 45. Non castitas, sed continentia dicitur, ubi adhuc ei aliqua resistit adversitas voluptatis. Collat. 12. *Abbat. Chæremonis*, cap. 10.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 46. Ubi continentia et honestatas, illuc et larga spiritus gratia advolat. Hom. 44, sup. *Genes.*

47. Continere se non posse, pusillanimitatis est et negligentiæ. Super *Psalm.* L, Hom. 1.

48. Continens immunditiam assidue prosternit, nobilissima et præstantissima voluptate potitur. Homil. 37, super I. *ad Cor.*

49. Non ita continens efficit, sicut tribulatio, et secundum Deum luctus. Homil. 79, *ad Populum Antiochenum*.

S. ISIDORUS HISPALENS. 50. Illa est gloriosa continentia, non quam transgredi non potest necessitas debilitatis corporis, sed quam complectitur voluntas sancti propositi. Hom. 32 *Operis imperf. super Matth.*

S. ISIDORUS PELUSIOTA. 51. Continens non solum in castitate dicitur, sed et in cibo, et in potu, in ira quoque, et vexatione mentis, et detrahendi libidine. Lib. 10, *Etymol.*, verbo *Continens*.

52. Continentia hominem Deo proximum facit, et ubi ista manet, ibi et Deus manet. Lib. 2, *de Synonymis*, cap. 1.

53. Quidam in juventute luxuriose viventes, in senectute continentes fieri delectantur; et tunc eligunt servire continentiæ, quando eos libido servos habere contemnit. *Prosec.*

54. Nequaquam in senectute continentes vocandi sunt, qui in juventute continentes non fuerunt ; tales non habent præmium, quia laboris non habuerunt certamen. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 39, sent. 24.

55. Qui continentiam profitetur, et aliis desideriis non terrenis subtrahitur, quamvis hunc luxuria carnis non polluat, diversa tamen mundanæ conversationis operatio maculat. *Ibid.*, cap. 40, sent. 10.

56. Per continentiam purgari non sustinet, qui ciborum suavitates, ac delicias quærit. Lib. 1, ep. 220, *Pelusiotis Monach.*

LACT. FIRM. 57. Continentia quasi fastigium est, omniumque consummatio virtutum. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 23.

S. LEO I. 58. Maxime frænis continentiæ caro moderanda est. Ser. 7, *Quadrag.*

SALVIANUS. 59. Caveant qui profitentur continentiam corporum, ne incontinentiam debacchentur animorum. Lib. 5, *de Gubern. Dei*.

THALASSIUS. 60. Si cogitationes animo infestas deesse cupis, stude continentiæ. *Hecatontade* 1, sent. 14.

61. Mens continens, templum est Spiritus sancti. *Ibid., Hecatontade* 3, sent. 55.

THOMAS A KEMPIS. 62. Rara virtus, continentia in deliciis. *De discipl. Claustr.*, cap. 12.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 63. Continentiam si diligis, circumcide superflua; et in arctum desideria tua constringe. *De Quatuor virtut.*

64. Si continentiam diligis, turpia fugito antequam accidant, nec quemquam alium vereberis plusquam te. *Ibid.*

65. Hæc mediocritatis linea continentiam observabis, ut nec voluptati deditus, prodigus, et luxuriosus appareas, nec avara tenacitate sordidus aut obscurus existas. *Ibid.*

66. Si continens fueris, eo usque pervenies, ut teipso contentus sis. *Ibid.*

67. Si continens es, adulationes evita ; sitque tibi tam triste laudari a turpibus, quam si lauderis ob turpia. *Ibid.*

68. Difficillimum continentiæ opus est, assentationes adulatione repellere, quarum sermones animum voluptate resolvunt. *Ibid.*

69. Si continens es, animi tui motus corporisque observa, ne indecori sint. *Ibid.*

SENT. PHILOS. 70. Fundamentum pietatis est continentia. Sent. 78.

71. Sapientum divitiæ continentia est. *Ibid.*, sent. 284.

72. Fidelis vir continentia pascitur. *Ibid.*, sent. 417.

CONTRITIO.

Vide Compunctio.

CONTUMACIA.

Vide Obstinatio.

CONTUMELIA.

SENECA. *Etymologia.* Contumelia a contemptu dicta est quia nemo nisi quem contempsit tali injuria notat. *De Constantia sapientis*, cap. 11.

S. ANSELMUS. *Definitio.* Contumelia, est injuria, quæ ingeritur alicui contra dignitatem personæ. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 1.

HUGO A S. VICTORE. Contumelia est factum vel dictum, quod indignum et inconveniens est illi, cui injuste et contumaciter infertur. *Ibid.*

HUGO CARD. Contumelia est cum mœroris livore, et amaritudinis imperio alienæ infamiæ manifestatio. *De fructibus carnis et spiritus*, cap. 6.

PLATO. Contumelia est turpis verborum infamatio. Super *Ecclesiastic.*, cap. 5.

Contumelia, est injuria ad ignominiam tendens. *De Definit.*

SENECA. *Divisio.* Dividamus injuriam a contumelia; prior illa natura gravior est, hæc levior, et tantum delicatis gravis, quia non læduntur, sed offenduntur. *De constantia sapientis*, cap. 4.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Is, qui cito injuria movetur, facit se dignum videri contumelia, dum vult ea indignus probari. Libr. 1 *Offic.*, cap. 6.

2. Multi sunt qui volunt inferre opprobrium servis Christi, sed ipsi magis sunt probrosi quia pro nomine Christi opprobrium pati, gloriosum est. Super *Psalm.* CXVIII, serm. 3, vers. 6.

3. Caveamus diligentius, ne cui vel minimo contumeliam irrogemus, ne ipsi Domino in illis minimis contumeliosi fuisse videamur. *Ibid.*, serm. 10, vers. 2.

S. AUGUSTIN. 4. Si utilitate proximi moveor in laudibus meis, cur minus moveor si quisquam alius vituperetur quam si ego? cur ea contumelia magis mordeor, quæ in me, quam quæ in alium eadem iniquitate coram me jacitur? Libr. 10 *Confess.*, cap. 37.

5. Omnes qui secundum Christum pie volunt vivere, necesse est patiantur opprobria. Super *Psalm.* CXXII, vers. ultimo.

6. Patiens esto, ne rependas contumelias, et melius tacendo vinces. *De Rectitudine Catholicæ conversat.*.

7. Difficile est ut iniquorum evadet opprobria, cui amica est justitia. Ser. 2 *Dom.* 2 *Quinquag.*

S. BASILIUS MAGNUS. 8. Grave quidam est contumelia, sed majus malum id est facienti, quam patienti. Conc. 9, contra *Irascentes.*

S. BERNARD. 9. Nihil gloriosius quam amore Christi portare opprobrium. Ser. 25, super *Cant.*

10. Grata ignominia crucis est ei, qui Crucifixo ingratus non est. *Ibid.*

11. Ego plagis conscientiæ meæ, nullum judico accommodatius medicamentum probris et contumeliis. Ep. 280, *ad Eugen. papam.*

S. EPHRÆM. 12. Qui in alterum est contumeliosus, seipsum condemnat. *De Maledicentia.*

S. GREG. MAG. 13. Qualis quisque apud se lateat, contumelia illata probat. Libr. 1 *Dialogi*, cap. 5.

S. HIERONYM. 14. Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est. Ep. 35, *ad Marcum.*

S. HILARIUS. 15. Contumelia Christi, honor noster est. Lib. 2 *de Trin.*, verbo *Dei.*

HUGO CARD. 16. Rarus ille sapiens, cui sapiunt contumeliæ et desipit adulatio. Super *Proverb.*, cap. 18.

S. JOANNES CHRYSOST. 17. Quo majus est officium, eo majoris fit occasio contumeliæ. Hom. 5, *de Fide Annæ.*

18. O ingentem insaniam! dum seipsum honorare quis putat, magis contumelia afficit. Hom. 4., sup. *Matth.*

19. Sicut qui alium honorat, seipsum honorat: ita qui contumelia afficit, seipsum contumelia afficit. Hom. 14, super *Acta Apostolorum.*

20. Contumelia afficit mulier, ne fias tu mulier; muliebre enim est contumelia afficere. *Ibid.*

21. Contumelia affecit quis? tace et vicisti. Momentum est, cave abripiaris et totum statim effecisti; cave movearis et totum extinxisti. *Ibid.*, Hom. 31.

22. Nihil ita urere consuevit eos, qui contumeliam nobis ingerunt, quam quod conviciis affecti, convicia ridemus. Ser. 12, *super Ep. ad Rom.*

23. Unguentum pretiosum in ore tuo posuit Deus, tu vero cadavere sordidiora ibi reposuisti verba, cum profers contumeliam. Hom. 6, super 2, *ad Cor.*

24. Contumelia persuadet amanti, ut amorem dissolvat. *Ibid.* Hom. 7.

25. A contumelia in iram, ab ira in plagas, a plagis ad cædem sæpe progreditur. Ser. 14, super *Ep. ad Ephesios*.

26. Ex risu sæpius contumeliæ, de contumeliis plagæ et vulnera, de vulneribus et plagis jugulationes et homicidia oriuntur. Homil 15, *ad Popul. Antioch*.

27. Cane sordidior est contumeliis gaudens, qui revertitur ad vomitum suum. *Ibid.*, Hom. 31.

28. Contumeliam facere morbus est animæ, defectus est. *Ibid.* Homil. 62.

29. Nihil ita male dicos mordet frænatque, quam illatæ contumeliæ contemptus. Serm. *de Nequitia depulsa*.

JOAN. CLIM. 30. Probrum et contumelia lavacrum est vitiorum animæ. *Prosec.*

31. Solent enim sæculares, cum aliquem in faciem ignominiis et contumeliis resperserint, gloriantes ad alios dicere: Lavi illum. Gradu 8.

S. JOANNES DAMASC. 32. Grave est eum, qui maximis beneficiis obstrictus est, non modo nullam gratiam referre, sed etiam eum, qui de se bene meritus sit, contumelia lacessere. *Prosec.*

33. Grave est, inquam, istud, sed tamen facienti gravius malum est, quam patienti. Lib. 1, *Parall.*, cap. 29.

34. Quæ amicis dicuntur, etiamsi contumeliæ sint, toleranda sunt. Lib. 3, *Parall.*, cap. 105.

ISID. HISP. 35. Sagittas contumeliæ, patientiæ clypeo frange. Lib. 2, *de Synonymis*, cap. 7.

36. Tranquilla etiam mente tuas contumelias prode, aperi tranquillo corde dolorem contumeliæ; vulnus enim quamvis grave sit, si apertum est evaporat. *Ibid.*

37. Qui illatas sibi contumelias tranquillo animo prodit, dolorem cordis aperit; et quod servet in animo, virtus facile rejicit. *Prosec.*

38. Vulnera enim mentis per contumeliam aperta cito exhalant, clausa nimis exulcerant.

39. Qui dolorem contumeliæ clauso pectore tegit, quanto amplius per silentium linguam premit, tanto acriorem dolorem intrinsecus nutrit. Libr. 2, *de Summo bono*, cap. 29, sentent. 26.

40. Contumelias detrahentium, patientia superat. Habetur apud Bedam in suis *scintillis*, cap. 2.

S. ISID. PELUS. 41. Nihil contumeliosos homines tam excruciat, quam eorum, quibus contumelia infertur, patientia. Qui indignatur et excandescit, hoc ipso veras esse contumelias ostendit; qui autem eas irridet ac pro nihilo ducit, perspicuum argumentum dat se nullius sceleris sibi conscium esse. Libr. 2, ep. 296, *ad Eustatium presbyterum*.

S. LAUR. JUST. 42. Plena victoria est ad contumeliam acclamanti non respondere, sed tacere eo provocante. Part. 1, *de Ligno vitæ*, tract. 5, *de patientia*, c. 4.

LUDOV. BLOS. 43. Utinam magis diligeres contumeliam pati, quam laudibus evehi: id enim tibi utilius, securiusque est. In *Canone vitæ spirit.*, cap. 8.

PETRUS BLESENSIS. 44. Tutius excipit contumelias, qui scuto patientiæ se præarmat. Epist. 138, *ad Gualterum Rothomag. archiepisc.*

S. PETR. DAM. 45. In hoc tibi copiosior merces acquiritur, si dum contumeliam suscipis, gratiam reddis. Libr. 8, epist. 3, *ad Albertum*.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 46. Habet quemdam aculeum contumelia, quem pati prudentes ac boni viri difficillime possunt. Orat. 8, in *Verrem*, lib. 3, act. 4.

47. Omnis animadversio et castigatio, contumelia vacare debet. Lib. 1, *Offic.*

SENECA. 48. Contumelia est minor injuria. *De Constantia sapientis*, cap. 10.

49. Tutus est sapiens, nec ulla affici contumelia potest. *Ibid.*, cap. 2.

50. Merito aut immerito accidit contumelia: si merito, non est contumelia, judicium est; si immerito, illi qui injuste facit, erubescendum est. *Ibid.*, cap. 16.

51. Quisquis volet tibi contumeliam facere, faciat; ut tamen nihil patieris, si modo tecum fuerit virtus. Ep. 71.

52. Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. *De Quatuor virtut.*

53. Cito ignominia fit superbi gloria. In suis *Prov.*

54. Contumeliam nec facere fortis potest, nec ingenuus pati. *Ibid.*

55. Ingenuitas non recipit contumeliam. *Ibid.*

56. In miseri vita nulla contumelia est. *Ibid.*

57. Perturpe est quod objicitur, in objiciente cognosci. *Ibid.*.

58. Nihil turpius quam qui objicit alteri, sibi objiciendum. *De Moribus.*

VALERIUS MAXIMUS. 59. Dolor, qui ex contumelia sentitur, gravissimus est. Lib. 2 *Dictor. memorab.*

Vide etiam titulos, *Convicium* et *Maledicentia*, *Uxor*, sent. 105.

CONVERSATIO.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Sancta conversatio cauta debet esse, ne forte cum mala vita non sit per lasciviam, mala sit fama per negligentiam. *De Bono viduit.* cap. 22.

2. Necesse est ut, si proficis, inter iniquos vivas: ab iniquis recedere non potes? ab iniquitate recede. Sup. *Psalm.* XCII.

3. Intelligat unusquisque parum sibi prodesse conversationis famam, nisi in contemptu mundi

amaverit disciplinam. *De Bono disciplinæ*, cap. 7.

4. Curemus coram hominibus bene conversari, et nihil facere quod veniat in malam suspicionem. *De Oribus*, cap. 9.

5. Bonum est conversari in obsequio sanctorum. Serm. 15, *de Verbis Apost.*

S. BERNARD. 6. Sobrie, et juste, et pie vivamus; hæc tria sunt conversationi nostræ maxime necessaria; quoniam primum debemus nobis, secundum proximo, tertium Deo. Serm. 2, in *Die Paschæ*.

7. In quacunque hominum verseris frequentia, tantum cave alienæ conversationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius Judex. Serm. 40, sup. *Cant.*

8. Memento quod asperior cardo pannum faciat leviorem, sic conversatio conscientiam. Ep. 351, *ad Hugonem Novitium*.

9. Catholicorum carnalis animalisve conversatio nox est et tenebræ. Serm. 75, sup. *Cant.*

10. Inter bonos bonum esse salutem habet; inter malos vero, et laudem. Illud tantæ facilitatis est, quantæ et securitatis; hoc tantæ virtutis, quantæ difficultatis. Ep. 25, *ad Hugonem archiep. Rothomagens.*

11. Cum in conversatione vides aliquid, quod tibi displicet, vide si hoc est in te, et abscinde; si vero vides aliquid quod tibi placet, vide si hoc est in te, et tene, si non est, assume. In *Notabili documento*.

12. Sicut ille est culpandus, qui malus est inter bonos; ita ille est laudandus, qui bonus est inter malos. Serm. 10, *ad Sororem*.

13. Non mediocris titulus virtutis est, inter pravos vivere bonum, et inter malignantes innocentiæ retinere candorem et morum lenitatem. Serm. 48, sup. *Cant.*

S. BONAVENT. 14. Nil ita nocivum est, sicut conversari cum perniciosis. Sup. *Luc*, cap. 17.

CASSIODORUS. 15. Ex diutina hominum conversatione, morum semper contrahimus qualitatem. Sup. *Psalm.* XXV.

S. CYPRIAN. 16. Conversemur quasi Dei templa, ut Deum in nobis constet habitare. *Prosec.*

17. Nec degeneret actus noster a spiritu, ut qui cœlestes, et spirituales esse cœpimus, non nisi spiritualia et cœlestia cogitemus, et agamus. Serm. 6, *de Orat. Dom.*

18. Mala conversatio non nisi corruptionem seminat, pullulat vitia, cupiditatem concipit, ignominiam parit, rabiem concitat, porrigit furiam, lasciviam pascit, petulantiam nutrit, casus exaltat, ruinas ædificat, ripas eripit, præcipitia instruit, periculis navigat, naufragiis velificat, perditione gaudet, interitum fovet, confusionem mercatur, thesaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, accusationes inflammat, multiplices mortes invehit. *De singularitate clericorum*, cap. 22.

19. Dubium non est quod illa anima, quæ per concupiscentiam secularium voluptatum passio efficitur mundanæ conversationis, non potest effici regnum divinitatis. Hom. 4, *ad Monachos*. S. EUSEBIUS EMISSEN.

20. Periculosus est malæ conversationis usus. *Ibid.*, hom. *de Initio Quadragesimæ*.

21. Non magnum est bonum esse inter bonos, et cum bonis bene vivere; sed inter malos innocentiam tueri, virtutemque non deserere, hoc opus, hic labor est. Sup. *Job.*, cap. 1 in illud: *Vir erat in terra Hus*. FRANCISCUS TITELM.

22. Bona conversatio sine charitate, nulla est. In *Decretis*, part. 2, *de Pœnitentiæ*, dist. 2, canon. *Charitas*, § *Hæc*. GRATIANUS.

23. Non valde laudabile est, bonum esse cum bonis: sed bonum esse cum malis. *Prosec.* S. GREGORIUS MAGNUS.

24. Sicut enim gravioris culpæ est, inter bonos bonum non esse: ita immensi est præconii, bonum etiam inter malos extitisse. Lib. 1 *Moral.*, cap. 1, in illud: *Vir erat in terra Hus*.

25. Debet esse timor in conversatione, ut iste torpentes pungat. Lib. 18, *Moral.*, cap. 9.

26. Usus rectæ conversationis est, ut præesse non audeat, qui subesse non didicerit. Lib. 1, *Dialogi*, cap. 1, verbo *Nequaquam*.

27. Conversatio sanctorum tanto validius terrena despicit, quanto purius in amorem cœlestium surgit. Lib. 4, in 1 *Reg.*, cap. 5.

28. Res immensi præconii est, inter malos laudabiliter conversari. Lib. 1, *Moral.*, cap. 1, in titulo.

29. Multi conversationis appetunt habere laudem, sed habere laudabilem vitam nolunt. Lib. 2, *Dialogi*, cap. 5.

30. Multum deorsum ducimur, dum locutione continua secularibus admiscemur. *Prosec.*

31. Valde difficile est, ut lingua secularium mentem non inquinet quam tangit.

32. Quia dum plerumque eis ad quædam loquenda condescendimus, paulisper assueti, hanc ipsam locutionem, quæ nobis indigna est, etiam delectabiliter tenemus; ut ex ea jam redire non libeat, sicque sit ut ab otiosis ad noxia, a levioribus ad graviora veniamus. *Ibid.*, lib. 3, cap. 15, verbo *Apud*.

33. Perfecti viri perversos proximos non debent fugere, quia et eos sæpe ad rectitudinem trahunt, et ipsi ad perversitatem nunquam trahuntur. Hom. 9, sup. *Ezechiel*.

34. Cura est sollicitudinis adhibenda, ut quæ pro quiete religiosæ conversationis fuerint ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quædam va-

leat præsumptio perturbare. Lib. 7, in *Registro*, indict. 2, cap. 115, epist. 115, *ad Virgilium episc.*

IERONYM. 35. Graves feminæ et maxime viduæ tibi comites eligantur, quarum probata est conversatio, sermo moderatus, sancta verecundia. *Prosec.*

36. Fuge lasciviam puellarum, quæ ornant capita, crines a fronte demittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, astrictas habent manicas, vestimenta sine ruga, ut sub nomine virginali, vendibilius pereant. Epist. 8, *ad Demetriadem.*

37. Fuge personas, in quibus potest malæ conversationis esse suspicio. Ep. 11, *ad Gerontiam.*

38. Innocens et absque sermone conversatio, quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet; nam et latratu canum, baculoque pastoris, luporum rabies deterrenda est. Ep. 41, *ad Oceanum.*

39. Sanctæ conversationis usus altius inferendus est. Epist. 1, *ad Demetriadem.*

UGO A S. ICTORE. 40. Conversatio fit habitu, actione, et sermone: caveamus in habitu conspici notabiles, in actione reprehensibiles, in sermone contemptibiles. *Prosec.*

GO CARD. 41. Sit habitus in mediocritate, actio in integritate, sermo in veritate. Lib. *Miscellan.*

42. Gloriosum est et utile, cogitare frequenter qualiter sancti conservati sunt in mundo, et in quanta gloria modo sunt in cœlo. Sup. *Genes.*, c. 34.

43. Conversatio viri justi suavitatem habet mundæ conscientiæ, et asperitatem duræ vitæ. Sup. *Tobiam*, cap. 2.

JOANNES RYSOST. 44. Fugiendi sunt in conversatione caduci mores, temporales et terreni, carnales et superbi, seipsos amantes, amatores pecuniæ, procaces inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositi, sine affectu, sine misericordia, tales fugiendi sunt. *Prosec.*

45. Appetendi sunt sancti et humiles corde, benigni et pacifici, misericordes, lugentes, contemptores mundi. Hom. 3, *de David et Saule.*

46. Nihil ita perniciosum ac pestiferum est ut pravorum hominum conversatio. Hom. 60, sup. *Matth.*

47. Amantibus, quando non possunt versari cum iis quos amant, nulla præsentiæ utilitas est. Hom. 20 ex *Variis locis in Matth.*

48. Felix ista conversatio, despicere homines, Angelos quærere, urbes deserere, et in solitudine invenire Christum. Hom. 1, sup. *Marcum.*

49. Gravis et conversatio malorum; non enim tam cito contagium sequitur, aut detegitur, quam in paucorum hominum multitudine. Hom. 56, sup. *Joan.*

50. Pessimorum conversatio, non bonam homini inurit opinionem. *Ibid.*

51. Conversatio cum reverentia et religione, nihil blasphemiæ resonat, nihil improbum, nihil protervum, nihil arrogans. Hom. 33, sup. *Ep. ad Hebræos.*

52. Nihil sic in veritatis viam inducit, sicut conversationis integritas. Hom. 72, *ad Popul. Antioch.*

53. Umbra quædam, ipsisque umbris inanior, nequiorque est conversatio sæcularis, plena periculorum plena tormentorum, et extremo cuidam servitio subjugata. Ep. 6, *ad Theodorum lapsum.*

54. Magnam bonorum virorum usus, atque consuetudo utilitatem habet. Lib. 3. *Parall.*, cap. 71. S. JOANNES DAMASCENUS.

55. Bonus esse veraciter non desiderat, quem pravorum conversatio delectat. Hom. *ad Monachos.* JOAN. TRITH.

56. Qualis haberi vis, talis esto: professionem tuam et habitu, et incessu demonstra. *Prosec.* S. ISIDORUS HISPALENS.

57. Sit in gressu tuo simplicitas, in motu puritas, in gestu gravitas, in incessu honestas.

58. Nihil dedecoris, nihil lasciviæ, nihil petulantiæ, nihil insolentiæ, nihil levitatis appareat.

59. Animus enim in corporis habitu apparet, corporis gestu animus proditur, corporis gestu animi habitus panditur. Lib. 2, *de Synonymis*, cap. 8.

60 Nemo bonus secure cum malis habitat. Part. 1. *De Triumphali Christi agone*, cap. 6. S. LAURENT. JUSTIN.

61. Semper bonorum conversatio, malorum persecutiones pertulit. Part. 1, *de Interiori conflictu*, cap. 2.

62. Non est tutam urbibus conversatio, ubi omnium exuberant materiæ peccatorum, elatio regnat, excruciat livor, rixæ conturbant, libido dominatur, divitiæ dilaniant, voluptas blanditur, socialis carnalium colligatio animum effeminat. Part. 1, *de Casto connubio*, cap. 6.

63. Quantumlibet caste et sobrie mortalis hæc vita ducatur, quodam tamen pulvere terrenæ conversationis aspergitur. Serm. 5 *Quadrag.* S. LEO I.

S. NILUS. 64. Sæcularium conversationes mentem a Deo segregant; quapropter ipsos nec alloquere, sed alloquentes declina. *Parænes.* 88.

65. Facile in laqueos, ex quibus se extricasse arbitrabantur, rursus incidunt, qui sine timore cum mundi turbis versari student. *Ibid.*, in *Libro ascetico.*

66. Qui in multitudine versatur, assiduis vulneribus afficitur. *Ibid.*, orat. 2, *de Luxuria.*

67. Nihil prodest gloria bonæ conversationis in principio, nisi sit gloriosus et finis. Ep. 36, *ad Christianam sanctimonialem.* PETRUS BLES.

68. Ex conversatione malorum vitæ corruptela traducitur. *Ibid.*, ep. 107, *ad Amicum suum.*

69. Præsentibus conversatio tua luceat, absentibus fama in benedictione redoleat. Opusc. 16, cap. 6.

S. PETRUS MAURITIUS ABB. CLUN.

70. Semper similia similibus conveniunt; monachum monachis, clericum clericis, laicum laicis cohabitare. Lib. 1, ep. 16, *ad Pontium.*

RICH. A S. VICTORE

71. Talis conversationis aliquis fit, quales inspicit, quales attendit, et qualibus se jungit. Part. 2, sup. *Cant.*, cap. 16.

ROBERTUS BELLARM.

72. Quamvis ubique noceat malorum conversatio, nusquam tamen magis, quam in conviviis et compotationibus. Super *Psalm.* CXL, vers. 5.

S. THOMAS AQUINAS.

73. Ille qui inter malos bene conversatur, majoris virtutis esse ostenditur quam qui bene conversatur inter bonos. *Opusc. de perfect. vitæ spiritualis,* cap. 20.

S. VALERIAN.

74. Omne opus, in quo studium humanæ conversationis invigilat, voluntarium requirit officium. Hom. 3, *de Arcta vita.*

75. Non desunt solatia divinitatis, ubi sunt actus bonæ conversationis. *Ibid.*, hom. 11, *de Parasitis.*

IN VITIS PATR.

76. Homo fugiens homines, similis est uvæ maturæ; qui autem com hominibus libenter conversatur, sicut uva acerba est. Lib. 5, *Libell.* 1, num 10.

77. Imperforabilis manet a sagittis inimici, qui amat quietem; qui autem amat misceri multitudini, crebra suscipiet vulnera. Lib. 5, *Libell.* 2, num. 11.

78. Non mensures teipsum, sed adhære bene conversanti. In *sententiis,* sent. 66.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES.

79. Non debet homo sanæ mentis ubicunque conversari. In *œconom.*

EPICTETUS.

80. Memento sic in vita esse versandum, tanquam in convivio. *Prosec.*

81. Si quid enim circumferendo ad te pervenerit, porrecta manu partem modeste capito; præterit? ne detine; nondum adest? ne longe appetitum extendito, sed expecta dum ad te perlatum fuerit. In suo *Enchiridio,* cap. 21.

SENECA.

82. Sumuntur a conversantibus mores ebriosus convictores in amorem vini trahit; impudicorum cœtus fortem quoque, et siliceum virum emollit; avaritia in proximos virus suum transfert. Lib. 3, *de Ira,* cap. 7.

83. Quid tibi vitandum præcipue existimem quæris? turbam, nondum illi te tuto commiseris. *Prosec.*

84. Inimica est multorum conversatio.

85. Quo major est populus cui commiscemur, hoc periculi plus est. Epist. 7.

86. Avarior redeo, ambitiosior, luxuriosior, imo vero crudelior, et inhumanior, quia inter homines fui. *Ibid.*

87. Recede in te ipsum, quantum potes; cum his versare, qui te meliorem facturi sint; illos admitte, quos tu potes facere meliores. *Ibid.*

88. Nulla res magis animos honeste induit, dubiosque, et in pravum declinantes revocat ad rectum, quam bonorum virorum conversatio. Ep. 94.

89. Avarus, corruptor, sævus, fraudulentus multum nocituri sunt, si prope te fuissent intra te sunt; ad meliores transi. Ep. 104.

90. Qui æquo animo malis immiscetur, malus est. *De Moribus.*

91. Non tam valetudini profuit utilis regio, et salubrius cœlum, quam animis parum firmis, in turba meliorum versari. Lib. 3, *de Ira*, cap. 7.

92. Tam bonorum quam malorum, longa conversatio amorem inducit. *De Tranquillit. vitæ,* cap. 1.

93. Argumentum pessimi turba est; quæramus quid optime factum sit, non quid usitatissimum; et quid nos in possessione felicitatis æternæ constituat, non quid vulgo veritatis pessimo interpreti probatum sit. *De Vita beata,* cap. 2.

94. Hærebit tibi avaritia, quandiu avaro sordidoque conjungeris; hærebit tumor, quandiu cum superbo conversaberis; incendent libidines tuas adulterorum sodalitia. Epist. 104.

95. Conversatio dissimilium bene composita disturbat, et renovat affectus, et quidquid imbecillum in animo, nec percuratum est, exulcerat. *De Tranquillit.*, cap. 15.

96. Turbam rerum hominumque desiderant, qui se pati nesciunt. Fac ergo mi Lucili, quod facere consuevisti; a turba, quantum potes, te separa. Lib. 4, *Quæst. naturalium.*

SIXTUS PHILOSOPHU[S]

97. Omnibus hominibus ita utere, quasi communis omnium post Deum curator. *Prosec.*

98. Omnibus hominibus male utitur, seipso male utitur. Sent. 201.

Vide etiam titul. *Adversitas*, sent. 38; *Austeritas vitæ*, sent. 20; *Egredi foras*, per totum; *Familiaritas*, per totum; *Hæreticus*, sent. 35; *Hypocrita*, sent. 84; *Mundus*, sent. 130; *Religiosus*, sent. 126; *Societas*, per totum; *Subjectio*, sent. 29.

CONVERSIO.

GRATIANUS

Etymologia. Conversio dicitur quasi cordis undique versio. In *decretis,* part. 2, *de Pœnitentia,* dist. 1, *Cant. Convertimini.*

S. GREG. MA[GN.]

Converti, simul verti est. Lib. 2, in I. *Reg.*, cap. 1.

S. ANTONIN. *Definitio.* Converti non est aliud, quam se ad gratiam præparare. Part. 4, tit. 9, *de divina gratia*, cap. 5, § 4.

HUGO CARD. Conversio est qua homo a posterioribus ad anteriora transmutatur, hoc est, amore temporalium, ad desiderium æternorum. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 8.

SENTENTIÆ PATRUM.

ALANUS DE RUPE. 1. Unus ad Religionem conversus, multis in sæculo præstare potest conversis ad frugem bonam. Part. 4, serm. 3, cap. 31, *de Excellent. religionis Quinquag.*, 2. excellen., 9.

S. AMBROSIUS. 2. Nihil Deo et Angelis gratius animæ conversione. Sup. *Psalm.* XLIII.

S. AUGUSTIN. 3. Convertenti se ad Dominum, major cura oritur, ne avertatur donec carnalium negotiorum requiescat impetus effrænatus consuetudine diuturna, et tumultuosis recordationibus conversioni ejus sese ingerens. Lib. 6 *Musicæ*, cap. 5.

4. Convertere ad eum quo es, ut ex ipso etiam melior sis, ex quo habes ut sis. Lib. 3, *de Lib. arbit.*, cap. 16.

5. Cum se voluntas relicto superiore ad inferiora convertit, efficitur mala: non quia malum est, quo se convertit, sed quia perversa est ipsa conversio. Lib. 12, *de Civit. Dei*, cap. 6.

6. Quæramus lapidem, quo percutiatur incredulus, ut percussus quassetur, quassatus comminuatur, comminutus in pulverem convertatur, conversus in pulverem compluatur, complutus seratur, satus faciat fructum, non qui igne consumatur, sed qui in horreo recondatur. *De quinque hæresibus*, cap. 3.

7. Perfecta conversio paratum invenit Deum. Sup. *Psalm.* VI, vers. 4, *Convertere, Domine.*

8. Ut homo sit aliquid, convertat se ad illum a quo creatus est. Sup. *Psalm.* LXX.

9. Qui non vult converti in melius, caveat ne in deterius pervertat, et evertat. Ep. 38, *ad Lætum.*

S. BERNARD. 10. Corporis conversio si sola fuerit, nulla erit; forma siquidem conversionis est ista, non veritas, virtutum virtute gerens speciem pietatis. Serm. 1 *Quadrag.*

11. Perfecta conversio est ad bonum, ut nil libeat, nisi quod deceat, vel liceat. *De gratia et libero arb.*

12. Novitas conversionis, non est novella vanitas. *De Vita solitaria, ad fratres de Monte Dei.*

13. Omnis nova conversio adhuc pristinæ vitæ habet permixtionem. Serm. 6, *ad Sororem.*

14. Multi convertuntur ad Deum, non tam mente quam corpore. *Ibid.*

15. Hic ad Deum in toto corde convertitur, qui ab omni malitia rerum corruptibilium ex toto corde primo avertitur. *Prosec.*

16. Non potest quispiam ad Deum toto corde converti, nisi ab omni mundo fuerit ante aversus. Ep. *ad quemdam.*

17. Nullus ad bonum convertitur, nisi in bono delectetur. Sup. *Lamentat. Hieremiæ*, cap. 1, in illud: *Convertens animam meam.* S. BONAVENT.

18. Sicut in peccato est conversio per concupiscentiam, et aversio per superbiam: sic in remedio est aversio a peccato per pœnitentiam, et conversio ad Deum per benevolentiam. Sup. *Luc.* cap. 7.

19. Vere conversis levissimum est quidquid hic tolerant, si imaginem sempiternæ lætitiæ pensant. Serm. 4, in *die Cinerum.*

20. Quatuor sunt quæ conversionom peccatoris impediunt, videlicet pudor, timor, spes, desperatio; pudor confessiouis, timor satisfactionis, spes futuræ conversionis, desperatio remissionis; pudor de malitia, timor de pœnitentia, spes de misericordia, desperatio de venia. *Ibid.*, serm. 3, super illud Joel. 2: *Convertimini ad me.*

21. Si vis quod propitietur tibi Deus, convertaris ad Deum et revertaris a diabolo; convertaris ad virtutes, revertaris a vitiis. Serm. 2 *Dom.* 10, *post Pentec.*

22. Nec peccati quantitas, nec vitæ enormitas, nec hominis extremitas excludit a venia, si perfecta fuerit conversio voluntatis. Serm. 2 *Dom.* 20 *post Pent.*

23. Multi non ad Deum redeunt, nisi a tribulatione cogantur. Serm. 2, *de S. Marco.*

24. Conversos oportet valde esse sollicitos, et satagere, ut de reliquo ornent animas suas ornamentis dignissimis, id est dogmatibus veritatis, decore pudicitiæ, splendore justitiæ, candore pietatis. Lib. 10 *Recognitionum.* S. CLEMENS PAPA.

25. Jucundiores sunt illi dies, quibus renascimur, vel reparamur quam illi, quibus nascimur. Hom. 6, *de Pascha.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

26. Ista est vera et perfecta conversio, quando non solum possessio negligitur in rebus, sed etiam passio repudiatur in moribus. *Ibid.*, hom. *de S. Maximo.*

27. Nullus efficietur beatus nisi qui, malis actibus renuntians, ad Deum fuerit tota cordis humilitate conversus. Lib. 1, *de Remiss. peccator.*, cap. 14. S. FULGENT.

28. Conversio tunc vera probatur in homine, si impietas et iniquitas pellatur ex corde. *Ibid.* cap. 16.

29. Conversio illa in conspectu Dei grata est et accepta, in qua simul et fidei rectitudo servatur, et vitæ bonæ regula custoditur. *Ibid.*, c. 17.

GLOSSA ORD. 30. Quamvis propria voluntate ad Deum convertamur, nisi tamen ille nos traxerit et cupiditatem nostram suo præsidio corroboraverit, non possumus esse salvi. Sup. *Hierem.*, cap. 3, in illud : *Convertimini*, etc.

31. Gratia Dei non convertimur, nisi et nostra voluntate convertamur. *Prosec.*

32. Est autem quoddam velamen nostræ infirmitatis sensibus objectum, quod nisi illuminatione Dei fuerit remotum, converti non valemus. Super *Threnos*, cap. 5, in illud : *Converte nos, Domine*, etc.

GLOSS. INT. 33. Perfecta est conversio, ubi, cum cupiditate rerum, carnalis quoque rumpitur dilectio. Super *Matth.*, cap. 4.

S. GREGORIUS MAGNUS. 34. Conversio securitatem parit. Lib. 24, *Moral.*, cap. 7.

35. Quisque in ipso conversionis initio magna plerumque dulcedine consolationis excipitur, sed durum laborem posmodum experitur probationis. *Ibid.*

36. Tres modi sunt conversorum ; inchoatio, medietas, perfectio. In inchoatione, inveniunt blandimenta dulcedinis; in medio tempore, certamina tentationis; ad extremum, perfectionem plenitudinis. *Ibid.*

37. Conversos prius dulcia suscipiunt, quæ consolentur : postmodum amara, quæ exerceant, et tunc demum suavia atque salubria, quæ confirment.

38. Vitam uniuscujusque conversi inchoatio blanda permulcet, aspera medietas probat, et plena post perfectio roborat. *Ibid.*

39. Majus de peccatore converso, quam de stante justo gaudium fit in cœlo ; quia dux in prælio plus eum militem diligit qui, post fugam reversus, hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga præbuit, et nunquam aliquid fortiter gessit. *Prosec.*

40. Sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas uberes fruges portat quam eam, quæ nunquam spinas habuit et nunquam fertilem messem protulit. Hom. 34, super *Evang.*, in illud Luc. 15 : *Gaudium erit in cœlo*, etc.

41. Conversio peccatoris vera tunc est, cum ad Creatoris sui beneplacitum uterque homo reducitur. Lib. 2, in I *Reg.*, cap. 1.

42. In Ecclesia ultimum locum conversio tenet peccatorum. *Ibid.*, lib. 4, cap. 4.

43. Nulla est conversio peccatoris, si conversus perseverantia careat boni operis et unitate charitatis. *Ibid.*, lib. 5, cap. 4.

44. Tunc bene conversus peccator cernitur, cum digna afflictionis austeritate delere nititur quod loquendo confitetur. *Ibid.*, lib. 6, cap. 2.

45. Conversi cavere possunt crimina, sed omnia non possunt vitare peccata. *Ibid.*, lib. 5, cap. 4.

46. Deus justus et pius est ; et, sicut perseverantibus in pravitate districtus est, ita est conversis misericors. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 15, ep. 45, *ad Universos Episc. Siciliæ.*

47. Sæpe electorum conversio plus finiendo perogit, quam inchoando proponit, etsi tepidus prima inchoat, ferventius extrema consummat. Lib. 19 *Moral.*, cap. 16.

48. Ne prædicator vilem peccatorum conversionem æstimet, dum leviter convertere eos ad Dominum potest, differtur conversio, ut conversi diligantur amplius. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 4.

49. Via bona et recta est, cum ad Religiosam vitam convertimur. *Ibid.*, lib. 5, cap. 2.

50. Multa compassione indiget conversio peccatorum. *Ibid.*, lib. 5, cap. 4.

51. Qui in conversione sua præterita deserunt, sic deserant ut ad eadem delectamenta nunquam amplius reviviscant. *Ibid.*

52. Non debet in peccatore converso despici quidquid fuit, qui jam cœpit esse quod non fuit. Lib. 18 *Moral.*, cap. 16.

53. Peccatum humiliationis est mater, conversionis vero humiliatio. Orat. 1, in *Julianum, imperat.* S. GREG. NAZ.

54. Conversio fit tribus modis : confessione, compunctione, mortificatione; confessione oris, compunctione mentis; mortificatione carnis. Sup. *Joel.* HUGO A S. VICTORE.

55. Cor ad Deum conversum est morale templum, Ecclesia mystica. Lib. 3, *de Claustro animæ*, cap. 17.

56. Hæc est perfecta transfiguratio, cum splendeat facies mentis Deo, et vestimenta proximo. Sup. *Matth.*, cap. 17.

57. Justo judicio Dei fit ut, quia cum potest homo, converti, non vult; cum vult forte convertit non possit. Serm. 2 *Dom.* 1 *Advent.* S. INNOC. III.

58. Nihil est quod ita Deum exhilaret, sicut conversio peccatorum, et a peccato ad virtutem regressus. Hom. 25, sup. *Genes.* S. JOANNES CHRYSOST.

59. Fides hominem qui terrenus est, si convertatur, Deo familiarem efficit. Hom. *de Fide et lege naturæ.*

60, Qui vult bonus fieri, nihil est ei impedimento, etsi ex pessimorum numero antea fuerit. Hom. 22, sup. I, *ad Cor.*

61. Legis gloria est ad Christum converti. Hom. 7 sup. II, *ad Corinth.* in illud 2 : *Excæcati sunt sensus eorum.*

62. Etsi immensas pecunias pauperibus eroges,

plus tamen effeceris, si unam converteris animam. Hom. 3, sup. 1 *Corinth.*

63. Nusquam nocentissimus ille adversarius irritatur gravius, quam cum suorum instrumentorum multa sibi eripi videt. *Ibid.*, Hom. 43.

ISIDORUS HISPALENS. 64. Multi principia habent conversionis bonæ, fine vero malo clauduntur: quidam autem et bene incipiunt, et bene finiunt. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 8, sent 14.

65. Trimodum genus est conversionis: inchoationis cum dulcedine, medietatis cum labore, perfectionis cum requie. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 8, sent. 1.

66. Omnis conversus ante ex fletu inchoet peccatorum, et sic transeat ad desiderium supernorum. *Ibid.*

67. Quisquis ex deteriore jam melior esse cœpit, caveat de acceptis extolli virtutibus, ne gravius per vanam gloriam corruat quam prius cum per lapsum vitiorum jacebat. *Ib.*, c. 8, sent. 8.

68. Vitia ante conversionem, quasi pacem in homine habent; quando autem expelluntur post conversionem, acriori virtute consurgunt. *Ibid.*, cap. 9, sent 3.

69. Fiunt inimica converso, quæ peccatori prospere blandiebantur, et fiunt blanda converso, quæ peccatori adversa extiterunt. *Ibid.*

70. Ante conversionem præcedit turba peccatorum, post conversionem sequitur turba tentationum. *Prosec.*

71. Illa se objiciunt, ne ad Deum convertamur; ista se ingerunt, ne liberius cordis oculis Deum cernamus. *Ibid.*, cap. 9, sent. 5.

72. Utile est Dei servo post conversionem tentari, quatenus a tempore negligentiæ sollicitantibus vitiis ad virtutes animum per exercitium præparet meritorum. *Ibid.*, cap. 9, sent 6.

73. Multos remissa conversio in pristinos errores reducit ac vivendi tepore resolvit. *Pros.*

74. Horum ergo exempla quisque conversus evita ne, dum timorem Dei a tepore incipis, rursus mundanis erroribus immergaris.

75. Trepidus in conversione otiosa verba et vanas cogitationes esse noxias non conspicit; quod si a tepore mentis evigilaverit, quæ levia existimabat, confestim quasi horrenda atque atrocia pertimescit. *Ibid.*, cap. 10, sent. 1.

76. Quidam primo conversionis calore ad virtutes sese accingunt, accedente vero progressu dum immoderate terrenis rebus incumbunt, pulvere infirmi appetitus obscurantur. *Ibid.*, cap. 10, sent. 5.

77. Valet interdum conversis pro animæ salute mutatio loci; plerumque enim, dum mutatur locus, mutatur et mentis affectus. *Prosec.*

78. Congruum est inde etiam corporaliter avelli, ubi quisque illecebris deservivit.

79. Nam locus ubi quisque prave vixit, hoc in aspectu mentis opponit, quod semper ibi vel cogitavit, vel gessit. *Ibid.*, cap. 10, sent. 7.

80. Amplius lætatur Deus de anima desperata, et aliquando conversa, quam de ea, quæ nunquam extitit perdita. *Ibid.*, cap. 14, sent. 2.

81. Immunditia vitæ prioris mutanda est per innocentiam boni finis. *Ibid.*, cap. 14, sent. 6.

82. Ille qui nos malos tolerat, non dubium est quin conversis clementer ignoscat. *Ibid.*, cap. 15, sent. 8.

83. Quam multi ex peccatoribus injusti posterius effecti sunt, ex malis boni et ex improbis continentes! *Prosec.* LACT. FIRM.

84. Quam multi in prima ætate turpes, et omnium judicio damnati, postmodum tamen laudabiles extiterunt. Lib. *de Ira Dei*, cap. 20.

85. Nequaquam sufficit, si a pravitate vitæ quisque convertitur, nisi et propria vitia gladio spiritus mortificare conetur! Serm. 3, *de S. Anastasio.* S. PETRUS DAMIANUS.

86. Plerosque vidimus in principio conversionis, ita discretionis infregisse repagula, ut laudum solemniis inhabiles redderentur, et apparatu deinceps lautiori foveri indigerent. Ser. 58, *de S. Andræa.*

87. Cum mens convertitur, destruitur quod aversum fuerat. *De confusione linguarum.* PHILO JUD.

88. Peccatorum mutationi, non opes, non regnum, non imperium conferendum est. *De Abrahamo.*

89. Cessat vindicta divina, si conversio præcurrat humana. Sent. 210. S. PROSPER.

90. Non sanat unius conversio crimina plurimorum. Lib. 3, *de Gubernat. Dei.* SALVIANUS.

91. Novum prorsus conversionis genus! licita non faciunt, et illicita committunt; non est hoc conversio, sed aversio. *Ibid.*, lib. 5.

92. Post peccata, quibus homo recessit a Deo, ejus præcepta transgrediens, se convertens, ad majora debet manum extendere, et non esse memediocribus contentus. *Opusc. contra retrahentes ab ingressu religionis*, cap. 5. S. THOMAS AQUINAS.

93. Intelligat unusquisque parum sibi prodesse conversionis famam, nisi in contemptu mundi amaverit disciplinam. Hom. 1, *de Bono discipl.* S. VALERIAN.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

94. Optimus est portus pœnitentiæ mutatio consilii. Orat. 54, *Philipp.* 12. CICERO.

95. Argumentum est in melius translati animi, quod vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. Ep. 6. SENECA.

96. Pars magna pietatis est velle fieri bonum. Ep. 34.

97. Nemo se mutat, qui mutari desperat. *De Moribus.*

98. Vix quisquam in bonum nisi ex malo transit. In suis *Proverb.*

Vide etiam titul. sequentes, *Judicium extremum*, sent. 95; *Mutatio, Negotium*, sent. 19; *Novitius*, per totum; *Prædicatio*, sent. 145; *Princeps*, sent. 65; *Tentatio*, sent. 187, 188.

CONVERSIONIS DILATIO.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANSELMUS. 1. Qui differt in futuram, et forsitan non futuram ætatem, suam vitam corrigere, certum bonum dimittit et, contemnendo procul dubio quod perdit, probat se non amare quod expectat et meretur non accipere. *Prosec.*

2. Qui bonum quod vult facere, ut melius fiat, differt : si melius bonum est, certum est ; si autem melius bonum dubium est, et perdere minus bonum, minus est damnosum et irrecuperabile ; consilium est, ut acceleret facere bonum minus, ne, minus expectando majus, non faciat majus nec minus. Epist. 1, *ad Helinandum.*

3. Conversio dilata difficilior est, accelerata facilior ; ideoque non debet quis esse piger, et tardus ad conversionem. *Prosec.*

4. Diabolus enim quanto diutius possedit, tanto difficilius dimittit.

5. Quanto quis magis tardat conversionem, tanto magis induratur. Part. 2, tit. 9, cap. 13, § 1.

S. AUGUSTIN. 6. Quandiu, quandiu, cras et cras? quare non modo, quare non hac hora finis turpitudinis meæ? Lib. 8 *Confess.*, cap. 12.

7. Malos decipit spes dilationis, dum se diutius victuros putant, et perditos mores aliquando in melius mutaturos. Lib. *Quæst. Evang. ex Matthæo*, quæst. 11.

8. Magna Dei misericordia in hoc quod diem vitæ tibi incertum fecit, ut nescias quando hinc emigrabis; et quotidie speras te aliquandiu conversurum, in hoc ejus magna misericordia. Sup. *Psalm.* CXLIV, vers. 8.

9. Noli dicere, cras me convertam, cras Deo placebo. Quid dicis? Deus conversioni tuæ indulgentiam promisit, sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit. *Ibid.*, vers. 8.

10. Dissoluta et paralytica cogitatio est de crastina cogitare conversione, et hodiernam negligere. Serm. 71, *ad Fratres in eremo.*

11. Fratres, non tardetis converti ad Dominum; sunt enim qui præparant conversionem, et differunt, et fit in illis vox corvina, cras, cras. *Prosec.*

12. Corvus de arca missus, non est reversus ; non quærit Deus dilationem in voce corvina sed confessionem in gemitu columbino.

13. Missa est columba et reversa est. Quandiu cras, cras? observa ultimum cras, quia ignoras quod sit ultimum cras. Super *Psalm.* CII, vers. 8.

14. Mansuetus Dominus, longanimis Dominus, misericors Dominus; sed et justus Dominus, et verax Dominus; largitur tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem quam emendationem. *Prosec.*

15. Semper expectas, et de misericordia Dei tibi plurimum polliceris, quasi ille qui tibi per patientiam promisit indulgentiam, promiserit tibi etiam prolixiorem vitam. Sup. *Evang. Joan.*, cap. 8, tract. 33.

16. Si obtulisti florem juventutis tuæ diabolo, saltem fæcem senectutis tuæ immolare non differas Christo. Serm. 8, *ad Fratres in eremo.*

17. Ipsa dilatio res est, quæ multos occidit, cum dicunt, cras, cras, et subito ostium clauditur; remansit foris cum voce corvina, qui non habuit gemitum columbinum. *Prosec.*

18. Indulgentiam Deus promisit tibi, crastinum diem quis tibi promisit ?

19. Ubi mihi legis indulgentiam te accepturum, si te correxeris ; lege ibi mihi, quantum victurus sis. Non lego, inquis ; nescis ergo quantum victurus sis, esto correctus et semper paratus.

20. Noli timere, nec expectare diem ultimum tanquam furem, qui dormienti perfodiat parietem ; sed vigila, et corrige te hodie.

21. Quid differs in crastinum ? longa vita erit ; ipsa longa sit ; prandium bonum longum nemo differt, et vitam malam longam vis habere ? utique si longa erit ; melius bona erit ; si brevis erit, bene factum est ut bona produceretur ; sic homines negligunt vitam suam, ut nolint habere malam, nisi ipsam. Serm. 16, *de Verbis Dom.*

22. Quare differs vocantem te certus de mercede, incertus de die? vide ne forte quod tibi ille daturus est promittendo, tu tibi auferas differendo. *Ibid.*, serm. 59.

23. Quid differs in crastinum ? longa vita erit ; ipsa longa sit, prandium bonum longum nemo differt, et vitam malam longam vis habere ? *Prosec.*

24. Utique si longa erit, melius bona erit ; si brevis erit, bene factum est ut bona produceretur ; sic homines negligunt vitam suam, ut nolint habere malam, nisi ipsam.

25. Villam emis ? bonam quæris ; uxorem vis

ducere? bonum eligis: filios tibi vis nasci? bonos optas; caligas locas? non vis malas, et vitam amas malam.

26. Quid te offendit vita tua, quam solam vis malam, ut inter omnia bona tua solus sis malus? *Ibid.*, serm. 16.

S. BEDA. 27. Ne tardare velis, si quem convertere possis. In suis *Proverb.*, verbo *Ne*.

S. BERNARD. 28. Ne ob aliud qui renuunt, et differunt converti ad Deum, nisi quia gravem et severum imaginantur, qui pius est; durum et implacabilem, qui misericors est; ferum et terribilem, qui amabilis est. Serm. 38, sup. *Cant.*

S. BONAVENT. 29. Qui tarde convertuntur, parum seminant: qui cito convertuntur, multum seminant, et multum metere possunt. Serm. 5, In *Die Cinerum*.

30. Cave periculum, si enim pœnitentiæ medicina differtur, morbus animæ augetur, insuper inveteratus difficulter sanatur. *Prosec.*

31. Periculosum est, et interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Ser. 5, in *Die Cinerum*.

S. ELIGIUS. 32. Peccator dum labitur, non differat pœnitentiam, quia nescit si tempus pœnitendi accipiet, aut digne pœnitebit. Hom. 9.

EUSEBIUS EMISS. 33. Periculosissima est in ultimum diem promissa securitas. *Prosec.*

34. Stultissimum est, ut causa, quæ de necessitatibus agitur æternis, mutabilitatibus vitæ deficientis committatur extremis.

35. Odibile est apud Deum, quando homo sub fiducia pœnitentiæ in senectutem reservatæ, liberius peccat. Hom. *de Latrone*.

36. Effugere intoleranda supplicia et incendia æterna non poterunt, qui se ad meliora non converterint. Hom. 3, *de Epiphania*.

S. FULGENT. 37. Ipse sibi est perniciosissimus inimicus, quisquis male vivens vitam non mutat antequam finiat. Lib. 2, *de Remiss. peccator.*, cap. 6.

38. Si quis noluerit hic ad Deum converti, et a mala vita ad bonæ vitæ studia commutari, nec illic immutabitur, ubi feliciter mutatis justis immortalitas et incorruptio confertur. *Ibid.*, cap. 13.

S. GREGOR. MAGNUS. 39. Cum pia intentio ad conversionem vocat, sed adhuc ab hac intentione carnis infirmitas revocat, quasi quibusdam vinculis anima ligata præpeditur. Lib. 30, *Moral.*, cap. 12.

40. Celeritas conversionis plerumque oritur ex præcipitatione consilii, non incremento devotionis. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 4.

41. Qui diu convertendos expectat, non conversos sine retractatione cruciat. Lib. 10, *Moral.*, cap. 17.

42. Ne Prædicator vilem peccatorum conversionem æstimet, dum leviter convertere eos ad Dominum potest, differtur conversio, ut conversi diligantur amplius. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 4.

43. Ne expectes ut bonus fias, sed jam fieri incipias. Orat. 5, *de Sua excusat.* S. GREG. NAZ.

44. Nunquam est sera conversio: Latro de cruce transiit in Paradisum. Ep. 7, *ad Lætam.* S. HIERON.

45. Non adeo tarde quis ad Deum convertitur, quin sufficiat ei residuum tempus vitæ quantum libet breve ad peragendum iter peregrinationis, si velit. Sup, *Prov.*, cap. 11. S. HUGO CARD.

46. Multis modis terret Deus homines, ut vel sero convertantur, atque exinde magis erubescant quod tam diu expectati sunt ut redirent. *Prosec.* S. ISID. HISP.

47. Nam nunc minis, nunc plagis, nunc revelationibus quosdam concutit, ut qui volontate converti despiciunt, commoti terroribus convertantur.

48. Plerique ex sola mentis devotione convertuntur ad Deum, nonnulli vero coacti plagis convertuntur, qui ex devotione non convertebantur. Lib, 2, *de Summo bono*, cap. 7, sent. 8.

49. Trahit iniquitatem ut funiculum, qui tardat ad Deum converti. *Ibid.*, cap. 23, sent. 12.

50. Metuendum est ne dum ad finem differtur conversio, incerta occupet mors, antequam subveniat pœnitentia. *Prosec.*

51. Quare etsi bona est ad extremum conversio, tamen multo melior est, quæ longe ante finem agitur, ut ab hac vita securius transeatur. Lib. 2, *de Offic. Ecclesiastic.*, cap. 16.

52. Nemo desperandus est, dum in hoc corpore constitutus est; quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiori proficit. Ep. 92, *ad Rustic. Narbonens.*, cap. 6. S. LEO PAPA I.

53. Extrema insania est, negotium animæ, in necessitatis differe articulum, donec desidiam suam falsa expectatione foventem, tonitruum divinæ indignationis absterreat. Ep. 102, *ad Radigensem Abbatem*. PETR. BLES.

54. Muta vitam dum vivis in hac vita, ne si forte modo, cum potes, distuleris mutare, tunc volens mutare, cum non poteris, cogaris tenere. Lib. 3, ep. 10. PETR. CELL.

55. Ne temetipsum decipias, ne ulterius differas, ne salutis tuæ remedium de die in diem procrastinando animam tuam seducas; sed intra cito, dum licet, in portum conversionis, ne te tardantem repentini opprimant casus, ne te inopinatæ mortis absorbeat fluctus, et æstuantis gehennæ deglutiat barathrum. Lib. 4, ep. 3, *ad quemdam episc.* S. PETRUS DAMIANUS.

56. Non est tuta dilatio tibi ne forte, si nimium procrastinaveris, invidus satanas, sancto S. PETRUS MAURITIUS CLUN.

ad Deum itineri tuo obicem ponat, et gressus tuos (ne implere possis bonum propositum quod inchoasti) retardet. Lib. 5., ep. 6, *ad Humbertum Archidiaconum.*

S. PROSPER. 57. Remedia conversionis ad Deum nullis cunctationibus sunt differenda, ne tempus correctionis pereat tarditate.

58. Qui enim pœnitenti promisit indulgentiam, dissimulanti diem crastinum non spopondit. Sent. 71.

THEOPHYLACTUS. 59. Qui pœnitentiam differt in tempora posteriora non festinat hic pœnitere, qui procrastinat, non assequitur sanitatem. Super *Joan.*, cap. 5.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

EPICTETUS. 60. Quousque tandem differes præstantissima quæque tibi vendicare? Accepisti præcepta quæ amplectenda tibi fuerunt, eaque amplexus es: qualem igitur adhuc doctorem expectas, cujus in adventum tui correctionem differas? Non jam adolescens es, sed matura ætate vir; itaque si neglexeris et cessaris ac sub inde moræ moram, proposito propositum adjunxeris, et dies alios post alios constitueris, non animadvertes nihil te profecisse, sed hominem plebeium forte tam viventem quam morientem? In *Enchirid.*, cap. 75.

SENECA. 61. Quam serum est, tunc velle incipere, cum desinendum est! *Prosec.*

62. Quæ tam stulta mortalitatis oblivio, in quinquagesimum et sexagesimum annum differre sana consilia; et inde velle vitam inchoare, quo pauci produxerunt? *De brevitate vitæ*, cap 4.

63. Maxima vitæ jactura, dilatio est; illa primum quemque extrahit diem, illa eripit præsentia, dum ulteriora promittit. *Pros.*

64. Maximum vivendi impedimentum, est expectatio quæ pendet ex crastino.

65. Perdis hodiernum, dum quod in manu fortunæ positum est disponis, quod in tua dimittis. *De brevit. vitæ*, cap. 9.

66. Dum differtur vita, transcurrit. Ep. 1.

67. Nihil differamus, sic formemus animum, tanquam ad extremum vitæ ventum sit. *Pros.*

68. Maximum vitæ vitium est, quod semper aliquid ex illa differtur. Epist. 101.

69. Multos vitam differentes, mors juncta prævenit; itaque omnis dies velut ultimus judicetur. *De Morib.*

CONVICIUM.

S. BASILIUS MAGNUS. *Definitio.* Omne verbum quod ex affectu ignominia afficiendi dicitur, convicium est, etiamsi ipsum verbum non videatur contumeliosum. In quæst. compendiose explicatis, quæst. 23.

GLOSS. ORD. Conviciari, est imponere vel irrogare alicui crimen vitiosum. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 23.

HUGO CARD. Convicium est turpis verborum infamatio. Sup. *Ecclesiast.*, cap. 5.

S. BONAVENT. *Comparatio.* Qui conviciatur, est sicut canis macelli, qui semper os portat sanguinolentum. Tit, 3. *Diætæ*, cap. 5.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Quando aliquis nobis conviciatur, tunc silentium exerceamus, tunc muti fieri non erubescamus. Lib. 1 *Offic.*, cap. 5.

2. Justi est convicia dissimulare, nihil loqui, plus committere bonorum judicio, quam criminantis insolentiæ. *Ibid.*

3. Bene sibi conscius falsis non debet moveri, nec æstimare plus ponderis in alieno esse convicio, quam in suo testimonio. *Ibid.*

4. Si servus convicium dicat, justus tacet; si infirmus contumeliam faciat, justus tacet; si pauper criminetur, justus non respondet. *Ibid.*

5. Iis quibus peccator conviciatur, si deest justitia, pudor crescit, augetur dolor. *Ibid.*, cap. 48.

S. AUGUST. 6. Convicium lædit famam, et charitatem extinguit. *De Amitia*, cap. 13.

7. Quid scelestius improperio, quod etiam falsa objectione innocentis faciem miserando rubore perfundit? *Ibid.*

8. Abjuremus convicia, quorum ultor est Deus, Semei David conviciis impetens a Salomone occisus est. *Ibid.*

9. Non ago ut efficiar homini conviciando superior, sed errorem convincendo salubrior. Lib. 3, *contra litteras Petiliani*, cap. 1.

10. Quamvis te irritet quisque, quamvis conviciëtur, tu tamen patiens esto, ne rependas contumelias, et melius tacendo vinces injuriam. *De Rectitudine catholicæ conversat.*

11. Quicunque convicio, vel maledicto, vel criminis objectu aliquem læserit, meminerit, satisfactione quantocius curare quod fecit. Regula 3.

S. BASILIUS MAGNUS. 12. Grave quiddam est convicium, sed majus malum id est facienti, quam patienti. Conc. 9, *contra irascentes.*

S. EPHR. E. 13. Vere miser ac deplorandus est ille, qui conviciis in proximos conferendis se assuescit; quid hoc scelere gravius? *De Maledicentia.*

S. GREG. M. 14. Quorumdam mentes plus flagella quam convicia cruciant, quorumdam vero plus convicia quam flagella castigant. Lib. 7, cap 1 *Moral.*

15. Nullius vos ibi lingua implicet, ubi conscientia non accusat. Lib. 6, in *Registro*, indict. 15, cap. 178, Epist. 14, *ad Constantium, ep. Mediolan.*

S. HIERONYM. 16. Difficile evadit opprobria, cui est amica justitia. In *Regula monachorum*, cap. 19.

HUGO CARD. 17. Multi sunt ita parati ad convicia, ut modico verbo concitati, statim evomant quidquid mali sciunt, et quandoque quod nesciunt, fingunt. Super *Prov.*, cap. 25.

S. JOANNES CHRYSOST. 18. Ne ulciscaris: dixit quis male? lauda tu: convicia dixit? dic tu præconia. Hom. 31, sup. *Act. Apost.*

19. Conviciator bonum charitatis omnino corrumpit, et mille proximum invehit incommodis. *Prosec.*

20. Juges inimicitias conflat, et Christi membra discerpit, ac desiderabilem Deo pacem singulis quibusque diebus profligat, amplissimumque diabolo campum per convicia aperiens, eumque efficiens fortiorem. Hom. 16, super *Matth.*

21. Mordere scommatibus, procul est a Christiano. Serm. 17, super *Ep. ad Ephes.*

22. Ubi quis te conviciis incessit, ne exacerberis, sed ingemisce, non ob injuriam, sed ob peccatum, quod te conjicit in ignominiam. *Ibid.*

23. Qui convicium facit fratri, Deo convicium facit. Homil. 1, sup. *Ep. ad Hebr.*

24. Nihil æque animam mordet, sicut improperium: nihil æque tabefacit mentem, sicut convicium. Ser. 3, *de Verbis Apost.*

25. Oblocutus est tibi, probrumque intulit quispiam? sive vera, sive falsa is dixerit, maximum tibi certe coronam texuit, si mansuete convicium tuleris. Serm. 10, super *Ep. ad Rom.*

26. Nihil ita urere eos consuevit, qui contumeliam nobis ingerunt, quam quod conviciis affecti, convicia ridemus. *Ibid.*, ser. 12.

27. Tu corpus pauperis convitiis laceras, et quasvis bestias crudelitate exuperas: illæ siquidem cogente ventre deputatum sibi cibum attingunt: tu vero nemine impellente fratrem tuum devoras, mordes, laceras, licet non dentibus, verbis tamen conviciatoriis, morsibus quibusvis gravioribus. *Ibid.*, serm. 21.

28. Multo magis gloriosum erit, si conviciis impetitus, laudem impenderis. *Ibid.*, serm. 22.

29. Quos vere amamus, nunquam morsu petimus. Hom. 24, super I *ad Cor.*

30. Qui convicium non fert, pusillo est animo. Homil. 10, sup. I *ad Thessalon.*

31. Conviciatur quispiam tibi? duæ sunt januæ, os tuum, et os illius qui te vituperat et probro afficit. Si tuum occluseris, et spirationem non dederis, omnem flatum istum extingues: si vero aperueris, effrænis redditur. *Ibid.* Homil. 11.

32. Convicia audire absque ira, humilitatis est, atque ingenuitatis. Hom. 27, super II *ad Tim.*

33. Ex risu sæpius convicia, de conviciis plagæ et vulnera, de vulneribus et plagis jugulationes, et homicidia oriuntur. Hom. 15, *ad Popul. Antioch.*

34. Nihil turpius, ignavius nihil, nihil muliebrius, in conviciis jactandis altum sapere. *Ibid.* Hom. 31.

35. Diaboli lectum est omne convicium; quasi perniciosus quidam adulter, occulta voluptate cum animo adulteratur, et ex pernicioso spermate diabolicas inimicitias parit. Hom. 52, sup. *Matth.*

S. ISID. HISP. 36. Adversus convicium linguæ fortitudo adhibenda est patientiæ; ut tentationis verba, quæ foris impugnant, tolerantiæ virtute devicta discedant. Lib. 2, *de sum. bono*, cap. 29, sent. 23.

37. Inter vituperationes linguæ, et opprobria hominum justo se remedio mens justa corroborat, ut tanto solidius in Deum figatur interius, quanto exterius ad humanis conviciatur sensibus. *Ibid.*, cap. 29, sent. 25.

S. NILUS. 38. Quando conviciis peteris, considera an aliquid a te factum sit convitio dignum; si vero nihil a te admissum fuerit, fumum fugientem convicium esse existima. Paræn. 89.

S. PETR. DAM. 39. In hoc tibi copiosior merces acquiritur si, dum conviciorum sale conspergeris, humilitate blandiris. Lib. 8, Epist. 3, *ad Albertum.*

40. Ictum convicii sagitta non invenit, cum conviciati mens sese in humilitate velut inclinata deponit. *Opuscul.* 13, cap. 22.

THALASSIUS. 41. Sub benevolentiæ habitu livorem occultat, qui fratrem quasi ex alieno ore conviciis lacessit. *Hecatontad.* 1, sent. 9.

S. VALERIAN. 42. Plena victoria est, ad clamantem tacere, et non respondere provocanti. *Prosec.*

43. Ubi enim verbis verba succedunt, incendio fomenta præstantur.

44. Sicut nihil est deformius respondere furiosis, ita nihil utilius tacere provocatis. Hom. 12.

45. Infinitum est, quantum uni patientia sua præstet, si alter solus insaniat. *Ibid.*, hom. 13.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 46. Ille magnus et nobilis est qui, more magnæ feræ, latratus minutorum canum securus ridet. Lib. 2, *de Ira*, cap. 32.

47. Æquo animo audienda sunt imperitorum convicia, et ad honesta vadenti, contemnendus est iste contemptus. Ep. 76.

48. Multi cum aliis maledicunt, sibi ipsis convicium faciunt. *Prosec.*

49. Nihil enim turpius, quam qui objicit alteri sibi objiciendum. *De Moribus.*

50. Perturpe est quod objicitur, in objiciente cognosci. In suis *Proverb.*

31. Pessimi est debitoris, creditori facere convivium. *De consolat. ad Marciam*, cap. 10.

Vide etiam titulos, *Contumelia* et *Maledicentia*.

CONVIVIUM.

SENTENTIÆ PATRUM

S. AMBROSIUS. 1. Convivia extraneorum occupationes habent, dum etiam epulandi produnt cupiditatem. Lib. 1, *Offic.* cap. 20.

2. Conviviorum devitandæ sunt celebritates: teritur enim officiis pudor, audacia emicat, risus subrepit, modestia solvitur. Lib. 3, *de Virginibus*.

3. Vos graves et prudentes viri, discite detestabillum hominum epulas evitare; talia sunt enim convivia, qualia perfidorum judicia. *Ibid.*

4. Quid te delectant damna sine gratia? rogas ad jucunditatem, cogis ad mortem; invitas ad convivium, efferre vis ad sepulcrum, cibos promittis, tormenta irrogas; vina prætendis, venena suffundis. *De Elia et jejunio*, cap. 14.

S. ANTONINUS. 5. Quot irrisiones, detractiones, proditiones, homicidia fiunt in conviviis? Parte 2, tit. 6, *de Gula*, cap. 1, § 3.

6. Convivia facere, ubi communiter lauta præparantur, cum ex amicitia, vel alia honesta causa fiunt, de se non sunt reprehensibilia. *Ibid.*, cap. 1, § 6.

7. Raro est quando in conviviis multa vana et irrisoria non immiscentur, et ultra debitum non comeditur, et delectetur. *Ibid.*, cap. 1, § 6.

8. Refert Augustinus documentum sibi ab Ambrosio traditum, ut vitaret convivia, quibus terminus temperantiæ exceditur. *Ibid.*

S. AUGUSTIN. 9. Quisquis immoderatus convivioque mediis amissis modestiæ frænis, insana fuerit ebrietate prostratus, aversos respicit nutantes, quos integros videre nequivit; aut sermone longo superflua verba emittit, et vana dicta componit, male clamans et bene sibi sonans. *De sobrietate*, cap. 1.

10. Cur tot Martyrum te natalitia conviviis celebrare delectat, et eorum vitam sequi honestis moribus non delectat? Hom. 50.

11. Rogandi sunt ei parentes ad convivium, et vicini; sed rarius rogandi sunt. Serm. 2, *de Tempore*.

12. Non nimis sumptuosa et deliciosa, sed tam parca et sobria vel honesta debent convivia præparari, ut remaneat unde pauperes refici, unde possit aliquid indigentibus erogari. *Ibid.*

V. BEDA. 13. Inter epulas difficile servatur castitas. In suis *Proverb.*, verbo *Inter*.

14. Magnum convivium est, ubi pariter misericordia justitia et gratia apponuntur. Serm. 3, *de Annunt. B. M.* S. BERNARD.

15. Ubique frænanda lingua præceps, maxime autem in convivio. Lib. 4, *de Consider*.

16. Convivia sumptuosa, damnum sine honore conferunt. Ep. *de Cura et regimine rei familiaris*.

17. Nisi pax in conviviis adsit, non erunt convivia, sed dissidia. *De septem donis sancti Spiritus, in specie de Dono timoris*, cap. 4.

18. Discretionem in verbis ibi (scilicet in conviviis) ratio persuadet. In *speculo discipl.* part. 1. S. BONAVENT.

19. Fugiamus prandia luxuriosa, quæ nos occupant usque ad vesperam; contemnamus cœnas, quæ nos aliquoties etiam invitos usque ad noctem mediam trahunt. *Prosec.* S. CÆSARIUS. ARELAT.

20. In quibus et caro per ebrietatem debilitatur, et anima per turpiloquia et scurilitates vulneratur, forte etiam moritur. Hom. 10.

21. Omnis homo in convivio cordis sui aut Christum, aut diabolum pascit. *Ibid.*, Hom. 23.

22. Sæpe convivium, ebrietatis est theatrum. Libr. 2, *Pædagogi*, cap. 1. S. CLEMENS ALEX.

23. A convivio rationali absit comessatio, et lascivia juvenilis. *Ibid.*

24. Si propter charitatem convenitur ad convivia, convivii finis est benevolentia. *Ibid.*, cap. 7.

25. Sonet Psalmos convivium sobrium. Epist. 2, *ad Donatum*, cap. 10. S. CYPRIAN.

26. Nuptiarum festa improba, et convivia lasciva vitanda sunt. *De Discipl. et habitu Virginum*, cap. 9.

27. Monachum inter epulas cum feminis versari, idem est ac se in ignem projicere. *De humilitate comparanda*, cap. 82. S. EPHRÆM.

28. Fuge convivia, ne fornicator (etiam sine feminis) evadas. *De Perfect. monachi*.

29. Convivia frequenter divites aliis præparant divitibus, ut ferculis delicatissimis suam ventris repleant ingluviem, quibus pauperes fame pereunt. Epist. *ad Damas. pap. de morte D. Hieronymi*. S. EUSEBIUS CÆSARIENS.

30. Ubi convivia, ubi delicata fercula? ubi vina pretiosa mixta saccaro, et aromatibus præparata? epulemini et inebriemini, non enim post mortem amplius facietis, sed cum divite, qui quotidie epulabatur splendide, in tormentis gehennalibus guttam aquæ minimam peroptabitis, nec habere poteritis. *Ibid.*

31. Tales convivii debent habere participes, quæ non carnis solent delicias laudare, sed cordis. Ep. 2, *ad Gallam*., cap 13. S. FULGENT.

32. Solent Reges solemnitatibus suis magnas ac terrenas epulas quærere: Herodi autem cœpit et

carcer delicias ministrare. *Ibid.*, ser. 7, *de Herode.*

GLOSS. DECR. 33. Facilius quis decipitur inter epulas, quam inter loquelas. Apud Gratianum in *Decretis.*

S. GREG. MAG. 34. Nonnulla sunt vitia, quæ a conviviis aut separari vix possunt, aut certe nequaquam possunt. Libr. 1, *Moral.*, cap. 5.

35. Pene semper epulas comitatur voluptas; nam cum corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur. *Ibid.*

36. Accensa mentis intentio inter convivia torpescit. *Ibid.*, libr. 2, cap. 10.

37. Convivia peragi sine culpa vix possunt. Libr. 2, *Moral.*, super illud Job I: *Filiis tuis et filiabus vescentibus*, etc.

38. Convivium reproborum, est delectatio temporalium voluptatum. Lib. 3, *Moral.*, cap. 24.

39. Abundare in conviviis loquacitas solet; prima namque male convivantibus famulatur culpa loquacitatis. Hom. 41, sup. *Evang.*

40. Convivia communia, quæ intentione impendendæ charitatis fiunt, recte sanctitas vestra in suis epulis laudat. *Pros.*

41. Sed tamen sciendum est, quia tunc veraciter ex charitate convivia prodeunt, cum in eis nulla absentium vita mordentur.

42, 43. Cum non plus quam necesse est servitur corpori, sed sola ejus infirmitas reficitur, ut ad usum exercendæ virtutis habeatur. Libr. 2, in *Registro*, ind. 10, cap. 37, epist. 37, *ad Natalem episcop. Salonitan.*

S. HIERONYM. 44. Convivia sæcularium vitanda sunt, et maxime eorum qui honoribus tument. Ep. 2, *ad Nepotian.*

45. Facile contemnitur clericus qui, sæpe vocatus ad prandium, ire non recusat; nunquam petentes, raro accipiamus rogati. *Ibid.*

46. Convivia veluti quasdam catenas fugias voluptatum. Ep. 13, *ad Paulinum.*

47. Inter epulas, palma vitiorum est honesta polluere. Ep. 82, *ad Eustochium.*

48. Difficile inter epulas servatur pudicitia. Tom. 1. Epist. 47, *de Vitando suspecto contubernio.*

49. Laudent te esurientium viscera, non ructantium opulenta convivia. In *Regula monach.*, cap. 19.

50. Utilius est ad exequias funeris quam ad domum ire convivii; quia ibi recordatione conditionis nostræ et fragilitatis humanæ ex præsenti cadavere commonemur; in convivii autem lætitia, etiamsi quid timoris habere videbamur, amittimus. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 7, in illud: *Melius est ire ad domum luctus*, etc.

HUGO A S. VICTORE. 51. Taciturnitas inter epulas idcirco necessaria est, quoniam lingua, quæ in omni tempore ad peccatum prona labitur, periculosius tamen, cum per crapulam inflammata fuerit, ad loquendum relaxatur. *De Instit. monast. ad Novitios*, cap. 18.

52. Septem sunt, propter quæ convivium placet invitatis: scilicet servitoris nobilitas, ferculorum ordinatio, convivarum honestas, vultus hilaritas, invitantis auctoritas, loci amœnitas, mensæ fœcunditas. Super lib. 3 *Regum*, cap. 19. HUGO CARD.

53. Diabolus hodie multos in conviviis a Christo avertit, et subjicit sibi quasi regi. Super II *Reg.*, cap. 15.

54. Mensæ largitas sumptum facit et convivium exhibentis imminuit substantiam. Hom. 45, super *Genes.* S. JOANNES CHRYSOST.

55. Multis rapinis sæpenumero convivia plena sunt. Homil. 49, super *Matth.*

56. Magnifica convivia excogitas, modo tu alios vocas, modo vocaris ab aliis; ita nunc te consumis, nunc alios consumere cogis. Duplicem sic tibi præparas cruciatum: alterum ab his quæ tu, alterum ab his quæ alii hortatu faciant tuo. *Ibid.* Homil. 78.

57. Deliciosa convivia magis luxuriam accusant quam humilitatem commendant. Homil. 51 *Oper. imperfect. super Matth.*

58. Convivium Herodis diabolicum. Fit cibus cædes, vinum transit in sanguinem, finis apponitur in natali, in ortu exhibetur occasus, convivium mutatur in homicidium, organa vertuntur in funus. Homil. 15, *Ex variis locis super Matth.*

59. In convivio Herodis intrat bestia, non puella; quærit caput amputare, non saltare; discurrit fera, non femina; aspergit jubas per cervices, non capillos; anfractibus dilatat membra, sævitia crescit augmentis. *Ibid.*

60. Honestate convivium honoretur, lætitia mensæ pertingat ad pauperes Christi, familia innocentiæ tripudiet disciplina. *Prosec.*

61. Absit ebrietas, luxus absistat, fugetur effusio nimia, saltatricum pestis, lenocinia cantorum, voluptatum fomenta, ventris onera, et naufragium mentis abscindatur. *Ibid.*

62. Ebrietatem excutere debent, maxime illi qui symposia socialia celebrant; nam simulatque dissolutum est convivium, omnis lætitia confestim avolavit. Serm. 24, sup. *Epist. ad Rom.*

63. In convivio divitum voluptas est lasciva, risus effusus, ebrietas, urbanæ facetiæ, turpiloquium. Hom. 1, sup. *Epist. ad Colossenses.*

64. Voluptatem in conviviis, non ferculorum natura, sed convivantium dispositio facere consuevit. Hom. 2, *ad Populum Antiochenum.*

65. In conviviis et mensarum affluentia, divitiarum magnificentia prædicatur. Hom. *Quod nemo læditur nisi a semetipso.*

66. In conviviis magis voluptas est, ubi cibus potusque tantus est, quantus famem depellat, ac sitim. *Ibid.*

67. Olim nusquam superflua illa, et inutilia, nusquam diabolica pompa, nusquam cymbala, et tibiæ, et choreæ, et satanica illa convivia, et scommata omni obscœnitate plena; sed omnis honestas, omnis sapientia, omnis bonitas. Hom. 48, sup. *Gen.*

68. Nihil sit in convivio, quam quod necessarium habet salus humana. Hom. 41, *Operis imperf.*, sup. *Matth.*

69. Pavit te Deus ex bonis suis, unde et posteaquam pastus es, illi oportebat agere gratias, et tu dæmones in convivio introducis. *Prosec.*

70. Quæ enim fistulis et musicis instrumentis canuntur, nihil aliud sunt, quam dæmonum cantilenæ.

71. Duplici nomine p jor'es cane; et ne recordaris quidem bonorum Domini, sed dæmones superinducis.

72. Imo canes sive accipiant aliquid, sive non accipiant, adulantur domesticis, tu vero non ita.

73. Canis etiamsi nihil accipiat, adulatur hero suo; tu vero etiam cum acceperis, latras contra Dominum tuum.

74. Rursus canis etiamsi beneficii quidquid acceperit ab alio, neque sic tamen inimicitiam, quam adversus illum habet remittit, neque ad amicitiam illius trahitur; tu vero etiam cum innumera mala patiaris a dæmonibus, nihilominus eos ad convivia tua introducis. Ser. 1, super *Ep. ad Coloss.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 75. Cui abundantia est epularum, ardentis divitis intendit supplicium; cujus tanta in inferno inter ignes est inopia, quanta hic epularum fuit copia. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 42, sent. 8.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 76. Felices nuptiæ, felices illæ, quibus Christus est præsens, non luxu, sed virtutibus consecrantur. Serm. 157.

S. PETR. DAM. 77. Affluentium epularum fluxus corpus enervat. *Opusc.* 12, cap. 25.

PHILO JUD. 78. Si ad convivium eundum erit, ito cum fiducia intemperantem pudefacturus tua dexteritate. *De profugis.*

S. REMIGIUS. 79. Deliciosæ epulæ provocant corpus ad libidinem. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 14.

ROBERTUS BELLARM. 80. Quamvis ubique noceat malorum conversatio, nusquam tamen magis quam in conviviis, et compotationibus. Super *Psalm.* CXL, vers. 3.

S. VALERIAN. 81. Semper plangit quod erogavit, qui convivium invitus instituit. Hom. 3, *de Arcta vita.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

EPICTETUS. 82. Convivia externa, et popularia devita. In suo *Enchirid*, cap. 45.

PLATO. 83. Ad proborum mensas, probos non invitatos proficisci posse consentaneum est. *De Convivio.*

SENECA. 84. Multi in carcere vixerunt, in convivio perierunt. Lib. 4, *Controvers.* 25.

85. Errat qui amicum in atrio quærit, in convivio probat. Epist. 19.

86. In comessationibus nostris plus cantorum est, quam in theatris olim spectatorum fuit. Ep. 48.

87. Ante circumspiciendum est cum quibus edas et bibas, quam quid edas et bibas. Ep. 19.

Vide etiam *Cibus*, *Mensa* et *Nutrimentum*.

COR IN GENERE.

S. ANTONIUS DE PADUA. Cor est fons caloris, et principium sanguinis, et principium omnium motuum, rerum delectabilium, et offensibilium. Serm. *Dom.* 3, *post Pascha.*

HUGO A S. VICTORE. Cor a sinistris est, et citra mortem inviolabile, sedes et caloris in medio corporis, est sedes animæ, et solius Trinitatis habitaculum. Lib. 4, *de Proprietatibus*, cap. 3.

PLATO. Cor venarum fons est sanguinisque, qui per omnes corporis partes copiose per alveos suos dimanat. In *Dialogo Timæi.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANSELMUS. 1. Cor humanum, cor indigens, cor expertum ærumnas, imo obrutum ærumnis, quantum gauderes, si boni cœlestibus abundares! In *Prosologio*, cap. 25.

S. ANTONIUS DE PADUA. 2. Diabolus in toto corpore hominis, nullum membrum ita conveniens ad venandum, ad speculandum, ad decipiendum invenit, sicut cor hominis, quoniam ex ipso vita procedit. Ser. *Dom.* 3, *Quadr.*

3. In corde sunt tria notanda; indignatio, sedes sapientiæ, et dilectio. *Prosec.*

4. Cor est membrum nobile, et indignans, nec patitur immundum intrare; istam indignationem fornicatio facit amittere, dum patitur talem morsellum glutire.

5. In corde est sedes sapientiæ, et hanc facit vinum amittere.

6. Corde diligimus, et hanc dilectionem amittit, qui temporalium cupiditate inebriatus proximo non subvenit. Serm. 4, *Dom. post Pascha.*

7. Corde sapimus, felle irascimur, jecore amamus. Serm. *Dom*, 5, *post Trin.*

S. AUGUSTIN. 8. Vita cordis amor est : impossibile ut sine amore sit cor, quod vivere cupit. *De Substantia dilect.*, cap. 6.

9. Mutandum est cor, levandum est cor : non hic habitandum corde, hæc mala regio est. Sup. *Psalm.* XXXIX, vers. 20.

10. In hac peregrinatione carnalis vitæ, quisque cor suum portat, et omne cor omni cordi clausum est. Super *Psalm.* LV, vers. 6.

11. Quantum superbum est cor hominis, tantum recedit a Deo : et si recedit a Deo, in profundum it. *Prosec.*

12. E contra cor humile de cœlo adducit Deum ut proximus fiat. Sup. *Psalm.* XCIII, vers. 13.

13. Cor quærit, cor inspicit; intus testis est, judex, approbator, adjutor, coronator; corde laudas Deum, corde benedicis. Super *Psalm.* CXXXIV, vers. 6.

14. Impossibile est illi, qui negotiis sæcularibus implicati sunt, ut cor semper sursum habeant. Super *Psalm.* LI.

15. Illi gravius cor feriunt, qui linguæ gladio feriunt. Tract. 5, super *Evang. Joan.*, de cap. 1.

16. Cor humanum in desiderio non fixum est, nunquam stabile potest esse, sed omni volubilitate volubilius, de alio in aliud transit, quærens requiem ubi non est. *Prosec.*

17. In his autem caducis et transitoriis, in quibus ejus affectus captivi tenentur, veram requiem invenire non valet; quoniam tantæ est dignitatis, ut nullum bonum præter summum bonum ei sufficere possit; tantæ est libertatis, ut in aliquod vitium cogi non possit. In *Manuali*, c. 25.

V. BEDA. 18. Bestia crudelis est cor pravæ mulieris. In suis *Proverb.*, verbo *Bestia.*

19. Janua cordis mens est. *De Substantiis.*

S. BERNARD. 20. Totum cor in quatuor affectionibus est : quid diligas, quid metuas, unde gaudeas, aut contristeris. Ser. 2 *Quadrag.*

21. Scindatur cor, ut visceribus effluat pietatis. *Ibid.*

22. Cor, felle livoris amarum, per linguæ instrumentum spargere nisi amara non potest. Ser. 24, sup. *Cantic.*

23. Pii cordis est cedere importunitati, quæ ad id quod oportet adduci non patitur. Epist. 258, *ad Lem. ep.*

24. In omni creatura, quæ sub sole mundi vanitatibus occupatur, nihil humano corde sublimius, nihil nobilius, nihil Deo similius reperitur. In *Medit.*, cap. 7.

25. Sicut molendinum, si arena imponatur, exterminat, pix inquinat, palea occupat; sic cor cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat et fatigat. *Ibid.*, cap. 9

26. Cor, dum futurum non curat gaudium nec divinum quærit auxilium : ab amore cœlestium elongatur et in amore terrestrium occupatur. *Ibid.*

27. Cor a cogitatione in cogitationem ducitur, et per varias occupationes et affectiones variatur. *Ibid.*

28. Labitur cordis miseria, subtracta divina gratia. *Ibid.*

29. Quam difficile est accedere ad cor ejus, quod impudentia clausit. Serm. 2, in *Pasch.*

30. Cor nihil dignius perficere potest, quam ut ei se restituat, a quo factum est. Epist. *ad quemdam.*

31. Tunc cor hominum Deo datur, quando omnis cogitatio terminatur in eum, girat et circumflectitur super eum, et nihil vult possidere penitus præter eum. *Ibid.*

32. Nihil dignius cogitari potest, quam cor ad eum referre, qui ut viveres, mori voluit. *Ibid.*

33. Ex cordis thesauro sine dubio procedit quidquid foris apparet vitiosum. In *Apologia.*

34. Cor omni mobili mobilius est, omni lubrico lubricosius est. *De Interiori domo*, cap. 25.

35. Nobile regnum possidet, qui cor suum possidet. *Prosec.*

36. Non regnat, qui in corde suo deditus servitutibus vitiorum, præsidet urbibus et turbis populorum.

37. Solus is regnat, qui deposito cordis imperio, ad leges rationis ordinat totum familiam motuum interiorum et exteriorum. *De Interiori domo*, cap. 24.

38. Tribus modis Deus cor hominis emollit ; S. BONAVENT.
per inspirationem, bonam voluntatem creando; per aspirationem, excitando; per occasionem, bonam viam aperiendo ad perfectionem. *Prosec.*

39. Per inspirationem ponit ad volendum, per aspirationem impellit ad appetendum, per occasionem trahit ad perficiendum. Sup. *Psalm.* LIV.[1]

40. Cor amantis, caminus est Dei inflammantis. *Pros.*

41. Sicut enim cor est speculum Dei, arca Dei, ager Dei, ita et caminus Dei.

42. Unde cor justum debet tanquam speculum esse mundum, ut arca opulentum, tanquam ager fructiferum, sicut caminus accensum.

43. Mundum innocentia, dives virtutum opulentia, ardens amoris vehementia, fructiferum bonorum operum vehementia. Ser. 2, *feriæ* 2, *post Pascha*, sup. illud Luc XXIV : *Nonne cor nostrum*, etc.

44. Thesauri virtutum in arca cordis claudendi sunt sera humilitatis. *Ibid.*

45. Qui benignus est corde, benignus est com-

passione. *De Itineribus æternitatis,* itin. 1, dist. 4.

S. CÆSARIUS ARELAT. 46. Omnis homo in convivio cordis sui, aut Christum, aut diabolum pascit. Hom. 23.

CASSIODORUS. 47. Vis scire de fratre tuo, quale cor habeat? attende unde libentius et frequentius loquatur. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Sup. *Psalm.* XL, vers. 7, *Egrediebatur foras et loquebatur in idipsum.*

S. CYPRIANUS ET S. ELIGIUS. 48. Claudatur contra adversarium pectus, et soli Deo pateat. *De Orat. Dominica,* cap. 13, et S. Eligius, homil. 11.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 49. Multo opus est dolore cordis, ad sanandos ipsius cordis dolores. Hom. 5, *ad Monach.*

GLOSS. INT. 50. Aditus cordis contra pravos motus, ratione munitur. Super *Gen.*, cap. 19, in illud: *Clauserunt ostium.*

GLOSS. ORD. 51. Mare est cor nostrum, furore turbidum, rixis amarum, elatione tumidum. Sup. *Job*, cap. 38.

GLOSS. INT. 52. Humiliatum cor, sacrificium est Deo. Sup. *Psalm.* CXXX.

GLOSS. ORD. 53. In corde negligentium prurientia terrena desideria pullulant vitiorum. Super *Prov.*, c. 24.

GLOSS. INT. 54. Diabolus corda claudit, sed Deus aperit. Sup. *Acta Apost.*, cap. 16, in illud: *Cujus Dominus aperuit cor.*

S. GREG. MAG. 55. Nihil nobis vicinius corde, et tamen cum per pravas cogitationes spargitur, longius evagatur. Lib. 26, *Moral.*, cap. 23.

56. Aurem cordis tribulatio aperit, quam sæpe hujus mundi prosperitas claudit. *Ibid.*

57. Aurem cordis terrenarum cogitationum turba dum perstrepit, claudit. Lib. 23, *Moral.*, cap. 10.

58. Aurem cordis tumultus secularium negotiorum claudit, et quies secretæ considerationis aperit. *Ibid.*

59. Robusti sunt motus cordis, cum nulla nisi quæ virtutis sunt, sentiunt. Lib. 26. *Moral.*, cap. 28.

60. Nihil in nobis est corde fugacius, quod a nobis toties recedit, quoties per pravas cogitationes defluit. *Ibid.*

61. Cor carnale dum hujus vitæ gloriam quærit, humilitatem respuit. Homil. 32, sup. *Evang.*

62. Apud homines cor ex verbis, apud Deum verba pensantur ex corde. Lib. 26, *Moral.*, cap. 7.

63. Cor pessimum ex sua malitia tabescit. Homil. 2, sup. *Ezech.*

64. Dum cor in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa. Lib. 22, *Moral.*, cap. 10.

65. Clausis oculis cordis eo animus præcipitatur in infimis, quo obscuratur a summis. Lib. 26, *Moral.*, cap. 8.

66. Anchora cordis, est pondus timoris. Libr. 6, *Moral.*, cap. 17.

S. HIERONYM. 67. Quid necesse est ut cordis tui ostia clausa sint? sponso aperiantur Christo, claudantur diabolo. Epist. 22, *ad Eustochium.*

HUGO A S. VICTORE. 68. Cor humanum toti mundo non sufficit, quia cunctæ res difficiles, nec valet eas homo explicare sermone; et totus mundus cordi humano non sufficit, quia non saturatur oculus visu, nec auris impletur auditu. *Prosec.*

69. Omnis jucunditas, omnis suavitas, omnis pulchritudo rerum conditarum afficere cor humanum potest, satiare non potest, nisi sola illa dulcedo, ad quam factum est. Homil. 2, *super Ecclesiasten*, sup. illud: *Non saturatur oculus visu*, etc.

70. Cor per superbiam inflatur, per invidiam arescit, per iram crepat, per acediam interitur, per avaritiam dispergitur, per gulam inficitur, per luxuriam conculcatur. Sup. *Abdiam.*

71. Cor ad Deum conversum, est morale templum, Ecclesia mystica. Lib. 3, *de Claustro animæ*, cap. 17.

72. Hæc est requies cordis, cum in Dei amore per desiderium figitur. Lib. 2, *de Anima*, cap. 10.

73. Hæc est vita cordis, cum Deum suum contemplatur, et ipsa sua contemplatione suaviter reficitur. *Ibid.*

74. Parvum est cor, sed magna capit: vix ad unius milvi refectionem sufficere potest, et totus mundus ei non sufficit. Lib. 3, *de Anima*, cap. 41.

HUGO CARD. 75. Sicut nitrum aspersum aceto crepitat, ita cor perversum aqua sapientiæ salutaris aspersum (idest quantumcunque suavi correctione tactum) ebullit irascendo, et crepitat murmurando. Super *Prov.*, cap. 25.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 76. Prius corda per mansuetudinem oportet mollire, et postea pungere. Sup. *Acta Apost.* Hom. 7.

77. Cor mollit non furor, neque accusatio vehemens, neque convicia, sed mansuetudo. *Ibid.*

78. Nihil ita cor philosophicum facit, sicut tribulatio. Serm. 24, super *Epist. ad Ephes.*

79. In corde pigri, ut cereus ardet peccatum. Serm. *de Pœnitentia.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 80. Omnia fugere poterit homo, præter cor suum; non enim potest a se quisque recedere. Lib. 2. *de Sum. bono*, cap. 26, sent. 2.

S. LAURENT. JUSTIN. 81. Humano quid incomprehensibilius corde? quemadmodum latebris fovetur innumeris, ita et latitudinem infinitam inhabitat. *de Triumphali Christi agone*, cap. 13.

82. Quod dulciter versatur in corde, frequenter delectabiliterque profertur ex ore. *Ibid.*, cap. 24.

83. Sit cordis tui habitaculum mundum, ornatum, dilatatum, et clausum. *Prosec.*

84. Mundum sit a sordibus polluti amoris, ornatum virtutum floribus, charitate dilatatum, prudentique clausum custodia. Part. 2, serm. *de vita solitaria*, cap. 13.

S. LEO PAPA I. 85. Cor hominum de operum ostenditur qualitate, et formas mentium species detegit actionum. Serm. 6, *Epiphan.*

86. Nullum est in illo corde justitiæ vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum. Serm. 9, *de Passione.*

LUDOV. BLOS. 87. Nullum in hac vita charius digniusque sacrificium Deo omnipotenti offerri potest, quam cor humile atque obediens. In *Apologia pro Thaulero*, cap. 6.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 88. Corda bene conscius aperit, male conscius claudit. Ser. 22.

S. PROSPER. 89. In corde animus suo tantum sensu dijudicat, et omnes varietates uno motu attingit. Sentent. 334.

90. Aliud est migrare corpore, aliud corde; migrat corpore, qui motu corporis mutat locum; migrat corde qui motu cordis mutat affectum. *Ibid.*, sent. 341.

ROBERTUS BELLARM. 91. Humanum cor sicut ad bona recipienda capacissimum atque amplissimum est, sic ad mala toleranda angustissimum esse videtur. Conc. 5, *de Miseria humanæ vitæ*, part. 1.

92. Cor hominis ad lætitiam non latum, non amplum, sed immensum atque infinitum est; ad tristitiam autem, usque adeo exiguum atque angustum est. Conc. 32, *Dom. 4, post Pascha.*

S. THOMAS AQUINAS. 93. Humanum cor tanto intensius in aliquid unum fertur, quanto magis a multis revocatur. Tom. 2, *Opuscul. de perfect. vitæ spirit.*, cap. 6.

THOMAS A KEMPIS. 94. Cor instabile, et a bonis cogitationibus vacuum, nidus est diaboli. Serm. 7, *ad Novit.*, part. 1.

95. Beatus qui nil temporale, nil carnale, nil turbidum, nil tumidum in sacrarium cordis sui sinit intrare, vel si intraverit, nec patitur immorari. *Ibid.*, serm. 8, divis. 4.

96. Cor nunquam quiescit, quin in aliquo sit occupatum, sive bonum fuerit, sive malum; in bono cor confortatur, in malo perturbatur. *Ibid.*, serm. 13, divis. 1.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 97. Cor est primum vivens, et ultimum moriens. Lib. *de Morte et vita.*

SIXTUS PHILOSOPHUS. 98. Templum sanctum est Deo, mens pii; et altare est optimum ei, cor mundum, et sine peccato. Sent. 40.

Vide etiam titul. quinque sequentes, et *Acquirere*, sent. 37; *Avaritia*, sentent. 80; *Vanitas*, sentent. 42.

CORDIS CUSTODIA.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Cor debet miles Christi ante omnia sollicita custodia servare, ne forte illud jactantia extollat, ira inflammet, invidia perforet, avaritia infestet, libido exurat, tristitia gravet, torpor et ignavia oneret. Serm. 2, *Dom. 24, post Trin.*

2. Qui cordis occulta per continentiam quieta servare intus contendit, utique et membra corporis facilius contra pravos actus foris custodit. *Ibid.*

S. BERNARD. 3. Omni sollicitudine et custodia cor custodire, et tenere debes, ut in illo Deus requiescere possit. In *Medit.*, cap. 7.

4. Custodi cor, et retine linguam. *De Ordine vitæ.*

S. GREG. MAG. 5. Omni cura servandus est a malitiæ pulvere oculus cordis, ne hoc quod in actione rectum hominibus ostentat, apud semetipsum per vitium pravæ intentionis intorqueat. Lib. 1, *Moral.*, cap. 20.

6. Si a circumspectionis sollicitudine cor destituitur, vulneribus aperitur. In *Pastorali cura*, part. 3, cap. 1.

7. Teneat fortem custodiam animi, qui potenter vult dispergere motus carnis. Lib. 6, 1 *Regum*, cap. 2.

8. Omni custodia serva cor tutum, dicit Sapiens, quia ex ipso vita procedit, et de neglecto mors exit. *Ibid.*

S. ISID. HISP. 9. Magna observantia circa cordis est custodiam adhibenda, qui aut bonæ aut malæ rei ibi consistit origo. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 25, sent. 8.

PETR. CELL. 10. Cor hominis est arca aut Dei, aut diaboli; ut autem sit arca Dei, Deo committat custodiam sui. Lib. 1, *de Tabernaculo Mosaico.*

RICH. A S. VICTOR. 11. Quanta cautela cor custodiendum est, in quo sapientiæ thesaurus invenitur; quo nihil ditius, nihil tutius possidetur. Part. 1, tract. 1, *de Statu interioris homin.*, cap. 4.

IN VITIS PATR. 12. Esto janitor cordis tui, ne intret peregrinus. Lib. 10, cap. 110.

13. Nisi exterior noster homo se sobrie gesserit, impossibile est interiorem custodire. Lib. 5, libello 11, num. 45.

Vide etiam tit. *Anima*, sent. 210; *Cordis puritas*, sentent. 4, et 59; *Innocentia, Custodia.*

CORDIS DUPLICITAS.

S. ANTONIN. ET S. THOMAS AQUINAS. *Definitio.* Duplicitas, est qua homo unum intendit, et aliud prætendit. Part. 4, tit. *de Justi-*

tia. cap. 15, § 1. Et Thomas Aquinas, secunda secundæ quæst. 109, art. 2.

DIONYSIUS CARTHUS. Bonæ simplicitati contraria est duplicitas vulpina, quæ est prava et duplicata intentio. Super *Epist. B. Jacobi*, cap. 1, in illud: *Vir duplex animo*.

FRANCISCUS TITELMAN. Corde duplici sunt, qui non recto, non sincero, non simplici corde loquuntur; sed aliud voce oris, aliud gestant in animi intentione. Sect. 1, super *Psalm*. II.

S. THOMAS AQUINAS. Duplicitas animi, est vertibilitas animi ad diversa. Secunda secundæ, quæst. 53, art. 6.

Duplicitas, est qua aliquis aliud habet in corde, et aliud ostendit exterius. Secunda secundæ, quæst. 109, art. 2.

Duplicitas est, quando lingua et intentio non concordant; quia facit intelligi et credi quod non est. *Opuscul. de Mendacio*.

S. VALERIAN. Duplex est, qui aliud in corde ferit, aliud in lingua disponit. Homil. 5, *de Oris insolentia*.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ALBERTUS MAGNUS. 1. Duplex simplicem quidem se exhibet in conversatione exteriori, et tamen dolum gestat in corde. Part. 1, *de Paradiso animæ*, cap. 29.

S. AMBROSIUS. 2. Nulli tam importuni, tam fallaces, tam captiosi sunt, quam ipsi quos constat, aliud colere, et aliud profiteri, aliud intus gerere, et aliud foris monstrare. Super 2, *ad Timoth*., cap. 3.

S. AUGUSTIN. 3. Qui bonitatem simulant, duplici corde sunt. *De ser. Dom. in monte*, lib. 2.

4. Væ duplici corde, qui in corde suo partem faciunt Deo, partem faciunt diabolo; iratus Deus, quia fit ibi pars diabolo, discedit, et totum diabolus possidebit. Tract. 7, in cap. 1, *Evang. Joan*.

5. Quando aliquis aliquid in corde tegit, et aliud loquitur, tanquam duo corda possidet. *Ibid.*

6. Non aliud pectus tegat, et aliud lingua proferat. Serm. 29, *de Verbis Dom.*

7. Non amo in voce laudatorem, et in corde contemptorem. Serm. 16, *de Verbis Dom.*

8. Dolus duplicat cor, adulatio duplicat linguam. Homil. 20.

S. BERNARD. 9. Quisquis verbum in ore habet, et in corde non habet, aut dolosus est, aut vanus; quisquis vero in corde et non in ore, aut superbus est, aut timidus. Serm., *ad Milites templi*, cap. 12.

10. Simplicitas candor est, nævus duplicitas. Serm. 71, sup. *Cant.*

11. Quid est duplicitas, nisi dolus? *Ibid.*

S. BONAVENT. 12. Omnis simulatio, et omnis duplicitas mendacium est. In *Regula novit*. cap. 9.

CASSIODORUS. 13. Necesse est ut mala loquatur, qui duplicia corda gestat. Sup. *Psalm*. II, vers. 2.

DIONYSIUS CARTHUS. 14. Detestanda est cordis duplicitas, et prorsus abjicienda, sed columbina simplicitas amplectenda. Sup. *Epist. B. Jacobi*, cap. 1, in illud: *Vir duplex animo*.

GLOSSA ORD. 15. Ne quis duplicis cordis accedat ad Deum; quia nisi pœnituerit, in æternum peribit. Super *Ecclesiastic*., cap. 3, in illud: *Væ duplici corde*.

16. Duplex est, qui genu ad preces flectit, et mordente conscientia de impetratione diffidit. *Prosec.*

17. Duplex est, qui vult gaudere cum sæculo et gaudere tum Deo, qui de bonis quæ agit, non Deum, sed favorem quærit. Sup. *Epist. B. Jacobi*, cap. 1, in illud: *Vir duplex animo*.

S. GREG. MAG. 18. Omnis qui cordis puritate perfruitur, eo ipso quod duplicitatis in se tegumentum non habet, nudus est ab iniquitate. Lib. 16, *Moral.*, cap. 3.

19. Speciale est duplicium malum, quia dum perversa et duplici actione cæteros fallunt, quasi præstantius cæteris prudentes se esse gloriantur. Parte 3, *Pastoral*. cap. 1.

20. Deum illorum mentes de arcanis cœlestibus, suæ inspirationis claritate illuminat, quos nulla caligo duplicitatis obumbrat. In *Psalmos septem Pœnit., super Psalm*. V, vers. 3.

S. HIERONYM. 21. Nunquam aliud corde teneas, aliud ore proferas; quod pudet dicere, pudeat etiam cogitare. Ep. 1, *ad Demetriad.*

22. Nunc inter amicos rara fides est, cum aliud in labiis, aliud in corde versatur; venenum animi, linguæ mella tegunt. Lib. 2, super *Michæam*, cap. 7, in illud; *Matth*. 10: *Tradet frater fratrem*.

HUGO A S. VICTORE. 23. Versutia cordis tanto periculosior est, quanto occultior. Sup. *Threnos*.

HUGO CARD. 24. Tentat Deum, qui duplici corde venit ad eum. Sup. *Deuteron*., cap. 6.

S. JOANNES CHRYSOST. 25. Illius labia dolum loquuntur, qui pacem in labiis, et malitiam servat in corde. Hom. 9, *Oper. imperf. super Matth.*

26. Subdolus licet innumera habeat bona opera, disperdit ea, e contra autem agit simplex. Hom. 7, super *Acta Apostol.*

27. Nulla sit in mente duplicitas, quia duplicitas immaculatæ ovis membra, lupina malignitate transfundit in viscera. Serm. 1, *feriæ* 8, *Passionis*.

28. Lepra ubi animam occuparit duplex, facit cor scilicet ad fidem et ad infidelitatem se dispertiens. Hom. in *Dictum Apostoli* 1 *Corinth*., cap. 15, *Cum autem subjecta fuerint illi omnia*.

S. ISID. HISP. 29. Non aliud dicas, et aliud facias; non aliud loquaris, et aliud animo teneas. Lib. 2, *de Synonym*. cap. 10.

LACT. FIRM. 30. Ambire, simulare aliquid et prætendere,

aliud agere videri, cum aliud agat; præstare se alteri fingere, quod sibi præstet, subdoli est. Lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 12.

S. LAURENT. JUSTIN. 31. Mens duplicitate plena, semper in laboribus est, semper in fluctuatione; quia aut molitur magna, quæ inferat; aut metuit, ne sibi illa ab aliis inferantur. *De ligno vitæ*, tract. 9, *de Perseverant.* cap. 3.

S. LEO I. 32. Anima Christiana, quæ verum vivumque Dei templum est, omni circumspectione præcaveat, ne duplicis cordis ruga dedecoret. Ser. 3, *Quadrag.*

PETR. DAM. 33. Cave duplicitatem, esto simplex, ut quod lingua depromitur, mente versetur. *Prosec.*

34. Qui simpliciter graditur, azymus est, novum hominem induit: qui ex duplicitate, fermentum est, et in vetustatis errore permansit. *Opusc.* 49, cap. 8.

S. PROSPER. 35. Non vincit in bono malum, qui in superficie bonus est, et in alto malus est, et opere parcens, corde sæviens, manu mitis, voluntate crudelis. Sent. 247.

SALVIAN. 36. Aliud ora hominum, aliud corda agunt. Lib. 3, *de Gubernat. Dei.*

S. THOMAS AQUINAS. 37. Certe illi pessimi sunt, qui ore diligunt, et corde nocent. *Opusc.* 9, *de Dilect. proximi*, verbo *Interrogatus.*

38. Duplices osculum in ore gerunt, et retro pungere quærunt. *Opusc. de Modo confitendi*, *de Mendacio.*

THOMAS A KEMPIS. 39. Ubi cordis duplicitas, ibi inconstantia, et multa nequitia. In *Hortulo rosarum*, cap. 16, sect. 2.

VALERIAN. 40. Inextricabile profecto malum est, dolosa consilia miscere blanditiis. *Prosec.*

41. Difficile potest fieri ut ille, cuiquam placere possit, qui simul dulcem et falsam aquam profert.

42. Cor ipsum hominis, quamvis sit vivum et sapiens, integra prudentia caret, si amaritudo fellis infecerit.

43. Omnia subdolæ mentis compescenda sunt vitia, ne dum cœperint aliqua intrinsecus amara concipere, etiam ea quæ sunt in ore dulcia incipiant displicere. Homil. 5, *de Oris insolentia*, post medium.

Vide etiam tit. *Falsitas*, *Fraus*, *Hypocrisis*, *Proditio per totum*, *Simplicitas*, sentent. 6, *Venia*, sentent. 25, 26.

CORDIS DURITIA.

S. AUGUSTIN. *Definitio.* Duritia cordis, obdormitio est. Super *Psalm.* LXXV.

Duritia cordis, est Dei obviare mandatis. Libr. *de Prædestin. et gratia*, cap. 4.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. *Productio.* Ex duritia cordis, infidelitas nascitur. Homil. 6, *ad Hebr.*

S. JOAN. CLIM. Duritia cordis interdum a satietate, sæpe vero etiam ab insensibilitate, atque affectione vitiosa originem ducit. Gradu 26.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. *Comparatio.* Sicut solida corpora et dura non obsequuntur manibus medicorum, sic et animæ obduratæ non obsequuntur verbo Dei. Hom. 6, sup. *Ep. ad Hebr.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Omnis homo, qui in hoc seculo usque ad finem in cordis obduratione permanserit, eum sine fine sempiterna cruciatio retinebit. *De fide ad Petr.*

S. BERNARD. 2. O duri, o indurati, et obdurati filii Adam, quos non emollit benignitas Salvatoris! Serm. 2, *Pentec.*

3. Elatum cor, durum est, et expers pietatis. Serm. *de Nimia fallacia præsentis vitæ.*

4. Humanum cor lacrymas nesciens, non modo durum, sed et impurum esse necesse est. *Ibid.*

5. Cor durum, nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec precibus movetur, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum est ad beneficia, ad consilia infidum, ad judicia sævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, præteritorum obliviscens, præsentium negligens, futura non providens. Lib. 1, *de Consid.*

6. Nihil est tam durum quod duriori non cedat. Lib. 3, *de Consid.*

7. Durissimi cordis est, quisquis Deum toto affectu non diligit. Ser. *de Diligendo Deo.*

S. BONAVENT. 8. Cor durum est, in quo nulla castigatio, nulla comminationum et terrorum collisio; unam scintillam Spiritus sanctus generare potest. Ser. 8 *Pentec.*

9. Culpabiliter se durum ostendit, qui damna temporalium vel mortem amici deflet, et non dolorem peccati ostendit per lacrymas. Ser. 1, *Dom.* 9, *post Pentec.*

S. GREG. MAG. 10. Cordis duritiam, imber compunctionis emollit. In *septem salm. panit.*, super *Psalm.* 1, vers. 6.

11. Gravis mœror est duris cordibus infructuose prædicare. Lib. 35, *Moral.*, cap. 9.

HUGO CARD. 12. Durum est cor sine affectione, sed grave sine spiritualium intentione. Super *Exodum*, c. 8.

S. JOANNES CHRYSOST. 13. Mens barbara est, quæ dura et immitis est. Ser. 5, super *Ep. ad Rom.*

S. ISID. HISP. 14. Corda reproborum lubrica sunt ad malum consentiendum et fluxa; ad bonum vero consentiendum, durissima. Lib. *de Summo bono*, cap. 32, sent. 9.

15. Duritia, quæ mentem premit; non sentitur. *Ibid.*

PETRUS BLES. 16. O dulcedo cordium, Deus animarum, aufer a me cor incircumcisum, cor coagulatum, cor lapideum, et da mihi cor carneum, cor humile, cor contritum. Epist. 137, *ad Alexandr.*

RICH. A SANCTO VICT. 17. O odiosa durities cordis, qua se homo non sentit, nec alium; nec pietate flectitur, nec precibus movetur, exemplis non inducitur, minis non terretur, beneficiis duratur, flagellis non eruditur, frontosus ad turpia, pronus ad illicita, subdi nescius. Parte 1, *de Grad. charit.*, cap. 4.

THALASSIUS. 18. Obduratos horrenda tormenta excipient, nam sine magnis laboribus mollefieri nequeunt. *Hecatontade* 20, sent. 67.

S. THOMAS AQUINAS. 19. Per obdurationem fit homo deterior. 1, 2, quæst. 79, art. 3.

S. VALERIAN. 20. Duritia cordis pacis studio castigata mollescit. Hom. 12.

SENECA. 21. Laborandum est, ut animum nostrum formare incipiamus et corrigere antequam indurescat pravitas ejus. Ep. 50.

Vide etiam tit. *Obstinatio*, per totum; *Impudentia*, sent. 21; *Judicium Dei*, sent. 39; *Mors*, sent. 118; *Oratio*, sent. 37; *Peccatum*, sent. 331.

CORDIS PURITAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Possessio pretiosa, homo mundus. Super *Psalm.* 37.

2. Emunda interiora mentis tuæ; et, si diligenter pectoris tui secreta mundaveris, aliorum mundare valebis. *Prosec.*

3. Quomodo enim potes aliorum corda mundare, nisi tuum ante mundaveris? Lib. 5. sup. *Luc.*, cap. 6.

S. ANTONIUS DE PADUA. 4. Cum incipis, magis debes niti ad munditiam vitæ; cum proficis, ad odorem bonæ famæ. Ser. *Dom.* 10 *post Trinit.*

5. Vis animum purum custodire? esto in tranquillitate conscientiæ. *Ibid.*, serm. 17.

S. AUGUST. 6. Nihil ita Deum inclinat ad pietatem et misericordiam, quemadmodum purus mentis affectus. *De Spiritu et anima*, cap. 50.

7. Difficile est ut in deliciis viventes mundum cor habeant. Ser. 2 *Dom.* 24 *post Trinit.*

8. Mens pura et sancta paradisus est deliciarum, variis bonorum operum virgultis consita, variisque virtutum floribus purpurata, et suaviter cœlesti gratia irrigata. Ser. 10, *ad fratres in eremo.*

9. Cordis munditio est tanquam oculus quo videtur Deus, cujus simplicis habendi tantam curam esse oportet, quantam ejus rei dignitas flagitat, quæ tali oculo conspici potest. *De Serm. Dom. in monte*, lib. 2.

10. Qui mundum et simplex cor habere appetit, non debet sibi reus videri, si aliquid occultat, quod ille cui occultat, capere non potest. *Ibid.*

11. Mundatus oculus aptus et idoneus erit ad contemplandam interiorem lucem suam, iste enim oculus cordis est. *Ibid.*

12. Qui agrum non coluerit (id est animam suam non mundaverit) et spinis eum opprimi permiserit, habebit in hac vita maledictionem terræ suæ, et post hanc vitam habebit vel ignem purgationis, vel pœnam æternam. *Prosec.*

13. Tanto quisque est Deo similior, quanto ab immunditia mundior est. Lib. 5, *de Civ. Dei*, cap. 14.

14. Templum sanctum est Deo, mens pura, et altare optimum est ei. *De Natura et gratia*, cap. 64.

15. Primum illum quod beatum censendum est, puritas animi nostri est. Habetur apud div. Joannem Damascen., lib. 2 *Parall.*, cap. 8. S. BASILIUS MAGNUS.

16. Sicut corporis natura est sanitas, ita cordis natura est puritas. *Prosec.* S. BERNARD.

17. Si sanitati corporis sollicita est providenda custodia, puritati cordis tanto sollicitior est impendenda, quanto pars ista dignior illa esse convincitur. Serm. *de Triplici genere bonorum.*

18. Tria sunt necessaria cordis puritati: integritas actionis, simplicitas intentionis, tranquillitas devotionis. In suis *Sententiis*, cap. *Tria.*

19. Puritas cordis tria confert: spiritum libertatis, Gaudium securitatis, Firmitudinem charitatis. *Ibid.*, cap. *Puritas.*

20. Puritas cordis in duobus consistit, in quærenda gloria Dei, et utilitate proximi. Epist. 42, *ad Henricum, Senonensem archiepiscopum.*

21. Puritatis intimæ bono gloriari non potest veraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfecte respuerit. *Ibid.*

22. Pura veritas non nisi puro corde videtur. *De duodecim grad. humilit.*, cap. *Inquirimus.*

23. Si tibi mens bene conscia est, terreno carcere resoluta, cœlum libera petit. Lib. 2, *de Consol. Philos.*, prosa 7. BOETIUS.

24. O stultitia mirabilis! mundat homo faciem, manus, pedes, imo etiam calces mundat, et miserum cor non mundat. Serm. 2 *feriæ* 2 *post Pascha.* S. BONAVENT.

25. Qui vult seipsum mundum conservare per puritatem, debet quantum potest fugere consortia mulierum. Serm. 2 *Dom.* 11 *post Pentec.*

26. Valde mirabile est et detestabile, quod toto posse sic homines laborant a turpibus sollicite mundare corpora, et non corda. *Pros.*

27. Mundare a vermibus caput, mundare a noxiis intestina, mundare a sordibus vestimenta.

28. Quærunt in lectis munda linteamina, munda fercula, munda vina, et munda valde mancipia : et non curant, si immunda habeant corda.

29. Quid stultius ? quid detestabilius ? quid inordinatius ? vis habere omnia munda, et animum cœlo nobiliorem non curas esse immundum ? Serm. 4, *de sanctis Apost.*

30. Immunditia oris testis est immundi cordis. Non credunt homines se habere corda munda, qui verba habent immunda. *Ibid.*

31. Tria sunt, quæ cordis munditiam faciunt : lectio Scripturarum, largitio eleemosynarum, effusio lacrymarum. Tit. 7 *Diætæ*, cap. 5.

32. Tria sunt, quæ ad cordis munditiam disponunt : scopa confessionis, lima correctionis, fornax afflictionis. *Ibid.*

33. Animus generosus libentius quiescit in lecto conscientiæ quando est mundus, quam quando est immundus. *Ibid.*, tit. 8, cap. 1.

34. Puritas cordis, via est regia, per quam ad sponsi amplexus, per quam tandem ad patriam pervenitur. In *speculo discipl.*, part. 2, cap. 6.

IONYSIUS CARTHUS. 35. Puritas mentis maxime est appetenda, jugiter exquirenda, diligentissime conservanda. Sup. *Ep. B. Jacobi*, cap. 1.

36. Cordis puritas omnium exercitiorum finis est. Sup. *hymnos de tempore feriali, ad Primam.*

37. Nemo in hac vita sic mundus est, ut non sit magis magisque mundandus. *De mortificat. vivifica*, art. 7.

IDYMUS. 38. Mens pura, thronus ac templum verum Dei est. Hab. apud D. Joan. Damasc., lib. 2 *Parall*, cap. 78.

EVAGRIUS. 39. Cor castum, contemplationum portus est. Habetur apud D. Joan. Damasc., lib. 2 *Parall.*, cap. 78.

FRANCISCUS ASSISIAS. 40. Vere mundo corde sunt, qui terrena despiciunt, et cœlestia quærunt. *Opusc.* in *Admonit. ad fratres*, cap. 16.

GREGOR. MAGNUS. 41. Omnis qui cordis puritate perfruitur, eo ipso quo duplicitatis in se tegumentum non habet, nudus est ab impuritate. Lib. 16 *Moral.*, cap. 3, num. 3.

42. Ad custodiendam cordis munditiam, exteriorum sensuum disciplina servanda est. Lib. 21 *Moral.*, cap. 2, num. 2.

43. Cordis munditiam quisquis adipisci non appetit, ejusdem a se auctorem munditiæ repellit. *Ibid.*, cap. 3, num. 3.

44. Qui puritatem cordis obtinere appetit, cœlestia cogitat, nullis curarum secularium occupationibus impeditur, sed id quod per devotionem appetit, per affectum puritatis assurgit. Lib. 4, in I *Reg.*, cap. 5, sup. illud : *Et mutaberis in virum alterum.*

45. Omnipotenti Deo reus est, qui in omne quod agit et loquitur, purus non est. Lib. 5, in *Registro*, indict. 11, cap. 100, ep. 61, *ad Mauritium Augustum.*

46. Iniquorum mentes, quia damna sua considerare negligunt, integritatem cordis, quasi nescientes, perdunt. Lib. 5 *Moral.*, cap. 29.

47. Apud omnipotentis Dei singularem munditiam, humani cordis munditia plurimum valet. Lib. 3 *Dialogi*, cap. 15.

48. Candida vita, est mentis incorruptio, et flos virginitatis. Hom. 6, sup. *Ezechiel.*

49. Quod animus firmiter conservat, puritas mentis per bonos mores fideliter ordinat. *De Animæ medicina*, cap. 8. HUGO A S. VICTORE.

50. Nihil pretiosius perpetua cordis puritate. *Collat.* 19 *Abbatis Joannis*, cap. 14. JOAN. CASS.

51. Optimum institutum est, vita pura ; hoc enim fundamentum est virtutis, quod qui recte jecerit, facile consequetur alia omnia. Hom. 60, sup. *Genes.* S. JOANNES CHRYSOST.

52. Qui castum habet cor, ibi discumbit Christus. Hom. *de Præparat. Adventus Domini.*

53. Is beatus est, cujus mundus et purus est animus. Ep. *ad Zenam.* S. JUSTINUS MART.

54. Omnia, quæ animi puritatem obnubilant, abstergenda sedulo, et quadam elimatione radenda sunt. Serm. 3 *Quadrag.* S. LEO I.

55. Nimis æquum est ut, tam bono Deo, tam dulci animarum nostrarum sponso integram cordis puritatem servemus. Lib. 1 *Enchiridii*, documento 11. LUDOV. BLOS.

56. Quanto purior anima redditur, tanto largior ei spiritus infunditur. Lib. 7, sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 8. ORIGEN.

57. Puritas cordis est affectus fidei. 2, 2, quæs 7, artic. 2. S. THOMAS AQUINAS.

58. Fundamentum et janua virtutum omnisque gratiæ, ac spiritualis consolationis principium est conscientiæ puritas ac cordis munditia. *Opusc. de Modo confitendi.*

59. Beatus qui nil temporale, nil carnale, nil turbidum, nil tumidum in sacrarium cordis sui sinit intrare vel, si intraverit, nec patitur immorari. Serm. 8, *ad Novitios*, divis. 4. THOMAS A KEMPIS.

60. Cor purum penetrat cœlum et infernum. Lib. 2 *de Imitat. Christi*, cap. 4, sect. 2.

61. Munditia cordis in humilitate fundatur, precibus acquiritur, fletibus enutritur. *Meditat.* 16, *de Cordis munditia*, cap. 3.

62. Penetrat et aereas potestates securus puræ conscientiæ cursus. [illegible]

63. Angelis est similis qui puritatem custodit mentis et corporis. In *Hortulo rosarum*, cap. 4, sect. 3.

S. VALERIAN. 64. Non ille sine triumpho parvo diem transigit, qui castigatis vitiis animo purificatus incedit. Hom. 16, *de Bono martyrii*.

IN VIT. PATR. 65. Charitas, et taciturnitas, et occulta meditatio operantur cordis puritatem. In *Sententiis*, in fine positis, sent. 77.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 66. Animus, nisi purus et sanctus sit, Deum non capit. Epist. 87.

SIXT. PHILOS. 67. Templum sanctum est Deo mens pii, et altare est optimum ei cor mundum, et sine peccato. Sent. 40.

Vide etiam titul. *Cogitatio*, sent. 170 : *Conscientia*, sent. 28, 32, 37, 82, 83 : *Defensio*, *Culpa*, *Correctio*, *Eleemosyna*, *Gratia*, *Monachus*, *Oblatio*, *Ornatus*, *Pulchritudo*, *Tentatio*, *Visio Dei*, *Vita*, *Votum*.

CORDIS RECTITUDO.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Non recto corde es? quare? quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed Dei vis curvare ad tuam. *Prosec.*

2. Illa recta est, si tu es curvus; voluntas tua corrigenda est ad illam, non illa curvanda est ad tuam, et rectum habebis cor. Sup. *Psalm.* XXXV, vers. 11.

3. Recto corde recta sunt opera; cum autem cor rectum non est, opera recta non sunt, etiamsi recta videantur. *Prosec.*

4. Rectus est Deus, et ideo recte adhærens; potest fieri rectum, quod in se fuit pravum cor hominis. Sup. *Psalm.* LXXVII, in *exposit.* vers. 13.

5. Rectum cor cum Deo est, quando propter Deum quærit Deum. *Ibid.*, vers. 40.

6. Non sit cor nostrum erectum, antequam sit rectum quia male erigitur, quod non primo corrigitur. Sup. *Psalm.* CXLVI, vers. 3.

7. Distortum cor, pravum cor est, quod non se corrigit ad Deum, et Deum vult distorquere ad se. *Ibid.*

8. Rectus Deus perverso non placet; vis ut placeat tibi rectus Deus? esto corde rectus, noli tibi placere. Serm. 2, *Dom.* 19, *post Trinit.*

9. Quis est rectus corde? sequens voluntatem Dei. Tract. 2, in cap. 6, *Evang. B. Joan.*

10. Qui sunt recto corde? qui hoc volunt quod Deus vult. Distorti ergo cordis est, quando aliud vult Deus. Sup. *Psalm.* XCIII, vers. 15, *Qui recto sunt corde.*

S. BERNARD 11. In recto corpore curva est anima; annon confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes? corpore rectus stare, qui corde repis in terra? Serm. *de Primordiis*.

12. Quid indecentius, quam curvum recto corpore gerere animum? *Prosec.*

13. Perversa res est et fœda, luteum vas (quod est corpus de terra oculos habere sursum; et e contra internos sensus atque affectus trahere in terram deorsum. Serm. 24, sup. *Cantica*.

14. Illum rectum corde dixerim, qui et recte in omnibus sentiat, et a recto quod senserit, in nullo dissentiat. *Ibid.*

15. Quomodo rectus erit, cujus fides mortua, cujus opus mors, cujus nulla dilectio, amaritudo multa? *Ibid.*

16. Eo anima recta est, quo appetens æternorum; quæ autem non quærit, nec sapit quæ sursum sunt, sed quæ super terram, non plane est recta, sed curva. *Ibid.*, serm. 80.

17. Quærere et sapere, quæ sunt super terram, curvitas animæ est, et e contra, meditari ac desiderare quæ sursum sunt, rectitudo. Lib. 2, *Florum*, cap. 2.

CASSIODORU 18. Corde recti sunt qui rectas semitas Domini gradiuntur. *Prosec.*

19. Ab illa enim regula qui pedem voluerit amovere, distortus est; nec potest rectus dici, nisi qui illi veritati prædicationique consentit. *Psalm.* LXIII.

S. GREGORI MAGN. 20. Nequaquam veraciter rectus est, qui adhuc a pravitatis desiderio liber non est. Lib. 9, *Moral.*, cap. 23.

21. Recta stat anima, cum superna desiderat, et nequaquam flectitur ad ima. Hom. 31, sup. *Evang.*

22. Curvum cor est, cum ima appetit; dirigitur, cum ad superna sublevatur. Lib. 24, *Moral.*, cap. 11.

23. Ab omni rectitudinis statu depereunt, qui per noxia verba dilabuntur. Lib. 7, *Moral.*, cap. 17.

24. Mentis judicium rectitudinem conspicit, sed ad hanc operis fortitudo succumbit. Hom. 31, sup. *Evang.*

25. Terram semper intuetur, qui curvus est. *Ibid.*

26. Nemo rectitudinem suam, nisi cum rectus esse cœperit, deprehendit. L. 24, *Moral.*, c. 6.

HUGO A S VICTORE. 27. Cor hominis dirigitur, quando humana voluntas divinæ voluntati conformatur. Sup. *Psalm.* CXVIII, cap. 71.

HUGO CAR 28. Rectus est homo, qui non est distortus per injustitiam, nec curvus per concupiscentiam terrenorum. Sup. lib. *Judic.*, cap. 19.

S. JOAN. CLIM. 29. Anima recta, contubernalis est humilitatis; iniqua autem, superbiæ est adolescentula. Gradu 24.

30. Raræ sunt animæ rectæ, et ab omni malitia, et nequitia, et simulatione, et astu alienæ. *Ibid.*, gradu 26.

PETR. BLES. 31. Non est aliquis rectus, si recte non dividat. *Prosec.*

32. Non est rectus, qui linguam Deo, animam offert diabolo.

33. Non est rectus, quem avaritia contrahit, quem torquet ambitio, quem voluntas incurvat.

34. Rectus est, cujus melior est vox operis, quam vox oris, qui bene loquitur, sed melius agit. Sup. *Job*, cap. 1.

S. PROSPER. 35. Recti corde de præceptis Dei et constitutionibus non queruntur. Sent. 35.

36. Bonum est sursum habere cor, non tamen ad seipsum, quod est superbiæ; sed ad Deum, quod est obedientiæ. *Ibid.*, sent. 153.

S. THOMAS AQUINAS. 37. Rectum cor habet, qui vultt quod Deus vult: sed quilibet tenetur habere rectum cor, ergo quilibet tenetur velle quod Deus vult. 1, 2, quæst. 19, art. 10, argum. 1.

THOMAS A KEMPIS. 38. Si rectum cor tuum esset, tunc omnis creatura speculum vitæ, et liber sanctæ doctrinæ esset. Lib. 2, *de Imitat. Christi*, cap. 4, sect. 1.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 39. Non est hujus animus in recto, cujus acta discordant. Epist. 34.

40. Nulla res magis animos in pravum inclinantes revocat ad rectum, quam bonorum virorum conversatio. Ep. 94.

CORONA.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nulla sine adversario corona victoriæ est. Lib. 5, ep. 31, *ad Valentinianum, imperat.*

2. Ubi multæ coronæ, ibi multa sunt certamina. Sup. *Psalm.* CXVIII, serm. 20, vers. 5.

3. Corona proposita est, subeunda sunt certamina; nemo potest, nisi vicerit, coronari; nemo potest vincere, nisi ante certaverit. *Prosec.*

4. Ipsius quoque coronæ major est fructus, ubi labor major est.

5. Tolle Martyrum certamina, tulisti coronas. Lib. 4, sup. *Luc.*, cap. 4, in illud : *Diabolus recessit ab illo.*

S. ANTONIN. 6. Corona non debetur pugnæ, sed victoriæ. Part. 3, tit. 2, cap. 1, § 5.

7. Corona non datur victoribus, nisi bello perfecto et consummato. Part. 4, tit. 3, cap. 7, § 2.

S. AUGUSTIN. 8. Non debet, cum præliatur, infringi qui vult post prælium coronari. Ep. 133, *ad Italicam.*

9. Quanto erit acrior impetus belli, tanto densior corona. Lib. 20, *de Civit. Dei*, cap. 13.

S. BASIL. MAG. 10. Nullus abjecti animi coronatur, nullus tristis trophæum erigit. Conc. 1, *de Jejunio.*

11. Non in certaminibus pro coronis, is qui certamen auspicatus est; sed qui superat, coronatur. Conc. 9, *Contra irascentes.*

S. BERNARD. 12. Molesta est lucta, sed fructuosa; quia, si habet pœnam, habebit et coronam. *De interiori domo*, cap. 19.

13. Quod resistentem fatigat, vincentem coronat. *Ibid.*

14. Finis, non pugna, coronat. Lib. *de Passione Dom.*, cap. 14.

15. Quanto fuerit robustior pugna, tanto gloriosior dabitur corona. Serm. 7, *de Cœna Dom.*

BOETIUS. 16. Quantumlibet sæviant mali, sapientis tamen corona non decidet, non arescet. Lib. 4, *de Consol. philos.*, prosa 3.

S. BONAVENT. 17. Aliæ virtutes coronam merentur, sed sola perseverantia coronatur. Titul. 9 *Diatæ*, cap. 2.

18. Præliemur viriliter, ut a Deo coronemur perenniter. Serm. 12 *Pentec.*

19. Prudentis militis, virique constantis et fortis officium est, non solum bellum non fugere, sed et optare bellando victoriam, ut possit cononam accipere; non enim coronatur, nisi qui bellat et vincit. Serm. 1, *de S. Lucia.*

20. Dat Dominus sanctis pugnam, ut per pugnam veniant ad victoriam, et per victoriam ad coronam. *Ibid.*

21. Triplex corona legitur in scriptura : una aurea, altera stellea, tertia lapidea. *Pros.*

22. Prima corona datur virginibus, secunda Prædicantibus, tertia Martyribus.

23. Prima dicitur aurea propter suam puritatem, speciositatem, et incorruptibilitatem; secunda stellea, propter suam luminositatem; tertia lapidea, propter suam soliditatem, firmitatem et pretiositatem. Serm. 2, *de S. Bartholomæo.*

S. BONAVENT ET VALERIUS MAXIMUS. 24. Narrat Valerius Maximus, quod Rex quidam cui, dum corona regia esset oblata, ut capiti suo eam imponeret; ille eam manu diu dicitur considerasse, et tandem dixisse. Lib. 2. *Dictor. memorabil.*, cap. 2, *de Antigono Rege.*

25. O corona magis nobilis quam felix! quam si quis vere cognoscat, quam multis curis, multisque periculis et miseriis plena sit, nec humi quidem jacentem tollere vellet. *Ibid.*

26. Corona victoriis maximis datur. Serm. 2, *de Uno Mart.*

27. Dignum est, et justum, et rationi consonum, ut corona detur illi, qui non potuit passionibus superari; nam victoribus coronæ redduntur. Serm. 3, *de Pluribus Mart.*

28. Corona est res pretiosa ex parte materiæ, et est res speciosa ex parte formæ, et est æternitatis significativa ex parte figuræ. Serm. 1, *de Una Virgine.*

29. Nihil pulchrius forma rotunda, quæ splendet maxime in corona. *Ibid.*, serm. 2.

30. Triplex est aureola, scilicet, virginum, martyrum, doctorum; virginum florea, martyrum gemmea, doctorum aurea. Tit. 4 *Diætæ*, cap. 4.

S. BONAVENT.

31. Quadruplex est corona: 1. corona pudicitiæ virginalis, quæ debetur virginibus; 2. corona sapientiæ magistralis, quæ debetur doctoribus; 3. corona perseverantiæ triumphalis, quæ debetur martyribus, et omnibus perseverantibus; 4. corona gloriæ immortatis, que debetur felicibus. *Ibid.*, titul. 8, cap. 2.

32. Corona aurea beatorum in tribus consistit: in visione Dei clarissima, in fruitione suavissima, in tentione securissima. *Ibid.*, tit. 10, cap. 2.

33. Corona nec habet principium, neque finem in figura, et significat æternitatem, quæ nec fine, nec principio clauditur. *De itineribus æternit.*, itin. 7, dist. 7.

34. Quanto laboriosior est pugna, tanto gloriosior corona. Lib. 2, *Pharetræ*, cap. 12.

CLEMENS ALEX.

35. A ratione alienum est, ut qui audierimus Dominum spinis fuisse coronatum, habeamus capita redimita floribus. Lib. 2, *Pædagogi*, c. 8.

S. CYPRIAN.

36. Quo longior pugna, eo corona sublimior. Ep. 16, *ad Moysen et Maximum*, cap. 2.

37. Frons cum signo Dei pura, diaboli coronam ferre non potest, coronæ se Domini reservat. *De lapsis*, cap. 1.

38. Non potest accipi dolorum et passionum corona, nisi præcedat in dolore et passione patientia. *De bono patientiæ*, cap. 4.

39. Qui agonisticam coronam quærit adipisci in stadio, non coronabitur, nisi usum et peritiam virium ante meditetur. *De Exhortat. Martyrii ad Fortunatum*, in præfat.

40. In persecutionibus militia, in pace conscientia coronatur. *Ibid.*, cap. 12.

S. CYRILLUS HIEROSOL.

41. Omnis qui certat, posteaquam absolvit certamen, coronatur, aut contumelia afficitur. *Pros.*

42. Neque prius Agonothetes decertantes coronat, quam omnium certaminum finis advenerit; ut postremo dijudicans præmia victoriæ coronas proferat. *Catecches.* 18.

43. Corona gloriæ est ornamentum felicitatis futuræ. Sup. 1 *ad Thessal.*, cap. 2, art. 2.

S. DOROTH.

44. Quisquis coronam optat consequi, studeat atque operam det, ut sit apud coronatos. *Doctrina* 23.

GLOSS. DECR.

45. In Clerico magnitudo coronæ est signum magnæ conversionis. Apud Gratianum in *Decretis.*

GLOSS. ORD.

46. Nullum coronat Deus antequam vincat. Sup. *Ep.. ad Rom.*, cap. 9.

S. GREG. MAG.

47. Corona in capite, superna est remuneratio. *Pros.*

48. Corona victoriæ, præmium est quod desuper ponitur, ut qui certaverit, coronetur. Lib. 14, *Moral.*; cap. 16.

49. Corona non datur sine victoria. Sup. *Cant.*, cap. 1.

50. Coronæ signum sunt victoriæ. Hom. 21, super *Ezech.*, in illud 3, *Reg.* 2: *Quasi inter coronas.*

51. Labor protrahitur pugnæ, ut crescat corona victoriæ. Lib. 26, *Moral.*, cap. 15.

S. HIERONYM.

52. Labore terreris? at nemo athleta sine sudore coronatur. *Ep. ad Heliodorum.*

53. Quis sanctorum sine certamine coronatus est? solus in deliciis Salomon fuit, et forsitan ideo corruit. Epist. 22, *ad Eustochium.*

54. Varia luctæ sunt genera, sed una corona victorum est. Lib. 2, *Adversus Jovinianum.*

55. Sta in acie, adversariis armatus obsiste, ut postquam viceris coroneris. Epist. 7, *Adversus Vigilantium.*

56. Quot patimur vulnera, tot meremur coronas. Sup. *Psalm.* XXXVII, vers. 18.

57. Multi certant, sed ille solus, qui tota virtute vicerit, coronabitur. Sup. 2, *ad Timoth.*, cap. 2, in illud: *Qui certat in agone.*

S. HILARIUS.

58. Glorioso certamine opus est, ut corona victoriæ deferatur. Sup. *Psalm.* CXVIII, vers. *Defecit in salutare tuum*, etc.

HUGO A S. VICTORE.

59. Corona principio caret et fine, totum caput ambit, floribus intexitur, caput ornat, crines castigat, latior decidit, strictior, non aptatur, transposita non congruit. Lib. 4, *de Proprietat.*, cap. 3, verbo *Corona.*

HUGO CARD.

60. Corona virtutum, insigne est regni et victoriæ; corona vero vitiorum, insigne est ludibrii et tormenti. Sup. *Proverb.*, cap. 4.

61. Mentis maturitas; et vita immaculata, sunt causa coronæ. *Ibid.*, cap. 16.

62. Justi quanto amplius impetuntur, tanto gloriosius coronantur. Sup. *Hierem.*, cap. 39.

S. JOANNES CHRYSOSTOM.

63. In mundanis certaminibus post victoriam coronæ, in Christi stadiis ante victoriam coronæ. Serm. *de Joseph continent.*

64. Qui requie in hoc sæculo et felicitate fruitus est, tam splendidam in futuro coronam non est consecuturus. Hom. 43, sup. *Ep.* I *ad Cor.*

65. Non ita corona caput Regis obvincit, sicut animum sollicitudo. Serm. 15, sup. *Ep. Ad Philipp.*

66. Illic coronæ ubi pœnæ. Hom. 67, *ad Popul. Antioch.*

67. Quanto laboris ac doloris plus toleratum fuerit, tanto etiam corona erit magnificentior. Orat. 5, *Adversus Judæos.*

68. Corona quæ pro virtute, et ejus sudoribus datur, nihil habet sensibile, neque in hoc sæculo dissolvitur, sed perpetua est et immortalis. Hom. 12, sup. *Genes.*

69. Deus non secundum bonorum operum eventum, sed juxta factoris propositum coronas elargiri solet. Hom. 3, sup. *Epist.* I *ad Cor.*

70. Hic coronas non petamus, sed si advenerit ipsum coronationis tempus, imminuerimus nobis præmia. Hom. 43, sup. *Ep.* I *ad Cor.*

S. LAURENT. JUSTIN. 71. In agone positis dolorem mitigat spes coronæ. Part. 1, *de Ligno vitæ,* tract. 8, *de Spe,* cap. 2.

72. Si coronam cupis reportare victoriæ certam, spiritualiter certa; adest in te qui videat, judicet, et coronet. Part. 1, *de Interiori conflictu,* cap. 8.

73. Pugnare non desinat, qui coronari affectat. Part. 2, *de humilitat.,* cap. 10.

S. LEO PAPA I. 74. Ubi in aperto sunt pugnæ, in manifesto sunt coronæ. Serm. 7, *Decimi mensis.*

PETRUS CELL. 75. Tolle pugnam, tolles et victoriam; tolle victoriam, tolles et coronam; tolle coronam, tolles et gloriam. Lib. 6, ep. 23, *ad Nicolaum monachum.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 76. Si certantes vincimus, tot coronas accipimus, quot vitiorum victores fuerimus. Serm. 119.

S. PETR. DAM. 77. Non est sine pugna victoria, non absque victoria pertingitur ad coronam. Serm. 74, *de spirituali certamine.*

S. PROSPER. 78. De gratia misericordiæ Dei, veniunt coronæ justorum. Sent. 274.

TERTULLIAN. 79. Christi coronam æmuleris? si spinis non potes, nec floribus coroneris, quia non floribus potes. *Prosec.*

80. Quid enim est capiti fœminæ corona, quam formæ lena, quam summa lasciviæ nota, extrema negatio verecundiæ, conflatio illecebræ? *De Corona militis,* cap. 14,

THOMAS A KEMPIS. 81. Quanto durior pugna, tanto gloriosior corona. Serm. 5, *ad Novit.,* part. 1, divis. 3.

82. Sine certamine, non potes pervenire ad patientiæ coronam, si pati non vis, recusas coronari. Lib. 3, *de Imitat. Christi,* cap. 19, sect. 4.

S. THOMAS A VILLANOVA. 83. Transit cito quod cruciat, permanet in æternum quod coronat. In *Conc. funebri.*

84. Parum laudis habet virtutum corona, quæ ex labore non descendit. Hom. 2, *de Arcta vita.*

S. VALERIAN. 85. Non per jactantiam victoriæ corona componitur, sed per bonorum operum studia. *Ibid.,* Hom. 11.

86. Voluntarium militem in conflictu pugnæ, cito protegit corona victoriæ. *Ibid.,* hom. 15, *de Bono Martyrii.*

87. Quot sunt victoriæ, tot sunt coronæ. *Ibid.,* hom. 16.

88. Ad coronam virtutum non facile pervenit, qui non legitimo agone certaverit. *Ibid.,* hom. 17.

89. Non minimam coronam constat reportare victoriæ, qui læsus nescit irasci. *Ibid.*

90. Væ tibi, Alexander, væ tibi; quanta erit confusio tua, quando cæteri coronabuntur? Lib. 10, cap. 168. IN VITIS PATR.

91. Qui rebus præclare gestis nomen gloriamque fuerit consecutus, a singulis coronandus est. Lib. 5, *de Republica.* PLATO.

Vide etiam titulos, *Adversitas,* sent. 98: *Certamen,* sent. 163; *Cogitatio,* sent. 19; *Pauli Apostoli encomia,* sent. 45: *Tentatio,* sent. 141, 196; *Vindicta* in genere, sent. 8.

CORPUS.

Etymologia. Corpus a corruendo dictum est, vel quasi cordis pus, id est, putredo, vel quod corruptum pereat, vel quod coram positum. Serm. *Dom.* 11, *post Trin.* S. ANTONIUS DE PADUA.

Definitio. Corpus est quod ex quatuor elementis compositum est, rursus dissolvitur, et ad nihilum reducitur. *De definitionibus.* S. ATHANAS. MAGN.

Corpus instrumentum quoddam est animæ, et tanquam vestis, et stola animæ. Catechès. 4, *de Corpore.* S. CYRILLUS HIEROSOL.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Quanto fortius est corpus, tanto fortiorem quis inimicum habet, cum quo præliatur, sed cum corpus est debile, et infirmum, debilitatur hostis. Part. 2, tit. 4, cap. 6. S. ANTONINUS.

2. Vas istud in quo sumus inhabitantes, domus est plena bellis. Epist. 2, *ad Fratres.* S. ANTONIUS ABB.

3. Corpus, quanto est hæc vita diuturnior, tanto magis magisque corrumpitur, vel ætate, vel morbo, vel variis affectionibus, donec veniat ad ultimam afflictionem, quæ ab hominibus mors vocatur. Lib. 4, *de Trinit.,* cap. 3. S. AUGUSTIN.

4. Sicut animale corpus non est anima, sed corpus; ita et spiritale corpus non spiritum debemus putare, sed corpus. Epist. 146, *ad Consentium.*

5. Multum lugenda est mens humana, si vincitur a corpore suo. *De Agone Christiano,* cap. 19.

6. Multi in corporibus vivis animas mortuas portant. Hom. 3, sup. *Apocal.*

7. Corpus hominis creatura Dei est, et anima hominis creatura Dei est; vita corporis anima est, vita animæ Deus est. Serm. 28, *de Verbis Apostoli.*

8. Vide quam imbecille sit corpus humanum. Medicamentum famis, cibus est; medicamentum sitis potus est; medicamentum lassitudinis, somnus est, medicamentum sessionis, deambulatio est; medicamentum deambulationis, sessio est; medicamentum fatigationis, dormitio est; medicamentum dormitionis, vigilatio est. Hom. 33.

9. Fit infirmus animus, cum de mortali corpore cruciatur: necesse est enim ut illud diligat, et ejus corruptione prægravetur. Lib. 1, *de doctrina Christi*, cap. 23.

10. Nullum pejorem patior hostem, quam corpus meum, in quo habito. *De salutarib. documentis*, cap. 65.

11. Corporis vinculum ne concutiatur atque vexetur laboris et doloris; ne auferatur atque perimatur, mortis terrore animam quatit. *De Moribus Ecclesiæ*, cap. 22.

12. Corpus constat ex officialibus membris, officialia ex consimilibus, consimilia ex humoribus. *De Spiritu et anima*, cap. 15.

V. BEDA. 13. Robusti corpore, nisi Deo a quo vires habent, devote famulentur, pro hoc pœnas patiuntur. In suis *Prov.*, verbo *Robusti.*

BERNARD. 14. Quatuor sunt, quæ corpus corrumpunt. Curiositas, loquacitas, crudelitas, voluptas. Serm. 37, *de parvul. sermon.*

15. Sterquilinium vile custodit, qui corpus suum custodit. *Ibid.*, serm. 46.

16. Semper in robusto et vegeto corpore, animus mollior atque tepidior jacet; et rursum in corpore debili et infirmo, fortior viget promptiorque spiritus. Epist. 253, *ad Abbat. Garinum.*

17. Ita corpori servitur, ut anima juguletur. Quæ discretio totum dare corpori, et animæ nihil? qualis misericordia, ancillam reficere, et dominam interficere? In *Apologia ad Gulielm. abbatem*, cap. *Dicitur.*

18. Cum corpus impinguo, hostem adversus me nutrio. In *Medit.*, cap. 14.

19. Si diligenter consideres, quid per os et nares, cæterosque corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. *Ibid.*, cap.3.

20. Malum voluptas est corporis, bonum vero afflictio est. Serm. 3, *de Nativitate Dom.*

S. BONAVENT. 21. Domus est machina corporis, hæc fragilis est, et ideo custode indiget. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 12, in illud: *Quando commovebuntur custodes domus.*

CLEM ALEX. 22. Sine spiritu corpus est terra et cinis. Lib.3 *Stromatum.*

23. Nihil corpori liceat, ubi vitandum est corporis vitium. *De Bono pudicitiæ*, cap. 6. S. CYPRIAN.

24. Jumento nostro adhibere debemus saccum, paleam, et flagellum. Saccum, id est opera pœnitentiæ; paleam, id est necessaria ad vitæ sustentationem; flagellum ut castigemus, si excesserit. Apud Gratianum in *Decretis.* GLOSS. DECR.

25. Corpus otio tabescit, opere deficit; inedia deficiens, cibo reficitur ut subsistat; refectione lassescens, abstinentia relevatur ut vigeat. *Pros.* S. GREG. MAG.

26. Labore vegetatur ne quiete torpeat, quiete refovetur ne laboris exercitatione succumbat; fatigatur vigiliis, somno reparatur; oppressum somno, vigiliis excutitur, ne sua pejus quiete lassetur. Corpus vestibus tegitur, ne frigoris adversitate penetretur; quæsito calore deficiens, aurarum flatu refovetur. Lib. 8, *Moral.*, cap. 20. S. HIERONYM.

27. Sensus corporum quasi equi sunt ratione currentes, anima vero in aurigæ modum retinet fræna currentium. *Prosec.* Quomodo equi absque rectore præcipites ruunt, ita corpus sine ratione et imperio animæ suum infertur interitum. Lib. 2, *Adversus Jovinianum.*

28. Corpus non frangendum, sed regendum est. Epist. 1, *ad Demetriadem.*

29. Non inquinatur corpus, nisi mentis consensu. Sup. *Genes.*, cap. 12. HUGO CARD.

30. Juxta corporis speciem, non æstimes qualitatem mentis. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 11.

31. Corpus ipsum non tam alimonia crescit, quam providentia Conditoris. Hom. 22, sup. *Matth.* S. JOANNES CHRYSOST.

32. Domus nostra est corpus nostrum, superiora ejus sunt cor, et caput, quæ intelliguntur tecta domus: inferiora sunt venter, et certa occultabilia membra. Hom. 49. *Operis imperf. sup. Matth.* sup. illud: *Et qui super tectum est.*

33. Diuturna exercitatio, et labores, et tolerantia, et moderata mensa, victus simplex, et mediocritas stabiliora corpora reddunt. Hom. 39, sup. *Ep.* I *ad Cor.*

34. Quanto corpus pinguedine, crassitudineque, deliciis distenditur, tanto anima extenuatur magis, atque imbecillior fit, et magis obruitur atque sepelitur. Hom. 13, sup. I *ad Tim.*

35. Qui corpus obsequiis fovet, ipsum implius offerat. Gradu. 14. S. JOAN. CLIM.

36. Corpus est cooperator et hostis, adjutor atque adversarius, auxiliator simul et insidiator. *Prosec.*

37. Si foveatur oppugnat, si affligatur debilius fit; lascivit per quietem, rursus verbera et flagella non sustinet.

38. Si illum contristem, periclitor; si foveam,

per quem virtutes acquiram non habeo. *Ibid.*, gradu 15.

LACT. FIRM. 39. Corpus, quia terrenum est, animæ debet esse subjectum, sicut terra cœlo. *De divin. instit.* lib. 2, *de Origine erroris*, cap. 13.

40. Corpus est terra quasi vasculum, quo tanquam domicilio temporali spiritus cœlestis utitur. *Ibid.*

41. Studentes iis rebus, quibus solum corpus ornatur, alitur, delectatur, mortem sibi perpetuam quærunt. *Ibid.*, lib. 4, *de Vera sapientia*, cap. 1.

42. Corporis bona, mala sunt animi; scilicet, cupiditas, et libido. *Ibid.*, lib. 7, *de Divino præmio*, cap. 5.

S. LEO I. 43. In languido atque inutili corpore, potest animi integritas reperiri; si ubi fuit sedes pravitatis, ibi confirmentur fundamenta virtutis. Ser. 6, *Quadrag.*

44. Ita utendum est corpore, ut rectori suo necessarium præbeat natura inferior famulatum. *Ibid.*, serm. 7.

PETR. BLES. 45. Bonum castrum custodit, qui corpus suum custodit. Serm. 49.

S. PROSPER. 46. Non debemus omnia corpori desideranti præstare, ne cum illi licita concedere cœperimus, poscat illcita, et sibi obsequentes in minimis in flagitia punienda compellat, ac naturali ordine perturbato, non spiritui corpus, sed spiritus corpori dominanti deserviat. Lib. 2, *de Vita contempl.* cap. 22.

47. Nemo est cujus animam corruptibile corpus non aggravet, sed nitendum est, ut carnis cupiditates spiritus vigore superentur. Sent. 18.

48. Omne corpus in omne corpus posse mutari possibile est, quodlibet autem corpus in animam rationalem posse converti credere absurdum est. *Ibid.*, sent. 284.

49. Corpus carnis nostræ ornamentum nobis fuit; peccavimus, et compedes inde accepimus, ut vinculis mortalitatis, omnis humanarum actionum cursus præpediretur. *Ibid.*, sent. 75.

ROBERTUS BELLARM. 50. Si jejunium corporis cibus est animæ, nuditas corporis lorica est animæ. Conc. 23 *Dom.* 1 *Quadrag.*

51. Diabolus utitur corpore tanquam instrumento ad debellandum animam; et quo corpus magis viget ac floret, eo est aptius instrumentum diaboli. *Ibid.*

SALVIANUS. 52. Quanto imbecillior es corpore, tanto purior sensu. Ep. 5. *ad Calluram*, *sororem*.

S. VALERIAN. 53. Non obtinet regnum promissum, corporis delicata custodia. Hom. 17, *de Bono Martyrii*.

S. VIT. PATR. 54. Corpus mulieris ignis est. Lib. 5, libello 4, num. 65.

55. Corpus nostrum velut vestimentum est; si illud diligenter tractaveris, stabit; si autem neglexeris illud, putrescet. Lib. 5, libello 5, num. 40.

56. Crede mihi, fili, Olympici corpore et robusti sumus, sed anima nostra imbecilla est. Lib. 10, cap. 168.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

57. An id exploratum cuiquam potest esse quomodo sese habiturum sit corpus, non dico ad annum, sed ad vesperam? Lib. 2 *Academ. quæst.* CICERO.

58. Quæ corpori serviunt, eatenus adhibeantur quatenus animo sunt usui; quidquid autem ad ostensionem, aut delicias attinet, repudiato. In suo *Enchiridio*, cap. 36, per totum. EPICTETUS.

59. Hebetis ingenii signum est, in rebus corporis immorari, cura omnis ad animum est transferenda. *Ibid.*, cap. 63, per totum.

60. Corpus impedimento est ad sapientiam ipsam comparandam. Syzygia prima in *dialogo Phædonis*. PLATO.

61. Corpus simile est ei quod est mortale; animus autem ei, quod est divinum. Divinum ut imperet atque præsit, mortale vero ut subsit atque serviat. *Ibid.*

62. Corpus fragilitatis est caducæ, morbis obnoxium, casibus expositum, proscriptionibus objectum. *Suasor.* 6. SENECA.

63. Solidissima pars est corporis, quam frequens usus agitavit. Lib. *de Divina providentia*, cap. 4.

64. Quis mortalium, cui ullum superest hominis vestigium, veli, deserto animo, corpori operam dare? *De Vita beata*. cap. 5.

65. Multis serviet, qui corpori servit; non nego indulgendum illi, serviendum nego. *Prosec.*

66. Sic gerere non debemus, non tanquam propter corpus vivere debeamus, sed tanquam non possimus sine corpore. Epist. 14.

67. Honestum ei vile est, cui corpus nimis charum; agatur ejus diligentissime cura, ita tamen ut, cum exiget ratio, cum fides, mittendum in ignem sit. Epist. 14.

68. Nimius corporis amor nos timoribus inquietat, sollicitudinibus onerat, contumeliis objicit. *Ibid.*

69. Majore corporis sarcina animus eliditur, et minus agilis est. *Prosec.*

70. Itaque quantum potes circumscribe corpus tuum, et animo locum laxa. Epist. 15.

71. Corpus, animi pondus ac pœna est; premente illo urgetur, in vinculis est, nisi accedat philosophia, quæ illum a terrenis dimittat ad divina. Ep. 65.

72. Vetas me cœlo interesse, id est, jubes me vivere capite demisso. *Prosec.*

73. Major sum et ad majora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis, quod quidem non aliter aspicio, quam ut vinculum libertati meæ circumdatum. *Ibid.*

74. Contemptus corporis sui, certa libertas est. *Ibid.*

75. Corpus multis eget rebus, ut valeat. Ep. 80.

76. Velamentum animæ corpus est, cui ut quamdam vestem natura circumdedit. Ep. 92.

77. Nemo liber est, qui corpori servit. *Ibid.*

78. Non est domus hoc corpus, sed hospitium, quod relinquendum est, ubi gravem esse hospiti videas. Ep. 120.

79. Corpusculum etiamsi nihil fieri sine illo potest, magis necessariam rem crede, quam magnam. *Prosec.*

80. Vanas suggerit voluptates, breves, pœnitendas ac, nisi magna moderatione temperentur, in contrarium abituras. Ep. 23.

81. Non videmus quam multa nos incommoda exagitent, quam male nobis conveniat hoc corpus. *Prosec.*

82. Nunc de ventre, nunc de capite, nunc de pectore, ac faucibus querimur; alias nervi nos, alias pedes vexant.

83. Nunc dejectio, nunc distillatio; aliquando superest sanguis, aliquando deest, hinc atque illinc tentamur, et expellimur.

84. At nos corpus tam turpe, nihilominus alterna proponimus, et in quantum potest ætas humana tendi, tantum spe occupamus. Ep. 120.

85. Sunt quorum corpus innoxium est, et in mille facinorum furias mens otiosa discurrit. In suis *Proverb.*

SIXT. PHILOS. 86. Omne membrum corporis, quod invitat te contra pudicitiam agere, abjiciendum est. *Pros.*

87. Melius est uno membro vivere, quam cum duobus puniri. Sent. 10.

88. Corpus quidem tuum incedat in terra, anima autem semper sit apud Deum. Sent. 48.

89. Corpus animæ molestum non natura, sed peccatum fecit. *Ibid.*, sent. 131.

90. Quantum laboras pro corpore! si tantum labores pro anima, sapiens eris. *Ibid.*, sent. 291.

91. Tabernaculum quidem corporis graviter ferre, superbum est; deponere autem posse in pace cum oportuerit, beatum est. *Ibid.*, sent. 309.

92. Membra corporis sarcina sunt iis, qui eis non utuntur. *Ibid.*, sent. 325.

93. Vestimentum esse puta hoc animæ corpus tuum, mundum igitur id conserva. *Ibid.*, sent. 336.

94. Incontaminatum custodi corpus tuum, tanquam si indumentum acceperis a Deo, et sicut vestimentum corporis immaculatum servare stude. *Ibid.*, sent. 429.

95. Corpus indumentum est inscitiæ, corruptionis vinculum, velamen opacum, sensitivum cadaver, sepulcrum circumvertile, domesticus fur; qui, dum blanditur, odit, invidet. Lib. *de potest. et sap. Dei*, cui titulus *Pimander*, cap. 7.

Vide etiam titulos, *Animus*, sent. 124; *Abstinentia*, sent. 36, 48; *Cibus*, per totum. *Creatio*, sent. 14; *Dominatio*, per totum. *Infirmitas*, per totum. *Luxuria*, sent. 76; *Mortificatio*, per totum. *Nutritio*, per totum. *Refrænatio*, per totum. *Salus corporis*, per totum. *Sobrietas*, sent. 37.

CORRECTIO.

Etymologia. Correctio dicitur quasi cordis rectio. Itaque corrigere, est quasi cor regere. COLLECTOR.

Definitio. Correctio est erroris innati, vel consuetudine introducti, fræno rationis inhibitio. *De fructibus carnis et spirit.*, cap. 13. HUGO A S. VICTORE.

Correctio est justitia inclinans retrahere alterum ab imminenti casu in culpam, vel promovere ad pœnitentiam post casum, et hoc secrete et inter paucos, et non auctoritative. In *Descript. terminorum*, cap. *Justitiæ*. JOAN. GERS

Correctio est quoddam remedium, quod adhibetur contra peccatum alicujus delinquentis, 2. 2, quæst. 33, art. 1. S. THOMAS AQUINAS.

Correctio est sermo cum reprehensione ex consilio proficiscens, peccati avertendi gratia. Syzygia 6, *de Definitionibus*. PLATO.

Differentia. Publica est correptio, sed secreta correctio. Serm. 16, *de Verb. Domin.* S. AUGUSTI

Correctio fit in verbis, correptio fit in flagellis. Sup. *Sapientiam*, cap. 1. S. BONAVENT

Hæc differentia esse videtur inter correptionem et correctionem; quod correptio sit, quando quis arguitur, etsi non emendetur; correctio vero quando etiam emendatur. Serm. 68, *de Octo terris*. HUGO A S. VICTORE.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Dum in hoc corpore vivitur, nullius est negligenda correctio, nullius est desperanda reparatio. Lib. *de Vocatione gentium*, cap. 10. S. AMBROSIUS

2. Sicut amici adulantes pervertunt, sic inimici litigantes plerumque corrigunt. Lib. 9, cap. 8. S. AUGUSTIN

3. Ecclesia catholica malos mores hominum condemnat, et quotidie tanquam malos filios corrigere studet; sed quicumque illorum bona voluntate Deique auxilio corriguntur, quod amiserant peccando, pœnitendo recuperant; qui autem voluntate mala nolentes corrigi in pristinis vitiis

perseverant in agro quidem Domini sinuntur esse, et cum bonis seminibus crescere, sed veniet tempus, quo zizania separentur. *De Morib. Ecclesiæ*, cap. 34.

4. Multo laudabilius est libenter accipere corrigentem, quam audacter corrigere deviantem. Est laus justæ libertatis in Paulo, et sanctæ humilitatis in Petro. *Pros.*

5. Fidelis dispensator Apostolus Paulus procul dubio nobis exhibet in scribendo fidem, quia veritatis dispensator erat, non falsitatis; ac per hoc verum scripsit vidisse se Petrum non recte ingredientem ad veritatem Evangelii, eique in faciem restitisse quod gentes cogeret judaizare. Ipse vero Petrus, quod a Paulo fiebat utiliter, libertate charitatis, sancta ac benigna pietate humilitatis accepit; atque ita rarius et sanctius exemplum posteris præbuit, quo non dedignarentur, sicubi forte recti tramitem reliquissent, etiam a posterioribus corrigi. Ep. 19, *ad Hieronym.*

6. Sicut meliores sunt quos dirigit amor, ita plures sunt quos corrigit timor. Epist. 50, *ad Bonifacium.*

7. Non quemquam putes ab errore ad veritatem, vel a quocunque seu magno, seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire. Ep. 48, *ad Vincentium.*

8. Facilius est videre quid in alio corrigas, atque id vituperando vel objurgando corrigere, quam videre quid in te corrigendum sit, libenterque corrigi. Exposit. capituli 2, *ad Galat.*

9. Nihil sic probat spiritalem virum, quam peccati alieni tractatio. *Ibid.* Exposit. capituli 6.

10. Modus sermonis sive acrius sive blandius proferatur, sicut salus ejus quem corrigis videtur postulare, moderandus est. *Ibid.*

11. Quidquid lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigentis. *Ibid.*

12. Quisquis vel quod potest arguendo corrigit, vel quod corrigere non potest, salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere non potest, æquitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus. Lib. 2, *contra Epist. Parmeniani.*

13. Salva pace corrigitur, quando non interfectorie percutitur, sed medicinaliter uritur. *Ibid.* lib. 3, cap. 2.

14. Contra medicinam correctionis obsurdescere non debemus. Libro 4, *contra Cresconium*, cap. 12.

15. Cujusque hominis pravitas, quanto periculosior et tortuosior est, tanto instantius et operiosius corigenda est. Lib. 4, *de Baptismo contra Donat.*, cap. 16.

16. Si hominibus quispiam ignorantiæ error obrepserit, corrigendus est, non tamen tanquam hæresis corrigatur, et qui correctus fuerit, ita dicatur errare, ut non tamen hæreticus judicetur. Libro 2, *de Gratia Christi, contra Pelagium*, c. 23.

17. Melius expedit emendari et corrigi post lapsum, quam in nequitiis permanere. Lib. 1, *Contra Julianum*, cap. 2.

18. Corrigite arguendo, consolamini alloquendo. Sup. *Psalm.* L.

19. Nullo modo dicenda est via correcta, quandiu est vita perversa. Super *Psalm.* CXVIII.

20. Quomodo alios corrigere poterit, qui proprios mores (si iniqui sint) non corrigit? *De duodecim abusionibus*, Gradu 9.

21. Brevis est vita, et ipsa brevitas semper incerta; quando sit dies tuus ultimus, nescis; corrige te ergo hodie propter cras. Ser. 16 *de Verbis Dom. 4 Quadrag.*

22. Frequenter plagis disciplina corrigitur, si nihil proficiant hortamenta justorum. Ser. *Dom. 4, Quadrag.*

23. Certe melius homo corrigitur pravus, quam frangitur durus. *De Octo quæstionibus*, quæst. 3.

24. Magis innocentes non estis, si quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis. In *Regul.* 3.

25. Nolentes (qui peccaverint) corrigi, nihil aliud delegerunt, nisi cum mundo damnari. *De Agone Christ.*, cap. 31.

26. An forte corrigi pudet? hoc vitium nonnisi superborum est. Libro. 10, *de Civ. Dei*, cap. 29.

27. Hodie te corrige; reus es, Deus judex est. Corrige reatum tuum, et gaudebis ad judicem. *Prosec.*

28. Hodie hortatur te ad correctionem, ne judicet te; et qui judex tuus futurus est, ipse est hodie advocatus tuus. In exposit., *Psalm.* LI, vers. 6.

29. Sic error corrigendus est ovis, ut in ea non corrumpatur signaculum Redemptoris. Ep. 50, *ad Bonifac.*

30. Quomodo gaudebis te esse correctum, nisi doleas fuisse perversum? *Ibid.*

31. Penitus extra Deum est, quisquis (dum tempus est) corrigi noluerit. Super *Psalm.* VI, vers. 7.

32. Non regit, qui non corrigit. Super *Psalm.* XLIV, vers. 8.

33. Admonet nos Dominus non negligere invicem peccata nostra, non quærendo quid reprehendas, sed videndo quid corrigas. Serm. 16, *de Verbis Dom.*

S. BASILIUS MAGNUS.

34. Cavendum est, ut primum nostra delicta, quæcunque illa sint, emendemus; et tunc demum alios incusemus. Habetur in Glossa ord.

super *Epist. ad Rom.*, cap. 2, in illud: *Omnis qui judicas*, etc.

V. BEDA. 35. Corrige te primum, qui corrector es aliorum. In suis *Prov.*, verbo *Corrige*.

36. Difficile corrigitur nequitia; quam concepit quis in pueritia. *Ibid.*, verbo *Difficile*.

37. Lascivus juvenis eget, ut crebro moneatur. *Ibid.*, verbo *Lascivus*.

38. Qui verbis lenibus potest corrigi, non debet increpatione exasperari. *Ibid.*, verbo *Qui*.

39. Tepide viventes Christiani difficilius corriguntur, quam pagani. *Ibid.*, verbo *Tepide*.

S. BERNARD. 40. Ad mores corrigendos pernecessaria est, cum multa quidem diligentia, disciplinæ censura. Serm. 56, sup. *Cant.*

41. Ingenuæ humilitatis est non erubescere corrigi. Ep. 35, *ad Magistrum Hugonem*.

42. Prælati portare debent subditos suos, quos corrigunt, et corrigere quos portant. *Prosec.*

43. Prælati aliquando rigide, aliquando cum dulcedine, aliquando cum asperitate, aliquando verbis, aliquando flagellis, debent subjectos suos corrigere; quia ille qui blandis verbis castigatus non corrigitur, necesse est ut acrius corrigatur. Serm. 18, *ad Sororem*.

44. Moderata correctio omnino quoddam magnum bonum, datum optimum est, quod habent pauci. Lib. 2, *Florum*, cap. 22.

45. Non sis in corrigendis remissior, non severior in parcendis. Ep. 42, *ad Henricum*.

S. BONAVENT. 46. Quando sapientis disciplina corrigeris, ornaris ornamento pulcherrimo; quando disciplinam correctionis contemnis, margaritam conculcas. Ser. 2. *Hexam.*

47. Sæpe veritas corrigit, quem severitas non constringit. Sup. *Psalm.* CXVIII, exposit. 2, cap. 2, art. 1, vers. 5.

CÆSARIUS ARELAT. 48. Festinemus emendatam vitam Domino antequam auferat, offerre. Homil. 17.

DIONYSIUS CARTHUS. 49. Qui non corrigit cum potest et debet, communicat delinquenti, et particeps est peccati, sup. I, *ad Cor.*, cap. 5.

S. EUSEBIUS. CÆSARIENS. 50. Qui viderit fratrem suum errantem, et mortalibus oppressum criminibus, et non ministraverit ei verbum doctrinæ, ille qui doctus est, homicida et sine charitate est. Ep. *ad Damasum Papam, de morte D. Hieronymi*.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 51. Si grande periculum est aliena non arguere, quanto periculosius est propria non corrigere? Hom. 4, *ad Monachos*.

GLOSS. DECR. 52. Potius de misericordia, quam de rigore juris delinquentes debemus corrigere, et proniores esse in absolvendo, quam in condemnando. Apud Gratian. in *Decretis*.

GLOSS. INT. 53. Qui aliquo affectu carnali malorum consortium exire dissimulant, crebra bonorum admonitione cogendi sunt. Sup. *Gen.*, cap. 19, in illud: *Dissimulante illo*, etc.

54. In correctione necessaria est discretio, ne qui corrigere debet, occidat, vel in desperationem, vel odium mittat. Sup. *Exodum*, cap. 21. GLOSS. ORD.

55. Unius afflictio, multorum est correctio. Sup. *Levit.*, cap. 20.

56. De manu ferientis Dei fugit, qui se corrigit. Super *Job*, cap. 27, in illud: *De manu ejus fugiens*, etc. GLOSS. INT.

57. Perversa mens correctione deterior succenditur. Super *Proverb.*, cap. 25.

58. Peccator cum in profundum venerit vitiorum, correctionem contemnit. Sup. *Eccles.* c. 1.

59. Corrigat sapiens ut magister, compatiatur ut pater. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 7. GLOSSA ORD.

60. Non destruuntur, qui corriguntur; sed correcti ædificantur. Super II, *ad Cor.*, cap. 13, in illud: *Et non in destructionem*, etc.

61. Nemo recte monitoris personam suscipit, nisi qui actibus suis errata condemnat, et amorem innocentiæ conversatione demonstrat. In *Decretis*, parte 1 distinct. 81, can. *Nemo*. GRATIANUS.

62. Probat odisse se vitia, qui condemnat errantes; neque reliquit sibi locum deviandi, qui non pepercerit erranti. *Ibid.*, distinct. 86.

63. Sancti viri sic sciunt foris adversa tolerare, ut intus etiam noverint perversa corrigere. Libro 3, *Moral.*, cap. 12. S. GREG. MAG.

64. Mundus ipse a vitiis esse debet, qui curat aliena corrigere. Lib. 7, *Moral.*, cap. 16.

65. Omnis per quem necesse est aliena vitia corrigi, semetipsum prius debet solerter intueri ne, dum aliorum culpas ulciscitur, ipse ulciscendi furore superetur. Lib. 26, *Moral.*, cap. 28.

66. Dignum est ut, cum aliena corrigimus, prius nostra metiamur, ut ne immoderate feriendo, sæviamus. *Ibid.*

67. Si is, qui corrigere nititur, ira superatur, opprimit antequam corrigat. *Ibid.*

68. Difficile est male inchoata corrigere, et semel formata deformiter in melius reformare. Lib. 33 *Morali.*, cap. 11.

69. Facile culpa corrigitur, quæ et erubescitur, quia esse culpa sentitur. *Ibid.*, cap. 17.

70. Error cum virtus creditur difficilius emendatur. *Ibid.*

71. Difficilius malum corrigitur, quod profectionis prosperitate fulcitur. Lib. 34 *Moral.*, cap. 2.

72. Tunc protervi melius corriguntur, cum ea quæ bene egisse credunt, male acta monstrantur; ut unde adepta creditur gloria, inde utilis subsequatur confusio. Parte 3 *Pastoral.* cap. 1, admonit. 9.

73. Omnis qui pœnitendo corrigit aliqua, quæ fecit, emendat quod fecit. Hom. 8, sup. *Ezech.*

74. Consentire videtur erranti, qui ad resecanda quæ corrigi debent non occurrit. Habetur in *Decret. Gratiani*, part. 1, dist. 83.

75. Per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Lib. 5 *Moral.*, cap. 31.

76. Quos præsentia mala non corrigunt, ad sequentia perducunt. Lib. 9 *Moral.*, cap. 24.

77. Peccatum usque ad inferos ducitur, quod ante finem vitæ præsentis per correctionem non emendatur. Lib. 16 *Moral.*, cap. 28.

78. Sunt nonnulla, quæ corrigi nequeunt sine culpa corrigentis; atque ideo, cum vel corrigentem inquinant, vel omnimodo hæc agentem gravant, magna magisterii arte dissimulanda sunt, ipsaque hac dissimulatione toleranda. Lib. 21 *Moral.*, cap. 7.

79. Quæ corrigere non valet, increpare quis non desinat. Lib. 23 *Moral.*, cap. 5.

80. Quasi sub studio consulendi, libido erumpit apparendi; non enim curat corrigendo quid prosit, sed quid appareat. *Prosec.*

81. Nec studet ut malum quod cernit, corrigat; sed bonum quod sentit, ostendat. *Ibid.*

82. Qui proximi mala respiciunt, et tamen silentio linguam premunt, quasi conspectis vulneribus usum medicaminis subtrahunt: et eo mortis auctores fiunt, quo minus quem poterant curare, noluerunt. Part. 3 *Pastoralis*, cap. 1, admonit. 15.

83. Facientis procul dubio culpam habet, qui quod potest corrigere negligit emendare. Lib. 2, in *Registro*, indict. 2, cap. 114, epist. 114, *ad Theodoric. et Theodebertum, reges Francorum.*

84. Sapientis viri est et breviter audita latius pensare, et quæ Deo displicent celeriter corrigere. *Ibid.*, lib. 8, indict. 3, cap. 51, ep. 51, *ad Leontium, exconsulem.*

85. Regnum stabiliri creditur, cum culpa, quæ cognoscitur, citius emendatur. *Ibid.*, lib. 9, indict. 4, cap. 64, ep. 64, *ad Brunichildem, reginam Franciæ.*

86. Citius ad precem judex flectitur, si a pravitate sua petitor corrigatur. *Ibid.*, lib. 11, indict. 6, cap. 2, ep. 2.

87. Ipse modus correctionis dictat, ut mens extra rationis regulam omnino nihil faciat. *Ibid.*, libro 12, ind. 7, super *Interrogationes*, cap. 4.

88. Qui non corrigit resecanda, committit. *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 6, ep. 6, *ad Euseb. archiepisc. Thessalonicens.*

89. Si negligenter ea, quæ male usurpantur, corrigere omittimus, excessus viam aliis aperimus. Lib. 7, in *Regist.*, indict. 1, cap. 28, ep. 28, *ad Joan., episc. Syracus.*

90. Cum in subjecto peccatum non corrigitur, in eos qui præsunt sententia retorquetur. *Ibid.*, libro 3, indict. 12, cap. 23, epist. 23.

91. Qui emendare potest et negligit, participem se procul dubio delicti constituet. *Ibid.*, lib. 9, ind. 4, cap. 64, ep.64, *ad Brunichildem, reginam Franc.*

S. GREG. NAZ.

92. Multi sunt, qui alios curare nituntur, ipsi ulceribus scatent. In *Apologetico, de Sua fuga.*

93. Corrigendusne est frater ille? facias hoc modeste, ac humaniter. Orat. 20.

94. Anima omnis, quæ admonitionem respuit, incurabilis est. Habetur apud D. Joan. Damasc., libro 3, *Parall.* cap. 61.

S. HIERONYM.

95. Si vis corrigere delinquentem, aperte increpa tantum ne occulte mordeas. Ep. 4, *ad Rusticum.*

96. Quem objurgatio non correxit, emendet pudor. Epist. 27, *ad Eustoch.*

97. Erravimus juvenes, emendemus senes. Epist. 19, *ad Pammachium et Oceanum.*

98. Deus eos, qui nunc corrigi negligunt, reprobos damnat. Lib. 2, sup. *Lament. Hieremiæ*, cap. 3.

S. HILARIUS.

99. Correctio vitiorum magnum affert in bonitatem profectum. Super *Psalm.* CXVIII, in illud: *Bonitatem fecisti*, etc.

HUGO A S. VICTORE.

100. Facile culpa corrigitur, quæ cito cognoscitur. Super *Regulam divi Augustini.*, cap. 9.

HUGO CARD.

101. Multi ex verbere, quo debeant corrigi, deteriores existunt, atque duriores. Sup. *Job*, cap. 36.

102. Sicut nitrum aspersum aceto crepitat, ita cor perversum aqua sapientiæ salutaris aspersum, id est quantumcunque suavi correctione tactum, ebullit irascendo et crepitat murmurando. Sup. *Prov.*, cap. 25.

103. Quidam corriguntur responsionis suavitate, alii sermonis austeritate. *Ibid.*, cap. 26.

104. Correctio morum in quinque consistit: in modestia verborum, in ordine gestuum exteriorum, in maturitate incessus, in verecundia vultus, in humilitate habitus. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 2.

105. Multum prodest mansuetudo et simplicitas cum rectitudine ad fructum correctionis. Super *Epist. ad Hebr.*, cap. 7.

S. IGNATIUS MART.

106. Qui sua ipsius vitia non sanat, et actiones non corrigit, frater est ejus, qui seipsum perdit. Ep. 5, *ad Trallianos.*

JOAN. CASS.

107. Procurandum nobis est, ut nostra emendare vitia, et mores corrigere festinemus, quæ procul dubio si fuerint emendata, non dicam cum hominibus, sed etiam cum feris et belluis nobis

conveniet. Libro 9, *Cænobiticorum instit., de Spiritu tristitiæ*, cap. 8.

108. Evidens est tepidæ ac superbæ mentis indicium, si verborum salutarium medicinam, quamvis studio nimiæ assiduitatis ingestam, fastidiose negligenterque suscipiat. Collat. 14, *Abbatis Nesterotis*, cap. 13.

S. JOANNES CHRYSOST.

109. Qua venia dignus erit qui alterius pœna emendatior non fit? Hom. 20, sup. *Gen.*

110. Corrigat te dilatio miserantis, ne censura puniat judicantis. Serm. 1, *de Jejuniis*.

111. Si pœnitet, corrige; si dolet, quiesce. Ser. *de Moyse*.

112. Quidquid hic passus fuerit homo, si corrigatur, emendatio est; si non corrigatur, duplex damnatio est. Hom. 6, *de Job*.

113. Nihil est impossibilius, quam illum corrigere, qui omnia scit, et tamen contemnens bonum, diligit malum. Hom. 40, *Oper. imperf. sup. Matth.*

114. Innata vitia nullis cedunt remediis, voluntas autem depravata potest corrigi. Hom. 22, *de Variis locis super Matth.*

115. Non est confusio ab alio corrigi, imo confusio est repellere corrigentem. Hom. 10, sup. *Acta Apost.*

116. Medicus morbo laboranti, magister discipulo, pater filio ad correctionem, non ad damnum consentit. Hom. 22, super I, *ad Cor.*

117. Corrige fratrem, si præventus fuerit, sed cum mansuetudine, dæmonis incursionem accusans magis, quam animi negligentiam. Super *Epist., ad Galat.*, cap. 6.

118. Sufficit unus homo fidei zelo succensus, totum corrigere populum. Hom. 1, *ad Populum Antiochenum.*

119. Cum asinum cecidisse videtur, omnes manum porrigere, et pariter erigere student; fratrum vero pereuntium cura habetur nulla. *Prosec.*

120. Asinus est blasphemus, animi pondus non ferens cecidit; accede, excita, et per verba, et per facta, et per lenitatem, et per vehementiam varia fit medicina. *Ibid.*

JOAN. TRITH.

121. Si adolescens non se correxerit, dum juvenis est, senex nunquam emendabitur. Sup. *Prolog. Regulæ S. Benedicti*, cap. 2, text. 4.

122. Oportet mundum esse a vitiis, qui corrigere vitia debet. Sup. cap. 2, *Reg. S. Bened.*, verb. *Legimus.*

S. ISID. HISP.

123. Tanta cura vitia tua corrige, quanto studio prospicis alia. Lib. 2, *de Synon.*, cap. 9.

124. Cito corrigitur culpa, quæ cito cognoscitur: tardius autem sanatur vulnus, quod jam putrescentibus membris longo post tempore curationibus adhibetur. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 23, sent. 10.

125-130. Nonnulli tantæ sunt pravitatis homines, qui dum ipsi a malo corrigi negligunt, corripientium vitam falsa criminatione detractant. *Prosec.*

131. Væ illi, qui et suam renuit corrigere vitam, et corripientium non desinit detrahere famæ. Libro 3, *de Summo bono*, cap. 32, sent. 11.

132. Interdum ad tempus facta proximi corrector taceat, quæ statim corrigere nequaquam existimat. *Prosec.*

133. Nam, si corrigere potest et dissimulat, consensum alieni erroris habet. *Ib.*, c. 44, sent. 5.

134. Qui admonitus secrete de peccato, corrigi negligit publice arguendus est; ut vulnus quod occulte sanari nescit, manifeste debeat emendari. *Ibid.*, cap. 46, sent. 12.

S. JUSTINUS MART.

135. Admonendus est is, qui in errore versatur et peccat, non publice, nisi necesse sit propter contumaciam. Ep. *ad Zenam.*

136. Corrector contemnendus non est, sed si id quod res est dicat, ei et credendum et parendum est. *Ibid.*

LACT. FIRM.

137. Prius disce et, antequam mores aliorum corrigas, tuos corrige. *De Div. inst.* lib. 4, *de Vera sapient.*, cap. 23.

138. Boni viri officium est, errores hominum corrigere, eosque in viam reducere. *Ibid.*, lib. 5, *de Justitia*, cap. 18.

139. Sicut nihil prodest male viventi ante actæ vitæ probitas, ita nihil officiunt peccata vetera correcta. *Ibid.*, libro 6, *de Vero cultu*, cap. 24.

S. LEO I.

140. Differtur ultio, ut tempus habere possit correctio. Serm. 12, *de Quadrag.*

ORIGEN.

141. Non vult te Dominus (si forte peccatum videris fratris tui) continuo evolare ad publicum, et proclamare passim, ad divulgare aliena peccata, quod esset utique non corrigentis, sed potius infamantis. *Prosec.*

142. Ubi enim servare sibi mysterium viderit ille qui peccaverit, servabit et ipse emendationis pudorem.

143. Si vero diffamari se videat, illico ad denegandi impudentiam convertetur, et non solum non emendaveris peccatum, sed et duplicaveris. Hom. 3, in cap. 3, *Levitici.*

PETRUS BLES.

144. In eo est correctio supervacua, quem incorrigibilem pertinacia sua facit. Epist. 21, *Ad quemdam.*

145. Malo vos offendere vestræ opinioni consulendo quam tacere damnabiliter vobis, et ignominiam vestram dissimulare silentio. *Ibid.*, Ep. 55, *ad Gualterium episcopum Roffensem.*

146. Benigna est correctio, quæ ex charitate procedit. *Ibid.*, in *Invect. contra depravatorem.*

R. CELL. 147. Suaviter corrigitur, qui exemplo aliorum emendatur. Lib. 2, ep. 15.

ETR. DAM. 148. Facti culpam habet, qui quod potest, negligit emendare. Libro 7, ep 3, *ad Henrici II filium.*

EMIGIUS. 149. Qui fratrem diligere dicitur, si non corrigit cum eum errare viderit, simulatam charitatem erga proximum habere convincetur. Super *Epist. ad Rom.*, cap. 12.

ALVIAN. 150. Qui corrumpimur rebus prosperis, corrigimur adversis. Lib. 6, *de Gubernat. Dei.*

151. Nequaquam uti mereremur prosperis, qui non corrigimur adversis. *Ibid.*

152. Solent etiam nequissimos, quos supplicia non correxerunt, blandimenta corrigere. *Ibid.*

153. Qui ignorantia peccant, errore agnito corriguntur. *Ibid.*

TULLIAN. 154. Ubi emendatio nulla, pœnitentia necessario vana. Lib. *de Pœnit.*, cap. 2.

OPHYLACTUS. 155. Ubi spes correctionis, ibi immorandum est ; ubi autem illa defuerit, inde transeundum. Sup. *Marc.*, cap. 8, in illud : *Cavete a fermento*, etc.

THOMAS AQUINAS. 156. Si neglexeris corrigere, pejor eo factus est qui peccavit. 2, 2, quæst. 23, art. 2.

THOMAS KEMPIS. 157. Volumus quod alii stricte corrigantur, et ipsi corrigi volumus. Lib. 1 *de Imit. Christi*, cap. 16, sect. 3.

158. Quid sunt verba, nisi verba ? per aerem volant, sed lapidem non lædunt : si reus es, cogita quod libenter emendare te velis ; si nihil tibi conscius es, pensa quod velis libenter pro Deo sustinere. *Prosec.*

159. Parum satis est ut vel verba interdum sustineas, qui necdum fortia verbera tolerare vales. Lib. 3 *de Imit. Christi*, cap. 46.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 160. Qui admonent amice, recipiendi sunt ; qui inimice infectantur, repellendi. Lib. 1 *de natura Deorum.*

161. Monendi amici sæpe sunt et objurgandi; et hæc accipienda sunt amice, cum benevole fiunt. *Prosec.*

162. Sed hac in re habenda est ratio et diligentia, primum ut monitio acerbitate, deinde objurgatio contumelia careat. *De amicitia.*

163. Monere et moneri proprium est amicitiæ. *Ibid.*

164. Omnium vitiorum peccatorumque nostrorum omnis a Philosophia petenda est correctio. Lib. 3 *Tuscul. quæst*

SENECA. 165. Corrigendus est qui peccat, et admonitione, et vi, et molliter, et aspere. *Prosec.*

166. Cum ira delictum animi sit, non oportet peccata corrigere peccantem. Lib. 1 *de Ira*, cap. 14.

167. Civitatis mores magis corrigit parcitas animadversionum. Lib. 1 *de Clementia ad Neronem*, cap. 21.

168. Parcit sapiens, consulit, corrigit. *Ibid.*, lib. 2, cap. 7.

169. Salutares admonitiones velut medicamentorum utilium compositiones sunt. Ep. 8.

170. Laborandum est ut animum nostrum formare incipiamus et corrigere antequam indurescat pravitas ejus. Epist. 50.

171. Illa admonitio efficacior est, et altius penetrat, quæ adjuvat ratione quod præcipit. Ep. 94.

172. Ex vitio alterius, sapiens emendat suum. In suis *Proverb.*

173. Res magnæ clementiæ est indulgendo corrigere peccata magis quam vindicando. *Ibid.*

Vide etiam tit. *Correptio* per totum; *Novitius*, sent. 18, 19 ; *Patientia Dei*, sent. 12, 26 ; *Severitas*, sent. 21 ; *Timor Dei*, sent. 78; *Venia*, sent. 10.

CORREPTIO.

S. AMBROS. *Etymologia.* Correptio quæ græce παίδευσις dicitur eruditio est. Super *Psalm.* XXXVII.

PLATO. *Definitio.* Castigatio seu correptio, est curatio animæ, quæ fit ob peccatum. Syzygia 6, *de Definit.*

S. AUGUSTIN. *Differentia.* Publica est correptio, sed secreta correctio. Ser. 16, *de Verbis Domini.*

S. BONAVENT. Correctio fit in verbis, correptio fit in flagellis. Super *Sapient.*, cap. 1.

HUGO A S. VICTORE. Hæc differentia esse videtur inter correptionem et correctionem ; quod correptio fit quando quis arguitur, etsi non emendetur : correctio vero quando etiam emendatur. Homil. 68, *de Octo terris.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Correptiones in amicitia gratæ sunt, quæ aculeos habent, dolorem non habent. *Prosec.*

2. Compungimur enim censoriis sermonibus, sed benevolentiæ delectamur sedulitate. Lib. 1, *Offic.*, cap. 34.

3. Non iterum arguas et impugnes, cujus crimen non deprehenderis. *Ibid.*, lib. 2, cap. 24.

4. Sunt bonæ correptiones, et plerumque meliores quam tacita amicitia. *Pros.*

5. Etsi lædi se putat amicus, tu tamen corripe; etsi amaritudo correptionis animum ejus vulneret, tu tamen corripere ne verearis. *Ibid.*, lib. 3, cap. 16.

6. Si quid in amico vitii cognoveris, corripe occulte; si non audierit, corripe palam; errantem amicum corripe, innocentem amicum ne deseras. *Ibid.*

7. Objurget amicus amicum, non jactantiæ studio, sed affectu charitatis; neque monitio aspera sit, neque objurgatio contumeliosa. *Ibid.*

8. Utiles sunt correptiones; nemo ergo desperare debet quicunque corripitur atque arguitur; qui enim diligit, corripit. Lib. 5, Ep. 18, *ad Herontianum.*

9. Non osculatur semper pater filium, sed et aliquando castigat: ergo quando castigatur qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. *Prosec.*

10. Habet enim et amor plagas suas, quæ dulciores sunt cum amarius inferuntur.

11. Dulcior est religiosa castigatio, quam blanda Patris remissio. Serm. 84.

12. Quem mihi nunc facile reperias honoratum ac divitem, qui si arguatur alicujus culpæ reus, non moleste ferat? Lib. 1, *de Apologia David*, cap. 2.

13. Homines cum corripiuntur, peccatum suum ingravant, dum negare cupiunt aut defendere; ibique eorum lapsus est major, ubi speratur correctio.

14. Medicina Christi correptio est: corripit enim Deus quem vult convertere. Sup. *Psalm.* XXXVII.

15. Plus proficit amica correptio, quam accusatio turbulenta: illa pudorem incutit, hæc indignationem movet. Lib. 8, super *Luc.*, cap. 17, in illud: *Increpa illum.*

16. Corripite fratrem ut erubescat, non ut timeat; infirmus enim custos diuturnitatis est timor, pudor autem bonus magister officii. *Pros.*

17. Qui enim metuit, reprimitur, non emendatur; quem vero pudet facere, in naturam vertit. *Ibid.*

18. Solemus modum egredi dum corripiendo irascimur, et invenimur ipsi peccare, qui peccantes arguimus, dum plus irascimur, et amplius oneramus peccantem, quam meretur. Sup. *Ep. ad Ephes.*, cap. 4, in illud *Psalm.* IV: *Irascimini et nolite peccare.*

19. Proximorum mala aliquando corripiendo corrigere debemus (tempore videlicet opportuno), aliquando patienter tolerare; ut quos correptio non emendat, patientia ad emendationem provocet. *Prosec.*

20. Sunt nonnulli, qui reprehendere proximos nesciunt, nisi ira inflammati, et tandiu iram in corde gestant, donec in actibus proximi aliquid videant, quod reprehendere possint: quod si alicui viderit talis displicuisse, dicit se zelo Dei hoc fecisse.

21. Ad te ergo loquor, qui talis es, si zelus in te est, cur oculi tui per diversa vagantur more diabolico, desiderans malum potius videre, quam bonum; desiderans in proximo videre malum quod reprehendas, non bonum unde ædificeris?

22. Sunt etiam multi, qui eos (a quibus aliquam injuriam pertulerunt, etiam pro minimis delictis impatienter insectantur; eos vero quos diligunt, non solum non reprehendunt (quamvis graviter deliquerint) sed etiam tota virtute defendunt.

23. O infelix amicitia! quæ illum quem diligit, tacendo et defendendo diabolo tradit; illum vero cui iratus est, reprehendendo a diabolo abstrahit.

24. Correptio ergo illa justa est, quæ ex zelo Dei et amore fraterno descendit, quæ non propter iram vindicandam, sed propter animam proximi salvandam profertur. Super *Apocal.*, cap. 2.

25. Peccatum unius quod cognitum non arguitur, multos contaminat, imo omnes qui norunt, et non devitant aut, cum possint arguere, dissimulant; non enim sibi videtur peccare, quando a nullo corripitur, aut vitatur. Sup. I *ad Cor.*, cap. 5, in illud: *Modicum fermentum*, etc.

26. Pater qui parcit virgæ, odit filium suum; S. ANTONIN
qui autem diligit, instanter erudit. Parte 4, tit. 3, cap. 7, § 9.

27. Vere peccans, alterius peccatum castigare S. ANTONIU
non valet. Serm. *Dom. 4 post Trinit.* DE PADUA.

28. Nihil nocendi cupiditate fiat, sed omnia S. AUGUSTI
consulendi charitate: et nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. *Prosec.*

29. Ita formidetur ultio cognitoris, ut nec intercessoris religio contemnatur; quia et plectendo et ignoscendo hoc solum bene agitur, ut vita hominum corrigatur.

30. Si tanta est perversitas et impietas, ut ei corrigendæ nec disciplina possit prodesse nec venia, a bonis tamen intentione atque conscientia (quam Deus cernit) sive severitate, sive lenitate, non nisi officio dilectionis impleatur. Ep. 54, *ad Macedonium.*

31. Molestus est medicus furenti phrenetico, et pater disciplinato filio, ille ligando, ille cædendo, sed ambo diligendo; si autem illos negligant, et perire permittant, ista potius mansuetudo falsa crudelitas est. Ep. 50, *ad Bonifac.*

32. In corripiendo filio quamlibet aspere, nunquam profecto amor paternus amittitur; fit tamen quod nolit et doleat, qui etiam invitus videtur dolore sanandus. Ep. 5, *ad Marcellin.*

33. Imple Christiane judex pii patris officium; sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineris. *Prosec.*

34. Nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem. Ep. 159, *ad Marcellin.*

35. Plerumque necesse est, exerceatur acrius inquisitio, ut manifestato scelere, sit ubi appareat mansuetudo. *Ibid.*

36. Quis facile invenitur, qui velit reprehendi? et ubi est ille sapiens, de quo dictum est : Corripe sapientem, et amabit te? nunquid tamen ideo non debemus reprehendere, corripere fratrem, ne securus tendat ad mortem? Ep. 87, *ad Felicitatem et Rusticum.*

37. Si ille qui corripit reddere vult malum pro malo ei, qui corripienti indignatur, non fuit dignus qui corriperet, sed dignus plane qui etiam ipse corri deberet. *Ibid.*

38. Non omnis qui parcit amicus est, nec omnis qui verberat inimicus; meliora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici. Ep. 48, *ad Vincentium.*

39. Melius est cum severitate diligere, quam cum lenitate decipere. *Ibid.*

40. Quidquid facit vera et legitima mater, etiamsi asperum amarumque sentiatur, non malum pro malo reddit, sed bonum disciplinæ expellendo malum iniquitatis apponit, non odio nocendi, sed dilectione sanandi. *Ibid.*

41. Qui trucidat, non considerat quemadmodum laniet; qui autem curat, considerat quemadmodum secet; ille enim persequitur sanitatem, iste putredinem. *Ibid.*

42. Mallem me reprehendi a reprehensore falsitatis, quam ab ejus laudatore laudari. Lib. 1, *de Trin.*, cap. 3.

43. Magis optabo a quolibet reprehendi, quam ab adulante laudari. Libro 2.

44. Nullus reprehensor formidandus est amatori veritatis. *Ibid.*

45. Aut inimicus reprehensurus est, aut amicus; si ergo inimicus, ferendus est; si amicus audiendus. *Ibid.*

46. Reprehendat se in minimis, qui meminit se deliquisse in maximis. *De Spiritu et anima*, cap. 57.

47. Ne arguendo vindicare te velis, sed potius consulere illi, quem arguis. Lib 3, sup. *Levit.*, quæst. 70.

48. Patientia probanda est, cum necesse erit arguere quem diligis. *De Amicitia*, cap. 22.

49. Non solum arguendi sunt amici, sed, si opus fuerit, objurgandi. *Ibid.*, cap. 27.

50. Maxime hi facile reprehendunt, qui magis amant vituperare et damnare, quam emendare atque corrigere : quod vitium vel superbiæ est, vel invidentiæ. Lib. 2, *de Serm. Dom. in monte.*

51. Pie cauteque vigilandum est ut, cum aliquem reprehendere vel objurgare nos necessitas coegerit; primum cogitemus, utrum tale sit vitium, quod nunquam habuimus, vel quo jam caruimus; et si nunquam habuimus, cogitemus et nos homines esse, et habere potuisse. Si vero habuimus, et jam non habemus, tangat memoriam communis fragilitas, ut illam reprehensionem aut objurgationem, non odium, sed misericordia præcedat. *Ibid.*

52. Raro et in magna necessitate objurgationes adhibendæ sunt; ita tamen ut etiam in his ipsis, non nobis, sed Domino serviamus, instemus. *Ibid.*

53. Potest esse dilectio in vindicante : quod unusquisque in filio suo probat, cum eum in mores pessimos defluentem, severissima correptione constringit; et tanto magis, quanto magis eum diligit, atque hoc modo corrigi posse arbitratur. *Contra Adimantum*, cap. 17.

54. Non potest esse salubris multis correptio, nisi cum ille corripitur, qui non habet sociam multitudinem. Lib. 3, *contra Epist. Parmeniani*, cap. 2.

55. Sicut est plerumque crudelis fallax adulatio, sic semper misericors justa correptio. Lib. 2, *contra Ep. Petiliani*, cap. 67.

56. Malim me misericordi objurgatione sanari, quam blanda adulatione decipi atque perverti. *Ibid.*, cap. 103.

57. Non est malum correptionis pœna, cum sit malum culpa; neque enim ferrum est inimici vulnerantis, sed medici secantis. *Ibid.*, lib. 3, cap. 4.

58. Quicunque Dei præcepta jam tibi nota non facis, et corripi non vis, etiam propterea corripiendus es, quia corripi non vis. *De correptione et gratia*, cap. 5.

59. Hæc est correptionis utilitas, quæ nunc major, nunc minor pro peccatorum diversitate salubriter adhibetur; et tunc est salubris, quando supernus medicus respicit. *Ibid.*

60. Corripiantur a præpositis suis subditi fratres, correptionibus de charitate venientibus, pro culparum diversitate diversis, vel minoribus, vel amplioribus. *Ib.*, cap. 15.

61. Omnibus ne pereant, vel ne alios perdant, adhibenda est a vobis medicinaliter severa correptio. *Prosec.*

62. Si timore non corripimus, ne aliquis inde pereat, cur non etiam timore corripimus, ne aliquis inde plus pereat? *Ibid.*, cap. 16.

63. Ille justus reprehensor, qui non habet quod in illo reprehendatur. Sup. *Psalm.* 1.

64. Melius est erudiri in virga patris, quam in blandimento perire prædonis. Super. *Psalm.* LXXXVIII.

65. Illos qui pertinent ad gubernationem tuam, vindica, coerce cum dilectione, cum charitate, attendens salutem æternam, ne cum parcis carni, anima pereat. *Prosec.*

66. Servum tuum si male viventem videris, pœna aliqua, aut verberibus refrænabis, sed animo dilectionis fac, non animo ultionis. Sup. *Psalm.* CII.

67. Ecce nescio quis peccavit, graviter peccavit increpandus est; sed qui, ne perdat quod sectatur, tacet, non corripit, mercenarius est. *Prosec.*

68. Tu taces, non increpas, o mercenarie, lupum venientem vidisti, et fugisti; fugisti, quia tacuisti; tacuisti quia timuisti. Fuga animi, timor est; corpore stetisti, spiritu fugisti. Tract. 46. sup. *Evang. Joan.*, de cap. 10.

69. Ferveat charitas ad corripiendum, ad emendandum; si sunt boni mores, delectent; si sunt mali, emendentur, corrigantur. *Prosec.*

70. Si sævis aliquando propter correctionem dilectionis, propterea de columba demonstrata est charitas. Fel columba non habet, tamen rostro et pennis pro nido pugnat, sine amaritudine sævit.

71. Seductor ut vendat, cum amaritudine blanditur; Pater ut corrigat, sine felle castigat.

72. Quis est Pater, qui non corripit filium suum? quis est cui non det disciplinam Pater? et tamen sævire videtur; amor sævit, charitas sævit, sævit more columbino, non corvino. Tract. 7, *super Epist. Joan.*, de cap. 4.

73. Ecce odium blanditur, charitas litigat. Noli attendere verba blandientis; venam inspice, radicem unde procedat, quære: ille blanditur ut decipiat, iste litigat ut corrigat. *Ibid.*, tractatu 10, de cap. 5.

74. Non est iniquitatis, sed potius humanitatis societate devinctus, qui propterea est criminis persecutor ut sit hominis liberator. Ep. 54, *ad Macedon.*

75. Peccatum fratris non debet occultari, sed corripi, ne deterius putrescat in corde. *Regula* 3.

76. Si ea in me reprehenderis, quæ reprehendenda non sunt, te lædis magis quam me. Epist. 5, *ad Hieron.*

77. Qui emendat verbere, in quem potestas datur, vel coercet aliqua disciplina, misericordiam præstat. In *Enchirid.*, cap. 72.

78. Si propterea quisquis objurgandis et corripiendis male agentibus parcit, quia opportunius tempus inquirit, vel ipsis correptionibus metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur, vel ad bonam vitam et piam erudiendos impediant infirmos alios, et premant atque avertant a fide, non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis. Lib. 1, *de Civit. Dei*, cap. 9.

79. Qui cum dilectione corripit, non cum odio, plenissimum officium, non solum castissimæ innocentiæ, sed etiam diligentissimæ severitatis implevit. Lib. 2, *contra Epist. Parmeniani*, cap.21.

80. Correptionem studio sanandi, non odio perimendi esse faciendam, nemo dubitat. *Prosec.*

81. Adhibendus est modus, temporaque servanda, ne pax Ecclesiæ violetur, in qua maxime tritico parcendum est, ne simul cum zizaniis eradicetur.

82. Hoc qui diligenter cogitat, nec in conservatione unitatis negligit disciplinæ severitatem, nec immoderatione coercitionis disrumpit vinculum societatis.

83. Qui ergo præest fratribus, sic agat humili charitate, ac benigna severitate, ut eorum se servum esse meminerit, sicut sese habent ipsius Domini et præceptum et exemplum. *Ibid.*, lib. 3, cap. 2.

84. Si nulla calamitas tribulationis premat, cum facultas datur, utiliter corripitur in multitudine multitudo. *Ibid.*

85. Nescientes quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat, sic affici debemus charitatis affectu ut omnes velimus salvos fieri. *De correptione et gratia*, cap. 15.

86. Tua patientia alterius mors est; quanto melius est si irasceris et corripis, quam non irascendo interire permittis? Ser. 16, *de Verbis Dom.*

87. Debemus amando corripere, non nocendi aviditate, sed studio corrigendi. *Ibid.*

88. Si neglexeris corripere, pejor es illo; tu cum vides perire et negligis? *Ibid.*

89. Corripe inter te et ipsum solum, intuens correctionem, parcens pudori. *Prosec.*

90. Forte enim præ verecundia incipit defendere peccatum suum, et quem vis correctiorem, facis pejorem. *Ibid.*

91. Ipsa corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur secretius. *Ibid.*

92. Corrige te, et tunc poteris fratrem corripere; leviora objicis, graviora committis; si leviora objicis quam facis, fratrem odisti. Hom. 5, *de quinquaginta. Homil.*

93. Cura primo teipsum, ut curatus alterius vulnera curare possis. *Prosec.*

94. Qua fronte poterimus arguere alios, de eo quod in nobis gravius invenimus? Serm. 14, *ad Fratres in eremo.*

95. Charitas non odii, non rancoris, sed zelo

justitiæ gladium correptionis evaginare debet. *Ib.*

96. Si peccatum in secreto est, in secreto corripe; si peccatum publicum est et apertum, publice corripe, ut ille emendetur et cæteri videant. Serm. 16 *de verb. Dom.*

97. Quare illum corripis? quia tu doles quod peccaverit in te. Absit; si amore tui id facis, nihil facis; si amore illius facis, optime facis. Ser. 16, *de verbis Dom.*, in illud: *Si peccaverit in te frater tuus*, etc.

98. Si solus nosti quia peccavit in te frater tuus, et cum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor. *Ibid.*

S. BASILIUS MAGNUS. 99. Si animæ medela est increpatio, non cujusvis est increpare, sicut neque mederi. *Quæst.* 53 *quæstion. diffuse explicatar.*

V. BEDA. 100. Cum dolore abscindenda sunt, quæ leviter sanari non possunt. In suis *Proverb.* verbo *Cum.*

S. BERNARD[illegible]. 101. Non eris amore dignus, qui dignus castigatione censeris. Serm. 42, sup. *Cant.*

102. Blanda pietate sunt portandi, qui pro sua infirmitate non possunt increpari. Serm. 18, *ad Sororem.*

103. Quam multos quotidie experimur piis impugnationibus ad meliora proficere pervehi ad altiora. Ser. 30, sup. *Cant.*

104. Mira perversitas! medicanti irascitur, qui non irascitur sagittanti. *Ibid.*, serm. 45.

105. Præsumptionem correptio, correptionem emendatio, emendationem remuneratio sequi debet. *Ibid.*, serm. 45.

106. Justus corripit in misericordia, peccator adulatur in impietate; ille ut curet, iste ut occultet quod erat curandum. Epist. 78.

107. Justus ubi corripit, vinum infundit, oleum cum blanditur: vinum absque odio, oleum sine dolo. *Ibid.*

108. Malum quod nemo videt, nullus reprehendit; et ubi non rimatur reprehensor, securus accedit tentator, et facilius perpetratur iniquitas. Lib. *Meditat.*, cap. 14.

S. BERNARD[illegible] ET S. PROSPER. 109. Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti; qui vero crudeliter castigatur, vel increpatur, nec increpationem suscipit, nec salutem. Serm. 18, *ad Sororem*, et S. Prosper. lib. 2 *de Vita contempl.*, cap. 5.

S. BERNARD. 110. Nemo vitia palpet, peccata dissimulet nemo, cum viderit ordinem deperire, et minui disciplinam. Serm. in *Nativ. B. Joan. Bapt.*

111. Inhumane eorum redarguis opera, quorum onera refugis. Serm. 12, super *Cant.*

112. Si interdum severitate opus est, paterna sit, non tyrannica, matres fovendo, patres corripiendo exhibeatis. *Ibid.*, serm. 23.

113. [illegible]

quæ ruina peccati et cordis sanitas est. *Ibid.*, serm. 57.

114. Habeat charitas zelum, sed adhibeat pro tempore modum. Ep. 25, *ad Hugonem, Rhotoma. archiep.*

115. Qui, secreto admonitus de peccato, corrigi negligit, publice est corripiendus, ut vulnus quod occulte sanari nequit, manifeste debeat emendari. Ser. 19, *ad Sororem.*

116. Palam sunt arguendi, qui palam nocent ut dum aperta objurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerunt, corrigantur; ut dum unus corripitur, cæteri emendentur. *Ibid.*, et S. Greg. Magn. lib. 12, in *Registro*, cap. 31, ep. 31. S. BERNARD. ET S. GREG. MAG.

117. Cavendum est superiori, ne sub clementiæ pallio inertiam induat lenitatis. Serm. 20, art. 2, cap. 4. S. BERNARDIN.

118. Si injuriam pateris et taces, et proximum non corripis, plus peccas negligendo, quam ille affligendo. Super cap. 6 *Lucæ*, in illud: *Qui te percutit in maxillam*, etc. S. BONAVENT.

119. Sanctus Franciscus nesciebat aliorum culpas palpare, sed pungere; nec vitam fovere peccantium, sed aspera increpatione ferire. In *Legend. S. Francisci*, cap. 12.

120. Justum est ut qui divina contemnunt mandata, severioribus corrigantur vindictis; quatenus cæteri talia committere timeant, et sumant severitatis atque bonitatis exemplum. Habetur in *Decretis Gratiani*, part. 2, causa 23, quæst. 3, can. *Justum.* S. CALIXTUS PAP. ET MAR.

121. Benevolentiæ, non odii signum, reprehendere. Lib. 1 *Pædagogi*, cap. 8. CLEMENS ALEX.

122. Castigatio est bono et utilitati ejus, qui castigatur. *Ibid.*

123. Deus, quem corripit diligit; quando corrigit, ad hoc corripit ut emendet, ad hoc emendat ut servet. Epist. 8, *ad Clerum*, cap. 2. S. CYPRIANUS.

124. Verus dilector ejus quem diligit vitia dissimulare non valet, sed corripit, si tamen habeatur correctionis fiducia. Super *Ep. ad Coloss.* DIONYSIUS CARTHUS.

125. Fructuosissimum ac saluberrimum est in præsenti paterne castigari, ac corripi, dummodo patienter feratur. *Prosec.*

126. Nonne insipientiæ et nimiæ imperfectionis, imo insaniæ est indicium, non velle correptiones libenter sufferre, sed statim irasci, indignari, turbari, dejici? Sup. *Ep. B. Jacobi.*, cap. 1, art. 1.

127. Miseri sunt, et miseri vehementer, qui corripi dedignantur. Super *Ep. 1 B. Petri*, cap. 3.

128. Beatus servus, qui benigne reprehensus, acquiescit, verecunde obtemperat, humiliter confitetur, et libenter satisfacit. In *Admonit. suis ad fratres*, cap. 22. S. FRANCISCUS ASSISIAS.

S. FULGENT. 129. Sic vigilet in ore correptio, ut in corde non dormiat oratio. Serm. 4, *de S. Stephano*.

GUILLELMUS ANGLUS. 130. Irreprehensibiles esse oportet, qui aliorum excessus debent corripere. Ser. 23, super *Cant*.

GLOSSA ORD. 131. Deus arguit ut servet, non ut perimat. Super *Job*, cap. 5, in illud : *Beatus qui corripitur a Domino*.

132. Cavendum ne tempore luctus increpatio fiat, quia etsi recte quidam debent increpari, non tamen in afflictione, ne qui linire debet, dolorem augeat. *Ibid.*, cap. 13.

133. Non est timendum ne tibi derisor, cum arguitur, contumelias inferat ; sed hoc potius providendum ne tractus ad odium inde fiat pejor. *Prosec.* Ideo tibi aliquoties ab ejus correptione, non tuæ timiditatis, sed dilectionis ejus gratia cessandum est. Super *Prov.*, cap. 9, in illud : *Noli arguere*, etc.

134. Qui verba increpantis humiliter suscipit, jam propinquat veniæ reatus, quem gessit : qui arguenti autem resultat, contra se iram judicis provocat. *Ibid.*, cap. 15.

135. Qui peccantem vult sanare, vitium debet arguere, et depellere ; sed hominem amando refovere, donec sanatum spiritualibus reddat patribus Ecclesiæ. Super *Lucam*, cap. 9.

136. Ita peccat qui, peccantem videns, tacet, sicut qui pœnitenti non indulget. Super *Luc.*, c. 17.

137. Mansuete admonete, qui enim pravo est animo, fit asperior, si objurgetur. Super I *ad Thessalon.*, cap. 5, in illud : *Corripite inquietos*.

138. Cum quis apostatas arguit, et damnabiles ostendit, in timore debet arguere, ne forte sibi suisque aliquid tale contingat. *Prosec.*

139. Qui de incendio vitiorum, alium castigans eripit, timeat ne et ipse tentetur.

140. Qui pœnitenti proximo miseretur, circumspiciat ne forte plus justo, vel severus existat, vel pius. Sup. *Ep. Judæ*.

GLOS. INT. 141. Misericorditer corripis, qui flagellas omnem filium, quem recipis. Super *Tobiam*, cap. 3.

142. Qui parcit virgis, odit puerum. Sup. *Proverb.*, cap. 23.

GRATIANUS. 143. Si aliquis lapsus quoquomodo fuerit, et portemus eum, et fraterno corripiamus affectu. In *Decret.*, part. 1, dist. 50, can. *Ponderet.*, § *Sed.*

S. GREG. MAG. 144. Magna est servorum Dei in reprehendendis vitiis, sine personarum acceptione auctoritas. Lib. 7, *Moralium*, cap. 15.

145. Magna arte agendum est, ut qui ex aperta correptione deteriores fiunt, quodam temperamento correptionis ad salutem redeant. Lib. 13, *Moral.*, cap. 3.

146. Dum per correptionis vocem culpa detegitur, præsentis gloriæ opinio fœdatur. Lib. 10, *Moral.*, cap. 3.

147. Fit plerumque ut cum iniqui correpta in se mala defendere conantur, ex verecundia pejores fiant, et sic in sua defensione superbiunt, ut quædam vitia contra vitam corripientis exquirant, qui cum vera invenire nequeunt, fingunt. *Ibid.*, super illud : *Prov.* 9 : *Doce justum*, etc.

148. Si fortasse, sint, qui asperitate correptionis indigent, tunc eis dura correptio admovenda est, cum, Dei manus cessat a verbere ; cum vero superna flagella insunt, non jam correptio, sed consolatio debetur. Lib. 14, *Moral.*, cap. 24.

149. Cum correptio immoderate accenditur corda delinquentium in desperatione deprimuntur. *Prosec.*

150. Correpti mens repente ad odium proruit, si hanc immoderata increpatio plus quam debet, addicit. Part. 2, *Pastoralis*, cap. 10.

151. Peccata, quæ feriri gehennæ ignibus possunt, disciplinæ verbere sunt corrigenda. Hom. 19, sup. *Ezech.*

152. Pravorum audacia correptionis debet aculeos magis, quam defensionis invenire solatium. *Prosec.*

153. Nam satis grave est, ut illic habere pravam contingat actionem refugium, unde disciplinæ debet prodire censura. Lib. 4, in *Registro*, indict. 13, cap. 52, epist. 18, *ad Romanum*.

154. In correptione hunc esse ordinem noveris observandum, ut personas diligas, et vitia persequaris, ne si aliter agere fortasse volueris, transeat in crudelitatem correptio, et perdas quos emendare disideras. *Prosec.*

155. Sic vulnus debes abscindere, ut non possis ulcerare quod sanum est, ne si plus quam res exigit, ferrum impresseris, noceas cui prodesse festinas. *Ibid.*, lib. 9, cap. 8, ep. 8, *ad Bonum abbatem Monasterii Lirinensis*.

156. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda, sed palam sunt arguenda. *Ibid.*, lib. 12, indict. 7, cap. 31, ep. 31, *ad Felicem episc. Siciliæ*.

157. Ordo summæ rationis est, ut qui bona agere non curat, mala in aliis nequaquam reprehendat. Lib. 5, in I *Reg.*, cap. 2.

158. Graves culpæ in omnibus æqua asperitate insequendæ non sunt; quia vulnera corporum pro ipsorum corporum natura et robore vigorem exigunt medicinæ. *Prosec.*

159. Plerumque enim Prælati cum culpas puniunt, plus justos infervescunt, et dum vindictam metiuntur; nec vulnerum qualitatem, nec personarum delinquentium vigorem respiciunt. *Ibid.*, cap. 4.

160. Clavis apertionis, sermo correptionis est. Part. 2, *Pastor.*, cap. 4, et lib. 1, in *Registro*, indict. 9, cap. 24, ep. 24, *ad Joan. episc. Constantinop.*

161. Cum increpare delinquentes noluerit, eos procul dubio tacendo pastor occidit. Lib. 1, in Registro, indict. 9, cap. 33, ep. 33, *ad Venantium cancellarium Italiæ.*

162. Quando mala, quæ pœnitentiæ fletu purganda sunt, augentur excessibus, major tunc delinquentibus est adhibenda correptio. *Ibid.*, lib. 19, indict. 5, cap. 35, epist. 35, *ad Joan. Episc.*

163. Furentem qui per invectionem corripit, quasi ei qui non sentiat ebrio plagas imponit. Lib. 30, *Moralium*, cap. 7.

164. Qui semper increpare appetunt, et numquam fovere, multa plerumque increpando mentiuntur. *Ibid.*, lib. 23, cap. 10.

165. Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos insurgere derisoris odia formidamus, non jam lucra Dei, sed nostra quærimus. Lib. 20, *Moral.*, cap. 17.

166. Quisque perpendere sollicite sciat, ne luctus tempore verba increpationis inferat. Lib. 13 *Moral.*, cap. 2.

167. Homines cum per disciplinam alios feriunt, sic alienam infirmitatem debent percutere, ut etiam ad suam noverint oculos revocare. Lib. 14 *Moral.*, cap. 24.

168. Si transeat in crudelitatem correptio, perdes quos emendare desideras. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 8, ep. 8, *ad Bonum abbat.*

169. Ferrum de manubrio prosilit, cum de correptione sermo durior excedit. *Prosec.*

170. Securis manu fugit, cum sese increpatio, plus quam necesse est, in aspiratam pertrahit. Lib. 10 *Moral.*, cap. 5 *Pastorali.*, part. 2, cap. 40.

171. Dignum est ut sancta mens, spiritali correptione comprimat quidquid apud se carnale insolenter immurmurat. Lib. 3 *Moral.*, cap. 19.

172. Nihil est iniquius, quam pro correptione injuriis respondere. Sup. *septem Psalm. Pœnit.*, in *Psalm.* III, vers. 20.

173. Sic culpam tuam insequor, ut te diligam; sic personam diligo, ut culpæ vitium non amplectar. Lib. 1, in *Registro*, indict. 9, cap. 33, ep. 33, *ad Venantium cancellarium.*

174. Paulus dicit, Seniorem ne increpaveris; sed hæc ejus regula tunc observanda est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda juniorum. *Prosec.*

175. Ubi autem Senior juvenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est. *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 1, ep. 1, *ad Januarium, episc. Calaritanum.*

176. Sicut laudabile discretumque est, reverentiam et honorem debitum exhibere Prioribus: ita rectitudinis et Dei timoris est, si qua inter eos correptione indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum (quod absit) corpus incipiat morbus invadere, si languor non fuerit curatus in capite. *Ibid.*, lib. 10, indict. 5, cap. 37, ep. 37.

177. Ubi canonicam districtionem, culparum contra se qualitas excitat, postponere quæ corrigenda sunt non debemus; ne dissimulatione dare vires pravis actibus, quos falce nos disciplinæ resecare convenit, videamur. *Ibid.*, lib. 11, indict. 6, cap. 52, ep. 52, *ad Joannem defensorem.*

178. Correptio sæpius in bonum cedit afflictis. S. GREG. NAZ.
Orat. 2, in *Julianum imperat.*

179. Multo magis optandum est sapientis unius S. GREG. THAUM.
objurgationem excipere, quam totius chori improborum et miserorum hominum laudantium auditorem fieri. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 17.

180. Corripiendus est frater seorsum, ne si se- S. HIERONYM.
mel pudorem ac verecundiam amiserit, remaneat in peccato. Lib. 3, sup. *Matth.*, cap. 17, in illud : *Si peccaverit in te frater tuus*, etc.

181. Non erudit pater, nisi quem amat; non corripit magister discipulum, nisi eum quem ardentoris cernit ingenii. Epist. 33, *ad Castrutium.*

182. Felix est, qui vapulat, ubi amoris est plaga. Epist. 6, *ad Amicum.*

183. Grande peccatum est, odisse corripientem; maxime si te non odio, sed amore corripiat. In *Regula monachor.*, cap. 19.

184. Omnis correptio proficit ad salutem, quæ ad præsens videtur esse tristitiæ, et postea fructus affert pacificos. Lib. 6, sup. *Hierem.*, cap. 31, in illud : *Castigasti me, et eruditus sum.*

185. Homo ad hoc punit, ut perdat; Deus ad hoc corripit, ut emendet. Lib. 3, sup. *Oseam*, cap. 11, in illud : *Quomodo dabo te Ephraim*, etc.

186. Omnis correptio ad præsens non videtur esse gaudii, sed mœroris; et postea fructum pacificum justitiæ reddet his, qui per eam fuerint eruditi. Lib. 2, sup. *Michæam*, cap. 7, in illud *Lucæ* 10 : *Sint lumbi vestri præcincti*, etc.

187. Risus dissolvit sapientem, ira corripit et emendat. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 7, in illud : *Melior est ira, quam risus.*

188. Melius est a sapiente corripi, quam per adulationem decipi blandientis. *Ibid.*

189. Inter cætera mandata, etiam peccantes posse arguere, maximæ libertatis est. *Prosec.*

190. Sed hoc ille potest facere, qui non meretur audire : Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo. Lib. 2, sup. *Epist. ad Ephes.*, cap. 5, in illud : *Magis autem arguite.*

191. Quomodo potest Præses Ecclesiæ auferre malum de medio ejus, qui in delicto simili corruerit ; aut qua libertate corripere peccantem, cum tacitus sibi ipse respondeat, eadem se admisisse quæ corripit ? Sup. *Ep. ad Titum*, cap. 1, in illud : *Si quis est sine crimine.*

192. Corripite fratrem ut emendetur, et nolite abscindere ut desperet ; æger curandus est, non necandus. Sup. II *ad Thess.*, cap. 3, in illud : *Corripite ut fratrem.*

S. HILARIUS. 193. Necesse est esse severitatis officium peccata arguentis et vitia corrigentis. Sup. *Psalm.* CXVIII. In illud : *Bonitatem fecisti cum servo tuo.*

HUGO A S. VICTORE. 194. Obstinatos velle corripere, insipientia est. *De Instit. Novitiorum*, cap. 14.

195. Quos perversos propria fecit voluntas, devotos reddit per correptionem aliena potestas. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 15.

196. Qui blande castigatus non corrigitur, necesse est ut acrius corrigatur. Sup. *Regulam D. Augustini*, cap. 7.

197. Arguere vis peccantem fratrem tuum ? vide si potes ; ne arguas sine culpa : Quid est sine culpa ? pure, pacifice, sine malitia, sine ira. *Prosec.*

198. Alioquin si irasceris cum irascentem reprehendis, cadis in vitium quod damnas; et testis efficeris contra te. Lib. 1, *codicis primi Miscellan.*, 153.

HUGO CARD. 199. Arrogantes hoc habent proprium, cum non possunt reprehendere juste quæ sunt, reprehendunt mentiendo quæ non sunt. Sup. *Job*, cap. 35.

200. Multi ex verbere, quo debeant corrigi, deteriores existunt, atque duriores. *Ibid.*, cap. 36.

201. Melius corripitur homo, et correptus corrigitur in spiritu lenitatis. Sup. *Psalm.* LXXXIX.

202. Omnis, qui vere justus est, ubi peccantium errata conspicit, primo seipsum inspicit et, cum sollicitus se accusaverit, alios benigne corripit. *Prosec.*

203. Nemo enim peccatorem digne reprehendere potest, qui in eadem damnatione est. Super *Proverb.*, cap. 18.

204. Correptio, signum est paternæ dilectionis ; amor vero absconditus, signum est odii. *Ibid.*, cap. 27.

205. Melior est aspera correptio, quam remissio blandientis. Sup. *Eccelsiasten*, cap. 7, in illud : *Melior est ira risu.*

206. Ne nimis severe aut rigide arguas peccatores, ne dum sanare intendis, vitam extinguas. *Ibid.*

207. Nullus hodie audet arguere Prælatos de [illegible] eorum. *Prosec.*

208. Nullus est hodie, qui audit vel videat mala Prælatorum ad corripiendum, sed multi ad adulandum, multi ad detrahendum. Sup. *Isaiam*, cap. 42.

209. Proximus cum peccat, corripiendus est triplici de causa : prima est, quia frater noster est ; secunda, quia si corrigitur, tuum lucrum est ; tertia, quia revelare fratrem, opus est misericordiæ, ad quod quilibet tenetur. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 4.

210. Corripere fratrem præceptum est homini, et ad hoc non tenentur omnes semper, sed pro loco et tempore, quando scilicet vacat, et licet, et credit, quod sua correctio sit utilis ei qui corripitur. Sup. *Matth.*, cap. 18.

211. In malis etiam modus correptionis servandus est, ut asperitas sit contra vitia, mansuetudo exhibeatur ad personas. Sup. *Epist.*, *ad Titum*, cap. 3.

212. Vere justi judicis est bene agentem remunerare, et negligentem corripere. Hom. 1, *Oper. imperf. sup. Matth.* S. JOANNES CHRYSOST.

213. Malus, quamvis correptus fuerit, sæpe non emendatur; bonus autem, nisi correptus fuerit, perit. *Ibid.*, Hom. 11.

214. Sicut familia sine flagello non regitur, sic et populus sine increpatione non gubernatur. *Ibid.*, hom. 45.

215. Non ille est bonus, qui quod malum est reprehendere potest, et bonum laudare ; sed qui reprehensus in malo, bono animo suscipit reprehensionem. *Ibid.*

216. Omnis increpatio disciplinæ, religiosum hominem meliorem facit; irreligiosum autem conturbat, et ad deterius ire compellit. *Prosec.*

217. Sicut enim vas figuli igne probatur, sic bonum cor et religiosum increpatione cognoscitur. *Ibid.*

218. Malos qui monet, offendit ; incurrit odium qui arguit criminosos. Hom. 15, *Ex variis locis in Matth.*, sup. illud 6 : *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.*

219. Prius corda per mansuetudinem oportet mollire, et postea pungere. *Prosec.*

220. Cor mollit non furor, sed mansuetudo; iracundus auget morbum, mitis autem imminuit. Hom. 7, sup. *Acta Apostolor.*

221. Si volueris quempiam, qui injuste egit, corripere, magna cum mansuetudine illum alloquere. *Ibid.*

222. Inimicus etsi me osculetur, insuavis est ; amicus etsi vulneret, amabilis. Illius osculum suspicione plenum est, hujus vulnus medicamenti vim habet. *Prosec.*

223. Amici [illegible] juste [illegible] injuste arguant,

non opprobrare volunt, sed emendare; inimici autem etsi juste reprehendunt, non est ut corrigant, sed ut exsibilent. Hom. 9, in *dictum Apost. 1 Thess. 4, de Dormientibus, etc.*

224. Reprehensionem bene ferre non vulgaris, sed summæ philosophiæ præconium et laus est. *Ibid.*

225. Homines pereuntes iniquo animo ferunt salubria medicamenta. Homil. 4, super I *ad Cor.*

226. Ubi peccare fratrem vides, quemadmodum Christus jussit, peccatum ne vulgato, sed inter te et ipsum solum, non conviciando, nec pedibus jacentem conculcando, sed dolendo, sed lacrymando castiga. *Prosec.*

227. Talem te præbe castigando, ut ipse quoque castigari, si pecces, possis. *Ibid.*, Hom. 44.

228. Cum magna fiducia increpare, signum amicitiæ est. Hom. 13, sup. II, *ad Cor.*

229. Manifesta peccata non persequi, viam aperit ad audenda facinora. Hom. 15, super I, *ad Tim.*

230. Sicut bonum est non delinquere, ita correptionem ferre utile est. Hom. 4, sup. *Ep. ad Hebr.*

231. Multa lenitate opus habet qui corripit, ut qui corripitur, æquanimiter toleret sectionem. *Ibid.*, Hom. 30.

232. Correptio et igne et ferro vehementius operatur, et resilire facit eos quibus offertur. *Ibid.*

233. Omnia, qui corripit, ad illius qui corripitur utilitatem tolerare debet et facere. *Ibid.*

234. Non inferuntur verbera, ut animum frangant, aut conterant, sed ut corrigant. Serm. 6, sup. *Ep. ad Philipp.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 235. Non debet vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorum contagionibus servit. *Prosec.*

236. Improbum est enim arguere quempiam in alio, quod adhuc deprehendit in semetipso. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 32, sent. 1.

237. Qui veraciter fraternam vult corripere ac sanare infirmitatem, talem se præstare fraternæ utilitati studeat, et eum quem corripere cupit, humili corde et ex compassione corripiat. *Ibid.*, cap. 32, sent. 2.

238. Nonnunquam accidit, ut intra amicos aliqua redargutionis enutrita discordia, majorem postea charitatem parturiat; ut dum corriguntur ea quæ displicere in amico videntur: et hoc quidem primum non sine quadam æmulatione admonitus suscipit, sed correptus postmodum gratias agit. *Ibid.*, cap. 32. sent. 4.

239. Qui delinquentem superbo vel odioso animo corripit, non emendat, sed percutit. *Prosec.*

240. Quidquid enim protervus vel indignantis animus protulerit, objurgantis furor est, non dilectio corripientis. *Ibid.*, cap. 41, sent. 7.

241. Sicut peccatorem convenit argui, ita justum non exulcerari. *Ibid.*, cap. 46, sent. 3.

242. Qui blando verbo castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur. *Prosec.*

243. Cum dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. *Ibid.*, c. 46, sent. 11.

244. Qui admonitus secrete, de peccato corrigi negligit, publice arguendus est; ut vulnus quod occulte sanari nescit, manifeste debeat emendari. *Ibid.*, cap. 46, sent. 12.

245. Grave est atque absurditatem omnem excedens, eos qui magnis criminibus se devinciunt non arguere, iis vero qui nihil aut parum peccant, per correptionem succensere. Lib. 2, Epist. 110, *ad Eustatium, diaconum*. S. ISIDORUS PELUSIOTA.

246. Corripiatur peccatum severe, et ametur frater delinquens. *De Casto connubio*, cap. 7. S. LAURENT. JUSTIN.

247. Eo tanto tempore delinquentes arguantur atque vitiorum macula increpationibus detergatur, quo is, cui dicitur, corrigibilis est; alioquin vulnus superadditur vulneri, et passioni passio cumulatur. *Pros.*

248. Fitque frequenter ut gravior sit recidiva correptionis, quam damnum perpetrati criminis. Part. 1 *de Triumphali Christi agone*, cap. 9.

249. Vigilantior quisque ad percipiendum admonitionis verbum fit, cum corripitur, quam si blanditiis mulceatur. *Ibid.*, cap. 25.

250. Si nos corripimur, dæmones corruunt; remedia nostra plagæ ipsorum sunt, quia curatione nostrorum vulnerum vulnerantur. Serm. 1 *Quadrag.* S. LEO I.

251. Plus erga corrigendos agat benevolentia quam severitas; plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas. Ep. 84, *ad Anastas., episc. Thessalon.*, cap. 1.

252. Sic est adhibenda correptio ut semper sit salva dilectio. *Ibid.*

253. In correptione constanter tenenda est justitia, et benigne præstanda clementia. Epist. 92, *ad Rusticum, Narbonens. episc.*

254. Odio habeantur peccata, non homines; corripiantur tumidi, tolerentur infirmi; et quod severius castigare in peccatis necesse est, non sævientis plectatur animo, sed medentis. *Ibid.*

255. Quando aliquis a te corripiendus est, eum hortando monendoque potius quam increpando convenit. *Prosec.* LUD. BLOS.

256. Si sæviendum est, vide ut sine felle sævias; non furor, non propria causa, sed Dei amor animarumque salus vehementiorem correptionem abs te extorqueat. In *Canone Vitæ spirit.*, cap. 31.

S. METHODIUS. 257. Præstabilius esse censeo corripi, quam corripere. Habet. apud D. Joan. Damasc, lib. 1. *Parall.*, cap. 11.

MINUT. FELIX. 258. Ut aurum ignibus, sic nos discriminibus arguimur. In suo *Octavio*.

PELAGIUS PAPA. 259. Non persequitur nisi qui ad malum cogit; qui vero malum vel factum jam punit, vel prohibet ne fiat, non persequitur iste, sed diligit. Habetur apud Gratianum, in *Decretis*, part. 2, causa 23, quæst. 5, Can. *Non*.

PETRUS BLESENS. 260. Incœptæ correctioni diligenter insistas, donec reus ab invio erroris sui in viam justitiæ revertatur. Ep. 10, *ad Capellonum regis Siciliæ*.

261. Turpe et absurdum est in Prælato cum ira et austeritate corripere. *Ibid.*, Ep. 100, *ad Amicum suum*.

262. Deo accepta est lenis et blanda correptio. *Ibid.*

263. Correptio ex gravitate et clementia condiatur, ut repellatur contumelia, et qui objurgatur, seipsum causam esse hujus acerbitatis, agnoscat. *Prosec.*

264. In omnibus itaque servetur censura modestiæ, non videatur quis iracundiæ suæ plus satisfacere quam timori.

265. Sunt enim qui ebulliunt interius, et æstum vesaniæ nomine zeli palliant et colorant; sed qui sequuntur suæ mentis impetum, et non potius rationem, vix aut numquam in corripiendo proficiunt.

266. Sit ergo in corripiendo sermo tristior, dejectior vultus, interripiant verba singultus et lacrymæ; ut sentiat, qui corripitur, totum hoc ex amore, non ex rancore procedere.

267. Si correptionem primam correptus forte respuerit, recipiet vel secundam. *Ibid.*, *de Amicitia*, cap. 22.

268. Amici correptio tota de medullis animæ et de intima compassione procedat. *Ibid.*, cap. 22.

269. Amicus non est subito et publice objurgandus, dum ex turbatione recenti adhuc est inquietior æger animus, donec mentis nubilo serenato pacatior verba blande monentis admittat. *Ibid.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 270. Domine ne in ira tua arguas me, hoc est dicere, argue me, sed non in ira; corripe me, sed non in furore. *Prosec.*

271. Argue me ut Pater, non ut Judex, corripe me non ut Dominus, sed ut parens.

272. Argue me non ut perdas, sed corrigas; corripe me non ut interimas, sed emendes. Serm. 45.

S. PETR. DAM. 273. Humanam mentem superbia vitream reddit, ut correptionis ictum per impatientiam ferre non possit. *Prosec.*

274. Qui ad correptionis ictus per impatientiam frangitur, etiamsi cæteris virtutibus polleat, soliditatem virium se non habere demonstrat. Lib. 6, epist. 9, *ad Gelizonem, abbat.*

275. Sapientis est amare correptionem, stulti autem odisse. *Opuscul.* 46, cap. 2.

276. Si de sacro conventu correptionum censura subtrahitur, disciplinæ vigor funditus enervatur, et Religio tota destruitur. *Ibid.*, cap. 4.

277. Quisquis est, cui regularis vitæ fervor inæstuat, correptiones libenter amplectitur. *Ibid.*

278. Salubrior est mordens pietas quam mul- S. PETR. MAU-
cens iniquitas. Lib. 2, epist. 9, *ad Innocent. pa-* RITIUS CLUN.
pam.

279. Obedientiæ ac patientiæ virtute fundati S. PROSPER. (quando rigor exigit disciplinæ, ut severitate arguantur) acceptam correptionem magnanimiter ferunt; nec moribus eorum, a quibus fuerint objurgati, sed suis negligentiis, quod castigantur, adscribunt. Lib. 2, *de Vita contempl.*

280. Peccantes omnes blande tractat et increpat, qui nihil aliud nisi eorum salutem considerat. *Ibid.*, cap. 5.

281. Si peccantem video, non solum non arguo, sed etiam ei peccanti consentio, participem me condemnationis ejus efficio. *Prosec.*

282. Et in omnibus peccantibus pecco, quando eos scio peccasse, sive peccare quadam crudelis animi malignitate non increpo. *Ibid.*, cap. 23.

283. Reprehensio maxime morum nostrorum SALVIANUS. vitia castigat. Lib. 8 *de Gubernat. Dei.*

284. Nulli gratia reprehensio est, imo quod pejus multo est, quamlibet malus, quamlibet perditus mavult mendaciter prædicari, quam jure reprehendi; et falsarum laudum irrisionibus decipi, quam saluberrima admonitione servari. *Ibid.*

285. Sicut qui purus est, si tangat quidpiam S. THEODORET. immundum, polluitur; ita peccati est particeps, qui non corripit. Sup. *Levitic.*, quæst. 1.

286. Post tentationem consolatio, post correptionem suavis recreatio. Super *Deuteronom.* quæst. 6.

287. Paterne corripia, non judicis ritu; medici more, non tortoris. Sup. *Psalm.* VI, vers. 1.

288. Qui perexiguam correptionem in præsenti vita habuit, futurum judicium mitius habebit. Super *Psalm.* XCIII, vers. 13. *Ut mitiges ei a diebus malis.*

289. Peccatum castigationem attrahit, castigatio ferinam vitam redarguit, redargutio vero vitæ mutationem efficit. Super *Ps.* CIV, vers. 16.

290. Malo a justis corripi, quam a peccatoribus coli. Sup. *Psalm.* CXL, vers. 6, *Corripiet me justus.*

291. Bona est peccatorum reprehensio, quæ cum utilitatis causa adhibetur, stupore laborantibus sensum affert, et in memoriam ipsis propria revocat delicta. Sup. *Ezechielem*, sect. 5

292. Cum peccantibus correptionem quamdam adhibemus, non odio aliquo aut inimicitia, sed commiserantes, et admodum dolentes, id faciamus. *Ibid.*, sect. 11, in illud : *Assume super Tyrum lamentum*.

293. Non omnes peccantes auctor omnium rerum Deus corripit, sed sibi amicos adhibita medici more curatione, alios vero more judicis condemnatione. *Ibid.*, sect. 11.

294. Dum mali redarguuntur, optimorum virorum probatio efficitur. Lib. 2, super 1, *ad Cor.* 11.

THEOPHYLACTUS. 295. Importuna increpatio haud ædificat. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 15.

THOMAS A KEMPIS. 296. Melius est hic corripi, quam in futuro. Lib. 3, *de Imit. Christi*, cap. 50.

297. Qui alium corripit, et pro eo non orat, nec condolet, crudelis est hostis, non medicus. In *Horto rosarum*, cap. 15, sect. 3.

298. Quilibet correptor est alteri aut rosa redolens aut spina pungens. *Ibid.*

IN VITIS PATR. 299. Principium salutis est, si teipsum redarguas. Lib. 5, libello 15, *de Humilitate*, num. 15.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 300. Omnis animadversio et castigatio, contumelia vacare debet. Lib. 1, *de Offic.*

PLATO. 301. Optimus et ad sanæ mentis institutum moderatissimus usus, redarguendi ratio, et omnium purgationum maxima atque primaria, ut qui erret redargutione purus evadat. Syzygia 2, in *Dialogo Sophistæ*.

302. Sic anima salutarium disciplinarum utilitatem percipere non potest, priusquam is qui errat, redarguentis cujusdam opera et ministerio ad pudorem reducatur. *Ibid.*

303. Is qui reprehenditur existimet se non invidia, sed benevolo atque amico animo reprehendi. Syzygia 4, lib. 1, *de Legibus*.

PLINIUS II. 304. Comitas insectatur vitia, non homines; nec castigat errantes, sed emendat. Lib. 1, ep. 10, *ad Arrium Clementem*.

305. Est magnificum quod te ab omni contagione vitiorum reprimis ac revocas; sed magnificentius, quod tuos. Lib. 10, ep. 100, *ad Trajanum*.

SENECA. 306. Corripiendus est qui peccat, et admonitione, et vi, et molliter, et aspere. *Prosec.*

307. Melior quisque tam sibi quam aliis faciendus, non sine castigatione, sed sine ira; quis enim cui medetur, irascitur? Lib. 1, *de Ira*, cap. 14.

308. Objurgatio te primum secreta, deinde publica emendare tentet. *Ibid.*, cap. 16.

309. Tu longius jam processisti, quam ut possis verbis sanari; in te dura remedia, jam solida nequitia desiderat. *Ibid.*

310. Omnia sceleribus ac vitiis plena sunt; plus committitur quam quod possit correptione sanari. *Ibid.*, lib. 2, cap. 8.

311. Placidus sapiens et æquus, erroribus non hostibus, sed correptor est peccantium. *Ibid.*, cap. 10.

312. Admoneri bonus gaudet, pessimus quisque correptorem asperrime patitur. *Ibid.*, lib. 3, cap. 37.

313. Corripere eum, cui cum maxime aliquid præstes, dementia est, et inserere contumelia meritis. Lib. 2, *de Benef.*, cap. 6.

314. Qui peccare se nescit, corripi non vult; deprehendas te oportet antequam emendes. Ep. 28.

315. Quantum potes teipsum coargue. *Ibid.*

316. Consueta vitia serimus nisi reprehendimus. In suis *Prov.*

317. Si merito objurgabit aliquis, scito quia profuit; si immerito, scito quia prodesse voluit. *De quatuor virtut.*

318. Non acerba, sed blanda timeas verba. *Ibid.*

319. Aliorum vitiorum non sis acerbus reprehensor. *Ibid.*

320. Sis sine exprobratione correptor, ita ut admonitionem hilaritate prævenias. *Ibid.*

321. Objurgationi semper aliquid blandi admisce, facilius enim penetrant verba, que molli vadunt via, quam aspera. *De Moribus.*

322. Crudelis in re adversa est objurgatio. In suis *Prov.*

323. Rara sit objurgatio tua, et opportuna. Sent. 270. SIXTUS PHILOSOPHUS.

324. Sicut in bene factis laudari vis, ita in delictis patienter accipe, si culperis. *Ibid.*, sent. 288.

Vide etiam titul., *Amicitia*, sent. 95; *Amor proximi*, sent. 4, 5, 6; *Arrogantia*, sent. 17; *Flagellum Dei*, per totum; *Hypocrisis*, sent. 42, 43; *Mansuetudo*, sent. 52; *Paupertas*, sent. 42; *Prædicatio*, sent. 111; *Severitas*, per totum.

CORRUPTIO.

Definitio. Omnis corruptio est quædam mutatio ab esse ad non esse. Part. 1. quæ. 42, art. 2. S. THOMAS AQUINAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Non potest caro corrumpi, nisi mens fuerit ante corrupta. *Ad Virginem lapsam*, cap. 4. S. AMBROSIUS.

S. AUGUSTIN. 2. Corrumpitur homo exterior aut profectu interioris, aut defectu suo; sed profectu interioris ita corrumpitur, ut totus in melius reformetur, et restituatur in integrum in novissima tuba, ut jam non corrumpatur, neque corrumpat. Defectu autem suo in pulchritudines corruptibiliores, id est, pœnarum ordinem præcipitatur. *De Vera relig.*, cap. 4.

3. Omnium corruptionum sola quæ vitiosa est, corruptio vituperatur; cæteræ autem, aut nec corruptiones quidem dicendæ sunt, aut certe quia vitiosæ non sunt, dignæ vituperatione esse non possunt. Lib. 3, *de Lib. arbitr.*, cap. 14.

4. Nocet corruptio, et nisi bonum minueret, non noceret. Lib. 7, *Conf.*, cap. 12.

5. Malum est naturæ corruptio; quia eam qualicunque privat bono. In *Enchiridio*, cap. 12.

6. Nihil est aliud corruptio, quam boni exterminatio. *Ibid.*, cap. 14.

7. Ubicunque corruptio, ibi bonum fuit. *Contra Ep. Manich.*, cap. 35.

8. Omnium rerum malum est corruptio; in quibus mali aliquid animadverti potest, corruptio est. *Prosec.*

9. Corruptio peritæ animæ, imperitia vocatur; corruptio prudentis, imprudentia; corruptio justæ, injustitia; corruptio fortis, ignavia; corruptio quietis atque tranquillitatis, cupiditas, vel metus, vel tristitia, vel jactantia.

10. Deinde in corpore animato, corruptio sanitatis dolor et morbus; corruptio virium lassitudo, corruptio quietis labor.

11. Deinde in ipso corpore, corruptio pulchritudinis, fœditas; corruptio rectitudinis; pravitas, corruptio ordinis, perversitas; corruptio integritatis, discissio, aut fractura, aut diminutio. *Ibid.*

12. Corruptio tendit ad non esse. *Ibid.*, cap. 40, per totum.

13. Non omnis corruptio turpis est, sed quam libido procuraverit, aut cui libido consenserit. *De Mendac.*, cap. 7.

14. Corruptio non est in seipsa, sed in aliqua substantia, quam corrumpit. *De Moribus Manich.* cap. 5.

15. Corpus propter peccatum corruptioni subjicitur. *De Musica*, lib. 6, cap. 4.

16. Quod corrumpi potest, deterius est quam id quod non potest. Lib. 7, *Conf.*, cap. 1.

17. Omnis natura dum corrumpitur, minus bona fit. Lib. 3, *de Lib. arb.*, cap. 13.

18. Corruptio pulchritudinis, est fœditas; corruptio rectitudinis, pravitas; corruptio ordinis, perversitas; corruptio integritatis, discissio, aut fractura, aut diminutio. *Contra Epist. Manichæi*, cap. 36.

19. Timeat anima corrupta, jam docta experimento, quod ignoravit virgo. *De Vera et falsa pœnit.*, cap. 15.

20. Natura corrupta, in quantum natura est, bona est; in quantum corrupta est, mala est. *De Natura boni*, cap. 4.

21. Carnales blanda corrumpunt. Serm. 2, *Quinquag.*

V. BEDA. 22. Superbia sola corrumpit omnia bona. In *Prov.*, verbo *Superbia*.

S. BERNARD. 23. Quatuor sunt, quæ corpus corrumpunt, curiositas, loquacitas, crudelitas, voluptas. Pros. Serm. 37, *de Parvis sermonibus*.

S. BONAVENT. 24. Oculos corrumpit curiositas, linguam loquacitas, manus crudelitas, interiora voluptas. *Ibid.*

25. Non fuit olim tanta infectio in Paganis, quanta hodie est in Christianis. Serm. 2, *de S. Marco*.

26. Non anima pro corpore, sed corpus pro anima factum est; qui ergo quod primum et melius est negligit, et quod inferius est extollit, utrumque corrumpit. Lib. 3, *Pharetræ*, cap. 8.

S. CYPRIAN. 27. Inanescit corruptio, ubi æger de medente sanatur. *De Resurrect. Christi*, cap. 5.

GLOSS. INT. 28. Nec vita, nec lacrymæ perfectæ mundos reddunt, dum hæc corruptio tenet. Sup. *Job.*, cap. 9.

29. Corruptus alios corrumpit. Sup. *Prov.*, cap. 15.

S. GREG. MAG. 30. Esurire, sitire, lassescere, vincula corruptionis sunt. Lib. 4, *Moral.*, cap. 30.

31. Res habita instanti fine corrumpitur. Lib. 10, *Moral.*, cap. 13.

32. Justos quamvis nullus desideriorum carnalium tumultus possideat, duris tamen vinculis eos in hac vita positos suæ molestia corruptionis ligat. Lib. 4, *Moral.*, cap. 30.

33. Corrumpi necesse est, quod palpatur; et palpari non potest, quod non corrumpitur. Hom. 26, super *Evang.*

S. HIERON. 34. Cito flores pereunt, cito violas, et lilium, et crocum pestilens aura corrumpit. Ep. 7, *ad Lætam.*

35. Non proderit sanctificatio cæterorum membrorum, si inveniatur in uno corruptio. Ep. 14, *ad Mauritii filiam.*

36. Corpus mulieris non vis maculat, sed voluntas. In *Quæst. Hebraicis.*

HUGO A S. VICTORE. 37. Multiplex est corruptio sensuum. Corrumpitur visus, vana videndo; auditus, vana audiendo; gustus, suavia avide comedendo; odoratus, vana odorando; tactus, lubrica operando. Lib. 1, *de Allegoriis in Joan.*, cap. 6.

38. Corruptio dissimilitudinem inducit, et al-

terum fecit, quod a suo esse recedit et deficit, ut sit alterum quam fuit. Sup. cap. 4, *Cœlestis Hierarchiæ*, lib. 4.

HUGO CARD. 39. Omne quod corrumpitur, aliquo modo minuitur. Sup. *Psalm* XVII.

40. Quanto magis procuratur caro, tanto corruptior efficitur. Sup. *Ecclesiasten.*, cap. 11.

JOANN. CASS. 41. Multo citius munda corrumpuntur, quam corrupta mundantur. *Collat.* 14, *Abbatis Nesterotis*, cap. 14.

S. JOANNES CHRYSOST. 42. E corrupta vita, dogmata corrupta pullulant. Hom. 40. sup. 1, *ad Cor.*

43. Corrumpitur externus homo dum flagellatur. Hom. 9, sup. II, *ad Cor.*

44. Quemadmodum cera solvitur quidem ab igne, ipsa autem non solvit ignem; ita corruptio ab incorruptione aboletur, et evanescit; illa vero hanc vincere nunquam potest. *Ibid.* Hom. 10.

45. Servus corruptus, pestis liberorum. Hom. 9, sup. I, *ad Colossens.*

46. Omnis vita ex corruptione nascitur, omnes plantæ, omnia semina. Hom. 7, super 1, *ad Thessal.*

47. Corrumpunt animas secularia desideria. Hom. 28, sup. *Ep. ad Hebr.*

48. Omne quod est in rebus, habet aliquid quo corrumpi possit. Hom *Quod nemo læditur, nisi a semetipso.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 49. Non potest corpus corrumpi, nisi prius animus corruptus fuerit. Lib. 2, *de Synon.*, cap. 1.

S. NILUS. 50. Oportet incorruptibilium desiderio flagrantem, pro nihilo ducere corruptioni obnoxia. *Paranesi* 140.

PETR. BLES. 51. Spiritus ab origine corruptus, corrupti carnem; caro post originem corrupta, corrupti spiritum. Serm. 41.

S. PROSPER. 52. Nunquam corruptio ita incorruptionis est particeps, ut non semper obnoxium sit defectioni, quod debetur occasui. Lib. 2, *de Vocat. gentium*, cap. 21.

RICH. A SANCTO VICTORE. 53. Copiosior est corruptio spiritualis, quam corruptio corporalis. Part. 2, sup. *Psalm.* XC.

S. THOMAS AQUINAS. 54. Nihil corrumpitur, nisi per hoc quod amittit formam. Part. 1, quæst. 9, art. 2.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 55. Omne quod corrumpitur, a suo contrario corrumpitur. 5 *Ethic.* et 1 *Phys.*, apud Bedam, t. 2.

CICERO. 56. Nihil opere aut manu factum, quod non aliquando conficiat et consumat vetustas. Orat. 40, *pro Marcello.*

SENECA. 57. Quidquid dat fortuna, corrumpit. Lib. 2, *de Benefic.*, cap. 13.

Vide etiam titulos, *Acquirere*, sent. 78; *Avaritia*, sent. 169; *Bonum*, sent. 173; *Mulier*, sent. 120; *Veritas*, sent. 130.

CORRUPTIO JUDICIS.

Vide Judicis corruptio.

CREATIO, ET CREATURA.

Definitio. Creatio est emanatio totius esse ab ente universali ex nihilo. Part. 1, quæst. 45, art. 4. S. THOMAS. AQUINAS.

Creare est proprie causare, sive producere esse rerum. *Ibid.*, art. 6.

Creatio est productio alicujus rei secundum suam totam substantiam, absque materia præjacente. *Ibid.*, quæst. 65, art. 3.

Creatio nihil est aliud secundum rem, quam relatio quædam, qua creatura refertur ad Deum, ut ad causam. Sup. 2, *Sentent.* dist. 1, quæst. 1, art. 1, ad 1.

Creatio est motus ex nihilo ad esse. Sup. II, *ad Cor.*, cap. 5, lect. 4.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Extra Paradisum vir factus est, et mulier intra Paradisum, ut advertas quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute unusquisque gratiam sibi comparat. *De Paradiso*, cap. 4. S. AMBROSIUS.

2. Quatuor modis potest Deus creare hominem: aut de viro et de fœmina, sicut assiduus monstrat usus; aut nec de viro nec de fœmina, sicut creavit Adam; aut de viro sine fœmina, sic fecit Evam; aut de fœmina sine viro, quod nondum fecit. Lib. 2, *Cur Deus*, cap. 8. S. ANSELMUS.

3. Non est creaturæ moliri officium, quo juste Creatoris recompenset præsidium. In *Medit. suis.*

4. Est pulchritudo universæ creaturæ per hæc tria inculpabilis, damnatione peccatorum, exercitatione justorum, perfectione beatorum. *De Vera relig.*, cap. 23. S. AUGUSTIN.

5. In consideratione creaturarum non vana et peritura curiositas exercenda est, sed gradus ad immortalia et semper permanentia faciendus. *Ibid.*, cap. 29.

6. Animalis cujuscunque creatio, si habeat pium prudentemque consideratorem, ineffabilem laudem Creatori excitat, quanto magis creatio non cujuslibet animalis, sed hominis? Ep. 28, *ad D. Hieronym.*

7. Nulla est creatura ex qua anima facta est, quia ex nihilo facta est; ac per hoc ad factorem suum redit quæ redit a quo ex nihilo facta est. Lib. 10 *de Genesi ad litteram*, cap. 9.

8. Omnis creatura velit nolit, uni Deo et Domino suo subjecta est. *De Agone Christiano.*, cap. 7.

9. Prius videtur ipsa creatura in Deo, quam

in seipsa videtur : ideo creatura plus videtur in arte, qua facta, quam ipsa in seipsa, quæ facta est. In *Dialogo* 65 Quæstionum, quæst. 26.

10. Tria maxime scienda de creatura nobis oportuit intimari, quis eam fecerit, per quid fecerit, quare fecerit. Quis fecerit, Deus est : per quid fecerit, dixit, Fiat et facta est; quare fecerit, quia bona est. Lib. 11 *de Civit. Dei*, cap. 21.

11. Homines sumus ad nostri Creatoris imaginem creati, cujus est vera æternitas, æterna veritas, æterna et vera charitas, estque ipse æterna et vera et chara Trinitas, neque confusa, neque separata. *Ibid.*, cap. 28.

12. Omnis creatura et bene potest amari, et male : bene, scilicet ordine custodito; male autem, ordine perturbato. *Ibid.*, lib. 15, cap. 22.

13. Plus est homines creare, quam resuscitare; dignatus et tamen Christus et creare et resuscitare : creare omnes, resuscitare quosdam. Tract. 45, sup. *Evang.* de cap. 11.

14. Corpus hominis creatura Dei est : vita corporis anima est, vita animæ Deus est. Serm. 28, *de Verbis Apostoli*.

15. Tene omnem naturam, quæ non est Trinitas Deus, ab ipsa sancta Trinitate, quæ solus Deus æternus et verus est, creatam ex nihilo. *De fide ad Petrum*, cap. 3.

16. Creatura, cui est aliud vivere et aliud beate vivere, omne quod vivit et beate vivit, non debet nisi gratiæ Dei attribuere. Lib. *Med.*, cap. 18.

17. Pauperes et divites Deus de uno limo fecit, et pauperes et divites una terra supportat. Tr. 6, super *Evangel.*, de cap. 1.

18. Nihil potentius ista creatura, quæ mens dicitur rationalis, nihil hac creatura sublimius; quidquid supra istam est, Creator est. *Ibid.*, tract. 23, de cap. 5.

19. In creaturis deest aliquid quod laudas, in Creatore deesse nihil potest : quia quod invenis in creatura, a Creatore artifice processit. Ser. 38, *de Verbis Domini*.

20. Creatura vilescat, ut Creator in corde dulcescat. Serm. 1, *de Convers. B. Pauli*.

21. Nutus Dei sunt omne creaturarum decus. Lib. 2, *de Libero arbit.*, cap. 16.

S. BONAVENT. 22. Magnitudo et pulchritudo creaturæ, clamat magnitudinem et speciem Creatoris. Serm. 2 *Dom. in Octava Paschæ*.

23. Creaturæ, quæ lædunt homines, lædere cœperunt propter peccatum. Serm. 4 *Dom. 11 post Pentec.*

24. Deus creavit omnia in modo, nec aliquid voluit esse sine modo. Serm. 4, *de Uno Mart.*

25. Tam altum est opus de nihilo operari, quod si omnis potentia creata, tam Angelica quam humana, cœlestis pariter et terrena in unum esset conflata, non posset ex nihilo minimam creaturam producere. Serm. 3, *de Angelis*.

S. CÆSARIUS ARELATENSIS. 26. In anima et in mente ad imaginem Dei facti sumus; secundum carnem vero, de limo terræ formati sumus. Hom. 19.

CASSIODORUS. 27. Toties nos Dominus creat, quoties de vetustate peccati in novum hominem instaurare dignatur. Sup. *Psalm.* CIII, vers. 31 *Et creabuntur*.

S. CYRILLUS HIEROSOL. 28. Creator cum sit bonus, bonos creavit; creatura vero voluntate propria in amaritudinem conversa est. *Catech.* 2.

DIDYMUS. 29. Omnis particeps rationis factus est homo, ut esset probus, et non pravus. Lib. *contra Manich.*

30. Unico voluntatis nutu Deus quidquid vult ex nihilo creat. Hab. apud D. Joan. Damasc., lib. 1 *Parall.*, cap. 81.

DIONYSIUS CARTHUS. 31. In omni creatura est dependentia, qua indesinenter dependet a Creatore, ejusque conservatione tam incessabiliter eget, quod nec ad momentum sine illius manutenentia queat subsistere, aut durare, sed protinus redigeretur in nihilum, si relinqueretur a Deo per momentum. Sup. I *Beati Joan.*, cap. 1.

32. Quanto rationalis creatura est ad mala proclivior ex seipsa, tanto commendabilior est dum ingenitam illam pronitatem refrænans, adhæret virtutibus. *De Profectu spirituali.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 33. Si adeo indiget una creatura altera, quanto magis creatura suo opus habet Creatore. *Opusc.*, serm. 2.

S. GREG. MAG. ET S. HIERONYM. 34. Perversa mens dum dilectioni creaturæ se subdit, a Creatoris societate se disjungit. Lib. 3 *Moral.*, cap. 7, et S. Hieronym., lib. 2, sup. *Lamentat Hierem.*, cap. 3.

S. GREG. MAG. 35. Divisio creaturarum in eo consistit : quod omne quod est aut est, et non vivit, ut lapis : aut est, et vivit, sed nequaquam sentit, ut arbor; aut est, et vivit, et sentit, sed non intelligit, nec discernit, ut brutum; aut est, vivit, et sentit, et intelligit, et discernit, ut homo. Lib. 6 *Moral.*, cap. 8.

36. Humana creatura eo ipso quo creatura est, in semetipsa habet sub se defluere; sed a Conditore suo accepit, ut et super se contemplatione rapiatur. Lib. 12 *Moral.*, cap. 11.

37. Quasi quædam fit lectio menti nostræ, species considerata creaturæ. Lib. 26, cap. 8 *Moral.*

38. Omnis creaturæ aliquid habet homo; habet namque homo commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. Hom. 29, sup. *Evang.*, in illud : *Prædicate Evangelium omni creaturæ.*

S. GREG. NAZ. 39. Creaturæ ingratæ, diaboli sunt plasmata. Orat. 20, *de Modestia.*

S. GREGORIUS NYSSENUS 40. Omnis creatura extra se esse non potest, sed in seipsa semper manet, et quidquid viderit, seipsam intuetur. Hom. 8, sup. *Ecclesiasten.*

HUGO A S. VICTORE. 41. Rationalis creatura, quæ sola ad imaginem Conditoris facta est, data et dona accepit; data quidem optima, dum conderetur ad infima; et data accepit perfecta, dum sublimaretur ad summa. Lib. 2 *Cœlestis Hierarch.*, in cap. 1, in illud: *Omnem datum optimum*, etc.

42. Divina essentia sicut spirituali creaturæ per cognitionem præsidet; ita corpoream creaturam regendo atque disponendo implet. Lib. 1, *de Arca Noe, Moral.*, cap. 2.

HUGO CARD. 43. Peccatori omnis creatura hostis est, justo vero serviunt omnes creaturæ. Sup. *Josue*, cap. 3.

44. Magnum fecit Deus in natura, majorem in gratia, maximum in gloria. Sup. *Job*, cap. 7.

45. Qui adorat creaturam, negat Creatorem. *Ibid.*, cap. 31.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 46. Si anima dignior est corpore, indignius primo formatum est; et postea quod eminentius. Hom. 13, sup. *Genes.*, in illud 2: *Et factus est homo in animam viventem.*

47. Non possunt aliter creationis mysteria intelligi, quam fidei oculis conspecta. *Ibid.*, Hom. 15.

48. Nullo modo justum est propter creaturam contemnere Creatorem, sed propter Creatorem creaturam. Hom. 5 *Operis imperf. sup. Matth.*

49. Quanto pretiosior est hominis creatio, quam animalium; tanto major sollicitudo Dei de hominibus, quam de animalibus. *Ibid.*, Hom. 16.

50. Non confiteri quod ex nihilo creavit omnia omnium Opifex, desipientiæ extremæ signum est. Hom. 2, super *Genes.*

S. ISID. HISP. 51. Qui per amorem pulchritudinis creaturæ a Creatoris forma se abstulit, rursum per creaturæ decorem ad Creatoris pulchritudinem revertatur. Lib. 1 *de Summo bono*, cap. 4, sent. 2.

52. Omnia creata ex sua natura bona sunt, et ex nostro malo usu non bona. *Ib.*, c. 9, sent. 6.

53. Ante omnem creaturam mundi creati sunt Angeli, et ante omnem creationem Angelorum diabolus conditus est. *Ibid.*, cap. 10, sent. 3.

S. LAURENT. JUSTIN. 54. Creaturarum species ornatusque præclarissimum divinæ Majestatis est speculum, optimeque in illo Conditoris virtus inspicitur. Part. 1, in *Fasciculo amoris*, cap. 18.

55. Omnis creatura sive sit terrena, sive cœlestis, in eo quod creatura est, sibiipsi omnino non sufficit. Part. 2 serm. *de Vita solitaria*, cap. 17.

S. LEO I. 56. Felix creatura, si ab eo non decideret quod Deus fecit; felicior, si in eo maneret, quod refecit. Serm. 2, *de Resurr. Dom.*

57. Cum aliquid creat Deus, suum est; cum aliqua creata creaturæ suæ donat, nec vires exculiuntur creantis in creatione omnium, nec opes exhauriuntur donantis in distributione suorum munerum. *De panibus*, cap. 19. PETR. CELL.

58. Omnis substantia, quæ Deus non est, creatura est; et quæ creatura non est, Deus est. Sent. 55. S. PROSPER.

59. Male occupatur creatis, qui a Creatore discedit. *Ibid.*, sent. 73.

60. Creaturæ rationalis vel intellectualis bonum, quo beata sit, non nisi Deus est, quod ei non ex seipsa est, quia ex nihilo creata est; hoc enim adepto fit beata, quo amisso misera. *Ibid.*, sent 143.

61. Nullius quamvis minimæ naturæ, nisi Deum Creatorem dici aut credi licet ab aliquo. *Ibid.*, sent. 146.

62. Magna opera Domini: prævidet bonos futuros, et creat; prævidet malos futuros, et creat. *Ibid.*, sent. 291.

63. Omnis creatura, quæ mutari potest in melius aut in deterius, corruptibilis est. Sup. *Epist. ad Rom.*, cap. 1, can. 23. S. REMIGIUS.

64. Creare non est proprium alicui personæ, sed commuune toti Trinitati. Part. 1, quæst. 45, art. 6. S. THOMAS AQUINAS.

65. Impossibile est aliquid creari, nisi a solo Deo. *Ibid.*, quæst. 65, art. 3.

66. Non est creatura tam parva et vilis, quæ Dei bonitatem non repræsentet. *Prosec.* THOMAS A KEMPIS.

67. Si rectum cor tuum esset, tunc omnis creatura speculum vitæ et liber sanctæ doctrinæ esset. Lib. 2 *de Imitatione Christi*, cap. 4, sect. 1.

68. Quando tu respicis ad creaturas, subtrahitur tibi aspectus Creatoris. *Ibid.*, lib. 3, cap. 42, sect. 2.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

69. Philosophia docet homines cognoscere Creatorem suum. Lib. *de Morte*; apud Bedam, 42. ARISTOTEL.

70. Deus est causarum omnium auctor, ratione qua eas produxit ex nihilo. Lib. 3. *Theolog.*, cap. 2.

71. Omne opus quod auctor primus effecit, est perfectum, absolutumque. *Ibid.*, lib. 5, cap. 3.

72. Non temere, nec fortuito facti et creati sumus. Lib. 1, *Tuscul. quæst.* CICERO.

73. Imbecilla nos materia Deus orsus est. *Suasor.* 2. SENECA.

74. Quæcunque fecit Deus, pro hominibus ea fecit. Sent. 28. SIXT. PHILOS.

75. Monas, id est unitas, omnium principium, radix atque origo, absque vero principio, nihil. TRISMEGIST.

Initiam autem est non principii, sed alterius; monas ergo principium, omnemque numerum continet a nullo contenta, omnemque gignit numerum nullo numero genita. Lib. *de Potest. et sap. Dei*, cui titulus *Pimander*, cap. 4.

76. Universum mundum verbo, non manibus fabricatus est opifex. *Ibid.*

77. Si per ea, etiam quæ terra sustinentur, fragilia, Deum artificem investigare volueris, circumspice humani corporis opificium, cujus admonitione perdisce, quis tam pulchræ imaginis conditor? quis oculorum pictor? quis aures naresque tornavit? quis labia distendit oris? quis nervos tetendit atque ligavit? quis irrigavit venas? quis ossa congessit solida? quis carnem pellicula tenui circumtexit? quis digitos articulosque discrevit! quis fundamenta pedum extendit? quis perforavit poros atque meatus aperuit? quis splenen coegit atque compressit? quis pyramidalem impressit cordi figuram? quis jecoris porro texit fibras, atque pulmonum sculpsit fistulas? quis alvo capacem amplitudinem tradidit? quis honoranda corporis membra in propatulo figuravit? quisnam denique singula finxit? nonne hæc solus ipse invisibilis Deus? *Ibid.*, cap. 5.

78. Cave, cave inquam, ne unquam artificium prives artifice; quinimo congruo Deum nomine præinvocato, partemque esse proprium ejus existimato, ac facere singula, quemadmodum sine factore fieri quidquam nequit. *Ibid.*

79. Non alteri cuipiam, quam soli Deo, convenit procreare viventia *Ibid.*, cap. 11.

80. Si omnia viventia sunt, et quæ in cœlo videntur, et quæ jacent in terra, una profecto vita cunctorum manat ex Deo, atque ipsa et ipse est Deus, ab uno fiunt omnia conditore. *Ibid.*

81. Dominus et omnium conformator (quem recte Deum dicimus) hominem fecit, visusque est ei pulcher, utpote qui sit omnium bonitate plenissimus; amavit eum, ut divinitatis suæ partem tribueret. *De volunt. divina*, cui titul. *Asclepius*, cap 4.

Vide etiam titulos, *Angelus*, sent. 7; *Anima*, sent. 32. 124, 125 et 159; *Bonitas*, sent. 94, 105; *Laus Dei*, sentent. 93; *Luxuria*, sent. 23; *Vanitas*, sent. 10; *Voluptas*, sentent. 42; *Usus*, sent. 51.

CREDULITAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nemo debet facile alteri credere, nisi cujus virtutem probarit. *De Paradiso*, cap. 4.

S. ANTONIN. 2. Sine mutua credulitate nulla est fida societas, nulla in aliquo fides, nulla spes, et confidentia firma, nulla amicitia vera, nullum pactum firmum, nulla concordia, nulla pax, nulla denique in aliquo bono firmitas. Part. 2, tit. 10, *de Mendacio*, cap. 1, § 3.

S. ANTONIU DE PADUA. 3. Omnis qui habet prurientes aures, qui omnia verba credit, non homo sed brutum animal dignus est appellari. Ser. 2, *Pentec.*

4. Miser est, qui plus credit linguæ alienæ, quam conscientiæ propriæ. Ser. 2, *Dom.* 5, *post Trin.*

S. AUGUSTI. 5. Credulitas, a qua creduli nominantur, vitium quoddam videtur esse. *De Utilit. credendi*, cap. 9.

6. Credere tunc est culpandum, cum vel de Deo indignum aliquid creditur, vel de homine facile creditur. *Prosec.*

7. In cæteris vero rebus si quis id credit, quod credere fas est, nulla culpa est. *Ibid.*, cap. 11.

8. Facile est homini seu vera seu falsa de altero homine credere. Ep. 50, *ad Bonifac.*

9. Quamvis vera sint quædam, non tamen judici facile credenda sunt, nisi certis indiciis demonstrentur. Homil. 50.

S. BERNARD. 10. Incertæ famæ te nimis credulum esse non decet, quæ sæpe in sua solet utrobique falli sententia, et de laude videlicet, et de vituperatione. Epist. 18, *ad Petrum Cardinal.*

11. Cunctis pene sapientibus contingere solet in rebus dubiis plus alieno se, quam proprio credere judicio. Ep. 82, *ad Abbat. S. Joan. Carnutensis.*

12. Non omnibus credendum est, sed nec omnibus decredendum. Ep. 247, *ad Eugen. Pap.*

13. Facilitas credulitatis hæc est, cujus callidissimæ vulpeculæ magnorum neminem comperi satis cavisse versutias. *Prosec.*

14. Inde eis ipsis pro nihilo iræ multæ, inde innocentium frequens addictio, inde præjudicia in absentes. Libro 2, *de Consid.*

15. Arrogans credit quod audit, laudat quod agit; et quod intendit non attendit. *Prosec.*

16. Arrogans de alia omni re plus sibi credit, quam aliis; de se solo plus aliis credit, quam sibi. *De duodecim gradibus humil.*, gradu 5.

S. CYPRIAN. 17. Nihil est quod in vita geri possit, si non credulitas ante præcesserit. Super *Symbolum Apostolorum*, cap. 4.

S. EPHRÆM. 18. Tarde crede, et noli iis quæ dicuntur, cito fidem habere, neque cuiquam dicenti assentiri. *De Perfect. Monachi.*

S. GREG. MA. 19. De nobis non nobis, sed nobis melioribus credendum est. Lib. 4, in I, *Reg.*, cap. 5.

20. Nunquam sibi aliquis credat, quidquid sibi animus sine operis attestatione responderit. *Hom.* 30, sup. *Evang.*

21. Hoc proprium arrogantium esse solet, ut et pauca credant, quæ ipsi multa dixerunt, et multa credant, quæ ipsis pauca dicuntur. Lib. 6, *Moral.*, cap. 17.

22. Majora crimina tarde credenda sunt, cum dicuntur. Lib. 19, *Moral.*, cap. 14.

23. Mens sæpe refugit credere, quod corporeis oculis non valet videri. Libro 4, *Dialogi*, cap. 5, verbo *Recte.*

24. Majora mala cum forsitan dicantur, nisi probata credi non debent. Lib. 6, in *Registro*, cap. 178. Ep. 14, *ad Constantium episc. Mediolan.*

HIERONYM.

25. Non est facile malum de provecta ætate credendum, quam et vita præterita defendit, et honorat vocabulum dignitatis. Ep. 4, *ad Rusticum.*

26. Nihil tam inquietat animum, nihil est quod ita mobilem mentem ac levem faciat, quam facile totum credere : hinc enim crebræ dissensiones, hinc odia injusta nascuntur. *Prosec.*

27. Hoc est quod sæpe de amicissimis etiam inimicos facit, dum concordes quidem, sed credulas animas, maliloquia lingua dissociat.

28. At contra, magna quies animi, magnaque est morum gravitas, non temere de quoquam sinistri quid audire et credere. Ep. 14, *ad Celantiam.*

29. Facilius mala credunt homines; et quodcunque domi fingitur, rumor in publicum fit. Epist. 47.

30. Non omnibus qui loquuntur sis facilis ad credendum ; levitas enim in credendo, levem denotat mentem. In *Regula monacharum*, cap. 16.

HUGO CARD.

31. Facilitas credendi sine deliberatione mala est, et hæc vituperatur. Super *Ecclesiastic.*, cap. 19.

S. JOANNES CHRYSOST.

32. Qui omnia timet, omnia suspicatur, et facile credit quidquid fuerit suspicatus. Homil. 2, *Operis imperf. super Matth.*

33. Posteaquam delationibus apertæ sunt aures credulitatis, fit ut qui mentiuntur fideliores putentur. Serm. 14, super *Epist. ad Ephes.*

S. ISIDORUS HISPALENS.

34. Quamvis vera sunt, credenda non sunt, nisi quæ certis indiciis demonstrantur, nisi quæ manifesto examine convincuntur, nisi quæ ordine judiciario publicantur. Lib. 2 *de Synonym.*, cap. 16.

35. Interdum falsis lacrymis seducti decipimur, cum credimus dum plorant, eis, quibus credendum non erat. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 31, sent. 5.

36. Non solum ille reus est, qui falsum de alio profert, sed et is, qui criminibus aurem præbet. *Ibid.*, libro 3, cap. 55, sentent. 6.

LACT. FIRM.

37. M[illegible] nulla ratione reddita, rationi[illegible] est credere. *De divin. instit.*, lib. 2, *de origine erroris*, cap. 7.

38. Homo qualiscunque est, si sibi credit, hoc est, si homini credit, ut non dicam stultus, certe arrogans est. *Ibid.*, libro 3, *de Falsa sapientia*, cap. 13.

S. LAURENT. JUSTIN.

39. Illa credi facile qui frequenter labitur, seducitur sæpe et caret prudentia. Part. 2 *de Humilit.*, cap. 6.

40. Non omni spiritui est credendum, neque cuncta desideria, quæ bona in se censentur, sunt opere perficienda. Parte 2, *de Obedientia*, cap. 26.

S. LEO I.

41. Non licet defendi, quod non licet credi. Ep. 47, *ad Synodum Calcedonens.*

LUDOV. BLOS.

42. Non leviter neque temere credideris his, qui aliqua in infamiam aliorum referunt. *Prosec.*

43. Satius est putare falsa esse forte quæ dicuntur, quam cito dictis fidem adhibere. In can. *Vitæ spirit.*, cap. 32.

THOMAS A KEMPIS.

44. Fallitur qui sibi ipsi nimium credit. Libro 4, *de Imit. Christi*, cap. 10.

IN VIT. PATR.

45. Non omnia quæ dicuntur, placeant tibi ut credas ; neque omni sermoni consentias. Tardius crede, et quod verum est, citius dic. Lib. 5, *libello* 10, num. 102.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL.

46. Non est facile quidquam alicui de eo credere, quem ipse diu probaris ac spectaris fidelem. Lib. 8. *Moral.*, cap. 4.

CATO POETA.

47. Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli. Lib. 1, *Distichor.*, carm. 28.

48. Noli tu quædam referenti credere semper. Exigua iis tribuenda fides, qui multa loquuntur. *Ibid.*, lib. 2, carm. 48.

CICERO.

49. Credulitas error est magis, quam culpa, et quidem in optimi cujusque mentem facillime irrepit. Libro 10, Ep. 22.

PLATO.

50. Peccat qui, ante quam consideret, cito quibusvis credit. *Prosec.*

51. Non quibusvis credere oportet, sed prius considerare an vera dicantur. In *Dialogo Demodoci.*

PLINIUS II.

52. Æquum est aliquando nos judicio nostro, nostris oculis, non famæ semper et rumoribus credere. Libro 10, epist. 100, *ad Trajanum.*

53. Melius omnibus quam singulis creditur ; singuli enim decipere et decipi possunt, nemo omnes neminem omnes fefellerunt. *Ibid.*

SENECA.

54. Plurimum mali credulitas facit. Lib. 2, *de Ira*, cap. 23.

55. Nihil nisi quod in oculos incurret, manifestumque erit, credamus; et quoties suspicio nostra vana apparuerit, objurgemus credulitatem. *Prosec.*

56. Hæc enim castigatio consuetudinem efficiet non facile credendi. *Ibid.*, cap. 24.

57. His quæ narrata sunt, non debemus cito credere; multi ementiuntur ut decipiant, multi, quia decepti sunt. *Ibid.*, cap. 29.

58. Quid est iniquius quam secreto credere, palam irasci? *Ibid.*, cap. 29.

59. Sua quemque credulitas decipit. *De Consol. ad Polibium*, cap. 29.

60. Utrumque vitium est, et omnibus credere, et nulli; sed alterum honestius dixerim vitium, alterum tutius. Ep. 3.

61. Homines amplius oculis quam auribus credunt. Ep. 6.

62. Prudentis proprium est, examinare consilia, et non cito facili credulitate ad falsa prolabi. *De quatuor virtutib.*

63. Rumoribus, criminibus, suspicionibus minime sis credulus. *Ibid.*

64. Vitium est omnia credere, vitium nihil credere. *De Moribus.*

65. Iracundo non facile credendum est. Lib. 2, *de Ira*, cap. 22.

66. Ne sint aures criminantibus faciles. *Ibid.*

67. Hoc humanæ naturæ vitium suspectum, notumque nobis sit, quod quæ inviti audimus, libenter credimus et, antequam judicemus, irascimur. *Ibid.*

68. Animo dolenti nihil oportet credere. In suis *Proverb.*

69. Difficilem habere oportet aurem ad crimina. *Ibid.*

CRESCERE.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Crescit culpa, cum proditur nec cavetur. Lib. 1, *de Jacob et vita beata*, cap. 4.

S. AUGUSTIN. 2. Perfectus non crescit; Deus autem non crescit nec minuitur; si enim crescit, perfectus non est: si minuitur, Deus non est. Tract. 14, super *Evang. Joan.*, de cap. 3.

3. Quantum in te crescit amor Dei, tantum crescit pulchritudo. Tract. 9, sup. *Ep. Joan.*, de cap. 4.

4. Recte dicitur anima discendo quasi crescere et contra, minui dediscendo. *De quantit. animæ*, cap. 19.

5. In anima quædam quasi naturalia incrementa sunt, cum honestis, et ad bene beateque vivendum accommodatis disciplinis augeri dicitur. *Ibid.*

6. Per contemptum temporalium et inferiorum, anima crescit in desiderium æternorum et supernorum. *De Spiritu et anima*, cap. 4.

7. Nullum peccatum adeo parvum est, quod non crescat neglectum. *De Vera et falsa pœnitent.*, cap. 8.

8. In te vis crescere, sed malo tuo male crescis: qui enim male crescit, juste minuitur. Tract. 14, super *Evangel. Joan.*, in cap. 3.

9. Charitas non novit crescere, nisi magis magisque. Super *Psalm.* XCI.

10. Deus qui semper perfectus est, crescat in te; quanto enim magis intelligis Deum, et quanto magis capis, videtur in te crescere Deus. Tr. 14, de cap. 3, super *Joan.*, in illud: *Oportet crescere*, etc.

S. BASILIUS MAGNUS. 11. Singula quæ augescunt, ubi ad justam et sibi propriam magnitudinem pervenerint, augescere desinunt; verum avarorum argentum simul cum omni tempore adaugetur. Super *Psalm.* XIV, vers. 6.

S. BERNARD. 12. Quantum crescis in gratia, tantum et in fiducia dilataris. Ser. 3, super *Cant.*

13. Etsi anima minime cum sit spiritus quantitatem corporis recipit, tamen confert illi gratia quod negatum est a natura. *Prosec.*

14. Crescit quidem et extenditur, sed spiritualiter: non in substantia, sed in virtute, crescit et in gloria. *Ibid.*, serm. 27.

S. BONAVENT. 15. Non potest vita Dei crescere in homine, nisi vita humana vetus decrescat. Collat. 19, in cap. 3, *Joan.*

CASSIODORUS. 16. Deus non habet incrementum, quia ipse in se totus singularis et ineffabilis intelligitur plenitudo; nec aliunde potest crescere, qui consuevit creaturis omnibus incrementa præstare. Sup. *Psalm.* LXIX, vers. 5.

17. Crescit dolor, ubi calamitas augetur. Super *Psalm.* LXXIII, vers. 8.

18. Tantum crescit calor fidei, quantum de flamma subtractum fuerit corporali. Sup. *Psalm.* CXVIII, vers. *Quia factus sum sicut uter*, etc.

DIONYSIUS CARTHUS. 19. Virtus laudata augetur in bonis. Sup. *Ep. ad Philipp.*, cap. 4.

20. In charitate non crescit, nisi qui in vera humilitate crescit. *De Profess. Monast.*, art. 1.

21. Quanto quis crescit in charitate Dei, et in spirituali fervore, tanto plus illuminatur a Spiritu sancto. *De Profectu spirituali*, art. 19.

S. EUCHERIUS. 22. Cætera vitia crescunt vitiis, virtutibus vanitas. In Epist. parænetica, *ad Valerianum.*

S. EUSEBIUS CÆSARIENS. 23. Quanto magis crescit vita, tanto magis homo decrescit. Epist. *ad Damasum Papam, de Morte D. Hieronymi.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 24. Augmenta meritorum, incitamenta debent esse profectuum. Hom. 5, *ad monachos.*

25. Deus novit de impiorum criminibus merita augere justorum. *Ibid.* 4, *Epiphan.*

S. GREG. MAG. 26. Quanto in nobis quotidie de Dei spiritu

virtus crescit, tanto noster spiritus deficit. Lib. 22, *Moral.*, cap. 14.

27. Sancta desideria dilatione crescunt, si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt. Hom. 25, sup. *Evang.*

28. Nonnulli quo ætate crescunt, ab innocentia decrescunt. *Prosec.*

29. Electis vero cum foris ætas corporis crescit, intus si dici liceat crescit et ætas virtutis. Libro 21, *Moralium*, cap. 13.

30. Carnis vita per momenta deficit, et tamen carnale desiderium crescit. Libro 10, *Moral.*, cap. 13.

31. Dum pravi crescunt, etiam infirmi ad sequenda studia pravitatis irritantur. Lib. 13 *Moral.*, cap. 4.

32. Si quod videtur bonum gerendum, sollicita intentione non crescit, etiam quod fuerat bene gestum decrescit. Parte 3, *Pastoral.*, cap. 1, admonit. 35.

33. Crescit qui in virum perfectum mentis ætate proficit. Lib. 2, in I *Regum*, cap. 2.

S. HIERON. 34. Crescat tibi cum annis gratia, crescat cum ætate justitia et fides, eo perfectior videatur esse, quo senior est. Ep. 14, *ad Maurilii filiam*.

35. Felix ille, qui virtutibus crescit quotidie. Sup. *Psalm.* XCI, vers. ultimo.

LACT. FIRM. 36. Injustum est augeri patrimonia locupletum per damna miserorum. In *Epitome divin. instit.*, cap. *Superest*.

S. LEO I. 37. Natura nostra manente adhuc mortalitate mutabilis, etiamsi ad summa quæque studio provehatur, semper tamen sicut potest habere quo recidat, ita potest habere quo crescat. Serm. 2, *Quadrag.*

RICH. A S. VICTORE. 38. Constat unum ex altero crescere, quia cum crescit nostrum velle, crescit et posse, et cum utriusque incremento, crescit et debere. Part. 1, tract. 2, cap. 9.

SALVIAN. 39. Indecorum hoc sanctæ menti est, ut bona sua crescere malis arbitretur alienis. Libro 2, *ad Ecclesias catholicas*.

S. SIDONIUS. 40. Per fas nefasque crescere affectans, pecuniæ per avaritiam parcus est, per ambitum prodigus. Libro 1, ep. 11, *ad Montium*.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 41. Animalia augentur magis dormiendo, quam vigilando. Lib. *de somno et vigilia* et habetur apud Bedam.

SENECA. 42. Non est bonum quod incremento malum fit. Lib. 1, *de Ira*, cap. 13.

43. Crescit licentia spiritus, servitute comminuitur. *Ibid.*, lib. 2, cap. 21.

44. In summum perducta, incrementi locum non habent. *De Constantia sapientis*, cap. 5.

45. Crescere posse, imperfectæ rei signum est. Ep. 66.

Vide etiam tit., *Honor*, sent. 54; *Humilitas*, sent. 141, 142, 172; *Profectus*, per totum; *Virtus*, sent. 56; *Vitium*, sent. 35.

CRIMEN.

Differentia. Hoc inter peccatum et crimen distat, quod omne crimen peccatum est, non tamen omne peccatum crimen est; et multi sine crimine, nullus vero esse sine peccato valet. Lib. 21, *Moral.*, cap. 2. S. GREG. MAG.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Atrocia latere diu nesciunt crimina, quo teguntur, eo produntur. Patre 4, serm. 2, cap. 25, *Quinquagena* 2. B. ALANUS DE RUPE.

2. Non iterum arguas et impugnes, cujus crimen non deprehenderis. Lib. 2, *Offic.* cap. 24. S. AMBROSIUS.

3. Non turbentur innocentes cum falsis criminibus appetuntur, visitat Deus suos; et ideo ibi est plus auxilii, ubi est plus periculi. *De Joseph.*, cap. 5.

4. Domus nulla tam felix, in qua non aliquod flagitium extiterit. Ep. 137, *ad Clerum*. S. AUGUSTIN.

5. Certe nullius crimen maculat nescientem. *Prosec.*

6. Quis locus innocentiæ reservatur, si crimen est proprium, nescire crimen alienum? Ep. 48, *ad Vincentium*.

7. Crimen peccatum est grave, accusatione et damnatione dignissimum. Tract. 41, sup. *Evang. Joannis*, de capit. 8.

8. Prima libertas est, carere criminibus. *Ibid.*

9. Quisquis a criminibus flagitiorum atque facinorum vitam suam custodit, sibi bene facit. *De Bono viduitat.*, cap. 22.

10. Quanto quis sublimior est, tanto magis (licet leve peccatum ejus sit) grave est crimen. *Prosec.*

11. Sicut humilitas in potente sublimis et magnifica est, ita et culpa ejus pro crimine habenda est. *De quæst. Veter. et Novi Testamenti* mixtim positis, quæst. 102.

12. Nullum scelus coram Deo tam abominabile fit, quam præterita peccata unicuique nostrum reminiscendo gaudere, et inde exultare. *De salutaribus documentis*, cap. 11.

13. Ipse erroris accipit nomen, qui errori communicat crimen. Lib. 3, *contra Julian.*, cap. 1.

14. Graves et acerbæ noctes sunt sceleribus pernoctantium; nam et metus ne deprehendantur, omnem eis ipsi quietem propellit. Et habe- S. BASILIUS MAGNUS.

tur apud D. Joan. Damasc., lib. 2 *Parall.*, cap. 71.

V. BEDA. 15. Cito in crimina majora corruit, qui parva pro nihilo ducit. In suis *Proverb.*, verbo *Cito.*

16. Grande scelus, grandi studio debet superari. *Ibid.*

S. BONAVENT. 17. Oblivio criminum creberrime solet contingere occasione prosperitatis vel adversitatis, vel infidelitatis. Super *Psalm.* CXVIII.

18. Crimina criminibus vindicantur. Parte 2 *Centiloquii.*

19. Minorem major præcedit sicut honore, ita et crimine. Lib. 3 *Pharetræ*, cap. 34.

S. CESARIUS ARELAT. 20. Gravi damnatione iterantur crimina, postquam Christi sanguine sunt redempta. Homil. 4.

21. Crimen criminis confessione aboletur. *Ibid.*

22. Non putemus tam facile remitti posse admissa semel crimina, et profundo vulnere in animæ impressa visceribus; multo opus est fletu, multo gemitu, multa contritione ad sanandos ipsius cordis dolores. *Ibid.*, Hom. 29.

23. Omnia crimina cito ad nos revertuntur, si non quotidie bonis operibus expugnantur. *Ibid.* Ep. *ad Quosdam.*

CASSIODORUS. 24. Quem decuerat propter cogitationem sceleris pœnitere: culpam geminat, dum facinora cogitata divulgat. Sup. *Psalm.* LXXII, vers. 8.

S. CYPRIANUS. 25. Mors criminum, vita virtutum. Ep. 2, *ad Donat.*, cap. 3.

26. Uniuscujusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum. Epist. 55, *ad Cornelium*, cap. 6.

27. Qui semel a recto limite veri itineris aversi sunt, per præceps et abruptum criminum suorum rapiuntur. Epist. 64, *ad Rogatianum*, *episc.*, cap. 2.

28. Non excusat oppressum necessitas criminis, ubi crimen est voluntatis. *De Lapsis*, cap. 6.

29. Adulterium, fraus, homicidium, mortale crimen est. *De Bono patientiæ*, cap. 6.

30. Dum existimatur leve crimen esse et modicum, non timetur; dum non timetur, contemnitur; dum contemnitur, non facile vitatur, et fit cœsa et occulta pernicies. *De zelo et livore.*, c. 1.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 31. Abdicatio criminum, adeptio meritorum est. Homil. 3, *de Epiphan.*

32. Deus novit de impiorum criminibus merita augere justorum. *Ibid.*

GLOSS. DECR. 33. Scandali ratione, vel schismatis tolerantur crimina. Apud Gratianum in *Decretis.*

34. Crimen dicitur omne delictum sive mortale sive veniale, sive ex deliberatione procedat, sive ex ignorantia, secundum quod dicitur, nemo sine crimine vivit. *Ibid.*

35. Evidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris. Super *Genes.*, cap. 4, in illud: *Vox sanguinis fratris tui*, etc. GLOSS. INT.

36. Gratus est diabolo et acceptus, qui in flagitiis vivit. Sup. *Josue*, cap. 19. GLOSSA ORD.

37. Magna pars pœnæ est peccatorum, sua scelera non modo non argui, sed insuper quasi bene gesta laudari. Super *Luc.*, cap. 6.

38. Criminosus, alterius criminis judex esse non potest: et seipsum condemnat, dum in alterius crimen sententiam profert. In *Decretis*, part. 2, causa 3, quæst. 7, can. *Sacerdos*, § *Ex quibus.* GRATIANUS.

39. Ubi virtus discretionis perditur, intentio (quæ initium virtutis habuit) finem accipit criminis. Libro 2, *Moralis*, cap. 9, in titulo. S. GREG. MAG.

40. Summa criminum dum defenditur, augetur. Lib. 33, *Moral.*, cap. 4.

41. Uniuscujusque nequitia eo fit ad perpetrandum facilis, quo difficilis ad puniendum. *Ibid.*

42. Scelera peccantium tanto majora incrementa percipiunt, quanto per defensionem potentium diu inulta tolerantur. *Ibid.*

43. Plerumque quod in laicis culpa non est, hoc crimen est in sacro ordine constitutis. Lib. 8, in *Registro*, cap. 5, ep. 5, *ad Sabinum subdiacon.*

44. Plerique se flagitiis obruunt, et quasi qui nulla aut minima perdant, securi sunt. Libro 5, in I *Regum*, cap. 3.

45. Crimen quod apertis quibusdam indiciis noscitur, non judicandum est antequam apertissime demonstretur. *Ibid.*, cap. 4.

46. Scelus nonnisi magnum peccatum est. *Ibid.*, lib. 6, cap. 2.

47. Grave pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnæ compunctionis. *Ibid.*, lib. 5, cap. 2.

48. Majora crimina et tarde credenda sunt, cum audiuntur; et citius punienda sunt, cum veraciter agnoscuntur. Lib. 19, *Moral.*, cap. 14.

49. Districtus judex facinus quod per pœnitentiam non corrigitur, inultum esse nequaquam patitur. Sup. *Lament. Hierem.*, lib. 1, cap. 1, super illud: *Peccatum peccavit*, etc. S. HIERON.

50. Illi sunt vere miseri ac miserabiles judicandi, qui cum se universis criminibus flagitiisque contaminent, nullum eis flagellum correptionis infertur. *Collat.* 7, *Abbat. Sereni*, cap. 31. JOAN. CASS.

51. Facinus etsi homines lateat, conscientiam tamen accusatricem non poterit latere. Hom. 17, sup. *Gen.* S. JOANNES CHRYSOST.

52. Multi cum de criminibus accusantur, magna impudentia in alios sua delicta transferre nituntur. *Ibid.* Hom. 63.

53. In perpetrando scelere quoniam voluptate

sunt homines ebrii non perinde sentiunt; cæterum simul atque commissum est, ceperitque finem, tum demum extincta voluptate, amarus pœnitentiæ stimulus succedit. *De Lazaro mendico*, conc. 4.

54. Cuncta scelera, quæ pacem perturbant (ut sunt avaritia, rapina, invidia, accusatio, arrogantia, perjurium, mendacium) ubi charitas fuerit, solvuntur. Hom. 7, sup. II, *ad Timoth.*

55. Commissum crimen dulce est ad momentum, sed vertitur protinus in exitium. Ser. *de Prodit.*

S. JOANNES DAMASC.

56. Parva non sunt, ex quibus magna proveniunt. Orat. 1, *de Imagin.*

S. ISID. HISP.

57. Perpetrare flagitium aliquod mors animæ est; sed desperare est in infernum descendere. Libro 2 *de Summo bono*, cap. 14, sent. 3.

58. Multi vitam sine crimine habere possunt, sine peccato vero non possunt. *Ibid.*, cap. 18, sent. 1.

59. Judicio divino in reatum nequiorem labuntur, qui distringere minora facta sua per negligentiam contemnunt. *Prosec.*

60. Multi a crimine in crimen corruunt quia, Dei cognitionem habentes, timorem ejus negligunt. *Ibid.*, cap. 19, sent. 1.

61. Dum facta quædam non gravia libere ac sine metu committimus, ad potiora scelera et horrenda peccandi consuetudine labimur, *Ibid.*, cap. 29, sent. 1.

62. Duplicati sit criminis reus, qui admittit scelera per voluntatem et defendit ea per contumaciæ tumorem. *Ibid.*

63. Crimen in rebus non est, sed in usu agentis. Lib. 3 *de Summo bono*, cap. 59, sentent. 12.

S. ISIDORUS PELUSIOTA.

64. Quid obscuriorum scelerum non admiserint, qui etiam de manifestis gloriantur? Lib. 2, ep. 153, *ad Martinianum.*

LACT. FIRM.

65. Nunquam potest esse scelus tam clarum, ut defensioni non sit locus. *De ira Dei*, cap. 18.

S. LAURENT. JUSTIN.

66. Nullum tam immane scelus est quod non cordis compunctione deleatur. *De Casto connubio*, cap. 7.

67. Nemo, criminibus prægravatus, ad perfectionis valet evolare fastigium. Part. 2, *de Perfect. grad.* cap. 6.

S. LEO PAPA I.

68. Diabolus facile in omnia flagitia impellit, quos religione decipit. Serm. 4, *de collectis.*

S. PROSPER.

69. Illa crimina caveantur, quæ publicata suos auctores humano faciunt damnari judicio. Lib. 2 *de Vita contem.*, cap. 7.

ROBERTUS BELLARM.

70. Quam multi in foro et in plateis modeste et temperate se gerunt, sed in cubiculo, ac præsertim in cubiculo cordis, per omnia scelera volutantur. Sup. *Psalm.* c, vers. 3.

SALVIAN.

71. Multi horrent crimina, sed paucissimi evitant; in aliis quippe horrent quod in se semper admittunt. *Prosec.*

72. Volunt sibi id majores quasi privilegium vendicare, ut jure suo crimina vel minora committant. Lib. 3 *de Gubern. Dei.*

73. Non sanat unius conversio crimina plurimorum. *Ibid.*

74. Inter multos eorumdem criminum reos, nullus est criminosior, quam qui se non putat criminosum. *Ibid.*, libro 4.

75. Læditur scelere personali causa cunctorum. *Ibid.*, libro 6.

76. Sicut optimi cupiunt virtutum universarum culmen ascendere: sic pessimi optant palmas sibi universorum scelerum vindicare. *Ibid.*, libro 6.

77. Voluntas crimen non habet ubi furore peccatur. *Ibid.*

78. Supra omnem monstruosi piaculi execrationem est scelus summum admittere, et pudorem sceleris non habere. *Ibid.*, libro 7.

79. Nullum omnino tam grande crimen est, quod non cujus facinore committitur, ejus sententia sublevetur. *Ibid.*, libro 4, *ad Eccles. catholicas.*

S. THOMAS AQUINAS.

80. Quatuor sunt inter cætera enormia crimina: scilicet civitatis desolatio, maris et feminæ fœda conjunctio, homicidii perpetratio, socii detractio. *Opusc. de Scientiis utilioribus.*

S. VALERIAN.

81. Multa sunt quidem humani corporis vitia et satis gravia, sed parum possunt consiliis, virtutibusque suis, nisi sceleribus armentur alienis. *Prosec.*

82. Quid falsitas posset, si cupiditas otiosa dormiret? et ipse mortis exitus minor esset, si aut ferrum deficeret, aut venena cessarent. Hom. 5, *de Oris insolentia.*

83. Ubicunque crimina porriguntur, ibi diabolus dominatur. *Ibid.*

S. ZENO.

84. Infelix quod teste caret, putat se carere facinore. *Sermo de patientia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CATO POETA.

85. Si vitam inspicias hominum, si denique mores
Cum culpent alios, nemo sine crimine vivit.

Libro 1 *Distichor.*, metr. 9

CICERO.

86. Scelerum permissio, et iis qui perpetrant perniciosa est, et iis qui permittunt. Orat. 50, *Philipp.* 8.

87. Nihil est quod tam miseros faciat, quam impietas et scelus. Libro 4, *de Finibus.*

88. Quod facinus suscipitur, nisi consilio capto, aut sine animi motu et cogitatione prius non perficitur? Libro 3 *de Natura Deorum.*

PLATO.

89. Qui immoderatam habent licentiam, maxi-

ma et plane impia committunt facinora. *De Rhetorica.*

90. Eum qui nullius sceleris sibi est conscius, jucunda spes perpetuo comitatur. Lib. 1 *de Republ.*

91. Nihil magnum aut mirum facere potest, qui maximis quibusdam sceleribus se contaminat. *Ibid.*, lib. 2.

92. Nemini unquam scelus impune cedat, sed vel exilio, vel morte, vel vinculis, vel verberibus luat. Libro 9 *de Legib.*

SENECA. 93. Omnia sceleribus ac vitiis plena sunt; plus committitur quam possit correptione sanari. Libro 2 *de Ira*, cap. 8.

94. Omnia scelera etiam ante affectum operis, quantum culpæ satis est, perfecta sunt. *De Constantia sapientis*, cap. 7.

95. Maxime scelerum supplicium in ipsis est. Ep. 87.

96. Omnibus crimen suum voluptati est. Ep. 97.

97. Tuta scelera esse possunt, secura non possunt. *Ibid.*

98. Nullum scelus, licet illud fortuna exornet muneribus suis, licet tueatur ac vindicet, impunitum est; quoniam sceleris in scelere supplicium est. *Ibid.*

99. Nunquam scelus scelere vincendum est. *De Moribus.*

100. Bonorum crimen officiosus est miser. In suis *Proverb.*

101. Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit. *Ibid.*

102. Fatetur facinus is, qui judicium fugit. *Ibid.*

103. Grave crimen etiam cum dictum est, Leviter nocet. *Ibid.*

104. Res optima est, non sceleratos extirpare, sed scelera. *Ibid.*

Vide etiam titulos *Accusatio*, sent. 99; *Patientia*, sent. 49; *Pœnitentia*, sent. 239; *Potestas*, sent. 82; *Punitio*, sent. 16; *Satisfactio*, sent. 19.

CRUDELITAS.

S. THOMAS AQUINAS. *Etymologia*. Crudelitas dicitur quasi cruditas; sicut enim ea quæ sunt cocta solent habere suavem saporem, ita illa quæ sunt cruda, habent horribilem et asperum saporem. Secunda secundæ, quæst. 159, art. 1.

S. GREG. MAG. *Definitio*. Crudelis dicitur, qui districte feriendo non parcit. Libro 20, *Moral.*, cap. 23.

S. THOMAS AQUINAS. Crudelitas est quæ non solum attendit culpam in eo qui punitur, sed excedit modum in puniendo. Secunda secundæ, quæst. 159, art. 2.

SENECA. Crudelitas nihil aliud est quam atrocitas animi in exigendis pœnis. Libro 2, *de Clementia ad Neronem*, cap. 4.

Illos crudeles vocabo, qui puniendi causam habent, modum non habent. *Ibid.*

Crudelitas est inclinatio animi ad asperiora. *Ibid.*

S. ISID. HISP. *Differentia*. Inter crudelem et sævum hoc interest, quod crudelis monstratur sanguine, sævus circa verba est. Libro 1, *de Differentiis*, different. 200.

S. THOMAS AQUINAS. Crudelitas differt a sævitia, sive feritate, sicut malitia humana a bestialitate. Secunda secundæ, quæst. 159, art. 2.

S. JOANNES CHRYSOST. *Comparatio*. Sicut lapis nunquam oleum fundit, ita neque crudelitas humanitatem. Hom. 12, super *Joan.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Fallitur vincendi opinione cæca crudelitas. Serm. 2, *de S. Vincentio.*

S. BONAVENT. 2. Leo fortissima bestia, prædæ avida, unguibus et dentibus armata, homini non est sæva, sed pia. *Prosec.*

3. Unde si hominem obvium habet in deserto, non solum eum lædit, sed eum deducit, et viam illi ostendit, nisi fame nimia laboraverit.

4. Vide ergo quam crudelis est homo, animal mansuetum natura, cum non parcit ei, cui sævissima parcit fera. Ser. 4, *de Uno Martyre.*

5. O crudelitas humana! o corda dura, tygridis lacte nutrita! unde vobis tanta crudelitas? *Prosec.*

6. Constat quod Deus crudelitatem prohibet, et misericordiam docet; et in hominibus crudelitas est tanta, ut mutuo se non pascant, neque subveniant, sed mutuis vulneribus inter se crudelius, quam animalia bruta, pugnent. Ser. 5, *de Una Virgine.*

CASSIODORUS. 7. Crudelitas tyrannorum, nostra correctio est. Super *Psalm.* CXVII, vers. 18.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 8. Qui crudelitate pascitur, bestialis iracundiæ, et cruenti furoris dominio subjugatur. Hom. 11, *de Paschate.*

S. HIERONYM. 9. Non est crudelitas pro Deo, sed pietas. Tom. 2, epist. 5, *ad Riparium adversus Vigilantium.*

10. Non est crudelis, qui crudeles jugulat; sed crudelis ideo vocatur, quia crudelis patientibus esse videtur. Nam latro, suspendendus patibulo, crudelem judicem putat. Super *Isaiam*, et habetur in *Decretis Gratiani*, parte 2, causa 23, quæst. 5, can. *Non.*

HUGO CARD. 11. Crudelitas in duobus consistit; in afflictione corporis, in minutione famæ. Super *Psalm.* LXXXII.

12. Quanto plus quisque exarsit in crudelitate, tanto amplius obcæcari meruit in ignorantiæ suæ caligine. Sup. *Ezech.*, cap. 1.

S. JOANNES CHRYSOST. 13. Homo quando in malum declinat, truculentarum bestiarum imitatur crudelitatem. Hom. 19. sup. *Genes.*

14. Bestia quamvis sit crudelis, tamen quia irrationalis est, declinabitur ab homine crudelitas ejus ; homo autem crudelis, cum sit rationalis, non facile evadetur crudelitas ejus. Hom. 24, *Oper. imperf. super Matth.*

15. Nihil ita Spiritum sanctum extinguit, sicut inhumanitas et crudelitas. Homil. 49, super *Joan.*

16. Mens barbara est, quæ dura et immitis est. Serm. 6, sup. *Ep. ad Rom.*

17. Crudelitas ex stultitia est. Homil. 9, super *Ep. ad Colossens.*

18. Hinc crudelitas, hinc immanitas surgit, cum quis avarus et cupidus, suique amator, ingratus, lascivusque fuerit. Hom. 8, super II, *ad Tim.*

LACT. FIRM. 19. Crudelitas patientia vincitur. *De Divin. instit.*, libro 6, *de Vero cultu.*, cap. 17.

S. LEO I. 20. Nihil in Martyribus obtinet, nihil proficit sæva crudelitas. *Prosec.*

21. Sævisti, persecutor, in Martyrem, sævisti et auxisti palmam, dum aggeras pœnam. Serm. *de Nativ. sancti Laurentii.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 22. Semper febrit impietas, a phrænesi semper crudelitas detinetur. Serm. 173.

SALVIANUS. 23. Nihil est in nos crudelius nobis. Libro 8, *de Gubern. Dei.*

TERTULLIAN. 24. Crudelites tyrannorum, gloria est Christianorum. Libro *ad Scapulam*, cap. 5.

THEOPHYLACTUS. 25. Nihil ita odit benignus Deus, ut crudelitatem. Super *Matth.*, cap. 6 : *Si non remiseritis*, etc.

S. THOMAS AQUINAS. 26. Si homo declinat propter crudelitatem, nulla bestia ita est crudelis. Super *Epist. ad Titum*, cap. 1, in illud : *Cretenses malæ bestiæ.*

S. VALERIAN. 27. Crudelitas impietati servit, et portas inferi cruenta mortis lege custodit. Hom. 5, *de Oris insolentia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 28. Nihil quod crudele, utile ; est enim hominum naturæ quam sequi debemus maxime inimica crudelitas. Libro 3 *Offic.*

SENECA. 29. Crudelitas minime humanum malum est, indignumque tam mitis animi : ferina ista rabies est, sanguine gaudere ac vulneribus, et abjecto homine, in sylvestre animal transire. Lib. 1, *de Clement. ad Neronem*, cap. 24.

30. Devita crudelitatem, et ministram crudelitatis iram. *De Moribus.*

31. Læsa crudelitas non est vocanda clementia. In suis *Proverb.*

32. Crudeles sunt, qui tanquam ignotos homines, et obvios, non in compendium, sed occidendi causa occidunt. Lib. 2, *de Clementia ad Neronem*, cap. 4.

33. Acerbissima crudelitas est, quæ trahit pœnam. Lib. 3, *de Benefic.*, cap. 5.

Vide etiam titulos *Afflictio*, sent. 19 ; *Homo*, sent. 84 ; *Ira*, sent. 93 ; *Mansuetudo*, sentent. 11 ; *Parentes*, sent. 32 ; *Severitas*, sent. 32 ; *Tyrannus*, sent. 6, 51.

CRUX IN GENERE.

S. GREG. MAG. *Etymologia.* Crux a cruciatu dicitur. Hom. 37, super *Evang.*

S. BONAVENT. *Divisio.* Duplex est Crux, materialis et spiritualis. Prima est exterior, quæ consistit in opere ; secunda interior, quæ portatur in corde. *Prosec.*

Crux corporalis, bonorum est et malorum ; sed spiritualis est tantum bonorum. Serm. 3. *de Sancto Andræa.*

Duplex fuit Crux Christi, exterior, quæ fuit lignea. Interior, quæ fuit aurea. *Prosec.*

Exterior, fuit Passionis et pœnitentiæ ; interior, fuit compassionis et misericordiæ. Titul. 7 *Diætæ*, cap. 4.

HUGO A S. VICTORE. Tres sunt cruces, prima latronis desperantis, secunda latronis boni deprecantis, tertia Christi. *Prosec.*

Prima crux est diaboli, secunda justi, tertia Christi.

Prima malitiæ, secunda pœnitentiæ, tertia justitiæ.

In prima cruce crucior, ad secundam tendo, pro tertia suspiro.

Primam timeo, secundam quæro, tertiam desidero.

In prima est pœna tantum ; in secunda, pœna cum venia ; in tertia, gloria.

Ad crucem malitiæ pertinet pœna, ad crucem pœnitentiæ pertinet venia, ad crucem vero justitiæ, gloria. Libro 2, *de Claustro animæ*, cap. 23.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Ubi pax et multa pax, ibi Crux Christi non opprobrio, sed saluti est. *Prosec.*

2. Crux opprobrium perfido, fideli gratia, fideli redemptio, fideli resurrectio est. Super *Psalm.* CXVIII, serm. 21, vers. 5.

3. Ubi signum Crucis erigitur, statim et diaboli iniquitas repellitur, et ventorum procella sopitur. Serm. 56.

S. ANSELMUS. 4. Crux quanto diutius jacet, tanto difficilius tollitur. *De mensuratione crucis*, verbo *Hinc autem.*

5. In cruce candet Christi nudatum pectus,

rubet cruentum latus, tensa arent viscera, decora languent lumina, regia pallent ora, procera rigent brachia, pendent crura marmorea, rigat terebratos pedes sancti sanguinis unda. In *Meditat.*

S. ATHANAS. MAGN. 6. Solo Crucis signo utens, homo dolos dæmonum a se propellit. *De Incarnat. Verbi.*

S. AUGUSTIN. 7. Quod virga petra percutitur, Crux Christi figuratur; ligno enim accedente ad petram, gratia manavit, et quod bis percutitur, evidentius significat Crucem; duo quippe ligna sunt Crux. Lib. 4, *Quæst. super Numeros,* quæst. 35.

8. Nihil erat tunc cruce in carne intolerabilius, nihil est nunc in fronte gloriosius. Tract. 36, *super Evang. B. Joan.*, de cap. 8.

9. Christianus in fronte crucem figat, ubi sedes pudoris est; ibi omnino, ibi in quo membro erubescitur. *De verbis Apost.*, serm. 8.

10. Crux fuit mortifera Christo, sed salutifera Christiano. Ser, 3, *de Resurr.*

11. Crux magnum in se mysterium continet, cujus positio talis est ut superior pars cœlos petat, inferior terræ inhæreat, fixa in infernorum ima contingat, latitudo autem ejus, partes mundi appetat. Serm. 1, *de Vigilia Pent.*

12. Totus figatur in corde, qui pro nobis fixus est in cruce. *De Sancta virginit.*, cap. 55.

13. Crux non ad potentiæ documentum, sed ad exemplum patientiæ suscepta est; ibi Christus vulnera tua curavit, ubi sua diu pertulit; ibi a morte sempiterna te sanavit, ubi temporaliter mori dignatus est. Tract. 3, super *Evang.*, de cap. 1.

14. Crux carnis ipsa crucifigenda est, et transfigenda clavis timoris Dei, ne solutis et liberis membris reluctantem portare non possis. Ep. 38, *ad Lætam.*

15. Crux finita est in pœna, infinita manet in gloria; a locis suppliciorum, fecit transitum ad frontres Imperatorum. Super *Psalm.* XXXVI., vers. 18.

16. In frontibus Regum pretiosus est siggnum crucis, quam gemma diadematis. Super *Psalm.* LXXIII.

17. Grande spectaculum, Jesus portans crucem suam! sed si spectat impietas, grande ludibrium; si pietas, grande mysterium. *Prosec.*

18. Si spectat impietas, grande ignominiæ documentum; si pietas, grande fidei munimentum. Tract. 117, sup. *Evang. B. Joan.*, de cap. 19.

19. Lignum crucis ubi fuerunt fixa membra morientis, etiam cathedra fuit magistri docentis. *Ibid.*, tract. 119, de cap. 19.

20. Crux est baptisma quod ergo Crux Christo et sepulchrum, hoc nobis baptisma factum est. Lib. 1, *Contra Julianum*, cap. 2.

21. Nihil tempore quo Christus crucifixus est, fuit ignominiosius, quam mors crucis. Serm. 18, *de Verbo. Dom.*

S. BASILIUS SELEUC. 22. Ubi Crucis Christi memoria, ibi dæmonum est pernicies; ubi signum cœleste est, ibi diaboli exitium. Orat. 14.

23. Via ad salutem, Passio, et Crux, regni conciliatrix. Orat. 31.

V. BEDA. 24. Duobus modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur. Lib. 3, in *Luc.* cap. 9, in illud 38 : *Et tollat crucem suam.*

S. BERNARD. 25. Quatuor virtutum gemmis cornua crucis ornantur. Est supereminentior charitas; a dextris, obedientia; a sinistris, patientia; humilitas in profundo. Serm. 1, in *Pasch.*

26. Crucis ignominia, credentium facta est gloria. Ser. 4, *Assumpt. B. Mariæ.*

27. Semper lignum crucis vitam germinat, fructificat jucunditatem, oleum lætitiæ stillat, balsamum sedat spiritualium charismatum. Ser. 1, *de S. Andræa.*

28. Felix anima, quæ in Cruce Domini gloriatur et triumphat, tantum ut perseveret in ea, et nullis valeat tentationibus dejici. *Ibid.*, serm. 2.

29. Gratia ignominia Crucis est ei, qui crucifixo ingratus non est. Serm, 25, super *Cant.*

30. Cum Jesus in summa Crucis esset amaritudine, nihil exivit de ejus corde, nisi dulcedo. Libro *de Passione*, cap. 12.

31. Telo Crucis Christi in bello fortes effecti, hostem fortiter ferimus. *Ibid.*, cap. 19.

32. Crux Jesu Christi non tantum fuit unius diei, sed tota vita illius Crux fuit et Martyrium. *Ibid.*, cap. 35.

33. Stat Christus in cruce expansis manibus, nudo corpore, manibus simul et pedibus perforatis, capite inclinato; suscipe igitur affectum paratum ad tuos, et te ad suos invitantis amplexus. *Ibid.*, cap. 44.

34. Signaculum regium Crux est, quam si in cordis nostri memoria portaverimus, tanti regionem Regis, quæ finem non habet, secure poterimus transire. *Ibid.*

35. Delectatio de recordatione Crucis, est mel dulcissimum. *Ibid.*

36. Vere nihil est quod ita ab omnium vitiorum impulsu et cogitatione cogitationem nostram purificet, et in puritate conservet, sicut jugis memoria Crucis Domini Jesu. *Ibid.*

37. Quoties alicujus serpentinæ tentationis morsu nos cognoverimus vulneratos, ad Crucem curramus. *Ibid.*, cap. 45.

38. De quatuor generibus arborum Crux facta fuisse refertur. De cypresso, de cedro, de oliva,

de palma; cypressus in profundo, cedrus in longo, oliva in alto, palma in lato. *Ibid.*, cap. 46.

39. Victoria de diabolo in cruce reportata, etsi alio modo potuit, alio tamen modo impleri non debuit. *Ibid.*, cap. 46.

40. Necessarium fuit diabolum per hominem vinci et per lignum. *Ibid.*

41. In cellaria regia, non nisi per torcular Crucis iter est. *Ibid.*

42. Bajulum Crucis non gravat, sed levat; non deprimit, sed extollit; non quassat, sed erigit. Serm. 11, *de Cœna Domini.*

S. BONAVENT. 43. In cruce pendet omnis fructus vitæ, quia ipse est arbor vitæ, quæ est in medio Paradisi. Lib. 1, *Pharetræ*, cap. 4.

44. Crux usque ad Passionem Christi pœna fuit reorum, nunc autem est victoriæ trophæum, et gloria Ecclesiæ. Sup. *Sap.*, cap. 2, in illud: *Morte turpissima*, etc.

45. In cruce Christus dedit corpus tortori, Spiritum Patri, Matrem Joanni, Paradisum latroni. Serm. 1, *Dom.* 1, *post Epiphan.*

46. In Cruce pendere (o anima christiana) continue debes sicut Christus, qui vivens nunquam descendere voluit. Serm. 5, *Dom. in Octava Paschæ.*

47. Neminem audiamus, fratres, non sanguinem, non spiritum quemlibet, descendum a Cruce suadentem; persistamus in cruce, moriamur in cruce, deponamur aliorum manibus, non nostris, exemplo illius qui in cruce dixit, Consummatum est. *Ibid.*

48. In principio cujuslibet operis boni, præmitte signum Crucis in fronte. Titul. 2, *Diætæ*, cap. 5.

49. Cor in cruce, crux in corde, crux in ore, crux in membris, cor a cruce sorbeatur. In *Laudismo de S. Cruce.*

50. Crux est optima medela, contra Zabulonis tela valde salutifera. *Ibid.*

51. In omnibus pressuris gravibus et duris, totum remedium Crux est. *Ibid.*

52. Nullus se excuset, in quocunque sit statu, quia nullus est qui non inveniat in arbore crucis suavissimum fructum et sufficientissimum nutrimentum. Part. 1, *de Stimulo amoris*, cap. 15.

S. CÆSARIUS ARELATENS. 53. In ligno crucis (cum vitæ esset lignum) Christus appensus est, quasi seipsum pensaret in pretium perditorum. Hom. 6.

CASSIODORUS. 54. Omne corpus Christi in cruce sic fuit extensum, quatenus ejus ossa humanis oculis numerabilia viderentur, ut quod caro superducta celaverat, nimia tensione corporis appareret. Sup. *Psalm.* XXI, vers. 18.

55. Christus, placato animo, ibat ad crucem, tranquilla mente moriturus. Sup. *Psalm.* XL, vers. 13.

56. Crux Domini pravum atque distortum correxit orbem terræ, dum per regulam fidei, Paganorum corda convertit. Sup. *Psalm.* XCV, vers. 10: *Etenim correxit orbem terræ.*

S. CYPRIAN. 57. Non timetur mortis periculum, ubi tantæ reverentiæ conspicitur signum. *De Nativitate Christi*, cap. 2.

S. CYRILLUS HIEROSOL. 58. Non pudeat nos Crucis Christi; quod si aliquis id occultet, tu manifeste signa te cruce in fronte, ut dæmones signum Regis videntes, trementes procul fugiant. *Prosec.*

59. Fac autem hoc signum, et manducans et bibens, et sedens et stans, et loquens et ambulans; in summa, in omni negotio. Cateches. 4 *de Ascensione.*

60. Non pudeat nos Crucis Salvatoris, sed in ea potius gloriemur. *Ibid.*, Catech. 13.

61. Pro te crucifixus est Jesus, qui nihil peccaverat, et tu pro crucifixo non cruciligeris. *Ibid.*

62. Non pudeat nos crucifixum confiteri, sed in fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur, et in aliis omnibus crux fiat. *Prosec.*

63. In panibus comedendis, et in poculis bibendis, in egressu, et ingressu, ante somnum recumbendo et surgendo, eundo et quiescendo. *Ibid.*

S. EPHRÆM. 64. Nihil absque signo crucis peragas; sed sive dormias, sive expergiscaris, sive operi insistas, sive comedas, sive bibas, sive iter agas, sive per mare naviges, sive flumen trajicias, sive quid aliud agas, omnia membra tua salutari ac vivifico crucis signaculo semper consignes atque communias. *De sanctissima Cruce.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 65. In libro crucis lege, et mundanæ ac curiosæ scientiæ ne vacaveris. *Opuscul. Apophthegm.* 33.

GLOSS. INT. 66. Crucis acumine et virtute Ecclesia diabolum interfecit. Sup. lib. *Judic.*, cap. 4.

GLOSS. ORD. 67. Sicut tentorium super aliquem tenditur, ne a sole uratur: ita Caro Christi, in Cruce extensa, fuit nobis obumbratio vitiorum. Sup. *Cantica*, cap. 1, in illud: *Sicut pelles Salomonis*, etc.

68. Contra malos posita est lex, bonis autem posita est Crux. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

S. GREG. MAG. 69. Christus in Cruce positus sitiebat et pœnitentiam peccantium, et fidem exoptabat perfidorum. In *Septem Psalmos pœnit.* sup. *Psalm.* v, vers. 10.

S. HIERONY. 70. Vexilla militum crucis insignia sunt. Epist. 7, *ad Lætam.*

71. Regum purpuras et ardentes diadematum gemmas, patibuli salutaris pictura condecorat. *Ibid.*

72. Dei filius sustinuit ignominiam Crucis, et tu putas beatos, qui felicitate istius sæculi et deliciis perfruuntur. Ep. 33, *ad Castrutium*.

73. Gloria Salvatoris patibulum triumphantis est; crucifigitur ut homo, glorificatur ut Deus. Epist. 28, *ad Hedibiam*, quæst. 9.

74. Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem. Ep. 22, *ad Eustoch.*, et in *Regula monachor.*, cap. 14.

75. Christianis vexilla crucis deliciæ sunt. In *Regula monachor.* cap. 22.

76. Crux Christi non solum nobis, sed et Angelis cunctisque in cœlo virtutibus profuit, et aperuit sacramentum, quod ante nesciebant. Lib. 2, sup. *Ep. ad Ephes.*, cap. 3. in illud: *Ut innotesceret nunc principatibus.*

HUGO CARD. 77. Crux est scala cœli: duo ejus latera, mortis ignominia et mortis angustia. Sup. *Genes.* cap. 28.

78. Tanta est virtus crucis ut, si mente fideliter teneatur, nulla tentatio valeat prævalere; imo omnis tentatio in memoria crucis superatur. *Ibid.*, cap. 35.

79. Crux tribus modis tollitur, aut cum propter fidem Christi martyrium sustinetur, aut cum pœnitentiæ onus assumitur, aut quando proximis quis compatitur. Sup. *Matth.*, cap. 10.

S. IGNATIUS MART. 80. Crux Christi prima fuit diabolo condemnationis, mortis, et perditionis causa. Ep. 8, *ad Philipp.*

81. Crux Christi incredulis scandalum est, credentibus vero salus. *Ibid.*, Ep. 14, *ad Ephes.*

S. JOANNES DAMASCENUS. 82. Crux nobis signi loco in fronte data est, haud secus ac circumcisio Israeli. *Pros.*

83. Per hanc enim nos, qui fide præditi sumus, ab infidelibus distinguimur, atque in Dei filios agnoscimur. Lib. 4 *de Fide orthod.*, cap. 12.

S. ISIDORUS HISPALENS. 84. Qui crucem portat, debet et mundo mori, nam ferre crucem et mori, mortificare seipsum est; ferre autem et non mori simulatio hypocritarum est. Lib. 2 *de sum. bono*, cap. 2, sent. 9.

85. Quæcunque mens procellis mundi hujus involveris, lignum conscende crucis, et a mari (id est tempestate hujus mundi) liber eris. Lib. 3 *de sum. bono*, cap. 22, sent. 2.

S. JOANNES CHRYSOST. 86. Per lignum Adæ servitus, per lignum Christi libertas; luctus in principio, gaudium in postremo; in primo mors, in novissimo vita; in exordio interitus, gloria in supremo. Serm. *de Genes.*

87. Crux, ante oculos visa, omnem statim abigit malam voluptatem; hæc enim salus est animæ, fœdarum concupiscentiarum salubre antidotum. Serm. *de Josephi continentia*.

88. In penetralibus, et in parietibus, et in fenestris, et in fronte ac mente magno studio crux est inserenda; id enim salutis, id communis libertatis, id mansuetudinis atque humilitatis signum est. Hom. 55, sup. *Matth.*

89. Quando cruce te signas, universam tecum crucis causam verte, et iræ ac reliquarum passionum incendia extingue. *Ibid.*

90. Hæc crux non terribiles, sed despicabiles hominibus dæmones effecit. *Ibid.*

91. Quicunque crucis signum habet in fronte, hic a diabolo percuti non potest. Hom. 14, sup. *Marc.*

92. Crux animi est ad aciem instructi et mortificati, nihilque remissi quærentis. Serm. 13, sup. *Ep ad Philipp.*

93. Magnum bonum est crux, salutaris armatura, et scutum inexpugnabile. *Ibid.*

94. Reges positis diadematibus, crucem suscipiunt, mortis Christi sybolum. *Adversus Gentiles quod Christus sit Deus.*

95. In omnibus Crux, in purpuris crux, in diadematibus crux, in precibus crux, in armis crux, in mensa crux, in toto orbe crux, super solem fulget crux. *Ibid.*

96. Crucem non simpliciter digito in corpore, sed magna profecto fide in mente formare oportet. *Prosec.*

97. Nam si hoc modo eam impresseris, nullus scelestorum dæmonum, cum hastam videat, qua lethale vulnus suscepit, congredi tecum audebit. Hom. 55, sup. *Matth.*

98. Infami genere supplicii Crucis Christus affici voluit, ut is qui humilis advenerat, humilibus et infirmis opem ferret, et in omnibus spem salutis ostenderet. *De Divin Inst.*, lib. 4, *de Vera sapientia*, cap. 26. LACT. FIRM.

99. Eo genere supplicii Crucis Christus affici voluit, quo humiles et infirmi solent, ne quis esset omnino, qui eum non posset imitari. *Ibid.*

100. Nulla gens tam inhumana est, nulla regio tam remota, cui sublimitas Majestatis Christi in cruce ignota sit. *Ibid.*

101. Signum crucis maximo terrori dæmonibus est. *Ibid.*, cap. 27.

102. Pendente in patibulo Creatore, universa creatura congemuit, et crucis clavos omnia elementa senserunt, nihil ab illo supplicio liberum fuit. Serm. 6, *de Passione Dom.* S. LEO I.

103. Crux Domini sicut Judæorum erat mente crudelis, ita est in crucifixi virtute mirabilis. *Ibid.*, Serm. 11.

104. Crux Christi, quæ salvandis est impensa mortalibus, Sacramentum est, et exemplum; Sacramentum quo virtus impletur divina, exemplum quo devotio excitatur humana. Serm. 2, *de*

105. Unusquisque fidelis Christi cruce armetur ut Christo dignus habeatur. Serm. 9. *Quadrag.*

S. MACHAR. ÆGYPT. 106. Christiani perfecti, qui meruerunt ad gradum perfectionis pervenire, et Regi proximi fieri, Cruci Christi perpetuo consecrati sunt. Hom. 17.

S. MAXIMUS EPISC. 107. Crux Domini non illa tantum dicitur, quæ passionis tempore ligni affixione construitur ; sed et illa quæ totius vitæ curriculo cunctarum disciplinarum virtutibus coaptatur ; ut intelligas crucem non solum ligni esse patibulum ; sed et vitæ virtutis propositum. *Pros.*

108. Tota igitur vita Christiani hominis (si secundum Evangelium vivat) Crux est atque martyrium. Hom. *de Martyribus.*

ORIGEN. 109. Est tanta vis Crucis Christi, ut si ante oculos ponatur, et in mente fideliter retineatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidi. Lib. 6, in cap. 6. *Ep. ad Rom.*

PETR. BLES. 110. Audeo ego et dico, in districtiori cruce pendet vir contemplativus, quam Christus : quia et diuturnior, et in pluribus coercens eum. *Pros.*

111. Christi membra sic clavis confixa sunt, ut officiis suis uti non valerent : lingua tamen libera a crucifixione, loquebatur, orans pro crucifixoribus ; vir autem contemplativus, sic omnia membra sua clavis obedientiæ arctavit, ut nec etiam lingua loqui valeat.

112. Quid in hac cruce faciendum ? utique quod Christus fecit in sua ; moriendum est in ea, quia Christus mortuus est in sua.

113. Si perstrepat mundus, si dæmones, si caro propria, et dicant : Descende de cruce ; juvenis es, circa senium ascendere poteris.

114. Dic eis, nihil certius morte, nihil incertius hora mortis : vigilabo et stabo in Cruce, donec inclinato capite tradam spiritum. Serm. 9, *de Purificat.*

PETR. CELL. 115. Lenit dolores patientis Christiani, assidua recordatio in Cruce pendentis. *De Panibus*, cap. 23.

S. PETRUS DAMIANUS. 116. Ubicunque signum crucis erigitur, ille procul dubio, et Christi victoria, et diaboli captivitas denotatur. Serm. 18, *de Invent. S. Crucis.*

117. Per lignum servi facti, per lignum sumus libertati pristinæ restituti. *Prosec.*

118. Per lignum de Paradiso fueramus ejecti, per lignum sumus ad patriam revocati. *Ibid.*

119. Ille non amat Christum, qui non amat Crucem Christi. *Ibid.*

120. Præferimus crucem in fronte, sed eamdem crucem multo salubrius recondamus in corde. *Ibid.*

121. Non sibi quispiam de solo signo crucis applaudat, si veritatem crucis in operibus non exhibeat. *Ibid.*

122. Ille cordi suo signum crucis veraciter habet impressum, qui Christum (qui in cruce suspensus est) diligit. Serm. 39, *de S. Cassiano.*

123. In signo victoriæ victorem colimus, et adorando crucem, ipsum (qui crucifixus est) adoramus. Serm. 48, *de Exaltat. S Crucis.*

124. In tremendi examinis die, beata Crux ulnis advehetur Angelorum, et ante omnium ponetur ora mortalium. *Ibid.*

125. Crux pellit omne crimen, PRUDENTIUS.
Fugiunt Crucem tenebræ ;
Tali dicata signo,
Mens fluctuare nescit. In *Cathemerino. De Hymno ante somnum.*

126. Diabolus cum nostrum Dominum Cruci affixisset, per Crucem excidit a tyrannide. Sup. I, *Reg.*, quæst. 40. S. THEODORET.

127. Non est aliqua armatura tam fortis, nec sagitta tam acuta et terribilis contra dioboli potentiam atque sævitiam, sicut signum sanctæ Crucis. Serm. 20, *ad Fratr.*, part. 1, divis. 9. THOMAS A KEMPIS.

128. Non est salus animæ, nec spes æternæ vitæ, nisi in cruce. *Prosec.*

129. Tolle crucem tuam et sequere Jesum, et ibis in vitam æternam ; præcessit ille bajulans sibi crucem, et mortuus est pro te in cruce, ut et tu tuam portes crucem, et mori affectes in cruce. Lib. 2 *de Imit. Christi*, cap. 12, sect. 2.

130. Tota vita Cristi crux fuit et martyrium, et tu tibi quæris requiem et gaudium. *Ibid.*, cap. 12, sect. 6.

131. Ibi salus, ubi Crux. *De Recognit. propriæ fragilit.* cap. 7, sect. 2.

132. Sacrum sanctæ Crucis signaculum omnem inimici enervat phantasiam. Lib. 1, *in vita S. Macarii*, cap. 20. IN VITIS PATR.

CRUCIS ENCOMIA.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Quid dulcius, quid suavius vel cogitari, vel dici potest, quam sanctæ Crucis mysterium, per quam non solum ab inferis revocari, sed etiam in cœlos elevari meruimus ? Serm. 2 *Feriæ* 3 *post* 4 *Dom. Quadrag.* S. AUGUSTIN.

2. O crux ! cujus tantus ac talis decerpitur fructus ; fructus autem crucis gloriæ est Resurrectio. *Ibid.*

3. Crux Christi est inimicitiarum interemptio, pacis firmamentum, omnium bonorum thesaurus. Serm. 1 *feriæ* 6 *in Parasceve.*

4. Magna res est signum Christi, et ideo isto

tam pretioso signaculo res magna et pretiosa signari debet. Quid enim prodest, si de annulo aureo sigillum facias, et putridas paleas intus recondas? quid prodest, si signum Christi in fronte et in ore gestamus, et intus in anima crimina et peccata recondimus? Serm. 1 *Dom.* 10 *post Trin.*

S. BONAVENT. 5. Crux Christi: primo est signum oberrantibus, ad semitam reductivum; secundo est signum pœnitentibus, gratiæ collativum; tertio est signum pugnantibus, intelligentiæ firmativum; quarto est signum proficientibus, intelligentiæ directivum; quinto est signum diligentibus, misericordiæ promissivum; sexto est signum morientibus, ab hostibus defensivum; septimo est signum pervenientibus, ad gloriam inductivum. Serm. *Exalt. S. Crucis.*

6. Crux est clavis cœli, vectis, arcæ, navis maris, arbor Danielis, palma fructuum, ferculum Salomonis, baculus Jacob, speculum imitationis. Lib. 4 *Compendii Theolog. verit.* cap., 21.

7. Crux est porta Paradisi, crux est mundi medicina, crux est salus animarum, crux est vita beatorum, crux est thesaurus perfectorum, crux est speculum virtutis, crux est gloriosæ dux salutis, crux est navis, crux est portus, crux est decus salvandorum, crux est deliciarum hortus, crux est fortis armatura, crux est perfectio secura, crux est arbor decorata, et Christi sanguine sacrata. In *Laudismo de sanctissima Cruce.*

8. Duodecim sunt fructus Crucis: primus, est dæmonum expugnatio, quia abstulit eis totum mundi principatum; secundus, est carceris inferni confractio; tertius, est mortuorum et peccatorum suscitatio; quartus, est inquinatorum mundatio; quintus, est captivorum redemptio; sextus, est cæcorum illuminatio; septimus, est tepidorum et frigidorum calefactio; octavus, est deformium et turpium decoratio: nonus, est sitibundorum et sitientium potatio; decimus, est Dei Patris placatio; undecimus, est januæ Paradisi apertio; duodecimus, est hæreditatis cœli acquisitio, et confirmatio. Titul. 10. *Diætæ*, cap. 3, per totum.

9. Crux Domini est palma, cedrus, cypressus, oliva: palma justitiæ, cedrus contemplationis, cypressus bonæ opinionis, oliva misericordiæ. Lib. 4 *Compendii Theolog. veritat.* cap., 21.

CASSIODORUS. 10. Crux est humilium invicta tuitio, superborum dejectio, victoria Christi, perditio diaboli, infernorum destructio, cœlestium confirmatio, mors infidelium, vita justorum. Super *Psalmum* 4, vers. 7: *Signatum est super nos, etc.*

S. CYRILLUS. HIEROSOL. 11. Crucis corona et cæcos in ignorantia illuminavit, et vinctos a peccatis solvit, et universum genus humanum in mundo redemit. *Catechis.* 13.

12. Gloriatio gloriationum, est crux Christi. *Ibid.*

S. EPHRÆM. 13. Crux est pupillorum mater, afflictorum consolatio, senum corona, imperatorum diadema, barbarorum philosophia, prophetarum prædictio, apostolorum prædicatio, discipulorum congregatio, imbecillorum fortitudo, debilium firmitas, monachorum fiducia. *De Sanctissima Cruce.*

FRANCISCUS TITELM. 14. Crux Christi nidus est animæ, in quo dum requiescit, sagittis inimicorum non patebit. Sect. prima sup. *Psalm.* x, vers. 2: *Ut sagittent in obscuro*, etc.

GILLEBERTUS ANGLUS. 15. Crux Christi corona est gloriæ, et diadema regni. Serm. 20, sup. *Cantica*, inter opera D. Bernardi.

HUGO A S. VICTORE. 16. Crux Christi habet profunditatem timoris, altitudinem spei, latitudinem charitatis, longitudinem perseverantiæ. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 22.

HUGO CARD. 17. Crux Domini plaustrum est, seu vehiculum infirmorum. Cap. 6, sup. lib. I *Regum.*

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 18. Cum regeneramur crux Domini adest, cum sacratissimo alimur cibo, cum in ordine consecrandi statuimur, ubique ac semper id victoriæ insigne nobis assistit. Hom. 55, sup. *Matth.*

19. Hoc signum crucis, et priscis et modernis temporibus clausas januas reseravit; hoc venenorum vires extinxit, hoc feroces bestias repressit, lethales serpentum morsus curavit. *Ibid.*

20. Gloria nostra, caput et origo beatitudinis, libertas et corona, crux est. *Ibid.*

21. Crux Christi clavis est Paradisi. Hom. *de Divite.*

22. Crux hasta, qua lethale vulnus dæmon suscepit. Hom. 55, sup. *Matth.*

23. Crux spes christianorum, crux resurrectio mortuorum, crux cæcorum dux, crux errantium via, crux injuria afflictorum vindex, crux claudorum baculus, crux consolatio pauperum, crux refrænatio divitum, crux depressio superborum, crux male viventium pœna, crux adversus dæmones triumphus, crux devictio diaboli, crux adolescentum pædagogus, crux sustentatio inopum, crux spes desperatorum, crux navigantium gubernatrix, crux periclitantium portus, crux obsessorum murus, crux pater orphanorum, crux defensor viduarum, crux iniquorum judex, crux justorum consolatrix, crux tribulatorum requies, crux parvulorum custos, crux virorum caput, crux senum finis, crux lumen in tenebris sedentium, crux regum magnificentia, crux barbarorum humanitas, crux scutum perpetuum, crux imperitorum sapientia, crux libertas servorum, crux imperatorum philosophia, crux lex impiorum, crux prophetarum præconizatio, crux annuntiatio apostolorum, crux martyrum gloriatio, crux monachorum exercitatio, crux virgi-

num castitas, crux gaudium sacerdotum, crux Ecclesiæ fundamentum, crux orbis terræ cautela, crux templorum destructio, crux idolorum depulsio, crux scandalum Judæorum, crux perditio impiorum, crux invalidorum virtus, crux ægrotantium medicus, crux emendatio leprosorum, crux paralyticorum corroboratio, crux esurientium panis, crux sitientium fons, crux nudorum protectio et amictus, Hom. *de Cruce Domini*.

S. JOANNES DAMASCENUS. 24. Crux clypeus atque armatura, et trophæum est adversus diabolum : hæc sigillum, ut ne exterminator Angelus nos tangat. Lib. 4, *de Fide orthod.*, cap. 12.

25. Crux est jacentium excitatio, stantium fulcimentum, infirmorum baculus, ovium virga, resipiscentium adminiculum, proficientium perfectio, animæ et corporis salus, malorum omnium depulsio, bonorum omnium causa, peccati extinctio, resurrectionis planta, vitæ æternæ lignum. *Ibid.*

JOAN. GERS. 26. Via crucis est via electorum, via paucorum, via vitæ, via amara, via salutis, via brevis, via directa, via laboris, via persecutionis. Part. 3 epist. *pro Confortat. tentat.*

S. LEO PAPA I. 27. O admirabilis potentia Crucis! in qua et tribunal Domini, et judicium mundi, et potestas est crucifixi. Serm. 8, *de Passione Domini.*

28. Crux Christi omnium fons benedictionum, omnium est causa gratiarum, per quam medentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte. *Ibid.*

S. PETR. DAM. 29. In hac cœlestis figura victoriæ, omnis religio christiana depingitur, in hoc vitalis ligni charactere tota virtutum spiritualium perfectio designatur. L. 6, epist. 22, *ad Dam. anum monachum.*

30. Crux est concordia scripturarum, et limes quidam atque confluvium veterum et novorum. *Prosec.*

31. Crux cœlestia et terrena confœderat.

32. Crux homines simul et Angelos in antiquæ concordiæ unanimitate reformat.

33. Crux mors est vitiorum, et omnium fons ac vita virtutum.

34. Crux insipientibus semita, currentibus via, pervenientibus requies est secura.

35. Crux est tironibus donativum, militantibus robur, emeritis municipium.

36. Crux est fortiter agentium virtus, recuperatio labentium, corona vincentium.

37. Crux terrenis expoliat, ut cœlestibus ditet; esurire docet, ut satiet; humilitatem præcipit, ut exaltet, patientiam adhibet, ut coronet.

38. Crux est in Christo viventibus regula, expressa justitiæ norma, ac omnibus probis moribus disciplina.

39. Crux diabolum terret, ut effugiat; Angelos, ut ad nos ingrediantur, invitat, cogitationum phantasmata reprimit.

40. Crux lassos recreat, infirmos roborat, et titubantia desperatæ mentis arcana confortat. Ser. 48, *de Exalt. S. Crucis.*

41. O crux purior vitro, rutilantior auro, quæ tanquam vernantibus gemmis et margaritis, membris ornata es Salvatoris. *Prosec.*

42. O crux luna micantior, sole splendidior, quæ præ divini magnitudine luminis, stellarum Jubar, et omnia cœli astra præcedis.

43. Tu sola inter omnia ligna silvarum electa es ad humanæ Redemptionis officium.

44. Tu pondus illud sustinere meruisti, cujus virtute cœlum volvitur, terra suspenditur, et universa mundi machina nunquam casura libratur.

45. Te tartara metuunt, Angeli venerantur, et omnis rerum creatura miratur.

46. O vere nobilis arbor, quæ de terreno quidem cespite orta procedis et super astra cœli felices ramos expandis.

47. Olim fructus tuus gehennæ erat obnoxius, nunc Cedros germinas Paradiso, et vivi ex te lapides prodeunt, cujus supernæ Hierusalem ædificia construuntur.

48. Tu salus mundi perditi, tu lux in tenebris constituti, tu medicina languentium, tu convalescentium virtus.

49. Tu periclitantibus portus, tu evadentibus de fauce mortis aufugium.

50. In te mors cruenta dum occidit, occiditur; auctor et ipse mortis extinguitur, vita hominibus perdita reparatur. *Ibid.*

51. O beata Crux te Patriarcharum fides, te vaticinia Prophetarum, te Judex Apostolorum senatus, te Martyrum victor exercitus, omniumque sanctorum agmina venerantur, prædicant et honorant. *Prosec.*

52. Odor fragrantiæ tuæ, omnia vincit aromata: Nectar tuum cunctis pigmentorum species, et universa mella præcedit.

53. O beata crux, titulus gloriæ, insigne victoriæ, signaculum redemptionis æternæ! *Ibid.*

54. Crux est omnium salus, hominisque Redemptio. In *Peristephano, de hymno Romani martyris.* PRUDENTIUS.

55. In Cruce, insinuatur a morte redemptio, demonstratur sanctorum morum conversatio, intimatur omnium virtutum perfectio, promittitur ad æternam vitam ingressio, æternæ beatitudinis speratur adeptio, veræ felicitatis obtinetur acquisitio. Lib. 1, *de laude Crucis.* RABANUS.

56. In te Crux sancti Angeli gaudia sua ac-

cumulata conspiciunt, in te homines jura salutis suæ cognoscunt, in te inferi justam retributionem fraudis suæ percipiunt. *Ibid.*

57. O sancta Crux omnibus es æqua, omnibus bona, omnibus justa. *Prosec.*

58. Præterita renovas, præsentia illustras, futura præmonstras; perdita requiris, quæsita invenis, inventa custodis. *Ibid.*

59. Sancta Crux est peccatorum remissio, pietatis exhibitio, meritorum augmentatio, infirmorum remedium, laborantium auxilium, lapsorum refrigerium, sanorum incolumitas, quietorum serenitas, fortunatorum felicitas. *Ibid.*

ROBERTUS BELLARM.

60. Sancta Crux, tu cura es, ægrotos medicans; tu gaudium, mœstos consolans; tu sanitas, dolentes lætificans; tu status credentium recte; tu firmitas operantium bene; tu beatitudo perseverantium rite. *Ibid.*

S. THEOPHIL. PATRIARCHA.

61. Quid est Crux Domini aliud quam scala Jacob, clavis cœli, anchora salutis, vexillum cœlestis militiæ, arbor navis Ecclesiæ, lignum vitæ in medio Paradisi? Conc. 29, *Dominicæ Passionis.*

RUPERTUS.

62. Crux Christi statera Patris est, Lib. 2, *de S. Spiritu*, cap. 8.

THOMAS A KEMPIS.

63. Candelabrum Crux Christi est, quæ totum mundum fulgore sui luminis illustravit. Lib. 1, sup. *Evang.*

64. Per te dæmones fugantur; per te infirmi curantur; per te pavidi confortantur; per te vitiosi mundantur; per te pigri excitantur; per te superbi humiliantur; per te duri compunguntur; per te devoti fletibus irrigantur. Part. 2, serm. 20, *ad Novitios*, divis. 2.

65. Crux Christi est amantibus levis, tristibus solatiosa, pœnitentibus benigna, sanctis Angelis honorabilis, hominibus amabilis, dæmonibus terribilis, despecta superbis, accepta humilibus, aspera carnalibus, dulcis spiritalibus, insipida stultis, affectuosa devotis, affabilis pauperibus, consocialis peregrinis, amicabilis afflictis, consolabilis infirmis, confortabilis morituris. *Ibid.*, serm. 20.

66. Crux arbor est speciosissima, cedro altior, palma latior, cypresso odoratior, balsamo nobilior, vite fœcundior, oliva pinguior, ficu dulcior, buxo viridior, quercu fortior, rosa pulchrior, liliis candidior. *Ibid.*, ser. 20, divis. 22.

66 bis. O crux splendidissima, sole excelsior, stellis clarior, luna lucidior, gemmis micantior, lapidibus pretiosior, auro dignior, argento melior, nardo efficacior, aromatibus salubrior. *Ibid.*

67. O vere beata Crux, tu salus credentium, gloria apostolorum, clypeus martyrum, laus confessorum, diadema virginum, solamen viduarum, fortitudo senum, disciplina juvenum, speculum religiosorum, refugium tribulatorum. Medit. 24, *de Christi Passione*, cap. 4.

68. Quid times tollere crucem, per quam itur ad regnum? In cruce salus, in cruce vita, in cruce protectio ab hostibus, in cruce infusio supernæ suavitatis, in cruce robur mentis, in cruce gaudium spiritus, in cruce summa virtutis, in cruce perfectio sanctitatis. Lib. 2, *de Imit. Christi*, cap. 12, sect. 2.

CULPA.

Definitio. Quid est culpa, nisi quædam lutosa fœtensque materia? Serm. *de S. Matthæo.* S. BONAVENT.

Culpa est transgressio voluntaria legis obligantis. In *descript. terminor.* JOAN. GERS.

Culpa est voluntaria inordinatio, vel privatio boni. Part. 1, summæ, quæst. 48, art. 6. S. THOMAS AQUINAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS.

1. Cito culpa culpam excutit, sicut si lapides teras, ignis erumpit. Lib. 1. *Offic.*, cap. 21.

2. Quo major est culpa, eo majora sunt quærenda suffragia. Lib. 1 *de Pœnit.*, cap. 8.

3. Animus culpæ auctor est, caro ministra. *Ibid.*, lib. 2, cap. 14.

4. Ita gravis est culpa conscientiæ, ut sine judice ipsa se puniat, et velare se cupiat, et tamen apud Deum nuda est. *Ibid.*, lib. 3, cap. 11.

5. Qui carnem gerit, culpæ obnoxius est. Lib. 1, epist. 3, *ad Simplicianum.*

6. Dum culpa fervet in corpore, non cogitat Deum. *De Paradiso*, cap. 14.

7. Veniabilis est culpa, quam sequitur confessio delictorum. *Ibid.*

8. Nihil est quod majoris doloris sit, quam culpæ reatus. *De Noe et Arca*, cap. 1.

9. Non est quod cuiquam nostram adscribamus culpam, nisi nostræ voluntati. *Prosec.*

10. Nemo enim tenetur ad culpam, nisi voluntate propria deflexerit. Lib. 1 *de Jacob et vita beata*, cap. 3.

11. Crescit culpa, cum proditur nec cavetur *Ibid.*, cap. 4.

12. Fructuosior culpa quam innocentia; Innocentia arrogantem me fecerat, culpa subjectum reddidit. *Ibid.*, cap. 6.

13. Nullus est nudus, nisi quem culpa nudaverit. *De Joseph.*, cap. 5.

14. Tolerabilior est culpa, quæ verecundia premitur, quam quæ insolentia prædicatur. Lib. 2 *de Apologia David*, cap. 12.

15. Culpa ad reatum trahit, reatus ad pœnam, pœna perducit ad mortem. *De dignit. Sacerdot.* cap. 4.

16. Gravis adversarius est culpa, quæ sollicitat

otiosos, affligit sanos, contristat lætos, inquietat placidos, exagitat mites, excitat dormientes. Sup. *Psalm.* XXXVII.

17. A sancto viro plus culpa, quam ærumna defletur. Super *Psalm.* CXVIII, ser. 18, vers. 8.

. AUGUSTIN. 18. Nulla est tam grandis culpa, quæ pœnitendo non habeat veniam. *De Rectitud. Convers.*

19. Iram ratio provocavit, culpa veniam suasit ad fugam ; sed felix fuga est, quæ currit ad vitam. Ep. 189, *ad Bonifac.*

20. Viri sublimis culpa, solus est sine pœna; sed quoniam nullus est sine culpa, ideo nullus sine pœna vivere debet. Serm. 24, *ad Fratr. in eremo.*

21. Qui solus est sine culpa, grave peccatum est. *De quæst. veteriset novi testam.* quæst. 16.

S. BERNARD. 22. Quomodo culpam suam confitebur, qui nec esse putat, nec putari culpabilis patitur? propterea cum ei culpa imputatur, crescit, non amputatur. *De duodecim gradib. superbiæ,* gradu 7, *de Præsumptione.*

23. Quanto est peccatoris vita longior, tanto culpa numerosior. *De Medit.*, cap. 2.

24. Apud Deum judicem ipsa cognitio culpæ, impetratio est veniæ. *Ibid.*, cap. 11.

25. Culpabilis profecto est confessio, quæ culpam non diluit, quæ se excusat, et non accusat. Serm. 16, sup. *Cant.*

26. Ex quo minor reputatur cuipa, eo minuitur et gloria indultoris. *Ibid.*

27. Eodem ordine quo præcessit culpa, subsecuta est etiam culpæ medicina. Serm. 28, *de Parvis serm.*

. BONAVENT. 28. Si culpa malorum sit odienda, natura tamen est amanda. Sup. *Joan.*, cap. 15, in illud : *Mundus vos odit,* etc.

29. Nunquam est dedecus culpæ, sine decore justitiæ ; nec est culpa commissa sine pœna permixta. Part. 2 *Centiloquii,* sect. 2.

S. CLEMENS ALEX. 30. Culpa est ejus, qui eligit; in Deum autem culpa conferri nequit. Lib. 1. *Pædagogi,* cap. 8.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 31. Dum culpæ auctor humiliatur, culpa consumitur. Hom. 10, *ad monachos.*

GLOSS. DECR. 32. Culpa est subjectionis causa? Apud Gratianum in *Decretis.*

GLOSS. ORD. 33. Culpa insensibilior redditur, quanto quasi vera virtus laudatur. Sup. *Threnos,* cap. 4.

GRATIANUS. 34. Semel culpa dimissa, recidivo dolore, iterum ad animum revocari non debet. In *Decretis,* part. 2, causa 23, quæst. 4, can. *Si* § *Semel.*

. GREG. MAG. 35. Ne captiva mens culpæ serviat ; culpam a pœnitentia liberam non relinquat. Lib. 4, *Moral.* cap. 17.

36. Incessanter crescit culpa favoribus nutrita. *Ibid.*, cap. 25.

37. Cum culpa culpæ adjungitur, quid aliud quam involutis semitis, atque innodatis vinculis pravorum gressus ligantur? Lib. 7, *Moral.*; cap. 12.

38. Culpa nos voluntatis propriæ semel stravit, sed pœna culpæ deterius quotidie deprimit. Lib. 8 *Moral.*, cap. 18.

39. Electi culpis suis nunquam sciunt parcere, ut possint judicem culparum placatum invenire. Lib. 11, *Moral.*, cap. 17.

40. Culpæ culpis feriuntur, quatenus supplicia fiunt peccantium ipsa incrementa vitiorum. Lib. 25, *Moral.*, cap. 9.

41. Quo uberius culpa fletur, eo altior cognitio veritatis attingitur. Lib. 27, *Moral.*, cap. 12.

42. Facile culpa corrigitur, quæ erubescitur, quia esse culpa sentitur. Lib. 32, *Moral.*, cap.17.

43. Culpa pravorum tanto insensibilior redditur, quanto apud eos etiam laudabilis habetur. Lib. 32, *Moral.*, cap. 17.

44. Qui sibi nunc in culpa parcit, ei postmodum in pœna non parcitur. Lib. 11, *Moral.*, cap. 17.

45. Cum omnis culpa munere solvatur, quam gravis est culpa discordiæ, pro qua nec munus accipitur. Lib. 4, *Dialogi,* cap. 60.

46. Apud misericordem judicem nequaquam sine venia culpa relinquitur, cum per fervorem zeli ex ejus amore peccatur. Lib. 10, *Moral.*, cap. 5.

47. Disciplina subditos divino judicio tanto liberiores reddit, quanto hic eorum culpas sua vindicta non deserit. Lib. 26, *Moral.*, cap. 19.

48. Corda omnium, non una vel similis culpa transfigit, hunc namque superbia illaqueat, illum ira supplantat, hunc autem avaritia cruciat, illum vero luxuria inflammat. *Prosec.*

49. Et plerumque contingit ut is, quem superbia deprimit, alium respiciat, qualiter ira succendat; et quia se non citius ira instigat, meliorem se iracundo jam reputat. Lib. 3, *Moral.*, cap. 18.

50. Erit in beatitudine æterna culpæ memoria, non quæ mentem polluat, sed quæ arctius illam lætitiæ adstringat. Lib. 4, *Moral.*, cap. 31.

51. Ab eo procul dubio vindictam de culpæ reatu Deus non expetit, quem sub ejus venia spes, fides, charitas abscondit. *Prosec.*

52. Citius culpa dimittitur, quæ nequaquam malitiæ studio perpetratur. Lib. 10, *Moral.*, cap. 5.

53. Quidam culpas proprias punire cupientes, hoc quod recte se agere æstimant, in graviores culpas vertunt. Lib. 11, *Moral.*, cap. 5.

54. Nulla est libertas, ubi est culpa. Lib. 15, *Moral.*, cap. 12.

55. Quasi sub hoste (quem prosternit) moritur, qui de culpa quam superat, elevatur. Lib. 19, *Moral.*, cap. 13.

56. Culpa esse innuitur, quod indulgeri perhibetur; sed quæ tanto citius relaxetur, quanto non per hanc illicitum quid agitur, sed hoc quod licitum sub moderamine non tenetur. In *Pastorali cura*, part. 3, cap. 1, admonit. 28.

57. Qui minus contra culpas obstinatorum accenditur, culparum omnium reus ipse tenetur. In *Pastorali cura*, part. 2, cap. 10.

58. Major culpa, quo citius, quia culpa est, agnoscitur, eo etiam celerius emendatur; minor vero, dum quasi nulla creditur, eo pejus, quo et securius in usu retinetur. In *Pastorali cura*, part. 3, cap. 1, admonit. 34.

59. Culpa quæ feriri digna severitate non potest, dissimulanda est, non exponenda: qui audacius a subjectis delinquitur, si prælatorum infirmitas agnoscatur. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 4.

60. Tanto reatus est levior, quanto non temeritate constat, sed necessitate. *Ibid.*, lib. 5, cap. 3.

61. Graves culpæ in omnibus æqua asperitate insequendæ non sunt; quia vulnera corporum, pro ipsorum corporum natura et robore vigorem exigunt medicinæ. *Ibid.*, cap. 4.

62. Justum est ut culpa, quæ cum fine perpetrata est, sine fine puniatur. Lib. 4, *Dialogi*, cap. 44, verbo *Scire*.

63. Graviores culpæ sunt, quæ superducta specie virtutis, virtutis imitantur. Hom. 5, sup. *Ezech.* in illud: *Ubi erat impetus spiritus*, etc.

64. Sic culpam tuam insequor, ut te diligam; sic personam diligo, ut culpæ vitium non amplectar. Lib. 1, in *Registro*, indict. 9, cap. 33, ep. 33, *ad Venantium cancellarium*.

65. Culpam tuam pensa, dum vacat. *Ibid.*

66. Culpa quadam verecundia tegitur, pudore obumbratur. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 4.

67. Culpa illa tanto nequior cernitur, quæ quanto manifestius atque atrocius perpetratur. *Ibid.*

68. Cognita culpa austerius ferienda est. Lib. 5, in I *Reg.*, cap. 4.

69. Signum miserentis Dei est, quando quis culpa perpetrata, mox divina ultione punitur. Habetur apud S. Antoninum, part. 4, titul. 3, cap. 7, § 9.

70. Quicunque stultus est in culpa, erit sapiens in pœna. Habetur apud Gratian. in *Decretis*, part. 1, distinct. 38, can. *Qui*.

71. Bonarum mentium est etiam aliquo modo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est; quia sæpe sine culpa agitur quod venit ex culpa. Lib. 12, ex *Registro*, ind. 7, sup. 11, interrogat., c. 10.

S. HIERONYM.

72. Nullus post culpam impunitati locus, cum sit reatus ipse supplicium. Ep. 1, *ad Demetriadem*.

73. Quanto major culpa peccantium, tanto amplior in peccatores clementia Creatoris. Lib. 6, in *Hierem.*, cap. 32, sup. illud: *Et factum est verbum Domini*, etc.

74. Paucorum culpa non præjudicat Religioni; Apostolorum fidem Judæ proditio non destruxit. Ep. 6, *adversus Vigilantium*.

HUGO A S. VICTORE.

75. Facile culpa corrigitur, quæ cito cognoscitur. Sup. *Regul. S. Augustini*, cap. 9.

76. Pœna culpæ primæ, casus; secundæ labori; tertiæ, laqueus. Prima Satanæ, secunda Adæ tertia Judæ. *Prosec.*

77. Prima fuit in cœlo, secunda in Paradiso, tertia in horto. Prima superbiæ, secunda inobedientiæ, tertia avaritiæ et infidelitatis. Lib. 2, *de Claustro animæ*, cap. 21.

S. JOANNES CHRYSOST.

78. In judicio non merebitur veniam, qui audacter contraxerit culpam. Serm. sup. illud *Isaiæ: Si audieritis me.*

79. Qui culpæ nullius sibi conscius est, etsi in subditorum classe censeatur, regibus omnibus regalior, præstantiorque est. Lib. *contra Gentiles*.

S. ISIDORUS HISPALENS.

80. Nihil pejus quam culpam agnoscere, nec deflere. Lib. 2 *de Sum. bono*, cap. 13, sent. 1.

81. Cito corrigitur culpa, quæ cito cognoscitur. *Prosec.*

82. Tardius sanatur vulnus, quod jam putrescentibus membris longo post tempore curationibus adhibetur. *Ibid.*, cap. 23, sent. 10.

S. LAURENT. JUSTIN.

83. Gratiæ amissio, occasio fit culpæ; perpetratio vero culpæ, principium ruinæ est. Part. 1, *de casto connubio*, cap. 12.

PETR. BLES.

84. Culpa est, totam persequi culpam. Ep. 88, *ad Abbatem Theoberiensem*.

85. Frequenter culpa populi redundat in principem. *Ibid.*, ep. 95, *ad Henricum, regem Angliæ*.

S. PETR. DAM.

86. Juxta modum culpæ, temperanda semper est mensura vindictæ. Lib. 1, ep. 12, *ad Alexand. papam*.

87. Culpa subditorum, in præpositorum redundat opprobrium. Lib. 4, ep. 15, *ad V. Episcopum*.

S. PROSPER.

88. Nomen et conditionem servitutis culpa genuit, non natura; et prima hujus subjectionis causa, est peccatum. Sent. 164.

SALVIANUS.

89. Omnis Christianorum omnium culpa, divinitatis injuria est. Lib. 4 *de Gubernat. Dei*.

90. Criminosior culpa est, ubi honestior status. *Ibid.*

91. Ubi sublimior est prærogativa, major est culpa. *Ibid.*

92. Semper per dignitatem injuriam perferentis crescit culpa facientis. *Ibid.*, lib. 6.

93. Augmentum reatus est innocentiam jactare, post culpam. Epist. 3, *ad Agricium, episc.*

S. THOMAS AQUINAS. 94. Culpa, secundum quod est contra charitatem Dei, coactione non tollitur, nec expiatur; sed solum pœnitentia voluntaria valet emendari. *Prosec.*

95. Sed culpa quæ contra charitatem proximi directe committitur, legibus tam divinis, quam humanis coercenda est. Opusc. *de usuris*.cap. 21.

S. ZENO. 96. Infelix culpa est, in qua locum qualiscunque non invenit excusatio. Serm. 3, *de Isaia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 97. Præter culpam ac peccatum, homini accidere nihil potest, quod sit horribile, aut pertimescendum. Lib. 5, ep. 21, *ad Mescinium.*

98. Vacare culpa, magnum est solatium. *Ibid.*, lib. 7, ep. 3, *ad Marium.*

99. Eo gravior est dolor, quo culpa major. *Ibid.*, lib. 11, ep. 11, *ad Atticum.*

PLATO. 100. Culpa omnis est penes eligentem, Deus est extra omnem culpam. Lib. 10 *de Republ.*

SENECA. 101. Nulla ætas vacavit a culpa. Ep. 97.

102. Invitat culpam, qui peccatum præterit. In suis *Proverbiis.*

XTUS PHIL. 103. Quæ culpes facere noli. Sent. 82.

Vide etiam titulos, *Abusio*, sent. 20; *Jactantia*, sent. 37; *Impudentia*, sent. 13; *Mortificatio*, sent. 125; *Occasio*, sent. 15, 30; *Pœna*, sent. 27, 31, 42, 43, 45, 55, 59; *Pœnitentia*, sent. 161; *Recidivatio*, sent. 2, 34; *Vindicta Dei*, sent. 59.

CUPIDITAS.

AUGUSTIN. *Definitio.* Cupiditas est amor inhians habere quod amatur. Libro 14, *de Civit. Dei*, cap. 7.

Nihil aliud est cupiditas, nisi amor rerum transeuntium. Libro 2, *de Quæst. Evangel.*, quæst. 33.

Cupiditas est amor adipiscendi, aut obtinendi temporalia. *Ibid.*, quæst. 36.

CLEM. ALEX. Cupiditas est molestia et sollicitudo, quæ propter egestatem aliquid appetit. Libro 3, *Stromatum.*

PETR. BLES. *Divisio.* Cupiditas quadruplex est: cupiditas opum, cupiditas honorum, cupiditas inanis gloriæ, cupiditas voluptatum. Serm. 34, in *Festo omnium sanctorum.*

S. ANSELMUS ET S. AUGUSTIN. *Productio.* Quidquid est peccatorum in dictis, in factis, in cogitationibus non oriuntur, nisi ex mala cupiditate. Super *Epist. ad Rom.*, cap. 8, in illud: *Invenio legem*, etc.; Augustin. serm. 6, *de verb. Apost.*

INNOC. III. Radix omnium malorum est cupiditas. Hæc sacrilegia committit, et furta; rapinas exercet, et prædas; bella gerit, et homicidia; simoniace vendit, et emit; inique petit, et recipit; injuste negotiatur, et fœneratur; instat dolis, et imminet fraudibus; dissolvit pactum, et violat juramentum; corrumpit testimonium, et pervertit judicium. Libro 2, *de Contemptu mundi*, cap. 2.

S. MAXIM. MART. Cupiditas, quæ consequitur optatum, voluptatem parit: quæ vero non consequitur, dolorem. Centuria 5, *de Virt. et vitio*, cap. 78.

PETR. BLES. Cupiditas est trangressionis mater, magistra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fovea scandalorum. Epist. 82, *ad Abbatem Cisterciensem.*

CICERO. Ex cupiditatibus nascuntur odia, dissidia, discordiæ, seditiones, bella. Libro 1, *de Finibus.*

S. CLEMENS PAP. *Comparatio.* Sicut ignis quanto magis ligna acceperit, tanto amplius accenditur, invalescit; ita et cupiditatis rabies, per ea quæ adispiscitur, auctior et vehementior efficitur. Lib. 4 *Recognition.*

S. NILUS. Ut ignis recordatio mentem non urit, ita cupiditas absente materia nihil potest. Orat. 2, *de Luxuria.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Ratio cupiditates revocet, mitiget spes, restringat metus. *Prosec.*

2. Nam qui dominari nescit cupiditatibus, sicut equus raptatur indomitus, volvitur, obteritur, laniatur, affligitur. Libro 3, *de Virginibus.*

3. Cupidus ut unius cupiditate potiatur, fit servus omnium. *De Joseph*, cap. 4.

4. Non potest quisquam meritum Regni cœlestis adipisci qui, mundi cupiditatibus possessus, emergendi non habet facultatem. Lib. 5, super *Lucam*, cap. 6, in illud: *Beati pauperes*, etc.

S. AUGUSTIN. 5. Cupiditatum regnum tyrannice sævit, et variis contrariisque tempestatibus totum hominis animum vitamque perturbat. *Prosec.*

6. Hinc timore, inde desiderio; hinc anxietate, inde inani falsaque lætitia; hinc cruciatu rei amissæ quæ diligebatur, inde ardore adipiscendæ quæ non habebatur; hinc acceptæ injuriæ doloribus, inde facibus vindicandæ.

7. Quaquaversum potest coarctare illum avaritia, dissipare luxuria, addicere ambitio, inflare superbia, torquere invidia, desidia sepelire, pervicacia concitare, afflictare subjectio, et quæcunque alia innumerabilia regnum illius cupiditatis frequentant, et exercent homines. Libro 1, *de Lib. arbit.*, cap. 11.

8. Etsi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Ep. 144, *ad Anastasium.*

9. Quod agit indomita cupiditas ad corrumpendum animum, et corpus suum, flagitium vocatur; quod autem agit ut alteri noceat, facinus dicitur. Libro 3, *de Doctrina Christiana.*

10. Quanto magis regnum cupiditatis destruitur, tanto charitatis augetur. *Ibid.*

11. Eversa tyrannide cupiditatis, charitas regnat justissimis legibus. *Ibid.*

12. Non est in carendo difficultas, nisi cum est in habendo cupiditas. *Ibid.*, cap. 18.

13. Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas. In *Enchiridio*, cap. 117.

14. Per cupiditatem regnat in homine diabolus, et cor ejus tenet. *De Agone christiano*, cap. 1.

15. Ibi vincuntur inimicæ nobis invisibiles potestates, ubi vincuntur invisibiles cupiditates. *Ibid.*, cap 2.

16. Duo sunt rivi, qui de fonte amoris emanant, cupiditas et charitas. Est omnium malorum radix cupiditas, et omnium bonorum radix charitas. *De substantia dilect. et Amoris*, cap. 1.

17. Cupiditas mundi initium habet ex arbitrio voluntatis, progressum ex jucunditate voluptatis, firmamentum ex vinculo consuetudinis. *De Patientia*, cap. 17.

18. Cupiditates nostræ quando validæ sunt, et quando eis servimus, necessitates vocantur. Super *Psalm*. XXX, vers. 10.

19. Melius est carne ambulare super terram, quam cupiditate ire sub terram. Super. *Ps*. LXII.

20. Cupiditas claudit, excæcat oculum cordis. Serm. 18, *de Verbis Domini*.

21. In infamiam rei redundat, quidquid de mala cupiditate suscipitur. Serm. 26, *de Verb. Apost.*

22. Radix omnium malorum est cupiditas, et radix omnium bonorum est charitas, et simul esse non possunt, nisi una radicitus evulsa fuerit, alia plantari non poterit ; sine causa aliquis conatur ramos incidere, si radicem non contendit evellere. Hom. 8.

23. Irremediabile periculum est, sic aliquem cupiditatibus fræna laxare, ut se rationem Deo non meminerit redditurum. Serm. 1. *Feriæ tertiæ post Dom. Palmarum.*

24. Si sæcularibus viris est perniciosa cupiditatis industria, quanto magis illis periculosior erit, qui habitu et conversatione jam seculares esse desierunt, qui totum quod vivunt, Domino Deo devoverunt. *De Conflictu vitiorum et virtutum*, cap. 16.

25. Unicuique sua cupiditas, tempestas est. Serm. 13, *de Verbis Dom.*

V. BEDA. 26. Fortior est, qui cupiditates, quam qui hostes vincit. In suis *Proverbiis*, verbo *Fortior*.

S. BONAVENT. 27. Quando cor terrenarum cupiditatum pondere aggravatur, sursum minime ascendere potest. In *Medit. vitæ Christi*, cap. 44.

28. Omnium malorum radicalis origo cupiditas, cum humanæ mentis arcem invaserit tam dura tyrannide premit, ut ad idolorum redigat servitutem, et in bestialem transformet crudelitatem. In *Apologia Pauperum*, respons., 4, cap. 1.

29. Est unum et maximum ex perniciosissimis peccatis, cupiditas. Lib. 2 *Recognitionum*. S. CLEMENS PAP.

30. Nutritur et vivificatur cupiditas, dum ei ut optatis fruatur, inservitur ; si autem arceatur, et interturbetur, flaccessit. Libro 3 *Stromatum*. CLEMENS ALEX.

31. Omnis voluptatis principium, est cupiditas. *Ib.*

32. Nulla major est victoria, quam ea quæ de cupiditatibus refertur. *Prosec.* S. CYPRIANUS

33. Qui enim inimicum prostravit, externum hostem percussit ; qui vero cupiditatem depressit, hostem domesticum superavit. *De Bono pudicitiæ*, cap. 5.

34. Nihil tam difficile opprimitur, quam quod per cupiditatem armatur. *Ibid.*

35. Qui cupiditates vincit, de peccato triumphat. *Ibid.*

36. Cupidini nulla deformitas, nulla despectio fastidii, vel vilis existit ; sed diabolus, pingens speciosum efficit quidquid tædum vel horridum fuerit. *De Singularit. clericorum*, cap. 25.

37. Cupiditas a Religiosis in exordio conversionis faciliter vincitur et vitatur ; sed si rursus cœperint cupiditatem admittere, fiunt cupidi nimis, ac difficillime a cupiditate purgantur ; imo multis sæcularibus fiunt cupidiores; quod est vehementer detestabile ac deflendum. *De Profess. monastica*, art. 11. DIONYSIUS CARTHUS.

38. Qui habitu alienæ rei avidis et esurientibus semper faucibus inflammatur, in servitium arsuræ cupiditatis abducitur. Homil. 11, *de Paschate*. S. EUSEBIUS EMISS.

39. Tantum augetur charitas, quantum fuerit imminuta cupiditas, et illum facit charitas semper liberum, quem non tenuerit cupiditas mundana captivum. Serm. 6, *de Charit.* S. FULGENT.

40. Cupiditas laqueus est diaboli, non solum laqueus, sed etiam gladius, per ipsam miseros capit, per ipsam captos interficit. *Ibid.*

41. Quisquis rem occulte cupis alienam, interius fidem perdis. Sup. *Exodum*, cap. 12. GLOSSA ORD.

42. Cui cupiditas dominari dicitur, subjectus procul dubio malis omnibus demonstratur. Lib. 16, *Moral.*, cap. 12 S. GREGORIUS MAGNUS.

43. Tenet captivum cor sæva cupiditas, et licitum esse suadet malum quod imperat, Libro 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 49, epist. 49, *ad Virgilium episc. Arelatens.*

44. Periculosæ sunt robustæ cupiditates, et difficulter adulta quæque perimuntur ; levius est prorumpentes avellere, teneras excidere, flexibiles retorquere. Sup. *Psalm*. CXXXV. S. HILARIUS.

HUGO A S. VICTORE.

45. Ubi est puritas mentis, ibi non apparet pulvis terrenæ cupiditatis. Libro 3, *de Claustro animæ*, cap. 23.

HUGO CARD.

46. Iniquitas extrema est cupiditas. Super *Thren.*, cap. 35.

S. JOANNES CHRYSOST.

47. Nihil prorsus libertatem sic tollit, quemadmodum sæcularium rerum cupiditas. Hom. 59, sup. *Matth.*

48. Non est corporis et pecuniæ par cupiditas, sed acrior multo atque vehementior corporum est. *Ibid.*, hom. 79.

49. Qui, præsentibus rebus et præcipue magnis inhiat, is vilis est, et abjecti animi. Hom. 60, sup. *Joann.*

50. Intractabilis est cupiditas. Hom. 23, sup I, *ad Cor.*

51. Ratione reges efficimur, si voluerimus absurdis imperare cupiditatibus; nam is regnat, et verius quam qui diademate redimitus est. Hom. 3, sup. II, *ad Cor.*

52. Quovis febricitante pejor est, qui cupiditate corporum captus est. Hom. 15, super *Epist. ad Hebræos.*

ISID. HISP.

53. Cupiditas omnium criminum materia est. Libro 2, *de Summo bono*, cap. 41, sentent. 4.

54. Secreto Dei judicio fieri creditur, ut durius pereant hi, quorum cupiditate effectus statim sequitur actionis. *Ibid.*, cap. 41, sentent. 6.

55. Qui desiderio cupiditatis exæstuant, flatu diabolicæ inspirationis utuntur. *Ibid.*, cap. 41, sentent. 10.

ISID. PELUS.

56. Si carnis tuæ cupiditas adversum te furit, ac rabido impetu fertur, ignis futuri memoriam ipsi refrica, et extinguetur. Libro. 1, epist. 433, *ad Salomonem.*

JUSTINUS MART.

57. Ab omni cupiditate carnali vacuus Christianus esse debet. Ep. *ad Zenam.*

LACT. FIRM.

58. Cupiditas a voluntate incipit. *De Divinis instit.*, lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 15.

59. Qui cupiditatibus malis vincitur, non cupidini, sed morti subjectus est sempiternæ. *Ibid.*, libro 1, *de Falsa relig.*, cap. 11.

60. Non est morbus cupere, sed cupidum esse morbus est. *Ibid.*, lib. 6, *de Vero cultu*, cap. 16.

61. Qui cupidus est, etiam quod non opus est concupiscit. *Ibid.*

62. Cupiditas, si terrena concupiscit, vitium est; virtus autem, si cœlestia. *Ibid.*, cap. 17.

63. Cupiditas ad ea comparanda data est, quæ sunt ad vitam necessaria. *Ibid.*, cap. 19.

LAUR. JUST.

64. Mala cupiditas, intus est hostis. *De Ligno vitæ*, tract. 1, *de Timore*, cap. 5.

S. LEO I.

65. Nullum peccatum sine cupiditate committitur, et omnis appetitus illicitus, istius aviditatis est morbus. Serm. 9, *de Passione Domini.*

66. Virum Catholicum, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari. Epist. 53, *ad Anatolium, episcopum Constantinopol.*

67. Fugiantur inimica desideria jamjamque peritura. Quis fructus est, quæ utilitas ea indesinenter cupere, quæ etiamsi non deseram, deserenda sunt? Ser. 5, *Epiphan.*

S. NILUS.

68. Si quis, cupiditate ductus ad ea, quæ in vita jucunda sunt, paulisper deflexerit, nulla deinde ratione detineri poterit, quominus ad ulteriora progrediatur. In *Libro ascetico.*

S. PROSPER.

69. Omnes pravæ cupiditates sunt portæ inferi per quas in mortem itur; cujus dominatum subit, qui adeptum se ad perfruendum lætatur, quod periturum concupivit. Sent. 136.

70. Melior est ejus status qui famulatur homini, quam qui suæ servit cupiditati. *Ibid.*, sent. 164.

S. VALERIAN.

71. Nihil est malorum, quod non cupiditas aut concipiat, aut parturiat, aut pascat, aut nutriat. Hom. 20, *de Avaritia.*

72. Nihil sine cupiditate agitur, quotiescunque peccatur. *Ibid.*

IN VITIS PATR.

73. Nihil prodest ei nuditas, cui inest cupiditas. Habetur apud Bedam, in suis *Scintillis*, c. 30.

S. ZENO.

74. Nec singulare, nec frivolum crimen est, maxime Christianum cupiditatis compedibus alligari. Ser. 1, *de Avaritia.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES.

75. Cupiditas ejus quod plus est, boni cupiditas est; idcirco videtur ille esse ejus, quod plus est, appetens, et cupidus est, sed iniquus. Lib. 5, *de Moribus*, cap. 1.

76. Semper cum dolore cupiditas conjuncta est. *Ibid.*, libro 3, cap. 11.

CICERO.

77. Viros ad unumquodque maleficium singulæ cupiditates impellunt, mulieres autem ad omnia maleficia cupiditas una ducit. Libro 4, *de Arte rhetor.*, *ad Herenn.*

78. Cæca ac temeraria dominatrix animi cupiditas, ad fruendum viribus corporis, utitur perniciosissimis satellitibus. Libro 1, *de Invent. rhet.*

79. Regium est, ne cupiditati quidem ulli servire. Orat. 25, *pro Sylla.*

80. Tollenda est cupiditas, atque extrahenda radicitus; quis est enim in quo sit cupiditas, quin recte cupidus dici possit? Lib. 2, *de Finibus.*

81. Non est consentaneum, qui metu non frangitur, eum frangi cupiditate. Lib. *de Officiis.*

82. Animus æger cupere nunquam desinit. Lib. 3, *Tusc. quæst.*

PLATO.

83. Cupiditas vehementissima quidem ardentissimis vecordiæ et petulantiæ facibus homines perurit atque exagitat. Lib. 6, *de Legibus.*

SENECA. 84. Nihil cupientes magis accendit, quam prosperæ turpitudinis conscientia. *Suasor.* 7.

85. Cupiditati nihil satis est, naturæ satis est, etiam parum. *De Consol. ad Helviam*, cap. 11.

86. Ultra se cupiditas porrigit, et felicitatem suam non intelligit, quia non unde venerit respicit, sed quo tendat. Lib. 2, *de Benefic.*, cap. 27.

87. Quam dulce est cupiditates fugasse, ac reliquisse! Ep. 12.

88. Si vis divitem facere, non pecuniæ adjiciendum, sed cupiditatibus detrahendum est. *Prosec.*

89. Si vis honestum facere, non honoribus adjiciendum, sed cupiditatibus detrahendum.

90. Si vis esse in perpetua voluptate, non voluptatibus adjiciendum, sed cupiditatibus detrahendum.

91. Si vis senem facere et implere vitam, non annis adjiciendum est, sed cupiditatibus detrahendum. Ep. 21.

92. Veri boni aviditas tuta est. Ep. 23.

93. Necesse est in immensum exeat cupiditas, quæ naturalem modum transiliit. Ep. 39.

94. Nullum habet malum cupiditas majus, quam quod ingrata est. Epist. 73.

95. Is minimo eget, qui minimum cupit. Ep. 108.

96. Fortior est, qui cupiditatem vincit, quam qui hostem vincit. *De Moribus.*

97. Cupiditatem comprime, si non potes, paululum remitte. *Ibid.*

98. Effugere cupiditatem, regnum est vincere. In suis *Prov.*

Vide etiam titulos: *Actio*, sent. 277; *Adhærere*, sent. 38; *Beneficium*, sent. 179; *Concupiscentia*, per totum; *Desiderium*, per totum; *Pecuniarum cupiditas*, per totum; *Petitio*, sent. 5; *Vanitas*, sent. 84; *Vir*, sent. 24.

CURA IN GENERE.

S. ANTONINUS. *Definitio.* Cura est vigil onerosa ac sollicita custodia animarum. Part. 3, tit. 19, § 8.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONIUS DE PADUA. 1. Animus distentus per multa, multis laceretur curis necesse est. Serm. 1, *Pentecost.*

S. AUGUSTIN. 2. Maxima cura est reprimere, ac refrenare curiosos. Ep. 56, *ad Dioscorum.*

3. Ipse sibi denegat curam, qui suam medico non publicat causam. Epist. 188.

4. Laxatis curis mutabilium rerum, bona stabilia et certa quæramus, supervolemus terrenis operibus nostris. Epist. 113, *ad Romanianum.*

V. BEDA. 5. Est quasi vas vacuum, cui cura deest animarum. In suis *Prov.*, verbo *Est.*

S. BERNARD. 6. Mens occupata in terrenis curis, semper est in angustiis. Serm. 8, *ad Sororem.*

7. Qui curis terrenis se implicat, ab amore Dei se separat. *Ibid.*

S. DIADOCH. 8. Anima, quæ nondum curis mundi soluta ac libera est, neque Deum legitime amabit, neque diabolum digne execrabitur. *De Perfect. spirituali*, cap. 18.

S. EUCHERIUS. 9. Disrumpamus inanium curarum vincula quorum succedentibus sibi nexibus implicatis, in quibus semper occupatio nostra, quasi incipit. In *Epist. parænetica ad Valerianum.*

GILLEBERTUS ANGLUS. 10. Animum cura implicat, quies explicat Serm. 1, super *Cant.*

11. Insensibilem pene reddit affectum, frequens cura mundi, et quasi callum quemdam menti obducit. *Ibid.*

GLOSS. ORD. 12. Major cura humanæ salutis Deo est, quam diabolo perditionis. Super *Num.*, cap. 25.

GLOSS. INT. 13. Cura terrenorum occupat et excæcat. Sup. *Job.*, cap. 15.

S. GREG. MAG. 14. Nequaquam mens ad superna attollitur, si curarum tumultibus continue in infimis occupatur. Lib. 5, *Moral.*, cap. 8.

15. Quanto quis hic altius erigitur, tanto curis gravioribus oneratur. Lib. 17, *Moral.*, cap. 12.

16. Curis secularibus intenti tanto insensibiliores intus efficiuntur, quanto ad ea, quæ foris sunt, studiosiores videntur. Hom. 17, super *Evang.*

17. Uniuscujusque præsulis mentem curarum densitas vastat. Lib. 1, *Dialogi*, cap. 4, verbo *Quid.*

18. Dum quis terrenarum rerum cura immoderatius pascitur, in ea quæ valde placere solet recenti, scripturarum dulcedine non lætatur. In *Prologo*, super I. *Reg.*

19. Mens, dum a se abjicere mundanas curas non prævalet, velut in oculis gestat pulverem, quo id quod cupit, contemplando videre non potest. Lib. 1, in I *Regum*, cap. 1.

S. GREG. NAZ. 20. Multi sunt, qui alios curare nituntur, ipsi ulceribus scatent. In *Apologetico, de sua fuga.*

HUGO CARD. 21. Debet esse in magna angustia et tribulatione, qui curam habet animarum. Super *Ezech.* cap. 23.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 22. Cura fratrum, summa vitæ Christianæ est: hoc signo noscitur quis, an Christianus sit, hoc maximum indicium est fidei, hæc est germana charitas. Homilia *de Habenda cura salutis proximi.*

23. Nihil ita oculos animæ contristat, ac turbat, ut sæcularium turba curarum. Hom. 2, sup. *Matth.*

24. Sæcularis cura res infructuosa, periculosa et molesta. Homil. 87, super *Joan.*

25. Nihil adeo potest nos Christi imitatores efficere, sicut erga proximum cura. Hom. 25, super I *ad Cor*, in illud : *Imitatores mei estote*.

26. Cura rerum temporalium, hyems est, atque hyeme tristior. Hom. 7, sup II, *ad Cor.*

27. Cum asinum cecidisse videtur, omnes manum porrigere, et pariter erigere student : fratrum vero pereuntium cura habetur nulla. Hom. I, *ad Popul. Antioch.*

28. Anima, cum quotidie vulneretur, cum per singula lanietur, uratur, præcipitetur, et modis omnibus pereat, ne parva quidem pro ea cura solicitatur. Libro I, *de compunct. cordis.*

29. Certum est quod omnes corrumpat et absumat animarum incuria; dum nemo est, qui vel opportuna animæ præbeat remedia, vel importuna probiheat. *Ibid.*

30. Sicut a fonte rivus, ita a morum suavitate cura pauperum fluit. Ser. *de Mansuetudine.*

31. Non prorsus alia res est, quæ perinde declaret doceatque quid sit fidelis amans Christi, quam si fratrum curam agat, proque illorum salute gerat sollicitudinem. In Orat. *de beato Phylogonio.*

32. Curæ quando ultra mensuram animum distendunt, suo illum robore privant. Serm. 10, super *Ep. ad Philip.*

33. Qui curis et sollicitudinibus est liber, vacat ab odio, litibus, contentione, jurgiis, et cæteris vitiis pessimis. Homil. 2, super. *Epist. ad Hebr.*

S. JOAN. CLIM. 34. Modicus pilus perturbat oculum, et modica cura demolitur quietem. Gradu 27, *de Differentia quietis.*

S. ISID. HISP. 35. Nunquam mentis requiem habet, qui curis terrenis se subdit. *Prosec.*

36. Curæ sæculares mentem exagitant ; semper mentis requiem habebis, si a te sæculi curas abjeceris.

37. Qui curis terrenis se implicat, a Dei amore se separat.

38. Difficile est cœlestibus et terrenis curis pariter inservire ; a sæculi ergo curis te propter Deum suspende. Libro 2 *de Synonym.*, cap. 17.

39. Qui simul et terrenis parere curis, et divinis student utrumque complectere simul non valent. *Prosec.*

40. Nam duas curas pariter inesse pectori humano non potest; et duobus servientem dominis, utrisque placere difficile est.

41. Nisi prius a secretioribus cordis expellatur importuna secularium multitudo curarum, anima quæ intrinsecus jacet, nequaquam resurgit. Libro 3, *de Summo bono*, cap. 21, sent. 1.

42. Quanto quisque curis mundi majoribus occupatur, tanto facilius vitiis premitur. *Ibid.*, cap. 48, sent. 3.

43. Tutius est sub umbra curæ alterius quiescere, quam aliis sollicitudinis umbraculum extendere. Orat. 1, in *Conventu Abbatum habita.* JOAN TRITH.

44. Animarum cura nihil est difficilius. In *Libro Ascetico.* S. NILUS.

45. Perfecti animi est, cura vacare; impii autem, curis obteri. Habetur apud Div. Joannem Damasscenum; lib. 3, *Parallel.* cap. 22.

46. Animi elegantis est, curæ secularis oneribus indignari. Lib. 2, ep. 4, *ad Hugonem abbat, Cluniacens.* PETR. CELL.

47. Si vis curam, agnosce languorem. Ser. 30. S. PETRUS CHRYSOLOG.

48. Nunquam ibi proficit cura, ubi morbus est ipsa medicina. Ep. *ad Demetriad.* S. PROSPER.

49. Status curam animarum habentium, non est perfectior quam status Religiosorum, sed periculosior. *Opuscul.*, *de Perfect. vitæ spirit.*, cap. 20. S. THOMAS AQUINAS.

50. Tanto quis Deo unitur, et plus illuminatur, quanto a mundi curis magis elongatur. Ep. 6. THOMAS A KEMPIS.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

51. Curatu difficiliora sunt, quæ naturalia, quam quæ ex consuetudine gignuntur. Lib. 2, *magnor. Moral.*, cap. 6. ARISTOTEL.

52. Difficilis est cura rerum alienarum. Lib. 1, *Offic.* CICERO.

53. Ne major, minorve cura suscipiatur, quam causa postulat. *Ibid.*

54. Cura omnis ad animum est transferenda. In suo *Enchirid.*, cap. 63. EPICTETUS.

55. Simplex recti cura est, multiplex pravi. Ep. 122. SENECA.

56. Qui hominem curam gerit, et orat Deum pro eis, iste vere a Deo esse putandus est. sent. 358. SIXTUS PHILOSOPHUS.

Vide etiam titulos, *Æstimatio*, sent. 19; *Cadere*, sent. 34; *Cura sui*, per totum ; *Magister*, sent. 53 ; *Mysterium*, sent. 38; *Necessitas*, sent. 67 ; *Prælatio*, sent. 95; *Providentia*, sent. 4; *Regimen*, sent. 53 ; *Renuntiatio*, sent. 36 ; *Sollicitudo*, per totum; *Sublimitas*, sent. 37 ; *Verbum Dei*, sent. 71 ; *Virginitas*, sent. 77.

CURA SUI.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Promptius nos justo viro, quam prudenti committimus. Lib. 2 *Offic.*, cap. 8. S. AMBROSIUS.

2. Cura primo teipsum, ut curatus alterius vulnera curare possis. Ser. 14, *ad Fratres in eremo.* S. AUGUSTIN.

V. BEDA. 3. Si nequeas plures curare, vel te solummodo cures. In suis *Proverbiis*, verbo *Si*.

S. BONAVENT. 4. Multi sunt, qui beatitudinem expectant, et tamen parum de se, et multum de Deo curant. In libr. 3, sent. dist. 26, art. 1, quæst. 1.

S. CYPRIANUS. 5. Amator est salutis suæ, qui evitat alienæ mortis incursum. *Prosec.*

6. Ipse est sui providus, qui sollicitus fit cladibus cæterorum. *De singular. clericorum*, cap. 2.

S. CYRILLUS HIEROSOL. 7. Omnem humanam sollicitudinem deleas ex animo, qui in animæ tuæ cura versaris. *Cateches.* 1.

FRANCISCUS TITELMAN. 8. Vitium datur medico si, cum alios curaverit, semetipsum curare vel non possit, vel non velit. Super *Job*, 4.

GLOSS. INT. 9. Etsi ad erudiendum alios non sufficis, saltem tui curam non negligas. Super *Proverb.*, cap. 6.

S. GREGOR. MAGN. 10. Quæ erit districtio iniquitatis propriæ, si irremediabilis culpa est negligentia curæ alienæ? Libro 2, in I *Regum*, cap. 3, sup. illud : *Prædixit enim*, etc.

11. Miles Dei supernæ gratiæ fretus auxilio, vulnera infirmitatis suæ curat, ut aliena non deserat. Libro 31 *Moral.*, cap. 17.

12. Tanto de se unusquisque sollicitus metuat, quanto ignorat quod restat. Hom. 38, super *Evang.*, in illud : *Multi sunt vocati*, etc.

13. Nemo curam sui, dum valet, negligat. Homil. 29, super *Evang.*

S. GREG. NAZ. 14. Multi sunt, qui alios curare nituntur, ipsi ulceribus scatent. In *Apologetico de Sua fuga*.

15. Qui sui curam recte gerit, Deo quoque curæ est. Habetur apud S. Joan. Damasc., lib. 3 *Parall.*, cap. 19.

S. LEO I. 16. Ubi oblectatio fruendi constituitur, ibi cura cordis obstringitur. Serm. 7, *de Jejunio septimi mensis*.

S. MAXIM. MART. 17. Dæmones quoties nostri curam non habemus ipsi, observata opportunitate, ex improviso in nos magna cum vehementia irruunt. *De charitate*, centuria 2, cap. 33.

S. NILUS. 18. Qui neglecta anima, corporis curam gerunt ; ei similes sunt, qui luto ac cœno oculos illinit, aqua autem pura pedes suos abluit. Habetur, apud div. Joannem Damascenum, libro 3 *Parall.*, cap. 66.

RICH. A S. VICTORE. 19. Desere curas seculi, et age curam tui, tunc incipis esse cultor eremi. Parte 1, tract. 1, *de Extermin. mali*, cap. 5.

TERTULLIAN. 20. Unicum negotium mihi est, nec aliud nunc curo, quam me curem, *de Pallio*, cap. 5.

THALASSIUS. 21. Qui timet Deum, suiipsius curam gerit. *Hecatont.* 2, sent. 63.

S. THEODORET. 22. Quotidie oportet eos, qui vivunt, sui curam gerere ; ne peccatum loco occupato in nostro corde faciat impressionem. Libro 1, super *Epist. ad Hebr.*, cap. 3.

THOMAS A KEMPIS. 23. Melius est sui curam agere quam, se neglecto signa facere. Libro 1, *de Imit. Christi*, cap. 5, sect. 6.

24. Internus homo suiipsius curam, omnibus curis anteponit. Libro 2, *de Imit. Christi*, cap. 5, sect. 2.

25. Si non es pro te ipso sollicitus modo, quis erit pro te sollicitus in futuro? Libro 1, *de Imit. Christi*, cap. 23, sect. 5.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 26. Contemnuntur hi, qui nec sibi, nec alteri prosunt : in quibus nullus labor, nulla industria, nulla cura est. Libro 2, *de Offic.*

PLATO. 27. Ubi quis rerum suarum curam gerit, tunc etiam suiipsius curam gerit. Syzygia quarta *Dialog. 1 Alcibiadis*.

28. Necesse est malam animam male se curare. Syzygia 4, libro 1, *de Republ.*

29. Cura animæ cum recta ratione, est Philosophia. Syzigia 6, *de Definit.*

SENECA. 30. Si omnia propter curam mei facio, ante omnia esse debet mei cura. Ep. 121.

Vide etiam titulum, *Amor sui*, sentent. 68.

CURIA.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Si quis quærat onus curiale declinare, patria et omnium facultatum possessione cedendum est. Libro 5, ep. 31, *ad Valentinianum, imperat.*

S. ANTONINUS. 2. Hodie omnia venalia sunt, frustra apud curiales de testimonio conscientiæ, de venustate morum, de torrente eloquentiæ, nisi pretio interveniente confidis. *Prosec.*

3. Ego enim credo me vidisse ostiarios Cerbero duriores, apud inferos tantum Cerberus (ut aiunt) unus est ; sed quot sunt diverticula curiarum tot Cerberi ; tota autem familia aut mordet, aut latrat. Parte 3, titul. 3, cap. 1, § 9.

S. AUGUSTIN. 4. Quid quærimus? cujus rei causa militamus? majorne esse poterit spes nostra in palatio, quam ut amici Imperatoris simus? et ibi quid non fragile plenumque periculis? et per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? et quandiu istud erit? Libro 8 *Confess.*, cap. 6.

S. BERNARD. 5. Quotidie perstrepunt in palatio leges, sed Justiniani, non Domini : hæ autem non tam leges, quam lites sunt et cavillationes, subvertentes judicium. Libro 1, *de Consider.*

6. Curia bonos facile recipere magis, quam facere consuevit. *Ibid.*, lib. 4.

S. BONAVENT. 7. **Respice curias regum, comitum, baronum,** dominorum, prælatorum, omnes modo corrupti sunt pecunia et muneribus. *Prosec.*

8. Pauper ibi non auditur, et si auditur, non exauditur, sed deprædantur eum: et Judæi, et divites et baratores ibi assistunt, et exaudiuntur. Serm. 1, *Dom.* 24, *post. Pentecost.*

HUGO CARD. 9. Non mordere audent illi, nec latrare, qui sunt in curiis, sed lambere et adulari. Sup. *Ep., ad Titum.*, cap. 1.

10. In curia potentium regnat proditio simul et adulatio. Sup. *Isaiam*, cap. 7.

11. Majus est saturari in palatio, quam in palatio gaudere. Sup. *Matth.*, cap. 5.

JOAN SARESB. 12. Ego contemno quæ aulici ambiunt, et quæ ego ambio, illi contemnunt. Libro 1, *de Nugis curial.*

13. **Frequens est, ut curia recipiat vel faciat vitiosos, apud quos invalescit audacia delinquendi,** cum ex familiaritate potentum vitiis indulgetur. *Prosec.*

14. Sed de acta vita cujuscunque frustra præsumitur, cum inter curiales vix possit innocentia retineri.

15. Quis est enim, cui virtutem non excutiant curialium nugæ? Quis est tantus, quis tam solidus, ut corrumpi non possit?

16. Optimus est, qui resistit diutius, qui validius, **qui corrumpitur minus; nam ut sit virtus incolumis, a curialium vita divertendum est.**

17. Proinde quisquis hoc dixerit, et prudenter **curiæ naturam expressit: Exeat aula, qui vult** esse pius. Lib. 5, *de Nugis Curial.*, cap. 10.

PETRUS BLES. 18. Frequenter in palatiis conversantur, qui mollibus et delicatis auribus principum, etiam in **turpibus blando lenocinantur applausu.** *Prosec.*

19. Vix invenitur in curiis, qui non vendat oleum, qui caput peccatoris oleo non impinguet. Epist. 112, *ad Aurelianens. episcop.*

20. Quidquid in curiis agitur, fere peremptorium est saluti, ambitiosum, adulatorium, fictum, detractorium, subdolum, invidum, crudele, et impium; et generaliter temporalis quæstus, et inanis gloriæ, est venativum. *Ibid.*, epist. 139, *ad quemdam Abbat.*

21. **Periculosum est in curia mori; nec leviter ascendet ad eminentiam perfectorum, qui curia**lem incidit labyrinthum. *Ibid.*, epist. 150, *ad Clericos aulæ regiæ.*

22. Multæ sunt curiæ, et aliquis Sathan semper invenitur in singulis curiis. *Ead.*, super *Job*, cap 1.

23. Pro vanissima vanitate militant hodie nostri curiales in labore et ærumna, in periculis magnis, in vigiliis multis, atque in aliis vitæ discriminibus; in quibus gloriam martyrii mererentur, si hæc pro Christi nomine sustinerent. *Pros.*

24. Nunc autem sunt Martyres sæculi, mundi **professores, disciputi curiæ, milites herlinini.**

25. **Per multas siquidem tribulationes, intrant** justi in regnum Cœlorum: hi autem per multas **tribulationes promerentur infernum,** *Ibid.*, epist. 14, *Ad sacellanos regis Anglorum.*

26. Apud curiales in accipiendo cibo, in equitatione, in vigiliis non est ordo, non est ratio, non est modus. *Ibid.*

27. **Curiam sequuntur assidue histriones, candidatrices, aleatores, dulcorarii, caupones, nebu**lones, mimi, barbatores, balatrones; hoc genus omne curialium arcana palatii frequenter novit. *Ibid.*

28. Quid aliud curialium vita, quam iniquitas? SALVIAN.
Libro 3, *de Gubernat. Dei.*

29. **Aulæ culmen lubricum.** COLLECTOR.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

30. Notissima vox est ejus, qui in cultu Regum SENECA.
consenuerat; cum illum quidam interrogaret, quomodo rarissimam rem in aula consecutus esset, senectutem; injurias, inquit, accipiendo et gratias agendo. Libro 2, *de Ira*, **cap. 23.**

31. **Nemo aliter quam ambitiosus Romæ potest** vivere. Epist. 50.

Vide etiam titulum: *Austeritas vitæ*, sent. 20 et 32.

CURIOSITAS.

Definitio. **Curiositas est studium perscrutandi** S. ANSELMUS.
ea, quæ scire nulla est utilitas. *De similitudinibus*, cap. 26.

Vitium curiositatis consistit in appetitu et stu- S. ANTONINUS.
dio inordinato circa cognitionem rerum. Parte 2, titul. 3, cap. 7, § 1.

Curiositas est, qua mens humana instat scru- HUGO CARD.
tari, aut quæ scire non convenit, aut quæ scire noxium est. Super *Ecclesiasten*, cap. 1.

Curiositas nihil aliud est, quam intellectus humani libidinosa prostitutio, passim quamlibet veritatem amplexantis, et cum ea fornicantis, vel (ut verius dicatur) adulterantis. *Ibid.*

Curiositas est fames pervalida, et bolismus insatiabilis veritatum. *Ibid.*

Curiositas est, non magnæ utilitati magnam operam impendere; vel aliena negotia, et non ad se pertinentia studiosius inquirere. Super *Danielem*, cap. 6.

Curiositas est studium circa inutilia, aut utilia JOAN. GERS.
magis quam liceat, deceat, vel expediat. Parte 3, *de Mystica theologia practica*, considerat. 6.

Curiositas est vitium, quo quis inclinatur apponere studium vehemens ad res superfluas et minus utiles, utilioribus prætermissis. Part. 4, in *Descript. terminor.*

DIONYSIUS CARTHUS. *Productio.* Curiositas ex otiositate nascitur. Super I *ad Tim.*, cap. 5 art. 5.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTONINUS. 1. Curiositas est vitium pene omnes involvens, et parum cognitum, sed multum nocivum. Parte 2, titul. 3, cap. 7.

S. AUGUST. 2. Curiosum genus hominum ad cognoscendam vitam alienam, desidiosum ad corrigendam suam. Lib. 10, *Confess.*, cap. 3.

3. In consideratione creaturarum non vana et peritura curiositas exercenda est, sed gradus ad immortalia et semper permanentia faciendus. *De Vera religione*, cap. 29.

4. Omnis illa quæ appellatur curiositas, quid aliud quærit quam de rerum cognitione lætitiam? *Ibid.*, cap. 49.

5. Maxima cura est reprimere, ac refrænare curiosos. Epist. 56, *ad Dioscorum.*

6. Omnis anima iddocta curiosa est. *De Agone Christiano*, cap. 4.

7. Quam late patet curiositas in spectaculis, in theatris, in sacramentis diaboli, in magicis artibus, in maleficiis, ipsa est perniciosa curiositas. Tract. 2, sup. *Epist. B. Joann.*, de cap. 2.

8. Curiosi esse prohibemur, quod magnum temperantiæ munus est. *De Moribus Ecclesiæ*, cap. 21.

S. BASILIUS MAGNUS. 9. Ne sis curiosus, neque omnia videre et scire velis, ut ne saniem vitiorum menti tuæ attrahas. Serm. 2, *Exercitamentorum.*

S. BERNARD. 10. Funiculis triplex difficile rumpitur, curiositatis, voluptatis, et vanitatis. Serm. 1, *de Annunt.*

11. Curiosus exteriora consideret necesse est, qui sic interna despicit, præterita non respicit, præsentia non inspicit, futura non prospicit. Ser. *de Septem donis Spiritus sancti.*

12. Evidenter curiositati pietas adversatur, et quem illa a corde evocat, ista revocat. *Ibid.*

13. Parit curiositas experientiam mali, ut facile qui per multa vagatur, offendat, facile cedat in laqueum, facile inveniat quod perniciose delectet. *Ibid.*

14. Inveniunt curiosi quo delectentur, et non inveniunt quo sustententur. In *Apologia ad Guillelmum Abbatem*, cap. *O vanitas.*

15. Certe nihil in homine, cui curiositas prosit, invenies. Serm., *de Convers. ad clericos*, cap. 12.

16. Nescio quid illi durius imprecer, nisi ut semper habeat quod requirat qui, jucundæ quietis pacem fugitans, curiosa inquietudine delectatur. *Ibid.*

17. Curiosus, animam (dum sui circumspectione torpescit incuria sui) curiosam in alios facit. *De duodecim gradibus superbiæ*, gradu 1, verbo *Primus.*

18. Nisi mens minus se curiose servaret, tua curiositas tempus vacuum non haberet. *Ibid.*, gradu 1, verbo *Tu quoque.*

S. BONAVENT. 19. Curiositas cor seducit. Serm. 1, *feriæ quartæ Pentecostis.*

20. Curiosus non curanda curat, necessaria negligit, et sui oblitus aliena considerat, notat et explorat. In *Speculo disciplinæ*, parte 2, cap. 5.

S. CYRILLUS ALEX. 21. Cave ea, quæ supra naturam sunt curiosius inquiras. Hom. 12, in *Festis Paschalibus.*

DIONYSIUS CARTHUS. 22. Grave curiosatis est vitium, quod dum hominem immoderate occupat circa aliorum defectum, abscondit ei seipsum. *De profectu spirit.*, art. 7.

S. GREG. MAG. 23. Grave curiositatis est vitium, quæ dum cujuslibet mentem ad investigandam vitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit, ut aliena sciens se nesciat. Hom. 36, sup. *Evang.*

24. Curiosi animus quanto peritus fuerit alieni, merito tanto fit ignarus sui. *Ibid.*

25. Curiositas dum alienam, quærit vitam discutere, semper sua intima nesciens, studet exteriora cogitare. *Ibid.*

S. GREG. THAUM. 26. Hoc hominum curiositas comminiscitur, ut ea etiam quæ post mortem alicujus futura sunt, anxie inquirere, ac scire videantur. Super *Ecclesiasten*, cap. 7.

HUGO A S. VICTORE. 27. Magnum malum est curiositas. Sup. *Psalm.* XL, cap. 50.

28. Mala et pestilens curiositas est, quæ secretum alienum improbe scrutari contendit, sæpe quamvis nihil inveniat, quod juste reprehendere possit, perversa tamen suspicari non desistit. Lib. 3, *de Arca Noe Morali*, cap. 10.

HUGO CARD. 29. Curiositas gladius est diaboli, quem fugere debemus. Sup. lib. *Judic.*, cap. 8.

30. Curiositas vicus est diaboli. Super *Psalm.* LIV.

31. Rumores qui de nobis dicuntur inquirere, nihil aliud est quam ignibus et jaculis, qui in nos trajici non poterant, sponte ad comburendum, vel confodiendum se exponere. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 7.

32. Curiosi frequenter in tantam decidunt curiositatem, ut potius scrutentur vitia aliena quam sua. Sup. *Luc*, cap. 14.

33. Curiosus ille est, qui vitam aliorum investigat, et sua interiora ignorat. *Ibid.*

S. JOANNES CHRYSOST. 34. Audiant curiosi, qui pulchritudines curiose considerant alienas, et dicunt, spectamus quidem, sed nihil nocemur : David talis ac tantus læsus est, et tu te putas non posse lædi? Hom. 1, sup. *Psalm.* L.

35. Qui aliena nimium anxia curiositate scrutaris, si ea inquirere desideras, clarorum opera virorum curiosius investiga, ut ex æmulatione alienæ virtutis æterna fruaris beatitudine. Hom. 65, sup. *Matth.*

36. Non curiose agere, Deum glorificare est; curiosum vero esse, delinquere est. Serm, 8, sup. *Epist. ad Rom.*, super illud 4 : *Gloriam tribuens Deo.*

37. Nihil ita curiosum est ad rerum obscurarum et reconditarum cognitionem, sicut humana natura. Hom. 9, sup. I, *ad Thessal.*

38. Necesse est ut curiosus sit, qui cum operari posset, otiosus est. Hom. 7, sup. II, *ad Thess.*

39, Aliorum facta curiose disquirere, impudentiæ singularis potissimum id argumentum est. Hom. 15, sup. I, *ad Timoth.*

40. Curiositas in apparatu, in pompa et in quolibet ornatu, crimen est. Hom. 7, super II, *ad Tim.*

41. Nolle omnia curiose inquirere, et non cupere omnia scire, magnum præclaræ scientiæ argumentum est. *Ibid.*, hom. 8.

S. JOAN. CLIM. 42. In eo statu te exerce, qui curiositatem nesciat; nihil enim ita quietem inquinare potest ut curiositas. Gradu 27, *de Differentia quietis.*

S. ISID. HISP. 43. Evita curiositatem, nulla curiositas animum tuum capiat, nulla concupiscentia detestandæ curiositatis te surripiat, nec oblitus tuorum morum aliena perquiras. Libro 2, *de Synonym.*, cap. 9.

44. Nulla sit tibi curiositas sciendi latentia; cave indagare quæ sunt a sensibus remota. *Ibid.*, cap. 15.

45. Curiositas periculosa præsumptio est, curiositas damnosa peritia est. *Prosec.*

46. In hæreses enim provocat, in fabulas sacrilegas mentem præcipitat, in causis obscuris reddit audaces, in rebus ignaris facit præcipites. *Ibid.*

PETRUS BLES. 47. Suspiciosum semper curiositas inquietat, timoris stimulos suggerit, et multiplicem turbationis materiam subministrat. *De Amicitia*, cap. 13.

PETR. CELL. 48. Ut cinis obcæcat oculos corporis, sic curiositas obnubilat visum contemplationis. *De Panibus*, cap. 17.

S. ZENO. 49. Curiositas reum efficit, non peritum. Ser. 2, *de Filii Dei generat.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

50. Nihil est curiosius otiosis. Lib. 9, ep. 32, *ad Titian.* PLINIUS II.

51. Curiosum nobis natura ingenium dedit. *De Beata vita*, cap. 32. SENECA.

52. Multa velle scire, curiositas animi putanda est. Sent. 240. SIXTUS PHILOSOPHUS.

Vide etiam tit. *Adolescentia*, sent. 40; *Ira*, sent. 223; *Motus*, sent. 8; *Ornatus*, sent. 56, 170; *Orator*, sent. 22; *Scrutari*, per totum.

CUSTODIA.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Custodi interiorem hominem tuum, noli eum quasi vilem negligere ac fastidire, quia pretiosa possessio est. *Prosec.* S. AMBROSIUS.

2. Et merito pretiosa, cujus fructus non caducus et temporalis, sed stabilis, atque æternæ salutis est. Lib. 1, *Offic.*, cap. 3.

3. Servum Dei non custodia corporalis, sed Domini providentia sepire consuevit. Lib. 5, epist. Orat. *in Auxentium.*

4. Ad munitionem civitatis animæ, ultra arma virtutum et victualia sacrorum eloquiorum (quibus anima pascitur) requiritur et custodia diligens portarum. Part. 1, tit. 2, cap. 3, § 7. S. ANTONIN.

5. Cum male custodiuntur sensus, dejicitur Christus, et intrat diabolus. *Ibid.*

6. Prima janua totius bonitatis in homine est custodia castitatis. Parte 4, tit. 4, cap. 6, § 1.

7. Serva quod intus est, et non timebis foris. Super *Psalm.* XXXV, vers. 12. S. AUGUSTIN.

8. Custodi innocentiam, pretiosa res est. Sup. *Psalm.* XXXVI, vers. 3.

9. Omnes motus linguæ tuæ diligentissime, custodi, et sis custos malæ consuetudinis tuæ. Serm. 28, *de Verbis Apost.*

10. Multæ custodiæ faciunt fœminam castiorem, virum castum faciat ipsa virilitas. *Prosec.*

11. Custodia fœminæ, magnum illius verecundiæ et pudoris est munimentum. Ser. 1, *Dom.* 4 *Quadrag.*

12. Custos castitatis est virtus humilitatis. In suis *Prov.*, verbo *Custos.* V. BEDA.

13. Stupenda insania! animarum non cunctor turbas mihi custodiendas colligere, et unum super propriam animam gravor habere custodem. Ep. 42, *ad Henricum Senonens. archiepisc.* S. BERNARD.

14. Magna custodia tibi necessaria est, quoniam ante oculos judicis vivis cuncta cernentis. *De Medit.*, cap. 6.

15. Plurimum proficit ad tuitionem castitatis, custodia oculorum. *De Ord. vitæ.*

16. Quam boni custodes, qui vigilantes animo, atque in orationibus pernoctantes, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, ratiacula dissipant, machinamenta frustrantur. Serm. 76, sup. *Cant.*

17. Absque studio custodum, non potest esse secura civitas. *Ibid.*

S. BONAVENT. 18. Domus est machina corporis, hæc fragilis est, et ideo custode indiget. Super *Ecclesiasten*, cap. 12, in illud : *Quando commovebuntur custodes domus.*

19. Bona est securitas, ubi bona est custodia. Serm. 1, *Dom. in octava Paschæ.*

DIONYSIUS CARTHUS. 20. Ubi major peccandi occasio, ibi diligentior adsit custodia. Super *Hymnos de tempore feriali ad Primam.*

21. Quandiu mens cum omni custodia custoditur, caro ei sensualitas a vitiis cohibentur; imo et actibus virtuosis rationi, voluntatique obsequuntur. *De profectu spirit.*

22. Custodia pacis, thesaurus vere pretiosissimus est. *Ibid.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 23. Opus est, ut quod tribuit gratia, custodiat diligentia; et quod sine labore acquiritur, cum labore servetur. Hom. 1, *de Symbolo.*

GILLEBERTUS ANGLUS. 24. Nihil confert cultura diligens disciplinæ, si custodia desit. Ser. 35, super *Cant.*

25. Bona custodia est sepes, quæ culta ab incultis separat, et servat illæsa. *Ibid.*

S. GREG. MAG. 26. Quid prodest custodia, quæ pene ubique circumponitur, quando inimicis tota civitas per neglectum loci unius aperitur. Hom. 7, super *Ezech.*

27. Aliis servare non differas, quod ipse quoque tibi servari desideras. Lib. 1, in *regist.*, ind. 9, cap. 81, ep. 81 *ad Januarium archiep. Carallis Sardiniæ.*

28. Custodia auri vel argenti, monilium vel lapidum pretiosorum, vestium vel pecuniarum, nonne hæc sunt, quæ mergunt hominem in interitum ? In *septem Psalmos Pœnit.*, sup. *Psalm.* VI, vers. 6.

29. Totum sese insidiantis hostis vulneribus detegit, qui nulla se munitione custodiæ circumcludit. Lib. 7, *Moral.*, cap. 17.

30. Laboriosum non erit, si custodiam nostram non nobis, sed gratiæ tribuimus. Libro 3, *dialogi*, cap. 20, verbo *Laboriosum.*

31. Teneat fortem custodiam animi, qui potenter vult dispergere motus carnis. Lib. 6, in I, *Reg.*, cap. 2.

S. HIERONYM. 32. Nemo me melius mea servare potest. Ep. 2, *ad Nepotian.*

33. Difficile custoditur quod plures amant. Libro 1, *adversus Jovian.*

34. Tu si teipsum bene custodire cupis, debes honorem tuum semper pretiumque cogitare. Ep. 1, *ad Demetr.*

35. Omnis sollicitudo tua, omnis intentio debet esse in custodia. *Ibid.*

36. Optime quæsita custodies, si semper inquiras. *Ibid.*

HUGO A S. VICTORE. 37. Multum diligenter vult custodiri is, qui vult custodiri ut pupillam oculi. Sup. *Psalm.* XXI, cap. 21.

HUGO CARD. 38. Res diligentius, quanto est sollicitius quæsita, servatur, cum ipsius utilitas cognoscitur. Sup. *Ep.* 1 *beati Joan.*, cap. 1.

JOAN CASS. 39. Negligentius custodiri solet quidquid creditur facile posse reparari. *Collat.* 4. *Abbat. Danielis*, cap. 4.

S. JOAN CLIM. 40. Cum procedis, congregata custodi. Gradu 27, *de Differentia quietis.*

PETR. BLES. 41. Prius custodi teipsum, ut securius procures custodiam aliorum. Ep. 132, *ad quemdam abbat.*

42. Bonum castrum custodit, qui corpus suum custodit. *Ibid.*

43. Malo animam perdere ut custodiam, quam custodire ut perdam. *Ibid.*, super *Job*, cap. 2.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 44. Quam secure dormit, qui Deum suorum meruit habere custodem. Ser. 7.

PHILO JUD. 45. Sicut perniciosum est civitati carere mœnibus, sic animæ destitui a custodiis. *De profugis.*

S. VALERIAN. 46. Non obtinet regnum promissum corporis delicata custodia. Hom. 17, *de Bono Mart.*

S. ZENO. 47. Attende tibi, et undique teipsum circumspice, pervigiles gere ad custodiam tui oculos animæ. Ser. *de Præcepto.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 48. Nunquam oportet domum esse sine custodia, sic nec civitatem. In *Œconom.* Habet. apud Bedam.

PLATO. 49. Civitatis custodes sunt Religiosi. Syzygia 4, libro 2, *de Republica.*

50. Ridiculum sane est, custodem custode indigere. Syzygia 4, libro 3, *de Republ.*

51. Suiipsius prius sit bonus custos, qui alios custodire cupit. *Ibid.*

SENECA. 52. Id debet servari diligentius quod nescias quando deficiat. *De Brevitate vitæ*, cap. 8.

53. Magno cum periculo custoditur, quod multis placet. In suis *Proverb.*

Vide etiam titulos, *Acquirere*, sentent. 40, 45, 96; *Actio*, sent. 126, 164 ; *Adversitas*, sent. 123; *Amissio*, sent. 104; *Cordis custodia*, per totum.

DAMNATIO.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Tres sunt damnationes diaboli. Damnatus est primo quando de cœlesti beatitudine propter iniquitatem suam est dejectus. *Prosec.*

2. Secunda damnatio fuit, quando per mortem Christi genus humanum de ejus potestate est ereptum.

3. Tertia damnatio erit, quando in infernum cum omnibus impiis in æternum cruciandus demergetur. Super *Apocalyps.*, cap. 20.

4. Melius est unius aut duorum damnatione plurimi liberentur, quam duorum absolutione plures periclitentur. Ser. 18, sup. *Psalm.* CXVIII.

S. ANSELMUS. 5. Necesse est omnem hominem in peccato originali natum, illo non dimisso, damnari. In libro *de Conceptu virginali*, cap. 28.

S. ANTONIN. 6. Si quis senserit aliquod mortalium in se damnari, nisi pœnitentiam egerit, æterna illum flamma trucidabit. Parte 2, tit. 4, cap. 8, § 5.

S. ANTONIUS DE PADUA. 7. Non est evidentius signum æternæ damnationis, quam cum temporalia ad votum succedunt. Ser. 1 *post festum. Trinit.*

S. AUGUSTIN. 8. Quisquis vivere ita incipit, ut ante finiat vitam qua ab originalis peccati obligatione solvatur etsi unius diei, vel unius horæ spatio anima illa vixerit in corpore, necesse est ea cum eodem corpore interminabilia gehennæ sustinere supplicia, ubi diabolus cum Angelis suis in æternum arsurus est. *De fide ad Petrum*, cap. 2.

9. Omnis homo, qui in hoc sæculo usque ad finem in iniquitatum delectatione, et cordis obduratione permanserit : sicut hic cum noxia criminum delectatio tenuit, sic eum sine fine sempiterna cruciatio retinebit. *Ibid.*

10. Nolentes si peccaverint corrigi, nihil aliud delegerunt, nisi cum hoc mundo damnari. *De Agone christiano*, cap. 31.

11. Bonus est Deus, justus est Deus ; potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est : non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Libro 3, *contra Julianum*, cap. 18.

12. Non vis ut Deus damnet te, tu te damna. Tract. 1, super *Epist. Joan.* de cap. 1.

13. Nemo damnatione dignus est, aut non contra vetitum justitiæ faciens, aut quod non potest non faciens. *De Duab. animabus*, cap. 11.

14. Diabolus ad solatium malevolentissimum damnationis suæ, cum quibus damnetur inquirit. *De Catech.* rud., cap. 25.

15. Si omnes remanarent in pœnis justæ damnationis, in nullo appareret misericors gratia redimentis. Libro 21, *de Civitate Dei*, cap. 12.

16. Deus condemnat eos, quos damnatione judicat dignos. *De Continent*,. cap. 6.

17. Tanto quisque tolerabiliorem habebit damnationem, quanto hic minorem habuit iniquitatem. In *Enchir.*, cap. 93.

18. Nemo nascitur ex Adam, nisi vinculo delicti, et damnationis obstrictus. Epist. 157.

19. Non pati adversitatem carnis, sed duci a carne, damnatio est. In *Exposit. Ep. ad Galat.*, cap. 5.

20. Nisi gaudium spei nostræ cum tremore damnationis esset, in nobis negligens esset ipsa securitas. *Annot. in Job.*, cap. 39.

21. A mea iniquitate, non ab aliena, sive in me, sive in aliis perpetrata, mihi est cavenda damnatio. *Contra Mend.*, cap. 9.

22. Qui damnationem fecerit, quod iniquum est; patietur damnationem, quod justum est. Lib. 21, *de Civ. Dei*, cap. 11.

23. Judex non condemnat, sed lex. In *Decret. Gratiani.* GLOSS. DECR.

24. Aliquando Deus hic ferire incipit, quod æterna domnatio consummat. Sup. *Job.*, cap. 35. GLOSSA ORD.

25. Justo judicio damnati sero pœnitentes agnoscunt quod antea credere noluerunt. Super *Sapient.*, cap. 15.

26. Nullum damnat Deus, antequam peccet ; nullum coronat, antequam vincat. Super *Ep. ad Rom.*, cap. 9.

27. Constat quod nullus damnatur, nisi æquissima justitia. Super *Epist. ad Rom.*, cap. 9.

28. Quid horribilius dici, quid cogitari potest, quam damnationis vulnera suscipere, et dolores vulnerum nunquam finire ? Hom. 6, super *Ezech.* super illud : *Et horribilis aspectus.* S. GREGORIUS MAGNUS.

29. Malorum condemnatio, laus bonorum est. Epist. 2, *ad Nepotiam.* S. HIERON.

30. Damnetur ille, qui damnat. Epist. 23, *ad Ctesiphontem.*

31. Lux beatis, flamma purgandis, carbo damnatis. Super I, *ad Cor.*, cap. 15. HUGO CARD.

32. Deus invitus compellitur cum magno dolore peccatores damnare. *Prosec.* S. JOANNES CHRYSOST.

33. Non enim sic dolet, quia ipse ab eis offenditur ; sed quia quasi violenter cogitur damnare aliquem, qui omnes cupit salvare.

34. Nam quemadmodum in nobis contra naturam est bene facere ; sic et Deo contra naturam est male facere aut damnare. Hom. 46, sup. *Matth. Oper. imperf.*

35. Non tantum pro eo quod peccaverunt homines condemnandi sunt, sed etiam pro eo quod bene non faciunt. *Ibid.*, homil. 54.

36. Si autem pro eo quod bene non faciunt, sic

condemnantur; puta quales pœnas exsolvent pro eo quod peccant. *Ibid.*

JOAN GERS. 38. Patendum est, quod nemo sine culpa damnabitur; sicut absque gratia salvabitur nullus. Libro 1, *de Consolat. theologiæ*, prosa 3.

JOAN TRITH. 37. Quo damnatorum societas fuerit numerosior, eo infelicitatis sententia tristior. Ep. 14, *ad Nicol. Presbyt. Mernicens.*

S. ISID. HISP. 39. Unusquisque impius pro quantitate facinorum condemnabitur; nec deerit in supplicio futuro damnationis ordo; sed juxta qualitatem criminum, discretio erit pœnarum. Lib. 1, *de Sum. bono*, cap. 29, sent. 2.

40. Crescit sanctorum gloria, dum debita damnantur impii pœna. *Ibid.*, cap. 30, sent. 3.

LACT. FIRM. 41. Si eos omnes, qui humanam pœnam effugiunt, censura divina damnaret; esset homo aut rarus, aut nullus in terra. *De Ira Dei*, cap. 20.

42. Quisquis præsentium bonorum specie captus, et in his consequendis ac fruendis occupatus, non præviderit ea, quæ post mortem secutura sunt, seque a Deo averterit, is ad inferos dejectus, in æternum damnabitur pœnam. Lib. 6, *de Divin. Inst.*, cap. 4.

S. LAURENT JUSTIN. 43. Quo impuniti liberius peccant, eo vehementius damnatione plectentur æterna. *De ligno vitæ*, tract. 10, *de paupert.*, cap. 3.

44. Nullum tum evidens perpetuæ damnationis indicium est quam continuis transitoriæ prosperitatis pollere successibus. Lib. 2, *de Spirit. Resur.*, cap. 8.

S. PETR. DAM. 45. Quid horribilius dici, quid cogitari potest, quam damnationis vulnera suscipere, et dolores vulnerum nunquam finire? Lib. 8, Ep. 8, *ad Bonum hom. legis perit.*

S. PROSPER. 46. Qui nolunt damnationis aliorum subire supplicium, caveant prolapsionis exemplum. Lib. 2, *de Vita contempl.*, cap. 19.

RICH. A S. VICTORE 47. Infideles et criminosi baptisma cum fide suscipientes, sic absolvuntur debito damnationis, ut non teneantur debito expiationis. *Prosec.*

48. Fideles vero et criminosi post lapsum vere pœnitentes, sic absolvuntur debito damnationis, ut teneantur sub debito expiationis. Part. 1. *de Potest. ligandi et solvendi*, cap. 4.

SALVIANUS. 49. Facile est quidquid in præsenti seculo nocet, pati: illud grave, illud perniciosum, quod in æternitatis damnatione jugulabit. *Prosec.*

50. Illud itaque, illud inexpiabile malum est, illud æstimari omnino non potest, quod totum omnino hominem sine fine damnabit. Lib. 2, *ad Ecclesias. Catholic.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 51. Non damnatio, sed causa hominem turpem facit. Merito damnari, pœna est: damnatio immerita, damnantis est calamitas. *De Moribus.*

Vide etiam titulos, *Hospitalitas*, sent. 69: *Infernus*, sent. 85; *Supplicium*, sent. 22.

DAMNUM.

S. THOMAS AQUINAS. *Definitio*. Damnum dicitur ex eo quod aliquis minus habet, quam debet habere. 2, 2, quæst. 62, art. 4.

HUGO CARD. *Divisio*. Quintuplex est damnum, scilicet, rerum, corporum, vitæ temporalis, famæ, parentum. Sup. *Prov.*, cap. 12.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Res sine dispendio est, quæ tota dispendium est. Lib. 1 *Offic.*, cap. 30.

2. Homines damnum putant, quidquid præter morem impenditur. *Ibid.*, lib. 2, cap. 21.

3. Meliora damna, quam lucra sunt sæculi. Lib. 5, Epist. 24, *ad Carcellum.*

S. ANTONIN. 4. Qui occasionem damni dat damnum quoque dedisse videtur. Part. 2, tit. 1, cap. 9.

S. AUGUSTIN. 5. Sciat culpabiliter se durum, qui deflet damna temporis, et dolorem peccati lacrymis non ostendit. *De Vera et falsa pœnit.*, cap. 9.

6. In rebus utilibus non vocatur damnum, quod propter majus lucrum amittitur. *De Mendacio*, cap. 18.

7. Illud damnum minime dicitur, quod aliquis perdit, ne amplius perdat. *Ibid.*

8. Nemo dubitat cavendi majoris damni causa, patiendum esse damnum quod minus est. *Ibid.*

9. Nemo habet injustum lucrum sine justo damno; qui furatur verbi gratia, acquiret vestem, sed cœlesti judicio perdet fidem; ubi lucrum, ibi damnum; visibiliter lucrum, invisibiliter damnum. Serm. 2, in *Sabbat. post* 3, *Dom. Quadrag.*

10. Nemo habet injustum lucrum, sine justo damno; ubi lucrum, ibi damnum; lucrum in arca, damnum in conscientia. Serm. 3, *de Innocentibus.*

DIONYSIUS CARTHUS. 11. Felix quem faciunt aliena damna peritum. Epist. 1, *ad Cor.*, cap. 10, art. 10.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 12. Quantis detrimento quis fuit, de tantis damna contraxit. Hom. 7, *ad Monachos.*

13. De rebus ad præsentia subsidia concessis, detrimenta vitæ æternæ nequitia mortalis operatur. *Ibid.*, hom. 4, *de Epiph.*

S. GREG. MAG. 14. Qui temporalium damnorum metu, veritatem vel justitiam prætermittunt, cœlestis iræ vindictam incurrunt. Lib. 7, *Moral.*, cap. 11.

15. Iniquorum mentes, qui damna sua considerare negligunt, integritatem, quasi nescientes, perdunt. *Ibid.*, lib. 5, cap. 29.

16. Qui semper ad lucra inhiat, semper damna formidat. *Ibid.*, lib. 10, cap. 12, sup. illud *Job* 11 : *Requiesces et non erit*, etc.

17. Damna parva quandoque causa magni lucri fiunt. Lib. 3, *Dialogi*, cap. 14, verbo *Magna*.

18. Valde durum est, ut unde quisque nullum sensit commodum, sustineat injuste dispendium. Liq. 5, in *Registro*, indict. 14, cap. 135, epist. 35, *ad Secundinum Episcop. Zauronæ*.

19. In terrenis rebus semper causa damni est origo peccati. *Ibid.*, lib. 9, indict. 4, cap. 57, ep. 57, *ad Brunichildam regin. Franc.*

20. Unde irascatur jam non habet, qui damnum temporale non timet. Lib. 5, in 1 *Reg.* cap. 4.

21. Qui se errasse a Deo considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Hom. 34, sup. *Ezech.*

HIERONYM. 22. Ubicunque compendium est, velocior pes, citus sermo, auris attentior; si damnum (ut sæpe accidere solet) fuerit nuntiatum, vultus mœrore deprimitur. Epist. 18, *ad Marcellam*.

HUGO A S. VICTORE. 23. Heu! quam multi lugent damna corporalia, qui lugere contemnunt damna spiritualia! *De Allegor. in Matth.*, lib. 2, cap. 1, in illud : *Beati qui lugent*, etc.

24. Tribus modis damnum infertur homini : a dæmone, a proximo, a carne. Dæmon insidiatur charitati, proximus possessioni, caro pudicitiæ. Lib. 4, *Miscellan.*

HUGO CARD. 25. Qui commodum temporale acquirit, divitias virtutum perdit, et majus damnum patitur, et fraudem majorem in se, quam faciat aliis. Sup. *Prov.*, cap. 12.

INNOC. III. 26. Qui occasionem damni dat, et damnum dedisse videtur. Serm. 1, *Dom.* 1, *Advent.*

JOAN. CASS. 27. Qui damnum sibi illatum dolet, largitatis compensatione curatur. *Collat.* 18 *Abbat. Piammonis*, cap. 17.

S. JOANNES CHRYSOST. 28. Quemadmodum damnum est medico, si subtrahantur infirmi; sic damnum est Christo, non habere quos salvet. Serm. 32, sup. *Matth. Oper. imperf.*

LACT. FIRM. 29. Stultus est, qui alteri fecerit lucrum, sibi damnum. In *Epitome*, cap. *Nam*.

30. Injustum est augeri patrimonia locupletum, per damna miserorum. *Ibid.*, cap. *Superest*.

S. LEO I. 31. Cupiditas injusti lucri, non injusti causa est damni. Serm. 6, *de Jejunio decimi mensis*.

32. Qui per aliena cupit damna ditari, æterna dignus est egestate puniri. *Ibid.*

PETR. CELL. 33. Acerbius est damnum quod naturam lædit, quam quod seipsum interimit. Lib. 2, ep. 1, *ad Petr. Abbat. Cluniac.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 34. Contra officium est majus damnum anteponi minori. Lib. 1, *de Offic.*

MIMUS PUBL. 35. Avarus damno potius, quam sapiens dolet. In suis *Sent.*, sent. 25.

PLATO. 36. Illud quod evitari non potest, summum est damnum. Syzygia 2, *de Scientia*.

SENECA. 37. Scies non damnum in his perituris molestum esse, sed opinionem damni. Ep. 42.

38. Subita est ex homine pernicies, et eo diligentius tegitur, quo propius accedit. Ep. 103.

39. Quantum damnis ingemiscunt, quæ et magna incidunt, et maxima videntur. Ep. 115.

40. Quod damnum putas, remedium est. *De Remediis fortuitor.*

Vide etiam titul. *Fraus*, sent. 11; *Lucrum*, sent. 45, 58, 59; *Sacerdos*, sent. 4.

DEBITUM.

COLLECTOR. *Definitio.* Debitum est illud quod alicui debetur.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Nemo pauper est, qui Deo debet, nisi qui seipsum pauperem fecerit; etsi non quæ vendat, habet quæ solvat. *Prosec.*

2. Oratio, lacrymæ, jejunia debitoris boni census est, multoque uberior, quam si quis ex pretiis fundorum pecuniam sine fide deferat.

3. Non enim pecuniam cui debes Deus, sed fidem quærit, affectumque exigit, qui in tua potestate est. Lib. 2, *de Pœnit.*, cap. 8.

4. Paupertas non habet debitum, nullum crimen; nulla indigentiæ infamia est; sed debere verecundum est, non reddere verecundius. *De Tobia*, cap. 21.

S. ANSELMUS. 5. Si homo dicitur injustus qui homini non reddit quod debet, multo magis injustus est, qui Deo quod debet, non reddit. Lib. 1, *Cur Deus*, cap. 24.

6. Qui non solvit Deo quod debet, non poterit esse beatus. *Ibid.*

7. Certe Domine, quia me fecisti, debeo amori tuo meipsum totum; quia me redemisti, debeo meipsum totum; quia tantum promittis, debeo meipsum totum; imo tantum debeo amori tuo plusquam meipsum, quantum tu es major me, pro quo dedisti teipsum, et cui promittis teipsum. In *Meditationibus Redempt. humanæ*, cap. 6.

S. ANTONIN. 8. Inanis est actio, quam excludit inopia debitoris. Part. 2, tit. 1, cap. 3, § 5.

S. AUGUST. 9. Sicut qui non vigilat, dormit; sic quisquis non facit quod debet, sine intervallo patitur quod debet. Lib. 3, *de libero arbit.*, cap. 15.

10. Deo seipsum debet homo, eique reddendus

est, ut beatus sit, a quo accepit ut sit. Ep. *ad Armentarium*.

11. Ex eo quod non accepit, nullus reus est : ex eo vero quod non facit, juste reus est. Lib. 3, *de Libero arbitr.*, cap. 16.

12. Deus nulli debet aliquid, quia omnia gratuito præstat, et si quisquam dicat ab illo aliquid deberi meritis suis, certe ut esset, non ei debebatur. *Ibid.*

13. Ad compellendum non potest esse molestus exactor, quando ad reddendum devotus est debitor. *De quinque Hæres.*, cap. 1.

14. Nulla est acceptio personarum in duobus debitoribus æqualiter reis : si alteri dimittitur, alter exigitur, quod pariter ab utroque debetur. Lib. 2, *contra duas ep. Pelagian.*. cap. 7.

15. Nisi debitor suspendatur, minus agit gratias, cui debitum relaxatur. Sup. *Psalm.* LVIII, vers. 11.

16. Dives est qui nec hæreditario, nec proprio unquam debito obnoxius est. Tract. 84, sup. *Joan.*

S. BASILIUS MAGNUS. 17. Qui debet, pauper est et curarum plenus, somno noctu, somno interdiu privatus, omni tempore cogitabundus. Sup. *Psalm.* XIV, vers. 5.

V. BEDA. 18. Bis gratum tribuit, qui quod debet cito reddit. In suis *Proverb.* verbo *Bis.*

S. BERNARD. 19. Sanitatem corpori, puritatem cordi, pacem fratri imitationem sanctis, compassionem mortuis debemus. Serm. *De Triplici genere bonorum.*

S. BONAVENT. 20. Homo est debitor Deo, sibi, et proximo. Expos. 1. sup. *Psalm* CXVIII, in illud : *Bonitatem et disciplinam*, etc.

21. Per meritum de non debito fit debitum, et ipsum debitum fit magis debitum. Lib. 5. *Compend Theolog. verit.*. cap. 11.

HUGO A S. VICTORE. 22. Quicunque rogatus a debitore, debitum cujuslibet injuriæ dimittere contemnit, in vanum sibi a Domino dimitti debitum peccati sui petit. *De Orat. Dom.*, cap. 2.

23. Justum est ut in reddendo debito, non debeat esse anxius, qui in exigendo noluerit esse avarus. *Ibid.*, cap. 18.

24. Plus debet, qui plus accipit. *De Alleg.* sup. *Luc*, lib. 4. cap. 8.

25. Non est misericordia, ubi tantum redditur, quantum debetur. In *Annotat. sup. Ep. ad Rom.* in illud : *Qui enim mortui sumus peccato*, etc.

26. Quatuor sunt debitores : Deus spirtus, caro, mundus. Deus debet spiritui,ut eum cognitione veritatis illuminet, et amore virtutis inflammet. Spiritus debet Deo in omnibus, quæ agenda sunt, ab ipso erudiri, et secundum ipsum operari. Caro debet spiritui in bono agendo ministerium, et in commodo appetendo modum. Caro debet mundo ex ejus abundantia, quod necessitatis est sumere quod virtutis est exercere. Mundus debet carni in necessitate subsidium, in exercitatione incitamentum. Lib. 1 *Miscellan.*

S. JOANNES CHRYSOST. 27. Talis est spiritalis debiti natura, quod quanto magis solvitur, tanto magis augetur, et substantiam magis multiplicat, et ineffabiles divitias affert tam danti, quam accipienti. Hom. 22, sup. *Gen.*

28. Bonus fœnerator fert ingratitudinem, et mittit ad debitores, ut memores faciat eos debitorum. Ser. *de Adam et pœnitent.*

29. Tale est peccatorum debitum ut, si soliti sint ad solvendum, leve sit ; si negligentes, erit gravissimum. *Ibid.*

30. Debitum reddite, et debitum exigite. Hom. sup. *Psalm.* XXII.

31. Quantoscunque habes debitores, cunctos liberos abire permittens, a Deo istius magnanimitatis reposce remunerationem. *Prosec.*

32. Quandiu tui permanserint homines debitores, non habebis Dominum debitorem ; si vero illos dimiseris, tunc tenere poteris Deum debitorem, atque ab eo debitum cum cumulo maximæ liberalitatis exigere. Hom. 15, sup. *Matth. Oper. perf.*

33. Cum quis debitum justitiæ suæ reddiderit, Deo nihil præstat, sed sibi lucrum salutis acquirit. Hom. 3 *Oper. imperf. sup. Matth.*

34. Nisi dixeris debiti magnitudinem, non cognosces donationis eminentiam. Conc. 4, *de Lazaro.*

PETR. BLES. 35. Inanis est contra eum actio creditorum, quem evacuat inopia debitorum. Ep. 120, *ad Decan. Turonens.*

S. PETRUS CHRYSOLOG. 36. Plectendus debitor, qui dilectione sola suam negligit redimere cautionem. Serm. 94.

37. Inverecundi debitoris est, aut differre credita, aut promissa denegare ; honesti vero est, sine mora et mox utraque dissolvere. *Ibid.*, serm. 123.

SALVIANUS. 38. Quid iniquius esse, aut quid indignius potest, quam ut soli sitis immunes a debito, cunctos faciatis per exactionem debitores ? Lib. 5, *de Gubernat. Dei.*

39. Majora hominum sunt debita, quorum sunt plura peccata. Lib. 2, *Eccles. Catholic.*

40. Quid solvere homo poterit, cui se per ultimum pœnarum acerbitatem Christus impendit ? Aut quid pro se dignum Domino repensabit, qui ipsum Deo, a quo redemptus est, Deum debet ? *Ibid.*

41. Ante usum ac munificentiam liberalitatis alienæ liber est quispiam beneficiorum fœnore non gravatus ; coguntur autem omnes ipsa conscientia sua ad repensationem vicissitudinis, post-

quam esse cœperint debitores. *Ibid.*, lib. 4.

42. Deo majora debemus, quod ab eo cuncta percepimus. *Ibid.*

43. Nihil magnum in terris ab homine Deo solvitur, ubi quod est in cœlo maximum comparatur. *Ibid.*

S. SIDONIUS EPISC. 44. Perfecta dilectio non tam debet recolere quid officiorum solvat, quam meminisse quid debeat. Lib. 5, ep. 3, *ad Apollinar.*

S. ZENO EPISCOPUS ET MART. 45. Quid esse potest ditius homine, cujus profitetur Deus se esse debitorem! Serm. 2, *de Avarit.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SENECA. 46. Nemo libenter debet quod non accepit, sed expressit. Lib. 1, *de Benefic.*, cap. 1.

47. Grave tormentum est, debere cui nolis. Lib. 2, *de Benefic.*, cap. 18.

48. Nemo libenter reddit, quod invitus debet. *Ibid.*, lib. 6, cap. 41.

49. Tam cum vitio est recipere quod non debes, quam non dare quod debes. *Ibid.*, cap. 42.

50. Quod debes, quære cui reddas. *Ibid.*, lib. 7, cap. 22.

Vide etiam titul. *Dilectio in genere*, sent. 46; *Honor*, sent. 34; *Prælatio*, sent. 165; *Restitutio*, sent. 14.

DECEPTIO.

COLLECTOR. *Definitio.* Deceptio est corruptio scientiæ.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Fallacia tegmina, et deceptoriæ dealbationes auferantur a rebus, ut sincero inspiciantur examine. Lib. 3, *De Civit. Dei.*, cap. 14.

2. Quid astutius ad decipiendum, atque callidius malitia dæmonum? *Ibid.*, lib. 2, cap. 9.

3. Malignitas dæmonum, nisi alicubi se transfiguret in Angelos lucis, non implet negotium deceptionis. *Ibid.*, cap. 26.

4. Vita hæc qualibet redundans felicitate, multos fallit et decipit. Sup. *Psalm.* LXXIV.

5. Sæculi hujus quem non decipit prosperitas, non frangit adversitas. *De verb. Dom.*, ser. 42.

S. BASILIUS MAGNUS. 6. Nihil est facilius, quam seipsum fallere. In *Constitution.*, cap. 22.

S. BERNARD. 7. Minus semper malitia palam nocuit, nec unquam bonus nisi boni simulatione deceptus est. Serm. 66, sup. *Cant.*

8. Diabolus quando decipere quemquam tentat, prius naturam uniuscujusque intendit, et inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum aspicit. *De Inter. domo*, cap. 47.

S. BONAVENT. 9. Diabolus non decipit, nisi perversos. Sup. *Luc.*, cap. 22, in illud : *Satanas expetivit vos*, etc.

10. Diabolus decipit homines quatuor modis : primo, persuadendo bonum propter malum; secundo, suadendo malum sub specie boni; tertio, dissuadendo bonum tanquam nocivum; quarto, dissuadendo malum ut ducat ad pejus. Libr. 2, *Compend. theolog.*

S. CYPRIAN. 11. Non tam culpandus est ille, cui negligenter obreptum est, quam hic execrandus, qui fraudulenter obrepsit. Ep. 68, *ad Clerum et plebem Hispaniæ.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 12. Diabolus obsessa semel pectora, mollissimis seductionibus decipit. Hom. 3, *de Epiph.*

GLOSS. DECR. 13. Deceptus semel, cautius sibi cavet. In *Decret. Gratiani.*

GLOSSA ORD. 14. Non decipiamur ab aliis; non enim multum distat inter decipere quemlibet, et ab alio decipi posse. Sup. *Machab.*, cap. 16.

S. HIERONYM. 15. Non multum distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi Christianum. Ep. 13, *ad Paulin.*

16. Est sane grande, et subtile artificium, decipiendo animum sibi obligare decepti. Ep. 14, *ad Celantiam.*

17. Multi sub justitiæ ponderatione, atque eloquentiæ vanitate decipiunt innocentes. Super *Psalm.* LXI, vers. 9.

HUGO CARD. 18. Diabolus plures decipit blanditiis, quam terroribus. Sup. *Psalm.* LX.

19. Fallitur proximus adulatione, simulatione, deceptione. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 1.

20. Prudens est, qui cavet ne fallatur. Super *Luc*, cap. 1.

JOANN. CASS. 21. Diabolus decipit, cum fuerit colore sanctitatis obtectus. *Collat.* 1. *Abbat. Moysis*, cap. 20.

S. JOANNES CHRYSOST. 22. Nihil est, nihil est, inquam, quod ita pariat inimicitias, sicut seductio et deceptio. Ser. 14, sup. *Ep. ad Ephes.*

23. Decipiens suavia prius proponit, et mox infert tristia. Hom. 16, *ad Popul. Antioch.*

JOAN. TRITH. 24. Parum distat in vitio vel decipere posse, vel decipi. Lib. 1, hom. 4, *ad Monachos.*

S. ISID. HISP. 25. Multi decipiuntur a diabolo, et ignorant se esse deceptos. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 5, sent. 10.

26. Cum in tota vita diabolus hominem prævaricari cupiat, amplius tamen in fine molitur decipere. *Ibid.*, sent. 15.

27. Diabolus quando decipere quemquam quærit, prius naturam uniuscujusque intendit, et inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum inspexerit. *Ibid.*, sent. 23.

28. Fraudulentiæ genus in modum pharetræ, subtiliter insidiarum sagitas diabolus celat; ut falsam faciat securitatem, decipiatque callide eum contra quem molitur occulte. *Ibid.*, cap. 26.

29. Latent sæpe venena circumlita melle verborum, et tandiu deceptor bonitatem simulat, quousque fallendo decipiat. *Ibid.*, sent. 4.

30. Sæpe qui non potuit aperte decipere, decipit fraudulenter. *Ibid.*, cap. 29, sent. 20.

S. LAURENT. JUSTIN. 31. Nullus est locus, nulla actio, nullaque persona, quæ a dæmonum deceptionibus libera existat, quoniam nequeunt excludi parietibus, nec placari precibus, neque terroribus coerceri. *De Contempt. mundi*, cap. 18.

32. Sicut decipiendis primis hominibus diabolus ministerium sibi serpentis assumpsit : ita hæreticorum linguas, ad decipiendos rectorum animos, veneno suæ falsitatis armavit. Ser. 5, *de Jejun. decimi mensis.*

PETR. CELL. 33. Sub pallio consultationis, se effert sæpe venenum deceptionis. Lib. 7, Epist. 9, *ad Prior. Wigornens.*

PHILO JUD. 34. Ipsi deceptores decipiuntur, dum se putant alios decipere. *De Migrat. Abrahami.*

S. PROSPER. 35. Non mihi aliquid prodest, quod non circumvenio aliquem, neque decipio, si decipienti circumvenire permitto. Lib. 3, *de Vita contempl.*, cap. 23.

IN VIT. PATR. 36. Hoc maligni spiritus studium est ut, quando quempiam deceperit, eum redigat ad insipientiam, ut non possit deinceps surgere. Lib. 8, cap. 44.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

PLINIUS II. 37. Nunquam deceptus est princeps, nisi prius ipse decepit. In *Panegyrico de Trajano August.*

38. Quæ decipiunt, nihil habent solidi. Ep. 79.

SENECA. 39. Multi fallere docuerunt, dum timent falli. Lib. 7, *de Benef.*, cap 3.

40. Res nos fallunt, pro bonis mala amplectimur. Ep. 46.

41. Prudens fallere non vult, falli non potest. *De Quatuor virt.*

42. Boni est viri, etiam in morte neminem fallere. *Ibid.*

43. Repelli se homines facilius, quam decipi ferunt. In suis *Proverb.*, in fine positis.

SIXTUS PHIL. 44. Possibile est verbo fallere homines, non autem Deum. Sent. 176.

DECIMA.

S. ANTONIN. *Definitio.* Decima propria et vera, est decima pars bonorum omnium juste acquisitorum, Deo debita. Part. 2, tit. 4, cap. 3, § 3.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Qui sibi præmium comparare, aut indulgentiam peccatorum desiderat promereri, reddat decimam, et de novem partibus studeat eleemosynam dare pauperibus. Part. 2, tit. 4, cap. 3, § 3.

S. AUGUSTIN. 2. Decimatio talis res erat, quæ in unoquoque homine sæpe fuerat facienda : sicut Israelitæ, annis omnibus, imo ex fructibus omnibus, decimas tota vita sua crebras solent præbere levitis. Lib. 2 *de Peccator. meritis et remiss.*, cap. 25.

3. Exime aliquam partem redditum tuorum ; decimas vis, decimas exime, quanquam parum sit. Sup. *Psalm.* CXLVI, vers. 9.

4. Unusquisque de quali ingenio, vel artificio vivit, de ipso decimam Deo in pauperibus, vel in Ecclesiis donet. *De Rectitudine catholicæ conversat.*

5. Nolite de cuncta substantia vestra fraudare decimam, ne vobis novum partes auferantur, et sola decima remaneat. *Ibid.*

6. Majores nostri ideo copiis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, et Cæsari censum reddebant; modo autem quia discessit devotio Dei, accessit indictio fisci. *Prosec.*

7. Noluimus partiri cum Deo decimas, modo autem totum tollitur; hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. Hom. 48. *Ex quinquaginta Hom.*

8. Decimas annis singulis de omni fructu quem colligitis, Ecclesiis et pauperibus erogate. Serm., 7 *de Trinit.*

9. Ille vere Christianus est, qui decimas annis singulis erogandas pauperibus reddit. Serm. 2 *post Dom. Trinit.*

10. Deus qui dignatus est totum dare, decimam a nobis dignatur repetere; non sibi, sed nobis sine dubio profuturam. Serm. 1. *Dom.* 12, *post Trinit.*

11. Decimæ, fratres charissimi, tributa sunt egentium animarum; redde tributa pauperibus, offer libamina sacerdotibus. *Ibid.*

12. Quod si decimas non habes fructuum terrenorum, de militia, de negotio, de artificio redde decimas. *Ibid.*

13. Si decimas dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis et animæ consequeris. *Ibid.*

14. Cum decimas dando et terrena et cœlestia possis munera promereri, quare per avaritiam duplici benedictione te fraudas ? *Ibid.*

15. Primitias rerum et decimas dignatur Deus petere, et negas, avare ; quid faceres si, novem partibus sibi sumptis, tibi decimam reliquisset ? *Prosec.*

16. Hæc est Domini justissima consuetudo ut, si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris; dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. *Ibid.*

17. Decimæ ex debito requiruntur, et qui eas dare noluerit, res alienas invasit. *Ibid.*

18. Qui sibi aut præmium comparare, aut pec-

catorum desiderat indulgentiam promereri, reddat decimam. *Ibid.*

19. Si aliquis est laborator qui terram colat, de fructibus suis decima Ecclesiam non defraudet. *Pros.*

20. Si negotiator et in hoc laborat, Deo decimam reddere noluerit, ad nihilum ipse una cum pecunia sua redigetur. Serm. 64, *ad Fratr. in cremo.*

21. De rebus vilibus quid emas attende : Ecce mons es, accipe pluviam, et da fœnum. Quid enim daturus es? nonne fœnum? etenim ista omnia, quæ Ecclesiæ ad necessitates servientium Deo dantur a divitibus, quid sunt nisi fœnum? Sup. *Psalm.* CLVI, vers. 9 : *Qui producit in montibus fœnum.*

S. BONAVENT.

22. Peccatum est, et inhibitum, non solvere decimas, quæ per temporales dominos debite et æqualiter ordinantur. Lib. *de Medit. vitæ Christi*, cap. 60.

S. CÆSARIUS ARELAT.

23. Non solum decimæ non sunt nostræ, sed Ecclesiæ deputatæ. Hom. 9.

24. Non video qua fronte illi non offerimus decimam, a quo recepimus totum. *Ibid.*, hom. 21.

CONCILIUM GUNTIN.

25. Decimas Deo et sacerdotibus Dei dandas, Abraham factis, et Jacob promissis insinuant, et omnes sancti doctores commemorant. Hab. in *Decret. Gratiani*, part. 2, causa 15, quæst. 7, can. *Decimas.*

GLOSS. DECR.

26. Hæc est Dei justissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris; id est, tantum decima remanebit tibi, vel dæmonibus sociaberis, qui sunt decima pars Angelorum. In *Decret. Gratiani.*

GRATIANUS.

27. Quam sit grave apud Deum decimas, ac primitias sacerdotibus non solvere, multorum auctoritate apparet. In *Decret.*, part. 2, caus. 16, can. *Prædicator.*, § ultimo.

28. Fideliter decimas dat, qui omnium suorum decimas solvit. *Ibid.*, caus. 16, quæst. 7, can. *Quicunque.*

S. GREG. MAG.

29. Decimæ per annos singulos exiguntur, et qui decimas offerre non desinunt, servi esse Regis cœlestis perhibentur. Lib. 4, in 1 *Reg.*, cap. 2, sup. illud : *Greges quoque vestros addecimabit.*

S. HIERON.

30. Quia non reddidistis decimas et primitias, idcirco in penuria et fame maledicti estis. Sup. *Malach.*, cap. 3, sup. illud : *In decimis et primitiis*, etc.

HUGO A S. VICTORE.

31. Homo decimam dare Deo, nonam sibi retinere præcipitur; ut quod bonum est in se, a Deo esse; quod vero malum est, a se confiteatur. Lib. 1, *de Sacram.*, part. 11, cap. 6.

32. Decimas quoquo modo usurpare aut retinere sine sacrilegii culpa non possunt, nisi soli, ad quorum sustentationem divina institutione ordinatæ sunt. Lib. 2, *de Sacram.*, part. 9, cap. 10.

S. INNOC. III.

33. Graviter peccat, qui decimas et primitias non reddunt sacerdotibus; sed eas pro sua voluntate distribuunt indigentibus. Serm. 3, *Dedicat.*

34. Decima omnium fructuum prædii debetur ei, qui decimas ibi præscripsit. Lib. 3, *Decret. Const.*, const. 84.

JOAN CASS.

35. Qui substantiarum nostrarum, omniumque fructuum decimas offerre præcipimur; multo magis necesse est, ut ipsius quoque conversationis nostræ, et humani usus operumque nostrorum decimas offeramus. *Collat.* 21, *Abbat. Theonæ*, cap. 25.

S. JOANNES CHRYSOST.

36. Pharisæi olim decimam primo rerum suarum omnium, deinde alteram, et demum tertiam decimam offerebant; si qui mediam tantum dabant, nihil magni operabantur. Quid tu facies, qui nec decimam quidem partem pauperibus unquam dare cogitasti? Hom. 65, sup. *Matth. Oper. perf.*

37. Si non vultis mediam fructuum partem, aut tertiam, aut quartam, aut quod minimum est, saltem decimam Christo præbeatis. *Ibid.*, hom. 67.

38. Deus mandavit decimas offerre, propter utilitatem sacerdotum; ut sacerdotes populo in spiritualibus obsequantur, populi autem in carnalibus sacerdotibus subministrent. Hom. 44, sup. *Matth. Oper. imperf.*

S. LAURENT. JUSTIN.

39. Domino jubente mandatur in lege, quatenus sacerdotibus templique ministris (quorum Deus portio est) decimæ frugum, ac cæterarum rerum, quæ ad usus hominum sunt, tribuantur ut a temporalium curis absoluti, sacris altaris, seu verbi Dei, vel animarum, regiminis fructuosius ministerio occupentur. Serm. *de Eucharist.* cap. 34.

ORIGEN.

40. Deo offerri dicitur, quod sacerdotibus datur. Hom. 11, in *Numeros.*

PASCHAL PAPA

41. Decimas a populo sacerdotibus ac levitis esse reddendas, divinæ legis sanxit auctoritas. Et hab. in *Decret. Gratiani*, part. 2, causa 16, quæst. 1, can. *Decimas.*

S. PETR. DAM.

42. Illud sollicite præcave et diligenter attende, ne cum decimas dividis, de consacerdotum tuorum præsumas aliquid minuere. Lib. 4, ep. 1, *ad Albert. episc.*

S. THEODORET.

43. Omnia quæ spectant ad vitam debet sacerdos contemnere, et in ministerio divino assidue versari, propterea nullam ei dedit hæreditatem, nec per legem concessit, ut ei possessionem habere liceret; sed cavit ut ab omni populo primitiæ atque decimæ ei præstarentur. *Quæst.* 44, sup. *Deuter.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

EPICTETUS. 44. Offerendæ primitiæ sunt unicuique ritu patrio, caste, non luxuriose, nec indulgenter, nec sordide, nec supra facultates. In suo *Enchirid.*, cap. 38.

Vide etiam titul. *Clericus*, sent. 103; *Sacramentum*, in divisione.

DEFENSIO.

COLLECTOR. *Definitio.* Defensio est instantis imminentisve offensionis propulsatio.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Ne defendas improbum. Lib. 2, *Offic.*, cap. 24.

2. Erubescere debemus et condemnare peccatum, non defendere ; quoniam pudore culpa minuitur, defensione cumulatur. Lib. 2, *de Cain et Abel*, cap. 7.

3. Sunt nonnulli ita irrevocabiles, et quamvis sciant pravam esse assertionem suam, nullo modo ab ea revocari possint, sed eam mendaciis, perjuriis defendere conantur. Sup. *Apocal.*, cap. 16.

S. ANTONIN. 4. Defendere culpam aliorum, gravis superbia est. Part. 2, tit. 3, cap. 3, § 11.

S. ANTONIUS ABBAS. 5. Principatum nobis largitus est Deus, ut per eum possimus illos, qui violentiam patiuntur defendere ; sed nos contra, non defensionem miseris, sed violentiam magis inferimus. Serm. *de Vanitate mundi.*

S. AUGUSTIN. 6. In multis solent latebras suæ malæ defensionis inquirere, qui contentionis sunt cupidiores, quam veritatis. Ep. 174, *ad Pascentium.*

7. Non est adhibenda fallax defensio, sed vera confessio. *De continentia*, cap. 5.

8. Quæris te defendere, et forte nemo accipit defensionem tuam; jam tu perturbaris quasi perdideris causam tuam, quia nullius habes defensionem ; custodi intus innocentiam tuam, ubi nemo opprimit causam tuam. Sup. *Psalm.* XXXVII, vers. 16.

V. BEDA. 9. Nemo periculosius peccat, quam qui peccata defendit. In suis *Proverb.*, verbo *Nemo.*

S. BERNARD. 10. Multo periculosior est fallax ac superba confessio, quam procax et obstinata defensio. *De duodecim grad. humilit.*, grad. 9.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 11. Magnis viribus defendendum est nomen magnæ professionis. Hom. 8, *ad Monachos.*

12. Ubi aliquid male fit, et quasi ex auctoritate defenditur, tunc non debet dormire severitas; quando vero non defenditur, tunc dissimulari potest propter scandalum. In *Decret. Gratiani.*

GLOSS. DECR. 13. Melior est causa, quæ non defenditur, et probatur : Susanna tacuit, et vicit. Sup. *Luc.*, cap. 23.

S. GREG. MAG. 14. Sæpe malorum pertinacia, constancia dicitur : et dum mens a pravitate sua flecti non patitur, quasi ex recti defensione gloriatur. Lib. 32 *Moral.*, cap. 17.

15. Sunt nonnulli, qui nequaquam deflent, quod faciunt ; sed etiam laudare et defendere non desistunt. *Ibid.*, lib. 4, cap. 19.

16. Mens perversa, quæ fecit, defendere non audeat; ne defendendo nequitiæ nequitiam adjungat. *Ibid.*, cap. 13.

17. Peccatores quique, in quo sibi male sunt conscii, in eo et alium peccantem defendunt. *Ibid.*, lib. 33, cap. 4.

18. Nequissimorum facta nequiores perversis patrociniis tuentur. *Ibid.*

19. Summa criminum dum defenditur, augetur. *Ibid.*

20. Quælibet mala, quæ minores iniqui faciunt, ea nequissimi majores tuentur. *Ibid.*

21. Quos similis reatus sociat, concordi pertinacia etiam defensio perversa constipat, ut de facinoribus suis altera se invicem defensione tueantur. *Ibid.*, cap. 24.

22. Peccatum peccato adjicit, qui male gesta defendit. *Ibid.*, lib. 4, cap. 19.

23. Culpa cum defenditur, geminatur. *Ibid.*

24. Hominis proprium esse conspicitur, quod ex parentis veteris imitatione se defendit. *Ibid.*, lib. 22, cap. 9.

25. Ille vere humilis est in bonis, qui non est defensor in malis. *Ibid.*, lib. 26, cap. 1.

26. Innocentia non tempore defenditur, sed ratione. *Ibid.*, cap. 2, sup. illud ; *Job*, 34. *Tu enim cœpisti loqui.*

27. Scelera peccantium tanto majora incrementa percipiunt, quanto per defensionem potentium, diu inulta tolerantur. *Prosec.*

28. Tanto se apertiores Dei hostes exhibent, quanto majores sunt patroni vitiorum. *Ibid.*, lib. 33, cap. 4.

29. Contra Deum suis defensionibus pugnat, qui ea quæ displicent, defendendo multiplicat. *Ibid.*

30. Reprobi scuto defensionis corripientium se verba repellunt, et concordi pertinacia alterna se ad invicem defensione tuentur. *Ibid.*, cap. 24, in titulo.

31. Turpe est hoc defendere, quod non constiterit justum esse. Lib. 8, in *Registro*, indict. 3, cap. 51, ep. 51, *ad Leontium exconsulem.*

HUGO CARD. 32. Defendere peccatum, est peccatum peccato sociare. Sup. *Job*, cap. 3.

33. Sunt defensiones peccatorum quatuor, ex-

cusatio, verecundia, diminutio, comparatio. Sup. *Psalm.* XLVI.

[LA]CT. FIRM. 34. Nunquam potest esse scelus tam clarum, ut defensioni non sit locus. Lib. 6, *de Div. Insti.*, cap. 18.

S. LEO I. 35. Non licet defendi, quod non licet credi. Ep. 12, *ad Synod. Chalced.*

S. NILUS [A]B. MART. 36. Ne potrocineris malis : ipsos enim ad mala provocas, tu vero contaminaris peccati communione. *Parænes.* 101.

[SA]LVIANUS. 37. Multi quod grave ac peracerbum est tueri pauperes videntur, ut spolient; defendunt miseros, ut miseriores faciant defendendo. Libro 5, *de Gubern. Dei.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 38. Homines in judiciis ad crimen defendendum, non quid fecerit quispiam proferre solent, sed quid probarint. Orat. 8, in *Verrem*, libro 3, act. 4.

[SEX]TUS PHIL. 39. Qui tuetur pupillos, erit multorum filiorum, secundum Deum pater. Sent. 330.

Vide etiam tit., *Causa*, sent. 9 : *Correptio*, sent. 52 ; *Judicii corrupt.*, sent. 26 ; *Peccatorum defensio*, per totum ; *Personarum acceptio*, sent. 30 ; *Puritas*, sentent. 17 ; *Taciturnitas*, sentent. 17 ; *Veritas*, sent. 108.

DEFICERE.

[CA]SSIODORUS. *Definitio*. Deficere est paulatim minus facere. Super *Psalm*. XXX. vers. 12.

SENTENTIÆ PATRUM.

AUGUSTIN. 1. Omne quod deficit, ab eo quod est esse deficit, et tendit in non esse ; esse autem, et in nullo deficere bonum est, et malum est deficere. *De* LXXXIII. *Quæst.*, quæst. 21.

2. Melius erat non incipere, quam cœpisse et defecisse. Super *Psalm*. CXXIII, exposit. vers. 3.

3. Omnia temporalia nisi deficiant, non possunt præteritis futura succedere. Libro 3, *de Lib. arb.*, cap. 15.

4. Homo merito deficit ab illo, qui eum fecit, cum sibi præficit ipse quod fecit. Libro 8, *de Civ. Dei*, cap. 23.

5. Colligitur non ob aliud res deficere, vel posse deficere, nisi quod ex nihilo factæ sunt. Epist. 56.

6. Si per te deficis, ille te reficiat, qui te fecit. Tract. 1, super *Joan.*

7. Cresce in Deo, reficieris si accesseris, deficies si recesseris. *Ibid.*, tract. 11.

BERNARD. 8. Incipis deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egisse videris. Ser. 1, *ad Fratres*.

9. Salubriter a se deficit, quem perficit Deus. Serm. *de Convers. ad Clericos*, cap. 10.

10. Quadruplicitor deficit quis : a Deo, sub Deo, in Deo, in Deum. A Deo, quando per peccatum aliquis recedit ; sub Deo, qui a peccato desistit ; in Deo, qui in cognitione Dei deficit ; in Deum, qui in Deum per contemplationem intendit. Sup. *Psalm.* LXX. S. BONAVENT.

11. Quanto res magis elongatur a suo principio, tanto magis mutatur et deficit. Super *Joan.*, cap. 8, in illud : *Principium qui et loquor vobis.*

12. Non est fas ibi desinere, unde semper potest anima fessa recreari. Super *Psalm.* XXXII. CASSIODORUS.

13. Qui a Deo deficiunt, fit continuo ut rebus carnalibus irretiantur, et immunditiem pro deliciis habeant. Lib. 3, *Glaphyr.* in *Exodum*, cap. 4, *de Vitulo saginato.* S. CYRILLUS ALEXANDR.

14. Noli deficere, nec pusillanimis esse, paulatim longius itur ; viriliter incipe, quotidie proficce. In *Exhort. ad Novitios*, art. 2. DIONYSIUS CARTHUS.

15. Ibi quisque incidit deficiendi periculum, ubi proficiendi postposuit appetitum. *De Mortificat. vivifica*, art. 7.

16. A se in teque, Domine, et ad te deficere, proficere est. *De Perfect. charit.*, art. 17.

17. Nunquam tibi deficiet, quidquid alter de te proficiet ; nunquam enim sentit luminis sui damnum plurimis ignis accensus ; nec minuit solis lucem considerantium multitudo. Homil. 7, *ad Monachos.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

18. Inde semper deficit, qui unde se proficere in spatium vitæ credit. Super *Job*, cap. 14. GLOSSA ORD.

19. In terrenis caro quiescit, sed spiritus deficit. *Ibid.*, cap. 11. GLOSS. INT.

20. Natura nostra per lapsum primi hominis sic damnata est, ut quotidie labendo deficiat, et deficiendo veterascat ; sed qui in nobismetipsis deficimus (cum in nos Spiritus sanctus insilit) renovamur ; quia statim quod non eramus, efficimur. Libro 4, in I *Regum*, cap. 5. S. GREG. MAG.

21. Vinco maxima, vincendus a parvis, excelsa et ardua indefessus exupero ; et cum venitur ad plana, deficio. Epist. 1, *ad Demetriad.* S. HIERONYM.

22. Sicut qui sanctus est, quotidie proficit ; ita qui peccator est, quotidie deficit. Super *Psalm.* LXXXIII, vers. 6.

23. Multi sunt strenui in prosperitate, qui tamen deficiunt in adversitate. Sup. *Psalm.* LVIII, *Moral.* HUGO CARD.

24. Ibi deficiendi periculum incidimus, ubi appetitum proficiendi revocamus. Libro 2, *ad Monach.*, serm. 6. JOAN TRITH.

25. Ibi incidit deficiendi periculum, ubi quisquis amisit proficiendi appetitum. Parte 1, *de Regione claustral.*, tract. 2, region. Præfationis.

S. ISID. HISP. 26. Suo augmento perit, dum id quod videtur in futuro proficere, in præterito deficit. Lib. 3, *de Summo bono*, cap. 61, sent 2.

PETRUS BLES. 27. Apud Christum nunquam alicui deficit, quod per eum alii proficit. Epist. 139, *ad Quemdam abbatem*.

S. THOMAS AQUINAS. 28. Quanto aliquis deficit in eo quod difficilius vincitur, tanto minus vituperatur. Secunda secundæ, quæst 142, art. 3, argum. 2.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTELES. 29. Is, qui deficit, pusillanimus est. Lib. 4, *Ethic. ad Nicomach.*, cap. 3.

SENECA. 30. Nihil deficit, quod in se redit. Libro 3, *Quæst.*, cap. 10.

Vide etiam titulos, *Profectus*, sentent. 49, 50, 63, 84; *Propositam*, sent. 68; *Virtus*, sent. 9.

DEFINITIO.

S. ATHANAS. MAGN. *Etymologia*. Dicuntur definitiones, tanquam sint inspectiones rerum, et oculi, quæ vim rationis, et quæ mente concepimus, breviter explicent. *De definit.*

Ob id dicta est definitio, quod definit, et abbreviat multitudinem vocum, et prolixitatem orationis decurtat. *Ibid.*

S. ATHANAS. MAGNUS. *Definitio*. Definitio est oratio brevis rei subjectæ naturam explicans. *De definit.*

CLEM. ALEX. Definitio est ejus explicatio, quod animo cogitatur. Libro 8, *Stromat.*

CICERO. Definitio est oratio, quæ rei alicujus proprias amplectitur qualitates breviter et absolute. Libro 4, *de Arte Rhetor.*

Definitio est oratio, quæ quid sit id de quo agitur, ostendit quam brevissime. *De Perfecto oratore.*

PLATO. Definitio est sermo ex genere et differentia compositus. Syzygia 6, *de Definit.*

S. ATHANAS. MAGNUS. *Divisio*. Definitionum tria sunt genera, ut pote: quid sit res, de qua quæritur; secundum, quid dicatur, et quot modis intelligatur definitio. *De definit.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ATHANAS. PATRIARCH. 1. Definiri nequit, quod secundum essentiam suam sub significationem non cadit, ut Deus. Lib. *Viæ ducis*, cap. 2.

S. ATHANAS. MAGN. 2. Qui absque definitionum cognitione docere conatur, idem ei, quod cæco viatori huc illuc oberranti, usuveniet. *De definit.*

3. Difficile definitu est, quod increatum et infinitum est; vel quod non totum, sed aliqua tantum parte cognoscitur. *Prosec.*

4. Facile definitu est, quod contrectari, et penitus perspici potest. *Ibid.*

S. AUGUSTIN. 5. Definitio nihil minus, nihil amplius continet, quam id quod susceptum est explicandum; aliter omnino vitiosa est. *De quantit. animæ*, cap. 25.

6. Comprehensibilibus rebus et definitio est, et exemplum. Libro 3, *contra Academ.*, cap. 9.

7. Res definitione illustratur. Lib. *Princip. dialect.*, cap. 1.

8. Definitionis hæc est virtus ut, negando quod non est, hoc quod intendit declarare videatur; et iterum dicendo quod est, id quod proponit evidenter possit ostendi. Super *Psalm.* v, vers. 7. CASSIODORU[S]

9. Cujuscunque rei habet aliquis scientiam, ejus etiam dabit definitionem. Lib. 8, *Stromat.* CLEMENS ALEX.

10. Ex ignorantia definitionis accidit, ut multæ dubitationes oriantur, et deceptiones. *Ibid.*

11. Nihil temere definiamus; quæ nobis dubia sunt, Deo definenda reservemus. Sup. *Tobiam*, cap. 3. GLOSS. INT[ERL.]

12. Sancta Ecclesia utilius studet nescire quæ perscrutari non valet, quam audacter definire quæ nescit. Libro 14, *Moral.*, cap. 12. S. GREG. MA[GN.]

13. Definitio, ut perfecta sit, oportet ut totum, et solum definiendæ rei esse comprehendat. Parte 1, lib. 4, *de Trinit.*, cap. 21. RICH. A S. VICTORE

14. Præsente Deo, etiam quod inextricabile est, explicari facile potest. Epist. 158, *ad Herculian.* S. SYNESIU[S] EPISCOPUS

SENTENTIÆ PAGANORUM.

15. Facilius est definire singularia, quam universalia. Libro 2 *Poster.* cap. 15. ARISTOTE[LES]

16. Omnis definitio universalis est semper; medicus enim salubre non cuidam oculo, sed aut omni, aut specie determinato definit. *Ibid.*, cap 14

17. Ut in demonstrationibus ratiocinandi forma, sic in definitionibus dilucidilas insit oportet. *Ibid.*, cap. 15.

18. Oportet per genus et differentias definire eum, qui bene definit. Libro 6 *Topic.*, cap. 3.

19. Cum singula cognoscamus per definitionem, principia definitionum genera sint necesse est, definitorum etiam principia genera esse: Lib. 3 *Metaph.*, cap. 3.

20. Omnis quæ a ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet a definitione proficisci. Lib. 1, *de Offic.* CICERO.

21. Ad definitionem pertinet ratio et scientia definiendi. 82 *Topicor.*

DEFUNCTORUM SUFFRAGIA.

Vide Suffragia Defunctorum.

DELECTATIO.

Definitio. Omnis delectatio est quoddam proprium accidens, quod consequitur beatitudinem, vel aliquam beatitudinis partem. 1, 2, q. 2, a. 6. S. THOMA[S] AQUINAS.

S. ANSELMUS. *Productio*. Quidquid est peccatorum in dictis, in factis, in cogitationibus, non oritur nisi ex illicita delectatione. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 8.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Delectatio sicut serpentino illapsu humanis irrepit affectibus. Libro 6, ep. 42, *ad Sabinum*.

2. Corporales delectationes et illecebras hujus sæculi non vincit, nisi mens quæ fuerit spiritualis, adhærens Deo, et se totam a terrenis separans. Libro 2, *de Abraham.*, cap. 7.

3. Animus victus illecebris, totum hominem carneum facit. Sup. I. *Cor*. 5.

S. ANSELMUS. 4. Nisi quis repulerit delectationem, delectatio in consensum transit, et animam occidit. *De similitud.*, cap. 40.

S. ANTONINUS. 5. Placet delectatio, et pungit delictum; flos Veneris rosa est, quia sub ejus purpura multi latitant aculei. Parte 3, tit. 1, *de Matrimonio*, cap. 25.

6. Delectatio tanto est vehementior, quanto consequitur operationem magis connaturalem. Parte 4, tit. 4, *de Temperant.*, cap. 1.

7. Per delectationem carnalem, efficiuntur homines intemperati, et incontinentes, mortem sibi accelerant, infirmitates incurrunt, famam perdunt, bestiales denique fiunt. Part. 4, tit. 10, cap. 7, § 2.

S. ANTONIUS DE PADUA. 8. Sicut clavus clavum ejicit, sic timor gehennæ delectationem luxuriæ. Serm. *Dom.* 2, *Quadrag.*

S. AUGUSTIN. 9. Quod saluti satis est, delectationi parum est. Libro 10, *Confess.*, cap. 31.

10. Vita, quæ fructu corporis delectata negligit Deum, inclinatur ad nihilum. *De Vera relig.*, cap. 11.

11. Delectatio est quasi pondus animæ, et delectando ordinat animam. *Pros.*

12. Ubi enim thesaurus tuus, ibi erit et cor tuum; ubi delectatio, ibi thesaurus; ubi autem cor, ibi beatitudo aut miseria. Libro 6, *Musicæ*, cap. 11.

13. Grandis res est, ut qui in præsenti non habet quem timeat, vincat quod delectat, cum delectatio tantum possit, ut non solum futura, sed et præsentia minime vereatur. *De quæst. Vet. et Novi Testam.*, quæst. 124.

14. Non relinquitur sine dolore, quod cum delectatione retinetur. *Serm. Dom. in monte.*, lib. 1.

15. Delectatio ante consensionem, vel nulla est, vel tam tenuis ut prope nulla sit, cui consentire magnum peccatum est, cum illicita est. *Ibid.*

16. Delectatio perniciosa sequitur cupiditatem, fructuosa charitatem. Super *Psalm.* 9, super illud: *In laqueo isto quem absconderunt mihi.*

S. AUGUSTIN. ET S. AMBROSIUS. 17. Ad exquirenda delectationum genera astuti sunt, qui appetentes sunt voluptatem. Lib. *contra Julian.*, cap. 5, Ambros. *de Paradiso*, cap. 12.

S. AUGUSTIN. 18. Inest peccatum, cum delectaris; regnat, si consenseris. Super *Psalm.* L.

19. Carnalis delectatio præsertim usque ad illicita progrediens, frænanda est, non relaxanda; imperio domanda, non in imperio collocanda. *Ibid.*

20. Præteriit quod delectabat, permansit quod pungat. Tract. 41, super *Evang. Joan.* de cap. 8.

21. Si multæ et magnæ delectationes sunt in rebus delectabilibus, qualis et quanta est delectatio in illo, qui fecit omnia delectabilia? *De diligendo Deo.* cap. 18.

22. O quam parva concubitus hora, qua perditur vita æterna! quod ergo emolumentum affert corpori, quodve tribuit lucrum quod tam cito ducit animam ad tartarum? *De Conflictu vitior. et virt.*, cap. 24.

23. O quanta iniquitas, o quanta perversitas, ut animam, quam Christus suo sacro sanguine redemit, luxuriosus quisque propter unius momenti delectationem libidinis, diabolo pessimo inimico suo vendat ac tradat. *Prosec.*

24. Vere nimium miseranda et plangenda conditio est, ubi cito præterit quod delectat, et permanet sine fine quod cruciat.

25. Sub momento libidinis impetus transit, et permanet sine termino animæ infelicis opprobrium. *De Honest. mulier.*, cap. 3.

26. Felix anima quæ delectationibus delectatur ubi turpitudine nulla inquinatur, et veritatis serenitate purgatur. *De Verbis Apostoli*, serm. 4.

27. Quem delectat lex Dei, et sic delectat ut omnes delectationes lasciviæ vincat, non sibi arroget istam delectationem. *Ibid.*

28. Mortua est, dum calcas, una delectatio, sed vivit altera; et illi dum non consentis, mortificas, cum cœperit omnino non delectari, mortificasti; hæc est militia nostra. *Ibid.*, serm. 13.

29. Illecebræ circumquaque blandiuntur; delectat te pecuniæ magnitudo, delectat honoris fulgor, delectat potentiæ terror. Hom. 13, *Ex quinquaginta Homil.*

30. Quam gravi et perpetua pœna punienda erit brevitas delectationis! *Prosec.*

31. Delectatio occidit et præteriit, vulneravit et transivit, miserum fecit et abiit, infelicem reddidit et reliquit. Serm. 3, *de Nativ.*

32. Homo in omnibus delectatur, pecus vero tantum in duobus delectatur, scilicet in gustu et

tactu, in aliis vero movetur quandoque et excitatur, sed non delectatur. Serm. 54, *ad Fratr. in eremo.*

S. BERNARDINUS SENENS. 33. Homo nunquam potest delectari in bono, diligendo malum; nec unquam delectari in malo, nisi dimittat bonum. Ser. 1, *de Regno Dei*, parte 2.

S. BERNARD. 34. Praeoccupatum secularibus desideriis animum, delectatio sancta declinat; nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis; ut pariter sapias quæ sursum sunt, et quæ super terram. Serm. 6, *de Ascens.*

35. Viscus quidam pravi desiderii et delectationis terrenæ volare non patitur mentem, et citius retrahit, si forte aliquando sublevetur. Serm. 2, *de Vigil. Nativit.*

36. Intus est quod delectat, quia intus est quem delectat. Ep. 113, *ad Sophiam virg.*

37. Omne quodcunque delectare possit extra Deum, molestum est. Epist. 114, *Ad quemdam sanctimonialem.*

38. Inveniunt curiosi quo delectentur, et non inveniunt miseri quo sustententur. In *Apolog. ad Guillelm.* abbat., cap. *O vanitas.*

39. Quid erit in patria, si tanta est copia delectationis in via? In *Declamat.*

40. Si in carne delectaris, cruciaberis in carne. *Libro Medit.*, cap. 3.

41. Quotquot fuerint oblectamenta mala, tot erunt tormenta dira : nam inde punimur, unde delectamur. *Ibid.*

42. Mors secus introitum delectationis posita est. *De duodecim gradib. humilit.* ex *regula S. Benedecti.*

43. Delectatio carnis per laborem vincitur. Ser. 51, *ad Sororem.*

S. BONAVENT. 44. Ubi intellectualis perfectio, ibi spiritualis delectatio est. *Expos.* 2, sup. *Psalm.* CXVIII, cap. 9, vers 2, art. 3.

45. Delectatio præsens non est vera delectatio, sed deceptio. Super *Ecclesiasten*, cap. 2.

46. Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat. Super *Sap.*, cap. 8.

47. Ubi homo credit invenire delectamentum, invenit cruciamentum ; quia omnis delectatio in præsenti aspersa est amaritudine. Serm. 1, *Dom. infra oct. Epiph.*

48. Exigua dat diabolus in delectatione, multa dat in punitione. Ser. 7, in *die Pent.*

49. Nonne hodie gulosi plus de deliciis, avari plus de divitiis, lascivi plus de vanis, superbi plus de honoribus quam de Deo delectantur? Ser. 8, *de SS. Apostol.*

50. Felix est illa anima, quæ delectationibus oblectatur, ubi turpitudine nulla inquinatur, sed veritatis securitate purgatur. *Prosec.*

51. Felix anima, quam ita delectat lex Dei, ut omnes delectationes lasciviæ vincat. In collat. *de contemptu sæculi.*

52. O anima, erubesce consolari in cœno, quæ es de cœlo; erubesce delectari in imis, quæ non potes nisi in summo satiari. In *Soliloq.*, cap. 2.

53. Si mente delectatio teneatur, et voluntate cum adversione periculi, et in delectationem hujusmodi consentit, etiamsi in opus extrinsecum non interveniat consensus, nihilominus est mortale peccatum. In *Speculo animæ*, cap. 3.

CASSIODORUS. 54. Delectatio nescit habere fastidium, ubi sic mens consolata reficitur, ut nullatenus tamen ejus desideria deponantur. Super *Psalm.* XCIX.

DIONYSIUS CARTHUS. 55. Carnis delectationes mentem hominis vehementissime cæcant, hominemque bestiis reddunt consimilem. *De profess. monast.*, art. 10.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 56. Ubi sunt delectationes tuæ, quibus hucusque impatienter arsisti, et arsura jugiter congregasti? Ecce transierunt omnia tanquam umbra, abierunt oblectamenta, et sola in perpetuum opprobria remanserunt. Homil. 2, *ad Monachos.*

57. Quando subrepit peccandi delectatio, statim futuri judicii diem abscondit oblivio. *Ibid.*, homil. 5.

58. Captivos post se trahit sensus pestifera et inimica dulcedo. *Pros.*

59. Per oblectationem malorum, de negligentia proficit culpa, et de luxuria crescit illecebra, et pereuntem perditio plus delectat. Homil. 3, *de Epiphan.*

60. Modo delectat peccare, sed postmodum non delectabit ardere. *Ibid.*

61. Remanet quod damnat, præterit quod delectat. *Ibid.*, hom. 3, *de Pascha.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 62. Gustanti Deum, omnis delectatio mundi, videtur amaritudo. In suis *opusc.*, oraculo 30.

S. FRANCISCUS TITELM. 63. Sit tibi studium in Domino Deo tuo delectari, ipse sit tuum gaudium, ipse tuæ deliciæ ; ut nunquam in nulla re, nisi in eo, et secundum cum delecteris, ipseque sit omnis tui gaudii obleetationisque principium et regula. In *Elucid.* sup. *Psalm.* XXXVI, vers. 4. *Delectare in Domino.*

S. FULGENT. 64. Quanto magis perficitur quod injuste delectat, tanto magis recepturus est injustus quo amplius doleat. Libro 2, *de Remiss. peccator.*, cap. 13.

GILLEBERTUS ANGLUS. 65. Delectationis nimietas seipsam exhaurit. Ser. 20, super *Cant.*

S. GREGORIUS MAGNUS. 66. Nequaquam homo ad pravam delectationem rapitur, nisi prius per voluntarias mentis tenebras infirmetur. Libro 4, *Moral.*, cap. 15.

67. Sicut minoris culpæ est, cum carnaliter

mens in delectationem rapitur, sed tamen delectationi suæ per spiritum reluctatur; ita gravioris et plenæ nequitiæ est ad peccati illecebram, non solum delectatione pertrahi, sed etiam consensu famulari. *Ibid.*, cap. 17.

68. Tanto amatores vitæ mortalis illi arctius inhærent, quanto eos largius delectatio transitoriæ voluptatis infundit. *Ibid.*, libro 33.

69. In quantum ad delectationem præsentium ducimur, in tantum minus ab illicitis temperamus. *Ibid.*, lib. 2, cap. 27.

70. Cum mens subigere delectationem carnis renuit, plerumque ad perfidiæ voraginem ruit. *Ibid.*, libro 10, cap. 9.

71. Si quid adhuc culpa delectationis inquinat, pœna mœroris tergat. *Ibid.*, libro 9, cap. 35.

72. Perversæ mentis dulcedo, vermis est; quia inde delectabiliter pascitur, unde per inquietudinem incessanter agitatur. *Ibid.*, libro 16, cap. 29.

73. Esse sine delectatione anima nunquam potest; nam aut infimis delectatur, aut summis, et quanto altiori studio exercetur ad summa, tanto majori fastidio torpescit ad infima; quantoque acriore cura inardescit ad infima, tanto torpore damnabili frigescit a summis. *Ibid.*, lib. 18, cap. 8.

74. Delectatio a veritatis intuitu, mentis oculos claudit et vanitatem aperit. Libro 5, in 1 *Regum*, cap. 4.

75. In momento transit carnis delectatio, et brevis quidem hora transgressionis, non tamen brevis pœna flagitii. *Ibid.*, cap. 3.

76. Carnalis delectatio mentem, quam inficit, obscurat, ut claritatem non videat; sed unde inferius delectatur, inde caliginem supernam patiatur. Libro 4, *Dialogi*, cap. 36.

ERONYM. 77. Libenter fugio quod delectat, et nolo vitare quod cruciat. Ep. 1, *ad Demetriad.*

78. Placet delectatio, sed pungit; rosa est, sed sub ejus purpura multi latent aculei. Ep. 51, *ad Rufin. ne ducat uxorem.*

79. Tota vita hominis iniqui est delectatio peccatorum, dulcedo illecebrarum et suavitas, quæ amara illi et mortifera posmodum erit. Super *Job*, cap. 20, super illud: *Panis ejus*, etc.

80. Caro præsentibus delectatur, et brevibus; spiritus perpetuis, et futuris. Libro 3. sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 6, in illud: *Caro concupiscit adversus spiritum.*

GO A CTORE. 81. Ipsa carnis delectatio quantacunque fuerit, nec præterita juvare potest, nec præsens permanere. Hom. 1, sup. *Ecclesiasten*, in illud: *Vanitas vanitatum*, etc.

82. Aliquando etiamsi noceat, prodesse, creditur quod delectat. Super *Regul. sancti Aug.*, cap. 9.

83. Ubi est delectatio tua, ibi est et cogitatio tua: ubi vero est cogitatio tua, ibi est interioris hominis habitatio. Libro 4, *de Arca Noe Morali*, cap. 8.

84. Tanto anima longius a Deo, qui intus est, secedit, quanto avidius se ad delectationes exteriores effudit. Libro 1 *Miscellan.*, codic. 1, tit. 77.

85. Pessima negotiatio est, ubi pro modica delectatione transitoria datur tota gloria paradisi, et emitur tota pœna inferni. Super *Gen.*, cap. 42. HUGO CARD.

86. Fulget quod dalectat, latet quod cruciat. Super *Psalm.* IX.

87. Delectatio ut coluber a facie blanditur, sed cauda pungit. *Ibid.*

88. Delectationes, carnales non vocandæ sunt delectationes, sed potius illusiones propter duas causas: primo quia statim post vellet homo non peccasse; secundo quia per momentaneam delectationem æterno incendio obligatur peccator. Sup. *Psalm.* XXXVII.

89. Ratio debet poni inter delectationes carnales et spirituales, ut spirituales supra sint, quasi dominantes; et carnales infra, quasi conculcatæ et viles. Sup. *Psalm.* CI.

90. Vitia prætendunt delectationem, sed in fine pungunt per pœnæ æternæ obligationem. Sup. *Psalm.* CXVII.

91. Delectatio brevis est, quia nec per momentum satiat. Super *Proverb.*, cap. 6.

92. Delectatio, ubi bona est et spiritualis, valde bona est; ubi mala est et carnalis, pessima. Super *Isaiam*, cap. 36.

93. Difficillimum est contra delectationes bellare, eo quod innatæ et contemporaneæ sunt nobis; destruas consensum malum, ut malum filium, qui nascitur ex delectatione. Sup. *Hierem.* cap. 1.

94. Gratiam Domini et gloriam dat anima pro minima delectatione. *Ibid.*, cap. 28.

95. Delectatio solet esse in concipiendo, dolor est in pariendo. Super *Ep. ad Rom.*, cap. 3.

96. Nemo potest eorum, qui delectantur præ- S. JOANNES
sentibus et caducis cœlestia ac spiritualia contueri. Libro 2 *compunct. cordis.* CHRYSOSTOM.

97. Quod oblectare creditur, temporale est; quod autem cruciat, æternum est. Ep. 6, *ad Teodor., lapsum.*

98. Qui delectationem refrænat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis. *Prosec.* S. ISID. HISP.

99. Cito enim resistit operi, qui titillanti consensum non accommodat delectationi.

100. Durius impugnatur, qui usque ad consensionem delectationis, et si non usque ad perpetrationem, tentatur, quam is qui sola suggestione pro conditione carnis tentamentis sollicitatur. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 39, sent. 9.

101. Si plus oblectat mentem delectatio carnis, quam delectatio castitatis, adhuc in homine peccatum regnat : si vero amplius delectat pulchritudo castitatis, jam non regnat peccatum, sed regnat justitia. *Ibid.*, sent. 17.

LACT. FIRM.

102. Ne oblectamenta terræ pro magnis, aut veris bonis habere te credas, quæ sunt non tantum fallacia, quia dubia, verum etiam insidiosa, quia dulcia. *De Opific. Dei*, cap. 1.

S. LEO I.

103. Noxia cordi delectatio est, quæ aut turpi lucro pascitur, aut superbia extollitur, aut adulatione lætatur. Ser. 9, *de Jejun. septimi mensis.*

PETRUS BLES.

104. Cito præterit quod delectat, et permanet sine fine quod cruciat. Ep. 15, *ad episc. Carnotens.*

105. Nulla delectatio ibi est, nisi ubi se dulcedo amoris infundat. *De Amicit.*, cap. 11.

PETR. CELL.

106. Superflua delectatio non usquequaque est omni homini odiosa, sed multum appetita, multumque a multis amplexata. *Prosec.*

107. Sed, quousque? modica est, transitoria est; etiam cum esse videtur, non est.

108. Seipsam consumit, seipsam destruit, in se crudeliter sævit. Libro 2, *ad Petr. Abbat. Cluniac.*

109. Delectatio est radix peccati, totius honestatis tinea, fovea vitiorum, puteus dæmonum, vorago animarum. *Ibid.*

S. PETR. DAM.

110. Si nunc Conditor non delectatur in homine, homo postmodum delectari non poterit in Conditore. Libro 5, ep. 3.

PET. LOMBARDUS MAGISTER SENTENT.

111. Si diu in delectatione cogitationis teneatur peccatum, etsi voluntas perficiendi desit, mortale est. Lib. 2, dist. 18.

S. PROSPER.

112. Oblectationes vitiorum omnium, puris delectationibus vincas. Libro 3, *de Vita contempl.*, cap. 17.

S. REMIGIUS.

113. Quandocunque delectatio trahit nos ad libidinem, vel ad aliquod vitium, debemus considerare; quia non sumus nostri, neque nostræ potestatis, sed Christi servi sumus. *Prosec.*

114. Pulsatur corpus delectatione; vult anima consentire! debet rationabilitas animæ ad se redire ac dicere : Quid cogitas? quid æstuaris? quo vis ire? non es tuæ potestatis, sed Christi servus es. Super 1, *ad Cor.*, cap. 6.

HUGO A S. VICTORE.

115. Omne oblectamentum in fastidium vertitur, et omnis delectatio carnis in amaritudinem terminatur. Parte 1, tract. 1, *de Statu inter. hom.*, cap. 10.

116. Veri animæ hostes sunt delectationes. Part. 1, *de Benjamin minore*, cap. 33.

117. Quantum exteriores delectationes quis contempserit, tantum in Deo delectari poterit. Parte 2, super *Cant.*, cap. 40.

S. THOMAS AQUINAS.

118. Qui immoratur delectationibus carnalibus, negligit spiritalia. Opusc. 7, super *Pater noster*, petit 6.

THOMAS A KEMPIS

119. Nulla delectatio major et suavior, quam in Deo et virtutibus veris ad Dei honorem factis exultare. Serm. 27, *ad Novit. divis.*

120. Transit cito, tanquam fumus, omnis delectatio carnalis; sed non cito transibit pœna infernalis, quia æternalis. *Ibid.*, ser. 30, divis. 2.

121. Dura est pugna, delectationi resistere; sed durior erit pœna in æternis ignibus cruciari. In *Hortulo Rosar.*, cap. 4, sect. 3.

122. Extra Deum omnis delectatio prava, omnis lætitia vana est. *Ibid.*, cap. 8.

123. Vincit, proh dolor! delectatio prava mentem mundo deditam, esse sub sentibus delicias reputat. *Prosec.*

124. Qui autem mundum perfecte contemnunt, isti divinam dulcedinem veris abrenuntiationibus promissam non ignorant; et quam graviter in sua delectatione mundus errat et varie fallitur, clarius vident. Libro 3, *de Imit. Christi*, cap. 20.

125. Delectatur devotus in precibus, studiosus in libris, virtuosus in virtutibus, humilis in despectibus, largus in eleemosynis, sobrius in abstinentia, sapiens in sapientia, superbus in honoribus, dives in prædiis, avarus in pecuniis, gulosus in cibis, et potibus, otiosus in fabulis. In *Hortulo Rosarum*, cap. 12, sect. 6.

126. Non est dignus a Deo consolari, qui in transitoriis bonis delectatur. *De Discipl. claustral.*, cap. 12.

S. VINC… FERRA…

127. Talis est conditio humana, quod in hoc mundo non possumus vivere sine delectationibus; ille ergo qui non sentit delectationes spirituales, dat se ad delectationes carnales, bestiales, et brutales. Serm. 6, *Dom. 3, Advent.*

128. O miseri pro modica delectatione bestiarum, quæ statim transit, non dubitatis amittere gloriam, et incurrere pœnam æternam. Serm. 4, *Dom. 2, post Pasch.*

IN VIT.

129. Abominatio est ante Deum, omnis carnalis delectatio. In *Sentent. in fine positis*, sentent. 69.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOT…

130. Nulla res eadem ex eo nos semper delectat, quia non est simplex nostra natura, sed inest et aliquid aliud, quo corruptibiles sumus. Lib. 7, *Ethic. ad Nicomach.*, cap. 14.

CICERO. 131. Nihil me præter conscientiam delectabit. Lib. 15, ep. 11.

132. Quid tam absurdum est, quam delectari multis rebus inanibus; animo autem virtute prædito non delectari? *De Amicit.*

Vide etiam titulos, *Compunctio*, sent. 13; *Diabolus*, sent. 126; *Divitiæ*, sent. 46; *Locus*, sent. 20; *Meretricium*, sent. 35; *Resurrectio a peccato*, sent. 65; *Visio Dei*, sent. 57.

DELICIÆ.

HUGO A VICTORE. *Definitio.* Delicatio est cibi, aut potus lauti, deliciosi, et cari ultra statum et necessitatem appetitio. *De Fruct. carnis et spirit.*, cap. 9.

Deliciæ sunt corporalis illecebrositatis cum quadam superfluitate usurpatio. *Ibid.*, cap. 10.

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROSIUS. 1. Corpus quod illecebras diligit, aversatur animæ virtutes, abominatur imperium, refugit virtutum disciplinas. Libro 1, epist. 4, *ad Irenæum.*

ANTONINUS. 2. Delicias flagella repellunt. Parte 4, tit. 3, cap. 7, § 2.

ANTONIUS DE PADUA. 3. Cum miser homo affluit divitiis, se dilatat in deliciis. Ser. *Dom. infra octav. Nativit.*

4. Dives purpuratus, quia hic sepultus fuit in deliciis, posmodum sepultus est in pœnis inferni. Serm. Dom. 6 *post Pascha.*

5. Luxurioso deliciis carere maxima pœna est. Ser. *Dom.* 2 *post Trin.*

6. Divitiæ dissolvunt, deliciæ enervant. Serm. *Dominicæ infra octav. Nativit.*

AUGUSTIN. 7. Si deliciæ sæculi hujus breves et sordidæ sic amantur, quanto vehementius futuri sæculi gaudia pura et infinita quærenda sunt? Ep. 138, *ad Clerum.*

8. Verius atque jucundius est gaudere hominem de bona conscientia inter molestias, quam de mala inter delicias. *De Catechiz. rudibus*, cap. 16.

9. Omnes deliciæ hominis conversi in hac vita nondum sunt in re; sed ipsa spes tam certa est, ut omnibus hujus sæculi deliciis præponenda sit. Super *Psalmum* LXXIV, in principio Præfationis.

10. Quis cum sano sensu pro unius diei deliciis, centum annorum pœnam eligeret? *De Triplici habitac.*, cap. 3.

11. Difficile est ut, in deliciis viventes, mundum cor habeant. Ser. 2 *Dom.* 24 *post Trin.*

V. BEDA. 12. Deliciæ et epularum varietas fomenta sunt luxuriæ. In suis *Proverbiis*, verbo *Deliciæ.*

BERNARD. 13. Mens assueta deliciis, non exculta disciplinæ sarculo, multas contrahit sordes. Epist. 152, *ad Innocentium papam.*

S. BONAVENT. 14. In deliciis appetitus placet, experientia displicet. Super *Sap.*, cap. 8.

15. Miseriæ deliciis et deliciæ miseriis commutantur. Ser. 1 *Dom.* 1 *post Epiph.*

16. Quomodo deliciæ baatum faciunt, quæ sumptæ fastidium pariunt? Ser. 7, *de Sanctis Apostolis.*

17. Labor deliciarum inutilis probatur, quia corpus nutritum deliciis vermibus esca paratur. In *collat. de Contemptu sæculi.*

18. Magnum donum Dei est delicias hujus mundi abdicasse. *Ibid.*

CLEMENS ALEX. 19. Deliciæ errantes in voluptatibus grave sunt ac periculosum hominibus naufragium. Libro 3 *Pædag.*, cap. 7.

20. Quid sunt aliud deliciæ, quam libidinosa liguritio, et supervacanea redundantia eorum, qui sunt dissoluti ad suavem sensum delectationis? Libro 2 *Stromat.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 21. Quid restat quando anima caret spiritualibus deliciis, nisi ut caro convertatur ad suas? In suis *opuscul.* collat. 10.

FRANCISCUS TITELMAN. 22. Omnes hujus mundi deliciæ, quibus peccatores fruuntur, fæces quasdam habent gustus pessimi et intolerabilis, quæ modo quidem ab illis non gustantur quam sint amaræ: sed justus judex has illis reservabit in tempore ultionis. In *Annot. super Psalm.* XX, vers. penult.

S. GREGOR. MAGN. 23. Deliciæ corporales, cum non habentur, grave in se desiderium accendunt; cum vero avide eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. *Prosec.*

24. Deliciæ spirituales, cum non habentur, in fastidio sunt; cum vero habentur, in desiderio; tantoque a comedente amplius esuriuntur, quanto et ab esuriente amplius comeduntur. Homil. 36, super *Evang.*

S GREG. THAUM. 25. Quisquis se deliciis inquinaverit, ne quamlibet quidem longo labore verum bonum unquam reperiet. Super *Eccles.*, cap. 8.

S. HIERON. 26. Quantum a deliciis quis seculi vacat, tanto majores habet delicias spiritus. Ep, 17, *ad Marcellam.*

27. Affligendum est corpus, quod multis vacavit deliciis. Epist. 27, *ad Eustoch.*

28. Dei Filius sustinuit ignominiam Crucis, et tu putas beatos, qui istius seculi deliciis perfruuntur? Epist. 33, *ad Castrutium.*

29. Difficile, imo impossibile est, ut et præsentibus quis et futuris fruatur bonis, ut de deliciis transeat ad delicias. Ep. 34, *ad Julianum.*

30. Versari in deliciis, et deliciarum vitiis non teneri difficile, est imo impossibile. Lib. 2, *advers. Jovian.*

31. Deliciæ et epularum varietates, fomenta avaritiæ sunt. *Ibid.*,

32. Tolle epularum et libidinis luxuriam, nemo quæret delicias; quarum usus aut in ventre, aut sub ventre est. *Ibid.*

33. Diversa post mortem tenent loca, miseriæ et deliciæ; miseriæ deliciis, deliciæ miseriis commutantur. Ep. 2, *ad Pammach.*

34. In consummatione mundi, præteritarum deliciarum recordatio, erit materia cruciatuum. Libro 8, super *Isaiam*, cap. 24, super illud : *Luxit vindemia*, etc.

35. Quidquid modum naturæ excedit, deliciis deputatur. Super I, *ad Tim.*, cap. 5, in illud : *Quæ in deliciis est vivens.*

HUGO A S. VICTORE. 36. Deliciæ spirituales nec gustatæ transeunt, nec reficientes decrescunt, nec satiantes tædium gignunt. Super *Psalm.* XXIV, cap. 3.

HUGO CARD. 37. Tot fercula habebit homo in pœnis, quot habuit hic in deliciis. Sup. *Isaiam*, cap. 49.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 38. Nihil aliud est in deliciis præter fraudem et deceptionem ; nam tum voluptas et gloria, tum ornatus et pompa, horumque similia, phantasmata quædam sunt, nullam virtutem rerum continentia. Homil. 45, super *Matth.*, *Oper. perfect.*

39. Deliciæ spinæ sunt; tu harum turbatione superatus, non sentis; sed qui procul inde absunt, non ignorant, quam vehementius omnibus stimulis pungant deliciæ, ac multo magis, quam ulla sollicitudine tabefaciunt animam. *Ibid.*,

40. Quemadmodum acuti vepres undecunque rapiunt atque constringunt, manus cruentant ; eodem modo deliciæ pedibus, manibus. capiti, oculis, omnibus similiter membris officiunt. *Ibid.*

41. Deliciis senectus citius surrepit, deliciis sensus obtunduntur, deliciis cogitatio retardatur, deliciis citius mens tenebris obducitur, deliciis denique corpus dissolvitur. *Ibid.*

42. Adeo perniciosa deliciarum lascivia est, ut etiam irrationalibus pestifera sit. *Ibid.*

43. Diabolo nemo magis amicus est, quam qui deliciis maculatur ; hic fons, hæc mater, atque origo vitiorum omnium est. *Ibid.* Hom. 58.

44. Quid deliciarum hæc fœditas mali non inducit ? suos ex hominibus facit, imo vero multo pejores. *Ibid.*

45. Quisquis totos agit dies in deliciis, sub diaboli tyrannidem redactus est. Conc, 1, *de Lazaro mendico.*

46. Nihil est certe, nihil est deliciis perniciosius ; solent enim deliciæ ad numinis oblivionem adducere deliciosos. *Ibid.*

47. Qui in deliciis est, innumeras habet difficultates ; etiamsi facile et quasi ex frontibus ipsi commoda affluant, attamen formidat mala, quæ ex deliciis veniunt, ac futuri incertitudinem. Hom. 16, sup. *Acta Apost.*

48. Quæ ex deliciis sint gravia, nullus ignorat duplex bellum est, corporis et animæ; duplex hyems, duplices morbi. Et non hoc solum, sed etiam quod insanabiles et magnas afferunt hæc calamitates. *Ibid.*

49. Tempus belli tempus certaminis est, tu autem sedes in deliciis. *Ibid.*, hom. 27, in Morali.

50. Nihil inutilius homine, qui omne tempus in deliciis consumit. *Ibid.*, homil. 35, in *Moral.*

51. In ipsis deliciis nihil ita fructu carens est, ut delicate agere. *Ibid.*

52. Deliciæ sunt non turpiter quid loqui, sed quod honestum ac grave sit; pro naturæ captu satiari, non disrumpi. Serm. 24, sup. *Ep. ad Rom.* in *Moral.*

53. Qui in deliciis est, nihilo melius se habet, quam qui in nullis est deliciis, imo pejus. Homil. 27, super I. *Cor.*

54. Ex deliciis risus intempestivus, verba immodesta et lena exitii proveniunt. *Ibid.*

55. Deliciarum finis, corporis est pinguedo, eructationes, crebri flatus, multum stercoris ac sordium, capitis gravamen, carnis mollities, febris et dissolutio. Serm. 12, super *Ep. ad Ephes.*

56. Alapis percussus est Christus, tantaque commodi tui gratia ad avertendam tempestatem, quæ te occupabat ; passus est, et tu deliciaris ? *Ibid.*, serm. 17, in *Morali.*

57. Qui in deliciis vivunt, brutis sunt pejores. Serm. 7, super *Epist. ad Phil.*, in *Morali.*

58. Revera sunt lacrymis digni, qui deliciantur. *Ibid.*, serm. 13.

59. Post delicias noscitur cæcitas. Hom. 1, *ad Coloss.*

60. Deliciæ mortis auctores sunt et mortis æternæ. Homil. 13, super I. *Timoth.*

61. Quanto corpus pinguedine crassitudineque deliciis distenditur, tanto anima extenuatur magis atque imbecillior fit, et magis obruitur atque sepelitur. *Ibid.*

62. Deliciæ atque sobrietas nequaquam possunt in eodem habitare domicilio. *Ibid.*

63. Quemadmodum vasta ac perpetua nubium densitas radios solis nunquam sinit vim sui fulgoris ostendere : ita deliciarum evaporationes crebrum non secius quam scopulum nactæ, illudque crassa nube tegentes, non permittunt libere usquam se intendere, verum in tenebris detinent eum, qui sic jacet miserabiliter affectus. *Ibid.*

64. Nihil vel loqui, vel audire convenienter potest deliciis obsessa anima ; efficitur namque mollis, ignava, imbecillis, illiberalis, timida, interdum vero audaciæ, assentationis, imperitiæ plena, indignationis, iracundiæ, malorum omnium re-

ceptaculum, bonis, virtutibusque omnibus destituta. *Ibid.*

65. Nihil muliere deliciis dedita turpius. Hom. 54, *ad Popul. Antioch.*

66. Cum deliciis vacaturus es, considera voluptatis momentum, et damnum, ægritudines, infirmitates, et contemne delicias. *Ibid.*

67. Vis deliciari? animum pasce. *Ibid.*

68. Tempus est belli, tempus certaminis, tu vero sedes in deliciis? *Ibid.*

69. Deliciæ sunt absurdarum occasio cupiditatum. *Ibid.*

70. Parum est vitæ nostræ medium, quod cum sensu deliciis uti valeat. *Ibid.*, hom. 57.

71. Nihil diabolo tam gratum quam deliciæ. *Ibid.*, Hom. 71.

72. Bestia quædam difficilis et intractabilis deliciæ sunt; neque scorpius aut vipera in visceribus nostris inhærescens, ita perpetuo nos vexaret, ut hæc deliciarum cupiditas, omnia evertit, omnia consumit. *De Provident.*, orat. 6.

73. Deliciæ hujus sæculi, meretrix turpissima atque obscœnissima est: cujus facies fœda, horrida, aspera, amara, crudelis, et deceptrix est. Homil. *Quod nemo læditur*, etc.

74. Majore nos in dies fœtore implemus, cum deliciis magis instamus. Hom. 13, sup. I *Tim.*, in *Morali.*

75. Ægritudines ex eo sunt, quod corpus deliciis multis mollius redditur. Hom. 29, sup. *Epist. ad Hebr.* in *Morali.*

76. Non tantam voluptatem habent deliciæ, quantas difficultates atque molestias. *Ibid.*

LACT. FIRM. 77. Temporalibus deliciis illaqueatus animus humanus, et corpori mancipatus, æterna morte damnatur. *De ira Dei*, cap. 25.

LAUR. JUST. 78. Nonne omne tempus vitæ hujus, quo deliciis frui videmur, quasi noctis unius somnus est ad æternitatis comparationem? *De ligno vitæ. De fide*, cap. 5.

PETR. BLES. 79. Hodie in deliciis nutritur, et tota ad carnis delicias se relaxat juventus nostra. Ep. 84, *ad Joan., archidiac.*

PHILO JUD. 80. Non potest anima cohabitans cum prudentia, et contubernium habens cum sapientia, frui deliciis corporis. Libro 2 *Legis Allegor.*

81. Non decet virtutis sectatorem vita delicata. *De Somniis.*

82. Moderata jucunditas, a Deo est; supervaROBERTUS BELLARM. caneæ deliciæ, a diabolo sunt. Super *Psalm.* CIII, vers. 17.

SALVIAN. 83. Mollities paucorum, labes est plurimorum. Lib. 7, *de Gubern. Dei.*

84. Omnis fructus divitiarum, in usu est positus deliciarum. Lib. 2, *ad Eccles. Cathol.*

85. Immodicæ deliciæ rationem obruunt, et efficiunt ut in corpore, tanquam in aliquo sepulcro jaceat. Super I, *ad Tim.* cap. 5. THALASSIUS.

86. Non oportet probum Christianum mollia gestare; quia qui deliciis servit, fit postea remissus. Super *Matth.*, cap. 11, in illud: *Quid existis videre? hominem*, etc. THEOPHYLACTUS.

87. Omnes deliciæ mundanæ aut vanæ sunt, aut turpes: spirituales vero deliciæ solæ jucundæ et honestæ, ex virtutibus progenitæ, et a Deo puris mentibus infusæ. Libro 2, *de Imit. Christi*, cap. 10, sect. 1. THOMAS A KEMPIS.

88. Delicias corporales non solum illas putetis, quibus homines seculi fruuntur, sed abstinenti deliciæ credendæ sunt. Libro 2, cap. 1, *de Vita Joannis.* IN VIT. PATR.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

89. Qui deliciis indulget dissolutus et otiosus, summo erit ille apud homines odio. Syzygia 4, libro 10, *de Legibus* PLATO.

90. Nihil pigrius delicatis. Libro 9, ep. 32, *ad Titian.* PLINIUS II.

91. Nihil delicate, nihil molliter est faciendum. Ep. 51. SENECA.

92. Male mihi esse malo, quam molliter: qui molliter vivit, malus est. Ep. 82.

93. Delicati timent mortem, cui vitam suam fecere similem. *Ibid.*

94. Simplici cura constant necessaria, in delicias laboratur. Epist. 90.

95. Magnam vitæ partem facit titillatio corporis. Ep. 92.

96. Id actum est ab illo mundi conditore, qui nobis vivendi jura descripsit, ut salvi essemus, non delicati. *Prosec.*

97. Ad salutem omnia parata sunt, et in promptu: deliciis vero omnia misere ac sollicite comparantur. Ep. 119.

98. Deliciarum finis, corruptio. Sent. 65. SIXTUS

99. In deliciis positus certum est, quod ignores PHILOSOPHUS. illa quæ præparata sunt tibi a Deo. *Ibid.*, sent 109.

100. Turpe est externis periculis, domesticas delicias emere. Libro 6 *Dictor. memorabil.*, cap. 1.

Vide etiam tit. *Adversitas*, sent. 19; *Divitiæ*, VALERIUS sentent. 66; *Gemma*, sent. 29; *Judicium extrem.*, MAXIMUS. sent. 66; *Luxuria*, sent. 104; *Natura*, sent. 43; *Nutrimentum*, sent. 26; *Ornatus*, sent. 69; *Otium*, sent. 72; *Passio Christi*, sent. 26; *Pastor*, sent. 70; *Pœnitentia*, sent. 195; *Religiosus*, sent. 110, 111, 112; *Relinquere*, sentent. 41; *Spectaculum*, sent. 28; *Virtus*, sent. 215.

DERISIO.

S. ANTONIN. *Definitio*. Derisio est actus præcipue locutionis, quo quis intendit ad erubescentiam et confusionem alium inducere. Parte 2, tit. 6, *de Gula*, cap. 7.

CASSIODORUS. Derisus vox est confusa lætitiæ insultationem suam immoderata hilaritate denuntians. Super *Psalm*. XLIII, vers. 15.

HUGO CARD. *Divisio*. Tria sunt genera derisionum : fit derisio per verba ; fit derisio per nutus; fit derisio quando bonum improperatur, et vocatur ironia. Sup. *Psalm*. XXI.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. Christus irrisus est in Cruce, et ipsam crucem suam, in qua irrisus est, jam fixit in frontibus Regum. Super *Psalm*. LXXV.

2. Nihil superbius est ægroto, qui deridet medicamentum suum. Sup. *Psalm*. CXLI, vers. 4.

V. BEDA. 3. Volens retinere sanitatem, nullius irrideat infirmitatem. In suis *Proverb*., verbo *Volens*.

S. BERNARD. 4. Joculatores improperantes digni sunt suspendio. *Prosec.*

5. Quid est joculator mala improperans? animal homicidum secum portans. In Epist. *de Cura et regim. rei familiaris.*

CASSIODORUS. 6. Stultorum consuetudo talis est, ut illos magis irrideant, quos bonis moribus studere cognoscunt. Sup. *Psalm*. XXXVIII, vers. 12.

S. EPHRÆM. 7. Qui honestis occupatos laboribus irridet, diaboli ministrum se facit, scelestæque ejus voluntati obsequens, gaudium quod Dei servis præparatum est, deperdet. *De recta vivendi rat.*, cap. 17.

GLOSS. INT. 8. Qui pro culpa irridetur, non est exaudibilis. Sup. *Job*, cap. 12, in illud : *Qui deridetur ab amico*, etc.

GLOSS. ORD. 9. Gravissimum est illum, qui neminem læsit, esse aliorum ludibrium. *Ibid.*

10. Sanctus et verus minister Christi, etsi a malis ridetur, conculcari non potest, quia mente fixus in cœlo manet. Sup. *Matth.*, cap. 5, in illud : *Et conculcetur ab hominibus.*

S. GREG. MAG. 11. Cum derisio contra culpam nascitur, profecto nullum virtutis meritum in derisione generatur. Lib. 10. *Moral.*, cap 15.

12. Illum facit humana desiderio Deo proximum, quem ab humanis pravitatibus vitæ innocentia servat alienum. *Ibid.*

13. Timendum est ne etiam nobis cadentibus surgat, qui a nobis stantibus deridetur ; quamvis stare jam non noverit, qui non stantem noverit irridere. *Ibid.*, lib. 25, cap, 8.

14. Lingua irrisoria mordaciter loquitur, amicis præsentibus blanditur, de absentibus alloquitur, et quasi de tali astutia lætatur. Lib. 4, in *Registro*, indict. 43, cap. 58, ep. 14, *ad Joan. episc. Ravennæ.*

S. HIERONYM. 15. Difficile evadit opprobria, cui est amica justitia. *Prosec.*

16. Si quis enim pie vivere voluerit, iniqui protinus irrisione blasphemant. In *Regula*, cap. 19, *de Laude et detract.*

HUGO CARD. 17. Vir sanctus etiam irrisus, a charitate non cessat. Super *Tobiam*, cap. 2, in illud : *Increpabat eos.*

S. JOANNES CHRYSOST. 18. Animæ fortis et constantis est, posse obluctari derisoribus. Hom. 23, sup. *Gen.*

S. JOAN. CLIM. 19. Magnorum est, pati suis esse ludibrio. Gradu 25.

JOAN. TRITH 20. Derisio tanto gravius est peccatum, quanto major reverentia debebatur personæ, quæ illuditur. In cap. 7, *Regul. S. Bened.*, grad. 10.

21. Qui ad perfectionem tendere debet, ab omni irrisione se faciat alienum. *Ibid.*

S. NILUS ABB. MART. 22. In alterius infortunio ne rideas, ne a quibus non velis ridearis. *Parænes.* 136.

SALVIANUS. 23. Maxime a fidelibus viris non illi irrideri debent, qui se irrideri volunt. Libro 8, *de Gubern. Dei.*

S. ZENO EPISC. MART. 24. Non invidia, sed miseratione dignus est, qui illuditur. Serm. *de Livore.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 25. Irrisio injuria quædam est. Lib. 6 *Topic.*, cap. 3.

CICERO. 26. In rebus severis non est jocandi locus. Lib. 2, *de Divin.*

SENECA. 27. Si quando fatuo delectari volo, non est mihi longe quærendus, me rideo. Ep. 50.

28. Aut ridenda omnia, aut flenda sunt. Lib. 2, *de Ira*, cap. 10.

29. Nondum es felix, si te turba non deriserit. *De Moribus.*

30. Nondum felix es, si nondum te turba deridet. In suis *Proverb.*

DESERTIO DEI.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nihil gravius quam errantem a Deo deseri, ut se revocare non possit. *Prosec.*

2. Quia, cum Deus deserit hominem, ingruit diabolus, ita ut præcipitetur homo et in graviora prolabatur. Lib. 2, *de Cain et Abel*, cap. 9.

S. ANTONIN. 3. Nullum deserit Deus, nisi ille prius deserat Deum. Part. 2, tit. 5, cap. 11, § 2.

S. AUGUSTIN. 4. Te nemo, Deus noster, amittit, nisi qui dimittit ; et qui dimittit, quo it, aut quo fugit,

nisi a te placido ad te iratum? Lib. 4 *Confess.*, cap. 9.

5. Homo Deo sibi præsente illuminatur, absente autem continuo tenebratur; a quo non locorum intervallis, sed voluntatis aversione disceditur. Lib. 8, *de Genes. ad litt.*, cap. 12.

6. Anima, Deo deserente, moritur. Lib. 4, *de Trin.*, cap. 3.

7. Magna hominis miseria est cum illo non esse, sine quo non potest esse; in quo enim est, procul dubio sine illo non est, et tamen si ejus non meminit, eumque non diligit, cum illo non est. *Ibid.*, lib. 14, cap. 12.

8. A nullo quolibet homine recedit Deus, nisi prius ipse homo ab eo recedat. *De salutar. docum.*, cap. 54.

9. Mors animæ fit, cum eam deserit Deus; sicut corporis, cum id deserit anima; ergo utriusque rei, id est totius hominis mors est, cum anima, a Deo deserta, deserit corpus. Lib. 13, *de Civit. Dei*, cap. 2.

10. Tanto magis quisque deserit Christum, quanto magis diligit quod improbat Christus. *Ibid.*, lib. 21, cap. 27.

11. Tale bonum est Deus, ut nemini eum deserenti bene sit. *De Natura boni*, cap. 7.

12. Prævaricatorem legis lux deserit veritatis, qua desertus fit cæcus. *De Natura et gratia*, cap. 22.

13. Non est ullus ulli medius locus ut possit esse, nisi cum diabolo, qui non est cum Christo. Lib. 1, *de Peccat. meritis et remissione*, cap. 28.

14. Penitus extra Deum est quisquis, dum tempus est, corrigi noluerit. Sup. *Psalm.* VI, vers. 7.

15. Quanta miseria est longe esse ab eo, qui ubique est. Sup. *Psalm.* XCIX, in fine Præfat.

16. Non regionibus longe est quisque a Deo, sed affectibus. Amas Deum? prope es; odisti Deum? longe es; uno loco stans, et prope es, et longe es. Sup. *Psalm.* LXXXIV, vers. 10.

17. Christus tanquam homo a lapidibus fugit, sed væ illis a quorum lapideis cordibus Deus fugit. Tract. 43, sup. *Evang. Joan.*, de cap. 8, in illud: *Tulerunt lapides ut jacerent in eum.*

18. Sicut expirat corpus cum animam emittit, ita expirat anima cum Deum amittit. *Prosec.*

19. Deus amissus mors animæ est, anima emissa mors corporis; mors corporis necessaria, mors animæ voluntaria. *De Verbis Dom.*, serm. 6.

20. Qui conversum liberat, punit aversum. *Ibid.*, serm. 34.

21. Deus in nullo actu animam deserit sive pœna, sive præmio. *De Quant. animæ*, cap. 36.

22. Non deserta est anima a Deo, ut desereret illum; sed ut desereretur, deseruit. Lib. 13, *de Civit. Dei*, cap. 15.

23. Non deseritur amor, si ipse non deserat. Lib. 4, *Confess.*, cap. 11.

24. Fluctuabam et gubernabas me; ibam per viam seculi latam, nec deserebas me. *Ib.*, l.6,c.5.

25. In eodem opere malo, diabolus suggerit, homo consentit, Deus deserit. Lib. 23, *contra Faustum*, cap. 9.

26. Si deseris eum qui te fecit, et amas illa quæ fecit, deserto illo qui te fecit, adulter es. Hom. 38, *ex Homil. quinq.*, cap. 5.

27. Non nos deserit fons, si non deseramus fontem, Tract. 32, sup. *Joan.*

28. Cum times Deum, ne deserat te præsentia ejus, amplecteris eum. Tract. 9, sup. *Ep. Joan.*

29. Deus non deserit, si non deseratur. *De natura et gratia*, cap. 26.

30. Acerbissimus cruciatus apud eos, qui men- S. BASILIUS
te præditi sunt, est a Deo sejungi. Apud D. Joan. MAGNUS.
Damasc., lib. 1, *Parall.*, cap. 12.

31. Mentem quam divinum auxilium deserit, S. BERNARD.
quæcunque tentatio impetierit, subvertit. Serm. 2, sup. *Salve Regina.*

32. Mens, quæ ignorat abscessum Spiritus sancti patet seductioni. Serm. 17, sup. *Cant.*

33. It enim et redit Spiritus ille, et qui stat eo tenente, deserente cadat necesse est. *Ibid.*

34. Anima a Deo derelicta, reverti plerumque cupit, et non potest; tanta est in reditu difficultas. Serm. 84, sup. *Cant.*

35. Si Christum elongari contigerit, erit pigritanti animæ et laboriosior et periculosior via, dum nec odore recreari, nec certa possit agnoscere vestigia longius abeuntis. Ep. 341, *ad monachos S. Bertini.*

36. Deus fidelis socius est, nec deserit sperantes in se, nisi ipse prior deseratur. Lib. *Medit.*, cap. 7.

37. Sicut separatio a fonte vitæ, mors est et S. BONAVENT.
damnatio æterna; sic conjunctio cum illo est vita æterna. Sup. *Luc.*, cap. 18, in illud: *In sæculo futuro vitam æternam.*

38. Tanto est homo a Deo longius, quanto in vitiis profundius. Serm. 3, *Dom.* 2, *Quadrag.*

39. Hi toties Christum vendunt, qui quoties ipsum pro aliquo temporali relinquunt. Serm. 4, *Dom.* 5, *post Pent.*

40. Si amarum malum est reliquisse amicum, vel oculum, in infinitum amarius et confusibilius est? relinquere Deum. Serm. 1, *Dom.* 12, *post Pent.*

41. Tantum bonum est Deus, ut nulli bene sit, qui ab eo recedit. In *Centiloq.*, part, 1, sect. 33.

42. Amator mundi hujus, quanto amplius Dei

obliviscitur, tanto plus a Deo derelinquitur. In *Collat., de Contemptu sæculi.*

CASSIODORUS. 43. Tantum unusquisque a divinitate repellitur, quantum ejus peccata cumulantur. *Prosec.*

44. Quantitas enim delicti, mensura repudii est: dum tantum a Deo reus longior redditur, quantum numeroso crimine dilatatur. Super *Psalm.* v, vers. 15.

45. Sicut beati redduntur, ad quos propitius respicit Deus; ita infelices sunt, a quibus avertitur. Sup. *Psalm.* x.

46. Ille auctor justitiæ non potest illos derelinquere, qui ejus eligunt præcepta complere. Sup. *Psalm.* xxxvi, vers. 29 : *Non derelinquet sanctos suos.*

47. Necesse est homini dolor et tribulatio subsequatur, qui auctorem salutis reliquisse noscitur. Sup. *Psalm.* cvi, vers. 39.

48. Famulos suos virtus divina non deserit. Sup. *Psalm.* cxviii, vers. *Memor fui*, etc.

49. Dominus derelinquet illos, qui spem suam aut in propriis viribus, aut in alicujus hominis præsumptione posuerunt. Super *Psalm.* xxxiii, vers. ult.

S. CYRILLUS HIEROSOL. 50. Ab anima peccatrice Deus majori spatio elongatur, quam id quo cœlum a terra distat, et oriens ab occasu. Epist. *ad Augustin. de miraculis D. Hieronymi.*

DIDYMUS ALEX. 51. Quisquis extra rectam fidem conversationemque mandatorum Jesu fuerit, sine Deo est. Sup. *Ep.* II *Joan.*, cap. 1.

S. EPHRÆM. 52. Initium desertionis hominis, est recessus ab humilitate; qui autem a Deo deseritur, ab improbo spiritu præfocabitur. *De Recta vivendi ratione*, cap. 4.

S. EUSEBIUS, EMISS. 53. Nemo æstimet se a Deo deseri, cum traditur tentationi. Hom. in *Litaniis.*

S. FULGENT. 54. Juste deseritur a Deo, qui deserit Deum; et quia homo deserens Deum, peccat; deserens peccatorem Deus, justitiam servat. Libr. 1, *ad Monimum*, cap. 13.

GLOSS. INT. 55. Magnum est malum, a luce veritatis deseri. Sup. *Psalm.* ix.

56. Quem vident homines calamitatibus fatigatum, putant a Deo desertum. Sup. *Psalm.* lxx, in illud : *Deus dereliquit eum.*

GLOSS. ORD. 57. Nulla major dementia, quam Deum vivum deserere, et mortuis deservire. Sup. *Sapient.*, cap. 14.

S. GREG. MAG. 58. Cum ab auctore relinquimur, nec ipsa ulltenus destitutionis nostræ damna sentimus. *Prosec.*

59. Quo enim longe nos Conditor deserit, eo mens nostra insensibilius obdurescit, nulla quæ Dei sunt, diligit, nequaquam superna concupiscit, quantum lugenda sit, nescit. Lib. 9, *Moral.*, cap. 42, sup. illud Job, 10 : *Reversusque mirabiliter me crucias.*

60. Quem Deus liberare noluit, deserendo percussit. *Ibid.*, lib. 25, cap. 12, sup. illud Job. 34 : *Novit enim opera eorum.*

61. Nunquam Deus mentem deserit, quæ in peccatis se veraciter agnoscit. *Ibid.*, lib. 22, cap. 3.

62. Accessus recessusque Dei a mente nostra minime cognoscitur, quousque rerum alternantium finis ignoratur; quia et de tentatione incertum est, utrum probet, aut trucidet. *Prosec.*

63. Et de donis nequaquam deprehenditur, utrum hic desertos remunerent; an in via nutriant, ut ad patriam perducant. *Ibid.*, lib. 9, cap. 7.

64. Qui judicante Deo in malitiæ suæ cæcitate relinquitur, quasi intra semetipsum clauditur, ne cavendi locum inveniat, quem invenire minime meretur. *Ibid.*, lib. 11, cap. 5.

65. Nihil sumus si a Conditoris nostri protectione deseramur; quæ nimirum protectio minus necessaria creditur, si semper habeatur, sed utiliter plerumque subtrahitur, ut sibimetipsi homo, quam sine illa nihil sit, ostendatur. *Pros.*

66. Manus Dei aliquando nobis per adversa insinuat, quæ etiam nescientes nos in prosperis portat. *Ibid.*, lib. 23, cap. 19.

67. Unumquemque electum suum divina gratia tunc magis erudiendo custodit, cum quasi percutiens deserit. *Ibid.*

68. Sicut nemo obsistit largitati Dei vocantis, ita nullus obviat justitiæ relinquentis. *Pros.*

69. Includere Dei. est clausis non aperire; recludit itaque hominem Deus, quem in suorum operum tenebris relinquit. *Ibid.*, lib. 11, cap. 5.

70. Tendentem ad justitiam nequaquam in tentatione Conditor deserit; quia per infusionem gratiæ etiam operantem prævenit. *Ibid.*, lib. 9, cap. 29.

71. Quis valet Deo recedente requiescere, cum solus ipse sit requies, a quo quisque quanto longe fuerit, fit tanto inquietus? *Ibid.*, lib. 13, cap. 3.

72. Si quosdam Deus peccantes deserit, eisdem tamen ipsis adest per judicium, quibus deesse cernitur per adjumentum. *Ibid.*, lib. 16, cap. 3, sup. illud *Job* 22 : *An cogitas, quia Deus excelsior?* etc.

73. Fortem me inter virtutes credidi, sed quantæ infirmitatis sim, derelictus agnovi. Part. 4 *Pastor.*, cap. 5.

74. Tanto majores redemptori gratias referunt justi, quanto vident in aliis, quod ipsi perpeti (si essent relicti) potuerunt. Hom. 40, sup. *Evang.*

75. Magna vindicta est, quæ ex districtione procedit interni examinis, quando reproba mens sic projicitur, ut quod male deliberat, agere permittatur. Lib. 4, in 1 *Reg.*, cap. 1, sup. illud : *Non abjecerunt te, sed me.*

76. Qui a Deo avertitur et prosperatur, tanto perditioni fit proximus, quanto a zelo disciplinæ invenitur alienus. Hom. 12, sup. *Ezech.*, sup. illud *Proverb.* 1 : *Aversio parvulorum interficiet eos.*

77. Deus electos suos per spiritualem præsentiam nunquam deserit, cum stantibus permanet cum abeuntibus recedit. Lib. 1, in I *Reg.*, cap. 1.

HUGO CARD. 78. Neminem dimittit Deus, nisi prius dimissus. Sup. *Hierem.*, cap. 3.

79. Suos ad tempus Dominus relinquit, ut probet qui sint ejus, et ut postea gratior sit consolatio. Sup. *Job*, cap. 30.

S. INNOC. III. 80. Deus dupliciter hominem derelinquit, et discedit ab illo ; quando subtrahit ei defensionem, deserendo illum ad pœnam ; et quando subtrahit ei gratiam, deserens illum in culpa. Sup. *Psalm.* XXXVII, vers. : *Ne discesseris a me*, etc.

81. Sic Deus illum aliquando derelinquit, a quo ipse minime derelinquitur; nam relictus Job ad pœnam, innocentiam non reliquit; sic Dominus illos solummodo deserit, qui deserunt ipsum. *Ibid.*

82. Quosdam derelinquit Deus ad tempus, aliquos derelinquit in perpetuum. *Ibid.*

JOAN. CASS. 83. Recedere a Deo, perniciosum et præsens exitium est. *Collat.* 23 *abbat. Theonæ.*, cap. 9.

S. JOANNES CHRYSOST. 84. A Deo derelinquuntur, qui per iniquitatem illum prius dereliquerunt. Serm. 4, sup. *Ep. ad Rom.*

S. JOANNES DAMASC. 85. Nihil exitiosius est quam a Deo deseri; ut nulla nostri cura et providentia tangatur. *Prosec.*

86. Nec ullum ob gravissima crimina gravius supplicium irrogari potest, quam ut quispiam a Deo deseratur et orbetur.

87. Qui enim servatoris Dei ope ac præsidio caret, hic sub hostium ac prædonum potestate est. Libro 1 *Parall.*, cap. 12.

S. ISID. HISP. 88. Deserente Deo, nullum pœnitere perspicuum est. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 15, sent. 1.

89. Qui Dei secreto et justo judicia deseritur homo, perdendus in potestate dæmonum relinquitur. *Prosec.*

90. Nam revera quem Deus deserit, dæmones suscipiunt. *Ibid.*, sent. 3.

91. Plerumque utile est arrogantibus deseri a Deo, quatenus suæ infirmitatis conscii, ad humilitatem redeant, et humiles post casum existant. *Ibid.*, lib. 3, cap. 23, sent. 14.

92. Qui Deum deserit, dignus est ut sit exhæres, et ejus nomen de familia Christi in perpetuum deleatur. Lib. 5, *de Divin. inst.*, cap. 19. LACT. FIRM.

93. Nemo a Deo deseritur, nisi ipse se prius deserat. *De triumphali Christi agone*, cap. 6. S. LAURENT JUSTIN.

94. Magnum quid videtur homo, cum Dei adest auxilium ; a quo derelictus, naturæ suæ agnoscit imbecillitatem. Orat. 8, *de Superbia.* S. NILUS ABB. MART.

95. Nihil in possessione Dei felicius, et Deo similius; nihil in amissione miserius, et Deo dissimilius. Lib. 6, *ep. ult.* PETR. CELL.

96. Qui emittitur, redire non vetatur; quem autem Deus expellit, is æterno damnatur exilio. Lib. *de Cherubin.* PHILO JUD.

97. Maxima calamitas, a Deo deseri. *De confus. linguar.*

98. Postquam divina providentia quis est privatus, facile patet inimicorum insultibus. Super III *Reg.*, quæst. 35. S. THEODORET.

99. Unde ostendis me mihi, quid sum, quid fui, et quo deveni; quia nihil sum et nescivi; si mihi ipse relinquor, ecce nihil et tota infirmitas, si autem subito me respexeris, statim fortis efficior et novo repleor gaudio. Lib. 3, *de Imit. Christi*, cap. 8, sect. 1. THOMAS A KEMPIS.

100. Qui confidit in Domino, non deseretur ab eo, in quacunque tribulatione fuerit. In *Hortulo Rosar.*, cap. 11,

101. Nullum æque grave et acerbum est supplicium, ac a Deo abalienari, et a dulcissima ipsius facie abjici. Lib. 1. in *Vita SS. Barlaam et Josaphat.*, cap. 8. IN VITIS PATR.

Vide etiam tit. *Felicitas*, sent. 82, 84; *Flagellum Dei*, sent. 54, 141; *Gratia Dei*, sent. 172; *Luctus*, sent. 8; *Præsentia Dei*, sent. 44; *Superbia*, sent. 59, 174.

DESIDERIUM.

Definitio. Desiderium quid est, nisi rerum absentium concupiscentia ; Super *Psalm.* CXVIII, conc. 8, super illud : *Concupivit anima mea desiderare*, etc. S. AUGUSTIN.

Desiderium est appetitus boni futuri nondum adepti. Sup. I, *B. Petri*, cap. 1, art. 2. DIONYSIUS CARTHUS.

Comparatio. Sicut ex otio desidia gignitur, ita ex actione desiderium generatur. Lib. 3, *Pharetræ*, cap. 24. S. BONAVENT.

Sicut pluvia in terram descendens elevat semina, sic tribulatio animam intrans erigit desiderium. *Ibid.*, cap. 47.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Non testimoniis sua vota solatur qui quod optat, nescit credere. *De Joseph*, cap. 4. S. AMBROSIUS.

2. Quidquid est desiderabile, si non contingat

desideranti, deficit; quanto longius est illud quod desideratur, tanto magis deficit, qui desiderat. *Pros.*

3. Quo diutius abest quod desideratur, eo expectantis desideria majore quadam vi amoris ignescunt; caro deficit, sed cupiditas alitur et augetur. *Psalm.* CXVIII, serm. 11. vers. 1.

4. Desideria pati et non vinci, illustris viri est et perfecti. Sup. I *Cor.* 7, in illud : *Melius est nubere, quam uri.*

S. ANSELMUS. 5. Dilata non minuuntur, sed magis crescunt desideria. In *Meditationibus.*

S. ANTONIN. 6. Sicut pravum est cor, ita et prava ejus desideria. Parte 2, *Summæ*, tit. 4, cap. 5.

S. AUGUSTIN. 7. Vis desideriorum facit tolerantiam laborum et dolorum. *De Patient.* cap. 4.

8. Motus desideriorum, malorum, si consentientem traxerit atque illexerit, concipit paritque peccatum. Libro 6, *contra Julianum*, cap. 11.

9. Desiderium tuum, oratio tua est; et si continuum desiderium, continua oratio; si non vis intermittere orare, noli intermittere desiderare. Sup. *Psalm.* XXXVII, vers. 9.

10. Omnis, qui sibi vult aliqud præstari, in ardore est desiderii; quia ipsum desiderium sitis est animæ. Super *Psalm.* LXII, vers. 2 : *Sitivit anima mea.*

11. Quanta desideria sunt in cordibus hominum? alius desiderat aurum, alius desiderat argentum, alius desiderat possessiones, alius desiderat hæreditates, alius amplam pecuniam, alius multa pecora, alius domum magnam, alius uxorem, alius honores, alius filios, ardent omnes homines desiderio. *Ibid.*

12. Qui desiderat, etsi lingua taceat, corde cantat; qui autem non desiderat, quolibet amore, quolibet clamore aures hominum feriat, mutus est Deo. Sup. *Psalm.* LXXXVI.

13. Ardentibus spiritualibus desideriis, carnalia desideria sine dubitatione frigescunt. Sup. *Psalm.* CXVIII,

14. Desiderio bono levamur ad Deum, et desiderio malo ad ima præcipitamur. Super *Psalm.* CXXII.

15. Desiderium sinus cordis est. Tract. 40, super *Joan.*, de cap. 8.

16. Desideras Deum? desiderari potest, concupisci post, suspirari potest, in illum potest digne cogitari, sed vobis explicari non potest. *Ibid.*, tract. 34, de cap. 8.

17. Tota vita Christiani boni, sanctum desiderium est. Tract. 4, sup. *Ep. Joan.*, de cap. 3.

S. BERNARD. 18. Vicus, quidam pravi desiderii et delectationis terrenæ volare non paritur mentem, et citius retrahit si forte aliquando sublevetur. Serm. 2, *Vigil. Nativ.*

19. Subtractio rei quam amas, augmentatio desiderii est; quod ardentius desideras, cares ægrius. Serm. 51, super *Cant.*

20. O modicum et modicum! ô modicum longum! pie Domine, modicum dicis, quod non videmus te : salvum sit verbum Domini mei, longum est, et multum valde nimis; verumtamen utrumque verum et modicum meritis non modicum votis. *Ibid.*, ser. 74.

21. Mens instabilis et inquieta, dum semper nititur apprehendere quod appetit, desideriis suis circumagitata nunquam requiescit. *De Inter. domo*, cap. 55.

22. Qui desiderat quod assequi non potest, miser est. Libro *de Amore Dei*, verbo *Est amor.*

23. Qui desiderat, semper amat desiderare; et qui amat, semper desiderat amare; et desideranti et amanti quod desiderat et amat tribuere, hæc est vita æterna. *Ibid.*

24. Impatiens desiderium quo amplius differtur, ignescit. Serm. *de Virginibus.*

25. Quod bonum est, ab omnibus desideratur. BOETIUS.
Libro 3, *de Consolat. Philos.*, prosa 11.

26. Expecta cum patientia, ut crescant tua de- S. BONAVENT.
sideria. In *Soliloq.*, cap. 4.

27. Cum desideras quod non habes, cogita quasi habueris, et jam fraudatus inde fueris, et modo pertransierit. *Prosec.*

28. Cum autem habes quod desideras, noli nimis inniti ei per delectationis affectum; sed cogita quod cito pertransiet, et nihil post se relinquet, nisi vestigia dolorum. Libro 1. *de Profect. Relig.*, cap. 37.

29. Nemo desiderat, nisi qui concupiscit; nec CASSIODORUS.
concupiscit, nisi qui desiderat. Sup. *Psalm.* CXVIII, vers. *Concupivit anima mea desiderare*, etc.

30. Desiderium virtutis si operari renuit, neque FRANCISCUS
verum desiderium est. In *Annot. sup. Psalm.* IV. TITELM.

31. Res desiderata tanto amplius cupitur, quan- GLOSS. DECR.
to amplius subtrahitur. In *Decret. Gratiani.*

32. Animus dolentis cogente mœstitia per di- GLOSS. ORD.
versa desideria vagatur; in nocte diem, in die vesperam desideret; quia dolor non sinit placere quod adest; et jam hoc expertus grave consolante desiderio, aliud expectat, sed nec sic dolor finitur. Super *Job*, cap. 7.

33. In corde negligentium prurientia terrena desideria pullulant vitiorum. Sup. *Proverb.*, cap. 24.

34. In desideriis est omnis otiosus. *Ibid.*

35. Ubi charitas deficit, desiderium mali crescit. Super *Epist. ad Romanos*, cap. 7.

36. In terrenis desideriis oculos mentis claude-
re, in pulvere dormire est. Lib. 15, *Moral.*, cap. S. GREG. MAG.
34.

37. Fructum non habent lamenta, quæ student cum gemitu desiderare peritura. *Ibid.*, lib. 11, cap. 5.

38. Animarum verba sunt ipsa desideria. *Ibid.*, lib. 2, cap. 4.

39. Magnum desiderium, est magnus clamor; tanto minus clamat quis, quanto minus desiderat. *Ibid.*

40. Carnis vita per momenta deficit, et tamen carnale desiderium crescit. *Ibid*, lib. 10, cap. 13.

41. Cum mors impios subtrahit, eorum profecto desideria cum vita terminantur. *Ibid.*

42. Ferocia sunt terrena desideria, quæ non solum contra præcepta Conditoris, sed sæpe etiam contra percussionum verbera, duram atque insensibilem mentem reddunt. *Ibid* , libro 6, c. 11.

43. Omne desiderium pœna est, cum differtur. *Ibid.*, lib. 9, cap. 15.

44. Sæpe perversus quisque quanto citius pervenit ad desiderium, tanto facilius rapitur ad tormentum. *Ibid.*, lib. 15, cap. 13, sup. illud Job, 20: *Et cum habuerit quæ concupierat*, etc.

45. Non ex desiderio, sed ex necessitate postulatur; nam valde superbire est, extra metas inopiæ aliquid desiderare. *Ibid.*, lib. 21, cap. 11.

46. Electorum desideria, dum premuntur adversitate, proficiunt; sicut ignis flatu premitur, ut crescat; et unde quasi extingui cernitur, inde roboratur. *Ibid.*, lib. 26, cap. 10.

47. Desideria justorum excitantur in certamine, ut majoribus cumulentur præmiis in retributione; labor protrahitur, ut crescat corona victoriæ. *Ibid.*, cap. 15.

48. Religiosis desideris facile sit præbere consensum, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Libro 1, in *Registro*, indict. 9, cap. 52, ep. 52, *ad Joannem episcop. Surrentinum.*

49. Omne desiderium in pœnam convertitur, si non cito evenerit quod optatur. In *septem Psalm. pœnit.*, super *Psalm.* III, vers. 9.

S. HIERONYM. 50. Desiderium desiderio restinguitur. Ep. 22, *ad Eustoch.*

51. Quidquid licet, minus desideratur; quidquid non licet, fomentum accipit desiderii. Ep. 29, *ad Algasiam*, quæst. 8.

52. Quidquid non licet, magis desideratur. Libro 3, super *Oseam*, cap. 13, sup. illud: *De manu mortis liberabo eos.*

53. Omne desiderium sive bonum, sive malum sit, ubi ad effectum pervenerit, delectat animam. Libro 2, sup. *Prov.*, cap. 13, sup. illud: *Desiderium si compleatur*, etc.

HUGO A S. VICTORE. 54. Nihil sine causa appeti debet; nec desiderium trahit, quod utilitatem non promittit. *De scriptur. et scriptor.*, cap. 13.

HUGO CARD. 55. Quanto quis magis servit Deo, tanto amplius desideria multiplicantur. Sup. *Genes.*, c. 26.

56. Desideria meditationibus copulantur, et inde concipiuntur fœtus varii bonorum operum. *Ibid.*, cap. 31.

57. Discretus sis et caveas, ne ardor desiderii te decipiat. Super *Ezech.*, cap. 4.

IDIOTA. 58. Nihil est laboriosius in hoc mundo, quam terrenis æstuare desideriis. Libro 1, in *Contemplat. de amore Dei*, cap. 33.

S. INNOC III. 59. Tria maxime solent homines desiderare, opes, voluptates, honores; de opibus prava, de voluptatibus turpia, de honoribus vana procedunt. Lib. 2, *de Contemptu mundi*, cap. 1.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 60. Male desideratur quod in damnum salutis assumitur. Serm. *de Jacob et Esau.*

61. Desiderium tum primum jucunditatem parit, cum sisti cœperit. Ser. 12, sup. *Ep. ad Rom.*

62. Corrumpunt animas secularia desideria. Homil. 28, super *Epist. ad Hebr.*, in *Moral.*

JOAN. TRITH. 63. Malum desiderium est, quod a Deo alienum est. In cap. 7, *Regul. S. Bened.*, grad. 1, verbo *Malum.*

64. Desideria sancta, in dilectione crescunt; si autem in dilectione deficiunt, desideria sancta non sunt. *Ibid.*

S. ISID. HISP. 65. Quid in hac vita laboriosius, quam terrenis desideriis æstuare? aut quid hic securius, quam hujus sæculi nihil appetere? Lib. 3, *de Summo bono*, cap. 16, sentent. 7.

LACT. FIRM. 66. Animus per se multa desiderat, quæ ad officium fructumve corporis non redundant; eaque non fragilia, sed æterna sunt, ut fama virtutis, ut memoria nominis. Lib. 7, *de Divin. inst.*, cap. 6.

S. LAUR. JUST. 67. Desideriis nutritur amor, desideria autem ab amore, tanquam calor ab igne prodeunt. *De Discipl. monast. conversat.*, cap. 6.

68. Solerter nostra sunt probanda desideria, absque tamen fraude, et cunctatione curiositatis ne forte sub devotionis germine, deceptionis lateat coluber. In *Fasciculo amoris*, cap. 2.

69. Non omni spiritui est credendum, neque cuncta desideria, quæ bona in se censentur sunt opere perficienda. *De obedient.*, cap. 26.

S. LEO I. 70. Fugiantur desideria jam jamque peritura; quis fructus est, quæ utilitas ea indesinenter cupere, quæ etiamsi non deserant, deserenda sunt? Serm. 5, *Epiphan.*

71. Quamvis caducum incertumque sit quod cupitur, libentius tamen suscipitur labor pro desiderio voluptatis, quam pro amore virtutis. Ser. 11, *Quadrages.*

S. PETR. DAM. 72. Quid in hac vita laboriosius, quam terrenis desideriis æstuare? quid quietius atque suavius,

quam hujus sæculi nihil prorsus appetere. Lib. 2, ep. 5, *ad Hildebrand.*

S. PROSPER. 73. Desiderare ea, quæ sint animæ periculosa, et maxime quod cum murmure postulatur, impium est. *Pros.*

74. Fugiat anima tali desiderio Deum offendere, si terram promissionis cupit intrare. *De Promiss.*, part. 2, cap. 8.

RICH. A S. VICTORE. 75. Nihil inferius in homine, nihil infirmius, carnali desiderio. Parte 1, tract. 1, *de Statu inter., hom.*, cap. 3.

75 bis. Regium profecto animum gerit, qui desideriis suis imperare consuevit. Part. 1, libro 1, *de Erudit. hom. inter.*, cap. 2.

76. Nihil sic afficit animum, quomodo impatiens desiderium. Parte 1, *de Benjamin. minore*, cap. 73.

76 bis. Etiam permodica admodum morula, impatienti desiderio satis est molesta. Parte 1, libro 4, *de Contemplat.*, cap. 15.

77. Finis desiderii, satietas est. Parte 1, *de Gradibus charit.*, cap. 2.

ROBERTUS BELLARM. 78. In vera felicitate sola, quiescere potest desiderium nostrum. Sup. *Psalm.* CIV, vers. 4.

S. THOMAS AQUINAS. 79. Ubi major charitas, ibi est majus desiderium. Parte 1, quæst. 12, art. 6.

80. Desiderium facit desiderantem aptum et paratum ad susceptionem desiderati. *Ibid.*

81. Verbis et aliis signis ad augendum desiderium sanctum, nosipsos acrius excitamus. 2, 2, quæst. 83, art. 12.

S. VINCENT. FERRARIUS. 82. Quanto aliquid magis desideratur, tanto ejus absentia est molestior. Serm. 3, *Dom.* 1, *Adventus.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 83. Desiderium quo tardius et rarius venit, eo crebrius et celerius pervenit. Libro 4, *de Arte rhetor. ad Herenn.*

84. Omnia desiderata magis, quam assidue percepta delectant. Orat. 27, *ad Quirites.*

MIMUS PUBL. 85. Etiam celeritas in desiderio mora est. In suis *Sent.*, sent. 105.

SENECA. 86. Optimum inter pietatem et rationem temperamentum est, et sentire desiderium, et opprimere. *De Consolat. ad Helviam*, cap. 15.

87. Alienum est, omne quidquid optando venit. Ep. 8.

88. Id opta, quod optari coram bonis potest. *De Quatuor virtut.*

SIXTUS PHILOSOPHUS. 89. Opta tibi evenire, non quod vis, sed quod expedit. Sent. 80.

90. Grandem pœnam putato, cum in desideriis desiderata succedunt; nunquam enim sedat desiderium adeptio desideratorum. *Ibid.*, sent. 266.

Vide etiam titul. *Delectatio*, sent. 32; *Differentiæ*, sent. 27; *Difficultas*, sent. 27; *Dilatio*, sent. 35, 38, 42, 43, 45, 47, 49, 52, 53, 54, 74; *Oblivio*, sent. 22; *Petitio*, sent. 49, 69, 75; *Providentia Dei*, sent. 77.

DESPERATIO.

S. BONAVENT. *Definitio.* Desperatio est voluntas gravedinem reprimens de adjutorio, ad perficienda agenda diffidens, sive de remuneratione divina propter sustinentiam gravedinis, quæ est in explendis præceptis diffidens. Parte 1, *Centiloquii*, sect. 21.

HUGO A S. VICTORE. Desperatio est ad vitæ statum, vel virtutum reditum fracta spei gubernatio; vel est spei de salute aut venia obtinenda abjectio. *De Fruct. carnis et spirit.*, cap. 7.

JOAN. GERS. Desperatio est, qua quis expectat futurum malum, aut non adeptionem boni contra dictamen rectæ rationis. Parte 4, in *Descript. termin.*, cap. *Temperantia.*

PETRUS LOMBARDUS. Desperatio est, qua quis diffidit penitus de bonitate Dei æstimans suam malitiam divinæ bonitatis magnitudinem excedere. Libro 2, sent. dist. 43.

S. THOMAS AQUINAS. Desperatio est motus voluntatis inde nascens, quod quis existimet Deum peccatori pœnitenti veniam denegare. 2, 2, quæst. 20, art. 1.

CICERO. Desperatio est ægritudo animi sine ulla rerum expectatione meliorum. Libro 4, *Tusc. quæst.*

HUGO CARD. *Divisio.* Duplex est desperatio, bona scilicet et mala; bona, qua desperatur de mundi amicitia; mala, qua desperatur de Dei misericordia. Prima separat a mundo, secunda separat a Deo. Super *Job.*, cap. 7.

Duplex est desperatio de vulnerato, vel quando non sentit vulnus, vel quando nimis sentit; prima non quærit medicum, secunda non sustinet. Super *Genes.*, cap. 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nemo diffidat, nemo veterum conscius delictorum præmia divina desperet; novit Dominus mutare sententiam, si tu noveris emendare delictum. Lib. 2, sup. *Luc*, cap. 1.

S. ANSELMUS. 2. Nobis lapsis non est desperandum, nec confessio dimittenda, quia non habemus Pontificem austerum vel dedignantem, sed misericordem; non a nobis remotum, sed naturæ nostræ participem. Super *Epist. ad Hebr.*, cap. 4, in illud: *Non habemus pontificem*, etc.

S. ANTONIN. 3. Desperare nemo debet in hac vita, quia misericordia Dei est infinita. Parte 1, tit. 6, cap. 8, § 1.

4. Desperatio est filia acediæ. Parte 2, tit. 9, *de Accdia*, cap. 15.

S. ANTONIUS DE PADUA. 5. Desperationis nulla prodiendi est facultas;

quia dum quisque peccatum amat, futuram gratiam non sperat. Serm. 1, *post Epiphaniam.*

AUGUSTIN. 6. Quisquis non credit dimitti sibi posse peccata, fit deterior desperando, quasi nihil illi melius quam malum esse remaneat, ubi de fructu suæ conversionis infidus est. Libro 1, *de Doctr. christiana*, cap. 18.

7. Nemo de Dei pietate diffidat, quoniam major est misericordia, quam nostra miseria. *De Spirit et anima*, cap. 6.

8. Quia de Deo non præsumit veniam, non animadvertit plus peccato suo Dei posse clementiam. *Prosec.*

9. Ille solus diffidat, qui tantum peccare potest, quantum Deus bonus est; cum sit autem nullus, qui hoc possit; qui timet de se malo, præsumat de meliore. *De Vera et falsa pœnit.*, cap. 5.

10. Quid infelicius illo, qui perdit fidem, et desperatione languescit? desperatio enim est animæ infelicis. *De amicitia*, cap. 13.

11. Desperatio et spes in peccatore metuenda est. Desperat ut peccet, sperat ut peccet; utrumque metuendum est, utrumque periculosum. Væ a desperatione, væ a perversa spe. Sup. *Psalm.* CXLIV, vers. 8. *Misericors et miserator Dominus.*

12. Nemo desperet, nemo de se præsumat; et desperare malum est, et de se præsumere; sic noli desperare, ut eligas de quo debeas præsumere. Tract. 49, super *Evang. Joan.*, de cap. 11.

13. Ne desperando augeamus peccata, propositus est pœnitentiæ portus; rursus ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus. *Ibid.*

14. Quod si male fecisti, emenda dum potes, dum est licentia pœnitere; veniam non desperes, si ad meliora convertaris, quia desperatio pejor est omni peccato. *Prosec.*

15. Nullatenus de Dei misericordia desperetis, nec post centum peccata, nec post mille crimina; quia nulla est tam grandis culpa, quæ pœnitendo non habeat veniam. *De rectitud. Catholicæ conversat.*

16. Nemo desperet; Judam traditorem non tam scelus quod commisit, quam indulgentiæ desperatio fecit penitus interire. *Prosec.*

17. Illi qui desperant de indulgentia Dei, ipsa desperatione intus se suffocant, ut eos Spiritus sanctus visitare non possit. Hom. 26, *ex quinquagint. hom.*

18. Peccatorum multitudo non adducit in desperationem, sed impietas. *Prosec.*

19. Impiorum est enim desperare salutem, et contemnere, cum in profundum venerint malorum, non peccatorum. Ser. 1. *Vigil. Pent.*

BERNARD. 20. Caro putrida putredini proxima est; et qui confunditur vehementius et tabescit, propè est ut desperet. Serm. 4, *de Assumpt.*

21. Qui de peccati venia desperat, plus se de desperatione, quam de peccato damnat. Ser. 1, *ad Sororem.*

22. De multitudine peccatorum desperatio nascitur; ex desperatione vero absque ulla reverentia peccatorum fræna laxantur. Hom. 13. S. CÆSARIUS ARELAT.

23. Nemo desperet, sed nemo male speret; desperat, qui credit quod etiamsi pœnitentiam agat, divina misericordia non indulgeat; male autem sperat, qui se post multa tempora ad pœnitentiæ medicamenta reservat. *Ibid.*

24. O homo, quicunque ille es qui desperas, peccatorum tuorum multitudinem attendis, et omnipotentiam cœlestis medici non attendis! *Ibid.* Hom. 14.

25. Nemo nec post centum peccata, nec post mille crimina de Dei misericordia desperet; sic tamen non desperet, ut sine ulla mora Dominum sibi propitiare festinet; ne forte, si consuetudinem peccandi fecerit, etiamsi velit, jam se a diaboli laqueis liberare non possit. *Ibid.*

26. Nemo desperet de sua salute; Petrus princeps Apostolorum excellentissimus, coram ancilla ter negavit Dominum, sed ad se rediens flevit amare. *Catech. mystagog.* 2. S. CYRILLUS HIEROSOL.

27. Nihil execrabilius desperatione, quam qui habuerit, et in generalibus hujus vitæ laboribus, et quod pejus est, in fidei certamine constantiam perdit. Super *Proverb.*, cap. 24, in illud: *Si desperaveris*, etc. GLOSSA ORD.

28. Gravi desperationis stimulo mens percutitur, cum supernæ iræ tribulationibus premitur, et linguarum foris opprobriis urgetur. In Præfat. sup., cap. 3. *Job.* S. GREG. MAG.

29. Nihil tam offendit Deum, quam desperatione meliorum hærere prioribus. Ep. 46, *ad Rustic.* S. HIERON.

30. Desperatio incredulitatis indicium est. *Ibid.*

31. Qui desperat salutem, non putat futurum judicium; quod si metueret, utique bonis operibus se judici præpararet. *Ibid.*

32. Nihil sic offendit Deum, quam post peccata erecta cervix, et ex desperatione contemptus. Lib. 5, super *Isaiam*, cap. 22, sup illud: *Et vocabit Dominus*, etc.

33. Nihil execrabilius desperatione, quam qui habuerit, constantiam fortitudinis perdit. Libro 2, sup. *Prov.*, cap. 24, super illud: *Si desperaveris lapsus*, etc.

34. Licet peccator sis, noli desperare; licet terrenus sis, licet ambules in terra. Multi de terra, cœli fiunt, et multi de cœlo terra; infelix Judas cœlum fuit, et factus est terra; Paulus Apostolus

eo tempore, quo persequebatur Ecclesiam, terra erat, confessus est, et cœlum factus est. Nec qui cœlum est, debet esse securus; nec qui terra est, debet desperare de vita. Sup. *Psalm.* CXXXIII, vers. *Qui fecit cœlum et terram.*

35. Incumbit virtuti sæculi, qui desperat de adjutorio Dei Super *Marc.*, cap. 14, in illud: *Vigilate et orate.*

HUGO CARD. 36. Utilitas est, ut discamus Deum timere, et in adversitatibus non desperare. In *Prologo*, sup. lib. *Judic.*

37. Nullum peccatum tantum imminuit fortitudinem mentis, sicut desperatio; tollit enim spem quæ est anchora et fortitudo animæ. Super *Proverb.*, cap. 24.

S. INNOC. III. 38. Nullus pro multitudine vel magnitudine peccatorum desperet; quia Deus non solum recipit pœnitentes, verumetiam attrahit peccatores. Serm. 1, *de Convers. S. Pauli.*

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 39. Peccator cum desperaverit, perit. Hom. 1, sup. *Psalm.* L.

40. Noli desperare; si impius es, cogita Publicanum; si immundus es, attende meretricem; si homicida es, perspice latronem; si iniquus es, cogita Paulum blasphemum. *Prosec.*

41. Occidisti? pœnitere; mœchatus es? confitere, cecinisti? resurge; dum vivis, dum spiras, etiam in ipso lecto positus, etiam exanimans, pœnitere; non impeditur temporis angustia misericordia Dei. Hom. 2, sup. *Psalm.* L.

42. Nemo qui male vixit desperet, cum ante primos etiam possit volitare; nemo qui virtutem colit, confidat ac dormitet, ne meretrix quæpiam antevertat. Hom. 68, sup. *Matth. Oper. perf.*

43. Non tantos peccatum, quantos desperatio perdidit. *Ibid.*, hom. 87.

44. Animo desperato nihil pejus, quamvis signa, quamvis miracula videat in eadem perstat pertinacia. Homil. 54, super *Joan.*

45. Qui de se desperat, audax fit. Homil. 17, super *Acta Apost.* in *Morali.*

46. Ille revera desperatione dignus est, qui de seipso desperat, ille nullam salutis spem habet *Ibid.*, homil. 24, in *Morali.*

47. Nemo malus desperet, nemo bonus nimium sibi confidat; sed ille trepidus, hic alacris esto. Homil. 38, sup. I *Cor.*

48. Nihil desperatione deterius. Homil. 6, *de Pœnit.*

49. Perniciosa desperatio est; cadentem resurgere non sinit, et stantem cadere facit. *Ibid.*

50. Stantem confidere, et desperare jacentem, perditio animarum est. *Ibid.*

51. Pondus peccati deprimit desperantem. In set. *de Pœnit.*

52. Diabolus omnem lapidem movet, quo in peccatoribus alte radicem agat cogitatio desperationis. Ep. 5, *ad Theodor. lapsum.*

53. Radix et mater desperationis, ignavia est, nam ignavia desperationem parit. *Prosec.*

54. Nunquam qui non torpescit, in deperationem proruet. Ep. 5, *ad Theodor. laps.*

55. Noli desperare, quoniam plus peccabis desperando, quam superbe cadendo. Super *Prolog. Regul. S. Bened.*, cap. 2, text. 19. JOAN. TRIT

56. Prima via solutis est, declinare culpam; secunda, non desperare veniam. *Pros.*

57. Sceleratior omnibus Judas factus est, quem non pœnitentia duxit ad Dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. In cap. 4, *Reg. S. Bened.*, verbo *Prima.*

58. Perpetrare flagitium aliquod, mors animæ est; sed desperare, est in infernum descendere. Lib. 2, *de Sum. bono*, cap. 14, sent. 2. S. ISID. HI

59. Sæpe diabolus eos, quos converti ad pœnitentiam aspicit, immanitate scelerum percussos, ad desperationem deducit; ut subtracta spe veniæ trahat in diffidentiam, quos non potuit retinere perseverantes in culpa. *Ibid.*, sent. 3.

60. Nullus desperare debet veniam, etiamsi circa finem vitæ ad pœnitentiam convertatur; unumquemque enim Deus de suo fine, non de vita præterita judicat. *Ibid.*, sent. 6.

61. Nullatenus de misericordia desperes, habeto fiduciam, non desperes remedium sanitatis. *Prosec.*

62. Qui enim de venia desperat, plus se desperatione, quam de commisso scelere damnat.

63. Desperatio auget peccatum, desperatio pejor est omni peccato. Lib. 1, *de Synonym.*

64. Etiamsi quis deliquerit, in desperationem non decidat; sed a peccandi consuetudine spei indulgentia resipiscat. Super *Cantic.*, cap. 6, explicat. 147. S. JUST OR LITAN.

65. Nemo desperandus est, dum in hoc corpore constitutus est: quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore proficitur. Ep. 92, *ad Rustic. Narbonens. episc.*, cap. 6. S. LEO I

66. Qui de misericordia desperat, Deum bonum et veracem esse negat, et in Spiritum sanctum blasphemus est. In *canone Vitæ spirit.* cap. 2. LUDOVICUS BLOSIUS

67. Plurimos desperatio interficit, qui hoc solum metuunt, ne non possint continere. Serm. 58, *de Sancto Andræa.* S. PETR. D

68. Non est peccatorum desperare, sed impiorum; nec magnitudo criminum in desperationem adducit animam, sed impietas. *Opuscul.* 7, cap. 23.

69. In desperatis rebus gloriosum est fortiter agere. *Opuscul.* 18, cap. 4

S. PROSPER. 70. Sicut malum est præsumptione erigi, ita malum est desperatione demergi. Super *Psalm.* CXXXVIII, vers. 7.

RICH. A S. VICTORE. 71. Malum desperationis, animum non tam tumidum, quam timidum reddit ; non tam solet attollere, quam dejicere. Part. 1, lib. 3, *de Erudit. hom. inter.*, cap. 19.

VALERIAN. 72. Nunquam ille bene iter ardui montis aggreditur, cui desperatio dominatur. Hom. 3, *de Arcta vita.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 73. Non adhibeas in consilium cogitationum tuarum desperationem. Libro 6. Ep. 1, *ad Torquatum.*

SENECA. 74. Desperatione ultima in furorem animus impellitur. Libro 4 *Controvers.* 29.

Vide etiam tit. *Adversitas*, sent. 4 ; *Confidentia.* sent. 27 ; *Impudentia*, sent. 22 ; *Peccatum veniale*, sent. 26 ; *Pœnitentia*, sent. 308, 310 ; *Præsumptio*, sent. 36 ; *Religiosus*, sent. 96 ; *Verecundia*, sent. 28.

DETRACTIO.

ANSELMUS. *Definitio.* Detractio est aliorum bene gesta opera, vel in malum vitiose mutare, vel invidendo fallaci fraude diminuere ; cum aut mala dicuntur quæ bona sunt, aut parva quæ magna sunt. Super *Epist. ad Rom.* cap. 1, in illud : *Detractores Deo odibiles.*

Detractio est quotiescunque quis aliquid ea intentione de aliquo dicit, unde ipse minus amari, sive minus appretiari possit. *De similitudinibus*, cap. 149.

AUGUSTIN. Quid est detractio, nisi mordacior quam veracior reprehensio ? Hom. 20, *Ex quinquaginta hom.*

S. BASILIUS MAGNUS. Detractio est adversus fratrem absentem, obtrectandi ipsi studio, aliquid dicere, etiamsi alioqui verum sit quod dicitur. Apud D. Joan. Damasc. lib. 2 *Parall.*, cap. 68.

BONAVENT. Detractio est alienæ famæ denigratio. Parte 1. *Centiloquii*, sect. 13.

CASSIODORUS. Obloqui est absenti detrahere, et doloso aliquem sermone mordere. Sup. *Psalm.* XLIII, vers. 18. *A voce obloquentis.*

CLEMENS ALEX. Obtrectatio est detractans vituperatio. Lib. 1. *Pædagogi*, cap. 9.

HUGO A S. VICTORE. Detractio est alienæ gloriæ et famæ, mordax et invida per verba aut signa diminutio. *De Fruc. carnis et spirit.*, cap. 5.

JOAN. TRITH. Quid aliud est detractio, quam respectu alterius gloriæ minuendæ mordax ad alterum delatio ? Sup. *Prolog. Reg. S. Benedicti*, cap. 2, text. 16.

RICH. A S. VICTORE. Detrahere est de apertis bonis, vel aliquid velle minuere, cum non possis omnia penitus evacuare, et sic detractio bonæ opinionis est evacuare. Libro 3, *de Erudit. hominis inter.*, cap. 9.

DIONYSIUS CARTHUS. *Differentia.* Susurratio et detractio proprie differunt ; quoniam susurrator intendit proximorum mutuam dilectionem corrumpere, discordias seminando ; detractor denigrat alienam famam ; idcirco susurratio est gravius crimen, quam detractio, quia amicitia majus bonum est quam fama. Super *Epist. B. Jacobi*, cap. 4, art. 6.

S. HIERONYM. Tanta distantia est inter fornicantem et detrahentem, ut ille qui fornicatur se tantum occidat : ille autem qui detrahit, et se et illum qui audit demergat. Super *Psalm.* C, vers. 5 ; *Detrahentem proximo suo.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ALEXANDER PAPA I. 1. Summa iniquitas est fratres detrahere ; quia omnis qui detrahit fratri suo, homicida est. Habetur apud Gratianum, in *Decret.*, part. 2, causa 6, quæst. 1, can. *Summa.*

S. ANSELMUS. 2. Detractionis vitium, quod maxime ex otiositate solet nasci, multum est cavendum, quia perniciosum est. *De similitudin.*, cap. 146.

3. Is qui alterum detrahendo comedit, consumitur ab eo qui morsibus detractionis consumere gestit. *Ibid.*, cap. 147.

4. Detractio malis duritiam, pœnitentibus refrigerationem, tentatis exemplum peccandi, quasi fomenta malitiæ præstat. *Ibid.*, cap. 149.

S. ANTONIN. 5. Detractio est secunda filia invidiæ. Part. 2, tit. 8, *de Invidia*, cap. 4.

S. AUGUSTIN. 6. Homines servis Dei detrahunt, et qui eorum vitam pervertere non possunt, famam decolorare conantur. Epist. 136, *ad Felicem et Hilarium episc.*

7. Detrahenti et audienti utrique esca mortis animæ est detractio et lingua. *De salut. docum.*, cap. 26.

8. Detractor et libens auditor, diabolum portant in lingua. *Ibid.*

9. Plaga dolosa est occulta detractio, plaga serpentis est et aspidis mortifera. *De Amicitia*, cap. 13.

10. Detrahere amico, venenum amicitiæ est. *Ibid.*, cap. 13.

11. Quisquis volens detrahit famæ meæ, nolens addit mercedi meæ. Lib. 3, *contra litt. Petiliani*, cap. 7.

12. Magis nocent membris qui Christo detrahunt, qui animas interficiunt, quam qui ejus mortalem carnem mox resurrecturam peremerunt. Super *Psalm.* CVIII, vers. 3 : *Detrahebant mihi.*

13. Detrahit proximus proximo, detrahit cle-

ricus clerico, detrahit laicus laico; qui detrahit fratri suo, aut judicat fratrem, detrahit legi aut judicat legem. *De Tempore barbarico*, cap. 1.

14. Majus scandalum sumit, qui se detrahentem intelligit, quam qui correctionem sustinet; magis odis et non diligis, unde detrahis et non corripis. *De Conflictu vitiorum et virtutum*, cap. 8.

15. Quam sit detestanda detractio proximi, plerisque in locis divina eloquia testantur. *Ibid.*

16. Non est danda detrahendi occasio. *Ibid.*, cap. 11.

17. Detractio vulnerat famam. Homil. 20.

18. Amaræ sunt obloquentium linguæ. Serm. 2, in *Sabbat. post Dom. Quinquag.*

19. Difficile est ut bene sibi consciam probitatem obtrectantium lingua non mordeat. *Ibid.*

20. Detractio grande vitium est; meipsum occido, si aliis detraho. Ser. 45, *ad Fratres in eremo.*

21. Nemo laceret servos Dei, quia non expedit lacerantibus; servis Dei quidem merces detractionibus crescit, sed crescit pœna etiam detrahentibus. Serm. 2, *de Vita clericor.*

V. BEDA. 22. Crimen æquale committunt, et is qui alicui detrahit, et qui detrahentem libenter audit. In suis *Prov.* verbo *Crimen.*

23. Qui detractionibus aurem libenter aperit, hanc animæ suæ portam mortis efficit. Libro 2, super *Lucam*, cap. 7, in illud : *Qui viderit mulierem*, etc.

S. BERNARDINUS SENENS. 24. Tantæ crudelitatis sunt detractores, ut nemini parcant, nec amico, nec consanguineo, nec majoribus, nec minoribus; omnes devorant, nec tempori parcunt, nec gradui. Serm. 23, *de Detractione*, art. 2.

S. BERNARD. 25. Cavet sibi prudens auditor, cavet et ipse, si non desipit, qui sibi noverit esse detractum; ille ne veneno inficiatur, iste ne scandalo perturbetur. Serm. *de Triplici custodia linguæ.*

26. Vipera est lingua ferocissima plane, quæ tres lethaliter inficit flatu uno. *Prosec.*

27. Numquid non lancea est ista lingua? profecto et acutissima, quæ tres penetrat ictu uno.

28. Gladius equidem anceps, imo triceps est lingua detractoris. *Ibid.*

29. Levis res sermo, quia leviter volat, sed graviter urit; leviter penetrat animum, sed non leviter revocatur; facile volat, atque ideo facile violat charitatem. *Ibid.*

30. Detractores, persecutores sunt. Serm. 1, *de Convers. S. Pauli.*

31. Tanta est libido detrahendi audiendive detrahentem, ut ineant familiaritatem ad maledicendum, concordes ad discordiam. Serm. 24, super *Cant.*

32. Omnis qui detrahit, primum quidem seipsum prodit vacuum charitate, deinde quid aliud detrahendo intendit, nisi is cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipsis apud quos detrahit? *Ibid.*

33. Qui detrahit, ferit charitatem lingua maledica et, quantum in se est, necat funditus et extinguit : non solum autem, sed et in absentibus universis ad quos volans verbum forte per eos, qui præsentes sunt pervenire contigerit. *Prosec.*

34. Unus est qui loquitur, et unum tantum verbum profert, et tamen illud unum verbum uno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. *Ibid.*

35. Cor felle livoris amarum, per linguæ instrumentum spargere nisi amara non potest. *Ibid.*

36. Sunt aliqui qui nude atque irreverenter, uti in buccam venerit virus evomant detractionis *Prosec.*

37. Alii autem quodam simulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. *Ibid.*

38. Pessima vulpes, occultus detractor, sed non minus nequam blandus adulator. *Ibid.*, ser. 63.

39. Detrahere aut detrahentem audire, quid horum damnabilius sit non facile dixerim. Lib. 2, *de Consider. ad Eugen., Papam.*

40. Si vis detrahere, tua in te peccata retorque; non aliorum delicta, sed propria cerne; nunquam enim aliis detrahes, si te bene inspexeris. *De inter. domo*, cap. 42.

41. Detrahentes et audientes pari reatu detinentur. *Ibid.*

42. Certe non potest ibi esse pax integra, ubi regnat detrahens lingua. Serm. 17, *ad Sororem.*

43. Qui detrahit, et qui detrahentem libenter audit, uterque peccat; non solum ille qui detrahit, sed et ille qui voluntarie detrahentem audit. *Ibid.*

44. Nihil fœdius detractore; hoc summæ turpitudinis est. *Ibid.*

45. Sicut canes rodunt pedes transeuntium, ita S. BONAVENT detrahentes rodunt vitam proximorum. *Ibid.*

46. Detractio fit quatuor modis, vel cum occultum bonum negatur, vel cum apertum diminuitur, vel cum occultum malum propalatur, vel cum apertum amplius divulgatur. Super *Sapient.*, cap. 1.

47. Pejor est detractio serpentino veneno : illud enim venenum quod serpentes in aliorum perniciem ferunt, sine sua continent malitia, ipsa vero detractio, partem veneni sui bibit. *Ibid.*

48. Detractionis vitium excæcationem inducit. In *Apolog. pauper.*, resp. 1.

49. Religiosus non est, qui detractionibus pascit, aut pascitur alienis. In *Speculo discipl.*, c. 31.

50. Pessima vitii corruptela est detractio, quæ animam maculat, Deum offendit, proximum scandalizat. *Ibid.*

51. Magnum vitium est homini dicere de absente, quod erubesceret loqui audiret. In *Institut. Novit.*, cap. 23.

S. EPHRÆM. 52. Narrat aliquid obtrectator, et tu illi præbes aurem; et quam ille suo ore inferre studet necem, tu eam aurium tuarum sinu excipis. *De Morbo linguæ.*

53. Ne detractionis vitium parvum ducas, et tanquam interficere non valeat; ex volucrum aucupio disce, quæ parva videntur, non ideo contemnenda. *Ibid.*

54. Fratrem suum apud alium traducere, satanicum est. In *Adhortat.* 2.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 55. Detractionis vitium inimicum est fonti pietatis et gratiæ, et piissimo Deo abominabile; proeo quod detractor animarum sanguine pascitur, quas gladio linguæ necat. In suis *opusc.*

56. Tanto major est detractorem impietas, quam latronum; quanto lex Christi, magis animarum quam corporum nos astringit optare salutem. *Ibid.*

57. Detractores sunt de generatione Cham, qui verenda patris non operuit, sed discooperuit; ita isti detegunt, et exaggerant defectus aliorum. *Prosec.*

58. Hi veluti porci in immunditiis voluntantur et spurcitiis, vel defectibus, quos in aliis curiose quærunt, vel forte falso se invenisse aut vidisse affirmant. *Ibid.*

59. Instant Religioni discrimina, nisi detractoribus obvietur; cito multorum suavissimus odor fœtebit, nisi fœtidiorum ora claudantur. *Prosec.*

60. Summa curandum est providentia, ne pestifer iste morbus latius se diffundat. *Ibid.*, *Apophthegm.* 17.

FRANCISCUS TITELM. 61. Solet detractio comitari otiosos. In *Elucidat.*, sup. *Psalm.* XLIX, vers. 21.

S. GREG. MAG. 62. Cum linguæ detrahentium corrigi nequeunt, æquanimiter sunt tolerandæ. Hom. 9, super *Ezech.*

63. Obtrectationis sermo timendus non est ne, dum vituperatio perversorum metuitur, recti operis via deseratur. *Ibid.*

64. Linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi pereant; ita per per suam malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritum crescat. Hom. 9, sup. *Ezech.*

65. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi pulverem sufflant; atque in oculos suos terram excitant, ut unde plus detractiones perflant, inde magis nihil veritatis videant? Libro 8, in *Registro*, ind. 3, cap. 45, ep. 45, *ad Palladium.*

HAYMO. 66. Mali semper ac malevoli, bonorum hominum facta bona detrahunt, et ad malam famam conantur evertere. Serm. *Dom.* 3, *post Pascha.*

S. HIERONYM. 67. Cave ne aut linguam, aut aures habeas prurientes; id est ne aut ipse aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. *Prosec.*

68. Nemo invito auditori libenter refert; sagitta in lapidem nunquam figitur, interdum resiliens percutit dirigentem. Ep. 2, *ad Nepotian.*

69. Discat detractor, dum te videt, non libenter audire, non facile detrahere. *Prosec.*

70. Cum detractoribus, ait Solomon, ne misccaris, quoniam repente veniet perditio eorum, et ruinam utriusque quis novit? tam videlicet ejus, qui detrahit, quam illius, qui accommodat aurem detrahenti. *Ibid.*

71. Detractor cum tristem faciem viderit audientis (imo ne audientis quidem, sed obturantis aures) ne audiat judicium sanguinis, illico conticescit, pallet vultus, hærent labia, saliva siccatur. *Ibid.* Ep. 4, *ad Rustic.*

72. Si me vis corrigere delinquentem, aperte increpa, tantum ne occulte mordeas. *Ibid.*

73. Fieri non potest ut, absque morsu hominum, vitæ hujus curricula quis pertranseat. Epist. 10, *ad Furiam.*

74. Nulli unquam omnino detrahas, nec aliorum vituperatione te laudabilem videri malis; magisque vitam tuam ordinare disce, quam alienam mordaciter capere. Epist. 14, *ad Celantiam.*

75. Pauci sunt, qui huic vitio detractionis renuntiant; raroque invenies, qui ita vitam suam irreprehensibilem exhibere velint, ut non libenter reprehendant alienam. *Prosec.*

76. Tantaque hujus mali libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant.

77. Tu vero hoc malum ita effuge, ut non modo non detrahas, sed ne alii quidem detrahenti aliquando credas, nec obtrectatoribus auctoritatem de consensu tribuas, ne eorum vitium nutrias annuendo. *Ibid.*

78. Detractio malum celebre est, et in multis ita fervet hoc vitium, ut pene ab omnibus libenter audiatur. *Ibid.*

79. Frustra irascimur obtrectatoribus nostris, si eis ipsis obtrectandi materiam ministramus. *Ibid.*

80. Non facilis venia est, prava dixisse de rectis. Epist. 57, *ad Ascellam.*

81. Detractores nomine Christiani, prætermis-

sa domorum suarum cura, et proprii oculi trabe neglecta, in alieno oculo festucam quærunt. *Ibid.*

82. Nunquam detractio ex ore virginis procedat. Epist. 1, *ad Demetriadem.*

83. Pessimum est hoc vitium detractionis, quod alterum vilem facit videri. *Ibid.*

84. Non solum non detrahas, sed ne detrahenti quidem aliquando credas; non minus auribus, quam lingua fugias detractionem. *Ibid.*

85. Nulli detrahas, nec in eo te sanctum putes, si cæteros laceras. In *Regula monachorum*, cap. 19.

86. Hæc est consuetudo detrahentis, ut malum suum semper velit negando geminare, et dicere aut non fecisse, quod fecit, aut bono operatum zelo. *Ibid.*

87. Amaræ sunt obloquentium linguæ, nec semper veracia sunt ora laudantium; inde sævit et odit, hinc decipit officium; et facilius est vitare discordem, quam declinare fallacem. *Ibid.*

88. Lingua hominum ad judicia præceps absentium vitam ut plurimum non cessat hinc inde corrodere. In *Regula monachar.*, cap. 21.

89. Si hilari vultu audieris detrahentem, tu illi das fomitem detrahendi; si vero tristi vultu hæc audias, discit non libenter dicere quod didicerit non libenter audiri. Lib. 3, sup. *Proverb.*, c. 25, sup. illud : *Ventus Aquilo dissipat*, etc.

90. Serpens et detractor æquales sunt; quomodo enim ille occulte mordens venenum inserit, sic iste clam detrahens virus pectoris sui infundit. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 10, sup. illud : *Si momorderit serpens.*

91. Qui justis detrahit, diabolus est. Sup. *Psalm.* XXXVIII, vers. 2.

92. Non putent Monachi se debere esse securos, dicentes : Grandia crimina non facimus in monasterio, non adulteror, non furtum facio; non homicidium, non parricidium, et cætera, quæ grandia vitia sunt; grande scelus est, quando detrahis fratri tuo, lingua tua fratrem interficis; grande vitium est, detrahere fratribus; tacere non velle, circuire cellas, aliis detrahere. Super *Psalm.* CXLIX, exposit. 2, vers. 2 : *Domine, libera animam meam*, etc.

93. Si adversarius tibi detrahit, nihil tibi nocet, sed sibi; et tu te interficis, si alii detrahas. *Ibid.*, vers. 3.

94. Qui cum bona imitari non queant, quod solum facere possunt, invident; et in eo se doctos eruditosque arbitrantur, si de aliis detrahant. Super *epist. ad Ephes.*

HUGO CARD. 95. Sunt tres species detractorum : prima est mala proximorum ad diffamandum libenter publicantium; secunda est aures talibus libenter præbentium; tertia est crimina de proximis falso fingentium. Super *Levitic.*, cap. 19.

96. Detractores proprie dicuntur umbræ mortis, quia similes sunt morti; mors enim nulli parcit, sed omnes æqualiter ferit; sic detractores omnibus detrahunt. Sup. *Psalm.* XXII.

97. Detractio in tribus est : mala aperta diffamat, bonis apertis derogat, dubia male interpretatur. *Ibid.*

98. Detractor pejor est inferno; infernus non absorbet nisi malos, sed detractoris os absorbet tam bonos quam malos. Super *Psalm.* XXXIV.

99. Omnis detractor infidelis est, et pejor cane; quia ad devorandum proximum multos advocat, et, quanto fœtidiorem invenit, tanto libentius comedit, et aliis ad comedendum apponit. Super *Prov.*, cap. 11.

100. Aliquando ne detractor appareat, sub sigillo confessionis scelera aliorum, quasi dolendo, narrat. *Ibid.*

101. Nulla mensura iniquior judicio detractorum. *Ibid.*, cap. 13.

102. Detractor uno flatu triplex lumen simul extinguit : scilicet, lumem famæ, in illo cui detrahit; lumen gratiæ, in ipso qui detrahit; lumen bonæ conscientiæ, in illis apud quos detrahit. *Ibid.*, cap. 20.

103. Detractor, quia aliena stercora semper in ore suo portat, fœdat omnes quibus loquitur. *Ibid.*, cap. 24.

104. Detractores proprie advocati diaboli sunt; et quod Dei est, diabolo attribuunt. *Ibid.*

105. Sermo venenatus est sermo detractoris, qui vulnerat, ut gladius, et urit ut ignis. *Prosec.*

106. Quanto magis noster est, qui detrahit, tanto intolerabilior est, et profundius atque periculosius vulnerat detractio ejus. Super *Ecclesiasten*, cap. 7.

107. Sicut mulier parturiens cum dolore emittit partum : ita detractor, dicit se cum dolore referre quod audit. Super *Ecclesiastic.*, cap. 19.

108. Os detractoris est quasi pharetra diaboli plena sagittis. Sup. *epist. ad Rom.*, cap. 3.

109. Lingua detractoris est quasi rotabulum congregans sordes; id est, peccata aliorum. *Ibid.*, cap. 6.

110. Detractio est lingua diaboli, quia detractor est os diaboli. Super II, *ad Tim.*, cap. 2.

111. Detractio cibus animæ et quidem persuavis. Libro 5, *de Cœnob. inst.*, cap. 21. JOAN. CAS

112. Omnium hominum qui detrahunt ora facile obstruit virtutis possessio. Hom. 33, super *Matth. operf. perfect.* S. JOANNE CHRYSOSTO

113. Sermo spurcus est detractio. Serm. 14, super *Epist. ad Ephes.*

114. Detrahere, quam humanum corpus comedere, pejus est. Homil. 3, *Ad popul. Antioch.*

115. Detrahens fraternas carnes comedit, proximi carnem momordit. *Ibid.*

116. Detrahens continenter anxius est, suspicatur et timet. *Ibid.*

117. Detractio satanicum est barathrum insidiarum, et diaboli insessio. *Ibid.*

JOAN. CLIM. 118. Detractio est proles odii, tenuis languor, pinguis et occulta ac latens sanguisuga, quæ charitatis omnem consumit ac demolitur sanguinem. Gradu 10.

119. Detractio dilectionis est simulatio, cordis castitatisque exterminatio. *Ibid.*

JOAN. GERS. 120. Inter cætera peccata istud detractionis quodammodo est inhumanius et bestialius, quia lupinum. *Prosec.*

121. Dicitur namque quod canis canem non comedat, nec bestia aliquam bestiam suæ speciei, sed bene alterius, sola lupa excepta ; quæ cum fame premitur lupum comedere non veretur. Sic et detractor homo hominem suæ naturæ consortem, tanquam lupa rapacissima, dentibus detractionis rodere, comedere, et occidere non erubescit.

122. In hoc a lupa differens, quod illa comedit carnes recentes, ipse autem quandoque carnes fœtentes et jam putrefactas, quando videlicet non tantum vivis, sed et dudum jam mortuis dentes mordaces detractorie jam infigit. *De quæstionib. cum suis respons.*, quæst. 1.

ISID. HISP. 123. Detractio grave vitium est, detractio grave peccatum est, detractio grave crimen est, detractio gravis damnatio est. Libro 2, *de Synonym.* cap. 9.

124. Quando alii detrahis, te discute ; quando alium mordes, tua peccata redargue. *Prosec.*

125. Si vis detrahere, tua te peccata retorqueant ; nunquam alii detrahes, si te perspexeris. *Ibid.*

126. Detrahentes non audias, susurrantibus auditum non præbeas ; pari enim reatu detrahentes et audientes tenentur. *Ibid.*

LAURENT. JUSTIN. 127. Quandocunque quis detractionibus vitam absentium dilaniat, procul dubio diaboli minister est, et fraternæ cædis reus. *Prosec.*

128. Gladio namque detractionis suæ famam proximi, cui detrahit, occidit in corde audientium. *De discipl. monast. conversat.* cap. 13.

129. Ferales laquei ad capiendas animas, sunt labia detrahentium. *Ibid.*

130. A charitate excisum se fatetur, qui detractionibus assuetus est. *Ibid.*

131. Nihil perniciosius detractore. Dissipat charitatem, dissolvit unitatem, humilitatem fugat, pacem turbat, rixas parit, nutrit discordias, lite movet, odia generat, omnem dirimit sanctitatem. *Ibid.*, cap. 22.

132. Periculoso morbo laborat, qui de aliorum vitiis libenter loquitur, eaque temere prodit. In *canon. Vitæ spirit.*, cap. 31. LUDOVICUS BLOSIUS.

133. Qui adversus alterum male loquitur, seipsum inscius malis afficit. *Parænes.* 15. S. NILUS ABB. MART.

134. Susurrorum et detractorum os aperit diabolus. Homil. 3, in cap. 7, *Exodi.* ORIGEN.

135. Absentibus nunquam detrahas, sed eos in faciem, prout res dictaverit, competenter objurga. Libro 2, epist. 11, *ad Desiderium.* S. PETR. DAM.

136. Quam malitiosum, quamve perniciosum est, detractionibus deservire ! o malum execrabile, et tam loquenti, quam audienti exitiale ! Part. 1, libro 3, *de Erudit. Homin.* inter., cap. 10. RICH. A S. VICTORE.

137. Omnes detractiones, sunt jacula, sive lanceæ : quæ cum delectant aures, feriunt corda. Super *Psalm.* LIV, vers. 24. ROBERTUS BELLARMIN.

138. Dentes detractorum et linguæ feriunt instar lancearum, et gladiorum acutorum. Super *Psalm.* LVI, vers. 5.

139. Detrahendi libido terminum non habet ; nam semper admodum cibo, nunquam detractione saturatur. Libro 3, *de Gubern. Dei.* SALVIAN.

140. Digna plane mali istius (scilicet detractionis) retributio est, quæ solum persequitur auctorem ; illi vero nihil nocet penitus cui detrahit, tantummodo enim illum punit, cujus ore procedit. *Ibid.*

141. Verbis est ille, quam membris execrabilior. Lib. 3, epis. 13, *ad Apollinar.* S. SIDONIUS EPISC.

142. Obtrectatricis animæ lingua hasta est et tricuspis ; nam et seipsam et audientem, quandoque etiam eum, cui obloquitur, lædit. *Hecatontad.* 3, sent. 48. THALASSIS.

143. Omnia quæ proximo male finguntur, revertentur in caput obloquentis. In *Hortulo Rosar.*, cap. 10, sect. 2. THOMAS A KEMPIS.

144. Melius est manducare carnes et bibere vinum, quam manducare in obtrectatione carnes fratrum. Libro 5, libell. 4, *de Continent.*, num. 51. IN VITIS PATR.

145. Omnis detractor propria mala non videns, aliena semper accusat. Lib. 6, libell. 4, n. 10.

146. Si videris, vel audieris aliqua, non renunties fratri, quia nutrimenta sunt pugnæ. In *Sent. in fine positis*, sent. 75.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

147. Quæ de illo dicuntur, dici non possunt ; quæ dici possunt, non dicuntur. Libro 4, *de Arte rhetor.* CICERO.

148. Quorum laudes contemnis, eorum neque derogationes magnipendas. Sent. 289. SIXTUS PHIL.

Vide etiam titulos, *Abstinentia*, sent. 22; *Diabolus*, sent. 12; *Fama*, sent. 39, 71; *Jejunium*, sent. 67; *Laqueus*, sent. 10; *Laus*, sent. 49; *Lingua*, sent. 14, 23, 30, 62, 76, 77, 81; *Maledictio*, sent. 100; *Malum*, sent. 62; *Mensa*, sent. 6; *Murmur*, sent. 8, 9; *Restitutio*, sent. 18; *Reverentia*, sent. 20; *Scandalum*, sent. 58.

DEUS.

HUGO CARD. *Etymologia*. Deus latine idem est quod θέος græce; θέος autem dicitur a θέειν, quod est ardere, vel a θερμέ, quod est fovere, vel a θέεθη, quod est contemplari, vel considerare. Sup. *Psalm*. LXXII.

Deus hebraice, latine dicitur timor; quasi qui solus est timendus. Super *Ezech*., cap. 28.

Deus græce dicitur θέος a θέαομαι, quod est videre, quia omnia videt; vel a θέεθη, quod est considerare, vel a θέο, quod est currere, quia omnia percurrit. *Ibid*.

S. ATHANAS. PATRIARCH. *Definitio et descriptio*. Definitio definitionum est Deus, quæ omnia quidem definit, ipsa vero a nullo definitur. *Prosec*.

Definiri nequit quod secundum essentiam suam sub significationem non cadit, ut Deus. In lib. *Viæ ducis*, cap. 2.

S. ATHANAS MAGN. Deus est essentia sine causa, et omnium essentiarum supersubstantialis causa. *De definit.*

S. BASILIUS SELEUC. Deus quod sit credi debet, sed quid sit, quo latius humanus animus se diffundit, tanto clarius deprehendit intelligentiæ suæ inscitiam. *Prosec*.

Ac si quid magnificentius dicere contendat, infra veritatem erit.

Deus est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, mundi origo, expers originis; prædives emicantis lucis fons, venustissima præ omni ornamento pulchritudo: Trias in monade cognita, et Monas in Triade veneratione numinis affecta. Orat. 39.

B. BERNARD. Quid est Deus? non sane occurrit melius, quam qui est; merito quidem nil competentius æternitati, quæ Deus est, si bonum, si magnum, si beatum, si sapientem, vel quidquid tale de eo dixeris, in hoc verbo instauratur, quod est, est nempe, hoc est ei esse, quod hæc omnia esse. Libro 5, *de Consid. ad Eugen. Pap*.

Quid est Deus? ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia; ex quo omnia creabiliter, non seminabiliter; per quem omnia, ne alium auctorem atque alium opificem arbitretur; in quo omnia non quasi in loco, sed quasi in virtute. *Ibid*.

Quid est Deus? Longitudo, latitudo, sublimitas, profundum; longitudo, propter æternitatem; latitudo, propter charitatem; sublimitas, propter majestatem; profundum, propter sapientiam. *Ibid*.

Quid est Deus? Quod ad universum spectat, finis; quod ad electionem, salus; quod ad se, ipse novit. *Ibid*.

Quid est Deus? Voluntas omnipotens, benevolentissima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, summa beatitudo, creans mentes ad se participandum, vivificans ad sentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, justificans ad promerendum, accedens ad zelum, fecundans ad fructum, dirigens ad æquitatem, firmans ad benevolentiam, moderans ad sapientiam, roborans ad virtutem, visitans mentes ad consolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuans ad immortalitatem, implens ad felicitatem, secundans ad securitatem. *Ibid*.

CASSIODORU Deus est substantia incorporea simplex, et incommutabilis. Super *Psalm*. II, vers. 7.

S. CYPRIA Affirmatio de Dei essentia in promptu haberi non potest, neque definibilis est divinitas; sed verius sinceriusque remotio indicat negando quid non sit, quam afferendo quid sit. *Prosec*.

Quidquid audiri, vel videri, vel sciri potest, non convenit Dei majestati, hebes est in hac consideratione omnis acies sensuum, et caligat aspectus. In præfat. *ad Cornelium Papam*, cap. 2.

S. GREG. N. Deus est simplex et indivisibilis essentia. Orat. 29.

Certe hoc est Deus, quod cum dicitur, non potest dici; cum æstimatur, non potest æstimari; cum definitur, ipsa definitione crescit. *De fide*.

S THOMA AQUINAS Deus nihil est aliud, quam gubernator et provisor rerum omnium. *Opusc*. opusc. 6, sup. *Symbol. Apost*., art. 1.

ARISTOTE Deus est substantia æterna, et actus simplex, causa agens, et finalis totius universi summa delectatio et optima, et omnimodo immutabilis, inalterabilis. 12, *Metaphys*. et habet. apud Bedam.

Deus est ens, quo melius excogitari non potest. 4, *Physic*. Et habet. apud Bedam.

PLATO. Essentia divina est id quod revera existit, nunquam ullam mutationem suscipit, et nunquam usquam ullo modo ullam alterationem suscipit. Syzygia 1, in *dialog. Phædonis*.

Deus est ens immortale, seipso contentum ad felicitatem; essentia sempiterna, naturæ boni causa. Syzygia 6, *de definit*.

SENECA Quid est Deus? mens universi. *Prosec*.

Quid est Deus? quod vides totum, et quod non vides totum; sic magnitudo sua illi redditur, qua nihil majus excogitari potest. Lib. 1, *Quæst*.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Deus extra, Deus intus, Deus ubique est. Libro 3, *de Virginibus*.

2. Unus Deus, unum nomen, una divinitas, una majestas; nullus ergo secundus, quia principium omnium Trinitas est, et Trinitatis primatus super omnia est. *De Instit. Virgin.*, cap. 10.

3. Cui Deus portio est, nihil debet curare nisi Deum, ne alterius impediatur necessitatis munere. *De fuga sæculi*, cap. 2.

4. Deus naturæ est simplicis, non conjunctæ, neque compositæ, cui nihil accidat, sed solum quod divinum est in natura habeat sua. *Prosec.*

5. Est complens omnia, nusquam ipse confusus; penetrans omnia, nusquam ipse penetrandus.

6. Ubique totus est, eodemque tempore, vel in terra, vel in novissimo maris præsens.

7. Est visu incomprehensibilis, factu ininterpretabilis, sensu inæstimabilis, fide sequendus, religione venerandus.

8. Et quidquid religiosius sentiri potest, quidquid præstantius ad decorem, quidquid sublimius ad potestatem, hoc Deo intelligas convenire. Lib. 1, *de Fide ad Gratianum*, cap. 7.

9. Deus Pater nobis est, cum bene agimus; judex noster est, cum peccamus. Ser. 13.

10. Non in loco Deus videtur, sed mundo corde; nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu. Libro 1, super *Lucam*, cap. 1, in illud Matth. 5: *Beati mundo corde*, etc.

S. AUGUSTIN. 11. Deus est veritas, in quo, et a quo, et per quem vera sunt, quæ vera sunt omnia. *Prosec.*

12. Deus vera et summa vita, in quo et a quo, et per quem vivunt, quæ vere summeque vivunt omnia.

13. Deus beatitudo, in quo, et a quo, et per quem beata sunt, quæ beata sunt omnia.

14. Deus bonum et pulchrum, in quo, et a quo, et per quem bona et pulchra sunt, quæ bona et pulchra sunt omnia.

15. Deus intelligibilis lux; in quo et a quo, et per quem intelligibiliter lucent, quæ intelligibiliter lucent omnia.

16. Deus, a quo averti, cadere; in quem converti, resurgere; in quo manere, consistere est.

17. Deus, a quo exire, emori; in quem redire, reviviscere; in quo habitare, vivere est.

18. Deus, quem nemo amittit, nisi deceptus; quem nemo quærit, nisi admonitus, quem nemo invenit, nisi purgatus.

19. Deus, quem relinquere, hoc est quod perire; quem attendere, hoc est quod amare; quem videre, hoc est quod habere.

20. Deus, cujus nos fides excitat, spes erigit, charitas jungit. Lib. 1, *Soliloq.*, cap. 1.

21. Est unus Deus, atque una et summa essentia, ex qua est omne quidquid est, in quantum est; quia in quantum est, quidquid est, bonum est. *De Vera relig.*, cap. 11.

22. Bonorum summa, Deus est, summum bonum Deus est; neque infra remanendum est, neque ultra quærendum. *De Moribus Eccles.* cap. 8.

23. Summum bonum omnino, et quo esse aut cogitari nihil melius potest, aut intelligendus, aut credendus Deus est. *De Morib. manich.*, cap. 11.

24. Deus bonus est, Deus justus est, Deus omnipotens est; hoc dubitare omnino dementis est. Epist. 28, *ad D. Hieronym.*

25. Deus totus oculus est, totus manus est, totus pes est. Totus oculus est, quia omnia videt; totus manus est, quia omnia operatur; totus pes est, quia ubique est. *Prosec.*

26. Nec in loco Deus videtur, sed mundo corde (illo modo non vult Deum videre impius, quia cor mundare non vult) nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu. Epist. 111, *ad Fortunatianum*.

27. Non inveniri quisquam potest, qui hoc Deum credat esse, quo melius aliquid est. Lib. 1, *de Doctrina christiana*, cap. 7.

28. Verius cogitatur Deus, quam dicitur, et verius est quam cagitatur. Lib. 7, *de Trin.*, cap. 4.

29. Sic intelligamus Deum, si possumus quantum possumus, sine qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine intelligentia Creatorem, sine situ præsentem, sine habitu omnia continentem, sine loco ubique totum, sine tempore sempiternum, sine ulla sui mutatione mutabilia facientem, nihilque patientem. Libro 5, *de Trinit.*, cap. 1.

30. Quisquis Deum ita cogitat, etsi nondum potest omnimodo invenire quid sit, pie tamen caveat, quantum potest, aliquid de eo sentire quod non sit. *Ibid.*

31. Deus infinitæ misericordiæ, fons totius bonitatis et pietatis, tu es gaudium plenum, beatitudo summa; tu es id quo nihil melius desiderari potest, nihil beatius, vel utilius possideri. *De Spirit. et anima*, cap. 64.

32. Deus hoc est, quod nulla attingit opinio; plus est enim quam quidquid dici poterit, aut cogitari. In *Quæst. Veter. et Nov. Testam.*, quæst. 1.

33. Nemo possidet Deum, nisi qui possidetur

a Deo: simus nosipsi facti Dei possessio, et efficietur nobis possessio Deus. *De Salutar. docum.*, cap. 10.

34. Visibilium omnium maximus est mundus, invisibilium omnium maximus est Deus. Libro 11, *de Civit. Dei*, cap. 4.

35. Summum bonum, quo superius non est, Deus est. *De Natura boni*, cap. 1.

36. Spes tua Deus sit, fortitudo tua Deus sit, firmitas tua Deus sit, exoratio tua ipse sit, laus tua ipse sit, finis in quo requiescas ipse sit adjutorium cum laboras, ipse Deus sit. Sup. *Psalm.* XXXII, vers. 16.

37. Sit spes nostra Deus noster; qui fecit omnia, melior est omnibus; qui pulchra fecit, pulchrior est omnibus, qui fortia, fortior est; qui magna, major est; quidquid amaveris, ille tibi erit. Sup. *Psalm.* XXXIX, vers. 6.

38. Quidquid mihi præter Deum est, dulce non est; quidquid mihi vult dare Dominus meus, auferat totum et se mihi det. Super *Psalm.* XXVI. Enarrat. 2, vers. 14.

39. Confitemini Domino quoniam bonus. Quid sit grandius ista brevitate non video, cum ita sit proprium Deo quod bonus est. Super *Psalm.* CXVII.

40. Deus tibi totum est. Si esurieris, panis tibi est; si sitieris, aqua tibi est; si in tenebris es, lumen tibi est; si nudus es, immortalitatis vestis tibi est: omnia possunt dici de Deo, et nihil digne dicitur de Deo, et nihil latius hac inopia. Tract. 13, sup. *Evang. Joan.*, de cap. 3.

41. Desideras Deum? desiderari potest concupisci potest, suspirari potest, in illum potest digne cogitari, sed verbis explicari non potest. *Ibid.*, tract. 34, de cap. 8.

42. Deus recipis quod non invenis, et nunquam amisisti, nunquam inops et gaudes lucris, nunquam avarus, et usuras exigis. Supererogatur tibi ut debeas, et quis habet quidquam non tuum? reddis debita nulli debens, donas debita nihil perdens. In *Medit.*, cap. 29.

43. Deus est lux, quam non capit locus, vox, quam non capit tempus, odor, quem non spargit status, cibus, quem non minuit edacitas, amplexus, quem non divellit satietas. Et habet. in glossa ord. super Ep 1. *Joan.*, cap. 1, in illud: *Deus lux est*, etc.

44. Qui Deo se committit, diabolum non timet. *De Verbis Dom.* serm. 28.

45. Nihil delectabilius Deo, nihil illo pulchrius, nihil illo dulcius. Hom. 38, *Ex quinquaginta hom.*

46. Altus est Deus, erigis te et fugit a te; humilias te, et descendit ad te. Quare hoc? quia excelsus est et humilia respicit, et alta de longe cognoscit. *Prosec.*

47. Humilia de proximo respicit, ut attollat; alta, id est superba, de longe cognoscit, ut deprimat. Ser. 2 *Ascens.*

48. Deus est sperantibus in se thesaurus in paupertate, solatium in solitudine, gloria in abjectione, honor in contemptu, umbraculum in omni protectione. Ser. 21, *ad Fratres in eremo.*

49. Non omnium Deus est Deus, sed eorum qui ipsi conjuncti sunt per dilectionem. Sup. *Psalm.* XXIX, vers. 2. S. BASILIUS MAGNUS.

50. Totus suavis est Deus, totus salubris est, totus delectabilis, totus desiderabilis. Ser. 1, *post octav. Epiph.* S. BERNARD.

51. Deus per se infunditur, per se innotescit, purus capitur a puris, solus nullius indiget, solus et sibi et omnibus de sola omnipotenti voluntate sufficiens est. Ser, 5, super *Cantica.*

52. Deus amatur ut charitas, novit ut veritas, sedet ut æquitas, dominatur ut majestas, regit ut principium, tuetur ut salus, operatur ut virtus, relevat ut lux, assistit ut pietas. Libro 5, *de Consid. ad Eugen. Pap.*

53. Deus non partibus constat, ut corpus; non affectibus distat, ut anima; non formis substat, ut omne quod factum est. *Ibid.*

54. Non est compositus Deus, merum simplex est; tam simplex Deus, quam unus est; est autem unus, et si dici possit, unissimus est. *Ibid.*

55. Dulcis et rectus est Deus; dulcis, quia perire non patitur; rectus, quia punire non obliviscitur. *De duodecim gradibus humilit.*, cap. *Locuturus.*

56. Honor Deo summus est, illum venerari et imitari; imitaris si pius es, veneraris si misericors. Lib. *Medit.*, cap. 6.

57. Deus est in angelis desiderabilis, in sanctis delectabilis, in creaturis admirabilis, in hominibus amabilis. *Ibid.*, cap. 1.

58. Deus omnia potenter creat, sapienter gubernat, benigne dispensat. *Ibid.*

59. Quidquid boni quæris, summum bonum, et omne bonum ipse Deus est. *Prosec.*

60. Si gaudere vis, ipse gaudium; si te pugnare delectat, ipse palma est.

61. Si coronari vis, ipse corona est; si vincere cupis, ipse victoria est.

62. Si potentiam desideras, ipse potentia est; si fortitudinem quæris, ipse fortitudo est.

63. Si justitiam vis habere, ipse justitia est; si amas sapientiam, ipse fons sapientiæ est.

64. Si charitatem vis, Deus charitas est; si divitias appetis, ipse dives est.

65. Si pulchritudinem cupis, summa pulchritudo ipse est; si plenitudinem omnis boni quæris, ipse plenitudo est.

66. Si gloriam et honorem desideras, vera gloria et summus honor Deus est : si pacem vis, pax æterna ipse est. Ser. *de Miseria humana*.

67. Deus totus est semper desiderabilis, totus dulcis, totus amabilis, totus suavis, et totus delectabilis. *Ibid.*

BOETIUS. 68. Cum Deo nihil melius excogitari queat, id quo melius nihil est, bonum esse quis dubitat? Lib. 3, *de Consolat. Philosoph.*, prosa 10.

69. Boni summi, summus Deus plenissimus. *Ibid.*

70. Deo nihil constat esse præstantius. *Ibid.*

71. Natura Deus quidem unus est, participatione vero nihil prohibet esse quam plurimos. *Prosec.*

72. Uti justitiæ adeptione justi, sapientiæ sapientes fiunt, Deos fieri simili ratione necesse est. *Ibid.*, lib. 3, prosa 10.

BONAVENT. 73. Tria Deo apponuntur, scilicet unum, simplex, stabile; unum super omnem materiam, simplex super omne materiatum, stabile super omne creatum. Sup. *Psalm.* XXXVIII.

74. Deus est laudifluus, largifluus, lucifluus, mellifluus. *Expos.* 2, *super Psalm.* CXVIII, cap. 1, vers. 12.

75. Nihil Deo dignius, nihil charius esse potest. Serm. 4, *infra oct. Nativ. Dom.*

76. Deus nobis loquitur ut rex potentissimus in jubendo, ut magister prudentissimus in docendo, ut amicus dulcissimus in consolando, ut judex æquissimus in examinando. Serm. 1, *de SS. Evang.*

77. Deus, In Seraphim amat, ut charitas; in Cherubim novit, ut veritas; in Thronis sedet, ut æquitas; in Dominationibus dominatur, ut majestas ; in Principibus regit, ut principium ; in Potestatibus tuetur, ut salus; in Virtutibus operatur, ut virtus; in Archangelis revelat, ut lux ; in Angelis assistit, ut pietas. In *Itinerario*, cap. 4.

78. Negativæ de Deo sunt veræ, affirmativæ vero incompactæ. Libro 1, *Compend. Theolog. verit.*, cap. 16.

CASSIODORUS. 79. Si Deum custodias, ille sine dubitatione te custodit. Super *Psalm.* XXXVI, vers. 39.

80. Dii dicuntur homines, qui bonis conversationibus gratiam supernæ majestatis accipiunt. Super *Psalm.* XLIX, vers. 1.

81. Deus non habet incrementum, quia ipse in se totus singularis et ineffabilis intelligitur plenitudo ; nec aliunde potest crescere, qui consuevit creaturis omnibus incrementa præstare. Sup. *Psalm.* LXIX, vers. 5.

82. In Deo nulla est disparitas, vel diversitas æstimanda; quia ubi unus Deus recte creditur, ibi minor et major non potest inveniri ; nescit enim numerum unitas, nec gradum admittit æqualitas. Super *Psalm.* CXVI.

CLEMENS ALEX. 83. Deo nihil præstantius. Lib. 1, *Pædag.*, cap. 8.

84. Deus res apprehensu et venatu difficilis, quæ semper recedit, et procul abest ab eo, qui persequitur; cum autem procul sit, incedit tamen vel propinquissime. Libro 2, *Stromat.*

S. CYRILLUS HIEROSOL. 85. Deus perfectus est in videndo, perfectus in potentia, perfectus in magnitudine, perfectus in scientia, perfectus in bonitate, perfectus in justitia, perfectus in benignitate. *Cateches.* 6.

S. CYPRIANUS. 86. De Deo dicere etiam vera, periculosum est. Sup. *Symbol. Apost.*

87. Deum cum audis, substantiam intellige, sine fine, simplicem, sine ulla admixtione, invisibilem, incorporeum, ineffabilem, inæstimabilem; in qua nihil creatum sit. *Ibid.*, super illud: *Credo in Deum*, etc.

88. Sine auctore est ille, qui auctor est omnium. *Ibid.*

S. DIADOCH. 89. Nihil egentius illa mente, quæ de Deo extra Deum philosophatur. *De Perfect. spirituali*, cap. 7.

S. DIONYSIUS AREOPAGIT. 90. Eorum quæ sunt omnium principium et finis est Deus, qui omnia antiquitate antecedit. *Prosec.*

91. Principium quidem, ut auctor ; finis autem, ut cujus causa facta sunt omnia. *De divinis nomin.*, cap. 5.

92. Divinitas est omnia contemplans providentia, et omnia undique complexu suo continens, seque complens, et iis omnibus, quæ ipsius providentia fruuntur, antecellens. *Ibid.*, cap. 2.

EVAGRIUS. 93. Deus mente comprehendi nequit ; nam si in comprehensionem cadit, Deus certe non est. *De octo vitiosis cogitat.*

S. EUCHERIUS. 94. Nihil Deo magnificentius, nihil gloriosius, nihil clarius, nihil pulchrius, nihil verius, nihil munificentius, nihil sincerius, nihil copiosius. In *ep. Parænetica.*

FRANCISCUS TITELM. 95. Nemo Deo invenitur superior, cujus judicio sisti possit; sed e contrario ipse supremus est, et judex omnium. In *Elucid.*, sup. cap. 9 *Job.*

96. Vere excelsus est Deus, magnus Dominus, magnus Deus, magnus Rex ; magnus in potentia magnus in sapientia, magnus in bonitate, magnus in duratione, magnus in gloria, magnus in omnibus. In *Elucid. sup. Psalm.* XLVII, in illud : *Magnus Dominus*, etc.

S. GREG. MAG. 97. Deum apprehendere non valet, qui adhuc in delectione peccati jacet. Lib. 16. *Moral.* cap. 15.

98. Deus solus vere est æternus, vere immortalis ; quia in eo nihil est transitorium, nihil mutabile, nihil quod alienum sit a sempiterna

ejus divinitate. Super *Septem psalm. Pœnit.* sup. *Psalm.* v, vers. 13.

99. Virtus divinitatis in se, quasi sol in terra est. Homil. 30. super *Evang.*

S. GREG. NAZ.

100. Suavius est aliquid de Deo discere, quam docere. Orat. 1, *ad Nazianzenses.*

101. Deus nequaquam Deus est seditionis et confusionis, sed ordinis et pacis. Orat. 5, *de Sua excusat.*

102. Nihil sine initio nisi solus Deus. Lib. *de Fide.*

S. GREG. NYSS.

103. Omnium pulcherrimum ac præstantissimum est Deus ipse, ad quem omnia respiciunt, quæcunque boni desiderio tanguntur. *De Opific. hominis*, cap. 11.

S. HILARIUS.

104. Non est humano, sæculi sensu, in Dei rebus loquendum. Libro 8, *de Trin.*

105. Non humano modo ex compositis Deus est; ut in eo aliud sit, quod ab eo habet, aliud sit ipse qui habeat; sed totum quod est, vita est, natura scilicet perfecta et absoluta et infinita, non ex disparibus constituta, sed vivens ipsa per totum. *Ibid.*

HUGO A S. VICTORE.

106. Deus veritas est sine fallacia, bonitas sine malitia, felicitas sine miseria. *De Scriptur. et scriptor.* cap. 1.

107. Deus non potest vinci, quia virtus est; non potest falli, quia sapientia est; non potest corrumpi, quia justitia est; non potest sustineri, quia æternus est; non potest vitari, quia ubique est. Super *Joel.* ante med. in illud: *Convertimin.*

108. Deus potest exorari, quia misericordia est: potest placari, quia benignitas est; potest mundare, quia fons est gratiæ; potest satiare, quia panis est vitæ; potest se dare, quia unctio est; potest beatificare, quia beatitudo est. *Ibid.*

109. Deus verax est in effectu, veritas in essentia. In Annot., super *Epist., ad Rom.*, in illud: *Est autem Deus verax.*

110. Nimis est avarus, cui non sufficit Deus. Super *Regul. S. Augustin.*, cap. 1, in illud: *Non habemus hic manentem civitatem.*

111. Dominus Deus ad indulgentiam est facilis, tardus ad vindictam, pronus ad remunerandum, placabilis, benignus. Libro 4, *Propriet. rerum*, cap. 4.

112. Variari et mutari non potest Deus, nec augeri, qui immensus est; nec minui, qui unus est; nec loco mutari, qui ubique est; nec tempore, qui æternus est; nec cognitione, qui sapientissimus est; nec affectu, qui optimus est. *De Sacrament.*, lib 1, parte 3, cap. 13, per totum.

HUGO CARD.

113. Nulli est assimilandus Deus, quia omnibus excellentior est in dignitate naturæ. Nulli adæquandus, quia omnibus superior est potestate et virtute. Nulli comparandus, quia omnibus melior est in valore et bonitate. Super *Isaiam*, cap. 46.

S. INNOC. I

114. Deus spiritus est increatus, immensus, incommutabilis, summe potens, summe sapiens, summe bonus, increatus, quia non incœpit in tempore; immensus, quia non circumscribitur loco; incommutabilis, quia non variatur affectu; summe potens, cui nihil est impossibile; summe sapiens, cui nihil est ignorantiæ; summe bonus, cui nihil est invidentiæ. Libro 2, *Myster. missæ*, cap. 62.

JOAN. CASS

115. Nihil de Deo tam conveniens dici potest quam ut semper esse dicatur; qui esse nec præteriti initium, nec futuri terminum habet; et ideo apertissime hoc de æterni Dei natura dicitur, quod æternitati optime coaptatur. Lib. 5, *de Incarnat.*, cap. 8.

S. JOANNES CHRYSOST.

116. Deus sine initio est sempiternus, sine fine perpetuus. Homil. 1, *de Lapsu primi hominis.*

117. Deus benignus est, ac misericors; infinita bonitas, ineffabilis misericordia, inæstimabilis pietas. Hom. 13, sup. *Matth. Oper. perf.*

118. Deus potens est ad faciendum, sapiens ad intelligendum, misericors ad exaudiendum. Hom. 22, sup. *Matth.*, *Oper. perf.*

119. Ubique religioso nobis opus est intellectu, maxime autem ubi de Deo aliquid loquimur vel audimus; quoniam neque ad loquendum de Deo lingua sufficit, neque ad percipiendum prævalet intellectus. Hom. 2, sup. *Ep. ad Hebr.*

120. Nihil vetustum apud Deum, nec aliquid novitatis; sed totum sempiternum, æternitate plenum, nec initium habens, nec finem. Homil. super illud *Isaiæ*: *Gaude Sion.*

121. Si Deus est, quemadmodum est, nihil eo superius; si omnium conditor, primus; si Dominus et Princeps omnium, omnia post ipsum, et creaturæ et secula. Hom. 1, sup. *Joan.*, in illud: *In principio erat verbum*, etc.

122. Supernis potentiis sublimior est Deus. Serm. 3, sup. *Epist. ad Ephes.*

123. Multa de Deo intelligimus, quæ eloqui penitus non valemus; multa item loquimur, quæ tamen intelligere non sumus idonei. Homil. 2, sup. *Ep. ad Heb.*

S. JOANNES DAMASC.

124. Deus ortu ac fine caret, sempiternus est, increatus, atque ab omni conversione et commutatione liber. Simplex est compositionisque expers; nec oculis videri, nec tangi, nec circumscribi, nec considerari atque comprehendi potest. Lib. 1, *Orthodox. fid.*, cap. 2.

S. IRENÆUS

125. Deus melior est, quam natura, habens apud semetipsum velle, quoniam bonus; et posse, quoniam potens est; et perficere, quoniam dives

et perfectus est. Libro 2, *advers. Hæres.*, cap. 52.

ISID. HISP. 126. Deus dicitur simplex, sive non amittendo quod habet, seu quia non aliud est ipse, et aliud quod in ipso est. Libro 1, *de Summo Bono*, c. 1, sent. 6.

127. Deus est intra omnia, sed non inclusus ; extra omnia, sed non exclusus. *Ibid.*, cap. 2, sent. 3.

LACT. FIRM. 128. Deus unus, unus autem nomine non eget, est enim qui est sine nomine. Lib. 1, *de Divin. Instit.*, cap. 6, verbo greco ὁ δὲ θεός.

129. Deo igitur nomen est, quia solus est ; nec opus est proprio vocabulo, nisi cum discrimen exigit multitudo, unamquamque personam sua appellatione designes ; Deo autem, quia semper unus est, proprium nomen non est. *Ibid.*

130. Unus Deus, qui solus est, excedens omnem magnitudinem, increatus. *Ibid.*, verbo græco εἷς θεός, post *Sibyllam Erythream.*

131. Deus solus, unus, eminentissimus, qui fecit cœlum, solemque et stellas, et lunam, fructiferamque terram, et aquæ maris fluctus. *Ibid.*, verbo græco, ἄλλα θεός.

132. Solus Deus sum, et non est aliud Deus. *Ibid.*, verbo εἷς μόνος.

133. Fieri non potest, quin id, quod sit, aliquando esse cœperit : consequens est ut, quando nihil ante illum fuit, ipse ante omnia, ex seipso sit procreatus, ideoque ab Appolline αὐτοφυής id est ex se ortus), a *Sibylla* αὐτογενής (id est ingenitus et ἀποίητος id est non factus).

134. Deus unus est, in quo vis et potestas consummata est ; nec minui potest, nec augeri. *De ira Dei*, cap. 11.

135. Quid tam justum ad æquitatem, tam pium ad honorem, tam necessarium ad salutem, quam Deum cognoscere ut parentem, venerari ut Dominum, ejusque legi aut præceptis obtemperare ? In *Epitome.*

136. Deus, qui est æterna mens, ex omni parte perfectæ consummatæque virtutis est. Lib. 1, *de Divin. Inst.*, cap. 3.

137. Deus sola veritas est, mundi parens, et conditor rerum ; qui oculis non videtur, et mente vix cernitur. *De ira Dei*, cap. 1.

138. Debemus Deum omnes, et amare, quod Pater est ; et vereri, quod Dominus est ; et honorificare, quod beneficus ; et metuere, quod severus est. *Ibid.*, cap. 23.

139. Qui Deo aut potentia majus est, aut ratione perfectius, aut claritate luculentius ? *Ibid.*

140. Nulla gens est, neque tam immansueta, neque tam fera, quæ non, etiamsi ignoret, qualem Deo haberi deceat, tamen habendum sciat. Lib. 3, *de Divin. Instit.*, cap. 10.

141. Ideo nascimur, ut cognoscamus factorem mundi et nostri Deum : ideo colimus ut immortalitatem pro mercede laborum capiamus, ideo agnoscimus ut colamus. *Ibid.*, lib, 7, cap. 6.

142. Deus Omnipotens est et clemens, cujus S. LEO I. natura bonitas, cujus voluntas potentia, cujus opus misericordia est. Serm. 2, *de Nativitate Domini.*

143. Magnum est hujus muneris Sacramentum, et omnia excedit hoc donum ; ut Deus hominem vocet Filium, et homo Deum nominet Patrem. *Ibid.*, serm. 6.

144. Deus nec principium habet, nec termi- MINUT. FELIX. num. *Prosec.*

145. Universa quæcunque sunt, verbo jubet, ratione dispensat, virtute consummat.

146. Hic nec videri potest, visu clarior est ; nec comprehendi potest, nec æstimari.

147. Sensibus major est, infinitus, immensus ; et soli sibi tantus, quantus est notus. Nobis vero ad intellectum, pectus angustum est ; et ideo sic eum digne æstimamus, dum inæstimabilem dicimus.

148. Eloquar quemadmodum sentio ; magnitudinem Dei qui se putat nosse, minuit ; qui non vult minuere, non novit.

149. Nec nomen Dei quæras, Deus nomen est illi.

150. Deo, qui solus est, Dei vocabulum totum est : quem si Patrem dixero, terrenum opineris ; si regem, carnalem suspiceris ; si Dominum, intelliges utique mortalem. Aufer additamenta nominum, et perspicias ejus claritatem. In suo *Octavio.*

151. Qui credit in Deum, Deum discutere non S. PETRUS præsumat ; Deus quod sit, sufficit, qui requirit CHRYSOLOG. unde sit, quantus sit Deus, Deus quid sit, hic nescit. Ser. 64.

152. Omnipotenti Deo non est heri vel cras, S. PETR. DAM. sed hodie sempiternum ; cui nihil defuit, nihil accedit, cui nihil est varium, nihil a se diversum. *Opusc.*, 36, cap. 8.

153. Nihil est Deo superius. Lib. *de Abrahamo.* PHILO JUD.

154. Inter ea quæ intellectu percipiuntur, nihil est quidquam Deo perfectius. Lib. *Quod mundus sit incorruptibilis.*

155. Deus est bonus, Conditor, parensque hujus rerum universitatis providens suis operibus, servator atque benefactor beatissimus, omnique felicitate refertissimus. Lib. 1, *de Victimis.*

156. Deus non hominum tantum, sed et deo- SALVIANUS. rum est Deus, magnus, vere ens, et pollens potensque. Lib. 1, *de Victim.*

157. Deus est, et inspector et invitator, et ductor, et sollicitator, et sponsor, et protector, et

munerator, et probator, et sublimator, et ultor, et judex. Libro 1, *de Gubern. Dei.*

TERTULLIAN. 158. Deus si unus non est, Deus non est. Lib. 1, *contra Marcionem*, cap. 3.

S. THEOPHIL. ANTIOCH. 159. Deus principio caret, est enim ingenitus: nulli mutationi subjacet, est enim immortalis. Lib. 1, *ad Autolycum*.

THOMAS A KEMPIS. 160. Nil magnum, nil altum, nil gratum, nil acceptum tibi sit, nisi pure Deus, aut de Deo sit. *Prosec.*

161. Solus Deus æternus et immensus, implens omnia, solatium animæ, et vera cordis est lætitia. Libro 2, *de Imit. Christi*, cap. 5, sect. 3,

162. Deus est pater bonis filiis, malevolis districtus judex, infirmis medicus, sanis solidus cibus, doctor ignorantibus, obtemperantibus salus, via incipientibus, veritas proficientibus, vita perfectis, spes pœnitentibus, justis consolator optimus, gloria humilium, pœna superborum, lux in tenebris, lucerna in noctibus. In *Soliloq. animæ*, cap. 12, sect. 4.

163. Deus hortatur verbis, provocat exemplis, minatur virgis, blanditur donis, castigat adversis, lætificat prosperis. In *Hortulo Rosar.*, cap. 12, sect. 3.

IN VITIS PATR. 164. Deo majus nihil est, neque par, neque quod non maxime inferius sit. Lib. 10, cap. 144.

S. ZENO EPISC. MART. 165. Negat quodammodo Deum, quisquis rationibus humanis Deum metiri conatur. Serm. *de Fide.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 166. Deus et natura nihil prorsus faciunt frustra. Lib. 1. *de Cœlo*, cap. 4.

167. Deus est ens necessarium perpetuum, intransmutabile, indiminubile, inalterabileque. Lib. 3 *Theolog.*, cap. 3.

168. Deus existit necessario, ex actu, ex essentia sua; imo est ens verum, atque etiam supra ens propterea quod ab eo entitus pendet, et in ipso servatur. *Ibid.*

169. Deus est lux lucum, bonum bonorum, dignitas dignitatum, entitas entium, et ipsummet ens, extra quod non est aliquod ens; est quoque principium, per quod omnia existunt ac permanent. *Ibid.*, lib. 4, cap. 1.

170. Unum non est prius tempore altero, nisi quia sub tempore complectuntur utraque; hoc autem est impossibile Deo, cum sit causa omnium, imo etiam substantiis simplicibus, quanto magis Deo sublimi. *Ibid.*, cap. 3.

171. Potestas humana infima nequit Deum comprehendere, nihilque attributorum ejus præscire valet. *Ibid.*

172. Auctor primus est gloria supremus, quatenus est perfectione summus. *Ibid.*, libro 10, cap. 1.

173. Deus est ens primum, sud prioritate essentiæ et naturæ. *Ibid.*, cap. 2.

174. Auctor primus est sapiens, ac potens, et liberalis siquidem cum sit sapiens, repellit inscitiam; cum sit potens, lassitudinem non patitur; cum sit liberalis, invidia avaritiave non retinetur. *Ibid.*, cap. 12.

175. Deus non habet rem aliquam exteriorem, quæ possit eum repræsentare. *Ibid.*, cap. 13.

176. Nequimus Dei essentiam, qualis in seipsa existit, detegere, atque attingere. *Ibid.*, libro 11, cap. 4.

177. Deus existit infinitus potentia, bonitate, ac pulchritudine. *Ibid.*

178. Deus ens unum absolutum, est causa omnium aliorum creatorum, neque existit in aliquo eorum, nec est aliquid simile illis, est autem causa omnium aliorum entium creatorum; siquidem omnia procedunt ab illo. *Ibid.*, lib. 13, cap. 1.

179. Deus ens unum absolutum, existit perfectum et purum. *Ibid.*, cap. 2.

180. Deus est ens unum, verum, supreme perfectum. *Ibid.*

181. Deus non dividitur per imaginationem sicut ens creatum, nec multiplicatur habitu formarum exemplarium, atque existit unus superatus ab omni numero naturali et spiritali, cujus unitas non apprehenditur, nisi abstractione. *Prosec.*

182. Auctor supremus est unus unitate abstractiva, intelligiturque esse unus non ex eo tantum, quia non numeretur aliqua specie numeri, sed quoniam non adjungitur ei aliquid ultraneum ipsi essentiæ, existitque abstractus ab omni pluralitate, multiplicatione numerali. *Ibid.*, cap. 5.

183. Deus una semper simplicique gaudet voluptate. Libro 7, *ad Nicomachum, Ethic.* cap. 14.

184. Habet Deus summum bonum, sed est id quod est ipse. *Ibid.*, libro 9, cap. 1.

185. Deus, cum nulla re egeat, nec amico etiam opus habet. Libro 7, *Ethic. ad Eudomium.*

186. Dicimus Deum sempiternum, optimumque vivens esse; quare vita et ævum, continuum et æternum Deo inest; hoc enim est Deus. Lib. 12, *Metaph.*, cap. 7.

187. Deus summam et principem adeptus est sedem, residetque summo in vertice universi cœli. *De mundo.*

188. Deus viribus acerrimus est, specie eximius, vita immortalis, virtute præstantissimus. *Ibid.*

189. Deus summus præest, et purus in puro consistit loco, quem rite οὐρανὸν, hoc est, cœlum, appellamus. *Ibid.*

190. Deus cum sit unus, multis signatur nominibus; quippe qui nomina sortiatur ex ipsis operibus, quibus maxime viget. *Ibid.*

191. Deus principium, finem, et media rerum omnium tenet. *Ibid.*

CICERO.

192. Certe nihil omnium rerum melius est Deo, nihil præstabilius, nihil pulchrius. Lib. 2, *de Natura Deorum.*

193. Nihil est præstantius Deo; nulli enim naturæ obediens, aut subjectus Deus. *Ibid.*

194. Hoc omnibus innatum est et insculptum; esse igitur Deum ita perspicuum est, ut is qui neget, vix eum sanæ mentis existimem. *Ibid.*

PLATO.

195. Deus nusquam nequaquam injustus est, sed quantum fieri potest justissimus; Deo autem nihil similius est, quam cum ex nobis hominibus aliquis quam justissimus est. *De Scientia.*

196. Quid ad Deum propius accedunt, et qualis sit Deus commonstrant, ita constanter attribuere debent consentanei Dei naturæ, ut constituant Deum revera esse bonum. Lib. 2, *de Republ.*

197. Bonarum rerum, nulla alia causa statuenda est præter Deum; malarum autem aliæ quæpiam causæ investigandæ sunt; sed nullo modo Deus mali auctor existimandus est. *Ibid.*

198. Fieri nullo modo potest, ut Deus commutetur, sed (ut consentaneum est) ut pulcherrimus et optimus est; semper idem unus, et simpliciter in sua ipsus forma. *Ibid.*

199. Deus mentiri aut verbis, aut reipsa non potest. *Ibid.*

200. Simplex et verax est Deus, et opere et verbis. Neque mutatur ipse, neque alios decipit, neque simulacrorum objectis, neque sermonibus, neque signis immissis, neque pervigilio, neque insomnio. *Ibid.*

201. Deus est extra omnem culpam. *Ibid.*, lib. 10.

202. Deum et cognoscere, et videre, et audire omnia, nihilque proinde illum effugere posse eorum, quæ vel in sensum, vel in intelligentiam cadunt, affirmandum est. Libro 10, *de Legibus.*

203. Solis et cæterorum astrorum motus, causam Deum esse, aio. *Ibid.*, lib. 13.

204. His omnibus de causis æternus est ille Deus. In *Dialogo Timai.*

205. Deus ortu et virtute, antiquior est mundo. *Ibid.*

206. Bonitas Dei fuit causa factionis mundi, et origo omnium rerum. *Ibid.*

207. Erat et erit, æternæ essentiæ non recte attribuimus; dicimus tamen erat, est, et erit; at reveri illi est proprie tantum quadrat. *Ibid.*

208. Deus medicus est peritissimus, qui novit quid amet, quid respuat hominis natura, quid illi aptum sit, quid contra. *De Convivio.*

209. Circa omnium Regem sunt omnia, et illius causa omnia, et ipse est omnius rerum pulchrarum causa. Ep. 2, *ad Dionys.*

210. Prespicuum est Deum rerum omnium, et quæ sunt, et quæ erunt, Imperatorem et causam esse, illiusque Imperatoris et causæ esse Patrem. *Ibid.*, epist. 6, *ad Hermeam Coriscum.*

211. Deus hominibus sapientibus lex est, insipientibus voluptas. *Ibid.*, ep. 8, *ad Dionem.*

SENECA.

212. Si solus est Deus, omnia opus suum et extra, et intra, tenet. Libro 1, *Quæst.*

213. Deus est prima omnium causa, ex qua cæteræ pendent. Lib. 4, *de Benef.*, cap. 7.

214. Deus colitur, et amatur. Ep. 54.

215. Nihil est divino divinius, cœlesti cœlestius; divinorum enim una natura est. Ep. 66.

216. Nulla sine Deo mens bona est. Ep. 73.

SIXTUS PHIL.

217. Magnitudinem Dei non invenies, etiamsi pennis volare possis. Sent. 24.

218. Nomen Dei ne quæras, quia non invenies; nam omne quod nomine appellatur, a digniore nomen accipit, ut alius quidem vocet, alius autem audiat. *Prosec.*

219. Quis ergo est, qui nomen imposuit Deo? Deus autem non nomen est Deo, sed indicium quod sentimus de Deo; nihil de Deo, quod non licet, quæras. *Ibid.*, sent. 25.

220. Omne tempus, quo de Deo non cogitas, hoc puta te perdidisse. *Ibid.*, sent. 47.

221. Sine Deo non poteris vivere Deo. *Ibid.*, sent. 205.

222. Nefas est Deum Patrem invocare, et aliquid inhonestum agere. *Ibid.*, sent. 216.

223. In multitudine dicere de Deo non audeas. *Ibid.*, sent. 349.

224. Dignus est Deo homo, Deus est et in hominibus. *Ibid.*, sent. 363.

225. Mortui sunt apud Deum, per quos nomen Dei maledicitur. *Ibid.*, sent. 165.

TRISMEGIST.

226. Sanctus Deus, Pater omnium; sanctus Deus, cujus voluntas a propriis potestatibus adimpletur; sanctus Deus, qui suis familiaribus innotescit. *Prosec.*

227. Sanctus es, qui verbo cuncta constituisti; sanctus es, cujus imago est omnis natura; sanctus es, quem nunquam natura creavit; sanctus es, omni potestate validior; sanctus es, omni excellentia major; sanctus es, omni laude melior. Libro *de Potest. et sap. Dei.* cui tit. *Pimander*, cap. 1.

228. Deus atque ipsa divinitas, dico nunc non quod genitum videlicet, quia ingenitum, *Ibid.*, cap. 2.

229. Gloria omnium Deus; divinum divina natura, principium universorum, Deus, mens, natura, actus, necessitas, et finis et renovatio. *Ibid.*, cap. 3.

230. Sol Deus deorum cœlestium præstantissimus, soli Cœlites reliqui (veluti principi regique) parent. *Ibid.*, cap. 5.

231. Sempiternus, immortalis, ingenitus Deus est. *Ibid.*, cap. 8.

232. Deus est bonum, pulchrum, beatitudo, sapientia, æternitas, essentia, ipsum idem. *Ibid.*, cap. 11.

233. Ipsum Deum, unum quidem credimus esse. *Ibid.*, circa med.

234. Nonne invisibilis est Deus? *Ibid.*

235. Dei membra sunt, vita, immortalitas, providentia, natura, mens, ipsum bonum. *Ibid.*, cap. 12.

236. Est qui factor genitorum, atque is ingenitus ut genitis antiquior sit; genita enim diximus ab alio fluere. Nihil autem præter ingenitum, genitis esse potest antiquius, unicus quippe solusque revera est; cum nihil omnino ipsum præcedat. Præterea genita, visibilia sunt; invisibilis est ille ingenitus. *Ibid.*, cap. 14.

237. Deum cognominato propter potentiam, factorem propter actum, patrem denique propter bonum. *Ibid.*

238. Ipsum cœlum plenum est Deo. *De voluntate divina*, cui titulus *Asclepius*, cap. 2.

239. Deus sempiternus, Deus æternus, nec nasci potest, nec potuit; hic est, hic fuit, hic erit semper. Hæc ergo est, quæ ex se tota est, natura Dei. *Ibid.*, cap. 7.

240. Solus Deus, et merito solus in se et a se, et circum se totus est, plenus atque perfectus, isque sua firma stabilitas est, nec alicujus impulsu, nec loco moveri potest; cum in eo sint omnia, et in omnibus ipse est solus. *Ibid.*, cap. 11.

241. Deus semper stabilis fuit, semperque cum eo similiter æternitas consistit. *Ibid.*

242. Hoc quod est in Deo, infinitum, incomprehensibile, inæstimabile est; nec sustineri, nec ferri, nec indagari potest. *Ibid.*

243. Ad unum solumque Deum tendamus, incomparabile enim bonum est, sine termino infinitum. Libro 1, *de Potest. et sap. Dei*, cui titulus *Pimander*, cap. 4.

Vide etiam tit. *Esse*, fere per totum; *Fructus*, sent. 37; *Lux*, sent. 66, 81; *Magnus*, sent. 2; *Nomen*, sent. 72; *Occasio*, sent. 35; *Odium* in genere, sent. 10; *Pædagogia*, sentent. 18; *Philosophia*, sentent. 33, 34; *Virtutes Theolog.*, sent. 47.

Insuper vide *Amicitia* Dei; *Amor* Dei; *Auxilium* divinum; *Beneficium* Dei; *Charitas* Dei; *Cognitio* Dei; *Desertio* Dei; *Dilectio* Dei; *Flagellum* Dei; *Gratia* Dei; *Ira* Dei; *Judicium* Dei; *Justitia* Dei; *Laus* Dei; *Liberalitas* Dei; *Misericordia* Dei; *Odium* Dei; *Patientia* Dei; *Paupertas* Dei; *Potestas* Dei; *Mandatum* Dei; *Præscientia* Dei; *Præsentia* Dei; *Providentia* Dei; *Sapientia* Dei; *Scientia* Dei; *Timor* Dei; *Verbum* Dei; *Vindicta* Dei; *Visio* Dei; *Vocatio* Dei; *Voluntas* Dei; *Adhærere*, *Placere*, *Servire* Deo; *Colere* Deum; *Negare*, *Placare* Deum; *Quærere* Deum; *Accedere* ad Deum.

DEVOTIO.

Etymologia. Devotio dicitur a devovendo; unde devoti dicuntur, qui seipsos quodammodo devovent Deo, ut ei totaliter se subdant. Parte 3, tit. 12, cap. 10, et D. Thomas Aquin. 2, 2, quæst. 82, art. 1. S. ANTONINUS ET S. THOMAS AQUINAS.

Definitio. Devotio nihil aliud esse videtur, quam voluntas quædam prompte se tradendi ad ea quæ pertinent ad Dei famulatum. Parte 3, tit. 12, cap. 10, et D. Thomas Aquin. 2, 2, quæst. 82, art. 1.

Devotio est prius et humilis affectus in Deum; humilis ex conscientia infirmitatis propriæ, pius ex consideratione divinæ clementiæ. *De spirit. et anima*, cap. 50. S. AUGUSTINUS.

Vera et secura devotio est promptitudo superioris appetitus, seu voluntatis ad ea quæ Dei sunt, cum cordiali detestatione ac debita fuga omnis mortalis peccati, sive hoc sit cum fervore sensibili, sive non. In *Exhort. ad Novitios*, art. 5. DIONYSIUS CARTHUS.

Devotio est fervor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat indiciis. Libro 3, *de Arca Noe Morali*, cap. 5. HUGO A S. VICTORE.

Devotio est elevatio mentis in Deum per pium et humilem affectum, fide, spe et charitate subnixum. Tract. 6, sup. *Magnificat, notula* 2. JOAN. GERS.

Devotio certa, est æqualis illa animi promptitudo, qua quis paratus est servire Deo non minus in adversis quam in prosperis. *De Inst. spirit.* cap. 7. LUDOVICUS BLOSIUS.

Devotio vera est bona voluntas, qua homo paratum se offert ad cultum, honorem, et beneplacitum Dei. In *Brevi regula Tyronis*, verbo *Non putet*.

Divisio. Devotio dividitur in tria, in zelum, compassionem, et benevolentiam. Lib. 3, *de Arca Noe Moral.*, cap. 5. HUGO A S. VICTORE.

Comparatio. Sicut thus super carbones positum, spirat suavem et redolentem odorem; sic oratio incensa super carbones devotionis, multum fragrat in conspectu majestatis. Tit. 5, *Diætæ*, cap. 5. S. BONAVENT.

Sicut ex nucleo pinguedo olei exprimitur, ita ex affectu virtutis sapor devotionis procedit. Libro 2, *de Profectu religiosor.*, cap. 19.

EPHRÆM. Quemadmodum torques aureus in collo viri, sic Monachum pietas decet atque devotio. De *timore Dei*.

HOMAS KEMPIS. Sicut carbo frigidus conjunctus igni ardenti, fit calidus et ardens; sic tepidus socians se fervido et devoto fit sæpe fervidus et devotus. In *Hortulo Rosarum*, cap. 1.

SENTENTIÆ PATRUM.

MBROSIUS. 1. Caret ambitione religiosa devotio. Lib. 4, in *Luc.*, cap. 4.

2. Uberiores fructus habet celerata devotio. Libro 1, *de Abraham*, cap. 1.

3. Devotio sancta mensuram supergreditur. Serm. 8, sup. *Psalm.* CXVIII, vers. 2.

ANTONIN. 4. Devotio est pinguedo animæ. Parte, 3, tit. 12, cap. 10.

THANAS. MAGN. 5. Grave quiddam est exercitium devotionis, sed tamen nihil est dulcius cœlesti sponso. *De virginit.*

UGUSTIN. 6. Licet quis in operibus suis devotus appareat, si innocentiam non habeat, sibi frustra blanditur de sua devotione; nihil enim Deo dignius, nihil charius esse potest, quam ut innocentia tota observatione teneatur. *De Vita Christiana*, cap. 10.

ERNARD. 7. Absit typhus præsumptionis, ut non desit fructus devotionis. Homil. 4, super. *Missus*, in sua *Excusat.*

8. Dicamus fidem vitem, virtutes palmites, botrum opus, devotionem vinum. Serm. 30, sup. *Cant.*

9. Absque veritatis fræno levis et nesciens modum, plerumque et insolens ipsa devotio est. *Ibid.*, serm. 74.

10. Multum devotionis subtrahitur, cum studium orationis intermittitur. Ep. 84, *ad Villelmum, ablat.*

11. Excedentem devotio levat, sed revocat zelus. Epist. 126, *ad Episcopos Aquitaniæ.*

12. Nubilosa corporis compositio, et facies tenebris offuscata tristitiæ, devotionem ab animo recessisse signant. Serm. *de Virtute obedient.*

ONAVENT. 13. Religiosus indevotus est sicut scirpus, vel juncus, aut mergus, qui interius est aridus, quod tamen stat in aqua et loco aquoso. Talis juxta panem moritur fame, juxta fontem moritur siti, juxta ignem moritur frigore. Tit. 4, *Diætæ*, cap. 1.

14. Devotio mentem illuminat, inflammat et roborat, actiones ordinat, mores componit et verbo, amorem Dei accendit, Deo familiarem efficit, orationem impinguat, pium et affectuosum facit, cor humiliat, contra adversa constantiam præstat, mentem ad superna elevat, mundum vilescere facit, desiderare cœlestia cogit, peccata delet, et pœnas peccati, merita sublimat, proximos maxime ædificat, dæmones fugat, angelos invitat et sanctos. *De alis Seraphim.*, cap. 8.

15. Devotus quisque vix opportunitate fraudatur. In *Speculo discipl.*, parte 1, cap. 12.

16. Devotæ mentis confidentia, solet esse indicium exauditionis. Lib. 2, *de Profectu Relig.*, cap. 67.

17. Devotionis ignis perpetua oratione fovendus est. *Ibid.*, cap. 69.

18. Absque spiritu devotionis, ad quam ducit oratio, omnis arida est et imperfecta religio. *Ibid.*

19. Non potest esse devotio, quæ ex amoris Dei radice non pullulat. *Ibid.*, cap. 73.

20. Exterior incompositio corporis, indicium est indevotæ mentis. In *Instit. Novit.*, part. 1, cap. 20.

21. Devotionis fervor per frequentem Passionis Christi memoriam nutritur et conservatur in homine. *De Perfect. vitæ ad Sorores*, cap. 6.

CASSIODORUS. 22. Quantum impendetur pura devotio, tantum et crescet auxilii magnitudo. Sup. *Psalm.* XXVII, vers. 9, *Et adjutus sum.*

23. Illa est vera devotio, quæ solum justissime veneratur auctorem. Sup. *Psalm.* LXXIV, vers. 1.

24. Si Deum invocet indevotus, judicium sibi videtur postulare, non veniam. *Ibid.*

25. Gratius devotio suscipitur, quæ inter vitæ pericula custoditur. Super *Psalm.* CXVIII, vers. *Multi qui persequuntur me.*

DIONYSIUS CARTHUS. 26. Vera devotio nequaquam sine charitate habetur, etiamsi sine fervore, sapore, et suavitate habeatur, quæ non semper sunt certa veræ devotionis indicia. In *Exhort. ad Novit.*, art. 5.

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 27. Spiritualibus non es dignus, qui nihil spiritualiter sapis. In suis *Opuscul.*, collat. 18.

S. GREG. MAG. 28. Devotionis affectus, mentis est cibus. Libro 4, super I *Regum*, cap. 4, sup. illud: *Et tunc comedent*, etc.

S. HIERONYM. 29. Casta mentis intentio, devotionem custodit. Epist. 54, *ad Oceanum, de Vita clericor.*

HUGO A S. VICTORE. 30. Omnis actio, quæ sine devotione est, mortua est. Hom. 1, super *Ecclesiasten.*

31. Devotio quanto humilitati propinquior, tanto est Deo acceptabilior. *De modo orandi*, cap. 5.

32. Perire non poteris, si devotus inventus fueris. Libro 2, *De Sacram.*, part. 14, cap. 3.

HUGO CARD. 33. Sine devotione aridum est cor humanum, et sitit anima ejus. Super *Genes.*, cap. 28.

34. Amarus est labor operis, nisi adsit pinguedo devotionis. *Ibid.*, cap. 41.

35. Qui indevotus orat, judicium sibi postulat. Super *Psalm.* III.

36. Plus Deo placet affectus devotio quam intellectus applicatio. Super *Psalm.* V.

37. Est clamor interior cordis et exterior oris. Primus est ipsa devotio ; secundus est signum et exercitatio devotionis. Sup. *Psalm.* XXX.

38. Dum quis vacat contemplationi, orationi, lectioni ; crescit, et augetur tunc devotio. Lucerna illorum in nocte extinguitur, qui in prosperitate sunt devoti, sed in tentatione statim sunt victi. Super *Prov.*; cap. 31.

39. Quondam in claustris abundat devotio, sed nunc arefecit devotio. Super *Hierem.*, cap. 24.

40. Sepulcrum Jesu est mens devota, ubi Jesus multum desiderat sepeliri. Sup. *Marc*, cap. 14.

JOAN. CASS. 41. Melius est devotum in minoribus, quam indevotum in majoribus professionibus inveniri. *Collat.* 19, *Abb. Joan.*, cap. 3.

JOAN. GERS. 42. Mens devota est in incipientibus, devotior in proficientibus, devotissima in perfectis. Tract. 6, sup. *Magnificat*, notula 2.

JOAN. TRITH. 43. In vanum pulsatur auris corporis, dum non inclinatur devotio mentis. Super *Prolog. Regul. S. Bened.*, cap. 1.

44. Fervor devotionis ex tempore consumitur, nisi fomentis quotidie renovetur. *Orat.* 2, *in Conventu Abbat. habita.*

LACT. FIRM. 45. Inutilis est, qui devotione caret. Lib. 5, *de Divin. inst.*, cap. 20.

S. LAUR. JUST. 46. Non ad satietatem spiritualis est sectanda devotio, ne ex familiaritate nimia contemptum, aut ex assiduitate imprudenti tædium generet. *De Interiori conflictu*, cap. 6.

47. Devotio est, proprius amantium cibus, donum humilium, mansuetorum merces, ros cœlicus, absconditum manna, invisus thesaurus, refectio salutaris, jucundissimum bonum, spirituale commercium, futuræ beatitudinis præcursor. Lib. 2, *de spirituali Resur.*, cap. 34.

S. LEO I. 48. Parum religiosus alio tempore demonstratur, qui in festis diebus, religiosior non invenitur. Serm. 2, *Quadrag.*

49. Nulla devotione fidelium magis Dominus delectatur quam ista, quæ pauperibus ejus impenditur. *Ibid.*, serm. 10.

50. Nemo tam devotus, ut non debeat esse devotior. Serm. 11, *Quadrag.*

51. Tunc est efficacior sanctiorque devotio, quando in operibus pietatis totius Ecclesiæ unus animus, et unus est sensus. Serm. 4, *de Jejun. septimi mensis.*

LUDOV. BLOS. 52. Gratior est Deo humilis internarum derelictionum tolerantia, quam ingens devotionis dulcedo. In *Canon. vitæ spirit.*, cap. 9.

53. Rationalis devotio longe certior, ipsique Domino acceptior est, quam devotio sensibilis. *Ibid.*, cap. 26.

54. Vera devotio in vera suiipsus submissione, resignatione, abnegatione, ac nihili pensione sita est, potius quam in sensibili sapore et dulcedine. In *Speculo spirit.*, cap. 13.

55. Periculosa res est, sensibilis devotionis dulcedo, his qui eam impure desiderant, impureque ea utuntur hoc est ; qui oblectationem magis quam sui mortificationem Deique honorem in illa et per illam quærunt. Libro 1, *Enchirid. parvulorum, document.* 2.

56. Quidquid sapitis, quidquid potestis, quidquid vivitis, quidquid est quod speratis, in ara vestræ devotionis imponite. Lib. 8, ep. 14, *ad Sorores.* S. PETR. DA

57. Indiscreta devotio magis obesse solet, quam prodesse. Serm. 58, *de S. Andræa.*

58. Non pietatis opus segnities ignava appretiat, sed devotio celeris ac prompta commendat. *Opusc.* 9, cap. 1.

59. Triplex est officium veræ et perfectæ devotionis. Primum est confessio criminis, secundum, postulatio miserationis, tertium, glorificatio miserentis. Primum est accusatio culpæ, secundum, supplicatio veniæ, tertium, magnificatio divinæ munificentiæ. Part. 1, lib. 1, *de Erud. hom. inter.*, cap. 14. RICH. A S. VICTORE

60. Optimum studii genus est, summæ devotioni summam curam impendere. *Ibid.*, l. 2, c. 12.

61. Sine sancto Spiritu devotio nostra vera esse non potest. *Ibid.*, cap. 34.

62. Tantum apud nos honor et reverentia Dei proficit ; ut quæ in devotione non facimus, etiam odio digna esse ducamus. Lib. 3, *de Gubernat.* SALVIANUS

63. Eo plus Deo devotio nostra debet, quo minora a nobis exigit et majora concessit. *Ibid.*

64. Nulla est major fidei devotio, quam quæ conscientiam vitat hominum, Deo teste contenta. Ep. *ad Salonium episc.*

65. Devotiores esse nos Dominus sibi vult, quia tam magno devotionem nostram pretio comparavit. Lib. 2, *ad Eccles. catholic.*

66. Turpis opulens, devotione pauper ; et quanto ditior multitudine, tanto egentior devotione. *Ibid.*, libro 1.

67. Mens semel ad devotionem excitata, facilius postmodum ad devotionem pristinam revocatur. 2, 2, quæst. 171, art. 2. S. THOMAS AQUINAS.

68. Pinguedo devotionis facit sacrificium orationis esse Deo acceptum. *Opusc.* 7, sup. *Pater noster.*

69. Devotio plerumque propter prolixitatem orationis obtunditur. *Ibid.*

THOMAS. A KEMPIS. 70. Sicut virtus non potest stare cum vitio, sic devotio non potest acquiri sine luctu et silentio. In *Hortulo rosar.*, cap. 5.

S. THOMAS A VILLANOVA. 71. Ubi risus et dissolutio, ibi fugit devotio. *Ibid.*, cap. 15, sect. 2.

72. Cito perit devotio, quæ non custoditur sub silentii fræno. *De Disciplina claustral.*, cap. 8, sect. 3.

73. Omnis appetitus carnalis evanuit, cum spiritus devotionis incaluit. Conc. *de S. Dorothæa.*

Vide etiam tit. *Affectiones quatuor*, sent. 32; *Multiloquium*, sent. 71; *Opus*, sent. 117; *Religiosus*, sent. 96; *Solitudo*, sent. 109; *Tentatio*, sent. 261; *Tepiditas*, sent. 49.

DIABOLUS.

BONAVENT. *Etymologia.* Græce interpretatur diabolus clausus ergastulo; et hoc sibi convenit, quia non permittitur tantum nocere, quantum vellet. Libro 2 *Compendii Theolog. verit.*, cap. 26.

Diabolus dicitur a dia, quod est duo, et bolus, quod est morcellus, quia duo occidit scilicet corpus et animam. *Ibid.*

S. HIERON. Diabolus græcum verbum est, quod latine dicitur criminator; lingua vero hebræa, Sathan appellatur, id est adversarius, sive contrarius; et ab Apostolo Belial, hoc est, absque jugo, quia de collo suo Dei abjecit servitutem. Libro 2, super *Ep. ad Ephes.*, cap. 4, in illud: *Neque locum detis diabolo.*

ISIDORUS HISPALENS. Diabolus hebraice dicitur deorsum fluens, quia quietus in cœli culmine stare contempsit, sed superbiæ pondere deorsum corruens, cecidit. *Pros.*

Diabolus vero græce criminator vocatur, vel quod crimina, qua ipse illicit, ad Deum referat; quia electorum innocentiam criminibus accuset fictis. Lib. 8 *Etym.*, cap. 11.

AMBROSIUS. *Comparatio.* Sicut scorpio corpus aculeo vulnerat, ut per vulnus venenum intromittat, per quod hominem interficiat, ita diabolus aut ira, aut superbia, aut libidine mentem vulnerat, ut per hoc venenum suæ malitiæ infundat, animamque interficiat. Sup. *Apocal.*, cap. 9.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Ideo diabolus serpens dicitur, quod occulte serpat, et quod sensus hominis tenuiter in labendo pertentat; quos si vicerit, medullis se hominum atque ossibus implicat, et immergit. *De Salome*, cap. 3.

2. Tanta est nequitia dæmonum ut, si Deus illis permitteret, statim ut homo mortale facinus admitteret, eum interficerent. Sup. *Apocal.* cap. 9.

ANSELMUS. 3. Diabolus incessanter pios persequitur, et tanto periculosius, quanto occultius. Sup. II. *Tim.* 3, in illud: *Persecutionem patientur.*

S. ANTONIUS. 4. A magnis spe, et vigore rationis, diabolus ipse prosternitur, et abjicitur. Parte 1, tit. 3, cap. 10, § 10.

5. Diabolus quanto diutius passedit, tanto difficilius dimittit. Parte 2, tit. 9, *de Accidia*, cap. 13, § 1

S. ANTONIUS ABBAS. 6. Dæmones ridere nos faciunt tempore fletus, et flere tempore risus. Epist. 2, *ad Fratres.*

S. ANTONIUS DE PADUA. 7. Diabolus mentem, in qua habitat, desertam et sterilem a bono opere facit. Serm. *Dom.* 3. *Quadrag.*

8. Diabolus tanquam lupus quidquid presserit pede superbiæ, occidit. Ser. *Dom.* 2, *post Pascha.*

9. Conjecturis exterioribus et hominum complexione, quasi per odoratus narium persentit et odorat diabolus, ad quæ vitia unusquisque sit magis applicabilis, et ibi laqueos tendit. Serm. *Dom.* 4 *post Pascha.*

10. Dæmones hominis, quem captivum ducunt, cervici onera gravia imponunt; et tanquam bovem vel asinum per funem ad collum ligatum minando trahunt, et lasso nullam requiem dant, dum de peccato in peccatum præcipitant. Serm. *Dom.* 6, *post Pascha.*

S. ATHANAS. MAGNUS. 11. Unica ratio vincendi diabolum, est lætitia spiritualis. *De Vita S. Antonii.*

S. AUGUSTIN. 12. Quem non potest diabolus devorare seductum ad nequitiam, famam ipsius inquinare conatur; ut, si fieri potest, opprobriis hominum, et malarum linguarum detractione deficiat, et sic in ejus fauces ruat. Ep. 137, *ad Clerum.*

13. Diabolus non speciale nomen est, sed commune: in quocunque enim opera diaboli fuerint inventa, sine dubio diabolus appellandus est. *De Quæst. Vet. et Novi Testament.* quæst. 90.

14. Quid astutius ad decipiendum, atque callidius malitia dæmonum. Libro 2, *de Civ. Dei.* c. 9.

15. Malignitas dæmonum, nisi alicubi se transfiguret in Angelos lucis, non implet negotium deceptionis. *Ibid.*, cap. 26.

16. Diabolus non fornicator, vel ebriosus, vel si quid hujusmodi mali est, tamen maxime superbus atque invidus. *Ibid.*, lib. 14, cap. 3.

17. Diabolus natura est Angelus, sed quod natura est, opus Dei est: quod vero diabolus, vitio suo est, utendo male naturæ suæ bono. Lib. 1. *Hypognost.*

18. Diabolo potestas quædam est, plerumque tamen vult nocere, et non potest, quia potestas ista sub potestate est; nam si tantum posset nocere diabolus quantum vult, non aliquis justorum remaneret, aut aliquis fidelium esset in terra. Sup. *Psalm.* LXI, vers. ultimo.

19. Non cessat hostis persequi et, si non aperte sævit, in aliis agit. *Prosec.*

20. Non tibi sævitiam perdidisse diabolus videatur : quando blanditur, tunc magis cavendus est. Tract. 10, super *Evang. Joann.* de cap. 2.

21. Qui Deo se committit, diabolum non timet. *De Verbo Dom.*, ser. 28.

22. Diabolus accusator Sanctorum est. Hom. 38. *Ex quinquaginta homil.*

23. Diabolus est Angelus per superbiam, separatus a Deo, qui in veritate non stetit, auctor mendacii et a semetipso deceptus. Ser. 2, in *vigil. Nativ.*

24. Diabolus est adversarius humani generis, inventor mortis, superbiæ institutor, radix malitiæ, scelerum caput, princeps omnium vitiorum, persuasor turpium cogitationum. *Ibid.*

25. Diabolus non potest intrare domum vel mentem, in qua pax dominatur. Ser. 2, *ad Fratr. in eremo.*

26. Diabolus in umbra mutabilium rerum alludit, alludendo decipit, decipiendo occidit. *Ibid.* serm. 4.

V. BEDA. 27. Nisi quis porci more vixerit, nunquam accipiet in eum diabolus potestatem, aut ad probandum tantum, non autem ad perdendum, accipiet. Libro 3, super *Luc.* cap. 8, in illud : *Erat ibi grex porcorum*, etc.

S. BERNARD. 28. Urget undique inimicus diabolus, in insidiis draco, in aperto leo ; cogit socios, ignes injicit, bella suscitat, insidias submittit, totius cordis minitatur excidium. Serm. *de Parabola filii Regis.*

29. Diabolus est veritatis adversarius, charitatis æmulus, hostis antiquus, scandalorum suggestor, dissidii auctor, turbator unitatis et pacis. Epist. 82, *ad Abbat. S. Joannis Carnutensis.*

30. Diabolo nullum aliud est desiderium, nullum negotium, nullum studium, nisi animas perdere. Libro *Medit.*, cap. 15.

31. Diabolus malum machinatur, argute loquitur, artificiose suggerit, callide decipit, illicitos motus insufflat, venenatas cogitationes inflammat, movet bella, nutrit odia, incitat gulam, movet libidinem, desideria carnis instigat, peccati occasiones parat, mille nocendi artibus corda hominum pulsare non cessat. *Ibid.*

32. Superbis et libidinosis plus dominatur diabolus. *De ordine vitæ.*

33. Diabolus venit in chorum, dormitorium occupat, insidet refectorio, circuit claustrum, revisit officinas, nullam prætermittit artem nocendi, sed ubi libet suæ calliditatis assignat argutias. *Prosec.*

34. In choro devotionem, in thoro castitatem, in refectorio parcitatem, in claustro lectionem, in officinis silentii virtutem, virtutis inimicus extirpat. Ser. 3, *de Nativ. Dom.*

35. Triplex est malum in dæmonibus, furor irrationabilis, demens concupiscentia, phantasia proterva. Expos. 2, super *Psalm.* CXVIII, cap. 5, vers. 6, art. 2. S. BONAVENT.

36. Diabolus dicitur leo et draco ; leo fuit tempore martyrum, draco in tempore plenitudinis ; in leone est sævitia, in dracone astutia. *Prosec.*

37. Diabolus dicitur leo, quia sicut leo est rex omnium animalium ; sic diabolus est rex omnium malorum. Super *Psalm.* XXXIX.

38. Diabolus more leonis in sanctos desævit, contra eos fortissime rugit, ut quem devoret, sollicite quærit. *Prosec.*

39. Non enim comedit, neque bibit, nullo unquam tempore dormit, sed semper suspirat ad prædam.

40. Cum ergo ipse sit fortissimus et nos infirmi, ipse sagacissimus, nos ignari, ipse solertissimus, nos pigri, necesse haberemus succumbere, si nobis auxilium divinum non adesset. Serm. 5, *de Uno confess.*

41. Princeps tenebrarum est fraudulentissimus in promissione, inquietissimus in tentatione, crudelissimus in perditione, injustissimus in retributione. Serm. 2, *Dom. 3 post Pascha.*

42. Diabolus insipiens est ad bonum, et sagacissimus ad malum. Serm. 7. in *Die Pent.*

43. Exigua dat diabolus in mundo, et multa improperat in inferno. *Ibid.*

44. Debilis est hostis, qui non vicit, nisi volentem. Sup. lib. 2, sent. dist. 6, dub. 3.

45. Diabolus premendo rapit, insidiando circumvenit, minando terret, suadendo blanditur, desperando frangit, promittendo decipit. In *Centiloq.*, part. 1, sect. 2.

46. Tanta est diaboli crudelitas, quod nos omni hora transglutiret, nisi divina protectio nos custodiret. Tit. 7, *dixtæ*, cap. 1.

47. Pater diabolus non diligit filios suos, sed odit ; sic amat diabolus filios suos ut perdat, sicut amat gluto porcellum, ut comedat. Lib. 1. *Pharet.*, cap. 50.

48. Diabolus ibi libentius insidiatur, ubi majores meritorum divitias cernit inquiri, ubi innocentem inquirat et occidat, ubi se Deo magis obsequium præstare sperabat. *De sex alis seraph.*, cap. 7.

49. Dæmones spiritus sunt impuri, humani generis inimici, mente rationales, in nequitia subtiles, cupidi nocendi, per superbiam tumidi, et semper in fraude. Lib. 2 *Compend. Theolog. verit.*, cap. 26.

50. Diabolus nullo suggerente peccavit, et ideo nullo reparante redibit. *Ibid.*, cap. 25.

C. CÆSARIUS AREL**AT.** 51. Diabolus est inimicus spiritui, amicus carni, invidens virtuti, consentiens voluptati. Hom. 4.

52. Diabolus cum infelices quosque sibi assensum facilem accommodare prævíderit, ad fauces suas sollicitationum carminibus trahit, ut voluntariam prædam inermis expectet. *Ibid.*

53. Diabolus tanto infectior est ad expugnandum animæ thesaurum, quanto magis novit esse pretiosum. *Ibid.*, homil. 5.

54. Nunquam timebis dæmonem, qui est in carne aliena, si eum non habueris in anima tua; multi enim dæmonem in corpore alieno formidant, et in suo corde dissimulant. *Ibid.*, hom. 23.

55. Astutus et crudelis hostis diabolus calliditate veteris artificii, ac multiformis ingenii, animas quas semel persuasione nequissima desides ac tepidas, vel negligentes effecerit, etiam in aliorum subversione eas sibi servire compellit. *Pros.*

56. Tales animas diabolus omni lumine veritatis et charitatis excæcat, et quasi venator robustissimus, et auceps callidissimus velut indices sibi ad capiendas, si potest, etiam sanctas animas, aptat et præparat. *Ibid.*, hom. 35.

CASSIODORUS. 57. Illo tempore prævalet diabolus rapere, cum nobis peccatis nostris obstantibus Creator distulerit subvenire. Super *Psalm.* VII, vers. 2 : *Ne quando rapiat*, etc.

58. Diabolus animas, quas comprehendit, conterit. *Ibid.*, vers. 5 : *Persequatur inimicus*, etc.

59. Diabolus toties punitur, quoties ab eo peccator subjugatus eripitur. *Ibid.*

60. Se persequitur, qui diabolum sequitur. Sup. *Psalm.* X, vers. 6.

61. Diabolus humanis semper delectatur exitiis. Sup. *Psalm.* XXI, vers. 22.

62. Satanas quantum fortior, tantum nequior. Super *Psalm.* LXXIII, vers. 15.

S. CYPRIAN. 63. Diabolus semper mendax, mentitur ut fallat, blanditur ut noceat, bona promittit ut malum tribuat, vitam pollicetur ut perimat. Ep. 39, cap. 2.

64. Evadere diabolum difficile poterit, qui se diaboli laqueis semel implicavit. Ep. 62, *ad Pomponium*, cap. 1.

65. Diabolus blanditur ut fallat, arridet ut noceat, allicit ut occidat. *De Discipl. et habit. Virgin.*, cap. 9.

66. Quid astutius, quidve subtilius diabolo? *De Unitate Ecclesiæ*, cap. 2.

67. Si diabolus imparatum invenerit militem Christi, si rudem, si non sollicitum, ac toto corde vigilantem, circumvenit nescium, fallit incautum, decipit imperitum. *De Exhort. martyrii, ad Fortunat.*

68. Diabolus est spiritus nequam, fermentator immundus, sanctitatis corruptor, simplicium perturbator, incendiator libidinum, omnium turpitudinum adinventor. *De Jejun. et tent. Christi*, c. 5.

69. Diabolus in his regnat, quos inquinat; et in his, quos polluit, dominatur. *Ibid.*

S. CYRILLUS ALEX. 70. Vehemens adversarius est Satanas, qui per fraudem et dolum eorum animis, qui rectam et inculpabilem vitam elegerunt, impedimenta objicere, et eorum qui a virtutis perfectione propius absunt, labores infringere facile possit. Homil. 97, *de Festis Paschal.*

S. CYRILLUS HIEROSOL. 71. Princeps peccati est diabolus, et pater malorum. *Catech.* 2.

72. Potest quidem diabolus animam incitare, cogere autem præter voluntatem omnino non potest. *Catech.* 4, *de Statu homin.*

73. Diabolus persuadere quidem potest volentibus, cogere autem non potest. *Ibid.*, Catech. 4, *de Lib.*

DIDYMUS ALEX. 74. Diabolus secundum naturam non est malus, sed ex mutatione liberæ voluntatis malus est. Libro *contra Manich.*

DIONYSIUS CARTHUS. 75. Diaboli ubicunque volitent in aere aut in terris, vel sub terris vagentur, ut detineantur, suorum semper secum ferunt tormenta flammarum. Sup. *Ep. Jacobi*, cap. 3, art. 5.

S. EPHRÆM. 76. Dæmones omni odio imbuti nihil æque desiderant, quam cunctos funditus perire. *De Vita spirit.*, cap. 58.

77. Dæmon quos opere insontes videt, cogitatione perimit. *Ibid.*

S. EUSEBIUS CÆSARIENS. 78. Esca diaboli electa est, de malis non curat, quia sui sunt. Ep. *ad Damas., Papam.*; *de Morte D. Hieronym.*

S. EUSEBIUS EMISSEN. 79. Diabolus obsessa semel pectora, mollissimis seductionibus decipit. Homil. 3, *de Epiphan.*

80. Diabolus calliditate veteris artificii condit blandimenta peccandi. *Ibid.*

81. Diabolus per rerum carnalium concupiscentias, et illicitas voluptates extrinsecus blanditur, intrinsecus insidiatur, interficit spiritum, dum oblectat affectum. *Ibid.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 82. Adeo intolerabilis est dæmonis aspectus (quo nihil terribilius aut infestius in mundo excogitari potest) quod nec tantillum temporis eum sustinere quispiam valebit, nisi divino fuerit illustratus præsidio. In suis *Opusc.*, Apophthegmat. 46.

83. Diabolus si de suo capillum habere potest ex homine, cito excrescere facit in trabem. In suis *Opusc.*, collat. 6.

FRANCISCUS TITELM. 84. In omnibus quæ agit malignus diabolus, semper Dei gloriæ adversatur, et hominum saluti; unde Satanæ vocabulo proprie meruit appellari, quod adversarium significat. In Annotat. super cap. 1 *Job*, in illud : *Circuivi terram*, etc.

85. Valde multos diabolus, dum terram circuit in suam capit servitutem, quos ipse venatorum instar multa aviditate et diligentia insectatur, donec in reti suo omnes comprehendat. *Prosec.*

86. Hæc quidem sententia nimium, heu! nimium vera est; et quos autem comprehenderit, eos velut servos et captivos ante se minat, et quasi jumenta servilia agit, quo voluerit. *Ibid.*

S. GAUDENT. 87. Diabolus tum maxime accenditur, cum extinguitur; tunc enim sævit in Dei famulos, quando prima virtus ejus in primogenitis occiditur. Tract. 6.

88. Diabolus hujus mundi princeps usurpatione dicitur, non natura; etenim seducens humanum genus, ut derelicto Deo ipsum Satanam coleret, principatum violenter tenuit. *Ib.*, tract. 12.

89. Magnum suppliciis suis diabolus putat hoc esse remedium, si pœnarum socios multos acquirat. In *Respons. ad Germinium*.

GLOSS. ORD. 90. Diabolus propter excellentiam malitiæ, non solum iniquus, sed etiam iniquitas nominatur. Super libr. *Judic.*, cap. 6.

91. Diabolus licet a sanctis sæpius vincatur, tamen iterum instaurat prælium contra eos; et dum uno modo vincitur, alio statim vincere conatur. Sup. III *Reg.*, cap. 20.

92. Maligni spiritus si in spiritualibus vincuntur, in corporalibus bellum parant, satagentes ut animas de supernis ad ima præcipitent, quo facilius vincant. *Prosec.*

93. Si viderint cœlestia desiderare, terrena ad amandum ingerunt; si prosperitate concessa Deo gratiæ agantur, student ut per adversa frangantur. *Ibid.*

GLOSS. INT. 94. Malignus hostis, licet superatus, ab incœpta malitia non desistit; sed iterum bellum intendit, et totum furoris sui effundit tumultum. Super *Judith.*, cap. 1.

GLOSS. ORD. 95. Diabolus turbam malignorum spirituum ad seducendas gentes per totum orbem dispergit; nec parcit dignitati, nec honori, omnes ad gehennam trahere cupiens. *Ibid.*, cap. 1.

GLOSS. INT. 96. Omnes dæmones, maxime sunt potentiæ amatores. *Ibid.*

GLOSS. ORD. 97. Diabolus princeps est falsiloquii. Sup. *Job.*, cap. 16.

GLOSS. INT. 98. Diabolus dum peccatis obligat, mortem peccantis sitit. *Ibid.*, cap. 18.

GLOSS. ORD. 99. Diabolus non vi, sed callide interficit. *Ibid.*, cap. 40.

100. Dæmones tanto atrociores sunt, quanto melius homines agere sibi videntur. *Ibid.*, cap. 41.

101. Mundus et infernus sunt fines diaboli. Super *Psalm.* VII.

102. Diabolus mala quæ suggerit, bona mentitur; et dum bona promittit æterna, ducit ad tormenta. Sup. *Proverb.*, cap. 14, in illud : *Profert mendacia versipellis.*

103. Nisi qui more porci vixerit, diabolus in eum potestatem non accipit, nisi forte ad probandum. Super *Matth.*, cap. 8.

104. Diabolus incentor est, non auctor; quia nec interiora, nisi per habitus et gestus novit. *Ibid.*, cap. 15.

105. Diabolus in substantia bonus est, sed voluntate malus. Sup. 1, *Joan.*, cap. 4.

106. Diabolus humilitate sternitur, et patientia superatur. Lib. 2, *Moral.*, cap. 13. S. GREG. MAG.

107. Maligni spiritus certis quibusque vitiis singuli obsequi sunt credendi. *Ibid.*, lib. 15, cap. 16.

108. Occulta justitiæ licentia malignis spiritibus datur, ut quos volentes in peccati laqueo strangulant, in peccati pœnam etiam volentes trahant. *Ibid.*, lib. 2, cap. 16.

109. Diabolus aut opprimendo rapit, aut insidiando circumvolat, aut suadendo blanditur, aut minando terret, aut desperando frangit, aut promittendo decipit. *Ibid.*, lib. 32, cap. 8.

110. Immundi spiritus, qui de cœlo æthereo lapsi sunt, in hujus cœli terræque medio vagantur. *Ibid.*, lib. 17, cap. 25.

111. Diabolus diem se exhibet, quia per prospera incipit, sed in noctis tenebras semper desinit, quia ad adversa perducit. *Ibid.*, libro 4, c. 9.

112. Diabolus antrum ac latibulum bestiæ est, ut insidians hominibus viam hujus vitæ carpentibus, in illo et per signa lateat, et per malitiam occidat. *Ibid.*, lib. 27, cap. 17.

113. Malignus spiritus cupidis prospera, etiam dormientibus promittit; et quos formidare adversa considerat, eis hæc durius somnii imaginibus intentat; quatenus indiscretam mentem diversa qualitate afficiat, eamque aut spe sublevans, aut deprimens, timore confundat. *Ibid.*, lib. 8, cap. 13.

114. Diabolus hujus mundi rapinis insidians, humana quotidie morte satiatur. *Ibid.*, lib. 31, cap. 7.

115. Diabolus, quia hoc quod contra se agit ignorat, bruto sensu bellua est; quia malitiose hominibus nocere appetit, draco est; quia vero de naturæ suæ subtilitate superbe extollitur, avis est. *Ibid.*, lib. 33, cap. 14.

S. GREGOR. NYSSENUS. 116. Diabolus est vitiorum omnium dux, atque imperator. *De vita Mosis.*

HAYMO. 117. Nec aeris illius priora spatia, sed ista caliginosa tenere dæmones permissi sunt, qui eis quasi carcer est, usque ad tempus judicii, postea vero igne inextinguibili sine fine cruciandi sunt. Serm. *fer.* 6 *Pent.*

118. Diabolus nunquam dormiens, nunquam ab insidiis hominum requiescens est; sed semper die et nocte circuit tentando et insidias ponendo hominibus, qualiter quemquam illorum sua valeat suggestione decipere. Serm. 1, dom. 4, post *Pent.*

S. HIERON. 119. Non quærit diabolus homines infideles, non eos qui foris sunt; sed de Ecclesia Christi rapere festinat. Ep. 22, *ad Eustoch.*

120. Minoris malitiæ sunt dæmones, quam diabolus, cujus satellites sunt. Libro 1, super *Matth.*, cap. 8, can. 5, num. 68, sup. illud : *Quid nobis et tibi*, etc.

S. HILARIUS. 121. Sicut omnibus sancti caput, Christus est; ita omnibus iniquis caput, diabolus est. Super *Psalm.* CXXXIX.

122. Pecuniæ æstus, voluptatum stimulus, ambitionis ardor, odiorum malignitas, invidiæ aculeus, conviciorum furor; superbia, amentia, diaboli sunt arma atque virtutes. Super *Psalm.* CXXXVIII.

HUGO CARD. 123. Dæmones sunt quasi fures; si expellis unum per eleemosynam, aut per jejunium, alius intrat per vanam gloriam, aut per tristitiam. Sup. *Genes.*, cap. 19.

124. Diabolus, dum es in prosperitate, videtur bonus et simplex, sed non est; recedente autem prosperitate, maledicet tibi et ita non est simplex, sed duplex. Sup. *Job.*, cap. 1.

125. Diabolus duos habet gladios : prosperitatem et carnalem delectationem; stulti considerant splendorem, et non attendunt mucronem, quia limatus est, ut fulgeat per delectationem; exacutus est, ut cædat æterna pœna. Sup. *Psalm.* IX.

126. Diabolus est draco sibilans tentando, bestia devorando, pseudopropheta decipiendo. Sup. *Psalm.* CIV.

127. Faber est diabolus, qui modo sufflat suggerendo, ut in æternum incendat. Sup. Prov. cap. 19.

IDIOTA. 128. Diabolus est humani generis inimicus, inventor mortis, superbiæ institutor, radix malitiæ, scelerum caput, princeps omnium vitiorum, omnium voluptatum persuasor. Lib. 3, *contemplat. de Conflictu carnis*, cap. 3.

INNOC. III. 129. Tripliciter dæmon hominem vexat: primo per culpam, auferendo gratuita; secundo per pœnam, lætendo naturalia; tertio per jacturam, inferendo discrimina. Serm. *de S. Maria Magdal.*

JOAN. VII. 130. Versutus hostis diabolus habet mille nocendi modos : conatur a principio ruinæ suæ unitatem Ecclesiæ rescindere, charitatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem invidiæ felle inficere, et omnibus modis humanum genus evertere et perturbare. Ep. *ad Isaac episcop. Syracusan.* et hab. in *Decret. Gratiani*, part. 2, causa 19, quæst. 2.

S. JOANNES CHRYSOST. 131. Diabolus cum viderit spirituales divitias coacervatas, alacritatem fervidam, mentem vigilem, et quotidie divitias augeri, cruciatur, et dentibus frendet, et quasi pirata circumit, ut deprædetur. Hom. 31, sup. *Gen.*

132. Diabolus mala bestia est, et multiplices machinationes struit, ut illius jacula nocere queant. *Ibid.*

133. Angelus primus, qui Sathael dictus, præcipitatus de culmine angelico, Satan et diabolus nominatur. Hom. *de Adam et Eva.*

134. Diabolus est serpens, deceptor hominis, prævaricator mundi, origo mortis, delicti materia, seminarium sceleris, culparum genus, inventor pœnæ, vitæ ablator cœlestis. Serm. sup. illud. *Gen.* 3 : *Inimicitias ponam*, etc.

135. Diabolus non naturæ nomen est, sed præsumptionis; non enim diabolus factus est a principio, sed Angelus creatus est. Hom. 3, *de Patientia Job.*

136. Diabolus serpens est, aspis et basiliscus, et princeps omnium vitiorum. Hom. sup. *Psalm.* XC, vers. 13.

137. Dæmones vere latronum sunt principes, atque magistri, et omnis malitiæ callidi machinatores. Hom. *de Nativit. septem Machabæor.*

138. Hostis diaboli Christus est, et omnia quæ diaboli sunt ipse dispergit. Hom. 42, sup. *Matth. Oper. perf.*

139. Omnis qui obedit diabolo, ipse se deponit deorsum. Hom. 5, sup. *Matth. Oper. imperf.*

140. Diabolus omni serpente nocentior est, insilit omnibus, et scorpii instar aculeum exerens, impetit. Hom. 43, sup. I. *Cor.*

141. Diabolo nihil est scelestius, suos enim undique inutilibus promissionibus obruit et dissipat. Serm. 2, sup. *Epist. ad Phil.*

142. Nihil diabolo scelestius, aut pejus. Hom. 65, *ad Pop. Antioch.*

S. JOAN CLIM. 143. Sunt inter immundos spiritus reliquis nequiores, qui peccatum solos operari nos minime consulunt, ut graviori supplicio nos mulctandos parent. Gradu 26.

144. Nullum certius argumentum est, quod dæmones a nobis victi sint, si nos acerrime oppugnent. Gradu 26.

S. JOANNES. DAMASC. 145. Quæque dæmonum classis peculiare quoddam ministerium et officium animæ pestiferum nacta est. Libro 1. *Parall*. cap. 12.

S. IRENÆUS. 146. Diabolus nunquam omnino quietus est, immo nec ipsas quidem gentes vult in tranquillo agere, ut se alterutrum homines vice piscium consumant. Lib. 5, *advers. Hæres.* cap. *Omnia.*

S. ISID. HISP. 147. Diabolus non est immissor, sed incentor potius vitiorum. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 5, sent. 6.

148. In oculis carnalium diabolus terribilis est, in electorum vero oculis terror ejus vilis est. *Ibid.* sent. 12.

149. Ab incredulis ut leo timetur, a fortibus in fide ut vermis contemnitur atque repellitur. *Ibid.*

150. Maligni spiritus hoc quod intra nos mundare cupimus, sine intermissione tentant iterum sordidare. *Ibid.*, sent. 20.

151. Multis vitiorum præstigiis mentes reproborum diabolus possidendo deludit. *Prosec.*

152. Nunc promissis decipit, nunc rebus transitoriis, quasi necessariis, allicit.

153. Nunc etiam ipsa inferni supplicia quasi levia et transitoria suggerit, quatenus miserorum corda in cupiditatem lasciviamque dissolvat, secum ad tartara ducat. *Ibid.*, sent. 21.

154. Diabolus pro suo merito aerem, quasi avis, pro carcere meruit. *Ibid.*, sent. 27.

155. Nunquam vacat diabolus adversus hominem justum; aut enim tribulationes cordis illi exaggerat, aut dolores corporis suscitat. *Ibid.* sent. 34.

156. Incentor diabolus eos, quos viventes accendit ad vitia, subito morientes pertrahere nititur ad tormenta. *Ibid.*, cap. 62, sent. 5.

S. ISID. PELUS. 157. Diabolus idoneum tempus nactus, ea quæ contigerunt magis inflammat, ad ultionem irritat, ad inimicitiam extimulat, ad accusationes excitat, injuriarum memoriam parit, innumeraque hinc mala procreat. Libro 2, *ep.* 189, *ad Ammonium.*

158. Diabolus exiguos effectus, magnos occulte reddit; eaque quæ curari facile possunt, vix aut etiam nullo modo curabilia efficit. *Ibid.*

LACT. FIRM. 159. Dæmones qui ventitant circa terram et circa pontum indefessi, domantur sub flagello Dei. Libro 1, *de Divin. inst.*, cap. 7. verbo Græco δαίμονες.

160. Spiritus contaminati ac perditi per omnem terram vagantur, et solatium perditionis suæ, perdendis hominibus operantur, et omnia insidiis, fraudibus, erroribus complent. *Ibid.*, lib. 2, cap. 15.

S. LAURENT. JUSTIN. 161. Diabolus est mali auctor, nequitiæ origo, bonorum hostis, corruptio sæculi, homini inimicus. *De ligno vitæ, de Fide.* cap. 4, part. 1.

162. Diabolus laqueos tendit, lapsus parat, foveas fodit, aptat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, mittit iras, dat virtutes odio, vitia addit, errores serit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, humana violat, divina contemnit. *Ibid.*

163. Inimicum malignis spiritibus est omne quod rectum, omne quod castum est. Serm. 19, *de Passione.* S. LEO I.

164. Diaboli cibus est delicatus; iste enim non comedit grossum fœnum, sed subtile et tenuissimum; fœnum illud est Religiosus, Monachus, vel quicunque jejuniis macilentus. Serm. 8, *de S. Vincent.* PETR. BLES.

165. Diabolus est quidem per se nequam, fit tamen nequior provocatus. Serm. 12. S. PETR. CHRYSOL.

166. Diabolus impellit quidem viribus ad ruinam, sed posteaquam hominem prostraverit relinquit. *Prosec.*

167. Diabolus non quærit hominem, sed hominis interitum quærit; ille malis nostris gaudet, turget ruinis nostris, vulneribus convalescit, nostrum sanguinem sitit, nostra saturatur ex carne, nostris vivit ex mortibus.

168. Diabolus hominem non vult habere, sed perdere; quia ad cœlum unde ille cecidit, non vult, non fert, non patitur, hominem pervenire. *Ibid.*

169. Diabolus plus uritur de virtute stantium, quam lætetur de fragilitate labentium. Ep. *ad Demetriad.*

170. Sæpe diabolus quos impulsione non movit, elatione dejecit. *Ibid.*

171. Quanto clariores sunt meritis, tanto eos diabolus aptiores suis invenit insidiis. *Ibid.*

172. Maligni spiritus nihil est unde magis doleant, nihil est quod amplius ingemiscant, quam bonum nostrum, quam profectum nostrum. *Prosec.* RICH. A S. VICTORE.

173. Pene plus odierunt bona nostra, quam tormenta sua; imo malunt quotidie tormenta sua augere, quam nostra bona; et tamen tot conatibus, tantis discriminibus nihil aliud agunt, nisi ut boni quique quotidie meliores fiant. Part. 2, sup. *Psalm.* II.

174. Dæmonibus nulla est fides, nulla concordia, nullus pacti tenor, nulla jurati fœderis custodia. Lib. 1, in *Volumen Evangel.* RUPERT. AB

175. Omne quod loquitur diabolus, mendacium est, etiamsi sit, aut eveniat quippiam eorum, quæ esse, vel futura esse dixerit; nihil enim corde simplici, nihil omnino loquitur absque intentione fallendi. Lib. 8, in *Joan.*, cap. 8, super illud : *Cum loquitur mendacium.*

SALVIAN. 176. Diabolus hostis est omni hoste truculentior, improvisus aggreditur, prævisus elabitur, spernit objectos, sternit metutos; si sequatur, intercipit: si fugiat, evadit. Lib. 8, ep. 6, *ad Nammatium*.

S. SYNESIUS EPISCOPUS. 177. Omnis diabolo religiosa ædes, ac septa clauduntur: nulla diabolo in paradiso pars est, qui si clam irrepserit, expelletur. Ep. 58.

S. THOMAS AQUINAS. 178. Aer caliginosus est quasi carcer dæmonibus, usque ad tempus judicii. Part. 1, q. 64, a. 4.

179. Dæmones ordinantur ad exercitium hominum, quibus impugnantes, coronas fabricant. Sup. 2, sent. dist. 6, art. 4.

180. Dæmones semper igne inferni puniuntur, etiam quando in inferno non sunt. Sup. 2, sent. dist. 6, art. 4, ad 2.

181. Sicut dæmones sunt incentores vitiorum, ita sunt executores pœnarum. *Ibid.*, ad 4.

S. VALERIAN. 182. Diabolus ut bonis operibus insidietur, objecta sæculi pompa blanditur. Hom. 7, *de Misericord.*

IN VIT. PATR. 183. Diabolus impudentissimus animarum violator est, pater tenebrarum. In *Vita S. Basilii*, cap. 8

Vide etiam tit., *Anima*, sent. 16; *Astutia*, sent. 17, 20; *Cogitatio*, sent. 39; *Confessio*, sent. 29; *Cor*, sent. 54; *Damnatio*, sent. 1; *Deceptio*, sent. 8, 9, 10, 18, 25, 26, 27, 28, 31, 32; *Divinatio*, sent. 14; *Exactio*, sent. 15; *Finis*, sent. 35; *Gehenna*, sent. 10; *Insidiæ*, sent. 16, 17, 22; *Mundus*, sent. 37; *Occisio*, sent. 69; *Persecutio*, sent. 53; *Præsentia Dei*, sent. 69; *Providentia* in genere sent. 14; *Scrupulositas*, sent. 1; *Servitus*, sent. 57; *Suasio*, sent. 34; *Tentatio*, sent. 3, 8, 10, 17, 40, 78, 173, *Vigilare*, sent. 7.

DIABOLI POTESTAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Tanta est nequitia dæmonum, ut si Deus illis permitteret, statim ut homo mortale facinus admitteret, eum interficerent. Sup. *Apocal.*, cap. 9.

S. ANTONINUS. 2. Diabolus quanto diutius possedit, tanto difficilius dimittit. Part. 2, tit. 9. *de Acedia*, cap. 13. § 1.

S. ANTONIUS DE PADUA. 3. Diabolus tanquam lupus quidquid presserit pede superbiæ, occidit. Serm. *Dom.* 2, *post Pascha*.

4. Dæmones hominis, quem captivum ducunt, cervici onera gravia imponunt: et tanquam bovem vel asinum per funem ad collum ligatum innuendo trahunt, et lasso nullam requiem dant, dum de peccato in peccatum præcipitant. Serm. *Dom.* 6, *post Pascha*.

S. AUGUSTIN. 5. Quem non potest diabolus devorare seductum ad nequitiam, famam ipsius inquinare conatur, ut si fieri potest, opprobriis hominum, et malarum linguarum detractione deficiat. Ep. 137, *ad Ciervm.*

6. Diabolis utitur Deus, et eis permittit, ut aut exerceantur boni, aut puniantur mali. Annot. in *Job*, cap. 16.

7. Diabolo potestas quædam est, plerumque tamen vult nocere, et non potest, quia potestas ista sub potestate est; nam si tantum posset nocere diabolus quantum vult, non aliquis justorum remaneret, aut aliquis fidelium esset in terra. Super *Psalm.* LXI., vers. Ultimo.

8. Diabolus non potest intrare domum vel mentem, in qua pax dominatur. Serm. 2, *ad Fratr. in eremo*.

V. BEDA. 9. Nisi quis porci more vixerit, nunquam accipiet in eum diabolus potestatem, aut ad probandum tantum, non autem ad perdendum accipiet. Lib. 3, sup. *Luc.*, cap. 8, in illud : *Erat ibi grex porcorum*, etc.

S. BERNARD. 10. Superbis et libidinosis plus dominatur diabolus. *De ordine vitæ*.

S. BONAVENT. 11. Debilis est hostis, qui non vicit, nisi volentem. Sup. 2, sent. dist. 6, dub. 3.

12. Tanta est diaboli crudelitas, quod nos omni hora transglutiret, nisi divina protectio nos custodiret. Tit. 7 *Diætæ*, cap. 1.

CASSIODORUS. 13. Illo tempore prævalet diabolus rapere, cum nobis, peccatis nostris obstantibus, Creator distulerit subvenire. Sup. *Psalm.* 7, vers. 2: *Ne quando rapiat.*

14. Diabolus animas, quas comprehendit, conterit. *Ibid.*, vers. 5 : *Persequatur inimicus*, etc.

15. Satanas quantum fortior, tantum nequior. Sup. *Psalm.* LXXIII, vers. 15.

S. CYPRIAN. 16. Evadere diabolum difficile poterit, qui se diaboli laqueis semel implicavit. Ep, 72, *ad Pomponium*, cap. 1.

17. Diabolus in his regnat, quos inquinat; et in his, quos polluit, dominatur. *De jejun. et tent. Christi*, cap. 6.

S. CYRILLUS ALEX. 18. Vehemens adversarius est Satanas, qui per fraudem et dolum eorum animis, qui rectam et inculpabilem vitam elegerunt, impedimenta objicere, et eorum qui a virtutis perfectione propius absunt, labores infringere facile possit. Hom. 10, *de Festis Paschal.*

S. CYRILLUS HIEROSOL. 19. Potest quidem diabolus animam incitare, cogere autem præter voluntatem omnino non potest. Catech. 4, *de Statu hominis*.

20. Diabolus persuadere quidem potest volentibus, cogere autem non potest. *Ibid.*, Catech. 4 *de Libris*.

S. EPHREM. 21. Non quantum vult malignus tentat affligitque nos, sed quantum ipsi a Deo permittitur. Serm. *de Impatientia.*

S. EUSEBIUS EMISS. 22. Diabolus obsessa semel pectora, mollissimis seductionibus decipit. Hom. 3 *Epiph.*

S. FRANCISCUS ASSISIAS. 23. Diabolus si de suo capillum habere potest ex homine, cito excrescere facit in trabem. In suis *Opusc.*, collat. 4.

FRANCISCUS TITELMAN. 24. Valde multos diabolus, dum terram circuit, in suam capit servitutem, quos ipse venatorum instar multa aviditate et diligentia insectatur, donec in reti suo omnes comprehendat. *Prosec.*

25. Hæc quidem sententia nimium, heu ! nimium vera est ; quos autem comprehenderit, eos velut servos et captivos ante se minat, et quasi jumenta servilia agit quo voluerit. In Annot., sup.' cap. 1, *Job,* in illud : *Circuivi terram.*

GLOSS. INT. 26. Omnes dæmones, maxime sunt potentiæ amatores. Sup. *Judith,* cap. 2.

S. GREG. MAG. 27. Occulta justitiæ licentia malignis spiritibus datur, ut quos volentes in peccati laqueo strangulant, in peccati pœnam etiam volentes trahant. Lib. 2 *Moral.*, cap. 16.

28. Omnis voluntas diaboli injusta est, et tamen permittente Deo omnis potestas justa. Lib. 18 *Moral.*, cap. 1, sup. illud, Job, 27 : *Vivit Deus, qui abstulit judicium*, etc.

29. Formidari non debet, qui nihil nisi permissus valet sola ergo vis illa timenda est, quæ cum hostem sævire permiserit, ei ad usum justi judicii,et injusta illius voluntas servit.*Ibid.*,l.c.6.

30. Diabolus a facie Domini exiit, quia potestatem tentationis accipiens, ad malitiæ suæ vota pervenit. *Ibid.*, cap. 8.

31. Diabolus occupat incautos, inermes sauciat, timidos expoliat, alios necat, alios captivat, alios suffocat. Sup. *septem Psalm. Pœnit.*, sup. *Psalm.* VII, vers. 11.

32. Antiquus hostis unde bonos cernit per charitatem provehi ad gloriam, inde perversos per invidiam rapit ad pœnam. Lib. *Dialogi*, cap. 15.

S. HIERON. 33. Nusquam diabolus aperta fronte se prodit. Tom., ep. 52, *de Vita Malchi.*

34. Infirmus hostis est, qui non potest vincere nisi volentem ; non enim cogendo, sed suadendo nocet. 1, *ad Demetriad.*

35. Potestas diaboli non in temeritate illius atque jactantia, sed in tua est voluntate. Lib. 2, sup. *Ep. ad Ephes.*, cap. 4, in illud : *Neque locum detis diabolo.*

HUGO A S. VICTORE. 36. Diabolus per quosdam de exercitu suo claustralibus minatur, ut terreat eos ; per alios blanditur, ut decipiat ; per alios promittit, ut pervertat; per reliquos insidiatur, ut rapiat. Lib. 1, *de Claustro animæ*, capit. 1.

HUGO CARD. 37. Non est timendus diabolus, qui nihil potest, nisi permissus. Sup. *Genes*, cap. 31.

38. In homine duo sunt, natura, scilicet, et voluntas. Diabolus si permittitur, potest supra naturam hominis, sed non super voluntatem hominis, quia homo, nisi volens, non potest vinci a diabolo. *Prosec.*

39. Vel potest dici quod diabolus possit super hominem, si sibi soli relinquatur; sed non potest super hominem, cum quo est gratia Dei. Sup. *Deuteron.*, cap. 7.

40. Diabolus non solum opus, sed etiam cogitationes corrumpere conatur. Sup. III *Reg.*, cap. 14.

41. Aurum charitatis, et argentum castitatis, et vasa bonæ operationis tollit diabolus ab anima, quam capit per peccatum. *Prosec.*

42. Sic ergo totum hominem intus, et extra spoliat ; a corde enim tollit charitatem, a corpore castitatem, et ab utroque bonam operationem. *Ibid.*

43. Habet diabolus jugum virgam, sceptrum ; jugum diaboli, luxuria est ; virga diaboli superbia est; sceptrum diaboli, avaritia est. Sup. *Isai.*, cap. 9.

44. Diabolus in se fortis est, sed debilis in conspectu Dei ; quia nihil potest, nisi permissus ; et non permittitur nocere, nisi volenti. Sup. *Hierem.*, cap. 5.

45. Magnum tormentum est diabolo a læsione hominis cessare, quia tanto gravius dimittit, quanto diutius possedit. Sup. *Marc.*, cap. 1.

46. Dæmones habent venenum in ore, ut serpentes ; et in cauda, ut scorpiones, quia actionem bonam nituntur corrumpere in principio, et in fine. In principio, intentionem corrumpendo ; in fine, vanam gloriam suggerendo. Sup. *Luc.*, cap. 10.

47. Diabolus corda claudit, sed Dominus aperit. Sup. *Acta Apost.* cap. 16.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 48. Diabolus neminem cogit, vel vim facit; sed decipit tantum ; et quos negligentes videt, supplantat. Hom. 31, sup. *Genes.*

49. Licet diabolus aliquid possit, nihil tamen potest, nisi quando potestas ei fuerit concessa ; potestas enim non est ei propria, sed a Deo illi concessa. Serm. *de Job. et Abrah.*

50. Diabolus ad malum hortari potest, cogere autem non potest. Hom. 5, sup. *Matth. Oper. imperf.*

51. Gaudium, gloria, et potestas diaboli nullibi est nisi in superbia, in invidia, in ira, in vana gloria, et his similibus. *Ibid.*

52. Diabolus non manducat, non bibit, non dormit, non opus aliquod aliud operatur, nisi ut

tentet, ut fallat, ut subvertat; hic est cibus illius, hic honor, hoc gaudium, hæc potestas. *Ibid.*

53. Quamvis diabolus sit infirmus, tamen fortior est homine negligenti; fortem enim diabolum nostra negligentia facit, non illius potentia *Ibid.*, Hom. 29.

54. Diabolus ligatus est; malum quidem consilium suadere potest, cogere autem non potest *Ibid.*

55. A seipso diabolus nihil agere potest, nisi occasionem a nobis acceperit. *Ibid.*, hom. 43.

56. Nusquam nocentissimus ille adversarius irritatur gravius, quam cum suorum instrumentorum multa eripi videt. Hom. 43, super I *Cor.*

57. Si diabolus nactus fuerit initium nocendi, omnia sibiipsi subinde suopte ingenio vestigat et amplificat. Serm. 14, sup. *Ep. ad Ephes.*

OAN DAM. 58. Nullam adversus quemquam vim ac potestatem dæmones habent, nisi ea ipsis Dei consilio ac dispensatione concedatur. *Prosec.*

59. Nullum vitium, nullum impurorum affectuum genus est, quod non ab ipsis excogitatum sit. Lib. 2 *Parall.*, cap. 4.

N TRITH. 60. Diabolus est mali auctor, nequitiæ origo, rerum hostis, corruptor sæculi, hominis semper inimicus. Super *Prolog. Regulæ sanct. Bened.*, cap. 2.

N. TRITH. AURENT. USTIN. 61. Diabolus laqueos tendit, lapsus parat; foveas fodit, comparat ruinas; stimulat corpora, pungit animas; cogitationes suggerit, immittit iras; nutrit discordias, pacem turbat; sanctos affectus dissipare nititur; humana violat, divina tentat. *Ibid.*, et Laurent. Justin., *De ligno vitæ, de fide*, cap. 4.

N. TRITH. 62. Licet diabolo data sit facultas tentandi, non tamen datur ei potestas nocendi, nisi quantum, Deo permittente, utile est ad nostram exercitationem. *Ibid.*, cap. 2, text. 17.

RENÆUS. 63. Diabolus, apostata existens Angelus, hoc tantum potest quod egit in principio, seducere et abstrahere mentem hominis ad transgredienda præcepta Dei. Lib. 5, *advers. Hæres.* cap. *Omnia.*

T. FIRM. 64. Diabolus omnia quæ illici possunt, pro laqueis habet, et quidem tam subtilibus, ut oculos mentis effugiant, ne possint hominis provisione vitari. *Prosec.*

65. Summa prudentia est pedetentim incedere quoniam utrobique diabolus saluti insidet, et offendicula pedibus latenter opponit. *De Opific. Dei.* cap. 1.

AURENT. USTIN. 66. Potestatibus Angelorum aereæ sunt subditæ potestates et per ipsos arcentur, ne quantum volunt, hominibus noceant. *De Casto connubio*, cap. 16.

S. LEO I. 67. Vis omnis diaboli mendacio nititur. Serm. 4 *de Collectis.*

68. Diabolus facile in omnia flagitia impellit, quos religione decipit. *Ibid.*

69. Adversarius in apertis inefficax persecutionibus, tecta nocendi arte desævit, ut quos non percutit ictu afflictionis, lapsu dejiciat voluptatis. Serm. 6 *Epiphan.*

70. Diabolus quorum obtinere non potest mortes, impetit mores; et quos damnis non fregit. cupiditate corrumpit. *Prosec.*

71. Malignitas enim longo usu propriæ imbuta nequitiæ non deposuit odium, sed vertit ingenium, quo sibi mentes fidelium blandius subdat.

72. Inflammat concupiscentiis, quos non potest vexare tormentis; serit discordias, accendit iras, incitat linguas. *Ibid.*

73. Non ignoramus, quod hi hostes nostri contra se geri omnia sentiunt, quæcunque nos pro nostra salute agere tentamus; et hoc ipso quod boni aliquid appetimus, adversarios provocamus. *Prosec.*

74. Hæc enim inter nos atque illos per diabolicæ invidiæ fomitem inveterata dissensio est; ut quia illi ab his bonis exciderunt, ad quæ nos (Deo auxiliante) provehimur, nostris justificationibus torqueantur.

75. Si ergo nos erigimur, dæmones corruunt; si nos convalescimus, illi infirmantur. Remedia nostra plagæ ipsorum sunt, quia curatione nostrorum vulnerum vulnerantur. Serm. 1, *Quadrag.*

76. Fremit expoliati hostis impius furor, et novum quærit lucrum, quia jus perdidit antiquum. *Prosec.*

77. Captat indefessus et pervigil, si quas reperiat oves a sacris gregibus negligentius evagantes, quas per procliva voluptatum, et per devexa luxuriæ in diversoria mortis inducat.

78. Inflammat iras, nutrit odia, acuit cupiditates, irridet continentiam, incitat gulam. *Ibid.*, serm. 2.

79. Non ambigatis diabolum (qui omnium virtutum est adversarius) invidere, et ad hoc vim suæ malignitatis armare, ut pietati laqueos de ipsa pietate prætendat; et quos non potuerit dejicere per diffidentiam, conetur superare per gloriam. *Ibid.*, serm. 4.

80. Ad præmia æterna tendentibus, in eo maxime diaboli insidiatur astutia, ut quorum pervertere non potest probitatem, subruat fidem. *Ibid.*, serm. 6.

81. Diabolus malitia nocendi avidus, dum ir-

ruit, ruit; dum capit, capitur. Serm. 6 *de Passione.*

82. Malignis spiritibus nihil in quemquam amplius licet, quam justitia divina permiserit, qui dignatur suos aut corrigere disciplina, aut exercere patientia. *Ibid.*, serm. 19.

83. Beneficia dæmonum omnibus sunt nocentiora vulneribus; quia tutius est homini inimicitiam diaboli meruisse, quam pacem. *Ibid.*

84. Malignorum spirituum adversus sanctos insidiæ non quiescunt; et sive occulto dolo, sive aperto prælio omnibus fidelibus propositum bonæ voluntatis infestant. *Ibid.*

85. Novit diabolus cui adhibeat æstus cupiditatis, cui illecebras gulæ ingerat, cui apponat incitamenta luxuriæ, cui infundat virus invidiæ. *Prosec.*

86. Novit quem mœrore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat.

87. Omnium discutit consuetudinem, ventilat curas, scrutatur affectus; et ibi causas quærit nocendi, ubi quemque viderit studiosius occupari. Serm. 7, *de Nativit.*

S. MACHARIUS ÆGYPT. 88. Satan terrenis occupationibus cribrat omne genus hominum obnoxiorum peccato. Hom. 5.

S. MAXIMUS MART. 89. Dæmones quoties nostri curam non habemus, ipsi observata opportunitate, ex improviso in nos magna cum vehementia irruunt. *De Charit.*, centur. 2, cap. 33.

ORIGENES. 90. Si dæmoniis auferatur libertas arbitrii, nullus ultra impugnabit athletas Christi; nullo autem impugnante, nec certamen aliquod erit; et sublato certamine, nullum erit præmium, nulla victoria. Hom. 13, in cap. 22. *Numer.*

91. Nequissimi dæmones subito pervolant totum mundum, subito universa peragrant, quæ cœlo sunt, et ubique subito sunt præsentes in omni prælio, in omni pugna, in omni perturbatione atque mortis ruina, in omni seditione ac tumultu, in omni contentione et lite, in omni sanguine et homicidio, in omni furto et adulterio, ubique præsentes sunt nequissimi dæmones. Lib. 1, in *Job*, sup. illud 1: *Circuivi omnem terram.*

PETR. BLES. 92. Diabolus quandiu potest, et quantum potest, nos non cessat fallere; et quanto nos nequius decipit, tanto graviori pœnæ seipsum subjcit. Serm. 45.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 93. Diabolus mali auctor, nequitiæ origo, rerum hostis, secundi hominis semper inimicus, laqueos tendit, lapsus parat, foveas fodit, aptat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia dat amori, errores serit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, conscindit unitatem, sapit malum, violat divina, humana tentat. Serm. 11.

94. Diabolus semper primordia boni pulsat, tentat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens quod ea subvertere fundata non possit. *Ibid.*

95. Sic suos suadet diabolus, sic suis providet semper, sic suos elevat, ut de alto præcipiet, validius in ruinam. *Ibid.*, serm. 15.

96. Consiliis suis se diabolus prodit; lapsus quærit, præcipitia imperat, et tali consilio multos martyres suos facit sine clamore, dicendo: Si vis martyr esse, mitte te deorsum; ut eos impellat de alto ad mortem, non de humili tollat et elevet ad coronam. *Ibid.*

97. Dæmones nisi vincti, non cedent; lædere non valent, nisi jussi. *Ibid.*, serm. 16.

98. Diabolus totius mali et auctor est et origo: diabolus natura cœlestis fuit, nunc est nequitia spiritualis, ætate major seculo, nocendi usu tritus, lædendi arte peritissimus. *Ibid.*, serm. 70.

99. Diabolus non peccatores quærit capere, quos possidet subjugatos; sed ut justos capiat, elaborat. *Ibid.*, serm. 97.

100. Diabolus nihil esset, si essent sollicitiores homines et cautiores. *Ibid.*, serm. 105.

101. Quid in homine unquam diabolus prævaluit virtute, nisi arte, mendacio, insidiis, fraude, dolo, nequitia, vitiorum ministerio, furore criminum? *Prosec.*

102. Ille voluntates hominum semper explorat, et bonas quidem voluntates refugit, malis autem voluntatibus obsecundat; ut sit minister scelerum, criminum leno, parasitus ipe vitiorum.

103. Et quia potestate non potest, dominatur turpissimis mentibus, turpissima servitute: sic mendacio decepit Evam, sic cupiditate laqueavit Judam, sic Judæos cæcavit invidia, sic gentes idolorum caligavit errore, sic confudit populos pompa et vanitate rerum. *Ibid.*

S. PETRUS DAMIANUS. 104. Diabolus venit in oratorium, dormitorium occupat, insidet refectorio, circuit claustrum, revisit officinas; nullam prætermittit artem nocendi, sed ubique suæ calliditatis assignat argutias. *Prosec.*

105. Et in choro quidem inter orandum et psallendum mentem pertrahit in diversa, præteritorum rememoratione puritatem intellectus involvens.

106. In choro devotionem, in thono castitatem, in refectorio parcitatem, in claustro lectionem, in officinis silentii virtutem, virtutis inimicus extirpat. Serm. 60, *de Vigil. Nat. Dom.*

PROSPER. 107. Dæmones hominibus nihil noxæ inferre possunt, nisi Deus permiserit. Sup. *Psalm.* CIII, vers 22.

108. Diabolus indesinenter habet nocendi cupiditatem, nemini tamen plus tentationum potest inferre, quam sinitur. *Ibid.*, vers. 28.

RICH. A VICTORE. 109. Nihil aliud circa nos Dominus per diabolum facere, vel fieri permittit, nisi quod pium, vel quod justum esse discernit. Part. 9, sup. *Psalm.* CXXXIV.

ROBERTUS BELLARMIN. 110. Diabolus utitur corpore tanquam instrumento ad debellandam animam: et quo corpus magis viget ac floret, eo est aptius instrumentum diaboli. Conc. 23 *Dom.* 1 *Quadrag.*

RUPERTUS ABBAS. 111. Diabolus quocunque in malo sit subtilis et callidus, quantumcunque creaturæ perversione malitiosus abutatur, tamen ad cognoscendum arcanæ divinitatis consilium, brutum est. Lib. 1, in lib. *Regum*, cap. 25.

THEODORET. 112. Permittente Deo dæmones operantur. Quæst. 12, sup. *Deuter.*

Vide etiam tit. *Homo*, sent. 89; *Potestas*, sent. 3.

DIES.

COLLECTOR. *Definitio.* Dies est præsentia solis, sive sol super terras, sicut nox sol sub terris. *Vel.*

Dies est lux diei, spatium viginti quatuor horarum continens.

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROSIUS. 1. Finis diei vesper est; jam sequens dies ex noctis fine succedit. Lib. 1. *Hexam.* cap. 10.

2. Horæ diei duodecim sunt. Lib. 7, sup. *Luc.* cap. 15, in illud: *Quantis panibus*, etc.

3. Diem sol facit, menses cursus lunæ. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 4, in illud: *Dies observatis*, etc.

4. Mora unius diei in cœlo præfertur innumerabilibus annis hujus vitæ plenæ deliciis. Lib. 3, *de Lib. arb.*, cap. 25.

AUGUSTIN. 5. Tardabam converti ad Deum, et differebam de die in diem vivere in te. Lib. 6. *Conf.*, cap. 11.

6. Anni tui dies unus, et dies tuus non quotidie, sed hodie; quia hodiernus tuus non cedit crastino, neque succedit hesterno. *Ibid.*, lib. 11, cap. 13.

7. Totus dies nocturnis et diurnis horis omnibus viginti quatuor expletur. *Ibid.*, cap. 15.

8. Ubi dies nec hesterni fine inchoatur, nec initio crastini terminatur, semper hodiernus est. In *Enchirid.* cap. 49.

9. Diem lætum dicimus, quia lætos nos facit. Lib. 1 *de Genesi contra Manich.*, cap. 22.

10. Septem dies hebdomadæ, sunt septem ætates mundi. *Ibid.*, cap. 23, per totum.

11. In quo quemque invenerit suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies. Ep. 80.

12. Ira corrumpit cor, si in alium diem duraverit. Ep. 87.

13. Diem mortis pene omnes differre conantur; tantum habet vim carnis et animæ dulce consortium. Ep. 120, cap. 6.

14. Ultimum diem nulli mortalium evitare conceditur. Epist. 237.

15. In toto tempore mundi dies veniunt præteritis similes, nullus autem idem redit. Lib. 4, *de Genesi ad lit.*, cap. 1.

16. Totus dies, totus circuitus solis verius nuncupatur, non ab oriente usque in occidentem, sed ab oriente usque ad orientem. Ep. 80.

17. In his quæ evidentius appellantur creata, vel facta, primum factus est dies. Lib. 5, *de Genesi ad lit.*, cap. 5.

18. Apud Deum nunquam crastinus, nunquam hesternus dies est, sed semper hodie. *De Quinque hæres.*, cap. 1.

19. Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies. Hom. 13, *Ex quinquag. Hom.*

20. Dies præsentis sæculi boni dicuntur, et non sunt. *Ibid.*, hom. 1, cap. 3.

21. Malos dies vis addere malis diebus, quia promisit tibi Deus indulgentiam; sed crastino die te victurum nemo promisit. *Ibid.*, hom. 11, cap. 3.

22. Hodiernum diem in malitia peregisti, vel cras mutare cogitas; nescis quid pariat crastinus dies. Tract. 33 sup. *Joan.*

23. Propter illos qui spe periclitantur, fecit Deus diem mortis incertum; quando veniat ultimus dies nescis; ingratus es, quia hodiernum habes, in quo corrigaris. *Ibid.*

24. Dies iste qui circuitu solis hujus impletur, paucas horas habet, dies præsentiæ Christi usque in consummationem sæculi extenditur. *Ibid.*, tract. 44.

25. Non aliter probatur perfecta charitas, nisi cum cœperit dies mortis desiderari. Tract. 9, sup. *Ep. Joan.*

26. Incertus dies tanquam quotidianus sperandus est. *De decem chordis*, cap. 2.

27. Melior ibi est dies una, super millia dierum. *Prosec.*

28. Millia dierum desiderant homines, et multum volunt vivere; contemnant millia dierum, desiderent unum diem, qui non habet ortum neque occasum.

29. Unum diem, diem sempiternum, cui non cedit hesternus, quem non urget crastinus. Super *Psalm.* LXXXIII, vers. 10, *Melior est dies*

30. Novissimus dies terribiliter venturus auditur eis, qui securi esse bene vivendo nolunt, et male vivere diu volunt. Super *Psalm.* XXXVI.

31. Dies novissimus sicut infidelibus laborem auget, sic fidelibus finit. *Ibid.*

32. Etsi longe sit dies judicii, tuus certe dies ultimus, longe abesse non potest. *Ibid.*

33. Dies malos duæ res faciunt, miseria hominum et malitia hominum; sed miseria communis est, non autem malitia. *De Verbis Apost.*, serm. 24.

V. BEDA. 34. Omnis dies velut ultimus tractandus est. In suis *Prov.*, verbo *Omnis.*

S. BERNARD. 35. Veniet dies judicii, ubi plus valebunt pura corda, quam astuta verba, et conscientia bona, quam marsupia plena. Epist. 1, *ad Robertum.*

S. BONAVENT. 36. Festi dies per honestum quietis otium, alii vero dies per laboris debiti exercitium honorantur. In *Speculo discipl.*, part. 1, cap. 22.

CASSIODORUS. 37. Licet Deus cunctos dies creaverit, singulariter tamen diem fecisse dicitur, qui Christi Domini Nativitate sacratus est. Super *Psalm.* CXVII, vers. 23, *Hæc est dies*, etc.

S. EUSEBIUS EMISSEN. 38. Cito transeunt dies nostri, utinam bene transeant? Homil. 10, *ad Monachos.*

39. Jucundiores sunt illi dies, quibus renascimur, vel reparamur, quam illi, quibus nascimur. Hom. 6, *de Pascha.*

40. Quis mihi reddet hunc diem, quem in vanis fabulis perdidi? *Ibid.*, hom. 9, *ad Monachos.*

41. Quis mihi reddet hanc diem, quam vanis rebus perdidi, quam in cogitationibus noxiis pessimisque consumpsi? *Ibid.*, hom. *de Machabæis.*

S. GREGOR. MAGN. 42. Diabolus diem se exhibet, quia per prospera incipit, sed in noctis tenebras semper desinit, quia ad adversa perducit. Libro 4. *Moral.*, cap. 9.

S. GREG. THAUMATURG. 43. Homini diviti, dies tenebræ sunt. Super *Ecclesiasten*, cap. 5.

HAYMO. 44. Diem malum appellamus præsens tempus, non quod per se malum sit; sed quia multa mala in eo fiant. Serm. *Dom.* 22. *post Pent.*

S. HIERON. 45. Virtutes dies bono viventi faciunt, vitia malos. Super *Ecclesiasten*, cap. 7, super illud: *Ne dixeris quid factum est.* etc.

S. INNOC. III. 46. Dies illi sunt nostri quibus bene vivimus, et vitam æternam meremur; illi vero non nostri, sed potius alieni, quibus opera diaboli exercemus. Super *Psalm.* CI, vers. 23.

S. JOANNES CHRYSOST. 47. Extremæ ingratitudinis illud est, cum sex dies impenduntur rebus secularibus, unum spiritualibus diem nolle impendere. Homil. 5, super *Matth. Oper. perfect.*

48. Si vel parum argenti amiseris, id omnino damnum appellas; sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil amisisse opinaris. Homil. 57, super *Joannem.*

49. Ne unum quidem diem toto vitæ nostræ tempore nos transigere liceat, si fieri potest, quo non aliquid lucri nobis reponamus. Hom. 73, *ad Popul. Antiochen.*

IOAN. TRI 50. Nulla prætereat dies, in qua unusquisque se melior non evaserit. Libro 1, homil. 9, *ad Monachos.*

S. IRENÆ 51. Dies a sole magis effulgescit, et augescit. Libro 2, *advers. Hæres.*, cap. 27.

LUDOV. BI 52. Dies æternitatis, dies est sine fine. Lib. 3, *Psychagog.*, cap. 3.

S. PETRI CHRYSOL 53. Non videbit diem malum, qui dies bonos habere pauperem fecit; videbit diem malum, qui diem judicii sine advocatione pauperis intraverit. Serm. 14.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CATO POET 54. Cum dubia incertis versetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem, quicunque laboras.

Lib. 1, *Distichor.*, metr. 64.

PLINIUS I 55. Quot dies quam frigidis rebus absumpsi! Lib. 1, epist. 9, *ad Minutium Fundan.*

SENECA. 56. Instar totius vitæ dies est. Epist. 61.

57. Agit nos, agiturque velox dies, inscii rapimur; omnia in futurum disponimus, et inter præcipitia lenti sumus; meliora prætervolant, deteriora succedunt. Ep. 108.

58. Fluunt dies, et irreparabilis vita decurrit. Ep. 123.

59. Unus dies, gradus est vitæ. Ep. 12.

60. Angustissimum habet dies gyrum, sed et hic ab initio ad exitum venit, ab ortu ad occasum. *Ibid.*

61. Unus dies par omni est; nam si dies tempus est vigenti quatuor horarum, necesse est omnes inter se dies pares esse; quia nox habet quod dies perdidit. *Ibid.*

62. Quotidie est deterior posterior dies. In suis *Proverb.*

Vide etiam tit. *Præscientia Dei*, sent. 56; *Timor mortis*, sent. 97.

DIFFERENTIÆ.

COLLECTOR. *Definitio.* Differentia est, qua species abundat a genere.

Vel.

Differentia est quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN 1. Hæc est brevissima et apertissima differentia

duorum testamentorum, timor et amor. *Contra Adimant.*, cap. 17.

2. Per multas differentias aliter atque aliter quæque res ad discernendum dividi solent ; ut quod in hac erat parte, per alias differentias, in alia parte inveniatur ubi ante non erat. Lib. 20, *contra Faustum*, cap. 10.

ERNARD. 3. Differunt neglectus et contemptus; neglectus languor inertiæ est, contemptus vero superbiæ tumor. *De præcepto et dispens.*

STIUS. 4. Differentiæ ibi absunt, ubi abest pluralitas. *De Trin.*

ESARIUS ELAT. 5. Non discernuntur filii Dei, et filii diaboli, nisi humilitate et superbia. Quemcunque superbum videris, diaboli filium esse non dubites; quemcunque humilem conspexeris, Dei esse filium confidenter credere debes. Homil. 18.

NYSIUS RTHUS. 6. Brevis differentia Evangelii et legis, est amor et timor. Super *Epist. Jacobi*, cap. 1, art. 3.

S. DECR. 7. Mos et mores et consuetudo differunt; nam mos sumitur pro jure non scripto, consuetudo sumitur generaliter pro jure scripto et non scripto, mores sumuntur pro frequentibus actibus hominum. In *Decretis Gratiani*.

8. Docilis et docibilis differunt; quia homo est docilis, liber docibilis. In *Decret. Gratiani*.

S. ORD. 9. Differunt ista duo, conviciari et improperare. Nam conviciari est imponere, vel irrogare alicui crimen vitiosum; improperare vero est aliquid turpe irrogare, quod tamen non est vitium. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 23.

10. Impietas est, in Deum peccasse ; iniquitas, in homines. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 1, in illud : *Super omnem impietatem*.

G. MAG. 11. Quia in hac vita est discretio operum, erit in illa æterna procul dubio discretio dignitatum. Libro 4, *Moral.*, cap. 31.

12. Principari et dominari differunt; nam principari est inter reliquos priorem existere, dominari vero est etiam subjectos quosque possidere. Hom. 34, sup. *Evang.*

ERONYM. 13. Inter Christianum et Gentilem non fides tantum debet, sed etiam vita distinguere; et diversam religionem, per diversa opera monstrare. Epist. 14, *ad Celantiam*.

14. Summa tibi scientia sit, et notitia summa, vitia virtutesque distinguere ; quæ quanquam semper contraria sibi sint, aliqua tamen ex eis tanta junguntur similitudine, ut discerni omnino vix possint. *Prosec.*

15. Quam multi enim superbiam, libertatis loco ducunt, adulationem pro humilitate suscipiunt, malitiam prudentiæ amplectuntur vice, et stultitiæ simplicitatis nomen imponunt ; hac fallaci atque pessima similitudine decepti, vitiis pro virtutibus gloriantur. Epist. 1, *ad Demetriad.*

16. Accenditur consideratione cogitatio, inflammatur discretione meditatio, illuminatur cogitatione contemplatio. *Prosec.* HUGO A S. VICTORE.

17. Est cogitatio in mente, quasi fumus in igne ; meditatio, quasi flamma cum fumo; contemplatio, ignis cum flamma sine fumo.

18. Cum mens ad consideranda cœlestia laborat, tunc cogitatio occupatione temporalium impeditur, meditatio otio conturbatur, contemplatio curiositate revocatur. Lib. 2, *de Claustro anim.*, cap. 14.

19. Sit diversitas inter indumentum palatii et monachi. *Ibid.*, cap. 18.

20. Differentia est inter gloriam et honorem ; quia gloria est in se ad alios, honor vero in se ab aliis. Sup. *Psalm.* VIII. HUGO CARD.

21. Differentia est inter probare et examinare; probare quærit rationem facti, examinare ipsum factum; ratio facti magis cor tangit, factum vero magis tangit corpus. Sup. *Psalm.* XVI.

22. Differentia est inter peccatum et delictum : peccatum est in commissis, delictum vero in omissis. Super *Psalm.* XVIII.

23. Differentia est inter mansuetum et mitem; mansuetus est, qui etsi movetur, non deducitur; mitis autem, qui nec movetur, nec deducitur. Sup. *Psalm.* XXIV.

24. Differunt inter se inops, pauper, et egenus. Inops proprie dicitur, qui nihil habet, qui est sine ope et opibus; pauper, cui non sufficit quod habet : egenus, qui ab aliis quærit mendicando quod habet. Super *Psalm.* XXXIV.

25. Differunt misericordia, et miseratio : quia misericordia dicit habitum virtutis, miseratio autem dicit actum. Super *Psalm.* L.

26. Nota differentiam inter impietatem, iniquitatem, et peccatum : quia impietas est in Deum, iniquitas in proximum, peccatum in seipsum. *Ibid.*

27. Nota differentiam inter desiderium et concupiscentiam : concupiscitur enim et quod habetur et quod non habetur, desideratur autem tantum id quod non habetur. Super *Psalm.* CXVIII.

28. Differentia est inter tribulationem et angustiam : tribulatio enim exterior est, angustia interior. Sup. *Psalm.* CXVIII, in illud : *Tribulatio et angustia invenerunt me.*

29. Differunt pravitas et perversitas : pravitas enim ad intellectum, perversitas ad effectum referenda est. Sup. *Prov.*, cap. 8.

30. Distat inter misericordiam, et pietatem, et clementiam : quia misericordia est misera cordis de alieno malo, quod facit suum, pietas sua

bona aliis communicat, clementia vero est lenitas in pœnis aliorum mitigandis. Super *Proverb.*, c. 11.

31. Differunt superbus et arrogans : quia superbus est proprie, qui aliis appetit præeminere vel præesse : arrogans vero qui falso sibi tribuit quod non habet, vel quod habet adscribit meritis, vel viribus suis. *Ibid.*, cap. 21.

32. Differt impius et peccator : impius enim in fide errat, peccator in moribus. Vel impius in magis sceleribus, peccator etiam in minoribus. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 8.

33. Differentia est inter apostasiam et superbiam : nam apostasia dicitur voluntas non subessendi, superbia vero voluntas præessendi. Super *Ecclesiastic.*, cap. 10.

34. Differunt miseratio et misericordia, sicut fons et rivulus : misericordia enim quasi fons est in affectu ; miseratio quasi rivulus in effectu. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 18.

35. Hoc distat inter renuntiare et relinquere : quia renuntiare convenit omnibus, qui licite mundanis utuntur : relinquere vero omnia perfectorum est, qui omnia temporalia abjiciunt propter Deum. Super *Luc.*, cap. 14.

36. Differunt lux et lumen, sicut fons et rivus : lux enim est in propria natura existens, lumen autem actus lucis. Super *Joann.*, cap. 1.

37. Aliud est non diligere, et aliud odire : quia non diligere est quædam privatio, odire positio. Sup. I *Joan.*, cap. 3.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 38. Hæc inter pastorem et mercenarium est differentia. Alter propriæ, contemptis ovibus ; alter sua contempta, ovium semper saluti invigilat. Hom. 59, sup. *Joan.*

S. ISID. HISP. 39. Inter nullum et neminem hoc interest, quod nullus potest ad aliquid referri, nemo ad hominem, et est nemo, quasi ne homo. Lib. 1, *de Different.*, *different.* 2.

40. Inter deserere et relinquere hoc interest, quod relinquimus voluntate, deserimus inviti. *Ibid.*, *different.* 41.

S. THOMAS AQUINAS. 41. Inter donum et munus hoc interest, quod donum dantis sit, munus accipientis ; illud a dando, istud a muniendo. *Ibid.*, different. 108.

42. Hebetudo, stultitia, ignorantia et præcipitatio differunt, quia prima opponitur intellectui, secunda sapientiæ, tertia scientiæ, quarta consilio. 2, 2, quæst. 9, art. 6.

DIFFICULTAS.

Definitio. Difficile est quod transcendit potentiam. Parte 1 *Summæ*, quæst. 62, art. 2, ad 2.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Nihil est tam facile, quin habeat difficultatem, quod facias invitus. Lib. 5 *Hexam.*, cap. 15.

S. ATHAN. MAGNU. 2. Res magnas et apprehensu difficiles, nonnisi fide consequi datur. *De Incarnat. verbi.*

S. AUGUS. 3. Nihil est tam arduum atque difficile, quod non Deo adjuvante planissimum, atque expeditissimum fiat. Libro 1 *de Lib. arbitrio*, cap. 6.

4. Nihil est tam durum atque ferreum, quod non amoris igne vincatur. *De Moribus Eccles.*, cap. 22.

5. Viæ Dei duræ sunt timori, leves amori. *De Natura et gratia*, cap. 70.

6. Quidquid difficile est, leve est amanti. Super *Psalm.* LXVII, vers. 14.

7. Rumpit vincula difficultatis, qui se constituit in operationem æquitatis. Sup. *Psalm.* CVI, vers. 8.

8. Facta est facultas, quæ antea fuerat difficultas. *Ibid.*, vers. 8.

9. Quæ hominibus difficilia sunt, Deo facilia sunt ; cui facile est, quod hominibus difficile est. Sup. *Psalm.* CX, vers. 5 et 6.

10. Omnia sæva et immania, prorsus facilia et prope nulla efficit amor. Serm. 9, *de Verbis Dom.*

11. Quæ dura sunt laborantibus, eisdem ipsis mitescunt amantibus. *Ibid.*

12. Nihil tam facile bonæ voluntati est, quam ipsa sibi : hæc sufficit Deo. *Ibid.*

13. Omne impossibile difficile est, sed non omne difficile est impossibile. Serm. 1, *post Dom. 5 Trinit.*

14. Anima id solum agere videtur, quod agit cum difficultate. *De Quantit. animæ*, cap. 35.

S. BERN. 15. Nihil credentibus impossibile, nihil amantibus difficile, nihil asperum mitibus, nihil humilibus arduum reperitur. Serm. *de Convers. ad clericos*, cap. 30.

16. Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipso rerum difficultate. Ep. 256, *ad Eugen. pap.*

17. Nil est tam durum, quod duriori non cedat. Libro 4, *de Consid. ad Eugen. pap.*

18. Nulla ibi apparet difficultas, ubi est charitas. Serm. 14, *de Cœna Dom.*

S. BONA. 19. Omnis difficultas confitendi, orandi, laudandi, et utilia loquendi, vinculum est diaboli. Serm. 3, *Dom.* 11, *post Pent.*

20. Totum te Deo committe, et quod tibi est grave, fiet cito portabile. In *Alphabeto religiosor.*, lect. 19.

DIONYSI CARTH. 21. Fac quod in te est, sicque cito senties facile quod fuit difficile. *De perfect. charit.*, art. 4.

S. GREG. 22. Nil sibi mens difficile æstimet, quod perfecte peragi ab aliis videt. Lib. 9, *Moral.*, cap. 35.

S. HIERO. 23. Nulla res tam facilis est, quin difficilis fiat, si invitus facias. Ep. 19, *ad Præsidium, de cereo paschali.*

JOANNES CHRYSOSTOM. 24. Studio et vigilantia etiam omnia ardua et difficilia facilia fiunt. Hom. 14, *super Gen.*

25. Quando superna gratia cooperatrix est, difficilia facilia fiunt, et gravia levia. *Ibid.*, hom. 54.

26. Quando quis sauciatur charitatis desiderio, nihil difficile spectat, sed id quod fuerit plenum periculis, et multa miseria, leviter fert, ut suo potiatur desiderio. *Ibid.*, hom. 55.

27. Versari in rebus difficillimis, easque difficultates eluctari ac superare, immensæ cujusdam virtutis est. Homil. 4, super I, *Cor.*

LAURENT. JUSTIN. 28. Ex longo usu etiam difficillima levia sunt. *De Casto connubio*, cap. 7.

PETR. BLES. 29. Nihil arduum, nihil magnum est magno viro; nec timendum est ei quidquam esse difficile, cum soleat difficultas ex solo timore procedere. Epist. 87, *ad Guilielm. episcop. Eliens.*

PHILO JUD. 30. Deo favente ac propitio, facilia redduntur omnia difficilia. *De præmiis.*

THOMAS A KEMPIS. 31. Fiat, Domine, mihi possibile per gratiam, quod mihi impossibile videtur per naturam. Libro 3, *de Imit. Christi*, cap. 19, sect. 4.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 32. Quid est præclarum, quod non idem arduum et difficile? Lib. 3, *Tusc. quæst.*

PUBLIUS PUBL. 33. Fer difficilia, ut facilia levius feras. In suis *Sent.*, sent. 142.

SENECA. 34. Nihil est tam difficile et arduum, quod non humana mens vincat, et in familiaritatem perducat assidua meditatio. Libro 2, *de Ira*, c. 12.

35. Majus est perfringere difficilia, quam læta moderari. Ep. 66.

36. Nos omnia nobis difficilia, facilium fastidio fecimus. Epist. 99.

37. Non quia difficilia, non audemus; sed quia non audemus, difficilia sunt. Epist. 104.

Vide etiam tit. *Incipere*, sent. 80; *Malum*, sentent. 146; *Mandatorum facilitas*, per totum. *Natura*, sent. 69, 79.

DIGNITAS, DIGNUS.

CICERO. *Definitio.* Dignitas est alicujus honesti, et cultu, et honore, et verecundia digna auctoritas. Libro 2, *de Invent. Rhetor.*

SENTENTIÆ PATRUM.

AMBROS. 1. Non sancta indigno committenda arbitreris. Libro 2, *Offic.*, cap. 24.

2. Ita incubuerunt mores hominum ad admirationem divitiarum, ut nemo nisi dives honore dignus putetur. *Ibid.*, cap. 26.

3. Dignus plane debet esse vir, qui sequendus proponitur omnibus. Libro 10, epist. 82, *ad Vercellensem Ecclesiam*.

4. Dignitates et honores temporales pœnæ sunt periculis, et vitiis malis. Parte 2, tit. 3, cap. 5, § 2. S. ANTONINUS.

5. Tu qui dignitatis culmen affectas, tuæ gratiæ exitium, tuæ famæ dispendium, tui corporis periculum inquiris. Serm. *Dom.* 17 *post Trinit.* S. ANTONIUS DE PADUA.

6. Quisquis ad majora idoneus est, multo magis ad minora idoneus erit. *De Passione et cruce Domini.* S. ATHANAS. MAGNUS.

7. Quantum damni, et jacturæ facit qui, dignitatem adeptus, non exercet ministerium recte et assidue. Epist. 3, *ad Episc. Apameæ.* S. ATHANAS. PATRIARCH.

8. Dignitatis homini negotiari deforme est, et popinam ingredi notabile est. *De Quæst. Vet. et Novi Testam.*, quæst. 102. S. AUGUSTIN.

9. Quanto præ aliis major dignitas in honore est, tanto major difficultas in reddenda ratione. Ser. 39, *ad Fratres in Eremo*.

10. Omnis hujus seculi dignitas, ad spem vitæ æternæ commutata est. *De Agone*, cap. 12.

11. Non placatur Dei majestas, quibus humana dignitas inquitatur. Libro 2, *de Civ. Dei*, cap. 29.

12. Fastigia dignitatum nihil afferunt consolationis; cum sit eis indigere, quam eminere præstantius. Ep. 121, cap. 2.

13. Deus nullum eligit dignum, sed eligendo efficit dignum; nullum tamen punit indignum. Libro 5, *contra Julian.*, cap. 3.

14. Dignitas sine scientia non prodest; illa vero etiam obest, si virtus defuerit. Tract. *de Diligendo Deo.* S. BERNARD.

15. Dignatio locum non habet, ubi fuerit dignitatis præsumptio. *De Inter. domo*, cap. 37.

16. Humilitas in dignitate, dignitas est dignitatis. *Prosec.*

17. Omnis dignitas ipso dignitatis nomine est indigna, si humilia dedignatur. Libro 5, *Florum.* cap. 9.

18. Non virtutibus ex dignitate, sed ex virtute dignitatibus honor accedit. Libro 2, *de Consolat. Philosoph.*, prosa 6. BOETIUS.

19. Collata improbis dignitas, non modo non efficit dignos; sed prodit potius, et ostendit indignos. *Ibid.*

20. Non possumus ob honores reverentia dignos judicare, quos ipsis honoribus judicamus indignos. *Ibid.*, lib. 3, prosa 4.

21. Inest dignitas propria virtuti, quam protinus in eos, quibus fuerit adjuncta, transfundit. *Ibid.*

22. Sæpius dignitas improbos facit, quos pluribus ostentat despectiores. *Ibid.*

23. Si reverendos facere nequeunt dignitates, si improborum contagione sordescunt, si mutatione temporum splendere desinunt, quid est

quod in se expetendæ pulchritudinis habeant, ne dum aliis præstent? *Ibid.*

S. BONAVENT. 24. Nullus debet gloriari de sublimitate dignitatis, nisi habeat vitam condecentem dignitati; Judas enim fuit unus ex discipulis Domini, et tamen perditus et damnatus est. Super *Joan.*, cap. 12.

25. Ascendere ad dignitates non est aliud, quam sibi præcipitium præparare; et tanto magis, quanto ascenditur sublimius. Serm. 7, *de Ss. Apostolis.*

S. CYPRIANUS. 26. Fœnore quodam nocendi quam fuerit amplior summa dignitatis, et honorum, tam major exigitur usura pœnarum. Ep. 2, *ad Donatum*, cap. 9.

27. Nefas est etiam quæ bona sunt, non ex dignitate tractare. Epist. 8, *ad Demophilum monach.*

EVAGRIUS. 28. Deo dignum te istud reddet, si nihil ipso indignum committas. *De Octo vitiosis cogitat.*

S. EUCHERIUS. 29. Duæ res præcipuæ sunt, quæ maxime homines in negotiis sæculi vinctos tenent, et eblanditis sensibus captos, illecebroso amore constringunt; opum voluptas et honorum dignitas. Quorum prior non voluptas sed egestas; sequens, non dignitas sed vanitas nuncupanda est. *Prosec.*

30. Hæc pestifere pectoribus humanis, blanda desideriis vitia inspirant, defatigatasque mentes mortalium facili jucunditate sollicitant. In *Epist. parænetica ad Valerian.*

31. Ad dignitatem promiscue cum bonis mali ambitione conscendunt. *Prosec.*

32. Non unius meriti viros unus honor ambit, dignosque et indignos non jam discernit dignitas, sed confundit. *Ibid.*

GLOSS. ORD. 33. Dignus est qui salvat indignum; et ex dignitate sua facit dignum, quem culpabilis vitæ tractus faciebat indignum. Sup. *Orat. Manass.* in illud: *Quia indignum salvabis.*

34. Homo vicinior luci, sentit quid ante fuit; et quo est dignior, sibi videtur indignior, et longe esse quo propior. Super *Job*, cap. 38.

35. Propensius malum est, dignitatem perdidisse, quam non habuisse. Super *Ep. ad Rom.*, cap. 9.

36. Dignitas contemptibilis est sine subjectis; officium enim est, per quod dignitas constat. Sup. I, *ad Cor.* cap. 12.

GRATIANUS. 37. Nisi digni digne a dignis promoveantur, dignitates esse desinunt. In *Decret.*, parte 2, causa 1, can. *Remissionem.* § *Sed.*

38. Ipsa occupatio sæcularium dignitatum, tanto facilioribus vitiis premitur, quanto majoribus curis gravatur. Lib, 17. *Moral.*, cap. 12.

S. GREGOR. MAGN. 39. Mens humilis, unde dignior efficitur, inde sibimet indigna videtur. *Ibid.*, lib. 32, cap. 1.

40. Quid sunt aliud labentium dignitatum infulæ, nisi pulvis? Libro 2, in *Regum*, cap. 1, sup. illud: *Suscitans de pulvere egenum*, etc.

41. Digne indigniorem recipiunt, qui indignum indigne ejicere præsumunt. *Ibid.*, lib. 4, cap. 4. S. GREG.

42. Non timeas ne indignus videaris, nisi omnino indignus haberi velis. Orat. 5, *de Sua excusat.*

S. HIERON. 43. Non facit ecclesiastica dignitas Christianum. Epist. 1, *ad Heliodor.*

44. Quamvis clarus honor sit, vilescit in turba; et apud viros bonos indignior fit ipsa dignitas, quam multi indigni possident. Ep. 26, *ad Pammach.*

45. Quodcunque in Conditorem præsentis temporis videtur indignum, hoc etiam eo donante non est indignum. Epist. 15, *ad Pammach.*

46. Raro per gradus dignitatis ascendit homo, quin multo gravius non descendat. In *Regula monach.*, cap. 15.

47. Non dignitas et nomina dignitatum, sed opus dignitatis salvare consuevit. Super *Sophon.*, cap. 3. sup. illud I *Tim.* 3: *Qui episcopatum desiderat.*

48. Frustra jactat dignitatem, cujus opera non exhibet. Sup. *Malach.*, cap. 2, sup. illud Aggæi, 2: *Interrogate sacerdotes.* HUGO CA

49. Non sequitur, est indignus omni bono, ergo est dignus omni malo. Super *Gen.*, cap. 15.

50. Dignus est, qui salvat indignum, et ex dignitate sua facit dignum, quem culpabilis vitæ tractus faciebat indignum. Sup. *Orat. Manassis*, in illud: *Indignum salvabis me.*

51. Unde mens dignior efficitur, inde sibi indigna videtur. Super *Psalm.* xxiv.

52. Quemcunque mundus osculatur osculo collatæ dignitatis, tradit in mortem. Sup. *Proverb.*, cap. 31. S. INNOC.

53. Dignitas et potestas, male jacent in pulvere; honor et gloria male sedent in cinere. Libro 2, *de contemptu mundi*, cap. 37.

S. JOANN CHRYSOS 54. Nihil prodest dignitas naturæ concessa, nisi et voluntatis accedant ornamenta. Hom. 67, sup. *Gen.*

55. Dignitas humanæ originis facile agnoscitur, considerata sublimitate auctoris. Serm. *Quomodo primus homo omni prælatus sit creaturæ.*

56. Indignum quisquis se existimat, fit omnium dignissimus. Hom. 3, sup. *Matth. Oper. perf.*

57. Nulla re Deus magis offenditur, quam si qui sindignus dignitate præfulgeat. *Ibid.*, hom. 41.

58. Dignitates ad multa obscœna hominem inducunt. *Ibid.*

59. Valde magno animo sublimique opus est

ingenio, ut dignitate uti, non abuti possis. *Ibid.*

60. Dignitates hujus seculi temporariæ sunt, et simul cum hac vita depereunt, et tamen pretio venales habentur. Serm. 1. Super *ep. ad Rom.*

61. Sicut dum ignoratur, dignitatis magnitudo segniores facit eos, qui honorantur; ita si noscatur, gratos reddit et magis studiosos efficit. Homil. 21, *ad Populum Antiochenum.*

AN. TRITH. 62. Qui alios præcedit dignitate honoris, condecens est ut præcedat eosdem perfectione virtutis. Epist. 1, *ad novum Presbyt.*

. ISIDORUS HISPALENS. 63. Qui non se dignum existimat, locum ejus, qui dignus est, non præoccupet. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 33, sent. 1.

64. Plerique abjecto opere dignitatis, solam nominis appetunt dignitatem. *Ibid.*, cap. 34, sent. 5.

65. Tanto majori humilitate conspicuus esto, quanto magna es dignitate prælatus. Libro 2. *de Synonym.*, cap. 16.

SID. PELUS. 66. Firma et stabilis dignitas virtute comparatur. Libro. 2. Epist. 291, *ad Serenum.*

CT. FIRM 67. De dignitate contendere, nihil fœdius, nihil arrogantius, et nihil a sapientis ratione remotius. Lib. 5, *de Divin. inst.*, cap. 16.

LAURENT. JUSTIN. 68. Sine humilitate procul dubio nullus in dignitatis culmine positus valet esse securus. *De Regimin. prælat.*, cap. 14.

EO PAPA I. 69. Quid tam insolitum, tam pavendum, quam labor fragili, sublimitas humili, dignitas non merenti? Ser. 2, in *Anniversa. die assump. ejus ad Pontific.*

70. Gravi semetipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Ep. 87, *ad Episcop. African.*, cap. 11.

NUT. FEL. 71. Vanus error hominis, et inanis cultus dignitatis est, fulgere purpura, mente sordescere. In suo *Octavio.*

TR. BLES. 72. Quot paupertas ad cœlum promovet, tot cum dignitatibus suis infernus absorbet. Ep. 131, *Ad quemdam Priorem.*

73. Sicut alios dignitate præcellis, sic vitæ meritis antecedas. *Ibid.*, ep. 132, *Ad quemdam Abbat.*

. PETRUS AMIANUS. 74. Qui tantæ dignitatis administras officium, formidabile valde est, si te reddas aliquando torpore desidiæ resolutum. Lib. 8, ep. 2, *ad Cinthium præfect.*

75. Quanto gloriosius est in obtinenda dignitate fastigium, tanto durius erit in reddenda ratione judicium. *Opusc.* 57, dissert. 1, cap. 1.

LVIANUS. 76. Quid est dignitas in indigno, nisi ornamentum in luto? Libro 4, *de Gubernat. Dei.*

77. Quid omnium aliud dignitas sublimium, quam proscriptio civitatum? *Prosec.*

78. Ad hoc enim dignitas a paucis emitur, ut cunctorum exactione solvatur: reddunt miseri dignitatum pretia quas non emunt.

79. Commercium nesciunt, et solutionem sciunt: ut pauci illustrentur, mundus evertitur. *Ibid.*

S. SYNESIUS EPISCOPUS. 80. Si dignus sit, qui dignitatem assequitur, ad animi fructum accidit suavissimum: sin multum rei dignitate sit inferior, acerbam futuri spem proponit. Epist. 105, *ad Fratres*, in principio.

S. THOMAS AQUINAS. 81. In dignitate constitutis, ratione sublimioris gradus debetur honor, timor ratione potestatis, obedientia vero officio gubernationis. Secunda secundæ, quæstione 102, art. 2, in corp. ad 3.

S. THOMAS A VILLA NOVA. 82. Quam multi in humili statu salvarentur, qui in alto dignitatis gradu positi pereunt! Ser. *Dom.* 3, *Advent.*

83. Altitudo dignitatis officii, quasi præcipitium timenda est; magnus status, sed majus pondus. *Ibid.*

84. Magna dignitas, laboriosa et periculosa est. *Ibid.*

85. Oportet te tantum cæteros præcedere virtute, quantum præcedis dignitate. *Ibid.*

S. VALERIAN. 86. Ubi indignitas dominatur, notari actus suos æstimat, si illaudatus abscedat. Hom. 14.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 87. Qui exiguis dignus, magnis ac honorabilibus se dignum arbitratur, hic est exiguis dignus; magnaque affectans, vituperationem meretur; dedecens enim id est, ac minime honestum, præter dignitatem quippiam consequi. Libro 3, *Ethic. ad Eudomium.*

CICERO. 88. Non potest, qui dignus habetur, indignus putari. *De Petit. consul.*

MINUT. PUBL. 89. Loco ignominiæ, est apud indignum dignitas. In suis *Sentent.*, sent. 210.

SENECA. 90. Confragosa in fastigium dignitatis via est, Ep. 84.

91. Facilius crescit dignitas, quam incipit. Ep. 101.

VALERIUS MAXIMUS. 92. Multo potior esse debet probis vita sine dignitate, quam dignitas sine vita. Lib. 3, *dictor. memorabil.* cap. 2.

Vide etiam tit., *Cadere*, sent. 4; *Differentiæ*, sent. 11; *Electio*, sent. 42; *Felicitas*, sent. 72; *Nomen*, sent. 11; *Osculum*, sent. 41; *Papa*, sent. 19; *Sacerdotis dignitas*, per totum.

DILATIO.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Cum impetraveris quod petisti, ingrati est tardare promissum. Libro 1, *de Cain et Abel*, cap. 7.

2. Nescit tarda molimina sancti Spiritus gratia. Lib. 2, super *Lucam*, cap. 1, in illud : *Exurgens autem Maria*, etc.

S. ANSELMUS. 3. Dominus sæpe differt quod petitur, ut excitet magis appetitum; non differt quod nolit dare, sed ut aucto desiderio abundantius possit dare. *De Mensuratione crucis*, verbo *Nascitur*.

4. Non est differenda acquisitio veniæ, ne diuturnior recessus difficiliorem reditum operetur. *De Mensurat. crucis*.

5. Dilata non minuuntur, sed magis crescunt desideria. In *Meditationibus*.

S. ANTONINUS. 6. Ubi periculum vertitur, vitanda est mora. Part. 2, tit. 9, *de Accedia.*, cap. 13.

S. AUGUSTIN. 7. Malos decipit spes dilationis, dum se diutius victuros putant, et perditos mores aliquando in melius mutaturos. Lib. *Quæst. Evangel.* ex *Matth.*, quæst. 11.

8. Quandiu, quandiu, cras et cras? quare non modo, quare non hac hora finis turpitudinis meæ? Lib. 8, *Confess.*, cap. 12.

9. Impatiens est animus, nec lacrymis modus fit, nisi amori detur quod amatur. Lib. 2, *Soliloq.*, cap. 1.

10. Ille quod concessurus est, etsi differt, non aufert. Super *Psalm.* LXV.

11. Dulcior venit dilata jucunditas, cum spatium temporis (quod subvenienti breve est) longum est amanti. Super *Psalm.* CXVIII.

12. Cum aliquando Deus tardius dat, commendat dona non, negat; diu desiderata dulcius obtinentur, cito autem data vilescunt. *Prosec.*

13. Pete, quære, insta, petendo et quærendo crescis ut capias; servat tibi Deus quod non vult cito dare, ut et tu discas magna magne desiderare. Serm. 5, *de Verbis Dom.*

14. Quantumlibet diu mors differatur, veniet quod differtur. Tractatu 43, super *Joannem*.

15. Laborat ne moriatur homo moriturus; id autem agit, ut multum mors differatur, non ut evadatur. *Ibid.*, tract. 49.

16. Differtur quod petimus, non negatur. *Ibid.* tract. 73.

17. Quædam non negantur, sed ut congruo dentur tempore differuntur. *Ibid.*, tract. 102.

18. Deus differendo extendit desiderium, desiderando extendit animum, extendendo facit capaciorem. Tract. 4, sup. *Ep. Joan.*

19. Si pœniteo, parcis; insuper dum differo, præstolaris. Lib. *Med.*, cap. 2.

20. Differebam de die in diem vivere in te, et non differebam quotidie in memetipso mori. Lib. 6, *Conf.*, cap. 11.

21. Instar urentis solis, excruciat amantem dilatio. Serm. 28, sup. *Cant.* S. BERNARD.

22. A desiderio suo diuturna fraudatio, est tædiorum nutrix, suspicionum fomes, impatientiæ fax, noverca amoris, mater desperationis. *Ibid.*, ser. 65.

23. Dilatum auxilium venit validius, et subvenit perfectius. Ep. 156, *ad Innocent. Pap.*

24. Quid tardas ipsum, quem jamdudum conceperas spiritum parturire salutis? Ep. 105, *ad Roman. subdiacon.*

25. Impatiens desiderium quo amplius differtur, ignescit. *Prosec.*

26. Cupienti animæ nihil satis festinatur. Ser. *de Virgin.*

27. Non cures si differatur petitio tua; quia si differtur, non aufertur; imo cum haberi cœperit, carius possidetur. Serm. 7, *de Cœna Dom.*

28. Nihil est in tam brevibus vitæ metis ita serum, quod expectare longum immortalis animus putet. Lib. 4, *de Consol. Philos.*, *pros.* 4. BOETIUS.

29. Bonum desideratum visum lætificat; sed diu expectatum valde affligit animam et corpus. Serm. 1, *de uno mart.* S. BONAVEN.

30. Expecta cum patientia, ut crescant tua desideria. *Prosec.*

31. O modicum longum, o modicum nimis prolixum! quia etsi modica sunt merita, longa tamen sunt desideria. In *Soliloq.*, cap. 4.

32. Dilatio fit, aut ut tanto cautius custodiatur acceptum quo difficilius impetratur, aut ut humilietur orans, dum tardius exauditur. *Prosec.*

33. Deus ad hoc beneficium suum protrahit, ut non sit nobis vile quod donat. Libro 2, *de Profectu Relig.*, cap. 71.

34. Periclitantium mos est, tardum judicare, quamvis celerrimum præstetur auxilium. Super *Psalm.* LXIX. CASSIODORU

35. Nos tardum putamus, quod desiderio magno requirimus. *Ibid.*

36. Repellere putatur petitionem nostram Deus, quando vota nostra distulerit; et quamvis ille profutura faciat, nos tamen graviter dilata contristant. *Prosec.*

37. Differuntur enim ad augmentum suum, procrastinantur ad gloriam; quia non tantum prodest audiri, quantum expedit pro numeris augmentatione differi. Sup. *Psalm.* LXXXVII, vers. 15.

38. Sancti viri; quamvis desiderio magno

flammentur, expectationi suæ ardorem semper adjiciunt; dum tanto plus ventura felicitas experitur, quanto amplius eorum expectatio protelatur. Super *Psalm.* CXXXVIII, vers. *Prævení in maturitate*, etc.

39. Proxima est oblivioni protracta longinquitas. Super *Psalm.* CXXXVIII, in proœmio.

GLOSS. ORD. 40. Non statim Deus facit, quidquid ad salutem oratur; nec ideo negat, quia differt; sed tempore suo, id est congruo, præstat. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 6, in illud : *Tempore enim suo*, etc.

S. GREG. MAG. 41. Sæpe accelerandi boni tarditas consilium putatur : et cum expectatur ut tardatione proficiat, hoc insidians mora supplantat. Lib. 32 *Moral.*, cap. 17.

42. Justorum desiderium differtur, ut proficiat; et tarditatis suæ sinu nutritur, ut crescat. *Ibid.*, libro 5, cap. 4.

43. Omne desiderium pœna est, cum differtur. *Ibid.*, libro 9, cap. 15.

44. Quod disponenti breve est, longum est amanti. *Ibid.*, libro 13, cap. 17, super illud Job 17 : *Et patientiam meam quis considerat?*

45. Nemo qui tardius auditur, credat quod a superna cura negligatur; sæpe enim desideria, quia celeriter non fiunt, exaudiuntur; et quod impleri concite petitur, ex ipsa melius tarditate prosperatur. *Ibid.*, lib. 16, cap. 15.

46. Sæpe petitio eo perficitur, quo differtur. *Ibid.*

47. Desideria dilatione extenduntur, ut proficiant; proficiunt, ut ad hoc quod perceptura sunt, convalescant. *Ibid.*

48. Dilatus amor ex ipsa sua dilatione proficit, et ardenti desiderio, quasi non negatur, crescit. Hom. 19, sup. *Ezech.*

49. Sancta desideria dilatione crescunt, si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt. Hom. 25, super *Evang.*

S. HIERON. 50. Non est damnum dilatio, ubi certior fit ex dilatione victoria. Lib. 1, *adversus Jovian.*

51. Dilatio regni sanctorum, patientiæ comprobatio est. Sup. *Daniel.*, cap. 12.

HUGO A S. VICTORE. 52. Omnis mora desideranti longa est. *Prosec.*

53. Differtur desiderium, ut crescat.

54. Flebo, quia abest quod desidero; flebo, quia adest quod non amo. Super *Psalm.* XLI, cap. 31.

HUGO CARD. 55. Solet differri nostra postulatio, ut præmium amplius pro nostra perseverantia capiamus. Super *Isai.*, cap. 30.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 56. Usurpatum redditur, quidquid dilatione temporis fœneratur. Serm. *Quomodo primus homo omni prælatus sit creaturæ.*

57. Corrigat te dilatio miserantis, ne censura puniat judicantis. *Ibid.*

58. Nihil est quod ita vitam nostram valeat evertere, sicut operum actionem bonorum tardare, semperque differre. Homil. 16, super *Matth. Oper. perfect.*

59. Grandem iram grandis dilatio præcedere debet : et grandis dilatio justius facit esse judicium Dei, et digniorem interitum peccatorum. Homil. 19, sup. *Matth. Oper. imperf.*

60. Quantum differtur merces sanctorum, tantum usuræ augentur. Homil. 43, super *Acta Apostolorum.*

61. Etsi differt aliquando Deus, non id odio facit, neque te aversatur; sed differendo diutius te secum servare vult. Hom. 1, in *Dictum Apost. Sive oratione*, etc.

62. Periculum et metus est in differendo; salus vero certa ac secura, si nulla sit dilatio. Homil. 22, super II *Cor.*

JOAN. TRITH. 63. Sæpe nocuit distulisse bonum in tempus futurum, quod fieri citius potuisset. Lib. 1, hom. 5, *ad Monach.*

64. Noli differre bonum hodiernum in dubium crastinum. Lib. 1, hom. 18, *ad Monachos.*

65. Non est tutum differri bonum, quod negligi potest. *De vanit. et miser. hum. vitæ*, cap. 3.

66. Paucorum nequitia semper crescit dilata. *De Ruina monast. ordin.*, cap. 1.

67. Mora mutat propositum, et bonæ voluntatis dilatio frustrat effectum. *Orat. 1, in conventu Abbat. habita.*

68. De mora periculis robur. *Ibid.*

69. Nihil mora periculosius; quia sæpe dum velle negligitur, posse aufertur. Ep. 7, *ad Monac. laps.*

70. Infirmatur voluntas, quæ differtur. Epist. 10, *ad Nicolaum presbyt. Mernicensem.*

71. Nihil mora periculosius, quæ et mentem a proposito, et amorem fugat et evacuat a desiderio. *Ibid.*

S. ISID. HISP. 72. Tolle moras, in crastinum nihil differas; in bonis dilatio nocet, et in id quod expedit, differre impedit. Libro 2, *de Synonym.*, cap. 12.

S. LEO I. 73. Quidquid differtur, non aufertur; differtur ultio, ut tempus possit habere correctio. Serm. 12, *Quadrag.*

PETR. BLES. 74. Dilatio auget desiderium, quod quanto crescit, tanto crescit et meritum. Serm. 34, in *festo omnium Sanctorum.*

PETR. CELL. 75. Spes, quæ differtur, affligit animam. Lib. 1, ep. 20 *ad Joan. episc. S. Maclovii.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 76. Plerisque in rebus gerendis tarditas, et

procrastinatio odiosa est. Orat. 48, *Philipp.* 6.

MIMUS PUBL. 77. Mora omnis odio est, sed facit sapientiam. In suis *Sent.*, sent. 221.

SENECA. 78. Omnis speratæ rei dilatio, longa est. *De brevit. vitæ*, cap. 16.

79. Nihil differamus, sic formemus animum, tanquam ad extremum vitæ ventum sit. *Prosec.*

80. Maximum vitæ vitium est, quod semper aliquid ex illa differtur. Epist. 101.

81. Nihil æque amarum, quam diu pendere; æquiore quidam animo ferunt præcidi spem suam, quam trahi. Lib. 2, *de Benefic.*, cap. 5.

Vide etiam tit. *Actio*, sent. 6, 7; *Clamor*, sent. 46; *Desiderium*, sent. 19, 76; *Patientia Dei*, sent. 5, 73; *Promissio*, sent. 21; *Propositum*, sent. 23, 63; *Salus corporis*, sentent. 52, 53; *Sententia*, sentent. 4, 5, 6, 7; *Vindicta Dei*, sent. 66.

DILATIO CONVERSIONIS.

Vide Conversionis dilatio.

DILECTIO IN GENERE.

S. ANTONIUS DE PADUA. *Etymologia.* Dilectio dicitur, eo quod duos in se legit; vel diligere dicitur, eo quod duos soleat ligare. Serm. *Dom.* 13 *post Trinit.*

S. BONAVENT. Dilectio est ex diversis electio. Super I *Sentent.*, dist. 10, dub. 1.

Dilectio est quasi duo ligans, sociat enim amantem cum amato in amore, ut se mutuo diligant. Libro 5, *Compendii theolog. veritatis*, cap. 24.

CASSIODORUS. Dilectio dicitur, quasi de omnibus electio. Super *Psalm.* XVII, vers. 1, *Diligam te*, etc.

DIONYSIUS CARTHUS. *Definitio.* Diligere est alicui bonum velle. Sup. *Ep. ad Tit.*, cap. 2.

S. ANTONIN. *Differentia.* Differunt ista tria, amor, dilectio, charitas. Amor importat complacentiam ad rem amatam; et sic est communis nobis et brutis. Dilectio supra amorem addit electionem; et potest convenire et bonis et malis. Charitas autem addit supra dilectionem quamdam perfectionem, seu divinam infusionem et convenit tantum bonis. Parte 1, tit 6, cap 2, § 1.

HUGO A S. VICTORE. *Productio.* Duo sunt rivi, qui de fonte dilectionis emanant; cupiditas et charitas; alter est amor mundi, alter est amor Dei. *De Fruct. carn. et spirit.*, cap. 19.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTIN. 1. In hac vita virtus non est, nisi diligere quod diligendum est. Ep. 52, *ad Macedonium.*

2. Divitiæ, si diliguntur, ibi serventur ubi perire non possunt. Honor si diligitur, illic habeatur, ubi nemo indignus honoratur. Salus si diligitur, ibi adipiscenda desideretur, ubi adepta nihil timetur. Vita si diligitur, ibi acquiratur, ubi nulla morte finitur. Epist. 45, *ad Armentar.*

3. Ille juste et sancte vivit, qui ordinatam dilectionem habet, ne aut diligat, quod non est diligendum; aut non diligat, quod est diligendum; aut amplius diligat, quod minus est diligendum; aut æque diligat, quod vel minus vel amplius est diligendum; aut minus vel amplius diligat, quod æque est diligendum. Lib. 1, *de Doctrina christ.*, cap. 27.

4. Non melius nec decentius quam per dilectionem rependi potest, quod per dilectionem datum est. *De Spiritu et anima*, cap. 17.

5. Quatuor sunt diligenda. Unum, quod supra nos est; alterum, quod nos sumus; tertium, quod juxta nos est; quartum, quod infra nos est. Lib. 1, *de Doct. christ.*, cap. 23.

6. Diligenda est ipsa dilectio, qua diligitur quod diligi oportet; sicut odio habenda est dilectio, qua diligitur quod diligi non oportet. Sup. *Psalm.* CXVIII, sup. illud : *Concupivit anima mea desiderare*, etc.

7. Talis est quisque, qualis ejus dilectio est. Terram diligis, terra eris. Deum diligis, quid dicam? Deus eris. Non audeo dicere ex me : Scripturas audiamus, ego dixi, Dii estis. Tract. 2, sup. *Ep. Joan.*, de cap. 1.

8. Dilige, et quod vis fac. Sive taceas, dilectione taceas; si clames, dilectione clames; sive emendes, dilectione emendes; sive parcas; dilectione parcas. *Ibid.*, tract. 8, de cap. 4.

9. Dilectio magnanimum facit. Serm. 1 *Dom. Rogat.*

10. Qui plus diligit mundum quam Deum, saeculum quam claustrum, gulam quam abstinentiam, sequitur diabolum et ibit cum illo in supplicium æternum. Libro *Medit.*, cap. 3. S. BERNARD.

11. Quid levius, quid suavius, quidve dulcius, quam diligere? Serm. 14, *de Cœna Dom.*

12. Ordinem dilectionis illi pervertunt, nec modum diligendi custodiunt, qui aut mundum (qui contemnendus est) diligunt; aut corpora sua minus diligenda plus diligunt; aut proximos suos, non sicut seipsos aut Deum plusquam seipsos non diligunt. *Ibid.*

13. Mundum diligis, et Deum relinquis. Serm. *de Miseria humana.*

14. Dilectio hominum fallax est et instabilis, facile cedit, fecile lædit. *De Instit. novit.*, part. 2, cap. 14. S. BONAVENT.

15. Melius est diligere, quam diligi; quia diligere, propriæ virtutis est; sed diligi, alienæ. Libro 5 *Compend. Theolog. verit.*, cap. 31.

16. Diligere debemus proficua, non noxia; quia potius execrari convenit, per quæ nos pœna CASSIODORUS.

perpetuæ damnationis affligit. Super *Psalm.* IV, vers. 3 : *Diligitis vanitatem*, etc.

17. Natura rerum est, ut ab eo te diligi posse nullatenus arbitreris, quem chara mente non appetis. Super *Psalm.* XCVIII.

18. Diligere non profutura, dementis est. Super *Palm.* CXVIII, vers. *Omnem viam iniquam odio habui.*

CLEMENS ALEX.

19. Valida est, quæ est ex ratione dilectio. Lib. 2 *Stromat.*

DIONYSIUS CARTHUS.

20. Non perfecte, nec vere diligit, qui cum eo quem diligit, etiam adhuc seipsum aut aliquid aliud diligit. *De Perfect. Charit.*, art. 10.

GILLEBERTUS ANGLUS.

21. Amantis anxietas illum dormire non sinit. *Prosec.*

22. Quiescit tentatio, quiescit occupatio, quiescit afflictio, sed quiescere dilectio nescit. Ser. 2, sup. *Cant.*

GLOSS. ORD.

23. Ita dilectio, qua diligenda diliguntur, diligenda est; sicut odienda est dilectio, qua non diligenda diliguntur. Sup. *Psalm.* CXVIII,, in illud : *Concupivit anima desiderare*, etc.

24. Dilectio alicujus rei, facit de illa re frequenter meditari. *Ibid.*, sup. illud : *Et meditabar in mandatis tuis.*

25. Vires dilectionis suæ homo ignorat, nisi experimento cognoscat. Sup. *Genes.*, cap. 22.

S. GREG. MAG.

26. Perversa mens dum dilectioni creaturæ se subdit, a Creatoris societate se disjungit. Lib. 3 *Moral.*, cap. 7.

27. Nil sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quam ut unusquisque hoc quod vivum diligit, quale sit mortuum penset. *Ibid.*, lib. 16. cap. 19.

28. Turpe est diligere, quod constat citius perire. Hom. 3, super *Evangel.*

29. Pro magno diligi non debet quidquid fine clauditur ; illa summopere diligenda sunt, quæ inventa nec transeunt, nec adepta deficiunt. Lib. 7, in *Registro*, indic. 2, cap. 54. epist. 54. *ad Adeodatam illustrem.*

S. HIERONYM.

30. Grandem vim obtinet vera dilectio, et qui perfecte diligitur, totam sibi diligentis vendicat voluntatem. Ep. 14, *ad Celantiam.*

31. Dilectio pretium non habet. Ep. 41, *ad Rufin.*

32. Nihil est quod non toleret, qui perfecte diligit. In *Regula monachor.*, c. 28, *de Charitate.*

33. Qui diligit, nunquam se lædi æstimat ; nunquam aliud nisi quod diligit, suspicatur. Lib. 3, sup. *Ep. ad Galat.*, cap, 5, in illud : *Fructus spiritus*, etc.

HUGO A S. VICTORE.

34. Plus diligitur, quam intelligitur ; intrat dilectio et appropinquat, ubi scientia foris est. Lib. 6, sup., cap. 7. *Cœlestis Hierarch.*

35. Tale est cor hominis ut, si quid diligit, adipisci non valeat, amplius desiderio suo marcescat. Lib. 4, *de Arca Noe morali*, cap. 4.

36. Caro diligenda est, ut contra corruptionem foveatur ; anima diligenda est, ut contra iniquitatem custodiatur. L. 2,*de Sacram.*, part. 13,c.7.

IDIOTA.

37. Hoc justum est, quod qui diligitur, diligat. Lib. 1. *In contemplat. de Amore Dei*, cap. 27.

S. JOANNES CHRYSOST.

38. Dilectio cuncta facile mala et terribilia depellit. Hom. 30, sup. *Matth. Oper. imperf.*

39. Dilectionem ab hominibus exigere, non est dominii, sed paternitatis. Hom 40, sup. *Matth. Oper. imperf*

40. Sicut odium omne malum suggerit, sic dilectio omne bonum. *Ibid.*, hom. 42.

41. Magnum et insuperabile quiddam dilectio est, quæ non nudis verbis, sed re ostendenda est. Hom. 75, sup. *Joan.*

42. Dilectionem non tantum sine simulatione esse oportet, sed et intensam, et ferventem , et ignitam. Serm. 21, sup. *Ep. ad Rom.*

43. Quæ erit utilitas si sincere quidem dilexeris ; non dilexeris autem ferventer ? *Ibid.*

44. Nihil ita diligi facit ut honor, ac bene merendi studium. *Ibid.*

45. Virtutis principium ac finis est dilectio. *Ibid.*, Serm. 23.

46. Debitum dilectionis tale est ut, et reddatur et semper debeatur. *Ibid.*

47. Dilectionis hoc proprium est, ut quod pro se quisque curat, idem faciat et pro altero. *Ibid.*, serm. 27.

S. IRENÆUS.

48. Non similiter diliguntur ea, quæ ultro adveniunt, quam illa quæ cum multa sollicitudine adinveniuntur. Lib. 4, *advers. Hæres.*, cap. 72.

49. Dilectio, quæ munere glutinatur, eodem suspenso dissolvitur. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 31, sent. 2.

S. ISIDORUS HISPALENS.

50. Qui bona mundi diligit, velit nolit, timoris et doloris pœnæ succumbit. *Prosec.*

51. Qui plus quam oportet res transitorias diligunt, majorem sibi ingerunt dolorem rei ablatæ quam amorem parturiebant possessæ. *Ibid.*, cap. 59, sent. 2.

S. LAUR. JUST.

52. Dilectio, quæ munere glutinatur, eo suspenso dissolvitur. *De ligno vitæ*, tract. 4, *de Charitate*, cap. 17.

S. LEO I.

53. Rationalis animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi. In dilectione Dei, nulla nimia ; in dilectione mundi, cuncta sunt noxia Serm. 5, *de Jejun. septimi mensis.*

S. MAXIMUS MART.

54. Proprium dilectionis est, unicum efficere animum quærentium quæ pertinent ad illum. Centur. 1, *de Virt. et vitio*, cap. 48.

PETR. BLES. 55. Dilectio nihil prodest, nisi combinata sit. Ep. 50, *ad Henric. episc. Bajocens.*

56. Dilectio in morte non moritur, cujus fortitudini mors succumbit. Ep. 66, *ad Gualter. episc. Panormitan.*

57. Vix invenitur dilectio, quæ non sit quæstuaria. *Ibid.*, in princ. *Prologi. de Amicit.*

S. PROSPER. 58. Ordinem dilectionis illi pervertunt, nec modum diligendi custodiunt, qui aut mundum (qui contemnendus est) diligunt; aut corpora sua minus diligenda, plus diligunt; aut proximum non sicut seipsos, aut Deum plusquam seipsos non diligunt. Lib. 3, *de Vita comtempl.*, cap. 15.

S. REMIGIUS. 59. Omnis dilectio, quæ secundum Deum non est, et pro Dei amore non agitur, simulatio et fictio vocanda est. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 12.

RICH. A S. VICTORE. 60. Dilectionis dulcedine nihil jucundius invenitur, nihil in quo animus amplius delectetur; quam dulcedinem solus non possidet, qui in exhibita sibi dilectione socium et condilectum non habet. Part. 1, lib. 3, *de Trinit.*, cap. 14.

ROBERTUS BELLARMIN. 61. Qui diligit, omnia tolerat, ne amittat quod diligit. Conc. 19 *Dom. Quinquag.*

THOMAS A KEMPIS. 62. Vanitas est diligere quod cum omni celeritate transit. Lib. 1, *de Imitatione Christi*, cap. 1.

S. VALERIAN. 63. Hæc illa perfecta dilectio est, quæ affectum integri amoris instituit. Hom. 13.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 64. Non est viri boni diligere quod per se non sit diligendum. Lib. 1, *de Legib.*

SIXTUS PHIL. 65. Noli diligere ea quæ corporis sunt. Sent. 93.

Vide etiam titul. *Debitum*, sent. 43; *Differentiæ*, sent. 37; *Necessitas*, sent. 29; *Parentes*, sent. 122, 132, et titulos sequentes.

DILECTIO DEI.

S. AUGUSTIN. *Etymologia.* Dilectio Dei dicitur, quasi Dei electio. Part. 4, tit. 6, *de Charitate*, cap. 1.

Definitio. Diligere Deum est, nihil ei quidquam in diligendo atque sequendo præponere. *De Morib. Eccles.*, cap. 11.

S. ALBERTUS MAGN. Dilectio Dei est magna voluntas Deo serviendi, dulcis affectus Deo placendi, ferventissimum desiderium Deo fruendi. *De adhærendo Deo*, cap. 11.

Quid est toto corde Deum diligere, nisi pure et sine socio amare, id est, nihil præter eum diligere? Serm. 8, *de SS. Apost.*, in illud Deuter. 6: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Diligere Deum ex toto corde, et ex tota anima et ex tota mente, est diligere sine errore, sine contradictione, et sine oblivione. Sup. lib. 3, *Sent.*, dist. 27, art. 2, quæst. 6.

Toto corde Deum diligere est omne quod blanditur de carne propria vel aliena, sacro sanctæ carnis amori postponere. In *Medit. vitæ Christi*, cap. 99.

S. CYPRIAN. Deum toto corde diligere, est amare in illo, quod Pater est; timere, quod Deus est. *De Orat. Domin.*, cap. 7.

DIONYSIUS CARTHUS. Diligere Dei, est velle alicui bonum conferre; odisse vero, est gratiam juste subtrahere. Sup. *Ep. ad Roman.*, cap. 9, art. 13, in illud: *Jacob dilexit*, etc.

S. PROSPER. Quid est diligere Deum, nisi occupari animo, concipere fruendæ visionis ejus effectum, peccati odium, mundi fastidium? Lib. 3, *de Vita contempl.*, cap. 15.

S. THOMAS AQUINAS. *Divisio.* Duplex est dilectio Dei, scilicet, dilectio concupiscentiæ, et dilectio amicitiæ. *Prosec.*

Concupiscentiæ, qua quis vult frui Deo, et delectari in ipso; amicitiæ vero, qua homo præponit honorem Dei, etiam huic dilectioni qua fruitur Deo. Sup. *Ep. ad Philipp.*, cap. 1, lect. 2.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROSIUS. 1. Deus diligi maluit, quam timeri. Lib. 9, ep. 72, *ad Irenæum.*

S. ANSELMUS. 2. Totum quod sum tuum est Domine, conditione, fac totum tuum dilectione. In *Meditat. Redemp. humanæ*, cap. 7.

S. ANTONIUS DE PADUA. 3. Diliges Dominum Deum tuum, etc. Tuum, et ideo plus diligendus est; plus enim nostra quam aliena diligimus. *Prosec.*

4. Dignus est vere a te diligi qui, cum sit Dominus Deus tuus, factus est tibi serviens, ut tu ejus fieres servus, et ei servire non erubesceres.

5. Diliges ergo Dominum Deum tuum, in primo opere, cum non esses, se tibi dedit; secundo opere, cum male esses, te tibi dedit, te tibi reddidit. Datus ergo, et redditus, te debes, et bis debes, et te totum debes.

6. Diliges ergo Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; qui totum dixit, non tibi partem de te dimsiit, sed totum sibi te offerre præcepit; se enim toto emit totum te, ut solus te totum possideret.

7. Deus ex toto non ex parte vult diligi; non habet partes, qui ubique totus est, et ideo non vult partem in tuo, qui totus est in suo.

8. Vis totum habere? da Deo totum, et ipse dabit tibi suum, et sic nihil habebis de te, quia habebis eum totum cum toto te. Serm. *Dom.* 13 *post Trinit.*

S. AUGUSTIN. 9. Nemo potest perfecte diligere quo vocamur, nisi oderit unde revocamur. *De Vera Relig.*, cap. 46.

10. Hoc diligimus in Trinitate, quod Deus est; sed Deum nullum alium vidimus aut novimus,

quia unus est Deus, ille solus quem nondum vidimus et credendo diligimus. Lib. 8, *de Trin.*, cap. 5.

11. Magna hominis miseria est, cum illo non esse, sine quo non potest esse; in quo enim est, procul dubio sine illo non est, et tamen si ejus non meminit, eumque diligit, cum illo non est. *Ibid.*, lib. 14, cap. 12.

12. Quanto flagrantius diligimus Deum, tanto certius seniusque videmus. Lib. 8, *de Trin.*, cap. 9.

13. Dilectio fortis res, fratres, dilectio fortis res. Vultis videre quam sit fortis dilectio? quisquis per aliquam necessitatem non potuerit implere quod jubet Deus, amet illum qui implet, et in illo implet. Sup. *Psalm.* CXXI, vers. 6.

14. Constat sine Spiritu sancto Christum nos diligere non posse, et id nos posse atque agere tanto minus, quanto illum percipimus minus; tanto autem amplius, quanto illum percipimus amplius. Tract. 74, sup. *Evang. Joan.*, de cap. 14.

15. Incomprehensibilis est dilectio Dei, neque mutabilis, qua in unoquoque nostrum novit et odisse quod fecimus, et amare quod fecit. *Ibid.*, tract. 110, de cap. 17.

16. Scio, Domine, scio et fateor quia non sum dignus quem tu diligas; sed certe tu non es indignus, quem ego diligam. In *Medit.*, cap. 10.

17. Illi Deum diligunt, qui non aliud quam unde nomen Dei glorificetur, exercent. *De Vita Christiana*, cap. 9.

18. Potest dicere aliquis, propter infirmitatem corporis mei, non possum a vino et carnibus abstinere: numquid potest dicere, non possum diligere? Serm. 1 feriæ, 6 post *Dom. Quinquages.*

S. BASILIUS MAGNUS.

19. Non omnium Deus est Deus, sed eorum qui ipsi conjuncti sunt per dilectionem. Sup. *Psalm.* XXIX, vers 2.

V. BEDA.

20. Injuriam magnam Creatori facit, qui creaturam ullam plusquam illum diligit. In suis *Proverb.*, verbo *Injuriam.*

S. BERNARD.

21. Non habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem Dei, quam si efficere possit ut in ea incaute, et non cum ratione ambuletur. Serm. 19, sup. *Cant.*

22. Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, fortiter. Dulciter, quia carnem induit; sapienter, quia culpam cavit; fortiter, quia mortem sustinuit. *Ibid.*, serm. 20.

23. Disce o Christiane a Christo quemadmodum diligas Christum; disce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. Dulciter ne illectus, prudenter ne deceptus, fortiter ne oppressus, ab amore Domini avertaris. *Ibid.*

24. Non abduci blanditiis, nec seduci fallaciis, nec injuriis frangi, toto corde, tota anima, tota virtute diligere est. *Ibid.*

25. Durissimi cordis est, quisquis Deum toto affectu non diligit. Serm. *de Diligendo Deo.*

26. Causa diligendi Deum, Deus est; modus, sine modo diligere. Tract. *de Diligendo Deo.*

27. Ob duplicem causam Deus propter seipsum est diligendus; sive quia nihil justius, sive quia nihil diligi fructuosius potest. *Ibid.*

28. Prior Deus dilexit nos, tantus et tantum, et gratis tantillos et tales. *Ib.*, cap. *Hic primum.*

29. Non sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmii intuitu diligendus sit. Tract. *de Diligendo Deo*, cap. *Dicto.*

30. In Dei dilectione modus amoris nullus esse debet; sine modo te dilexit, sine modo eum diligere debes, modum dilectionis excessit te diligendo, pro te moriendo. Serm. 1, *de Cæna Dom.*

31. Perfecte vult amari, qui solus vult diligi; non vult consortem habere in amore, qui parem non habet in dilectionis retributione. *Ibid.*, ser. 8.

32. Frustra se Deum diligere dicit, qui mandatis ejus suis operibus contradicit. *Ibid.*, ser. 9.

33. Nimis est felix, nimis est beatus, cujus tantum est dilectio Christus. *Ibid.*

34. De dilectione Dei quo plus bibo, plus sitio. *Ibid.*, serm. 13.

35. Tunc vere Deum diligis, si pro amore illius bona, quæ potes, operaris. Serm. 51 *ad Sororem.*

S. BONAVENT.

36. In dilectione conditoris lingua, mens, et vita requiritur. Collat. 64, sup. cap. 14, *Joan.*

37. Veraciter desponsata est anima, quæ veraciter diligit. Serm. 4 *Dom. infra oct. Epiph.*

38. Quid esse Dei dilectionem credimus, nisi ignem? quid culpam, nisi rubiginem? *Prosec.*

39. Ergo tanto amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccator dilectionis igne concrematur. Serm. 2 *de S. Maria Magdal.*

40. Dilectio Dei probatur ex sex signis: ex detestatione peccatorum; ex repulsione inimicorum; ex operatione mandatorum; ex provisione subditorum; ex renuntiatione terrenorum; ex toleratione adversorum. Serm. 3, *Dom.* 17 *post Pent.*

41. Quantum Deus diligitur, tantum diabolus, caro, et mundus contemnuntur. *Ibid.*

42. Eligat homo magis dilecto Deo mori, quam offenso vivere; hoc est experimentum veræ dilectionis. *Ibid.*

43. Non se Deum diligere credat, qui eum corde sæpe non cogitat, qui eum sæpe ore non laudat, qui opere mandata ejus non servat. Ser. 8 *de SS. Apostolis.*

44. Christus dilexit Joannem dulcius et familiarius, sed Petrum dilexit ferventius et fortius. *Prosec.*

45 Petrus quia dilexit ferventius, diligebatur fortius : Joannes vero quia dilexit dulcius, diligebatur familiarius. Sup. lib. 3, *Sent.* dist. 32, art. 1. quæst. 6.

46. Qui Christum super omnia diligunt, nihil ejus amori præponunt in via, quem habituri sunt mercedem in patria. In *Speculo discipl.*, part. 2, cap. 6.

47. Si omne quod bonum est diligendum est in quantum bonum : ille qui summe bonus est, et infinitum bonum est, summe et infinite diligendus est. Libro 2, *de Profectu religiosor.*, cap. 23.

48. Tantum Deum debemus diligere, quando nos punit, ut purget, ac si blandiatur, ut consoletur. *Ibid.*

49. Diligendus est Deus toto corde, id est, intellectu sine errore ; tota anima, id est, voluntate sine contrarietate ; tota mente, id est, memoria sine oblivione. Lib. 5, *Compend. theolog. verit.*, cap. 29.

CASSIODORUS. 50. Qui Dei testimoniis fideliter credit, ipse eum veraciter diligit. Super *Psalm.* LXXVII, vers. 40.

51. Deus perfecte diligitur, cum devoti animus nulla accidentium malorum adversitate dejicitur ; sed in miseriis suis spe futurorum semper accenditur. Sup. *Psalm.* CXIV, vers. 1.

S. CYRILLUS ALEX. 52. Eximia certe hæreditas est illis, qui totius universi regem Jesum Christum diligere volunt. Lib. 1, *Glaphyr.* in *Numeros*, cap. 2.

53. Unusquisque tanto est melior, ac felicitati futuræ propinquior, imo et tanto majori beatitudine dignus ac præmiandus, quanto plus diligit Deum vero et spiritali amore. *De Profectu spirit.*, art. 16.

54. Domine tu prior dilexisti non diligentem, ut de non diligente diligentem faceres. *De Perfect. charit.*, art. 1.

S. EUCHERIUS. 55. Quisquis Deum diligit, utique absque Deo esse formidat. Lib. 1, *Quæst. Novi Testam. de Epist. B. Joan.*

56. Impium est Deum non diligere ; cui rependere non queas, etiam cum dilexeris. In *Epist. parænet. ad Valerian.*

GILLEBERTUS ANGLUS. 57. Quam durum est in dilectionis jura peregrina admittere curam, cœleste secretum secularibus infestare turbellis ? Serm. 11, super *Cantica*.

GLOSSA ORD. 58. Frustra se Conditorem diligere credunt, qui ejus monita contemnunt. Sup. *Cant.*, cap. 1.

S. GREG. MAG. 59. Virtuti mortis dilectio comparatur ; quia nimirum mentem, quam semel ceperit, a dilectione mundi funditus occidit. Lib. 10, *Moral.*, cap. 12, sup. illud *Cant.* 8 : *Fortis est ut mors dilectio.*

60. Solent nonnulli in prosperis Deum diligere, in adversis positi flagellantem minus amare. *Ibid.*, lib. 2, cap. 11.

61. Tres gradus dilectionis sunt. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota mente tua, ex tota virtute tua. In corde accipitur consilium ; in mente voluntas ; in virtute amoris affectio designatur. Lib. 3, in I *Reg.*, cap. 4, sup. illud : *Revertere*, etc.

62. Si unicuique vestrum requiratur an diligat Deum ; tota fiducia, et secura mente respondet, Diligo ; probatio dilectionis, exhibitio est operis. Hom. 30, sup. *Evang.*, super illud : *Si quis diligit me*, etc.

63. Dei dilectio est fortitudo ejus, qui diligit. Hom. 8, sup. *Eccles.* S. GREG. NYSS.

64. Quia immensus est Deus, sine mensura est diligendus ; ut cum eum multum diligimus, parum nos diligere fateamur. Serm. *Dom.* 14, *post Pent.* HAYMO.

65. Non Deum diligimus prius ; nam ad hoc ille dilexit prius, ut diligamus eum. Serm. 1, *Dom.* 2, *post Pent.*

66. Si vere Christum diligimus, nihil magis velle, nihil omnino debemus agere, quam quod illum velle cognoscimus. Ep. 14, *ad Celantiam.* S. HIERONYM.

67. Ille diligit Deum, qui ædificat fratres. Super 1, *ad Cor.*, cap. 8, in illud : *Si quis diligit Deum*, etc.

68. Dilectionis in Deum hoc proprium officium est, parere monitis, statutis obtemperare, pollicitis confidere. Sup. *Psalm.* CXXVII. S. HILARIUS.

69. Anima quæ Deum diligit, quibusdam amoris passibus per charitatem ad Deum currit. *Prosec.* HUGO A S. VICTORE.

70. Charitas Dei via pacis est, quia in amore Conditoris currens animus, nihil quod lædat, invenit. Sup. *Psalm.* XIII, cap. 11.

71. Deus diligendus est ex toto corde, id est, sapienter ; ex tota anima, id est, dulciter ; ex totis viribus, id est, fortiter ; ex tota mente, id est, memoriter. In *Allegor. Veteris Testam.* lib. 3, sup. *Exod.*, cap. 4.

72. Deus diligendus est quibuscunque modis dici potest ; quia non potest nimis dici, quod non potest nimis diligi. *Ibid.*

73. Perdit quod vivit, qui Deum non diligit ; qui autem diligit, illum desiderat, in eo meditatur, delectatur pascitur, et impinguatur. Lib. 4, *de Anim.*, cap. 9.

74. Si dona Dei accipis, quare vicissitudinem dilectionis non rependis ? aut dona illius (si po-

tes respue; vel si dona illius respuere non potes, vicissitudinem dilectionis repende. *Prosec.*

75. Dilige illum, dilige te propter illum, dilige dona illius propter illum. Dilige illum, ut fruaris illo; dilige te, quod diligeris ab illo, dilige in donis illius, quod data sunt ab illo. Illum tibi, et te illi dilige; dona illius ab illo tibi propter te.

IDIOTA 76. Hæc pura et casta dilectio est, nihil habens sordidum, nihil amarum, nihil transitorium, decora castitate, jucunda dulcedine, stabili æternitate. In *Soliloq. de Arrha animæ.*

77. Prædestinati postquam Deum diligere cœperint, vel perseveranter diligunt, ut a dilectione non cadant; vel cum a dilectione ceciderint, iterum ad illam resurgunt, ne pereant. Lib. 2, *de Sacram.* part. 13, cap. 11.

78. Nihil Deo justius, nihilque fructuosius diligi potest. Libro 1. In *Contemplat. de amore Dei*, cap. 9.

79. Qui Deum tota anima diligit, jam habet quem diligit, nec eum vere diligere posset, si eum quem diligit non haberet. *Ibid.*, cap. 13.

80. Dilectio Dei totius est mentis ligamen, et viscum, et glutinum, hominem sibi indissolubiliter uniens, atque ligans. *Ibid.*, cap. 14.

81. Dilectio vera Dei, hominem invincibilem reddit. *Ibid.*, cap. 15.

82. Dilectio Dei est via rectissima absque devio ad eum veniendi, via brevis absque tædio, via plana absque tumulo, via clara absque nubilo, via secura absque periculo, via jucunda cum bono socio. *Ibid.*, cap. 17.

83. Si quis ad patriam cœlestem velit celeriter pervenire, per viam dilectionis ambulare debet. *Ibid.*

84. Summæ bonitatis est, ut Deum diligamus. *Ibid.*, cap. 21.

85. Ille solus novit se vere diligere, qui veraciter Deum diligit. *Ibid.*, cap. 31.

S. JOANNES CHRYSOST. 86. Vere nihil est quod amplius diligere debeamus, quam Deum; amici enim recedunt, parentes deficiunt; solus autem Deus nec recedit, nec deficit, donec voluerimus esse cum ipso. Hom. 26, sup. *Matth.. oper. imperf.*

87. Dilectionem ab hominibus exigere, non est dominii, sed paternitatis. *Ibid.*, hom. 40.

88. Quid est in tota anima diligere Deum? est certissimum animum habere in veritate, et firmum esse in fide. *Ibid.*, hom. 42.

89. Quis diligit Deum? qui omne bonum credit apud Deum, et omne bonum credit esse Deum et extra Deum non credit esse Deum. *Ibid.*

90. Magnitudo dilectionis Dei, nusquam non sese extendit. Serm. 7, sup. *Ep. ad Ephes.*

91. Hoc curemus dilecti, nempe ut dilectionem Dei cognoscamus; nihil quippe nobis ita proderit, nihil ita compunget.

92. Nihil tam præclarum, quam a Deo diligi, et ipsum diligentem tanquam Deum diligere. Hom. 64, *ad Popul. Antioch.*

93. Etiamsi oporteat divitias vel corpora, vel animam ipsam pro dilectione Dei dare, ne parcamus. *Prosec.*

94. Nihil enim ita nostram salutem conservat, sicut Deum diligere. Hom. 30, sup. II, *Cor.*

95. Diligamus Deum, sicut oportet diligere. Hæc enim magna merces, hoc regnum et voluptas, hæ deliciæ, gloria et honor, hæc lux et magna beatitudo, quam sermo declarare non potest, non mens comprehendere. Hom. 48, *ad Popul. Antioch.*

96. Quidquid plus Christo diligis, hoc ejus amori præponis. In cap. 2, *Regulæ S. Bened.*, verbo *Quidquid.* JOAN TRITH.

97. Nihil tam justum, nihil tam sanctum, nihil in humanis actionibus tam potest esse honestum, quam Deum ex toto corde et super omnia semper diligere. Lib. 1, *ad Monachos*, hom. 23.

98. Virtuosus non est, qui Deum non diligit, cum omnium virtutum summa sit charitas. Lib. 2, *ad Monachos*, serm. 5.

99. Anima, quæ Deum veraciter diligit, omnia præter ipsum contemnit. Lib. I, *de Regione claustrat.*, tract. 2, region. 2, art. 2.

100. Nullus te diligit, nisi rectus; et nullus est rectus, nisi qui te diligit. Sup. *Cantica*, cap. 1, in illud: *Recti diligunt te.* S. ISIDORUS HISPALENS.

101. Si dilectio Deus est, nullum debet habere terminum charitas Dei, quia nullo potest claudi fine divinitas. Ser. 10, *Quadrag.* S. LEO I.

102. Diligenti Deum sufficit ei placere quem diligit; quia nulla major expetenda est remuneratio, quam ipsa dilectio. Serm. 7. *de jejun. septimi mensis.*

103. Is Deum vere diligit, cui ipse Deus est id quod est; cui cœlestia sapiunt, et terrena desipiunt. *De Instit. spirit.*, cap. 5. LUDOV. BLOS.

104. Quanto major est summi boni dilectio, tanto suavior in ea est delectatio, et tanto plenior beatitudo. *De Amicit.*, cap. 11. PETRUS BLES.

105. Te singulariter diligit qui, nihil sine te diligens, alia propter te diligit. *Prosec.*

106. Licet dilectio diffundatur in plures, tamen est in singulis tota ut, omnes unice diligens, ab omnibus unice diligatur. *De Charit.*, cap. 21.

107. Illi plusquam se diligunt Deum, qui pro ejus amore, suæ ad tempus saluti non parcunt; qui seipsos tribulationibus ac periculis tradunt; qui nudari facultatibus propriis, patriæ suæ ex- S. PROSPER.

torres fieri, parentibus et uxoribus ac filiis suis renuntiare parati sunt; qui ipsam corporis mortem, non solum non refugiunt, sed etiam libenter excipiunt, ambientes a corporis sui vita, magis quam a Deo, vita vitæ suæ, discedere. Lib. 3, *de Vita contemplat.*, cap. 15.

108. Illi perfecte Deum diligunt, qui volendo quod vult Deus, et nolendo quod non vult, nec ullis peccatis, quibus offenditur, acquiescunt; et semper se ad virtutes, quas ipse dignatur donare diligendas et habendas, extendunt. *Ibid.*

RICH. A S. VICTORE. 109. Ex magnitudine divinæ dilectionis, pendet modus divinæ revelationis. Part. 1, lib. 4, *de Contemplat.* cap. 16.

S. THOMAS AQUINAS. 110. Quanto magis ab amore terrenorum animus elongatur, tanto magis firmatur in dilectione divina. Opusc. 9, *de Decem præcept.*, verbo *Ex jam dictis.*

111. Tanto perfectius animus hominis ad Deum diligendum fertur, quanto magis ab affectu temporalium revocatur. *De perfec. vitæ spirit.* cap.6.

112. Necessarium est ad salutem, ut homo sic Deum diligat, ut in eo finem suæ intentionis ponat, nihilque admittat quod contrarium divinæ dilectioni æstimat. *Ibid.*, cap. 10.

113. Non necessitas, quæ ex divina dilectione procedit, minuit dilectionem, sed auget. *Ibid.*, cap. 12.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SIXT. PHILOS. 114. Cor diligentis Deum in manu Dei stabilitum est. Sent. 402.

115. Si non diligis Deum, non ibis ad Deum. *Ibid.*, sent. 424.

Vide etiam tit. *Actio*, sent. 260 : *Cognitio Dei*, sent. 20; *Crux*, sent. 119, *Dilectio sui*,, sent. 26, 30; *Felicitas*, sent. 34; *Justitia* in genere, sent. 52 ; *Odium sui*, sent. 9 ; *Opus*, sent. 5.

DILECTIO PROXIMI.

GLOSS. INT. *Definitio.* Vera proximi dilectio est, quæ et amicos in Deo et inimicos propter Deum diligit. Sup. *Job.* cap. 31.

LAURENT. JUSTIN. Dilectio proximi est debitum naturale, quo unus homo obligatus est alteri, a quo debito nullus absolvitur. Part. 1, *de Ligno vitæ tract.* 4, *de Charitate*, cap. 15.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ALBERTUS MAGN. 1. Amantem diligere naturæ est; non amantem vero diligere gratiæ est. Part. 1, *de Paradiso animæ*, cap. 1, *de Virtutibus.*

S. AMBROSIUS. 2. Plus certe diligere debemus quos perpetuo nobiscum putamus futuros, quam quos in hoc tantum seculo; illi degeneres nascuntur frequenter, qui dedeceant patrem, eos ante eligimus ut diligamus. *Prosec.*

3. Itaque illi necessitate diliguntur, quæ non satis idonea atque diuturna est ad perpetuitatem diligendi magistra.

4. Non enim vehementior est natura ad diligendum, quam gratia. Lib. 1, *Offic.*, cap. 7.

5. Probare debes quos diligas, et diligere quos elegeris. *Ibid.*

6. Ratio diligendi proximum, Deus est; hoc enim debemus in proximo diligere, ut in Deo sit. Part. 4, tit. 6, *de Charitate*, cap. 4. S. ANTONIN.

7. Quicunque dilexerit proximum, diligat animam propriam. Ep. 2, *ad Fratres.* S. ANTONIUS ABBAS.

8. Et est regula dilectionis proximi, ut quæ sibi vult bona provenire, et illi velit; et quæ accidere sibi mala non vult, et illi nolit. *De Vera relig.*, cap. 46. S. AUGUST.

9. Quod agis tecum, id agendum cum proximo est; non enim eum diligis tanquam teipsum, si non ad id bonum ad quod ipse tendis, adducere satagis. *De Morib. Eccles.*, cap. 26.

10. Non est interior litterarum scientia, quam scripta conscientia, id se alteri non facere, quod nolit pati. Lib. 1, *Conf.*, cap. 18.

11. Diliges proximum tuum, etc., proximus hoc loco non sanguinis propinquitate, sed rationis societate pensandus est, in qua socii sunt omnes homines. Ep. 52, *ad Macedonium.*

12. Omnes homines æque diligendi sunt ; sed cum omnibus prodesse non possis, his potissimum consulendum est, qui pro locorum, vel temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte junguntur. Lib. 1, *de Doctrina christ.*, cap. 28.

13. Dilige, et quod vis fac. Sive taceas, dilectione taceas; sive clames, dilectione clames; sive emendes, dilectione emendes; sive parcas, dilectione parcas. Tract. 7, sup. *Ep. Joan.*, de cap.4.

14. Ille proximum suum tanquam seipsum diligit, qui ei non mali aliquid facit quod nec sibi vult fieri; sed si quid boni prout ipse ab omnibus recipere optat et consequi, libenter impertitur. *De Vita christiana*, cap. 10.

15. Nihil Deo specialius virtute dilectionis proximi, nihil desiderabilius diabolo, quam extinctio dilectionis. Serm. 13, *ad Sororem.* S. BERNARD.

16. Perfecte proximum non diligit, qui illi in necessitate non succurrit. *Ibid.*, serm. 14.

17. Dilectio est soror charitatis, charitas nunquam fuit sine dilectione, nec dilectio sine charitate. *Ibid.*, serm. 13.

18. Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem. Leve præceptum, suave præceptum, et dulce præceptum; ad portandum leve, ad am-

plectendum suave, ad tenendum dulce. Serm. 14, *de Cœna Dom.*

BONAVENT. 19. Dic mihi, quid acquiris, si proximum tuum non diligis? præter hoc quod in hac vita torqueris, et dolore extenderis, dum eum prosperis rebus abundare cernis, traderis summis malis, pœnis maximis æternaliter duraturus. *Prosec.*

20. Attende ergo et cerne crimen, et nunc proximum dilige, si vis mortem æternam evitare, et vitam sempiternam acquirere. Serm. 9, *de SS. Apostolis.*

21. Mali homines secundum quod imaginem Dei gerunt, diligendi sunt ex charitate: non tamen secundum quod mali sunt, immo secundum hoc detestandi sunt. Sup. Lib. 3, *Sent.*, dist. 28, art. 1, quæst. 3.

CASSIODORUS. 22. Proximum diligimus sicut nos ipsos, cum nulli malum facimus; sed omnes simili ut nosmetipsos affectione tractamus. Sup. *Psalm.* CXXXIII.

23. Perfectum odium est, homines diligere, et eorum vitia semper horrere; nam in illa parte, qua creatura Dei sunt, amandos esse non dubium est. Sup. *Psalm.* CXXXVIII, vers. 22 *Perfecto odio oderam illos.*

CLEMENS ALEX. 24. Dilectio proximi veræ sunt deliciæ, hic est pretiosus thesaurus. Lib. 2, *Pædag.*, cap. 12.

EDMUNDUS. 25. Debemus diligere bonos, quia boni sunt; et malos etiam, quia boni esse possunt. In *Speculo Eccles.*, cap. 30.

EUSEBIUS CÆSARIENS. 26. Sic diligendi sunt homines, ut bonitas exaltetur, et vitium deturpetur. Epist. *ad Damasc. Pap. de Morte Hieron.*

FRANCISCUS ASSISIAS. 27. Beatus servus, qui tantum diligit fratrem suum, quando est infirmus, quantum, quando est sanus. In suis *Opusc.* In *Admonit. ad fratres*, cap. 24.

GLOSSA ORD. 28. Qui dicit se diligere proximum, non solum ei malum non facit, quod sibi non vult; sed etiam bonum facit ei, quod sibi vult ab alio fieri. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5, in illud: *Diliges proximum tuum*, etc.

29. Qui diligit fratrem sum, tolerat omnia propter unitatem charitatis. Sup. I, *Joan.*, cap. 2.

30. In veritate proximum diligit, qui secundum Deum diligit affectuosa charitate. Sup. II, *Joan.*, cap. 3.

GREG. MAG. 31. Nihil pretiosius est Deo virtute dilectionis; nihil est delectabilius diabolo extinctione charitatis. *Prosec.*

32. Quisquis enim seminando jurgia, dilectionem proximorum perimit, hosti Dei familiarius servit. Part. 3, *Pastor.*, cap. 1, admonit. 24.

33. In sincera dilectione, nec vires absentia, nec locum habet oblivio. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 62, ep. 62. *ad Aregium episc.*

34. Nemo potest diligere, quem non vult videre. *Ibid.*, lib. 7, indict. 1, cap. 23, ep. 23, *ad Rusticinianam patriciam.*

35. Dilectionis proximi intentio atque incrementum, misericordia est. Orat. 5, *de Beatit.* S. GREG. NYSS.

36. O si oculis cerni dilectio posset, profecto videres quanta apud te nostra esset dilectio; si æquiparans dilectioni esset tuæ, magnum tibi afferret gaudium; aut si major esset, magnum tibi afferret imitationis studium. Ep. 40, *ad August.* S. HIERON.

37. Qui diligit quempiam, semper in ejus felicitate lætatur; et si eum viderit aliquo errore deceptum, et peccatorum lubrico concidisse, dolebit quidem, et eruere festinabit. Lib. 3, sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5 in illud: *Fructus spiritus*, etc.

38. Perfecta dilectio non solum totum quod habet gratis impendit, sed etiam ipsa libenter superimpenditur, si necesse est. Sup. II, *ad Cor* cap. 12, in illud: *Ego autem libentissime impendam*, etc.

39. O miram Dei clementiam! o ineffabilem pietatem Dei! præmium nobis pollicetur, si nos mutuo diligamus, et si nobis ea præstamus invicem, quibus invicem indigemus; et non superbo insuper et ingrato animo ei renitimur, cujus imperium beneficium est. Apud D. Antonin., part. 4, tit. 6, § 3.

40. Diligendus est proximus beneficio, verbo, voto. In beneficio est opus bonum; in verbo est sanum consilium; in voto est pium desiderium. In *Allegor. Veter. Testam.*, lib. 3, in *Exod.*, cap. 4. HUGO A S. VICTORE.

41. Dum diligis proximum, ut pure diligas ipsum, diligis propter Deum. Lib. 3, *de Claustro anim.*, cap. 23.

42. Modus diligendi proximum, constat in tribus: quia debet diligi firmiter, efficaciter, vere. Sup. I *Joan.*, 3. HUGO CARD.

43. Magnorum affectuum est, eorumque qui valde diligunt, dilectos invicem habere. Serm. 8, sup. *Ep. ad Rom.* S. JOANNES CHRYSOST.

44. Quisquis diligit vere, quidvis feret potius, quam ut offendi videat amantem. Hom. 32, sup. I. *Cor.*

45. Magnum crimen est non diligere, quando quis diligitur, et non diligit. Hom. 27, sup. II. *Cor.*

46. Dilectionis est, qua proximi diliguntur, non ab illis accipere, sed illis potius largiri. Hom. 6, sup. I. *Thes.*

47. Plurimum solatii et recreationis diligenti affert, si ei quem diligit, quod a se diligatur manifestum esse cognoverit. *Ibid.*, Hom. 4.

48. Nulla invidia, nullum crimen locum habet ubi fuerit vera et germana dilectio. Hom. 7, sup. II. *Tim*.

49. Proximi gratia anxium esse, excellentis est dilectionis. Serm. 9, sup. *Ep. ad Philip.*

50. Si dilexeris conservum tuum, magnum lucrum facies, et efficieris similis Deo. *Prosec.*

51. Vides, quia nihil gratiæ illi præstas, sed tibi; ipsum meritum enim non illi, sed tibi comparas; etiamsi sit malignus, tanto major erit et merces. Hom. 19, sup. *Ep. ad Hebr.*

52. Quod maxime divinum nobis amorem conciliat, est proximi dilectio, quam a Petro Christus exegit, quia os et princeps et vertex erat Apostolorum. Hom. 87, sup. *Joan.*

JOAN. TRITH. 53. Præceptum habemus, ut diligamus proximum, sicut nosmetipsos; quia vere Deus non diligitur, ubi proximus oditur. Sup. *Prolog. Regulæ S. Bened.*, cap. 2, text. 16.

S. ISID. HISP. 54. Duo sunt erga dilectionem proximi conservanda: unum, ne malum quis inferat; alterum, ut bonum intendat: primum, ut caveat lædere; secundum, ut discat præstare. Lib. 3, *de Sum. bono*, cap. 28, sent. 1.

55. Quantum bonus est, qui pro Deo fratrem diligit, tantum perniciosus qui eum pro seipso amplectitur. *Ibid.*, sent. 5.

S. JUST. ORGELITN. 56. Diligitur in malis non iniquitas, quam ipsi faciunt; sed creatura, in qua boni a Deo formati sunt. Sup. *Cant.*, cap. 2, explicat. 30.

S. LAURENT. JUSTIN. 57. Sine martyrio, scientia, facundia, facultatibusque possunt homines cœlorum adipisci regna sine proximi vero dilectione nunquam. In *Fasciculo amor.*, cap. 2.

58. Nihil tam pium tamque religiosum est, quam proximum suum pro Christo sicut seipsum, diligere. *De Humilit.* cap. 5.

PETR. BLES. 59. Sola dilectio est, quam non alterat casualis eventus, quam separatio corporalis non dividit, quam corporis longitudo non abolet, quæ defectui non succumbit. Ep. 30, *ad Episc. Bathoniens.*

60. Ex dilectione proximi nostros Deus metitur affectus. *Ibid.*, ep. 50, *ad Henric. episc. Bajocens.*

61. Ut alium æque ut teipsum diligas, necesse est, ut ipsum transfundas illum, quem habes ad te dilectionis affectum, ut sit tibi quasi alter tu. *Ibid.*, *De Amicit.*, cap. 5.

62. Sic proximus diligatur, ut secundum exigentiam meriti aut dignitatis ipsius unus alteri præferatur, et in dilectionis exhibitione certi ordinis mensura servetur. *Ibid.*, *de Charit.*, cap. 41.

S. PETRUS CHRYSOLOG. 63. Dilectio proximi omnibus desideriis amplectenda est, quæ tot bona potest habere, quot præmia. Serm. 53.

S. PROSP. 64. Proximos diligimus sicut nos, si non propter aliquas utilitates nostras, non propter sperata beneficia, vel accepta; non propter affinitates, sed propter hoc tantum quod sunt naturæ nostræ participes, diligamus. *Prosec.*

65. Neque ideo proximum tanquam seipsum diligit quisque, quia sibi frater aut soror, pater aut filius, mater aut filia, nepos aut neptis est. Lib. 3, *de Vita contemplat.*, cap. 15.

66. Hæc est proximi tota dilectio, ut bonum, quod tibi conferri vis, velis et proximo; et malum, quod tibi nolis accidere, nolis et proximo. *Ibid.*

67. Ab omni contaminatione mens libera, in proximo nihil diligit, nisi quod ex Deo esse novit. *Ep. ad Demetriadem.*

THEOPHILUS. 68. Hominum alios diligere, alios odio habere, imperfectorum est; omnes autem diligere, perfectorum. Sup. *Matth.*, cap. 5.

S. THOM. AQUINAS. 69. Debemus in peccatoribus odire quod peccatores sunt, et diligere quod homines sunt beatitudinis capaces. 2, 2, quæst. 25, art. 6.

70. Proximum magis quoad animæ salutem, quam corpus proprium ex charitate diligere homines tenentur. *Ibid.*, quæst. 26, art. 5.

71. Manifestum est quod quando gravia pro eo quem diligimus, sustinemus, amor ipse non destruitur, imo crescit. *Opusc. ex decem Præcept.*, verbo *Ex jam dictis.*

72. A dilectione proximi deficiunt, qui de bonis quæ habent, proximis necessitatem habentibus subvenire non curant. *De Perfect. vitæ spirit.*, cap. 14.

73. Non propter hominis dilectionem vitia diligimus, nec propter detestationem vitiorum naturam hominis detestamur, sed naturam diligimus, vitia detestantes. *De Divinis moribus*, cap. *Deus.*

S. VALERI. 74. Primus dilectionis gradus est, charitatis affectum amicitiis nutrire; integræ autem dilectionis est cumulus, odium amore repensare. Hom. 12.

75. Longe minor fructus est, si amantem te diligas, potius quam non amantem. Alienis moribus servit, qui non amantem diligit; suis autem moribus servit, qui amantem diligit; nam qui amantem diligit, debitum reddit. *Ibid.*

76. Ille dilectionis plenus affectus est si, obliteratis contumeliis, infirmitatibus misereatur alienis. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CATO POET. 77. Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus. Lib. 1 *Distichor.*, metr. 21.

CICERO. 78. Deligere oportet, quem velis diligere. Lib. 4. *de Arte rethor.*

...US PHIL. 79. Qui non diligit sapientem, nec seipsum diligit. Sent 217.

Vide etiam tit. *Læsio*, sent. 3: *Punitio*, sent. 42.

DILECTIO DEI ET PROXIMI.

...MIGIUS. *Etymologia*. Dilectio Dei et proximi dicitur, eo quod duos liget, Deum et hominem, vel duos proximos. Sup. *Ep. ad Galat.*, cap. 5.

SENTENTIÆ PATRUM.

...SELMUS. 1. Existentes in æterna vita diligunt Deum plusquam seipsos, et se invicem tanquam seipsos, et Deus illos plusquam illi seipsos; quia illi illum, et se, et invicem per illum; et ille se, et illos per seipsum. In *Prosologio*, cap. 25.

...TONINUS. 2. Diligimus Deum et proximum, in quantum diligimus, ut nos et proximus Deum diligamus. Part. 4, tit. 6, cap. 3, § 9.

...UGUSTIN. 3. Qui proximum diligit, consequens est, ut ipsam præcipue dilectionem diligat, Deus autem dilectio est. Lib. 8, *de Trin.*, cap. 7.

4. Qui fratrem diligit, magis novit dilectionem (quæ Deus est qua diligit, quam fratrem, quem diligit, diligere. *Ibid.*, cap. 8.

5. Custodienda est sinceriter dilectio Dei et proximi; in hac enim castitas animi sanctificatur. *De Mendacio ad Consentium*, cap. 19.

6. Qui non diligit fratrem, non est in dilectione; et qui non est in dilectione, non est in Deo (quia Deus dilectio est.) Qui non est in Deo, non est in lumine, quia Deus lumen est. Qui ergo non est in lumine, quid mirum si non videt lumen, id est, non videt Deum, quia in tenebris est? *Prosec.*

7. Fratrem autem videt humano visu, quo videri Deus non potest; sed si eum quem videt humano visu, spiritali charitate diligeret, videret Deum, qui est ipsa charitas visu interiore quo videri potest.

8. Itaque qui fratrem quem videt non diligit, Deum quem propterea non videt (quia Deus dilectio est, qua caret qui fratrem non diligit) quomodo potest diligere? Lib. 8, *de Trin.*. cap. 8.

9. Ex una eademque charitate Deum proximumque diligimus; sed Deum propter Deum, nos autem et proximum propter Deum. Lib. 8, *de Trinit*, cap. 8.

10. Ubi dilectio proximi est, ibi necessario etiam dilectio Dei. Tr. 83, sup. *Evang. Joan.*, de cap. 15.

...ERNARD. 11. Proximum pure diligere quomodo potest, qui in Deo non diligit? Porro in Deo diligere non potest, qui Deum non diligit; oportet ergo Deum diligi prius, ut in Deo diligi possit et proximus. Tract. *de diligendo Deo*, cap. *Amor.*

12. Dilectio habet duas alas: ala dextera est dilectio Dei, ala sinistra est dilectio proximi. Nec sola dilectio Dei sine dilectione proximi, nec sola dilectio proximi sine dilectione Dei valet. *Ibid.*

13. Sic diligendus est proximus, ut in illo semper diligatur Deus; sic enim debet diligi proximus, ut amoris causa sit semper Deus, non autem proximus. Serm. 5, *de Cœna Dom.*

14. Ad dilectionem proximi pertinet innocentia, qua nulli nocemus; et benevolentia, qua prosumus quibus possumus. Collat. 68, sup., cap. 15 *Joan.*, in illud : *Ut diligatis invicem.* S. BONAVENT.

15. Nemo se Deum diligere putet, qui de omnibus proximis unum odit. Serm. 3 *Dom.* 17 *post Pent.*

16. Dilectio proximi ex dilectione Dei nascitur; quia propter Deum, et in Deo et secundum Deum proximus est diligendus. Lib. *de Profectu relig.*, cap. 26.

17. Deum diligimus in se, et propter se; proximum vero diligimus in Deo, et propter Deum. Lib. 5 *Compend. Theolog. verit.*, cap. 24.

18. Utrumque conjunctum, utrumque sociatum est, ut nec Deus sine proximo ametur, nec proximus sine Deo diligatur. Sup. *Psalm.* XII, vers. 1. CASSIODORUS.

19. Non poterit ille ex toto corde Deum diligere, qui noscitur ex proximi corruere dilectione; quia per dilectionem proximi pervenitur ad dilectionem Dei. Ep. 1. S. CLEMENS PAPA.

20. Dilectio Dei et proximi ex sua ratione honesta est, virtuosa et ad salutem necessaria. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 8, art. 12. DIONYSIUS CARTHUS.

21. Ratio diligendi proximum est Deus; ergo qui proximum diligit, Deum diligit. *Ibid.*, c. 13, art. 17.

22. Dilectio scilicet Dei et proximi, et primum et maximum donum, in quo cætera dona seu beneficia conferuntur. Sup. Ep. I, *ad Cor.*, cap. ult., art. 13.

23. Dilectio Dei et proximi se mutuo complectuntur. Sup. I *Petri*, cap. 4, art. 8.

24. Qui perfecte vult Deum diligere, necesse est ut diligat et proximum sicut seipsum. *De perfect. charit.*, art. 9.

25. Quo magis a Dei dilectione recedimus, eo et a proximi dilectione distamus. Doctrina 6. S. DOROTH.

26. Ille probatur diligere proximum, qui etiam Deum diligit. Sup. I *Joan.*, cap. 5. GLOSS. INT.

27. Plenius in dilectione Dei profecimus, si in ejusdem dilectionis gremio, prius proximi charitate lactamur. Lib. 7 *Moral.*, cap. 10. S. GREG. MAG.

28. In dilectione Dei, necessario tenenda est

fides et vita; in dilectione autem proximi, debet summopere patientia ei benignitas custodiri. Hom. 21, sup. *Ezech.*

29. Fides robusta est, quæ se in dilectione Dei ac proximi exercet. Hom. 16, sup. *Ezech.*

HAYMO. 30. Nec Deus vere sine proximo, nec proximus vere diligitur sine Deo. Serm. *Dom.* 3 *post Pascha.*

31. Vere non diligitur Deus sine proximo, nec vere proximus sine Deo. *Prosec.*

32. Si quis enim ita Deum diligit, ut proximi curam negligat; vel ita proximum diligit, ut Dei dilectionem postponat, non habere veram dilectionem credendus est. Serm. *Dom.* 14 *post Pentecosten.*

HUGO A S. VICTORE. 33. Dilectio Dei, quasi forma est dilectionis proximi, et causa; dilectio proximi, quasi materia est dilectionis Dei. In *Annotat. sup. Ep ad Rom.*, in illud : *Qui diligit proximum*, etc.

HUGO CARD. 34. Diligere Deum, est velle Deum Deo; diligere proximum, est velle Deum proximo. Sup. *Ep. ad Rom.*. cap. 5.

IDIOTA. 35. Non potest quisquam Deum diligere, qui in proximi dilectione noscitur oberrare. Libro 1, in *Contemplat. de Amore Dei*, cap. 29.

S. INNOC. III. 36. Non proximum diligit sicut seipsum, quem inedia perimit, et egestate consumit; neque Deum diligit super omnia, qui præfert aurum, et præponit argentum. Libro 2, *de Contemptu mundi*, cap. 11.

S. JOANNES CHRYSOST. 37. Duæ sunt alæ, dilectio Dei et proximi. Homil. super *Psalm.* xc, vers. 9.

38. Sicut in imagine sua rex honoratur, vel contemnitur; sic Deus in homine vel diligitur, vel oditur. Hom. 49, sup. *Matth. Oper. imperf.*

S. ISID. HISP. 39. Servat in se dilectionem Dei, qui a charitate non dividitur proximi. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. sent. 7.

40. Non poterit Deum diligere, qui noscitur in proximi dilectione errare. *Prosec.*

41. Christus Deus est, et homo; totum ergo Christum non diligit, qui hominem odit. *Ibid.*

42. Per adversa et prospera comprobatur, si vere diligatur Deus et proximus. Quia dum adversa procedunt, amor fraudulentus detegitur; statimque despicit, quem se diligere simulavit. *Ibid.*, lib. 3, cap. 29, sent. 3.

LACT. FIRM. 43. Deum honora tanquam Patrem, hominem dilige velut fratrem; in his enim duobus tota justitia consistit. *De ira Dei*, cap. 14.

S. LEO I. 44. Charitatis Dei pietas perfecta esse non poterit, nisi diligatur et proximus. Serm 1, *de Jejun. decimi mensis.*

45. Dilectio quæ simul Deo hominique debetur, nullis unquam impeditur obstaculis, ut non ei bene velle sit liberum. Serm. 6, *Quadrag.*

46. Dilectio proximi, dilectio Dei est. Serm. 9, *de Jejun. septimi mensis.*

LUDOVIC. BLOSIUS. 47. Deum proximumque diligere, quid levius? quid dulcius? quid contra magis grave et amarum quam odisse? In *Canone Vitæ spirit.*, cap. 33.

S. MAXIM. MART. 48. Qui Deum diligit, non potest non etiam hominem ut seipsum diligere. *De charit.*, centur. 1, cap. 13.

ORIGENES. 49. Qui Christum diligit, necessario diligit et proximum suum; qui vero non diligit proximum, nesciat necesse est diligere Christum. Lib. 9, in cap. 13, *Epist. ad Romanos*, in illud : *Qui diligit proximum*, etc.

PETR. BL. 50. Diligendus est proximus, ut ratio habeatur ad illum charitatis affectum, qua supra te diligis Deum; nam si Deum non diligis, nec proximum diligis, nec teipsum. *Prosec.*

51. Cum ergo proximum tenearis diligere sicut teipsum, scias quod ex dilectionis mensura, qua diligis Deum, potes æstimare quantum proximum diligas, vel teipsum.

52. Qui Deum non diligit, nec se diligit; si autem non diligit se, nec proximum sicut se. ideoque ex dilectione Dei potes, quam habes ad te proximum dilectionem, certa æstimatione metiri. *De charit.*, cap. 39.

53. Mentem quam ad Dei proximique dilectionem nullus affectus excitat, plerumque ratio movet tanto sacratius, tanto securius, tanto defæcatius, quanto nihil est rationali dilectione præstantius. *Ibid.*

S. THOM. AQUINAS. 54. In quantum dilectio proximi includit dilectionem Dei, intelligitur quod dilectio proximi excludit malum, non solum quod est contra proximum, sed etiam quod est contra Deum. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 13.

55. Dilectio Dei finis est, ad quem dilectio proximi ordinatur. Secunda secundæ, quæst. 44, art. 2.

S. VALERI. 56. Qui proximum diligit, Deum diligit; qui s. diligit, oportet ut Christi sui proximum diligat. Hom. 12.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

SIXT. PHIL. 57. Dilige omne, quod ejusdem tecum naturæ est, Deum vero plusquam animam dilige. Sent. 98.

58. Animam bonam post Deum dilige. *Ibid.*, sent. 282.

DILECTIO INIMICI.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUSTI. 1. Illud magnificentissimæ bonitatis ac benevolentiæ est, ut tuum inimicum diligas; quo-

niam diligere inimicos, perfectorum est Filiorum Dei. In *Enchiridio*, cap. 73.

2. Perfectio misericordiæ, qua plurimum animæ laboranti consulitur, ultra dilectionem inimici porrigi non potest. *De serm. Dom. in monte*, lib. 1.

3. Virtus dilectionis inimici in hoc probatur, quod diligit a quo non diligitur, honorat a quo spernitur, benedicit a quo maledicitur, benefacit ei, qui sibi malum machinatur. *De Amicitia*, cap. 16.

4. Multi alteram maxillam præbere noverunt, diligere vero illum a quo feriuntur, ignorant. *De Sermone Domini in monte*, lib. 1.

5. Non deserit amicum, qui bene optat inimico. Super *Psalm*. XXXI, in *Præfat*.

6. Homo hominem vincis humana felicitate, diabolum autem vincis inimici dilectione. *Prosec*.

7. Cura ergo in corde servare inimici dilectionem, qua diabolum vincis.

8. Sæviat homo quantum potest, auferat quidquid potest; si diligitur aperte sæviens, victus est occulte sæviens. Sup. *Psalm*. LIV, vers. 3.

9. Diligamus inimicos, corripiamus, castigemus, excommunicemus, cum dilectione a nobis etiam separemus. *Ibid.*, vers. 6.

10. Primum medicamentum est animæ ægrotanti plena et perfecta dilectio, per quam possit non solum amicos, sed etiam inimicos diligere. Serm. 3, *Dom*. 3, *post Pascha*.

11. Filii Dei sunt homines renovati ad ejus imaginem, et ei similes facti, usque ad dilectionem inimici. *Contra Adimant.*, cap. 5.

12. Perfectio dilectionis est inimicos diligere; non enim dilectio nostra carnalis esse debet. Tract. I, super *Ep. Joan*.

13. Extende dilectionem in proximos, transcende et ipsos, perveni ut diligas inimicos. *Ibid.* tract. 8.

14. Optamus fieri amicum, quem veraciter diligimus inimicum; quia non eum diligimus nisi velimus bonum, quod utique non erit, nisi amiserit inimicitiarum malum. Ep. 62.

15. Hæc regula est, qua et oderimus inimicum, propter id quod in eo malum est, id est, iniquitatem; et diligamus inimicum propter id quod in eo bonum est. Libro 19, *contra Faust.*, cap. 24.

16. Diligamus toto corde non solum amicos, sed etiam inimicos. Homil. 5. *Ex quinquag.*

17. Inimicos nostros oportet ut diligamus, quos tamen habere, nisi cogente justitia, non debemus. *Ibid.* Hom. 24, cap. 1.

18. Opta inimico ut habeat tecum vitam æternam, opta illi ut sit frater tuus; non enim amas in illo quod est, sed quod vis ut sit. Tract. 1, sup. *Ep. Joan*.

19. Inimicos Deus dilexit, ut amici efficeremur. *Ibid.*, tract. 9.

20. Sic diligendus est inimicus, non in quantum inimicus, sed in quantum homo est, ut ei hoc velis provenire, quod tibi. Serm. 1. *Fer*. 6, *post Dom. Quinquag.*

21. In reliquis operibus bonis interdum potest aliquis qualemcunque excusationem prætendere; in habenda vero dilectione inimici, nullus se poterit excusare. *Prosec*.

22. Potest mihi aliquis dicere; Non possum jejunare; numquid potest dicere: Non possum amare?

23. Potest dicere: Virginitatem non possum servare, non possum res totas vendere, et pauperibus erogare; nunquid potest dicere: Non possum diligere inimicos? *Ibid.*

24. Inimicos diligere, grave quidem est tormentum, sed grande præmium. In suis *Proverb.* verbo *Inimicos*. V. BEDA.

25. Osculum justitiæ est, inimicos diligere. *De Inter. domo*, cap. 2. S. BERNARD.

26. Diligere inimicos magis divinum est, quam humanum. Libro *de Passione Dom.*, cap. 11.

27. Primum et principale animæ medicamentum est, ut non solum amicos, sed etiam inimicos velit toto corde diligere. Hom. 11. S. CÆSARIUS ARCLAT.

28. Inimicos nostros amare, gloriosum est; Dei autem odisse, devotum. Super *Psalm*. CXXXVIII vers. 22: *Perfecto odio oderam illos*. CASSIIDORUS.

29. Merito adversarios nostros jubemur diligere, quos nos nostro vitio contingit offendere. *Ib.*

30. Ille veraciter inimicum suum diligit, qui non dolet de injuria quam sibi fecit; sed de peccato animæ suæ uritur propter amorem Dei, et ostendit ei ex operibus dilectionem. In suis *Opusc.* in *Admonit. ad fratres*, cap. 9. S. FRANCISCUS ASSISIAS.

31. Cumulus perfectionis est diligere inimicos et orare pro illis, sicut et Christus fecit. Super *Matth.*, cap. 5. GLOSS. ORD.

32. Nunquam pietatis obliviscitur, qui nec hostes suos patitur vulnerari. *Ibid.*, cap. 22, sup. illud: *Et cum tetigisset auriculam ejus*, etc. GLOSS. INT.

33. Inimici dilectio tunc veraciter custoditur, cum nec de ejus profectu dejicimur, nec de ruina illius lætamur. Libro 22 *Moral.*, cap. 6. S. GREG. MAG.

34. Summa est perfectio charitatis diligere inimicos, et de eorum profectu gaudere, et de ruina dolere. *Ibid.*

35. Virtus est coram hominibus adversarios tolerare, sed virtus coram Deo diligere. Parte 3. *Pastoral.*, cap. 1, admonit. 10, sup. illud *Matth.* 5: *Diligite inimicos vestros*.

36. Ille propter Deum diligit eos, quos diligit qui jam eos diligere a quibus non diligitur, scit. *Prosec.*

37. Charitas vera est, cum et in Deo diligitur amicus, et propter Deum diligitur inimicus. Hom. 38, sup. *Evang.*

38. Inimicos Dei perfecto odio odisse est, et quod facti sunt diligere, et quod faciunt increpare. Parte 3. *Pastoral.*, cap. 1, admonit. 23.

S. HILARIUS. 39. Inimicos quidem nostros amare præcipimur; sed nostros, non Dei. Super *Psalm.* CXXXVIII.

HUGO CARD. 40. Qui amicos diligit, propter se diligit; qui autem inimicos diligit, non propter se, sed propter Deum diligit. Super *Matth.* cap. 5.

IDIOTA. 41. Nihil Deo in natura similius est, quam homo, qui malevolis, et inimicis lædentibus placabilis est. Libro 1, in *Contemplat. de amore Dei*, cap. 30.

S. JOANNES CHRYSOSTOM. 42. Si diligere inimicos præcipimur, tamen eos ut caveamus, admonemur. Serm. super illud *Genes.* 3. *Inimicitias ponam*, etc.

43. Unum spectandum est; non, ne quid mali patiamur ab inimicis; sed qua ratione fieri possit, ne quid illis mali faciamus. Hom. 3, *de David et Saule.*

44. Caro inimicum suum diligere non potest, quia impossibile est, ut injuriam non sentiat sibi illatam. *Prosec.*

45. Anima vero diligere inimicum potest, quia dilectio vel odium carnis in sensu est, animæ autem in intellectu. Hom. 13. *Matth. Oper. imperf.*

46 Qui nec amicum suum sincere diligit, quomodo diligat inimicum? Hom. 18, super *Matth. Oper. imperfec.*

47. Nihil ita Deum placat, sicut inimicorum dilectio. Homil. 83, super *Joan.*

48. Si inimicos diligere oportet, perpende qua pœna dignus sit, qui amicos etiam perire sinit. Serm. 4, super *Epist. ad Ephes.*

49. Imitatio Christi, dilectio est inimici. *Ibid.*, serm. 7.

JOAN. TRITH. 50. Si quis diligit Deum, etiam inimicum ut diligat necesse est; quia Creatorem non diligis, si odis creaturam. In cap. 4 *Regul. S. Bened.*, verbo *Hinc.*

LUDOV. BLOS. 51. Tu omnes inimicos tuos et adversantes sincera charitate dilige tanquam fratres. In *Speculo spirit.*, cap. 3.

52. Illis, qui te infestant ac lædunt, omnem offensam ex corde remittas, teque benignum eis dilectione exhibeas. *Ibid.*, cap. 8.

TERTULLIAN. 53. Jubemur inimicos diligere, ut hæc sit perfecta et propria bonitas nostra non communis. *Prosec.*

54. Amicos enim diligere, omnium est; inimicos autem, solorum Christianorum. In libro *ad Scapulam*, cap. 1.

S. THOMA AQUINAS 55. Quanto perfectius viget in homine charitas Dei, tanto facilius animus ejus flectitur ut diligat inimicum. *De perfect. vitæ spirit.*, cap. 14.

S. VALERIA 56. Inimicum dilexisse, vicisse est. Hom. 12.

57. Non est impossibile inimicum diligere, si partium tuarum utilitatem cogites; nemo æstimet se aliquod inimico præstare beneficium: qui enim inimicum diligit, se diligit. *Prosec.*

58. Sibi enim pepercit, qui latrocinantis dexteram magni muneris præda compescuit; suum corpus texit, qui armato hosti precibus obviavit. *Ibid.*, hom. 13.

59. Primus gradus dilectionis est ille, ut inimicum diligas; secundus vero, ut inimico benefacias; nam ibi affectus docetur, hic opus miserationis exigitur. *Prosec.*

60. Parum apud inimicum tuum proficit gratia dilectionis tuæ, si eum quem diligere te asseris, esurire patiaris. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 61. Nulla est tanta vis, tanta copia, quæ non ferro ac viribus debilitari frangique possit; verum animum vincere, adversarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem, non modo extollere jacentem, sed etiam amplificare ejus pristinam dignitatem; hæc qui facit, non ego cum summis viris comparo, sed simillimum Deo judico. *Prat.* 4, *pro Marcello.*

DILECTIO SUI.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. ANTON 1. Tunc sic quis vere seipsum diligit, cum talem se exhibet, ut diligatur a Deo. Parte 4, tit. 6. cap. 3, § 10.

S. AUGUS 2. Seipsum salubriter diligis, si plusquam te diligis Deum. *De Moribus Eccles.*, cap. 26.

3. Seipsum amare quisque debet, aut quia justus est, aut ut justus sit; qui aliter se diligit, injuste se diligit, quoniam se ad hoc diligit, ut sit injustus. Libro 8, *de Trin.*, cap. 6.

4. Fieri non potest ut seipsum, qui Deum diligit, non diligat; imo vero solus se novit diligere, qui Deum diligit. *Prosec.*

5. Ille se satis diligit, qui sedulo agit, ut summo et vero perfruatur bono. *De Moribus Eccles.*, cap. 26.

6. Quantumlibet homo excidat a veritate, manet illi dilectio sui, et dilectio corporis sui. Libro 1, *de Doctr. Christ.*, cap. 9.

7. Fugax animus ab incommutabili lumine omnium regnatore id agit, ut ipse sibi regnet et

corpori suo ; et ideo non potest, nisi et se corpus diligere. *Ibid.*

8. Dilectio sui in malo, melius odium vocatur. *Ibid.*

9. Fit infirmus animus, cum de mortali corpore cruciatur ; necesse est enim ut illud diligat, et ejus corruptione prægravetur. *Ibid.*

10. Modus diligendi præcipiendus est homini, quomodo se diligat ut prosit sibi, quin autem se diligat et prodesse sibi velit, dubitare dementis est. *Ibid.*, cap. 25.

11. Tanto magis inhæretur Deo, quanto minus diligitur proprium. Libro 12, *de Trin.*, cap. 11.

12. Qui se, propter habendum Deum, diligunt, ipsi se vere diligunt ; quia ut se diligant, diligunt Deum. Tract. 83, super *Evang. Joan.*, de cap. 15.

13. Cum ille diligitur de quo vivitur, non se diligendo magis diligit, qui propterea se non diligit, ut eum diligat de quo vivit. *Ibid.*, tract. 123, de cap. 21.

14. Negligis quod factus es, diligis quod fecisti ; amas extra opera tua, negligis in te opus Dei. *De verbis Domini*, serm. 54.

15. Sicut nemo est, qui non diligat animam suam ; sic nemo est, qui non amet carnem suam. Hom. 37, *Ex quinquaginta. hom.*

. BERNARD. 16. Modi se diligendi, sunt quatuor : carnem amare carnaliter, spiritum amare carnaliter, carnem spiritualiter, spiritum spiritualiter. In suis *Sent.*, cap. *Modi.*

17. Multi se diligunt non ea dilectione, quæ charitas est ; sed ea, quæ in Dominum est blasphemia. Serm. 14, *de Cœna Dom.*

BONAVENT. 18. Nimis seipsum diligit, qui seipsum nimis diligendo, plus debito afficitur ; circa bonum privatum sperando, et gaudendo de ejus præsentia, timendo et dolendo de ejus absentia. Super *Lucam*, cap. 17.

19. Natura dictat quod homo plus se, quam alterum diligat. Super libr. 3, *Sent.*, dist. 31, art. 3, quæst. 3.

DIADOCH. 20. Qui se diligit, Deum diligere non potest ; qui vero se non diligit, propter Deum, hic Deum diligit. *Prosec.*

21. Qui enim se diligit, gloriam suam quærit ; qui autem Deum diligit, gloriam auctoris sui diligit. *De perfect. spirit.*, cap. 12.

IONYSIUS ARTHUS. 22. Dilectio vera tui includitur in dilectione Dei ; diligendo quippe recte Deum, diligis tuum verum, unicum et summum bonum ; diligendo autem tuum bonum, utique diligis teipsum. *De Perfect. charit.*, art. 9.

. DOROTH. 23. Nihil in te diligas, quod pristinum hominem redoleat. Doctrina 24.

24. Fieri non potest ut qui se sibiipsi addicit, insons maneat. *Habet.* apud div. Joannem Damasc., libro 1, *Parall.*, cap. 77. EVAGRIUS.

25. Tunc se homo recte diligit, cum dilectionem Dei sibi devotus et humilis anteponit. Lib. 1, *de Remiss. peccator.*, cap. 17. S. FULGENT.

26. Nunquam amator sui, Deum potest diligere. *Orat.* 2, *in Conventu Abbat. habita.* JOAN. TRITH.

27. Quisquis per se sibi charus est, nec aliena, nec intrinseca ope indiget, ut ad se diligendum vehementius excitetur. *De Amicitia*, cap. 5. PETR. BLES.

28. Ab omni contaminatione mens libera, in se nihil diligit, nisi quod ex Deo esse novit. *Ep. ad Demetriad.* S. PROSPER.

29. Diligunt mali seipsos secundum exterioris hominis corruptionem ; boni autem diligunt seipsos secundum interioris hominis integritatem et conservationem. Secunda secundæ, quæst. 25, art. 7. S. THOMAS AQUINAS.

30. Qui non diligit Deum, nec seipsum diligit. *Ibid.*, art. 12. THOMAS A KEMPIS.

31. Quicunque vere seipsum diligit, non solum vult sibiipsi bonum advenire, et malum abesse ; sed etiam pro posse bona sibi procurat, et mala repellit. *De perfect. vitæ spirit.*, cap. 13.

32. Ex hoc vitio quod homo semetipsum nimis inordinate diligit, pene totum pendet, quidquid radicaliter vincendum est. Libro 3, *de Imit. Christi*, cap. 53, sect. 2.

DILIGENTIA.

Definitio. Diligentia est accurata conservatio suorum. Libro 4, *de Arte Rhetoricæ.* CICERO.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Quod minus habet peritia, suppleat diligentia. Lib. 1, *de anima et ejus origine*, cap. 3. S. AUGUSTIN.

2. In unoquoque opere bono, mater est diligentia. Serm. 16, *ad fratres in eremo.*

3. Juvenis quod minus habet peritia, suppleat diligentia. Libro 1, *de Anima et orig.*, cap. 3.

4. In omnibus necessaria est diligentia. Quæst. 20, quæst. *Diffuse explicat.* S. BASILIUS MAGNUS.

5. Quemadmodum gravissima est negligentium damnatio, sic diligentium copiosa erit felicitas. Sup. *Ep.* I, *Petri*, cap. 5, art. 9. DIONYSIUS CARTHUS.

6. Quantum nos apposuerimus ad diligentiam, tantum Deus addet ad gratiam. Homil. 7, *ad Monachos.* S. EUSEBIUS EMISSEN.

7. Opus est ut quod tribuit gratia, custodiat diligentia. Homil. 1, *de Symbolo.*

8. Diligens in suis, debet in alienis similiter esse. In *Decret. Gratiani.* GLOSS. DECR.

9. Deus, qui ubique est, diligentibus præsentior est, negligentibus abest. Sup. *Luc*, cap. 20. GLOSS. ORD.

S. GREG. NAZ. 10. Ante diligentiæ tempus, ea quæ diligentiæ sunt, præsignentur. Orat. 10, in *Funere S. Basilii*.

HUGO CARD. 11. Ingeniosus negligens, justius de negligentia punietur; et tardus diligens, jucundius de studio coronabitur. Super *Job*, cap. 5.

12. Diligentia in quatuor consistit, scilicet: studio, labore, sumptu, tempore. Super *Ecclesiasten*, cap. 7.

13. Unde diligens est, qui ista quatuor exhibet, prout magnitudo rei requirit. *Ibid.*

S. ISIDORUS HISPALENS. 14. Solertia meliorem sensum reddit, pejorem facit negligentia. Libro 2, *de Synonym.*, cap. 12.

PETR. CELL. 15. Negligentia male olet, diligentia semper bene redolet. Libro 1, epist. 19, *ad Joan. episc. S. Maclovii*.

16. Ita ut peccata germinat negligentia, ita virtutes parit diligentia. *Epist. Paschal.* 3.

THOMAS KEMPIS. 17. Diligens non negligit opera sua. In *Hortulo Rosar.*, cap. 12, sect. 6.

18. Homo fervidus et diligens, ad omnia est paratus. Libro 1, *de Imit. Christi*, cap. 25, sect. 2.

S. VALERIAN. 19. Diligentia naturam vincit, negligentia revocat ad naturam. Hom. 17.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 20. Impossibile est non diligentis domini, diligentes esse vicarios. Libro 1, *Œconomic.*, cap. 6.

CICERO. 21. Diligentia comparat sibi divitias, negligentia corrumpit animum. Libro 4, *de Arte Rhetor.*

22. Quo major est præstantia et divinior, eo majore indiget diligentia. Lib. 4, *Tuscul. quæst.*, num. 58.

SENECA. 23. Diligentia maximum etiam mediocris ingenii est subsidium. Lib. 3, *Declamat.*

24. Nihil est quod non expugnet pertinax opera, et intenta ac diligens cura. Epist. 50.

DISCERE.

PLATO. *Definitio.* Discere est petitionem illius rei fieri, quam aliquis instituit discere. Syzygia 2, *de Scientia*.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Quantumlibet quisque profecerit, nemo est qui doceri non egeat dum vivit. Libro 1, *Offic.*, cap. 1.

2. Plures erunt de quibus discat, si ipse se doceat, qui virtutes magistras habet; quia quidquid egerit, disciplina est. Libro 2, *de Virginib.*

S. ANTONINUS. 3. Studiosi frequenter discunt ea, quæ melius esset nescire, quam scire. Parte 3, tit. 5, *de Doctoribus*, cap. 2, § 11.

S. AUGUSTIN. 4. Naturæ ordo ita se habet, ut cum aliquid discimus, rationem præcedat auctoritas. *De Moribus Eccles.*, cap. 2.

5. Erubescebat discere, qui docere consueverat; me autem potius magistrum audire, quam velut magistrum delectat audiri. Ep. 28 *ad D. Hieron.*

6. Ad discendum quod opus est, nulla mihi ætas sera videri potest; quia etsi senes magis decet docere quam discere, magis tamen discere, quam quid doceant ignorare. *Ibid.*

7. Ridiculum est, cum propterea superflua multa didiceris, ut tibi aures hominum ad necessaria præparentur, ipsa necessaria non tenere, quibus suscipiendis ea superflua præparaveris; et dum occuparis ut discas, unde facias intentos, nolle discere quod infundatur intentis. Ep. 56, *ad Dioscorum*.

8. Quanto tenacius et facilius puer meminit, quantoque acutius intelligit, et studet ardentius, tanto est laudabilioris ingenii. Lib. 10, *de Trin.*, cap. 11.

9. Ad discendum necessario dupliciter ducimur, auctoritate atque ratione; tempore auctoritas, re autem ratio prior est. *Prosec.*

10. Quanquam bonorum auctoritas imperitæ multitudinis videatur esse salubrior, ratio vero aptior eruditis. Libro 2, *de Ordine*, cap. 9.

11. Recte dicitur anima discendo, quasi crescere; et contra minui, dediscendo. *De Quantit. animæ*, cap. 19.

12. Non parva pœna ipsa insipientia vel imperitia, quæ usque adeo fugienda merito judicatur, ut per pœnas doloribus plenas pueri cogantur quæque artificia, vel litteras; ipsumque discere ad quod pœnis adiguntur, tam pœnale est eis, ut nonnunquam ipsas pœnas, per quas compelluntur discere, malint ferre quam discere. Libro 21, *de Civit. Dei*, cap. 14.

13. Docibilis ille est, qui est ad discendi patientiam lenis et mitis. Libro 5, *de Baptismo*, cap. 26.

14. Aliud est discere, aliud videri sibi didicisse; si ergo te didicisse arbitraris, quod adhuc nescis, non plane didicisti, sed temere credidisti quod libenter audisti, et surrepsit tibi falsiloquium per suaviloquium. *De Natura et origine*, lib. 2, cap. 6.

15. Quo quis est capacior ut discat, eo magis est idoneus ut alios doceat. *De Bono perseverantiæ*, cap. 16.

16. Non erubescat discere, nesciens quod ignorat; nec sciens tardus sit docere quod novit. Sermone 3, *Dom. infra octav. Epiph.*

S. BASILI. MAGNUS. 17. Quod violenter discitur, permanere non solet; quod vero cum jucunditate ac gratia ingreditur, durabilius quodammodo animis nostris insidet. Sup. *Psalm.* I.

BONAVENT. 18. Quanto notitia rerum salutarium plus discitur, tanto amplius credentibus atque operantibus æterna vita præstatur. *De princ. sacræ script.*

19. Nemo bene discit, si doctoris verba non reverenter audit, si audita non sæpe ruminat, et si cogitata experimento non probat. Serm. 2, *de Uno doctore.*

CLEMENS. PAPA. 20. Omnibus hoc amabile est, cunctisque exoptatum : ut quæ ignorat quis discat, quæ didicerit, doceat. Libro 1, *Recognit.*, et epist. 3, *de Officio sacerdot.*

21. Qui rebelliter vivit, et discere atque agere bona recusat, magis diaboli, quam Christi membrum esse ostenditur; et potius infidelis, quam fidelis monstratur. Epist. 63, *de Offic. sacerdot.*

[FR]ANCISCUS [DE] TITELM. 22. Præstat bene silendo vera discere, quam male loquendo falsa docere. In *Elucid.*, sup. cap. 34, *Job*, in illud : *Doce me.*

[G]LOS. ORD. 23. In præsenti vita quilibet debet discere quantum potest, ne quid indiscussum relinquat; ne cum non possit discere, incipiat. Sup. *Exod.*, cap. 16.

[GLO]S. INT. 24. Quanto quisque profundius discit, tanto profundiora cognoscit. Super *Sapient.*, cap. 7.

[G]REGOR. [M]AGN. 25. Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Parte 1, *Pastoralis*, cap. 1.

26. Nihil est ad discendum veritate facilius. *Ibid.*, parte 3, cap. 1, admonit. 12.

27. Stultus est, qui in eo se primum, existimat, ut bona quæ viderit, discere contemnat. Libro 7, in *Registro*, ind. 2, epist. 63, cap. 63, *ad Joan.*

HAYMO. 28. Turpe est eo tempore discere, quando quis debet docere. Serm. *Dominiæ* 8 *post Pentecost.*

HIERONYM. 29. Disce quod doceas, et permane in his, quæ didicisti, sciens a quo didiceris. Tom. 1. Epist. 2, *ad Nepotian.*

30. Multo tempore disce quod doceas. *Ibid.*, Ep. 4, *ad Rustic.*

31. Ne discat ætas tenera, quod postea ei dediscendum est : difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. *Ibid.*, Epist. 7, *ad Lætam.*

32. Melius est aliquid nescire secure, quam cum periculo discere. Tom. 1, Epist. 22, *ad Eustoch.*

33. Optima quæque malunt contemnere plerique, quam discere. In præf. Sup. *Paralip.*, *ad Domnionem.*

34. Nihil prodest facienda didicisse, et non facere. Tom. 4, Epist. 1, *ad Demetriad.*

35. Qui litteræ scientiam desiderat habere; si discendi non susceperit tædia, peritiæ gaudia adipisci non poterit. Tom. 4, Epist. 5, *ad Virginem in exilium missam.*

36. Litterarum radices amaræ sunt, fructus dulces. Lib. 1, sup. *Hierem.*, cap. 1, sup. illud : *Virgam vigilantem ego video.*

37. Solent et viri, solent et monachi, solent et mulierculæ hoc inter se habere certamen, ut, qui plus ediscunt, in eo se putent meliores : ille plus edidicit, qui plus facit. Sup. *Psalm.* CXXXIII, vers. 3 : *Extollite manus vestras.*

38. Primum disce quod facias, postea quære quod scias. Super *Psalm.* CXVIII, cap. 67. HUGO A S. VICTORE.

39. Magis bonum est, aliena verecunde discere, quam sua imprudenter ingerere. Hom. 1, Sup. *Ecclesiasten.*

40. Sapiens quidam, cum de modo et forma discendi interrogaretur : mens (respondit) humilis, studium quærendi, vita quieta, scrutinium tacitum, paupertas, terra aliena, hæc reserare solet nonnulla obscura legenti. L. 3 *Didasc.*, c. 13.

41. Cur discere erubescis, et nescire non verecundaris ? pudor iste major est illo. *Ibid.*, cap. 14.

42. Ab omnibus libenter disce quod tu nescis : quia humilitas commune tibi facere potest quod natura cuique proprium fecit. *Prosec.*

43. Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris : qui ab omnibus accipiunt, omnibus ditiores sunt. *Ibid.*

44. Omnia disce, videbis postea nihil esse superfluum. *Ibid.*, lib. 6, cap. 3.

45. Quæ priscis Patribus evenerunt, si discere quis velit, maximæ doctrinæ sunt occasio. Homil. 29, Super *Genes.* S. JOANNES CHRYSOST.

46. Puerilis est ingenii, mox a principio omnia se percepisse arbitrari; et, nondum ipsis contactis initiis, ac si finem attigerit, superbire. Hom, 12, super I *Cor.*

47. Nihil turpius est, quam in risum contuentium ora laxare, dum non discendi proposito, vehementius insistis arti quam nescias, ut si linguam, quam non noveris, facetus attentes. Lib. 1, *de Nugis Curial.*, cap. 4.

48. Non prodest quidquam discere facienda, et non facere scita. Super *Prolog. Regul. S. Bened.*, cap. 2. JOAN TRITH.

49. Quod in juventute addiscitur, in matura ætate conservatur. In cap. 7 *Regul. S. Bened.*, Grad. 12.

50. Amor discendi admissus ægre amittitur ; atque in desiderium transiens, sua se voluntate perpetuat. Ep, 81, *ad Simon. Canonic. carnotens.*, *circa medium, apud Bibl. Patrum.* PETR. BLES.

51. Melius est certe doctoribus a discipulis discere, quam superbe, quæ recta sunt, ignorare. *Prosec.* S. PETRUS DAMIANUS.

52. Honestius est majori, ut quæ nescit addiscat ; quam quæ discenda sunt, nesciat. *Opusc.* 33, cap. 7.

PHILO JUD. 53. Discentibus nihil tam proprium ac utile, quam quærere, rogare, scitari, non videre sibi vel scire aliquid, vel percepisse solide. Lib. *Quis rerum divinar. hæres sit.*

54. Fieri non potest, ut magna ante parva discantur. *Et habet. apud D. Joan. Damasc.*, lib. 1. *Parall.*, cap. 24.

S. PROSPER. 55. Nihil nobis proderit implenda didicisse ; nisi ea quæ didicimus, studeamus implere. Lib. 3, *de Vita contemplat.*, cap. 27.

IN VIT. PAT. 56. Esto humilis semper ad discendum : quod enim non didicit homo, quomodo docere proximum potest ? In sent. *in fine positis.*, Sentent. 61.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTIPPUS. 57. Disce, puer, quæ viro sunt usui futura. In Sent. 3.

ARISTOTEL. 58. Credere, qui discere velit aliquid, pleraque oportet. Lib. 1 *Elench.*, cap. 2.

CATO POETA. 59. Ut sapiens vivas, audi quo discere possis. Libro 2. *Distich.*, metr. 8.

60. Instrue præceptis animum, nec discere cesses : nam sine doctrina, vita est quasi mortis imago. Lib. 3 *Distich.*, metr. 4.

61. Discere ne cesses ; cura sapientia crescit. *Ibid.*, lib. 4, metr. 55.

62. Ne pudeat, quæ nescieris, te velle doceri : scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle. *Ibid.*, lib. 4, metr. 59.

CICERO. 63. Discere turpe non est, quod scire honestum est. *De perfecto Oratore.*

PLATO. 64. Is, qui futurus est philosophus, quotidie discat ; et cum juvenis fuerit et senex, ut quam plurima in vita discat. *Syzygia 2, de Philosophia.*

65. Consentaneum est, ut is qui nescit, discat ab illo qui scit. *Syzygia 4*, lib. 1, *de Republ.*

66. Nihil est quod discere velis, quod ipse docere non possis. Lib. 1, epist 22, *ad Catilium Severum.* PLINIUS.

67. Quæ dementia est, supervacua discere in tanta temporis egestate ? *Epist.* 148. SENECA.

68. Quid stultius, quia diu non didiceris, quam non discere ? omnis ætatis homines, schola admittit, hac senescamus., hanc ut juvenes sequamur. *Prosec.*

69. Tandiu discendum, quandiu nescias, et (si proverbio credimus) quandiu vivas, etiam seni discendum est. *Epist.* 76.

70. Discas oportet, et quod didicisti, agendo confirmes. *Epist.* 4.

71. Qui didicit, nondum sapiens est ; nisi in ea quæ didicit, animus ejus transfiguratus sit. *Ibid.*

72. Non quantum vis sed quantum capis hauriendum est : bonum tantum habe animum capies quantum voles ; quo plus recipit animus, hoc se magis laxat. *Epist.* 108.

73. Idem et docenti et discenti debet esse propositum : ut ille prodesse velit, hic proficere. *Ibid.*

74. Id disce, quod potes, scire. *De quatuor virt.*

75. Peccata discentium, opprobria sunt doctorum. Sent. 163. SIXTUS PHIL

76. Ea quæ oportet dicere et facere, ne coneris facere antequam discas. *Ibid.*, Sent. 280.

77. Disce quod oportet sciri, ut beatus fias. *Ibid.* Sent. 334.

Vide etiam tit. *Deus*, sent. 96 ; *Doctrina*, sent. 120 ; *Episcopus*, sent. 21, 56 ; *Fides*, sent. 110 ; *Labor*, sent. 12 ; *Magister*, sent. 37, 41 ; *Scientia in genere*, sent. 29 ; *Turpiloquium*, sent. 57.

FINIS TOMI PRIMI.

...—Imprimerie Nigault de Prailauné.